فەرهەنگی ناهید

کوردی_کوردی_فارسی

محەمەد ناهید

هەولێر ٢٠١١

فەرهەنگی
ناهید

فەرهەنگی
ناهید
کوردی ـ کوردی ـ فارسی
محەمەد ناهید

* ناوی کتێب: فەرهەنگی نامید

* نووسەر: محەمەد نامید

* بەرگ و سەرپەرشتیاری هونەری: عوسمان پیردلود .

* وێنەی بەرگ: نامۆ

* بڵاوکراوەی ئەکادیمیای کوردی، ژمارە(١٢٢).

* چاپخانەی حاجی هاشم – هەولێر.

* تیراژ: ٧٥٠ دانە.

* لە بەڕێوەبەرایەتی گشتی کتێبخانە گشتییەکان ژمارەی سپاردنی(٨٩٦)ی ساڵی ٢٠١١ی پێدراوە.

نووسینی ئەم بەرهەمە پێشکەش‌دەکەم بە ڕۆحی ئوستادی بێ‌وەکی نیگارگەری و مۆسیقای کوردی (فەیزوڵا خانی ناهید) باوکی‌دڵسۆز و مامۆستا و ئاریکارم لە بوارەکانی سەغڵەتی تەنیایی و ژیانمدا.

بەناوی خودای دلوڤان

(ژیانم بەکورتی)

ساڵی ١٩٣٩ز(١٣١٨هە)هاتمەدونیا و ناویاننام موحەممەد، لە عەشیرەی فەیزوڵڵابەگیم سەر بە شاری سەقز، نگارکێشان و تارژەندن هەر لە سەرەتای منداڵیمەوە لە خزمەت فە-یزوڵاخانی ناهید (باوکم) کە نیگارکێش و مۆسیقارێکی بەناوبانگ و بەتوانا بوو فێربووم.

ساڵی ١٩٦١(ز) زانستگای نیزامیم لە تاران تەواوکرد و هاتمە ڕیزی ئەرتەش و لەتاران مامەوە و بەهۆی خزمایەتی و دۆستایەتی لەگەڵ دوکتۆر هاشمی شیرازیدا، هاتوچۆی ماڵیانم دە-کرد و هەرلەوێ زۆرجار بەخزمەت ژێنراڵ ئێحسان نووری پاشا(هەڵۆی ئارارات) دەگەیشتم کە بەزانایی و ڕاوێژی شیرینی، درگای دونیایێکی نوێی بۆ ئاواڵەکردم، هەتا ڕۆژێک فسۆسێکی-کوردی هاوشاریم بەم چاوپێکەوتنانەی زانی و بووبە هۆی هەڵداشتنم لە تارانەوە بۆ شاری خۆی و پاش پێنج ساڵ گەڕامەوە بۆ تاران.

خزمایەتییێکی دوورم لەگەڵ مامۆستا موحەممەدی قازی نووسەر و وەرگێڕی بەناوبانگ هە-بوو، پاش دیدارێک بە هۆی زانینی گۆرانی و تارژەندن ئەو هەلەم بۆ ڕەخسا کە زۆر بەساناهی ڕێگەم بکەوێتە کۆڕ و مەجلیسی شەوانەی ئەدیب و شاعیر و نووسەر و هونەروەرانی بە توانای ئەو سەردەمە کە لەگەڵ مامۆستا قازی و دوکتۆرشیرازی دەورە میوانییان هەبوو، سێ ساڵ لە-کۆڕی شەوانەیاندا بەشداریم کرد کە باندۆرێکی گرینگی لە سەر ژیانم دانا، ئەوەیش منەتباری مۆسیقام دەنا ئەفسەرێکی لاو لەکوێ و کۆڕی وەها لەکوێ؟

جارێک مامۆستا مەزهەری خالقی ڕێگای کەوتە ئەو کۆڕە و لەوکاتەدا لەڕادیۆئێران ئیشی دەکرد پاش ئاشنا بوون بڕیارماندا کە چەند ئاوازێک لە ڕادیۆ(بەشی)کوردیی تاران تۆمار بکەم؛ کە بوو بەهۆی بەردەوامیم لەکاری مۆسیقا و لەپاش بیست ساڵ چەند بەرهەمی مۆسیقام تۆمارکرد.

بەڵام ئسترانبێژێکی پرۆفیشیناڵ نەبوومە و هەرگیز بۆ هیچ پێشنیار و موناسەبەیێک، یان لە هیچ کۆڕێکی غەیری خۆماڵیانەدا بەشداریم نەکردووە و کاری مۆسیقاییم لەرادیۆ و تەلە-فزیۆن و پڕکردنەوەی شریت تێیەرنەبووە. بۆجاری دووەم (بەڕاپۆرتی هەر ئەو سیخوڕە)سەبارە-ت بە کۆڕی شەوانەمان، هەمدیسان هەڵوەدا بووم و هەڵیانداشتمەوە بۆ شاری خۆی و لە تاران دووریان خستمەوە، کە تا دوو ساڵ پاش سەرکەوتنی شۆڕشی گەلانی ئێران لە پارێزگای ئازربایجان مامەوە ، بەراوەژووی چاوەڕوانی ئەوانەی پێیان وابوو لە شاری خۆی زوو جاڕز دەبم و واز لە کاری عەسکەری دێنم، (بەهۆی ئیشەکەمەوە) بە سانایی توانیم لەگەڵ زۆربەی جە-

ماوەری ئەو شارە دۆستایەتییێکی وەها پێکبێنم کە لەسەرەتای شۆڕش و دواتریش جەماوەری شاری خۆی و هاوکارەکانم، ڕێکخراوەی بەرپرسایەتی منیان بێمزەڕەت پاراست کە ئیستاش لەبەرچاومە و منەتباریانم.

ساڵی۷۹ ز.پلەی سەرگوردیم وەرگرت و بوومە بەرپرسی تەداروکاتی مەراغە و مهاباد و ساڵی۸۱ ز. کارکەنار بووم و هاتمەوە سەقز و لە پاڵ کاری فەرهەنگی و ئەدەبیدا وانەی تەڕڕاحی و تار و نیگار کێشی و فێرکاریی دروستکردنی کەرەستەی مۆسیقایشم دانا کە ئەمڕۆ شاگردەکانم زۆربەیان مامۆستان و خاوەنی وانەی فێرکارین و زۆر جێی شانازیمن، دڵشادم کە نەیانهێشت ڕەنج بەخساربم.

پاش کارکەناریم لەگەڵ ماموستایان عەزیز شاڕوخ، حەمەجەزا، ڕەشید فەیزنیژاد، مامڵێ، ئەحمەدی قازی و نووسەرانی گۆواری سروە و هەژار ، هێمن ، ئەحمەدهەردی و سووتاو و زۆربەی مامۆستایانی ئەدیب و هونەروەر پێوەندیم هەبوو،کە هەموویان هەقی ئوستادیان بەسەرمەوە هەیە و بیرەوری شیرینی کات وساتێک کە لە خزمەتیاندا بووم لە لاپەڕەیێکدا ناگونجێ، ئەگەر عومر مەودا بدا بە تێروتەسەلی لەو باسە دەدوێم و پێشکەشی دەکەم. ئێستەش بەر دەوامم لە سەرنووسینی وشەدانی (ناتەواویەکانی هەنبانەبۆرینە) دیارە کە وشەدان لەگەڵفەرهەنگدا تەوفیری هەیە بەڵام چبکەم مامۆستا هەژار ناوی فەرهەنگی لێناوە، ئەم وشەدانەش ناتەواویی هەنبانەبۆرینەیە، منیش هەر بەو شێوە ناوی فەرهەنگ لە سەر ڕووپەڕەکەی دادە نێم.

۲۰۱۰.ز نووسەر.

چۆنیەتی دەستپێکی ئەم وشەدانە:

ساڵی١٩٧٢ ز. پێش ئەوەی ئەلفوبێی کوردی بزانم، دەستم کرد بە کۆکردنەوەی وشە، سەرەتا بەڕێنووسی فارسی دەمنووسی، بەڵام دوای ناسینی الفوبێی کوردی هەموویانم گۆڕی و پاش ئەوەی‌کە هەنبانە بۆرینەم وەدەست کەوت، بۆ دووپات نەکردنەوە و ڕاگرتنی ڕێزی هەنبانە بۆرینە و پێشگری لە زیادە سەرفی پارەی‌کڕیاران، وشەکانی هەنبانە بۆرینەم لێ‌دە-رهاویشت،کەهیوادارم لەپاڵ هە نبانە بۆرینەدا بتوانێت بەرەو تەواوترکردنی فەرهەنگی زمانی کوردی‌هەنگاوێک هەڵبێنێت پاش ئەوەش فەرهەنگی مامۆستا(گیو. مو کریانی)م گەیشتە دەست و زۆرم کەڵک لێوەرگرت. بەڵام زۆر وشەم بۆ ڕوون نەکرایەوە و نەمتوانی بەگشتی واتاکانیان لە ناوچەکاندا لە جەماوەر بپرسم، بریا زووتر بەدەستم گەیبا، چوونکا زۆربەی وشە-کانی ئەم وشەدانە لە زمانی خەڵکی ناوچەکان وەرگیراون کە دەبووا سی‌کەس لەسەری داکۆکی بکەن.

وشەی بیانی‌کە لە ئاخافتن‌دا زۆر لە سەر زاری جەماوەرن، یان ناون یان کۆژی پیشەیی و فە نین (دەستەواژە) ئامێتەی ئەم وشەدانەن، بەڵام هەندێ وشەی بیانی کە زیاتر لەبلاقۆک وگۆوارەکاندا بەر چاو دەکەون ئەگەرچی کوردی نین بەڵام بە پێویستم زانی بە جودا لەژێر وشەکانی هەر پیتێکدا وشە بیانییەکانیش بنووسم.

زانستگای کوردستان لە ساڵی ٢٠٠٤ و٢٠٠٥ ز. دا لێبڕا بۆ دانانی فەرهەنگێکی سێ جڵدی (هاوتای وشەی‌فارسی بەکوردی) و منیش بەشێوەی کاتی و بێ موقابیلە ماوەی شەش مانگێک بەشداریم‌کردن و بووبەهۆی ئەوە کە هەست بە پێویستییێکی زیاتری ئەم وشەدانە-بکەم. ئیشکردنم لە بوارەکانی جۆربەجۆری وەک: تەڕڕاحی ، مۆسیقا و ئاواز ، نگارکێشان ، وێنەگەری ، وچێکردنی تار و سێتار و (نەجاڕی و موعەڕەق و ناسککاری)و ئەکتەری سینما و دەوام‌کردن لە ئەرتەشدا، هۆکارێک بوون کە ئەو وشە و کۆژانە کە پێوەندیان بەو ئیشانەوە هەیە، بە تێڕادیوی شرۆڤە یان بکەم وحەوجەم بە پرسین نەبێت.

کەندوکۆسپی ژیان و تەنیاباڵی و بێ‌هاواڵی لەم بوارە دژوارەدا نەبوونە لەمپەر و دڵساردیم بەڵام ئەرخایەنم ناوبەناو هەڵە و گرفتوگیرییان پێکهێناوە بەتایبەت لەباری ڕێنووسەوە، هیوادارم بە دڵفراوانیەوە بیپەژرێنن وهەڵەکانی سەرڕاست بکەنەوە و ئاریکار بن بۆ پێشکەوتی زمانە شیرینەکەمان (کە ناسنامەی هەرمیلەتێک زمانەکەیەتی و هونەرەکەی).

سەرکەوتووبن

(فەرهەنگ و نووسراوەی مامۆستایانێک
کە لەم وشەدانەدا کەڵکیان لێوەرگیراوە)

هەژار ...... هەنبانە بۆرینە

گیو موکریانی .... فەرهەنگی کوردستان.

شێخ موحە ممەدیخاڵ......... فەرهەنگیخاڵ.

ئیبراهیم ئەحمەد ....کویرەوەری.

هێمن .... تاریک و ڕوون، ناڵەی جودایی

ڕەحمان زە بێحی .... قامووسی کوردی.

فەتاح ئەمیری .... هاوارەبەرە، میرزا

ئەحمەد بەحری .... فەرهەنگی باڵندە.

حەمەی حەمەباقی .... گوڵەکانی دۆزەخ، ئەفسانەی ئەدونیس،کێشەی کورد

حەسەن سەلاح سۆران ...... شیعر ، پەخشان، نوسراوە(سایتی ئینتێرنێت).

هێدی .... ئاوێنەی خەیاڵ، ئاوێنەی شکاو

عەبدوڵا پەشێو ....بتی شکاو، شەونییە خەوتان پێوە نەبینم، پشت لە نەوا و ڕوو لە کرێوە

مارف عومەرگوڵ .... .خۆری زیندان.

ڕەحیم لوقمانی .... زامستان (شێعر).

مەلا خەلیلمشەختی .... فەرهەنگا مەرگ و ژی

ئەمیر ئەمینی .... فەرهەنگیگیا.

ئیبراهیم ئەحمەدی .... فەرهەنگی کینایە.

عەلی سەدری .... فەرهەنگی تەوفیق (فەڕانسە، کوردی).

عەبدوڵڵا حەسەنزادە .... گوڵ چنینەوە

نووری کاراکۆیون........................ فەرهەنگی تەگوچی (کوردی، تورکی)

مەولەوی تاوەگۆزی........................ دیوانی مەولەوی.

حمەئەمین ئەحمەد .... فەرهەنگی یاد (ئینگلیسی،ئارەوی،کوردی).

فایەق بێکەس ....دیوانی شێعر.

شێرکۆ بیکەس .... کاوەی ئاسنگەر، تەون،کۆچ (شیعر، پرۆزە)

ئەمیر ئەمینی .... فەرهەنگی ئارام(ئینگلیزی، کوردی، فارسی).

سوارەی ئێلخانیزادە .... خەوەبەردینە.

نادر نیرومەند(بۆران) .... جەغەتووی فرمێسک.

ئەحمەدی خانی .... مەم وزین.
عەبدوڵڵا سەمەدی .... دەفتەری دەسنووس.
عەلی سەلیمی ....داوەتی‌گوڵ، شێعر.
سەجاد جەهانفەرد ....ناونامەی کوردی
ئەمین گردیگلانی ....دەفتەری دەسنووس
مەجید قوردویی‌میلان ....فەرهەنگی کوردی، فارسی.
دوکتۆر جەمشید درەخشان و ئیبراهیم ئوڵغون .... فەرهەنگی تورکی، فارسی
فەرهەنگۆکی پتر لە ٢٠٠ ژمارە گۆڤاری سروە. زیاتر لە ١٢٠ژمارە گۆڤاری مهاباد.
ژمارەیێکی زۆرکتێبی کوردی و پۆلیکۆپی زانستگاکان.

جگە لەوانەش گەڕان، پشکنین و پرسین لە جەماوەری شار و گوندی کوردەواری لە-کرماشانەوە هەتا هەورامان و ماکۆ و ئەرزڕووم و هەولێر و سلێمانی کە زۆربەی وشەکانی-گرتووەتە بەر.

تێبینی : ئەگەر وشەیێک جگەلە واتای نووسراو لەهەنبانە بۆرینەدا، واتاییێکی دیکەی هە-بێت نیشانەی (+) م بۆ داناوە و حەولم داوە لە نووسینەوەی واتاکانی هەنبانە بۆرینە خۆ بپارێزم.

(کورتکراوەی هەندێ وشە)

هەندێ وشەی زمانەکانی ئارەوی، فارسی، ئینگلیزی، فەرەنسی، ئیتالیـایی، تـورکی، هـەر بەو فونێتیک و ماناوە لە کوردیشدا هەیە، لە بەر ئەوە پـەیـداکردنی ڕەچـەڵـەکـی ئـەو وشـانە کارێکی جیاوازە ، بێ ئە وەی لەسەر ڕەگەز و بنەمای وشەکان بدوێم یان بڵێم تایبەت بـە کـام زمانە ، ئاماژەم پێکردووە کە لەو زمانانەشدا دەڵێن وەک :

فد؛ کورتکراوەی' فارسیش دەڵێ

تد؛ کورتکراوەی ' تورکیش دەڵێ.

فرد؛ کورتکراوەی' فەڕانسەیش دەڵێ

ئیتا د؛ کورتکراوەی ئیتالیاییش دەڵێ

اند؛ کورتکراوەی' ئینگلیزیش دەڵی

روس د؛ کورتکراوەی ڕووسیش دەڵێ.

کورتکراوەی ناوی هەندێ لە فەرهەنگەکان و حاڵەتی وشە لەبواری دەستووری زمانەوانییەوە و نیشانی پێویستی تر.

(ب)............ برێتی لە

ف.هن.... فەرهەنگی هەنبانە بۆرینە.

ف.مشە.... فەرهەنگا مەرگ و ژی، مشەختی.

ف.گیا..... فەرهەنگی گیاشناسی.

ف.ب...... فەرهەنگی باڵندە.

ف.مان........... فەرهەنگی مان

[ناو،ت].....ناوی تێکەڵاو.

[ناو،بک]....ناوی بکەر.

[ناو،بەر].....ناوی بەرکار.

[چاوگە،ت].....چاوگەی تێکەڵاو.

< .... بڕوانە بۆ

\+ .... جگە لە واتای هەنبانەبۆرینە

ڕێز و سوپاس

ئەگەرچی لەسەرەتای نووسیندا تەنیابالْ و بیْهاوالْ بووم، بەڵام لە بواری کاردا ئەم ماموْستایانە هاندەرم بوون و دڵگەرمیان کردم و بە پیْداچوونەو ڕاستکردنەوەی چەوتیەکانی زوْر خوْیان ماندووکرد، بە پیْویستی دەزانم ڕیْز و سپاسی خوْم آراستەی ئەو عەزیزانە بکەم.

١. کاک حەسەن سەلاحسوْران، بەداخەوە پیْش چاپ بوونی ئەم کتیْبە چووە بەر ڕەحمەتی خودا . ٢. کاک فەتاح ئەمیری .٣. کاک مستەفا ئیلخانیزادە .٤.کاک ڕەحیم لوقمانی.٥. کاک جهانگیر هاشمی.٦ کاک ئیْرج ناهید . ٧. ئەندازیار کاک لوقمان فەیزوڵابەگی٨ کاک کەیوان مەنسووری کە (ئەرکیسەرپەرشتی کاری کامپیوْتەری) وەئەستوْ گرت.

سوپاس بوْ هاوکارانی بەشیکامپیوْتەرکە ئەرکی پیت چنینیان وەئەستوْ گرت.
(١)یای فرووغ ناهید(پیتی ئا)و ویراستاری (٢). یای، زیْنەب عەبدوڵلایی: (بەشیْک لە پیتی ب) . (٣). یای، ئارەزوو مەنسووری خویْندکاری زمانی ئینگلیزی لە زانستگای سنە کە لەبواری پیتچنی و ویراستارییەوە ئاریکارییْکی زوْری کردم.(٤). یای، هانا موحەممەدیقەسریان کە بە دڵسوْزیەوە ئەرکی پیت چنینی١٢ پیتی گرتە ئەستوْ. (٥)نیما پەرویْزی (بەشی بەجیْماوی پیتی (ب) و ویراستاری (٥).یای،گەشین زەکەرییاییبەشیْک لە پیتی(پ)

پیْویستە لە بەڕیْزان (١) یای فەریبا ناهید دوکتوْری (کاردوْژ) (٢)ماموْستا ناموْ (ئوستادی زانستگا) ویای حەمیدە یوْسفی (دیزاینیْر) وهونەرمەند. (٤)یای ستارە زوهرە (سیت) (٥)یای کولسووم عوسمانپوور (شاعیر). کە بەدڵسوْزیەوە بەتەنگیئەم کارەوە بوون یان بە تەلەفوْن یان ناردنی کتیْب و فەرهەنگ، ئاریکاریان کردووم سپاسبکەم.

(شێوەی دانانی ڕیزی پیتەکان)

ئەمڕۆ شێوەی ڕیزبەندی پیت لە نووسینی فەرهەنگدا گۆڕاوە کە بۆی هەیە ڕاستیش بێت، بەڵام ئەم وشەدانە ناتەواوی هەنبانەبۆرینەیە و هەر لە سەر ئەوشێوازە نووسیومە لەبەر ئەوەی- کەسانیٚ کە هەنبانەبۆرینەیان هەیە، هەر لەوجێگادا وشەی پێویستیان بدۆزنەوە. ئەم وشەدانە بەپێی ۲۸پیتی ژێرەوە نووسراوە نەک بە پێی دەنگ.

أ. ا. ب. پ. ت. ج. چ. ح. خ. د. (ر.ڕ) ز. ژ. س. ش. ع. غ. ف. ڤ. ق. ک. گ. (ل.ڵ)م. ن. (و.ۆ.وو) (ە.هێ) (ی.یٚ)

هەمزە تەغەر بە سەر چوار پیتی(ا، و، ە، ی) وە دەنیشێ.

لە(ئا)وە هەتا (ی) بەشێوەی ژێرەوە نووسراون،

١. ئا..ئو.ئە.ئی.ئیی..............دەبێتە پیتی(ب)

٢ پیتی(ب. با.بب.بپ.بت_......بە.بی.بیی...دەبێتە پ).

٣. پا.پب.پپ-.... پو.پە.پی. پیی ..دەبێتە پیتی(ت)

٤. تا.تب.تت.-.....تە.تی. ..تیی...... دەبێتە پیتی(ج).

٥.جا.جب.جپ.جت.جج.جچ.جح.......جە.جی .جیی... دەبێتە پیتی(چ)

٦چا.چب.چت.چچ.چح.چخ...چە.چی..چیی..دەبێتە پیتی (خ)..

٧. هەروا بەو ڕەوتە تادەگاتە نون... ح. خ. د. (ر.ڕ). ز. ژ. س. ش. ع. غ. ف. ڤ. ق. ک. گ. (ل.ڵ). م....... دەبیتە (ن) .نا.نب.نپ.نت......نل.نن. نو.نووو.نە.نی،دەبێتە پیتی (و،ۆ)

٨. وا.وب.وپ.وت............ ول...... ون.وو. وە. وهە. وەی،وی .ویی.. دەبێتە پیتی (هێ)

٩.ها.هب.هپ......................هل.هم.هن.هو..هوا...هون.هوو . هە.هی.- دەبێتە پیتی(ی.یٚ).

١٠.یا.یب.یپ.یت....ین.یو.یون.یوو.یە. یی. و یٚی. و ییٚ و.....ییا.... ییە... ییی. ییە.. ییی.

بۆ نموونە وشەی (بووهیشک) لەپێش وشەی(بوهارتن) دایە . پیتی(ر_ ڕ) ، (ل_ ڵ)، (و_ وو_ۆ)هەرسێکیان یەکن، بەڵام بەدوای یەکدا بێن، وەک پیتی سەربەخۆ بەکار دەبرێن.

پیتی(ی- یٚ)وەک واو هەرچەند جار بەدوای یەکدا بێن هەموو جار سەربەخۆن . بڕوانە- بەندی ١٠.پیتی(ی) وەک دوو پیتی سەربەخۆ وایە کە بە دوای یەکدا هاتبێت. (پێویستە بیدرکێنم کەکامپیوتەریش هەربەو ڕەوتە پیتەکان دەچنێت

تێبینی: لە تەشدیددا هەردوو پیت دەبنە پیتێک وەک: شەققە ئەڕڕا، بەڵام لەوشەی وەک: ببە ، پیتی (ب) دوو جار دە وترێت، هەڵبەت تەشدید ئەگەر وەک دوو پیتی سەربەخۆش بنووسرێن هەردەبیٚ،(وەک چنینی کامپیوتەر) کە بە بڕوای‌من دروستترە و ئەوە لەگرفتوگیریە سەرەکییەکان نین ،هەرچەند چاوەڕوانی چارەسەرکردنیشی هەین.

(سەبارەت بە نیشانە و ڕێنووس)

ئەگەر سیٚ دڵم هەبا هەرکام دارماڵ تەژی لە زاراوەییێک لە سیٚ زاراوەکانی کوردی، هەر سێکم دەکردنە یەک با لێک هەڵنەبڕێن (١)

لەم سیٚ زاراوە جوانە، لەم سیٚ گوڵە بۆنخۆشە،گوڵاوێک بگیریت داخۆم چ بۆن و بەرامەییێکی دەبێت؟

بۆ هەموو میللەتی دونیا لە باری فەن و هونەر و پێشکەوتەوە، لەیەک گەیشتن بە یەک-گەیشتنە.

ڕێنووسی کوردی لە زۆربەی ڕێنووسەکانی دونیا لەپێشترە هۆکارەکەشی ئەوەیە کەپاش ئەوان دەستمان پێکردووە و لە هەڵەکانی ئەوان خۆمان پاراستووە، بەڵام چەند خاڵ لە ڕێنووسماندا هەیە ئەگەر چارەسەربکرێن تەنانەت بۆ زمانەکانی دیکەش کە بەئەم ئەلف و بێیە دەنووسرێن، جێیگەی ئەلفوبێی (فۆنێتیک)دەگرێتەوە، خاڵەکانیش ئەمانەن.

١.بەپێی دەستووری پەژرێندراوی هەر زمانێک دەبیٚ ساکارترین یاسا بۆ زبان هەڵبژێردرێت، بەڵام ئاڵۆزی دەبینرێت، بۆ نموونە دەنووسن (پیاوێک، دانەییێک) ئەگەر پیتی(ک) جیابکەینەوە دەبێتە،

(پیاویٚ،دانەییٚ) بەهۆی پیتی پێش (ک)کە دەنگدارە یان بێدەنگە بۆچی بیکەینە بانێک و دووهەوا؟ بۆچی بنووسین (پیاوێک ، دانەیەک)

بۆ پاراستنی ساکاری زمان چاک وایە هەردووکیان وەکوو یەک بنووسرێن و یەکلایی ببێتەوە(وەک زاراوەی کورمانجی)مەبەست ئەوەیە هەموویان(ییێک یان یەک)بن

دیسان، (دەرەجەییێک) واتا یەک دەرەجە،(سۆباکە دەرە جەییٚ+ک= دەرەجەییێک زیاد کە)یان(دەرەجەییێکیان دا بە ئەفسەرێک) بەڵام (دەرەجەیەک پیاوە، یا هەنارەکەم دەرەجە یەکە) ڕوونە چەند جیاوازن. هەر لەو بنزاراوەدا، بە دانەدەمیەک دەڵێن دانەدەمییێک.

٢. وشەی وەک: بوون (چاوگە)، بوون (ڕابووروو)، بوون (ڕابووردووی‌دوور،(بووگن).بوون، واتا، ببن، (کاری ئەمری) بیٚنیشانەیە.

٣.شنگ، دنگ،منگ،سنگ ،مانگا، ئەو (ن گ)یٚ کەمینگەیین و لە ناو کەپۆدا دەوترێن بیٚ-نیشانەیە.

۴. (ت و دالی) سوواو،وەک: بم؟ەریٚ، واتا بمدەریٚ. دە؟کوژم واتا دەتکوژم، بیٚنیشانەیە. دوو نوون کە حاڵەتی تەشدیدی ئارەویی هەیە وەک :بازننە واتا دۆڕاو، بەننە واتا بەنی، کە لە-هەندیٚ زاراوەدا هەردوو(نون) مینگەیین، بیٚنیشانەیە. ئەم شێوە ئاخافتنەلە فارسی سەنگلەجی دەچێت کە جیاوازە لەفارسی دەری ،دیارە ئەم جۆرە وێژە لە هەر زمانێکدا گەنجینەییێکی پڕبە-هایە.

(١) لە شێعرێکی مامۆستا شێرکۆ بێکەس

سوپاس وپێزانین

دۆستی زۆر خۆشەویست و لەمێژینەم پرۆفسۆر د. مارف عومەر گول لەزانستگای سلێمانی، پاش دیتنی بەرهەمەکە، پێخۆش بوونی خۆی دەربڕی و دوای ڕێنموونی پێویست ئەرکەکەی بە مامۆستا عەبدوڵا زەنگەنە سپارد لەهەولێر و ئەویش بەڕۆحسووکی و دڵسۆزییێکی زیاتر لە-چاوەڕوانیەوە بەتەنگی کارەکەوە بوو، تەنانەت خۆی هات و بە ئاکادێمیای زمانی کوردی ناساندم. بەپێویستی دەزانم سوپاسی بێبڕانەوەی خۆم پێشکەشی ئەوبەڕێزانە بکەم.

ئاکادێمیای زمانی‌کوردی ڕووگەی ئەویندارانی زمانەوانی

کارێکی هەرە پڕبایەخ کە لە دوورگەی هێمنی هەرێمی کوردستاندا کراوە دامەزرانی ئاکادێمیای زمانی کوردیە لە هەولێر، کە لە داهاتوودا گرینگی خۆی زیاتر دەنوێنێت.

لە پەنای پارکێکی بەدیمەندا کۆشکێکی جوان و ڕازاوە، لەناو حەسارێکی تەژی لەگول و ڕووەکدا، بە وێنەی بەهەشتێکی خەیاڵاوی،دەرکەی لەسەرپشتە و بووەتە ڕووگەی ئەویندارانی زمانەوانی و فەرهەنگ و ئەدەبی کوردەواری.

بەرپرسە کانی هەرکام سەمبول وتاپۆی خزمەت گوزارین بە زمان و کەلتوورەکەمان. کاتێک چووم بۆ چاپی کتێبەکەم، لە هەڵس‌وکەوتیان‌گەشامەوە و تەنانەت لادێک هەستم بە نامۆیی نەکرد و خۆم بە میوان نەزانی.

لەسەر ویستی خۆیان لەدرکاندنی ناوی ئازیزانی بەرپرس خۆم پاراست، دەیشزانم کەنە بە-گۆیە و نەبەقەڵەم ناتوانم ئەوجۆرە کەدڵخوازمە حەقی پێویستی ئەو مەبەستە بەیان بکەم. تەنیا دەڵێم، هیوادارم لەم بوارە پیرۆزەدا، سەرکەوتووبن و سوپاس و پێزانینمیان ئاراستە دەکەم. نووسەر.

ئـ

هەمزە، لە ئەلف و بێی کوردیدافۆنیمێکی سەربەخۆنییە وفۆنیمێکی‌یاریدەدەرە زیاتر بە سەر چوارپیتی(ئەلف؛ واو؛ هێ؛یێ) وە یان بە دەگمەن‌بەپیتی دیکەوە دەلکێ‌و دەنگێ پێکدێنی‌کەهاوتای(ئەلف مەددی‌یان ئەلفە) لە ڕێنووسی فارسیدا. بە بڕوای هێندێ لە توێژەرانی زمانی‌کوردی هەمزەکوردی‌نییە و جێگەی(ە)ی گرتووەتەوە، وەک: ئاتر و ئاومال و ئاوشان کە لە پێشدا: هاتر و هاومال و هاوشان بوون، هەروها لە بەینی وشەی لێکدراودا زۆرجار هەمزە نامێنێ وەک: مال-ئاوایی؛ ناوئاخن؛ بارئاش؛ کەبوونەتە: ماڵاوایی و ناواخن و باراش و زۆروشەی‌تر. (همزە)

+ئابەهۆی شەش بەڵگەی ژێرەوە بۆی - هەیە واتای گەورە؛ گرینگ؛بەڕێز؛ بەرز؛ بەڕوومەت؛ بەنرخ؛ بدات. (بەڵگەی_١) ئاهورئا کە لە ئاوێستاوە وەرگێڕدراوەتە سەر زمانی پالەوی. (ئا- هور- ئا) واتا (گەورە خۆری بڵیند) یا (بەرزە نووری بەڕێز) کە نوورێکی بەرز و جێگەی ڕێز و حورمەت بووە؛ (ب) خودا لە ئایینی زەرڕدەشتدا. (بەڵگە-ی٢) مووڕ واتا کۆتەداری کەرتکراو؛ دارەکە موور مووربکە: دارەکە لەت لەت بکە؛ بیبڕەوە؛ لە وشەکانی وەک ئامووڕونیر و ئارەق‌ونێل و ئاقیلە و ماقیلەدا کە هەرسێکیان بەواتای ئاراڤن، ئامووڕ و ئارەق و ئاقیلە هەمان باسکێشی سەر نیرن کە دارە درێژە گەورەکەی کەرەستەی‌شێوبڕینن؛ واتا: مووری‌درێژ وبڵیند.

(بەڵگەی٣) لە بن‌زاراوەی ئەردەڵانیدا بۆ ڕێزنان لە برا و خوشکی‌گەورە دەڵێن ئابرا یا ئاباجی، دیارە ئا کورتکراوەی ئاغایش هەیە بەڵام بۆ وشەی ئاباجی بە کار ناهێنرێت و ئاشکرایە بەواتای: (گەورە باجی؛ براگەورە و کاکە)یە.

(بەڵگەی٤) وشەکانی ئارێز بەواتای: تەپۆڵکی بەرز و ئاراوەند بەواتای: بڵیند بەرز، و ئاری بەواتای: بەرز، بڵیند؛ لە زمانی کوردیدا هەیە کە بانۆری(ئا) بە واتای گەورە بەرز، بڵیند، لە سەریان دیارە. (بەڵگەی ٥) ئابا: جەدد و ئابا: گەورە باوکان.

(بەڵگەی٦) ئادا: خوشکی گەورە؛ دادەی گەورە. (بزرگ، محترم، بلند)

+ئا: (١) کورتکراوەی ئاغا؛ ئا ڕەحیم: ئاغا ڕەحیم. (مخفف آقا) (٢) پێشگر: بۆ دنەدان و هاندان؛ ئادەی: دادەی؛ ئابڕۆ: دابڕۆ؛ (تحریک برای انجام کاری) (٣) پێشگر: بەواتای: مەکە؛ ئادەنگ: دادەنگ؛ دەنگ مەکە؛ بێدەنگبە؛ قوڕوقەپ. (به معنای نفی کاری) (٤) پێشگر: بۆ پرسکردن، ئاخۆ و ئاخۆم؛ ئایا؛ تۆبڵێی. (گویی) (٥) نیشانەی کۆم‌کردن لە زاراوەی کورمانجیدا: مروڤا؛ سوارا؛ واتا:

پیاوەکان؛ سوارەکان. (علامت جمع)
+ئا: پاشگرێکە دەچەسپێ بە پاش ڕیشەی کار(فێعل)ە وە و دەیکا بە(سیفەتی فاعیلی) وەک : خۆرا؛ زانا؛ بینا. (پسوند)
ئالی: [ناو] زۆرداری؛ ملهوڕی. (زور گویی)
ئاۆش: (ف.مشە) هێشتا؛ هێژ.(تاکنون)
ئائەمەسە: ئائەمەیە؛ خۆیەتی؛بە تیز وتانەیشەوە دەوترێت. (این است)
ئائیت: [بەند]لەئاوێستایشدا ئائیتهاتووە،واتا: ئێستا؛ ئەلعان؛ نهۆ.(الان)
ئائیش: [ناو]کار؛ شوڵ؛ کەسب؛ ئیش؛ تێکۆشان؛ خەبات. (کار؛شغل)
ئائیل: [ناو] منداڵ؛ زارۆ.(بچە)
ئابا: گەورە باوکانی پێشو؛ جەددی گەورە. (اعلی جد)
ئاباجی: [ناو،ت] تد: خوشکی گەورە؛ باجییگەورە؛ پوور. (خواهر بزرگ، عمە)
ئاباد: [ئاوەڵناو]ئاوا؛ ئاوەدان؛ پاشگر، بە واتای (ناوی‌بک)ئاوەدان‌کەرەوە (آباد)
ئابادی: فد: [ناو] (١) نامەی چەپەرخانە. (نامە پستی) (٢) ئاوەدانی. (آبادی)
ئابان: [ناو] فد: ناوی مانگی دووهەمی پائیزی ساڵی هەتاوی. (آبان)
ئابڕو بردنە سەر لقی دار: (ب) ڕیسواکردن و لە قاودانی نەهێنی کەسێک. (رسوا کردن)
ئابڕوو بەکەسێکەوە نەهێشتن: ئابڕووبردن؛ ڕیسواکردن،بوون بە هۆی ئابڕووچوونی کەسێک.(آبرو بردن،رسواکردن)
ئابڕوودار: فد: [ئاوەڵناو] بەشەرەف؛ ئابڕوومەند. (باشرف؛ آبرومند)
ئابڕووکڕینەوە: [چاوگە،ت]کارێک کە لە ڕیسوابوونی کەسێک بەرگری‌بکا.(آبروی-کسی‌راخریدن)
ئابڕوو مەندانە: فد: شەرافەتمەندانە؛ بە-شێوازی ئابڕومەند. (شرافتمندانە؛ آبرومندانە)
ئابساڵ: فد: تەڕەساڵ. (سال پر بارش)
+ ئابشار: فد: [ناوی تێکەڵاو] زیاتر سێهەمین زەربەی تۆپی والیباڵە کە بە نهێم دەدرێت بەزەمینی حەریفدا.
(آبشار؛ اسپک)
ئابشۆڕ: [ناو،ت] دێکۆرێک کە ئاوی پێدا بێتە خوار زیاتردەستکردە لە بینادا. (دکور منزل کە ازآن آب سرازیر شود)
ئابلە: [ناو،ت] (ف.مشە) هاوڵە؛ ئاوڵە؛ خوریک.(آبلە)
ئابلەکوت: [ناو،بک] (ف.مشە) هاوڵەکوت؛ خوریک‌قوت.(آبلەکوب)
ئابنووس: [ناو،ت] فد؛ فرد؛ اند: سەختەدارێکی ڕەنگ قاوەییتۆخە. (آبنوس)
ئابنووسیڕەنگ: فد: ڕەنگی قاوەیی‌تۆخ. (آبنوسی رنگ)
ئابوورناس: [ناو،بک] پسپۆڕی زانستی ئابووری، ئێکۆنۆمیست. (اقتصاددان)
ئابەوەت: [ناو] ئەم وشەیە هەورامییە و لە-ئاوێستایشداهاتووە: ئاوات؛ ئارەزوو.(آرزو)
ئابیدە: [ناو] (١) بینای گەورە؛ کۆشک. (قصر) (٢) تاپۆ؛ کۆتەڵ. (مجسمە)
ئاپا: [ناو] خۆشکی ئاپۆ؛ پوور. (عمە)
ئاپارتی: [ئاوەڵناو] تد؛ فد: ئاپاردی بێحەیا؛ هەڵگیراو؛ ڕەدووکەوتوو؛ (بەتورکی ئاپاردی-

واتا: بردی،هەڵیگرت؛ لەچاوگـەی ئاپارمـاخ).
(آپارتی)
ئاپاندیسیت: [ناو]فد؛ فرد؛ اند.: ئازاری
پـەنمـین و چڵـک کردنـی ڕیخۆڵـەکـوێرە.
(آپاندیسیت)
ئاپتەڕ: [ناو،ئاوەڵناو] شێت؛ دێوانە. (دیوانه)
ئاپتـەڕی: [ناو،بـەرهـەمـی چاوگـە] شـپتی؛
شەیدایی. (دیوانگی)
ئاپڕژێن: ئاو پڕژێن. (آب پاشیدن)
+ ئاپۆرە: (١) [ئاوەڵناو،ناو،ت] مرۆڤی سووک
و بێبایەخ، بۆرەپیاو. (انسان بـی ارزش) (٢)
دەربەدەر؛ مشەخت؛ شتی بێبایەخ وچرووک.
(دربدر)
ئاپۆژن: [ناو،ت] ماموۆژن. (زن عمو)
ئاپێ: [ناو] برای‌باب؛ئاپۆ؛ مامە؛ مام. (عمو)
ئاپێمووس: [ناو،ت] یاریێکە. (اسم یک
بازی است)
ئـاپیس: [نـاو] هێنـد؛ فـد: (١) نـاوی گـای
موبارەکی هێندیەکان کە دەیانپەرست؛ نـاوی
گایێک کە بۆ جەمـاوەرێـک لـە هێندوسـتان
موبارەکە.(٢) مەیمونێ کـە شـێوەی ئینسـان
دەدا. (آپیس)
ئاتاشە: [ناو،ت] فد؛ فرد: ئەندامی باڵوێزخانە.
(عضو سفارت)
ئاتر: [ناو] ئاور؛ ئاگر؛ لە پێشینەدا هاتر بـووە .
(آتش)
ئاترەش: [ناو] ئاگادار و زێڕەوانی ئاور لە
ئایینی زەڕدەشتدا. (نگهبان آتش درآئین
زردشت)
ئاتڵ: ناڕەوا. (ناروا)

ئاتڵای: [ناو] موڵەت. (مهلت)
ئاتڵ و باتڵ: [بەند] عاتڵ وباتڵ؛ بێکار؛ ماتڵ؛
فیرۆ؛ بێسوود. (عاطل وباطل)
ئاتۆلیـە: [نـاو] فـرد؛ فـد؛ انـد: (١) کارگـای
هونەری.(٢)کارگـا و نومایشـگای هونـەری؛
ئاتلیە. (آتلیه)
ئاتۆ بەدەستدان: بەڵگە یان بـێ هێـزی لـە
بـەرانبـەر حـەریفـدا نیشـاندان و هـەسـتی
سەرکەوتوویی بە حەریف‌دان بۆبیانوو گـرتن.
(آتو به دست کسی دادن)
ئاتۆم:ئەتـۆم. [نـاو] انـد؛ فـد؛ فـرد: ئـەتـۆم،
بچووکترین بەشی هەرماکێک،گەردیلە. (اتم)
+ ئاتوون: قات و قڕی. (قحطی)
ئاتەشمار: [ناو،ت] مارێک کە ڕەنگی سووری
ئاتەشییە. (مار آتشی رنگ)
ئاتەشە: [ناو]فد: ئاتەشەک: (١) ئاورە؛
زەردەبـــرین. (زرده زخــــم) (٢) ســـووزاک.
(سوزاک)
ئاتــەشــەک: [نــاو] نــەخۆشــینی ســووزاک.
(سوزاک)
+ ئاتەگ: [ناو] (١) ئاتەکی‌زین؛ ئەو تـەختـە
چەرمە کە دەکەوێتە ژێر ڕانی
سوار. (چرم زیر ران سوارکار) (٢)
گۆشتی‌لاتەڕافەی حەیوانی سەر بڕاو.
(گوشت دنده)(٣) داوێنی‌کەوا؛ شاقەل.
(دامن.؛تریج‌قبا)
ئاتێل: [ناو] تەوقەییێکە دەیکەنە مل‌بۆ کەمتـر
جوڵانـەوەی گـەردن لـەکاتێکـدا ئـازارێکی
پێگەیشتبێت. (لەپزیشکیدا) (آتل)
ئـاتیوان: [چاوگـە،ت]تاواندنـەوە؛ ئاتیوانـدن.

(ذوب کردن)
ئاج: [ناو] فد: (۱) ئاژ؛ ددانـە؛ قـورنج قـورنج؛ زبری بەردەئاش، زبری و ددانەی برِبەند. (۲) ددانەی ژێر لاستیکی سەیارە. (دندانە)
ئاجکاری: فد: [بەرهەمی‌چاوگـە] دروست-کردنی ددانە بە بەرد یـا ئاسـن، بیرازکـردن؛ قورنج قورنج کردن؛ گرنج‌گرنج‌کردن. (دندانە دندانە کردن)
ئاجوٚ[ئاوەڵناو] رِەق؛ سەخت و سفت.(سفت)
ئـاجوٚر: [نـاو] واتـا خشـت و کـەرپـووچی-سوورەوەبوو. تێبینی: خشتی ئاجوٚر لە خـاکی تایبەت کە هەمان خاکی چێکردنی جەرِەیـە، دروست دەکرێت (خاکی رِوٚس) گڵەسـوورەی تایبەتە، بە قاڵب لێدانـەکـەی دەڵـێن خشـت پێژی یاخشت برِین و بە سوور کردنەوە کەی دەڵــێن ئاجوٚرپـــەزی؛ وەک: (ئاشـــپەزی وچاپەزی)، و بە کوورەکەی دەڵێن کـوورەی ئاجوٚرپـەزی؛ وەک: کـوورەی قسـڵ و گـەچ پەزی. (آجر)
ئاجوٚرپـەز: [نـاوی‌تێکـەڵـاوی بـک] فـد: کەسێک‌کە خشت سوور دەکاتەوە و دەیکاتە ئاجوٚر. (آجر پز)
ئاجوٚرپـەزی: [بـەرهـەمـی‌چاوگـە] فـد: (۱) کاری‌کەسێک کە خشـت سـووردەکاتـەوە و دەیکاتـــە ئـــاجوٚر.(۲.ب) کـــوورەی سوورەوەکردنی ئاجوٚر.(آجرپزی)
ئاجوٚرپێژ: [ناو،ب] خشت‌برِ بوٚ ئاجوٚر. (خشـت زن)
ئاجوٚرپێژی:[بەرهەمـی‌چاوگـە]کـاری خشـت پێژان بوٚئاجوٚر. (خشت آجر زنی)

ئاجوٚرچن: [ناو،ب] (۱) کەسێک کە دیوار بـە ئـاجوٚر هـەڵـدەسـتێنی و دروسـتیدەکـا. (۲) کەسێک کە خشتی ئاجوٚر لە ناو کـوورەدا بـە شێوەی تایبەت دەچنیٚ بـوٚ سـوورەوەکـردن. (آجرچین)
ئاجوٚرفەرش: [ناو،ت] فد: جێگایێـک کـە بـە ئاجوٚر داپوٚشرابێت،وەک: شەقـامی بـە ئـاجوٚر رِووکێش‌کراو. (آجرفرش)
ئاجوٚرکار: [ناو،بک] فد: کەسێک‌کە بە ئـاجوٚر بەننایی دەکا. (آجرکار)
ئاجوٚرکاری: فد: (۱)[بەرهەمی‌چاوگە] بینایێک‌کە بـە ئـاجوٚر دروستکراوە؛ دیـواری ئاجوٚرکاری. (۲) [بـەرهـەمـی‌چاوگـە] کـاری بەننایێک کە بە ئاجوٚر دیوار دروست دەکـات؛ بەننایی بە ئاجوٚر.(آجر کاری)
ئـاجوٚری: [ئـاوەڵنـاو] فـد: (۱) لـە ئـاجوٚر دروسـتکراو. (۲)[نـاو] رِەنگـی خشـت یـا هیرباری سوورەوەکراو. (آجری)
ئاجوٚری ئەسفەنجی: [ناوی‌تێکەڵاو] فد: ئاجوٚری کونکون و سووک؛ ئـاجوٚری کفـەڵ. (آجر اسفنجی)
ئـاجوٚری‌پاشـکار: [نـاو،ت] ئـاجوٚری لای ژوورەوە. (ناوەوە)لە دیواردا. (آجرتوکار)
ئـاجوٚری‌پێشـکار: [نـاو،ت] ئـاجوٚری لای دەرەوە (رِووی دەرەوە)لە دیواردا (آجرروکار)
ئاجوٚری‌خە تایی: [ناوی‌تێکەڵاو] فد: ئاجوٚری تەواو ۲۰ ×۲۰ سانتیم بوٚ ئاجوٚرفەرشی خیابان لە قەدیمدا. (آجر ختایی)
ئاجوٚری‌فشاری: [ناو،ت] فد: ئاجوٚری نە زوٚر باش بوٚ دانانی سفت کاری. (آجر فشاری)

ئاجۆری کاشی: [ناوت] فـد: ئاجۆرێـک کـه یەک ڕووی کاشی‌بێ. (آجر کاشی)
ئاجۆری‌نوما: [ناوت] فد: ئاجۆرێکی لووسـی جوان یا نەخشەدار بۆ داپۆشینی نومـای بینـا. کە۳ یا ۵ سانیم بارسـتای هـەیـە و بـە قـەد نیـوەئـاجۆر یاکـەمتـر پانـایی هـەیـە و بـە درێژایەتی ئاجۆری ئاساییە. (آجرنما)
ئاجۆری‌نەسووج: فد، [ناوت] ئاجوری کە لـە خاکی نەسووج چێ‌بووبێ. (آجرنسوز)
ئاجەک: [ئـاوەڵنـاو] ڕژد؛ چکـووس، دەسـت قووچـاو؛ بـەئێـرەیـی؛ بـەرچاوتـەنگ،قـە- ڵس.(خسیس)
ئـاجی‌کـەبـاب: [نـاوت] تـد؛ فـد: نـاوی لوولەکەبابێکە کە لەبەر ئیسـیوەت و بیبـاری زۆر تامی تاڵە، زیاتر بۆ گۆڕینی تامی شیرینی گۆشتی وشترە و جۆرێک خاپانـدنی موشـتە- رییە، لە هەندێ کەبابخانەکاندا.(آجی کباب)
ئاجیل‌خۆری: فـد: (۱)[نـاو] دەفـری ئاجیـل- تێکـردن. (ظـرف آجیـل خـوری)۲. کـاری خواردنی ئاجیل.(چەرەز). (خوردن آجیل)
ئاجیل فرۆش: [ناوت]چەرەز فرۆش. (آجیـل فروش)
ئاجیە: [ناو] دەوری کڵاش وگیوە. (گیوه)
ئاچار: [ناو] کلیل، کلێل. (سوئیچ. کلید)(۲) کەرەستەی توند و شلکردنی پێچ ومۆرە و جەڕ. (آچار)
ئاچارئاڵین: [ناوت] فـد: ئاچـارێکی شـەش گۆشەیە بۆ توند و شلکردنەوەی جەڕی ئاڵین کە سەری جەڕەکە چاڵێکی شەش گۆشەیە و ئاچار دەچێ بەسەری جەڕەکەدا. (آچار آلن)
ئاچاربۆکس: [ناوت] فد: چەند ئەندازە سـەرە ئاچاری ڕینگە کە تەنیا دەسکێکیان هـەیـە و بە سەرە ئاچارەکان دەخوا. (آچاربوکس)
ئاچارتەخت: [ناوت] فـد: ئاسـنێکی لاپانـە هەر سەرێکی بە ژمارەییێـک پـێچ دەخـوا و شەش گۆشەیە و سەری شەش گۆشی پـێچ دەچێتە نێویەوە. (آچار تخت)
ئاچارشێلاقی: فد: [ناوت] جۆرێک لوولە گـر کە دەمەکەی میزان دەکرێ و بە هێزێ کـە بەسەریدا دێت چاکتر لوولە دەگرێت؛ زیاتر بۆ لوولەی قەوی بەتایبەت بۆ کردنە و بەستنە- وەی فیلتێری ڕۆنی سەیارە. (آچار شلاقی)
ئاچارڕینگ: [ناوت] فد: ئاچارێکی ناوچـاڵی شەش‌گۆشەیە کـە پـێچ دەکـەوێتـە نێـوی. تایبەت بـۆ جـەڕی سـەر ڕینگـی تـەگـەری سەیارە. (آچار رینگ)
ئاچارفـەڕانسـە: [نـاوت] فـد: ئاچـاری جەڕکردنەوە و جەڕتوندکردن کە دەمەکـەی (زۆر تا کەم) میزان‌دەکرێت؛ (ب) کـەسـێک کە هەموو کارێک بزانێت و ئەنجامی بدا و دا نەمێنێت لە کردنی هیچ کارێکدا؛ (کـابرا لـەو ڕێکخراوەدا ئاچار فەرانسەیە) (آچارفرانسه)
ئاچارقوفڵی: [ناوی‌تێکەڵـاو] فـد: ئاچارێکـە ئەندازەکەی میزان دەکرێـت و دوای گرتنـی پێچ قوفڵ دەبێت. (آچار قفلی)
ئاچارکێشـی: فـد: [بـەرهـەمـی‌چاوگـە] توندکردنەوەی بەینا بەینی جەڕگەلی سەیارە و هەر کەرەستەی جەڕدار بۆ ئەرخەیان بوون لەوەی کە شل نەبوونەتـەوە. (سـفت کـردن

پیچهای ماشین. آچار کشی)
ئاچمەز: [ئاوەڵناو] تد؛ فد:ئەم وشەیە لەتور کیەوەهاتووە واتا: نەکراوە ؛ بەستراو.(١) هەر گرێی، کە نەکرێتەوە.(٢) هەر ڕێگاییێک بەسترابێ و نەکرێتەوە. (٣)حاڵەتێ لە شەترەنجدا کە مۆرەییێک(داشێک) نەتوانێت بگوێزرێتەوە لە بەر ئەوە لە ڕاستی شادایە و بەری شای گرتووە. (آچمز)
ئاچی: [بەند] پەریچی؛ بۆچی؛ ئە ڕاچی.(برای‌چە)
ئاحیل: [ناو] تەمەنی بەینی جەحێلی و پیری (میانسال)
ئاحێلی: [ناو] ژیانی نێوەڕاستی(بەینی) جەحێلی و پیری. (میان سالی)
ئاخال: [ناو] ئاخاڵ؛ ئاشغاڵ،کلێشی و پیسی.(آشغال)
ئاخاندن: [چاوگە،ت] ئاخنینەوە پەستاوتن و پڕکردن. (پرکردن)
ئاخاوتن: [چاوگە،]ئاخافتن؛ قسەکردن. (حرف زدن)
+ ئاخایۆک: [ناو] جۆرێک سەقر.(نوعی‌باز)
ئاخایەتی: ئاغایەتی. (آقایی)
ئاخپۆل: [ناو،ت] (١) قوڕشێلان بۆ هەوڕ. (گل را آماده کردن برای سفالگری و بنایی) (٢) خوڵەپۆتێ؛ یاری بەخۆڵ. (خاک بازی)(٣) قوڕەبان.(گل اندودکردن پشت بام)
ئاختفی: [ئاوەڵناو] تەواو کەچەڵ. (بە کلی کچل)
ئاختە: [ئاوەڵناو] (١)ئەختە؛ یەختە؛ گون-دەرهێنراو؛ خەساو. (اختە)

ئاخچەواش: [ناو]گیاییێکی خواردەمەنییە. (آخچە واش)
ئاخرجار: دوایین جار. (آخرین مرتبە)
ئاخرچۆڕ: دوادڵۆپ. (آخرین قطرە)
+ ئاخرخێر: [ئاوەڵناو،ت]عاقیبەتبەخێر؛ هەرکارێک دەرئەنجامی بەخێر و خۆشی بگات. (عاقبت بەخیر)
ئاخردەست: [بەند] (١) دەستی ئاخر؛ دوایین کایە لە قوماردا. (آخرین دست)
(٢ب)[ناو] ئاخر و عاقیبەت؛سەرئەنجام. (آخر دست)
+ ئاخرزەمان: [ناو،ت] فد: (ب) دونیا ئاخربوون. (آخر زمان)
+ ئاخرشەڕ: [ئاوەڵناو،ت] (١) کەسێک کە لە ڕۆژانی دوایی ژیاندا خێر نەدیو بێت.(آخر شر) (٢) [بەند] ئاخر شەڕ، دۆاهەمین کێشە. (آخرین جنگ)
ئاخروئاقیبەت: سەرئەنجام، ئاکام؛ ئاخروعاقیبەتت خێر بێ. (آخر و عاقبت)
ئاخرهەناسە: دووا هەناسە. (ب) مردن. (آخر نفس)
ئاخری:(ب) هەر؛ ئاخری ڕاستت پێ نەوتین؛ هەرچی پێم گوتی ئاخری بەقسەت نەکردم؛ [ئاوەڵناو]دووا هەمین؛ لە ئاکامدا. (سرانجام)
ئاخری‌کار: بڕانەوە؛ تەواوبوون؛ عاقیبەت؛ تەواوبوونی‌کار. (آخرکار؛ عاقبت)
ئاخرین: [ئاوەڵناو] فد: دواهەمین (آخرین)
ئاخرین‌جار: جاری ئاخر؛ دواهەمین کەڕەت. (آخرین بار)
ئاخرین قیمەت: [ناو،ت]لەو قیمەتە کەمتر

نایفرۆشم؛ لەو قیمەتە زیاتر نـایکرم، ئـاخرین
قسەی موعامەڵە. (آخرین قیمت)
ئاخفت:[ڕابـووردووی ئاخـافتن]قسـەی کـرد،
گوتی. (حرف زد)
+ئاخفتن: [چاوگە](١) ئاخەفتن، قسـەکـردن.
(حـــرف زدن) (٢) کرانـــەوەی بـــرین؛
دممدانـەوەی بـرین؛ دەمکردنـەوەی بـرین.
(بازشدن زخم)
ئاخفین: [چاوگە](١) دەمکردنەوەی خونچەی
گوڵ. (باز شدن غنچه) (٢) قسەکردن. (حرف
زدن)
ئـاخ کـۆلان: [چاوگـە،ت]عـەرزهـەڵکـۆڵین .
(کندن زمین)
ئاخگە: [ناو،ت] ئاویلکە؛ قـەیـران؛ گیانـەڵـا؛
تەنگانە. (دم مرگ؛ تنگنا)
ئاخڵ: [ناو] فد؛ تد: ئاخڵـە، (١) خـەرمانـەی
مانگ. (هاله ماه) (٢) جێـی داکردنـی مـەڕ و
ماڵات، جۆرێک تەویلەی مەڕ و ماڵات، هـۆڵ.
(آغل)
+ ئاخڵە: [ناو] (١) قەڵاغە تەپاڵە؛ کۆشکەڵـانی
تەپاڵە. (دیوار تاپاله)(٢) قەیـران. (قیـران) (٣)
خەرمانە. (هاله) (٤)
پاپۆکە. (چنبره)
ئاخڵـەدان: [چاوگـە،ت](١) پاپۆکـەخـواردن.
(چنبره) (٢) کۆزبەستن بەدەوردا و کۆبوونەوە
لە دەوری شتێک. (حلقه زدن دور چیزی)
ئاخلەوەڕ: [نـاو] ئاخسـبات؛ کـاتی سـەردە-
رهێنانی گیا و لەوەڕ لـە ژێـر خـاک؛ نیـوەی
ئاخری ڕەشەمە(نیمه‌آخراسفند)
ئاخڵەوی: [ناو] تـد: یاغڵـەوی، قابلـەمـەی
سەربازکە لە تاوە دەچێ. (یاغله وی)
ئاخلیڤینک: [ناو] تاوە؛ یاغڵاوی. (تابه؛یاغلـه-
وی)
+ ئـاخن:(١)[پاشـگر] واتاکـەسـێک کـە دە
ئاخنێتـەوە. (تپاننـده)(٢) ئـاه و هـەناسـە
هـەڵکـێش. (کسـی کـە آه مـی کشـد) (٣)
پاشگر: دەرپۆش و سەرپۆش؛ گونجـەئـاخن؛
ڕۆچن ئاخن. (درپوش. پوشاننده)
ئاخنەبا: ئاخنەبات:>ئاخلەوەڕ.
ئاخوئۆخ:(١) [دەنگەناو] دەربڕینی بێـزاری.(٢)
ناز و قەمزە. (آخ و اوخ)
ئاخوئۆخ لێبڕین: [چاوگـە،ت] (ب) لـە زمـان
خستن بە لێدان و دارکاری. (از ناله انداختن)
ئاخوئۆف : [دەنگەناو] دەنگێکە بۆ دە
ربڕینی ئێش وئازار و هەروەها کەیفخۆشـی.
(آخ، آخیش)
ئاخوتف: بەدەنگ و سـەداوە تـف و بـەڵغـەم
فڕێدان. (اخ و تف)
ئاخۆتن: [چاوگە،]ئاخاوتن؛ دووان؛ قسەکردن.
(حرف زدن)
ئـاخوڕاو: [نـاو] گـۆلاو؛ ئـاخوڕی ئـاو تێـدا
خواردنەوەی ئاژڵ. (آبشخور)
ئاخوڕبەرز: [ئاوەڵناو] (ب) بەفیز؛ لووتبـەرز و
زیادەخواز. (زیاده طلب)
ئاخوڕچەور: [ئاوەڵناو] (ب) ساماندار و
خۆشبژیوو؛ تێروتەسەل. (کنایه از پولدار)
ئاخوڕچی: [ناو] مەیتەر؛ ئاگاداری کاری تەویلە
و ئاخوڕ.(مهتر)
ئاخۆرە: [ناو] ئاخرگە؛ مێشـولەکـوێرە. (پشـه
ریز)

ئاخوٚم: [ئامراز،ت] ئاخوٚ؛ داخوٚ؛ ئایا؛ تـوٚبێژی. (توگویی؛ آیا)
ئاخووەند: [ئاوەڵناو+ناو] هونەرمەند؛ زانا لـە-هونەردا. (هنرمند)
ئـاخوین: [چاوگـە] چـاکبوونـەوەی بـرین؛ گوٚشتەزوون هێنانەوەی برین. (التیام زخم)
ئاخە: [ناو] ئاغا. (آقا)
ئاخەڕەش: [ناو،ت] خوٚڵی ڕەش؛ بووڵ؛ خوٚڵەمێش (خاکستر)
ئاخەفتەر: [ناو،بک] وێژەر؛قسەکەر. (گوینده)
ئاخەفتیار: [ناو،]وێژەر؛کەسێک کە لـە کـوٚڕ و مەجلیسدا قسە دەکات یان لە لایەن کوٚڕێکە وەقسە دەکات. (سخن گو)
ئاخەلێوکوٚتایی: [ناو،ت] ئاخر و ئوٚخری کار. (آخرهای کار)
ئاخیرەت: [ناو] (ب) قیامەت. (قیامت)
ئـاخێزا: [ڕابـوردوو] ئـاخیزی کـرد؛ هـەڵسـا؛ ڕابوو.(بلندشد)
ئاخێزگە: [ناو]جـێی ڕاپەڕین و سەرهـەڵـدانی کەسێک یان بیر و باوەڕێکـی نـویٚ. (مکـان پیدایش. خاستگاه)
ئاخێفتن: [چاوگە] ڕواندن. (رویاندن)
ئاخیڤێنی: کولانەوەی برین. (به درد آوردن و دستکاری زخم)
ئاخێوتن:[چاوگە،] گێڕانی ئەسـب بـوٚ وشـک بوونەوەی عارەقی لەشی؛ تەڕاتین. (گرداندن اسب)
ئاخێوەر: [ناو،بک] بێژەر. (گوینده)
+ ئـادا: (۱)[نـاو] لـە زبانـەکـانی پروٚگـرام نووسینی کامپیوٚتـەر. (زبـان برنامـه نویسـی کامپیوتر). (۲)خوشکی گەورە. (خواهر بزرگ)
ئادابتوٚر: [ناو] اند؛ فد: لەکوردیدا ئەم وشەیـە نییـە، کـەرەسـتەی گـوٚڕینی کـارەبـای دوو تـەرەفـە بـە یـەک تـەرەفـە بـە وٚڵتـاژێکی کەمترەوە. (آدابتور)
ئادابوڕسووم: [ناو،ت]کوٚی داب و دەسـتوور؛ دابونەریت. (آداب و رسوم)
+ ئادار: [ناو] شوێنەوار. (جای بودن؛نشانه)
ئادار بەسەر پادارەوە نەمان: (ب) وێران بوون، ژێروژوور بوون؛ خاپوور بوون. (ویران شدن)
+ ئاداروٚک: [ناو] جەژنی ساڵی نوێی مـانگی خاکەلێوە؛ نەوروٚزی دابی کـوٚن. (عیـد نـوروز قدیمی)
ئـاداش: [نـاو] ئـابرا؛ بـرای گـەورە؛ ئـاوالٚ؛ دوٚسـت؛ هـاوالێ‌هاوـەڕامـی ڕامیـاری وحیزبـی؛ڕەنگـە لـە ئارکـاداش ویوٚلداشـی تورکیەوە هاتبێـت کـە هـەر بـەو مانایـەیـە (آقاداداش.رفیق)
ئاداک : ئادا؛ دوورگە؛ پەڵەیێک وشکی لە ناو زەریادا؛ (جزیره)
ئادامس: [ناو] فد: بنێشتی فەڕەنگی. (آدامس؛ سقز فرنگی)
ئادانی: بەموفابوون؛ بەکەڵکبوون؛ بە سـوود بوون. (پرسودی)
ئادرێس: [ناو] اند؛ فد: شوێن، نیشانی؛ دیاری کردنی جێگایێک بە وتە یان نووسین. (آدرس)
ئادگار: [ناو] ڕوخسار؛ پوٚتـەراک؛ قـەڵافـەت؛ سیما؛ بەژن و باڵا. (شمایل)

ئادۆ: [ناو] خۆشی؛ کەیف؛ شادی(شادی)
+ئادۆدە: [ناو] (١) بژارچن؛ بیڵەکان. (بیلچە وجین) نێرەژەن؛ داری بەینی دوو لوولەپ لە مەشکەدا. (چوب بین دو دسته مشک)
+ ئادە: [ناو] تد (١) دوورگە، بە شێ لە وشکایی نە زۆر گەورە کە دەوراندەورە کەی ئاوە. (جزیره)(٢) جێناو بۆ مێینە. (ضمیربرای ماده) (٣)بژار. (وجین) (۴) تەڵە(تله)
ئادەر: [ناو] ئازەر، ئاگر، ئاور، ئاهیر(آذر،آتش)
ئادەربەرزین: [ناو،ت] ئازەربەرزین، ناوی پەرستگەییکی زەردەشتیانە . (نام پرستشگاهی‌است در دین زردشت.
ئادەنگ: بێدەنگبە، دادەنگ، قوڕ و قەپ. (ساکت شو)
ئادەی: دادەی، وشەی هاندان (ها،زودباش)
+ ئادی: [بەند]ئەی، ئەدی، بەڵێ، ئەرێ. (بله)
ئادینده: [ناو] کولکەزێرینە، کەسکە سوور، کۆلکەڕەنگینە، پەلکەڕەنگینە، ئەستوونە زێرینە، کەسکوسوور(قوس‌وقزح،رنگین‌کمان)
+ ئار: [ناو](١) یەکەی ئەندازە بۆ پێوانی زەوی و پانایی بەرانبەر بە١٠٠ میکاب. (آر. برابر ١٠٠ متر مربع) (٢) پاشگر: دیدار، کڕیار، گرفتار، کردار، جووتیار. (پسوند)
+ ئارا: فە تد: [پاشگر] ڕازێنەر، چەمەن‌ئارا، مەجلیس‌ئاراتد: بەین (پسوند:آرا ،میانه)
ئاڕاد: حاڵەتی‌تامەزرۆیی و خولیای‌جنسی لە هەندێ‌جەحێڵاندا(میل‌جنسی‌شدیددربعضی جوانان)
ئارارات : ئاگر هات؛ ئاگر وەشان؛ گڕ کان؛ ناوی کێوی ئاگریداغ یان ئوغریداغ (آرارات)
ئاراس : (١)ئەسر؛ فرمێسک(اشک) (٢)ناوی چۆمێکە لە سنووری ئێران و دەوڵەتی ئازەربایجاندا(رود ارس)
ئاراستن: (١) خستنەپشت‌گوێ. (پشت گوش انداختن) (٢)[چاوگە] خەمڵاندن. (آراستن)
+ ئاراستە: فد: (١)[ئاوەڵناو+ ناو،بەر] ڕازاوە؛ دەق‌دراو، پۆشتە، ئاڕایش‌کراو، ڕازاوە، تەڕپۆش. (آراسته) (٢) بەرەوڕوو ناردن؛ تێگرتن. (روبەکسی پرتکردن)
+ ئاراڤ: [ناو] نیر و ئاموور، ئارەق و نێلێ، ئاقیلەو ماقیلە، ئاکیلە و ماکیلە، ئێرەق و نێلێ(خیش)
ئاراک: [ناو] ئاورگە، ئاتەشگا(آتشکده)
+ ئارام: [ئاوەڵناو] و [ناو][بەند] فد:
(١)لە چاوگەی(رەم)ی ئاوێستاییەوە هاتووە بە واتای پشوودەرکردن و حەسانەوە و بێهن‌وەدان(٢) کڕ؛ ئەسپایی؛ هێدی؛ هێمن؛ هێواش؛ ژیر؛ ئۆقرە؛ بێ‌جووڵە؛ ئاسوودە؛ لەسەرخۆ؛ بێدەنگ؛ ستار؛ شێنەیی؛ ئەسپەکە ئارامە :شەڕوور نییە. (آرام)(٣) ناوی دەریای بەرینی ئارام، لە باکوورەوە تا باشووری گۆی زەوی(دریای آرام)(۴) ناوەبۆ پیاوان. (نام مردانه)
ئارام‌بوون: [چاوگە،ت]هێواش‌بوون؛ بێ-جووڵەبوون؛ هێدی‌بوون؛ ئۆقرەگرتن؛ کڕبوون؛ لەسەر خۆبوون؛ دامرکان؛ داسەکنین؛ هێوربوون. (آرام شدن)
ئارام بوونەوە: [چاوگە،ت]داسەکنین دوای تووڕەیی. هێمنایەتی دوای نائارامی؛ ژیر

بوونەوەی منداڵ لـە گریـان؛ هـەدادان. (آرام گرفتن)
ئارام‌گرتن: [چاوگە،ت]ئوقرە‌گرتن، داسەکنین؛ هێور بوون؛ هەدادان، ژێربوونەوە؛ سرەوتن؛ دامرکان. (آرام گرفتن)
ئارام لێ‌هەڵگرتن:[چاوگە،ت]زۆر بـۆ هێنـان ؛ هەراسان‌کردن؛ بێ‌ئوقرە‌کردن؛ تەنـگ پـێ-هەڵچنین. (بی قرار کردن)
ئارامەند: (١) ئەرامەنە؛ فەقیر؛ بێ‌ئەنوا. (نیازمند) (٢) [ئاوەڵناو]ئارا تورکی واتا بـەیـن؛ مەند واتا ماو؛ ئارامەند واتا تیامـاو؛ کـەسێک کە لە کارێکا دابمێنێ؛ دەسەوسان. (وامانـده؛ درمانده)
ئـارامی: [نـاو](١) ئـەسـپایی. (٢) حاڵـەتـی هێمنـی؛ هێواشـی؛ هێـوری؛ بێـدەنگـی؛ لەسەرخۆیی. (٣) نێوی قـەومێکـی مێژویـی. (٤) لقێ لە زبانگەلی سامی لـە ڕۆژ هـەڵـاتی ناوەڕاست.(آرامی)
+ ئاران: (١) هان، (تحریـک)(٢) وردکـردن؛ هاڕین. (خورد کردن؛ سودن) (٣) [ئـاوەڵنـاو] تووڕە. (عصبانی)(٤) [ناو] گەرمەسێر؛ ئـالان. (گرمسیر)
ئارانجا: [ناو] شوێنی گەرمێن؛ ناوی پێشوی کەرکووک. (نام قبلی کرکوک)
ئاراندن: [چاوگە،ت] (١) هـاڕین؛ وردکـردن. (خرد کردن. پودرکردن) (٢) کولاندنەوە. (بـە درد آوردن و دسـتکاری زخـم) (٣) هانـدان. (تحریک کردن)
ئـارا و قـارا: [نـاو،ت] ئـارام و قـەرار؛ ئـوقرە؛ حەجمان. (آرام و قرار)

ئارابابا: [ناو] کێوێکە لە باشووری شاری بانە. (کوه آربابا؛
ئاربەشک: [ناو،ت] چەخماخ؛ گیڵەنگێدەن کە بە هاتن و چوونێـک فیشـەک دەخاتـە بـەر خانی تفەنگ. (چقماق)
ئارتاخ: ئەو کەسەیە بە نەهێنی شتێ لە جێگاییێک دەربێنێ. (کسی که یواشکی چیزی را از جایی درآورد)
ئارترۆز: [ناو] فد؛ فرد؛ اند: نەخۆشینی بەینی جومگەو ئێسکەکانی بڕبڕەی پشت و سووانی کڕکڕاکەی بەینی دوو ئێسک. (آرتروز)
ئارتزیەن: [ناو] اند؛ فد؛ فرد: بەرانبەری ئـەم وشەیە لەکوردیدا نییە. بیری زۆر قووڵ؛ بیری ئارتزیەن؛ بیری قووڵ تا مابەینـی دوو تـوێ سەختی زەوی کە ئاوەکەی هـەڵـدەقوڵێ و نیازی بە موتۆڕپۆمپ نییە. (آرتزین)
ئارتوون: [ناو،ت] ئاتەشخان؛ دۆژە.(آتش خانە؛ جهنم)
ئارج: [ناو] جۆرێک قامیشی گەرمەسێر. حەیزەران.(خیزران)
ئارچەن: [ناو] چەناکە.(چانە)
ئارختە: [ناو] سەنگ سواربوون لەخەودا؛ موتـەکـە؛ ئارختـک؛ موتـە؛ بـەختـەک. (بختک؛کابوس)
ئارخچن: [ناوی‌تێکەڵاو] ئارەقچن؛کڵاوی ژێـر مێزەر. (عرق چین)
ئارداف: [ئاوەڵناو] فێڵەبـاز؛ گزیکـار؛ گـزەون؛ داوباز. (حیلەگر)
ئاردبێژ: [ناو](١) هێڵـەک. (الـک) (٢) [نـاوی بکەر]کەسێک‌کە ئارد لـە هێڵـەک دەدا. (آرد

الک کن)
ئارد تەقاندنەوە: [چاوگە،ت] ئـارد بێـژتن.(آرد الک کردن)
ئاردن: [چاوگە]هێنان؛ هاوردن؛ ئینان؛ هانین. (آوردن)
ئاردە ماڵ: [نـاوی‌تێکـەڵـاو] بێڵـی ئاردمـاڵین لەئاشدا.(آردروب)
ئاردوو: [ناو،ت] (١) ئاوردوو. (گیاه نـرم بـرای شـعله ورکــردن و گیرانــدن آتــش) (٢) سووتەمەنی وەک دار و چیلکـە وچـەویـل و تەپاڵە. (سوخت)
+ ئاردەبا: [ناو،ت] ئاردەوا، تراوی ئاردی جۆ و ئاو بۆ دەباغی. (آرد جو آبکی برای دباغی)
ئاردەبارە: [ناو،ت] مزی یاریدەدان لە بارکردنی بارە ئاشدا کە ئاشـەوان لـە ئـاش- هێری دەستێنێ. (مزد بار کردن بار آرد)
ئاردەبرنج: [ناو،ت] هاڕاوەی برنج. (آرد برنج)
ئاردەتـوو: [نـاو،ت] تووشـیرینی کـوتراو. (آرد توت، توت کوبیده)
ئاردەساوار:[ناو،ت]پیرخەنیلە؛وردەساوار. (بلغور آسیاب شده)
ئاردەشان: ئارداوێژ. (آردی کە از کنارە سنگ آسیاب می ریزد)
ئاردەشێلە: [ناو،ت] تراوی ئارد و ئاو. (مخلوط آرد و آب آبکی)
+ ئاردەڵ: [ناو] (١) سەربازێ کە ئەسب دەبـا بۆ باڵادەستی. (٢) پاسەوان؛ یاساوڵ. (آردل)
ئاردەلووکە: [ناو،ت] ئاردی زۆر ورد کە لە ناو قووڵکەی ئاشدا دەمێنێتەوە. (گرد آردمانده در گودال آسیاب)
ئاردەڵێن: [نـاوی‌تێکـەڵـاو]ئـاردبێژ؛ هێڵـەک. (الک)
ئاردەنۆک:[ناو،ت]هاڕاوەی نۆک. (آردنخود)
ئاردی‌تە قیاوە: [ناو،بەر] ئاردی بێژراوە؛ ئاردی هێڵەک کراو.(آرد الک شده)
ئاردی هەشتەرخان: [ناوی‌تێکەڵاو]
ئــاردی تایبــەت بۆدروســتکردنی‌تۆشــە و شــیرینیات کــە سپۆســەکــەی تــەواو گیرابێ.(آردبی‌سبوس)
ئــارزان: [نــاو] ئــاردە بــڕوێش؛ ئــاردی- ساوار.(آردبلغور)
ئارزە: ئازە؛ ئەو؛ جێناوی سێهەم کەسی مـێ. (او،برای مادە)
ئارزەن: [ناو] ئارگوشک؛ چەنە؛ چەناکە؛ چەناوە؛ ئەرزین؛ چەناگە؛ ئارزینگ. (آروارە)
ئارزی: [ناو] سەرمایەی تایبەت. (سرمایە)
ئارزێ: [جێناو]ئازێ؛ ئـەوان؛ بـۆ نێـر و مـێ. (آنها،برای نرومادە.)
ئارزینچ: [ناو] ئارووک؛ ئاریک؛ میچ. (سقف)
ئارژین: ئاژین؛ ئاو بەردانەوە سـەر مـەزرا یـا زەوی بەشێنەیی و سەلیقە. (هـدایت آب بـە مزرعە)
ئارشام: ناوی باوەگـەورەی داریووشـی هـە- خامــەنشــی.(اســم پــدربزرگ داریــوش هخامنشی)
ئارشــتی: [نــاو]تیــر؛ تیــری پــەیکانــدار. (تیرپیکاندار)
ئارڕشە: [ناو] فرد؛ فد؛ اند: کەمانی

وێڵوون و کەمانچە و وێلوونسێل لێدان.
(آرشە)
+ ئارقان: [ناو] بارئاش.(بار برای آسیاب)
+ ئارگوون: [ناو]تەندور. (تنور)
ئارماز: [ناو] (۱) گزموولە. (تیلە خاکی)(۲) جەنجەڕی ئاو هەڵکێشان لە بیر؛ جەنجەڕی کارێزهەڵکەن کە خۆڵی بیری پێ دەردێنن. (چرخ چاه)
ئارمانجخواز: [ئاوەڵناو+ ناوبەک]هۆگری بە ئامانج گەیشتن. (آرمان گرا)
ئارمانجخوازی: [بەرهەمی‌چاوگە] تایبەتمەندیی ئارمانجخواز.(آرمان‌گرایی)
ئارمین : ئەهوەن؛ هێمن؛ ڕام کراو؛ ڕام بوو. (رام شده)
ئارن: [ناو] ئێسقانی شەویلکە. (آرواره)
ئاروار: [ناو] وشتری یەکساڵە. (شتر یک ساله)
ئاروان‌گرسکرن: [چاوگەت]بارئاش‌لێکردن؛ ئاروان هاڕین؛ دانەوێڵە هووڕکردن (وردکردن) (آرد آسیاب کردن)
ئاروانلۆک: [ناوەت] لۆک؛ وشتری نێری چوارساڵە. (شترنر چهار ساله)
+ ئاروانە: [ناو]ئارد؛ ئار. (آرد)
+ ئاروانە: [ناو] وشتری مێوی چوارساڵە. (شتر ماده چهار ساله)
ئاروان هووڕکردن: [چاوگەت] بارئاش لێکردن. (بار گندم را آسیاب کردن)
ئارایی: [پاشگر] ڕازینەری؛ وەک: سفرەئارایی؛ سەفحەئارایی؛ مەجلیس‌ئارایی. (پیواژە ؛ آرایی)

ئارۆدە: [ئاوەڵناو+] ژنی ماڵانگەڕ؛ تێوەتلاو. (بدکارە)
ئارۆک: [ناو]کفتەی بە بڕوێش و گۆشت چێکراو. (کوفته با بلغور و گوشت)
ئاڕوگۆڕ: [ناوەت] ئاڵوگۆڕ؛ گۆڕینەوە. (تعویض)
ئارۆنە: لە ئاوێستادا(ئەوارۆنە)هەیە بە- واتای:لاڕێ؛ لەفارسییدا(وارونە)هەیەبە- واتای‌سەربەرەوخوار یا بەراوەژوو ؛ بۆی‌هەیە- لەگەڵ ئارۆنە؛ بەواتای لاڕێ وکەچ ڕەوی لە ڕیشەیێک بن.(وارونە)
ئاروو: [ناو] (۱) هارویێ؛ خەیار. (خیار)
(۲) ئاسمانەی‌دەم؛ مەڵاشوو. (کام)
+ ئارووشک: [ناو] باوێشک؛ بایشک؛ باووشک، دەم‌کردنەوە خۆ نەخواز لەکاتی بێتاقەتی و خەواڵوویدا. (خمیازە)
ئارووشە: [ئاوەڵناو] (۱) بزۆز: سەربزێو؛ نائارام؛ بێ‌ئۆقرە. (نا آرام)(۲) [ناو] ئارۆشە؛ شەویلکە؛ لاجانگ. (آرواره)
ئارووک:[ناو] ئاریک؛(۱) میچ. (سقف)(۲) [ناو]کفتەی بڕوێش و گۆشت. (شامی کباب)
ئارویس: [ناو] وریس؛گوریس.(طناب ضخیم از مو)
ئاروین: [ناو] تاقیکردنەوە؛ ئەزموون؛ ئیمتیحان. (آزمون)
ئارە: [ناو] ئارد. (آرد)
ئارهایی: [ناو] (۱) ژانێکی هەمیشەیی لە لەشدا. (آزار) (۲) تووشی دەردیسەری هاتن. (دچار دردسر شدن)
ئارەبانە: [ناو] ئەڕابە؛گاری. (ارابە)

+ ئارەزوو: [ناو] تاسە؛ بیر؛ دڵبۆچوون؛ ڤین؛ ڤیان؛ حەز. (آرزو)
ئارەزوو بەدڵ مان: (ب)نامورادی. (ناکامی)
ئارەزوو بەگۆڕبردن: بەنامورادی مردن. (آرزو بە گور بردن)
ئارەزووکردن:[چاوگەی تێکەڵاو] ئیشتیاکردن؛ ئارەزووی گەیشتن بە دڵخواز؛ مەیل و تامەزرۆیی کردن. (آرزو کردن)
ئارەزوو هاتنەدی: بەراوەردە بوونی ئارە زوو؛ بە ئارەزوو گەیشتن. (اجابتآرزو)
ئارەزووی‌خاو:خەیاڵی‌خاو؛ ئارەزووی بێهوودە. (آرزوی محال)
ئارەزووی دوورودرێژ: ئارەزووی درێژ خایەن و دژوار. (آرزوی دور و دراز)
ئارمسە: ئافەرین. (آفرین)
ئارەش: [ناو] ئارەقە. (عرق تن)
+ ئارەق: [ناو] ئاموور؛ ئاقیلە؛ باسکێش؛ ئێرمقە؛ ئامبوور؛ ئێلەقە؛ ئەمبوور؛ ئاکیلە. (قطعه دراز خیش)
ئارەق پێکردن: [چاوگە ،ت](١ب) هیلاک-کردن؛(٢) خەجاڵەت‌کردن. (کنایه از خسته یا شرمنده کردن)
ئارەق‌جۆش: [ناو،ت] ئارەق‌سووت؛ زیپکەی ورد بە هۆی تاولێدان و ئارەق‌کردنی پێستی لەشەوە. (عرق سوز؛ جوش زدن بعلت عرق سوزشدن)
ئارەقچن: [ناو،ت] (١) بەڕوولە دارێکە دەیکەن بەنێو کونی لووتی کەڵ یان وشتردا بۆ ئارام‌کردنەوە و ڕاکێشانی. (مهارشتر)(٢) کڵاوی ژێرمەندیل. (شب کلاه)
ئارەق‌چنیاو: [ناو،بەر] [ئاوەڵناو] (١) کە سێک ئارەقی وشک بوو بێتەوە. (خشک شدن عرق) (٢) (ب) لە کاردەرهاتوو. (کار آزموده)
ئارەق‌خۆر: [ئاوەڵناوبک]کەسێک کە ئارەق دەخواتەوە؛ مەی‌خۆر. (عرق خور)
ئارەق‌خۆری:[ناو]کاری ئارەق‌خۆر؛ مەی-نۆشی. (عرق خوری)
+ ئارەق‌دەردان: [چاوگە،ت]ئارەق‌کردن؛ (١) لەگەرمادا یا بە هیلاکبوون.(٢) لە شەرم و خەجاڵەت‌دا عارەقی شەرم دەردان. (عرق کردن)
ئارەق‌ڕژاندن: [چاوگە،ت](١ب) زەحمەتی زۆر لە پێناوی کارێکا کێشان.(٢) ئارەق‌ڕشتن بە هۆی هیلاکییەوە. (عرق ریختن)
ئارەق‌سووت: [ناو،ت] ئارەق‌سووز؛ سووتانەوەی پێست بە هۆی ئارەقی زۆر کردن بە تایبەت لە ژێر باغەڵ و بەینی ڕان، لە ئینسانی قەڵەودا ؛ یاسووتانی بەینی پای منداڵ لە بێشکەدا بە هۆی میزکردن بە خۆیدا؛. (عرق سوز)
ئارەق‌سەگی: [ناو،ت] فد: (ب)ئارەقی-کشمیش یا ئارە قی‌دەستسازی هەرزان-بایی.(عرق سگی)
ئارەق‌فرۆش: [ناو،ت] مەی‌فرۆش. (می فروش)
ئارەق‌کێشان: [چاوگە،ت]ئارەق گرتن لە هەڵمی، کوڵاندنی هەندێ گیا یا لە میوەی گەڕاوە یا نیشاستەیێک کە بووە بەگۆڵوکۆز و پاشان بە ئەڵکوڵ. (عرق گیری)
ئارەق‌کێشی: [بەرهەمی‌چاوگە] کاری

ئارەق دەرهێنان و ئارەق‌گرتن. (عرق کشی)
ئارەق‌گرتن: [چاوگە،ت] ئارەق‌کێشان. (عرق گرفتن)
+ ئارەقگیر: [ناو،ت] (١) ژێرکراس. (زیر پیراهن) (٢) جلی ژێر زین. (نمد زین) (٣) کاری کەسێک کە ئارەق دروست دەکا. (کسی کە عرق درست می کند)
ئارەقی‌جاترە: [ناو،ت] ئارەقیٚ‌کە لە نەعنای کێوی دەگیرێت و بۆ زگ‌ئێشە باشە.(عرق نعنا)
ئارەقی دار: [ناو،ت] ئارەقی‌چێو؛ ئارەقیٚ کە ئەسیدئەستیک و ئەلکۆلٚ‌میتیلیکی تێدایە و ژهراوییە و کەمیٚ پارافین و نەفتالین و فینۆلی تێدایە؛ خواردنی دەبێتە هۆی مەرگ یان کوێری. (الکل چوب)
ئارەقی ڕەش‌وشین دەردان: [چاوگە،ت] (ب) زۆر هیلاک بوون. (کنایە ازخستگی بسیار)
ئارەقی ڕەش‌وشین ڕشتن: [چاوگە،ت]
ئارەقی‌ڕەش‌وشین‌کردن؛ یا دەردان (ب) زۆر هیلاک بوون. (کنایە از خستگی بسیار)
ئارەقی‌شاتەڕە: [ناو،ت] ئارەقیٚ‌کە لە شاتەڕە دەگیریٚ و دەوای هەندیٚ نەخۆشینە(عرق‌شاترە)
ئارەگۆز: [ناو،ت] ئاڕوگۆڕ؛ ئالٚ‌وگۆڕ. (تعویض)
ئارەمووک: [ناو] گامێشی نەنێر نەمێو. (گاومیش نەنر و نە مادە)
ئارەمەت: [ناو] داڕێژەر. (ریختە گر)
ئارمو: [ناو]عەرەب. (عرب)
ئارموی: عەرەبی. (عربی)
+ ئاری: [ئاوەڵناو] گەورە؛ بەختیار؛ مەزن. (بزرگ)
+ئاریا: [ناو](١) بەشی سەرەکیی مێلۆدییێکی ئۆپێرایە. (قسمت آهنگین اپرا)(٢) دەنگی تاکە کەسی ئاواز لە ئۆپێرا دا. (آواز تک نفرە اپرا)(٣) مەڵبەندی ئاگر (جایگاە آتش) (۴)نەتەوەی نیشتەجیٚ بووی کۆچەری سپی پێستەکانی هێند و ئوروپایی لە پەنای کێوی ئارارات(ئاگریداغ) و باکووری ئێراندا.(نژاد آریا)
ئاریایی: [ئاوەڵناو+ ناو] ئەو تیرەکە پەیوەندیان بە نیژادی ئاریاوە هەیە. (آریایی)
+ ئارێخ: [ناو] دارتار؛ دارێکی درێژە لە ئەرابە دا. (چوب بلند ارابە)
+ ئارێز: [ناو](١) تەپ؛ تەپۆلکی بەرز. (تپە)(٢) بەرێز؛ گەورە؛ مەزن.(بلند مرتبە)
ئاریش: [ناو]هۆش. (هوش)
ئاریشەن: (١)[ناو] لە ئاوێستادا هاتووە،ئاری: ئاگر+ شەن: ژیان]ئاوری ژیان (آتش و گرمی زندگی) (٢)[ئاوە ڵناو] بەهۆش؛ بەورە. (باهوش)
ئاریک،ئارووک؛ میچ. (سقف)
ئاریکاری‌کردن:[چاوگە،ت]کۆمەک کردن.(کمک‌کردن)
ئاریکاری‌ویستن: [چاوگە،ت]کۆمەک خواستن.(کمک خواستن)
ئاڕین: هاڕین. (خرد کردن)
ئارین‌دار: [ناو،ت] ئاڵوودار؛ دەستەکی خانوو. (تیر چوبی سقف)
ئارینگ: [ناو]مەڵاشو؛ مەڵازە؛ ئاسمانەی دەم.

(سقف دهان)
ئارینەک: [ناو]ئاگاداری. (آگاهی)
+ ئاز: [ئـاوەڵنـاو+ نـاو](۱) هێـز؛ وزە؛ سـاغ؛ قەوەت.(قدرت) (۲) ڕاست و دروست؛ سـادە؛ گورج و گۆڵ. (درستکار)(۳) [ئـاوەڵنـاو]دژوار؛ چەتوون؛ سەخت. (سخت؛ دشوار)
ئاز: [ناو]ف.مشە: (۱)تەماح (۲)زیپکەی دەموچـاو؛ جوانـەزمـە.(۱.آز.۲جـوش جـوانی-سروصورت)
+ ئازا: [ئـاوەڵنـاو]دلێـر؛ گـەڕنـاس؛ خـورت؛ بـەجورئـەت؛ شـێردڵ؛ خۆشـمێر؛ گوسـتاخ؛ بـەجـەرگ؛ چـاق سـوور؛ سـەلـەحشـوور؛ جەنگاوەر؛ بێباک؛ بەزات؛ ئەگیـد؛ مێرخـاس؛ ڕەند؛ بەجوربـوزە؛ مـەرد؛ دڵقـایم؛ لێهـاتوو؛ خێرا؛ ژێهاتی؛ زرینگ؛ گورج‌وگۆڵ لـەکـاردا؛ شـوجاع. (نتـرس. شـجاع.جنگاور؛سلحشـور؛ بیباک.)(۲)[ناو] لە(ئەعزای) ئارەویەوە هاتوە-تە نێو زمانی کوردی واتا: ئەندام؛ هەندێجار - واتای گشت، هەموو، دەدا وەک: ئـازای ئـە-ندامم دێشێ: هەموو ئەندامم دێشـێ.(اعضـا؛ همه) (۳) ساغ؛ بێعەیب؛ دژی پووچ: گوێزی ئازا. (سالم؛ بی‌عیب)
+ ئازاجەوت: [ناوت]توێخلی ژێرەوەی بەڕوو. (پوسته داخلی بلوط)
+ ئازاد: [نـاو، ئـاوەڵنـاو] فـد: (۱) سـیفەتـی سـەوڵ: (سـەوڵـی ئـازاد) فـەزای ئـازادی ڕامیـاری؛ سـنوری ئـازاد، دووکـاژێر وەخـتم ئازادە؛ لە غەم ئازادم، شوغلی‌ئـازاد؛ هـەوای-ئازاد؛ سەری تەنافەکە ئازادە؛ چوونە نـاو ئـەو هۆڵە بۆ هەمووکەس ئازادە؛ لە زینـدان ئـازاد کرا؛ گەردنم ئازادکە؛ نێوی پیاوانە؛ ئـازادەرێ. (آزاد)(۲) ڕەها؛ وێڵ؛ بەرەڵا؛ سەربـە خـۆ.(ب) ئافرەتێ‌کە خۆی دانە پۆشێ
وشەرم نەکات لە ڕوو داپۆشین .(آزاد)
-ئازادبیری: [ناو] شێوەی بیرکردنەوە دوور لە باوەڕی سوننەتی یـان بـەرچاوتـەنگـی.(آزاد فکری؛ آزاد اندیشی)
-ئازادفکر: فد: [ئاوەڵناو]ئازادبیر. (آزاد اندیش)
ئازاد فکری: [ناو] ئازادبیری. (آزاد اندیشی)
ئازادە: فد: (۱)[ئاوەڵناو] دوور لە هەر پەیوەندی و سەرشۆڕییەک لە بەرانبـەر هـەر جۆر ملهوڕێکـدا.(۲) دوور لـە تـەسـک‌بینـی؛ خاوەن ڕەوشتێکی جوامێرانە. (آزادە) (۳) سە-ربەستە. (آزاداست)
ئازادی‌خوازی: [بەرهەمی‌چاوگە] (۱) ویسـتی کەسانێک‌کەئاواتەخوازن ژێر چەپۆکەی هیچ ملهوڕێـک نـەبـن.(۲)ویسـتی ئـازادی-خواز.(آزادیخواهی)
ئازادی‌کاتی: لە زیندان بەردانـی بـەنـدی بـۆ ماوەیێکی دیاریکراو. (آزادی موقت)
ئـازادیی مـاڵ و مـەسـکەن: فـد: مـافی هەڵبژاردنی مـاڵ وخـانوو، هـەروەهـا مـافی بەرگری لە وەژوور کەوتنی کەسـانی دیکـە. (حق‌انتخاب خانه ومسکن‌داشتن)
+ ئازار: فد: [ناو](۱) ئەشـکەنجـە؛ دەرد؛ ژان؛ ئێش؛ ڕەنج؛ تاڵـاو؛ کـوێرەوەری؛ عـەزیـەت. (آزار) (۲) نەخۆشی. (مرض)
ئازاردەر:[ئاوەڵناو+ ناوبک] فد: (۱) داوخوازی ئازار پێگەیاندن؛ سادیست.

(آزارگر؛ سادیست) (۲) ئەشکەنجەگەر. (شکنجه گر)
ئازارەباریکە: [ناو]سیل. (سل)
ئازارەمریشک: [ناو،ت] دەردەمریشک. (مرض مرغ مانند نیو کاسل)
ئازاسەر: [ئاوەڵناو] سەربەست و ئازاد؛ هەرزان. (آزاد؛ ارزان)
+ ئازایەتی: [ناو،بەرهەمی چاوگە]یەجەرگی؛ خورتی؛ بێترسی؛ جوامێری؛ چاقسووری؛ پرکێشی؛ زاتداری؛ خێرایی؛ گورجوگۆڵی لەکاردا؛ لێهاتوویی. (دلیری؛ شجاعت)
ئازتەک: زبان و ئەندامگەلی قەومی سوور پێستانی میکزیکی. (زبان و اعضای قوم سرخ پوست مکزیکی)
ئازرگان: شاری ئەرزنجان. (ارزنجان)
ئازرەنگ: [ناو] (۱) چەخماخە؛ بەرقی هەورەتریشقە. (آذرخش)(۲) ڕەگی ئاورین؛ شوڵەی درێژی ئاور. (رگەآتش)
ئازمەند: [ئاوەڵناو] فە: ف.مشە: تەمەعکار؛ تەماحکار (آزمند)
ئازنج: [ناو] خانووی بەردی یەکقاتی. (خانه یک طبقه سنگی)
+ ئازوبەزە: [ناو،ت] دەین؛ ئازوبەزەت وەئەستۆم: دەینت وەئەستۆم. (دین.گناه)
ئازوگوێز: [ناو،ت]ئاڕوگوڕ؛ گوڕینەوە؛ گوازتنەوە لە جێگایێک بۆ جێگایێکی تر. (نقل مکان.)
ئازوەر: [ئاوەڵناو]تەماحکار؛ زگبرسی؛ چاوبرسی؛ موحتاج. (آزمند)
ئازە: [جێناو] ئەو بۆ مێ. (او برای جنس ماده)

ئازەر: فە: [ناو](۱) ئاور ئاگر. (آتش)(۲) ناوی سێهەم مانگی پاییزی ساڵی هەتاوی. (آذر ماه)(۳) ناوە بۆ ژنان. (نامی زنانه)
ئازەربایجان: فە؛ تە: [ناو] دوو هەرێمی ڕۆژ ئاوای باکوور لە ئێران کە کورد و تورک نشینە. (آذربایجان)
ئازەرمە: [ئاوەڵناو] لاو؛ جەحێڵ؛ گەنج؛ عازەو.(جوان)
ئازەرهۆشەنگ: لەقەمی ئەوەڵین پێغەمبەری پارسیەکانە کەناوی(مەهاباد،مەئاباد) بووە. (لقب‌اولین‌پیغمبرپارسیان‌است بنام مهاباد)
ئازەری: فە تە: (۱)[ئاوەڵناو+ناو] پێوەندیدار بە ئازەربایجانەوە. (آذر بایجانی) (۳) ئازەربایجانی؛ جەماوەرێکی کەونارا بوون کە لە ناوچەی ئازربایجان نیشتەجێ بوون و زمانیان ئازەری بوو لە زەمانی مەغوولدا زمانیان تێکەڵ زمانی ئۆراڵ ئاڵتایی بووە و زمانی تورکیی لێ پەیدابووە .(آذربایجانی)
ئازەرین: فە: (۱) لە سەخلەتابوون؛ لە ئازاردابوون، (۲)[ئاوەڵناو] ئاورین. (آذرین)
ئازەو: [ئاوەڵناو]عازەو؛ عازەب؛ جەحێل. (جوان)
ئازین: [ناو] دەستوور؛ شێوە. (متد؛ شیوه)
+ ئاژاڵ: [ناو](۱) ئاشغاڵ. (آشغال)(۲) شتی بەکەڵک نەهاتوو و جێگر. (اسباب بی ارزش)
ئاژک: [ناو] ئاژنگ؛ بادامەکێویلە. (بادام کوهی)

ئاژکردن:>ئاژنکردن.
ئاژنکردن:[چاوگە،ت](۱)ئـاژین کـردن. (آب بستن به مزرعه)(۲)بیرازکردنی بەرد یان هەر شت. (آجکاری)
ئاژنـگ: [نـاو] ئـاژک؛ بـادامی کێـوی.(بـادام کوهی)
ئاژنــە: [نـاو](۱) بنچکێکـی پڕسـاقەتـە بـۆ ئاخنینی سەر ڕۆچن.(بتەپرشـاخ و بـرگ) (۲) چیلکەیێکەبێخی ددانی پێ پاک دەکـەنـەوە. (خلال‌دندان)
(۳) تۆپزی پەڕۆ یا خـوری کـە زسـتانان لـە سەرکـونی ڕۆچـن دایـدەنـێن. (گلولـە ای از پارچه برای سرپوش درب روزنه پشت بام)
+ ئـاژنین:> ئـاژن‌کـردن؛ ئـاژن چاوگــەی کورتکراوەی (ئاژنین)ە. (خلاندن؛ خلالکردن)
ئـاژوان: [ناو؛بـک](۱)لێخـوڕێن.(رانـدن)(۲) لێخوڕ.(راننده)
ئاژۆتن: [چاوگە](۱) ڕادان؛ بڵاو بوونـەوەی ئـاژەڵ بـە دەشـت و سـەحـرادا. (پخش کردن)(۲)ئاژووتن؛ لێخوڕین؛ ژەنـدن. (راندن و تکان دادن)
ئاژۆتی: زەویی کێڵراو؛ شێوکراو. (زمین شخم زده)
ئاژۆدان: (۱)هەڵکوتانە سـەر. (حملـه بـردن) (۲)شەو لەوەڕی ئاژەڵ لە کێو(درشب چراندن گله درصحرا)
ئــاژەڵــدار: [ئــاوەڵنــاو،+نــاو]خــاوەن ئاژەڵ؛حەیواندار.(گله دار)
ئـاژیر: فـد: (۱)[نـاو] هۆشـیارکەر؛ دەنگـی خەبەردارکردنەوەی جەمـاوەر وەک: ئـاژیری (خەتەر؛ ئامبولانس؛ ئاورکوژ) (صـدای آژیـر) (۲)[ناو] ناوی کـەرەسـتەی هۆشـیار کـەر و ئاگادەر لە مەترسی. (آژیر) (۳) [ئاوەڵناو] ژیر؛ زیرەک؛ تێگەیشتوو؛ عەقڵدار.(عاقل.فهیم)
+ ئاژین: بەشـێنەیـی ئـاو کردنـە نـاو زەوی. (آبیاری کردن)
+ ئاسا: (۱) ئەو وەختـە؛ ئـەوکاتـە، ئـەوسـا. (آنوقت) (۲) ئاش. (آسـیاب)(۳)پاشـگر:وەک: مینا.(مانند)
+ ئاسار: [ناو] ئەم وشەیـە کـۆی(ئـەسـەر)ی فارسییە بە واتای باندۆر بەڵام وەکوو(مـوفرە-د)لە کوردیدا کەمتر بەکاردێـت و بـە شـێوە-ی(کۆ)لە ئارەوی وفارسییەوە وەرگیـراوە بـە واتای شوێنەوار و جێ‌پەنجە؛ کارگەلی هونە-ری کە دەخولقێت یان لە پاش کەسێک بـە-جێ دەمێنێ؛ ئاسەوار. (آثار)
ئاسارە: [ناو] ئەستێرە. (ستاره)
ئاسارەزلـە:[نـاو،ت] ئـەسـتێرەی ڕۆژ.(سـتاره صبحگاهی)
ئاسامی: فد: [ناو+ ئاوەڵناو](۱) خەڵکی ئاسام لە هێند. (اهل آسام) (۲) لقێ لە زبانی هێند و ئورووپایی. (زبان هند و اروپایی)
ئاسان‌بوون: [چاوگە،ت] ئاسانی؛ سـاکاربوون؛ هێسان بوون؛ ساناهی. (آسان‌بودن)
ئاسان‌بژیو: [ئاوەڵنـاو+ناوبـک]خـاوەن ژیـانی ساکار و سادە. (دارای زندگی ساده)
ئاسـانتی: زبـان و ئـەنـدامانی قـەومێکـی ئەفریقـایی ڕەش‌پۆسـتاڵ. (زبـان و اعضـای جماعتی‌ازنژاد سیاه پوستان آفریقایی)
ئاسانسۆر: فد؛ فرد: [ناو]ئامێری کارەبایی بـۆ

سەرکەوتن و چوونە خوارەوە لە خانووی
بڵێندا. (آسانسور)
ئاسانسۆرچی: [ناو]بەرپرسی ئاسانسۆر.
مسئول آسانسور)
ئاسانی: [بەرهەمی چاوگە]سانەهی؛
ساناهی، هاسانی؛ بارسووکی؛ بێ
گیروگرفتی. (آسانی)
ئاساوبەتاڵ: <ئاش بەتاڵ. (آسیاب خلوت)
ئاسایش:[ناو] فد: ڕێکخراوی بەرپرسی
هێمنی لە هەرێمی کوردستانی عێراقی
فیدراڵ. ئاسایشت؛ هێمنی؛ ڕەحەتی؛
ئاسودەیی. (آسایش)
ئاسایش‌خواز:[ناوبک] فد: ئاسودەخواز؛
ڕەحەت تەڵەو؛ ئاسایشت‌خواز؛ هێمنی
خواز. (آسایش طلب)
ئاسپرین:[ناو] اند؛ فد؛ فرد؛ تد: (١) دە
رمانێکی ئازاربەر و ئازار شکێن. (٢)
تیژاوی (ئەسید) سالسیلیک. (آسپرین)
ئاست: (١) ئاغا؛ جەناب؛ ئەمیر.(جناب) (٢)
حاست؛ حاس؛ حان؛ حاند؛ ڕووبەڕوو؛ من‌لە
ئاستی‌تۆهیچ نیم: من‌لە چاوتۆ (لەحان‌تۆ)
هیچ نیم.(مقابل)
ئاستانگ: [ناو] ئاستەنگ؛ زەحمەت؛
دەردیسەر؛ تەنگ‌وچەڵەمە؛ لە تەنگی و
تەنگانەدا بوون. (گرفتاری)
ئاستە: [ناو]تۆمار. (طومار)
+ ئاستەڕ:[ناو]هەوەڵ ڕەنگی ژێرسازیی تابلۆ
بۆ نیگارکێشی. (رنگ آستر)
ئاستەڕکێشان: فد: [چاوگە‌ت] (١) ڕەنگ
پیاساوینی هەوەڵ دەست لە ژێر ڕەنگی
ئەسڵیدا. (آستر کشیدن) (٢) ژێرسازی. (زیر
سازی)
ئاستەڕکێشی: [ناوبەرهەمی چاوگە] کاری-
ئاستەڕ کێشان.(آسترکشی)
ئاستەمبین: [ناو]هووربین؛ زەڕەبین؛ گەردبین.
(ذره بین)
ئاستەی‌جیا: بەجێ‌هێشتن؛ لێگەڕان؛ دەست
لێ‌هەڵگرتن. (جاگذاشتن)
ئاسفاڵت: [ناو]ئیسفاڵت؛ قیرتاو. (آسفالت)
ئاسکاریس: [ناو]کرمی ڕیخۆڵە. (آسکاریس)
ئاسکانی: [ناو] جۆرێک هەڵپەڕین.
(نوعی رقص)
+ ئاسکۆڵ:(١)نێوی ئافرەتانە.(نام زنانە) (٢)
ئاسکی چکۆلە؛ ئاسکۆڵە. (آهوی کوچک)
ئاسکەزێڕینە: [ناو] ئاسکۆڵەی چێکراو لە
زەنگیانە. (آهوی بافته شده از منجوق)
ئاسکە کە تیرە: [ناو‌ت] ئاسکی مێ کە شاخی
هەبێت. (آهوی ماده شاخدار)
ئاسکەنێر: [ناو] ئاسکی نێر؛ئاهووی نێر.
(آهوی نر)
ئاسکی تاتار: [ناو‌ت] ئاسکی‌موشکی.(آهوی
مشک
ئاسکی‌خەتایی: [ناو] ئاسکی موشک‌دار؛
ئاسکی مەڵبەندی خەتاوخوتەن. (آهوی ختا)
ئاسکی موشکی: [ناو]ئاسکی‌کە لە ژێر
زگیدا کیسەیێکی پڕ لە عەتری بۆن خۆشی
هەیە. (آهوی تاتار؛ آهوی مشکین)
ئاسکی مێ: مامز. (آهوی ماده)
ئاسم: [ناو]نەخۆشینی نەفەس‌تەنگی؛ ئازاری
تەنگەنەفەسی. (آسم)

ئاسمان‌جل: [ئاوەڵناو] لات و بێکارە و فەقیر و بێماڵ؛ ئاسمان لێفی زەوین دۆشەکە .(لات و بیکارە وبیسامان)
ئاسمان ڕووخان: [چاوگە،ت] بۆ ڕوو داوێکی سەیر و سەمەرە دەڵێن.(آسمان خراب شدن)
ئاسمان‌قلیش: [ناو] بینای زۆربەرز. (آسمان خراش)
ئاسمان کوڵەکەی دەوێ: بۆ کاری زۆر سەیر و سەمەرە یا درۆی زۆر زل وەک ئەوە وابێ کە ئاسمان بڕوخێنێ دەڵێن. (حیران ماندن)
+ ئاسمانی: [ئاوەڵناو]عاسمانی، هەرچی گرێدراو بە ئاسمانەوە هەبێ،کتێبی‌ئاسمانی؛ نەدای ئاسمانی(آسمانی)
ئاسمی: [ئاوەڵناو]تووشی ئازاری ئاسم هاتوو. (آسمی)
ئاسنبڕ: [ناوبک]هەر شت کە بتوانێ ئاسن ببڕێت؛ مشاری ئاسنبڕ. (آهنبر)
ئاسن‌ڕفێن: [ناو]ئاسن کێش. (مغناطیس)
ئاسن‌ڕفێنی‌کارەبایی: [ناو]مێلەئاسنێ بەناوی تەوەرە؛ کە بە دەوریدا بە سیمی تایبەت سیم‌پێچی‌کرابێت و جەرەیانی کارەبا لە سیمەکەدا ئەو ئاسنە دەکاتەئاسن ڕفێن. (آهنربای الکتریکی)
ئاسن‌کوت: [ناو،ت] ئاسنگەر. (آهنگر)
ئاسنگەری‌فد: (۱)[ناو،بەرهەمی‌چاوگە] کاری ئاسنگەر. (آهنگری) (۲)[ناو] کارگای ئاسنگەری؛ ئاسنگەرخانە. (کارگاه آهنگری)
ئاسنۆکە: [ناو،ت]پارچە ئاسنی بچووک.(آهن-کوچک)
ئاسنەڵان: [ناو]کانی ئاسن؛ زەوینێ کە ئاسنی زۆر بێت. (معدن آهن)
ئاسنی سارد کوتان: (ب) ئیشی‌بێ‌موفا کردن؛ ئیشی بێ‌کەڵک‌کردن. (آهن‌سردکوبید)
ئاسنی‌گاڵوانیزە: [ناو]ئاسنێ‌کە ڕوکێش کرابێ بەڕۆح (فافۆن)و ژەنگ ناهێنێت.(آهن-گالوانیزە)
+ ئاسۆ: ناوە بۆ پیاوان. (اسم مردانە)
ئاسۆری: [ئاوەڵناو+ ناو] پێوەندیدار بە ئاسوریەوە؛ قەومێکی سامی‌نیژادن‌کە لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست دەژین؛ خەت و زمان و ئەندامانی ئەو قەومە. (شاخە قوم سامی؛ خط و زبان و افراد آن‌قوم)
ئاسۆگا: [ناو،ت] جێی تەماشاکردن؛ کەل و بەرزایی پەراوێزی عاسمان؛ بەرچاو؛ جێگای مانگ دۆزینەوە لە ئەوەڵ و ئاخری مانگی-ڕەمەزاندا لە دەم ئاسۆ. (دیدگاه)
ئاسۆن: [ئاوەڵناو] ئاسان. (آسان)
ئاسوودەحاڵ: [ئاوەڵناو،ت]خاوەنی ژیانێکی ئاسوودە؛ خاوەن حاڵەتی هێمنی و بێ‌گیر و گرفتی؛ لەئارامشدا. (آسودە حال)
ئاسوودەخەیاڵ: [ئاوەڵناو] (۱) خاترجەم؛ ئەرخەیان؛ دڵنیا. (مطمئن) (۲) بێ‌خەم. (آسودە خاطر)
ئاسوودەکردن:[چاوگە ،ت] لەگیروگرفتی یان لە ئازارنەجاتدان؛هێمن‌کردن (آسودە کردن)
ئاسوودەگەری: فد: [ناو،بەرهەمی چاوگە]حاڵەتی، لە ڕەحەتی و ئاسایشدا بوون؛ لە ئارامیدابوون. (آسودگی)

ئاسووگە: [ناو،ت]تەپۆلکە و ئاسۆکەی پەڕاوێزی عاسمان. (تپه. افق)
ئاسوو: [ناو]ڕۆشنایی؛ ئاسۆ سۆما ڕووناکی. (روشنایی)
ئاسوێنە: [ناو]سۆرانی؛ فەقێیانە. (سرآستین بلند)
ئاسەڕ > ئاستەڕ. (آستر)
ئاسەڕلێف: [ناو،ت] ئاستەڕی لیفە؛ ڕووە لێفە. (آستر لحاف)
ئاسەڵابوون: [چاوگە،ت]بەدیهاتن؛ پەیدابوون؛ خویا بوون. (پدیدآمدن)
ئاسەنەرەی: داهێشتن؛ ڕۆهێشتن؛ شۆڕ کردنەوە. (آویزان کردن)
ئاسەوان: ئاشەوان. (آسیابان)
ئاسی: عد: (١)[ناو+ ئاوەڵناو] زمانی تاقمێ لە خەڵکی قەوقاس. (زبان عده ای در قفقاز)(٢) وەڕەز؛ ئاسی‌بوون؛ حاڵەتی بە تەنگ‌هاتن؛ بەتەنگ‌هاتن.(عاصی)
ئاسیاو ئەسپی: [ناو،ت] ئاشێ کە بە وڵاخ دەگەڕێت. (آسیابی که با الاغ می چرخد)
ئاسیاوبازی: [ناو] ئاشە بە تەندوورە؛ (گەمەیێکی منداڵانە). (آسیاب بازی)
ئاسیایی: [ئاوەڵناو+ناو] پەیوەندیدار بە ئاسیاوە؛ خەڵکی ئاسیا. (اهل آسیا)
ئاسی‌بوون: [چاوگە،ت] (عاسی‌بوون؛ حاسی‌بوون.(١) حاستی یەک هاتن؛ تووش یەک‌بوون. (برخورد ناگهانی) (٢) بەتەنگ‌هاتن؛ وەڕەزبوون. (عاصی شدن) (٣) سەربزێوی و کەڵەوەکێشی و نافەرمانی‌کردن. (نافرمانی‌کردن)

+ ئاسیدە: [ناو]کووکی. (کوکو)
ئاسیو: [ناو] ئاسیو؛ زەرەر؛ سەدەمە. (صدمه)
ئاسیودیتن: [چاوگە،ت]سەدەمە دیتن؛ زەرەر پێگەیشتن؛ تووشی خەسار بوون؛ زەرەری ماڵی و لەشی پێگەیشتن. (آسیب دیدن)
ئاسیولێدان: [چاوگە،ت] چزەلێدان؛ زەرەر پێگەیاندن. (آسیب زدن)
ئاسیوناسی: [ناو،بەرهەمی‌چاوگە] زانیاری بەراوەردی زەرەر و زیانێ کە لەش لەزام یا لە نەخۆشی پێی دەگا و هۆکارەکانی. (آسیب شناسی)
+ ئاشاخە:[ناو] تد: ئاشاغە؛ لای خواروو؛ شتی پەست؛ نەوی؛ لەتورکییەوە هاتووە. (پائین)
ئاشاردن: [چاوگە،ت]داشاردن؛ حەشاردان.(پنهان کردن)
ئاشاریا: [ناو،بەر]شاردراوە؛ پێواربووگ؛ داشاریاو.(پنهان)
ئاشامبەخێر: شەوبەخێر؛ لە ئاخشامبەخێر؛ یان ئاغشامبەخێری تورکییەوە هاتووە واتا : ئێوارەیێکی درەنگ بەخێر.(شب بخیر)
ئاشباز: [ناو،بک] ئاشپەز. (آشپز)
+ ئاشبەتاڵ: (١)هاوارکردنی ئاشەوان بۆ مشتەری(ب)ئاش دانی‌نییە وەرن بۆئاش لێکردن.(مشتری‌صدازدن آسیابان)(٢) ئەندامی حیزبەکە بڵاوەیان‌کرد و بەجارێک ئاشبەتاڵیانکرد؛ دەستیان لەو کارە هەڵگرت. (از هم پاشیدن)
+ ئاشپەزی: فد: [ناو،بەرهەمی چاوگە]زانیاری لە چێشتلێنان؛هەروەها: هونەری ئاشپەزی؛ وانەی ئاشپەزی؛

پیشەی ئاشپەزی؛ لە هێندێ ناوچە دەڵێن ئاشپێژی کە لام وایە هەڵەیە چونکا ئاش یا چێشت وەک نان لە قاڵب نادرێت یان پان ناکرێتەوە و ناپێژرێت. (آشپزی)

ئاشتکردنەوە: [چاوگە،ت]ڕێکخستن و پێک هێنانەوەی دوو یا چەند کەس کە نێوانیان ناخۆش بووبێ.(آشتی دادن)

ئاشتیخوازی: [ناو،بک] فد: (۱) مەیل بە ئاشتی؛ مەیل بە ئاشتبوونەوە؛ مەیل بە ئاشت کردنەوە. (۲) ویستنی سوڵح و مەسلە-ت و هێمنایەتی.(آشتی طلبی)

ئاش‌چێکردن: [چاوگە،ت] (۱) چێشت دروستکردن. (آش درست کردن) (۲) ئاسیاو چاک‌کردن؛ ئاسیاو دروستکردن یا دروستکردنەوە. (آسیاب درست کردن)

ئاشخاڵ: [ناو]زبڵ؛ (ب) پیاوی‌ئاکارخراپ؛ شتی خراپ و بێ‌کەڵک. (آشغال)

ئاشخاڵدان: [ناو] زبڵدان. (زباله دان)

ئاشخاڵی: [ناو] فد:کارگەری شارەداری کە ڕۆژانە زبڵی ماڵان بە سەیارە یا عەڕابە دەباتە دەرەوەی شار. (آشغالی)

ئاش‌خۆری: فد: [ناو] (۱) دەفری گەورەی ئاش تێکردن. (۲) کاسە یا پێشدەستییێکی ناو چاڵە بۆ ئاش و گرار و چێشتی ئاوەکی خواردن. (کاسه آش خوری)

ئاش‌خۆری: [ناو]کاری خواردنی ئاش و گرار. (آشخوری)

ئاشدار: (۱) شۆدار؛ نمدار. (مرطوب) (۲) دەقدار؛ ئاهار لێدراو. (آهار دار)

ئاشدۆڵ: ئاش‌بەتاڵ.(خالی بودن آسیاب)

ئاشدۆڵە: (۱) ئاش‌بەتاڵ‌کردن.(۲) ئاش چۆڵە. (آسیاب خالی است)

ئاشڤانی: [ناو،بەرهەمی‌چاوگە] ئاشەوانی. (آسیابانی)

ئاشڤورت: (۱)[ئاوەڵناو] بێ‌تین؛ لاواز. (ناتوان؛ لاغر) (۲) گەرمای‌کەم. (کم حرارت)

+ ئاشقە: [ناو]گوڵی‌لاولاو. (نیلوفر)

+ ئاشک: [ناو] جیقەڵدان؛ جیکەڵدان. (چینە دان)

ئاشکەرا: [ئاوەڵناو]ئاشکرا. (آشکار)

ئاشگە: [ناو] چێشتخانە. (آشپزخانە. غذا خوری)

ئاش‌گەڕان: (ب)کارکردنی ئاش.کارکردن-آسیاب)

ئاشگەڕێن: [ناو،بک]ئاسیاوان؛ ئاشەوان. (آسیابان)

ئاشم: خواردنەوە؛ وەخواردن. (آشامیدن)

ئاشماست: فد: [ناو] تێکەڵی ماست و برنجی‌کوڵاو؛ چێشتی تایبەت بۆ نەخۆش. (آش ماست)

ئاشمال: [ئاوەڵناو،ت] (ب) مرۆڤی‌ماستاوکەر و چاپلووس؛ جامەلووسکی‌کەر؛ خوڵتەکەر. (خایەمال)

ئاش‌منال‌گەل: [ناو] چێشتەقوڵە؛ چەندجۆر چێشت کە منداڵان تێکەڵی دەکەن و دابەشی‌دەکەن وەک چێشتی مجێور. (مخلوط‌چندغذاتوسط بچەهاو تقسیم آن)

+ ئاشنا: [ئاوەڵناو] فد: بەکارێک زانین و سەردەر کردن لەکارێک؛ بەڵەد. (آشنا)

ئاشنا گرتن: [چاوگە،ت]دۆست-

پەیداکردن(دوست یابی)
ئاشنانەوە: [چاوگە،ت](١) دامەزرانی ئاش. (آسیاب درست کردن) (٢) (ب) ئاژاوە دروست کردن. (آشوب بە پا کردن)
ئاشناورۆشنا: [ناو،ت] دۆست و ناسیاو. (آشنایان)
ئاشنایانە: [ئاوەڵناو،ت+ بەند] (١) ناسیاوانە؛ لەڕووی بەڵەدیە وە.(٢) دۆستانە؛ وەک ناسیاو. (آشنا آسا)
+ ئاشنایەتی: [ناو،بەرهەمی چاوگە]سەردەرکردن لە کردنی کارێک؛ تێگەیشتن لە کارێک؛ بەڵەدی. (شناخت و مهارت)
ئاشۆ: [ناو] چڵکی برین. (چرک زخم)
ئاش‌وماش: (١)[ناو] گەمەی دەنگ لە خۆ بڕینی منداڵان. (یک نوع بازی کودکانه) (٢) وتەی قسەبڕینەوەی منداڵان لە باتی هیچمان لە هیچ؛ بێحیساب. (بی حساب)
ئاشۆو: [ئاوەڵناو] پیس و چەپەڵ. (آلوده)
ئاشووت:[ناو]کلیلە بەفر؛ هەرەس؛ ڕنوو.(بهمن)
ئاشووری: [ناو+ ئاوەڵناو] (١) خەڵکی ئاشوور. (مردم آشوری) (٢) جەماوەرێک لە نیژادی سامی کە لە بەینی دوو چۆماندا دەژین. (عده ای از سامی ها در بین النهرین)(٣) شێوەی نووسینیان. (خط آشوری) (۴) زمانیان. (زبان آشوری)
ئاش‌وەستایی: [ناوبەرهەمی چاوگە] وەستایەتی ئاش. کاری چێکردن و چێکردنەوەی ئاش. (مهارت در آسیاب درست کردن یا تعمیر کردن)
ئاشەف: [ئاوەڵناو،بەر] شێواو؛ شڵەژاو؛ تێک- چوو؛ ئاڵۆز؛ شێویاگ؛ ئاشوفتە؛ ئاشێو. (آشفته)
ئاشەڤان:[ناو]ئاشەوان. (آسیابان)
ئاشەوپاشە: [ئاوەڵناو،ت] ئاڵۆز؛ شێواو؛ تێکەڵاو؛ خەوی ئاشەوپاشە:خەوی تێکەڵ پێکەڵ. (پریشان)
ئاشی: [ناو](تەقلیت؛ لاسایی؛ دەمە لاسکێ)ی کوێرانە و بێ‌سە رنجدان. (تقلیدکورکورانه)
ئاشی: [ناو]کولۆڵی؛ جێی ڕەحم‌بوون؛ ماڵ- وێرانی؛ کوێرەوەری.(بدبختی)
ئاشی‌ئاو: [ناو،ت] ئاشێکە بە ئاو بگەرێت. (آسیاب آبی)
ئاشی‌با: [ناو،ت] ئاشێکە بە با بگەڕێت؛ شوبهاندن بە خول‌خواردنی زۆر توند، وەک ئاشی‌با دەخولێتەوە.(آسیاببادی)
ئاشی بێ‌ئاو نانەوە: (ب) کاری بێ‌سوود و بێ‌قازانج کردن. (کار بیهوده)
ئاشی پێدەگەڕێت: (ب) هەر شت کە زۆر بێ، ئەوەندە زۆرە ئاشی پێدەگەڕێت. (کنایه از هر چیز زیاد)
ئاشیت: [ناو]هەرەس؛ بەڵا، موسیبەت. (بلا؛ مصیبت)
ئاشێتی: [ناوبەرهەمی چاوگە] ئاشتێتی؛ هێمنی؛ ئاسایش؛ حاڵەتی ئاشتی و نێوان- خۆشی. (آسایش)
ئاشی‌جندۆکان: [ناو،ت]زڤڕەک؛ گێژاو. (گرداب)
+ ئاشێف: [ناو]پەرێشانی. (آشفتگی)

ئاشی کارەبا: ئاشێک کە بە هێزی کارەبا دەگەڕێت. (آسیاب برقی)
ئاشی ماتۆڕ: [ناو،ت] ئاشی مەکینە. (آسیاب موتوری)
ئاشین: [ناو](١) قونێر؛ دومەڵ. (دمل) (٢) ئاخ هەڵکێشان. (آه کشیدن)
ئاشی وڵاغی: [ناو،ت] ئاشێک کە بەئەسب یا کەر دەگەڕێت. (آسیاب اسبی)
+ ئاغا: [ناو](١) ئاغە؛ گەورە؛ سەیی؛ سەیید. (آقا) (٢) داشی دامە کە بگاتە ئەوسەری تەختەدامە دەبێتە ئاغا. (آقا در بازی‌داما) (٣) شوان بە ساحیبی ڕان دەڵێ. (آقا)
ئاغابانی: [ناو،ت]ئاغەبانو. (نوعی دستار)
ئاغادێ: [ناو،ت]گەورە و خاوەنی دێ. (مالک قریه)
ئاغازادە: [ناو،ت](١) وشەی ئیحتیرام بۆ کوڕی کەسێک؛ دوێنێ ئاغازادەم دی واتا کوڕەکەتم دی. (برای احترام آقا زاده) (٢) کوڕی ئاغا. (پسر آقا) (٣) بۆ پرسیار لە جیاتی کوڕی تۆیە دەڵێ ئەوە ئاغازادەیە یانی کوڕی تۆیە. (آقازادە)
ئاغاوات: کۆی ئاغا؛ ئاغاگەل؛ کەسێک کە لە هۆزی ئاغایە. (آقایان)
ئاغاوبانو: [ناو،ت]ئاغا و خانم؛ ژن و مێرد.(خانم و آقا)
ئاغایانە: (١) [ئاوەڵناو] وەک ئاغا؛ ئاغا ئاسا. (آقا مانند) (٢) [ناو] بەشی ئاغا لە داهاتی ڕەعیەت لە قەدیما. (قسمت اربابی از حاصل زارع)(٣) کارێک کە لە ئاغا دەوەشێتەوە. (مانند آقا. آقا آسا)
ئاغایەتی: (ب١) [ناوبەرهەمی چاوگە] گەورەیی؛ خاوەن ڕەوشتی ئاغایانە. (٢) کاری ئاغا؛ ملْکداری؛ خانیەتی. (آقایی)
ئاغایی: (١) [ئاوەڵناو] گرێدراو بەئاغاوە؛ ماڵی-ئاغایی . (٢) [ناو، بەرهەمی چاوگە] جێنتێلمەنی؛ خاوەنی کەسایەتی؛ گەورەیی؛ ملْکداری .(آقایی)
ئاغچیواش:[ناو] تد: ئاغجەواش.(نام‌گیاهی-است)
ئاغریداغ: تد: [ناو] ئۆغریداغ؛ وشە تورکییە:کیوی‌دز؛ ئاگریداغ؛ کێوی ئاغری (ئاگری) لە سنووری ئێران و تورکیا. (آرارات)
ئاغڵاغ: سەربەتاڵ؛ سەرئاواڵە. (روباز)
ئاغەبرا: [ناو،ت](١) ڕێزنان لە برای گەورە؛ئاغابرا. (آقا داداش) (٢) ناوە بۆپیاوان. (نامی مردانە)
ئاغەڵان: [ناو،ت]هەوارگە.(جای‌اسکان‌ییلاق-نشین)
ئافار: [ئاوەڵناو] بەرانبەر. (روبرو)
ئافاقە: [ناو]شادمانی. (شادمانی)
ئافاندن: تاواندنەوە؛ ئاتیواندن. (ذوب کردن)
ئافتامات: [ناو]روس‌د؛ فد: (١) جۆرێک موسەلسەلی خۆکار. (اسلحە خودکار) (٢) ناوی کەرەستەی خۆکارکردنی کارەبای سەیارە.(وسیلە خودکار کردن برق ماشین؛ آفتامات)
ئافتاولەگەن: [ناو،ت]کەرەستەی دەست شتن؛ زیاتر پێش نان خواردن و دوای نان خواردن لە قەدیم دا. (آفتابە لگن)
ئافتاوەدار: [ناو،ت]خزمەتکاری ئەفتاوە

هەڵگر بۆ دەست شتن لە دیوەخان.
(آفتابه دار)
ئافتـاوەدز: [نـاو،ت]دزی ئافتـاوە. (ب) دزی گەندەخۆر وگەندەڵـدز؛ دزیٚ‌کـە شـتی بـیٚ-قابیلەت دەدزیٚ. (آفتابه دزد)
ئـافتوش: خۆتیٚهـەڵقورتانـدن؛ خۆتـووش کاریٚک‌کردن؛ گەیشتنەیەک. (دخالت)
ئافر: [ناو](١) ژەک. (آغوز) (٢) جیٚگـەی ئـاو خواردنی ئاژەڵ؛ ئاخوڕ. (آبشخور.آخور)
ئافراد: [ناو]ئافرەت. (زن)
ئافراز: [ناو] بڵیندی؛ هەوراز؛ سـەرەو ژووری. (فراز)
ئافڕانـدە: [نـاو؛ بـک و بـەر] دروسـت‌کـراو؛ دروستکەر. (خلق؛ خالق)
ئافڕانـدی: [ناوبـک وبـەر](١) ئافـەریـدە؛ دروسـتکراو. (آفریـدە)(٢) دروسـتیکرد؛ خولقاندی . (خلق کرد)
ئافڕیٚتن: ئاوڕشتن. (آب ریختن)
ئافریقا: [ناو] یەکیٚ لە پیٚنج قوڕنەی وشـکی دونیا. (آفریقا)
ئافریقایی: [ئاوەڵناو+ناو] (١) خەڵـک ئافریقـا. (آفریقـایی) (٢) گریٚـدراو بـە ئافریقـاوە. (آفریقایی)
ئافریکان:دیاردە زبانیٚک‌کە هوڵەندیەکـان لـە ئافریقا کردیانە باو. (آفریکان)
ئافڕیٚنەر: [ناوبک]چیٚکەر؛ دروستکەر. (خالق)
ئافزیل: [ناو] هەستیٚل؛ ئەستیٚر. (استخر)
ئافسارک: [ناو] سەرداو؛ ژیٚرزەمینی لە بینـا دا بۆ سارد کردنی ئاو. (سرداب)
ئافسایت: فـد: [نـاو] تـاوانیٚکی وەرزشـی لـە فووتبالـدا(تـۆپی پـا) واتـا پـاس دان بەکایەکەریٚک کـە لـە پـیٚش کایـەکـەرانـی حەریف و نزیکتر بە دەروازە بیٚ.(آفسايد)
ئافەتە: [ناو] بلفەتە. (طاعون)
ئافگیر: زمناو. گۆل. (آبگیر)
ئافەجان: [ئاوەڵنـاوت] شـەیتـان و نائـارام و شلۆق.(ناآرام)
ئافەرۆز: بیٚبەش و بیٚبەهرە؛ بیٚپـار. (بـی-نصیب)
ئافەریدەگار:[نـاو،ت] فـد: یـەزدان؛ داهیٚنـەر؛ خودا. (آفریدگار)
+ ئافەرین: فد: وشەی‌تەعریف؛ وەک دەست خۆش؛ چاکت‌کرد. (آفرین)
ئافیدە: [ئاوەڵناو]پاقژ؛ پاک؛ خاویٚن. (تميز)
ئافیر: [ناو]تەشـتی ئـاو خواردنـەوەی ئـاژەڵ. (آبشخور)
+ئـافیش:[نـاو] فـرد؛ فـد: ئیتیلاعیـە بـۆ هـەڵواسـین و ئاگـاداری؛ زیـاتر بـە ویٚنـەوە؛ دەستەواژەی سینەمایی (ئەکتەری‌حازر بەکار و ئامادە بۆ فیلم هەڵگرتن.(آفیش)
+ ئاڤا: ئاوا؛ گومبوون و لە ئاسۆ چوونـەخـوار؛ نقومبوون لە ئاسۆ.(غروب‌کردن)
ئاڤا ترش: سرکە. (سرکه)
ئاڤاتیٚ‌گەڕیای: [چاوگە، ت] ئـاو تـیٚزاو؛ ئـاو تیٚگەریاو؛ میوەی دەمەو گەیشتن. (آبدار شدن میوه)
ئاڤاتیٚوەردان: [چاوگـە،ت]ئـاو تیٚـوەردان. (آب کشیدن)
+ ئاڤار: [ناو] سنوور؛ بەرانبەر. (مرز؛ برابر)
ئاڤارە: [ئاوەڵناو] (١) ئاوارە؛ سەرگەردان.

(آواره) (۲)[ناو] گوڵچن؛ ئەو کەسانە لە ئاو فەقیری لە جاڕدا گوڵەگەنم دەچننەوە. (گل گندم چین)
ئاڤاڕەش: [ناو]نەخۆشینی چاوە. (آب سیاه)
+ ئاڤاریْ: [ئاوەڵناو] دەربەدەر؛ ئاوارە؛ سەرگەردان. (آواره)
ئاڤاکرن: [چاوگە،ت] ئاوەدانکردن. (آباد کردن)
ئاڤاگەر: [ناو،بک]ئاوەدانکەر. (آباد گر)
ئاڤاندن: [چاوگە،ت]تاواندنەوە؛ ئاتیواندن؛ قاڵکردن. (ذوب کردن)
ئاڤانی: [ناو](۱) ئاوەنیا؛ ڕەپستە. (آبستە) (۲) ئاوەدانی (آبادی)
+ ئاڤاهی: بەو جۆرە؛ بەویْ ئاواهی: بەو جۆرە. (اینطور)
ئاڤاهی‌کاری: [بەرهەمی چاوگە]بەننایی؛ ئاوەدان‌کردن. (بنایی، آبادکردن)
ئاڤبڕ: [ناو](۱) بەند؛ (سد)(۲)[ناو،بک] کەسێک‌کە ڕێگای ئاو دەبەستێت یا ئاو لەجۆگە دادەبڕێت بۆ شوێنێکی‌دی؛ (۳)[ناو] جۆرێک نەخۆشینی حەیوانی وردەیە. (کسی کە راه آب را می بندد یا بجای دیگر هدایت می کند؛ نوعی مرض بزوگوسفند)
+ ئاڤپەنگ: [ناو]پۆنگاو؛ پەنگاو. (آبی کە جلوی آن گرفتە شده و جمع شده)
+ ئاڤخێز: [ناو]جێگای کۆبوونەوەی ئاوی جۆگە و ڕۆباری هەر هەریمیْ؛ زنە؛ ئاویْ‌کە هێواش دەڕوا؛ جۆگەلەییێک کە بنەکەی زیخ بیْ. (آبخیز)
ئاڤخێزداری: [ناو](۱) فەننی کەڵک وەرگرتن لە ئاوی ئاوخێز.(۲) بەرگری لە شۆردنەوەی خاک بەهۆی سێڵاوەوە. (آبخیزداری)
ئاڤدا: [ناو](۱) جۆرە دارێکە. (نوعی درخت) (۲) هەودا. تاڵْ؛ داو. (رشتە)
ئاڤدار: [ئاوەڵناو] ئاودار؛ وەک میوەی ئاوگرتووی‌خۆش و بەتام؛ وڵاتیْ کە خاوەن ئاوی زۆربیْ. (آبدار)
ئاڤدان: (۱)[ئاوەڵناو] ئاوەدان. (آباد) (۲)ئاودان. (آبدادن. آبیاری کردن)
ئاڤدایی: [ناو،بەر] ئاودایی؛ ئاودراو. (آبیاری شده)
ئاڤدڕ: [ناو]ئاودڕ؛ کەندەڵان. (آب کند)
ئاڤدڕکە: [ناو]ئاودڕکە؛ ئاودڕ. (آبکند)
ئاڤدە: [ناو]ئاڤدا؛ هەودا؛ تاڵْ؛ داو(رشتە)
ئاڤدەس: [ناو،ت]ئاودەست؛ مەباڵ. (مستراح)
ئاڤدەستخانە: [ناو،ت]ئاودەستخانە. (مستراح)
ئاڤدەلیک: [ناو،ت]لیکی‌دەم؛ ئاوی دەم. (آبدهان)
ئاڤدەم: [ناو،ت]ئاڤدەلیک؛ لیک. (آب دهان)
ئاڤدێر: [ناو،بک]کەسێک کە کاری ئاوداشتنە و ئاو دەدا بە ڕووەک. (آبیار)
ئاڤر: [ناو] تەشتی ئاو تێدا خواردنەوەی ئاژەڵْ. (تشت آبشخور گله)
ئاڤر: [ناو] ئاور؛ ئاگر؛ ئاهیر؛ ئار. (آتش)
ئاڤراز: هەوراز. (سربالا)
ئاڤراندن: [چاوگە]ئافڕاندن؛ داهێنان؛ هێنانەدی. (آفریدن)
ئاڤراندە: [ناو،بک] داهێنەر؛ ئافڕاندە. (آفریننده)

ئاڤ ڕتن: [چا.وگە،ت]ئاو ڕشتن. (آب ریختن)
ئاڤڕژاندن: [چاوگە،ت](۱) ئاو ڕژاندن؛ چوونە سەرئـاویْ. (آب ریخـتن. دسـت بـە آب) (۲) (ب) کردن بە باو؛ سەرمەشـق دادان؛ گـەورە ئاو دەریْژیْـت چکۆلـەپـای لیْـدەخـا. (بـدعت گذاری)
ئـــاڤرمیش: [نـــاو] ئـــاڕمووش؛ ئاوریشـــم؛ هەوریْشم. (ابریشم)
ئاڤرۆ: [ناوت](۱) پاشاو؛ زیادە ئـاوی ئـاژین-کراو کە لە زەوی دەردەچیْ. (آب زیادی کـە در موقع آبیاری از زمین خارج می شـود) (۲) ئاوەڕۆ؛ لیْژایی سەربان و زەوی کە ئـاوی پیـا دەچیْتــە خــوارەوە. (آبریــز.)) جیْگــای ئــاو پیاڕۆیشتن و دەرچوون؛ گونجە. (مجرای آب) (۴) سنووری دوو لیْژایی کیْو یا دیرەگ. (خط الراس)
ئاڤروو: [ناو،ت]ئابڕوو؛ ئاوڕوو؛ شەرەف. (آبرو)
ئاڤروو بەر: [ناو،بک] ئابڕووبەرە. (آبرو ریز)
ئاڤروودار: [ئـاوەڵنـاو،ت] ئـابڕودار؛ بـەئـابڕوو. (آبرو دار)
ئاڤروومەند: [ئاوەڵنـاو،ت] فـد ئابڕوومـەنـد؛ بەئابڕوو. (آبرومند)
+ ئـاڤڕیْژ: [نـاو] ئـاوڕیْژ؛ ئـاوی خوڕ؛تاڤگـە؛ سەراو؛ ئاودەستخانە؛ توالیْت. (آبشار؛ توالـت)
ئاڤریْژن: [ناو] دژاو؛ لیْژ. (سرازیری رودخانـە؛ زمین سرازیر)
ئاڤزوونک: [ناو]ئەڵقەزوونە. (سگک)
ئاڤزەلەلک: [ناو] (۱) گیْلاس؛ گیْلاس. (گیلاس) (۲) کیسە ئاویْکـە لـە نـاو لـەشـی مرۆڤدا پەیـدا دەبـیْ. (کیسـەآبیکـە در بـدن بوجودمیآید)
ئاڤزیْ: زەناو؛ ئاوەزیْ؛ زۆنگ. (باطلاق)
ئاڤزیْڕ: ئاوی زیْڕ؛ ئاودانەوە بە زیْڕ.(آب طلا)
ئاڤزیف: ئاودانەوە بە زیْو. (آب نقره کاری)
ئاڤزیْل: [ناو] ئاڤەڤەک؛ حەوز؛ ئەستیْر. (حوض)
ئاڤزیمـک: [نـاو](۱) ئافزونـەک؛ ئاغروونـە. (سگک) (۲) لۆتەر؛ مـەتـەڵۆکـە؛ هـەڵهـیْن؛ قەوسەڵە. (متل)
ئاڤژەنی: [ناو] مەلەوانی. (شنا)
ئاڤسارک: [ناو] سـارداو؛ جیْگـەی سـارد بـۆ فیْنک کردنی ئاو. (سرداب)
ئاڤسـیر: [نـاو] شـۆرباوی سـیر؛ ئـاوی سـیر؛ سیرئاو. (آب سیر. آش سیر)
+ ئاڤسین: [چاوگە،ت]تیْگەیشتن؛ حـاڵیبوون. (درک کردن)
ئاڤشۆرک: [ناو]خۆراکیْکی فەقیرانە. (خـوراک فقیرانە)
+ ئاڤشیلە: [ناو] شیلەی تریْ و میوە. (افشردە میوە)
ئـاڤکیْش: (۱) [ئـاوەڵنـاو] ئـاوکیْش؛ (ب) خواردنی چەور و سویْر. (۲)[ناو،ت] کاری ئاو کیْشـانە؛کاری کـەسـیْک کـە ئـاودەبـا بـۆ جیْگاییْک. (آبکش)
ئاڤگۆشت: [ناو،ت]شۆرباوی گۆشت؛ گۆشـتاو. (آبگوشت)
ئاڤگۆن: ئاسمانی؛شینی کاڵ. (رنگ آسمانی)
ئاڤگەردان: [ناو]کەوچکی زۆر گەورە بـۆ ئـاو هەڵگویْزتن. (آبگردان)
ئاڤگینـە: [نـاو] مسـینەی ئـاو؛ شووشـەی

گەورەی جێی ئاو. (آبگینه)
ئاڤلدانک: [ناو] پەرەوڵ؛ ئاواڵمندال. (جفت زائو)
ئاڤور: [ناو]نێریەکێوی. (بز کوهی نر)
ئاڤۆک:[ناو]کوولەکە؛کوودی.(کدوحلوایی)
ئاڤێ: [ناو] ئاو. (آب)
+ ئاڤی: شینی کاڵ؛ئاوی؛ ڕەنگی ئاسمانی. (آبی آسمانی)
+ ئاڤیاری:[ناوبەرهەمی چاوگە] ئاویاری؛ ڕە-وتی ئاودان. (آبیاری)
ئاڤیزەر: [ناو]زەردەقوڕە؛ جۆرێک مارمێلکی گەورە کە بە هۆی گۆڕینی جێگای ژیانی ڕەنگ دەگۆڕێت و ڕەنگی دەوروبەری بە خۆیەوە دەگرێت. (نوعی سوسمار)
ئاڤێژە: [ئاوەڵناو]پاک؛خاوێن؛پاقژ.(پاک)
ئاڤێستا:[ناو]کتێبە پیرۆزەکەی- زەردەشت.(اوستا)
ئاڤێن: [ناو] ئامیان؛ داری لێ چەقابێ. (زمین درخت کاری شده)
ئاڤینک: [ناو] خوناڤ؛ شەونم؛ ئاونگ؛ خوناوە.(شبنم)
+ ئاقار: [ناو] زەوییێک کە داری لێچەقابێت. (زمین‌درختکاریشده)
ئاقاق: [ناو] دارێکی جەنگەڵییە آقاقیا. (اقاقیا)
ئاقاقیا:[ناو] فد: ئەقاقی؛ دارێکی جەنگەڵییە.(اقاقیا)
ئاقڵانە: [ئاوەڵناو+بەند،ت] فد: لە ڕووی ئەقڵەوە؛ وەک کەسێکی تێگەیشتوو؛ ژیرانە. (عاقلانه)
ئاقڵبوون: [چاوگە،ت] (١) زانابوون؛ ژیربوون؛ بوونە دارای ئەقڵ. (٢) (ب) تەنبیێبوون؛ وای لێدا بۆ عومرێک ئاقڵبوو. (عاقل شدن)
ئاقڵکردن: [چاوگە،ت](١ب) تە ممێ کردن؛ وای لێدا بۆ بابی ئاقڵکرد.(کنایه‌ازتنبیه‌کردن) (٢) فێری عەقڵ و فامکردن. (عاقل کردن)
ئاقڵی: [ناوبرهەمیچاوگە]تێگە یشتوویی؛ عاقڵیت کرد نەچووی دمنا پەشیمان دەبویەوە. (عاقلی)
ئاقووبات: [ئاوەڵناو]پارێزکار؛ خۆپارێز. (پرهیز کار)
ئاقیله: [ناو] ئاموور؛ ئارەق؛ یارەق؛ ئاکیل بەشێک لەکەرەستەیجووت؛ باسکێش؛ باسکەمژانە. (قسمتی‌ازخیش) ئاقیلە و ماقیلە: [ناو،ت] ئاموور و نیر؛ یارەق و نێل؛ ئاکیلە و ماکیلە؛ ئارەق و نێل؛ ئاراڤ؛ئاقیلە وماقیلە. (خیش)
ئاک: [ناو] (١) ناوی پیاوانە؛ کورتکراوەی ئاکۆ.(نام مردانه مختصر شده ئا کو)(٢) کورتکراوەی ئاکبەند. (مخفف آکبند)
ئاکاردئۆن: اند؛ فد؛ فرد: [ناو]گاڕمۆن؛ گەڕەمەشکە؛ جۆرێک ئامرازی مۆسیقاییە. (آکاردئون)
ئاکاردئۆنی: فد: حاڵەتی شتێک، کە وەک گەڕەمەشکە درێژ و کورت ببێتەوە. (آکاردئونی)
ئاکاژۆ: [ناو] سەختەدارێکی گەرمە سێریەکە دارەکەی خۆشڕەنگ و جوانە لە سەنعەتی دارتاشیدا بەکار دەبرێت. (آکاژو)
ئاکاسیا: [ناو] سەختە دارێکی جەنگەڵییە لە

گەرمەسێر دەڕوێت؛ میوەکەی گـرێ گرێیـە ولقەکانی بۆ سەوەتـە چێکـردن بـەکاردێـت. (اکاسیا)
ئاکان: (١) جەماومرێکن لە ئـەفریقـای ڕۆژ هەڵات. (قوم آکان در آفریقا)(٢) هەریەک لە ئەندامانی ئەو جەماوەرە. (افراد آن قوم)
(٣) زبانی ئەو جەماوەرە. (زبان آن قوم)
ئاکاو: [ئاوەڵناو] زرینگ؛ زیرەک؛چابوک. (زبروزرنگ)
ئاکبەند: [نـاو+ ئـاوەڵنـاو] انـد؛ فـد: (١) ئـەو بەستەبەندیە کە لە فابریکا دەکرێت. (٢) (ب) تـــازەبـــوون و کـــارپێ نـــەکردوویـــی، کەرەستەیێک.(آکبند)
ئاکرۆلیک: [ناو] جۆرێکڕەنگی وێنـە کێشـی کە بە ئاو شل دەبێتەوە بۆ وێنەکێشی لە سەر قوماش. (آکرلیک)
ئاکسان:[ناو] فد؛ اند؛ فرد: (کۆژ،دەسـتەواژەی مۆسیقایە) لێدانی نۆتێکی تایبەت لە ناکـاو و پێداگری لەسەر ئەو نۆتـە لـە ئۆرکێسـتردا. (آکسان)
ئاکلە:[ناو]فد:(١)سفلیس؛ شانکڕ؛ ئاکێلـە. (٢) سفلیسی. (٣) (ب) بە ژنی بێحـەیـای زمـان درێژ دەڵـێن؛ جوێنـە. (۴) لـە چـەنـدجێ بـە گولیش دەڵێن. (سفلیسی)
ئاکۆ: [ناو](١) ناوی تیرە و هۆزێکیگە ورەی کوردە.(نام قبیلـە ایسـت) (٢) کێـوی- گەورە. (کوه بلند)(٣) ناوە بـۆ پیـاوان. (نـامی مردانە)
ئاکۆ : (ف.مان). لە وشەی (ئـاک) وەرگیـراوە واتا: کەسێک کە بـە شـەرم و خۆپارێزییـەوە دەئاخفێ(آنکه باشرم و احتیاط سخن بگوید)
+ ئاکواریۆم:[ناو] فرد،فد،اند:دەفری‌شووشە بۆ ڕاگرتنی جانەوەری ئاوەژی. (آکواریوم)
+ ئاکۆرد: [ناو] اند؛ فرد؛ فد:کۆژی مۆسیقاییە؛ چـەنـد نـۆتی مۆسـیقایی هاوفرێکـانس کـە پێکەوە لێبدرێن. (آکورد)
ئاکۆلاد: [ناو] فرد؛ فد: چـەلـەمـە؛ وەک دوو ئەبرۆی پەیوەسی بەرانبەر بەیەک کە چەنـد پەرانتیز دەگرێتە بەر و جیایان دەکاتـەوە؛ بـۆ جیا کردنەوەی وشەگەل و ڕەستەگەل بە کار دێ؛ وەک { }(آکولاد)
ئاکۆیـان: تیـرەیـێکن لـە نزیکـی ڕەوانـدوز نیشتەجێن. (آکویان)
ئـاکۆیی: [بـەنـد]ڕەمـەکـی؛ گـوترە؛ بـێ- سەرنجدان؛ چەکەرداسـی.قـەزاوقورتـەکـی. (الکی؛ شانسی؛ بدون تخمین)
ئاکە: [ئاوەڵناو]خراپ؛ نارەسەن. (بدل)
ئاکینجە: [ئاوەڵناو] جێگر؛ ساکین؛ نیشتەجێ؛ ئاکنجە. (مقیم)
ئاکینجـەبـوون: [چاوگـە،ت]جێگربـوون؛ سـا کینبوون؛ نیشتەجێبوون. (مقیم‌شدن)
ئاگـاداربوون: [چاوگـە،ت]خـەبـەرداربـوون؛ هۆشیاربوون. (آگاه شدن)
ئاگادارکردن: [چاوگە،ت]ئاگـاکردن؛ خـەبـەر پێـــدان؛ تێگــــەیانـــدن؛ هۆشـــیارکردنەوە. (خبردارکردن ؛ فهماندن)
ئاگاداری: [ناوبەرهەمـی چاوگـە]بانگـەشـە؛ ڕاگەیاندن؛ هۆشیاری. (آگهی؛هوشیاری)
ئاگاداری‌تێلێڤیزیـۆنی. رادیـۆئی. سینەمـائی: ڕاگەیاندن بـۆ نیشـاندانی چۆنیـەتـی(مـە بـە

ست)یا مەتاع و شتومەک بە خەڵک؛ لە- ڕادیۆ وتێلێڤیزیۆن و سینەمادا. (پیام بازرگانی)
ئاگاداری دیواری: ئاگادارییێک کە لە کووچە و بازاڕ بەدیوارەوە دەچەسپێ.(آگهی دیواری)
ئاگادەر: [ناو،بک]خەبەرگەیێن؛ هۆشیارکەر. (آگاه کننده؛ خبر دهنده)
ئاگاکردن: [چاوگە،ت]وەخەبەرهێنان. پێ ڕا گەیاندن؛ جاڕدان؛ وشیارکردن. (آگاه کردن)
ئاگاڵ: [ناو]ئەگاڵ؛ عەگاڵ. (عگال)
ئاگالەخۆبڕان: [چاوگە،ت] بێهۆشبوون؛ هۆش‌لەسەرپەڕین؛ حەیران‌بوون.(بیهوش-شدن؛حیران‌شدن)
ئاگا لێبوون: [چاوگە،ت](١) هۆش پێوەبوون؛ ژێرچاوەدێری خستن. (نگهبانی)
(٢)خەبەرلێبوون. (آگاهی داشتن)
ئاگا لێ‌هەبوون: [چاوگە،ت](ب) ئاگا لێبوون؛ بەخێو کردن؛ پەروەردە کردن. (سرپرستی کردن. نگهداری کردن)
ئاگایانە: [ئاوەڵناو+بەند]فد: لە ڕووی زانستیەوە؛ شارەزایانە؛ ئاگادارانە؛ بەئانقەست؛ بەدانستە. (از روی آگاهی؛ عمدی)
ئاگایی:[ناو،بەرهەمی‌چاوگە] فد: (١) ئاگاداری؛هۆشیاری. (اطلاع)(٢)[ناو] بەشێ لە ئیدارەی پۆلیس لە ئێران. (اداره آگاهی)
ئاگای لە مەحمووی بێ‌زەواد نییە: بۆ ئینسانی بێ‌خەبەر و گێژ بەکاردێ. (برای انسان بی خبر و نا آگاه گویند)
ئاگایی: [ناو،بەرهەمی‌چاوگە](١) پسپۆڕی لەکارێکدا؛ شارەزایی. (٢) تێگەیشتن؛ زانایی. (٣) خەبەرداری؛ هۆشیاری. (آگاهی)
ئاگرباراندن: [چاوگە،ت] (ب) گوللەباراندن. (گلولەباراندن)
ئاگربارانە: (١) (ب) پشێوی و ئاژاوەیە؛ (هرج و مرج است) (٢) هەوای حەریرە و ئاگر بارانە؛ ناوی گۆرانییێکە. (آهنگی است)
ئاگرباز: [ئاوەڵناو+ناو،بک]یاریکەر بەئاور. (آتش باز)
+ ئاگربڕ: [ناو،ت](١) تەواو کوژاندنەوەی ئاور و ئاور تێیدا نەهێشتن. (آتش خاموشکردن)(٢) (ب) کوژانەوەی شەڕ و ئاشووب. (خواباندن آشوب یا سرکوب آشوبگران)
+ ئاگربەر: [چاوگە،ت] (١) ماکی کیمیاوی کە زوو ئاوری تێبەربێت وەک بێنزین. (مادە محترقە) (٢) چیلکە و چەوێڵی وشک کە زوو ئاوری تێبەربێت .(خاشاک خشک(٣)کەسێ‌کە ئاور ڕادە گوێزێ ودەیبا بۆ شوێنێکی تر. (کسیکە آتش میبرد)
ئاگربەرەک: [ناو،ت](١) بلۆق؛ پۆرگ. (تاول) (٢) ئاگربەر. (آمادە آتش گرفتن. محترقە)
ئاگربەس: [ناو]وێستانی‌تەقە و شەڕ.(آتش بس)
ئاگرپارێز: نگابانی ئاور؛ پارێزەری ئاور؛ کەسێ کە ئاگای لە ئاورە. (آتشبان)
ئاگرپەرەستی: [ناو،بەرهەمی چاوگە]ئاور بە موبارەک زانین و پەرستنی.(آتش پرستی)
ئاگر پێوەنان: (١)[چاوگە،ت] ئاورتێخستن و ئاور دان. (آتش زدن) (٢) داخکردن بە ئاور. (داغ کردن با اتش)

ئاگرتێچوو: [ئاوەڵناو+ ناو،بەر]بێ ئۆقرە. (آتش به جان) (۲) ئاور تیٚ کەوتوو. (آتش در چیزی افتادن)
ئاگرتێچوون: [چاوگە،ت]بێ ئۆقرەبوون؛ (ب) ئیرەیی و حەسادەت‌کردن. (کنایە از حسادت)
ئاگرخان: [ناو] ئاتەشخان؛ ئاگردانی سەماوەر و حەمام؛ توون. (آتشخان)
ئاگرخۆش: [ئاوەڵناو] ماڵ خۆش؛ مێهرەبان؛ میوان نەواز؛ شیرین‌زمان؛ ڕووخۆش؛ گاڵتەچی. (مهمان نواز، شیرین زبان)
+ ئاگر دان:ئاگردان: [چاوگە،ت](۱) تەقاندنی چەک؛ ئاور دان. (شلیک اسلحه) (۲)[ناو،ت] مەنقەڵی گەورەی جێگەی ئاور. (منقل) (۳)[ناو]کوانوو؛ کوچکئاور. (شومینه) (۴) [چاوگە ،ت]ئاورتێبەردان. (آتش زدن)
ئاگردانگ: [ناو]کوچکئاور؛ ئاوردان؛ جێی ئاور. (آتشدان)
ئاگردوو: [ناو](۱) ئاوردوو. (آتش روشن کن) (۲) دار و چیلکەی سووتەمەنی ئاوربەر. (چوب یا اشیاء سوختنی)
ئاگردەمێن: (۱)[ناو،] دەمەی مسگەری. (دم مسگری) (۲)[ناو،بک] ئەو کەسە کە ئەو دەمە دەدەمێنێ. (دمە کار،دمندە بەآتش) (۳) [ناو،بک]کەسێ کە بە فوو یا داوێنی کراس یا بە هە رشت با لە ئاور دەدا. (کسی در آتش می دمد)
ئاگرسەندن: [چاوگە،ت]پەرەسەندنی ئاور. (آتش گرفتن)
ئاگر ڤەکوژتن: ئاور کوژاندنەوە. (آتش خاموشکردن)

ئاگرڤەکوژێن: [ناو،بک](۱) ئەو کەسە ئاور دەکوژێنێتەوە.(آتش‌خاموشکن) (۲)[ناو]کەرەستەی ئاگر کوژاندنەوە.(کپسول‌آتشنشانی)
ئاگرڤەمر: [ناو،]ئاگر کوژێنەوە. (آتش-خاموشکن)
ئاگر ڤەمراندن: [چاوگە،ت] ئاورکوژاندنەوە. (اتش خاموش کردن)
ئاگرڤێخ: [ئاوەڵناو+ ناو،بک] شوٚفێر؛ ئاژووتکار. (راننده)
ئاگرڤێخستن: [چاوگە،ت]ئاورکردنەوە؛ ئاگربەردانەوە. (آتش روشن کردن)
ئاگرکردنەوە: [چاوگە،ت] (۱) ئاور کردنەوە؛ ئاگر ڤێخستن. ئاگرهەڵایسان.(آتش بپاکردن)(۲) (ب) شەڕهەڵایسان. (آشوب بپاکردن)
ئاگرکوژ: [ناو،بک]ئاگرتەمرێن؛ ئاورکوژێن. (آتش خاموش کن)
ئاگرکوژانەوە: [چاوگە،ت] (۱) ئاور کوژانەوە. (خاموش کردن آتش) (۲) (ب) شەڕ و گێچەڵ دامرکان. (آرام کردن‌آشوب)
ئاگرکەوتنەوە: [چاوگە،ت] (۱)ئاگربەر بوونەوە. (آتش‌سوزی) (۲) فیتنە بەرپا بوون. (فتنه بپا شدن)
ئاگرکێش: [ناو،ت]خاکەندازی ناو تەنوور؛ مەسێ؛ ئاورکێشی ئاسنگەری. (خاک انداز)
ئاگرگر: [ناو،بەر] (۱) ئاورگرتوو. (آتش گرفته) (۲) [ئاوەڵناو،] مرۆڤی زۆر بەهەوەس. (انسان شهوانی)
+ ئاگرگرتن: [چاوگە،ت]ئاورگرتن؛ هەڵبوون. (ب) تووڕەبوون؛ بێ‌ئۆقرەبوون. (آتش گرفتن؛

خشمگین شدن)
ئاگرگرووشـک: [نـاو،ت]ئێسـقانی چـەناکـە. (فک)
ئاگرگرە: [ناو]دەستەچیلە؛ ئاگرگیرە؛ پـووش و پڵـاش کـە دەسـووتێ و خـەڵـووزی نییـە؛ گروپفێکە. (افروزە)
ئاگرگەرم: [ئاوەڵناو]ڕژدبوون لەسەر کارێـک ؛ ژن یا پیـاوی زۆر بـەهـەوەس. (بـا حـرارت؛ شهوانی)
ئاگرگـەش کـەرەوە: [ناو،بـک](١) تاوڵـەمـە. (آتش گردان) (٢) کەسێ کە ئاور خۆشدەکـا و دەیگەشێنێتەوە.(کسیکەآتش‌شعلەورمیکند)
ئاگر گەشەوکەر: > ئاگر گەشکەرەوە.
ئاگر لەماڵا هەڵنەبـوون: (ب) فـەقیـر و بـێ ئەنوا؛ بێخـورد و خـوراکی ئاسـایی. (اجـاق روشن‌نشدن؛کنایە از بی سامانی)
ئاگرلێبارین: [چاوگە،ت](١) تووڕەبوون. (خشمگین‌شدن) (٢) (ب) بەڵا بەسەردا هاتن. (مصیبت و بلا باریدن)
ئاگرلێبوونـــەوە: [چاوگـــە،ت] (١) پڕیشـــکە هاویشتن. (اخگر پراندن) (٢) (ب) زۆر تـووڕە و ڕق هەڵساو. (خیلی خیلی عصبانی)
ئاگرمەلووچک: [ناو]ئایلەمەند؛ خەزایی. (سار ملخ خوار)
ئاگرمەلیچ: [ناو]ڕیشۆڵێ؛ گاوانی. (سار)
ئاگرناک: تووڕە. [ئاوەڵناو] (خشمگین)
ئاگرنانەوە: [چاوگە،ت]ئاگرکردنەوە؛ (ب) ئاشووب دروستکردن. (آتش بپاکردن؛ آشوب بپاکردن)
ئاگرواج: [ناو]ئاگردان؛ کوانوو. (اجاق.
شومینە)
+ ئاگرۆک: (١) (ب) مروڤی ئاشووبگێر. (فتنه انگیز) (٢) شەراییێکە لە زەرحات بدا وشـکی- دەکا؛ سەبوون. (باد سبون)
+ ئاگرۆکە: [ناو](١) (ب) ئـاورە؛ زەردەبـرین. (نوعی زخم دسـت وپاوصـورت) (٢) ئـاوری چکۆلەی منداڵان. (آتش کوچک بچه ها)
ئـاگر وەربـوون: [چاوگـە،ت]ئاگرکـەوتنـەوە؛ سـووتمان؛ ئـاگر کـەوتنـە نـاو شـتێ؛ (ئـاگر لەماڵت وەر بێ.) (آتش روشن کردن. آتـش در چیزی افتادن)
+ ئاگرە: [نـاو] ئاگرۆکـە؛ ئـاورە؛ زەردەبـرین. (زرد زخم)
+ ئاگرە: [نـاو]گیـای سـەرەتـان؛ لـەجنسـی کەڵەیە و درێژ دەبێ و لە گیای‌تـر دەئـاڵێ و وشکی دەکا. (نوعی گیاه انگل)
+ ئاگری: (١) ئاوری؛ ئاورین. (آتشین)
(٢) چیـــای ئاغریـــداغ لـــە کوردســـتانی تورکیا.(کـوەآرارات)(٣)مرۆڤـی بـەهـەوەس. (شهوانی)
ئـــاگریبـــێئامـــان: [نـــاو،ت] ئـــاورێ کـــە بەرهەڵستی نەکرێت؛ (ب) بەڵا و دەردیسەری گەورە. (آتش بی امان)
ئاگریـداغ: تـد؛ فـد [نـاو] ئـوغری داغ؛ دوو کێوی سـنووری ئێـران وتورکیـا؛ کیـوی دز. (وشە لە تورکییەوە هاتووە.) (آغری داغ)
ئاگریقوورەت: [ناو،ت] ئاگری قودرەت؛ (ب) بەڵای خـودایی؛ (ب) شـوبهاندنی پیـاوی زۆر ئازا لە شەڕدا بـۆ گوشـتنی دوژمـن. (بـلای آسمانی)

+ ئاگرین: [ئاوەڵنـاو،ت] ئـاورین؛ ئـاور ئاسا؛ (ب) مرۆڤی زۆر بەکار و ئازا. (آتشین.) (۲) بەڕەنگی ئاور؛ چەکـی‌ئـاگرین؛ فرمێسـک و شێعری ئـاگرین، سـووتێنەر. (آتشـی رنـگ ؛ سوزاننده)
ئاگری‌نەورۆز: [ناو] ئاورێک کە رۆژی ئەوەڵی ســاڵ دەکرێتــەوە و نــەریتێکــی کــۆنی کوردەواریە؛ و لە زەمانی کاوەوە ماوە. (آتـش نوروز)
ئــاگووتی: نــاوی گیانداریکــە کــە لــە ئەمریکای باشوور دەژی بەقەد کـەروێشـکێ دەبێ. (آگوتی)
ئاگۆســت: فـد؛ انـد؛ فـرد: نـاوی مـانگی هەشتەمی ساڵی زایینی. (آگوست)
ئاگوول:[ناو] فێڵ؛ گزی؛ گزە. (نیرنگ)
ئاگوول‌باز: [ئاوەڵناو] فێڵەباز؛ تەڵەکەباز. (حقـه باز)
ئاگـە: (۱) کـاتی تـەنگانـە و سـەخڵـەتـی نەخۆشی. (شدت مرض) (۲) ئەوێ؛ ئەوجـێ؛ ئەوجێگە.(آنجا)
ئاگینجە: [ناو]پۆلیس؛ پاسەبان. (پلیس)
+ئال: [ناو]روخ؛ کن؛ لا؛ رەخ؛ پاڵ.
(پیش؛ بغلدست)
+ ئاڵ: [ناو](۱) ئاڵا؛ عەلەم؛ پەرچەم؛ درەوش؛ بەندێر؛ بەیرەق؛ بەیراق. (پـرچم) (۲) ڕەنگـی سووری‌ئاچخ. (قرمزخیلی روشن؛ صورتی)
ئاڵئوت: هەرکام لە کەسانی خەڵکی ئاداکانی ئالئوشن لـە ئالاسـکا و زبانیـان کـە نزیکـە بەزبانی ئیسکیموکان. (ئالئوت)
+ ئالا: ناوی شاری‌کـاولبووی مـەمـی ئـالا. (خرابه های شهرمه می ئالا)
+ ئاڵا: [ناو](۱) تیپێکی پێشـمەرگـەی ۴۰۰۰ کەسی؛ ئاڵایی؛ بەنـدێر؛ تـاقمێ عـەسـکەری عوسمانی کە لە سـێ هـەنـگ پێکهاتبێـت. (یـک تیـپ سـرباز تـرک) (۲) ئاڵـا و واڵـا: ڕەنگاوڕەنگ. (رنگارنگ)
ئالاچیق: فد؛تد: [ناو](ف.مشه) هەرزیل؛ کـە- پرۆک؛ لەزاراوەی سۆرانیدا (چارداخ)ی‌پێـدە- لێن.(آلاچیق)
ئاڵا دار: [ناو] پەرچەم هەڵگر. (پرچمدار)
ئالادین: فد: [ناو] عەلادین؛ جۆرێک چرای ئاشپەزی. (علاء الدین)
ئاڵاستن:[چاوگە]ڵستنەوە؛زبان پیاهێنان .(لیسیدن)
ئالاف: [ناو] ئامراز؛ ئاموور ونیر. (وسیله‌خیش)
ئاڵاکەت: [ناو]بژارچن. (بیلچه وجین)
ئاڵـاکەر: [ناوبک]بژارکەر. (وجین کار)
ئاڵامۆد: [ناو،ت] مۆدی ڕۆژ. (مد روز)
ئاڵامەتاوی: [ئاوەڵناو] هەڵامەتدار. (زکامی)
ئالان: (۱) گەرمێن؛گەرمەسێر. (قشلاق)
(۲) قەومێکی ئێرانی کە لە قەوقاس دەژیــن. (قــوم ایرانــی ســاکن قفقــاز)
(۳)هەریەک لە ئـەنـدامانی ئـەوقـەومـە.(۴) زبانیان. (اعضا و زبان آن قوم)
ئالان: [ناو]شەو چەرە. (شب چره)
+ ئاڵــان: [چاوگــە](۱) پێچـان بـە دەوری شتێکا؛ ئاڵۆسکان. (پیچ)
ئاڵانــــدن: [چاوگــــە،ت] (۱) پێچانــــدن؛ ئاڵۆسکاندن؛ پێچ پێدان؛ بادانی دوو یا چەنـد شت بە یەکەوە. (پیچیدن) (۲) هاڵاندن؛ پێچ-

دان؛ بەدەوری شتێکدا پێچاندن.(۳)ئاراستە-
کردن. تیهەڵکردن؛ بەردێکی تیٚ‌ئاڵاند. (پرت
کردن. پیچاندن)(۴) کەنووی هەنگ ئاڵۆزاو
گشت خۆیان لە سەر و چاوی من ئاڵاند؛
وروژان. (جمع شدن‌دورچیزی؛ماننددحمله
دسته‌جمعی‌زنبور)
ئالانن: [چاوگە،ت] ئاڵاندن. (پیچیدن)
ئالاو: [ناو]ئالاڤ؛ ئامراز؛ کەرەستە. (وسایل)
ئاڵاو: [ڕابوردووی ئاڵان](۱) تیٚ‌ئاڵاو؛ هاڵاو؛
پێچراو؛ ئاڵۆزکاو. (پیچیده) (۲) هاڵاوی‌ئاگر؛
هورم وگەرمای ئاور. (شراره وگرمای آتش)
ئاڵا و واڵا: [ئاوەڵناو] ئاڵ و واڵا؛ ئاڵاهی؛
ڕەنگاوڕەنگ. (رنگارنگ.)
ئاڵایی: تد: [ناو] دەستەیێک عەسکەر کە
پێکهاتبێ لە سێ هەنگ لە ئەرتەشی
تورکیا. (تیپ در ارتش ترکیه)
ئالبانیایی: [ئاوەڵناو+ ناو](۱)زبانی‌هێند و
ئوروپایی‌کە خەڵکی‌ئالبانی‌قسەی-
پێدەکەن.(زبان‌آلبانیایی)(۲)خەڵکی‌ئالبانی؛
ئەرنەووت.(آلبانیایی)
ئاڵبردنەوە: [چاوگە،ت]پیران‌کردن و لەهۆش
چوونی منداڵ. (غش کردن)
ئالبۆم: فد؛ فرد؛ اند: [ناو](۱)
دەفتەرێکی مقەبا بۆ ڕاگرتنی وێنە یا پارەی
قەدیمی یا تەمر یا قەوان. (۲) هەر شت لە
ناو ئەو دەفتەرەدا ڕابگیرێت. (۳) چەند کاست
لە ناو دەفتەرێکی جەعبە ئاسادا؛ (ئالبۆمی
کاسێتی عەزیز شارۆخ) (آلبوم)
ئالبۆیاغ: [ناو،ت]سووراوی ڕوومەتی
ژنان.(سرخاب)

+ ئاڵبوونەوە: [چاوگە،ت]چیربوونەوەی
ددان؛ بۆی هەیە هاڵبوونەوە دروستتربێ.
(چونکا هاڵ یانی قۆرە)؛ ئاڵبوونەوە: ددان
کولبوون بەترشی. (دندان‌کندشدن‌ازترشی)
ئاڵبە: [ناو]ئۆمێد؛ هیوا. (امید)
ئاڵتاخ: [ناو] ئارتاخ؛ ئەوکەسەیە کە بە نەهێنی
شتێ لە جێگایێک دەردەخا. (کسی کە
دزدکی چیزی را بیرون آورد)
+ ئاڵتۆ: فرد؛ اند؛ فد: [ناو] دەنگی زیلی ژنانە
لە ئاوازی کۆڕدا. (صدای زیر زنانە در کر)
ئاڵ‌خورمایی: ئاڵی‌تۆخ. (زرشکی)
ئاڵدار: (۱) [ئاوەڵناو] ئاڵوودار. (کسی کە لوزە
دارد) (۲) ئاڵاهەڵگر؛ ئاڵادار. (پرچمدار)
ئاڵدووزکردن:[چاوگە،ت]ئاڵدوزکاری؛
ڕوکێش‌کردنی شتێ بەزێر یا زێو. (آب
طلا یا نقرە کاری
ئاڵزایمێر:[ناو] نەخۆشینی‌فەرامۆشی و چکۆڵە
بوونەوەی مێشک‌کە مرۆڤ زیاتر دوای
تەمەنی جەحێڵی تووشی‌دەبێ و عیلاجی
دژوارە.(آلزایمێر)
ئالفبڕین: [چاوگە،ت]گیا دوورین و
کۆکردنەوەی ساقەتی‌گیا و گەنم و جۆ
بۆتفاق؛ وەک ئاڵفخستن (جمع آوری
علوفە)
ئاڵفجاڕ: [ناو]لەوەڕگە.(چراگاە)
ئالقان: پێوەبوون و گیرخواردن؛ تیٚ‌ئاڵان.
(گیر افتادن؛ پیچیدن)
ئالقاندن: [چاوگە،ت]تێک ئالاندن؛ پێوەکردن.
(پیچیدن)
+ ئاڵقە: [ناو](۱) پەپکە؛ جەغز؛ چەمبەرە؛

قەف؛ چەمەرە؛ پاپۆکە؛ ئاخلە؛ خەلەک. (۲) ئەنگوستیلەی هاوسەرداری. (۳) قولفە؛ بازنە؛ جەغز؛ هەر شت بە وێنەی جەغز چەمابێتەوە. (۴) دەستگرتن بە دەورە؛ کۆڕبەستن لە دەوری شتێ؛ چەمەرە.(حلقه)
ئاڵقەئاخیە: گرێ‌کوێرە؛ بەنی‌تێک‌هاڵاو. (گره کوره)
ئاڵقە ئاڵقە: قولفە قولفە. (حلقه حلقه)
ئاڵقەبەگوش: [ئاوەڵناوەت] ئاڵقەلەگوێ؛ بەنی؛کۆیلە؛ بەندە؛ بەزێڕ کڕدراو. (ب)لە ژێرئەمری کەسێکدا بوون؛ ئامادەی-خزمەت.لەهەورامیدا زۆرباوە.(حلقەبەگوش)
ئاڵقەپێکسان: [چاوگەەت] قەف‌خواردن؛ پاپۆکەخواردن. (چنبره)
ئاڵقەتیژ: [ناو]گیای خوژیلک؛ شیر کتک. (گیاهیست)
ئاڵقەداغ: [ناوەت]جۆرێک داغ پیانان ودیاری کردنی ئاژڵ. (داغ کردن حیوانات برای نشانه)
ئاڵقەدان: [چاوگەەت] (۱) کۆبوونەوە و بەدەوری شتێکا هاڵان. (۲) پاپۆکەخواردن؛ چەمەرەدان. (حلقه زدن)
ئاڵقەدووگمە: [ناو] کونی جێگای داخستنی دووگمەی لیباس(جاتکمه)
ئاڵقەڕێزودوولایی:[ناوەت] ئاڵقەی سەر زنجیرێکی‌چووکە لە قولفەی دوولایی دەخرێت و دەرکەی پێ داده خەن. (چفت و بست در)
ئالقین: [چاوگە] (۱) ئاوێزان؛ درداکری؛ هەڵواسراو؛ (آویزان) (۲) گاڵتە؛ شۆخی‌کردن؛ گاڵتەکردن. (شوخی کردن)
ئالکاندن: [چاوگەەت]ئاڵۆزکردن؛ تێک-هاڵاندن. (درهم پیچیدن)
ئالکاو: [ڕابوردووی ئالکان]شێواو؛ شڵەژاو؛ ئاڵۆزبووگ.(پریشان؛ سردرگم.
ئاڵکۆمیتر: [ناوەت]ئاڵکوڵ‌پێو: کەرەستەی دیاریکردنی ڕادەی ئاڵکۆلی ناو تراوی ئاڵکۆڵ و ئاوی هەڵمەتکێن. (الکل سنج)
ئالنگار: کۆبوونەوە لە خواردنێک. (جمع شدن دور یک خوراک)
ئاڵۆچنای: [چاوگەەت]هەڵواسراو؛ درداکری؛ دالقان. (آویزان شده)
ئاڵۆزان: [چاوگە] تێکچوون؛ تێک‌هاڵان؛ شێوان. (آشوب شدن. سر در گم)
ئاڵۆزکاوی: [ناوبەرهەمی چاوگە] پەشێوی؛ شێواوی. (ب) ئاڵۆزان و تێکچوونی دەستوور و یاسای کار. (سر در گمی)
ئاڵۆزی: [ناوبەرهەمی‌چاوگە](۱) شەڕ و پشێوە؛ شێواوی؛ سەردەرگومی و شپرزەیی. (آشوب) (۲)حاڵەتی هەوای تێکەڵاوبوو.(سردرگم) (۳) ئوقرەلێبڕان و سەرلیشێواوی.(بی‌آرام وقرار)
ئاڵۆشاوی:[ئاوەڵناو؛بەر](۱)خارشتداری؛ مرۆڤی خوروشاوی.(۲) ئاگرگەرم؛ بەخوروش.(خارشدار)
ئاڵۆشدار: [ئاوەڵناوەت] بە خوروو؛ خورووداری؛ بەخوروش.(خارشدار)
ئالۆق: [ناو]بادامە؛ لووی لەوزەتەین. (گره لوزه)

ئاڵوگوێز: [ناوـت]گواستنەوە لێرە بۆ ئەوێ. (جابجایی چیزی)

ئاڵوو: [ناو](١) ئالک؛ ئاڵگ؛ ئاڵنگ. (لوزه) (٢) وەک خڕبوونەوەی بنهەنگڵ بەبۆنەی برینداری پەنجە یا مووچی دەستەوە.(غده)

ئاڵوو بوخارا: [ناو]جۆرێک هەڵووچە. (آلو بخارا)

ئاڵووچ: [ناو]هەڵووچە. (آلوچه)

+ ئاڵوودار: کەسێ کە قورگی پەنمیبێ. (باد کردن لوزه)

ئاڵووز: > ئاڵووس. (غم و اندوه)

ئاڵووس: [ناو] ئاڵووز؛ خەم وکەسەر.(غم-واندوه)

ئاڵووشە: [ناو] ئێسکی لای سەرەوەی شەویلکە. (فک بالا)

ئاڵووکەوتن: [چاوگە،ت]پەنمینی گروفەری-گەروو. (آماس لوزه)

+ ئاڵوولە: (١)[ناو] کۆڵەکە؛ وێستون؛ هەستوون؛ ئەستوندەک. (ستون)(٢) کۆڵانی تەنگەبەر. (کوچه تنگ)(٣)[ئاوەڵناو] مرۆڤی سووک و چروک. (آدم بی آبرو)

ئاڵوێنی: [ناو] قەیسی (شلانە)ی چەقالە خۆشە. (زرد آلویی که هسته اش تلخ نباشد)

+ ئاڵەبێژ: [ناوی‌چاوگە](١) دابێژتن بەقوماشی‌تەنک. (الک کردن با پارچه توری)(٢) زۆر ورد بووو؛ وەک تۆزی ئارد. (مانند گرد آرد)

+ ئاڵەت: [ناو]کەرەستەی تایبەت لە دارتاشی و گەچکاری دیواری ماڵدا. (آلت)

ئاڵەتکاری: [ناو،بەرهەمی‌چاوگە]گەچکاری-دیوار بە(ئاڵەت)، (کەرەستەی تایبەت.) (گچ بری دیوار بوسیله آلت)

ئاڵەتی: (١) شتی‌ئاڵەت‌لێدراو.(٢) وەک ئاڵەت. (٣) (ب) توورە و قەڵس؛ ئاڵەتی مەزاج. (فلفلی.فلفلی‌مزاج)

ئاڵەدین: [ئاوەڵناو] توورە. (خشمگین)

ئاڵەکۆکەریخنە: [ناو]شەرواڵ‌بەکۆڵ. (گیاهی است بسیار ملین. پامچال)

ئاڵەکۆکەمشکانە: [ناو]ئاڵەکۆکێکە دارای بنێکی‌خڕە و لە مشک دەکا. (پامچال‌پاکوتاه)

ئالەکە: [ناو]نەخۆشینی چاو؛ تەڕاخوم. (تراخم)

ئالیاو: ئالیاگ؛ ئالاو؛ هالاو؛ پێچراو. (پیچیده)

ئالیز: [ناو] ئەلیز؛ هەلیز؛ مەشکە. (مشک)

ئالیسک: [ناو] لێسک؛ ئاسنێکی‌کەوچک-ئاسای‌تیژە بۆ هەڵکۆڵینی‌کووپەی تار وکەوچک.(لیسه)

ئالیسکە: [ناو] زوقم؛ خووس؛ کەڕەسیسە؛ گزنیزە. (بژ)

ئالیشت: [ناو] خوروو؛ ئاڵۆش. (خارش)

ئالیف: فد: [ناو]گیاییێکە ڕۆنەکەی دەگرن و لە وێنەگەریدا کەڵکی هەیە. (آلیف)

ئاڵیقۆق: [ناو]هەڵاکۆک؛ ئاڵەکۆک. (نوعی گیاه خوردنی ملین؛ پامچال)

ئاڵیقولینگ: [ناو] ئاڵی پلینگ؛ زیوان‌خۆرە. (حشره ای است)

ئالییۆر: [ئاوەڵناو]ئالیگر؛ ئالییەر؛ هەوادار؛ لایەنگر. (طرفدار)

ئامات: هاتنت. (آمدنت)

ئامادەکەردەی: [چاوگە،ت]ئامادەکردن؛ سازکردن؛ تەیارکردن (اماده کردن)

ئامارد: (۱) قەومێکی کەوْنارا کـە لـە ڕەخـی زەریای خەزەردا نیشـتەجـێبـوون(بـووگن)؛ تەپی مارلیک بەجێماوی شارسـتانیەتـی ئـەو قەومەیە. (۲) هەریەلە ئەندامانی ئەو قەومـە. (آمارد)
ئاماس:[ناو] فد. پـەنمـین؛ بـاکردن؛ ماسـین؛ هەڵمسان؛ هەڵماسین. (آماس)
ئاماسان: [چاوگە] هەڵمسان؛ پەنمان. (آماس کردن)
ئاماسـیان: [چاوگـە،ت] ئاماسـان؛ پـەنمـان؛ هەڵمسان؛ پەنمین؛ هەڵمسین. (آمـاس و بـاد کردن)
ئاماسیاو:[رابوردووی ماسین] پەنمیاو؛ ماسـیو؛ هەڵمساو؛ پەنمیاگ. (آماس کرده)
+ ئامان: (۱) نـاوی ژنانـە. (نـامی زنانـه) (۲) فرسـەت؛ وشـەی پـەنـا و هێمنـی ویسـتن؛ دەخیل. (مهلت خواستن) (۳) ئامان لـە دەس تۆ: هاوار لە دەس تۆ. (امان ازدسـت تـو) (۴) هاتەوە؛ هاتنەوە.(آمد.برگشت)
ئامان ئامان: لە تەنگانە و کەسەردا دەوترێت؛ ئەلئەمان؛ پەنا و هێمنی ویستن. (امان امان)
ئامانگورێ: [ناو]جۆرێک‌مەقامە.(آهنگی‌است)
ئامـان و زامـان: [نـاو،ت]بـەهـیچ کلـۆجێ؛ بەئامان و زامان داناکەوێ. (به هیچ وجه)
ئامان و شیان: [ناو،ت]هاتن و ڕۆیشتن؛ هاتن وچوون؛ (ب)هاتوچۆ. (آمد و رفت)
ئامانەوە: هاتنەوە؛ زڤڕین. (مراجعت)
ئاماو چووەر: [ناو،ت]کەتـن؛ وەژوورکـەوتـن؛ چوونە ناوەوە؛ چوونە ژوورەوە. (داخل شدن)
ئاماوە: هاتەوە. (برگشت)

ئامای‌بەر: دەرکەوتن؛ هاتنەدەر.(بیرون‌آمدن)
ئامانە: هاتەوە بۆ سـێهەم کـەسـی‌مێینـەی تاک. (آمده برای‌سوم‌شخص‌غایب‌ماده)
ئامبازد: [ناو،ت]ئامباز؛ دەستەویـەخـە بـوون. (حمله)
ئامبایی: [ناو]دۆستایەتی؛ برایەتـی؛ هـاوڕایی؛ هاوشانی. (همراهی؛ دوستی)
+ ئامبوْلانس:[ناو] فد؛ اند؛ فـرد: سـەیـارەی تایبـەتـی ڕاگـوێزانی نـەخـۆش و برینـدار و مەیت. (آمبولانس)
+ ئامبوولی: فد؛ فرد؛ اند:[ناو]ڕێی‌خوێن لەنـاو دەمارا گیران،کە بەهۆی دەڵمە بوونی خوێن بـە (هـەوا یـا گـازی نێـو دمـار) پێکـدێ. (آمبولی)
ئامبوور: [ناو]ئەمبوور؛ ئاموور؛ ئێرقـە؛ یـارەق؛ باسکێش؛ ئێلەقە؛ ئاقیلە؛ ئارەق؛ ئاکیلە. (بلند ترین چوب خیش)
ئامبێز: [ناو] ئامێز؛ باوەش. (بغل)
ئامپلی فایڕ: اند؛ فـد: [نـاو]کـەرەسـتەی بـە قووەتکردنی هێزی کارەبا. (آمپلی فایر)
ئامپوول: فد؛ فرد؛ اند: [ناو]شووشەی چکۆلە-ی سەربەستراو،کە تراوی دەرمانی تێدایە یـا بــە شــرینقە دەکرێتــە نــاو لــەش یــا دەخورێتەوە.(۲) تێکەڵاوی گەردی دەرمـان و ئاوی‌خالیس کە بە شرینقە دەکرێتە ناو لەش. (آمپول)
ئامپوول‌وەشـاندن: [چاوگـە،ت]دەرزی‌لێـدان؛ ئامپوول لێدان. (آمپول زدن)
ئـامپوول‌وەشـێن: [ناو،بـک]تـەزریقـاتچی؛ دەرزی‌وەشێن؛ کەسێک‌کـەکـاری ئـامپوول-

وشانندنە. (آمپول‌زن)
ئامپوولی‌خۆراکی: [ناو] ئامپوولیێ‌کە تایبەتی خواردنەوەیە. (آمپول خوراکی)
ئامپوولی‌ژێرپێست: [ناو] ئامپوولیێ‌کە لە ژێر پێست دا دەوەشێنرێت. (آمپول زیر پوستی)
ئامپوولی‌نێودەمار: [ناو] ئامپوولی نێوڕەگ؛ ئامپوولیێ کە بە شرینقە دەکرێتە نێو وەرید (سوورەدەمار) کە لە دڵەوە خوێنی تازە دەبا بۆ تەواوی لەش؛ هەروا ئامپوولی ماسولکە.(آمپول وریدی)
ئامپێر: [ناو]یەکەی‌پێوانی تەزووی‌کارەبا. (آمپر)
ئامپێرمیتر: فد؛ اند: [ناو،ت]ئامپێرپێو؛ کەرەستەی دیاریکردنی ڕادەی زەبر و قووەتی ڕەتبوونی کارەبا لە سیمێکدا. (آمپرمتر)
ئامتا: [ئاوەڵناو] هاوتا؛ هاوشان؛ هاولف. (همتا)
ئامتایی: [ناو] هاوتایی؛ هاوشانی؛ هاوسەنگی؛ بەرانبەری ؛ هاوزۆر و قەوەت. (همتایی)
ئامر: [ناو]فەرماندەر؛ کەسیێ کە فەرمان دەدا؛ وەک: ئامرهێز. (فرماندە)
ئامرایی: [ناو]هاوڕێیی؛ هاواڵیەتی.(همراهی)
ئامریکایی: [ناو،ئاوەڵناو] هەرکەس خەڵکی قۆرنەی ئەمریکا یا دەوڵەتی ئەمریکا بیێ؛ هەر شت گرێدراو بە ئەمریکاوەبیێ؛ وەک پۆتینی ئەمریکایی. (آمریکایی)
ئامزە: [ناو]دەمنە؛ مۆدنە. (چوب سیگار)
ئامسایی: [ناو] هاوسێیەتی؛ جیناری. (همسایگی)
ئامسەر: [ناو]هاوسەر؛هاوژیانی‌ژن‌یا مێرد.(همسر)
ئامسیێ: [ئاوەڵناو]جینار؛ هاوسیێ؛ دراوسیێ. (همسایە)
ئامشۆکردن: [چاوگە،ت]ئامووشۆکردن؛ هاتوچۆ کردن. (رفت و آمد کردن)
ئاملکان: داماڵران. (جداشدن، مانند پوست)
ئاملکانن: [چاوگە،ت] داماڵینی‌هەر شتی وەک کەوڵ.(پوست کندن)
ئامۆژ: [پێشگر] واتا ئامۆز: ئامۆژگاری؛ ئامۆژاری. (آموز)
ئامۆژاری: [ناو،ت] ئامۆژگاری. (نصیحت کردن)
ئامۆژگا: [ناو]فێرگە. (آموزشگاه)
ئاموودی: [ناو]دیلان؛ شایی‌لۆغان؛ هەڵپەڕین. (رقص)
+ ئاموور: [ناو](١) یارەق؛ باسکێش؛ ئاقیلە؛ داری گەورەی نیر و ئاموور؛ ئارەق؛ ئیرقە؛ ئێلەقە؛ ئاکیلە. (چوب بلند خیش) (٢) مووری گەورە؛ لەتی گەورەی کۆتەدار. (قطعە بلند چوب)
ئامووری‌ڕژد: ئاموورییێ‌کە زۆر لە عەرز دەچەقیێ. (خیشی کە زیاد در زمین فرورود)
ئامووری‌ماڵ: ئاموورێک‌کە کەم لە عەرز بچەقیێ. (خیشی کە کم در زمین فرو رود)
ئامیێ: (١) کورتکراوەی ئامان . (خلاصە آمان) (٢) هاتن. (آمدن) (٣) هەمیان؛ هەوێن. (مایە ماست و پنیر...) (۴) کورتکراوەی ئامین. (تلخیص آمنە)

ئامیانی حەو مەنجەڵ شیرە: (ب) زۆر فێڵەباز و ئاوانتەچی.(کنایه از حقەباز و پشت هم انداز)
ئامێتەبوون: [چاوگە،ت]ئاوێتەبوون؛ تێکەڵاو- بوون. (آمیخته شدن)
ئامێتەکردن: [چاوگە،ت،]ئاوێتەکردن؛ تێکڵاوکردن. (مخلوط کردن)
+ ئامێژەن: [ناو] (۱)ساڵاد؛ سالاد؛ سەلاتە؛ زە لاتە. (سالاد)(۲) [ئاوەڵناو] ئامێژە؛هەوێن؛ ئامیان.(مایه)
ئامێژەنکردن: [چاوگە،ت]تێکڵاو؛ تێکەڵ- کردنی شتێکی باش لە گەڵ شتی خراپتر هەر لەو جنسه بۆ چاکتر بوونی.(مخلوط کردن)
ئامین: (۱) داوای دوعا قەبوول‌بوون. (۲) هەریەک لە بەدی‌هاتوەکانی ئامۆنیاک لە شیمیدا. (۳) ناوە بۆ ژنان؛ کورتکراوەی (ئامینە)یە. (آمین)
ئامێنیْ: هاتن؛ بۆ گەلی‌نێرینە .(آمدن‌برای- مذکر)
+ ئان: پاشگر بۆ گەل (کۆ بەستن). شاران، بزنان، کێوان؛ لە کورمانجی ژووروودا دەبێتە (ا) سوارا: سواران؛ هەسپا: هەسپان، ئەسب گەل. (پیشوند برای جمع بستن)
ئاناشتایی: [ناو] ناشتایی؛ لەخورێنی؛ بەرقلیان نەخواردویی. (ناشتایی)
ئانام: [ناو] ئەنام؛ ئەندام؛ لەش. (اندام)
ئاناناس: فد؛ فرد؛ اند: [ناو](۱) دارێکی گە- رمە سێریە. (درختی گرمسیری)(۲) میوەی ئەو دارە،کە دەخورێت. (آناناس)
ئاناهیتا : وشە ئاوێستاییە بە واتای ئیلاهەی ئەوین و باران؛ هەمان ئافرۆدیتی یۆنانییە(۲) پەرەستشگە یێکە لە شاری کەنگاوەر لە ئێران.(آناهیتا خدای عشق و باران؛ معبدیست در کنگاور)
ئاناهید : (۱)ناوی ئەستێرە یێکە(نام ستاره- ایست) (۲) بە باوەڕی یارسانەکان ناوی فریشتەی ئاوە (نام فرشته آب)
ئانتی‌بیۆتیک: فرد؛ اند؛ فد: [ناو]دەرمانی نەخۆشین‌گەلی چڵکی؛ دژی هوورک. (آنتی بیوتیک)
ئانتی‌توورووس: [ناو]ناوی کۆنینەی وڵاتی هەکارییە. (اسم ایالت حکاری در قدیم)
ئانتیک: فد؛ فرد؛ اند: [ئاوەڵناو+ناو] ئەنتیکە؛ ئەنتیقە. (ب) شتی زۆر چاک و باش و نایاب. (۱) شتی کەونارا و دێرینەی زۆر بەقیمەت. (۲) (ب)بەقیمەت. (آنتیک)
ئانتین: فرد؛ فد؛ اند: [ناو](۱) ئامێری وەرگرتنی شەپۆڵ‌گەلی (فریکانس) ئێلێکترۆمانیەتیک (میغناتیس) وەک ئانتینی رادیۆ و تەلەویزیۆن. (۲) شاخەک‌گەلی قۆلانچە. (آنتن)
ئانجاخ: [بەند] ئەودەم؛ ئەوجار. (این‌دفعه)
ئاند: [پاشگر] بۆ کرداری تێپەڕ؛ ئاورەکەی تەمراند؛ دارەکەی سوتاند؛ بەنەکەی قرتاند. (پسوند فاعلی در گذشته)
+ ئاندانتە: فرد؛ فد: [ناو]زەرب و ڕیتمی هێواش لە مۆسیقادا لە بەینی ئالێگرتۆ و ئاداجیۆدا. (آندانته)
+ ئاندۆسکۆپ: فرد، فد: [ناو]کەرەستەی پشکنینی چاڵ‌وچۆڵی دەروونی لەش کە بە

گڵۆپی تایبەت ناوزک وناخی لەش رۆشن دەکا و دەیخاتە پێش چاو بە کەڵک وەرگرتن لە دووربین.(جورێک کامێرا). (آندوسکوپ)
ئانژین: فرد، فد: [ناو]نەخۆشینی سووتانەوە و پەنمینی ناودەم و گەرو و هەست بە گوشار و تەنگیی نەفەس کردن، (آنژین)
ئانژین سەدری: فد: [ناو]گیرانی دڵ بۆ ماوەیێکی کەم بە هۆی نەگەیشتنی خوێنەوە بە دڵ. (آنژین صدری)
ئانفلوئانزا: فرد، فد: [ناو] نەخۆشینی چڵکی (عفونی) گیرۆداری ویروسی کە دەبێتە هۆی تەبی زۆر؛ زوکام و سوورەوە بوونی لووت و گەروو و ئێشی لەش. (آنفلوانزا)
ئانفلوئانزای باڵندە: [ناو،ت]نەخۆشینی (گیر وٚ دار) کە مرۆڤ لە مریشک و ئینسانەوە دەیگرێت. (آنفلوانزای مرغی)
ئانفلوئانزای بەرازی: [ناو،ت]نەخۆشینی گیرۆداری (ویرووسی)کەمرۆڤ لەبەراز و ئینسانەوەتووشی دەبێ.(آنفلوآنزای خوکی)
ئانک:[ناو] شت؛ چت؛ وانێک؛هین. (شیء)
ئانکوو: یان؛ ئان؛ یانی.(یعنی؛یااینکه)
ئانگ: [ناو] شت؛ چت؛ ئانک. (شیء)
ئانگرەبوون: [چاوگە،ت] بەگژداچوون؛ دەستەویەخە بوون؛ ئامبازبوون. (عصبانی شدن)
ئانگژابوون: [چاوگە،ت] تووڕبوون؛ بەگژدا چوون. (عصبانی شدن)
ئانگلۆ ساکسۆن: [ناو](١) نیژادی خەڵکی ئینگلیزی کە لە ئانگلەکان و ساکسۆنەکان پێکهاتووە.(٢) جەماوەری ئینگلیزی زبان کە لە بریتانیا و ئامریکا و بەشیٚ لە کانادا و ئۆسترالیا دەژین.(آنگلوساکسون)
ئانگلیکان: [ناو] مەزهەبێکە. (آنگلیکان)
ئانگۆ: [بەند] یانی؛ دەنا؛ ئەینا؛ ئیتر؛ ئیدی.(یعنی؛ وگرنه)
ئانگۆر: [ناو] دۆست؛ هاواڵ؛ هاوڕی.(دوستویار)
ئان‌وئین: [ناو] ناز و نێوناز؛ نازونووز؛ دڵبەری؛ عیشوەگەری. (عشوه. ناز)
ئانۆرین: ناوی ویتامینی ب ١. (آنورین)
ئانوفێل: ناوی مێشوولەی ماڵاریا؛مێشوولەیێک کە دەبێتە هۆی نەخۆشینی‌نۆبەتی.آنوفل)
+ ئانە:(١)[پاشگر] بەناوەوە دەچەسپیٚ و دەیانکا بە ئاوەڵناو یان بەند؛ وەک ئەحمەقانە: ئەحمەق ئاسا، و هەروەها، ئاغایانە و مەردانە. (پسوند: مانند) (٢) هەر چەند وەختی تایبەت؛ ساڵانە؛ مانگانە؛ ڕۆژانە. (دوره های زمانی خاص)(٣) پارەدان بابەتی کار یا شوغلیٚ. شاگردانە؛ جەژنانە؛ مالیکانە.(پول‌دادن‌بابت کار یا مناسبتی)(٤) من؛ ئەمن؛ ئەز. (من)
ئانەت: ناوی جۆرێک گیایە؛ بەری ئەوگیایە. (نام گیاهی‌است وتخم گیاه)
ئانەشا: [جێناو]ئەوەیان. (آن یکی)
ئانەمی: فرد،فدانلد: [ناو] ناوی نەخۆشینی کەم خوێنی، دەستەواژەی پزیشکیە (آنمی)
ئانەنە: هۆئەوەتا؛ ئا هۆئەوە. (آن است)
ئانەهیٚ: (١) دەستوور؛ ئیجازەدان. (دستور) (٢) ودم. (یمن)
ئانیسک:[ناو](١) ئانیشک. (آرنج)(٢)

هــەنیســک، هــەنیســکی دوای گریــان. (سکسکه)
ئانیسۆن: [ناو]گیائێکه بەرەکەی ناوی ئاڵـەت یا ئانیسوٚنه. (گیاه فلفل سیاه)
+ ئانیشک: [نـاو]ئانیسـک؛ (پشـت ئانیسـک پشت ئەنیشک) هەرەژنی؛ بلەمرگ؛ ئەنیزگ. (آرنج)
+ ئانیشکه: [ناو]پەردەی بەر دەرگای حەسار. (پرده جلوی در حیاط)
ئانین‌جیٚ: بەجیٚهێنان.(جاآوردن)
ئــانین‌هــەڤ: [چاوگــە،ت]چــەماندنــەوە و وێکهێنان.(خم کردن و بـه مرسـاندن دوسـر چیزی)
ئاو ئاژین‌کردن: [چاوگە،ت] ئاوبەردانـەوە نـاو زەوی‌وزار. (آب دادن مزرعه)
ئاوئاهەک: فد: [ناو،ت]تراوێکه بۆ لە بـە یـن-بردنی مووی‌کەوڵ؛ ئاهەک و ئاو. (آب آهک)
ئاو ئۆکسیژنه: [ناو،ت]تراوێکی بێڕەنگه بۆ لـه بەین‌بردنی میکرۆب (هوورک)، دژی چڵکه و بـۆ کـاڵ‌کردنـەوەی ڕەنگـی مـوو بـه کـار دێت.(آب اکسیژنه)
ئاو ئەسید: [ناو،ت] تیژاو (ئەسیدی) تاواوە لـه ئاودا؛ وەک ئاوی باتری سەیارە. (آب اسید)
ئاو ئەنبار: [ناو،ت]عەماری ئاو؛ عەمـاراو. (آب انبار)
ئاوئــەنگــوور: [نــاو،ت] ئــاوی‌تــری؛ (ب) شەڕاب.(آب‌انگور)
+ ئاوا: (۱)[ناو] دەنـگ؛ (خـۆش‌ئـاوا: خـۆش ئاهەنگ: خۆش‌ئاواز). (آوا)(۲) بـیچم؛ شـکڵ؛ (بەوی ئاواهی: بەو جۆرە). (شکل)

ئاوات هاتنـەدی: بـە هیـوا گـەیشـتن. (آرزو برآورده شدن)
+ ئاوارە: (۱)[نـاو] گـەوهـەر؛ جـەواهێرێکـە. (گوهر) (۲) [ئاوەڵناو]سـەرگـەردان‌بـوون بـە دوای کارێکـدا؛ (بـۆ گرتنـی پاسـپۆرت دوو مانگـه ئـاوارەم بـە ئیـدارەکانـدا). (آواره)(۳) [ناو]ئافارە؛ گوڵچن؛ کـەسـانیٚ کـە لـە جاڕە گەنمدا گوڵی پەڕپو کـۆ دەکـەنـەوە لـە بـەر ناچاری و فەقیری. (خوشه چین)
+ ئاواز: [ناو](۱)بەشیٚ لە مۆسـیقای کـوردی، مەقام.(۲)ئاهەنگ.(۳) دەنگی باڵنده. (آواز)
ئاوازخوێندن: [چاوگە،ت]گۆرانی‌گوتن؛ دەنگ هەڵبڕینی مەل. (آواز خواندن)
ئاوازی‌کوڕ: [ناو،ت] ئاوازێک کە چەند کـەس بە یەکەوە دەیڵێن. (آواز کر) ئاواسازی: [بـە-رهـەمـی چاوگـە]کـار و ڕەوتـی بـەننـایی؛ مێعماری؛ ماڵ‌ کردنەوە؛ ئاوەدان‌کردن . (خانه سازی)
ئاواڵەکردن: [چاوگە،ت]کردنەوە؛ بازکردنـەوە؛ وەک. دەرگا خسـتنه سـەر پشـت؛ لابردنـی سەری مەنجەڵ و دەفر؛ سـەربـە تـاڵکردن. (بازکردن؛ خالیکردن)
ئاوان: [ئاوەڵناو] ڕەوشت گەنیـو؛ فیتنـەگـەر؛ فیتنەکار؛ ئاشووب‌گێڕ. (فتنه‌گر؛ خرابکار)
ئاواناس: [ناو]کەسێک کـەکـاری ئاواناسـییه، دەنگـناس (آواشناس)
ئاواناسی: [ناوبـەرهـەمـی‌چاوگـە] زانسـت و عیلمـی فۆنـەتیـک؛ عیلمـی دەنـگ ناسـی (فۆنەتیک)، زانسـتی دەنـگـناسـی لـە هـەر زاراوەییێکدا. (فونتیک)

ئاواندوڵە: [ناو]بەردی گۆلاوان؛ چاڵی جێی ئاوی سەر تاشەبەرد؛ دۆڵـە: سۆینە: دەفـری هیرباری جێگای هەویرشێلان؛ دۆڵەی پڕ لـە ئاوی سەر تاشەبەرد. (جای جمـع شـدن آب روی تخته سنگ)
ئاوانە: (١) [ناو] نرخـی ئـاو؛ پـووڵی ئـاو؛ ئـاو بەها. (آب بها) (٢) بەوجۆرە نە؛ بەوشێوە نە. (اینطورنه)
ئاوانیگاری: فد: [ناو،ت] نووسینی وشەگەلـی زبانێک بە ئەلفـو بێـی ئـاوایی، (فۆنـەتیـک) (آوانگاری)
ئاواوی: [ئاوەڵناو] ئاو لێکەوتوی تـەڕ. (آلـوده بەآب)
+ ئاوایی: (١) گرێدراو بە دەنگـی پیتـەکانـە-وهریا، لە قسەکردن‌دا؛ فۆنـەتیـک. (آوایـی) (٢) دێ؛ گوند. (آبادی) (٣) ئاوەدانـی.(جـای-آباد)
ئاوبـاب: [نـاو] هاوبـاب؛ دوو برا،لـە یـەک-باوک.(برادر تاتنی ازیک پدر)
ئاوباریکە: [ناو،ت] زنە ئـاوی‌کـە م؛ جۆگـەی باریک؛ (ب) ڕزق‌وڕۆزی کەم و دایمی وەک: مەعاشی کەمی کارکەناری. (آب باریکە)
+ ئاوبڕ: [ناو] (١) شەلەگـە(٢) نـووکی تیـژی پاکڵەی پرد. (آب بر)
ئاوبڕبوون: [چاوگە،ت] ئاژەڵێـک کـەتووشـی ئازاری ئاو بڕ بـووبێ. (حیـوان دچـار نـوعی مرض شدن)
ئاو بردن: (١) هەر شت کە ئاو دایماڵێ و بیبا. (٢) ئاو بۆ جێگاییێک بردن. (آب بردن)
ئـاوبوون: [چاوگـە،ت] (١) قـاڵ بـوون؛ تواوانـەوەی کـانزا و سـەهـۆڵ و بوونـەئـاو؛ ئـاتیوان. (ذوب شـدن یـخ)(٢) (ب) شەرمەزاربوون؛ تەرێق‌بـوون؛ عـارەق دەردان لە خەجاڵەت‌دا. (آب شدن از شرم)
ئاوبەئاو چوون: (١) بۆ تووک لێکردن. (نوعی نفرین) (ب٢) چوونی‌کە گـەڕانـەوەی نەبێ. (رفتن بی مراجعت)
ئـاو بـە ئـاوراکردن: [چاوگـە،ت]کوژانـەوەی ئاور؛ (ب)تووڕەیی کەسێک بـەسـەر چـوون. خامۆش‌کردنی شەڕ و کێشە. (آب روی آتش ریختن)
ئاو بە ئاو کەوتن: [چاوگە،ت](١) گۆڕینی ئـاو و هەوا بە هۆی سەفەرەوە. (تغییر آب و هـوا در سفر) (٢ب) نەخۆشی بە هۆی ئاو و هـەوا گۆڕینەوە. (دو هوا شدن)
ئاو بەبێژنـگ‌کێشـان: (ب) کـاری بێهـوودە کردن. (با الـک آب کشـیدن، کنایـە از کـار بیهوده کردن)
ئاوبەدەمە: [ناو]چێشـتی قبـووڵی کـە هێشـتا ئاوی نەچنرابێت. (نوعی آش کە آبـش هنـوز بخار نشده باشد)
+ ئاوبەر: [ناو] (١) هەنگـی‌کێـوی پـاش ئـاو خواردنەوە هەڵدەفـڕن بـۆ سـەرشـانەی نـاو کەندووەکەیان و ڕاوکەران جێگاکەیـان بـەو چەشنە دەدۆزنەوە. (زنبور سیراب)(٢) [ئـاوە-ڵناو] (ب) چێشتی ئاو بەر و سوێر و ئـاوکێش. (خوراک شور)
ئاو بەردان: (١)[چاوگە،ت] گونجـە کردنـەوە. (راه آب بازکردن)(٢)شێری‌ئاو کردنـەوە.آب-بازکردن)

ئاو بەردانەوە: [چاوکە،ت]دووبارە ئاو بـەردان؛ ئاو بەرەودان؛ ئاوبەردان و سـەرەو خـوار ئـاو ڕژاندن یا ئاژین‌کردن. (آب را باز کردن)
ئاو بەرەودان: [چاوگە،ت]ئاو بەردان؛ ئاو بەردانەوە. (آب جاری کردن)
ئاو بەستن: [چاوگە،ت](١) گونجەی ئەسـتێر ئاخنین. (بستن راه آب استخر)
(٢) شیری ئاو بەستن. (شیر آب رابسـتن) (٣) ئاو بە سەهۆڵ بوون لە سەرمادا. (یـخ بسـتن آب از سرما)
ئاوبـەن: [نـاو] (١) دەربیجـەی کردنـەوە و بەستنی ئاوی ئەستێر؛ گونجە. (دریچە بستن آب استخر) (٢)ئاوبـەنـد؛ ئیسـقا. (بندآمـدن-میزراه)
+ ئاوبەند: [ناو] ئاوبەن؛ دیواری بەرگری ئـاو؛ سەد. (سد)
ئاوبەندی: [ناو](١) گرتنـی کـون و درز لـە لوولە و دەفـردا. (٢ب) ئـارام کـار پێکردنـی کەرەستەی سوپاپدار بۆ جێکـەوتـن و باشـتر جووت بوونی سوپاپەکان. (آب بندی)
ئاو بێنـەو دەس بشـۆرە: (ب) تـەواو بـوونی ئیش؛ خاتیمەی شت یاکاریْ هاتن؛ هیچی‌تر؛ تەواو. (کنایە ازاتمام کاریا هرچیز)
ئاوپاچ: [ناوبک+ ناو] ئاو پاش(١)کـەسـێک-کەئاو پاشی‌دەکا.(٢)کەرەستەی ئاوپاشی (آب پاش)
ئاوپاشی: [ناوبەرهەمی‌چاوگە](١) ئـاودان بـە ئاوپاش.(٢) ئاو بـە سـەر زەوی یـا باغچـەدا پژاندن. (آبپاشی)
ئاوپرژاندن: [چاوگە،ت] ئاوڕشتن و پرژانـدنی ئاو بە سەر شتێکدا.(آب پاشی)
ئاوپڕژێن: [ناو+ناوبک](١)کە سێک کە ئـاودە-پڕژێنیْ یان جێگاییێک ئاوپڕژێن دەکـا.(٢)ڕە-وتی ئاو بـە سـەر زەوی یـا خۆڵـداکردن بـۆ ئەوەی لـە گسـگ دانـدا تـۆز نـەکـات. (٣) [ناو]یاری شەڕەئاو. (آب پاشی)
ئاوپڕژێنیْ: [ناو]گەمەی شەڕەئـاو. (بـازی آب پاشیدن روی همدیگر)
ئـاوپڕژێنی دڵ‌کـردن: (ب) زۆر خۆشـحاڵ کردن؛ دڵ فێنک کردنـەوە نـەوە. (کنایـە از خیلی شاد کردن)
ئاوپژکێن: [ناوبک+ ناو] ئاوپڕژێن؛ شەڕەئـاو؛ ئاو بە یەکداکردن لە سەرچـۆم و دەراوان بـۆ یاری. (همدیگر را اب پاشی کردن)
ئاوپژگن: [ناو] ئاوپاش. (آب پاش)
+ ئاوپەڕ: [ناو] کاتی شیلە بـەسـتنی دەغـڵ. (وقتی غلات شیره می بندد)
ئاو پەز: [ئاوەڵناو] کوڵاو لە ئاوا. (آب پز)
ئاوپەنگ: > پەنگاو؛ پونگاو. (برگشتن و راکد شدن آب)
ئـاو پیـادان: [چاوگـە،ت]ئـاو تێـوەردان؛ ئاوکێشـانی دەفـری شـۆراو ؛ بـە دوا ئـاو شووشتن. (آب کشیدن ظرف، آخرین آب کشي وشستن)
ئاو پیاکردن: [چاوگە،ت] (١) ئاو لە کەسێک پرژاندن؛ (٢) ئاو تێوەردان. (٣) ئاو بە سەر شتێک دا کردن. (آب ریخـتن و پاشیدن)
ئاوپیـای: [نـاو] مـەنـی؛ ئـاوی‌بنیـادەم؛ شاوات.(آبمنی)

ئاو تاڵ: (ب) عارەق و شەڕاب. (آب تلخ)
ئاو تاڵ و سوێڵ: [ناوەت] ئاوی تاڵ و سوێری خواردوتەوە: (ب) ڕەنج و عەزابی ڕۆژگاری-چەشتوە؛ بە مرۆڤی ئەزموون وەرگرتوو دەڵێن. (سرد و گرم چشیده)
ئاوتراش‌کردن: [چاوگە،ت]کڕانندنی هەندێ میوە بۆ هاتنە دەرەوەی ئاو؛ وەک کڕاندنی ناو لەتی شووتی. (آب تراشی)
ئاوترسی: [ناو]حاڵەتی،لە ئاو ترسان بەهۆی کێشانی بەنگ یا هاریەوە.آبترسی)
ئاو تەڵا: [ناو]ئاوی زێڕ. (آب طلا)
ئاوتێکردن: [چاوگە،ت] (۱) پڕکردنی دەفر لە ئاو. (پرکردن‌ظرف‌ازآب) (۲) ئاو ڕژاندنی کاتی جووت بوون.(آب منی ریختن در جماع)
ئاو تێکەڕیای: [ئاوەڵناو] (۱) ئاو تێکەڕاو؛ ئاو گرتنی دڵی لاوی تازە باڵق؛ ئاو گرتنی میوە، ئاڵوبۆڵ‌بوونی میوە. (آبدار شدن)
ئاو تێومردان: [چاوگە،ت] ئاو پیادان؛ دوا ئاوکێشان پاش شتن. (آب کشیدن)
ئاوجۆسازی: [ناو،ت](۱)کاری دروست کردنی ئاوجۆ. (کار درست کردن آبجو) (۲) کارگای دروستکردنی ئاوجۆ(بیرە). (کارخانە آبجوسازی)
ئاوجە: [ناو] هێومرژن؛ ئاوجا. (جاری)
ئاوجەڕ: [ناوەت] نشوستکردنی ئاوی زەریا بە هۆی گەڕانی زەوی بەرانبەر بە مانگ؛ نیشتاو؛ دژی بەرزاو. (جذر)
+ ئاوچاوسەندن: [چاوگە،ت]ئاوی‌چاو سەندن ڕام کردن بە هۆی ترساندنەوە؛ بۆ ڕام کردنی ورچ بە پێدانی خواردنی سوێر و ئاو پێنەدان لاواز و ڕامیان دەکرد.(آب چشم گرفتن)
+ ئاو چنین: (۱) ئاوەچۆڕکردن. (آب گرفتن) (۲) ئاوی پۆڵا گرتن بە گەرمای زۆر بۆ نەرم بوونەوە. (آب کشیدن) (۳) ئاوی میوە گرتن. (آب میوە گرفتن)
ئاوچوون: [ناو](۱) چوونە ئاو؛ قوماشی‌کە بە شۆردن کورت بێتەوە. (آب رفتن) (۲) (ب) لەڕ و لاواز بوون. (لاغر شدن)
ئاوچوونە ژێرپێست: (ب) قەڵەو بوون. جوان بوون. (کنایە از چاق شدن)
ئاوخاکی: [ناو] اندە فد: پاپۆڕێک‌کە لەوشکی و بەحردا کەڵکی لێ وەر دەگیرێت؛ هاوێرکرافت. (هاورکرافت؛ آب خاکی)
+ ئاوخانە: [ناو،ت]کاسەی چکۆلەی ژێر لانکەی منداڵ. (آبریز گاه گهوارە)
ئاوخواردن: (۱)[چاوگە،ت] کاری ئاو خواردنەوە. (آب خوردن) (۲) خەرج زۆر هەڵگرتنی کارێک؛ بۆ من زۆر ئاوی خواردەوە: خەرجی زۆر بوو. (گران تمام شد) (۳) زۆر ئاسان ئاسانە وەک ئاوی‌خواردن وایە. (مانند آب خوردن) (۴) ئاوی تایبەت بۆ خواردنەوە؛ شەربەیێک ئاوخواردنم بەپێ. (آب نوشیدنی)
+ ئاوخواردنەوە: (۱)[چاوگە،ت] خواردنەوەی ئاو. (۲) واتای قوول بۆ قسەی ڕەق؛ ئەم قسە زۆر ئاو دەخواتەوە: زۆر بەری درێژە. (۳) ئاسانیی کار (وەک ئاو خواردنەوە ئاسانە). (۴) خەرجی زۆر هەڵگرتن. (آب خوردن)
ئاوخواز: [ئاوەڵناو] (۱) ئاوکێش. (ب)

خواردەمەنی سوێر. (خوردنی آب کش) (٢) شت یا کەسێک، کە پێویستی بە ئاو هەیە؛ توونی؛ تینوو. (تشنه)
ئاوخۆرگە: [ناو،ت] جێگای ئاو خواردنی ئاژاڵ. (آبشخور)
+ ئاوخۆرە: [ناو]ئاسنێکی باریکە لە لەغاودا کە دەچێتە نێو زاری ئەسب؛ دەماری دار. (آبخوره؛ آوند)
ئاوخۆرەی ئاوکێش:[ناو،ت] دەماری دار و گیا کە شیلەی پەروەردە لە گەڵاوە دەبات بۆ ساقەت و ئەندامی دار.(آوند آبی)
ئاوخۆرەی چێوی: [ناو،ت]دەماری دار و گیا کە لە ڕیشەوە ئاو و ماکی پێویست دەگەیە-نێ بە گەڵای دار و گیا. (آوند چوبی)
ئاوخوێ:[ناو] تاواوەی‌خوێ لە ئاودا.(آبنمک)
+ ئاودار: [ئاوەڵناو+ ناو](١) تەڕ و پڕ لە ئاو(٢) (ب)جەواهێر و تێخی جەوهەرداری خۆشڕەنگ و بە بریقە. (آبدار)
ئاو داخستن: [چاوگە،ت](١) لە شێلەگەوە بەری ئاو بەردان. (٢) ئاو بەردانەوە سەر مەزرا. (هدایت آب به مزرعه)
+ ئاو دادان: ئاو هاتنە دەر لەژێرگۆزە و دەفر؛ ئاو لێتکان؛ ئاو دەڵاندن؛ عەرزی بۆش کە زوو ئاو هەڵدەمژێت.(نشت آب)
ئاودارخانە: [ناو] قاوەخانەی‌تایبەتی؛ چای خانەی‌تایبەتی. (آبدارخانه)
ئاودارچی:[ناو]بەڕێوەبەری ئاودارخانە. قاوەچی. (آبدارچی)
ئاوداری:[ناو] ئاڤداری؛ حاڵەتی شتی ئاودار. (آبداری)

ئاوداگرتن: [چاوگە،ت]بوون بە ژێر ئاوەوە؛ ئاو بە سەردا کشان؛ ئاوی لافاو هەموو مەزراکەی داگرتووە. (آب همه جا را گرفتن)
+ ئاودان:[چاوگە،ت]بە کەرەستەی کارەبایی و تیزاو زێڕ یا زێو یا هەرچی بە سەرکانزاییک داکێشان. (آبکاری)
+ ئاودانەوە: [چاوگە،ت](١) تێخی سوورەوە بوو خستنە ناو ئاو یاڕۆن بۆ ڕەق بوون.(٢) ڕوکێش‌کردنی کانزا بە زێڕ یا زێو. (آب دادن)
+ئاودانەوە: [چاوگە،ت](١) وەک: ئاو دەردانی ماست؛[٢] ڕەحەتبوون. (آب دادن)
ئاوددان: [ئاوەڵناو] ئاودنان؛ هاوتەمەن. (هم-سن‌وسال)
ئاودل: [ناو] ئەول؛ کورتکراوەی ناوی عەبدوڵا؛ عەودل. (عبدل)
+ ئاودەردان: [چاوگە،ت](١) عارەقە کردن. (عرق کردن) (٢) ئاو هاتنەدەر لە هەر شت بە هۆی گوشین یا گەرم‌کردن. (آب پس دادن)(٣) ئاوی چاڵ یا حەوز خاڵی-کردن.(تخلیه آب چاه یا حوض)
ئاودەرمانی: [ناو] عیلاجی نەخۆشی بە خواردنەوەی ئاوی زۆر. (آب درمانی)
ئاودەستخانە: [ناو]مستەراح. (مستراح)
ئاودەڵێن: [ئاوەڵناو،ناو] (١) هەر شت کە ئاوی لێ بتکێتە دەرەوە. (هر چیزی کە آب آن نشت کند) (٢) درزی دەفر. (شکاف ظرف)(٣) کونی زۆر وردی دەفر. (سوراخ بسیار کوچک)
ئاودەم: [ناو](١) هاونشین؛ هاودەم؛ دۆست؛

هاواڵ. (همنشین و همدم)(۲) لیک. (آب دهان)
ئاو دەماندن: ئاو لە زەویە کە ئاژین کە با تەواو بیدەمێنیٚ؛ ئاو مژینی زەوی؛ ئاوچەشتن. (آبیاری کامل.جذب آب)
ئاودەنگی: [ناو،]هاودەنگی؛ هاوبیری؛ دۆستایەتی؛ نزیکی و هاودەمی؛ هاواڵی؛ هاو قسەیی. (هم دلی. هم آوایی)
ئاو دیان: [ئاوەڵناو] هاوتەمەن. (همسال)
ئاودیدە:(۱ب) بار هاتوو؛ وەک پوڵا ئاودیدە بوون. (بار آمده)(۲).ئاو دیدە: تەڕبووگ. (خیس شده)(۳) ئاو لێکەوتوو.
(آب پاشیده شده) (۴)[ناو] ئاو چاو؛ ئاوی چاو؛ فرمێسک؛ ئەسرین. (آب دیده)
ئاوڕ: [ناو] ڕوخسار؛ ڕوو. (رخسار)
ئاوڕدانەوە: [چاوگە،ت]ڕوو تێکردن؛ لا لێکردنەوە. (برگشتن و نظاره کردن) ئاوڕا: [ناو]هاوڕیٚ؛ هاوباوەڕ؛ هاوعەقیدە؛ هاوبیر؛ هاومەرام. (همراه؛ همفکر)
ئاوڕایی: [ناو،بەرهەمی چاوگە]هاوڕایی؛ هاوڕێیی؛ هابیری؛ هاو ئەندێشی. (همراهی و همفکری)
ئاورباران: [ناو،ت](ب) تیر ئەندازی زۆر توند. (ب) گەرمای زۆری ڕۆژ. (آتش باران)
ئاورباز: ئاگرباز؛ کەسێک کە بە ئاور یاری دەکا. (آتش باز)
ئاوربڕکردن: [چاوگە،ت]کوژانەوەی ئاور بە تەواوی. (بکلی خاموش کردن آتش)
ئاور بە پشت دەستەوەنان: (ب)تۆبە کردن لە دووپاتکردنەوەی کارێک؛ دەست داخکردن بۆ نەکردنی کارێک. (پشت دست داغ کردن)
ئاور بەردانەوە: [چاوگە،ت] ئاگربەردانەوە؛ کردنەوەی ئاور و ئاگر تێبەردان. (روشن کردن آتش.)
ئاورتێبەربوون: [چاوگە،ت](۱) گڕگرتن. (آتش گرفتن) (۲) (ب) ئوقرە لیٚبڕان. (بی قراری)
ئاورتێبەردان: [چاوگە،ت] گڕتێخستن و ئاور دان. (آتش زدن)
ئاورچەرخان: [ناو] تاوڵەمە.(آتش گردان)
ئاورخان: [ناو]ئاگرخان؛ ئارتوون. (آتشخان)
ئاوردن: [کار]هاوردن؛ هێنان؛ هانین. (آوردن)
ئاوردەمێن: [ناو+ ناوی بک] (۱) مەشکەی مسگەری. (دمە مسگری)(۲) ئاور دەمێن کەسێک کە بەو مەشکە ئاور دە دەمێنیٚ. (کسی کە مشک را بکار می برد) (۳) ئاور گەشێن. (کسی کە آتش را گیرا می کند)
ئاوردەیویاگی: بەجیٚهێنانەوە؛ بەجیٚ هاوردن؛ بەجیٚ هانین. (بە جا آوردن)
ئاو ڕژان: (۱)ڕژانی ئاو. (۲ب)توو تکان. (آب-ریختن)
ئاو ڕژاندن: [چاوگە،ت](۱) بەردانەوەی ئاو؛ ئاو فڕێدانی یەکسمی میٚ. (آب ریختن) (۲) (ب) باو کردنی کارێک: گەورە ئاو دەرێژیٚ و چکۆلە پای لێدەخات. (مدکردن)
ئاور ژێرکا: [ناو،ت](ب) نەرمەبڕە؛ کەسێک کە بە نەهێنی کاری خۆی دەکات. (آب زیر کاە؛ حیلە باز)
ئاوڕژێن: [ناو+بک] ئەوەی کە ئاو دە-

ڕێژیٚ.(آبریز)
ئاوڕشانن: [چاوگە،ت]ئاو ڕژاندن. (آب ریختن)
ئاورکردنەوە: [چاوگە،ت](١) ئاور هەڵکردن؛ چێکردن و تەیار کردنی ئاور؛ ئاور ڤێخستن. (آتش افروزی)(٢) (ب) فیتنە و شەڕ هەڵایسان.(فتنە و آشوب بر پا کردن)
ئاورکەوتنەجەستە: [چاوگە،ت] بیٚئارام و بیٚئۆقرەبوون؛ حەجمان لێبڕان؛ بیٚهەدا بوون؛ بێقەراربوون؛ نیگەرانبوون. (آتش بە جان افتادن)
ئاورکەوتنەگیان: [چاوگە،ت](ب) حەجمان لێبڕان؛ سرەوت نەمان. (آرام و قرار نداشتن)
ئاورگە: [ناو] جێگای ئاور. (جای آتش)
ئاورگەردان: [ناو] تاوڵەمە؛ تۆڕێکی لە سیم چنراوی ناوچاڵە، دەسکێکی زنجیری هەیە بۆ زوخاڵٚ گەشاندنەوە. (آتش چرخان)
ئاورگەرم: [ئاوەڵناو] (١) ڕژدبوون لەسەر کارێک. (مصر و مصمم)(٢) مرۆڤی زۆر بەهەوەس. (آتشی مزاج)
ئاورلەچاوبارین: [چاوگە،ت](ب) زۆر تووڕەبوون. (غضبناک شدن)
ئاورلەکایکۆن بەربوون: (ب) مرۆڤی بە ساڵاچوو کە خەریکی دڵداری بێت. (کنایە از عشق پیری)
ئاورۆچکە: [ناو] ئاگرۆچکە؛ ئاوری منداڵان. (آتش بچە ها)
ئاورۆکە: ئاوری چکۆلە. (آتش کوچک)
ئاوڕووبردن: [چاوگە،ت]ئابڕووبردن؛ ڕیسواکردن؛ ناو بە خراپە زڕاندن؛ سووکایەتی بە سەر هێنان شەقڵی کچێنی بە ناڕەوا شکاندن. (آبرو بردن)
ئاوڕوو چووانـدن: [چاوگە،ت]ئابڕوو بردن. (آبرو بردن)
ئاوڕووچووگ: [ئاوەڵناو]ڕیسوا؛ بەدناو؛ ئابڕووچوو؛ ناو زڕاو؛ ئابڕوو تکاو؛ ئابڕوو نەماگ؛ لەبواری دەستووری زمانەوە [ناوی-بەرکارە] بەڵام بە واتا ئاوەڵناوە. (آبرو رفتە)
ئاوڕوودار: [ئاوەڵناو] ئابڕوومەند؛ بەئابڕوو؛ بەحەیا؛ (آبرومند)
ئاوڕووداری: [ناو](١) ئابڕووداری؛ بە ئابڕوویی؛ ژیانی شەرافەتمەندانە و بەسەربەرزی. (٢) (ب) بەرگری لە ئابڕوو چوون؛ قسە خواردنەوە و لای بێگانە نەدرکاندنی هەندیٚ نهێنی کە بۆی هەیە ببێتە هۆی سەرشۆڕی؛ (ب) بەزللە ڕوومەت سوور ڕاگرتن. (آبرو داری)
+ ئاورە: [ناو] (١) ئافەتی هەوربردنی زەرحاتی نۆک. (آفت نخود) (٢) زەردەزەخم؛ زەردە برین. (زرد زخم)
ئاوڕەنگ: [ناو] جۆرێک ڕەنگی وێنەگەری کە بە ئاو دەگیرێتەوە. (آبرنگ)
ئاوڕێژ: [ناو](١)تاڤگە. (آبشار)(٢)[ناوبک]ئاو ڕێژ، کەسێک کە ئاو دەڕێژیٚ. (آبریز)
ئاوری ژێرکا: [ناوت] (ب) نەرمەبڕە؛ حیڵەباز؛ ئەو کەسە بە نهێنی کاری خۆی دەکا. (آتش زیر کاه؛ آب زیر کاه)
ئاوڕێژگە: [ناو] تاڤگە. (آبشار)
ئاوڕیشبوون: (١) دەستەویەخەبوون؛ بەگژ یەکتردا چوون؛ تێکگیران. (دعوا و مرافعە-

کردن)(۲) هاوتەمەن بوون (هم سن)
ئاورێشمباف: [ناوبک] کەسێک کە کاری چنینی قوماشی ئاورێشمە. (ابریشم باف)
ئاورێشمبافی: [چاوگە،ت](۱) کاری ئاورێشم باف. (۲)[ناو] کارگای چنینی قوماشی ئاورێشمی. (ابریشم بافی)
ئاورێشمچن: [ناوبک]گوڵدۆزی بە ئاورێشم دەکا؛ کاری چنین بە ئاورێشم. (ابریشم دوز)
ئاورێشم چنین: [چاوگە،ت]گوڵدۆزی بە ئاورێشم. (ابریشم دوزی)
ئاورێشمی: [ئاوەڵناو] هەورێشمین؛ لە جنسی ئاورێشم. (ابریشمی)
ئاوریل: [ناو] ئاپریل؛ مانگی چوارەمی ساڵی زایینی. (آوریل)
ئاوڕێیی: [ناوبەرهەمی چاوگە] هاوڕێیی؛برایەتی؛کۆمەک و یاری؛ ئاریکاری؛ یارمەتی. هاومەڕامی. (همراهی)
ئاوزا: (۱)هاواڵ؛ هاوتەمەن؛(۲) ئاوزاچاوم: چاوم پڕبوو لە ئاو؛ زا: ڕابووردووی (زایین)ە بە هەموو ماناییکەوە.) زۆنگبوو؛ ئاوی تێزا. (همسن؛ پراشکشدن چشم)
ئاوزاینەچاو: چاو لە ئەسرین پڕبوون ؛ ئاو لە چاوا قەتیس بوون.(جمعشدن اشکدرچشم)
ئاوزاینەدەم: بە هۆی دیتنی خۆراکێکی خۆشەوە؛ ئاو لەزارگەڕان؛ (ب) تامەزرۆ بوون. (دهان‌آب‌افتادن)
ئاوزەنگی‌تەقین: [بەند،ت](ب) بەخێرایی؛ لە تاودانی وڵاخ و چارەوا؛ چوارناڵ؛ تاودانی ئەسپ؛ ڕکێف کوت. (اشارە بە چهار نعل تاختن)

ئاوزەنگی‌دار: [ئاوەڵناو] بەپێی ئەو کەسانەدەڵێن‌کە ژێر پایان چاڵە.(کفپای-کسانیکەگودباشد)
ئاوزەنگی‌کوت: [بەند،ت] ڕکێف‌کوت؛ (ب) چوارناڵ و بەغار لێخوڕینی ئەسب. (چهار نعل)
ئاوزەنگی‌لێدان: [چاوگەت] لێخوڕینی وڵاغی بە زین و بەرگ بە ڕکێف تێکوتان. (رکاب زدن)
+ ئاوزیاگ: [ئاوەڵناو] تێگەیشتوو؛ عاقڵ؛ بەئاوەز؛ ژیر. (عاقل)
ئاوزینە: [ناو] ئافزوونە؛ ئاڵقەزوونە. (سگک)
ئاوزینی: [ناو] هاوشانی؛ هاواڵی؛ هاوتەمەنی؛ هاوسەنگی. (هم شان)
+ ئاوس:[ئاوەڵناو]هاوس؛ دووگیان؛ زگپڕ؛ تلدار؛ تۆڵدار؛ بەزگ؛ زگدار؛ بەتێشت. (آبستن)
ئاوساندن: [چاوگە،ت]هەڵمساندن؛ پەنماندن؛ ئەستوور کردن؛ماساندن؛ وەرماندن. (پربادکردن)
ئاوساڵ: تەڕەساڵ. (آبسال)
ئاوسانە: (۱)[ناو]ئەوسانە؛ ئەفسانە؛ چیرۆک؛ حەکایەت. (افسانە. قصە)(۲) وەک ئاوس؛ ئاوس ئاسا؛ (بسان آبستن)
ئاو سەرکەفتن: [چاوگە،ت]سەرکەوتنی ئاو؛ ئاو بە سەردا گەڕان و داگرتنی زەوی یا جێگایێک؛ ئاو بە سەر جێگاییکدا کشان.(بالاآمدن‌آب)
ئاوسەرکەم: [ئاوەڵناو] هەژار؛ دەستکورت؛ فەقیر؛ بێ ئەنوا؛ هەژیر. هاوسەرکەم؛ کەمدەست؛ زار؛ ئاتاج؛ موحتاج؛ کەمتر لە

ماڵەجیران و دراوسیٚ. (محتاج)
ئاوسیٚ: [ئاوەڵناو+ ناو]جیران؛ جینار؛ دراوسیٚ. (همسایه)
ئاوشار: [ناو] تاڤگه. (آبشار)
ئاوشانی: [ناو] هاوکووفی؛ ئاوکووفی؛ هاوشانی؛ هاوسەنگی؛ بەرانبەری. (هم شانی)
ئاوشۆر: [ناو] ئاو شوران؛ ناوی چۆمیٚ لە کرماشان. (رودخانه آبشوران)
ئاوشه: [ناو] شەونم؛ ئاونگ؛ خوو؛ خوناوه؛ (شبنم)
ئاوفڕیٚدان:[چاوگه،ت]ئاوفڕیٚدانی مایین لە وەختی جووت خوازیدا. (ب) وەک جوین بە ئافرەتی سووک دەوترا. (آب ریختن مادیان در حال فحل)
+ ئاوقا: [ناو،] (١) تووش؛ دووچار؛ ئەم نەخۆشینەم ئاوقا بووه. (دامنگیر)(٢) هیٚرش؛(ڕۆژ باشم ئەکرد لەکولم و لیٚوی، ئاوقایی دەمم بوو سەبریٚ گەستم) «تووری» (حمله)
ئاوقاکردن: [چاوگه،ت](١) ئاراستەکردن؛ بۆخستن؛ بەرد و گوڵله و دار تیٚگرتن. (چیزی را رو به کسی انداختن)(٢) تووشکردن؛ هەڵامەتیگرت، ئاوقای (تووشی) منیشیکرد. (مبتلا کردن)(٣) هاندان بۆ شەڕ یان هیٚرش پیٚبردن؛ سەگەکەی ئاوقا کرد. (وادار به حمله)
ئاوقۆرەگرتن: [چاوگه،ت](١) ئاو لە قۆرەگرتن بە گۆشین(گوشین) یا بە ئاو میوەگیری.(آبغوره گرفتن) (٢ب) فرمیٚسک وەراندن. (اشک ریختن)
ئاوقەد: [ئاوەڵناو] هاوقەد؛ بەقەد؛ هاوئەندازه. (هم قد)
ئاوقەرا: [ئاوەڵناو] بەقەد یەک؛ هاوتا؛ هاوپایه؛ هاوسەنگ؛ هاوشان. (همتا)
+ ئاوکردن: [چاوگه،ت](١) تاواندنه وه؛ قاڵ-کردن؛ ئاتیواندن. (ذوب کردن)(٢) (ب) فرۆشی ماڵی خراپ و لە سەردەست ماو؛ فرۆشتن؛ لەبازاڕ شتەکانم ئاوکرد. (فروختن)
ئاوکردنەژیٚر: (ب) جیٚگای کەسیٚک لیٚژکردن و بەره بەره دەرکردنی لە شویٚنیٚک. (کنایه از بیرون کردن)
ئاوکوڵاتگ: [ناو،ت] ئاوی کوڵاتوو؛ ئاوی‌داخ؛ ئاویٚ که داخ کرابیٚ. (آب داغ)
ئاوکووف: [ئاوەڵناو] هاوشان؛ هاوتەراز.(هم-شان)
ئاوکه: [ناو]جۆریٚک تریٚ. (نوعی انگور)
ئاوکیٚشان: [چاوگه،ت](١) ئاو هەڵگرتن و بردن بۆ شویٚنیٚکیتر. (آب از جایی به جایی بردن) (٢) ئاو دزینی برین. (آب آوردن زخم) (٣) ئاوی جیٚگاییٚک یا حەوزیٚک دەردان. (آب حوض یا چاه کشیدن)(٤) ئاو تیٚوەردان پاش شتن. (آب کشیدن) بەجۆگه یان بۆڕی ئاوکیٚشان بۆ شویٚنیٚک.(بەوسیلەجوی‌یا لوله آبکشیدن)
+ ئاوکیٚشی: [ناو؛بەرهەمی‌چاوگه] ئاو تیٚوە-ردانی پاش شتن. (آبکشی)
ئاوگر: [ناو] (١) جیٚگەی چاڵ. (جای پست) (٢) زەوینی بەر سیٚڵاو.(زمین در مسیرسیل) > ئاوگیر
+ ئاوگرتن: [چاوگه،ت](١) کاری ئاوکیٚشان

له میوه به گوشین یان ئاو میوه‌گیری. (آب میوه گرفتن)(٢) ئاڵ‌وبۆڵ بوونی میوه. (میوه نزدیک به رسیدن و آب گرفتن میوه) (٣) (ب) ئه‌وه‌ڵی‌لاویه‌تی و دڵ ئاوگرتن. (کنایه از اوایل جوانی) (۴) گونجه‌ی ئه‌ستێر به‌ستن له لایه‌ن که‌سێکه‌وه که نۆره ئاویه‌تی. (بستن آب استخر)(۵) له قه‌دیمدا پاشه‌که‌وت-کردنی‌ئاو؛ عه‌مباراو پڕکردن له ئاو. (پرکردن آب انبار)

ئاوگه‌رم: (١) گڕاو؛ کانیاوی‌گه‌رم.(چشمه آب گرم) (٢)ئاوی داخ و کوڵاتوو.(آب داغ)

ئاوگه‌رمکه‌ر: [ناو،بک] ئه‌وه‌ی ئاوگه‌رم ده‌کا؛ که‌ره‌سته‌ی گه‌رم کردنی ئاو؛ دێئۆتێرم. (آب گرمکن)

ئاوگه‌ز: [ناو،ت] چرزانی ته‌ڕه‌کاڵ له باردا. (زده دار و خراب شدن میوه)

ئاوگه‌له: ئاژاڵێ که بچێته ناو هه‌ر مێگه‌لێک، هه‌ست به نامۆیی نه‌کات. (بزوگوسفندیکه داخل هرگله ای بشود ئاوگه‌لی ئازاد: [ناو] ئه‌و به‌حرانه که له ژێر باندۆری ده‌سه‌ڵاتی ده‌وڵه‌تگه‌لێکی تایبه‌تدان. (آبهای آزاد)

ئاولک:[ناو] تۆقله‌ی ناو ده‌ست و پێ به هۆی کاری زۆرپێکردن. (تاول)

ئاو لووت: [ناو،ت]ئاوی که‌پۆ؛ئاوی لووت. (آبدماغ)

ئاو له‌ئاشی‌دوژمن‌کردن:(ب) به سوودی دوژمن کارکردن.(به سود دشمن‌کارکردن)

ئاو له‌ئاشی‌که‌سێک‌کردن: (ب) کۆمه‌ک پێکردن؛ کردنی‌کارێک که به‌رژه‌وه‌ندیی که-سێکی‌تری تێدابێ.آب‌به‌آسیاب‌کسی‌ریختن)

ئاو له ئاونداکوتان:(ب)کاری بێ‌سوودکردن؛ (آب درهاون کوبیدن)

ئاو له‌ئاوه‌ڕۆ ده‌رکردن: (١) (ب) زۆر بێ حه‌یایی‌کردن. (بی حیایی)(٢) له حه‌د به‌ده‌ر؛ له سنووری شه‌رم و حه‌یا ده‌رچوون. (از حد گذشتن)

ئاو له به‌ر ڕۆیشتن: (١) ئاو لێچوون؛ ئاو ده-ڵاندن. (نشت) (٢) سه‌رڕێژی‌ئه‌ستێری لیپاولیپ پڕ له ئاو. (سر ریز)

ئاو له‌جێ‌ماڵ‌ده‌رهێنان: (ب) ماڵی که‌سێ خاپوورکردن؛ به‌ڵای زۆر به‌سه‌ر هێنان؛ نابووت‌کردن (ئاو له جێ‌ماڵ نان). (خانه کسی را ویران کردن)

ئاو له چاوانه لێل‌بوون: ئاو له سه‌ر چاوه‌لێل-بوون؛ (١) (ب) ناله‌باری کارێک له بنه‌ڕه‌تدا. (٢) (ب) سه‌رچاوه و ئه‌ساسی کارێک له لایه‌ن گه‌وره‌ترین مه‌قامه‌وه گه‌نده‌ڵ-بوون.(آب از چشمه گل آلود بودن)

ئاو له ده‌س نه‌تکان: (ب) کاری مرۆڤی ڕژد و خه‌سیس. (خسیس)

ئاوڵه‌ڕوو: [ئاوه‌ڵناو] گڕوێ؛ که‌سێک که ده‌موچاوی چاڵ‌وچۆڵی هاوڵه‌ی پێوه دیاره. (آبله رو)

ئاوڵه‌فه‌ڕه‌نگی: [ناو]دوا پله‌ی نه‌خۆشینی هاڵه، سفلیس. (سفلیس)

ئاوڵه‌مورغان: [ناو] نه‌خۆشینی ده‌رکردنی زیپکه‌ی سوور سوور؛ وشه‌یێکی فارسییه و هه‌ر به‌و ناوه‌یش له کوردی دا ده‌وترێت. (آبله مرغان)

ئاوڵه‌کوتان: [چاوگه،ت]سێرۆمی هاوڵه له

سەرپێست دانان و دەرزی ئاژن کردن وکڕاندنی بە نەشتەر بۆ بەرگری لە هاوڵە. (آبلە کوبی)

ئاو لەکونەمێرولە کردن: (ب) هەژاندنی جەماوەر و پشێوە دروست کردن؛ وەک چیلکە لە کونی هەنگەژاڵە ڕۆکردن. (شوراندن مردم)

ئاوڵەگایانە: [ناو] خورۆکەی گا؛ هاوڵەیێک کە لە سەرگوانی مانگا پەیدا دەبێ. (آبلە گاوی)

ئاو لەگیلفان (گیرفان) وەردان: (ب) گیلفان خاڵیکردن و پارە تیا نەهێشتن. (کنایە از جیب خالی کردن)

ئاو لەلچ هاتنەخوار: (۱) لیک چاندن. (۲) (ب) زۆر بەتامەزرۆ و بەهەوەس کەوتن بۆ خواردەمەنییێک. (آب از لب سرازیر شدن)

ئاو لەمشتنەتکان: (ب) ڕژدی؛ چکووسی؛ خەسیسی؛ دەستقووچاوی؛ چاوچنۆکی. (کنایە از خسیس)

ئاولێل کردن: [چاوگە،ت](ب) ئاژاوە دروستکردن. (آب را گل آلود کردن)

ئاولێل نەکردن: [چاوگە،ت] (ب) ئەرخەیان بوون و جێی باوەڕ؛ بەیەقین؛ ئەوندە پیاوی چاکە ئاولێل ناکات. (کنایە از جای اعتماد واطمینان)

ئاولیمۆ: [ناو] ئاوی لیمۆ؛ (ب) ئاوی لیمۆترش. (آبلیمو)

ئاومژین: [چاوگە،ت]ئاو هەڵمژین؛ کوتاڵ ئاو هەڵدەمژێ؛ زەوی ئاوی هەڵمژی؛ ئاوی ئەو هەنارە بمژە. (جذب آب؛ پارچە یازمین کە آب جذب کند)

+ ئاومل: [ئاوەڵناو] هاوجووت؛ لفی گاجووت؛ هاونیر؛ وەک دوو ئەسپی دروشکە(جفت حیوان برای کشیدن ارابە و درشکە)

ئاومیوە: > ئاوی میوە.

ئاومیوەگر: [ناوبک و ناو] (۱) کاری کەسێک کەئاوی میوە دەگرێت.(۲)[ناو] کەرەستەی ئاوی میوە گرتن(آب میوە گیر)

ئاونگ و دەستە: [ناو] ئاوان و دەستە؛کەرە ستەی کوتان و وردکردن. (هاون و دستە)

ئاونگە: [ناو] (۱) ئاونگ؛ شەونم. (شبنم) (۲) ئاونگی ژێر دەستە بۆ کوتانی شتی ئاشپەزخانە(مدبەق). (هاون)

ئاونگی: [ناو] (۱) ئاونگ؛ تریتۆپیک؛ مێلاق. (انگورآویزان‌شدەباطناب) (۲) شەونم. (شبنم)

ئاونوما: [ناو،ت] (۱) تاڤگەی دەستکرد. (آب نما) (۲) چاوانەی کارێز. (دهانە کاریز)

ئاونەبات: [ناو،] شەکروکە؛ جۆرێک‌نوقوڵ. (آبنبات)

ئاونەبات‌چێوی: [ناو،ت] ئاونەباتێ کە کلکێکی چووکەی چێوی پێوەیە و منداڵ دەی مژن. مژمژۆکە. (آب نبات چوبی)

ئاونەباتی ترش‌وشیرین: [ناو،ت] ئاونەباتی مەیخۆش؛ ئاونەباتێ‌کەهەندێ ماکی ترشی لێدراوە(آب نبات میخوش)

ئاو نەباتی کێشدار: [ناو،ت] ئاونەباتێک کە بەددان دا دەچەسپێ و کێشی دێ. (آب نبات کشی)

ئاو نەچوونەناوجۆگەیێک: (ب) ناسازگاری؛ پێک نەهاتن. (آب توی یک جوی نرفتن. کنایە از عدم توافق)

ئاونەدیدە: [ناو] شتیٚ کەئاوی لیٚنەکەوتبیٚت؛ ئاهەکیئاو نەدیدە؛ قوماشیئاونە دیدە؛ ئاو نەدیتوو؛ ئاو لیٚنەکەوتوو. (آب ندیده)
ئاو وئاڵف: [ناو،ت] (۱) (ب) ڕۆزی و نیعمەت؛ ماڵ و دارایی. (روزی)(۲) ئاو و گیا. (آب و گیاه)
ئاو وخاک: [ناو،ت] سەرزەمین؛ (ب) وەتەن؛ نیشتمان. (آب و خاک)
ئاووڕەنگ: [ناو،ت] (ب) دیمەنی جوانی تەڕ و تازەی ڕوخسار. (آب و رنگ)
ئاووش: [ناو] باوەش؛ ئامیٚز. (آغوش)
+ ئاووگڵ: [ناو،ت] (۱)حەری و قوڕ. (گل و شل) (۲) (ب) کوڕەکان لە ئاو وگڵ دەرهاتوون و گەورەبوون(بووگن) و لە خەم ڕەخسیون. (بزرگ شدن بچه)(۳) نەسەق، من لەم شارە حەقی ئاو وگڵم هەیە. (حق آب و گل داشتن) (۴) جیٚگەی مردن و ناشتن و خاک بەقسمەتبوون، ئاو و گل هەڵی گرتم هیٚنامی بۆ ئیٚرە. (خاکقسمت شدن)
ئاوهاویٚژ: [ناو،ک] فوارە؛ ئاوهۆڕشان. (فواره)
ئاوەچۆڕ: [ناو،ت](۱) چۆڕاندنی ئاو لە شتی تەڕ تا دوا دڵۆپ. (۲) تکان و تەواو بوونی ئاوی شتی تەڕ(آب چلاندن)
ئاوەچۆڕبوون:[چاوگە،ت] چۆڕایی هاتن؛ دوا دڵۆپ تکانی ئاوی شتی تەڕ. (ریختن آخرین-قطره آب از چیز تر)
ئاوەچۆڕکردن: [چاوگە،ت]ئاو چنین وچۆڕایی پیٚ هیٚنانی ئاو لە شتی تەڕ بە هەڵواسین یا گووشین. (آب گرفتن)
ئاوەچەما: [ناو] ئاوی چاو؛ فرمیٚسک؛ ڕوندک؛ ئەسرین. (آب چشم)
+ ئاوەخانە: [ناو] ئاوخانە؛ دەفریٚکی بچوک بە بن بیٚشکەی منداڵەوە بۆ تیٚچوونی میزی منداڵ. (جای پیش آب بچه در گهواره)
ئاوەدانکەر: [ناو،ک] ئاڤاکەر؛ کەسیٚ کە کاری ئاوەدانکردنە. (آبادگر)
ئاوەر: (۱) هاوەر؛ [پاشگر] ناوئاوەر: دارای ناو؛ جەنگاوەر: شەڕانی؛ دڵاوەر: پڕدڵ؛ (پسوند آور)(۲) کەسیٚک کە دەهیٚنیٚ؛(نان ئاوەر: نان-هاوەر؛نانهیٚنەر) (آورنده)
+ ئاوەڕۆ: [ناو،ت] بەرزترین جیٚگەی کیٚو و تەپۆلک کە ئاوی باران نیوەی بەو لاو نیوەی بەم لادا بیٚتەخوار؛ سەرووی دیرەگ. (خط الراس)(۲) لیٚژایی سەربان ڕوو بە پلووسک. (آبریز)(۳) جیٚگای دامەزراندنی پلووسک. (آبریز) (۴) گونجەی ڕیٚگای ئاو پیا ڕۆیشتن لە حەوز یا ئەستیٚردا. (آبراهه)
ئاوەڕۆگە: [ناو] ئاوەڕۆ. (آبراهه)
ئاوەژووکردنەوە: [چاوگە،ت] هەڵگیٚڕانەوە. سەرەو نخوون کردنەوە(برگرداندن و پشت‌و روکردن
ئاوەژی: [ئاوەڵناو] گیانداری ئاوی. (آبزی)
ئاوەستیٚ: [ناو] مووچیٚچی قۆڵی کراس؛ جۆریٚک سۆرانی؛ مەچەکپیٚچ؛ ئەنگوچک؛ فەقیٚیانە. (دنباله آستین)
+ ئاوە سوو: [ئاوەڵناو،بەر] (۱) ئاوەسوود؛ جلکیٚ کە لە ئاودا سووابیٚ واتا زۆرمابیٚتەوە؛ چڵک مەردە(مرده). (چرکی که جذب شده) (۲) (ب) ڕوو داماڵاو. (بی حیا)
+ ئاوەشکیٚنە: [ناو] شیٚلەگە(جای‌تغییر مسیر

آب)
+ ئاوەشی: [ناو] بارێزە؛ میوەی لە دار کەوتوو (وەریو). (میوه نارس از درخت افتاده)
+ ئاوەکوڵ: [ناو] (ب) ناخۆشی؛ بێدرەتانی؛ لێقەوماوی؛ ڕۆژەڕەشی.(سیه روزی)
ئاوەکیبوون: > ئاوەکیکەوتن
ئاوەکیکەوتن: [چاوگە،ت]ئاوارە و سەرگەردانبوون لە غوربەت. (آواره در غربت)
ئاوەگل: [ناو] گڵاو؛ پیس؛ سپڵۆت. (نجس)
ئاوەگلکردن: [چاوگە،ت]حەوت ئاو(حەوتاو) کردنی شتی گڵاو بە گڵەسوورە و ئاو؛ حەوت ئاوکردن. (نجسی درکردن)
ئاوەگی: [ناو] ئاوایی؛ دێ؛ گوند. (آبادی. قریه)
+ ئاوەل: [ناو]ئەو گیایە پێش بەهار لە دەم جۆگەدەڕوێ. (اولین رویش گیاه لب جوی آب در بهار)
ئاوەڵچنە: [ناوبک] ئاو هەڵچنە؛ کاغەزی جەوهەرکێش.(جوهر خشک کن)
ئاوەڵدووانە: [ئاوەڵناو] لفەدووانە. (دوقلو)
ئاوەڵکار: بەند، (لەزانستی دەستووری زماندا).(قید)
ئاوەڵمندال: [ناو] پەڕەوڵ؛ پزدان. (پرده پوششی جنین هنگام تولد؛ جفت)
ئاوەند: [ناو](١)ئاوەنگ؛ ئاونگ؛ بەند و ڕێسمانی مێلاق.(آونگ)(٢)بەڵگە و بورهان؛ حەجەت. (دلیل؛برهان) (٣) دوو جۆر ڕەگە لە ساقەتی ڕووەکدا.(آوند)
ئاوەندیئاوکێش: [ناو،ت] ئاوخورەی ئاوکێش، لوولەیێکی باریکەلەئەندامیگیا و داردا کەشیرەیپەروەردە لە گەڵاوە دەبا بۆ ئەندامگەلی ڕووەک.(آوندآبکش)
ئاوەندیچێوی:[ناو،ت] ناونێرک، لوولەی باریکیناو ئەندامی ڕووەک کە ماکگەلی پێویستی ژیان لە ڕیشەوە دەگەیێنێتە گە-ڵایڕووەک. (آوندچوبی)
ئاوەن و دەستە: [ناو]کەرەستەی کوتانی شتی پێویستی ئاشپەزخانە. (هاون و دسته)
ئاوەن و ڕەوەن: [ناو،ت] هاتوچۆی زۆر؛ (ب) ماڵێ کە میوانی زۆری بۆ بێ. (آمد و رفت زیاد)
ئاوەنووس: [ناو] داری ئابنووس. (آبنوس)
ئاوەنە: [ناو] ئاوێنە؛ قودیک. (آئینه؛جام)
+ ئاوەنیا: [ناو]کوڕی هاوسەر لە مێردی پێشووی. (پسرهمسر از شوهر قبلی)
ئاو هۆرشان: [ناو] ئاو هاوێژ؛ فووارە. (فواره)
ئاو هەڵچن: [ناوبک] ئاو چن؛ وشککەرەوە؛ ئاو هەڵمژ. (خشک کن)
ئاو هەڵگوێزان: [چاوگە،ت](١) ئاو لە حەوز یان بیر دەرهێنان. (٢) ئاولە دەفریا هەر شت هەڵێنجان. (آب کشیدن)
ئاویاری بارانی: [ناو] ئاوداشتن بە لوولە (بۆڕی) و پرشاندنی بە تەوژم بە سەر مەزرا دا بە شێوەی باران. (آبیاری بارانی)
ئاویاری دڵۆپەیی: [ناو،ت] ئاوکردنە بن هەر دار و بنچکێک بە بۆڕیو لوولە بە شێوەی دڵۆپە. (آبیاری قطره ای)
ئاویباتری: [ناو،ت]تراوی تیزاوی سولفوریک. ئیلیکترۆلیتی باتری تەڕ. (آب

باطری)
ئاوی بیٚ‌لەغاو خواردنەوە: (ب) بار هـاتن بـە مەیلی خۆ؛ کەسێک کە سەرگری و بەرگری لێنەکرابێت.(کنایه‌ازندگی‌بدون سختگیری)
ئاوی‌پاک: [ناو،ت] ئاوێک کـە شـتی پیسـی تیدا نەبێت؛ ئاوی‌پاکی بە دەسـتداکردن: (ب) هومێد لەکەسێک بڕین. (آب پاک)
ئاوی‌پاکی: (۱) دوا هەمین ئاوی ئاو تێوەردان و ئاوکێشانی شـتی شـۆراو. (۲) ئـاوی پـاکی کردبـە دەسـتیدا (ب) ئـەرخـەیـانی‌کـرد و یەکجاری ناهومێدی کرد؛ (آب پاکی)
ئـاوی پـڕژ: [نـاو]تاڤگـە؛ سـوولاڤ؛(سـوو) تورکییە واتا: ئاو. (آبشار)
ئاویی پیرۆزەیی: [ناو،ت] لـە تێکـەل‌کردنـی ڕەنگی شینی زۆر ئـاخێ و سـەوزی ئـاخێ و سپی، یان لە سـپی و شـین و زەرد پێکـدیٚ. (آبی فیروزه ای)
ئاوی‌تاچنۆ: ئاو دەدەلێنی.(آبنشت میکند)
ئاوی‌تـالْ: [نـاو،ت] ئـاویٚ‌کـە تـال‌بـیٚ؛ (ب) شەڕاب و عارەق. (آب تلخ)
ئاوی تـال‌و سـوێر خواردنـەوە: (ب) ڕەنـج و عـەزاب کێشـان؛ تـاڵی و سـوێری ژیـان چەشتن.(رنج وعذاب کشیدن)
ئـاوێتن‌سـەر: [چاوگـە،ت] بـەسـەرهێنـان؛ بەسەردا سەپاندن؛ بـەسـەردا سـاخ‌کردنـەوە. (بسر آوردن)
ئاوی‌تۆبە: [ناو،ت]ئاویٚ کە بەنیەتی تۆبـە بـە سەردا دەکرێت؛ بۆ ژنی خراپەکار کە تۆبە بکا دەگوترێت(لە هەندیٚ مەزهەبدا). (آب توبه)
+ ئاویتـە: (۱) ئاوێتـە؛ ئامێتـە؛ تێکـەڵـاو.
(آمیخته) (۲)نـالّین؛ فـەغـان؛ کـالین؛(ناله و فغان)(۳)مەساسەی پاش‌نەقیزەی شـێف بـڕ ین. بیلچه‌کوچک‌انتهای‌چوبدست‌شخم‌زنی)
ئاوی‌تەبەڕوک: [ناو،ت]ئاویٚ کە لە سەر پیـر و چاکەوە هاتبێت. (آب تبرک)
ئـاوی‌تـەڵـا: [نـاو،ت]ئـاوی‌زێڕ؛داپۆشـینی کانزایێک بە تەڵا، بە تەواوەی تەڵا لە تیـژاودا و کەڵک وەرگرتن لە کارەبا. (آب طلا)
ئاوی‌چاوگرتن: [چاوگە،ت](۱) (ب) ترساندن. (زهـر چشـم یـا نسـق گـرفتن)(۲) ورچ بـە منداڵی(پاکۆڵی) بـەپێـدانی خـۆراکی سـویر و ئـاوکێش و تـونی ڕاکرتنـی، ئـاوی چـاوی دەچنرا و ڕام دەبوو. (آب چشم گرفتن)
ئاوی‌چڵاو: [ناو،ت]ئـاوی وشـکەپڵـاو؛ ئـاوی- برنجی نیوەکوڵ‌کە بە سەلەدا دەکریٚ بۆ چڵاو یا پڵاو. (آب چلو)
ئاوی‌چێشت: [ناو،ت]بەشـی تـراوی چێشـت؛ ئاوی خۆرشت. (آب آبگوشت و خورش)
ئـاوی چێشـت زیـادکردن: (ب)تـەعـارفی (خوڵکی)خۆماڵیانە؛ نەهار وەرە بۆ ماڵی ئێمـە ئـاوی ئاوگۆشـتەکـە زیـاد دەکـەیـن. (آب آبگوشت را زیاد کردن)
ئاوی‌حەوزکێشی: (۱) کاری‌کەسێک‌کە ئاوی حـەوز دەر دەدا.(۲) کـاری دەردانـی ئـاوی حەوز.(آبحوضی؛ آب حوض کشی)
ئاوی‌حەیات: [ناو،ت]ئاوی ژیان؛ (ئەفسـانەی ژیانی ئەبەدی) (ب) عـارەق و شـەڕاب. (آب حیات)
ئاوی خالیس: [ناو،ت](۱) هەڵماو؛ ئـاویٚ کـە لـە هـەڵمـی ئـاو بـە دڵـۆپ گیرابـیٚ؛ ئـاوی

هەڵمەتکێن. (آب مقطر)(٢) ئـاوی بـاران و بەفر، ئاویٚ کە هیچ شتێکی تێدا نەتوابێتـەوە. (آب برف تمیز)
ئاویخواردن:ئاوی‌تایبەت بۆ خواردنـەوە؛ (ب) ئاسانی کار. (آب خوردن)
ئاوی‌خۆش‌لەگەرونەچوونەخـوار:(ب) دائیمـە لەڕەنج و عەزابدابوون؛ ئاسایش و ئاسوودەیی بە خـۆوە نـەدیـن.(آب‌خـوش از گلـو پـائین نرفتن)
ئـاوی دەریـا بـەخشـین: (ب) تـەعـاروف (خوڵک) بە سـەر ئـاوی حـەمامـەوەکـردن؛ شتیٚ‌کە ماڵی غەیر بێت و ببـەخشـرێت. (آب دریا بخشیدن)
ئاویر: [ناو] ئاور؛ ئاگر؛ ئاهیر. (آتش)
ئاویرگا: [ناو] جێی ئاگر؛ ئاتەشگا. (جای آتش؛ آتشگاه)
ئاویڕەوان: [ناو،ت]ئاویٚ کە لە ڕۆیشـتندابیٚ وەک ئاوی‌چۆم یا جۆگە؛ (ب) بی‌گری‌وگـۆڵ (دەرسەکەم وەک ئاوی ڕەوان لـە بـەرە)(آب جاری؛درس‌را روان‌بودن)
ئاوی زار: [ناو،ت] ئاڤدم؛ ڕینگاوی دەم؛ لیک؛ ئاڤدەلیک. (آب دهن)
ئـاوێزان‌بـوون: [چاوگــە،ت](١)شــۆڕبوون؛ حاڵەتی شۆڕ بوونەوە؛ هەڵواسران؛ دارداکـری. (آویزان بودن) (٢) ڕووبەڕوو ڕاوەستان و لە - ئامێز گرتن (وەرگەڕیٚ ئاوێزانت‌بم)«فوٚلکلوٚر» (مقابل‌شدن ودرآغوش گرفتن)
ئاوێژتن: [چاوگە]هاوێژتن؛ هاڤێتن؛ تێگـرتن؛ خستن؛ فڕێدان؛ پەرت‌کردن. (انداختن)
+ ئاوێژە: [ناو]ئاڤێژە؛ دەنگدانەوەو گەڕانەوەی دەنگ؛ گەڕانەوەی تیشک. (انعکاس)
+ ئاوێژە: [نـاو](١) جۆرێـک تـرۆزی (نـوعی خیار چنبر) (٢) ئاوەنیا .بـەراو.ڕەپسـتە.(زمـین آبی)
ئاوێژیار: [ناو،بک]هاوێژ؛ هاوێژەر؛ ئەو کەسە- یە کە فڕێدەدا و تی‌هەڵدەکا. (کسی که مـی اندازد)
ئاوی ژێرزەمینی: ئـاویٚ‌کـە لـە ژێـر تـوێژی زەویدا قەتیس مابیٚ. (آب زیر زمینی)
ئاوی سارد بەسەرداکردن: (ب) واق وڕمـان؛ داچڵەکان. لەو خەبەرە وەک ئاوی ساردم بە- سەردا بکەن وام لێهات. (آب سـرد روی سـر کسی ریختن)
ئاوی‌سپی: [ناو] ئـاوی‌مـرواری؛ ماشـاو. (آب مروارید)
ئاوی‌سووک: [ناو]ئاوی خۆش‌نۆش، ئاوێک کـە خـویٚ و مـاکی کـانزایی کـەم- تێدابێت. (آب سبک)
ئاوی‌سوێر: [ناو]ئاوی خویٚ تێکراو. (آب شور)
ئاوی‌سەنگین: [ناو](١) ئاوی خەنی‌کراو (پیتێندراو) بە دوٚتریوٚم بوٚ بەکارهێنان لەڕێئاکتوٚری ئەتوٚمیـدا.(٢)ئـاویٚ‌کـە خـوێی- کانزایی زوٚربیٚ. (آب سنگین)
ئاوی‌سیا: [ناو] ئاوی‌ڕەش؛ نەخۆشینی سـفت بوونی ئاوی ناو گـوێ‌چاو کە هاوڕێیە لەگەڵ ئێشی زۆردا. (آب سیاه)
ئاویش: [ناو] دەرمان؛ دەوا. (دوا)
ئاوی‌شیرین: (١) شەکراو؛ شەربـەت.(٢) (ب) ئاویٚ کە وەک ئاوی‌دەریا سوێر نـەبێـت. (٣) ئاوی سووک بۆ خواردنەوە. (آب شیرین)

ئـاوی‌عیمالـە: [نـاو،ت] ئـاوی سـابوون یـان تراوی دەرمانیٚ‌کە دەکرێتە ناو عیمالەوە؛ (ب) ڕانـەوەسـتان و هـاتن و چـوونی زۆر؛ وەک ئاوی عیمالە هەر دێت و دەچیٚ. (آب عماله)
ئاوی‌کوڕ: [ناو،ت]ئاوی شەرعی لە ئیسلامدا میکائێک پان و میترێک بەرزایی ببێت؛ یەک ملیۆن سی سی. (آب کر)
ئاوی کوڵاتوو: [نـاو،ت]ئاوێـک کـە دەکـوڵیٚ؛ کوڵـاتوو؛ ئـاوی‌داخ. ئـاوی ١٠٠دەرەجـەی سانتیگراد گەرم. (آب جوش)
ئاوی کەللەتەزێن: [ناو] (ب) ئاوی زۆر سـارد؛ سەهۆڵاو. (کنایه از آب خیلی سرد)
ئـاوی‌گـەرم: [نـاو،ت](١) ئـاوی بـەتـین.(٢) چاوانەی ئاوێک کە نزیکە لەکانگای گـۆگرد کە بە گەرمی‌لە عەرز هـەڵـدەقـوڵیٚ؛ ئـاوی- گەرمی کانزایی؛ گڕاو. (آب گرم)
ئاوی‌گویٚ‌دادان: ئامۆژگاری‌کردن؛ مۆجیـاری کردن. (نصیحت کردن)
ئاوی‌لوولەکێشی: ئاویٚ کە بە بۆڕی بۆ ماڵـان دەچیٚ. (آب لوله کشی)
ئاوی‌موزاف: [ناو،لەدینی ئیسلامدا]ئاوێک‌کـە پاکە بەڵام بۆ شت پێشتن بەکـەڵـک نایێـت وەک ئاوی میوە یا گوڵاو. (آب مضاف)
ئاوی‌میوە: [ناو،ت]ئاوێک کـە لـە میـوە دە- گیرێت و بە ناوی میوەکەیـەوە دەناسـرێت؛ وەک ئاوی(هەنـار؛ شـووتی؛ گرکـە؛ گێـزەر؛ سێو؛ پرتەقالٚ؛ نارنج؛ لیمۆ و...) (آب میوه)
ئاوێنە: [ناو] ئامرازێکە لە مەکینەی درومانـدا. (قطعه ای در چرخ خیاطی)
+ ئاوێنەدار: [ناو] (١) کەسـێک‌کـە ئاوێنـەی هەیە؛ (٢) کەسـێک‌کـە ئاوێنـە ڕووبـەڕووی بووک یا کەسێک ڕادەگرێت.(آینه دار)
ئاوێنـەکـاری: [ناو،بـەرهـەمـی چاوگــە]ڕازاندنەوەی دیوار یا قوماش بە کوتە ئاوێنە. (آینه کاری)
ئاوێنەی‌باڵاڕوان: [ناو،ت] ئاوێنـەی باڵـانوێن؛ ئاوێنەی بەقەد باڵای ئینسان کـە تـەواوقـەد بنوێنیٚ. (آینه قدی)
ئاوێنەی‌قـەددی: [نـاو،ت]ئاوێنـەی‌باڵـاڕوان. (آینەقدی)
ئاوێنەی‌کووڕ: [ناو،ت] ئاوێنەیێـک کـە هـەر شت گەورە نیشـاندەدا؛ دژی ئاوێنـەی چـالٚ. (آینه محدب)
ئاوێنــەی‌ناوچــالٚ: [نــاو،ت] موقــەعــەر؛ ئاوێنەیێک‌کە وێنە چکۆلەتر نیشاندەدا. (آینـە مقعر)
+ ئاویە: (١)[ئاوەڵنـاو] زەوینـی‌بـەراو. (زمـین آبـی) (٢)[نـاو] سـواخ. (گچکـاری؛ گـل- اندود)(٣)[ناو] هاویە؛ کـەرەسـتەی لـەحـیم- کردن؛ چەکوشێکە دەم باریک کە بە ئاور یـا کارەبا گـەرمـی دەکـەن بـۆ لـەحیمکـاری. (هویه)
ئاویەدان: [چاوگە،ت]سواخدان. (گچ یـا گـل اندود)
ئاویەو: [ناو] بیرە؛ ئاوجۆ؛ ئاوی جێە. (آبجو)
ئـاویی‌پـرووس: فـذ [نـاو] (دەسـتەواژەی وێنەکێشیە) ڕەنگی ئاویی بێڕلین؛ شینی تۆخ. (آبی پروس)
+ ئاویی‌ژەنگـاری: [نـاو] لـەتێکـەڵـاوکردنی ڕەنگی شینی تۆخ و قاوەیی تۆخ و (سەوزی

تـوّخ) یـا زەردی کـەم پێـک دێـت. (آبـی زنگاری)
ئاە: ئان؛ دەمێکی کورت؛ هـەناسـە؛ ئـاهێکی مابوو بمرێت:کەمێکی مابوو بمرێت.(لحظه)
+ ئاها: [بەند]بەڵێ؛ وایە. (ها؛ بله)
ئاهار: [ناو] فد؛ تد: جۆرێک کوڵ؛ تراوێکە لـە نیشاستە و کەتیرە و جیوەی گوڵـەهێـرۆ کـە پێش لە ئوتـوو کـردن لـە پارچـە و ملیـوانی کراسی دەدەن بۆ شەق و ڕەق بوون. (آهار)
ئاهاردار: [ئاوەڵناو] فد: ئاهار لێدراو. (آهار دار)
ئاهار لێدان: [چاوگە،ت]لێدان یا ساوینی ئاهار بە سەر شتێک یان کوتاڵێکدا. (آهار زدن)
ئاهای: فد: ئەهای؛ وشەی بانگکردن؛ هـۆی؛ هێی؛ ئاهای لەگەڵ تۆمە. (آی؛ هان)
ئاە تێدا نەمان: [چاوگـە،ت](١) لـە کـەڵـک-کەوتن؛ بەرگە نەگرتوویی؛ پڕتووکیاگ؛ ئاهی تێدا نەماوە بـەکارنایێـت. (رمـق نمانـدن)(٢) بێهێز بوون. (ناتوان شدن)
ئاهرمەلووچ: [ناو،ت] ئاینەمـەل؛ عایلـەمـەن؛ خەزایی. (نوعی پرنده)
ئاە کێشای: [چاوگـە،ت] ئـاهـەڵکێشـان. (آە کشیدن)
ئاەکێشـتەی: [چاوگـە،ت]ئـاهەڵکێشـان. (آە کشیدن)
ئـاە لـەبیسـاتانەمـان. (ب) مرۆڤـی فـەقیـر کەوتوو. (آە در بساط نماندن)
ئاهن: [ناو]ئاهەن؛ ئاسن. (آهن)
+ ئاهۆ: (١) هە یهۆ. (اوهوی)(٢) ئێش. ئـازار؛ نەخۆشینی گیرۆدار.(درد) (٣) ئاهوو؛ عەیب و نەنگ؛ خراپ؛ ناپەسەند. (عیب)
ئاهۆن: [ئاوەڵناو،بەند] ئەهوەن؛ ئارام؛ هێـدی. (آرام)
ئاونزا: [ناوی چاوگە]دۆعا لێکردن بە کـڕوزان و پاڕانەوە؛ ئاەونزولە. (نفرین کردن)
ئـاهوو: (١) هـاهوو: زۆردوورە؛ زۆر لـە مێـژە؛ (خیلی وقت است) (٢)[ناو] عەیب. (عیب)
ئـاهوورا مـەزدا: [نـاو،ت]لـە ئاوێسـتاوە وەر گێڕدراوەتە سەر پەهلەوی، واتا بەرزە نـووری گەورە؛ [ئا: بـەرز، گـەورە، بـەڕێـز، + هـوور: خـۆر.(ب)خـودا لـە ئـایینی زەڕدەشـتدا.] (اهورامزدا)
ئاهوهـەناسـە: [نـاوی،ت](ب) ئـاهونزولـە، (ئاهوهەناسەم داوێنت بگرێ). (آە ونفرین)
ئاهووی‌خوتەن: [نـاو،ت] ئاسـکی چووکـەی کێوەکانی خوتەن؛ ئاهووی موشک: ئـاهوی-ناوچـەکـانی (سـیبریا و هیمالیـا و کـورە و ساخالین) کە لە ناوکیان عەترێک دەگیرێـت بە ناوی موشک. (آهوی ختن)
ئاهـەکـی: [ئـاوەڵنـاو] فـد: (١) لـە ئاهـەک هـەڵکێشـراو؛ ئاهـەکـاوی؛ یـا هـەر شـتێ پێوەندیدار بە ئاهـەکـەوە. (٢) زەوییێـک کـە ئاهەکی زۆر بێ.(٣) ئاوی کارێز و کـانی کـە دارای ئاهەک بێت؛ ئاوی سەنگین بـۆ خـوار دنەوە. (آهکی)
ئاهەکی زیندو: [ناو،ت] ئاهەکی ئاو نەدیتـوو؛ ئاهەکی نەپشکووتوو. (آهک زنده)
ئاهەکی مردوو: [ناو،ت] ئاهەکی پشـکووتوو. ئاهەکی ئاو لێکـەوتـوو کـە زۆر بمێنێتـەوە و تاماوەییێک بیشێوێنن. (آهک مردە)
ئاهەنگ‌دار: [ئاوەڵناو] دارای ئاهەنگ؛ دەنگی

مۆسـیقایی؛ خـاوەنـی ڕیـتم و مێلـۆدی مۆسیقایی. (آهنگ دار)
ئاهـەنـگ‌سازی: [ناوبـەرهـەمـی چاوگـە] دروسـتکردنی مێلـۆدی وئاهـەنگـی تـازە. (آهنگسازی)
ئاهەنگ گرتن: [چاوگە،ت]بەزم سازکردن و کۆکردنەوەی خەڵک بۆ شایی و هەڵپـەرکـێ وکـۆڕ و مـەجلیسـی بـەزم وشـادی. (جشـن گرفتن)
ئاهەنگ‌گێڕ: [ناوبـک]کـەسێک کـە بـەزم خۆش دەکات و گەرمی دەدا بـە شـایی؛ (ب) گۆرانی بێژی هەڵپەرکێ. (مطرب)
ئاهەنگی شاد: [ناو،ت] ئاهەنگی هەڵپەڕیـن و دارای ڕیتم (زەرب ئاهەنگی) تونـد؛ (ب) بـن بزێوکە. (آهنگ شاد)
ئاهەنگی‌عازیەتی: [ناو،ت] ئاهەنگـی ماتـەم؛ دارای ڕیتمـی هێـدی و خـەم هێنـەر؛ وەک چەمەری و کوتەڵ گێڕان. (آهنگ عزا)
ئاهەنگـی‌مۆسـیقا:[نـاو،ت] نـەزمـی‌مۆسـیقا؛ مێلۆدی و ئاهەنـگ بـە شـێوەی‌مۆسـیقایی . (آهنگ موسیقی)
ئاهەڵکێشان: [چاوگـە،ت]ئـاخ هـەڵکێشـان؛ ئاهی حەسرەت و کەسەر و خەم هەڵکێشان. (آە کشیدن)
ئاهیتە: [ئاوەڵناوبەند]خراپ؛کرێت؛بەد. (بد)
ئاهی‌سارد: [نـاوی‌چاوگـە]هـەناسـەی‌سـارد؛ ئـاهی‌خـەمباری؛ئـاهی ناهومێـدی و ڕۆژە ڕەشی.(آە سرد)
ئاهین: (١)ئاه‌کێشان؛ ناڵین. (آە کشـیدن) (٢) ئاسن. (آهن)
+ ئـای: [دەنگـەنـاو](١) هـەی؛ ئـای باڵـت نەگەڕێت، ئای بمریت. (ای)(٢) تماشاکە؛ بـۆ سـەرسـووڕمان؛ ئـای لـەو دونیـا بێـوەفایـە. (آی)(٣) کەسەر؛ ئای‌حەیـف بـۆ ئـەو کـوڕە. (آخ) (۴) هاوار؛ ئای دەستم شکا مەیگووشـە. (آخ و درد) (۵) بۆ گەورە یا عـەجایـبـبـوون؛ ئای لـەو لووتـە چـەن زلـە، ئـای لـەو درۆ. (وای)
+ ئای ئای: [،دەنگـەنـاو](١)نـاوی جۆرێـک گۆرانییـە. (اسـم آهنگـی اسـت)(٢) وشـەی بـەرەنگـاری؛ وا مـەکـە ئـای ئـای. (دیهـە) (٣)[بەند] پیشاندانی سەرسووڕمان، تماشـاکە: ئای ئای لەو کابرا ئـەوە شـێت بـوویی؛ ئـای ئای خۆ هێشتا وەڕێ نەکەوتووە (تماشاکن)
ئـایرۆ: [ئـامراز]ئـەیـرۆ؛ ئـەیـەڕۆ؛ ژنـان بـۆ دەربڕینی هاوار لە تـەنگانـە دا دەیڵـێن. (ای وای)
ئـایرەقوڵـە: [نـاو،ت] ئاورۆچکـەی منـداڵان. (آتش اندک)
ئـای. سـی: [نـاو]کـۆمێکی بچـووک لـە ئەندامانی ئێلیکترۆنیکی کە لە سەر تێغەیێکی بچووکی نیوەهادی(نیوە گە یێن، نیوەڕەسـانا) ی کارەبایی دابەستراببێت لە نێو کەرەسـتەی کارەباییدا وەک ڕادیۆ و تەلەفزیۆن. (آی سی)
ئایسین: [چاوگە]ئایسان؛ گـڕان؛ بـە شـوڵەوە سووتان؛ پێبوون. (سوختن با شعله)
+ ئای. سی. یو:[ناو] فرد؛ فد؛ اند: بـەشـێکی خەستەخانە بۆ ئاگالێبوونی تایبەتی نەخۆش و ئیجازەی نزیک بوونەوە یا دیداری کـەسـو-کارنەدان بۆ چوونە ژوورەوە. (آی. سی. یو)

ئایشـۆكیٚ: [نـاو] چـەشـنەگۆرانییێکـە. (اسـم- آهنگیست)
ئایشەوان: [ناوـت] ئاشەوان. (آسیابان)
ئایفت: [ناو] وشەیێکـی ئاوێسـتاییە: هومێـد؛ هیوا؛ قازانج. (امید؛ سود؛ منفعت)
ئایلەمەل: [ناو] خەزایـی؛ ئایلـەمـەن. (پرنـده ملخ خوار)
+ ئایلـەمـەن: [ئـاوەڵنـاو] (١) عایلـەمـەنـد؛ عەیاڵوار؛ دارای ژن و منالّی زۆر. (عایله منـد) (٢)[ناو] خەزایی. (پرنده ای است)
ئایننە: [ناو](١) داهاتوو؛ ئایەندە؛ ئاتی. (آینده)
ئایننەگەل: [جێناو]کەسانیٚ کە لە داهـاتوو دا دێن؛ داهاتووگەل. (آیندگان)
ئاینوو: [ناو](١) ناوی قەومێکی سـپی پێسـت کە لـە بـاکووری ژاپـۆن دەژیـن. (قـومی در ژاپن)(٢) هەریەک لە ئەندامانی ئەو قـەومـە. (اعضای آن قوم) (٣) زبانیان. (زبان آن قوم)
ئای وای: فد؛ تند[دەنگەناو]هەی هەوار؛ ئەی هاوار؛ ئەی داد. (ای داد)
+ ئایە: [ناو](١) ڕستەیێکی تەواوی قورعانی؛ کورتکراوەی ئایەت. (آیه) (٢) پوور. (عمه)(٣) سوود؛ قازانج؛ لەگەڵ مایـە بـەکـار دمبرێـت؛ ئایەومایە. (سود و منفعت)
ئایەتەل‌کورسی: [ناو] چەند ئایەتێک کە لە سوورەی ئەلبەقەرەدایە. (آیت الکرسی)
ئایەختە: [ئاوەڵناو] ڕووت و بـێبـەرگ؛ زیـاتر بـۆ دەرکێشـانی شـیر و خنجێـر لـە کـالان دەوترێت. (آخته)
ئایەرگا: [ناو] ئاورگە؛ ئاورگا. (آتشگاه)
ئایەرە: [نـاو] پێوانـەی دیـاریکراو؛ ئـەنـدازە؛ عەیارە. (پیمانه)
ئایـەخ: (١) [نـاو] ڕەـەنـدی ئـاودەس. (فاضـلاب)(٢) [ئـاوەڵنـاو] بـێبایـەخ. (بـی ارزش)(٣) جیا کردنەوەی خراپ لـە چـاک. (جداکردن وکنار گذاشتن‌بدازخوب)
ئایەندوڕەوەند: [ناوـت]هاموو شۆ؛ هـاتوچـۆ؛ هەڵس وکەوتی زۆر. (آمد و رفت زیاد)
ئایهۆ: [ئامراز]هەیهـۆ؛ ئـەیهـۆ؛ لـە کـاتی تووڕە بووندا دەگوترێت؛ دەنگدانی ئەسپ لە سەر ئاخوڕ؛ یانی تـەنیشـت؛ یـان ئـارامبـە. (زکیسه. برو کنار)
ئایهۆ ئایهۆ: [ئامراز]حەیەحەی. (به به همـراه نیشخند)
ئاییٚ: [جێناو]ئەوان؛ (ئاییٚ واتا: ئەوان وتیان.) (آنها)
ئایی: [پاشگر] بەدوای ناو و ئـاوەڵنـاوموە دە- لکێت و ناوێکی دیکە(بـەرهـەمـیچاوگـە)ی لـێدروسـتدەبـیٚ وەک: بـەرد (بـەردایـی) پان(پانایی)(پیواژه)
ئاییسـە: [ئـاوەڵنـاو](١) یائیسـە؛ نـەزۆک؛ ئەستێور؛ (یائسه) (٢) [بەند] ئەلعـان؛ ئێسـتا. (اینک)
+ ئـاییـن: [نـاو](١) دەسـتووری دیـن و مەزهەب؛ (٢) یاسا؛ ڕەسم؛ ئـاییـنی بـە ڕێـوە بردنی جەژن و زەماوەند. (آئین)
ئایین و ڕەوەن: [نـاوـت]ئایـەن‌و ڕەوەن؛ (ب) میوانی زۆر هاتن؛ هاتوچۆی زۆر. (رفت وآمـد زیاد)
ئایینە: [ناو]ئاوێنە؛ وێدەچیٚ(ئاو وێنە) بوویێت. (آینه)

ئایینەبەنی: [ناو]ئاوێنەبەندی. (آینە بندی)
ئایینەداری لـە شاری کـوێران: (ب) هونـەر نواندن بەکەسانێ کە لێی حاڵی نـابن. (آینـە داری درشهر کوران)
ئای. یو. دی: [ناو]کەرەستەیێکی چکۆلە کـە لە نێو لـەشـی ژنانـدا دادەنرێـت بـۆ ئـەوەی ئاوسنەبن. (آی. یو. دی)
ئح: [ئامرازی‌دەنگ]وشەی دەنگدان. (از ادات صدا)
ئزمڕی: [ناو] ئەزمەڕی؛ جۆرێک ترێ. (نوعی انگور)
ئسـتڕانە: [نـاو] جۆرێـک لاوک؛ جۆرێـک-ئستڕانی دڵداری. (نوعی آواز)
ئشک:[نـاو] پـەی؛ دووسـەری ماسـوولکەی بەلەک کە بە پاژنـەوە چـەسپاوە لـە کـرۆژ کرۆژە نەرمترە و ڕەنگی سپیە لە چەق دەکـا لە پشت پاژنەدایە. (پی پشت پاشنە)
ئەشکێڵ: [ناو]دەسەڵات ؛ هێز؛ توانایی. (توانایی)
ئلۆل: [ناو] هەلۆلێ؛ بۆش؛ ناوخاڵی. (توخالی)
ئله: [ناو] هەڵۆ. (عقاب)
ئلهۆ [نا] هەڵۆ. (عقاب)
ئلهە: دەبا؛با؛بێسە؛جا؛لیگەڕێ.(بگذار)
ئلێمی: [ناو] شاڵی ملپێچ. (شال گردن)
ئۆب: (١) < هۆبە؛ چەند ڕەشماڵێ لە پـەنـای یەکدا. (جمع چنـد چـادر)(٢) هـۆب (هـۆپ) فەرمانی ڕاوەستاندنی ماشێن (سـەیـارە) کـە شـاگرد بـە شـۆفێری دەڵـێ، لـە ئیسـتۆپی ئینگلیزیەوە هاتووە. (هپ)
ئۆبژنک: [ناو]بێژنگ. (غربال)
ئۆبلیسک:[ناو] فرد؛ فد: مایـل؛ بـەرانبـەر بـە ١٦٠٩میتر. (مایل)
ئۆبنە: [ناو] گرێی‌دار؛ قوونـدەر. (گـرە چـوب؛ اوبنە)
ئۆبوا:[نـاو] فـرد؛ فـد؛ انـد: کـەرەسـتەیێکـی مۆسیقایی ئوروپیە لە زوڕنا دەکا. (ابوا)
ئۆبەر: [ناو] بەرگە لێفە؛ ڕووی لێفـە. (رویـە-بالای‌لحاف)
ئۆبەری: [ناو] لێفەی چکۆلە. (لحاف‌کوچک)
ئۆپال: [ناو]عـاقێقی مـەشـهوور بـە عـاقێقی سلێمانی. (عقیق سلیمانی)
ئۆپێرا: [ناو](١) جۆرێـک شـانۆگەری هـاوڕێ لەگەڵ مۆسیقا دا.(٢) هۆڵی بەجێهێنانی ئەو کارە. (اپرا)
ئۆتۆمبیـل: فـرد؛ فـد؛ انـد: [نـاو]ماشـێن؛ سەیارە؛(باری، سواری، شکاری) (اتومبیل)
ئوتوو: [ناو]تد؛ فـد: کـەرەسـتەی سـافکردنی قومـاش و لیبـاس؛ ئوتـووی: {بـەرقـی، زووخاڵی، بوخار ("هەڵم ")} (اتو)
ئوتووچی: [ناو] تد؛ فد: ئوتووکێش. (اتو کش)
ئوتووکراو: [ناوبەر]لیباس و قوماشـی سـافـو سوف کراو؛ ئوتووکێشراو. (اتو شدە)
ئوتووکردن: [چاوگە،ت]کـاری ئوتـوو لێـدان؛ ئوتوو کێشان. (اتو کردن)
ئوتووکێش: [ناو،بک]کـەسـێک کـەپیشـەی ئوتووکردن و ئوتوو لێدانە. (اتو کش)
ئوتووکێشی: فد: [ناو،بەرهەمی چاوگە]ڕەوتـی ئوتووکێشـــان.(١) کـــاری ئوتـــووکردنی لیباس.(٢) دووکان یا جێگای ئوتووکردن.(اتو کشی)

ئوتی: تد: [ناو] ئوتوو. (اتو)
ئوجاخ:[ناو] تد؛ فد:کوانوو؛ وەجاخ. (اجاق)
ئوجاخکوێر: [ئاوەڵناو] (ب) کە سێک کە منداڵی نێرینەی نییە؛ وەجاخکوێر. (اجاق کور)
+ ئۆخ: [ئامراز](١) ئاخ؛ ئۆف. (آخ برای درد و ناخوشی) (٢) ئۆخەی؛ ئۆخەیش. (آخیش برای خوشی)
ئۆختاپووس:[ناو] یۆنان د؛ اند؛ فرد؛ فد: هەشت پای دەریایی. (اختاپوس)
ئۆخچی: [ناو،بک](١) تیرهاوێژ. (تیر انداز) (٢) تفەنگچی. (تفنگچی)
ئۆخرا: [ناو](١) خاکێکەئۆکسیدی ئاسنی هە-یە. (٢) ڕەنگی قاوەیی زۆر ئاچخ (ئاجۆری یا زەردی مەیلەو سوور؛ ڕەنگی ئۆخرا.) (اخری)
ئۆخژن‌هاتن: کوڵوکۆی دڵ دامرکان؛ ئوقرەگرتن. (دل آرام گرفتن)
ئۆخین: [چاوگە]خەم خۆری.(غم‌خوری)
ئۆدۆکلۆن: [ناو]فرد؛ اند؛ فد: تراوی عەتر گەلی جۆرا و جۆر کە ئالکوڵ دارە. (ادکلن)
ئورارتۆریو: [ناو]ئاوازێکی چەند بەشی لە مۆسیقای ڕۆژ ئاواییدا کە بێژەرەکان بێ شانۆ گەری دەیڵێن. (اورارتوریو)
ئۆرارتویی: [ئاوەڵناو+ناو] (١) خەڵکی مەملەکەتی لە مێژینەی ئۆرارتۆ، لە داوێنی کێوی ئاراراتەوە تا زەریای وان. (٢) زبانی ئەو قەومە. (٣) پێوەندیدار بە ئۆرارتووە. (اورارتویی)
ئۆراڵ‌ئاڵتانی: [ناو] زبانگەلی کەونارای تورکی و مەغوولی. (زبانهای ترکی و مغولی)

ئۆرانیۆم:[ناو] فرد؛ فد؛ اند؛ تد: کانزایێ کە دارای ڕادیۆ ئەکتیوە؛ بۆمبی ئاتۆم ئەنجامی شکاندنی ئاتۆمی ئۆرانیۆمە. (اورانیوم)
ئۆرانووس:[ناو] فرد؛ فد: حەوتەمین ئەستێرەی نزیک بە گۆی‌زەوی. (اورانوس)
ئۆرتزە: (١) هەڵپەڕە. (برقص) (٢) [ناو] قنچکەسڵاو؛ سیتکەسەلام.(سندەسلام؛گلمژە)
ئۆرتزیان: [چاوگە،ت]هەڵپەڕین؛ هەڵپەڕکێ. (رقصیدن)
ئۆرتۆپێد: [ناو] فرد؛ فد؛ اند:دوکتۆری نەشتەرکاری ئیسکبەندی و شکستە بەندی. (ارتوپد)
ئۆرتۆدۆکس:[ناو] فرد؛ فد؛ اند: (١) لقێ لە دینی مەسیحیەت. (٢) کەسێک‌کە شوێنگری کلیسای ئۆرتۆدۆکس و ئایینی کۆنی مەسیحیەتە. (ارتدوکس)
ئۆرتۆدۆنسی: فرد؛ فد؛ اند: [ناو] کاری-ڕێکوپێک کردنی ددانی خوار و خێچ یان ڕیچ و نالەبار. (ارتدنسی)
+ ئۆردوو: [ناو] تد؛ فد: (١) سپا؛ هۆردوو.(٢) زبانی هێند و ئێرانی کە لە هێندوستان و پاکستان وئەفغانستان قسەی پێدەکەن. (٣) تاقمێک خەڵک کە بۆ ماوەیێک لە جێگاییێکدا کۆ ببنەوە و بمێننەوە. (١و٢و٣ اردو)
ئۆردوکێشی: [ناو] لە شکەرکێشی. (لشکر کشی)
ئۆردوگا: [ناو] فد: ئۆردووبەز؛جێگای مانەوەی ئۆردوو؛ ئۆردووگای: (١) فێرکاری (٢)وە-رزشی(٣)کاری‌ئیجباری(۴) ئاوارەگەل (۵) پەنابەران(۶) پێشاهەنگی(٧) خوێندکاران(٨)

دیل‌گەل (٩) هاوینی (١٠) نیزامی (١١) جەنگی(١٢) ئۆردووگای خووگرتووان بە تریاک و هێرۆیین بۆ تەرک‌کردن و مالیجەبوون. (اردوگاه)

ئۆردەک:[ناو] فد؛ تد: پەلەوەرێکی ئاویە، چکۆلە تر لە قاز. (اردک)

ئوردیبەهیشت: فد: [ناو]دووەمین مانگ لە ساڵی هەتاوی. (اردیبهشت)

ئورز: [کاری ئەمری]هەڵسە؛ هەستە. (پاشو)

ئورشیان: [لەچاوگەی ئورشین]دڵ‌تێکچوون؛ ئۆرتێکچوون؛ دڵ‌بەیەکداهاتن؛ ڕشانەوە؛ ڤەڕشیان. (دل‌آشوب‌شدن)

ئورفە: شارێکی کوردنشین، نزیک بە دیار بەکر. (شهر اورفه)

ئورکێستر:[ناو] فرد؛ فد؛ اند: گروپێکی مۆسیقا زان کە پێکەوە ئاهەنگێ لێبدەن. (ارکستر)

ئورکێستراسیون: فرد؛ فد؛ (١) سازبەندی و تەنزیمی یەک ئاهەنگ بۆ چەند کەرەستەی جۆراو جۆر.(٢) هونەری دروستکردنی ئاهەنگ بۆ ئۆر کێستر (ارکستراسیون)

ئۆرکێسترسەمفۆنیک: فرد؛ فد:[ناو،ت] گروپێکی زۆری سازژەن کە لە لێدانی هەر ئاهەنگێدا چەند نەفەر بۆ ژەندنی یەک جۆر ساز تەرخان بکرێن. (ارکستر سمفونیک)

ئۆرکێستری فیلارمۆنیک: فرد؛ فد: ئۆرکێسترێک کە ئەندامی ئەنجومەنی فیلارمۆنیک (کۆڕی مۆسیقازانان و شۆپگرانی مۆسیقا) بێ. (ارکستر فیلارمونیک)

ئۆرکێستری مەجلیسی: فد:[ناو،ت]گرو پی بچوو کی چەندکەسی ساز ژەن.(ارکستر مجلسی)

ئۆرگ:[ناو] فرد؛ فد: کەرەستە یێکی موسیقاییە. (ارگ)

ئورگێلان: [چاوگە،]وەرگەڕان؛ ڤەگەڕیان؛ گەڕانەوە؛ وەرچەرخان؛ زڤڕیان. (برگشتن؛بازگشتن)

ئورمێ: ورمێ؛ شارێکە لە ئازەربایجانی رۆژ ئاوا کە کورد و تورک نشینە. (ارومیه)

ئۆرناگ: [ناو]نموونە. سەنبول. (نمونه، الگو)

ئۆرنج : هاوسەری زەڕدەشت پێغەمبەر (همسر زرتشت پیغمبر)

ئۆروسی:[ناو] روس‌د؛ ف: عوروسی؛ جۆرێک پەنجێرەی قەدیمی بە چاوانە و شووشەی چکۆلە و ڕەنگینەوە کە بە شێوەی کەشەوی هەڵدەدرایەوە یان دادەدرایەوە. (اروسی)

ئۆزالید:[ناو] فد: جۆرێک کۆپیە گرتن لە وێنە و خەریتە لە سەر کاغەزی هەستۆک (بە هۆی هەڵمی ئامۆنیاکەوە.) (ازالید)

ئۆزنگ: [ناو] زرانی؛ ئەژنۆ؛ ژنۆ. (زانو)

ئۆزۆر: [ناو] ئازار. (آزار)

ئۆزۆن:[ناو] فرد؛فد: گازێکە لە قاتی سەرەوەی هەوای دەوری گۆی زەویدا. (ازن)

ئوزەر: (ف.یاد) [ئاوەڵناو]بەناوبانگ؛ مەزن؛ شکۆدار؛ دەمراست.(شکوهمند)

ئۆزیزە: دوێنێ. (دیروز)

+ ئۆستاد:[ناو+ ئاوەڵناو] فد: (١) مامۆستا؛ ناوی باڵاترین مەقامی مودەڕیسی زانستگا. (٢) سەر کارگەری کارئامەد و کارزان؛ ئوستاد کار؛(٣) سوا؛ سواکار؛ وەستا؛ کارزان؛ کارامە.

(استاد)
ئوستاندار:[ناو] فد: پارێزگار. والی؛ بەر پرس وسەرکردەی هەرێم. (استاندار)
ئوستانداری: فد: [ناو](۱) بیناییێک کە ئوستاندار ئیشی تێدا دەکا. (۲)شوێنی ئوستاندار. (استانداری)
ئوستڕالیایی: [ئاوەڵناو+ ناو](۱) خەڵکی ئوستڕالیا.(۲) گرێدراو بەئوستڕالیاوە. (استرالیایی)
ئوسقوف: [ناو]مەقامیکێ لەکلیسادا بانتر لە کەشیش. (اسقف)
ئوسلوواک: [ئاوەڵناو+ ناو]خەڵکی ئوسلوواکی؛ قەومی ئوسلوواکی و زبانیان. (اسلواکی)
ئوش: تد: [ئامراز، دەنگەناو]هۆش و هێش؛ کە کورتکراوەی هێشەک یا ئیشەکە بە تورکی یانی کەر، دەنگێ بۆ ڕاوەستانی کەر. (صدایی برای ایستادن الاغ)
ئوشت: [دەنگەناو]ئوش؛ هوش؛ هوئش. (هش)
ئووشن: دمبێژن؛ ئێژن؛ دەڵێن. (میگویند)
ئوغربێ: تد: لە زمانی تورکییەوەهاتووە (۱)بۆکوێ دەچی؛سەفەر بەخێر. (کجا میروی) (۲ب) سەر خێر چی؛ خێر لە ڕێتا بێت. (سفر بخیر)
ئوغڵانەکەم لەبێلەبێ: >بابیبابی ۲
ئوغڵبەگ: گوندێکە لە ئازەربایجانی ئێران کە زیاتر لە قەدیما زوڕناژەن و دەهوڵکوت-بوون و مەیموون و ورچیان ڕادەگرت و بە دێهاتی کوردستاندا دەگەڕان و بەزمیان دەگێڕا. (قریه ای است)

ئوفتالمی:[ناو] فرد؛ فد: ناوی نەخۆشینی پەنمینی گۆی چاو. (افتالمی)
ئوفسێت: فرد؛ فد: (۱) چاپی ئوفسێت؛ (۲) جۆرێک مەکینەیچاپ کە لە زینگ و کاغەز کەڵک وەردەگرێت. (افست)
ئوفلاز: [ئاوەڵناو]لەبەردڵان؛ خۆشەویست(عزیز)
ئوکالیپتۆل: [ناو]عەترێکە لە داری ئوکا لیپتووس دەگیرێ. (عطر درخت اکالیپتوس)
ئوکالیپتووس: [ناو]دارێکی جەنگەڵییە، بەتایبەت لە ئوستڕالیا زۆرە. (اکالیپتوس)
+ ئوگر: [ئاوەڵناو](۱) هۆگر؛ لایەنگر. (هوادار) (۲) دەستەمۆ؛ ئارامگرتوو؛ گیرۆدەبوو؛ تۆتکە؛ ئۆقرەگرتوو. (رام شده)
ئوڵ: [ناو]بۆیهەیە لەیۆڵی تورکییەوە هاتبێ واتا ڕێ، ڕێبازگە، ڕێگا، بواری دینیئایین. (راه)
ئوڵەمپیاد:[ناو] فد؛ فرد؛ اند:(۱) وەرزشگەلی جیهانی کە هەر چوار ساڵ جارێک لە مەملەکەتێکدا بەڕێوە دەچێت. (۲) هەر جۆرە کێبەرکێی جیهانی لە بواری زانستی و لێهاتوویی و وەرزشییەوە. (المپیاد)
ئوڵەمپیک:[ناو] گرێدراو بەئوڵەمپیادەوە. (المپیک)
ئولی: [بەند]ژوور؛ ناوەوەی وەتاغ. (داخل اتاق)
ئومەوی: عد؛ فد: پێوەندیدار بە ئومەویانەوە کە دوو زنجیرە لە فەرمانڕەوایانی مەملەکەتەکانی ئیسلامی بوون لە شام و ئەندلوس. (اموی)

ئومێدەوار: [ئاوەڵناو] فـد؛ بـەهیـوا؛ هیڤیـدار؛ بـەئـاوات؛ هیـوادار؛ بـەهومێـد؛ هومێـدەوار؛ بەهیڤی. (امیدوار)
ئونجە: [ناو]وێنجە؛ یۆنجە. (یونجە)
ئوندا: [ئاوەڵناو] پێوار؛ گوم؛ بەرپێوار؛ بزر؛ وندا. (گم)
ئۆنس:[ناو] فرد؛ فد؛ اتد: سەنگی کێشانە یێکە بەرانبەر بە ٢٨ گرەم. (اونس)
ئوو: [پیتی پێوەندی] وە؛ و؛ پیتـی پێـوەنـدی دوو ڕستە. (و)
ئووچک: [ناو]تل؛ قامک. (انگشت)
ئوود: [ناو]ڕێز؛ قەدر. (احترام)
ئوودە: [ئاوەڵناو] بەڕێز؛ بەقـەدر. (محتـرم؛ بـا احترام)
ئوور: [ناو]سک؛ زک؛ ورگ. (شکم)
ئووربەلیشک: [نـاو]دووچـەرخـەی موتـۆڕی؛ مۆتۆڕ سیکلێت؛ کەرماشێنی ماتۆڕی. (موتـور سیکلت)
ئوورت: [ناو]نیشتمان؛ مەزرای نزیکی گونـد. (میهن؛ مزرعە نزدیک)
ئوورگ: [ناو]ورگ؛ گەدە. (شکمبە)
ئوورین: [چاوگە]لووراندن. (زوزە)
ئووزۆن‌بڕوون: [ناو](١) لە تورکی وەرگیـراوە. (ئوزوون برنی) واتا لووت درێژ. (دماغ دراز) (٢) جۆرێک ماسی کە خاویـاری لێ بە دەست دێ. (ازون برون)
ئووزەر: [ناو]جێ؛ جێگا. (جا)
ئووسرە: [ناو]کەندووی ئارد. (کندوی آرد)
ئووشی: (١) هێشوو؛ بۆڵ. (خوشە) (٢) ئێژی؛ دەڵێی؛ دەبێژی(گویی)

ئـۆوول:[نـاو] فـرد؛ فـد؛ئۆڤـول تـوخمـەک؛ جێگەیێک کە ئیسپێرم لە ناوێدا دەگـوروێ و دەبێتە ئاوەلمە. (اوول)
ئوولا: ئەولا. (آنطرف)
ئوولی: [ناو]نهۆمی‌دووهە مـی‌خـانوو(طبقـە-٢خانە)
ئوویفت: باری کەڵلا؛ ئافەرین. (آفرین)
ئۆوێرکۆت:[ناو] اتد؛ فد: قوڵەباڵتە؛ زیـاتر لـە قوماشی ئاو نەدەڵـێن چـێ‌دەبـێ و بـەسـەر لیباسدا دەیکەنەبەر. (اورکت)
ئوویـەردە: بووردنـەوە؛ دڵ‌سسـت‌بـوون و بێحاڵ‌بوون. (بیحال شدن)
ئۆڕویت: [ناو،ت] ئاوڕووت. (پر کندن با آب گرم)
ئوهنای: ئۆخەی؛ ئۆخەیش. (آخیش)
ئوێژنگ: [ناو]بێژنگ. (غربال)
ئویژە: [ناو]گاینجە؛ قایشی‌جووت. (چرم رابط بین یوغ و خیش)
+ ئـوین: [نـاو]تـد: عوین؛کایـە؛ گاڵتـە؛ یاری.نیوەی مارسێک لەنەردێندا(بازی)
ئوین‌بـاز: تـد: [ئـاوەڵنـاو،](ب١) عـوین‌بـاز؛ گاڵتەچی؛ شـۆخی‌بـاز؛(شـوخ) (٢)کایـەکـەر؛ یاری‌کەر (بـازیگر) (٣ب)[ئـاوەڵنـاو] فێڵـەبـاز؛ مەکرباز. (حیلە گر)
+ ئە: (١) ئامرازی هێما بۆ جێناو؛ ئـەو، ئـەم، ئەمن، ئەتۆ، ئەمانە، ئێمە. (حـرف اشـارە) (٢) ئامرازی هێما بۆ نزیک و دوور؛ ئەمە، ئەوانـە، ئەوئەسپە. (اشارە بە نزدیـک و دور) (٣) بـە-جێی ئا بە کاردەبرێ؛ ئەئێرە:ئائێرە (بە جای آ) (٤) لە جێی دە بە کاردەبرێت؛ ئەچم: دەچـم؛

ئەتوانم : دەتوانم. (بە جـای مـی در علامـت مضارع)
ئەئاوا: ئاوا؛ بەوشێوە؛ بەوجۆرە؛ بـوی ئـاواهی. (اینطوری)
ئەبابۆز: [ناو]جەردە؛ ڕێگر؛ تەریدە. (راهزن)
ئەبـابۆزی: [نـاو]جـەردەیـی؛ دزی؛ ڕێگـری. (دزدی؛ راهزنی)
ئەباڵ: وشەیێکە بۆ وەپاڵدانی قسەی خـراپ؛ ئـەو خراپیـەی ئـەبـاڵ مـەدە؛ چـەسـپاندن؛ وەپاڵدان. (نسبت دادن و چسپاندن)
ئەبجەد: نـاوی چـوار پیتـی ئـەلـف و بێـی عەرەبییە؛ (ئەلف، ب ، ج، د) (ب) هەر پیتـی ئەبجەد لە ئـەلفـو بێـدا ژمـارەیێکـی دیـاری کراوی هەیە.(ابجد)
ئەبداڵ: [ناو،ئاوەڵناو] عد؛ فد: (١) سەوداسـەر؛ دەروێش؛ (٢) ئەوداڵ؛ عەوداڵ. (درویش)
ئەبداڵان: [نـاو] ڕیوایـەتـە حـەوت سـوارەی عەوداڵان کە بێموقابیلە یاریدەری هەژارانـی سەر گۆیزەوی بوون. (ابدالان)
ئەبرۆپەیوەس: [ئاوەڵناو]دوو برۆ کە لە یـەک جیا نـە بوونـەتـەوە و پێکـەوەلکـابن. (ابـرو پیوست)
ئەبرۆقەیتانی: [ئاوەڵناو](ب) ئەبرۆی باریـک. (ابروی باریک)
ئەبرۆکەوانی: [ناوبەرهەمی‌چاوگە]ئەبـرۆی- چەماوە.(ابروکمانی)
ئـــەبرۆناســـک کـــردن: [چاوگـــە،ت] (ب) نازکردن.(نازکردن)
ئەبرۆ هەڵتەکاندن: [چاوگە،ت]وەڵامی سەلبی دانەوە بە هێمای‌برۆ. (ابرو بالا انداختن)
ئەبرۆ هەڵگـرتن: [چاوگـەت] (ب) ئارایشـی ئەبرۆ بە هەڵکەندن و لا بردی مووی زیادیی سەر و ژێری ئەبرۆ. (آرایش ابرو)
+ ئەبرەش: [ئاوەڵناو] هـەبـرەش؛ زۆرتینـوو. (تشنه)
+ ئەبرەش: [ناو]فد: (١) ئەسپی‌شـین‌بـۆرەی گوڵ گوڵ. (ابـرش)(٢) مێیینـەیێـک کـە لـە پاش زاینی ژەکی نـەبێـت بـۆ بێچـوەکـەی؛ بێژەک. (زائوی بی شیر)
ئەبلۆقە: > ئابلۆقە. (محاصره)
ئەبلەڕەنج: کەسێک کە لە بـەر بـێعـەقڵـی ڕەنج بەخەسارە. (رنج به بادرفته)
ئەبلمەزێج: زیادە ڕەوی.>ئەبلەڕەنج. ئە بووا: مەشیا؛ ئەشیا؛ دەبوو؛ دەبووایێت. (میبایست)
ئەبووتەیارە: [ناو]ماشێنی سـێچـەرخـە؛ (ب) سەیارەی زۆر شـڕ و شـەوێـق و کـۆن. (ابـو طیاره)
ئـەبـوو عـەتـا:[نـاو] عـد؛ فـد: (١) نـاوی گۆشەیێک (کۆپلەیێک)کـی مۆسـیقا کـە لـە دەزگای شووردایە. (٢) بـاوکی عـەتـا. (ابـو عطا)
ئەبوولهەول: ناوی پەیکەرەیێـک لـە میسـر؛ (ب) ترس هێنەر. (ابوالهول)
ئەبووێد: [ناو]مۆریانە؛ ئەسپێ. (شپش)
ئەبەنووس: [ناو]داری ئابنووس؛ دارێکـی زۆر بە ناویە و جوان بۆ دار تاشی و نەجاڕی کە ڕەنگی قاوەیی زۆر تۆخە. (آبنوس)
ئەبێ: دەبێ؛ ئەبێ بڕۆی: دەبێ بـڕۆی؛ ئـاخر وائەبێ: ئاخر وادەبێ. (باید؛ میشود)
ئەبیاڵ: [ناو]جاش؛ جاجم؛ پەتوو. (رختخواب-

پیچ؛ پتو)
ئەبێد: جۆرە گەنمێکە. (نوعی گندم)
ئەپراخ:[ناو] یونان‌د؛تد: یاپراخ؛ دۆڵمە .(دلمە)
ئەپلۆک: گیای هەپەلۆک. (گیاهی است)
ئەپەرتەر: [ئاوەڵناو،بەند] زیاتر؛ تەغەر. (بیشتر)
ئەپیۆن: [ناو] بووەتە ئەفیونی ئارەوی و گۆڕدراوە. ڕێنووسی ئارەوی(پ)ی‌نییە (افیون)
ئەت: (۱) [پێشگر] نیشانەی داهاتوو، بە جێگای(دەت)؛ ئەتکوژم: دەتکوژم. (علامت مضارع) (۲) ئات؛ خۆشکی‌گەورە؛ دادە. (خواهر بزرگ)
ئەتابەک: فد؛ تد: [ناو](۱) لە ئاتا بیوکی تورکییەوە هاتووە؛ واتا: باوەگەورە؛(ب) ناوی چەند تیرەی فەرمانڕەوا بوون وەک: ئەتابەکانی موسڵ، ئەتابەکانی فارس. (سلسله ای از فرمانروایان)(۲) لەقەبی ومزیر لە مێژینەدا؛ ئەتابەکی ئەعزەم: سەرۆک وەزیر. (لقب وزیر؛ اتابک)
ئەتانێ: (۱)[جێناو] ئەوەتانێ. (اینست)(۲) ئەتوانێ؛ لە چاوگەی‌تانین(توانین)(میتواند)
+ئەترەش: [ناو](۱) زمندەق؛ زراو؛ زاور. (کیسەصفرا)(۲) جورئەت؛ زات.(جرئت) (۳)فریشتەی‌ئاگاداری ئاو لە ئایینی زەڕدە- شتدا. (فرشتەنگهبان‌آب)
ئەتکڵێبردن: [چاوگە،ت] ئابڕووبردن؛ ئەتک‌کردن؛ سووک‌کردن.(آبروبردن)
ئەتفک: [ناو]هێشووی چکۆلە؛ بۆڵی چکۆلە. (خوشه کوچک)

+ ئەتڵەس:[ناو] فد: (۱) کتێبی خەریتە ی جۆغرافیا. (۲) جۆرێک ماشێنی خاک هەڵکەن. (۳) ناوی زەریاییکی بەرینە، ئوقیانووسی(بەحری) ئەتڵەس (۴) جۆرێک قوماش. (اطلس)
+ ئەتڵەسی: فد: (۱) [ناو]گوڵێکی کەم باڵایە؛ (۲) [ئاوەڵناو]بەڕەنگی گوڵی ئەتڵەس.(۳)[ناو] جۆرێک قوماشی ساف و بریقەدار. (اطلسی)
ئەتۆران: (۱)زیزدەبوون؛ دەتۆران.(قهر میکردند) (۲)زەڕدەشتی.(زردوشتی)
ئەتۆم: [ناو]فد؛ فرد؛ اند: چووکترین بەشی هەر شت کە لە ئلێکترۆن و نوترۆن پێک هاتووە. (اتم)
ئەتۆمی:[ئاوەڵناو] پێوەندیدار بە ئەتۆمەوە؛ بۆمی ئەتۆمی؛ نیروگای ئەتۆمی. (اتمی)
ئەتوون: [ناو]ئارتوون؛ دۆژە. (جهنم)
ئەتەر: [ناو](۱) نیشانە؛ جێ‌شوێن؛ ئاسەوار؛ هەتەر. (نشانە)(۲) هەتەر: هێزی‌دیتن؛ هەتا چاو هەتەر دەکا دەشتە.(کارایی‌دید)
+ ئەتەک: [ناو]پاڵوێنە؛ پاڵێو. (صافی)
+ ئەتەم: تەنین؛ تەونچنین.(بافتن)
ئەتێ: [ئامراز] بانگ‌کردنی باجی، خوشکی گەورە؛ (صداکردن‌خواهربزرگ)
ئەجباندن:[چاوگە،ت]عەجباندن‌پەسەند کردن؛ بەرگەم‌کردن. (پسند کردن)
ئەجکاندن: [چاوگە،ت](۱) پرووکاندن؛ نابووت‌کردن؛ لە نێوبردن؛ چوواندن. (از بین بردن) (۲) قڕ تێخستن. (کشتارجمعی) (۳) تەفروتوونا کردن. (تارومارکردن)

ئەجووڕی: (١)[لەچاوگەی(جووڕان)] قسەی لە دەمدا تێکدەچێ، زمانی بە هەڵە دەچێ. (تپق می زند) (٢) دەدۆڕێت بە (سووکایەتیە-وە.) (می بازد)

ئەجووری: [ناو]جۆرێک خەیار؛هاروێ. (نوعی‌خیار)

+ ئەجەل: عد؛ فد: [ناو]وەختی مەرگ(اجل)

ئەجەل‌هاتن: وەختی مەرگ هاتن؛ بزن ئەجەلی‌بێت نانی شوان دەخوات(پەند).(اجل رسیدن)

ئەجێلۆک: بەرگ گۆڕین.(تعویض‌لباس)

ئەحمەدومەحموودکردن: بەقەرزوقۆڵە ژیان؛ ژیانی‌دەساودەس (دەستاودەست)؛ لە کەسێک قەرز وەرگرتن و بە کەسێکی تر دانەوە؛ (ب) دەست و گوێڕی.(احمد و محمودکردن؛کنایه، با نسیه زندگیکردن)

ئەحمەقانە:[بەند]فد: لە ڕووی بێ‌عەقڵیەوە؛ [ئاوەڵناو]وەک ئەحمەق.(احمقانه)

ئەحمەقی: فد:[ناو،بەرهەمی‌چاوگە] گەوجی؛ نەفامی؛ بێ‌عەقڵی؛ گەمژەیی.(احمقی)

+ ئەحواڵپرسی: [ناو،بەرهەمی چاوگە] (١) پرس و جۆ لە حاڵی کەسێک‌کردن. (٢) ڕە-وتی سەردان لە نەخۆش و لێپرسین. (٣) (ب) چاک‌وخۆشی‌کردن. (احوالپرسی)

ئەحیا: عد؛ فد: (١) بوژاندنەوە؛ زیندو کردنەوە.(زنده کردن) (٢) شەو بێداری؛ شەو نخوونی؛ (ب) شەوگەلی ١٩ تا ٢١ ی مانگی ڕەمەزان، بەتایبەت لە مەزهەبی شێعەدا. (شب بیداری)

ئەخ: (١) وشەی دەنگە.(کلمه صداست)

(٢)پیس بە زبانی منداڵانە(پلشت‌بچگانه)

ئەخباری: عد؛ فد: [ناو] مەکتەبێکی فیقهی شێعەیە کە بۆ حەدیس و خەبەر زیاتر لە دەلیلی کردەوەیی ڕێز دادەنێ؛ دژی ئوسووڵی.(اخباری)

ئەخت و چار: [ناو،ت]هەوڵ‌و تەقەلای زۆر. (تقلای زیاد)

+ ئەختە: (١)[ئاوەڵناو] یەختە؛ گون دەرهاتوو؛ خەساو. (٢) (ب) پیاوی خوێڕی و بێ جەرگ. (٣) [ناو]یەختە؛ دەسەکی داربی کە لە کەنار ئاودا دەیچەقێنن بۆ شین‌بوون. (اخته)

ئەختەر:[ناو]فد: (١) هەسارە.(ستاره. اختر) (٢) ناوی گوڵێکە.(نام گلی است) (٣ (ناوە بۆ ژنان.(نامی زنانه)

ئەختەرژمار: [ناو]هەسارەناس؛ هەسارەژمار؛ ئەستێرەژمار.(منجم)

ئەختەرسوتی: [ئاوەڵناو] ئەستێرە سوتی؛(ب)بەدبەخت؛ بێ‌ئیقبال؛ ڕۆژڕە ش ؛ بێ‌شانس(بی‌اقبال.)

ئەخرەب: [ناو]ئەقرەب؛ دووپشک؛ دومارە-کوڵ(عقرب)

+ ئەخشاڵ: [ناو]ئەشغاڵ؛ ئاشغاڵ؛ زبڵ(آشغال)

ئەخلەخ: [ناو]تد؛ فد: سوخمە؛ سیخمە؛ کولۆنجەی بێقۆڵ‌کە قۆشە و گۆ یا زیوەری پێوە لکێندرابێت. (دوورابێت).(اخلخ)

ئەخم‌کردن: فد:[چاوگە،ت] ڕوو ترش-کردن(اخم‌کردن)

ئەخموتەخم: فد؛ [ناو،ت]ڕووگرژی لەگەل قسەی توند و تیژدا.(اخم و تخم)

ئەخ و تف: [ناو،ت] ئاخ و تف. (اخ تف)
ئەخیار: ئەغیار. (١) [ناو] بێگانە؛ غەیرگەل. (اغیار) (٢) هۆشیار (هوشیار)
ئەخیاوان: [ناو] شەقام. (خیابان)
ئەخیە: [ناو] فد: مێخ‌تەویلە؛ مێخ‌زنجیری تەویلە؛ کولْمێخی بەستنەوەی هەوساری ئەسپ و حەیوانی بەرزە. (میخ طویلە)
+ ئەدا: [لەچاوگەی دان] دەدا؛ کەسێک کە شتێک بە کەسێک ئەدا؛ نان دەدا، پارەدەدا، جوین دەدا. (می دهد)
ئەدا: (ناو) (ف. ما) (١) ناز وقە مزە (٢) دایک؛ داڵک (١. کرشمە ٢. مادر)
ئەدا دەرهێنان: [چاوگە،ت] دەمە لاسکێ‌- کردنەوە؛ لاسایی‌کردنەوە؛ خۆ لە جێی کەسێک نیشاندان؛ تەقلیت و گاڵتە کردن. (ادا درآوردن)
ئەدا و ئەتوار: [ناو،ت] عد؛ فد: (١) ئوێن دەرهێنان؛ کردەوەی شانۆ گەریانە بۆ شۆخی و پێکەنین. (٢) ڕەفتاری ناپەسەند و ناشیرین. (ادا و اطوار)
ئەداوەکردن: [چاوگە،ت] (١) دووپات- کردنەوەی قسە. (بازگویی سخن) (٢) دانەوە؛ قەرز دانەوە؛ قەرەبووکردنەوە. (ادا کردن)
+ ئەدەبیات: [ناو،ت] فد: (ئات) ڕەوتی (کۆ) ی ئارەویە، (١) نیشان دانی هونەری هەر میلەتێک لە ڕێژەکی کەلام و وێژەدا. (٢) کۆی نوسراوە گەلێ کە ناوەرۆکیان لە لایەن میلەتگەلی جۆراو جۆرەوە پەسەند کرابێ. (ادبیات)
ئەدەبیاتی کلاسیک: فد: ئەدەبیاتی کەونارا؛ هەروەها شێعری کلاسیک: شێعری کۆن؛ دارای وەزن و قافیە. (ادبیات کلاسیک)
ئەدێ: منداڵان دەڵێن؛ دایکە؛ دایە. (مادر)
ئەدی ئەدی: بەڵێ بەڵێ. (بله بله)
ئەڕا: [بەند] بۆ؛ بەخاتر؛ لەبەر؛ بۆچی. (چرا)
ئەڕابە: [ناو] فد: ئارەبانە؛ عەرەبانە؛ گاری؛ گاریە؛ عارەبانە. (ارابه)
ئەڕابەی دەستی: [ناو] (١) فەرغوون. (فرغون) (٢) ئەڕابەی دەستفرۆش. (ارابه دستی)
ئەڕابەی جەنگی: فد: [ناو] دەبابە؛ تانک (تانک)
ئەڕابەی کەڵی: [ناو] ئەڕابەی دوو تەگەرە کە جووتێک کەڵ گامێش ڕایدەکێشن، زیاتر بۆ کوڵۆش کێشان بە کاری دێنن. (ارابه بزرگ دو چرخ)
ئەڕاچووێ: بۆچی. (برای چه)
ئەرارات: > ئارارات. (آرارات)
+ ئەرامەنە: فد: (١) [ناو] کۆی ئەرمەنی. (جمع ارمنی) (٢) [ئاوەڵناو] لانەواز و هەژار؛ لەوانەیە لە تورکییەوە هاتبێ (<ئارامەندە) ئارامەنە؛ لەناودا گیرخواردوو؛ دەستەوسان. (فقیر؛ وامانده)
ئەرانە: [ناو] خەزێم؛ لووتەوانە. (زینت دماغ)
ئەراوەند: [ئاوەڵناو] ئاراوەند؛ بڵیند؛ بەرز. (بلند)
ئەربابانە: [ئاوەڵناو] (١) ئاغایانە؛ وەک ئەرباب. (ارباب اسا) (٢) [ناو] بەهرەی مالیکانە. (بهره مالکانه)
ئەرباب و ڕەعیەتی: [ناو،ت] ڕەوتێکی ژیانی کۆمەڵایەتی بوو کە ئەرباب خاوەنی زەوی و زار بوو (ارباب ورعیتی)
ئەربابی عیلم: فد: [ناو] خاوەنی زانیاری؛ (ب)

زانایان؛ زانیاران. (ارباب علم)
ئەربابیقەڵەم: فد: [ناو](ب) نووسەر؛ قەڵەم بە دەست. (ارباب قلم)
ئەربووش: [ناو]ئەسپی شێی سوور هوول. (کرنگ؛ سرخ رو)
ئەڕبە: [ناو]ڕبە؛ بەرانبەر بە۲/۵ کیلۆ دانەوێڵە؛ ڕبە: بەرانبەری شەش مشتی هەردوو دەست دانەوێڵە.(۲/۵ کیلوغله)
ئەرپیزە: [ناو]باوەشێن؛ بارموشە. (بادبزن)
ئەرتک: [ناو]ئەتک؛ سووکایەتی. (توهین)
ئەرتەش: [ناو]سوپا. هێزی عەسکەری لە دەوڵەتێکدا. (ارتش)
ئەرتەشبود: فد: [ناو]بانترین دەرەجەی نیزامی لە ئێراندا لە ڕابووردوودا. (ارتشبد)
ئەرتەشسالاری: میلیتاریسم؛ حکومەتی ئەرتەشیگەل. (ارتش سالاری)
ئە رتە شی: [ئاوەڵناو+ ناو](۱) پێوەندیدار بە ئەرتەشەوە؛ پۆتینی ئەرتەشی؛ فرۆکەی ئەرتەشی؛ سەیارەی ئەرتەشی. (۲) کەسێک-کە لە ئەرتەشدا (دەوام) شوڵ دەکا. (ارتشی)
ئەرجووم: [ناو] ئەرجوو؛ تکا؛ پاڕانەوە؛ داخواز؛ داوخواز. (خواهش)
ئەرخ: چاڵ؛ قووڵکە. (چاله)
ئە رخاندن: [چاوگەت]ماندووکردن. (خسته کردن)
+ ئەرخەوانسوور: [ناوەت](ب) ئەوەڵی بەهار کاتێک باران قوڕاو لەگەڵ خۆیدا دەرێژێتە ناو چۆم و ڕەنگی سوور دەکات. (اول بهار)
ئەرخەوانسووری بەهار: (ب) کاتێ کە چۆم هەڕەتی ئاو زۆریەتی. (موسم بهار که رودخانه گل آلودو پرآب است)
ئەرخین: ماندوو بوون. (خسته شدن)
ئەرده بێژ: [ناو]ئەردناس؛ زەویناس؛ خاک ناس. (خاکشناس)
ئەردەشێر: (۱) ڕق و قینی شێر؛ مەڵبەند و سەرزەمینی شێر. (خشم شیر.سرزمینشیر) (۲) ناوی ئەوەڵین شای ساسانی کە لەهۆزی کوردان بووە. (اولین شاه ساسانی که کردبوده)(۳) ناوە بۆ پیاوان. (نام مردانه)(۴) نەڕڕەی شێر؛<ئە ڕنین (نعره شیر)(۵)ئەرد واتا قسەڕاست؛ شێریڕاست و دروست.(حقیقت گو)
ئەردەک: [ناو]وڵاخی یەدەک کە سواریٚ بە دوای خۆیدا دەیکێشیٚ. (اسب یدک)
ئەردەڵ : بەجەرگ؛ دڵدار و نەترس بەجەرگ؛ (شجاع)
ئەردەڵان : (۱)کۆی ئەردەڵ؛ دلێران؛(دلیران) (۲)بنزاراوەی سنە و دەردۆری. (لهجه سنندجی)(۳)بنەماڵەی ئەردەڵان کە حوکماتی سنەیان بەدەست بوو.(خانواده امیران اردلان در سنندج)
ئەردموان : چاودێری زەوی؛ (نگهبان زمین)
ئەردهێژ: [ناوەت] بوومەلەرزە. (زلزله)
ئەڕڕا: [ناو] مشار؛ ئەڕڕە. (اره)
ئەڕڕەئەڕ: [ناوەت] زەڕینیکەر؛ عەڕ عەڕ؛سە-ڕینی کەر؛سەڕەسەڕ؛ (عرعر)
+ ئەرز: [ناو] پووڵی بیانی. (ارز)
ئە رزانجان: [ئاوەڵناو]هەرزانفرۆش؛ دژی گران فرۆش. (ارزان فروش)
ئەرزانفرۆش: فد: (۱)[ئاوەڵناو] ئە رزانجان؛

کەسێک کە شت هەرزان دەفرۆشێ.(٢) فرۆشی ماڵ یا مڵکێ هەرزانتر لە قیمەتی خۆی؛ ماڵەکەم ئەرزان فرۆش کرد. (ارزان فروش)
ئەرزان‌فرۆشی: فد: [ناو‌بەرهەمی چاوگە] هەرزان‌جانی؛ دژی گران‌فرۆشی.(ارزان فروشی)
ئەرزان‌قیمەت: فد: [ئاوەڵناو+ ناو]کەم قیمەت؛ کەم‌بەها؛ کەم‌نرخ. (ارزان قیمت)
ئەرزانی: [ناو]هەرزانی؛ دژی گرانی. (ب) فەراوانی و نیعمەت. (ارزانی)
ئەرزرووم: فد؛ تد: باژێرێکی کورد نشینە لەتورکیا. (ارزروم)
ئەرزناس: [ناو،ت] ئەردبێژ. (زمین شناس)
ئەرزنج: [ناو]ئانیشک؛ ئانیسک. (آرنج)
ئەرزۆ: ناوە بۆ ژنان. (اسم دخترانه)
ئەرزەنجان: شارێکی کوردانە لە تورکیا. (ارزنجان)
ئەرزیل: [ناو]هەرزاڵ. (سکویی در اتاق یا چادر)
ئەرژن: [ناو] دارێکی بێبەرە.(نام درختی است)
ئەرژەنگ: (١) ناوی دێوی شانامە. (دیو شاهنامه) (٢) شەیتان. (شیطان) (٣) کتێبی وێنەی مانی پێغەمبەر. (کتاب نقاشی مانی)(٤) ترس؛ وەحشەت؛ خۆف. (وحشت)
ئەرژەنگی دێو: (١) ناوی دێوێکی ئەفسانەییە. (ارژنگ دیو) (٢) پیاوی زەبەلاحی پێدەشوبهێنن. (گنده بک)
ئەرس: [ناو]هرس؛ ئەسرین؛ ئەسر؛ ڕۆندک؛ فرمێسک.(اشک)
ئەرسیم: [ناو]مەسە؛ قەڵانگ؛ مەسێ؛ شیشی سەرتەنوور. (میله روی تنور)
ئەرشەک: [ئاوەڵناو] حەسوود؛ بەخیل؛ چکووس.(بخیل)
ئەرغەن: ناوی شارێکی کوردانە لە تورکیا. (ارغن)
ئەرغەنوون:[ناو] عد؛ فد؛ یونان‌د: جۆرێک ئۆرگی چووکەیە. (ارغنون)
ئەرغەوان: [ناو]ئەرخەوان. (ارغوان)
ئەرغەوانی‌سوور: [ناو]ڕەنگی ئەرخەوانی مەیلەو سوور؛ لە ئامێتە کردنی ڕەنگی شینی کەم و سووری زۆرتر و سپی پێکدێ. (ارغوانی قرمز)
ئەرفای:[چاوگە] ڕفاندن؛ فڕاندن. (ربودن)
+ ئەرکان: عد؛ فد: (١) ناوە بۆ پیاوان، زیاتر لە کوردستانی تورکیا.(٢) پێنج ڕێخراوەی پادگانی نیزامی (روکنی ١ و ٢ و٣و٤ و٥)کە هەر یەک ئەرکی تایبەتیان لە سەرشانە. (ارکان)
ئەڕک: ئامرازی سەر سووڕمانە. (کلمه ای برای تعجب)
ئەرکدار: [ئاوەڵناو]کەسێک کە کار و دەردیسەری زۆر بێت. (کار مشکل داشتن)
ئەرکە: (١)کاری‌گرینگ. (کاربزر گ)(٢) ئاگردان. کوانوو. شۆمینە. (شومینه)
+ ئەرگ: [ناو]بارەگای شاهان. (ارگ)
ئەرمان: [ئاوەڵناو] بەڕەحم؛ دلۆڤان. (مهربان)
ئەڕمان:[چاوگە،ت] ڕووخان؛ تێک‌تەپین؛ ڕمان؛ کەوتن؛ ڕمیان. (خراب‌شدن دیوار یا

خانه)
ئەرموود:[ناو]ئەمـروود؛ هـەرمـێ؛ هـەمـرۆ. (گلابی)
ئەرمەن:[ناو]هەرمەن. (ارمن)
ئەرمەنستان: وڵاتی هەرمەنستان. (ارمنستان)
ئەرمەنی:[ناو](۱) هەرمەنی؛ لقێ لە نیـژادی هێند و ئوروپایی. (ارمنـی)(۲) ئـەنـدامی ئـەو قەومە. (ارامنه)(۳) زبانیان. (زبان ارمنی)
ئەرمین:[ناو]ئەستێرەی قیبله؛ ئەستێرەیێـک کە لای باشوورەوە هەڵدێ. (ستاره جنوبی)
ئەرن:[ناو](۱) ئەرد؛ نەڕڕە. (نعره)(۲) قین؛ ڕک؛ کین. (کینه)
ئەرناف:[ناو]ڕق؛ کین؛ قین. (کینه)
ئەرناف‌لێچـوون:[چاوگـە،ت] ڕق نیشـتنەوە؛ ئارامبوون. (آرام شدن) ئـەرنانـدن:[چاوگـە-ت]زووێرکردن؛ چڕوساندنەوە؛ چەوسـاندنەوە؛ ئازاردان؛ ڕق‌هەڵساندن. (آزار دادن؛عصـبانی-کردن)
ئەڕناویت:[ناو]ئەڕنەووت؛ ئەلبانی؛ئاڵبانیـایی؛ (کشور آلبانی؛ آلبانیائی)
ئەڕنەبـووت:[نـاو] جۆرێـک مـەیمـوون کـە شێوە ی ئینسان دەدا. (میمون)
ئەڕنەمووتە:[نـاو]تـبلا نـاوەڕاسـت؛ قـامکی نێوەڕاست؛ هەڵمەقووتە. (انگشت‌وسطی)
ئەڕنـین:[چاوگـە]تـووڕەبـوون؛ ئازارکێشـان؛ ئەنرین. (عصبانی شدن)
ئەرۆ:[ئـامراز]هـەرۆ؛ ئـامرازی بانـگ‌کردنـی پیاوانە؛ ئەری؛ هەری. (صدا کردن مرد)
ئـەروەنـد:[نـاو](۱) حیلـە؛ فێـڵ‌وفـەرەج. (حیله)(۲) چۆمی ئەروەند لە باشووری ئێـران. (اروند رود)
ئەرەجێ:شێوە؛ لێچوون؛ لێکردن؛ وێچـوون؛ وەک؛ شێوەدان. (شبیه؛ پنداشتن)
ئـەرەجیـا: دەتزانـی؛ دەتگـوت؛ وەک؛شـێوە. (شبیه؛ پنداری)
ئـەرەجیـای:[چاوگـە]وازانـین؛ پـێ‌وابـوون. (پنداشتن.)
ئەرەق:[ناو](۱) عارەق؛ مەی. (می)(۲) خـۆ؛ ئارەقە. (عرق تن)
+ ئـەرەقگیـر:(۱)[ناو،بـک] کـەسـێک کـە هەڵمەتکێن دەکا.(عرق تقطیر کـن)(۲)[نـاو] ژێرکراس. (زیر پیراهن)(۳)[ناو] نەرمـەزیـن. (نمد زین)
ئەرەکۆتەی:[چاوگە]کەوتن. (افتادن)
ئەرەمداری:[چاوگە]ڕاوەستان. (ایستادن)
ئـەرەمـەرزیـای:[چاوگـە]ئـەرەمـەرزای؛ دامەزراندن؛ سەقامگرتن.(جایگیرکردن)
ئەرەمـەنـەی: لـە کارکـەوتـن و ڕاوەسـتان. ئارامەندی؛ ئارامەنەی؛ دەستەوسانی؛ تیامـان. (ایستادن؛ <ئەرامەنە
ئەرەنیای:[چاوگە]دانان. (گذاشتن)
ئەرەنیشتەی:[چاوگە]دانیشتن.(نشستن)
ئەرەودە:[ناو،بەر]ئاروینکراو؛ تـاقیکراو؛ جـە-ڕباندی. (آزمایش‌شده)
ئەرەوستەی:[چاوگە](۱) داخستن؛ پێـوەدان؛ بەستن. (بستن)(۲) پان کردنەوەی فەڕش و لباد. (پهن کردن)
+ ئـەرێ[دامـرازی بانـگ‌کـردن] هـەرێ ؛ئامرازی بانگ‌کردنی ژنان، بۆ پیاوان دەڵـێن ئەرۆ. (صدا کردن زن)

ئەرێز:[ئاوەڵناو] بەرین؛ پان‌وپۆڕ؛ لە عەریـزی ئارمویەوە هاتووە. (عریض)
ئەریڤان:[ناو] مەڵبەندی ئێرەوان؛ لـە پێشـدا کورد نشین بووە ئێستا پێتەختی ئەرمەنستانە. (ایروان)
ئەرێن:(١) نەڕڕە. (نعره)(٢) ئەنـدازە کـردن و پێوانەی کووتاڵ. (اندازه ای برای متر کـردن پارچه)
ئەرێنی[بەند]جوابی بەڵێ؛ ئەرێ. (جواب‌آری)
ئەرێ و نەرێ:بەلێ و نەخێر؛ (ب) دووشـک بوون؛ دوودڵ‌بوون. (آره و نه)
ئەزا:[ئاوەڵناو] ئازا؛ خێرا. (شجاع)
ئـەزانـێ:(١)دەزانـێ.(٢) دەسـتەواژە وەک ، پرسینی‌قیمەتی بزن، وەڵام :بزن‌دەزانـی واتـا چۆنییەتی و بارودۆخی بزن قیمەت دیاریـدە-کا.(١.میداند.٢.کنایی،وضعیت)
ئـەزایـی:[ناو،بـەرهـەمـی‌چاوگـە] ئـازایی. (شجاعت)
ئەزبە:[ناو]کەپسوول. (کپسول)
ئەزبەر:[ناو]بەمێشک‌سپاردن؛ لـەبـەر؛ حێفـز کردن؛ دەرسەکەم ئەزبەر کرد: دەرسـەکـەم لەبەرکرد. (حفظ)
ئەزبی‌کێویلە:[نـاو]نـەعنـای‌کێـوی. (نعنـای کوهی)
ئەزبێڵە:[ناو]نەعنا؛ جاترە. (نعنا)
ئەزبییە: [ناو]ئەزبێڵە؛ نەعنای‌کێوی. (نعنا)
ئەزپەرەست:[ئاوەڵنـاو]خـۆویسـت؛ خۆخـواز؛ خۆپەسەند. (خود خواه)
ئەزدین‌زەری[ناو](١)جۆرێـک هـەڵپـەڕکـێ. (نوعی‌رقص)(٢)جۆرێک‌قوماش.(نوعی‌پارچه)

ئەززا:[ناو]دایکە؛ دایە. (مادر)
ئەزاتە:[ئاوەڵنـاو] نـەزۆک؛ قسـر؛ ئـەسـتێور؛ ستێور.(نازا)
ئەززاوتاتە:[ناو،ت]دایک و باب. (پدر و مادر)
ئەززێ:[ناو]دایک و باب. (پدر و مادر)
ئەزغەنی:شارێکی کوردانە نزیکی دیار بەکر. (شهری نزدیک دیار بکر)
ئەزمان:[ناو]زمـان؛ ئاسـمان؛ زبـان. (زبـان. آسمان)
ئەزمان‌تاڵ:[ئاوەڵناو] قسەناخۆش؛ زمان‌پیس. (بدزبان)
ئەزمان‌تیژ:[ئـاوەڵنـاو]زمـان‌تاڵ؛زمـان‌درێـژ. (بدزبان.)
ئەزموو:[ناو، ئاروین؛ تاقیکردنەوە. (آزمون)
ئەزمەڕ: کێوێکە لـە پـاڵ شـاری سـلێمانیدا . (نام‌کوهیست درکنار سلیمانیه)
ئـەزمـین:(١)[نـاو] زەوی. (زمـین)(٢) [چاوگە]تام‌تاقیکردنەوە. چەشتن؛ چێژکـردن؛ چێشتن. (چشیدن)
ئەزەلیا: دەئاڵا؛ دەپێچرا. (می پیچید)
ئەزێ:[ئامراز](١) چما؛ داخۆ؛ تۆبڵێی. (تو گوئی)(٢)[جێناو] من؛ ئەمن؛ (من)
(٣) دەزێ؛ منداڵی دەبێ. (می زاید)
ئەزێچ:[جێناو](١) منیش. (منهم)(٢) لەو. (از او)
ئەزیچ:[جێناو]ئەز ژی؛ منیش. (منهم)
ئەزیماندن:[چاوگە،ت] عەزیماندن؛ ڕێز لێنان و میـوانی‌کـردن؛ حورمـەت‌گـرتن؛ خزمـەت کردن. (تکریم)
ئەزیەتکردن:[چاوگە،ت]عەزیەت‌دان؛ ڕەنج و

ئازار پێگەیاندن؛ ئەشکەنجەدان. (اذیت کردن)
ئەزیەتکێشان: [چاوگە،ت]زەحمەت قبوڵکردن؛ ڕەنج و ئازارکێشان. (زحمت کشیدن)
ئەژ: لە. (از)
ئەژدەر: [ناو](١) گوللەی ئەسڵەحەی ژێر دەریاییە. (اژدر زیر دریایی) (٢) هەژدیها؛ هەزیا؛ حەزیا؛ حەفی. (اژدها)
(٣) سەرە بەیداخ. (سر پرچم) (٤) ناوە بۆ پیاوان. (نام مردانه)
ئەژدەرئەناز: [ناوبک](١) پاپۆڕ یا ژێر دەریایی، کە خاوەنی کەرەستەی ئەژدەرخستنە. (٢) ئەسڵەحەیێک کە ئەژدەر دەخا. (اژدر افکن)
ئەژگەڵ: [ناو](١)هەژگەڵ؛ چڕوچیلکە؛ دڕک وداڵ. (خار و خاشاک) (ب٢) ئاکار ناشیرین؛ خوێڕی؛ ئاشخاڵ. (بی ارزش و بیکار)
ئەژمار: [پاشگر، ناوی‌بک]شمێر؛ کەسێ کە دەژمێرێت؛ ئەژمێر. (شمار)
ئەژمارە: [ناو،ت]ژمارە؛ ڕەقەم. (شماره)
ئە ژماردن: [چاوگە،ت](١) ژمارای؛ شماردن؛ بژاردن. (شمارش) (٢) بۆ تاوان‌دانەوە؛ تاوان بژاردن. (غرامت دادن)
ئەژمەت: [ناو]حەیبەت؛ هەژمەت؛ حەجمەت؛ تاو. (هیبت؛ ترس)
ئەژمێر: [ناوبک]ژمێر؛کاری ژماردن؛ کەس یان کەرەستەیێک کە ژمارە دەکا.(شمار)
ئە ژمێراو: [ناو،بەر]ژمێراو؛ بەحیساب‌هاتوو؛ (ب) پویتە پێدراو. (شمرده شده)
ئەژناس: [ناوئاوەڵناو] ئەشناس؛ شناس؛ ناسیاو؛ ناسراو؛ ناس‌کری. (آشنا)
ئەژنۆ پێ‌دادان: [چاوگە،ت] شکستپێ‌دان؛کۆڵ پێ‌دان؛ ئەژنۆپێدادان : بە ئەژنۆ پێداکوتان. (شکست دادن؛ بازانو ضربه زدن)
ئەژنۆ دادان: [چاوگە،ت](١) لە سەر چۆک دانیشتن. (نشستن بر روی زانو) (٢) کۆڵ دان و تێک‌شکان. (شکست خوردن) (٣) چۆک دادان؛ ئەژنۆ دانانە ئەرز. (زانو خم کردن)
ئەژنۆشکان:[چاوگە،ت](ب)بەڵای گەورە بە سەر هاتن. (مصیبت بزرگ نازل‌شدن)
ئە ژنۆشل‌بوون: [چاوگە،ت](ب) هیلاک‌بوون بە هۆی ڕاوەستان یا گەڕانی زۆرەوە. (کنایه از خسته شدن)
ئەژنەوا: [ئاوەڵناو] گوێ‌ڕایەڵ؛ شنەوا؛ ژنەوا؛ گوێ‌دەر؛ بیسەر؛ بەڵبەڵەگۆش. (شنوا)
ئەژنەوتن: [چاوگە،ت]شنەفتن؛ بیستن؛ ئەژنەفتن. (شنیدن)
ئەژمسەرێ: [ناو] نیوەشەو؛ بەینی نیوەشەو و بەری‌بەیان. (نیمه شب)
ئەژی: (١) دێنێ؛ دەشێ. (می ارزد) (٢) زیندووە. (زنده) (٣) مار. (مار)
ئەس: [کار،کردار]هەیە؛ هەس؛ گەورەس: گەورەیە. (است)
ئەسان: [ناوبک]کڕیار؛ ئەستێن. (خریدار)
ئەسپا: [ناو]ماهین؛ مایین؛ لەئاوێستادا ئەسپ و ئەسپا بۆنێر ومێی ئەسپ هاتووە.(مادیان)(٢) ئەسپەکان. (اسبها)
ئەسپاب‌کێشی: [ناو،ت](١) (ب) ماڵ-

گوێستنەوە. (خانە عوض کردن) (٢) کێشانی سامان و کەل‌وپەلی‌ماڵ یا(کۆمیٚ کەرەستە) لە جێگەیێکەوە بۆ جێگەیێکی‌تر.(اسبابکشی)
ئەسپار: شـێوکردنی زەوی بـە پێمـەڕە؛ کەسێک‌کـە دەسـپێرێت یـا ڕادەسـپێرێت. (شخمزدن‌زمین‌با بیل؛کسی‌کەمی‌سپارد)
ئەسپاو خەجاڵەت: هۆی شـەرمـەزاری؛ ئـەو دۆستەم بوو بە ئەسپاو خەجاڵـەتـم، بـوو بـە هۆی شەرمەزاریم.(اسباب‌خجالت)
ئەسـپاو زەحمـەت:ئـەسـپابی زەحمـەت؛(ب) بوونە هۆی زەحمەت. (اسباب زحمت)
ئەسپاو سەفەر: [ناوت]کەل‌وپەل و تۆشـەی ڕێگا. (اسباب سفر)
ئەسپاوکار: کەرەستە و ئەسپابی کار؛ ئامرازی کار جێبەجیٚ‌کردن.(اسباب کار)
ئەسپ تاودان: [چاوگە،ت] (ب) باڵ بە ئەسپ گرتنەوە؛ غاردانی ئەسـپ بـە ڕکێـف‌کـوت و چوارناڵ. (اسب تاختن)
ئەسپزە: [ناو]کەپەک؛ سپۆس. (سبوس)
ئەسپڕەس: مەیدان. (میدان) <ئەسپە ڕێز.
ئەسپسـواری: (١) سـواری ئـەسـپ بـوون. (سواری)(٢)ئەسپی سواری؛ئەسپی تایبـەتـی سواری. (اسب سواری)
ئەسپ گۆڕینەوە بە کەر: (ب) مامەڵـەی بـیٚ قازانج‌کردن. (معامله بی سود)
+ ئەسپەر: [ناو]متاڵ. سپەر. (سپر)
ئەسپەردە: [ناوی بەر]سپاردە. (سپرده)
ئەسپەردەکـردن: [چاوگـە،ت] سـپاردن؛ (ب) بـەخـاک سـپاردنی مـردوو. (سـپردن؛ دفـن کردن)

ئەسپەرەدار:[ناو]دارای ئەسپەرە؛ بێڵاسنیٚ کـە لـە خـوار دەسـکەکـەیـەوە جێگـای پـای- هەیە.(دارای جای پا در بیل‌آهن)
ئەسپەرەم: [ناو]ڕێحانە؛ ڕیون.(ریحان)
ئەسپەڕێز: [ناو]مەیدانەئەسپێک؛ ئەسپڕەس؛ ماوەیێک‌کە ئـەسـپ بـە یـەک غاربیگـاتیٚ. (میدانی‌برای‌رسیدن‌بایک‌ایلغار)
ئەسپەژن: [ناو]ژنی باڵابەرز و شـۆخ. (زن قـد بلند و ملنگ)
+ ئەسپەک: [نـاو]پێشـەوەی سـەیـارەی ١٨ تەگەری باری (کەفی) کە پاشی سـەیـارەی پێوە دەبەستریٚ. (اسپک)
ئەسپەمار: [ناو]توولە مار. (مار باریک)
ئەسـپەنـەک: [نـاو]ئـەسـپەک؛ نـەخۆشـینی کەوتەیی؛ گرانەتا. (تیفوس)
ئەسپ هـەڵگـرتن: [چاوگـە،ت] سـواریٚ‌کـە ئەسـپی سـەرکـێش دەیڕفێنێـت وسـواربۆی ناوێستێتەوە. (اسب برداشتن)
+ئەسپیٚ: [ناو]سپیٚ؛ جانەوەرێکە کە لـەشـی ئینسان(بە هۆی‌پیس و پۆخڵییەوە)هەڵیـدێنیٚ دوو جۆرە(١)ئەسپێی‌سەر کە ڕەنگی ڕەشـە و نابێتە هۆی گیرۆیی و ڕاگوێزانی نـەخۆشـینی ئەسپەک.(٢)ئەسپێی لەش‌کە ڕەنگی سپییە و هووڕگی ئەسپەک لە کەسێکەوە بۆ کەسێکی تر ڕادەگوێزیٚ و دە بێتـە هـۆی بڵـاوبوونـەوە وپەرە سەندنی (ئێپیدێمی) تیفـووس یـا ئـە- سپەک. (شپش)
ئەسپیئـاوی: [نـاو]جانـەوەرێکـی گیـاخۆری دەست و پیٚ‌کـورتی ئاوییـە لـە کـەرگـەدەن دەکات، بەڵام شاخی نییە. (اسب آبی)

ئەسپی ئەبڵەق:[ناو]ئەسپی دوو ڕەنگ کە پەڵەی گەورەی سپی و ڕەش یان سپی و سوور لەشیداپۆشیبێ. (اسب‌ابلق)
ئەسپی باری:[ناو]ئەسپی تایبەت بۆ بار کێشان. (یابو)
ئەسپی‌بوخار[ناو] فلا یەکەی پێوەرەی هێز لە مەکینەکاندا بەرانبەر بە ۷۴۷/۸ وات. (اسب بخار)
ئەسپی‌بۆرە[ناو]ئەسپێک کە ڕەنگی بۆر بێت. (اسب نیله)
ئەسپی‌بەدڕکێف:[ناو] ئەسپێک‌کە سواربوونی ناخۆشە و بەد ئاوزەنگییە؛ ئەسپی‌سەرقورس و نافەرمان. (اسب بد رکاب)
ئەسپی تەعلیم (تالیم) دراو:ئەسپێک کە چاک بارهاتووە و فێری سواری(داِن) کراوە؛ (ب) خۆش‌ڕەوت. (اسب تعلیم دیده)
ئەسپی چەپ:[ناو] ئەسپێک کە لاقێکی سپی و سێ‌لاقی ڕەش‌بێت. (اسب چپ)
ئەسپی چەپەرخانە:ئەسپی پۆستخانە. (اسب چاپار)
ئەسپی چەخمور:[ناو] ئەسپێک‌کە ڕەشێنەی چاوێکی ڕەش و هی چاوەکەی دیکەی قاوەیی یا ڕۆشنتربێ. (اسب چخمور)
ئەسپی خۆشبەز:[ناو] ئەسپی بەکار و ئازا کە درەنگ هیلاک و ماندوو بێ. (اسب با استقامت)
ئەسپی خۆشڕەوت:ئەسپی‌کە بێ‌جیفڕک و هەڵبەز و دابەزە و سواربوونی‌خۆشە و سوار هیلاک ناکات. (اسب خوش قدم)
ئەسپی خەزاڵ:ئەسپی‌کە ڕەنگی وەک ڕەنگی ئاسک بێ. (اسبی کە رنگش مانند رنگ آهو باشد)
ئەسپیدار:[ناو]سپیدار؛ چنار. (سپیدار)
ئەسپی دووڕەگ:ئەسپی‌کە لە دوو نیژاد بێ. (اسب دو رگە)
ئەسپی ڕاست:ئەسپی‌کە لاقێکی ڕەش و سێ‌لاقی سپیبێت. (اسب راست)
ئەسپێردراو:[ناوی بەر]سپاردراو؛ شتی‌کە درابێتە دەستی‌کەسێک؛ سفارش‌کراو؛ ئەوکوڕە بە تۆ ئەسپێردراوە ئاگاتلێی‌بێ. (سپردە شدە)
ئەسپی‌ڕەسەن:(۱) (ب) ئەسپی چاک و کەحیل. (۲) دارای‌ڕەسەنی‌ناسراو؛ وەک ئەسپی عەرەبی؛ یا ئەسپی ئارییەن کە نیژادی ئەسپی کوردە {ئەسپی ئارییەن حەقی بەشداریشی لەکێبەرکێ کانی جیهانیدا نییە، (بەداخەوە هۆکەی نازانم)} (اسب اصیل)
ئەسپی ڕەوەک:ئەو ئەسپەی کە لەغاوی بەربێت دەتاریٰ و هەڵدێت. (اسب فراری؛ اسب رموک)
ئەسپی زینکراو:(۱) ئەسپیٰ کە زین کرابێت. (اسب زین کردە)(۲) (ب) ئامادە بوونی‌کەسێک بۆ کردنی‌کارێک؛ حازر بەدە ست. (آمادە)
ئەسپی‌سپی:ئەسپی یەکدەست سپی ڕەنگ؛ سپیلک. (اسب خنگ)
ئەسپی‌سرک:ئەسپی ترسەنۆک و سڵ. (اسب رموک و ناآرام)
ئەسپی سواری:ئەسپی تایبەت بۆ سوار

بوون. (اسب سواری)

ئەسپی سوورخون: ئەسپی سووری ئاچخ بە پەڵەی سپی و چکۆڵە چکۆڵەوە. (اسب قرمز با گلهای سفید)

ئەسپی سەرکێش: ئەسپی نافەرمان؛ ئەسپێک کە بەزەحمەت بۆ سوار دەوێستێتەوە و بە مەیلی خۆی سەر پێوەدەنێ و دەڕوا. (اسب سرکش)

ئەسپی سەمەند: ئەسپێک کە ڕەنگی زەردی کاڵ بێ؛ ڕەنگی ئەسپێک کە سوهراب کوڕی ڕۆستەم سواری بووە. (اسب سمند)

ئەسپی سەمەندی یاڵ وکلک شۆراو: ئەسپی یەزیدی؛ ڕەنگی ئەسپی یەزیدی کوڕی موعاویە کە ڕەنگی زەردی کاڵ بووە و یاڵ و کلکی سپی بووە. (سمند یال‌ودم‌شسته)

ئەسپی شا: لە شەترەنجدا ئەسپێک کە نزیکترە بە شا. (اسب شاه)

ئەسپی شەروور: ئەسپی چەمووش و بێ ئۆقرە و تووش و گازگر و جووتە وەشێن و بە-هەڵبەز و دابەز. (اسب چموش)

ئەسپی شێ: ئەسپێک کە هەموو لەشی ڕەنگی خورمایی ئاچخ بێ. (اسب کرنگ یا کرند)

ئەسپی شین بۆر: ئەسپی بۆرەی ڕەنگ مەیلەوشین. (اسب ابرش)

ئەسپی عەرەبی: لە ڕەسەنی ئەسپی ئاریەن (نیژادی ئەسپی کورد)ە کە لە قەدیمەوە لە عەرەبستان تەربیەت کراوە و ڕاهاتووە و ئەلعان بە ناوی ئەسپی تازی یا عەرەبی دەناسرێت و ئەسپێکی بەتاقەت و تابشتە و کورتەباڵا و دیمەن جوانە. (اسب عربی)

ئەسپی فایتوون: ئەسپی دروشکە. (اسب درشکه)

ئەسپی قەرەبۆرە: ئەسپی ڕەش بۆرە؛ ئەسپی شین بۆر کە گوڵ گوڵ خاڵی شینی تۆخی تێدابێ. (اسب نیله ابرش)

ئەسپی قەرەکوێت: ڕەش کوێت؛ ئەسپی کوێتی مەیلەو تاریک، کە ڕەشاییەکەی لە دامێنەوە تا نزیک سەرپشتی دە وامی هەبێ. (اسب‌قره کهر)

ئەسپی کوێت: بەغەیری ڕەنگی بۆرە و شین بۆرە و سپی و ڕەش و سەمەند هەر ئەسپێ کە یاڵ و کلکی مەیلەو ڕەشی تۆخ یا ڕەش بێت، کوێتە بەڵام وابـاوە، بەتایبەت هەر بە شێی تۆخ دەوترێت. (اسب کهر)

ئەسپی کوێتی دامێن تاریک: ئەسپی کوێت کە ڕەنگی دەست و پای ڕوو بە خوارەوە بەرە بەرە ڕەشتربێت. (لە هەر ڕەنگێ بۆ ئەسپ پەسندترە. (اسب کهر دست و پاسیاه)

ئەسپی کێبەرکێ: ئەسپی گرێو؛ (١ئەسپی پەڕش؛(ئەسپی پەڕین و بازدان). (٢) ئەسپی (کوورس)و توندڕەو بەتایبەت لە غاری تیژ و توندا بۆ (گریوەغار) گریوە وڵاخ. (اسب مسابقه)

ئەسپی موراد: سواری ئەسپی موراد بوون (ب) شانس و هات ڕووی کردبێتە کەسێک؛ کامڕەوایی؛ ژیانی خۆش و بەدڵ و ڕۆژگار بەدڵ چەرخان. (اسب مراد)

ئەسپی مەڕی: ئەسپێک کە ڕەوتی ڕۆیشتنی شێوەی ڕۆیشتنی مەڕ دەدا و زۆر نەرم و خۆش دەڕوات. (اسب قدم تند)

ئەسپی نەگیراو: (١) ئەسپی ڕام نەکراو؛ تۆڕ. (اسب رام نشده) (٢) ئەسپی٘کە فێری سواری نەکرابێت. (اسب رام نشده)(٣) ئەسپی وەحشی و ئازاد؛ ئەسپی کێوی‌کە نەگیرابی٘. (اسب‌وحشی)
ئەسپی‌وەزیر: ئەسپی٘کە لە شەترەنجدا نزیکی وەزیرە. (اسب وزیر)
ئەسپی وێرغە: ئەسپی٘کە ڕەوتی وێرغەیە و نوقسانی و نەخۆشینی شان و مل زیاتر لە ئەسپی وێرغەدا دەبینرێت. (اسب یورغه)
ئەسپی‌یۆرتمە: ئەسپێک کە بەڕەوتی گورگەلۆق دەڕوا؛ ئەسپی قۆرتە. (اسب یورتمه)> یۆرتە، یۆرغە
ئەسپێی‌برنج: جۆرێک ئەسپێیە لە برنج دەدا. (شپش برنج)
ئەسپێی‌گامێش: [ناو]جۆرێک ئەسپێی‌ڕەش و گەورەیە لە جنسی ئەسپێی‌سەر لە لەشی گامێش پەیدادەبێت. (شپش گاومیش)
ئەسپێی‌گەنم: جانەوەرێک‌کە گەنمی کۆن هەڵیدێنی٘. (شپش گندم)
ئەسپێی‌مامر:جۆرێک سپێی وردی‌باریکە لە لەشی پەلەوەردا پەیدادە بێت. (شپش پرنده)
ئەسپێی‌مریشک و بزن: جۆرێک ئەسپێی شینە؛ شینکە. (شپش بز و مرغ)
ئەسپی‌یەکەناس: ئەو ئەسپەیە کە تەنیا بە یەک کەس، (خاوەنەکەی) ڕکێف دەدا. (اسب یک‌ران)
ئەستار: [ناو]ئەستەڕ؛ ئاستەڕ. (آستر)
ئەستارە: [ناو]ئەستێرە؛ هەسارە. (ستاره)
ئەستان: [ناو]بەردەسماتە؛ هەسان؛ هەستان؛ بەردی تیژکردنی تێخ. (فسان)
ئەستان: [ناو]جستان؛ جسان؛ زستان؛ زسان؛ زمسان. (زمستان)
ئەستر: [ناو](١) هێستر، ئێستر. (استر) (٢) دڕوو. (خار)
ئەستڕاو: [ناوبەر] سڕاو؛ پاکەوەکراو؛ سڕیاو.(سترده)
+ ئەستڕان: [چاوگە]سڕین؛ ئەستڕین؛ پاک کردنەوە (ستردن)
+ ئەستری: [ناو]دارێکی دڕکاویە دوو باڵاپیاو بەرز دەبێتەوە.(درختیست خار دار)
ئەستری‌زەردکە: [ناو]دڕوەزەردە. (نوعی خار)
ئەستریشک: [ناو]سرێش؛ لە هاڕینی بنەگیای خوژە دروستدەکرێت.(سریش)
ئەستۆبەند: [ناو](١) تەوقەی‌مل؛ ملوانکە. ملوێنک. (گردن بند) (٢) > ئاتیل. (آتل)
ئەستۆکورد: [ناو]ملەقۆچە؛ ملەقووتە؛ قۆجەملە. (گردن پرنده)
ئەستوورکان:[ناو،ت]ڕیسی ئەستوور؛ دژی باریکان.(ریس ضخیم)
ئەستوونەزێڕینە: [ناو]ئەسوونەزێڕینە؛ کۆڵکەزێڕینە؛ کەسکەسوور؛ پەلکەزێڕینە؛ ئەستوونەزێڕینە؛ کوڵەکەزێڕینە؛ دوای باران کە خۆر لە هەڵمی چڕی ئاسمان دەدا بەهۆی شکانەوەی تیشکی خۆر حەوت ڕەنگ دروستدەبی٘ کەدەبێتە کەوانێکی حەو ڕەنگ لە ئاسماندا. (رنگین کمان. قوس و قزح)
ئەستووری: [ناو]قەوییایەتی؛ بارستا. (کلفتی)
ئەستەڕ: [ناو]ئاستەڕ؛ بەرە؛ بەر. (آستر)
ئەستەڕک: جۆرێک هەرزاڵی چوارپایەیە.

(نوعی سکو در دهات با چهار پایه)
ئەستەرە: [ناو]ئەستێرە؛ (١) گۆیئاسمانی کە بەرواڵەت لە مانگ چکۆلە ترن و شەوانە لە ئاسماندا دەدرەوشێنەوە.(٢) ئەستێرەی پەنج-پەڕ و هەشت پەڕ: دەرەجەی ئەفسەر لە ئەرتەشی ئێراندا. (٣) هەر شتی پەنج پەڕ دروستکراو بەشکڵی ئەستێرە.(٤) ئەکتەری پایەبەرز و ئوڕناک و نموونەکار؛ ئەستێرەی سینەما.(ستاره)
ئەستەموولی: [ناو](١) جۆرێک پڵاو بە قیمە و پێرەلماسی و تەماتەوە.(نوعیپلوبا قیمەو سیبزمینی وگوجه فرنگی)
(٢) دەفریقوڕکێشان لە بەننایيدا. (ظرف-جابجاییگل) (٣) [ئاوەڵناو]پەیوەندیدار بەئە-ستەموولەوە؛ خەڵکی ئەستەموول. (اهل استانبول)
ئەستێرەشەلە: [ناو]ئەستێرەیێکی کزە لە کلکەی حەوتەوانان هەڵدێت.(نامستارەایست)
ئەستێرەی قیبلە: [ناو]ئەستێرەیێکە لەباشووریئاسمان و ڕوو بەقیبلە هەڵدێت. (ستاره ای رو به قبله)
ئەستێرەیکاروانکوژە: [ناو]ناوی ئەستێرەیێکە. (نام ستاره ای است)
ئەستێرەیکلکدار: [ناو]ئەستێرەیێک کەدەخوشێ؛ ستێرابدوٚڤ.(ستارەدنبالەدار.)
ئەستێلک: [ناو]ئەستێولک. (میلەآهنرویتنور)
ئەستێم: > ئەستێولک.(آهن رویتنور)
ئەستێولک: [ناو](١) کاردەکیپان بۆ پاک کردنەوە و ڕنینی هەویری قەراخ سوێنە. (کاردک پهن)(٢) ئاسنێکی درێژە بەسەر تەنووردا ڕایدەکێشن بۆ ڕاگرتنی مەنجەڵ. (آهنی دراز که روی تنور میگذارند)
ئەسرار: [ناو]تریاک. (تریاک)
ئەسرارکێش: [ئاوەڵناو+ ناو]تریاکی؛ تریاک کێش. (تریاکی)
ئەسروٚچڵک: [ناو]کەلەشاخی ڕۆنی دروێنەوانان. (روغندان از شاخ)
ئەسروٚڵک: [ناو]کەلەشاخی ڕۆن؛ ئەسروٚ چڵک. (روغندان از شاخ گاو)
ئەسرەموٚک: [ناو]گلێرکە؛ گژنیژە؛ دەنکە بەفری وشک و ورد و خڕ کە لە تەرزەی چووک دەکا. (دانه گرد و کوچک برف. بژ)
ئەسڕین: [چاوگە]سڕین؛ پاککردنەوە بەدەستماڵ یا شتی تر. (ستردن)
+ ئەسکڵ: [ناو]ئێسکیڕان.(استخوان ران)
ئەسکوند: [ناو](١) حاڵەتی ڕاوەستانی جگ (قاپ) لە سەر کەڵە. (حالت ایستادن شتالنگ روی کله)(٢) بەرزایی. (بلندی)
ئەسکوو: لە کوێیە؛ ها لەکوێ. (کجاست)
ئەسکە: [بەند]ئەوکاتە؛ ئەو وەختە. (آنوقت)
ئەسکەرلەتی: [ناو]جۆرێک قوماشی چاک لە قەدیمدا بۆ جلو بەرگی پیاوان. (نوعی پارچه مرغوب مردانه قدیمی)
ئەسکەری: (١) عەسکەری. (سربازی) (٢) جۆرێک ترێی بێناوک. (انگور عسکری) (٣) پێوەندیدار بە عەسکەرەوە. (نظامی)
+ ئەسکەلە: [ناو]داربەست؛ چێوبەست؛ بۆ سواخدانی دیواری بەرز دروستی دەکەن. (داربست)

ئەسکەنج: [ناو]ئەشکەنجە. (شکنجه)
ئەسکەوسەرە: [ناو]کەوچکەقوڵە. (نوزاد قورباغه)
+ ئەسڵ: [ناو]عد؛ فد؛ تد: (۱)عەسڵ؛ بنەما؛ ماک؛ بنەڕەت؛ ڕەگەز؛ بناغە؛ ئەساس؛ ڕەسەن؛ ڕەچەڵەک؛ نیژاد؛ بنەچەقە؛ بنەچەک. (۲) دەستووری پەژێرداو وەک: ئەسڵی ئەرەشمیدۆس لە هیندسەدا. (۳) دژی بەدەل؛ وێنەی ناسنامە بە کارناییێت ئەسڵی ناسنامەکە پێویستە، ئەو یاقووتە ئەسڵەیا بەدەلە. (۴) بنەما؛ ئەساس؛ گرینگترین؛ وەک: ئەسڵی‌کار زاوایە لە شاییە کەدا. (۵) سەرەتا؛ بناغە؛ من لە ئەسڵدا پێم خۆش نەبوو ئەوکارە سەربگرێت. (اصل)
ئەسڵان: تد؛ عد؛ فد: (۱) ناوە بۆ پیاو؛ (اسم مردانه) (۲)ئەم وشەیە ئارەویە: شێر. (شیر درنده)
ئەسڵی: [ئاوەڵناو] (۱) پێوەندار بەعەسڵەوە؛ بنەڕەتی؛ بنچینەیی؛ سەرەکی (اصلی) (۲) گرینگ؛ بنەمایی؛ ئەساسی؛ دژی فەرعی و شاخ و بەرگ؛ لقی ئەسڵی چەند شاخەی لێ-جیا بووەتەوە. (اصلی؛ مهم) (۳) ڕاستی و سەرەکی و بونیادی؛ شۆڵی ئەسڵیت چیە؟ قسەی ئەسڵیت چیە؟ (اصلی)
ئەسڵی بەقای ماک و ووزە: ماک و وززە دوو بنەمان کە هەتا هەتایە هەر دەمێنن و نافەوتێن؛ جێگۆڕکێ‌دەکەن و دەبنە یەکتر بەڵام لە بەین ناچن؛ (ئەسڵی‌پەژێر دراو لە کیمیادا). (اصل‌بقای ماده وانرژی)
ئەسڵی‌بێتاوانی: بنەمای بێسووچی: تا کاتێک تاوان لە سەرکەسێک ئیسپات نەبێت بێتاوانە. (اصل برائت)
ئەسڵیەت: ئەجدادم هەر خەڵکی سەقز بوون (بووون‌بووگن) و منیش ئەسڵیەتم هەر سەقزییە. (اصلیت)
ئەسمبلی: [ناو] زبانی پرۆگرام نووسینی کامپیوتێر. (زبان برنامه نویسی کامپیوتر)
ئەسواران: [ناو] فد: گورهانی هێزی عەسکەریی ئەسپسوار یا ژاندارمەی ئەسپسوار، لە سیّ‌دەستەی ۲۷ کەسی پێکدەهات؛ لە ڕابووردوودا. (اسواران)
ئەسوور: [ناو]سەوزەوات؛ گیا وگژی خواردەمەنی. (سبزی خوردن)
ئەسوون: [ناو]چیلکە و داری دەرگای قەفەزی دارین کە دەرگای ڕکە دەکاتە دوو کەرت و کەوی پێداناچێت (فڕندەی‌نێو قەفەزی‌پێدا ناچی). (شاخه درخت قفس چوبی)
ئەسوەن : ئەسپەن؛ ئەسپەندەر (اسپند)
ئەسە: [بەند]هەردەبێ؛ ئەمەسە؛ ئەمەیە. (باید بشود؛ این است)
ئەسەد: [ناو]عد؛ فد: (۱) پێنجەمین‌مانگی ساڵی مانگی بەرانبەر بە مانگی مورداد لە ساڵی هەتاویدا. (مرداد) (۲) ناوە بۆ پیاوان. (نامی مردانه)
ئەسەل: [ناو](۱) ئەسپ. (اسب) (۲) هۆ؛ مایە؛ بۆنە. (بخاطر)
ئەسەی: [چاوگە]سەندن؛ کڕین. (گرفتن؛خریدن)
ئەسیتۆن: [ناو]ناوی تراوێکی بێڕەنگ، بۆ لا بردن و تاوانەوەی لاکێ کە ژنان لە

ناخوونیانی (نانووخ) دەدەن.(استون)

ئەسێح: [ئاوەڵناو]ڕاست؛ میزان؛ دروست؛ خەبەری ئەسێحم هەیە: خەبەری ڕاستم هە-یە(دقیقا)

ئەسیر و عەبیر: فد: [ناو،ت] ماتڵ بوون و گرفتار بوون و دەستەوسان بوون بە دیار شت یا کەسێکەوە.(اسیر)

ئەشپا: [ئاوەڵناو]بەرزتر؛ چاکتر.(بهتر و بلند تر)

ئەشتر: [ناو]شەتڵ بۆ چەقاندن.(نشا)

ئەشتوور:[ناو]وشتر؛حێشتر.(شتر)

ئەشتەبا: [ئاوەڵناو،جێناوبەند] هیچ؛ هیچ شتێک.(هیچی)

ئەشرمە: [ناو،بەر] لووتبڕاو؛ کەپۆبڕاو.(دماغ بریده)

ئەشرەف: عد؛ فد: وشە ئارەوییە، (۱) شەریفترین ؛ بەڕێزترین؛ ماقوڵترین.(اشرف)(۲) ناوە بۆ پیاوان و ژنان.(نام زنانه و مردانه)

ئەشقونج: [ناو]ئەسکوند.(بلندی)

+ ئەشقەمە: [ناو] ورگ؛ ئەشکەمە؛ ئەشکەمبە؛ گەدە.(شکمبه)

ئەشقەمە ماسای: [چاوگ،ت]زگ-ماسیانبادکردنشکم)

+ ئەشک: [ناو](۱) ئەسرین؛ فرمێسک.(اشک) (۲) لە کاری سەنگچنیندا بە بەردی چکۆلە دەڵێن کە دەیخەنە بەینی درزی دوو بەردی گەورە بۆ قایمبوون.(سنگ کوچک بین درز دو سنگ بزرگ)(۳) چەرمی شۆر بووی ژێر زگی گا؛کێرەوڵ(پوست زیر شکم گاو) (۴) جۆرێک قوماش کە لەتە مووروی بێرەنگی شەوقداری پێوەلکابێت لە شێوەی دڵۆپەی فرمێسک؛(نوعی پارچه) (۵) پرپرەی شووشەی چلچرا؛ ئاوێزە کە بە شکڵی دڵۆپە ئاو یا دەنکەفرمێسکبێ.(آویزه لوستر) (۶) مرۆڤی دەست ولاقکورت.(دست و پا کوتاه)

ئەشکاف: [ناو]گەنجە؛ دۆڵابی؛ کۆمۆدی دیواری.(گنجه)

ئەشکانی،یائەشکانیان: [ناو]تایفەیێک لەشا و دەسەڵاتدارانی ئێرانیبوون.(اشکانیان)

ئەشکەپووز: ئەشکەبووس؛ ناوی قارەمانێکی شانامەیە.(اشکبوس)

ئەشکەر: [ئاوەڵناو] ئەشکەرە؛ ئاشکرا؛ دیار؛ خوویا؛ بەرچاو.(آشکار)

ئەشکەفتە: [ئاوەڵناو] گێل؛ حۆل؛ نەزان؛ بێ ئاوەز؛ نەفام.(نفهم)

ئەشکەنجە: [ناو]ئازار؛ ڕەنج.(شکنجه)

ئەشکەنە: [ناو]مزراویلکە؛ مزرۆکە(اشکنه)

ئەشکەو: [ناو]تەبەکیدارینی هەویر؛ تەشتی دارین بۆ ڕاگرتنی هەویر یان نان.(طبق چوبی جای خمیر)

ئەشکێرک: [ناو]شلکێنە(غذائییاتخممرغ و روغنوآرد)

+ ئەشکێڵ: [ناو](۱) ئشکێڵ؛ دەسەڵات؛ توانایی.(توانایی) (۲) فە رمان.(فرمان) (۳) دارێک کە دەخرێتە پشت دەرکە بۆ داخستنی دەرکە. (چوب پشت در) (۴) ئازار دان و ڕیسواکردن.(رسوا کردن) (۵) قوڵفە و ئاڵقەیڕەشماڵ(حلقچادر) (۶) سەمەندوک کردنی گیانلەبەرانی چوارپێ و بەستنی

دەست و پێیان بەشێوەی ڕاست و چەپ. (دست و پا بستن حیوانات) (۷) بەستنەوەی- سپلۆت یا زنجیری بەستنەوەی سەگ. (قلاده)

ئە شکێلکە: [ناو]شلکێنە. (خوراکی باروغن و تخم مرغ وآرد)

ئەشکیلۆک: [ناو]تۆکڵ؛ تۆخڵ؛ تێکوڵ. (پوسته)

ئە شم: [ناو]کەری شین ڕەنگ؛ کەری (شین- کەوە). (الاغ کبود تیره رنگ)

ئەشناسای: [چاوگە]ناسین. (شناختن)

ئەشناسنای: [چاوگە،ت]ناساندن. (شناساندن)

ئەشنە: [ناو]گوێژ؛ گێوژ. (زالزالک)

ئەشنیا: [لەچاوگەی شنیان]دەشنایەوە؛ دەشنیاوە؛ وەک: لەرینەوەی پەرچەم و گیا بەدەم باوە.(دراهتزازبود)

ئەشەدوو: کورتکراوەی ئەشهەدوو بیللا. (مخفف اشهد بالله)

ئەشەدو مەشەد: بۆتاریف کردنە؛ (ب) ئای لەو کارەچەن باشە. (به به)

ئە شێ: (۱) دەژییێت؛ دێنێت. (می ارزد)(۲) دەبێ؛ مەشیو؛ ئەشێ وابێ:دەبێ وابێ. (باید)

ئە شیا: [بەند](۱) ئەژیا؛ دەیهێنا. (می ارزید) (۲) مەشیا؛ دەبوو؛ ئەشیا وابووایە. (می بایست)

ئەشیف: [ناو]بژار؛ گژو گیای زیادی ناو زەرحات. (وجین. علف هرز)

ئەفتەو: [ناو]ڕۆژ؛ خۆر. (خورشید)

ئەفتەوبەر: [ناو](۱) چەتر. (چتر)(۲) سەیوان. (سایه بان)

ئەفتیار: [ناو]کەمتیار. (کفتار)

ئەفچکانن: [چاوگە،ت]جیق دەرهێنان؛ تلیقاندنەوە. (له کردن)

ئە فچکین: [چاوگە]تلیقیان؛ تلیقان؛ جیق- دەرهاتن. (له شدن)

ئەفراسیاو: (۱) ئەفراسیاب؛ پاڵەوانی تووارنی کە دژی ڕۆستەم شەڕی کردوە. (افراسیاب) (۲) ناوە بۆ پیاوان. (نام مردانه)

ئە فراندن: [چاوگە،ت]ئافڕاندن؛ خولقاندن؛ دروستکردن. (خلق کردن)

ئەفریقا: قۆرنەی ئافریقا؛ کەرتێ لەپێنج کەرتی وشکایی گۆی‌زەوی. (قاره آفریقا)

ئەفریقائی: خەڵکی ئافریقا. (آفریقایی)

ئەفریی: [ناو]هێلم؛ چەسپی دارتاشی؛ کە لە پێست و خوێن و ماسی چێدەبێت. (سریشم)

ئەفسار: [ناو]فد: لە ئاوێستادا (ئەئێوسار) هاتووە، هەوسار؛ هەفسار. (افسار)

ئەفسان: [ناو]هەسان؛ بەردەسان؛ سان.(فسان)

ئەفسانە: [ناو]فد: (۱) ناوە بۆ ژن. (نام زنانە) (۲) حەکایەت؛ سەرگوزەشتەی دەستکردی خەیاڵی و دوور لەڕاستی؛ چیرۆکی خەیاڵی. (افسانه)

ئەفسانەساز: فد: [ناوبک](۱) کەسێک کە چیرۆک سازدەکا. (۲) (ب) درۆ و بوختان‌ساز. (افسانه ساز)

ئە فسانەیی: [ئاوەڵناو] فد: (۱) لەباوەڕدا نەگونجاو؛ (۲) گرێدراو بە ئەفسانەوە: قارەمانی ئەفسانەیی.(افسانەئی)

+ ئە فسوونگەر: [ئاوەڵناوی بک،ناوی بک،] فد:

جادووبـــاز؛ ســـێحرباز؛ چاوبـــەس؛ (ب) عیشوەگەر. (افسونگر)
+ ئەفسەر: فـ‌د: [نـاو](١)خـاوەن مـەقـام و پایەی عەسکەری لە سیتوانیار بـەرە و ژوور؛ (افسر) (٢) ناوە بۆ ژنان.(نام زنانە) (٣) کڵاو و تانجی پادشایان. (افسر. دیهم)
ئـەفسـەری:[نـاو] فـ‌د: (١) کـار و شـوڵی ئـەفسـەری. (٢)[ئـاوەڵنـاو] پێـوەندیـدار بەئەفسەرەوە؛ وەک زانسـتگای ئـەفسـەری، بەرگی ئەفسەری. (افسری)
ئـەفسـەری جـوزء: فـ‌د: (ب) سـیتوان و سەروان. (افسر جزء)
ئەفسـەری‌جێنشـین: ئـەفسـەرێـک کـە لـە نـەبـوونی ئـامر (فـەرمانـدە)دا بریکـاری بـە ڕێوەبردنی کاروباری پادگان دەبێ بۆ مـاوەی ٢۴ کاژێر. (افسر جانشین)
ئەفسەری‌ستاد: فـ‌د؛ (١) ئـەفسـەرێـک‌کـە زانسـتگای‌شـەڕی (جـەنگـی) دیبێـت. (٢) ئەفسەرێک‌کە لـە ڕێخـراوی سـتاد دا شـوڵ دەکات. (افسر ستاد)
ئەفشار: [ناو](١) خانەی پێنجەمی تەختەنەرد. (افشار) (٢) مەنتەقـەی هـەو شـار. (منطقـە افشـار) (٣) مـەقـامی ئـاوازی ئـەفشـار لـە مۆســـــیقادا. (دســــتگاه افشــــاری در موسیقی)(۴)تەوژم؛ زۆر (فشار)
ئەفشـاربۆهێنان: زۆربۆهێنـان؛ تـەنـگ‌پێهـە ڵچنین. (فشار آوردن)
ئەفشاری:[نـاو] فـ‌د: مـەقـام و دەزگـاییێکی مۆسیقاییە. (افشاری)
ئەفشین: سەردار و ئامرێکی موعتەسەم خەلیفەی عەبباسی بووە؛ناوە بۆ پیاوان. (نام‌سردارسپاه معتصـم خلیفـە عباسـی.اسـم مردانە)
ئـەفشـین : ف. مـان. سـنوورەوان؛ نـاوە بـۆ پیاوان. (مرز دار؛ نام مردانە)
ئەفغان:[ناو] فد: خەڵکی ئەفغانستان. (افغان)
ئـەفغانسـتان: فـد: وڵـاتی ئـەفغانسـتان. (افغانستان)
ئەفغانی: [ئاوەڵناو،ناو] فد: (١) یەکەی پووڵی ئەفغانستان. (واحد پول افغانستان)(٢) خەڵکی ئەفغانستان.(مردم افغانستان)
ئەفـوایی: [ئـاوەڵناو،بـەنـد] دەمـی؛ قسـەی-ئەفواهی: وتەی خەڵک؛ وتەیێکی بێ‌بەڵگە و نەسەڵمێنراو. (افواهی)
ئەفەرۆز: [ناو](١) ئافەرۆز؛ بێحـەیـا؛ بێشـەرم. (بی حیا) (٢) وەلانراو؛ بەجێماو؛ بێبەش؛ بێ-وەری. (طرد)
ئەڤ: [جێناو]ئەو؛ ڤی؛ ئەو بـۆ نێرینـە؛ ڤـێ؛ ئەو بۆ مێ. (او)
ئەڤان: [جێناو]ئەوان. (آنها)
ئەڤ‌چەند: [بەند]هێندە؛ ئەونە؛ ئەوەندە؛ ئەڤ قاس. (آنقدر؛ اینقدر)
ئەڤدین: [ناو]تۆڵە. (تلافی)
ئەڤرا: [ئاوەڵناو]بڵیند؛ بەرز. (بلند)
ئەڤراز:[نـاو]هـەوراز؛ بڵینـدی؛ ئـەفـرا تـەپ؛ سەرەو ژووری‌کەل. (سر بالایی)
ئـــەڤـــڕاختن: [چاوگـــە،ت]پیاهـــەڵکـــوتن؛ تاریفکردن؛ بەشاخ و باڵداهاتن و خوێنـدن. (تعریف کردن)
ئەڤراندن: [چاوگە،ت]ئافڕاندن؛ دروسـتکردن؛

چێکردن؛ ئافەریدەکردن؛ خولقاندن. (آفریدن)
ئەڤرێست: [ناو]هەڤرێست؛ جۆرە دارێکە. (اسم درختیست)
ئەڤرۆ: [ئاوەڵناو،ناو،بەند] ئەورۆ؛ ئەمڕۆ؛ ئیڕۆ؛ هەڤڕۆ؛(ب)لەئەم زەمانەدا. (امروز؛ امروزه)
ئەڤڕەنگ: بەولەونە؛ بەوڕەنگە؛ بەوجۆرە. (اینطوری)
ئەڤشی: [ناو]دەورە دیواری کورتی ئاژاڵ تێکردن. (حیاط جای گوسفندان)
ئەڤشین: [چاوگە]وشکبوونی شیری ئاژاڵ. (خشک شدن شیر حیوانات.)
ئەڤقا: [بەند]ئەڤقاس؛ ئەوەندە؛ ئەونە؛ هێندە؛ هێند. (اینقدر)
ئەڤک: [ناو]میتکە؛ قیتکە. (چوچوله)
ئەڤۆر: [ناو]نێریەکێوی. (بزکوهی نر)
ئەڤە: (١) <ئەوە بەهەموو ماناییکەوە. (ئەوە هەڵگرە، هەر ئەوە بەتەنیا). (آنرا؛ او؛ آن) (٢) ئەوە بو ناڕۆی؟: ئەری بۆ ناڕۆی؟: بەس بۆ ناڕۆی؟. (دیگر؛ چرا؛پس)
ئەڤەڤە: ئەوتا؛ ئەوها. (اینست)
ئەڤەندە: [بەند،ت]ئەوەندە؛ ئەونە؛ ئەڤ چەند؛ ئەڤقاس. (آنقدر؛ اینقدر)
ئەڤهندە:[بەند،ت]ئەڤهێندە؛ئەوەندەهی. (اینقدر)
ئەڤی: [جێناو]ئەوی؛ ئەوەی. (ئەوەی وا لە دواوەوەیە؛ ئەوەی نەیخوا پەشیمان دەبێتەوە؛ ئەوی نەیخوا پەشیمانە) (کسیکه)
ئەڤێری: [بەند،جێناو]ئائێرە؛ ڤێری ئائێرانە؛ ئەئێرە. (اینجا)
ئەڤێها: ئەوەتا؛ ئەوەها. (اینجاست)

ئەڤێهانی: ئاوەتانی؛ ئەوەهای. (ایناهاش)
ئەقاقیا: [ناو]ئەقاقی؛ جۆرێک دارە. (اقاقیا)
ئەقچەم: [ناو]شەپۆل؛ پێل.(موج)
ئەقرەبا: فد: لە قوربی ئارەوییەوە هاتووە، قەوم و خێش؛ نزیکانی دەور و بەر. (اقربا)
ئەقفی: [ناو]خنجێری بچووک. (خنجر کوچک)
ئەقڵبڕکردن: [چاوگە،ت] تێگەیشتن؛ لە عەقڵ نزیک؛ ئەقڵ پی شکان . (فهمیدن)
ئەقڵپێشکان: [چاوگە،ت] سەرەندەرکردن لە کارێک؛ لێزانین؛ تێگەیشتن لەکارێک؛ کوڕە کە گەورە بووە عەقڵی بە چاکە و خراپە دەشکێت. (فهمیدن)
ئەقڵتێکچوون: [چاوگە،ت] گۆڕانی عەقڵ؛ خەرەفان؛ شێوانی هەستی تێگەیشتن. (ب) شێت بوون؛ خەرەفان؛ عەقڵ لە دەس دان. (زایل شدن عقل)
ئەقڵگەیین: [چاوگە،ت]عەقڵم نایگاتی پێم وایە درۆیە؛ تێگەیشتن؛ عەقڵ بڕکردن.(عقل رسیدن)
ئەقڵ لە چاوابوون: (ب) ڕواڵەت بین. (کنایه از ظاهر بین)
ئەقیق: [ناو]ئاقێق؛ عەقێق؛ ئاقێق. (عقیق)
ئەکبەر: عد؛ فد: ناوی پیاو. (نام مردانه)
ئەکتەر: [ناو]کۆڕی سینەماییە. ئارتیست؛ هونەرپیشەی شانۆ گەری و سینەما. (آکتور)
ئەکتیوڵ: [ناو]پۆماد؛ (جۆرێک وازلین)بۆ درگاکردنی دمەڵ(اکتیول)
ئەکلیل: [ناو]گەردێکە ڕەنگی کانزای زێڕ و زیوی بە بریقەی هەیە لەگەڵ ڕۆنی ئالیف

تێکەڵیدەکەن بۆ ڕەنگ‌کردن. (اکلیل)
ئەکلیل‌کاری: ڕەنگ‌کردن بە ئەکلیل. (اکلیل کاری)
ئەکوان: ناوی ئەکوانی‌دێو لە شانامەدا. (نام دیوافسانە)
ئەکوودەک: ئاخ و داخ بۆ لە دەس چوو. (افسوس و دریغ)
ئەکەدی: ناوی قەومێک‌لە نیژادی سامی کە٢٠٠٠ ساڵ پێش لەدایک بوونی مەسیح لە بەینی دوو چۆماندا دەژیان. (اکدی)
ئەکید: [ئاوەڵناو] عد: (١) ئەگید؛ مەزن؛ بەڕوومەت؛ گەورە و ڕیش سپی. (بزرگان قوم)
ئەگاڵ: [ناو]> عەگال؛ پەتکێکە جوان و با دراو ئارموان لەگەل چەفیە لە سەری دەبەستن. (عگال)
ئەگرنە: (١) ئێرەنا، لێرەنا. (اینجا نه)
(٢) لەگرنە: لە ئێرەن؛ لە ئەگرنە: لێرا نەن.(اینجا هستند)
ئەگرەیی: خەڵکی‌ئەگرە؛خەڵکی‌ئێرە.(اینجایی)
ئەگومر : وشەیێکی ئاوێستاییە (گەئوو،گیوو واتاگەورە؛ (بزرگ)
ئەگە: [بەند]هەگە؛ ئەگەر؛ هەرگا. (اگر)
ئەگەربۆ: [بەند،ت]ئەگەر بێتوو. (اگر بشود؛ احتمالدارد)
ئەگەرنە:[بەند،ت] فد: ئەگەرنا؛ ئەینا؛ ئەگینا؛ دەنا. (اگرنه؛ ورنه)
ئەگەر و نەگەر: (ب) کارێ کە دەرئەنجامی مەعلووم نییە. (پا در هوا)
ئەگەرێک‌هەیە: بۆی‌هەیە؛ شایەد؛ ڕێی تێدەچێ. (احتمال‌دارد)
ئەگید: [ئاوەڵناو] (١) گەورەی ئێل. (بزرگ) (٢) ئازا؛ شوجاع؛ نەبەز. (شجاع)(٣) پیاوماقوڵ؛ بە ڕوومەت. (محترم)
ئەگینە: [بەند]ئەگەرنا؛ ئەگینا؛ دەنا؛ ئەینا. (اگرنه)
ئەڵابەختەکی: عد؛ فد: [ناو] هەڵکەوت؛ شانسی؛ خۆ و بەختی؛ ڕەمەکی؛ تیرێکم-هاویشت ئەڵلابەختەکی لە ئامانج‌کەوت؛ قەزاوقۆرتەکی؛ قەزاو قوورەتی؛ ئاکۆیی. (شانسی)
ئەلاجگر:ئەلاجگرد؛ شارێکی‌کوردنشینە. (نام شهری است)
ئەڵاجووقە: [ناو]کایەی حەقلی‌مەقۆ.(الا کلنگ)
ئەلالەت: [ناو]تاقم؛ دەستە؛ کۆمەڵ. (دسته)
ئەڵاوەیسی: [ناو]مەقامێکی‌کۆنی‌کوردییە. (دستگاه الله ویسی)
ئەلبانی: [ناو]ئاڵبانی؛ ناوی وڵاتێکە نزیکی دوورگەی‌باڵەکان؛ ئەرناویت؛ ئەرنەووت؛ (آلبانی)
ئەڵبەت: عد؛ فد: [بەند] پاسەن؛ هەڵبەت؛ هەر وایە؛ بێگومان. (البته)
ئەڵبەتە: [بەند]پاسەن؛ هەڵبەت؛ هەروایە؛ هەڵبەتە؛ واسە. (البتە)
ئەڵبەکی: [ناو]مەنجەڵ؛ قازان؛ بەرۆش. (دیگ)
ئەلپەڕ: [ئاوەڵناو] ڕیاکار؛ دووڕوو؛ زەرقیباز؛ فێڵەباز؛ (ریاکار)
ئەلپەشک: [ناو]بەردی‌پاشۆر؛ بەردەپێ.

(سنگ‌پا)
ئەلحەو نارینحە: [ناو]گۆرانییێکی چەلەپاییە. (اسم آهنگی است)
ئەلف لە بێ نەکردنەوە: بە قەولی قانێع قول‌بە فول‌حاڵیبوون. (ب) بێسەواد؛ نەفام؛ هەڕ لە بڕ نەکردنەوە. (الف از ب نشناختن)
ئەلفوبێیی بڕیل: [ناو]ئەلفوبێیی تایبەتی کوێر کە پیتەکانی بەرزە و بە دەست پیاهێنان دەخوێنرێتەوە. (الفبای بریل)
ئەلفوبێیی مۆڕس: [ناو] هەریەک لە دوو دەستەعەلامەتی درێژ وکورت بۆ ناردنی پەیامی دوور بە دەنگی بۆقی درێژ و کورت؛ یان بە نوور یان شەوقی ماوەکورت و درێژ. (الفبای مورس)
•ئەلَق: [ناو]هەڵق؛ گەروو؛ قوڕگ؛ قوڕوو؛ گەڵوو. (حلق)
+ ئەڵقاوێز: (۱) ئاڵقەرێزی دەرکە؛ زریزە و زنجیری دەرکە داخستن. (زنجیر چفت در)(۲) لە سێدارەدان. (حلق آویز)
ئەلقایی: [ناو]دەروازەی گەورەی گوڵمێخی پان لێدراو. (دروازه بزرگ)
ئەڵقەبەگوێ: [ئاوەڵناو] ئاڵقەی غولامی لە گوێ؛ بەنی؛ بەندە؛(ب) حازر و ئامادە بۆ ئەنجامی هەر کارێک. (حلقه به گوش)
ئەڵقەپێکان: [چاوگە،ت]وەک پەپکەخواردنی مار؛ خۆ تێک‌ئاڵاندن؛ چەمەرەخواردن؛ پاپۆکە خواردنی مار. (چنبره کردن)
ئەڵقەدان: [چاوگە،ت]دەورەدان؛ پێچ‌خواردن بە دەور خۆدا؛ وەک پاپۆکەخواردنی مار.(حلقه شدن)
ئەڵقەدووگمە: [ناو]جێگای دووگمەداخستن؛ کونی جێگای‌دووگمە؛ قوڵفەی‌دووگمە (قۆپچە) داخستن. (جادکمه)
ئەڵقەڕێز: [ناو،ت]زنجیری داخستنی دەرکە.(چفت)
ئەڵقەڕێز و دوولایی: [ناو،ت]ئاڵقە و زنجیری داخستنی دەرکە کە دوولایی دەچێ بە ناویدا. (چفت و بست در)
ئەلقەمچی: [ناو]ئەلقەقەمچی؛ ئەنگوستیلەیێکە لەباتی نقیم ئەشرەفی یا کانزاییێک لە باری قەمچ بەسەریەوە دابەسترابێ؛ قەمچ واتا ڕیخی چکۆلە و پانی قەمچان؛ ئەل تورکییە واتا دەست، پەنجە. (نوعی انگشتر)
ئەلکای: (۱)دەلکای؛ دەچەسپای. (می چسبیدی)(۲)[ناوبەر] لکاو؛ چەسپاو؛ نووساو.(چسبیده)
ئەلکۆل: [ناو]تراوێکی ئاوربەرە کە دووجۆرە: (۱) خۆراکی، ئیتانۆل یان ئیتیلیک. (۲) غەیری خۆراکی میتانۆل، میتیلیک،کە زەکەریای ڕازی پاوێری کرد. (الکل)
ئەلکۆمێتر: [ناو]ئەلکۆل‌پێو؛ کەرەستەی ئەندازەگرتنی ڕادەی ئەلکۆل لە ئاوی هەلمەتکێندا. (الکل متر)
ئەلکۆلی: [ئاوەڵناو] (۱) هەر شت کە ئالوودە بە ئەلکۆل‌بێ؛ ئەلکۆلی. (آغشته به الکل) (۲) کەسێک کە بۆ ماوەیێکی زۆر خووی بە خواردنەوەی ئالکۆل گرتبێت. (الکلی)(۳) نۆشابەی(خواردنەوەی) ئالکۆل دار: نۆشابەی ئالکۆلی. (الکل دار)

ئەللوو: [ناو]هەڵووژە؛ ئاڵوو؛ ئاڵووچە. (آلوچە)
ئەڵمان: [ناو]دەوڵەتی ئاڵمان؛ ئاڵمانیا. (آلمان)
ئەڵمانی: [ئاوەڵناو+ ناو] (١) میللەت و زبانی ئاڵمانی. (مردم و زبان آلمانی)(٢) گرێدراو به ئاڵمانەوە. (آلمانی)
+ ئەڵماس: [ناو]کەربۆنی‌خالیس؛ ڕووژە؛ جەواهێرێکە بۆ شووشە بڕینەوە، یا لە جەواهێرسازیدا بەکار دێت. (الماس)
ئەڵماس‌نیشان: [ئاوەڵناو]دابەستراوی دەنکەگەلی ئەڵماس لە سەر شتێ بۆ جوانی. (الماس نشان)
+ ئەڵماسە: فد: [ناو]جۆرێک‌تێغەی ئامرازی جۆربەجۆر و دەمی برغووی کەربۆنداری سەخت و زۆر ڕەق و بە دەوامە کە لە بەردبڕین و ئاسنگەری و نەجاڕیدا بەکار دێت. (الماسە)
ئەڵمەدین: [ناو](١) پارچەی ئارمووش؛ قوماشی هەورێشمی. (پارچە ابریشمی)(٢) دار دەست. (چوبدست)
ئەلند: [بەند، ناو] بەرەبەیان؛ سبەی‌ساڵحان؛ سوای ساڵحان. (صبحدم)
ئەلۆ: اند؛ فد: سڵاوی تەلەفۆنی؛ هێلۆی ئینگلیزی. (الو)
ئەلۆئەلۆ: [ناو] عەلەشیش؛ بۆقلەموونە؛ بۆقلەمووتە. (بوقلمون)
ئەڵواتی: [ناو،بەرهەمی‌چاوگە] عد؛ فد: ئەلواتی؛کاری‌ئەلوات؛ هەرزەگی و عەییاشی و بەڕەڵایی و خوێریەتی و شەو گەردی و شەڵاتی. (الواتی)
ئەڵوار: فد: [ناو](١) درووی داری‌درێژی چوار پاڵوکراو. (٢) کۆتەداری‌بڕاوە بەمووری درێژ؛ ئاڵودار. (الوار)
ئەلوەدا [ناو]ماڵئاوایی؛ خوداحافیزی.(خدا حافظی)
ئەڵوەن : (١)ناوی چۆمێکە لە قەسری شیرینەوە بەرەو خانەقین دەڕوا(نام رودخانە- ایست) (٢)ناوی کێوێکە لە نزیکی هەمەدان. (کوە الوند)
ئەلە: [ناو]ئەڵۆ؛ هەڵۆ. (عقاب)
ئەلها: (١) کەڵکەڵە؛ ئارەزوو. (آرزو)(٢) ناوی‌خودا بە زمانی عیبری. (الها)
ئەلەزیز: [ناو]ئەلعەزیز؛ شارێکی‌کوردنشینی **تورکیەیە**. (نام شهری است)
ئەلەفە: [ناو]ئەشکێڵ؛ قوڵفەی‌خێوەت.(حلقە- چادر)
ئەلەک: [ناو]هێڵەک. (الک)
ئەلەگا: > ئێورگە؛ بۆسە؛ پەناگا. (پناهگاه)
ئەلەم:[ناو] عد؛ فد: عەلەم؛ دەرد و ڕەنج؛ ئازار؛ نەخۆشی؛ ئەو دەرمانە بخۆ عەلەمت (ئەلەمت) تیدا نامێنێ. (الم)
ئەلەمووت: ناوی قەڵاییێک لە نزیکی شاری قەزوێنی ئێران کە حەسەنی‌سەبباح سەرۆکی فیرقەی ئیسماعیلییەکان دروستیکرد.(الموت)
ئەڵێ: دەڵێ؛ ئەوشێ؛ دەبێژێ؛ دەبێژە؛ ماچۆ (می گوید)
ئەلیووردۆ:[ناو] شۆربای دان‌دار؛ دانوولە؛ شۆربای دانەوێڵە. (آش بنشن دار)
ئەلیف: [ناو]گیاییێکەڕۆنی ئەلیفی لێدەگیرێت و لەوێنەکێشانی ڕەنگ و ڕەوغەندا کەڵکی لێوەردەگیرێت. (الیف)

ئەلیک: [ناو]کوڵمە؛ ڕوومەت. (لپ)
ئەلیمی: [ناو]شاڵگەردن؛ ملپێچ. (شال گردن)
ئەڵیی: [بەند]ئەوشی؛ دەبێژی؛ ئێژی؛ دەڵیی؛ ماچی؛ وەکوو؛ ئەڵیی مانگە ئەونە جوانە. (گوئی)
+ ئەم: (١) [پێشگر] ئامرازی کەسی یەکەم بۆ ڕابوردووی بەردەوام؛ ئەمخوارد؛ ئەمهاڕی؛ ئەمشت؛ ئەمنووسی.(پیشوند.)(٢) بەجێگای دەم؛ ئەمخوارد: دەمخوارد؛ ئەمنووسی: دەمنووسی. (می در مضارع)
ئەمارات: عد؛ فد: کۆی ئەمارەت؛ کۆی ئەمیرنشین؛ ئەو وڵاتانە کە جێی فەرمانڕەوایی ئەمیرن. (امارات)
ئەماراو: [ناو]هەماراو؛ عەماراو؛ جێگای ئاو تێکردن و پاشەکەوتکردنی ئاو لە قەدیم دا. (انبار آب)
ئەمارداری: [ناو](١) فەن و زانستی بەڕێوە بردنی کاری ئەمبار و ئەمبارکردن. (٢) شۆلی بەڕێوەبردنی ئەمبار.(٣) کرێی عەمبارکردنی باری هاتوو لە پۆستەخانە یا گاراج کە ئەمباری دەکەن تا خاوەنەکەی بێت و بیباتەوە. (انبار داری)
ئەمارقەرسێنی: سەرحیسابی پیتەوای ئەمار بوون؛ ژماردنی کەلوپەلی عەمبار و پێک‌گرتنیان لەگەڵ دەفتەری ئەمباردا. (انبارگردانی).
ئەماری: [ناو]عەمباری؛ ئەمباری؛ (ب) شوێنێکی‌بچووک لە ماڵدا وەک خەڵوەتی؛ مەکۆی ئامرازی زیادی وکەلوپەلی ماڵ. (انباری) > ئەنباری
ئەماری ئاڵف: کایەن؛ شوێنی عەمارکردنی کاو وێنجە و سەوزاڵف. (انبار علوفه)
ئەماری دانەوێڵە: کەنوو یان شوێنی ئەمار کردنی دەغڵودان. (انبار غله)
+ ئەمان: [ناو]فرسەت؛ دەرفەت؛ مۆڵەت؛ بەڵام؛ ئەمما؛ دەخیل.(فرصت؛ اما)
ئەمان پێدان: [چاوگە،ت] پەنا بەکەسێک دان و پاراستنی لە ناهێمنی و مەترسی؛ فورسەت پێدان. (امان دادن)
ئەمان پێنەدان: [چاوگە،ت]پەنا پێنەدان ؛ دەرفەت نەدان؛ بڕست و فورسەت لێسەندن؛ بە سەردا نەچوون و لێنەبووردن؛ هەر سەری لە سەنگەر دەرکەوت ئەمانی پێنەدا تفەنگێکی تێگرت. (امان ندادن)
ئەمان‌خواستن: [چاوگە،ت](١)پەنا بە کەسێک بردن بۆ پارێزران لە ناهێمنی و شەڕو کێشەو خەتەر.(٢)داوای هەل و مەرج و فورسەت و هێمنایەتی‌کردن.
(امان خواستن)
ئەمان لێبڕین: [چاوگە،ت] تەنگ پێهەڵچنین؛ زۆر بۆ هێنان؛ هەراسان‌کردن. (امان بریدن)
ئەماننامە: فد: [ناو] نووسراوەیێکی ڕەسمی یان دەوڵەتی، برێتی‌لەوە کە گیان و ماڵی خاوەن ئەماننامە بپارێزرێت.(امان نامه)
ئەمانەتخواز: [ناو]کەسی‌کەداوای شتی‌دەکا بە ئەمانەت کە دوایی بیداتەوە. (امانت خواه)
ئەمانەتخوازی: [ناو،بەرهەمی چاوگە] کاری خواستن و داوا کردنی شتێ بۆ ماوەیێک. (امانت خواهی)

ئەمانەتدار: [ئاوەڵناو] [ناو،ت]فد: (۱) کەسێک کە ئەمانەتی پێ سپێردراوە. (۲) کەسێک کە جێی باوەڕی جەماوەرە؛ ئەمین؛ (ب) ئەمین و دروستکار.(امانت دار)
ئەمانەتداری:فد: [ناو،بەرهەمی چاوگە] دەستپاکی و چاک ڕاگرتنی ئەمانەتی خەڵک؛ ئەمینی. (امانت داری)
ئەمانەتفرۆشی: [ناو،بەرهەمی چاوگە] دووکانی فرۆشتنی کەلوپەلی خەڵک؛ (ب) دووکانی فرۆشتنی کەلوپەلی کارکردوو (کۆن). (سمساری)
ئەمانەتی: (۱)[ئاوەڵناو] ماڵی ئەمانەت؛ شتی وەرگیراو بە ئەمانەت. (۲) بۆ ماوەیێک؛ بۆکاتێک؛ بۆ ماوەیێک بە ئەمانەتی لێرە ماومەتەوە سیٔمانگیتر دەڕۆم. (امانتی)
ئەمانەتی پۆستی: [ناو،ت] شتێک کە بە پۆست دا دێت یان دەنێردرێت؛ بەستەی پۆستی. (امانت پستی)
ئەمبا: (۱)[ئاوەڵناو] هەمبا؛ هاوشان. (هم شان)(۲) دەمبا؛ لەگەڵ خۆی دەمبا. (همراه خود می برد)
ئەمبایی: [ناو]هەمبایی؛ هاوقەدی؛ هاوقەرایی؛ هەمشانی؛ هاوقەدری. (هم شانی)
ئەمبوڕ: [ناو]جۆرێک گاز بۆ گرتنی شت یان دەر کێشانی بزمار لە تەختە و شتیتر وەک گاز ئەمبوڕ؛ ئەمبوڕدەستی؛ دەمباریک. پڵاس. (انبر)
ئەمجا: [بەند]ئەمجار؛ ئەوجار. (ایندفعه)
ئەمجارە: [ناو،بەند]ئەم دەفعە؛ ئەم کەڕەتە. (اینبار)
ئەمدەس بەودەس نەزانین: (ب)کاری پەنامەکی کردن بەتەڕدەستی. (کار سری کردن)
ئەمدەس و ئەودەسکردن: خۆ خافڵاندن. (دست دست کردن)
ئەمدیو ئەودیوکردن: (۱) شانەوشانکردن لە ڕاکشانا. (غلطیدن در دراز کشیدن) (۲) سەرکێشان بۆ هەموو وەتاغ و ژوورێک. (سرک کشیدن) (۳) هاتوچۆی لە سنوور پەڕینەوە. (آمد و رفت پیاپی از مرز) (۴) کونکردن بە گوللە و دەرچوونی لە لاییێکی دیکەوە؛ ئەم دیو ئەو دیو سمین. (سوراخ شدن سرتاسری بدن با گلوله)
ئەمراز: [ناو]ئامراز؛ کەرەستە. (وسیله)
ئەمڕاز: [ناو]ئامڕاز؛ هامڕاز؛ هاوقسە؛ هاونشین؛ هەمڕاز. (همراز)
+ ئەمڕۆ: [ئاوەڵناو، بەند] ئیرۆ؛ (ب) لەم ڕۆژگارەدا؛ ئێستا؛ ئەمڕۆ چەقۆکێشی باوی نەماوە. (امروزه)
ئەمڕۆکە: [بەند]ئەوڕۆکە؛ لەو ڕۆژگارەدا؛ ئیمڕۆکە؛ ئیمڕۆ. (امروز)
ئەمرونیا: [ناو،ت]لە(ئەمرونەهی)ی فارسییەوە هاتووە، ئەمر و نەهی؛ لە ئەمرو نیای کەسێکدابوون: لە ژێر فەرمان و گوێڕادێری کەسێکدابوون. (تحت امر)
ئەمڕۆ و سبەی: [بەند](۱) (ب) لەم ڕۆژانە دا؛ بەم زووانە؛ ئەمڕۆ و سبەی دێتەوە.(۲) ئەمڕۆ تا سبەی؛ دەستاودەست پێکردن؛ ماتڵکردن.(امروز و فردا)
ئەمڕۆ و سبەی پێکردن: خافڵاندن و

دواخستنی کارێک. (امروز و فردا)
ئەمڕۆیی: [ئاوەڵناو]ئیمڕۆژی؛ مـۆدیئـەمـڕۆ؛ بابەتی ئەمڕۆ؛ پێوەندیـدار بـەکـاتی ئێسـتاوە. (امروزی)
ئـەمـری‌خێـر: کـاری‌خێـر؛ (ب) هـاو سـەر مـارەکـردن؛ زەمـاوەنـدی ژن‌هێنـان و شووکردن. (امر خیر)
ئەمریکا:ئامریکا: ناوی قوڕنەی ئەمریکا لـە - نـاوی (ئامـەریکـۆ ویٚسـپۆچی) هـاوڵێکی کریستۆف‌کلۆمب وەرگیراوە لـەو کاتـەدا کـە قوڕنەی ئەمریکایان پاوێر کرد و ناویان لێنـا. (قاره آمریکا)
ئەمسا: [بەند]ئیسە؛ ئێسا؛ ئێسە؛ ئێستە. (حالا)
ئەم شـاخ و ئـەو شـاخ‌کـردن: (ب) قسـەی دژبەیەک‌کردن؛ قسـەگـۆڕین؛ ڕاڕا بـوون. (از این شاخه به آن شاخه پریدن)
ئەمشاسپەنـد: نـاوی هـەریـەک لـەحـەوت فریشتەکانی دینی زەڕدەشت کە هەر کام بەر پرس یان ڕاسپاردەی بە ڕێوەبردنی کـارێکن بە ئیرادەی ئاهورا مەزدا. (امشاسپند)
ئەمشەوانە: [بەند،ناو،ت]ئـەم چـەنـد شـەوە. (این شبها)
ئـەمشـەوگـین: [ئـاوەڵنـاو] هـی‌ئیمشـەو؛ ئەمشەوین؛ پێوەندیدار بە ئەمشەووەوە؛ شـامی ئەمشەو گین: شامی ئەمشەو. (امشبی)
ئەملا: [جێناو]دژی ئەولا؛ لای نزیکتر؛ لایە- نی نزیکتر. اینطرف)
ئەملا و ئەولا: [جێناو](١) شانە و شان؛ بـەم- لاو ئەولادا خۆی دە لەنگێنێ. (٢) لای ئـەم وئەو چوون بۆئەنجامی کارێک. (٣) جێگـای
جۆراوجۆر؛ لەم لا و ئەولا باسی چاکـەی تـۆ دەکەن. (این ور و آنور)
ئەملک: [ناو]بەرخی ساوا. (نوزاد بره)
ئەملکن: [ناو]بەرخێک کە تەمـەنـی لـە دوو مانگ کەمتربێ. (بره تا دو ماهه)
ئەمماتێخستن: [چاوگە،ت] ئەگـەرتێخسـتن؛ (ب)بەهانە هێنانەوە؛ بڕوو بیانوو تاشین. (اما و اگر)
ئەمن‌وئەمان: [ئاوەڵناو] فـد: ئـارام و دوور لـە ترس و خـۆف و ئـاژاوە و شـەڕوشـۆڕ؛ لـە- هێمنایەتیدا. (امن و امان)
ئەمنە: (١)[بەند] ئەمەنە؛ ئەمەندە؛ ئـەوەنـدە؛ هێندە. (٢) ئارامە؛ هێمنە. (اینقدر؛ آرم است)
ئـەمنـەسـوورەکـە: [نـاو] ڕێخـراوی (ئیستیخبارات) و زیندان و شوینی ئـەشـکە- نجەی سەربە ڕێژیمی ملهوڕی بەعس بوو لە شاری سلێمانی کە لە سەرە تای شۆڕشدا بـۆ گرتنی ئەو شوێنە خوێنی لاوانی کـورد عـە- رزی سوورکرد. (سازمان امنیت رژیـم صـدام درشهر سلیمانیه)
ئەمنیە: [ناو]ژاندارمەی قەدیم. (امنیه)
ئەموئەو: ئیشارە بە خەڵکـی نادیـار؛ تـەواوی ماڵەکەت دا بە ئەم و ئەو. (این و آن)
ئەمووس: [ناو]ئەنگوس؛ قامک؛ تبل؛ کلـک. (انگشت)
ئەمووستیلە: [نـاو]ئـەنگوسـتیلە؛ کلکـەوانـە. (انگشتر)
ئەمهاری: زبانی زۆربەی خەڵکی ئێتیۆپی کـە لە ڕەچەڵەکی زبانگەلی سامییە. (امهاری)
ئەمەچەو: ئەمە چی‌بـوو؛ ئـەوشـتە چـی‌بـوو؛

ئەمەچەو هەموو ڕۆژێک دێیت. (این چیه)
ئەمەهای: ئەمەتا؛ ئەمە لێرەیە.(اینست)
ئـەمـەکـحـەرام: [ئـاوەڵنـاو] (ب)بێـوەفـا؛ بێناخوون؛ سپڵە. (بیوفا)
ئەمیـان: (١)[جێنـاو]ئـەمـەیـان.(ایـن‌یکـی) (٢)[نـاو]کیسـەی پـوول؛ هـەمیـان؛ هـەـ-مانە.(کیسه چرمی)
ئەمیـر:[نـاو] عـد؛ فـد: (١) پلـەی لـە سـەر هەنگی بەرەو ژوورتر لە ئەرتەشدا(لە سوپای ئێراندا).(٢) ناوە بـۆ پیـاوان. (٣) سـەرکـردە. (امیر)
ئەمیرزادە: [ناو] عد. فد. کوڕی‌ئەمیر؛ لە بنـەـ-ماڵەی ئەمیر. (امیرزاده)
ئەمیرە: عـد؛ فـد: لـەقـەبـی ژنێـک کـە لـە بنەماڵەی پاشا و ئەمیربووە. (امیره)
+ ئەمین: [ناو] [ئاوەڵنـاو] (١) هـەریـەک لـە ئەندامانی کوڕی ئومەنا. (امنا)(٢) کەسێک‌کە دادگا هەڵیـدەبژێرێـت بـۆ ئاگـالێبوونی مـاڵی هەتیو یا کەسێکی تر کە پێویستی بە ئەمـین هەیە. (امین) (٣) ناوە بۆ پیاوان. (نام مردانه)
ئەمـین‌بـوون: [چاوگـە،ت](١) ئـەرخـەیـان؛ ئەرخایەن؛ لەو شوێنە ئەمین نـیم: متمانـەی پێناکەم: جێگای مەترسیە. (امین بـودن) (٢) جێی باوەڕ بوون؛ دەست و چـاو پـاکـبـوون؛ دەست و چاو پاکی. (امین بودن)
ئەمیندار: [ئـاوەڵنـاوی‌بـک+نـاوی‌بـک] فـد: کارگێڕ و سەرکاری ئاغا بۆ بەڕێوەبردنی‌کار و خـەرمـان هـەڵگـرتن؛ دەستوچاوپـاک و جێگای‌متمانە.(امین دار)
ئەمینداری:[ناوبەرهـەمـی‌چاوگـە] فـد: (١) دەست و چاو پاکی؛ (٢) کاری ئەمینـدار. (٣) شۆلی سەرکاری و خـەرمـان هـەڵگـرتن لـە گونددا. (امینداری)
ئەمینکردنەوە:[چاوگـە،ت]تـرس ڕەواندنـەوە، بڕۆن ئەو دزانە ئەمین‌کەنەوە: ((ئـارام کردنـە وە، ئەرخایەنیان‌کەن)؛ گرتنـەوەی بـارگینی بەڕەڵا بوو. (مطمئن کردن؛ آرامکردن)
ئەن: [بەند]چەندە؛ چەنـد؛ هـەنـدێ؛ هێنـد؛ (چقدر)
ئەناب: [ناو]شیلە ؛ ددانی پێشەوەی ڕەشەوڵاخ ئەگەر پکەوێت نیشانەی ئەوەیە تەمەنـی لـە چوار ساڵ بەرەو ژوورە. (دندان جوانی گاو)
+ ئەنـاز: (١) پاشـگر: تـووڕدەر؛ هـاوێژ؛ تیـر ئـەنـداز: تیرئـەنـاز، فڕێـدەر. (٢) پاشـگر: پانکـەرەوە؛ ڕاخـەر؛ داخـەر؛ پانکردنـەوەی فەرش و ڕاختنی بۆ پای ئەنداز؛ پا
ئەنداز: پایەناز. (انداز)
ئەناشتا:[ناو](١) سبەینـان پـێش بـەر قلیـان خواردن؛ لـە خـورێنی. (ناشـتا) (٢) ناشـتایی؛ چاشت؛ خواردنی‌بەیانی؛ سبحانە؛ بەر قلیـان. (ناشتایی)
ئەنام گیان:[ناو]ئازای پێکهێنەری‌لەش؛ ئازای ئەنام؛ ئازای ئەندام.(اعضای‌بدن)
ئەنبـارداری: [نـاو]عـەمـارداری: (١)پیشـەی ئاگاداری‌لە هەمار و سەرحیسابی شتی هەمار کراو بوون. (٢) کرێی ڕاگرتنی هەر شت کـە لە هەمارا ڕاگیرێ. (٣) زانستی هەمار کـردن و بە ڕێوەبردنی کاری هەمار.(انبار داری)
ئەنبارکردن: [چاوگە،ت]عەمارکردن: دانان لە ئەنباردا .(لە ڕوانگەی زانستیەوە: کۆکردنـەوە

و هـەڵچنـین و ڕاگـرتن و پاراسـتنی هـە-
ركاڵاییێک لە هەمارا. (انبار كردن)
ئـەنبـاری: [نـاو+ئـاوەڵنـاو] (١) عـەمبـاری؛
وەتاغێکی بچووک بۆ دانانی کـەلوپـەل لـە
ماڵدا؛ هەماری. (انباری) (٢) هەر شت ڕاگیراو
لە هەماردا؛ هەر میوە یان خواردە مەنـی کـە
شیاوی هەمارکردن بێت؛ پیـازی هـەمـاری؛
پێرەلماسی ئەنباری. (انباری)
ئەنباریئارد: کەنـوو؛ شـوێنی عـەمبـارکردنی
ئارد. (انبار آرد)
ئەنبان: [ناو]هەمبانە؛ هەمانە؛ هەوانە؛ هەڤانە؛
هەوان؛ هومبان؛ هەڤان؛ هەنبانە؛ کیسـە لـە
پێستی خۆشکراوی وردە حەیوان. (همیان)
ئـەنبـوڕ: [نـاو] مقـاش؛ ئـەمبـوڕ؛ پوولـووگر؛
ئـامرازی دوو شـاخەی کـانزایی بـۆ گرتنـی
سکلْ و پوولووی ئاور. (انبر)
ئەنبوڕدەستی: [ناو] پڵاس؛جۆرێک گـازی دەم
پانە؛ بۆ بزمار دەرهێنان و قرتاندنی سـیم؛ لـە
کاری سیمکێشیکارەبادا لـە نـەوعێکـی کـە
دەسکەکەی ڕووکێشی لاسـتیکییە کـەڵـک
وەردەگرن. (انبردست)
ئە نبۆژە نی: [ئـاوەڵنـاو]ماددی؛سـەربـەمـاک؛
(دژی پژۆنی). (مادی)
ئەنبە[ناو] هێندد؛ فـد: عـەمبـە؛ (١) دارێکـە
هەمیشە سەوز لە شوێنی گەرمدا دەڕوێ؛ (٢)
میوەی ئەو دارە. (انبه)
ئەنتاری: [ناو]کەوا. (لباس بالا تنه)
ئەنتوپەهەت: [ناوبـەر]گومـان لێکـراو؛ جێـی
شک. (جای شک و شبهه)
ئەنتەر: [نـاو]عـەنتـەر؛ جۆرێـک مـەیمـوون.
(عنتر)
ئـەنجـامبـوون: [چاوگـە،ت]بـەگائامـەی؛
جێبەجێبوون؛ تەواوبوونیکـار؛ هاتنـەکـرن.
(انجام شدن)
ئـەنجـامدان: [چاوگـە،ت] جێبـەجـێکـردن؛
پێکهێنان؛ پێکـئانین؛ تەواوکردنیکار؛ بـەگـا
ئاردەی؛ قەداندن. (انجام شدن)
ئەنجوجە: [ناو] ئەنجووجەک؛ ناوکی هەرمـێ
بە برژاوی، کـە دەیتـروکێنن. (تخـم گلابـی
بودادە)
ئەنجومـەنئـارا: [ئـاوەڵنـاو] مـەجلـیسئـارا؛
کەسێککە کۆڕ و مەجلـیس دەڕازێنێتـەوە و
گەرمیدەکا.(مجلس آرا)
ئەنجومـەنـی ئـەدەبـی: کـۆڕی شـاعیران و
نووسـەران و وێـژە وانـان. (انجمـن ادبـی)
ئەنجومەنی بەڕێوەبەری: لێژنەی هەڵسـووڕ-
اندن و کار ڕاپەڕاندن. (انجمن اداره کردن)
ئەنجومەنیشار:کـۆڕی شـوڕایشـار و بـەر-
پرسانی شارەداری: شارەوانی. (انجمن شهر)
ئەنجومەنیلادێ: کۆڕی ئەنـدامانی شـوڕای
گوند. (انجمن دە)
ئەنجومەنی ماڵو مەدرەسـە: کـۆڕ لـەگـەڵ
بـەرپرسـانی مـەدرەسـەدا. (انجمـن گرتنـی
دایکوبابی منداڵە مەدرەسە خانە و مدرسە)
ئەنجە ئەنجە: ئەنجن ئەنجن؛ لەت
لەت؛ کوت کوت. (تکە تکە)
ئەنجیر: [ناو]هەنجیر. (انجیر)
ئەنجیر باوا: [ناو]مەوز. (موز)
ئەنداز: [پاشگر] (١)تووڕدەر؛ هـاوێژ؛ فڕێـدەر؛
(٢) ڕاخەر؛ داخەر؛ پانکەرەوە،

وەک: پائەنداز. (پسوند)
+ئەندازە: [ناو]ئەنازە؛ قاس؛ هێند؛ ڕادە؛ میزان؛ حەد؛ قەد؛ قەرا؛ پڕبەپڕ؛ نەزیاد نەکەم؛ نەشل نەتوند. (اندازە)
ئەندازەبوون: [چاوگە،ت]کەوشەکانی من ئەندازەیپای‌تۆن؛ بە قەدبوون؛ پڕبەپڕبوون؛ بەقەرابوون. (اندازە بودن)
ئەندازە ڕاگرتن: [چاوگە،ت] (ب) زیادە ڕەوی نەکردن؛ ڕادە ڕاگرتن؛ لە حەد نە چوونە دەر. (اندازە نگهداشتن)
ئەندازەکردن: تاقی کردنەوەی جل و بەرگ وکەوش بۆ ئەندازەبوون؛ سەر ڕاستکردنی زۆر و کەمی؛ ئەندازەگرتن. (پرو؛اندازە کردن)
ئەندازەگر:[ناوی‌بک] فد:کەسێک کە شتێک دەپێوێت و سەنگینی(کێش) یان درێژایی و پانایی دیاری دەکات یان بە قەد دەگرێت یا پێک دەگرێت. (اندازە گیر)
ئەندازەگرتن: [چاوگە،ت]بەقەدگرتن؛ بەراوەردی شتێک لەگەڵ شتێکی‌تردا؛ پێکگرتن؛ پێوان و کێشان و گەزکردن. (اندازە گرفتن)
ئەندۆک: [ناو]داری بەینی دوو لۆلەپ؛ ناو دۆک؛ نێرەژن؛ داری نێو مەشکە؛ داردۆژەنگ. (چوب زبانە دار بالای مشک)
ئە ندونێزیایی: [ئاوەڵناو+ ناو] (۱) خەڵکی ئەنۆنێزی. (مردم اندونزی) زبانیان (زبان آنها)
ئەندەر:لەناو؛ ژناقدا؛ هۆندۆر؛ جەدئەندەر جەد: پشتا و پشت. (اندر)
+ئەندەروون:[ناو] فد: ناخی هەر شت؛ناو.(اندرون)
ئەندەروونی: [ناو]ئەندەروون؛ هۆندۆر؛ ژووری ماڵەوە؛ خانووی تایبەت بۆ خێزانی ماڵ؛ دژی بیروونی. (اندرونی)
ئەندەک: [بەند] فد:(ف.مشە).هەنەک؛ هێندیک؛ هەندەک؛ تۆزێ؛ کەمێ؛نەختێ. (اندک. کم)
ئەندەکۆ: [ناو]وێنجە. (یونجە)
ئنڕاندن: [لە چاوگەی ئەنڕین) تووڕەکردن و قەڵس‌کردن. (عصبانی کردن)
ئەنڕۆک: [ئاوەڵناو]جنگز؛ تووڕە؛ قەڵس.(عصبانی)
ئەنڕیشە: [ناو]هەندرێشە؛ جۆرێک گیایە.(نوعی‌گیاە)
ئەنڕین: [چاوگە]تووڕە و زوێربوون. (عصبانی شدن)
ئەنزەلۆک: [ناو]کولبە؛ کۆخت؛ کۆخ؛ خانوچکەی خراپ. (کلبە)
ئەنفیە:[ناو] فد: تێکەڵاوێک لە ئەجزا و هەندێ گیا بۆ هەڵمژین و سەرخۆش بوون؛ بڕنووتی؛ لە تورکییەوە هاتووە؛ بڕنی‌ئەوتی واتا گیای لووت: گیای هەڵمژین. (انفیە)
ئەنفیەدان: [ناو]قوتوو یان کیسەی ئەنفیە تێکردن. (انفیە دان)
ئەنگ: [ناو]ڕووپەڕێکی نووسراو کە نووسراوەکەی کون‌کرابێ، و دروشم و نیشانەی فابریکای لە سەرجەبعە(جەعبە) و تەلیسی‌کاڵا پێ دەنەخشێنن. (انگ)
ئەنگاو: [ناو]هەنگاو. (قدم)
ئەنگر: [ئاوەڵناو] سڵ؛ تووڕە؛ قوشقی؛ زیز؛ تۆراو. (عصبانی)

ئه‌نگ‌لێدان: [چاوگه‌،ت](١) مۆر و نیشان دانان له‌ سه‌ر به‌سته‌ و جه‌عبه‌ و ته‌لیسی پڕ له‌ کاڵا. (٢) تۆمه‌تلێدان؛ ناوخستنه‌ سه‌ر که‌سێک. (انگ زدن)

ئه‌نگوتکه‌: [ناو](١) جۆرێک تریێ. (نوعی انگور) (٢) گونگ؛ ئه‌نگوتک. (چونه)

ئه‌نگوٚڕ: [ناو]تام؛ چێژه‌. (طعم)

ئه‌نگووس‌پیانان: [چاوگه‌،ت] قامک پێدانان؛ له‌ جیاتی واژۆ به‌ سه‌ری قامک مۆر به‌ به‌ڵگه‌دانان. په‌نجه‌ مۆر کردن. (انگشت زدن)(ب)په‌ژراندن.

ئه‌نگوست تێخستن: [چاوگه‌،ت] (ب) شێواندن و ئاژاوه‌ نانه‌وه‌؛ خۆتێهه‌ڵقورتاندن؛ (ب) ده‌ست له‌کاریێ وه‌ردان.(آشوب بپا کردن)

ئه‌نگوسته‌ گه‌وره‌: [ناو]که‌ڵه‌ ئه‌مووست؛ تبلا مه‌زن؛ تلیا مه‌زن؛ قامکه‌ گه‌وره‌؛ به‌رانیێ؛ قامکی‌هه‌ره‌ قه‌ویی ده‌ست وپا. (انگشت شصت)

ئه‌نگوستیله‌ی بێکاسه‌: ئاڵقه‌ی په‌نجه‌؛ ئه‌نگوستیله‌ی بیٚ‌نقیم.(انگشتر بی‌نگین)

ئه‌نگوستیله‌ی درومانیێ: ئه‌نگوسانه‌؛ قووچکه‌؛ کلکه‌وانه‌ی درومانیێ؛ سه‌رتلیک؛ هنگوستۆک. (انگشتانه)

ئه‌نگوشت:[ناو] فد: قامک؛ ئه‌نگووس؛ تل؛ تبل؛ کلک. (انگشت)

ئه‌ نگوشت نیشان: [ئاوه‌ڵناو] ئه‌نگوشت‌نوما. (انگشت‌نما)

ئه‌نگوشته‌ری: فد: [ناو]ئه‌نگوستیله‌؛ کلکه‌-وانه‌؛ (انگشتر)

ئه‌نگووس گه‌زین: (ب)په‌ژیوان‌بوونه‌وه‌؛ له‌ حه‌سره‌تدا قامک بردن به‌ ده‌ما و گازلێگرتن.(انگشت‌گزیدن)

ئه‌نگووس له‌ سه‌ردانان: (١) ده‌ست له‌ سه‌ر شتێک دانان و دیاریکردنی شتی دڵخواز.(٢) هێما به‌کاریا باسێک‌کردن و دیاریکردنی خاڵێک له‌باسێکدا.(انگشت روی چیزی گذاشتن)

ئه‌نگووس‌نیگاری: [چاوگه‌،ت](١) وێنه‌ هه‌ڵگرتن له‌ هێڵی سه‌ر قامک بۆ دۆزینه‌وه‌ی خاوه‌نه‌که‌ی. (٢) وێنه‌ هه‌ڵگرتن له‌ جیێ شوێنی سه‌رپه‌نجه‌ بۆ دۆزینه‌وه‌ی دز و خراپه‌ کار. (انگشت نگاری)

ئه‌نگووسه‌براتووته‌له‌: تبلی په‌نای قامکه‌ تووته‌له‌. (انگشت چهارم)

ئه‌نگووسه‌ ناوگین: [ناو]تبلی ناوه‌ڕاست؛ زه‌ڕنه‌قووته‌؛ به‌رزه‌ملیێ؛ تلیا ناوین. (انگشت وسط)

ئه‌نگووسیێ: قامکێک.(ب)که‌مێک.(یک انگشت)

ئه‌نگووسی ئیشاره‌: ئه‌نگووسی شاده‌؛ دۆشاو مژه‌. (انگشت سبابه)

ئه‌نگه‌بین:[ناو] فد: (١) هه‌نگوین. (عسل) (٢)شیره‌ی گه‌زئه‌ نگه‌بین. (گزانگبین)

ئه‌نگه‌چه‌ری: بێحه‌یا؛بیٚ‌شه‌رم. (بیشرم)

ئه‌نگیر: [ناو]تریێ. هه‌نگور. (انگور)

ئه‌نۆش: نۆش؛ (ب) نۆشی گیانت‌بیێ:به‌گیانت-خۆش و گه‌وارابیێ. (نوش)

ئه‌نووخته‌: [ناو]پاشه‌که‌وت. (اندوخته)

ئه‌نووخته‌کار: [ناوبه‌ک]پاشه‌که‌وت‌کار.

(اندوخته گر)
ئــــەنووختـــــەکـــــردن: [چاوگـــــە،ت] پاشەکەوتکردن.(اندوخته کردن)
ئــەنێشــە: [نــاو](١) بیــر؛ هــۆش؛ فکــر؛ خەیاڵ.(اندیشه)(٢) ترس؛ خۆف. (ترس)
ئەنی‌گەش: [ئاوەڵناو] (١)ڕووخۆش، (٢) جــوان؛ قــەشــەنــگ؛ خۆشــکۆک؛ نێوچــاو کراوە.(بشاش؛ زیبا)
+ ئەنیماتۆڕ: فد: [ناو،بک]کەسێک‌کە فیلمــی کــارتۆن (ئــەنیمــەیشــێن) دروســت دەکــات. (انیماتور)
+ ئەنیمەیشێن:[ناو] اند؛ فد: فیلمێــک‌کــە بــە وێنە گرتنی پەیتاپەیتا و لە سەریەک لە شتی بێگیـــان وەک بووکـــە چینـــی و وێنـــەی نیگارکێشی چێدەبێ. (کارتون)
ئەنین: داد و هاوار و ڕۆڕۆ. (داد و هوار)
ئەوارە: [ئاوەڵناو] ئاوارە؛ ئەراکێــل؛ دەربــەدەر؛ ســـەرگـــەردان؛ بێئـــەنـــوا؛ دەروەدەر؛ تـــەرە؛ هەڵوەدا؛ پەڕموازە. (آوارە)
ئەوارەیــی: [بــەرهــەمــی چاوگــە]ئــاوارەیــی؛ دەربەدەری؛ بێ ئەنوایی؛ بێجێگە و ڕێگەیــی. (آوارە ای)
ئەوازین: [ناو]وازن؛ زریان.(بادیکــە ازشــمال- میوزد)
ئەوباش:[ناو] عد؛ فد: ئەڵوات؛ هەتیومــەتیــو؛ بەرەڵا؛ ئەڵۆجەلۆ؛ لات و لــووت ؛ بێســەروپــا؛ وێڵگەرد؛ رووتەوپووتە؛ هەرزە؛ گــەدموگــودە؛ سووکــوچرووک؛ شەڕلاتان و شــەڕ فــرۆش. (اوباش)
ئەوباشی: فد: [بەرهــەمــی چاوگــە]ڕەوشــتی ئــەوبــاش؛ کــاری ئــەوبــاش؛ شــەڵــاتی؛ شەڕفرۆشی؛ شەڕلاتانی. (اوباشی)
ئەوباشیگەری: [ناو،بەرهەمی چاوگــە] لاتــی؛ ئەڵواتی؛ ئەلواتی؛ وێڵگەردی. (اوباشگری)
ئــەبــەری: [نــاو]لێفــەی بچــووک. (لحــاف کوچک)
ئەوپەڕ: [نــاو]ئــەوســەر؛ ئــەوبــەر؛ نیهایــەت. (نهایت)
+ ئەوت:[ناو] اند؛ فرد؛ فــد: (١) ئــاوت؛ تــۆپ چوونــەدەر لــە ســنووری کایــەی ولیبــاڵ و فووتباڵ وباسکیتبالدا.(٢) وەدەرنان؛ چوونەدەر یان لەکایە یان لە کێبەرکێ قرت(قت) بوون. (اوت)
ئەوتا: [ئاوەڵناو] هاوتا؛ هاوئەندازە. (همتا)
ئــەوتــۆ:[بــەنــد،ت] وا؛ وەهـــا؛ شـــیاوی باس؛کارێکی‌ئەوتۆی‌نەکرد:کارێکی‌گرینــگ و شیاو و بەرچاوی نەکرد؛ بەچــەشــنێک؛ بــە- جۆرێک. (مهم؛شایان گفتن؛ بەنوعی)
ئەوتەئەوت: وەڕەوەڕ. (عوعو)
ئەوتین: [چاوگە]وەڕین. (عوعو کردن)
ئەوجاریش: ئەمجاریش؛ هەمیسانەکــە؛ هــە- مدیسان. (دوبارە)
ئەوجن: [ناو]جۆرێــک ســەختــەدارە. (نــوعی درخت)
ئەو دونیا: دونیای پاشــمەرگ؛ ئــاخیرەت؛ (آن جهان)(٢) دونیاییێک‌کە تێیــداین؛ ئــەو دونیــا چەند بێوە فایە: ئەم دونیا چەندبێوەفایە.(این- جهان)
ئەو دەم: [بەنــد،ت]ئــەو وەخــت؛ ئــەو کــات. (آنوقت)

ئەوراڤ: [ناو]هەورێک کە بارانێکی کەمی پێوەبێ. (ابر کم باران)
ئەوراقچی: [ناو]کەسێک کە کەرەستەی کۆن و ئەوراقی دەفرۆشێت. (اوراقچی)
ئەوراقی: [ئاوەڵناو] (۱) (ب) شەق-وشڕ.(۲)لێک هەلوەشاوە؛ لە بەریەک دەرهاتوو. (۳) شیاوی لێک هەڵوەشاندن. (۴)[ناو] دووکانی فرۆشتنی کەرەستەگەلی هەڵوەشاو. اوراقی)
ئەورام:[ناو] ڕوایی؛ سازگاری؛ دروستی. (سازش)
ئەورترشکی: [ناو]هەورەتریشقە. (رعد وبرق؛ آسمان قرمبە)
ئەورۆکە: [بەند]ئەمڕۆکە؛ ئیمڕۆ؛ ئەم رۆژگارە؛(امروزە)
ئەوروو: [ناو]مەڵاشو. (سق)
ئەورە مەزدا: > ئاهورا مەزدا. (اهورا مزدا)
ئەوڕەنگ: [ناو](۱) تەختی شایەتی؛ شکۆ. (اورنگ) (۲)[ناو] تێگەیشتن؛ فامین. (فهمیدن)
ئەورێشم: [ناو]ئاڕمووش؛ هەورێشم. (ابریشم)
ئەوزەڵ : لە ئاوەز بەواتای عەقڵەوە وە-رگیراوە. فرەزان؛ زانا؛ (پەیوەندی بە ئەفزەڵی ئارەویەوە نییە) (دانا)
ئەوشان: [ئاوەڵناو]هاوشان. (هم شان)
ئەوشین:>ئەڤشین.
ئەوشۆ: ئیشەڤ؛ ئەمشەو؛ شەوێک کە تێیداین. (امشب)
ئەوقاس: [بەند]ئەوەندە؛ هێندە؛ ئەو ئەندازە. (آنقدر)

ئەوقە: [ناو،ت]ئاوقە؛ شاڵاو؛ هێرش؛ تووشبوون. (حملە؛ برخورد)
ئەوقەدبوون: ئاوقەدبوون؛ هاو ئەندازە؛ هاوشان. (هم قد)
+ ئەوک: کابرا؛ هین؛ وانێک؛ یارۆ.(یارو؛ چیز)
ئەوکات: ئەوسا؛ ئەو وەخت. (آنوقت)
ئەوکردنەوە: [چاوگە،ت]کردنەوە؛ ئاوەڵاکردن؛ درانە ئەو کە واتا دەرگاکە بکەوە. (باز کردن)
ئەوکێ: [جێناو+ناو]ئەوک؛ کابرا؛ یارۆ؛ وانێک؛ هین. (یارو؛ چیز)
ئەوگار: [ئاوەڵناو] پەرێشان؛پەشێو؛دڵبەخەم؛ زگار؛ کز.(مغموم)
ئەولاد:[ناو] عد؛ فد: زارۆک؛ منداڵ؛ فرزەندی کوڕ وکچ؛ عەولاد. (اولاد)
ئەولاولا: [جێناو] ئەملاوئەولا؛ ئەیلاوئوولا. (اینطرف وآنطرف)
ئەولەو: [ناو]لافاو؛ سێڵاو؛ لەهی. (سیلاب)
ئەولەیی: [ناو]خاترجەمی؛ ئەرخایەنی دڵنیایی؛بڕوایی؛ متمانە؛ جێی ئیحتییار. (اطمینان)
ئەونە: (۱) ڤیقاس؛ هێندە؛ ئەوەندە؛ (اینقدر) (۲) ئەوکەسە نە. (او نە)
ئەو وەختە: [بەند،ت]ئەوکاتە؛ ئەو زەمانە؛ ئەو دەمە. (آنوقت)
+ ئەوە: [ناو]شەونم؛ خوناوە. (شبنم)
ئەوەئامای: [چاوگە،ت]هاتنەوە؛ گەڕانەوە. (برگشتن)
ئەوەئێس: دۆزەرەوە. (پیداکنندە)
ئەوەئێستەی: ئێستەیوە؛ دۆزینەوە. (پیدا کردن)

ئەوپڕای: [چاوگە،ت]لە بواردان؛پەڕینەوە. (گذشتن)
+ ئەوەتا: [جێناو] ئێهێ؛ ئەڤەڤە؛ ڤا؛ڤایە ؛ ها؛ هانێ؛ ئەمەسا؛ ئەمەتا؛ ئەتا؛ ئاتانێ؛ ئینە؛ئەوەتانێ؛ خۆیەتی. (اینهاش؛ خودشه)
ئەوەتاوای: [چاوگە،ت]قاڵبوون؛ تاوانەوە؛ ئاتیوان؛ توانەوە.(ذوب شدن)
ئەوەتانێ: ئەوەتا؛ ئەوەتێهێ؛ ڤەیە؛ ئەیەسە؛ یەسە؛ ئەوەسە؛ خۆیەتی؛ خۆیەسی. (این است)
ئەوەتاهێ: خۆیەسی؛ ئەوەتێهێ؛ خۆیەتی. (خودش است)
ئەوەتی: ئەوەتی تۆم دیوە هیچ کەسم وەبیر نایە؛ لەوکاتەوە. لەوەتی. (از آنوقت)
ئەوەتێهێ: ئەوەتانێ؛ خۆیەسی. (اینست)
ئەوەسیای: (۱) حەسانەوە. (استراحت) (۲) حەپەسان. (زبان بند آمدن)
ئەوەکان:هینەکان؛ ئەوانیدی؛شتەکانیتر . (دیگران؛ چیزها)
ئەوەگۆڕیبێ: (ب) ئەوە دەردیبێ؛ دەبڕو دەی حەقی خۆیەتی؛ مافی خۆیەتی. (حقش همین بود)
ئەوەندە: ئەو هێندە؛ ئەونە. (آنقدر)
ئەوەندەی: [بەند]هێندەی؛ ئەونەی؛ بە قەد. (آن قدر؛ هر چقدر)
ئەوەها: (۱) ئاوا؛ وا. (اینطور)(۲)[جێناو] ئەوەها؛ ئەوەتا؛ ئەوەهای؛ ئەوەتانێ. (اینست)
ئەوەیە: ئەوەسە؛ خۆیەتی. (خودش است)
+ ئەوێ: [جێناوی‌تاکی مێ]ئەوێ گوتە من؛ ئەو ژنە بە منی گوت. (او برای زن)
ئەوێستایی: (۱) زبانێکە ئاوێستای پێنووسراوە. (۲) پێوەندیدار بەئاوێستا کتێبی دینی زەردەشتەوە. (اوستایی)
ئەوێستێ: [بەند]ئێستا؛ ئێستە؛ ئێسە. (حالا)
ئەوێستێکە: [بەند]ئێستاکە؛ ئێستەکە. (حالا؛ حالاکە)
ئەویسک: ناوی باڵندەیێکە.(نام‌پرندەایست)
ئەویشان: [جێناو]ئەوان. (ایشان)
ئەویکە: (۱)ئەوی‌دیکە؛ ئەوی‌دی؛ ئەوی‌تر. (آن یکی) (۲) ئەوکەسە. هەرکەسێک؛ ئەویکە نەیێت بەشی دەخورێت. (هرکسی)
ئەوێندەر: [بەند]ئەڤێندەر؛ ئەوێ؛ ئەوجێگا. (آنجا)
ئەوێندەرێ: [بەند]ئەوێ؛ ئەڤێندەرێ؛ ئەوجێگایە. (آنجا)
ئەوێها: هۆ ئەوە. (آنست)
ئەهالی:[ناو] فد: جەماوەری دانیشتووی جێگایێک؛ ((ئەو شاهی ماهی میسرە ئەهالی لە رێی سجوود)) « نالی»(اهالی)
ئەهرامی میسر:[ناو] فد: سێ هیرەمی بە ناوبانگی میسر. (اهرام مصر)
+ ئەهل: [ئاوەڵناو] مناڵە کەی زۆر ژیر و ئەهلە؛ ئارام؛ ژیر. (آرام)
ئەهل و عەیاڵ:[ناو]فد:(ب)ژن و منداڵ؛ خاوخێزان؛ عال و عەیاڵ. (اهل وعیال)
ئەهلی: [ئاوەڵناو] فد: ڕام؛ دەستەمۆ؛ کەوی. (اهلی)
ئەهلی بەقیە: [ناو،ت](ئەهلی باقیە.(ب) خەیات. (اهل بخیه)
ئەهلی‌تەسەنون: فد: [ناو،ت]((ب) سوننی

مەزهەب. (اهل تسنن)
ئەهلیتەشەیوع: فـد: [نـاو،ت]((ب) شـیعه مەزهەب. (اهل تشیع)
ئەهلیتەقـوا: فـد: [نـاو،ت](ب) ئـەوەی لـە کـاری دژیدیـن خـۆی دەپارێزێـت. (اهـل تقوی)
ئەهلیحالْ: فـد: [نـاو،ت](۱) ئـەهلـیزکـر و عیرفان و سۆفیگەری. (۲) (ب) باحالْ؛ خۆش گوزەران؛ خۆش ڕابوێر(اهلحال)
ئەهلـیحـەق: فـد: [نـاو،ت](۱) لایـەنگـری عەدالەت و حـەق و ڕاسـتی. (۲) پـەیـڕەوی دینی حەق. (اهل حق)
ئـەهلـیدڵ: فـد: [نـاو،ت](ب) خۆشـبار لـە هەڵسوکەوتدا؛ کەسێککـە بـە دڵـی خـۆی دەژی؛ زیاتر بۆ خۆش ڕابواردن و دڵداری بـە هەموو ماناییکەوە؛ خاوەن دڵ؛ ئەهلی کەیف. (اهل دل)
ئەهلی عیبادەت:فد:[ناو،ت](ب) کەسێک کە ئەرکیدینـی خـۆی بـەڕێـوە دەبـات. (اهـل عبادت)
ئەهلی قەڵـەم: فـد: [نـاو،ت] (ب) نووسـەر؛ ئەدیب؛ قەڵەم بە دەست. (اهل قلم)
ئەهلیقەناعەت: فـد: [نـاو،ت] (بـۆ ئـەهلـی قەناعەت لە پڵـاو خۆشـترە دانـدۆک) "شـێخ ڕەزا". ڕازی و دەست پێوەگر. (اهل قناعت)
ئەهلیکتێب: فد: [ناو،ت] (۱) (ب) پەیڕە وانی پەڕتووکی ئاسـمانی. (۲)هـۆگری موتاڵا وکتێب خوێندنەوە. (اهل کتاب)
ئەهلیمـەنقـەلْ: فـد: [نـاو،ت]((ب) تلیـاکی؛ تریاکی؛ ئەهلیبافوور؛ ئەسرارکێش؛ بافووری؛ وافووری.(اهلمنقل)
ئەهلینەزەر: [ناو،ت](خـاوەن ڕا. (ب) پسـپۆڕ لە کارێکدا. (اهل نظر)
ئەهلیوەفا: (ب) وەفادار؛ ئەمەکدار؛ بـاوەفـا. (اهل وفا)
ئەهوورە: ئاهورا. (اهورا)
ئـەهـوورە مـەزد: [نـاو](۱) ئاهورامـەزدا.(۲) ڕووناکی بەرزی گەورە؛ خودا لـە ئـاییـنی زە- ڕەدەشتدا.(اهورا مزدا)
ئەهوەن: [ئاوەڵناو] ئارام؛ لـە سـەرخـۆ؛ ژێـر؛ هێور (آرام)
ئەهەک: [ناو] ئاهەک؛ قسلْ؛ ئەهاک. (آهک)
ئەی ئەی: ئای ئای؛ وشەی سـەرسـووڕمانە؛ ئائای ئەوە شێت بووگی. (آی آی)
ئەیا: [ناو] ئایە؛ دایە؛ دایک. (مادر)
ئـەیـتـە: هـەیـتـە: [نـاو] پـۆلیس؛ ژاندارمـە. (ژاندارم.پولیس)
ئەیچە: ئەیچی؛ ئەدیچی. (پس چی)
ئەیچی: ئەدیچی؛ ئەیچە. (پس چه)
ئەیدز: اند؛ فد؛ فرد: [ناو] نەخۆشینی لـە کـار کەوتنی هێزی بەرگـری و چارەسـەری لـە لەشدا کە دەبێتە هـۆی چـاک نـەبوونـەوەی برین و نەخۆشینگەلـیتـر، لـە کـاری سـەر جێیی لەگەڵ نەخۆشینداری ئەیدزیدا تووشی مـرۆڤ دەبێـت یـان لـە ڕێگـای خـوێنی ئەیدزیەوە تووشی مرۆڤ دەبێت. (ایدز)
ئەیدزی: [ئاوەڵناو] دووچاری ئـەیـدز هـاتوو. (ایدزی)
ئەیدمر: [بەند] ئێرە؛ ئێستا. (اینجا؛ حالا)
ئەیدی: [ئامراز] ئەدی؛ ئەیتر؛ ئـەتـر؛ ئیـدی؛

ئەیدی بەسمە: ئیتر بەسمە. (دیگر)
ئەیرە: [بەند]ئێرە؛ ئەگرە؛ ڤێرێ. (اینجا)
ئەیڕۆ: > ئەیەڕۆ. (ای داد)
ئەیزەد: [ناو] خودا؛ یەزدان؛ پەروەردگار. (ایزد)
ئەیزەدی: [ناو] ئیزەدی؛ خودایی؛ خودا پەرەست. (ایزدی)
ئەیزەن:[بەند] فد: لە (ئەیزەن)ی فارسی وەرگیراوە، دیسان؛ دووبارە؛ هەمدیسان؛ هەمیسان. (ایضاً؛ دوباره)
ئەیژی: دەبێژی؛ دەڵێی؛ چما؛ وابزانم. (ب) وادەزانی؛ وابزانم.(می گویی؛ گوئی)
ئەی سووتام برژام: ناوی گەمەییێکی منداڵانە. (نام بازی است)
ئەیڤەز: [ئاوەڵناو]ئامادە. (آماده)
ئەیڤەزاندن: [چاوگە،ت] ئامادەکردن؛ تەیارکردن. (آماده کردن)
ئەیڤەزین: [ناو]ئامادەیی؛ تەیاری ؛حازری. (آمادگی)
ئەیلا: ئەملا؛ ئیلا؛ لای نزیکتر؛ دژی ئەولا و ئەولا. (اینطرف)
ئەیلۆ: بۆبانگکردنی کۆمەڵێ پیاو؛گەلۆ. (برای صداکردن جمعی مرد)
ئەیلێ: بۆبانگ کردنی کۆمەڵێک ژن.(برای-صداکردن جمعی زن)
ئەین: [ناو]هەین؛ هەینی؛ جوعمە. (جمعه)
ئەینا: [بەند]ئەگینا؛ ئەگەرنا؛ دەنا. (اگرنه)
ئەینوو: هەینی.> ئەین. (جمعه)
+ ئەیە: [بەند](١) ئایا؛ داخۆ؛ داخۆم؛ داخوا. (آیا) (٢) ئەمە؛ یە؛ ئەڤە. (این)

ئەیینی: [ناو]ئەوینی؛ ئەڤینی؛ حەزلێکەری؛ خۆشەویستی؛ مێهرەبانی. (عشق)
ئیبلیس:[ناو] یونان‌د؛ عد؛ فد: وشەی یۆنانی دیابۆلۆس؛ واتا دووزمان؛ درۆزن؛ شەیتان؛ (ب) شەیتان. (شیطان)
ئیتالیائی: (١) پێوەندیدار بە ئیتالیاوە. (٢)خەڵکی ئیتالیا و زمانیان. (ایتالیایی)
ئێتانۆل:[ناو] فرد؛ فد؛ اند: جەوهەری شەڕاب؛ ئەلکوڵی خۆراکی؛ لە هەڵمەتکێن کردنی (تەقتیر)ی شەڕاب بە دەستدێت. (اتانول)
ئیتراک: [ناو]ئەترەش؛ زراو؛ زمندەق؛ زراور.(کیسەصفرا؛ زهره)
ئیتقات: [ناو]ئیتقاد؛ لە ئعتقادی ئارەویەوە هاتووە ؛ باوەڕ؛ عەقیدە؛ ئیمان؛ بڕوا. (اعتقاد)
ئیتوان: [ناو]هیتوان؛ جووتیار. (شخم زن)
+ ئێتۆد: اند؛ فرد؛ فد: [ناو]دەستەواژەی نیگارگەرییە، موتاڵای سەرەتایی؛ گەڵاڵەی تەڕاحی سەرەتایی؛ مەشق لە بابەت نیگارکێشیەوە. (اتود)
ئیتۆن: [ناو]کوێر. (کور)
ئێتوون: [ناو]دوژە؛ جەهەنم. (جهنم)
ئێتێر: [ناو]تراوێکی بێڕەنگە و هەڵچۆک؛ بۆن پێوەکردن و هەڵمژینی دەبێتە هۆی لە سەر خۆ چوون و بێهۆشی. (اتر)
ئیجارەدار:[ناو] فد: کەسێک کە شتێک بۆ ماوەییێک بە ئیجارە دەگرێت.(اجاره دار)
ئیجارەداری:[ناو] فد: بارو دۆخ و کاری ئیجارە دار. (اجاره داری)
ئیجارەنامە:[ناو] فد:نووسراوەی شەرت و شرووتی هەر شتی ئیجارەیی.(اجارەنامه)

ئیجارەنشین:[ناو] فد: دانیشتوو لە ماڵی بەکرێگیراودا؛ تێبینی: ئیجارە و کرێ پڕ بە پڕ یەکنین باغوبێستان زیاتر بە ئیجارە دەگیرێت نە بەکرێ، پیاو بەکرێ دەگیرێت نە بە ئیجارە. (اجاره نشین)
ئیجارەیی: [ئاوەڵناو] فد: (١) دانراو بۆ ئیجارە.(٢) ئیجارەکراو (اجاره ای)
+ ئیجازە:[ناو] فد: لێگەڕان؛ بوار؛ئیزن؛ (وەک: ئیجازەی مەرەخەسی، ئیجازەی ڕۆیشتن، ئیجازەی دانیشتن). (اجازه)
ئیجازەنامە:[ناو] فد: نووسراوەی ئیزنپێدان؛ پەروانە؛ جەواز؛ ڕەوادید؛ ویزا. (اجازه نامه)
ئیجباری: [ئاوەڵناو+ناو] فد:ئەم وشەیە ئارەوییە: لە ڕووی ناچاریەوە؛ لە ڕووی ناعیلاجیەوە؛ (ب) دوو ساڵ ئیجباری (سەربازی) خزمەتی وەزیفەی عەسکەری. (اجباری)
ئیجیاروەری: [ناو]تیشکی خۆرەتاو؛ تیرێژ؛ (اشعه خورشید)
ئێچک: [ناو]دارێکی سەر بە قولاپە لە سەر گوریسی دەبەستن.(حلقه چوبی که به سر طناب می بندند)
ئیچ قەلا: [ناو]ئوچ قەڵا؛ لە توورکییەوە هاتووە، ناوی سێ قەڵا بەدەم یەکەوە کە میری ڕەواندوز درووستیکردوە. (سه قلعه)
ئیحتیاجی: دەستکورتی؛ پێویستی؛ ئاتاجی؛ ناتەواوی؛ حەوجەیی. (محتاجی)
ئیحتیبار:[ناو] عد؛ فد: (١) جێی باوەڕ. قسەکەت جێی ئیحتیبارە. (٢)کەسایەتی ماڵی؛ بە ئیحتیباری تۆ بانگ قەرزی پێدام. (٣) پارەی تەرخان کراو لە دەوڵەتدا؛ ئیحتیباری دەزگای کارەبا چەندەیە؟ (٤) ڕەواج؛ بڕ؛ ماوە؛ ئیحتیباری پاسپۆرتەکەم سبەینێ تەواو دەبێت. (٥) بەڕێزی و کەسایەتی؛ پیاوێکی بە ئیحتیبارە.(اعتبار)
ئیحتیباردار: فد: (١) بەڵگەیێک کە ماوەی بەسەرنەچووبێت. (٢)[ئاوەڵناو] جێی باوەڕ. (٣) موحتەبەر و دارای کەسایەتی و ڕێز. (اعتباردار
ئیحتیباریبانکی: بەپێی فورمگەلی بانکی و شێوەی موعامەلەی موشتەری، بانک ڕادەی باوەڕ پێکراوی بەکەس یان شەریکەیێک دیاری دەکا. (اعتبار بانکی)
ئیحتیڕام:[ناو] عد: فد: ڕێز؛ حورمەت. (احترام)
ئیحتینا: [ناو]حاڵەتی بەحیسابهێنان؛ لا لێکردنەوە؛ بەراخوەدان؛ ئاوڕ لێدانەوە. (اعتنا)
ئێحسان:[ناو] عد؛ فد: (١) ناوە بۆ پیاوان. (نام مردانه) (٢)ئێسحان؛ خێر و چاکە. (احسان)
ئێحیاکردنەوە: وشە ئارەوییە و زۆر جار لە- دیوانی مەولەویدا هاتووە: ئەحیاکردنەوە: بوژاندنەوە؛ زیندوو کردنەوە؛ هێنانەوەحاڵ؛ (احیا کردن)
+ ئیختیار:[ناو] عد؛ فد؛ تد: (١) دەسەڵات؛سەرپشکبوون.(٢)هۆش؛ بێ- ئیختیارکەوتن: بێهۆشکەوتن. (اختیار)
ئیختیاردار: [ئاوەڵناو] خاوەن؛ بە دەستبوون؛ دەسەڵاتدار؛ باوکم ئیختیاردارمە هەرچی بڵێ وا دەکەم. (اختیاردار)

ئێخدان: [ناو](۱)یەغدان؛ جێگای لیباس و شتوو مەک.(صندوق)(۲)جێگای سەهۆڵ.(یخدان).
ئیخدان: [چاوگە،ت]چۆک پێدادان و خەواندنی وشتر؛ لە تورکیڕا هاتووە؛ یخدان. (خواباندن شتر)
ئێخسیری: [ناو]دیلی؛ کۆیلەتی؛زیندانی؛ بەندی. (اسارت)
ئیخە: [ئامرازی‌دەنگ]بۆ دەنگ دانی مەڕ و بزن. (صدایی برای دور کردن بز و گوسفند)
ئێخە: [ناو]یەخە؛ یێخە؛ بەرۆک. (یقه)
ئێخە و بەرک: [ناو،ت]یەخە و بەرۆک؛ سینگ‌وبەرۆک. (یقه و سرسینه لباس)
ئێخەوبەرۆک: [ناو،ت]یەخە و بەرسینگ؛ سینگ و بەرۆک.(یقه و سینه)
ئیدارەجاتی: [ناو]کەسێک کە لە ئیدارەدا ئیش دەکات. (اداره ای)
ئیداری: [ئاوەڵناو] فد: (۱) کاری ئیداری، سەیارەی ئیداری؛ کەسێک کە لە ئیدارە دا دەوام دەکات؛ (۲) پەیوەندیدار بە ئیدارەوە. (اداری)
ئیدز: [ناو]نەخۆشینی لەکارکەوتنی هێزی بەرگری لە ویرووس و هوورک کە دەبێتە هۆی‌چاک‌نەبوونەوەی زام لە لەشدا.(ایدز)
ئیدزی: [ئاوەڵناو]کەسێک‌کە نەخۆشینی ئیدزی هەیە.(ایدزی)
ئیدوون: [بەند+ناو]هەنووکە؛ ئەلعان؛ ئێستە؛نهۆ. (حالا)
ئێدەک:[ناو]یەدەک؛ئامرازی ڕەچاوگیراو بۆ جێگۆڕکێ لەگەڵ ئامرازی پەک کەوتوودا. (یدک)
ئێدەک: [ناو]یەدەک؛ چارەوێی زیادی بەدوای سوارەوە بۆ جێگۆڕکێ و هیلاک نەبوونی ئەسپی ژێر ڕکێف. (یدک)
ئێدەن: ئەمەسە؛ ئەمەیە. (این است)
+ ئیرادە: [ناو]هێزی زاڵ بەسەر دەروونـدا. (اراده)
ئیرادەکردن: [چاوگە،ت]هیمەت کردن و لە خۆبڕیان؛ عەزم جەزم‌کردن بۆکردنی کارێک. (اراده کردن)
ئێرانی: [ناو + ئاوەڵناو] خەڵکی ئێران؛ پەیوەندیدار بە ئێرانەوە. (ایرانی)
ئێرج : بە هادار؛ بەنرخ؛ (باارزش)
ئێردانە: [بەند]ئێرانە. (اینجا)
ئێردەک: [ناو]ئێدەک؛ یەدەک. (یدک)
ئێرش: [ناو]هێرش؛ پەلامار. (حمله)
ئێرشت: [ناو]هێرش؛ هەڵمەت. (یورش)
ئێرگا: [ناو]ئاگرگا؛ هێرگا. (آتشگاه)
ئیرلەندی: [ناو+ئاوەڵناو] (۱) زبانی سەڵتی.(۲) خەڵکی ئیرلەند؛پەیوەندیدار بە ئیرلەندەوە. (ایرلندی)
ئێرنگە: [بەند]ئەلعان؛ ئێستا. (حالا)
ئێروکووشن: [ناو،بک] ئاور کووژێن. (آتش خاموش کن)
ئێرەتی: [ئاوەڵناو] بێتین؛ بێهێز؛خۆنەگر. (بی استحکام)
ئێرەڵ: [ناو](ئیرەڵماسی)؛ لە توورکییەوە هاتووە، (یێر: زەوی + ئاڵما: سێو) یارەڵماسی؛ سێوک؛ یرەڵماسی؛ کارتۆڵ؛ کارتۆپی؛ پەتاتە؛ سێف زەمینی؛ سێب زەمینی؛ کارتینە؛

هێرەڵماسی؛ کرتۆپل؛ پۆتیتە؛ کارتینک؛ کرتۆفلٚ؛ پەتیتە. (سیب زمینی)
ئێرەوان: ناوی پێتەختی ئەرمەنستان. (شهر ایروان)
+ ئێرەیی: (١) خەڵکی ئێرە.(اهل اینجا) (٢)[ناو،بەرهەمی‌چاوگە] بەخێڵی؛ بەغیڵی؛ بەخیلی. (حسادت)
ئێرێس:[ناو] سەرۆکی فەلەکان.(رهبر عیسویها)
ئیز:[ناو] تد؛ فد: شوێن؛ جێیا. (رد)
ئیز: [جێناو]ئەمە. (این)
ئیزافە: [ناو] فد: ئەم وشە یە فارسییە بەڵام زۆر باوە، زیادکردن؛ زۆرکردن؛ زۆرتر لە پێویست؛ لیباسی ئیزافی، نانی ئیزافی، عەلاوە ؛ زیادی؛ ئیزافە لە حەقەکەی خۆی دە تمەنم پێدا؛ زیاتر لە ئەندازەی دیاری کراو: ئیزافەبار؛ دوو بە ئیزافەی سێ دەکاتە پێنج. (اضافە)
ئیزافەکار: [ناو]کاری زیاتر لە ماوەی دیاری کراو.(لە ئیدارات باوە). (اضافە کار)
ئیزافەکاری: [ناو](١) کارکردنی زیاتر لە ڕادەی دیاری کراو. (٢) پارەیێک کە بابەتی ئیزافە کار وەردەگیرێت. (اضافە کاری)
ئیزافەکردن: [چاوگە،ت]خستنەسەر؛ زیادکردنەسەر؛ لە ماتماتیکدا دوو ڕەقەم یا زیاتر کۆم کردنە سەریەک؛ عەلاوەکردن. (اضافە کردن)
ئێزدان: یەزدان. (یزدان)
ئێزدی: [ئاوەڵناو]پەیڕەوی دینی‌ئیزدی؛ ئێزەدی؛ یەزیدی بەهەڵە وتراوە. (ایزدی)
ئێزدین‌سەری: [ناو]جۆرێک بووزوو. (نوعی بافتە از پشم بز مرغز)
ئیزگومکردن: [چاوگە،ت] شوێن گومکردن. (رد گم کردن)
ئێزگە: [ناو]شوێنی وێستان؛ ئیزگە؛ ئیستگا؛ وێستگە. (ایستگاه)
ئیزمک: [ناو]بیرۆ؛ نەخۆشینێکی‌پێستییە. (اگزما)
ئیزن‌خواستن: داوای‌ئیجازەکردن؛ داوای ئیجازەی ڕۆیشتن و خودا حافیزی‌کردن لەکاتی دەرکەوتن لە کۆڕێکدا. (اجازە گرفتن)
ئیزن‌دان: [چاوگە،ت]ئیجازە دان؛ (ب) مەرەخەس کردن؛ ئیختیار پێدان. (اجازە دادن)
ئێزەد: [ناو]ئیزەد؛ خودا. (خدا)
ئیزەدی[ئاوەڵناو]: (١) خودایی. (٢) سەر بە دینی ئیزەدی کە بەهەڵە بەیەزیدی بەناوبانگن؛ چوونکا زۆر لە پێش یەزید دا ئەو ئائینە هەبووە. (ایزدی)
ئیزەن: [جێناو]ئەمەسە. (اینست)
ئیزیرە: [ناو+ بەند]دوێنێ. (دیروز)
ئێزینگ وان: [ناو]ئێزینگ ڤان؛ داربڕ و دار کۆکەرەوە. (هیمە چوب جمع کن)
ئێژەن: [ناو]جاچکە؛ بنێشت؛ بەنووشت؛ بهنیشت. (سقز)
ئێساکوونێ: [بەند]ئێستاکوونێ؛ ئە وێستاکە. (الان)
ئیساولا: [بەند]لە ئێستا بەولاوە؛ لەمەودووا. (منبعد)
ئیسپات‌کردن:[چاوگە،ت] عد؛ فد: دەرخستن

و سەڵماندنی ڕاستی و دروستی مەبەستیٚ بـە سەنەد و بەڵگەوە؛ چەسپاندن؛ سـەڵمانـدن؛ (بادلیل قبولاندن)
ئیسپاگیٚتی:[نـاو] ایتالیـاییـد؛ فـرد؛ انـد؛ فـد: خۆراکیٚ‌کە لە هـەرشـتە فـەڕەنگـی‌دروسـت دەبیٚ. (اسپاگتی)
ئیسپانیائی: [ئاوەڵناو+ناو] (۱) پیٚوەندیدار بـە ئیسـپانیاوە. (۲) خـەڵکــی ئیسـپانیا و زمانیان.(اسپانیایی)
ئیسپانیۆلی: [ئاوەڵناو+ناو] ئیسپانیایی؛ خەڵـک و زبانی دانیشتوانی ئیسپانیا. (اسپانیایی)
ئیٚسپرانتۆ: [نـاو]زمـانیٚکی سـاکار کـە سـاڵی ۱۹۱۷(ز) لە لایـەن (دوکتـۆر زامینهـۆف) ی لەهیستانییەوە دروست‌کرا،کە لـە سـاکارترین وشەی زمانگەلی دونیا پیٚک‌هاتووە. (اسپرانتو)
ئیٚسپیٚرم:[ناو] فرد؛ فد: تۆوی نیٚرینەکە لەگەڵ ئـوولدا دەگـوریٚ و لـە منداڵدانـدا منـداڵ (ئاوەلمە) دروست‌دەکات. (اسپرم)
ئیٚسپیٚرماتۆزۆئید:[ناو] فرد؛ فد: تـۆوی نیٚرینـە؛ ئیٚسپیٚرم. (اسپرماتوزوئید)
ئیست:[ناو] فـد: (۱) فـە رمـان بـۆ ویٚسـتان؛ ڕاوەستە. (ایست) (۲) لە کارکەوتن؛ ویٚسـتان؛ ئیستی‌قەلبی: ڕاویٚستانی دڵ. (ایستادن؛ از کار افتادن)
ئیٚسـتادیۆم:[نـاو] انـد؛ فـد: سـاڵۆن (هـۆڵی) وەرزشی. (استادیوم)
ئیستارت:[نـاو] انـد؛ فـرد؛ فـد؛ تـد: (۱) (ب) دەست پیٚک. (۲) سڵف(کلیل)ی هـەڵکردنـی هەر جۆر مەکینە یان مۆتۆڕ و سەیارە؛ سوییچ لیٚدان. (۳) کەرەستەییٚک لـە سـەیـارەدا. (۴) هیٚندلی (قەدیمی). (استارت)
ئیسـتالاکتیت:[نـاو] فـرد؛ فـد: ئـەسـتوونی ئاویٚزان لە میچـی ئـەشـکەوتـدا لـە بـەردی نەرمی ئاهەکی کـە بـە هـۆی دڵۆپـەکـردن پیٚکدیٚ.(استالاکتیت)
ئیسـتالاگمیت:[نـاو] فـرد؛ فـد: ئـەستوونی بەردی ئاهەکی (لەقسڵ) کە لە دڵۆپـەی ئـاو لە تەختی عەرزی ئـەشـکەوت دا چیٚـدەبیٚ. (استالاگمیت)
ئیسـتامبوولی: [نـاو+ئـاوەڵنـاو] (۱) خـەڵکـی ئیستانبوولی تورکیا. (۲)دەفری قوڕکیٚشان لـە بەننناییدا. (۳) پیٚوەندیدار بە ئیسـتانبولەوە. (۴) جۆریٚک هیٚرەڵماسی چکۆلە و دریٚژ و مەیلـەو سپی ڕەنگ. (استانبولی)
ئیستانبولی‌پڵاو: [ناو]خۆراکیٚک کە بە بـرنج و تەماتە و قیمەی گۆشت وهیٚرەڵماسـی چـیٚ- دەبیٚت. (استانبولی پلو)
ئیستاندارد:[نـاو] انـد؛ فـد: (۱) دیـاریکردنی نموونەی (سەنعات و هەرجۆر بەرهـەم) کـە لە دونیا یان لە کیشوەریٚکـدا بـەدی دیٚ بـۆ پەژراندنی گشتی. (۲) مەتاعیٚک‌کە لەگەڵ‌ئەو نموونەدا یەک بگریٚتـەوە. (۳) سـازمان یـان مەرزینگەی بەر پرسی ئەو کارە. (استاندارد)
ئیٚستردار: [نـاو]هیٚسـرەوان؛ خـاوەن هیٚسـتر. (چاروادار)
ئیٚسـترەگاییلـە: [نـاو]ئیٚسـتری بـابئـەسـپ (باڵانی). (استری کە مادرش الاغ باشد)
ئیستگا: [ناو]فد: (۱) ئیزگە ؛ویٚستگە.(۲) جیٚی تایبـەتـی ویٚسـتانی سـەیـارە و قـەتـار. (۳) ساختومانی فـەنـی بـۆ گـەیانـدنی هـەنـدیٚ

خزمەت. ئیستگای رادیۆ؛ ئیستگای کارەبا.
(۴) جێی ڕاوەستانی سپاردە بۆ کاری تایبەت.ئیستگای بازڕەسی. (ایستگاه)
ئیستۆپ : فد؛ اند.لەکوردستانی باشوور بە تورمزی سەیارە دەڵێن(استوپ؛ ترمز)
ئیستۆپا: ناوی زیارەتگای بوودایییەکانە کە زیاتر لە بیچمی نیوەگۆ چێدەبێ. (استوپا)
ئیستەپڵ:[ناو] فد: تەویلەی ئەسپ و هێسر. (اصطبل)
ئیستەنسیل:[ناو] اند؛ فد: جۆرێک کاغەز. (استنسیل)
ئیستەیو: دۆزینەوە. (پیدا کردن)
ئیستەیو نەوەشی: [چاوگە،ت] پەیداکردنی چەشنی نەخۆشی؛ شناسینی نەخۆشی؛ ناسینی چلۆنایەتی نەخۆشی. (تشخیص بیماری)
ئێستەیەوە: [ناوبکەر]پەیداکەر؛ دۆزەرەوە. (پیداکننده)
ئیستیبداد: [ناو] ئۆتۆکراسی؛ حکومەتی ملهوڕانە و ڕەچاو نەگرتنی ویستی خەڵک و جەماوەر؛ دژی دێمۆکرات. (استبداد)
ئیستیعارە:[ناو] عد؛ فد: دەستە واژەی شێعرییە؛ حاڵەتی دانانی وشەیێک لە ڕەستەیێکدا کە واتا و بۆ چوونێکی دیکە دە داتە دەست؛ ئیستیعارەی نزیک وەک: کەوان و ئەبرۆ یان باڵا و سەول؛ ئیستیعارەی دوور وەک: کچی بەیانی و ڕۆژ؛ چاوم لە دیمەنی کچی بەیانییە، «سوارمئیلخانی زادە». (استعاره)
ئیستیقەلبی: [ناو]ڕاوەستانی دڵ.(ایست قلبی)
ئیستیلاح:[ناو] عد؛ فد: کۆژ؛ دەستەواژە؛ (۱) وشەیێک یا ڕەستەیێکە کەلەناو هەر گروپ یا سینفێکی تایبەتدا واتایێکی تایبەتی هەیە؛ وەک ئیستیلاحی بازاڕی، ئیستیلاحی پزیشکی، (اصطلاح) (۲) بەئیستیلاح تۆبەی-کردوە. (به اصطلاح)
ئیستیوار: [ناو]فد:دەرەجەی نیزامی ئێران؛ باڵاتر لەگرووهبان. (استوار)
ئیستیوایی: [ئاوەڵناو] فد: ئەو سەرزەوینانەی کە نزیکی هێڵی ئیستیوان. (استوایی)
ئیسحاڵی خوێنی:[ناو،ت]زەحیری بەخوێن و لیمان و زگ ئێشەوە؛زەحیری باسیلی. (اسهال خونی)
ئیسڕاحەت: پشوودان؛ ئیسڕاحەت؛ بێهن وەدان؛ ئاسوودەیی. (استراحت)
ئیسراییلی: [ناو+ئاوەڵناو] خەڵکی ئیسراییل؛ پێوەندیدار بە ئیسراییلەوە. (اسرائیلی)
ئیسفاڵت: [ناو](۱) قیرتاو؛ بە تێکەڵاوەی قیر و زیخی‌داخ، پۆشاندنی شەقام یان سەربان. (۲) جادەیێک کە قیرتاو کرابێ. (آسفالت)
ئیسفاڵتی داخ: ئیسفاڵتی‌کە تا۱۶۰دەرەجەی سانتیگراد گەرم دەکرێت. (آسفالت داغ)
ئیسفاڵتی سارد: ئیسفاڵتی‌کە بە گەرمای کەم و زیخی گەورەتر چێدەکرێت.(آسفا لت‌سرد)
ئیسفاڵتی گەرم: ئیسفاڵتێک کە تا ۱۰۰دەرەجەی سانتیگراد گەرم دەکرێت. (آسفالت گرم)
ئیسفەند: [ناو]مانگی ئاخری ساڵی هەتاوی.

(اسفند ماه)
ئیسفەنج: [ناو]گیانلەبەرێکی گیا ئاسایە؛ بێ بزوە و جوڵەیە لە ژێر ئاوی دەریادا دەژی و لاشەی دەبێتە کۆگاییکی گەورە لە جنسی وەک بەردی نەرم کە جۆراوجۆرە و ئاهەکی و سیلیسی و شاخیی هەیە و لە بەردەپاشۆرە دەکا. (اسفنج)
ئیسفەهان: (١) شارێکی ئێران. (شهر اصفهان) (٢)ئیسفەهان یا بەیاتیئیسفەهان؛ مەقامێکی مۆسیقایە کە هەندی لە پسپۆڕانی مۆسیقا دە ڵێن لە مەقامی شووردایە و هەندێکیش پێیان وایە سەربەخۆیە. (مقام اصفهان)
ئیسقانی: [ئاوەڵناو] (١)پێوەندیدار بە ئێسقانەوە؛ وەک: ئازارە باریکەی ئێسقانی.(٢) لە جنسی ئێسقان. (استخوانی)
ئێسقانی‌کەشکەک: [ناو،ت] ئێسقانی کاسەی ئەژنۆ؛ئێسقانی سەرزرانی؛ کەشک ئەژنۆ؛ (کشکک زانو)
ئیسقایی: [ئاوەڵناو] کەسێک کە نەخۆشینی ئیسقای هەبێ. (استسقایی)
ئیسکاتیف: [ناو]جۆرێک ڕۆنی گیاییە لە-گەڵ ڕۆنی بەزرەکدا تێکەڵاوی دەکەن بۆ زووتر وشک بوونەوەی ڕەنگی نیگارکێشی. (اسکاتیف)
ئیسکاچ: [ئاوەڵناو+ناو](١) پێوەندیدار بە ئیسکاتلەندەوە؛ (٢) جۆرێک چەسپ.(٣) جۆرێک قاپ و قاچاخ شۆر.(اسکاچ)
ئیسکاندیناوی: [ناو]بریتیە لە وڵاتەکانی سوئێد و نۆڕویژ و دانیمارک و ئیسلەند و زبانیان. (اسکاندیناوی)
ئیسکلە: [ناو](١) سەکۆ و شەپۆڵشکێن و بار ئەنداز لە پەڕاوی دەریادا. (٢) لەنگەرگای پاپۆڕ. (اسکله)
ئیسکۆتک: [ناو]هەنیسک.(حالت شبیه سکسکه بعد ازگریه)
ئیسکۆدۆ:[ناو]یەکەی پارەی مەملەکەتی پورتەقاڵ. (واحد پول پرتغال)
ئێسکووک: [ناو]کەوچکی داری کلکدرێژ. (قاشق چوبی دراز)
ئیسکەیت: فد؛ اند: [ناو]کەوشێکی چەرخدار یا ساف بۆ ڕۆیشتن یان خلیسکان بە سەر ئیسفاڵت یا سەر سەهۆڵیان بەسەر زەوی سافدا. (اسکیت)
ئیسکەیتیسەرسەهۆڵ: پاتیناژ؛ خلیسکێن لە سەرسەهۆڵ بە لەپێ‌کردنی‌کەوشی تایبەت. (پاتیناژ)
ئیسکی: [ناو](١) وەرزشی خلیسکێن و ڕۆیشتن بە سەر بەفردا بەکەوشی تایبەت، کە لە تەختەی درێژ و باریک چێدەبێت.(٢) ناوی ئەو کایە وەرزشیە.(اسکی)
ئیسکیباز: [ناو]کەسێک کە ئیسکی-دەکات.(اسکی‌باز)
ئیسکییسەرئاو: جۆرێک ئیسکی، بە دەست گرتن بە تەنافی دوای قایقەوە و بە کەوشی پانی تایبەتەوە بە سەر ئاودا خلیسکان . (اسکی روی آب)
ئیسکیمۆ:[ناو] فد: (١) قەومێکی دانیشتووی باکوری کانادا و ئالاسکا و گروئینلەند و خۆر هەڵاتی سیبری. (٢) هەریەک لەئەندامانی

ئەو قەومە؛ (٣)چەشنیٚ بەستەنی. (اسکیمو)
ئیسڵاح: [ناو]لە ئارەویەوە هاتووە و لە کوردیشدا جیٚکەوتووە: (١) بەرهەمی ڕاست کردنەوەی چەوتی یا هەڵە؛ وەک : ئیسڵاحی نووسراو. (٢) کاریٚک کەدەبیٚتەچاک تر بوونی حاڵەتی هەر شت وەک ئیسلاحی نیژادی حەیوانات. (٣) کاری سەر و ڕیش ڕیٚکوپیٚک کردن یا تاشین یا کورت کردنەوەی سەر. (اصلاح)
ئیسڵاحی سەر: قرتاندن و ڕیٚکوپیٚک کردنی قژەسەر. (اصلاح سر)
ئیسڵاو: [ناو]چەند دەستە لە زبانگەلی هیٚند و ئوروپایی وەک زبانی ئۆکراینی، رووسی، سیٚرب، کۆرِوات، ئۆسلەواکی، چیٚک، ئۆسلونی، لەهیستانی و نیژادی جەماوەری ئەو وڵاتانە و بۆلغارستان و مۆڵداوی. (اسلاو)
ئیسلاید: [ناو]ویٚنە لە سەرفیلم بۆ نیشاندان بە پرِیٚژیٚکتۆرِ. (اسلاید)
ئیسماعیلییە: [ناو]تیرەییٚک لە مەزهەبی شیٚعە، کە ئیسماعیلی کوڕی ئیمامجەعفەر بە ئیمامی ئاخر دەزانن. (اسماعیلیه)
ئیسم لەسەرکەسیٚ دانان: لەقەب لە سەرکەسیٚک دانان وەک: فاتیٚگاخۆر و مەجید سەرەگا.(اسم روی کسی گذاشتن)
ئیسم و ڕەسم:[ناو،ت] فد: ناوبانگ؛ شۆرەت؛ ناوداری. (اسم و رسم)
ئیسم و ڕەسمدار: [ئاوەڵناو] بەناوبانگ؛ مەشهوور؛ ناو دەرکردوو؛ بەناو و دەنگ. (اسم ورسم دار)
ئیسمەن: [بەند](١) لەڕووی ناوەوە؛ ئیسمەن دەیناسم خۆیم نەدیوە. (٢) بەقسە؛ لە ڕواڵەتدا؛ ئیسمەن نۆکەریەتی: بەزاهیر، لە ڕواڵەتدا نۆکەریەتی. (اسماً)
ئیسمیشەو: [ناو]درکاندنی ڕەمزی شەو بۆ هاتوچۆ و عەلامەتی خۆییبوون؛ بە تایبەت لە عەسکەریدا. (اسم شب) ئیسمیفامیل،فد: شۆرەت؛ ناویگەورە (شهرت)
ئیسنۆمبیل: اند؛ فد: [ناو]ماشینی بەفرماڵینی جادە و شەقام؛ سەیارەی سەر بەفر؛ (اسنومبیل)
ئیسۆتی: [ناو]ئیسیوەت؛ ئاڵەت.(فلفل سیاه)
ئیٚسۆ: بانەگر؛ پەنابا. (پناهگاهی که از باد در امان باشد)
ئیسە: [بەند]ئیٚستە؛ ئیٚستا. (حالا)
ئیسەرەم: [بەند]تد:ئیستەرەم: دەمەویٚت؛ دمبیٚ؛ وشەی پیٚداگرتن؛ حەتمەن و پیٚویست؛ لە ئیستەرەمی تورکییەوە هاتووە بەواتای:دەخوازم. (باید)
ئیسەنی: [بەند]ئیٚستاکە. (هم اکنون)
ئیشارە:[ناو] فد: هیٚما و ئاشیرەتکردن بە دەس و چاو یا هەر شتیتر؛ بە نووسین یا قسەی ناڕاستەوخۆ، سووکە ئاماژە پیٚکردن. (اشاره)
ئیشارەت: [ناو]هیٚما؛ ئاماژە؛ ئاشیرەت؛ (دەمیٚ تۆ نەینیٚی شەو لە نیٚوی دەم ، خودا بیبرِیٚت ئیشارەت بەچم) (اشارت)
ئیشارەتکردن:[چاوگە،ت]بەهیٚما و ئاماژە تیٚگەیاندن؛ بەقامک نیشاندان و ئاماژە کردن؛ سووکە ناوبردنیٚ لە قسە یا نامەدا. (اشاره کردن)

ئێشازراڤ: [ناو]ئازارەباریکە؛ سیل.(سل)
+ ئێشان: (١) جێناو] ئەوان. (آنها)(٢) ژان؛ گل؛ ژان کردن. (دردکشیدن)
ئێشاندن: [چاوگە،ت]وەئێش هێنان؛ وەژان- هێنان. (به درد آوردن)
ئێش بەدەست: [ئاوەڵناو]کاربەدەست؛ کەسێک کە لە سەرکارێکە. (کار به دست)
ئێشپیل: فرد؛ فد: [ناو]خشپیل؛ تەلێکی دوو توکراو کە دووای بەستنی پێچ و مۆرەی (تایبەتی کوندار) لەو کونەی ڕۆدەکەن بۆ ئەوەی شل نەبێتەوە پەرچی دەدەنەوە؛ لە کوردەواریدا بووە بە خشپیل. (اشپیل)
ئێشپیل: فد: [ناو]گەرای ناوسکی ماسی. (اشپل)
ئێشتیاکردن: [چاوگە،ت]ئارەزووکردن؛ دڵ- پێوەبوون. (اشتها کردن)
ئێشتیاکوێربوونەوە: لە ئێشتیاکەوتن؛ بەسەرچوونی مەیلی خواردن.(اشتها کور شدن)
ئێشتیالێبوون: [چاوگە،ت]دڵبە خۆراک یان شتێکەوەبوون؛ تامەزرۆیی؛ مەیل لێبوون. (اشتهاداشتن)
ئێشتیانەبردن: [چاوگە،ت](ب) تێر خواردن و دڵنەبردن؛ ئارەزووی خواردنێک چوونە بەس؛ حەز بە خواردنێک نەکردن. (میل نداشتن)
ئێشتیاهەڵسان: [چاوگە،ت] پەیدا بوونی مەیل و هەوەس بۆ خواردنی خۆراکێک یان کردنی کارێک. (هوس کردن)
ئێشتیها: [ناو]ئێشتیا. (اشتها)

ئێشدار: [ئاوەڵناو] ژان‌دار؛ ساحیب ئێش. (درد دار)
ئیشدار: [ئاوەڵناو]کەسێک کە دارای کارێکە؛ شوڵدار. (دارای کار)
ئیشکاوهاتن: بڕانەوەی‌ئاو. (ب) هەر شت کە دووایی‌بێ. (قطع شدن)
+ ئیشک‌کردن: [چاوگە،ت](١) وشک‌کردن؛ ئاو لێچنین.(٢) ڕێگای ئاو بڕین. (٣) کانییەکە ئیشکی کردووە: ئاوی لێنایێت؛ تەواو بوونی ئاوی کانی.(خشک کردن)
ئیشک‌وبرینگ: [ئاوەڵناو] وشک‌وبرینگ؛ هیچ تەڕایی تیادا نەبوون.(خشک‌خشک)
ئیشکەبەند: وشکە سەرما. (سرمای سخت بدون برف و باران)
ئیشکەپەڕ: [ناو،ت]ڕەحەت بوونی بێ- نزیکایەتی ژن و مێردی؛زیاتر بۆ حەیوانات بەکاردەبرێت. (انزال بی جماع)
ئیشکەجاو: [ناو،ت]ئیشکەجوو؛ نانی وشکی خواردن؛ نانی‌بێ‌پێخۆر خواردن. (نان خالی خوردن)
ئیشکەچن: [ناو]دیواری بەردی بێ‌مەلات و قوڕ؛دیواری بە بەردهە ڵچنراو. (دیوار سنگی بدون ملات)
ئیشکەشیو: [ناو]ئیشکەشۆر؛(ب) هەڵگەڕاندەوەی لیباس بە دیوی تازەتریدا. (برگرداندن لباس بر رویه تازه تر)
ئیشکەمەلە:[ناو](ب) حەمام چوونی بە لەش پاکی. (حمام بدون جماع)
+ ئیشک‌هەڵاتن:[چاوگە،ت]ڕەق‌بوونەوە و لە سەرما وشک‌هەڵاتن. (از سرما یخ بستن)

+ ئیشکیل: [ناو](١) دەسەڵات؛ حوکم؛ فەرمان. (حکم) (٢) بە دەستوپا بەستنەوەی وڵاخی بەرزە و هەر چوارپێی دیکە.(دستو پا بستن‌اسب و استر)
ئیشکیل‌کردن: [چاوگە،ت]دەستبەند و پابەندکردنی وڵاخی بەرزە (پابندو دستبندزدن چهارپایان)
ئیش‌لێهاتن:کار لە دەس‌هاتن. (توانائی‌کار)
ئیش‌لێهاتوو: [ئاوەڵناو]کارلێهاتوو؛ کەسێک کە توانایی کردنی کاری هەیە؛ (ب) کاررزان؛ پسپۆڕ؛ کارئازمووده؛ سەردەرچوو. (کارآمد)
ئیشن: دەڵێن؛ ئووشن؛ دەبێژن؛ ئێژن. (می گویند)
ئێشوو: [ناو]هێشو؛ بۆڵ. (خوشه)
ئیشەڤ: [ناو+بەند]ئەوشۆ؛ ئەمشەو؛ ئەمشۆ؛ ئیمشەو. (امشب)
ئیشی: ئووشی؛ دەڵێی؛ ئێژی. (میگویی)
ئیعتیادییە: لەکوردستانی باشوور بەواتای (ئاساییە) بەکار دەبرێت.(عادی)
ئیعدامی: فد: (١) [ئاوەڵناو] ئیعدام کراو. (٢) مەحکووم بووە بە ئیعدام و چاوەڕێی بەڕێوەچوونی حوکمە. (٣) (ب) زۆر بۆی‌هەیە مەحکووم بە ئیعدام بکرێت. (اعدامی)
ئێف ئێف: [ناو]کەرەستەی دەرکە کەرەوەی کارەبایی. (آیفون)
ئیفادە فرۆشتن: بەخۆنازین و دەعیە و دەمار بە خەڵک نیشاندان؛ لووت بەرزی نواندن. (افاده فروختن)
ئیفاقە: [ناو]فایدە؛ موفا؛ حاڵەتی چاکتر کردنەوە؛ دەرمانەکە ئیفاقەی‌نییە؛ واتا کەڵکی‌نییە. (افاقه)
ئیفاقەکردن: [چاوگە،ت]بە لەشت و موفا بوون؛ بەکەڵک بوون؛ بەهەرەدان. (افاقە کردن)
ئیفت: [ناو](١)زایەبووگ؛ ئیفت لێدمر کردن: دەرهاوێشتنی خەوش وخاڵ؛(٢) کەمکردنی-کێشی دانەوێڵە لە هەماردا بە هۆی وشک بوونەوە؛(٣) خەوش و ناڕاستی و درۆ لە گێڕانەوەی باسێکدا، قسەکانی گشتی وانییە ئیفتی زۆرە. (٣) سووکی و کەسری‌شان؛ (ئەو کارە بۆ تۆ ئیفتی‌هەیە) (افت)
+ ئیفتیخار: لەقەمی عەبدولاخانی ناهید، نووسەر و ئوستادی‌تار و نیگارکێشی کورد کە بۆ ئەوەڵین جار لە ساڵی ١٢٩٢ هـ) تاری-شیرازی هێنایە کوردستان (گوندی‌سلێمان کەندی لەناوچەی سەقز).(لقب‌استاد عبداله ناهید)
ئیفدار: دوژمندار؛ غەنیمدار.(دشمن‌دار)
ئێڤنۆتە: [ئاوەڵناو] ساغ و سەلیم؛ لەش‌ساغ. (تندرست)
ئێڤەر: [ناو]وانێک؛ هین؛ شت. (چیز)
ئیقدانەوە: (١) سەر ڕێژی ئەستێر؛ حێق کردنەوە. (سرریز استخر)(٢) (ب) جەماوەرێکی زۆر کە لە جێگاییێکەوە دەرکەون.(یکباره جمعیت زیاد براەافتادن) (٣) هەڵهێنانەوەی خۆراک. (استفراغ)
ئێک‌بیر: [ئاوەڵناو] هاوبیر؛ یەک هەڵویست. (همفکر)
ئێکڕان: فد: (١)<یەکڕان.(٢)[ناو] پەردە ی سپیی سینەماکان کە وێنەی‌فیلمیان دە

کەوێتە سەر؛ (ب) نیشاندانی فیلم لە سینە ماکان؛ هێشتافیلمەکەمان ئێکڕان نەبووە. (اکران)
ئیکس: [ناو](۱) ناوی پیتێکی ئەلفو بێی فەڕانسە و ئینگلیزی. (ایکس) (۲) (ب) ئەو پیتە دروشمی بەرپێوار و نادیارە؛ تیشکی ئیکس: تیشکی نادیار. (مجهول)
ئێکۆ: فرد؛ فد؛ [ناو](۱)ئاوێزە و زایەڵەی دە نگ (۲)> ئەوتۆ؛ شایانیباس. (اکو؛ قابل؛ مهم)
ئێکی: [ناو]یەکییەتی؛ یەکێتی. (اتحاد)
+ ئێگرە: [بەند]ئەگرە؛ ئێرە. (اینجا)
ئێگزۆز: اند؛ فرد؛ فد؛ تد: [ناو]بۆڕیی جێی دەرچوونی دووکەڵی سەیارە؛ جێی دەرچوونی دووکەڵی موتۆڕ. (اگزوز)
ئیگلوو: [ناو]سیپە یا ماڵی لە بەفر چێکراوی ئیسکیموکانی ئالاسکا. (ایگلو)
ئێگۆ: فد؛ فرد: [ناو](۱) کانگای نەوتی ژێر زەوی. (۲) ڕەهەندی ئاوە ڕۆی پیساوی شار. (اگو)
ئیگە: (۱) ئەمدانە؛ ئی گلە. (این یکی)(۲) ئیستا. (حالا)
ئیلا: ئەملا. (این طرف)
ئیلاغا: [ناو]ناوی لەوەڕگەیێکە لە ماردین. (نام علفچریست در ماردین)
ئیلامی: [ئاوەڵناو+ناو] (۱) پەیوەندیدار بە ئیلامەوە. (۲) خەڵکیئیلام (شارێکەلەئێران). (۳) خەت و زمانی قەومی کەونارای ئیلام. (ایلامی)
ئیلاوئولا: [جێناو]ئەملاوئەولا(اینطرف و آنطرف)
ئیلاهە: ناوی یەکێ لە خوداکانی مێوینە لە ئاثینەکەونارا کاندا. (الاهه)
ئیلاهی: عد؛ فد: خودایمن؛ خودایا؛ یاخودا؛ (الاهی)
ئێلچی: تد؛ فد: [ناو] (۱) سەفیر؛ بالوێز. (۲) دەستەی خوازبێنیکەر(ایلچی)
ئێلخان: تد؛ فد: (۱) سەرۆکعێل.(۲) لە تایفە و هۆزی ئێلخانانی مەغوول. (۳) خاتوونی عیل؛ خانمیعیل(ایلخان)
ئێلخی: [ناو](۱) ڕەوەئەسپ. (۲) جێگای ڕاگرتنی ئەسپ. (۳) (ب) بێسەروبەر و بێ ئەدەب لە هەڵسوکەوتدا. (ایلخی)
ئیلدرم بیلدرم: تد؛ فد: [ناو]بەهەڕەشە و گوڕەشەوە قسەکردن؛ هارت و پورت. (الدرم بلدرم)
ئێلغار: تد؛ فد: [ناو]ڕۆیشتن بە ڕکێفکوت ڕوو بە دوژمن لە شەڕدا و کوشتن و بڕین و تاڵان و بڕۆ. (ایلغار)
ئێلم: [ناو](۱) هیلم؛ چەسپی دارتاشی. (سریشم) (۲) چیایێکە کە بۆ کوردان ڕێز دارە لە جزیر و بۆتان. (کوهی است کە برای کردها مقدس است)
ئیلمە: [ناو]هیلمە؛ گرێی فەڕش. (گره فرش)
ئێڵنج: [ناو] هێڵنج؛ دڵبەیەکاهاتن؛ حاڵەتی ڕشانەوە. (دل آشوب شدن)
ئیلۆک: [ناو]هەڵۆ. (عقاب)
ئێلەقە: [ناو]ئاموور؛ ئارەق؛ ئاقیلە؛ باسکێش؛ ئێرە قە. (چوب دراز خیش)
ئێلیان: [ناو]هێلانە. (آشیانە)

چەند وشەی بیانی‌کە لە گۆوار و بڵاڤۆکەکاندا بەرچاو دەکەون یان لەپەیڤیندا بەکاردەبرێن، ئەگەرچی کوردی نین، بەڵام بەپێویستم زانی چەند لاپەڕەیان بۆتەرخان‌بکەم

ئابار: [ناو]تیژاوی سولفیتی قورقوشم؛تاوەوەی تیـژاوی‌سـولفوریک و قورقوشـم. (سـولفیت سرب)

ئاباژوور: فد؛ فرد؛ اند: [ناو]سەرپۆشیٚ بۆ کـەم (مولایم)کردنی نووری‌چرا؛ بەتایبەت شەوقی گولۆپی‌کارەبا. (آباژور)

ئاب نەبات :ئاو نەبات: [ناو،ت] فد: جۆرێک - شیرینی. (آب نبات)

ئـابوتـاب: [نـاو،ت] فـد: ڕازاندنـەوە لـە قسـەگێرانـەوە دا، لـق و پـۆپ زیـادکردن لەگێڕانەوەی قسەییٚکدا. (آب و تاب)

ئابی: [ناو] فد:(ف. گیو) :(١) ڕەنگی ئاسمانی. (آبی آسـمانی) (٢) [ئـاوەڵنـاو] ئـاوی؛ هـەر شتی‌کە پەیوەندی بە ئاوەوە ببی؛ حەیـوانی- ئاوی؛ زەوی‌ئاوی؛ ئاوەژی. (آبی)

ئابیابی: [ناو،ت] فد: (١) کاری دۆزینـەوەی ئاو لە ژێر عەرز. (ردیابی آب زیر زمینی) (٢) کاری قوماربازێک کە بـانکی پڕبـووە و هـەر کایە بەردەوام دەکا. (کارقمار بازیکه بانکش پر شده وادامه می دهد. آبیابی)

ئاپارات: روس‌د؛ فد؛ تـد: [نـاو](١) ئـامرازی نیشاندانی فیلمی سینەمـایی. (٢) ئـامرازی گەرم‌کردن و پەنچەرگرتنی تیوپی تەگەری سەیارە. (آپارات)

ئاپاراتچی: تد؛ فد: [نـاو]کـەسێکە لـە سـەر ئامێری ئاپارات کاردەکا. (آپاراتچی)

ئاپارتمان: فد؛ فـرد؛ انـد؛ تـد: شـۆقە؛ بینـای چەند قاتی بی‌حەسار زیاتر هەرقات مڵکی کـەسێک بێـت؛ یـا سـەربـەخۆبێـت. (ساختمان چند طبقه مستقل)

ئاپارتمانسازی: [ناو]کـار و ڕەوتـی دروسـت- کردنی ئاپارتمان. (آپارتمان سازی)

ئاپارتمان نشینی: فد: [ناو]نیشتەجـی‌بـوون و ژیان لە ئاپارتماندا. (آپارتمان نشینی)

ئاپارتاید: فد؛ فرد؛ اند: [ناو]جیاوازیی‌نیـژادی؛ ڕەگەز پەرەستی. (آپارتاید)

ئـاتۆ: [نـاو] فـرد؛ فـد؛ انـد:(١) بـەڵگـی سەرکەوتوو لـە قومـاردا.(٢ب) هـۆی پـەڵپـو بەهانە.(آتو)

ئاتەش: [ناو]فد: ئاور؛ ئاگر. (آتش)

ئاتەشبار: [ناو،ت] فد: (١) گورهـانی‌تۆپخانـە کە سی دەستەی ٢٧کەسییە لـە ئـەرتـەش (سوپا)دا. (واحدتوپخانە) (٢) یـەکـەی تـۆپی شەڕ؛ مەترەلۆس. (توپ)

+ ئاتە شـپارە: [نـاو،ت] و [ئـاوەڵنـاو،ت] فـد: ئاورپارە؛ سکڵی‌ئاور (ب) زبر و زرینگ؛ زیت و وریا؛ هاروهاج؛ نەسرەوت؛ کار لەدەس‌هـاتوو. (آتش پارە)

ئاتەشپەرەست: [ناو،بک] فد:ئاورپەرست؛ (ب) گاور، زەڕدەشتی. (آتش پرست)

ئاتەش‌چەرخان: [ناو،ت] ئاتەشگەردان، تاوڵەمە. (آتش گردان)
ئاتەشدان: [ناو،ت] فد: جێی‌ئاور؛ کوچک‌ئاور؛ کوانوو؛ مەنقەڵ؛ ئاوردان؛ کوانگ؛ کوورە؛ کووری؛ مەنقەڵ؛ وەجاخ؛ ئوجاق. (آتشدان؛ آتش‌زدن)
ئاتەشکێش: [ناو،ت] خاک‌ئەنداز؛ خاکەندازی بچووک کە دەمەکەی کەمێ نوشتاوەتەوە بۆ نزیک کردنەوەی سکڵ لە کوورەدا؛ خاکەناز. (آتش کش)
ئاتەشگەردان: [ناو،ت] فد: تاوڵەمە. (آتش گردان)
ئاتەشگیر: فد: (ئاوەڵناو،ت)١) شتێک کە زوو ئاور بگرێت. (مواد محترقه) (٢) [ناوی‌تێکەڵاو] مقاش. (منقاش)
ئاتەشی مەزاج: [ئاوەڵناو،ت] فد: (ب) حاڵەتی کەسێک‌کە زوو تورە دەبێت. (آتشی مزاج)
ئاداب: [ناو] عد، فد: (١) زووخاو؛ کێم. (خونابە)(٢) کۆی ئەدەب؛ ئاداو؛ ڕەسم‌گەل؛ داب و نەریت؛ کۆی یاسا و ڕێ و ڕەسم و نەریت؛ داب. (آداب)
ئادابزانین: [چاوگە،ت] ئاگابوون لە چۆنیەتی ڕەسم و یاسا و داب و نەریت. (آداب دانی)
ئادابی موعاشیرەت: عد؛ فد: ڕەسم‌گەلی هەڵس‌وکەوت، داب و نەریت و یاساگەلی باو لە کۆمەڵدا. (آداب معاشرت)
ئادمیراڵ: فد؛ عد:[ناو]دەرەجەی‌ژێنراڵی هێزی دەریایی.(درجه نظامی نیروی دریایی)
ئادەم‌کوژ: [ئاوەڵناو] (ف مشە) مروڤ‌کوژ، قاتڵ.(قاتل)

ئادینە: عد، فد: [ناو]هەینی؛ جومعە. (جمعه)
ئارام‌بەخش: [ئاوەڵناو] فد: (١) داسراکێن؛ هێدیکەر؛ سوکناییدەر؛ دامرکێن؛ هێورکەر؛ سرەوینەر.(٢ب) [ناوی تێکەلاو]دەرمانی ئێش‌بەر. (آرام بخش)
ئارامپەز: [ناو،ت] فد: مەنجەڵی (کارەبایی) کەزۆر بەشێنەیی (بە تینی کەم) چێشت دەکولێنێ. (آرام پز)
ئارامش: [ناو] فد:(١) هێمنایەتی و نەبوونی زەنازەنا و شەڕ و شۆڕ.(٢) سوکنایی؛ هێمنی. (آرامش)
ئارامگا: [ناو،ت] فد: (١) گومەز و بارەگای سەرگۆڕ. (گنبد) (٢) گڵکۆ، قەبر؛ گۆڕ؛ مەزار. (قبر) (٣) جێی حەسانەوە. (جای آرام گرفتن)
ئارامگای سەربازی ون: فد: ئارامگای سەربازی نەناسراو؛ مەزارێک کە بۆ ڕێز گرتن و بە یادی تەواوی شەهیدانی شەڕێک دروست دەکرێت؛ گۆڕی سەربازی ون. (آرامگاه سرباز گمنام)
ئاڕایشگەر: [ناو،ت] فد: شانەکار؛ خەمڵێن؛ جوانکەر. (آرایشگر)
ئارایشگەری: فد:[بەرهەمی چاوگە] کاری ئارایشگەر؛ شانەکاری. (آرایشگری)
ئارایشی جەنگی: فد: دابەشکردن و جێگیرکردن و چنینی هێزەکان لە مەیدانی شەڕدا. (آرایش جنگی)
ئارایی: [پاشگر] ڕازینەری؛ وەک: سفرەئارایی؛ سەفحەئارایی؛ مەجلیس ئارایی. (پیواژە ؛ آرایی)
ئارتیست: فرد؛ فد؛ اند: [ناو]شانۆکار؛

کایەکەری سینەما و شانۆ؛ ئەکتەر. (آرتیست)
ئارتیستبازی: فد؛ اند؛ فرد: [ناو]کاری سەیروسەمەرە کردن بۆ خۆنواندن. (آرتیست بازی)
ئارشیتێکت:فد؛ اند: [ناو] ئەندازیاری پلان- کێشی (نەخشە کێشی)بیناسازی (آرشیتکت)
ئارشیو: فرد؛ فد؛ اند: [ناو] کۆ بەڵگە؛ جێگای ڕاگرتن و ئاگاداریکردن لە بەڵگە و نوسراوە و گۆڤار. (آرشیو. بایگانی)
ئارەق گیری: [بەرهەمی چاوگە] ئارەق کێشی. (عرق گیری)
ئازارگەری: فد:[ناو]کاری ئازارگەر؛ سادیسم، ئەشکەنجەگەری. (آزار گری. سادیسم)
ئازمایش:فد: [ناو]ئاروین؛ ئەزموون؛ تاقیکاری؛جەڕباندن؛ لە (ف.مشە) یشدا هاتووە. (آزمایش)
ئازمایشگا:[ناو] فد: تاقیگە؛ ئەزموونگا. (آزمایشگاه)
ئازمایشگەر:[ناوی بک] فد: تاقیکار؛ ئەزموونکار؛ (امتحان کننده. آزمایش کننده)
ئازمایشی: فد: بۆتاقیکاری؛ بۆ ئازمایش؛ ئەوەڵ فڕینی فڕۆکە ئازما یشییە.(آزمایشی)
ئازموون: فد: [ناو]ئەزموون؛ ئاروین؛ تاقیکاری؛ تە جروبە؛ لەوکارە ئەزموونم وەرگرت. (تجربە)
ئاسایشگا: [ناو] فد: جێگای ئاسودەیی و خەوتن و ئیسراحەت؛ وەک ئاسایشگای (بەساڵا چووان؛ قوتابیان؛ ئیفلیجەکان؛ موعتادەکان؛ نەخۆشەکان لە (ف.مشە)یشدا هاتووە (آسایشگاه)

ئاسیستان: فرد؛ فد؛ اند: [ناو](١) دووای تەواو کردنی زانستگای پزیشکی کارکردن و فێر بوون بە کردەوە لە بەردەستی ئوستاد دا.(٢) وەردەست؛ بەردەست؛ کومەک؛ یاریدەدەرر. (آسیستان)
ئاشام: فد: پاشگر: هەڵلووش؛ وەک خوێن ئاشام. (پیواژە: مانند خون آشام)
ئاشپەزباشی: تد؛ فد: [ناو،ت]سەرئاشپەز؛ سەرکردەی ئاشپەزگەل؛ باش لە تورکییەوە هاتووە بەواتای سەر؛ باشی: سەرکردە. (سر آشپز. آشپز باشی)
ئاشپەزخانەی ئۆپێن: اند؛ فد: [ناو] ئاشپەزخانەی ئاواڵەی مۆدی تازە کە لە لایێکەوە دیواری نییە و زۆرتر ڕوو بە ساڵۆنی مێهمانی ئاواڵەیە. (آشپزخانە اپن)
ئاشووب:[ناو] فد: ئاژاوە؛ شەڕ و کێشە؛ ئاڵۆزی؛ پشێوە. (آشوب)
ئاشووبگێڕ: [ناوبک+ئاوەڵناو] ئاشووبگەر؛ کەسێک کە ئاشووب بەرپا دەکا؛ خومشێوێن؛ ئاژاوەچی؛ پشێوەچی؛ شەڕهەڵخڕێن. (آشوبگر)
ئاشووبگەر: [ئاوەڵناو،ت] فد: ئاژاوە چی؛ پشێوێن؛ گێرەشێوێن؛ تێکدەر؛ شەڕهەڵخڕێن؛ خوم شێوێن.(آشوبگر)
ئاشووبگەری: فد: [ناو،بەرهەمی چاوگە]کاری ئاشووب نانەوە؛ پشێوە و ئاژاوەدروستکردن؛ شەڕ دروست کردن.(آشوبگری)
ئاشووبگێڕان: [چاوگە،ت]کێشەنانەوە و شەڕهەڵایسان؛ ئاژاوە دروستکردن؛ شەڕهەڵخڕاندن. (آشوب بپا کردن)

ئاشووبنانەوە:[چاوگە،ت]کێشە هەڵایساندن،شەڕ دروستکردن، ئاژاوە بەرپاکردن.آشوب‌بپاکردن)

ئاشوفتە: [ئاوەڵناو] (وشە فارسییە بەڵام زۆر لەسەر زمانانە) ئاشفتە؛ شێواو؛ شڵەژاو؛ تێک-چوو؛ ئاڵۆز؛ شێویاگ؛ هەڵشیواو. (آشفتە)

ئاشوفتەبازار:[ناو]کەس‌لەکەس؛ شێواو؛ شلۆق و پلۆق. (آشفتەبازار)

ئاشوفتەحاڵ: [ئاوەڵناو] فد: حاڵ‌شێواو؛ شپرزە و شڵەژاو؛ پەشێوحاڵ. (آشفتە حال)

ئاشوفتەخەیاڵ: [ئاوەڵناو] فد: فکرشڵەژاو؛ فکرپەرێشان؛ خەیاڵ‌بڵاو. (آشفتە خیال)

ئاشوفتەدڵ: [ئاوەڵناو] فد: دڵ‌نیگەران؛ دڵ-پەشێو؛ دڵ‌پەرێشان. (آشفتە دل)

ئاشوفتەیی: [ناو]شپرزەیی؛ بێ‌سەر و بەری؛ شێواوی؛ پەرێشانی. (آشفتگی)

ئاشیان:[ناو] فد: لە مەموزیندا هاتووە: ئاشیانە؛ هێلانە؛ هێلوون.(آشیانە)

ئاشی‌ڕشتە: [ناو،ت]ئاشی‌هەرشتە؛ ئاشێک‌کە بە دانەوێڵە و سەوزی و هەرشتەفەڕەنگی چێ‌دەبێت و کەشکی ساوراو لەگەڵ نەعنا داخی بەسەردا دەکەن. (آش رشتە)

ئاشی شولە قەڵەمکار: [ناو](١) ئاشی شلەقەڵەمکار. (٢) (ب) شوبهاندن بە کاری ئاڵۆز و تێکەڵ‌پێکەڵ؛ هەر شتی دەرهەم و بەرهەم. (کارشلوغ پلوغ)
(٣) ناوی چێشتێکی تراوە بە هەرشتە فەڕەنگی و دانەوێڵە و سەوزی چێ‌دەبێت. (آش شلە قلم کار)

ئافتابڕوو: فد: [ئاوەڵناو] وەتاغی ڕوو بە ڕۆژ؛ جێگایێک کە تاو بیگرێت. (آفتابگیر)

+ ئافتامات: روس د. فد. [ناو](١) جۆرێک موسەلسەلی خودکار. (ئە سڵە حە ی خودکار)
(٢) ناوی کەرەستەی خودکارکردنی کارەبای سەیارە.(وسیلە
خودکار کردن برق ماشین.آفتامات)

ئافتاو: [ناو]خۆر؛ ڕۆژ؛ هەتاڤ؛ هەتاو ناوە بۆژنان؛ لە (ئافتاب)ی فارسی وەرگیراوە. (آفتاب)

ئافتاو پەڕ: [ناو،ت]ڕۆژپەڕ؛ (غروب)

ئافتاوی: [ئاوەڵناو] (١) ڕۆژی‌بێ‌هەور؛ خۆرە-تاو. (آفتابی) (٢) ئاشکرا؛ ئافتاوی بوون: خۆ دەرخستن؛ دەرکەوتن. (واضح)

ئافەت: فد، عد: [ناو] (١) بەڵا؛ وەی؛ نەخۆشی. (٢) مێمڵ. (آفت)

ئافەتی ئاسمانی: فد: بەڵای ئاسمانی؛ وەک : بوومەلەرزە؛ قڕکەوتنە نێو ماڵات وشکەساڵی.(آفت آسمانی)

ئافەتی ڕۆح: فد: مێملی ڕۆح، بەڵای گیان. (آفت روح)

ئافەتی‌عەنبار: ئەو جانەوەرانەن کە شتی عەنبارکراو لەبەین دەبەن وەک: مشک؛ کرم؛ سپی؛ مۆریانە. (آفت انبار)

ئافەتی‌گەنم: وەک: هەوربردن؛ سن؛ ژەنگ؛ بێبارانی بۆ دێم؛ سپێی‌گەنم،کوللە؛ ئەو شتانەکە گەنم لەبەین دەبەن.(آفت گندم)

ئافەتی‌گیایی: فد: مێملی گیایی؛ بەڵای لە بەین‌بردنی باغ و زەرحات وەک: سن؛ کوللە؛ ژەنگ؛ کرم؛ بژار. (آفت گیاهی)

ئافیش: فرد؛ فد: [ناو]ئێتیلاعیە بۆ هەڵواسین

و ئاگاداری؛ زیاتر بە وێنەوە؛ دەستەواژەی سینەمایی(ئەکتەری حازر بەکار و ئامادە بۆ فیلم بەرداری. (آفیش)
ئاکاردئۆنی: [ئاوەڵناو] فد: حاڵەتی شتێ کە وەک گەڕەمەشکە درێژ و کورت ببێتەوە. (آکاردئونی)
ئاکادیمی:[ناو] فرد؛ فد: جێگای فێربوونی فەن یا زانستێ بەکردەوە و خوێندن، لە ناوی باخێ وەرگیراوە لە یۆنان کە ئەفلاتوون دەرسی(وانە)ی فەلسەفەی تێدا گوتووەتەوە؛ کۆڕی زانیاری؛ ئەنجومەنی عیلمی. (آکادمی)
ئاکادیمیک: [ئاوەڵناو] فرد؛ فد؛ اند: زانستگایی؛ (ب) خوێندنی زانستگایی. (تحصیل دانشگاهی)
+ ئاکتۆر: فرد؛ اند؛ فد: [ناو]کایەکەری پیاو لە شانۆ و فیلمی سینەماییدا.اکتور)
ئاکتۆرێس: [ناو]ژنی شانۆگەر؛ ئەکتەری ژن.(زن بازیگر)
ئاکتیف: اند؛ فد: پڕکار؛ لەکارا؛ بەکار؛ کارا؛ لەحەرەکەتدا. (فعال)
ئاکسان: فد؛ اند؛ فر: لێدانی نۆتێکی تایبەت لە ناکاو و پێداگری لەسەر ئەو نۆتە لە ئۆرکێستردا. (آکسان)
ئاکواریۆم: فرد؛ فد؛ اند: دەفری شووشە بۆ ڕاگرتنی جانەوەری ئاوە ژی. (آکواریوم)
ئاکۆرد: اند؛ فرد؛ فد[ناو]چەند نۆتی مۆسیقایی هاو فرێکانس کە پێکەوە لێبدرێن. (آکورد)
ئاکۆلاد: فرد؛فد: [ناو]وەک دوو ئەبرۆی پەیوەسی بەرانبەر بەیەک کە چەند پەرانتیز دەگرێتە بەر و جیایان دەکاتەوە؛ بۆ جیا کردنەوەی وشەگەل و ڕستەگەل بە کار دێت،وەک: {}(آکولاد.
ئاگراندیسمان: فد؛ فرد؛ اند: [ناو](۱) گەورە کردنەوەی وێنە. (۲) کاری گەورە کردنەوەی وێنە. (۳) (ب) گەورە نیشان دانی ڕووداوێک لە گێڕاندنەوەدا. (۴) کەرەستەی گەورە کردنەوەی وێنە. (آگراندیسمان)
ئاگنۆستیسیسم: فد؛ اند: [ناو]مەکتەبی نەزانین گەری. (اگنوستیسیزم)
+ ئاڵایش: فد: [ناو]ئالایش؛ ئالوودەیی؛ خوو وخدەی ناپەسەند؛ خەوش؛ تێکەڵاوی. (آلایش)
ئاڵترناتیف: [ئاوەڵناو] اند، فرد؛ فد: جێ‌نشین؛ عەوەز؛ یاگەگر؛ جێگر؛ پەسندکراو و بەرگەم کراو بۆ دانانەجێ. (آلترناتیو)
ئاڵتۆ: فرد؛ اند؛ فد: [ناو]دەنگی زیلی ژنانە لە ئاوازی کۆڕدا. (صدای زیر زنانه در کر)
ئالۆمینیۆم: [ناو] فافۆن. (آلومینیوم)
ئالۆمینیومی: [ئاوەڵناو] هەرچی لە فافۆن چێکرابێ؛ وەک:دەفری ئالۆمینیۆمی. (آلومنیومی)
+ ئالوودە: [ئاوەڵناو] فد: شت‌تێوەچوو؛ تێکەڵاو بەشتی‌پیس بوو؛ گیرۆدەبوو؛ تووشبوو بە-خراپە؛ خوو پێگرتوو. (آلوده)
ئالوودەیی: [ناو،بەرهەمی چاوگە] (۱) گیرۆدەبوویی؛ حاڵەتی تێوە تلیاوی. (۲) شتی پیس تێچوویی؛ پیسبوویی. (آلودگی)
ئالێرژی: فد؛ اند: [ناو](۱) هەستەمەنی؛ هەستۆکی؛ حەساسیەت؛ خورووی لەش بە

هۆی بۆن پیوەکردن یا خواردنی شتێکەوە؛ (۲) بزوتنی هەستی خۆشەویستی یاڕق لێبوون بەدیتنی کەسێک یا ناو بردنی یان بە بیستنی بابەتێک یاقسەیێکی بەدڵ یا نابەدڵ. (آلرژی)

ئاماتۆر: [ئاوەڵناو] اند؛ فرد؛ فد: کارێک بۆ سەرگەرمی وسەرقاڵی. کارێکی هونەری یا وەرزشی یا هەرچی کە بۆ بژیو نەبێ و نەبێتە پیشە و شوڵی سەرەکی.دژی پرۆفیشینال. (آماتور)

ئامادەکراو: [ڕابوردووی ئامادە کردن]سازکراو؛ تەیارکراو؛ حازرکراو. (آماده شده)

ئامادەکردن: [چاوگە،ت]سازکردن؛ حازر کردن. (آماده کردن)

ئامادەکریاگ: ئامادەکراو؛ سازکراو؛ تەیار وحازرکراو. (آماده شده)

ئامادەکەر: [ناوبەک]ئەوکەسەیە کەکار یاشتێک سازدە کات و تەداروکی کارێک دمبینێ.(امادەمیکند)

ئامادەیی:[ناو]تەیاری؛ ڕێکوپێکی؛ سازی. (آمادگی)

ئامار: [ناو]سەرژمێری لە هەر شت؛ بژاردنی جەماوەر؛ ئاماری نەخۆشی؛ ئاماری ماڵو مەسکەن. (آمار)

ئامارگر: فد[ناوبەک]کەسێ کە کاری ئامارگرتن دەکا؛ کەسێک کە کاری سەر حیساب کردنە؛ سەرژمێر. (آمار گیر)

ئامارگرتن: [چاوگە،ت] ئامارگری؛ کاری ئامارگرتن. (آمارگیری)

ئاما و ڕەفت: [ناو،ت]ئامەدوڕەفت؛ هاتوچۆ. (ب) هەڵسوکەوت و نزیکایەتی. (آمد و رفت)

ئامبۆلانس: فد؛ اند؛ فرد؛[ناو]سەیارەی تایبەتی ڕاگوێزانی نەخۆش و بریندار و مەیت. (آمبولانس)

ئامبوولی: فد؛ فرد؛ اند: [ناو]ڕێیخوێن لەناو دەمارا گیران، کە بەهۆی دەڵەمە بوونی خوێن بە (هەوا یا گازی نێو دەمار) پێکدێ. (آمبولی)

ئامفی تێاتر: اند؛ فرد؛ فد: [ناو]هۆڵی شانۆگەری. (آمفی تئاتر)

ئاناتۆمی: فرد؛ فد؛ اند: [ناو]زانستی لەش-ناسی؛ زانستی شروڤە کردنی لەشی گیاندارانی موغرەدار بە تایبەت ئێسکی لەشی ئینسان(دەستەواژەی پزشکی و تە ڕاحیە لە نیگارکێشیدا. (آناتومی)

ئانارشیسم: فرد؛ فد؛ اند: [ناو]ئانارش؛ مەکتەبی پشێوەخوازی. (هرج و مرج طلبی)

ئانارشیست: [ئاوەڵناو] پشێوەخواز. (انارشیست)

+ ئانالیز: فرد؛ فد: [ناو]شیکاری؛ جەڕباندن و کەند و کاو؛ پشکنین و بە دوادا گەڕان و لێکدانەوەی پاژگەلی هەر شت؛ بەشێ لە زانستی ماتماتیک و کیمیا. (آنالیز)

ئانتراکت: فد؛ فرد؛ اند: [ناو]زەمانی پشوودان لە بەینی دوو پەردەی شانۆگەری یا سینەمادا؛ یا لە بەینی دوو پرۆگرامی ئۆرکێستری موسیقادا. (آنتراکت؛ فاصله بین دو پرده نمایش یا دو برنامه موسیقی)

ئانتیبیۆتیک: فرد؛ اند؛ فد: [ناو]دەرمانی

نەخۆشین گەلی چڵکی؛ دژی هوورک. (آنتی بیوتیک)
ئانتیم: [ئاوەڵناو] فرد؛ فد: ئەنتیم؛ گیانی گیانی؛ هاوڕێ و هاواڵی نزیک و گەرموگوڕ. (انتیم)
ئاندانتە: فرد؛ فد: [ناو]زەرب و ڕیتمی هێواش لە مۆسیقادا لە بەینی ئالێگرتۆ و ئاداجیۆدا. (آندانتە)
ئاندۆسکۆپ: فرد؛ فد: [ناو]کەرەستەی پشکنینی چاڵوچۆڵی دەروونی لەش کە بە گلۆپی تایبەت ناوزک وناخی لەش ڕۆشن دەکات و دەیخاتە پێش چاو بە کەڵک وەرگرتن لە دووربین.(جورێک کامێرا). (آندوسکوپ)
ئاندۆسکۆپی: فرد؛ فد:[ناو]کاری موعاینە بە دەزگای ئاندۆسکۆپ. (آندوسکوپی)
ئانژیوگرافی: [ناو]بە کەرەستەی ئانژیۆگراف ڕەگ و دەمار پشکنین، بۆ دەرخستنی گیروگرفت لە ناو دەماردا. (آنژیو گرافی)
ئانۆڕماڵ: فرد، فد، اند: [ئاوەڵناو]غەیری نۆڕماڵ؛ خیلافی قاعیدە؛ خیلافی یاسا. (آنرمال)
ئانەمی: فرد؛ فد؛ اند: ناوی نەخۆشینی کەم خوێنی. (آنمی)
+ ئانی: (۱)[ئاوەڵناو] فەوری؛ لە ئانێکدا؛ بێ-ماتڵی؛ زۆر زوو. (آنی) (۲)[ناو] ئەنییە؛ هەنییە؛ نێوچاوان. (پیشانی)(۳) ئیدی؛ دەنا؛ ئەدی؛ ئەینا. (اگر نە) (۴) ئەمە؛ بۆ کەسێکی مێوینە و نزیک. (این) (۵) ئەمانە. (اینها)
+ ئاوانس: فرد، فد، اند: [ناو] قان؛ کۆمەک؛ چاو پۆشی لە هەڵە؛ ئیمتیاز پێدان. (آوانس)

+ ئاوبردە: [ناو،بەر]ئاوبردوو؛ شتێ کە ئاو ڕای ماڵیبێ و بردبێتی. (آب بردە)
ئاوری هیجران: ئاوری دووری.آتش‌هجران)
+ ئاوگیر: [ناوەت](۱) گۆل و ئەستێری گەورە؛ هەرێمێ کە چاڵو نەوی بێ. (۲) هەر شوێنێ ئاوی تێدا کۆ ببێتەوە. (۳) کاری کەسێک کە لە شتێک ئاوبگرێت. (۴) کەسێک کە ئەستێر بۆ نۆبە ئاوی ئاو داشتن دەگرێتەوە. (آبگیر)
ئاوگیری: [ناو،بەرهەمی چاوگە]کاری ئاوی میوەگرتن؛ کاری ئاو گرتن؛ سەندنی(چنینی) ئاوی پۆڵا بۆ نەرم بوونەوە؛ پڕکردنی (خە-زێنە)ی ئاوی حەمام و عەنباراو. (آبگیری)
ئاهە کپە زی: [ناو،بەرهەمی‌چاوگە] فد: (۱) کاری دروست کردنی ئاهەک. (آهک پزی) (۲)[ناو] کوورەی ئاهەکپەزی، (کوورەی قسڵپەزی) (کوره آهک پزی)
ئای. سی. یو: فرد؛ فد؛ اند: [ناو]بەشێکی خەستەخانە بۆ ئاگالێبوونی تایبەتی نەخۆش و ئیجازەی نزیک بوونەوە یان دیداری کەسو-کارنەدان بۆ چوونە ژوورەوە. (آی. سی. یو)
ئای. کی. یو: اند؛ فد: [ناو]ڕادە بەهرەوەری هۆشی؛ (ئای. کی. یو)ی لە سەرە وەیە: بە هۆشە. (آی. کی. یو)
ئۆپێراتۆر:[ناو،بک] فرد؛ فد: کەسێک کە بە کەرەستەی وەک مەکینەی حیساب یا چاپ یا هەرکەرەستەی ماشێنی کاردەکا. (اپراتور)
ئۆتۆبان: [ناو] المان د؛ فد؛ اند؛ فرد.: ئووتوبان؛ دوو جادەی پان ویەک لایەنە لە پاڵ یەکدا. (اتوبان)

ئۆتۆکرات: [ئاوەڵناو+ناو] دیکتاتۆر؛ خود رایی.(استبداد.)
ئۆتۆکراسی: فرد؛ فد؛ اند: [ناو](١) جۆرێک ئیستیبداد دژی دێموکراسی.(٢) کاری کەسێک کە هەر جۆر پێیخۆش‌بێ بژی؛ (اتو کراسی)
ئۆتۆمات: [ئاوەڵناو](کورتکراوەی ئۆتۆماتیک)هەر دەستگایێک کە خۆ بە خۆ کاردەکا؛ خودکاری؛ وەک ئافتامات کە چە- شنێ موسەلسەلی خۆکارە. (اتوماتیک)
ئۆتۆماتیک:روس د؛ فرد؛ فد؛ اند:[ئاوەڵناو] دەزگای خۆکار؛ خۆبزوین. (اتوماتیک)
ئۆتۆسرویس: فد: [ناو] جێگای ڕاگەیشتن بە کاری سەیارە وەک: شۆردن یان گۆڕینی ڕۆنی مۆتۆر و ئاچارکێشی سەیارە. (اتو سرویس)
ماشێن شۆری. (٢) هەڵەی باوە، بە ئوتووشۆیی: [ناو،ت] فد: (١) کارگەی لیباس شۆردن و ئوتوکێشان و شوێنی شۆردن و ئوتووی لیباس دەڵێن ئوتووشۆیی، لە جیاتی ئوتو بوخار یان ئوتوکێشی. (اتو شویی)
ئۆرژانس: فرد؛ فد: [ناو]بەشێک لە نەخۆشخانەکان کە بێ ماتڵی دەرمانی نەخۆشگەلی جێی مەترسی وەک تەسادوفی و برینداری جێی مەترسی دەکا. (اورژانس)
ئوستادی ڕانوما: مامۆستای ڕێنوێن؛ مامۆستای زانستگا کە یاریدە دەری ئەو کەسانەن کە پایان نامە(تێز) ی دوای تەواوکردنی زانستگا دەنووسن. (استادراهنما)
ئوسلووب: فد؛ فرد؛ اند: [ناو]ئوسلووب؛ شێوە- ی کار؛ تەریقە؛ ڕەوشتی‌کار. (اسلوب)
ئوسووڵی‌دین:عد؛ فد:[ناو،ت] قاعیدە وڕەسمی پەژراوی دین؛ لە سونیی دا: تەوحید، نبووەت، مەعاد و لە شێعەدا عەدڵ و ئیمامەتی لێ زیاد بووە. (اصول دین)
ئۆکازیۆن: فرد؛ فد: [ناو]هەل و فورسەت بۆ کردنی کارێکی بەموفا و پڕسوود یا کارێکی زۆر بەدڵ.(اکازیون)
ئۆکتێت: فرد؛ فد: [ناو]بەشێ لە مۆسیقا کە بە هەشت دەنگ یا هەشت کەرەستەی جۆراو جۆری مۆسیقایی لێدەدرێت. (اکتت)
ئۆلتیماتۆم: فرد؛ فد: [ناو]دوا قسە؛ ئاخرین بڕیار پێوتن؛ دوایین هەڕەشە. (اولتیماتوم)
ئۆلگوو: فد: [ناو]نموونە؛ ئۆرناک؛ سەرمەشق؛ کرداری کەسێک کردنە وێنە و سەرمەشق. شکڵ و وێنەیێک کە لە ڕوویەوە دروست بکەن یان بکێشنەوە. (الگو)
ئۆملێت:[ناو] فرد؛ فد: هێلکەوڕۆن کە تەماتەی تێکرابێ. (املت)
ئومەرا: عد؛ فد: [کۆی ئەمیر]وشە ئارەویە و لە کوردییشدا باوە؛ ئامرگەل؛ ئەمیران؛کەسانێک کە فەرمان دەدەن؛ سەرۆک گەل. (امرا)
ئۆنیفۆڕم: فرد؛ فد؛ اند: [ناو](١) لیباسی یەک ڕەنگ و یەکسان بۆ گرووپێک؛ وەک ئۆنیفۆڕمی عەسکەری.(٢) لیباسی تایبەت بۆ ناساندنی شۆلی کەسێک وەک ئۆنیفۆڕمی خزمەتکاری هۆتێل و کابارە و هتد.(یونیفورم)
ئۆوێرتۆر: فرد؛ فد؛ اند: [ناو]ئاهەنگی پێش دەست پێکردنی ئۆپێرا؛ یان ئاهەنگی پێش

دەست پێکردنی ئاهەنگی عەسلی. (اورتور)
ئەحەد: عد؛ فد: (١) [ئاوەڵناو]تەنیا؛ یەکدانـە. (یکه و تنها) (٢) ناوە بۆ پیاو. (نام مردانه)
ئەختەرناسی: [ناوبەرهەمی چاوگـە] زانسـتی نوجوم؛ ئەستێرە ناسی. (ستاره شناسی)
ئەدەبپـەروەر: فـد: [ئـاوەڵنـاو]لایـەنگـری ئەدەب؛ خزمەتکاری ئەدەبیات. (ادب پرور)
ئەدیب:[ناو] عد؛ فد: (١) شارەزای ئەدەبیات. (ادیب) (٢) شاعیر؛ نوسەر. (شـاعر. نویسـنده) (٣) وێژەوان. (سخنور)
ئەدیبانە: [ئاوەڵناو]ئەدیب ئاسا؛ وەک ئەدیـب؛ شاعیرانە. (ادیبانه)
ئەرج: ف.مشه) فد: مەزناتی؛ حورمـەت؛ ڕێـز؛ گەورەیی؛بلیندپایەیی.(ارج)
ئەرجمەند: (ف.مشه) فد: [ئاوەڵناو]بەحورمەت؛ ڕێزدار(ارجمند)
ئـەساسـنامە: فـد: [نـاو]کـۆیقـانون و دەستوورێککە بۆ بەڕێوەچوونی شەریکە یان حێزبێک دیاریدەکرێت. (اساسنامه)
ئەساڵەت: عد؛ فد: [ناو](ئەم وشەیە ئارەویـە) حاڵەتی عەسـڵ بـوون. (٢) (ب) نـەجابـەت؛ ئـەسـاڵەتـی عـەشـیرەتـی: ئـەسـاڵەتـی خانەوادەیی.(اصالت)
ئەسڵونەسەب: عد؛ فد: [ناو]ئێلوتەبـار؛ بـاو باپیر؛ خانەوادە و عەشـیرە و تایفـە؛ بنـەچـە؛ ڕەچەڵەک؛ نیژاد؛ ڕەگەز؛ ئاباوئەجداد؛ جـەد و ئابا. (اصل و نسب)
ئەسلەحە:[ناو] فد: لـە(سـلاح)ی ئـارەویـەوە هاتووە، چەک؛ ئامرازی ڕاو و شەڕ؛ لە زمـانی کوردیدا جیکەوتووە. (اسلحه)

ئەسڵەحەخانە:[نـاو] فـد: جبـەخانـە؛ جێگـای ڕاگرتنی ئەسلەحـە بـە تایبـەت لـە پادگـانی نیزامیدا. (اسلحه خانه)
ئـەسـلـەحـەدار:[نـاو] فـد: (١) بـەرپرسـی ئەسڵەحەخانە. (٢) چەکدار. (اسلحه دار)
ئەسڵەحە دانانە عەرز: چەک دانانە عەرز؛ (ب) دەس لـە شـەڕ هـەڵگـرتن. (اسـلحه زمـین گذاشتن)
ئـەسـڵەحـەسازی: فـد: [نـاو](١) کـاری- دروستکردنی چەک. (٢) فابریکای ئەسلەحـە چێکردن. (اسلحه سازی)
ئـەسـڵەحـەکێشـان: [چاوگـەت] (١) لـە جێکاییێکەوەچـەک بـردن بۆجێگـاییێکیتـر. (جابجـایی اسـلحه) (٢) خنجێـر و شـێر و دەمانچە دەرکێشان یان هەڵکێشان لەکـالان و بەرگ؛ ئایەختەکردنی ئەسلەحە بۆ هەڕەشە یا کوشتن. (اسلحه کشیدن)
ئەسڵەحـە هـەڵگـرتن: [چاوگـەت] (١) (ب) تەیاربوون بۆ شەڕ؛ خۆئامادەکردن بـۆ شـەڕ. (٢) (ب) یـاخیبوون و چـەک هـەڵگـرتن بـۆ بەرەنگاری. (اسلحه برداشتن)
ئەسـڵەحـەیخۆکـار: [نـاوت]موسـەلسـەل؛ چەکێ کە بەتیرئەندازی دووبارە ئامادەیتیـر ئەنـدازی دەبێتـەوە؛ وەک تـەمـاتیر.(اسـلحه خودکار)
ئەسڵەحەیڕاو: چەکی ڕاو؛ (ب)زیاتر تفەنگـی دوولوولی ساچمەهاوێژ؛ چـەکـی ڕاونێچیـر. (اسلحه شکاری)
ئەسڵەحەیسارد:[ناوت]چەکیکە تەقەمەنـی تێدا بەکار نـەبـرێ وەک شمشـێر و کـارد و

خنجێر. (اسلحه سرد)

ئەسڵەحەی سەنگین: فد: [ناو،ت] چەکی‌کە تەقەمەنی زۆری تێدا بەکار دەبرێت؛ گوللەی گەورەیە و خۆیشی زۆر قورسە؛ وەک: تۆپ، مەترەلۆس، یا موسەلسەلی سەنگین. (اسلحه سنگین)

ئەسڵەحەی‌کەمەری: [ناو،ت] دەمانچە. (اسلحه‌کمری)

ئەسڵەحەی‌گەرم: فد: [ناو]چەکی‌گەرم.چەکێک کە تەقەمەنی تێدا بەکاربرێت. (اسلحه گرم)

ئەسیرگرتن: [چاوگە،ت]دیل گرتن؛ یەخسیرگرتن. (اسیر گرفتن)>ئەسیر جەنگی

ئەسیری‌جەنگی: فد: دیلی‌کە لە سەنگەر یا لە شەڕدا بگیرێت؛ کە بە پێی یاسای ژێنێڤ دەبێ ڕەفتارێکی تایبەتی لەگەڵدا بکرێت. (اسیر جنگی) ئەشکەم دوڕیدە: [ئاوەڵناو] سکدڕاو؛ زکدڕاو؛ گەدەدڕاو. (ب) زۆر خۆر. (شکم دریده)

ئەشکی‌تیمساح: [ناو،ت] فرمێسکی بەدرۆ؛ گریانی بەڕیایی؛ وەک: کوشتنی کەسێک و گریان و شیوەنکردن بۆی. (اشک تمساح)

ئەشکی‌حەسرەت: فرمێسکی‌کە بەهۆی ناکامی و پەشیمانییەوەبێت؛گریان بۆ خۆشەویستی لەدەس‌چوو.(اشک‌حسرت)

ئەشکی‌شەم: فد: (ب) تکەی‌مۆم کە وەختی‌سووتان لێی دەتکێت.(اشک شمع)

ئەفسووس: فد: [ناو+ئامراز]داخ؛ مەخابەن؛ دریغا؛ حەیف ؛ئاخ و داخ بۆ لەدەس‌چوو. (افسوس)

ئەفسوونگەری:[ناو،بەرهەمی‌چاوگە،ناو] فد؛سێحربازی؛ چاوبەسی جادووگەری؛ (ب) عیشوەگەری. (افسونگری)

ئەقسات: فد: لەئارەوییەوەهاتووە، کۆی-قیست؛ دابەشکردنی قەرز (مانگانە یان ساڵانە) بە چەندکەرت. (اقساط)

ئەکسیر: [ناو](١) ئیکسیر؛ نایاب.(٢) ماکێکی ئەفسانەیی کە پێیان وابوو بنەمای هەر شتێک دەگۆڕێت وەک: ماکی‌کیمیایی کە مس بکات بە زێڕ. (اکسیر)

ئەکشێن: [ئاوەڵناو+ناو] اند؛ فد: پڕشەڕ و شۆڕ؛ پڕلە جۆش و خوروۆش؛ پڕجم و جۆڵ؛ زیاتر بۆ فیلمی سینەمایی پڕلە کێشە و هەڵا بە کاردێنرێت. (اکشن)

ئەلباقی: عد؛ فد: [ناو]باقی؛ ئەوەی ماوەتەوە؛ لە دەتمەن چوارتمەنم خەرجکرد، شەش تمەن ئەلباقیەکەی ماوە. (الباقی)

ئەلکوڵیزم: فد؛ اند؛ فرد: [ناو] ئەلکوڵیسم؛ ڕەوت و کاری عادەتگرتن بە خواردنەوەی ئەڵکوڵ. (الکلیسم)

ئەمپێرسیۆنیست: فرد؛ فد: [ئاوەڵناو] شوێگری ئەمپێرسیۆنیسم؛ سەر بە ئەمپێرسیونیسم. (امپرسیونیست)

ئەمپێرسیۆنیسم: فرد؛ اند؛ فد: [ناو] ڕێبازێکی هونەری و ئەدەبیە کە شوێگرانی (هەوادارانی) ویستیان دەربڕین و نیشاندانی بە تەواوی و گشتی هونەرەکەیە بێ‌ئەوە سەرنج بدەنە وردەکاری و پەراوێزی هونەرەکە. (امپرسیونیسم)

ئەمپێریالیست: [ئاوەڵناو] خاوەنی دەم ودەزگا

و ڕەوشتی ئەمپێریا لیسم. (امپریالیست)
ئەمپێریالیستی: [ئاوەڵنـاو] فـرد؛ فـد: ڕەوت و شێوەی کاری ئەمپێریالیسـت؛ گرێـدراو بـە ئەمپێریالیستیەوە. (امپریالیستی)
ئەمپێریالیسم: [ناو]دوایین قۆناغی پێشڕەوتـی نیزامی سەرمایەداری بە شێوەی پەیدا بوونی تەک قۆرغگەلـی مـەزن و دەسـەڵاتـدارانی مـاڵی و نـاردنی سـەرمایـە بـۆ وڵاتـانی ژێـر فـەرمـان و چـەوسـاندنەوە و گیروگرفتـی دروسـتکردن بـۆ زاڵبـوون بـە سـەریانـدا. (امپریالیسم) ئەمریە:[ناو] فد: (١)دەسـتوور و فەرمانیباڵادەست بە نووسراوە بۆ ڕێخراوی ژێـر دەسـت. (٢) نووسـراوەی دەسـتووری گشتی.(امریە)
ئەنتێرن: اند؛ فد؛ فرد: [ناو]تەلەبـەیێـک کـە کاری خوێنـدنیڕشتەی پزیشـکییە و پـاش تەواو کردنی زانستگا لە خەستەخانەکـان بـۆ ماوەیێک لە بەر دەسـتی پزیشـکی ئوسـتاددا کار دەکات. (انترن)
ئـەنتێرناسـیۆناڵ: فـرد؛ فـد: [نـاو]جیهـانی؛ ڕێکخراوەی حیزبیٚ یاشۆڵیٚ لە سـەرانسـەری دونیـادا؛ وەک ئـەنتێرناسـیۆناڵی کرێکـاران: ئەنتێرناسیۆناڵ سوسیالیسم. (انترناسیونال)
ئـەنتێرناسیۆنالیسـت: [ئـاوەڵنـاو] فـرد؛ فـدد: هـەوادار و هـۆگری ئـەنتێرناسیۆناڵیسـم. (انترناسیونالیست)
ئـەنتێرناسیۆنالیسـم: فـرد؛ فـد:[نـاو]بـڕوا بـە یەکییەتـی و بـەرژەوەنـدی گشتی لـە نـاو تەواوی میلەتگەلی دونیـادا بـۆ گرووپێـک یـا چینێک یا سینفێک لە جیهاندا؛ وەک ئەنتێـر ناسیۆنالیسمی کرێکاران. (انترناسونالیسم)
ئەنـدیکاتۆر: فـرد؛ فـد؛ انـد: [نـاو]دەفتـەری سەبتی نامەی (ئیداری یا ڕێکخراوەیێک) کە بۆ ئەو ئیدارە دێت یـا بـەڕیٚ دەکرێـت بـۆ جێگـاییێکیتـر و لێـدانی ژمـارە و کـات و نووسینی کورتەی نامەکە لـە دەفتـەرەکـەدا. (اندیکاتور)
ئەنیماتۆڕ: فد: [ناو]کەسیکٚکە فیلمیکـارتۆن (ئەنیمەیشێن) دروست دەکات. (انیماتور)
ئەنیمەیشێن: اند؛ فـد: [نـاو]فیلمێـککـە بـە وێنەگرتنی پەیتاپەیتا و لە سەریەک لە شـتی بێگیـان وەک بووکـە چینـی و وێنـەی نیگارکێشی چێدەبیٚ. (کارتون)
ئەوراق: [ناو]عد؛ فد: (١) کۆی وەرەق و پەڕە. (اوراق) (٢) (ب) هەڵـوەشـاوە؛ لـە بـەریـەک دەرهاتووی کەرەستەگەلـی وەک سـەیـارە و مۆتۆڕ و هتد. (ورقە ورقە)
ئیٔئۆسین: [ناو]دووهەمـین خـول لـە خـولی سێهەمی زەوی شناسی. (ائوسین)
ئێپسیلۆن: فرد؛ اند؛ فد: [نـاو](١) پێنجـەمـین پیتی ئەلفوبێی یۆنانی. (حـرف پـنجم الفبـای یونـانی)(٢) نزیـکـبـەهـیچ. (ب) هـیچ. (اپسیلون؛یک سرسوزن)
ئێپۆل: [نـاو]باڵشـتەکێکـی بچـووک کـەدە- خرێتەژێرشانی کۆت.(اپل)
ئێپیکورئـایینی: [نـاو]ڕێبـازێکی فـەلسـەفـی یۆنـانی کـە ئامـانجی ژیـان لـە خۆشـی و ئارامشی رۆحیدا دەزانیٚ. (اپیکور آئینی
ئێپیکوری: [ئاوەڵنـاو] فـد؛ انـد؛ مـەکتـەبـی ئایینی عەیش خوازی. (مکتب وآئین عشـرت

طلبی)
ئیپیکوریسم: فد؛ اند: [ناو]هەوا داری مەکتەبی ئیپیکور ئایینی. (اپیکوریسم)
ئێتۆد: اند؛ فرد؛ فد: [ناو]موتاڵای سەرەتایی؛ گەڵاڵە؛ تەڕاحی سەرەتایی؛ مەشق لە بابەت نیگارکێشیەوە. (اتود)
ئێتیکێت: فرد؛ فد؛ اند: [ناو](١) بەڵگی چووکی قیمەت نووسین و بەسەرکەل-ویەلەوە چەسپاندن لە فرۆشگا و بازاڕدا. (٢) کارتی نووسراوەی ناوی هەرکەس کە لەسەرسینگی درابێت. (٣) (اتیکت)(٤) کە-سایەتی؛ (شخصیت)
ئیختیارکردن: [چاوگە،ت]هەڵبژاردن و بە ساحیب بوون. (اختیار کردن)
. ئیختیاری:[بەند] فد: بەمەیلی‌خۆ؛ بە ئیرادەی‌خۆ؛ (اختیاری)
ئیرادەت: فد:[ناو]بۆ تەعاروف بەگەورەتر دە-وترێت، سەرسپێری و دۆستی و ئیمان و باوەڕ بەکەسێک هەبوون. (ارادت)
ئیستریپتیز: اند؛ فد: [ناو]جۆرێک ڕەخسی ڕۆژ ئاوایی‌کە ڕەقس‌کەری ژن لەکاتی-ڕەخسیندا تیکە تیکە لیباسەکانی دادەکەنێ تا تەواو ڕووت دەبێتەوە. (استرپتیز)
ئێستریس: اند؛ فد: [ناو]زەبری رۆحی؛ تەوژمیرۆحی. (استرس)
ئیستریل: [ئاوەڵناو] فرد؛ فد: (١) حاڵەتی بێ‌میکرۆبی. (٢) نەزوک. (استریل)
ئیستیبداد: [ناو] زۆرملی؛ ئۆتۆکراسی؛ حکومەتی خود سەرانە و ڕەچاو نەگرتنی ویستی خەڵک و جەماوەر؛ دژی دێمۆکرات. (استبداد)
ئیستیبدادی: [ئاوەڵناو] زۆرەملانە؛ ملهوڕانە؛()استبدادی
ئیستێرلیزە: فرد؛ فد: [ئاوەڵناو]ئیستریل کراو؛ میکروب کوژراو؛ پاقژکراو. (استرلیزه)
ئێستێریۆفۆنیک: اند؛ فد: [ناو] [ئاوە-ڵناو]کەرەستەی تۆمار کردن و بڵاوکردنی دەنگ بەشێوەیێک کە دەنگە جیاوازەکان هەرکام لە بڵیند گۆیێکەوە بڵاوببنەوە؛ ڕەوتی تۆمارکردن بە شێوەی ئیستێریۆفۆنیک. (استریو فو نیک)
ئیستیسمار: عد؛ فد: [ناو]قازانج وەرگرتن لە زەحمەتی دیتران؛ بەهرەوەرگرتن لە بەرهەمی کاری دیتران. (استثمار)
ئیستیعمار: عد؛ فد: [ناو]داگیرکردنی سەرزەمینێک لەلایەن هێزی بیانییەوە بۆ بەهرە و قازانج وەرگرتنی ئابووری و کەلەپووری و هێزی ئینسانی بەناوی لایەنگری و پشتیوانییەوە. (استعمار)
ئیسکادران: ئیتاد؛ اند؛ فرد؛ فد: [ناو]هێزی هەوایی و دەریایی وعەرزی بەرانبەر بە ٣ تا ٦ پاپۆری جەنگی. ٣ تا ٦ فڕۆکەی جەنگی. ٣ تا ٦ دەبابە. (اسکادران)
ئیسکلێت: فرد؛ فد: [ناو](١) ئێسقان بەندی لەش. (٢) ڕێژەک؛ چووارچێوە؛ قاپووڕ و گەڵاڵە. (اسکلت)
ئیسکۆرت: فرد؛ اند؛ فد: [ناو] (١) بەدرەقە (ڕەوانەکردن) و ئاگاداری و بەرێکردن؛ چەند فڕۆکەئیسکۆرتی ئەو پاپۆڕەن؛ (٢) موراقەبەی چەند یایەک کەس لە کەسێکی

تر. (۳) ناوی ئەو چەند کەسە(اسکورت)
ئیشارپ: فرد؛ فد: [ناو]قوماشێکی سیٚگۆشە-یە کە وەک کوڵوانە ژنان دەیدەن بە شانیاندا بەتایبەت لە ئوروپا. (اشارپ)
ئێشانتیۆن: فرد؛ فد؛ اند: [ناو]نموونەی مەتاع یا دەرمانێک کە بە خۆڕایی دەدرێت بە موشتەری یا خەڵک بۆ ناساندنی زیاتر و کڕینی ئەو شتە. (اشانتیون)
ئێشێل: فرد؛ فد؛ اند: [ناو]ڕادە و میزان؛ پلە و پایەی مووچە وحقووقی ئیداری. (اشل)
ئیعتیاد: عد؛ فد: [ناو](۱)عادەتگرتوو.(۲) خووگرتن و گیرۆدەبوون بەکردنی کارێک. (۳) بە هۆی‌کردن یا خواردن یان هەڵمژین دووچار و گیرۆدەبوون کە تەرک کردنی دژواربێت وەک ئیعتیاد بە ئالکۆل و سیغار و تریاک و.... (اعتیاد)
ئیفتیخارکردن: [چاوگە،ت]نازین؛ شانازی-کردن. (افتخارکردن)
ئیفتیخاری: [ناو+ئاوەڵناو] (۱)بەڵگە یان بڕوانامەی پێشکەشی بۆ شانازی، بە بێ تێپەڕکردنی بواری پێویست وەک: دیپلۆمی-ئیفتیخاری. (۲)بە شداری‌کردن لە کارێکدا بە بی‌موقابیلە یان بەشداربوون لە کۆڕێکدا بەبی‌موقابیلە: ئەندامی‌ئیفتیخاری. ۳.کۆمەک-کردن و بە شداری‌کردن بۆ بەڕێوەبردنی کارێک بە بی‌موقابیلە: ئەکتەری‌ئیفتیخاری؛ کاری هونەری وخزمەتی بەلاشکردن. (افتخاری)
+ ئیفلیج: [ئاوەڵناو] حاڵەتی گۆجی؛ گۆجبوون یا دەستوپی‌کارنەکردن و بی‌جووڵە بوونی هێندی‌ئەندامی لەش. (افلیج)
ئیفلیجی: [ناو]حاڵەتی ئیفلیج بوون؛ جاری وایش هەیە زگماکیە. (افلیجی)
ئێکسپێڕسیۆنیست: [ئاوەڵناو] هەواداری ئێکسپێڕسیۆنیسم. (ا کسپر سیو نیست)
ئێکسپێڕسیۆنیسم: [ناو]شێوازێکە لە هونەردا کە زیاتر گرینگی بە حاڵەتگەلی هەستی و ڕۆحی دەدا. (اکسپرسیونیسم)
ئێکسیر: یونان‌د؛ عد؛ فد: [ناو]ماک یان گەوهەرێک کە پێیان وابوو چۆنییەت و ماکی هەر شت دەگۆڕێت یان تەواوتریان دەکات؛ وەک ئێکسیری جەوانی کە پیری بکاتەوە لاو یا مس بکاتە ئاڵتوون؛ (ب) شوبهاندن بە هەر شت کە بە دژواری وەدەست بکەوێت. (اکسیر)
ئێکۆسیستم: فرد؛ فد؛ اند: [ناو]ژیان و جێی ژیانی هەموو گیاندارێک. (اکوسیستم)
ئێکۆلۆژی: فرد؛ فد؛ اند: [ناو]زانستی ناسینی زەوی و جێی ژیانی گیانلەبەران. (اکولوژی)
ئێکۆلۆژیست: فرد؛فد؛ اند: [ناو]کەسێک کە کاری ئێکۆلۆژیە. (اکولوژیست)
ئێکۆلۆژیکی: [ئاوەڵناو] فرد؛ فد؛ اند: تیکە-یشتوویی لە جێواری ژیان. (زیست محیطی؛ اکولوژی)
ئێکۆنۆمی: فرد؛ اند؛ فد: [ناو]ئابوور. (اکونومی؛ اقتصاد)
ئێکۆنۆمیک: [ئاوەڵناو] فرد؛ فد؛ اند:ئابووری. (اکونومیک؛ اقتصادی)
ئێکۆنۆمیست: فرد؛ فد؛ اند: [ناو]ئابوور زان؛ ئابوورناس. (اکونومیست؛ اقتصاددان)

ئیگزیستانسیالیست: [ئاوەڵناو] هۆگری ئیگزیستانسیالیسم. (اگزیستانسیالیست)
ئیگزیستانسیالیسم:فرد؛اند؛ فد: [ئاوەڵناو]مەکتەبیکی چەرخی بیستەمە لە ئوروپا سەری هەڵدا، کە بڕوای وایە ئینسان لە هەڵس و کەوت و نزیکایەتی و مەرگدا حاڵەتێکی سەربەستی هەیە و خۆی ژیانی خۆی دیاریدەکات.(اگزیستانسالیزم)
ئێگۆ: فد؛ فرد: [ناو](۱) کانگای نەوتی ژێر زەوی. (۲) ڕەهەندی ئاوە ڕۆی پیساوی شار. (اگو)
ئێلوتەبار: فد: [ناو،ت]تایفە بەگشتی. (ایل و تبار)
ئێلێکتریک: فرد؛ فد: [ناو]ئەلەتریک؛ ئەلەم تریک؛ کارەبا. (الکتریک)
ئێلێکتریکی: فرد؛ فد:(۱)دووکانی فرۆشتنی کەرەستەی کارەبایی. (مغازە الکتریکی) (۲) کەسێک کە پیشەی دروستکردنەوەی کەرەستەی کارەباییە. (برق کار)(۳) کەرەستەگەلێ کە بە کارەبا ئیش دەکەن وەک سەماوەر ، ڕادیو، ئۆتووی کارەبایی. (الکتریکی)
ئیمپراتریس: فرد؛ اند؛ فد: [ناو](۱) ژنێ کە فەرمانڕەوای ئیمپراتورییێکە.(۲) ژن و هاوسەری ئیمپڕاتۆر.(امپراتریس)
ئیمپڕاتۆر: فرد؛ فد؛ اند: شای چەند مەملەکەت. (امپراطور)
ئیمپڕاتۆری: (۱) مەقامی ئیمپڕاتۆر.(۲) چەند مەملەکەت کە لە ژێر حوکماتی یەک ئیمپڕاتۆردابێت.(امپراطوری)
ئیمپێرسیۆنیست: [ئاوەڵناو] پەیوەندیدار بە ئیمپێرسیونیستەوە(امپرسیونیست)
ئیمپێرسیۆنیسم: [ناو]ئەمپێرسیۆنیسم؛ ڕێبازێکی هونەریە کە شوێگرانی بڕوایان بەنیشاندانی ناوەرۆکی هونەرەکەیە و بایەخ بە وردەکاری و پەڕاوێز نادەن. (امپرسیونیسم)
ئیمپێریاڵ: [ناو]قۆشە(سکە) ی کۆنینەی پارەی ڕووسیا. (امپریال)
ئیمپێریالیست:[ئاوەڵناو] پەیوەندیدار و خاوەنی دەزگای ئیمپێریالیسم (امپریالیست)
ئیمتیاز: فد.(۱) سەربوون؛ پێشتربوونی ژمارەی سەرکەوتن لە هەر سرویسی والبیاڵدا. (۳) ئیجازەی دامەزرانی بنکە یا ڕێکخراوێک لەلایەن دەوڵەتەوە؛ خاونی - ئیمتیازی ڕۆژنامە ؛ قان پێدان؛ مافی تایبەت. (امتیاز)

(ب)واتا به؛ بچاوان: بـه‌چـاوان؛ بجـاره‌کـی:
به‌جارێکی؛ بته‌نێ: به‌ته‌نێ. (ب)
+ بـا: [نـاو](١) هــه‌وا؛ ده‌مــار؛ فیــز؛ خـۆ
هه‌ڵمساندن؛ لووت به‌رزی؛ خۆ بـه‌زل زانـین؛
بای‌که‌ڵله‌؛ بای‌کـه‌پـۆ. (بـاد) (٢) ده‌سـپێک و
ئه‌وه‌ڵ؛ له‌بای‌به‌یانییه‌وه هاتووم: لـه‌ئـه‌وه‌ڵـی
به‌یانییه‌وه هاتووم؛ له‌گه‌ڵ؛ به؛ بـاوجودی؛ بـا
ئه‌م حاڵه؛ (با این حال)
+ بـا: [پێشـگر] خـاوه‌ن؛ بـا ئـه‌ده‌ب؛ بـا
فه‌رهه‌نگ. (پیشوند؛ دارای)
بائاورد: [ناو]با ئاوه‌ر؛ باهـاورد؛ ڕیوایـه‌تـه کـه
قه‌یسه‌ر هه‌شت کووپه خه‌زێنـه بـاری پـاپۆڕ
ده‌کـات کـه لـه شـه‌ڕێکـدا کـه لـه‌گـه‌ڵ
خه‌سره‌وپه‌رویز بوویه‌تی دووری بخاته‌وه لـه-
مــه‌یــدانی شــه‌ڕ،بــه‌ڵــام بــا ده‌یڕفێنــێ
به‌ره‌وله‌شکری خه‌سره‌و، وشـه‌ی بـاد ئـاورد،
یاباهاورد یا بائاورد له ویڕا بـووه‌تـه بـاو.(بـاد
آورده)
بائـاورده: داهـاتی بـێ ڕه‌نـج و هــه‌وڵـدان.
(بادآورده)
بائه‌م: بائه‌مه؛ به‌ئه‌م؛ بـه‌م؛ بائـه‌م حاڵـه: بـه‌م
حاڵه‌وه. (با این)
بائه‌مه: [به‌ند] ئه‌گه‌رچی؛ له‌گه‌ڵ‌ئه‌مـه‌دا؛ بائـه
مه که نه‌خۆشـبووم هـاتم: ئـه‌گـه‌رچـی کـه
نه‌خۆش بووم هاتم. (با وجود)
+ باب: [ناو]باب؛ باو؛ ڕه‌واج؛ مۆد؛ بابی
ئه‌مڕۆیه: بابه‌تی‌ئه‌مڕۆیه؛ مۆده. (پدر؛ مد،باب)
بابا پیاره: [ناو]باوه پیاره. (پدر خوانده)
بابادەم: [ناو]حه‌زره‌تی ئاده‌م. (آدم؛ شوهرحوا)
باباگوڕگوڕ: [ناو]باوه‌گوڕگوڕ مه‌زاری چاکێکـه؛
ناوی ناوچه‌یێکه لـه هـه‌رێمـی‌کوردسـتانی-
عیـراق.(لـه‌سـه‌رسـینگه نـه‌وتاییـه‌کـه‌ی
باوه‌گوڕگـوڕ، نزیـک تاڤگـه‌ی بـه‌ره‌وژووری
زێڕینی‌گڕ(په‌شێو) (اسـم پیـر و نـام منطقـه
ایست)
بابان: [ناو](١)میرسلێمان که‌میرنشینیی بابانی
له‌سلێمانی‌دامه‌زراند، له‌گه‌ڵ تایفه‌ی فـه‌یـزو
لابه‌گی(به‌گزاده)دا که له به‌ینی دیوانـده‌ره و
سابڵاغدا ده‌ژین له نه‌ته‌وه‌ی فقێ ئه‌حمـه‌دی
داره‌شـمانه‌ن؛ «مێـژووی ئـه‌ده‌بـی کـورد،
نووسینی عـه‌لادیـن سـه‌جـادی،ل٢٢٨» و
گـــه‌شـــتی ڕیـــچ بۆکوردســـتان ل٢٩٧وه-
رگێڕ«محه‌مه‌دحه‌مه‌باقی»و شه‌جه‌ره‌نامـه‌ی-
ئێلی فه‌یزوڵابه‌گی،نووسینی «حه‌سه‌ن سه‌لاح
سۆران» (بابان) (٢) باوان. (خانـه پـدری) (٣)
بنه‌مالـه‌یێکـی ده‌سـه‌ڵاتـداربوون لـه سـنه و
سلێمانی ئیماره‌تی بابانیان لـه‌و ناوچـه دامـه
زراند.«مێژووی ئه‌ده‌بی‌کورد». (بابان)
بابان ئاوا: ماڵه‌باب ئاوه‌دان (ب) ئافره‌تـێ کـه
خاوه‌ندی که‌سوکاره؛ ماڵبات‌ئـاوه‌دان: بابانـت
ئاوه‌دان‌بێ. (کسی که‌خانه‌پدری دارد)
بابانوێڵ: [ناو]پیره‌پیاوێک به‌کڵاوی گوڵینگدار

و چەکمە و جلو بەرگی نا ئاساییەوە کە هە-
موو ساڵێک لە شەوی لەدایکبوونی عیسا
مەسیحدا دیاری بۆ منداڵان دەبا. (بابا نوئل)
بابان‌وێران: [ئاوەڵناو،بەر] بابانکۆر؛ ماڵی‌دایک
و باب وێران؛ برێتی لە ژنی بێ‌کەس‌وکار و
تەنیا کەوتوو. (کنایەاز بی کس و کار شدن)
بابانە: [ئاوەڵناو](١) وەک باب. (مانند پدر) (٢)
باوێنی. (پدری)
بابانی: جۆرێک قوماشی بە نرخە بە ناوی
عەشیرەی بابانەوە ناوی لێنراوە؛ هەر شت
پێوەندیی بە بابانەوە بێ. (نوعی پارچه)
باب برا: [ناو]زڕبرا؛ هاوباب. (برادر ناتنی)
بابدەست: [ئاوەڵناو] وەرشکست؛
بەرشکست، نابووت؛ موفلیس؛ مافینگی.
(ورشکسته)
بابردوو: [ئاوەڵناو،بەر] (١) هەر شتی سووک
کە با ڕفاند بێتی. (اشیاء سبک باد برده) (٢)
(ب) هەر شتی سووکی بوودەڵە. (اشیاء
سبک) (٣) (ب) لە ناو چوو؛ لەدەست چوو،
مەچۆ بە دوای کڵاوی بابردوودا.«فۆلکلۆڕ»
(از بین رفته)
بابری: > بابردوو.
بابزەن: [ناو]باوێشک. (خمیازه)
بابک: [ناو]ڕەچەڵەک؛ بەرەباب. (ریشه؛ نژاد)
باب کوشتی: [ناو،بک]باب کوشتوو. (پدرکشته؛
قاتل‌پدر)
بابلمعدە: عد؛ فد: [ناو]درگای گەدە؛
جێگایێک کە ڕیخۆڵە بەگەدەوە لکاوە. (باب-
المعده)
بابلوسک: [ناو](ف.گیو) دەوران؛ سەردەم؛
سەدە. (دوران؛ عصر. سده)
بابلەکانێ: [ناو]جۆرێ سەما و هەڵپەڕکێی
کوردی. (نوعی رقص کردی)
بابلیسۆک: [ناو]لووتی فیل؛ گێژەڵووکە.
(خرطوم. گردباد)
+ بابۆ: بۆن‌هەڵگرتن؛ بۆن‌گێڕان؛ سەگ و
تانجی کە بە بابۆ نێچیر دەدۆزنەوە. (پیدا
کردن بەوسیلەبو کشیدن)
بابۆر: [ناو] دەرەلینگی‌هەڵپێچراو (ورمالیدن
پاچه)
بابۆرە: [ناو]تیکەی‌درێژی پێچراو؛ بابۆڵە.
(لقمەبزرگ ودراز؛ ساندویچ)
بابۆنک: [ناو]بابوونە؛ گوڵی بەیبوون. (بابونه)
بابوون: [ناو]جۆرێک عەنتەرە. (بابون)
بابوهێر: بابوێر؛ درزوکەلێنی دیوار؛ بادرۆخ.
(منفذ باد)
بابەلباب: (ب) جەدئەندەرجەد؛ زۆر لە مێژینە؛
چەندین‌پشت.(پدر درپدر)
بابەڕاخ: ناوی شۆڕشگێڕ و شاعیری کورد لە
ئێلی داسنی کە بە فەرمانی خەلیفە
مەنسوری عەبباسی کوژرا. (بابرا.)
بابەڕۆ: باوکەڕۆ؛ لەوەختی مردنی باب‌دا یان
لەوەختی کارەساتی دڵتەزێن‌دا دەیڵێن. (بابام
وای)
بابەژنی: [ناو]زڕدایک. (زن پدر)
بابەقوورەت: [ئاوەڵناو]چلەنۆک؛ مرۆڤی
بستەباڵای تەمەن زۆر. (کوتوله)
بابەک: ناوی‌باوەگەورەی ئەردەشێری
بابەکان‌بووە . (پدر بزرگ اردشیر بابکان)
بابەکی‌خوڕەمدین: ناوی شوڕشگێڕی دەورانی

خەڵیفەی‌عەبباسی (موعتەسەم) بووە، کە سەرکردەی خوڕەم دینان و خەڵکی مەحاڵی خەڵخاڵی ئازەربایجان‌بووە، کە دەرئەنجام خەڵیفەی‌عەبباسی کوشتی.(بابک‌خرم‌دین)

+ بابەلیّ: [ناو،ت]باوەلیّ: پیاوی پیری ئایینی وەک بابە وەلی؛ پیاوی‌خوا. (بابا ولی)

بابەلیچ: [ناو]قامکی ئەنگوستیلە؛براتووتەڵە. (انگشت چهارم دست)

بابەلیچک: [ناو]بەسەرهاتی ساڵانە. (وقایع سالانه؛ سالنامه)

بابەلیسک: [ناو]بابلیسک؛ گێژەڵوکە؛ باگەڕ؛ گەردەلول؛ شایی‌جندوکان. (گردباد)

بابەلیشک: [ناو]بۆڕی‌گەڵوو؛ لوولەی‌گەروو؛ قوڕقوڕاچکە. (مری)

با بهێر: با بوێر.>بابوهێر. (منفذ باد)

بابی: [ناو]پەیڕەوانی ئایینی میرزا عەلی شیرازی، مەعروف بە باب. (بابی)

بابیّ: (١) بڵابیّ؛ بێڵا بابیّ. (بگذار بیاید) (٢) باوکە. (بابا)

بابی بابی: [ناو](١) باوەگەورەی ئەو. (پدر بزرگ او) (٢) گەمەی‌منداڵانە؛ ئوغلانەکەم لەبیّ لەبیّ سەرسووری من لەماڵی کیّ. واتە: کوڕەکەم لەویّ لەویّ سەر سوڕی من (سەر سوڕ: شاراوە) لە ماڵی کیّ؟. هێما بەکام ماڵ دەکەم ؟ ئۆغڵان: منداڵ، وشەیێکی تورکییە. (بازی کودکان)

بابیت: [ناو]تێکەڵاوی قورقوشم و قاڵایی کە زۆر ڕەقە و ناسویّ یاتاغانی مۆتۆڕی لیّ چیّ دەکەن. (بابیت)

بابێتی: ١.باوکی؛٢.>بابییەت. (پدری)

بابی‌چاویش: [ناو]پیری خێڤزان و غەیبزان. (پیر غیب گو)

بابی‌خێڤزان: [ناو](١) پیری غەیبزان؛ ناوی پیریّ بووە لە ئایینی ئیزەدیاندا.(٢) پلەیێکی-باڵا لە ئایینی زەردەشتدا. (پیرغیبگو)

بابیزۆک: [ناو]لافاو؛ سێڵاو؛ لەهی. (سیلاب)

بابیستانە: [ناو]حەقلی مەقۆ. (الاکلنگ)

بابی‌کۆچەک: [ناو]پلەیێکی خوارتر لەبابیّ خێڤزان لەلای ئیزەدیان. (یک درجه کمتر از پیر غیب گو)

بابیەت:(١) بابییە؛ ڕێبازگەی بەهاییەکان (بابی) (٢) باوکێتی. (پدری)

باپاڵێو: فد: [ناو](ب) جلی ناسک و کون-کون؛ فیلتێڕی‌هەوای‌سەیارە. (لباس نازک. فیلتر)

باپزوو: [ناو]ئەو بەفرەکە با بیماڵیّ و لەلاپاڵان سووانەی پیّ‌بکا؛ کلیلە بەفر؛ ڕنوو.(بهمن)

باپشکێو: [ناو]قنچکە سڵاو.> بویتان (گل مژه. سندمسلام)

باپووسکە: [ناو]بابووسکە؛ خۆڵەمێش؛ سووتکی‌کاغەز و خۆڵی جگەرە و پەڕۆ. (خاکستر کاغذ و پارچه)

باپووشکە: [ناو] چیلکە وکای‌نەرم کە با هەڵیدەگرێت؛ بابردەڵە. (خردەخاشاک)

باپەڕ: [ناو]ڕەونج؛ دوای هیلاکبوون-وعارەقکردن لە بەربا دانیشتن و تووشی باپەڕ (ڕەونج) بووون. (سرماخوردگی از جلو باد نشستن بعد از عرق کردن)

باپێچک: [ناو]سووڕ هەڵدانی با؛ بۆران؛

بادەڤ؛ بابلیسۆک؛ گێژەڵووکە. (طوفان)
باپێچەک: (١) شەتەکدان. (محکم طناب پیچ کـردن) (٢) ژان و پێچـێ کـە بـە هـۆی- باکردنەوە، لە نـاو زگـدا هـەسـت دەکرێـت. (نفخ)(٣) با پێچەکی نانَ؛ تیرۆک. (وردنە)
باپیران: باوک و باپیرگەل. (پدران)
باپیرە گەورە: [ناو،ت]باوکی بـاپیر. (پـدر پـدر بزرگ)
باپشتیوان:پشتیواندار؛پاڵپشتدار.(باپشتیان
باپێشی: [ناو]پزیشکی چاو. (دکتر چشم)
بـاپێکردن: [چاوگـەت] مـووش پێکـردن؛ سکماساندن و سکپەنماندن.
(حـرص کسـی رادر آوردن. بـاد کـردن بەچیزی)
باپێلیک: [ناو]گەردەلوول؛ باگەڕ؛ گێژەبا؛ با گێژە؛ شـایی‌جنـدوکان؛ گـەڕەپـێچ؛ گێژەڵووکە؛ باگرۆکە؛ باگـەڕۆک؛ باگـەڕۆکـە. (گردباد)
با پێو: [ناو]کەرەستەی ئەندازە گرتنی توندیی و تەوژمی با. (بادسنج)
باپیوان: [ئاوەڵناو]باپیڤان؛ هەتیوچە؛ هەتـیم- چەرەک؛ هەتیم.(یتیمچە.)
بات: بری؛ لەباتی. (بجای)
باتانی: [نـاو]جـاش؛ جـاجم؛ بـەتانی؛پـەتـوو. (جاجیم)
باترییتەڕ: [ناو،ت]عەمباری کـارەبـا کـە لـە دەفرێکـی (ئێلکترۆلیـز) و دوو ئێلیکتـرۆد پێکدێ. (باطری تر)
باتریساز:[ناوبک]کاری‌دروستکردن یان شارژ کردن یاچاک‌کردنەوەی باتریە.(باطریساز)

باتریسازی: [ناو](١) کاری‌کەسێک‌کـە ئـاوی باتری سەیـارە دەگۆڕێـت یـان شـارژ(پـڕ)ی دەکاتـەوە یـان لـە کاروبـاری کـەرەسـتەی کارەبایی سەیارەدا ئـیش دەکـا. (٢) شـوێنی کردنی ئەوکارە. (باتریسازی)
بـاتری وشـک: [نـاو]قـووە؛ قـەوە؛ قـووەی چراقووە . (باطری خشک)
باتری‌هەتاوی: [ناو]قووە (پیلی) هەتاوی کـە بە خۆر شارژ دەبیتەوە.(باطری خورشیدی)
باتسی: [ناو]جەژنێکی لە بیرچووی ئیزەدیانـە نزیک بەکاتی جـەژنـی‌کریسـمەس بـەڕێـوە دەچوو. (باتسی)
باتک: [ناو]ئاوگـەردان؛کـەوچکـی گـەورەی ئاوهەڵگوێزتن.(آبگردان)
باتڵاغی: [ئـاوەڵنـاو] حاڵـەتـی زەوینێـک‌کـە باتڵاغبێ؛ حاڵەتـی زەوینێـک‌کـەقوڕاوبێـت و مرۆڤ تی هەڵچەقێت. (باتلا قی)
باتمان: [ناو]قورسایی ٢٦ کیلۆ. (باتمان)
+ بـاتوو: [نـاو]عـەشـیرەتێکـە لـە بووتانـدا. (عشیرەباتو)
با تووبەند: [ناو،ت]ئـامرازی بـەسـتنی بـاتوو بەتایبەت بۆ کەسێک‌کە قوڕبێت. (خایەبند)
بـاتوودان: [نـاو]هـەویـج؛ پێسـتی گـون. (پوستەخایە)
باتوون: فرد؛ فـد: [نـاو](١) شوشـکە؛ شـیری کورت. (٢) بـاتوم؛ قولـەدار یـان لاستیکی دەستی پاسەبان و پۆلیسی قەدیم(باتوون)
باتوونی‌کارەبایی: [ناو] میلـەی‌کـارەبـایی بـۆ ئەشکەنجەی بەندی. (باتون برقی)
باتە: پاڵ تـۆ؛ جـەمتـە؛کن‌تـۆ؛لای‌تۆ؛بـاڵ تـە.

(نزدتو)

باتەربیەت: [ئاوەڵناو] باتەدەب؛ خاوەن نزاکەت؛ خاوەن تەربییەت. (باتربیت)

باتەگبیر: [ئاوەڵناو] بەتگبیر؛کارزان؛ بەمشوور. (باتدبیر)

+ باتێدان: [چاوگە،ت] باتێکردن بە ناسووس یان بە قەلەمە فووکردنە ناولاشەی ئاژەڵ بۆ جیا بوونە وەی پێست لە گۆشت و باشتر کەولبوون. (باد کردن)

باتیسک: [ناو] خوشکیشوو؛ دش.باڵدز. (خواهرشوهر)

باتێکردن: [چاوگە،ت] (١) فوتێکردن؛ پڕکردن لە با. (٢) (ب) دنەدان؛ شووتی وەبن هەنگڵنان؛ هان دان (باد کردن و هندوانەزیر بغل گذاشتن، ترغیب)

باج خوازی:<باج؛ بەزۆرەملی پارە یان شتێک ویستن. (باج خواهی)

+ باجگر: [[ئاوەڵناو+ناو،بک]لە ڕابووردوودا پیاوی لات و زۆردار بەزۆر باجیان لە خەڵک- دەستاند. (باجگیر)

باجلێگرتن: (ب) ناخوونەک لە ئەمانەت یان لە شتی کەسێکدان. (کنایه ناخونک زدن)

باجووا: [ناو] باجیبەباجی؛ ژنیکە ژن بەژنی پێکرابێت. (زن گرفتن تواتری)

باجووج: [ئاوەڵناو] شۆخیباز؛ گاڵتەچی. (شوخ)

باجە: [ناو] بۆتکە؛ گیشە؛ دەککە؛ وەتاغەک؛ وەتاغێکی بچووک بۆ فرۆشی بلیتی(پسووله)ی سینەما یان فرۆشی وردەواڵە. (باجه. گیشه)

باجەلان: ناوی خێڵ و مەڵبەندێکە لە نزیک خانەقین. (سرزمین باجلان)

باجەلانی:خەڵکی باجەلان.(اهل با جلان)

باجەیبانگ: شوێنی پارە سپاردن و پارە وە- رگرتن لەبانگ. (باجەبانک)

باجەیبلیت: وەتاغی چکۆلەی فرۆشتنی بلیت(پسووله). (باجەبلیت)

باجەیتەلەفۆن: [ناو،ت]کیۆسکی تەلەفۆن لە تەلەفونخانە یان سەرشەقام. (باجەتلفن)

باجەیپۆست: [ناو،ت] شوێنی نامە پۆستکردن لە ئیدارەی پۆست. (باجەپست)

+ باجی: [ناو] پلەی حەو نۆتەی مۆسیقا. (اندازەگام موسیقی)

+ باجی : [ناو]زڕدایک لە هەندێ بن زاراوە- دا.(نامادری)

باجیڕێ:[ناو،ت]کرێیدەربازبوون لەڕێگا یان ئوتوبان. (عوارض)

باجیسمێڵ: [ناو،ت]باجی ملهوڕی و لاتیگەری و سمێڵ قەویەتی کە لە قەدیمدا لە خەڵکی بێنەوا دەستێنرا. (باجسبیل)

باجیسەربار: [ناو] پیتاکی سەربارانە.(باج سربار)

باچوو: [وتە(حەرف)کاریئەمری]بڵێ؛ باچە؛ بێژە؛ بووشە (بگو)

باچە: [کاریئەمر]باچوو؛ بێژە؛ بڵێ. (بگو)

باچک: [ناو](دێمیلە) دانەوێڵەییێکە لە هەرزن گەورەتر، ساقەتەکەی دەکەن بەگسک. (دانەایست ازارزن بزرگتر)

باحاڵ: فد [ئاوەڵناو](١) سەر زیندوو. (زبر و زرنگ)(٢) خاوەن ئاکاری لەبەردڵان.

(باحال)(٣) له سەرحاڵ؛ بەکەیف. (سرزنده. سرحال)
باخبڕ: [ئاوەڵناو] [ناوی‌بک]هەرەس‌کار؛ تەکمیشی باغ دەکات یان داری باخ دەبڕێتەوە. (هرس کنندەباغ)
باخبڕین: [چاوگە،ت] (١) تەکمیشی باغ.
(٢) بڕینی باغ؛ هەرسی باغ. (بریدن باغ)
باخت: فد: [چاوگەی‌کورتکراو] لە کوردیدا ئەم وشەیە بەدەگمەن بەتەنیا دەوترێت و لەگەڵ کار(فێعل)ی کردندا دەوترێت: ڕەوتی داتان؛ دوڕان؛ باختکردن؛ بەختکردن؛ لەدەستدان؛ دۆڕاندن؛ (مصدر مرخم باختن)
باختەر: لەئاوێستادا بە مانای(باکوور) هاتووە. فد: [ناو](ف.مشه).ڕۆژ ئاوا؛ خۆرنشین؛ (باختر)
باخچەوان: [ناو] ئاگاداری باغچەیە. (باغچەبان)
باخچەی منداڵان: [ناو] جێگەی ئاگالێبوونی منداڵان، پێش‌لە تەمەنی چوونە مەدرەسە؛ پارکی منداڵان. (کودکستان؛ پارک کودک)
باخدار: [ئاوەڵناو] پیشەی باخدارییە؛ خاوەن-باخ؛ باخی هەیە.(باغدار)
باخستن: باکەوتن؛ باکەی خست. (بادخوابیدن)
باخڵە: [ناو]عەمارەشەتڵ؛ دوو کانەشەتڵ؛ کەرتەزەوییێک کە تووی پێدادەچێنن بۆ شەتڵ؛ خەزانە. (انبار نشاء)
باخوا: [ئاوەڵناو]() دیندار؛ خواناس؛ پیاوخاس. (باخدا)
+ باخواردن: (١)هەڵخستنی جلی شۆردراو بۆ وشکبوونەوە. (بادخوردن)(٢) پێچ‌خواردن؛ خول‌خواردن. (پیچ خوردن)
+ باخۆش: [ئاوەڵناو]لەبار؛ باوخۆش. (خوشدست)
باخۆشە: [ناو]کەوچک یا دارێکی پان بۆ شێواندنی دۆکوڵیو. (قاشق بهم زدن آش)
باخوە: [کاری‌ئەمری] باخڤە؛ قسه بکه؛ (حرف بزن)
+ باخە: [ناو]باغە؛ تەزبێحی باغە؛ جنسی جۆرێک مووروو. (باغه)
باخەخواز: [ناو]سواڵکەری باخەگەنم و جۆ. (سائل باقه غلات)
باخەفتن: [چاوگە،ت]با کەوتن؛ وێستانەوەی با؛ (ب) لە بەین چوونی لووتبەرزی؛ لە فیز و ئیفادە و تەکەبورکەوتن؛ باکەت خەفت؟: ئارام بوویەوە؟. (باد خوابیدن)
باخەڵبڕ: [ناو، بک] باغەڵبڕ؛ گیرفان بڕ. (جیب بر)
باخەڵە: [ناو]باغەڵ؛ بن‌باغەڵ؛ گیرفان.(بغل؛ جیب)
باخەوان: [ناو،ت]ئاگاداری باخ؛ ئەوی‌کەکاری پەروەردەکردنی گیاوگوڵ و دارە لە باخدا. (باغبان)
باخەوانی: (١) زانستی کاری باخەوانی. (علم باغبانی) (٢) ڕەوتی چاندن و پەروەردەکردنی گوڵ‌و دار و گیا لە باخدا. (باغبانی)(٣)کاری باخەوان. (کارباغبان)
باخی‌وەحش: [ناو]جێگای ڕاگرتنی حەیوان-گەل بۆ پیشاندان بەخەڵک. (باغ وحش)
باخیٚ: [ناو]گەورەی فەلە. (بزرگ عیسوی ها)
باخیر: [ناوبک]خەبەرهێن؛ بەرسەف-

هێن.(خبررسان)
باخیره: [ناو]باکروڤه؛ بۆران؛ با و کرێوه پێکەوە؛ بادەڤ. (بوران)
باخیگولاڵن: [ناو]گوڵزار؛ گوڵستان؛ باخی پڕ لەگوڵ. (گلستان)
+ باد: [ناو]با؛ هەوا؛ (بەوەی بادیهەوایە دەڵێن کورتە باڵایە). (ب) تەکەبور؛ فیز؛ لووت بەرزی. (باد)
+ باد: ببیٚ؛ زیندەباد: بژی. (باد)
بادئاوردە: (١) > باناوردە؛ شتێک کە با لە-گەڵ خۆی بیهێنێت. (٢) [ئاوەڵناو] (ب) ماڵی بیٚ تێکوشان هاتنە دەست.>باناوەرد (باد آوردە)
بادابادا: [ناو]گۆرانییێکە لەئێران بۆ زاوا و بووکی دەڵێن. (بادابادا مبارک بادا)
بادارۆک: [ناو]دەسریلەی سەری منداڵیٚساوا؛ گوڵەسەر. (دستمال کوچک نوزاد؛ گل سر)
باداری: واداری؛ تووشی نەخۆشینی پەنمانی چۆک و جۆمگە(جومگە)ی لەش هاتوو .(رماتیسم)
باداریٚتی: [بەرهەمی چاوگە] دووچاری پەنمانی لەش‌بوون. (دچار اماس بودن)
بادام زمینی: [ناو]بەری دارێکە توخڵێکی قەوی وکفەڵی هەیە و لە ناوکی فەندوق دەکا و کەمێک درێژترە و دەخورێت. (بادام زمینی)
بادام هێندی: [ناو]بەری دارێکە کە لە هێند دەڕوێت؛ دەخورێت و تێکەڵاوی ئاجیل(چە-رەز)ی دەکەن. (بادام هندی)
بادامی: [ئاوەڵناو] (ب) لەوێنەی بادام؛ وە-ک:چاوبادامی؛ هەر شت بە بادامەوە پێوندی هەبیٚ. (بادامی)
بادامیتاڵ: [ناو،ت]بادامێک‌کە تامیتاڵەو ڕۆن بادامی لێدەگرن. (بادام تلخ)
بادامیکاغەزی: پستە بەهیف؛ بادامی توخڵ ناسک. (بادام کاغذی)
بادامیکێوی:بادامەکێویلە.(بادام‌وحشی)
بادایی: [ڕابووردووی‌بادان]هەستوو؛ گرژبوو؛ بادراو. (ریسیدە)
بادەبان: [ناو]جۆریٚپەردە لە قوماشێکی قایم کە بە دەکەڵی پاپۆڕەوە قایم‌دەکرێت و بە هێزی با پاپۆر دەخاتەڕیٚ. (بادبان)
بادرموش: [ناو]کون‌وکەلێنیخانو؛ بادرز؛ بابوێر؛ (درز در و دیوار خانە)
بادرۆخ: [ناو]بادرز؛ بادەڵێن؛ بادرموش؛ بابوێر. (منفذ باد)
بادڕەنگبوو: [ناو]بادرەشکبۆ؛ بادڕەنجبۆ؛ بادڕەنگبۆ؛ گیاییێکە عارەقێکی بۆنخۆشی لێدەگیرێت. (بادرنج بو.)
بادڕێزە: [ناو]باڕێزە. (میوەباد انداختە)
بادڕێسە: [ناو](١) سەڵکەتەشی.سەرە دووخ. (سردوک) (٢) فڕفڕۆکە؛ فڕفڕەی منداڵان. (فرفرە) (٣) دەوار. (چادر)(٤) کۆمانج؛ هەورەبان. (کماج)
بادک: عەشیرەتێکە لە وڵاتی بۆتان. (عشیرەایست)
بادکێش: [ناو] باکەش؛ کەڵەشاخ. (بادکش)
+بادە: (١) مەی؛(می)(٢)بایبدە، کرژی بکە. (بریس. بپیچان)
(٣) گشتە،کرژە.(ریسیدەشدە)۴.هەوایە(باد

هواست)؛(وەرە ساقی بەکولْ بێنە دڵی کەیلم بە هۆیبادە، بە جامیْ مەی خەڵاتم کە و سەری تونگەم لە بۆ بادە، شەرابی ئاڵی یاقووتی بدە دەستم فەلک بادە،تەپ و تۆزی خەیاڵات وخەفەتباریم وەبەر بادە)«حەسەن سەلاح سۆران» (می؛بپیچ؛ریس زیاد؛باد؛ بادهواست.)
بادەچی: [ئاوەڵناو] مەیفرۆش؛ مەیخانەدار. (میفروش)
بادەر: [ناو](١) شتێک کە بای لێدەرچێ. (دارای منفذ باد) (٢) کرژدەکا و بایدەدا. (ریسنده)(٣) جەڕەبادەر. (پیچ کوشتی)
+ بادەرچوون: [چاوگە،ت]پەنچەری؛ تەگەر یان تۆپ کونبوون؛ (ب) با نیشتنەوە و لە لووت بەرزی کەوتن؛ (ب) لە فیز و تەکەبور کەوتن. (پنچر)
بادەڤ: [ناو]بادەوە؛ بۆران؛ با و بەفربارین پێکەوە؛ بایتوندکە بەفر ڕامالێ.(طوفان)
بادەک: [ناو]ئاچار؛ پێچ کوشتی؛ جەڕەبادەر. (پیچ کوشتی)
بادمەک:[ناو] لووی ژێرپێست؛گرۆڤەر. (غده)
بادەنۆشی: [ناو]مەیخواردنەوە. (بادەنوشی)
بادیان: [ناو]بادیانە؛ ڕازیانە. (رازیانه)
بادیلە: [ناو]جامیبچووک؛ دەفریچکۆلە. (ظرف کوچک)
بادین: [ناو](١) گۆلێکی گەورەیە لەبەینی موسڵ و هەولێردا. (دریاچەای نزدیک هولیر)
بادیناوا: ناوی گوندێکە لە نزیکی کێوی قەندیل. (اسم دهی است)
بادینی: [ئاوەڵناو+ ناو] زبان و خەڵکی بادینان. پێوەندیداربەبادنینەوە . (زبان و اهل بادینان)
بادیهەڤا: [ئاوەڵناو]لەخۆدەرچوو. (متکبر)
+ بار: [پاشگر] بۆیهەیە لە وشەی جۆبار و ڕۆباردا واتای (بوار) بدا و لە پێشدا جۆبوار و ڕۆبوار بووبێتن. (پسوند، بار)
+ بار: [ناو](١) ئیزنی چوونە بارەگای سوڵتان و گەوران. (٢) باری کارەبایی. (٣) پێشخوانی مەیفرۆشی. (۴) گەنجەی تایبەت بۆ دانانی مەی. (۵) کەڕەت.(دەبار، سەدبار). دەفعە،پات.(۶) ڕەستۆرانی تایبەت بۆ پیاڵەفرۆشی و خواردنەوە؛ جێگای دانانی خواردنەوەی جۆراوجۆر. (بار)
بارئاسیاو: [ناو]بارەئاش. (بار آسیاب)
بارەئاشلێکردن: [چاوگە،ت]بار بۆ ئاشبردن و بە ئاردکردن (بردن بار بەآسیاب وآسیاب کردن). (ب) چەنەدرێژی. (کنایە(وراجی)
بارئەناز: [ناو](١) بارمناز؛ جێگای بارداگرتن. (٢) شوێنی بار لێدان و بارداگرتن لە ئێسکلەی بەندەر. (بارانداز)
باراخودیْ: (ف.مشە).(ب) بەش یان پشکاخودیْ؛ زەکات. (زکات)
باراڤ: عەشیرەتێکی کورد لە دیاربکر. (اسم عشیرەایست)
بارام: (١)بەهرام ناوی پیاوان. (نام مردانە) (٢) ناوی ئەستێرەی مێریخ. (سیارەمریخ)
+ باران: [پاشگر] بە ناوەوە دەلکێ واتای ڕژاندنەخوار دەدا وەک، توپباران، بەرد باران، گوڵباران. (پیواژە: باریدن)
باران‌بارین: [چاوگە،ت]هاتنە خوارەوەی

باران. (باران باریدن)
باران‌پێوی: [ناو] لقی‌لەزانستی بوومناسی‌کە لە چلۆنایەتی و ڕادەی باران لە شوێنگەل و وەرزگەلی جۆراوجۆر دەدوێت. (باران سنجی)
+ باران‌دادان: [چاوگە،ت]هەر شت یان میچ یان ڕەشماڵێ کە ئاوی‌باران دابدا.(نشست-باران‌بداخل‌چادر)
+باڕاندن:[چاوگە،ت]کاتێک مریشکێکی جووجکە لەبەر جووجەڵەکانی لە خۆی دوور دەکاتەوە بە هۆی‌گەورەبوونیانەوە.(وقتی‌مرغ جوجەهایشرا ازخود دورمیکند)
باران‌دیده : >باڵان‌دیده
باران‌کوت: [ناو]سفتبوون وکوترانی جێگایێک بەباران. (باران کوب)
بارانگر: [ناو]هەرشوێنێک‌کە باران بیگرێتەوە. (باران گیر)
باران‌لێدان: [چاوگە،ت] (١) لەبەربارانـدا مانەوە و تەڕبوون. (٢) باران لە هەر شتێک بکەوێ. (باران خوردن)
بارانە: (١) کرێی‌بار. (کرایەبار)(٢) هەوا وگورانییێکە. (اسم ترانەایست)
بارانەی‌سەربەقەپوچکە:کڵاو بەسەر؛ بارانی بەخوڕڕەم و دەنک گەورە.(باران تند)
بارانەی‌سەربەکڵاوە: ڕێژنەبارانی توند؛کڵاوبەسەر؛ شەستەبارانی بە تەوژم. (باران تند)
بارانەی‌ورد: نەرمەباران. (باران نم نم)
بارانەی‌وەشت: ڕهێڵەباران؛بارانی‌بە خوڕڕەم و دەنک گەورە. (باران بشدت)
+ بارانی: (١) [ئاوەڵناو] هەر شت پێوندی بە بارانەوە بێ؛ هەوری‌بارانی؛ هەوای‌بارانی. (٢)[ناو] جۆری باڵتەی ناسک کە باران نادەڵێنێ (دای‌نادا) (بارانی)
بارانی‌پەڵە: بەبارانێ دەڵێن کە بە ئەندازەی پێویست بۆ شین‌بوونی دەغڵ ببارێت. (باران کافی برای روئیدن غلات)
بارانی توند: شەستەباران. (باران تند)
بارانی دەستگرد: بارانێ کە بەگوڕانی ڕەوتی هەور دەیبارێنن. (باران مصنوعی)
بارانی‌ناوەخت: بارانی بێوادە کە زەرەر لە کشت و کاڵ‌دەدا. (باران بیموقع)
بارباج: [ناو]باجێ‌کە لە هەرکوڵ و هەر بارێک دەستێنرێت. (بارانە)
بارباران: [ناو]بارەخوێیانێ؛ کوڵ‌کوڵێنی. (بازی نوجوانان)
باربارکێ: [ناو]کوڵ‌کوڵێنێ. (بازی نوجوانان)
باربەر: [ناو](١)بارەبەر؛ بارگینی باری.(٢) کوڵبەر؛ بارەبەر. (باربر)
باربەری: [ناو](١) کوڵکێشی. (٢) بنکەی ڕاگوێزانی باری خەڵک بەمز؛ بونگای (نووسینگە)ی باربەری. (باربری)
باربەژن: [ناو]تەلیسمی هەڵواسراو (ئاوێزانکرا)و بە لەش‌دا. (طلسم آویزان بر بدن)
+ باربەستن: [چاوگە،ت] (١) پێچانەوە و بەستنی بار. (بستن بار)(٢) (ب) بەپوولێ و پارەگەیین و جێی‌خۆ قایم‌کردن لەژیانـدا. (بەآلاف و ئولوف رسیدن)
+ باربەند:[ناو](١) هەر شت کە باری پێ ببەستن. (٢) تەرک یا شوێنی بار لەسەردانان

له سەرسەیارەی‌سواری. (۳) کەسێک کـەبـار دەبستێ. (باربند)
باربەنیش‌کـەردەن: بـاری پێچـاوەتـەوە؛ بـار بەندیی‌کردوە. (بار بندی کرده)
باربەها: [ناو]بنپشک؛ ئەوکچـە کـە براکـەی دایناوە ژن‌بەژنی پی‌بکات؛ ڕەسمێکی کۆن و کرێت بوو لەقەدیمدا (خـواهری کـەبـرادرش برای عوض کردن با دختری دیگر و عروسی در نظر میگرفته)
بارپێچ: [ناو، بک و بەر](۱) کەسێک‌کـە بـار دەپێچێتـەوە. (۲) شـتێک‌کـە لـە باریـەوە دەپێچن. (بار پیچ)
بارچەوتـی: [ناوبـەرهـەمـی‌چاوگـە]بارکـە-چـی(لاری)؛(ب) ناڕاسـتی و نـەگونجـاوی. (بارکجی)
+ بارخانە: [ناو](ب) سمت‌وسـاتان؛ سـمت و بارخانە. (کنایەاز باسن بزرگ)
باردا: [ناو]چۆمێکە لە سوریا. (رود باردا)
+ باردار: [ئاوەڵناو] (۱) ئاوس. (۲)[ناو] زمـانی باردار و تەم گرتوو یان (بەڵغ‌گرتوو). (باردار)
باردان: [چاوگە،ت]گرژکردن؛ بـادان؛ ڕسـتن. (پیچ دادن)
بارزانی: لەقەمی حەزرەتی مارشـاڵ‌مسـتەفـا بارزانی‌خـەبـاتگێڕی نـەمـری کـورد. (لقـب حضرت ژنرال‌مصطفی بارزانی).
بارزە: [ناو]جیوەی‌دار.(صمغ درخت)
باری‌ژیان: (۱)قورسایی‌و بارگرانی ژیـان. (۲) چۆنیەتی ژیـان؛ ڕەوتـی ژیـان(طـرزو شـیوه زندگی)
بارسا: [ناو]بارست؛ بارستا؛ قیللەت. (ضخامت)

بارسـڤک: [ئـاوەڵنـاو] کـەم‌بـار؛ بارسـووک؛ (ب)بێخەم؛ بی‌پەرۆش.(سبک بار؛بی‌غم)
بارسووکی:[ناو،ت]کەم بوونی کەلوپەلی ماڵ؛ (ب) بی‌ئەرکی. (سبک بار)
بارڤە: [ناو] بۆران؛ ڕەشەبا. (بوران)
باروفت: [نـاو] زەوییـێـک کـە بـا خۆڵـەکـەی بردبی؛با و بۆران؛بارەش.(بارفت؛ بوران)
بارفیکس: فرد؛ فـد؛ انـد:[نـاو]کـەرەسـتەی-وەرزشی ژیمناستیک. (بارفیکس)
بـارقورس: [ئـاوەڵنـاو] بـارگران؛ (ب) وەژێـر مەینەت کەوتوو. (بارسنگین)
بارقووڵ: [ئاوەڵناو] خـۆڕاگر؛ بـەپشـوو بـێهن درێژ. (مقاوم)
+ بـارکردن: [چاوگـە،ت](۱) بارلێـدان. (بارزدن)(۲) (ب) ماڵ ڕۆیشتن لەجێگاییێکەوە بـۆ جێگـاییێکی‌تـر؛ مـەڕۆ بارمـە-کـە.(کـوچکردن)(۳) (ب) قسـەی نـاخۆش خستنەسەر. (۳.بارکردن)
بارکۆڵە: [ناو]باری چکۆلە. (بار کوچک)
بارکێشـی: [ناوبـەرهـەمـی چاوگـە] (۱)بارکێشـان؛ حـەمـاڵی. (حمـالی) (۲) بارهـەڵسـەنگانـدن و بـەقـەپـان یـان بـە ترازوکێشان. (توزین کـردن بـار) (۳) کـاری کەسێک‌کە ئەو ئیشەدەکا. (بار کشی)
بارگر: [ناو]حەماڵە بۆ نەڕووخانی دیوار. (چوب حماله دیوار)
+ بارگەچی: [نـاو](۱) کـاروانچی. (کـاروانی) (۲) ژنی کارەکەر کە لەگەڵ بووک دەچێ بـۆ ماڵی زاوا و بۆ ماوەییێک دەمێنێتەوە. (کلفـت کەبا عروس میرود و میماند)

بارلێدان: [چاوگە،ت]بارباركردن؛ بار خستنە سەر بارەبەر. (بار زدن)
بارڕنج: ڕەنج بەبا. (رنج بەباد)
+ بارنەبردن: [چاوگە،ت] (ب) یاخیبوون؛ سەرکێشی؛ کەلەوەکیشی؛ نافەرمانی؛ ژێربارنەچوون. (بار نبردن. زیر بار نرفتن)
بارنەوەری: [ناو](ب) بارنەبردن و کۆڵنەدان. (نافرمانی)
بارووسەرزمانی: [ناو]باری سەرزبان. (بار زبان)
بارۆک: [ناو]شێوازێکی مۆسیقای ئوروووپیە. (باروک)
باروبنە: [ناو]ماڵەکۆچ؛ بارگەوبنە. (باروبنه)
باروزگا: [ناو]بارئەنداز؛ بارەناز. (بارانداز)
بارۆشەی کارەبایی: پەنکە؛ باوەشێنی کارەبایی. (پنکه)
بارۆم: بمهێنێ. (بیاوردم)
بارۆن: [ناو]لەقەمی پیاوی گەورە لە ئوروپا؛ عینوانی پیاوی گەورەی ئەر مەنی. (بارون)
باروو: [ناو](١) بورج و باروو؛ دیواری بەرز. (برج و بارو) (٢) باڕووت. باڕووت. (باروت) (٣) باربوو؛ یارمەتی زەرمر لێکەوتوو. (کمک بەخسارت دیده)
باڕووت پێژ: [ناوبک]باڕووت چێکەر. (باروت ساز)
باڕووتخانە: [ناو](١) جێگای دروستکردنی باڕووت. (کارخانەباروت) (٢) عەمباری باڕووت. (انبار باروت)
باڕووتساز: [ناو]باڕووت چێکەر. (باروت ساز)
باڕووتکەر: [ناو]باڕووتچێکەر.(باروتساز)

بارووتە: [ئاوەڵناو]خوێڕی؛ لەش گران؛ تەمبەڵ. (تنبل)
بارووتی: باڕووتی.[ناو+ ئاوەڵناو] (١) ناوی جۆرێک چای وشک و وردە. (چای باروتی) (٢) هەر شت پێوندی بە باڕووتەوە هەبێت. (باروتی)
باڕووتی بێدوکەڵ: [ناو،ت]جۆرێک باڕووت کەلەکاتی سوتاندندا دووکەلی نییە.(باروتبی-دود)
باڕووتی ڕەش: قەرەباڕووت؛ باڕووتی ئاسایی. (باروت سیاه)
باڕووتیلۆکە: [ناو] باڕووتیپەموو؛ ماکێکی لۆکە ئاسایە کە زوو ئاوردەگرێت(باروتپنبه)
بارووت: تد: [ناو]باڕووت. (باروت)
باڕووف: [ناو]گژەبا. (باد تند)
باڕوون: [ناو]لەقەمی پیاوی مووسایی. (بارون)
بارە: [ناو]وارە؛ بابەت؛ لە بارەی کێوە قسە دەکەن. (باره)
بارهاوردن: [چاوگە،ت] (١) بار ئانین؛ هاوردنی بار. (آوردن بار) (٢)بارهاوردن؛ هاوردن وەر؛ ڕەعمەڵهێنان. (بار آوردن)
بارەبی: (١) [ناو،ت]کۆڵێک داربی؛ بارێک داربی. (یک بار چوب بید) (٢) باربوو؛ بارەبوو؛ کۆمەکی ماڵی (کمک مالی)
بارەبی کردن: [چاوگە،ت]باربووکردن؛ کۆکردنەوەی کۆمەکی ماڵی بۆ کەسێک. (جمع کردن کمک مالی برای کسی)
بارەخوێ: (١) بارەخوێی بارکراو.(٢) جە واڵی پڕ لەخوێ. (بار نمک) (٣) گەمە یێکە؛ بار

بارانیٚ. (اسم بازی)
بـــاره دار: (۱) [نـــاوەت]داری لـــه بـــار بەستراو؛کۆڵێک دار. (بار هیزم) (۲)[ئاوەڵنـاو] ئاوس؛ تولدار؛ زکپڕ. (آبستن.حامله)(۳) بـاره- دار؛ بەردار؛ بەهرەدار. (بهره دار)
بارەسیاو: [ناو]بارەئاش. (بار آسیاب)
بارەسیاوهاڕ: [ناوی‌بک]باراش لێکەر. (کسـی کەبار را آسیاب میکند)
باڕەکە: [ناو] مریشکی‌باڕ؛ باڕۆکە. (جوجه مرغ یکساله)
بارهەڵگرتن: [چاوگەت] (۱)کۆڵ هەڵگـرتن. (بار بردن) (۲) (ب) ژێرباری ژیـان چـوون و ڕەنج و زەحمەت کێشان. (زحمت‌کشیدن)(۳) ژێر بار چوون. (زیر بار رفتن)
بارهەنگ: [ناو]تووی گیای‌ڕکێشه بۆ قۆخـه باشه. (بارهنگ)
بارهێنان: [چاوگـەت] (۱) پـەروەردە کـردن. (بارآوردن) (۲) بار هێنـان.(وەک) لـه بانـەوە، بارێکی هێنا بۆ سەقز. (حمل بار)
+ باری: (۱) هەر شت تایبەت به بار کێشـی- بێـت وەک ئـەسـپی‌بـاری. (بـاری) (۲) هاتنەخوارەوەی لەسەریـەک لـه ڕابـووردودا؛ وەک: باران باری. (بارید؛)(۳) یەکەی گوشـار بەرانبەر بـە۱۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰ پاسـکاڵ لـه فیزیـک دا. (بـاری)(۴) کـورتکراوەی بـاری تعالا؛ (تا کەس نەڵێ بـه کـوردی نـەکـراوه مەدحی باری) «حەقیقی». (باری)
بـاریٚ: (۱)دەســتاودەســتکردن؛ بـاریٚ بـه هەرحاڵ، هـەر چۆنێـکبێـت. (۲)یـەک بـار؛ یەک کـۆڵ(۳) یـەک جـار؛ یـەک کـەڕەت. (باری)
باریتۆن: [ناو]دەنگیٚ (پیاوانه) له بەینی بـاس و تێنۆردا له مۆسیقادا. (باریتن)
باری تەعالا: خوای گەورە. (باریتعالی)
باریدۆخ: [ناو]بارودۆخ. (وضع؛موقعیت)
باڕێزان: گەڵاڕێزان؛ برێتی له پاییزی درەنگ. (برگریزان)
بارێســەدوخ: [نـــاو]ســەلکــەتــەشـــی؛ سەرەتەشی.(سردوک)
باری‌سەرزمان: [ناو]بەڵغی سەرزمان. باروسە- رزمانیٚ. (بار زبان)
باری‌سەربار: [ناو]ناوبار. (ب) مـوزاحیم؛ بـاریٚ که لەسەر کۆڵ وباری سـەرشـان دادەنرێـت (بار سربار)
باری سەرشان: [ناو](۱) وەزیفه؛ ئەرکی سـە- رشان. (وظیفه) (۲) سەربـاربوون؛ زحمـەت و دەردیسەر. (سربار شدن)
باری‌عام: [ناو]ئیزنی‌به عام چوونـه بـارەگـای گەوران. (بار عام)
باری‌کارەبایی: [ناو]ڕاده و ئـەنـدازەی هێـزی کــارەبــا کــه لــەخـــەزینــه یــا (ژنراتــۆر) وەردەگیرێت.(بار برقی)
باریکایی: [ناوەت]شوێنی هـەرەبـاریکی هـەر شت. (جای باریک هر چیز)
باریک‌بیر: [ئاوەڵناو] ورد بین؛ بیرتیژ. (باریـک بین)
باریــک‌بیــری: [نـــاو] چۆنیــەتــی بــەوردی تێفکرین؛ بیرتیژی. (باریک بینی)
باریک‌بین: [ئاوەڵناو] وردبین؛ زۆرسه رنج دەر. (باریک‌بین)

باریک‌بینی: [ناو] وردبینی؛ چۆنیه‌تی وردبین بوون. (باریک بینی)
باریکه‌ڕا: [ناو] تووله‌ڕێ؛ ڕێگای ته‌نگه‌به‌ر؛ ڕێگای ته‌سک. (راهباریکه)
باری‌لێو: [ناو]به‌ڵغی سه‌رلێو؛ لێوی بارگرتوو (لێو به‌بار و تازیه بارم) (قشر روی لب)
بارین: پاشگر: هاتنه‌خوار. خۆڵبارین: گولله‌- بارین، باران‌بارین. (باریدن)
باڕین: [چاوگه] باڕه؛ باڕاندنی ئاژاڵ. (بع بع کردن)
باریه: [ناو]بۆریا؛ حه‌سیر؛ ڕایه‌خی له جه‌گه‌ن چێ‌بوو. (بوریا)
+ باز: (١) ئه‌سپی نێوچاوان‌سپی. (اسب پیشانی سفید) (٢) باز. (ف گیو) دیسان؛ هه‌م؛ دووباره؛ ژی. (باز)
+ بازاڕ: ڕۆژێ، یاکاتێکی دیاریکراو له مانگ یا حه‌وتوودا بۆکڕین و فرۆشتنی ماڵات و ئاژاڵ له‌شوێنێکی دیاریکراودا؛ وه‌ک بازاڕی قه‌باخکه‌ندی. (بازار)
بازاڕپه‌سند: [ئاوه‌ڵناو+ناو]قابیلی فرۆش؛ موشته‌ری په‌سند. (بازار پسند)
بازاڕچه: [ناو] گوزه‌ر و شوێنێک که چه‌ند دووکانی تێدابێت. (بازارچه)+ بازاڕگه‌رمی: [به‌رهه‌می‌چاوگه]تاریفی زۆر و به‌درۆ بۆ فرۆشتنی شتێک یان خۆشیرین‌کردن. (بازار گرمی)
بازاڕی: [ئاوه‌ڵناو] (١) کاری‌بازاڕی: کاری‌هو- نه‌ری‌بۆ فروش و ڕه‌چاو نه‌کردنی ورده‌کاری له هونه‌ره‌که‌دا. (٢)[ناو] ئه‌وه‌ی له‌بازاردا موعامه‌له ده‌کا یا دووکانی‌هه‌یه. (٣)(ب) کار یا شتی بێبایه‌خ و سه‌رسه‌ری . (بازاری)
بازاڕی ئازاد:کڕین و فرۆشتنی بێ‌گرفتوگیری و به‌بێ‌کۆپۆن؛ بازاڕێک که زیادی و که‌می قیمه‌ت به هۆی زۆر و که‌می کاڵا یان زۆر و که‌می پێداویستی موشته‌ری ده‌گۆڕدرێت.(بازار آزاد)
بازاڕی بوورس: شوێنی سه‌ودا و موعامه‌له‌ی وه‌ک جه‌واهێرات و نه‌وت؛ هتد. (بورس)
بازاڕی جیهانی: بازاڕێک که جنسگه‌لی له لایه‌ن ده‌وڵه‌تگه‌لی جۆراوجۆر بۆکڕین و فرۆشتن دابین‌بکرێت.(بازار جهانی)
بازاڕی ڕۆژ: ڕۆژگه‌لی دیاریکراو بۆکڕین و فروشتن له شوێنێکی تایبه‌تدا. (بازار روز)
بازاڕی زێڕینگه‌ران: شوێنێک یا ڕاسته بازاڕێک که زۆربه‌ی دووکانه‌کان زێڕینگه‌ر بن؛ هه‌روها بازاڕی ئاسنگه‌ران و مسگه‌ران و قوماشفرۆشان و ته‌نه‌که‌سازان. (بازار زرگران)
بازاڕی سیا: [ناوت] ڕه‌شه‌بازاڕ؛ موعامه‌له‌ی پێدا ویستی به‌گرانتر له‌نرخ و به دزیی یاساوه. (بازار سیاه)
بازاڕی شام: (ب) جێگای زۆرشلۆق و تێکه‌ڵ و پێکه‌ڵی پێده‌شوبهێنن. (بازار شام)
بازاڕشکێنی:کاری فرۆشتنی کاڵایێک زۆر به هه‌رزان یابه نرخی‌که‌م بۆ زه‌ره‌ر لێدان له‌و که‌سانه که مله‌(ڕه‌قابه‌ت) ده‌که‌ن و له مه‌یدان ده‌رکردنیان. (بازار شکنی)
بازاڕی عومده‌فرۆشی: شوێنێ که ورده فرۆشه‌کان سه‌رجه‌م شتی لێده‌کڕن و به ورده‌فرۆشی به‌گرانتر ده‌یفرۆشنه‌وه. (بازار

عمدەفروشی)
بازاڕی کار: ڕاکێشانی هێزی کاری ئینسان لەلایەن داخوازانی ئەو هێزەوە لە کۆمەڵدا؛ هەموو ڕۆژ ژمارەیێک خەڵک دەچنە نێوبازاڕی کارەوە، شوڵ پەیدا دەکەن. (بازار کار)
بازاڕی گەرم: (ب) بەبرەو. (بازار گرم)
بازاڕی مانگانە: بازاڕێک کە مانگی جارێک لە ڕۆژێکی دیاریکراودا پێکدێ؛ هەروەها بازاڕی ساڵانەو حەفتەیی. (بازار ماهانە)
بازاڕی ناوخۆ: بازاڕی پیشاندان و موعامەلەی کاڵا لە ناوخۆی ولاتدا. (بازار داخلی)
بازاڕنەبوون: بێبازاڕی؛ بازاڕکەسادی؛ بازاڕی چۆڵوهۆڵ و بێموشتەری؛ دژی بازاڕتیژی و بازاڕگەرمی. (بازار کساد)
بازبردن: [چاوگە،ت]پەڕین؛ بە سەر شتێکدا بازدان. (پریدن)
بازبەر: (١.ف.مەر). جێیدەربازبوون؛ شوێنی دەربازبوون.(٢)بازدەر.(راە گریز٢.پرش کنندە)
بازبەند: [ناو] بازووبەند؛ قۆڵبەند؛ بازیبەند.(بازوبند)
بازد: [ناو] باز. (پرش)
بازدایی: [ناو،بک] دەرچوو؛ هەڵاتوو. (فرار کردە)
بازدبازوکێ: [ناو،ت] بازبازێن؛کایەی بازدان.(پرش)
بازد دان: [چاوگە،ت]باز دان. (پرش کردن)
+ بازدی: [ناو] بازدید؛ دیدمنیدانەوە. (بازدید)
بازراقە: [ناو] بازرقە؛ بازراقە دان: لەپڕ دەرپەڕین.(جهش)
بازقەبان: [ناو]باشقەپان؛ تیژمار. (نوعی مار)
+ بازگ: [ناو]بازوو؛ باڵ. (بازو)
بازگۆ: دووبارە وتنەوەی قسەییێک؛ گێڕانەوە-ی قسەییێک. دووپاتکردن. (باز گو)
بازمەلە: [ناو]باسکەمەلە. (شنای کرال)
بازنگ: [ناو]بازند؛خڕخاڵ؛ بازنە. (النگو)
بازنگە: [ئاوەڵناو] (پیتی گ منگە) بازنە؛ دۆڕاو. (بازندە)
بازنە: [ناو،بەر] بازندە؛ دۆڕاو لە قومارداد؛ بۆڕدراو لەزۆرانبازی و وەرزشدا. (بازندە)
بازنۆکە: [ناو] بەربازن بۆ دانەکەوتنی بازنە؛ بازنەی چووک. (النگوی کوچک)
بازنەگاسن: [ناو،ت] ئاڵقەیئاسن کە دەخرێتە سەرگاسنی درزدار. (حلقەگاو آهن)
بازۆ: ناویسترانێکی کوردییە.(نامترانەایست)
بازوپاژ: [ناو]جۆرێک زکر لە ئاییینی زەڕدە-شتدا. (نوعی ستایش درئایین زردشت)
+ بازۆر: [ناو] ڕەشەبا؛ بای زۆرتوند. (باد شدید)
بازۆڵە: [ناو]باسک؛ (زیاتر بۆ باسک و قۆڵی قەوی) دەوترێت، ئەگەرچی (ڵە)نیشانەی چووککردنەوەیە. (بازو)
+ بازوو: [ناو] ئەو چارەوێیکەئالقەیێکی باریکیسپیلەخوارچۆکەکانییەوەبێت؛ ئەگەر هەر لە دەست یاپاییێکیدابێت،(چە پە). <ئە-سپیچەپ.> ئەسپیڕاست.(اسبی کەدر پایین بخلق حلقەهاییسفیدرنگ دارد)
+ بازووبەند: فد: [ناو](١) ئالقەی بۆ جوانی لەقۆڵبەستن. (٢) نوشتە لەقۆڵکردن وەک گوڵە بەند و تێغ بەند.(٣) بازووبەندی

پاڵەوانی.(۴) بازووبەندی ڕەش لەعەزادا.(۵)
بازوو بەندی کاپیتانی والیبالٚ یافووتبالٚ. (۶)
بازووبەندی بەرپرسی، وەک بازوبەندی
دیژبان.۷) بازووبەندی هیلالی
ئەحمەر.(بازوبند)
بازووکا: فد: [ناو]چەکی شەڕ دژی تانک و
زرێپۆش کە لوولەکەی زیاتر لە میترێک
درێژی هەیە و بەشان هەڵدەگیرێت. (بازوکا)
بازووی بارهەڵگری نوێلٚ: لە خاڵی
پاڵگەی نوێڵەوەیە تا ئەو جێگا کە هێزی بارە-
کە دەکەوێتە سەر نوێل، کە هەمیشە کەمترە
لەبازووی زۆرپێدەر. (بازوی اهرم)
بازووی زۆرپێدەر: ماوەی خاڵی زۆر هێنەر تا
پاڵگەی نوێلٚ، کە هەمیشە زۆرترە لە بازووی
بارهەڵگر؛ (لە فیزیکدا). (بازوی محرک)
بازوەن: [ناو]بازووبەند؛ قۆڵبەند. (بازوبند)
بازوی: > بازوو: ئەسپیٚ کە چەند ئاڵقەی
سپی لەلاقەکانیدابێت؛ (اسبی کەدر پایین
بخلق پاهاحلقەی سفیدرنگ دارد)
بازووی درگا:[ناوەت]لاشیپان. (چوبهای دو
طرف چهار چوب در)
+ بازە: [ناو](۱) مەیت؛ جەنازە. (جنازە)(۲)
ئەسپی نێوچاوسپی. (اسب پیشانی سفید)
+ بازە: بەڵەک؛ ناوە بۆ سەگی بەڵەگ؛ (بۆرە
نەبیٚ بازەبیٚ، دانەیک تەڕ و تازەبیٚ)
(فۆلکلۆر). (سگ‌دورنگ)
بازەم: (۱) بمهێلە؛ لێمگەڕیٚ. (بگذار) (۲)
دیسان؛ دووبارە. (بازهم)
بازەند: [ناو]مەچەکبەند؛ خڕخاڵ؛بازنە. (النگو)
بازەوان: [ناو]کەسێک کە خزمەتی باز دەکا و
لە ڕاودا باز بەردەداتە نێچیر. (بازبان)
بازەی: (۱)[ئاوەڵناو+ بەند] برێوە؛ هەندیٚ؛
بازیٚ؛بەعزیٚ؛ برێک؛ (بعضی) (۲) دیسان.
(بازهم)(۳)لێیگەڕیٚ.(ولش کن)
بازی: فد: [ناو](۱) کایە؛ گاڵتە؛ یاری؛ قومار؛
پاشگر: کایەکەری؛ تەختەبازی، قومار بازی،
تورنا بازی، سیا بازی؛ کەڵەشێربازی،
کۆتربازی. (بازی)(۲) وەردێنەی گونگ پان-
کردنەوە؛ تیرۆک.(غلطک‌پهن کردن‌خمیر)
بازی‌سپی: [ناوەت] شاباز. (شهباز)
بازیگەر: فد: [ناوی‌بک]کایەکەر؛ ئەکتەری
شانۆ؛ ئاکتۆری سینەما و شانۆ. (بازیگر)
بازیلیک: [ناو]جۆرێک مارمێلک کە بە پا لە
سەر ئاو هەڵدێت. (بازیلیک)
بازی هەوایی: [ناو] بەرزەحواییلە؛ بەرزە
حەوایی. کۆلارە. (بادبادک)
باژ: ف.مشە. باز؛ واتا: دیسان. (باز)
باژارسازی: باژێڕسازی. (شهر سازی)
باژارگیری: لە کوردستانی خورهەلات :
شارەداری؛ لە کوردستانی ئەودیو: شارەوانی.
(شهرداری)
باژاڕۆک: [ناو]شارۆچکە. (شهرک)
+ باژەڵە: [ناو]مووروویێک کە دەیساونەوە بۆ
دەرمانی نەخۆشینی باژەڵە. (نوعی خرزە)
باژەن:[ناو](۱) باوەشێن. (بادبزن) (۲) نێریە
کێوی. (بز کوهی)
باژنە: [ناو]پاژنە؛ پانی؛ پاشنە؛ باژنۆ. (پاشنە)
باژێڕگیڕ: [ناوبک]شارەدار: لە ئێران؛
شارەوان: لە کوردوستانی عێراق (شهر داری.
شهربانی)

+ باس: فرد؛ فد؛ اند: [ناو](١) دەنگی گڕ لە سازی ئۆرکێستر و ئۆپێرادا؛ دەنگی گڕ (بەم) لەکوپلە موزیکێدا، دەنگی نێر و پیاوانە. (باس) (٢) خەبەر؛ بەحس (ب) نزیک کەوتن؛ کارم بەسەریەوە نییە باسی ناکەم: لێینادەم توخنی ناکەوم. نایدوێنم. (کاریش ندارم)
باسارک: [ناو]کوڵێر؛ کوڵێری ئاوی و گازی. (کولر آبی و گازی)
باسبێژ: [ناو]حەکایەتبێژ؛ چیرۆکبێژ. (داستان گو)
باس‌پرس: فد: [ناوی‌بک]باس کوڵ؛ تویژەر لە باس؛ باسوخواسکەر. (باز پرس)
باسترغە: [ناو]ئاودانی چەڵتووک بۆ چەکەرە-کردن. (آب دادن چلتوک)
باستووق: [ناو]باسڵخ؛ باسووق. (باسلق)
باسخوون: [ناو]پەلاماری لەپڕ و بێخەبەر لە شەڕدا بەشەو. (شبیخون)
باسرێژ: [ناو] پڕوپاگەندەچی؛ ڕێکلامچی؛ باڵگاشەچی. (تبلیغات چی)
باس‌زان: [ناو] مێژووزان. (تاریخ دان)
باسقول: [ناو] لەپڕ ئابلۆقەدان. (محاصره ناگهانی)
+ باسک: تیرەیێکن کە دانیشتووی باسکن لە باکووری ئیسپانیا؛ هەرکام لە کەسانی ئەو عەشیرەتە و زمانیان. (باسک)
باسکانە: دووبەرەکی؛ دوو قوڵی‌بوون؛ بەبەرەکانیی دوو فیرقەیی. (انشقاق و مخالفت ؛دودسته ای)
باسک‌بەند: [ناو]قوڵبەند؛ بازووبەند. (بازوبند)
باسکراو: [جێناو] نێو براو؛ باس لێکراو؛ لێدواو. (نامبرده)
+ باسکڵاو: [ناو]ناوی مەلێکە(اسم پرندەایست)
باسکۆ: [ناو]قرتاندنی باڵی باڵندە. (قیچی کردن بال پرنده)
باسکۆ باسکۆ: باڵ لێدانی فڕندە؛ باڵە پڕژی؛باڵەفڕی. (بال زدن پرنده)
باسکوڵ: [ناو](١) قەپانی هەرەگەورە بۆ کێشانی باری قورس. (باسکول)(٢) باس کوڵ؛ قەکوڵەر لە باس؛ تویژەر لە باس. (بازپرس)
باسکە باسکانی: دوو بەرەکی؛ دەستە بەندی؛ دوو قوڵی؛ دوو دەستەیی .(دستەبندی)
باسکە دار: [ناو]دەستەک؛ داری دارەڕا(تیرک)
باسکەمژانە: [ناو]باسکێش(بازوی دراز خیش)
باسکەو باسک: [ناو،ت] ئەم یاڵ و ئەو یاڵ. (از این تپەبەآن تپە)
باسکیتبال: اند؛ فد؛ فرد.: [ناو]وەرزشێکە لە بەینی دوو دەستەی پەنج نەفەریدا کە تێدەکۆشن توێێک بخەنە نێو تۆڕێکی هەڵواسراوەوە. (بسکتبال)
باسکی‌سیغار: [ناو]مۆدنە؛ دەمنە. (چوب سیگار)
باسلوق: [ناو]جۆرێک شیرینی نەرم و کێش-دارە. (باسلق)
+ باس نەکردن: [چاوگە،ت]کار بەسەرەوە نەبوون. وەرە من باست ناکەم: کارم بەسەرتەوە نییە. (کار بەکسی نداشتن)

+ باس‌وخواس: [ناو،ت] لێپرسینەوە؛ حیساب و کیتاب لێ‌کێشانەوە و پرسینەوە لە خەرج کردن یا لە چۆنیەتی کارێک. (پرسیدن از خرج و دخل. حسابرسی؛ باز خواست)
باسوون: [ناو]سازێکی نیزامییە کە بەفوو لێدەدرێت وەکوو کلارینێت وایە. (باسون)
باسەری: [ناو]بای‌کەللە؛ بەهەوایی؛ لووت بەرزی. (مغرور)
باسەواد: [ئاوەڵناو](١) سەواددار؛ خوێندەوار؛ خۆنەوار؛ خۆندە ڤان؛ خاوەنی توانایی خوێندنەوە. (باسواد)(٢) (ب) زانا. (دانا)
باسی: [ناو]لاسایی؛ دممەلاسکێ.(تقلید؛ ادا)
باسی‌کرن: [چاوگە،ت]دە مە لاسکێ‌کردن؛ لاسایی‌کردن . (تقلید کردن؛ادا درآوردن)
+ باش: تد:[پێشگر و پاشگر] وەک:باش مەللا و بەنناباشی؛ سەرۆک؛ سەردەستە؛ نەفەری-سەروو؛ کەسی‌یەکەم لەیاریدا؛ باش‌مەللا؛ سەروەستا؛ (دژی قرە). (سر)•
باشتی: (ف.مشە) میرات.(ماترک متوفی)
باش‌ڕۆژ: ڕۆژ باش؛ ڕۆژ بەخێر.(روزبخیر)
باشقە: [ئاوەڵناو] سەروو؛ ژوور؛ سەرباشقە: هەڵبژاردە؛ لە هەموو چاکتر؛ سەرتۆپ؛ هەڵکەوتە؛ لە(باشقا)ی‌تورکییەوە هاتووە واتا بان‌سەر. (لایق؛ تک؛ بالا؛ برگزیده)
باشقیر: خێڵێکی تورکن کە لە ئاسیای نێوە ڕاست نیشتەجێن؛ هەر کام لە ئەندامانی ئەو خێڵە. (باشقیر)
باشکۆ: فد: (ف.مشە) شکۆدار؛ ڕێزدار؛ گەورە. (باشکوه)
باشکێن: [ناوبک]ریزێک دار کە بەر با بگرێت؛ هۆ یان دەرمانی‌لابردنی بای سک. (بادشکن)
باشگا: فد: [ناو]یانە. نادی؛ کلووب؛ ناوی جێگاییێکە کە چەند کەسی هاو بیروڕا یا هاو شۆڵ لێی کۆ دەبنەوە بۆ ڕابواردن و سەرگرمی؛ وەک باشگای ورزەشی، باشگای ئەفسران،باشگای مامۆستایان. (باشگاه)
باشمە: [ناو]باسمە؛ شەقڵی‌خەرمان؛ مۆری قوماش‌ڕەنگاندن. (باسمه)
باش‌مەللا: [ناو]باش (تورکییە: سەر). کەسی ئەوەڵ‌لەیاریدا؛ سەروەستا. (نفر اول بازی)
+ باش‌وبۆش: [ئاوەڵناو] چاک و پۆشتە؛ پۆشتە و پەرداخ؛ خۆش‌گوزەران.(خوش گذران)
باشوو: [ناو]باڵندەییێکە لە واشە گەورەترە و زوو کەوی‌دەبێت. (نوعی شاهین)
باش‌وەستا: [ناو]سەروەستا. (استاد کار)
باشەباش: چاکە چاک؛(ب) هەمووی‌دروستە. (درسته)
باشەڤار: ئێڤارباش؛ ئێوارەباش. (ئیوارەبەخێر)
باشی:(١)چاکی(خوبی)(٢)پاشگر: سەردەستە؛ لۆتی‌باشی، بەنناباشی، چاپەزباشی، (باشی)
باشیق: [ناو]باشوو؛ باڵندەییێکە لە سەقر گەورەترە و زوو کەوی دەبێ. (نوعی شاهین)
باشیلا: [ئاوەڵناو]باش (تورکییە :سەر). سەرگەردان. (سرگردان)
باشیلە: [ناو]باش: تورکی، لە: نیشانەی بچووک کردنەوە؛ دەستماڵی‌بچووکی‌سەر؛ سەرپۆشی چکۆڵە؛ بەرهەڵبێنە و کۆڵوانەی چووک. (روسری کوچک. پیشبند؛ رودوشی)

باشیم: [ناو]باشتی؛ میرات. (ماترک)
باشیمگیر: [ناو]باشتی‌گر؛ کوتگر؛ بەش‌بەر؛ (سهیم در ماترک)
باعاندن: [چاوگە،ت]بالاتدن؛ باڕاندن. (نالە گوسفند و بز)
باعەباع : [دەنگەناو] باعەی لەسەریەکی کار وئاژەڵ. (بعبع)
+ باعیس: فد: [ناو]بایس؛ بوونە عیلەتی-کارێک؛ هۆ. (ب) بوونە هۆ؛ خودا باعیس و بانیەکەی ماڵ‌ویران‌کات. (سبب؛ علت)
باغار: [ناو] بەپرتاو. (چهار نعل)
باغبێن: [ناو] گیای درێژی باخە بەستن. (گیامبلند مخصوص بستن باقه)
باغچەی‌ساوایان: (ب) شوینێک بۆ ئاگا-لێبوونی منداڵان لە تەمەنی کەمتر لە حوت ساڵیدا. (کودکستان)
باغدار: فد: [ئاوەڵناو+ ناو]خاوەنی باغ ؛ دارای‌باغ. (باغدار)
باغداری: فد: [ناو]کاری باغدار؛ کاری توانین و زانینی بە ڕێوە بردنی باغ. (باغداری)
باغربودن: [چاوگە،ت] گەورەبوون گەورە-بوون؛ لە خۆگۆڕان؛ لەخۆدەرچوون؛ غورور پەیداکردن. (مغرور شدن)
باغستان: فد: [ناو]دارستان؛ زیاتر بۆ داری بەر. (باغستان)
باغەوانی: [بەرهەمی چاوگە] باخەوانی؛ کاری سەرپەر شتی‌کردنی باغ. (باغبانی)
باغەوبەس: [ناو]باغبێن. (گیاەدراز مخصوص بستن یکدستەگیاە)

باغی‌میللی: [ناو،ت]پارکی میللی؛ باغی کە دەوڵەت سەرپەرشتی دەکات بۆ گەشت و لە-ناودا گەڕانی خەڵک.(باغ ملی)
باغی‌میللت: [ناو،ت] باغی‌میللی؛ پارکی‌میللی. (باغ‌ملت)
باغی‌وەحش: [ناو]جێگای ڕاگرتنی حەیوانی جۆربەجور بۆ نیشاندان بە خەڵک.(باغ‌وحش)
باف: چن؛ [پێشگر] وەک: قاڵیباف، جاجم‌باف، بەرماڵباف. (باف)
بافالۆ: اند [ناو] بووفالۆ؛ گامێشی وەحشی. (بو فالو)
بافڕوک: [ناو]فڕندە. (پرندە)
+ بافرە: [ئاوەڵناو] بادیهەوا. (مغرور)
بافڵ: [ناو]تافگ؛ تاف. (آبشار)
بافوور: فد: [ناو]وافوو؛ حۆقە و دەستەکەی بۆ تریاک‌کێشان. (وافور)
بافووری: [ئاوەڵناو] فد: (وافووری؛ (ب) تریاکی؛ ئە سرارکێش. (تریاکی)
بافەدەنگ: [ئاوەڵناو] بافیش کەر؛ خۆهە-ڵکێش. (خود پسند)
بافەدەنگی: [ناو]خۆهەڵکێشی؛ تاریف‌کردن لە خۆ.. (خود پسندی)
بافی:فد:[پاشگر]چنین؛قاڵیبافی،جاجم بافی؛ بەرماڵبافی. (بافی)
بافین: [چاوگە]چنین؛ گۆرەوی‌بافین: گۆرەوی‌چینین؛ کاموابافین: کاموا چنین؛ (بافتن)
باڤماری: [ناو] زڕباب. (ناپدری)
باڤێ: [کاری‌ئەمری] بهاوێ؛ بهاڤێ؛ بخە؛ باوێ. (بیانداز)

باڤێژه: [کاری ئەمری] بهاوێژه؛ فڕیده؛ فڕێبده. (بنداز)
+ باڤینی: باڤیتی؛ باوکێتی. (پدری)
باق: [ناو](۱) مووچ؛ قولاپە؛ گرێی دەست و پا. (مچ)(۲)سەلکە سیر و پیاز. (غدەسیروپیاز)
باقباق: [دەنگەناو]باقەباق؛ دەنگی ڕێوی و چەقەڵ. (واق واق)
باقر: (۱) دەفری مسینە کە قاڵاییەکەی سێورابێب و سوورایی مسەکە دەرکەوتبێت. (ظرف مسی قلع رفته)
(۲) ڕوو داماڵاو. (بی آزرم) (۳)[ناو] ژەنگی مس. (زنگ مس)
باقسمات: [ناو]بیسکویت. (بیسکویت)
+ باقل: چما؛ لە ڕووی عەقڵەوە؛ ڕەنگە؛ وادیارە؛ باقڵ نەیزانیبێت: ڕەنگە نەیزانیبێت؛ باقڵ تۆ نازانی من خەڵکی سابڵاغم؛ چمابە ئەقڵ. (عقلاً؛ شاید)
باقلا قاتق: [ناو]خواردنێکی زۆرمە شەهوری باکووری ئێرانە.(با قلا قا تق)
باقلاوا: [ناو](۱) تێکو شینی ڕۆن و دۆشاو. (نوعی غذا است) (۲) جۆرێک شیرینیات. (نوعی شیرینی)(۳)ناوی گوندێکە لە باکووری شاری سنە ڕەنگە باقرئاوا بووبێت. (نام دهی-است.)
باقلک: [ناو] باقلە؛ پاقلە. (باقلا)
باقلەپلاو: [ناو،ت] پلاو بە باقلە و گۆشتەوە. (باقلاپلو)
باقلەکێوی: [ناو] بۆقلی؛ جۆرێک باقلەی ورد. (باقلای وحشی)
باقلەوا: باقلاوا؛ جۆرێک شیرینیاتە چوارگۆشە دەیبڕن و بادام و پستەی تێدەخەن.(باقلوا)
باقۆتە: [ناو]سەلکی پیازچە؛ نێرتکی پیاز و سیر. (غدەریشەپیاز و سیر)
باقۆشە: [ناو]میوەی نەگەییو؛ باڕێزە؛ باکۆڤە؛ (میونارس؛ زیردرختی)
باقۆڵە: [ناو]باقۆرە؛ کودەڵەی بەراز؛ بەچکەی بەراز. (بچەی گراز)
باقوور: [ناو]کەتە مەڕ و ڕان. (رمە گوسفند)
باقوەس: [ناوی بک]باقوەز؛ باقەوەس؛(۱) کەسێک کە باخە دەبەستێت. (کسی کەدستەگیاەرا می بندد)(۲)[ناو] باقبین؛باغە-بێن؛ (گیاەدراز مخصوص بستن؛ باقە)
باقۆیی: [ناو]بەلەباقە؛ دەردێکی ئاژاڵە. (ناخوشی بزو گوسفند)
باقەباق: [دمنگەناو]دەنگی ڕێوی و بزن وکار. (واق واق)
باقەبزە: [ناو]بەلەباقە؛ نەخۆشینی کوتوپڕی ئاژاڵ. (مرض گوسفند و بز)
+ باک: اند؛ فد؛ فرد: [ناو]عەمباری بێنزین لە سەیارەدا. (باک بنزین)
+ باکردن: [چاوگە،ت](۱) پەنمان. (۲) سک-ماسین؛ توڕە و قەڵس بوون.(۳) فیزکردن. (بادکردن).(۴)[کنایی]شتی فرۆشی بە سەر دەستەوە مان و نەفرۆشران.(بادکردن)
باکرن: <باکردن. (باد کردن)
باکردنە قولاپە: بێجێ تاریف کردن و هاندان و دنە دان بۆ ئەنجامی کارێک؛ شوتی ومبن هە نگلدان (تعریف و تحریک بەانجام کاری)
باکردگ: [ناوبەر] باکردوو؛ پەنماو. (باد کردە)

< باکردوو
باکردوو: (۱) [ناوبەر] پـەنمـاو. (۲)[نـاو] (ب) شتی فرۆشی کە بەسەردەستی فرۆشیارەوە مابێتەوە و نە فروشرێت. (باد کرده)
باکروڤە: [ناو] بۆران؛ بەفربارینبەباوە. (بوران)
باکوت: [ناو]جێگاییکە بای زۆر تێدە کەوێت. (جایی کەباد زیاد بەآن میوزد)
باکووزک: [ناو]باکووسک؛ کـزمبـا. (بـادخیلی سرد)
+ باکـــەش: [نـــاو] لوولـــەی ســـۆبە (بوغاری،کوورە).(لولەبخاری)
+ باکەش گرتن: [چاوگە،ت] کەڵەشاخ گـرتن بێنەشتەر لێدان. (بادکش گرفتن)
باکـەڵە: [ئـاوەڵنـاو] (۱) کـەڵەدار.((۲) (ب) عەقڵدار؛ هزردار. (باکله)
باکیرە: [ئاوەڵناو]کچی‌کەبنی هەیە. (باکره)
+ باگا: [ئاوەڵناو] ئاگادار؛ بەخەبەر؛ نەنووستوو؛ هۆشیار.(آگاه)
باگـــار: [نـــاو]باغـــار؛ غـــاردانیئـــەســـپ بەپرتاو.چهارنعل)
باگر: جێگایێککە زۆر بایتێبکـەوێـت. (در مسیر باد)
باگرتن: (۱)بای ناو بۆڕی پڕ لە تراو گرتن لـە بەر نە تەقـین.(۲) سـەیـارەیێـک بـەتونـدی بەلاما هات لێینەدام ، بەڵام باکـەی گرتمـی وەری چەرخاندم، سـوڕاندمیەوە.(بالێـدان، بـا گرتن). (باد گرفتن)
باگردان گێڕ:[ناویبک]کەسێک کـە بـانگردێن دەگێڕێت لە سەربان. (بام غلطان کار)
باگۆ: [ناو] وەڵام. (جواب)

باگوڕ: [ناو](۱)باگوڕک؛ ئاریکاری؛ زبارە؛ هـەـ رەوز. (همیاری)(۲) ئابوونە؛ بەشـداری کـردن؛ ئەندام بوون. (آبونه)
باگۆرە: [ناو]مشار. (اره)
باگەڕێن: [ناو]بانگردێن. (بام غلطان)
باگەف: (ف گیو) خشتێک کە تەواو سوور نـە بووبێتەوە. (خشت نیمپز)
باگیر: <باگر؛ شوێنێک کە با دەیگرێت؛ سەر داپۆشی کون کونیسە ر قلیانـاوی. (جـای بـاد گیر؛ در پوش قلیان)
باگیڕادی: (ف.مشـە) مـانگی یـادی خـودا. (ب)مانگی ڕەمەزان (ماه رمضان)
بـال: [نـاو](۱) سـەرنـج؛ بـالکێش: سـەرنـج ڕاکـێش؛ (توجـە) (۲) ڕەنگـیخـۆڵ. (رنـگ خاک) (۳)بال، لە(تورکییەوە هاتووەواتـا هـەـ نگوین) (عسل)
+ باڵا: [ئاوەڵناو+ نـاو] بـەرز؛ سـەرەوە؛ ژوور؛ قیمەتیئاڵتوون باڵایە: زۆر زیادە. (بالا)
باڵا بڵند: [ئاوەڵناو] بەژن بەرز. (قد بلند)
باڵا بڵیندی: [ناو] باڵا بەرزی. (بالا بلندی)
باڵـا بـەر: [نـاوی] مـەکینـەی بـاریقـورس هەڵێنان. (بالابر)
باڵابەر: [نـاو]کـەرەستەی بردنـە سـەرەوەی باری زۆر قورس؛ ئاسانسۆر. (بالابر؛ آسانسور)
+ باڵا بەژن: [ئاوەڵناو]بەژنبڵیند؛ باڵابەرز. (قـد بلند)
+ باڵاپۆش: [ناو،ت]هەر شت تـەواوی لـەش داپۆشـی؛«سـفیدەیکفـن باڵاپۆشـمبـی» (فۆلکلۆر) (بالاپوش)
باڵتە: [ناو]گیایێک کە بەرەکەی لەنـاو گوڵـە

کەیدا دیاربێت؛ وەکوو تووی گوڵەبەڕۆژە. (گلی کەتخمەدر داخل گلبرگش پیدا باشد)
بالاخوەدان: [چاوگە،ت]سەرنج‌دان. (توجه‌کردن)
باڵا دار: [ناو]داری سەرەوەی‌دارتەون. (چوب بالا در قالی بافی)
باڵاسەر: بانی‌سەر؛ (۱ب) ژوور ئاسمان؛ (۲)سەرپەرشت؛ چاودێر؛ "ژنێکی تەلاق دراوی بی‌باڵا سەر: ژنێکی تەڵاق دراوی بێ-سەرپەرشت. (بالا سر)
باڵاشیرین: [ئاوەڵناو] (ب)بە ژن‌جوان.(خوش قد و بالا)
باڵاعەرعەر: [ئاوەڵناو] (ب) قەو بلێند؛ باڵابەرز؛ قەدبلێند. (قد بلند)
باڵافروان: [ناو]باڵفروان؛ فرۆکەوان. (خلبان)
بالافس: [ئاوەڵناو]کورتەباڵا. (کوتاەقد)
بالاڤ‌خۆش: سیحەتی ئاوی‌گەرم؛ حەمام کردنت خۆش.(صحت حمام)
بالاڤگە: [ناو]سەرەشۆرگە؛ گەرماو؛ گەرماڤ.حمام)
بالاڤیک: [ناو]وردەبڕویش؛ ساواری‌ورد؛ ساڤاری هووڕ؛ سماییلۆک. (ریزەبلغور)
باڵاکورت: [ئاوەڵناو]کورتەبالا؛ کۆتابالا؛قوڵەبنە. (کوتاەقد)
بالالایکا: فد؛ اند: ناوی کەرەستە یێکی مۆسیقایە. (بالالایکا)
+ بالان: [ناو] باڵان. (۱) تەڵەگورگ. (تلەی گرگ) (۲) داڵانی هەوایی؛ شوێنی دیاری-کراوی هات‌وچۆی فرۆکە. (دالان هوایی) (۳) ڕاڕەوی نێو بێنا. (دهلیز؛ راهرو)

باڵاندن: [چاوگە،ت]باڕاندن. (صدای بز)
باڵاندیدە : [ناوت] تەڵە دیتوو؛ وەک: داودۆز (ب)بەئەزموون؛ (کنایی، باتجربه)
باڵانەوی: [ئاوەڵناو] کورتەباڵا؛ کوڵەبنە. (کوتاەقد)
باڵا و داوێن: [ناو،ت]سەر و خواری کراسی-ژنانە. (بالاودامن)
باڵباز: (۱) باڵ‌نەبەستراو. (باز وآزاد) (۲) باڵوێز. (سفیر)
بالبالی: [ناو]هومایی؛ مەڕمەڕشا. (چلوار)
بالبالووکە: [ناو]تاژیلکە؛ تانجی‌کێویلە؛ تانجی‌قولانج؛ حوشترخوا.(آخوندک)
+ باڵبە ستە: [ناو،بەر] کەسێک‌کەدەستی بەستراوە؛ (ب) کەسێک کە هیچ کارێکی پێ‌نەکرێت. (دست بسته)
باڵ بەسەرداکێشان: [چاوگە،ت] (۱) خستنەژێر باندۆر؛ داگیرکردن. (غصبکردن)(۲)باڵ بە سە راگرتن؛ مێهرەبانی و ئاگاداری و بە خێو کردن؛ هەروەها خستنەژێر باڵ؛ چاوەدێری و دەست‌دانەباڵ. (مهربانی ونگهداری)
باڵ بەسەراگرتن: [چاوگە،ت] (۱) چاوەدێری و بەخێو کردن و ئاگا لێبوون.(۲) دەست بە سەردا گرتن.(غصب‌کردن)
باڵپۆش: [ناو]قاوخی سەربالی قالۆنچە و خاڵخاڵۆکە و شتی‌تر. (بال پوش)
بالتان: [ئاوەڵناو] (ف.مشە) ئارام؛ هێدی؛ ژیر. (آرام)
باڵتۆ: [ناو]پاڵتۆ؛ پاڵتاو؛ باڵتە. (پالتو)
باڵتوز: تد: [ناو]باڵدز؛ دش؛ خۆشکی مێرد.

(خواهر شوهر)
+ بالته: [ناو](۱) باڵتـه؛ باڵـاپۆش. (پـالتو) (۲) تەور؛ بێور. (تبر) (۳) بـاڵ تـه؛ لای تـۆ؛ کـن تـۆ.(نـزد تـو) (۴)جـەنجـەڕی گێـرەکـردن. (خرمنکوب)
+ باڵدار: [ناو،ت] باڵنده؛ هەرمەڵێک که بـاڵی هەبێـت (بفڕێـت یـا نـەفڕێـت) (ب) باڵنـده. (بالدار)
باڵداسووکه: [ناو] تەیرەکوێره. (پرندەایست)
بالدرێژ: [ئاوەڵناو] (ب) به پشوو؛ پشـوو درێـژ؛ بەتاقەت؛ بەسەبر. (صبور)
باڵدوز: تذ: [ناو]بـاڵتوز؛ خوشـک(خۆشـک)ی مێرد؛ دش؛ بالدز. (خواهر شوهر)
باڵ دەرهێنان: [چاوگه،ت] (۱) بـەچکـه مـەل که خـەرێکـه پـەلـیبـاڵ دەربێنـێ. (۲) لـه خۆشیان لەوانه بوو باڵ دەربێنم. (۳) قۆڵ له بندا دەرهێنان. (بال در آوردن)
بال ڕاکێش: [ئاوەڵناو] زەین ڕاکێش؛ سـەرنـج ڕاکێش؛ بالکێش. (موردتوجه؛ جذاب)
باڵ ڕاکێش: [ناو]قۆڵ ڕاکـێش؛ (ب)چاوسـاغی مرۆڤی کوێر.(راهبرانسان نابینا)
باڵش: [ناو]سەرینی چکۆڵه. (بالش)
باڵشتەک: [ناو](۱) باڵشی چووک.(۲) جێگای ساچمەی بۆڵبرینگ.(بالشتک)
بـاڵ شـکان: [چاوگـه،ت](۱)ئێسـقانی بـاڵ و قۆڵ شکان (۲) (ب) بـێ هێزبـوون؛ بـێ یـاوەر بوون.(بال‌شکسن)
باڵفڕ: [ناو]فڕۆکه. (هواپیما)
باڵفڕشـکێن: [ناوبـک]فڕۆکــه شــکێن. (هواپیمای جنگی)

باڵ فشکردنەوه: [چاوگه،ت] باڵ فشەوکردن. (۱) با کردنەخۆ و خۆ به پاڵـەوان زانـین. (۲) باڵـه شـۆڕی؛ شـۆڕبونەوەی بـاڵی مریشـکی نەخۆش. (بال آویزان کردن)
باڵقەدان: باڵ لێدان. (بال زدن)
باڵ قرتاندن: [چاوگه،ت] (۱) قۆڵبڕێن. (قطـع کردن) (۲) باڵ کردن؛ باسـکۆکردن. (قیچـی کردن)
باڵ کردن: [چاوگه،ت]باسـکۆ کـردن؛ شـاپەر قرتاندن بۆ هەڵنەفڕین. (بال قیچی‌کردن)
باڵکۆ: [ناو](۱)تارمەی بـەر پـەنجـەره.(۲) > بالکۆن. (بالکن)
باڵکۆک: [ناو]بەڵگه؛ قەباڵه؛ ئێور. (سند)
بالکێش نامه: [ناو]نامەی دادگـا بـۆ ئاگـاهی. (اخطاریه)
بالگاش: [نـاو]شـاتـو شـوت؛ ڕێکـلام. پـڕو پاگاند. (تبلیغات)
بالگاشه: [ناو]بالگاش؛ باڵگاشه؛ ڕێکـلام؛ پـڕو پاگاند. (تبلیغات)
بالگی: [نـاو]باڵگـه؛ بـالین؛ بـاڵین؛ سـەریـن؛ بالیف؛ بالیفک؛ بالیک؛ بالینگ؛ باڵنج. (بالش)
بالگیف: [ناو] باڵش. (بالشت)
باڵمۆم: [ناو] باڵمەمی؛ باڵمۆمی؛ له تورکیـەوه هاتووه واتا مومیهەنگوین؛ هێژای وتنـه کـه مۆم واتا شەم و مۆم(مێو) به ئام شەم واتـای مێوی هـەنگـوین نـادا و مـاکێکیپاترۆڵیـه. (موم)
باڵندەی کەوی: باڵندەی دەسەمۆ. (پرنده رام)
بالنگی: [ناو]سەرینی ژێرپێ. (بالش زیر پا)
باڵوپاڵ: ڕمواجی؛ فەراوانی. (فراوانی)

بالوپەڕ: [ناو،ت](۱)باڵوپەڕ؛ پەڕوباڵ. (بال و پر) (۲) (ب) قودرەت؛ دەست ڕۆیشتن: لەباڵ و پەڕکەوتن: لەدەسەڵات‌کەوتن (قدرت)
باڵۆر: [ناو]باڵویز. (سفیر)
+ بالۆرە: [ناو] دەنگ هەڵێنان و ئا هەنگێکی ڕیتیمیک(چەلەپایی)گوتن و بەسەرپەنجە لە گەروو دان. (نوعی ترانه)
بالوفک: [ناو]باڵنجی چووک. (بالشتک)
بالۆل: [ناو] بۆڕی؛ لوولە. (لوله)
+ بالۆن: [ناو]تونگی ئازمایشگای کیمی. (بالن)
باڵۆن: [ناو](۱)گیانلەبەرێکی زۆر گەورەی دەریایی (کە شیر بە بەچکەی دەدا) لەڕۆن و گۆشتی کەڵک وەردەگیرێت؛ نەهنگ؛ (بالن. نهنگ)تورەکەی زۆرگەورەی پر لە گازی سووک یا گەرما کە دەکەوێتە حەوا(بالن)
بالووری: [ناو] مەڕمەڕشا؛ هومایی؛ بالبالی. (چلوار)
بالووک: [ناو]بالووکە. (زگیل)
بالووکرەش: [ناو]خاڵ. (خال روی پوست)
بالووکێ: [ناو]بالووکە. (زگیل)
+ باڵە: [ئاوەڵناو] گەوج؛ حۆل. (گیج)
باڵە: [ناو]باڵی‌ماسی. (باڵەی‌پشت، باڵەی سک، باڵەی‌کلک، باڵەی‌سینگ). (بالەماهی)
+ بالە: [ناو]جۆرێک ڕەقس و هەڵپەڕینە لەئورووپا و ئەمریکا. (رقص باله)
باڵ‌هاوردەنەوە: شاپەڕ دەرهێنانەوە. (بال در آوردن دوباره)
بالەبال: [دەنگەناو] باڕەباڕ. (صدای احشام)
+ باڵەبان: [ناو]باڵابان؛ شەیپووری زۆرگەورە؛کەڕەنا، دارای کونی جێگە قامکە و بەپیک کۆک‌دەکرێت (وەک زوڕنا). (بالبان)
باڵەخانەی‌تاوسانی:کۆشکی هاوینی. (ویلا)
باڵەشنە: [ناو]باڵشت. (بالش)
باڵەفڕکە: [ناو،ت]باڵەفڕێ؛ باسکۆ باسکۆ. (پر زدن پرنده وقت اسارت)
باڵەفرتێ: [ناو،ت]باڵەفرتێی پەلەوەر لە کاتی سەر بڕین‌دا. (بال زدن پرندوقت سر بریدن)
باڵەکرە: [ناو،ت]بێڵەکرێ. (بیل رابەزمین کشیدن برای جمع اشغال)
باڵەوان: [ناو]باڵەبان. (بالبان)
+ باڵەوباڵ: گوللە باڵەوباڵ‌سمیویەتی؛ (ئەمدیو ئەو دیوکردنی‌گوللە) (سوراخ شدن بدن با گلوله)
بالەی سەرسەهۆڵ: [ناو] ڕەقسی باڵە کە لە سەر سەهۆڵ‌دەکرێت. (بالەروی یخ)
بالێت: [ناو]ڕەقسی‌باڵە. (بالت)
بالێدان: (۱) حاڵەتێک‌کە با لەشتیێ‌بدا؛ بارە-وشەکردن. (۲) با کردنە ناو تەگەر یا تۆپ یا تیوپ یا شتی‌تر . (باد زدن)
بالیف:[ناو]کیسەیێک کە پڕی‌دەکەن لە پەل یا شتی نەرم و بەرگی دەگرن بۆ لە ژێر سەر نان؛ سەرین. (متکا)
بالیفک: [ناو]سەرینی گچکە. (بالشتک)
بالیک: [ناو]بالووکە. (زگیل)
بالینە: [ناو]باڵینە؛ جەغزێکی بچوکی لە قوماش (عەگال‌ئاسا)یە لە کاتێکا مەنجەڵ یان تەبەق لە سەرسەر دادەنرێت لە بەینی سەر و بارەکەدا دای‌دەنێن. (بالشتک زیر باری کەروی سەر حمل شود)

+ باڵینه: [ناو](١) ژێر نیر. (بالشتک گردن گاو در موقع شخم)(٢) کورتانی حەماڵی. (پـالان حمالی)
باڵینەک: [ناو]باڵۆن؛ کیسەی زەلامی پڕ لـە گاز یا گەرما کە بە حوادا دەچێ. (بالون)
بام: [ناوەڵناو] ڕەشتاڵە؛ ئەسـمەر؛ سـەوزەڕوو. (اسمر)
+بام: بێم؛ ببم؛ من‌بام بۆلای‌تۆ فیـدات‌بـام؟: من بێم بۆلای‌تۆ فیدات بم؟.(بیایم، بشوم)
بامالْ: جێگای بەرزایی کە با بەفرەکەی یـان خۆڵەکەی بماڵی. (برف‌روبی شده‌با باد)
بامبو: فد: [ناو]قامیشی هێندی. (بامبو)
بامجانا ڕەش: [ناو]بادەمجان. (بادمجان)
بامجانا سوور: [ناو]تەماتە. (گوجەفرنگی)
بامخەڵتان: [ناو](ف.مشه) بانغەڵتان؛ بـانگلێن؛ بـاگردێن؛ بـانگووش؛ بـانگۆش؛ بـاگوردێن؛ بانگلان؛ مەندەڕوونـە؛ تپانـە؛ لـوّغ؛ گـردەڵ؛ باگوردان؛ بانگلێر.بان‌تلێر.. (بام غلطان)
با مرنێ: [ناو]بای مردنێ(ب)تاعوون. (تاعون)
با مڕە: [ناو]بنەبان؛ قوونەبان. (کنج بام)
بامشت: [ناو]باگر. (بادگیر)
بامەن: بێمەن؛ کورتکراوەی ناوی بەهمـەن. (خلاصه‌شده‌اسم بهمن)
+ بامیە: [ناو](١) شیرینیاتی تایبەتـی مـانگی ڕەمەزان؛ زولبیا و بامیە. (بامیه) (٢) داهاتێکی بێستانییە و لەشاری بامیـانی ئـەفغانسـتانەوە هاتووە. (بامیه)
بان: وان: [پاشگر] بەواتای چاودێر؛ نگهبـان: زیرەوان؛ باغەبان: باغەوان. (پیواژه، بان)
+ بان: کورتکراوەی باند. (. باند)

بـان: [نـاو]جورێـک دارە لـە هێنـد کـە لـە بەرەکەی ڕۆنیکی بۆن خوش دەگرن (بان)
+ بان: بووایێن؛ ببونایە. (می بودند)
بانا: [ناو]بانوما. (بادنما)
بانبز: [ناو](ف .گیو) بزنەکێوی. (بز کوهی)
+ بان‌پوشین: [چاوگـە،ت] (١) سـەرنانـەوە و شاردنەوەی مەبەستێک؛ دیزەبەدەرخۆنە. (٢) سەری بەتالی دەفر نانەوە؛ سەرپۆش بە سەر هەر شتێکدا دان. (سر پوشیدن)
بان‌تلێر: [ناو]باگردێن. (بام غلطان)
بانتوو: [ناو](١) جەماوەرێکی زۆر لە خـەڵکـی ڕەش پۆسـتاڵی ئـەفریقـای نـاوەڕاسـت و باشووری ئەفریقا. (٢) زبانیان. (بانتو)
بانجۆ:بانژۆ:[ناو]کەرەستەیێکی موسیقایە لـە گیتار بچووکترە.(بانجو)
+بانجێڵە: [ناو](١) تارمـە؛ بـاڵکۆنی بـەرپـە-نجێرە؛ تەختەبەنـدی بـەرپـەنجێـرە. (بـالکن جلوپنجره)(٢) کۆمانج؛ بانیجە. (کماج)
بان‌چاو: (ب)بەسەرچاو؛ بەلێ‌باش.روی‌چشم).
بان‌چەوک: (ف.گیو) سەرلانکە.(روی‌گهواره)
بانخانی:[ناو]سەربان؛بانخانوو.(پشت‌بام)
باندان: [چاوگە،ت]شاردنەوە؛ بان‌پۆشین؛ بـان نانەوە؛ سەرنانە وە. (پوشش. قایم کردن)
باندپێچی: [ناو]پێچانی‌برین یا جێگای کوتراو یان هەر شت بەتەنزیف. (بانداژ)
باندڕۆڵ:[ناو]کاغەزی چەسب‌داری وەک تە-مر بۆ لکاندن‌بەسـەر شوشـە (بتـری)ئـاڵکۆڵ یاهـەر بـەرهـەمێکـی‌دەوڵـەتـی‌دا؛ یاباندی(شریتی‌پان) دریژ بۆسەر بەسـتە بـە-ندی لەفابریکادا. (باندرول)

باندڕۆڵدار: [ناو+ئاوەڵناو] (١) دارایبانـدڕۆڵ. (٢) بڕێتی لە نەکـراوە؛ تـازە و کارنـەکـردوو؛ ئاکبەند. (آکبند؛ باندرول دار)
بانـدۆر: [نـاو](١)هـەرێمـی دەسـەڵاتـدارای. (قلمرو) (٢) ئەسەر دانان؛ کاردانەوە؛ شـوێن-دانان. (نقش و ایز بجاگذاشتن؛ عملکرد.)
باندوور: [ناو] نیر؛ نیلە؛ نیرێـک کـە ئـامووری پێوە دە بەسترێت. (دنباله یوغ)
باندەر: [ناو]باندەڤ؛ بادەوە؛ بادەڤ. (طوفان)
باندەو: [ناو] بادەوە؛ بۆران. (بوران)
بانژو: [ناو] بانجو؛کە رەستە یێکـیمۆسـیقایە. (بانجو)
+ بانسەر: سەرسـەر؛ تـەوقـی سـەر (ب) لـە جیاتی بانچاو؛ بەڵێ. (بالای سر، روی سر)
بانکداری: (١) [بـەرهـەمـی چاوگـە]ڕەوتـی بەڕێوەبردنی بانک؛ (٢) خاوەنی بانک بوون. (٣) شوڵی ئیدارەکردنی(بەڕیوەبردنـی) بانـک. (بانکداری)
بانکوت: (١)شیلان و کوتانەوەیـان بـۆ بـەر گری لـە دڵوپـە.(٢)>بـانگلێر. (پشـت بـامرا سفتکردن وکوبیدن)
بان کوتانەوە: [چاوگـەـت] >بـانکوت کـردن. (کوبیدنپشتبام)
بانکە:[ناو]بۆشکەیچکۆڵە.(بشکه کوچک)
بانگ بە گویداخوێندن: (ب)ناونان؛ نـاو لـە -سەر دانانی منالی موسوڵمان. (اسم گذاری)
بانـگدان: [چاوگـەـت]بانـگ گـوتن. (اذان گفتن)
بانگدەر: [ناویبک]کەسێک کـە بانـگدەدا؛ بانگویژ؛ (اذان گو)
بانگژابوون:گرژبوون؛ ئانگژابوون؛ هێرشبردن بۆ یەک. (عصبانی شدن)
+ بانـگ کـردن:[چاوگـەـت](١) لێگێڕانـەوە؛ بانگهێشـتن؛ دەعـوتکردن. (دعـوتکردن) (٢) قوماری بانگ کردن. (بـازیکردن قماربانـک) (٣) قاوکردن؛ هەرا لێکردن.(صدازدن)
بانگکـەر: [نـاویبـک]جـاڕچی؛ هاوارکـەر؛ کەسێک کە بانگ دەکا. (بە هەموو ماناییێکـە-وە) (چارچی)
بانگلۆر: [ناو]بانگردێن. (بام غلطان)
بانگلێکردن: [چاوگەـت]هەرا لێکـردن؛ قـاو لێکردن. (صدا زدن؛ فرا خواندن)
بانگ مەل: ئاوازی باڵندە. (آواز پرنده)
بانگۆلە: [ناو]مێتولکە. (نوزاد شپش)
بانگووێر: [ناو]شانە و شەنەی کۆ کردنـەوەی کلۆ و بەردی نێو شیناوەرد. (شن کش)
بانگە: [ناو](١) منارەی جێیبانگوتن. (مناره) (٢) سپێی تازە لە ڕشک دەرهاتوو؛ مێتوولکە. (نوزاد شپش)
بانگەڕا: [ناو]بانگلێن. (بام غلطان)
بانگەبانگ: [ناوـت]هاوارهاوار. (هوار هوار)
+ بانگـەشـە: [نـاو] ڕێکـلام؛ بانگـاش؛ پڕووپاگاند؛ (تبلیغات) (ئەم وشەیە بە جـاڕدان و بانگـە واز نزیکتـرە، بالگـەشـە وبالگاشـە کوردیتر ونزیکترە بە(ڕێکلام) چـوونکی بـاڵ، واتا: سەرنج یاسرنج. (تبلیغات)
+ بانگـەواز: [نـاوـت]بڕێتـیلـە ڕاگـەیانـدنی خەبەرێک؛یان بۆ ڕاگەیاندنی شتی گـوم بـوو بە خەڵک؛ جاڕدان. (جارزدن)
بانگیشێوان: [ناو](١) بانگیمەغرێـب. (اذان-

مغـرب) (۲ب) وەختـی خـۆراوای درەنـگ؛ ئێوارەی درەنگ. (وقت غروب)
بانمەک: [ئـاوەڵنـاو] خـوێن‌شـیرین؛ ئێسـک سووک؛ قسەخۆش؛ بامەزە. (بانمک)
بانناو: [ناو]بانەناو؛ قوڕەبان.(گل انـدود کـردن بام)
بانوانک: [ناو] بانبانک؛ ڕزق؛ جۆرێک مشکی گەورە. (نوعی موش)
بانوانە: [بەند] خاتوونانە؛ خانمانە. (خانمانه)
+بانۆک: [ناوی بک] لـە چاوگـەی(بانانـدن): قبووڵ‌کردن؛ بە بزن و مـەڕێـک دەڵـێن کـە شیر بە بێچوو دەدەن، و دەبـانێنن. (حیـوانی که به نوزاد شیر می دهد)
بانوما: [ناو،ت]کەرەستەی پیشاندەری شوێنی هاتن و تەوژمی‌با. (بادنما)
بانوو: [ناو](۱)خـانمی‌مـاڵ؛ خـاتوون.۲. سـەر دیرەگی‌بەرز. (بانو. تپه)
بـانووان: [نـاو]بـەردفـەڕش؛ سـەنگفـەڕش. (سنگفرش)
بانووچکە: [ناو]بانیژە؛ بـانی‌چووکـە؛ کۆمـانج؛ هەورەبان. (کماج)
بانهـاڕ: [نـاو]سـەرەوەی ژێرهـاڕ؛ لـەئـاش ودەستاڕدا. (سنگ روی آسیاب)
بانـەسـەرە: [نـاو،ت]زنجیـری بـەنـدکردنی لارەپێچ بە سەرەوە. (زنجیرمحکم‌کردن دستار زنانه)
بانەک: [ناو]خوو؛ خدە؛ ڕەوشت؛ ڕەفتار. (خـو؛ عادت)
+ بانەوبان: [ناو]جەحێڵێ کـەزۆر بـەبانانـەوە بگەڕێت؛ کاتێ بەفر زۆربێ‌وکوڵان پڕبێت لـە بەفر بەسەر بەفردا لەو بان بۆ ئەو بان چوون. (جوانی کەزیاد پشت بـام هـا را گـز کنـد؛ از روی بامی بەروی بام دیگر رفتن)
بان‌هەڵبان: [نـاو]باڵـەخانـەی چـەنـد قـاتی. (ساختمان بلند)
بانیجە: [ناو]کۆمانج؛ بانیژە. (کماج)
+ بـانیژە:[نـاو]کۆمـانج؛ بانیجـە؛ شـوێنی بـە پلیکان ڕۆیشتن بۆ سەربان. (کماج)
با نیشـتنەوە: (۱) نیشـتنەوەی‌ئامـاس؛ تـەواو بـوونی پـەنمـین؛ (ازبـین‌رفـتن آمـاس) (۲) وێستانی با؛ (قطع‌شدن‌باد) لە فیـز و لـووت-بەرزی کەوتن. (نخوت و باد خوابیدن)
با نێک و دوو هەوا: (ب) قسـە یـا کـاری دژ بەیەک لە یەک کاتدا. (یک بام و دوهوا)
+ بانین: [چاوگە]ناوجێیی؛ بوونەهۆی ئاشـت بوونەوە؛ بوونە هۆی ڕێککەوتن و یەکتـرین پەژراندن.(میانجی؛ آشتی‌دادن)
بانیۆ: [ناو]گەرماو؛ حەمام؛ شۆرگە. (حمام)
+ باو: (۱)لەگەڵ بـەنـد دا دێـت: بـەنـدوباو؛ ئستران. (آواز) (۲) مۆد؛ تازە ئەو لیباسە باوی نەماوە. (مد)
باوانـــە: [نـــاو] نێـــرەچۆلـــەکـــە؛ نێرەپاساری.گنجشک‌نر)
باوباران: [ناو،ت]بۆران. (بوران)
باوبرا: [ناو] باوکبرا؛ زڕ برای باوکی. (برادر نا تنی)
باوخۆش: [ئـاوەڵنـاو]خۆشـباو؛ هـەل‌خـۆش. (خوش دست)
باوەرە: [کاری ئەمری]بێنە؛ بیهێنە.(بیاور)
+ باوسـەنـدن: [چاوگـە،ت] بوونـە مـۆد

لەجەماوەردا؛ پەرەسەندن. (مد شدن)
باوشکاندن: [چاوگە،ت]باوێشکهاتن. (حالت دهن دره)
باوشکین: [چاوگە]باوێشکهاتن. (دهن‌دره-کردن)
باوکبرا: [ناو] زڕبرا؛ باببرا. (برادر ناتنی)
باوگوڕی: [ناو] ڕاوێژکاری ؛ڕاوێشکاری. (مشاوره)
باوگەره: (ف. گیو) بابەگەوره. (بابابزرگ)
باولی: [ناو] سندوقی دەستەداری کەل‌وپەل؛ یەغدان. (صندوق دسته‌دار)
باو و نەریت: [ناو،ت]داب و دەستوور؛ داب و نەریت؛ ڕێ‌وشوێن. (رسم و رسوم)
باوویان: [ناو](ف.مشە) ئارەزوو؛ هومێد (امید)
باوە: (١) باوکە؛ بابە. (پدر)(٢) مۆدە؛ بابەتە. (مد) (٣) کەردوو؛ دێراو. (کرت)
باوەجوا: بائەمە؛ بائەمحالە؛ جودالەوە. (باالین وجود)
باوەخولە: [ناو،ت]باوەخولی. (بازی نوجوانان.چرخیدن)
باوەخوون: [ناو]بۆهەوەل‌جار کە بووک دەچێتەوە ماڵی‌بابی؛ باوەخۆن. (اولین مهمانی رفتن عروس به خانه‌پدری)
باوەڕپێکردن: [چاوگە،ت]کار یا قسەی کەسێ بە ڕاست زانین و بڕوا پێکردن. (باور کردن)
باوەڕپێهێنان: [چاوگە،ت]باوەڕپێکردن. (١) باوڕ بەکەسێک‌کردن. (٢) کاری کەسێک کە باوەڕ بە قسەیێک بکا.(باور کردن)
باوەڕدار: [ئاوەڵناو] بەباوەڕ؛ باوەڕمەند. (دارای باور)
باوەڕدەرمانی: [ناو،ت] مالیجە بە هۆی زیاد کردنی باوەڕ و ئیمان و عەقیدەوە. (باور درمانی)
باوەڕگران: [ئاوەڵناو] دێرباوەڕ؛ گران باوەڕ؛ سەختباوەڕ. (دیر باور)
باوەڕگرانی: دێرباوەڕی؛ گران‌باوەڕی (دیر باوری)
باوەڕگومان: [ناو،ت]دوودڵ؛ دووشک. (دو دل)
باوەڕمەند: [ئاوەڵناو]باوەڕکری؛ بەباوەڕ. (باورمند)
باوەڕۆ: [کاری‌ئەمری]بیهێنە؛ باوەره. (بیاور)
باوەڕۆک: [ناو]بڕوانامە. (ویزا)
باوەرەک: (ف.گیو) بای سەخت. (بادسخت)
باوەزیرک: [ناو](ف. گیو) چزووی دووپشک و هەنگەژاڵە و ئیتر. (نیش عقرب و سایر گزندگان)
باوەژۆ: [ئاوەڵناو] ئاوارە؛ سەرگەردان. (آواره)
باوەسیر: [ناو] بێو سیری. (بواسیر)
باوەش‌پێداکردن: [چاوگە،ت]لەباخەڵ گرتن؛ لە ئامێزگرتن؛ لەزۆرانبازیدا مەچەک لە کەمەر قایمکردن. (بغل کردن)
باوەشان:[چاوگە،ت]باوەشێن‌کەر. باوەشێن-کردن با لێدان. (بادزدن)
باوەشی: [ناو]هەڵۆ. (عقاب)
باوەشین: [ناو] باوەشێن. (باد بزن)
باوەکو: [بەند] ئەگەرچی؛ هەرچەند. (اگر چه)
باوەلە: [ناو]باوەلی؛ چەمەدان؛ یەغدان.(صندوق)

باوموه: [ناو]بایەوە؛ بادەوە. (بوران)
بـاوی: [ئـاوەڵنـاو]ڕۆمـاتیزمی؛ بـاداری. (روماتیزمی)
باویزە: [ناو] با و پێچی نـاوزگ؛ باپێچـەک. (نفخ)
باویژدان: [ئاوەڵناو]دارای ویژدان. (با وجدان)
باوێژە: [کاری‌ئەمری] بیخە؛ بیهاوێژە. (بینداز)
باویشـە: [نـاو](١) بـاڕێزە. (میـوەی بـاد ریختـە)(٢) کـاتی لارەسـێبەری ئێـواران. (هنگام عصر دیر وقت)
باوین: بەرهەڵست دروستکردن بەگڵ. (با گل جلو گرفتن جائی)
باوی نوێ: مۆدی تازە؛ ئەمڕۆیی. (مد نو)
باوێنی: باوکێنی؛ شتی ماڵەباب؛ شتی بـاوک. (پدری)
باهاوردن: [چاوگە،ت](١) باهێنـان؛ بـاکردن؛ پەنمین؛ ماسین. (آماس کردن) (٢) حاڵـەتـی شتێک کە با بیهێنێ. (چیزی کەبـاد بـا خـود بیاورد)
باهر: [ناو]بایر؛ بایەر؛ چۆڵ. (بایر)
+باهۆ: [ناو] موور و ئەڵوار بۆ کاری نەجاڕی؛ تـەختـەی قـەوی و درێـژ؛ دار و کاریتـەی قەوی. (چوب الوار)
باهۆبەند:[ناو]قۆڵبەند؛بازوبەند.(بازو بند)
باهۆس: [ناو]باهۆز؛ ڕەشەبای سەخت؛ تۆفان. (طوفان)
باهۆش: [ئاوەڵناو] وریا؛ زیرەک. (باهوش)
بـاهۆل: [نـاو]بـاهۆس؛ بـاهۆز؛ بـای- سەخت.(بادسخت)
باهۆل: [ناو](ف.مشە)چانتە؛ تۆربـە؛ جانتـک. (ساک)
باهینک: [نـاو](ف.مشـە)ڕوماتیسـم؛ هینـک، دروستترە.>باداری. (رماتیسم)
بایا: ببوایێت؛ خۆزگەدونیا بەدڵی‌من بایا. (مـی بود)
بـای‌بـەهـاری: [نـاو،ت] بـای دەمـە و نەورۆز.بادبهاری)
بای بەیانی: [نـاو،ت] بـای سـەرسبح. (بـاد صبح)
بایت: [ناو]چکۆلەترین گروپی بیـرەوەری لـە کامپیوتێردا. (بایت)
بای‌جومگە: [ناو،ت]ڕۆماتیزم. (روما تیزم)
بای‌دارئاوس: بای‌وادە کە لەو کاتەدا دار چـڕۆ دەکا. (باد وقت بهار)
+ بایدە: (١)[کار ئـەمـری] کرژیکـە؛ گـرژی بکە؛ بای‌بدە. (بپیچ و بریس) (٢)[نـاو] باییـە؛ چەرخی؛ دەفری چووکەی کانزا. (کاسەفلزی)
بای ڕۆژئاوا: [ناو،ت] بای بێرین. (باد عصر)
بای زریان: [ناو،ت] باییٚکی سـاردی پاییزانـە لە لای بـاکوورەوە دێـت. (بـاد سـرد موسـم پاییز)
بـای‌زەمـەن: [نـاو،ت] بـای‌تونـد.بـا سەخت.(بادسخت)
بای‌سەبا: [ناو،ت] شنەبای سەحەر. (باد صبا)
بای‌سەبوون: [ناو،ت] بای زۆر گەرم کە باغ و بێستان وشک دەکا ودەیپڕوکێنێ. (بادسام)
بای‌سەحەر: [ناو،ت] شنەبـای بـەیـانی. (بـاد سحر)
بای‌سـەڕسـەڕ: [نـاو،ت] بـای زۆرتونـد. (بـاد سرسر)

بای سەوا: [ناو،ت] بای سەبا. (باد صبا)
بای شەماڵ: [ناو،ت] بای باکوور (باد شمال)
بایق: [ناو]بەقا. (باور)
بای کەپۆ: [ناو،ت](ب) فیز و غورور؛ لووت بەرزی (باددماغ؛بادغبغب)
بای کەللە: [ناو،ت](ب) غوروور؛ خەیاڵاتی- سیاسی (ڕامیاری). (کنایه. غرور)
بای گەلوو: [ناو]قرقێنە. (اروغ)
بایلۆز: باڵوێز؛ باڵیوز (سفیر)
باینجان سیاوە: [ناو]بادەمجانی- ڕەش.(بادمجان)
باینە: [ناو]بایەقووش؛ کوندەبوو. (بوف)
بای نەرم: نەرمەبا؛ شنە؛ سروە. (نسیم)
بایوادە: [ناو] بایبەهاری؛ (بەفری بەفرانبارە بێ بای وادە قەت ناچێتەوە). «فۆلکلۆر» (بادبهاری)
بای وشک: [ناو] وشکەبای ساردبادبی باران- وسرد)
بایەخدار: [ئاوەڵناو] بەڕێز؛ بەنرخ، بەقیمەت. (باارزش)
بایەدەس: [ئاوەڵناو] هەڵەخەرج؛ دەس بڵاو. (ولخرج)
بایەر: [ناو]بەیار؛ بایر.بوورە؛ بەتاڵ؛ خاڵی. (بایر)
بایەف: [ناو]دەوەنێکە بۆ سوتاندن.(بتەایست برای بر افروختن)
بایە کۆش: [ئاوەڵناو] وەجاخ کوێر؛ دۆعاکردن لە ژن کە وەجاخ کوێربێت؛ واتە منال سەرکۆشت نەچێت. (اجاق کور؛ بچەدار نشدن)
بایەوان: [ناو]بادەبان؛ بادەوان لە پاپۆڕی بایی‌دا (بادبان)
بایی بێرین: [ناور،ت] زریان ؛بای ڕۆژانە؛بای ئێواران.(بادروزانه)
بایی تووری: (ب) بێبایەخ‌بوون؛ نرخی بەقەد نرخی توورێکە.(کنایه‌از بی ارزشی)
بایید: [ناو]لەگەن؛ تەشت. (لگن)
بایی زەر: [ناو]زەردوویی. (یرقان)
باییس: (١)[بەند] گەرەکە؛ دەبێ وابێت. (بایستی) (٢)[ناو]هۆ؛باعیس.(سبب.علت)
بایی کوور: [ناو،ت] بای شەماڵ(بادشمال)
بایی گوڕ: [ناو،ت] بای توند. (باد سخت)
بابیهەوا: [ئاوەڵناو] بادیهەوا؛ بەفیز؛ لووت‌بەرز (متکبر)
بابیهەوایی:[نا و،بەرهەمی چاوگە]ڕەوتی بابیهەوابوون. (حالت متکبرشدن)
بدەبستێن: [ناو،ت]ئاڵش وێرش؛گۆڕینە وە لە موعامەلەدا.(بده بستان) .لە(ف.مشه)یش‌دا بە واتای گوفت‌وگۆ؛ هاتووە
بدەرەم: بم‌دەرێ؛ پێم‌بدە. (بدەبمن)
بدێکار:>بدیکار
بدیکار: (ف.مشه) دەیندار؛ قەرزدار. (بدهکار)
بران: (١)لە دایک‌وبابێکن. (برادرند) (٢)هەر دوو بە سەربازی بران؛ بریان. (بردندشان)
بڕان: (١)[ڕابوردووی چاوگەی بڕین بۆ کەسی سێهەمی کۆ] قرتیان؛ بڕدران؛ لە- تیانکردن.(بریدندشان)(٢) لەیەک بڕیان: دابڕان و جیاوەبوونەوە. (جداشدند)(٣) [پاشگر] باران‌بڕان.(پسوند)
براندۆک: [ناو]براندۆخ؛ دروێنەوان. (دروگر)

برایی‌کانوونی: >پاییزەبرا.
بردنەسەر: (۱)داسەپاندن و جی‌کەوتنی قسە و مەبەست: ئاخری قسەی خوی بردەسەر. (سخن بکرسی نشاندن)(۲) حەوانەوە و ژیان و تەواوکردن:چون لەگەل ئەو بی‌ئەمە- کە دەتووانی ڕوژگار ببەیتەسەر؛ وادەی زیندانەکەی بردەسەر.(بسربردن) (۳) کە- سایەتی پیدان:ئەوەندەی تاریف‌کرد و بردیە سەر گەیاندیە عاسمان.(شخصیت بالابردن)(۴) بارەکە زورسووک بوو بەئاسانی بردیە سەر سەیارەکە.(بالابردن)
برسیاتی: [ناوبەرهەمی‌چاوگە]برسییتی؛ برسی‌بوون.(گرسنگی)
برکدان: خستن؛ فریدان؛ هاویشتن (انداختن)
برمە:[ناو]دیزەی چیشت تیدا کولاندن. (دیزی)
بروا: (۱)بچیت؛ (۲)بروانە؛ تماشاکە. سەیرکە. (۳) باوەر.(برود؛تماشاکن؛ باور)
بروانە: تماشاکە.>بروا. (نگاەکن)
برووکیای: [چاوگە،ت] برووسکیان برووسکیان؛ تروسکانەوە؛ درەوشانەوە. (درخشیدن) (۲)وەک: چاوداگرتن؛ چاوقرتاندن. (چشمک‌زدن)
بریان: (۱)[ئاوەلناو] برژیاو؛ برژاو. (بریان)(۲)بران، ڕابووردووی (بردن) بو کە- سی سیهەمی کو. (بردنشان)
بریتک: [ناو](۱) شەقەمشار؛ مشاری دوو دە- ستک. (اره دونفره)(۲)برینگ.(دوکارد)
برین: گوڕەی‌با؛ خوڕەی‌ئاو؛ قوڕەی زک. (صدای آب و باد و نفخ)

برینە: [ناو]ژانی مندال‌بوون. (دردزایمان)
+ بژ: [ناو]داسوو؛ پرژی سەری‌گولە گەنم و جو؛ کاکولی گەنمەشامی (کاکل ذرت. کاکل گندم)
بژاربڕ: [ناو+ناوی‌بک]بژارچن؛ ئالاچن؛ بژار لیبڕین؛ بژاربڕم‌کرد: بژارم‌لیبڕی. (بیلچەوجین؛اتمام وجین‌کردن)
بژارتوو: [ناوبەر] ژماردە؛ بژاردە؛ ژمارەکراو؛ بژیردراو؛ هەلبژیردراو(شمارەشدە.پاکشدە. برگزیدە)
بژارتی [ناوبەر](۱ب)برژاو؛ برژیاگ. (۲)بژیردراو.دانەویلەی پاک‌کراو.(۳)ژمارە- کراو. هەلبژیردراو. (بریان‌شدە؛ پاکشدە؛ شمارە شدە. انتخاب شدە)
+ بژارە: [ناو] پەڕوبال ڕیک‌وپیک‌کردنی فڕندە بەدەندوکی‌خوی. (مرتب کردن پرها با نوک)
+ بژانک: [ناو]کەرەستەی ئارایشی ژنان. (وسیلەآرایش زنان)
بژاندن: ئیشتیا و هەوەسکردن.دل‌پیوەبوون. (هوس کردن)
بژن: ژن‌دار. (زندار. متاهل)
بژنین: [چاوگە]هەلبژاردن؛ بەرگەم کردن. (انتخاب)
بژون: (۱) جوان‌خاس. (جوان) (۲) ورە؛ توانا. (توانایی)
بژوولک: [ناو] برژول؛ مژول. (مژە)
بژوون: (۱) پوشتەوپەرداخ؛ تەڕپوش. (شیک پوش) (۲) ئازا؛ جوامیر؛ گورجوگول. (جسور)
+ بژوین: [ئاوەلناو] خاوین؛ تەمیس. (تمیز)

بژە: [ناو](١) هەنگوینێک کە پاش بڕینەوەی کەندوو بۆ ژیواری هەنگ دەمێنێتەوە. (عسل جاماندەر کندو) (٢) زۆرزان و عەیار. (عیار)
+ بژی: (١) ئێشکایی؛ بەڕی. (بر) (٢) ڕەشی. (سیاهی) (٣) زیندوو بە؛ بژیت:زیندووبیت؛ زیندووبێت.(زنده باش؛ زندمباشی؛ زندمباشد)
+ بژیان: ئارەزووکردن. ئیشتیاکردن. (آرزو)
بژیر: (١)[ناو] بژار. (علف هرز) (٢) بژار کردن.(وجین)(٣)[ئاوەڵناو] زیرەک؛ وریا . (زیرک‌هوشیار)
بژێردراو: [ڕابوردووی‌چاوگەی بژاردن، ناو، بەر](١)ژمارەکراو.(٢)[ناوبەر] بژێراو؛ دەغڵی پاک‌کراو. (شمارمشده؛ غلەپاکشده)
بژیڕەش: [ناو،ت]داسوو؛ گوڵی‌گەنم و جۆ. (سنبلەگندموجو)
بژێلک: [ناو]برژۆڵ. (مژه)
بژی و مەمرە: (ب) ژیانی زۆر ساکار و فەقیرانە؛ خۆراکی کەم. (بخور نمیر)
بسات: فد: [ناو]بیسات؛ شتومە کی‌پێویست بۆ ڕێخستنی کاری میوانی یان زەماوەند؛ دام و دەزگا؛ (ڕەببی بیساتت‌شێوێ) شتومەکی سەر عارەبانەی چەرچی. (بساط)
بساز: (١) چێکەر؛ دروست دەکا. (ساز ندە) (٢) دژی ناسازگار؛ کەسێک کە دەحاوێتەوە و دەسازێت. (سازشکار)
بسام: (١)[ئاوەڵناو] بەسام؛ سامدار؛ بەهەیبەت. (باهیبت)(٢)[ناو] جاڕی گەنم و جۆ. (جای گندم درو شده)
بسانیمەوە: بمسێنەرەوە. (پسم بگیر)
بستام: فد: مەرجان. (مرجان)
+ بستۆکە: [ناو]مەسێ؛ ئەستێولک؛ پارچە ئاسنی سەرتەنوور. (آهن روی تنور)
+ بستە: [ئاوەڵناو] بەفیز؛ بەهەوا؛لووت‌بەرز. (متکبر)
بستە: [ئاوەڵناو] بڕۆ لەلایەن منەوە بستەبە،: چیت پێ‌خۆشەبیکە؛ ئازاد؛ سەربەست. (آزاد)
بستێن: [ناوی‌بک] بستێنەر. وەردەگرێ؛ وەرگر. (بستان)٢.کڕیار. (خریدار)
+ بسک: [ناو]کولانەی مریشک؛ باڵەخانە؛ کوشک. (لانەمرغ. کاخ)
بسکۆ: [ناو] مافوورە. (فرش)
بسکۆکە: [ناو] لەرزانە؛ بسکۆلە. (زیور زنانه)
بسکەبسک: مشقەمشق.(١ب) بە خۆشیەوە هاتن و چوونی‌تازەلاو بەدەورو بەری-کیژاندا.(٢)نێری‌بەدەور بزندا مرقاندن‌کاتی بە تەگەبوون. (گشتن‌شاک‌بدور بز)
بسکەگیا: [ناو] قولێ گیا. (یک دستەگیاه)
بسمارک: [ناو] بزمارەی‌دست‌وپا؛ مێخەکە. (میخچه)
+ بسە: پستە. (پسته)
بسەرخوە: (ف. گیو) [ئاوەڵناو]ئازا؛ جەسوور؛ سەربەست. (جسور؛ مستقل و آزاد)
بسەرکەتن: (١) سەرکەوتن؛ پیرۆزبوون. (پیروزی)(٢) کەوتنە سەر؛ وەک: کەوتنە سەرئاو. (بالا ماندن) (٣) وەک: لە پلیکان سەرکەوتن. (بالا رفتن)
بسەروەهاتی: [ناو] سەربهوری؛ بەسەرهات؛سەرگورەشتە. (سرگذشت)
بسێلاک: [ناو]بسیلاک؛ لمدار؛زیخەڵان: زەوینێک کە لم و زیخی زۆربێت. (شنزار)

بشرین: [ناو]بزه؛ لێوکەن. (لبخند)
+ بشکانن: [چاوگە،ت]پشـکنین؛ پشـکاندن. (جستجو)
+ بشکڤاندن: [چاوگە،ت]تروکاندن؛ لەیەک-کردنەوە؛ کـاردۆژەی گـوێز. (شکسـتن یـا در آوردن مغز گردو یا تخمە)
بشکڤین: [چاوگە]سەرسوورمان. (تعجب)
بشـکۆفت: [نـاو]بشـکۆژ؛قۆپچە؛ دووگمـە. (دگمە)
بشکۆل: برژۆڵ. (مژە)
+ بشێونە: (١)[ناو،ک] بشێوێن؛ کەسێک کە دەشێوێنێت. (بەهم زن) (٢) فەرمانی شێوانن. ئەو دۆخوا بشێونە(بیشێوێنە) با نە بڕووسقێت. (مخلوط کن)
+ بغور: [ئاوەڵناو] زۆر خۆر. (شکمو)
بڤ: [ئاوەڵناو] ترکزە. تـۆکز. خـەتـەر؛ مـە-ترسی. (وەک) تابلۆی ئاگاداری لە مەترسی لە-سەرشەقام: نیشانەی بڤە)(خطر)
بڤار: [ناو]بوار. (گدار)
بڤۆک: [ناو]جەغزێکـی تـوڕداری چـووک بـۆ ماسی گرتن.(انبـرک و تورکوچـک دسـتە دار ماهی گرفتن)
بڤە: (١)[ئاوەڵناو]خەتەر؛ (٢)جێـی مـەترسـی؛ وەک: تابلۆی عەلامەتی خەتەر لەسەر جـادە. ترکزە. تۆکز.(خطر؛ علامت خطر)
بڤلیقۆک: [ناو]بڵقی ئاو. (حباب آب)
بقە: (ف. گیو) پڵتە. (قرزدن)
بقـەبـق: فلتـەفلـت؛ پلتـەپلـت، بلـمـەبلـم. (یاوەگوئی؛ قرقر)
بکـار: فـد: [نـاو](بێکـار) دەنگـی نۆتێـک لـە حاڵەتی سروشتیدا؛ دەنگی ئەسڵیی نـۆت کـە بێمول یان سوری یان کوڕۆن یان دێز نەبێت لە مۆسیقادا. (بکار)
بکارئانین: [چاوگە،ت]بـە کارهێنـان. (بـە کـار بردن)
بکـڕ: [ئـاوەڵنـاو+ نـاو،ک]کڕیـار؛ بسـێن. (خریدار)
بکۆ: [ناو]بسکۆ؛ مافوورە. (فرش)
بکوژبکوژ:[ناو،ت]کوشتوکوشتاری زۆر. (بکش بکش)
بکوژوببڕ:[ناو،ت]کوشـتار و سـەربـڕین. (ب) زەبر و زەنگ خستنەسەر. (بکش و ببر)
بکـەر: (١)کارکـەر.(٢) بیکـە.(٣) (ئـەوەی کارێکی لێ ڕوودەدا). ئەوەی کارێـک دەکـا؛ (فاعیل) (١.کنندە ٢. بکن.٣. فاعل.)
بکێشۆ: بکێشێ؛ بە هەمووماناوە.(بکشد)
بکیقۆک: [ناو]بڵقی ئاو. (حباب آب)
بکێڵگە: [ناو] زەوی کێڵـراو؛ کێڵگـە. زمـین- شخمزدە)
بگاردان: بواردان؛ ڕێگـادان؛ بڤـاردان. (گـذار داشتن؛ با گدار)
بگرای بگر: [ناو،ت]گرتنی لە سەریەک. (بگیـر بگیر)
بگربگـــر: [نـــاو،ت] هــــەراوهوریـــا؛ قاڵمەقاڵم؛>بگرای بگر. (دادو هوار بگیربگیر)
+ بگـــردن: [چاوگــە]بـــووردن؛ ڕابـــووردن؛ دابگردن؛ بگردن لەم کووجیەباریکەو سەختە. (گذر کردن)
بگەڕ: [ئاوەڵناو+ ناو] ئەوەی دەگەڕێ؛ خول-خۆر. (چرخان؛ سیاح؛ دوار)

بگێـڕ: [ئـاوەڵنـاو+ نـاوی‌بـک] (١) کـارگێڕ. (مدیر)(٢) کەسێک‌کە شـتێک دەگێڕێـت یـا خولی پێدەدا. (گرداننده)
+ بڵ: ناوی تاڤگەی بڵ لە نزیکی هەورامان؛ گوندی بڵ لە نزیکی هـەورامـان؛ میـوەی - نەرمبووی زۆر گەیشتوو؛ وەک:کاڵـەکـی‌بـڵ. (آبشار بل. دهبل. میوەنرم شده)
بلاجووهەور: [ناو] هەورەتریشقە. (تندر)
بلاچـە: [نـاو] برووسـکە؛ تریشـقە؛ هـەورە- ترشکێ؛ بلێسە؛ گڕ؛ شوڵە. (درخشندە. شعلە)
بلاڤ: [ئاوەڵناو] دژی‌چڕ؛ بلاو؛پـڕش وبـلاو. (پخش)
بلاڤۆک: [ناو] هەر شت‌کە بـلاو ببێتـەوە(ب) گۆڤار و ڕۆژنامە. (نشریە)
بلاڵووکەکێویلە:[ناو]دارێکی‌کورتەبنەیە کە بە- ڕێکی سووری‌تۆخی هەیە.(آلبالوی‌کوهی)
بڵام: [وتە] بەڵام؛ بەڵان. (اما؛ ولی)
بلامکەر: [ئاوەڵناو] زۆرخۆر؛ بغور. (پرخور)
بڵان: [وتە]بەڵام. (اما)
بڵانە: [ئامرازی‌ئەمری]ڵێگـەڕێ؛ بێڵانـە؛ بـێ- هێڵە؛ بێڵە.(بگذار)
بلاو: [ناو] ددانە لەغاو. (دهنە افسار)
بلاو: [ئاوەڵناوبک] لاوێنەر ؛ ئەوکەسەیە کـە چەمەری دەگێڕێـت و مـردوو دەلاوێنێتـەوە (خوانندە عزا)
بلاوێن: [ئـاوەڵنـاوی‌بـک] کـەسێک‌کـە دە لاوێنێتەوە و دڵداری‌دەداتەوە؛ ناز و نەوازش- کەر ؛لاوێنەر. (تسلی دهندە)
بڵاوی: [بەرهـەمـی چاوگـە] پـەرت‌وبڵـاوی؛ پەخشانی؛ پژیاگی. (پراکندگی)

بڵباس: [نـاو](١) نـاوی ئێلێکـی‌کـوردە. (نـام عشیرەای کرد) (٢) ئەلماس. (الماس)
بلبـال: [نـاو]سـەوزەواتـی‌خـواردن. (سـبزی خوردن)
بلبسێن: [ئاوەڵنـاو] سـەرگـەردان؛ حـەیـران. (حیران. سرگردان)
بلبلە: [ئـاوەڵنـاو] (١) زۆر بڵـێ. (حـراف) (٢) [نـــاو]پلپلـــە؛ پرپـــرە؛ پرپـــرەی‌گـــوارە. (آویزەگوشوارە)
بڵبوون: [چاوگە،ت]زۆرگەیین؛ کاڵەکـی‌بـڵ؛ گرکەی بڵ؛ شـڵ‌ونـەرم بـوونی میـوە وەک کاڵەک و شووتی و گرکە بە هۆی مانـەوەی زۆرەوە. (نرم شدن میوە. زیاد رسیدە)
بڵحات: [ناو]بیلعەت؛ خراپە. (بلعت)
بڵحانە: [ئاوەڵناو+بەند] وەک بڵح؛ بـەشـێوەی بڵح و ئاریلە. (بد اطوار اسا)
بڵحەروو: [ئاوەڵنـاو] ژنـی‌حیـز و ئاکـارخراپ؛ هەرزە و دەمبەپێکەنین لەگەل هەمواندا. (زن هرزە)
+ بلسک: [ناو] قولانج. (پاژ)
بڵسک: [ناو] پلوسک. (ناودان)
بڵقاس: [ئاوەڵناو] خۆ بەزل زان. (متکبر)
بڵقن: [ئـاوەڵنـاو] چلمـن؛ بڵقـەی دێ؛ وەک: بڵقەی لووتی دێت. (چلمن)
بڵقـە: [نـاو+ئـامرازی‌دەنـگ]دەنگـی هاتنـە دەرموەی با لە ژێر تـراوەوە. (صـدای‌حبـاب‌از زیر آب بیرون‌آید)
بڵماندن: [چاوگە،ت]بڵمەبڵم‌کردن. (غـرو لنـد زیر لبی)
بڵمن: [ئاوەڵناو] زۆر دەبڵمێنێ و بوڵە و بڵمەی

دیٚ. (غرغرو)
بڵن: [ئاوەڵناو] بڵێند؛ بەرز (بلند)
بڵنایی: [ناو]بڵێندایی؛ بەرزی. (بلندا)
بلنداهی: [ناو]بڵێندی؛ بەرزی. (بلندی)
بلندبوون: [چاوگە،ت](۱) وەحەوا کەوتن؛ بەرزبوون؛ پەنگزین. (بلند شدن).(۲)[ناو] بڵند بوون؛ بەرز بوون؛ بەرزی.(مرتفع بودن)
بڵندێتی: [ناوبەرهەمی چاوگە]حاڵەتی بڵێند بوون. (حالت بلندبودن)
بڵندین: [ناو]سەردەرانە؛ ئاسانە. (آستانە)
بڵنگۆ: [ناو]بڵێندگۆ.بەرزمواچ. (بلند گو)
بلۆ: [کاری ئەمری لەچاوگەی لوین:ڕۆیشتن] بڕۆ؛ بچۆ؛ هەڕە. (برو)
بلوار: فرد؛ فد: [ناو] شەقامیبەرین و پان کە بووبێتە دوو کەرتی یەک لایەنە بۆ هاتن و چوونی سەیارە. (بلوار)
بلۆدان:زۆرکوڵان و بڵق هەڵدانیتراوێک لە سەر ئاور و هەڵچوونی. (سر رفتن مایع در حال جوش)
بلۆر: [ناو]بللوور؛ مینا؛ پیپۆک؛ هەر شت کە لە بلوور چێبووبێت. (بلور)
بلوور: [ناو](۱) بلوول؛ بلوێر. (سازیست) (۲) لولەینێولانکی منداڵان.
(لولەای در داخل گهوارە)(۳) شوشە؛ کریستاڵ؛ پیپۆک. (بلور؛ کریستال)
بلوورسازی: [ناو](۱) کارخانەی بلورچێکردن؛(۲) کاری بلورچێکردن.(۳) کاریبلورساز. (بلور سازی)
بلوورڤان: [ناو] بلوێرژەن. (نی زەن)
+ بلووری: (۱)[ناو] هومایی؛بالبالی؛ شاخبزی؛ مەڕمەڕشا. (چلوار) (۲) [ئاوەڵناو] بلوورین؛ هەر شتی چێکراو لەبلوور. (بلوورین)
بڵووک: [ناو] مێگەل. (رمەگوسفند)
بلووک: [ناو](۱) چەند ماڵ لە بیناییێکدا، لەناو (شۆقە یان آپارتمانێکدا) چێبووبێت. (بلوک) (۲) ئاجۆری لە چیمەنتو چێبوو. (بلوک- مصالح ساختمانی)
بلووک: [ناو](۱) کۆی چەند مەملەکەتی یەک گرتوو دارای ڕێوڕەوشتێکی نزیک بەیەک؛ وەک (بلوکی غەرب)(بلوک) (۲) جۆری خشتی گەورەیە لە چیمەنتۆ چێکراو. (بلوک ساختمان)
بڵووکە: [ناو] فش؛ بۆش؛ وەک بەفرەبڵوکە. (نرم و متخلخل)
بلوولژەن: [ناو] بلوێرچی؛ بلوێرژەن(نی زن)
بلوێرپێچ: [ناو]بلوولکپێچ؛ پارچە پەڕوییێکە لە بلوول دەپێچرێت.(پارچە
ای کەدور لولەداخل گهوارەمی پیچند)
بڵە: (۱)[وتە،کاری ئەمری] واچە؛ببێ؛ ببێژە؛ بوویش؛ بووشە؛ بڵێ.بێژە؛ (بگو)(۲)[ناو] شل و نەرمە؛ ئەو شووتیە بڵە. (میوەی زیادرسیدە)
بلەخش: [ناو] جەواهێر. (جواهر)
بلەزەندەر: [ئاوەڵناو] پیاوی زل و لەندەهوور. (لندهور)
بلەگاز: [ئاوەڵناو+ناو] (ف. گیو) بەلەنگاز؛ بێچارە؛ داماو.(بیچارە)
بلەوحەز: [ئاوەڵناو]بلەزەندەر؛ لەندەهوور. (لندهور)
بلەوەز: [ئاوەڵناو] زاڵم؛ ملهوڕ. (مستبد)

بلەوەس: [ئـاوەڵنـاو] هـوەسـباز؛ هـوەس‌دار؛ بەهەوەس؛ کەڵکەڵەباز. (بلهوس)
بلی:[بەند]جگە؛ بێجگە؛جیا لەوە.(غیراز)
بڵی: [بەرهەمی‌چاوگە]حاڵەتی‌زۆرگـەیشـتن و نەرم‌بوونی میوە.(حالـت زیـاد رسـیدن ونـرم شدن میوه)
بڵیٚ: [وتەی ئەمری]بێژە؛ واچە؛ بووشە؛ ببێژە؛ بڵە. (بگو)
بلیارد: [ناو]بیلیارد؛ یاری دووکەسیی سەرمێزە کە بە چێـو بیلیـارد لـەچـەنـد گـۆ دەدەن و دەیخەنە نێو کونێکی دیاریکراو. (بیلیارد)
بلیاق: [ناو]گلێنەی چاو. (مردمک)
بلیان: [چاوگە] پێگەیین؛ زانـین؛ پێگـەیـین. (دانستن)
بلیتچـی: [نـاو]بلیـت‌فرۆش؛چـەموەز. (بلـیط فروش. گیرندەبلیط)
بڵێسکە: [ناو] بڵێسە؛ وەک فیچقەی‌خوین و بلیسەی ئاور. (فوران. شراره)
بڵێسە بلێس: [ناوەت] نێڵـەنێـڵ: کلپـەکلـپ. گرپەگرپ. (زبانه‌آتش پشت سر هم)
بڵێسەدار: [ئاوەڵناو،]گڕدار.(آتش‌زبانه‌دار)
بڵێکـ:[ناو]کرێوە. (بارش برف)
بلیمانە: [نـاو] لیمـان؛ خـەسـتێکی‌کـێش‌دارە لەگڵ منداڵ بووندا لە زێی‌مێوینە دێت. (مایع غلیظ کەهمرامبچەاز رحم زائو بیرون می‌آید)
بلیمەتیەتی: [ناوبەرهـەمـی‌چاوگـە] ڕەوتـی بلیمەتی و زۆرزانی و زۆرزیرەکـی؛ هـەڵکـەو توویی و پسپۆڕی. (نابغه)
بڵێن: [وتەی ئەمری]ئێوە بڵێن: بێژن؛ ئـەوان بڵێن: بووشن. (شماها بگویید، آنها بگویند)

بڵیندایی: [ناو]بەرزایی؛ ترۆپک. (هەرکەسێک بەرز ئەفڕێ زوو ئەمرێ، بای‌بڵیندایی سـەر و دڵ دەگرێ «ماموستا هەژار». (بلندا)
بڵیند پایە: [ئاوەڵناو] بڵند پایە؛ پایەبەرز. (بلنـد پایه)
بڵینـەبێـژ:[نـاو]بڵینـدگو؛ بلینـدبێژ.بـەرزەواج. (بلندگو)
بلیوار: [ناو]یەکەی پارەی وینێز وئێلا. (بلیوار)
بڵێین: [وتە،]ئێمەبێژین، بوشین. (بگوییم)
بـن‌بـەسـت: [نـاو]کوڵانێـک کـە سـەرێکـی گیرابێ.(بن بست)
بن‌بیف: [ناو] خـانووی ژێرعـەرز. (خانـەزیـر زمین)
بنپاڵ: [بەند]تەنیشت؛ لا؛ کن؛ نک؛ پـەنـادە-ست.(کنار؛جنب)
بنپزوو: [ناو] قوشقون؛ پاڵوێنی‌بن‌کلکی وڵاخی سواری. (پاردم)
بنتان: [ناو]تێلەک؛ سوخمە؛ سیخمە. (یلک)
بنک: گـەڵـای‌خـوارەوەی سـاقەتـی‌تـووتن. (برگهای پایین ساقه‌توتون)
بن‌کەن: (١) بن‌کەند؛ لە ڕیشەوە هەڵکێشان؛ لە بێخ دەرهێنان. (از بیخ در آوردن) (٢) (ب) بنەبڕ؛ دواهاتوو. (بەخاو و خێزانەوە لە و شـارە بـن‌کـەن بـوون و هـیچ کـەسـیان نـەمـا). (بەیکبارەرفتن از جایی)
بـــن‌دڕیـــایی: (١)قـــەرزداری؛ موفلیســـی (ورشکستگی) (٢) هەر دەفر و هەنبانـەیێـک کە بنەکەی دڕیابێت. (تەپارە) (٣) (ب) کچی بن‌پژاو. (بی بکارتی)
بندیان: [ناو](١) ڕەچەڵەک فەلە؛ بنـە فـەلـە

(عیسوی) (۲) ژێرددان. (زیر دندان)
بنێشه: [ناو] بنەڕەت؛ بناغە. (اساس)
بواچە: [وتەی ئەمری(حرف)]بێژە؛ بڵێ؛ بووشە؛ واچە. (بگو)
بۆتانی: [ئاوەڵناو=ناو] پێوەندیدار بە وڵات و زمانی بۆتانه وه. (بوتانی)
بۆجە: [ناو] پارەی تەرخان‌کراو بۆ مەبەستێک.(ف.مشه)بۆدجه؛مەسرەف(بودجه)
بۆخاو: [ناو] بۆنی‌ناخۆشی وەک بۆنی ماسی یاگۆشتی‌کاڵ(بوی بد گوشت و ماهی خام)
بۆخە: [ئاوەڵناو] گای دەبە؛ بۆغە؛ مل‌قەوی. (گاوگردن کلفت)
بۆدەلە: [ئاوەڵناو] نەزان؛ گەوج؛ حۆل؛ گێژ. (گیج؛ نفهم)
بۆرە: بوەرە؛ بخۆ. (بخور)
بۆرە: [ناو]ڕەنگی ئەسپی ڕەنگ بۆر(اسب نیله)
بۆڕەبۆڕ : [دەنگەناو] دەنگی کەڕەنای لەسەریەک؛ گریان و گابۆڕ؛ (صدای کرنا؛ صدای-گریه باصدای‌بلند)
بۆرە خزم: [ناو]خزمی دوور؛ خزمایەتی بەبۆنەی ژن و ژن خواستنەوە.(خزمی دووری ژن‌یامێرد) (اقوام دور. اقوام‌سببی‌دور از طرف زن‌یاشوهر)
بۆرەژان: [ناو]بەرەژان؛ دەستپێکی ژانی-منداڵ‌بوون؛ ژانەدرۆزنە(دردکاذب قبل‌از زایمان)
بۆرە مرۆڤ:> بۆرە پیاو
بۆڕی‌لاستیکی : لوولەی لاستیکی ؛ شیلەنگ. (شیلنگ)

بۆرێوە: [کاری ئەمری بۆ دووهەم کەسی تاک] بۆرەوە؛ وەرەوە. (برگرد)
بۆریزان: [ناو]بۆریزان؛ کەڕەنائژەن؛ شەیپوورژەن. (شیپورچی)
بوزە: [ناو]بزن. (بز)
بۆسۆلی‌هەڵنەسان: (ب) ڕووتوقووت؛ بیخەیتە تەنوور بۆسۆی‌لی‌نایێت.(کنایی ملخت وعور)
بولبولە: [ناو] لوولەی‌تەنگی تونگی تراو تێکردن. (لوله‌تنگ تُنگ)
بۆنچی: [ناو]تاجی؛ تاژی؛ تانجی(سگ تازی)
بۆنسۆ: [ناو] بۆسۆ(بوی‌سوختن پارچه)
بوو: (۱)بۆن. بۆ. (بو) (۲) ڕابوردوی بوون، کێ لەوی‌بوو؛ (بود)
بوواچ: [وتە][کاری ئەمری بو چاوگەی وتن]بێژە؛ بڵێ؛ بووشە؛باچە؛ نیشانەی دە-رخستنی کارێکە، بوواچ بزانم بۆ نەهاتی؟ (بگو)
بوواچۆ: دەڵێم؛ ئێژم؛ ئووشم. (میگویم)
+ بووان: بخوێنە. (بخوان)
بووبایە: (۱)ببوایە؛ ببا؛ ببوایێت؛(۲)کەرە کە بووبایە: بۆبایە، بۆنیگرتووە. (می شد؛ بوگرفته)
بووبایێ: ببوایێ؛ ببایێت. (می شد)
بووبووچک: [ناو]پۆپەی فڕندە. (تاج پرندگان)
بۆوبەرامە: [ناو،ت]بۆنی‌ڕەوان و خۆش؛بۆن خۆشی. (خوشبویی)
بووبیش: [ناو]شوێنی زەبەندی دێم؛ گیا جاری دێم. (گیامزار دیم)
بووجاڕ: [ناوی‌بک]کەسێک‌کە کاری بوو جاڕیە. (بوجار)

بوو جاڕی: [ناو](١) کاری پاککردنەوەی دانەوێڵە بە بێژنگی گەورە، بەباکردنی یان بەدەست یان بە کەرەستەی موتوڕی و مەکینە. (٢) ناوی ئەو مەکینە.(بوجاری)
بووچکەوبوون:چکۆلەبونەوە؛(ب) لە دەستدانی حورمەت؛ (پێپەستبوون). (کوچک شدن)
بووخاک: (ف. گیو) فووکردن و دەماندن (فوت کردن)
بووخێر: [ناو]هێشوی چووکەی ترێی نەگەییو (قۆرە) (خوشەنرسیدەانگور)
بوودایی: [ئاوەڵناو+ ناو]پەیڕەوی دینی بوودا. (بودایی)
بوودابیەت: [ناو]بوودائیسم؛ دینێکە کە بوودا لە هێند دایمەرزاند؛ (دایمە زراند). (بودائیت)
بوودەڵە: [ئاوەڵناو] پیاوی چکۆلە و نابووتە. (انسان خیلی کوتاەقد) گێژوحوڵ. (گیج و منگ)
بوور: [ناو] بوار. (گدار)
+ بوور: (ف. گیو)(١) جۆرە عەرەبانە یێکە. (نوعی ارابە) (٢) بیور. (تبر)
بوورا: (١) تێپەڕی؛بوورد؛ڕابورد؛ ڕابرد.) (گذشت)(٢) برای ژن. (برادرزن)
بووراندن: (١)کاری بەخشین وچاولێ پۆشین (لە چاوگەی بووردن).(بخشیدن) گوزەراندن؛ بهوراندن؛ڕەت (رەد)کردن (گذراندن)
بووراهی: (١)[بەرهەمی چاوگە] بۆرایی؛ حاڵەتی بۆربوون(٢)[ناو]شتیبۆر کە لە دوورەوە جوان دیاری نەکا؛ تارمایی. (کبودی)
بووردن: [چاوگە](١) ڕەتبوون؛ ڕابگردن؛ بهوردن؛ ڕابووردن. (٢) لە گوناح خۆشبون؛بووردن. (گذشت کردن)
بوورژان: [چاوگە،ت] ومنەوز؛ خەوەنووچکە؛ پینکی(چرت
بوورژانەوە: [چاوگە،ت] چاو چوونە خەو؛ لە ومنەوزەوە چوون. (چرت زدن)
بووروو: [ناو]سووتەکی ئاور کە لەگەڵ گڕو دووکەڵدا بەحەوادا دەچێ. (اشیاء سوختەسبک کەهمراەدود بەهوا می رود)
بوورەدێر: [ناوت] زەویی بوورە کە ئاو بدرێ بۆ نەرم بوونەوە و کێڵان.(آب دادنزمین بایر)
بووری: وەرە؛ بێرۆ؛ بێ. (بیا)
بووریان: حاڵەتی بووردن.[لەچاوگەی بووردن](١) ئەوان ڕەت بوون و ڕۆیشتن، بووریان؛ دەربازبوون؛ گوزەریان؛ ڕەتبوون. (رد شدند)(٢) لە گوناح خۆش بوون؛ بووردن. (گذشت کردن)
بوورین: [چاوگە](١) تێپەڕین؛ بهوڕتن؛ ڕابووردن؛ لێوە بووردن.. (گذشتن(٢) بەخشین؛ لێبووردن.. (گذشتن)
بووزۆ: دابخات؛ ڕابخات؛ فەڕشبووزۆ: فەرش ڕابخات. (بگسترد)
بووزوو چریشکردن: (ب) کاری سەرسەری و ناپوختە،کردن؛ سەرهەمبەندی. (کار سرسری کردن)
بووزە: بهاوێ؛ بخە.باوێژە.(بینداز)
بووزەڵە: [ناو] پارچە قوماشێککە لە کاتی مەشکە ژەندندا سنگو باسکی کابان دادەپۆشێت. (نوعی پیشبند)
بووزی: [ناو]بووزو. (شال دستباف)

بووژان: (١) گیای بێژان(٢) ڤەژیـان؛ ژیانـە-
وە.٣خــــەومنووچکـــــە؛ وەنـــــەوز.
(بومادران؛احیا.چرت‌زدن)
بووژاندنەوە: [چاوگە،ت]ژیاندنەوە؛ ڤەژیانـدن؛
زیندو کردنەوە. (احیا کردن)
بووس: [ناو] هەڵـم و بـۆق؛ هاڵـاوی‌گـەرمـا؛
تینی گەرما.(هورم‌گرما وبخار)
بووسـان: [چاوگـە]خـەوتـن؛ نووسـتن؛ڕازان.
(خوابیدن)
بووک‌وزاوا: [ناو،ت]گوڵاڵە؛ گوڵە مێلاقە.(گـل
لاله)
بووکێنی: [ئاوەڵناو+ ناو] بووکی؛ پێوەنـد یـدار
بە بووکەوە: جلو بەرگـی بووکێنی؛کـەو شـی
بووکێنی. (عروسی)
بووڵدان:[ناو]خۆڵەمێشدان(جای‌خاکستر)
بوومرێـج: ئوسـتڕالیاد؛فد: [نـاو]تـەختـە یـان
کانزایێکی پانە کـە دەهاوێژرێـت ، دەورێـک
دەداتەوە و بـە خـول‌خـواردن دەگـە ڕێتـەوە
بۆلای هاوێژەرەکەی (بومریج)
بوونتاف: [ناو]هەورەتریشقەیێک کە لە عـە-
رزدەدا.(برق رعدکەبزمین برخوردکند)
بـووەرە: (١)[کـاری ئـەمـری، لـە چاوگـەی
واردن] بخۆ. (بخور)(٢)[کاری ئەمـری] وەرە؛
بیێ. (بیا)
بووهیشک: [ناو]گوێز؛ بلچ. (زالزالک)
بوهارتن: [لـەچاوگـەی بهـورین] بهـوردن؛
تیپەرین؛ ڕەتبوون؛ڕابگردن.(گذشتن)
بوهتوم: [ناو] بوختان؛ تۆمەت. (تهمت)
بوەرەی: [کـاری ئـەمـری]بـاوەرەی؛ بێنیـە؛
بیهێنە. (بیاورش)
بوەرێ: [کاری ئەمری] بیخۆ. (بخور)
بۆهەڕنەمووت: بۆ مچەو. (بوگند)
بوی‌ئاواهی: بەوشکڵە؛ بەوجۆرە؛ بەو چەشـنە.
(اینطور)
بۆیاخکـار: [ناوبـک]بۆیـاخچی. ڕەنـگ کـار.
(واکسی. رنگ کار)
بویتان: [ناو]بویتک؛ قنجکـەسـەلام؛ سـیتکە
سەلام؛باپشکێو. (گل مژە.سندە سلام)
بۆی دێ: (١) چاکی بۆدێ شانسی هەیە (لـە
قوماردا). (برایش می آید)(٢) سفارشی‌کـردوە
،منـــیش دامنـــاوە خـــۆی بـــۆی دێ-
دەیبا.(میآیدبرایش) (٣) بۆنی لـێ‌دێ؛ بۆگـە-
نە.(بویش‌میآید)واهـەسـت دەکـەم؛ بـۆی‌دێ
بقەومێت: وادیارە بقەومێت. (حس میکنم)
بوێری: [ناو،بەرهەمی چاوگە]بەجەرگی؛ نـە-
ترسی؛ جەسارەت.(جسارت)
بـوێژە: [کـاری ئـەمـری](١)ببێـژە؛ بێـژە؛
بڵێ؛بواچە. (بگو)
بۆیکردگـە: (١) بـۆیکردوە؛ بـۆنی کردگــە.
(گندیـدەاسـت) (٢) هـەسـتی کـردوە.بـوبردە
است(٣)(من بوم ئە نجام نە داوە ئـەو بـۆی-
کردوە: ئەو بۆی کردگە(برایش‌انجام‌دادە)
بوینووت: بدبینم؛ بتبینم. (ببینمت)
بۆیە : لەکوردستانی باشووربە ڕەنـگ دەڵـێن
(رنـگ)
بۆیە مـە:[نـاو] مێـزە ری‌گوڵینـگ‌دار. (دسـتار
منگولەدار)
بـۆی‌هـەنگـەل: بـۆی ژێرباخـەڵ؛بۆکڵیشـە.
(بوی‌زیربغل)
بۆیەی نینۆک : ڕەنگی نانووخ ڕەنگ کـردن؛

رەنگی نینۆک؛ (لاک ناخن)
بۆیێ: بەو هۆیە؛ لەبەر ئەوە؛ پۆکی ؛ ئەڕا. (باین‌علت)
بەئابڕو: [ئاوەڵناو]ئابڕودار؛ بەڕوومەت. (با آبرو)
بە ئاخری خەت گەیشتن:(١) تا دوایی کارێک‌چوون. (٢) هیوا لێبڕان و نزیک بەمردن. (بەآخر خط رسیدن)
بەئارمانج: [ئاوەڵناو] خاوەن مەڕام؛ بەهیوای- گەیشتن‌بە مەڕام؛ (هدفمند)
بەئارەزوو: (١) [ئاوەڵناو] بەهیوا؛ ئاواتخواز؛ بەهیڤی؛ بەهەویا؛ ئارەزوومەند؛ تامەزرۆ؛ ئومێدەوار؛ (٢ب) بەئیشتیا؛ بەتەواوی؛ تیروتەسەل؛ بە ئارەزووی دڵ‌تەماشام‌کرد. (با آرزو)
بەئارەزووی‌دڵ: بەئیشتیای‌دڵ؛ تا ڕادەی پێخۆش‌بوون؛ بەئارەزووی‌دڵ سەیرم‌کرد. (تا دل بخواهد)
بەئازموون: [ئاوەڵناو] فد: بەتەجروبە؛ ئەزموون وەرگرتوو. (ب) مرۆڤی‌دونیادیدە. (دنیا دید)
بەئازین: بەدەستوور.(٢) (ب) خاوەنی ڕێ و شوێنی تایبەت بۆ ئەنجامی‌کارێک.(دارای- سبک)
بەئاستەم و دووبەڵا: [بەند،ت] ئەندازەیێکی زۆرکەم؛ بەحاڵ‌ودووبەلا؛بەعاستەم‌ودووبەلا (خیلی‌کم)
بەئاکار: [ئاوەڵناو] (١) بەکردار؛ ڕەفتارچاک.(٢) (ب). ماقووڵ؛ ساحێبی- کەسایەتی و مەزنی. (نیک کردار)
بەئاگاهێنان: [چاوگە،ت]وشیارکردن؛ بێدارمو کردن؛ لەخەوهەڵساندن؛ لە خەو خەبەرکردنەوە. (آگاه‌کردن‌بیدارکردن)
بەئاڵشت: [ئاوەڵناو] خوروو دار؛ ئالۆشاوی. (ب) زۆر نێرخواز یا مێوخواز؛ بەخوروو. (حشری)
بەئالیڤەدان: [چاوگە،ت]نرخاندن؛ هەڵسەنگاندن. (براورد کردن)
بەئامانەت: بەئەمانەت؛ سپاردن بۆ چەند وەخت. (ب) بۆ ئاگالێبوون و چاوەدێری- لێکردن؛ ئەوتفەنگە بە ئامانەت لای‌تۆ دادەنیم‌بۆم ڕاگرە؛ (ب)بۆکاتێکی دیاریکراو، بۆ ماوەیێک بە ئەمانەت لێرە ماومەتەوە چەند ڕۆژی‌تر دەڕوم. (بطور امانت؛ موقتی)
بەئاواچوون: [چاوگە،ت] (١) نوقوم‌بوون‌لە ئاودا. (بەآب رفتن)(٢) (ب) لەدەست دان و گوم‌بوون؛ سەرتێداچوون. (از دست دادن)
بەئاو و ئاورا دان: ڕیسک؛ حەولدانی بێ مەترسی؛ بێ‌ترس خۆخستنەخەتەر. (بەآب وآتش زدن)
بە ئاوەدانی نەزانین: (ب) بە چ حیساب نەکردن؛ پویتە پێنەدان؛ بەهیچ نەگرتن. (بحساب نیاوردن)
بەئاهەنگ: [ئاوەڵناو](١)خاوەنی ئاهەنگ و ئاواز؛ ئاهەنگ‌دار. (٢) بە پێی زەرب، یان (ڕیتم)ی ئاهەنگی، جووڵانەوە؛ (بەهەوای ڕیتمی خاوی و کرژی). (آهنگین؛ باضرب)
بەئجاندن: [چاوگە،ت]هاندان. (تیر کردن)
بەئجین:[چاوگە،]تووڕەیی دامرکان. (آرام- کردن)
بەئوک: [ئاوەڵناو] ناشیرین.(زشت)

بەئەدەب: [ئاوەڵناو] بەنزاکەت؛ بەعەدەب؛ بەعەوەب؛ ژیر.(باادب)
بەئەرک: (١) بارقورس؛ بەزحمەت. (بار سنگین) (٢)بە ئەرکی خۆزانین: بە وەزیفەی- خۆ زانین.(بوظیفه) (٣)کەسێک کە زەحمەتی- زۆربێ بۆکەسێکی‌تر.(زحمتدار)
بەئەژمارە: بەبژاردە؛ بەدەسەندە. (باحساب و شماره)
بەئەم: بەم؛ بەئیمە. (به این ؛بما) بەئەمانە: بەمانە؛ بەم شتانە؛ من بەئەمانەڕازی نابم.(بااین‌چیزها) (٢)لە دەست ئەوان‌دا نییە بە ئەمانە (پیش‌اینهاست)
بەئەمەدا: بەمەدا؛ بەئەمەدا دیارە، لە ڕووی ئەمەوە.(ازروی‌این؛ازاین)(٢) بە ئەمەدا مەڕۆ: بەم جێگادا مەڕۆ. (از اینجا)
بەئەو: بەو؛ بەئەو نییە: لە دەسەڵاتی ئەودا نییە؛ بەئەونەبێ‌ناکرێت.(پیش‌او؛ دردستاو) (٢)بەئەوە: لای ئەوە، لای من نییە. (پیش‌او) (٣) بەئەوە چت لێ نایێت: بەئەوشتە. بەوشتە. (باآن)
بەئەوانە: (١)بەوانە؛ بەوانە‌بە ئێمە نییە:لای ئێمە نییە. (پیش‌آنهاست)(٢) بە ئەوانە ئەسپەکە ناگیردرێت: بەوکەسانە) (بااین افراد)(٣)بەوشتانە؛ بەوانە ناکەوێت، بەوانە نامرێت. (بەآن چیزها)
بەئەوجۆرە: بەوی‌ئاواهی؛ بەوی‌ڕەنگی: بوی- ڕەنگی؛ بەوجۆرە.(اینطور)
بە ئیسراحەت: (١)بە ئیستراحەت و خەوتن لە جێدا چاک دەبێتەوە. (٢ب) بە شێنەیی؛ بە کاوەخۆ؛ بە ئیستراحەت کارەکە دەوام بدە زۆر پەلە مەکە. (بااستراحت؛ بەکندی)
بەئیشتیا: (١) دارای مەیلی خواردن . (با اشتها)(٢) (ب) تەواو؛ بەئەندازەی پێویست؛ بیڵا مەزرا کە بە ئیشتیا بخووسێت.(باندازه کافی) (٣)بە ئیشتیای تۆ‌نییە: بەمەیلی تۆ نییە. (بەدلخواه)
بەئیمان: [ئاوەڵناو] (١) خاوەنی باوەڕ و ئیتقاد. (٢) (ب). مرۆڤی ڕاست و دروست. (با ایمان)
بەبادان: [چاوگە،ت]لەدەس دان؛ بەفیڕۆ چوون. لە ناو بردن (ب) خەرمان بەدەم‌باوە دان؛ (بەباد دادن)
بەبا دریاگ: [ناوبەر] (١)بەبا دراو؛ ئەو شتەی دراوە بە دەم باوە؛ (بەباددادەشدە) (٢) بە- فیڕۆلەدەس‌چوو. (بباد رفتە)
بەبارە: (١) بارکراوە، لە ژێر باردایە؛ (بارگیری شدە) (٢) بە سەمەر؛ بە بەهرە (٣) بەسەمەرە؛ بە بەهرەیە (بهرەدار؛بابهرەاست)
بەبارێکداخستن: [چاوگە،ت] بەلایێکدا خستن؛ (ب) کاربڕانەوە؛ بیخە بە بارێکدا یا چاک یا خراپ؛ یەک‌لاییکردنەوەی کارێ. (کنایی. تکلیف روشن کردن)
بەباسک و باهۆ: [ئاوەڵناو] بەهێز؛ زەڵام و شان و قۆڵ قەوی. (گردن کلفت)
بەباف: بادراو؛ کرژ. (رسییدەشدە)
بەباکردن: [چاوگە،ت] شت بەدەم باوە دان بۆ پاک بوونەوە؛ (ب) شەن‌کردن ولاتیل و خەرمان بەباکردن. (با باد تمیز کردن بنشن از کاە)
بەباڵابڕان: [چاوگە،ت](١) لێ‌کاڵینەوە؛ بە- نسیب بوون؛ ئەو کارە بابەتی تۆیە؛بە باڵای

تۆ بڕاوە. (شایان)(٢) بە ئەنـدازە بـوون؛ ئـەو کەوا هەر دەڵێی بە باڵای تۆ بڕاوە. (بـەانـدازە بودن)
بە باڵا دا هـەڵگـوتن: [چاوکـە،ت]تـاریف لـە کەسێک کردن؛ بە شان و باڵـدا هـەڵگـوتن؛ پەسن کردن. (از کسی تعریف کردن)
بەبای‌باڵ: بەباوی باڵ؛ لەسەرەخۆ کـارکردن؛ بـەکـاوەخـۆ؛ بـەهـەوای‌شـان. (بـدون عجلەوبآرامی کارکردن)
بە بـای فـەنـا چـوون: (ب) نـابووت بـوون؛ فەوتان؛ (ب) تەفرو توونا بـوون. (بـەبـاد فنـا رفتن)
بـەبـر: فـد: [نـاو]بـەور؛ دڕنـدەیێکـەخـەت خەت.(ببر)
بەبڕ: (١) [ئـاوەڵنـاو] بـە زاکـۆن؛ بـەبڕشـت. (کاربر)(٣) بێ پێوانە و دیاری‌کـردن؛ دروێنـە بە بڕ هەڵگرتن. (کنترات تخمینی)
بەبلی‌بەبان: بەبلەبەبـان؛ (ب) منـداڵی سـاوا. (نوزاد)
بە بۆق و کەڕەنا: بە هەرا و هوریا. (ب) بە باڵگاشە؛ بەرێکلام و بانگەشەی زۆر. (بوق و کرنا)
بەبۆن: (١) بۆندار؛ (هەروەک ڕێحانە بە بۆنی) (بودار) (٢) بـە هـۆی بۆنـەوە: بـەبـۆنکردن؛ تانجی بەبـۆن کـەروێشـکەکـەی دۆزیـەوە. (بودار)
بـەبـە: [نـاو](١) بیبیلـەی چـاو؛ بیلبیلـە؛ ڕەشکێنەی چاو. (مردمک چشم) (٢) منـداڵی ساوا. (نوزاد)
بەبەران: [ئاوەڵناو]مەڕی بەران‌خواز.(گوسفند جفتخواە)
بە بەرەوەبوون: [چاوکە،ت] (١) ژنێ کەمناڵی ساوای بە بەرەوەیە، بەباوشییەوەیە. (٢) هـە- بوونی کات و زەمان و شتی‌تـر (شـەو زۆری بە بەرەوەیە). (کارەکە زۆری بە بـەرەوەیـە)؛ یان زۆری بـە دەمـەوەیـە؛ زۆری مـاوە تـە- واوبێت. (٣) دەوام؛ بەڕەکە زۆری بـە بـەرەوە نـەمـاوە، کۆنـە.(مهلـت داشـتن؛ جاداشـتن؛ ماندن؛ دوام.)
بەبەز: [ئاوەڵناو]بەنەفەس؛ بێهن درێژ؛ بەزدار؛ (ب) قەڵەو. (پرنفس،چاق)
بەبەغە: [ناو]بەرخەبەبە؛ چەرمی شـۆڕ بـووی ژێرملی‌گا یا هەرگیانلەبەرێک. (غبغب)
بەبەلە: [نـاو](١) بـەبـەلـە؛ منـداڵی‌سـاوا.(٢) کناچەی‌چاو؛ کناچەی‌چەمی؛ بیبۆک. کەچکـا چاقێ؛ بیبیلەی‌چاو؛ (مردمک چشم)
بـەبیرئـانین: [چاوگـە،ت] بیرهێنانـەوە؛ یـاد کردن؛ تاسە کردن.. (یادآوری. بیاد آوردن)
بەپا: (١)[ئاوەڵناو] ئازا و گورج و گۆڵ لە ڕێگا ڕۆیشتندا؛ بەلەپا؛ خیرا و خۆش ڕەوت. (سریع) (٢)[ناو] بەسەر دێم نەک بەپا؛ شەق بەپا دەوەشیندرێت. (با پا)
+ بەپشت:[ئاوەڵناو] دەغل و دانـی پـڕ و بـێ خالیایەتی. (پر پشت)
بـەپـێچ و قـەمـچ: (١) بـە خۆبـادان و خـۆ هەڵسووڕان. (باقرواطوار) (٢) چۆ مـەکـە بـە پێچ و قەمچەوە لە شیوە کاندا دەڕوات. (پیچ و تاب)(٣) (ب) ناز و غەمزە؛ فێل و تەڵەکـە. (ادا ؛ حیلە)
بەت: [ئاوەڵناو]بی‌ئەزموون؛ بێ‌تەجروبە.(بـی-

تجربه)
بەتات: [ناو]درۆ؛ ڕیا. (ریا)
بەتار: (ف. گیو)(١) بەدبەخت؛ شووم. (بد بخت) ٢) چەتال؛ بینایی‌چاو. (دید چشم)
بەتاراڤک: [چاوکە،ت] نقوم بوونی پاپۆڕ و گەمی لە ئاودا؛ بە ژێر ئاوەوە بوون. (غرق شدن)
+ بەتارە: [ناو] گولەنگ؛ مەنگۆڵە. (منگوله)
بەتاک: (١) [ئاوەڵناو] بەتاڵ؛ ئاواڵە. (تهی؛ باز) (٢) بەتاق؛ دژی بەجووت. (مفرد)
بەتاڵپا: [ئاوەڵناو] وێڵگەرد؛ بێکار. (ولگرد)
بە تاڵ کردن: [چاوکە،ت] (١) خاڵیکردن. (خالی‌کردن) (٢) باتڵ کردن؛ پووچ کردن. (فسخ؛ باطل کردن)
بەتاڵووکە: بەپەلە؛ بەلەز. (با عجله)
بەتاڵ و هەتاڵ: [ئاوەڵناو]خاڵی‌وخوت؛ بێکار و بێ بار. (کاملاً خالی. بی کاره)
بەتالیۆن: [ناو]یەک تیپ سەربازی هەزار کە-سی لە ئەرتەشی تورکیادا.(یک‌تیپ سرباز درترکیه)
بەتان: [ناو]ئاستەڕ. (آستر)
بەتانە: [ناو]تێکەڵاوی مێل و ڕۆنی بەزرەک بۆ شوشە پەنجێرە دابەستن و پڕکردنەوەی درز و قلیشی تەختەی دار. (بتونه)
بەتانەکاری:[ناو]کاری تێهەڵساوینی بەتانە بە سەر درز و برینی تەختە و شتی دیکەدا. (بتونه‌کاری)
بەتاو: بەپڕتاو. (١) بەتاڵووکە؛ بەپەلە؛ بەلەز. (با عجله)(٢) بەخوڕ. (باتابش‌آفتاب)
بەتاوار: [ناو]عاقیبەت و دەرئەنجام. (عاقبت)

بەتخوو: [ئاوەڵناو]بەد ڕەوشت. (بد خو)
بەترپێر: [ناو] بەسر پێر. (پس پریروز)
بەترپێرار: [ناو] بەسر پێرار. (پس پیرار)
بەترمە: (ف.مشه)بەترۆمە؛ پەترۆمە؛ پەیوەند لێدانی دار. (پیوندزدن درخت)
بەترمەیی: [ئاوەڵناو]پەترۆمە؛ بەترۆمە؛ تێکەڵ لە چەند وشە یا چەند شت؛ دژی ساکار. (مرکب)
بەتری: [ناو] چاو ئیشە. (چشم درد)
بەتفەڕ: [ئاوەڵناو] بەدفەڕ. (زشت)
بەتکەبەش: [ناو] قوڕەبەشە؛ چاڵەکە. (گورکن)
بەتڵاندن: [چاوگەت]ماندووکردن؛ هیلاک-کردن؛ لە بەین بردن. (خستەکردن؛ازبین بردن)
بەتڵە: [ناو]تەپکە؛ داوووسک؛ تەڵە. (دام
بەتڵی‌ڕۆژ: چەندکاتێ لە ڕۆژ.قسمتی‌از روز)
+بەتلین: [چاوگە](١) تیاچوون؛ بەتڵین؛ بەتڵان؛ (از بین رفتن) (٢) هیلاکبوون؛ شەکەت بوون. (خستەشدن)
بەتۆرە: [ئاوەڵناو] (١) بەشێواز. (بە راه. بطریق) (٢) خاوەنی‌تێگەیشتن؛ زانا؛ بەئەدەب. (دانش. با ادب)
بەتۆم: [ناو](١) جۆرێک سابوونە لە ڕۆنی فستق دەگیرێ. (نوعی صابون) (٢) [ئاوە-ڵناو]خاوەنی‌تووو؛ بەناوک. (دارای تخم)
بەتوون: (١ب) بەجەهەندەم. (بەجهنم)
(٢) [ئاوەڵناو] خوێڕی؛ مرۆڤی بێ‌عار؛ مرۆڤی بێ‌ئەمەک و خوێڕی و پەست. (انسان لاابالی)

بەتوونە: [ناو](١) بەتانە. (بتونە) (٢) جۆری گول؛ باتوونە. (گل بابونە)
بەتەربیەت: [ئاوەڵناو] (١) بەئەدەب؛ ژیر. (با ادب) (٢) تەربیەتکراو؛ ڕەعەمەل‌هاتوو. (با تربیت)
بەتەک: [ناو]کوڕکوڕ. کەڕەواڵە؛ بەدبەدە. (با قرقرە؛باغرقرە)
بەتەگە:[ئاوەڵناو] بەتەگ؛ بزنی نێرخواز. (حالت جفت خواهی نر)
بەتەما: [ئاوەڵناو] چاوەڕوان؛ بەهیوا. (منتظر)
بەتێشت: [ئاوەڵناو] ئاوس؛تۆلدار؛ زگپڕ. (آبستن)
بەجا: (ا)بەجێ؛ بەوەخت؛ بە جا: (٢)[ناو]لەجیاتی؛ دووبارەکردنەوە؛ حاڵەتیٚ لە پینگ پۆنگدا ئەگەر تۆپ لە توڕ بکەوێت و نەچێتە دەرەوە، دووبارە سرویس لێدە درێتەوە(بجا)
بەجا: [ناو]حاڵەتی مانەوە؛ مانەوە لە جێگای خوی؛ بەرەندە بەجا: (ب) لە یاریدا دۆڕاو لادەچیٚ و یاری کەرێکی‌تر لەگەڵ بەرەندەدا یاری دەکا. (بجا)
بەجەئانین: [چاوگە،ت]بەجیٚ‌هێنان؛ ئەداوەکردن. (بجاآوردن)
بەجەم: [ئاوەڵناو+بەند] پتەو؛ توند؛ خوڕاگر. (محکم)
بەجێگە: (١) لەجیاتی؛ لەباتی. (بجای) (٢) بەوەخت؛ پەسەند. (بجا)
بەجێماو: [ناو،بەر](١) کەلەپوور؛ میرات. (ماترک) (٢) دواکەوتوو؛ وەپاش‌کەوتوو.(٣) (ڕۆیشتن و ماڵەکەیان لی بەجێماوە). (بجا مانده)
بە جیٚ‌هاوردن: [چاوگە،ت](١) بەجیٚ‌هێنان؛ جێبەجیٚ‌کردن؛ ئەداکردن.(٢) ناسینەوە؛ (بمبوورە بەجێم نەهێنایت): نەمناسیت (بجا آوردن)
بەچاودا دانەوە: [چاوگە،ت] چاکی لەگەڵ- کەسێک‌کردن و باس‌کردنی لەلای‌خوی؛ کۆڵینەوە (ب) بەڕوودا دانەوە. (بروی کسی آوردن)
بەچاوەوەکردن: [چاوگە،ت]چاو پێدا هەڵهێنان؛ بەچاو پێکان؛ بەچاوی‌پیس‌پێکان. (چشم زخم)
بەچکوو: [بەند]بەشکەم؛ بەشکوو؛ بەڵکوو؛ بەڵکەم؛ بەڵکی؛ بەڵکین.(شاید)
بەچکەدانان: ترەکین؛ زایینی گیانلە بەری وەک سەگ و پشیلە و جڕ و جووڵەوەر. (بچه گذاشتن)
بەچکە دەوڵەمەند: [ئاوەڵناو+ ناو]منالی ماڵە دەوڵەمەند؛ منداڵی‌ماڵی‌ساماندار. (ب) دەست- بڵاو؛ بەهیممەت؛ دڵئاوا.(بچه دارا)
بەچکەسواڵکەر: [ناو]مناڵەفەقیر و سواڵکەر (ب)[ئاوەڵناو] چاوچنۆک. (بچەگدا)
بەچۆکداهاتن: [چاوگە،ت] کۆڵ‌دان؛ بەزین؛ خۆ ڕانەگرتن؛ چۆک‌دانانە سەرعەرز. (شکست خوردن؛ زانو زمین گذاشتن)
بەچەخستن: [چاوگە،ت] بەرفڕێدانی ئاژەڵ. (بچەانداختن)
بەچەخۆر: ئەو گیانلەبەرە وا بەچکەی خۆی دەخوا.(جانوریکە بچەخودرا میخورد)
بەچەسرکە: [ناو]جۆرێک کەڕووی سەر

خواردەمەنی؛ مێشوولەیێک کە سرکە هەڵیدێنیٚ؛ مێشوولەیێک‌کە میوەی کۆن وگەنیو هەڵیدێنێت.(قارچ‌روی‌خوراک.پشە سرکە.)
بەحاڵ‌ودووبەڵا: [ئاوەڵناو] بەئاستەم؛ زۆرکەم؛ بەحاسته م و دووبەڵا.(خیلی‌کم)
بەحت: [ئاوەڵناو]گێژ؛ ور؛ گێج. (گیج)
بەحری: [ئاوەڵناو] (۱) پێوندیدار بە بەحرەوە. (بحری)(۲) زەریایی؛دەریایی. (دریایی)
بەحسی‌سەر: باسی‌سەر؛ قسەیاکاری پڕ-مەترسی‌کە سەر بەبا دەدا؛ تۆکز؛ بقە. (خطرناک)
بەحشینک: [ناو](۱) هەناری‌نەگەیشتوو. (انار نارس) (۲) (ب) بەحەوت ئاو شۆریاگەسەو: بێ‌شەرم‌وحەیا؛ حەیا تکاو؛ بێ‌ئابڕوو؛ حەیا نەماو. (کنایەاز بی حیایی)
بەحەق: (۱) بمز(۲) لەحەقیقەتدا؛ بەڕاستی؛ بەحەق پیاوی چاکە. (درمقابل مزد؛ بەحق)
بەخ: فیز؛ ئیفادە؛ فیزکردن بە سەرکە سێکدا. (بەخ مەکەیەخ دەکەی). «فۆلکلۆر» (فخر؛ افادە)
بەخاوکەوتن: [چاوگە،ت] بەجەمام‌کەوتن بە هۆی شەکەت بوونی زۆرەوە لە ناو (ماسولە)و خۆندا ژەحرێک پەیدادەبی کە ماسوولکەڕەق‌دەکا و دێشێت، بەوحاڵەتە دە-ڵێن بەخاو کەوتن. (کوفتگی‌بعلت خستگی)
بەخپوور: [ناو]بەغپوور؛ لەدوو وشەیێک هاتووە، بەخ: خودا؛ پوور: کوڕ؛ واتا کوڕی خودا؛ بە فەخفوری پادشای چین وتراوە. (بەعقیدەچینی ها پسر خدا) +بەخت: [ناو](۱)ئەوکچەچووە ماڵی‌بەخت؛ بەختی-کرایەوە شووی کرد.(ب) شووکردن؛ (بخت)(۲) لەحەرام گێڕان و دۆڕاندنی ماڵ و پارەیە؛ لە ئاوێستادا بەختە بەواتای شانس هاتووە؛ لە فارسی و کوردیشدا هەر بەومانا بەکار دەبرێت، لەپێشدا باختی (فارسی) بووە کە چاوگەی کورتکراوی(باختن)ە بە واتای دۆڕاندن.(شانس؛دور ریختن‌مال)
بەختان: هات؛ ئامەو؛ ئامەد. (آمد)بەتیز و تانەوە دژواتایە (نەهاتی)
بەخت بلێند: [ئاوەڵناو] بەختەوەر. (بخت بلند)
بەخت تاقیکردنەوە: تاڵا گرتنەوە. (دەچمە سەری سوڵتانی شەو دادی نا یێمەوە، بەختی خۆم و لێو ئاڵی بە تاقی دە کەمەوە. (ب) بەرد بە کیلی قەبری زیارەتگاوە چەسپاندن بۆتاقیکردنەوەی بەخت و شانس. (بخت آزمایش کردن)
بەخت چوونەبەس: بەخت بەستران؛ دژی بەخت کرانەو؛ بەدبەختی و نەهامەتی. (بخت بستە)
بەخت خەوتوو: [ئاوەڵناو] بەدتاڵا؛ بەدشانس؛ بەدبەخت؛ بێ‌ئیقباڵ. (بخت خفتە)
بەخت‌کرانەوە: [چاوگە،ت] بەخت ڕوو تێکردن؛ (ب)، شووکردن.(بخت باز شدن)
بەخت‌کەنۆک: [ئاوەڵناو] بەختەوەر؛ خۆشبەخت؛ (ب) لێوکەن لێدانی شانس بە ڕووی کەسێکدا؛ بزە هاتنە سەر لێوی بەخت. (خوشبخت)
بەخت‌کەنۆکی: بەختەوەری؛ ئەوەی‌شانس و ئیقباڵی بزەی لە سەر لێوە.(خوشبختی)
بەخت لە درگادان: ڕوو هێنانی ئیقباڵ؛ شانس

ڕوو تێکردن؛ خوشبەختی بەرەو ڕووهاتن. (بخت در کسی را کوبیدن)
بەخت و نێوچاو: [ناو،ت]شانس و بەخت و ئیقبالّ.(لەنێوچاوی ئەو خانەدانە لەهی چۆنە پیتی بڕاوە)«سوارەئێلخانیزادە». (شانس)
بەختوەرگەڕاو: [ئاوەڵناو] بەخت وەرسووڕاو؛ بەخت هەڵگەڕاو. (ب) نەهاتی و نەدامەت ڕوو تێکردن. (بخت برگشتە)
بەختوەکری: [ئاوەڵناو] شانس‌دار؛ بەخت- کراوە؛ بەختەوەر. (شانس دار)
بەخت نەمەنە: [ئاوەڵناو] بەخت نەمەندە؛ بێ- بەخت؛ بەدبەخت؛ شانس نەماو. (بد بخت)
بەختەباران: [ناو،ت]مانگی دووهەمی بەهار؛ بەختەواران؛ بارانی کاتی بەهاران کە لە جێگایێک دەبارێ و لە جێگایێک نابارێ. (باران بهاری شانسی در منطقەمحدود)
بەختەبەران: [ناو،ت]بەرخی دووساڵە کە دایدەنین بۆ داشت تا ببێتە بەران. (نگهداری برەدو سالەبرای قوچ شدن)
بەختەک: [ناو] مۆتەکە؛ کابووس؛ سەنگ- سواربوون؛ بەهۆی تەزینی لەش لە خەودا؛ هەستی‌خنکان لە خەودا؛ (بختک)
بەختەواران: [ناو،ت]بەختەباران. (بخت باران)
بەخت یاری‌کردن:[چاوگە،ت] باش‌هاتن؛ بەخت بەپیریەوە هاتن؛ بەخت لەگەڵ بوون؛ شانس ڕووتێکردن. (بخت یاری کردن)
بەختی‌بەستراو: بەختی‌نووستوو؛ شانسی گرێدراو؛ بەکچی‌دەڵێن خوازبێنی‌کەری نەبێت. (بخت بستە)
بەختی‌نووستووە:ئەوەی دایمە تێدەشکێ و سەر ناکەوێ و هەر خراپە دێتە ڕێگای؛بە- دبەخت.بەدئیقبالّ. (بخت خوابیدە)
بەختەوەری: [بەرهەمی‌چاوگە] بەختیاری؛کامەرانی(بختیاری)
بەخچە: [ناو]باخچە. (باغچە)
بەخشاندن: [چاوگە،ت](١) بەخشین. (٢) عەتاکردن. (٣) بەشکردن . (بخشیدن)
بەخشراو: [ناو،بەر](١) لێبووردرا؛ عافووکراو. (عفو شدە) (٢) شتێ کە درابێت بەکەسێک یان بەخشرابێ. (چیزی کەبخشیدەشدە)
بەخۆدا شکانەوە: [چاوگە،ت]خەجاڵەتبوون؛ شەرمەزاربوون؛ تەریق‌بوونەوە. (شرمندەشدن)
بەخودان‌کردن: [چاوگە،ت]بارهێنان؛ پەروەردە کردن؛ خۆبەساحێب‌کردن. (پرورده‌کردن)
بەخۆڕاگەیشتن: [چاوگە،ت]خەریکی خۆ بوون؛ خۆ جوان‌کردن. (ب) چاک ژیان؛ خزمەتی خۆکردن. (بخود رسیدن)
بەخوڕڕەم: بەتەوژم هاتنە خوارەوی چۆم و سێڵاو؛ بارانی توند و بەخوڕ. (سرعت آب سیلاب ورودخانەدر حال پائین آمدن)
بەخۆوەبوون: قەڵەو بوون؛ زەلام و زمبەلاح- بوون (چاقبودن؛ تنومندبودن)
بەخۆیەوە: (١) لەخۆیەوە؛ لەخۆڕا. (خود بخود) (٢) لەگەڵ خۆیدا؛ (بەخۆیەوە شەش نەفەرن). (با خودش)
بەخەبەر: [ئاوەڵناو] ئاگادار؛ خەبەردار؛ نەخەوتوو؛ هۆشیار. (باخبر)
بەخێرچی: سەر خێراچی؛ (ب) بڕو بە

سڵامەت.(ب)خودات لەگەڵ. (خیر پیش)
بەخێرهاتی: (١)وەڵامی بەخێرهاتنی کەسێک کە دێتە ناوکۆڕ یان سڵاو دەکا. (٢) خۆش هاتی: لەکاتی خوداحافیزیدا. (خوش آمدی)
بەخێریەت: خێری لەگەڵ بێ؛ بەخێرەوە. (خیر باشد)
بەخیلی: [ناوبەرهەمی چاوگە]چکووسی؛ بەغیلی؛ وەرچەم تەنگی؛ بەرچاوتەنگی؛ ڕژدی؛ چرووکی؛ چاوچنۆکی؛ ئێرەیی. (حسودی)
بەخێو: [ناو] دژی بێخێو؛ خاوەن‌دار(٢) بەخێوکردن:بەخاوەن کردن؛ پەروەردە کردن. (صاحبدار؛ سرپرستی کردن)
بەخێوبوون: [چاوگە،ت] بەڕێچوون؛ گوزەران کردن. (ادارەشدن؛پرورش شدن) بەخێوکار: [ناوبک] بەخێوکەر؛ بەڕێبەر؛ پەروەردەکەر؛کەسێک کە بەخێو دەکات. (سرپرست؛ پرورش دهنده)
بەدئادگار: [ئاوەڵناو] ناشیرین؛ ناحەز؛ دزێو؛ خوێن‌تاڵ؛ بەدفەڕ. (زشت)
بەدئاکار: [ئاوەڵناو]کردارخراپ؛ کارخراپ؛ کەسێک کەکردەوەی خراپە؛ ئاکارخراپ. (بد عمل)
بەدئاهەنگ: [ئاوەڵناو] (١) دەنگناخۆش؛ ئاهەنگ ناخۆش.(٢) ڕیتم و زەربی ناپەسەند لە مۆسیقادا. (بد آهنگ)
بەدئوتوو: [ئاوەڵناو]کووتاڵو جل و بەرگی کە ئوتوو(ئۆتوو)هەڵنەگری.(بداتو)
بەدئوغر: [ئاوەڵناو] بەدیومن.شووم؛ ناموبارەک.(شوم)
بەدئەحواڵ: [ئاوەڵناو] فد: (١) حاڵخراپ.(٢) ناساغ و دەستکورت؛ ژیان‌تاڵ؛ ژیوارناخۆش. (بداحوال)
بەدئەسڵ: [ئاوەڵناو] فد: ناڕەسەن؛ خراپە(بد اصل)
بەدئەنجام: [ئاوەڵناو] فد: عاقیبەت خراپ؛ دواڕۆژ ڕەش؛ عاقیبەت‌شەڕ. (بد انجام)
بەدئیخلاق: [ئاوەڵناو] بەدخوو؛ بەدفەڕ؛ بەدکردار؛ ڕەفتارخراپە (بد اخلاق)
بەدئیقباڵ: [ئاوەڵناو] بەخت‌ڕەش؛ بەدشانس؛ بێبەخت. (بد اقبال)
بەدارڤەکرن: [چاوگە،ت] (١) دارداکری، هەڵواسین؛ ئاوێزان کردن بەدیوار یاندارا. (آویزان کردن) (٢) لەسێدارەدان. (دار زدن)
بەداری‌نەحلەتاچوون: ڕازی‌نەبوون بە هیچ کلۆجێ؛ پاچەقاندن لە مەبەستێ. (بەهیچوجەراضی نشدن. لج کردن)
بەدانستە: (١) لەڕوی‌ئەقڵەوە. (٢) بە ئاگادارییەوە.(٣)بەئانقەس؛دەس‌ئەنقەس. (از روی عقل؛ باآگاهی؛عمدی)
بەد بدێ: [ئاوەڵناو] (١) کەسێک کە خراپ دەدا یان دەداتەوە. (٢) (ب) قەرزکوێر. (بد بده)
بەدبسێن: [ئاوەڵناو] زۆر ڕژد لەسەر سەندنەوەی قەرز. (بدبستان)
بەدبۆ: [ئاوەڵناو] بۆگەن؛ بۆڕن. (بد بو)
بەدبەختانە: فد:لەبەختی خراپەوە (ب) بەداخەوە؛ مەخابەن؛ لەشانسی‌خراپەوە. (متأسفانه)

بـــەدبـــەختـــی: [ناوبـــەرهـــەمـــیچاوگـــە] (ب)چارەڕەشی؛ خاکبەسەری؛ قوڕ بەسەری؛ کوڵۆڵی؛ بەلەنگازی؛ ڕۆژە ڕەشی؛ نەهامەتی؛ نەدامەتی؛ داماوی؛ هـەژاری؛ بـەدچـارەیـی؛ سیابەختی.(بدبختی)
بەدبێژ: [ئاوەڵناو]خراپەوێژ؛قسەناخۆش؛ زبـان ناخۆش؛ قسەتاڵ. (بدگو)
بەدپەسەن: [ئاوەڵناو] بێسەلیقە لە بەرگەم-کـردندا؛ گـەن پـەسـەنـد؛ شـتـیخـراپ پەسەنەکەر. (بد پسند)
بەدپۆز: [ئاوەڵناو] خۆبەزلزان؛ پـۆزو فـیـزی-بێجێ. (متکبر)
بەدتوخم: [ئاوەڵناو] (١) ناڕەسەن. (٢) نێـرەی گیاندارێککە بەچکە یا منـداڵیچـاکی لـێ-نەکەوێتەوە. (بد تخم)
بەدچاپ: فد: نووسراوەیێـک کـە چاپـەکـەی باشنەبێت؛ کەرەستەیچاپکـە بـاشچـاپ نەکات. (بد چاپ)
بەدچاو: [ئاوەڵناو] چاوپیس. (چشم شور)
بە دحاڵ: فـد: [ئـاوەڵنـاو] (١) بـەد ژیـوار.(٢) حاڵنەدار، نەخۆش. (بدحال)
بەدحیسـاب: فـد: [ئـاوەڵنـاو] خووگرتـوو بـە بەدحیسابی؛ حیساب کـوێر؛ قـەرزکـوێر؛ (ب) ماڵیخەڵکخۆر (بدحساب)
بـــەدخـــواز: [ئـــاوەڵنـــاو] خراپـــە ئـــارەزوو دەکابۆخـەڵکـیتـر. (ب) دوژمـن. (بـدخواە)
بـەدخـۆراک: [ئـاوەڵنـاو] (١) خـووگرتن بـە خـواردەمـەنـیخـراپ. (٢)هـەمـوو خـۆراکێ نەخواردن و قیزوبیزکردن. (بدخوراک)
بەدخووکردن: [چاوگە،ت] ئـاژەڵ یـا مـرۆڤ فێری خوو و خدەیخـراپکـردن؛ ڕەوشـتـی-خراپ فێر کردن. (بد خوکردن) بـەدخـوویی: [ناوبـەرهـەمـیچاوگـە]کـاریبـەدخـوو؛ بـەدڕەفتـاری؛ بـەدڕەوشـتی؛ پلـەـەروویـی؛ لاســـاری؛ نـــەگونجـــاوی؛ ناوچـــاوگرژی. (بدخویی)
بەدخەت: خەتناخۆش؛ خەتناشـیرین؛ دژی خۆشخەت. (بد خط)
بەدخەو: [ئاوەڵناو] (١) کەسێک کە درەنـگ-خەوی لێدەکەوێ؛ (٢) کەسێککە لە خـەو ڕاچـەنـێ ئیترخـەوی لـێنـەکـەوێتـەوە و بەدخەوبێ؛ خەو زڕاو. (بدخواب)
بەدخەیاڵ: [ئاوەڵناو] خە یاڵخـراپ. (ب) دڵ-پیس؛ بەدگومان. (بدخیال)
بەددەست : [ئاوەڵناو] (١) دەشت خراپ؛ (دە-شت، هەوەڵین پارەیێکـە کـە دووکانـدار لـە موشتەری وەریدەگرێ) هەرگـا لـەدەسـتی کەسێک وەریبگرێتکە ودمیخـراپبێـت - دەڵێن بەد دەستە یان بەد دەشتە.(٢) دەست-قـورس بـۆ لێـدان یـا قـەرز لـێوەرگـرتن . (بددست)
بـــەددیمـــەن: [ئـــاوەڵنـــاو] ڕواڵـــەت ناشیرین.(بدمنظر)
بەدر: فد: [ناو]دیاربوونی بازنەیتەواوی مانگ لە شەوی چواردەهەمدا. (بدر)
بـەدڕا: [ئـاوەڵنـاو] (١) خـاوەنـیبیروبـاوەڕی خـراپ. (٢) کـەسـێککـە ڕێگـای خراپـی-گرتبێتـەبـەر. (٣) لاڕێ: ڕێگـای خـراپ (٤) جێگایێککە ڕێگا کەی سەختە. (بد راە)
بەدڕایی: [ناوبەرهەمیچاوگە] (١) بەڕێگەی-

خراپدا ڕۆیشتن؛ (٢) خاوەنی بیر و ڕای-خراپ. (٣) لاڕێیی کردن. (بدراهی)
بەدڕک: [ئاوەڵناو] ڕقهەستوو؛ کەللە ڕەق؛ سەر سەخت؛ کینەیی. (کینەیی. سر سخت)
بە درۆخستنەوە: [چاوگە،ت] درۆ بە ڕوودا دانەوە؛ دەرخستنی درۆ؛ ڕاستی وتنی قسەی درۆزن. (نمایاندن دروغ)
بەدڕۆژ: [ئاوەڵناو]کەسێک کە بەڕۆژ خراپ و تووڕەیەو بەشەو چاکترە. (بد روز)
بەدڕەفتاری: [ناوبەرهەمیچاوگە] نیشاندانی-کردەوەی دزیو؛ کردەوە خراپی و ئاکارخراپی لەگەڵ خەڵک. (بدرفتاری)
بەدڕەگ: [ئاوەڵناو] لەشیکەسێک دەماری دیارنەبێت و بەزحمەت دەماری بۆ دەرزی وەشاندن پەیدابێت(بدۆزریتە وە). (بدرگ)
بەدڕەنگ: [ئاوەڵناو] ڕەنگناشیرین؛ ناحەز.(بد رنگ)
بە درەنگخستن: [چاوگە،ت] وە درەنگ-خستن؛ کار ڕاگرتن بۆ ماوەیێک؛ خستنە دوواوەی ئەنجامیکارێک. (بەتأ خیر انداختن)
بەدڕەوشت: [ئاوەڵناو] بەدکردار؛ بەدڕەفتار؛ بەدخوو. (بد روش)
بەدڕەوشتی: [بەرهەمیچاوگە]کار و ڕەوتی بەدڕەوشت؛ بەد خوویی؛ ئاکارخراپی؛ بەدڕەفتاری. (بد روشی)
بەدڕێبوون: [چاوگە،ت] لاڕێبوون؛ ڕەوشتخراپبوون. (بدراەشدن)
بەدزمان: [ئاوەڵناو] جنێوفرۆش؛ زمانپیس، بەدبێژ؛ زمانشڕ؛ دەمشڕ. (بد زبان)
بەدسروشت: [ئاوەڵناو] بەدزات؛ بەدئەسڵ؛ بەدخوو.(بدسرشت)
بەدشانس: فد: [ئاوەڵناو] بەدئیقباڵ؛ بختڕەش.بدبخت)
بەدشەو: [ئاوەڵناو]کەسێککە بەشەوا ڕەفتاری خراپ بێت و بەڕۆژ چاکتربێت (کسی کەشب ها بد اخلاق باشد)
بەدشێوە: [ئاوەڵناو] ناشیرین؛ بەدقیافە؛ ئێسکگران؛ دزێو. (بد قیافه)
بەدفەڕ: [ئاوەڵناو] شووم؛ بێودم ناشیرین؛ ناحەز؛ ئێسکگران. (بد یمن)
بەدفەرجام: فد: (ف.مشە)پاشەڕۆژخراپ؛ ئاخرشەڕ.(بدفرجام)
بەدقومار: [ئاوەڵناو] لە قوماردا-گزمون؛کایەشێوێن؛ (بد قمار)
بەدقەدەم: [ئاوەڵناو] قەدەمشەڕ؛ کەسێک کە نەها مەتی ببێت، بچێتە هەرجیٚ دەبێتە هۆی شەڕ و ناخۆشی؛ قەدەمڕەش. (بد قدم)
بەدقەوارە: [ئاوەڵناو] قەڵافەتناشیرین؛ قەدوباڵا ناشیرین.(٢) زەوییێککە ناڕێک و نالەبار و ناڕێژە بیٚ بۆ دروستکردنی خانوو. (بد قواره)
بەدکارە: فد: [ناو] ژنیخراپەکار؛ ژنیکردەوە خراپ. (بدکارە؛ فاحشه)
بەدکردار: فد: [ئاوەڵناو]کردەوەناشیرین؛ کارناشیرین؛ بەدڕەوشت. (بد کردار)
بەدگڵ: [ئاوەڵناو] بەدگڵ؛ (ف.مشە)بەدخاک؛ ناشیرین و کرێت و نا ڕێک(بدگل)
بەدگۆشت: [ئاوەڵناو] (١) خوێنتاڵ؛ ناشیرین.(٢)کەسێک کە برینی درەنگ ساڕێژ دەبێت.(بدگوشت)

بەدگومـان: [ئـاوەڵنـاو] بـەدبـین؛ دڵ ڕیس؛ دووشک؛ دڵچەپەڵ. (بد گمان)
بەدگووز: [ئاوەڵناو] ڕەوشت خـراپ و تـووڕە؛ بیانوو گر. (بد ادا)
بەدگۆیی: [ناو،بەرهەمـی‌چاوگـە] بـەدبێـژی؛ بـەدزبـانی؛ خراپـەبێژی؛خراپـەی کـەسـیک گۆتن. (بد گویی)
بەدڵ: [بەند](١)پەسەند(بەدڵمـە).(پسـند) (٢) [ئاوەڵنـاو] بـەجـەرگ؛ (بـەجورئـەت)؛ بـوێر. (باجرئت)
بەدڵوداو: [بەند،ت]بەداوخوازێکی لە دڵـەوە؛ (ب)داخوازێک لەکانگای‌دڵەوە؛ بـەئیشـتیای- دڵ. (از تەدل)
بەدڵوگیان: [بەنـد]بـەدڵوداو؛ بـەگیـان‌ودڵ داوخوازکردن: داوخوازکردن لە نـاخی‌دڵـەوە. (از جان ودل)
بەدلەغاوی: [ناو،بەرهەمی‌چاوگە] سەربـادانی ئەسپلە کاتی لەغاوکردندا؛ کـەڵـەوەکێشـی؛ سەرپێچی؛ نا فەرمانی (نافرمانی)
بەدڵـەوەگـرتن: [چاوگـە،ت] لـە دڵـدا مـانی باندۆری کردەوە یان قسەی ناخۆش و لەبیر نەبردنەوەی.(بدل گرفتن)
بەدڵەوە نووسـان: (١) گوشـین بـەسـینگەوە؛ پێ‌خۆش‌بوونی خۆراک و خواردنـەوە، نۆشـی گیـان‌کـردن؛ (نـەت هێشـت نانـەکـەم بەدڵەوەبنووسێ، لێت کردم بـەژەهـری مـار) (بەسینە چسپاندن؛ نوش‌جان کردن)
بەدموعامەلە: [ئاوەڵناو] لە موعامەلەدا جیڕ و بیانووگر؛ سەرسەخت لە مامەڵە کردنـدا. (بـد معامله)
بەدمەزە:بەدمـەززە. [ئـاوەڵنـاو] تـام‌نـاخۆش؛ مەزەخراپ؛ تام ناخۆش. (بد مزە)
بەد مەزهەب:بەدمەسسەو: خاوەنـی دیـن و ئایین و مەزهـەبـی ناشایسـت و دژی دینـی جەماوەر؛ زیاتر بۆ جوێنە(ب) بێ دیـن؛ بـێ- ئوول. (بد مذهب)
بەدمەست: [ئـاوەڵنـاو] ئاکـارخراپ لـەکـاتی مەستیدا؛ ئاگا لەخۆبڕان لەکاتی مەستی‌دا.(بـد مست)
بـەدمـەسـەب: بـەدمـەزهـەب؛ بۆجوێنـە. (بدمذهب)
بەدمەوەدان: [چاوگە،ت] (١) ڕوو پێـدان؛ بـە دەمەوە دان.(٢) شل‌کردن؛ گوریسەکـە شـۆڕ کەرە وە وکەم‌کەم بیدە بەدەمیەوە. (٣) مـاوە پێـدان بـۆکردنی‌کـارێ. (٤) شـتێ خسـتنە سەرشتیکی‌تر لەجنسی‌خـۆی؛ باغچـەکـە دە دەمـــە دەم حـــەســـارەکـــە. (رودادن؛ بەسرانداختن؛ میدان‌دادن. شل‌کردن)
بەدمینگتۆن: فد: [ناو]وەرزشێکەکە بەڕاکێـت و تۆپی پەڕدار دەکرێت. (بد مینتون)
بەدناوکردن: [چاوگە،ت] ناو بەخراپە زڕاندن؛ ناوی‌یەکێ بەخراپە خستنە سەرزمانـان. (بـد نام کردن)
بەدنوما: [ئاوەڵناو] ڕواڵەت ناشیرین. (بدنما)
بەد نیژاد: [ئاوەڵناو] بەد ڕەسەن؛ بەدئـەسـڵ؛ بەد توخم؛ بەد ڕەگەز. (بد نژاد)
بەدنییـەت: [ئـاوەڵنـاو] ئـارەزوی خراپـە دە- کا؛بەدخواز؛بەدنیهاد؛ نییـەت‌خـراپ؛ دەروون- خراپ. (بدنیت)
بـــەدوادا چـــوون: [چاوگـــە،ت] (١) چـــوون

بەشوێندا بۆ بانگکردن. (رفتن بەدنبال کسی) (٢) لە پشتسەرەوە ڕۆیشتن. (پشت سر رفتن) (٣) ڕێگا و ئاکاری کەسێک هەڵگرتن؛ (دنبالەرو) (٤) وە شوێن کارێک کەوتن. (پیگیر بودن)

بەدوادا ناردن: [چاوگە،ت] (١) بەدوادا هەناردن؛ ناردنی کەسێک بۆ بانگ کردنی کەسێکی تر. (دنبال فرستادن) (٢) دوابەدوای کەسێک، ڕەوانەکردنی کەسێکی تر. (پشت سر کسی روانه کردن)

بەدواداهاتن: [چاوگە،ت] (١) بەربوونەوە یا شل بوونەوەی بار لە سەرپشتی بارەبەر بۆ پشتەوە. (افتادن بار از عقب ستور) (٢) کەسێک کە هاتوەبەشوێن کەسێکداکەبیباتەوە. (دنبال آمدن) (٣) لە پشتسەر کەسێکەوە ڕۆیشتن. (پشت سر آمدن) (٤) چەمینەوە یان کەوتن بەپشتا. (ب) نوشوست هێنان. (بەپشت افتادن؛ تنزل)

بەدوور زانین: کاریّ کە دوور لە چاوەڕوانی بێت؛ دوور لە خەیاڵ؛ دوور لە چاوەڕوانی؛ دوور لە باوەڕ؛ (دور از انتظار)

بەدەرەتان: (١) بەمۆڵەت؛ فورسەت پێدەر. (دارای مهلت) (٢) [ئاوەڵناو] بەرئاواڵە؛ بەرنە-گیراو؛ پان و بەرین. (جلوباز؛ وسیع؛ گسترده)

بەدەرەک: (ب)بەتوون؛ بەجەحەندم. (بەجهنم)

بەدەستوبرد: [ئاوەڵناو] (ب)لەکاردا خێرا؛ کارامە؛ دەستسفک؛ زیرەک.(سریع درکار)

بەدەستەوام: بەهەرەوەز؛ بەگەل کردن و بە دەستەواو؛ بەکۆمەکیّ کە قەرەبوو بکرێتەوە هەربەو جۆرەکۆمەکە؛ قەرزی کۆمەک بە-کۆمەک. (کمک متقابل)

بەدەستەوەبوون: [چاوگە،ت] (١) شتیّ کە لە ناو دەست دایە. (٢) نزیکی تەواوبوونی-کارێک؛ بە دەستەوەیە تەواوبێت، خەریکە تەواو دەبێت. (٣) کەرەستەیێک کەدایم لەبەر دەستدا ئامادەبێت. (٤) کەسێک کە دایم بۆ ئەنجام دانی کار و بار لە بەردەستدابێت. (٥) خەریکبوون بە دەسپێکی کارێک؛ کارێکم بە دەستەوەیە. (در دست بودن)

بەدەم ئاوەوە دان: [چاوگە،ت] (١) شتێک خستنە ناو ئاوێک کە دەڕوا. (بەآب جاری انداختن) (٢) (ب) بەفیڕو لە دەستدان. (از دست دادن)

بەدەمباوەدان: [چاوگە،ت] (١) سپاردن بەبا؛ بەبادان؛ توزەکەی دابەدەم باوە. (٢) بەوێلخەرجی سامانەکەی خۆیدا بەدەم باوە: (ب) لە ناوبردن. (بەدست باد سپردن)

بە دەم دادان: [چاوگە،ت] (١) قسەلیّ بڕینەوە و بێدەنگ کردن؛ لەدەم ڕاکێشان و لێدان. (ساکت کردن) (٢) وەڵامی ڕەق دانەوە. (تودهن زدن)

بەدەمدا دانەوە: [چاوگە،ت] بەرپەرچدانەوەی قسە. (حرف کسی را قطع کردن)

بەدەمدانان: [چاوگە،ت] (١)بەدەمدا چەسپاندن؛ ئاورەکەی بەدەمدا نا، چزاندنی بە دەمیا؛ (٢) ڕشانەوە.(٣) (ب) شێوەدان؛ ئە و منداڵە چەند لە بابی دەچی دەڵێی بەدەم داینەوە.(گذاشتن روی دهان؛ با دهان گذاشتن)

بەدەمداهاتنەوە: [چاوگە،ت] جوابەجەنگی؛ شەڕەدنەووکێ. (جوابگویی)
بەدەم ڕێگاوە: لەحاڵو لەکاتی ڕێگە ڕۆیشتندا؛ بەدەم ڕێگاوە گۆرانی دەڵێ. (ضمن راه)
بەدەمکەسێکەوە چوون: [چاوگە،ت] (۱ب) بەفریای‌کەسێک کەوتن؛ چوون بۆ ئاریکاری کەسێک؛ (ب) بەدەنگ‌وهاواری‌کەسێکەوە چوون؛ (۲)پێشوازی‌کردن. (بەکمک کسی شتافتن؛ بەپیشواز رفتن)
بەدەمەوەبوون: [چاوگە،ت] (۱) شتێک‌کە بەدەمەوەیە؛ سێوەکەی بەدەمەوەیە. (دردهان بودن) (۲) بوونی‌کات و مۆڵەت؛ زۆرم بە دەمەوەنییە پیربوومە. (مهلت) (۳) بە بەرەوە بوون؛ بەرین‌بوون. (وسعت)(۴) لە بەردەستدابوون و بە دەور و پشتدا هاتن وخزمەت‌کردن. (خدمت کردن) (۵) ئەو بەڕە زۆری بەدەمەوە نەماوە دەدڕێت؛ واتا بەرگەی نەماوە. (استحکام
بەدەمەوەدان: [چاوگە،ت] (۱) بەدەمەوە کردنی خۆراک. (دهن گذاشتن)(۲) ڕوو پێدان و ڕوودارکردن. (رو دادن) (۳) وردە وردە شل‌کردنی‌تەناف. (شل کردن طناب) (۴) ئەو قوماشەکورتە بدە بەدەم لەتێکی ترەوە. (اضافەکردن)
بەدەمەوە ڕۆیین: [چاوگە،ت] (۱) هەڵکەوتن و بەسەرەوە ڕۆیین؛ سەرەنگردان. (سکندری خوردن) (۲) ئەو دیوارە بڕوخێنی زیاتری بەدەمەوە ئەڕوات و ئەیداتەدەمی. (بیشتر شدن؛ اضافەشدن)
بەدەمەوەهاتن: [چاوگە،ت] (۱) لایێک لە دیوارەکە دەڕوخێنی ئەولاکەی تریشی بەدەمەوە دێت. (اضافەشدن وهمراه) (۲) بەفریای کەسێکەوە هاتن. (۳)پێشوازی-لێکردن. (بەکمک آمدن؛ بەپیشواز رفتن)
بەدەم یەکەوەبوون: [چاوگە،ت] (۱) بەهاواری یەک گەیشتن. (بەداد هم رسیدن) (۲) پێکەوە چەسپاو؛ یەکپارچە. (یکپارچە)
بەدەورا هاتن: [چاوگە،ت] (۱) خولانەوەوگەڕان بە دەوری شتێکدا. (دور چیزی گشتن) (۲) لەدەورگەڕان و خۆ بە قوربان‌کردن؛ (قربان صدقەرفتن) (۳) (ب) خزمەت کردن و ئاگالێبون و خەمڵاندن و جوان بەخێوکردن. (خدمت کردن)
بەدەهەن: [ئاوەڵناو] دڵاوا؛ دەسبڵاو؛ دەهەندە و بەهیمەت. (بخشندە)
بەدیارەوەبوون: [چاوگە،ت] (۱) بەدیارۆ بوون؛ شتێ کەدیاربێت؛ لە بەرچاو؛ دیاربوون؛ خویابوون؛ (مرئی؛ پیدا بودن) (۲) بەلاوەدانیشتن؛ ئاگا لێبوون. (نگهداری)
بەدیارەوە دانیشتن: (۱[چاوگە،ت]) (ب) چاوەڕوانی بۆ پی‌گەیشتن و هاوسەری،تاگەڕانەوە و یەک دیتن؛ وەک، چاوەڕوانیی-کچێک و شوو نەکردنی‌تا گەرانەوەی دە-زگیرانەکەی لە دوور وڵاتان . (در انتظار نشستن) (۲) ئاگا لێوونی نەخۆش. (پرستاری)
+ بەر: (۱) ببە؛ دڵشادبەر: دڵشادبە؛ (۲)لەپ؛ بەری‌دەست: لەپی‌دەست. (باش؛کف دست)
+ بەر: [ناو]دەرەوە؛ بەرکەردەی: دەرکردنە-

دەرەوە؛ ئامای‌بەر:هاتەدەرەوە؛ (بیرون).
+ بەر: [ناو]١)ئەو پانایییە کە پاڵە لە دروێنەدا دیارییدەکا بۆ دوورینەوە >پاڵە. (انتخاب عرض درو)(٢) دوورینەوەی یەک کەرت و بێ وچان گرتن (درو یک عرض معین در یک بار)(مەودا؛ ماوە؛ بەری تەنگانە کورتە. (چشم انداز؛ مدت)
بەر: [ناو]قەراغ؛ کەنار؛ لێو؛ لێوار. (کنار)
بەرئاف:[چاوگە،ت]پەڕاو؛ قەراغ زەریا . (کناردریاساحل)
بەرئاڤێتن: [چاوگە،ت] بەرخستن؛ بەر فڕێدان؛ منداڵ لەبارچوون. (سقط شدن بچه)
بەرئاگر: [چاوگە،ت] (١) کوڵەوەژ. (چوب آتش بهم زن) (٢) بەر ئاگر؛ پیشەوە و ڕوو بە ئاور. (روبەروی اتش) بەرئانین:[چاوگە،ت](١) پێشکەش کردن.(پیشکشی) (٢) بەرهێنان؛ سمەرهێنان. (بهرەدادن)
بەرئاو: گیای قناوڵێ؛ بۆ چلکی سی باشە. (مندآب)
بەرئاوەڵە: [ئاوەڵناو] پێش‌بەتاڵ؛ بەرنەگیراو؛ بەر فراوان. (وسیع)
بەرئەندام: [ناو] خۆ دیاری‌کردن بۆ دەنگ - دان و بەرگەم بوون. (کاندیدا)
بەرئەندامی:کاری خۆ دیاری‌کردن بۆ هەڵبژاردن و دەنگدان و بەرگەم بوون. (کاندیدایی)
بەرا: [ناو]بڵا؛ با. (بگذار)
بەرابەرێتی: [ناو،بەرهەمی چاوگە] بەرامبەری؛ ڕووبەڕوو وێستان؛ رەوتی ملانێ و بەرەنگاری و هاوهێزی. (حالت برابری‌و رقابت)
+ بەرات:(١)تاجرێ‌نامەییێکی‌دەنووسی بۆ تاجرێکی‌دی‌کە پارەی دیاریکراو لە نامەکەدا بدا بەساحیبی‌نامەکە (لە قەدیم دا) ئەمڕۆ بانگ هەر بەو شێوە ئیش دەکا و بەو نامەی بانکییە دەڵێن (بەرات) (٢) جەژنی بەرات. (٣) مووچە(مۆچە)ی کرێکار و نوکەر و ڕەنجبەر. (برات)
بەرات: (ف.مشە) بەڵگە؛ ئاوەند؛ دەلیل؛ رەزا- یەتنا مەی گەوران.(رضایتنامه بزرگان)
+ بەرات: [ناو] بەڵگەیێکە کە لە سۆنگەیەوە کەسێک لە کەسێکی‌تری دەوێت‌کە لە کاتێکی دیاریکراودا پارەیێک بدا بە کەسێک یان شوێنێک. (برات)
بەرات‌کێش: [ناوی‌بک]بەرات نووس؛کەسێک‌کە دەروەستە پارەی بەرات لەکاتی دیاریکراودا بدا بە بەرات گر. (براتکش)
بەرات‌گر: [ناوی‌بک](١)کەسێک‌کە پارەی- بەراتەکە لە وادەی دیاریکراودا لە برات‌کێش وەردەگرێ. (برات گیر)
بەرارۆ: دەربێنێت؛ دەرکێشێت. (دربیاورد)
بەڕاڕەوی: [بەند]بەڕاگوزەری؛ بەهەڵکەوت؛لەناکاو. (اتفاقی)
+ بەرازە: [ناو](١)تەختەداری کورت و قەوی لە بەینی کوڵەکە و کاریتەدا؛ سەرکوڵەکە؛ تانج‌کوڵەکە.(٢) ئاغزوونە؛ ئافزوونە. (١.سر ستون.٢.سگک)
بەرازی مێ: ماڵوس. (خوک ماده)
بەرازی نێر: یەکانە. (گراز)

بەراژۆ: [ئاوەڵناو]بەرەوژوور؛ سەرەوژوور. (سر بالا)
بەراژۆیی: [ناو] سەرەوژووری. (سربالایی)
بەڕاست: (۱) بەلای ڕاستدا. (بطرف راست) (۲) بەڕاستی و بێدرۆ. (براستی) بەڕاش: [ناو]جۆرێک چێشکەیە. (نوعی گنجشک)
بەراشۆ: [ناو] بەرشیو؛ جل و بەرگێککە بۆ شووشتن دادەنرێت. (رخت برای شستن. رخت چرک)
بەراشە: [ناو]جۆرێک باڵندەیە. (نوعی پرنده)
بەراڤ: پەڕاو؛ قەراغ زەریا. (کناردریا،ساحل)
بەراڤیتن: [چاوگە،ت] بەرهاوێژتن؛ بەرخستن؛ بەر فڕێدان. (انداختن جنین)
بەراڤێژک: [ناو] بەرهاڤێژک؛ زێڕەوشان. (زرافشان)
بەڕاکردن: بەغار؛ بەهەڵاتن. (با دویدن)
بەراگر: (۱) بەرئاگر. (۲) کۆڵەوەژ. (۱)جلوآتش.(۲)چوب بهمزدن آتش‌تنور)
بەرامبەری‌کردن: (۱)وەک یەک‌هاتنەوە و یەکسانی. (یکسان بودن)(۲) بەربەرەکانی کردن؛ و نەبەزین. (رقابت)
بەرامێل: [ناو،ت](۱) بەرانپیل؛ بەرهەڵبێنە. (پیشبند) (۲)[چاوگە،ت] بەرانبەری کردن؛ بەرامبەرەکی.(۳) بەرانبر. (برابری ورقابت؛ پیش افتادن و دور زدن)
بەران‌بازی: [ناو] شەڕە بەران. (جنگ قوچ)
بەرانبەربوون: (۱) ڕوو بە ڕووی یەک بوون. (۲) هاوتابوون؛ هاوکێش بوون؛ هاو ئەندازە- بوون؛ هاو قەدبوون. (۳) (بەران بەر بوون)(ب)کاتی بەران بەردان بۆ نێو مێگەل.
(روبەروی هم بودن؛ برابر بودن؛رهاکردن قوچ بەمیان‌گله)
بەران بەردان: (۱) بەران کردنەنیو مێگەل. (تگەرا با گلەهمراه‌کردن)
(۲) بەرانبەر دان. حاڵەتی بە یەکگرتن؛ هەڵسەنگاندن؛ پێکگرتن؛ ڕووبەروو دانان (مقابله)
بەرانبەری‌نەکردن: بەرگەی شتێک نەگرتن؛ نەواندن؛ کۆڵدان؛ بەزین؛ هێز پێنەشکان؛ هاوسەنگ نەبوون؛ هاوشان نەبوون. (مقاومت نکردن. برابری نکردن)
بەران‌پۆز: پۆزبەران؛ لووتبەران؛ کەپوی کووڕی دەرپەڕیو. (دماغ عقابی) بەرانکێ: [ناو]بەرانەک؛ تلیامەزن؛ قامکە گەورە. (انگشت شست)
بەرانە جەنگی: (۱) بەرانی تایبەت بۆ شەڕ.(قوچ جنگی)(۲) شەڕە بەران. (جنگ قوچ)
بەرانەک: [ناو] قامکە گەورەی دەست؛ تلیا مەزن. (انگشت شست)
+ بەرانی: بەسەر لە یەک دانی‌کەڵ و حەیواناتی دیکە؛ کشانەوە دواوە بۆ خۆ بە یەکدادان.(هاڕەی گۆ و دوو قرانی، لێک دەکشانۆ بەرانی)(فۆلکلۆر). (شاخ بەشاخ)
بەڕانی‌خۆدادان: (ب) پەشیمان بوون و داخ و حەسرەت دەربڕین بۆ لەدەس چوو بە دەست بەسەر ڕاندا دان. (کنایەی اظهار تأسف و بادست بەزانو کوبیدن)
بەراوان: [ناوی‌بک]پاڕێزەر؛ چاودێر. (محافظ)
بەڕاوەبەر: [ناوی‌بک] ڕێبەر؛ بەڕێوەبەر.

(مدیر)
بەراوەرد: (١) هەڵسەنگاندن لەگۆتره. (برآورد) (٢) هاتنـەدی؛ ئاواتـەکـەم بـەراوەرد بـوو. (رسیدن بەآرزو) (٣) بـەراوەردن؛ دەرهێنـان؛ ڕیشەش بەراورد؛ ڕیشەی دەرهێنا.(درآوردن)
بەراوێژ: [ناوی‌بـک]بـەرهـاوێژ؛ بـەرفڕێـدەر؛ ئاژەڵی‌که بەردەخا. (بچەانداز)
بەڕاوێژ: [ئاوەڵناو] خاوەن ڕاوێژ؛ بەتەگبیر. (بـا تدبیر)
بەراویژتن: [چاوگە،ت] بەرخستن؛ لەبارچوون؛ بـەر هـاوێژتن. (بچـەانـداختن و سقط شدن)
بەراویژتوو: لـە بـارچوو؛ بـەرهـاوێژتوو؛ بـە-رخستوو. (بچەانداخته)
بـەراویلکـە: [نـاو]بـەرگاییلکـە؛ بـەرگاییلـە؛ جۆرێک چۆلەکەیە کەکاتی‌شێو بڕینـی زەوی لە نزیکی‌جوتیار کرم لە زەوینی‌تازە شێو بـڕاو هـەڵـدەگـری و دەی چنێتـەوە. (اسـم پرندەایست)
بەراهک: بەراهی؛ بەرایی. (دیدگاه)
بـەرایـی: (١) پـەژرانـدن و فتـوا دان؛ دڵـم-قەبووڵ‌ناکا: دڵم‌بەرایی‌نادا. (قلباً قبول کردن) (٢) سەردەلیل؛ سەرکاروان؛ پێشەنگی‌کاروان؛ پیشـەوەی ڕانـە مـەڕ؛ بـەرفراوانـی. (پیشـرو کاروان؛ وسعت)(٣) قۆچەقانی؛ بەردهـاوێژک؛ بەرەقانی؛ بەرەقان.(فلاخن)
بەراییل:<بەرایی. ١.و٢.
بەربات: [ئاوەڵناو]بەرباد. (برباد)
بەرباد بوون: [چاوگە،ت]تەفر و توونـا بـوون؛ لەناو چوون؛ بەفیڕۆچوون (بربادرفتن)

بـەربچـاڤ: لـەبـەرچاو؛دیار؛بـەرچـاو؛ خویا.(جلوچشم)
+ بە ربار: (١)بە رپرس. (مسئول)(٢)گـوێ‌لـە-مسـت.(گـوش‌بفرمـان) بـەربـاران: (١) لـە ژێرباراندا. (زیر باران) (٢) چەتـر؛ سـەیـوان. (چتر)
بە رباری: [(١) بە رپرسی. (مسئول) (٢) گوێ-ڕایەڵی؛ گوێ‌لەمستی. (شنوا)
بـەربـای‌گـوێ‌کـەوتـن: [چاوگـە،ت] سووسـەکردنـی دەنگوباسـێ‌؛هەسـت-کردن.(حس‌کردن؛ باد بەگوش رساندن)
بەربایی: ئاشکرابوون؛ خەبەری‌ڕوداوێـک کـە بڵاو ببێتەوە. (برملا)
بەربچاڤ: [ناو]سەرکار؛ (ئـەمینـدار)(١) ئـەو کەسە ڕادەی مافی ئاغا، یا دەوڵەت لـە مـاڵی کاسب و ڕەنجبەران دیاری دەکـا. (ممیـز)(٢) دیار؛ خویـا. (پیـدا)(٣)گرینـگ؛ لـە بـەرچـاو. (چشمگیر)
بەربچان: ئەوەی‌کەڕەفتار و ئاکـاری لـە خـە ڵک نەچی.(آنورمال؛دارای‌رفتار غیرعادی)
بەربخـوار:(١)سـەرەو ژێـر؛ ڕوو بـەخـوارەوە. (سراشیب؛ روبە پایین)
+ بەربڕ: [ئاوەڵناو+ناو] (١) بەربەند؛ بـەرلـی-بڕینـەوە. (سـد؛ مـانع)(٢) بـەرانبـڕ دانـەوە، پێشـکەوتـن و دەور دانـەوە لـە ڕێگـادا. (دورزدن)(٣) کەسێک‌کە بەرانبڕ دەداتەوە یـا پێش بە کاریان کـەسـێک دەگـرێ. (حالـت پیشی گرفتن) (۴)
هەر شت کە بەرد دەبڕێت؛ کەسێک‌کە بـەرد دەبڕێتەوە . (سنگ بر)

بەربڕینەوە: [چاوگەت] پێش پێگرتن؛ نەهێشتن و ئیجازە نەدان؛ بەرهەڵستدانان لە بەر ڕێدا. (جلوگیری)
بەربژوور: سەرەوژوور. (سربالا)
بەربژێر: (١) بەردهەڵبژاردن لە دانەوێڵە و زەوی؛ نیسکەکە بەربژێر بکە. (سنگ-جداکردن) (٢)[ناوت] بەربژێر؛ بەرەوخوار؛ سەرەوخوار. (سراشیب) (٣) بەرد هەڵبژێر. (کسی کەسنگ جدا می کند)
بەربسک: [ناو] ئەگریجە؛ قژی لاسەر. (گیس طرفین صورت)
بەربڵاو: [ئاوەڵناو]پێش ئاواڵە؛ پان وبەرین؛ بەرنەگیراو. (وسیع)
بەربۆر:کەسێک کە تووشی گێچەڵێ بووە و لێی ڕزگارنابێت. (گرفتار مخمصەلا علاج)
بەربوار: [ناوت](١) بەربوارد؛ ساڵێ قسربوونی ئاژڵ. (یکسال نازایی)(٢)بەر بوار؛ لەسەرڕێ؛ لەسەربوار و بەرەگە.(گذرگاە)
بەربووز: [ناو]چۆغە؛ چۆخە؛لەبووزووچێکراو. (لباسی از شال دستباف محلی)
بەربووق: [ئاوەڵناو] ژنی بەدکار و خۆفرۆش؛ جننە؛ جوننە. (جندە)
بەربووکانە: خەڵاتی زاوا بۆ شاییگێڕ لەکاتی گەیشتنی بووکدا.(خلعت داماد بە مطرب)
بەربوونەوە: [چاوگەت](١) دیسان بەربوون؛ (دوبارەرها شدن) (٢) کەوتنە خوار؛ خلار بوونەوە لە سەرەوە. (افتادن)(٣)ئاوربەربوونە-وە. (سرایت)
بەربەت: [ناو]ئامرازێکی مۆسیقایە؛ عوود. (بربط؛عود)

+ بەربەڕ: [ناو]قەومێکی دوا کەوتوو لە شارسانییەت لەباکووری ئەفریقا. (ب) وەحشی و بێفەرهەنگ. (بربر)
بەربەرۆژگ: [ناوت]بەربەڕۆچکە؛ شوێنی-بەرهەتاو؛ خۆرگر. (روبەآفتاب)
بەر بەروو: [ناو]بەر بەرۆک. (یقە)
بەربەرەڵا: [ئاوەڵناو]پێش نەگیراو؛ بەرئاواڵە. (ب) بێخاوەن. (آزاد. بیمانع)
بەربەری: [ناو] (١) دوژمنایەتی. (دشمنی(٢) چاوڵێکەری. (هم چشمی)
بەڕبەڕی: [ناو]جۆرێ کولێرەی درێژ و قەوی. (نان بربری)
بەربەزە: تاڵان کردنی ماڵێ دوژمنان. (غارت مال دشمنان)
بەربەسەر: بەربەژوورقە؛ بەرەوبان؛ سەرەو ژوور. (روبەبالا)
بەربەسکردن: [چاوگەت](١) پێشگرتن؛ بەربەست کردن. (مانع شدن) (٢) هەڵکێشانی بەن لە زاخاودا بۆ مانەوە و بەردەوامی ڕەنگ. (نخ را در مواد فرو کردن برای دوام رنگ)
بەربەگوار: [ناو]ئاژەڵێک کە گوشتێکی زیادیی وەک گوڵنیگ لە بەر ملیدایە. (گوسفندی کەگردنش گوشتی گوشوارەمانند دارد)
بەربەڵاکردن: [چاوگەت]بەلاگێڕکردن؛ بە قوربان کردن. (قربان و صدقەرفتن)
بەربەند: [ناوت](١) سەد؛ بەنداو؛ لەمپەر؛ ئاوبەند؛ (سد) (٢)ژێرچەنە؛ خشڵی ژێر چەناکەی ژنان. (زیور زنانە)
بە ڕبە نەپێوان: پۆیتەپێنەدان؛ بایەخ پێنەدان؛

بە چ نەگرتن. (اهمیت ندادن)
بەربەهەڤ: [بەند+ ئاوەڵناو]بەرانبەر؛ ڕووبەڕوو. (روبرو)
بەربەیار: [ناو] بوورە؛ وەک چاندنی گەنم لە زەویی نەکێڵراودا.(زمین‌شخم نشده)
بەربێر: [ناو]شوان. (چوپان)
بەربێژ: (١)[ناو] پێش وتار و سەرەکی؛ (دیباچە) (٢) [ئاوەڵناو] زۆربڵێ؛ فرەوێژ؛ چەنە درێژ؛ درێژ دادڕ؛ پڕبێژ. (پر حرف)(٣) [ناوی-بک] مزگێنی‌دەر؛ موژدەهێنەر.(مژده‌آور.)
بەربیست: سەرەتای‌لاوی؛ تەمەن لە بیست ساڵ کەمتر. لە هاوتای(تین ئیجێر)ی ئینگلیزی وەرگیراوە. (کمتر از بیست سالگی)
بەربێندە: [ناو]بەربێن؛ بەن‌کەڵەوە.(نخ چنبر گاو)
بەرپابوون: [چاوگە،ت]ڕوو دان؛ قەومان؛ دروست بوون؛ ساز بوون. (شەڕ بەرپابوو؛ شەڕ هەڵسا؛ شەڕهەلایسا. (برپا شدن)
بەرپاڵ:[ناو]قەدپاڵ؛داوێنی‌کێو.(دامنەی کوە)
بەرپان: [ئاوەڵناو] بەرین؛ دووبەر؛ قوماشی‌کە بەری زۆر پان بێت. (برپهن)
بەرپشت: [ناو]کورتانی سەر پشتی کۆڵ هەڵگر. (پالان حمالی)
بەرپرسییەتی:حاڵەتی‌دەروەستبوون. (ب) ڕەوتی سەرۆکایەتی. (حالت مسئولیت)
بەرپشین: [چاوگە،ت]بەرپشێن؛ تووچاندن؛ توو وەشاندن. تۆڤ‌هاوێتنا پەرێزی. (تخم پاشی)
بەرپۆز: بەرلووت؛ بەرانبەر؛ بەردەم. (در برابر؛ جلو دماغ)

بەرپەرچ‌دانەوە: [چاوگەت](١) قسە لێبڕین و جواب دانەوە.(صحبت‌قطع کردن)(٢) بەرانبڕدانەوە.(راەسدکردن)
بەرپێش کرن:[چاوگە،ت]پێشکە شکردن. (پیشکش‌کردن)
بەرپێن: [ناو]پاشقول؛ پێ وەبەر پێ‌دان. (لنگ)
بەرپێوار: [ئاوەڵناو] گوم؛ نادیار؛ بزر. (گم)
بەرتا:بەرەتا: [ناو،ت]گەنە تا؛ سووکە تەب و لەرزی پێش نۆبەتێ. (پیش تب)
بەرتاسە: [ئاوەڵناو] بەتاسە؛ ئارەزوودار. (آرزومند)
بەرتاشت: [ناو،ت]بەرچاشت؛ بەرتێشت؛ بەرچا؛ بەرقەندە؛ نانی بەیانی؛ بەرقلیان؛ ناشتایی. (صبحانه)
بەرتر: [بەند]پێشتر؛ لەمەوبەر؛ بەر لە ئیستا. (قبلاً؛پیشتر)
بەرتل: [ناو]متە؛میتە؛ میچکە؛ هەر شت کە لە هەڵماتێندا دادەکرێ بۆ یاریی مێشێن. (نشانەبرای تیلەبازی)
بەرتەر: [بەند]بەرتر؛ پێشتر؛ لەمەوبەر. (قبلاً)
بەرتەسک: [ئاوەڵناو] کەم پانایی؛ بەرتەنگ-؛کۆلانی بەرتەسک: باریک؛ قوماشی بەرتەسک: کەم بەر. (کم عرض)
بەرتەق: بارتەقا؛ بەقەد؛ هێندەی؛ ئەوندەی. (اینقدر)
بەرتەلان: (١)(بەر تاشە بەردان،(تەل: بەرزایی). بەر واتا: (سا، ژێر، بن، پاڵ؛ پەنا). پەنای بەرد. (سایە؛ پناە سنگ) (٢) بەر ڕەوەزی بەرز؛ بەر بەردی قیت و قووچی

سەرکێوان. (پای‌دیوارەی سنگی)
بەرتەنگ: [ئاوەڵناو]١) تەسک؛ بەرتەسک؛
کوڵانی بەرتەنگ: کوڵانی باریک. (تنگ)
(٢)[ناو] بەر تەنگە؛ قایشی ژێرسینگی ولاخ
کاتێک کە زین دەکرێت. (تنگەزین)
بەرتەونانە: [ناو]گۆرانی تایبەت لە کاتی
تەون کردندا. (آواز مخصوص فرش
بافتن)
بەرتیل‌خواردن: [چاوگە،ت]ڕێشوەت
وەرگرتن. (رشوەگرفتن)
بەرتیلخۆر: [ناوبک] وەلیڤەتخۆر؛
ڕیشوەتخۆر. (مرتشی)
بەرتیل‌کردن: [چاوگە،ت](ب) پارە و ماڵ لێ-
کێشانەوە؛ موفتەخۆری و لەسەرسکی
کەسێک لەوەڕان. (سر کیسەکردن)
بەرجا: [بەند]بێجگەلە؛ جگە؛ جگەلە؛ با
بمێنێ. (بجز؛ بماند)
+ بەرجل: [ئاوەڵناو] بەرچاوتەنگ. (تنگ‌نظر)
بەرجڵانەکێ: [ناو]جوڵانێ؛ هەلۆرتک.
(تاببازی)
بەرجلیێتی: بەرچاوتەنگی؛ ڕژدی؛ چکووسی.
(تنگ نظری)
بەرجەستە: [ئاوەڵناو] (١) هەڵکەوتە؛ مومتاز.
(٢) قوت؛ بەرز؛ زۆپ. (برجستە)
بەرجەونگ: [ناو]بەرجەوەن؛ ڕوانگە؛ دیمەن؛
بەرچاو. (منظرە)
بەرجێ: [بەند]بەرجێ؛ بەرجا؛ بێجگەلە؛
جگەلە؛ بابوەستێ. (بماند؛ بجز)
بەرجیس: [ناو]ناوی ئەستێرەی موشتەری.
(ستارەمشتری)

بەرجینک: [ناو]بەرچیغ؛ ئەستوندەکی‌چیغی -
مەڕ و ماڵات. (دیرک چادر)
بەرچاو تاریک‌بوون: [چاوگە،ت](١) (ب) زۆر
تووڕە بوون و ئاگا لە خۆ بڕان لە تووڕەیی‌دا.
(خیلی عصبانی شدن)(٢) هیچ نەدیتن لە
بەر بیستنی خەبەری ناخۆش و دڵتەزێن.
(جلو چشم تاریک شدن)
بەرچاوتێر: [ئاوەڵناو] دڵ‌ئاوا؛ دەستو دڵباز؛
دژی چکووس. (مستغنی)
بە رچاوتێری: [ناوبەرهەمی‌چاوگە]دڵ‌فراوانی؛
دڵ‌ئاوایی. (استغنا)
بەر چاو و دەم کەوتن: (ب) بەچاوی پیسەوە-
بوون؛ پێکران بەچاوی پیس. (چشم زخم
خوردن)
بەرچچاک: [ناو]تریان؛ بەرچنۆک؛ بەرچن؛
بەرچنە؛ قەرتاڵەی میوەچنین. (سبد
میوەچیدن)
بەرچۆ:کارێکی دژوار کە هەموو کەس بۆی
نەکرێ. (کارسختی کەاز همەبرنیاید)
بەرچۆکنان: [چاوگە،ت] ژێرچۆکنان؛
زەوت‌کردن؛ داگیرکردن. (غصب کردن)
بەرچۆڵەمە: [ناو]بەر چێڵە؛ پێستی‌شۆڕەوە
بووی ژێر ملی گا. (پوست زیر گردن گاو)
+ بەرچەپ: [ئاوەڵناو+ناو،ت] مێملێ؛ دژ.
(آفت)
+ بەرچەق: [ناو]دەستە خنجێر و
شمشێر؛مشتووک.(دستەخنجر و شمشیر)
بەرچەنگ: بەردەست. (جلو دست)
بەرچیت:>پەردە؛ پەردەی جیا کردنەوەی
خانوو یان ڕەشماڵ‌کە پیاوان لەژنان

جیادەکاتەوە. (حائل؛ پردەمیان چادر)
بەرچیچک: [ناو]نزگەرە. (سکسکە)
بەرحوزور: [بەند] لەبەرانبەر و لە خزمەتا؛ لەخزمەت دا؛ لە حوزووردا؛ لە ڕووبەڕوودا. (درحضور)
بەرحەق: [ئاوەڵناو] حەق‌بەدەست؛ حەقدار؛ لە سەرحەق؛ حەق؛ ڕاست. (برحق)
بەرحەلینگ: [ناو]بۆتە؛ بۆتەی بەردین؛ دەفری تاوندنەوەی کانزا. (بوتە)
بەرخ ئاهو: [ناو]کار مامز. (برەآهو)
بەرخدان: [ناو]پزدان.مناڵدانی مەڕ.(رحم-گوسفند)
بەرخستن: [چاوگەت] (۱) وە پێش خستن بۆ ڕێز لێگرتن. (جلو انداختن)(۲) نان خستنە بەر سەگ. (نان پرت کردن جلو سگ) (۳) بەر هاویشتنی تۆلدار. (بچەانداختن)
بەرخستن: [ناو] نەخۆشینی بەرخستن، تایبەتی ئاژاڵە کە بۆ ئینسانیش گیرۆی هەیە بە ناوی (یاوی ماڵت)؛ ناوی عیلمیەکەی(بڕو سلۆز)ە. (تب مالت)
بەرخ خنکێنە: [ناو]گیایێکی (نووسەک و چەسپانە) لە مێرگدا دەڕوێ. (نوعی گیاەچسپناک)
بەرخوار: [ئاوەڵناو] پێش چەوت؛ زەوی-لارەولار و ناڕیک؛ قوماشی‌کە لار ببڕ درێ. (کج)
بەرخواردن: (۱) تووش‌بوون؛ گەیشتنە یەک. (بهم رسیدن) (۲) گران هاتن؛ پێم بەری خوارد(برخوردن) (۳) بەرخواردن: لە سەمەر و (بەر) خواردن. (از بهرە خوردن)
بەرخوەدان: سەرنج‌دان؛ تماشاکردن؛ ڕوو تێکردن؛ بەراخوەدان. (نظر کردن)
بەرخوەر: بەرخۆر؛ (۱) کەڵک؛ سوود؛ مفا. (مفید) (۲) لە سەمەرخۆر؛ بەرهەم خۆر. داهات‌خۆر. (از بهرە خور) (۳)گران‌هاتن؛ قسە یا هەر شت کە دەبێتە هۆی سوکایەتی و تەوهین (برخواردن). (برخوردن)(۴) بەر ڕۆژ. (رو بەآفتاب)
بەرخە بەران:[ناوت]کاوڕبەران؛ کاوڕی نێر. (برمنر)
بەرخەفج: مۆتەکە؛ بەرخەفچ؛ سەنگ سوار بوون لە خەودا. (کابووس)
بەرخەکەم: (۱) بەرخەکەی من.(۲) شو بهاندنی منداڵ یا کیژۆڵە بە بەرخ.(هەی لاوە لاوە بەرخەکەم لاوە). فۆلکلۆڕ. (برەکوچک)
بەرخەلەوان: [ناوت]شوانی‌بەرخەل. (چوپان-برە)
بەرخەمێ: [ناوت]وەرەما؛ بەرخی مێ. (برەمادە)
بەرخەنێر: [ناوت]وەرەنێر؛ بەرخەبەران. (برمنر)
بەرخەساوا: [ناوت] ئەملک؛ بەرخی تازە زاو. (برمنوزاد)
بەرداسی: [ناو] دەغلێک‌کاتی دروێنەی هاتبێت. (مزرعەغلات رسیدەبرای درو)
بەر داس‌نەکەوتن: دەغڵی کەم باڵا کە بە داس نەدروێتەوە. (دم داس نیافتادن)
+ بەردان: (۱) وەختی دەست لێک بەردان و جیا بوونەوە. (جدا شدن)(۲) ئازاد کردن. (رها کردن)(۳)بەر دان: سەمەر و فایدە دان. (بهرە

دادن)(۴) وەبــەر دان؛ دارەکــەی بــەردە: وەبەردە با نەکەوێت. (حایل کـردن) (۵) وە-بەردان:کردن بەژێرسـەیـارەوە. (زیرگـرفتن)
بەردانک: بەردامـێن؛ دانـک: دانـگ: دامـین، خواروو؛ دانگی چیا: داوێنی چیا. (دامنه)
+ بەردانەوە: [چاوگە،ت](۱) با لـە کونێکـەوە بەتاڵ کردن؛ بای تـەگـەری سـەیـارەکـەی بەرداوە. (خالی کردن)(۲) خلارکردنەوەی لـە سەر بۆ خـوار؛ تۆپـەکـەی بـەرداوە: خـلاری کردەوە؛ کەوتنەخوار؛ بەربوونەوە؛ ئاولە شێلە-گــە داخســتن وبــەردانــەوە. (پــائین انـداختن)(۳)بـۆن‌بـەردانـەوە: بڵاوکردنـەوە . (پخشکردن)
بەرداوەتی: [ناو]گۆرانی داوەت. (آواز عروسی)
بــەردایــی: [نــاو] (۱) بــەردەڵــان؛ پڕلەبەرد.(سنگلاخ) (۲) بـەربـووگ؛ ڕهـابوو؛ بەرەڵابووگ؛ بەرەڵابووگ؛ بەردراو؛ وێڵ کراو. (رهاشده)
بەرد بـاران: [نـاو]بـەرد بـە سـەردا بارانـدن؛ سـەنگـەسـار؛چەشـنێ سـزای شـەرعییـە. (سنگسار)
+ بەردبڕ: [ئاوەڵناو+ناو] (۱)هەر شت توانـای بڕینـیبـەردی هـەبێـت. (۲) کـەرەسـتەی بەردبڕین.(۳)کەسێک کەکـاری بـەرد بڕینـە. (سنگ بر)
بەردبڕی: (۱)[ناو] کاری بەرد بڕین و بەردبڕ. (۲) توانــایی بڕینــی بــەرد. (۳) کارخانــەی بڕینی بەرد(۴) مەتە و کەرەستەی بەردبـڕی؛ مەتەی بەرد بڕین.(سنگ بری)
بـەرد بژێـر: (۱) ئـەونیسـکە بـەرد بژێرکـە؛ بەردەکەی جیا کەوە. (جدا کردن سنگ)
(۲) زەویـەکـەی بـەردبژێـر کـردوە و پـاکی کردوە تەوە لەبەرد. (چیدن سنگ زمـین) (۳) کاری بەرد بژێرکردن. (کارجداکردن‌سنگ)
بەرد بەردانێ: [ناو](۱) قـەمچـێن؛ بـازەڵـێن. (بازی‌با سنگ؛یک قول‌دو قول)
(۲) بەرد بەسەر بەردەوە بەند نەبوون: هیچ بەسەر هیچەوە نەمان. (ب) وێرانبـوون؛ کاول بوون.(سنگ‌روی‌سنگ بند نبودن)
بەردتاواندنەوە: (ب) کەسێک توانای خواردنی هەموو خۆراکێکی ببێت و گرفتی پـێ نـەکـا. (سنگ هضم کردن)
بەردخستنە بەرپا: چـەت خسـتنە کاریٚ؛بـە-رگری لـە ئـەنجـامی کـاریٚ؛ بـەرهـەڵسـت دروستکردن بۆ ئەنجـامی کارێـک. (سـنگ جلو پا انداختن)
بەر دڕ: [ناو] جل و بەرگێک کە بۆ پێشگیری لە دڕانی لێباسی‌چاک لە بەردەکرێت؛ جـل و بەرگی‌کار.(لباس‌کار)
بەرد ڕێژ: [ناو]سەنگ‌فەڕش؛ داپۆشینی زەوی یا شەقام بە بەرد؛ بانوان. (سنگ فرش)
بەردڕێژکردن: [چاوگە،ت]جێگایێک بە بـەرد داپۆشین وەک سەنگ‌فەرش . (سنگ فـرش کردن)
بەردشکێن: [ئاوەڵناو+ ناوی‌بک](۱) پیـک یـا هەر شت کە بەرد بشکێنی. (۲) کەسێک کە بەرد دەشـکێنی. (۳) (ب)کـەسـێک‌کـەبـەرد ڕێک دەکـات بـۆ کـاری سـاختومان‌سـازی. (سنگ شکن)
بەردکردنە ئاو: (ب) ڕوحم و بەزەیی ڕاکێشان بەلای خۆدا. (کنایی، رحم وشـفقت کسـی را

برانگیختن)
بەردکوڵاندن: [چاوگە،ت](ب) کاری بێ سوود و موفا کردن.(کنایی،کار بیهوده)
+ بەردڵ: تیکەیێکم لە و بیسکویتە خوارد بەردڵی گرتم؛ لە ئیشتیا کەوتم. (رفع گرسنگی)
بەردلک: [ئاوەڵناو] ئۆفلاز؛ نازەنین؛ خۆشەویست. (محبوب)
بەرد لە ئەژنۆ دان: [چاوگەت] (ب) پەشیمانی لە کار و کردموە.(سنگبەزانو زدن)
بەرد لەسەردانان: [چاوگە،ت](ب) دیزەبەدەرخۆنە؛ شاردنەوە و لە بیر بردنەوە و باس نە کردنی مەبەستێک. (سرپوش گذاشتن)
بەرد لێبارین: [چاوگە،ت] (ب) تووشی بەڵا و موسیبەت بوون؛ بەردباران بوون؛ (کی تەفرەی داوی بەردی لێباری) (فۆلکلۆر).
(دچار مصیبت شدن سنگسار شدن)
بەردۆش: (۱) تەکان‌دان. هەژاندن. (تکان دادن) (۲) بەرهەڵبێنە. (پیشبند)
بەردوولاقێ: [ناو]هەواو بەستەییێکە، ژنان لە بەر خۆیانەوە، لەکاتی خوریڕستن و ڕایەخ چێکردندا دەیلێن؛ بە شێوەی بەرتەونانە.
(آهنگی است)
+ بەردۆلیان: [ناو]بەرئاوێ کە لە دۆڵیانی ئاشەوە دێت و لە ژێر پەڕەی ئاشەوە دەرژێتەدەرموە. (آبیکەاز آسیاب بیرون میر یزد)
بەردوئەسێ: [ناو،ت]ئەستێوبەرد بەردوچەخماخ. (قطعەآهن و سنگ آتش زنە)
بەردوو: [ناو،ت] بەر دووگ؛ شوێنی بێ مووی ژێر دووگ. (زیر دنبە)
بەردووگ: [ناو،ت] ئەو جێگا لە دووگ کە بە ڕانی مەڕەوە دەنووسێت و مووی نییە. (جای بی موی دنبە)
بەردە: (۱) ئەو تاپۆ بەردە، ئاسن نییە؛ (سنگ است) (۲) شو بهاندن بە بەرد؛ ڕەقە دەڵێی بەردە. (مانندسنگ‌است) (۳) ڕهای کە؛ بەریدە. (دەبڕو بەرۆکم بەردە). (رها کردن) (۴) بیدە دەمی؛ وەبەریدە؛ جارەکە شێو کە بوورەیشی بەردە واتا وەبەریدە. (اضافەکن) (۵) دارە کە بەری زۆرە کۆڵەکەی بەردە، کۆڵەکەی وەبەردە؛ (حایل کردن) (۶) کویلە؛ خولام. (بردە)
بەردەئاش: [ناو،ت]بەرد ئاسیاو؛ بەردێکی سەخت و ڕەقە و (سیلیسیە) دەی‌تاشن و دەیکەن بە هارە بۆ هاڕینی دانەوێلە؛ هارەی ئاش. (سنگ آسیاب)
بەردەبێڵ: [ناو]مەڕی سێ‌ساڵە.(گوسفندسەسالە)
بەردە خوێ: [ناو](۱) بەردێکە پان کە خوێ دەکەن بەسەریدا بۆ ئاژاڵ. (سنگ نمک پاشیدن برای حیوانات) (۲) بەردی خوێلێن؛ بەردی خوێ کە لە (سۆدیۆم و کولۆڕ) چێ بووە؛ خوێی مەعدەن(کانگا) کە وەک بەرد وایە. (سنگ نمک)
بەردەخوین: بەردی‌خوێن: [ناو]جۆرێک بەردە.(حجرالدم.سنگ خون)
بەردەرکانە: [ناو]پارەییێک کە لە زاوا وەردەگیرێ تا درگای ماڵی بووکی لێ‌بکەنەوە.(پول‌گرفتن ازداماد جلو خانەعروس).

بەردەزوورک: [ناو]بەردەزووره؛ بەردەزبره؛ بەردێکه له هەسان زبرتره بۆ تیژکردنی دەمەتیخ. (سنگ خارا)
بەردەسپیله: [ناو]بەردەچەرمەڵە. (سنگ سفید)
بەردەستک: [ناو]دستەکەوشە؛دەستەندوو؛ دەستەمشتە؛ جێگای دەستپێوەگرتن لە سەرباسکێش لە شێو بڕیندا. (جای دست گرفتن در خیش)
بەردەسماته: [ناو]بەردەماتە؛ بەردی جەهەندم؛ هەسان؛ بەردیتێخ تیژکردن. (فسان)
بەردەسمباده: [ناو] بەردەچخماخ کە بە قاڵب و چەسب دەبێتە تەختە بەردێکی ناسک و بە جەغر دەیبڕنەوە بۆ سەر مەکینەی سومبادە بۆ ساوینی کانزا و شتی دی. (سنگ سمباده)
بەردەسووری: تیرەییێکی کوردن لە ئێران، لە مەحاڵی بەردەسوور. (اسم طایفه‌ایست)
بەردەسەبر: [ناو]بەردێکی ئەفسانەیی کەقسەی بۆ دەگێڕنەوە هەتا دە-قەڵشێ.(سنگ‌صبور)
بەردەفڕکێ: [ناو](۱)بەردخستن بۆنیشانە یان بویەکترین؛ بەرد هاویشتنی زۆر. (بهم سنگ اندازی کردن) (۲) بەرد فڕێدانی لەسەریەک. (سنگ اندازی پیاپی)
بەردەفرۆشی: [ناو،بەرهەمی چاوگە]کاری فرۆشتنی کۆیلە. (بردەفروشی)
بەردەڤ: [ناو] دەمڕاست؛ نوێنەر؛ قسەزان. (سخنگو؛ نماینده)
+بەردەڤک: (۱)هاودەم؛ هاوڕاز. (همدم) (۲) موننە؛ مودنە؛ دەمنە.(چوب سیگار)(۳)لەلایە-ن کەسێکی‌ترەوە ئاخافتن و دووان.(سخنگو بجای‌کسی)(۴)سەربار؛ موزاحیم. (مزاحم)
بەردەڤکر: [ناو] قلیاندار. (قلیاندار)
بەردەقسڵ: [ناو،ت]بەردێک‌کە لە ناو ئاوری بەتین‌دا دەبێتە قسڵ؛ بەردەئاهەک. (سنگ آهک)
بەردەکۆڵەکە: [ناو،ت]بەردی پانی ژێر کۆڵەکە؛ بەردی ژێر وێستوون. (سنگ زیر ستون)
بەردەگونجه: [ناو،ت]بەردێکی‌کونه دەیکەنە گونجەی حەوز و ئەستێر. (سنگ آبرفت)
بەردەگێچ: [ناو،ت]بەردێ کە بە گەرما پێدان لە کووره دا دبێتە گەچ (گێچ). (سنگ گچ)
بەردەمانگ: [ناو]جۆرێک بەردیبە-نرخە.(سنگ‌قمر.حجرالقمر)
بەردەمۆره: [ناو]خشتێکی چکۆلانەیە کە لە مەزهەبی شیعەدا وا ڕەسمە بۆ موبارەکی لە سوجدەی نوێژدا نێوچاوان دەنێنە سەری. (مهر نماز)
بەردەمووکه: [ناو]دەمامک؛ نیقاب؛ دەمۆکانه؛ دەمکانه؛ دەم و لووت پێچ. (صورتک‌نقاب)
بەردەمەڕمەڕ: [ناو](۱) بەردێکی جوان و ڕەنگاوڕەنگ بۆ نومای‌بینا بەکەڵکدێ. (۲) بەردێ کە هەڵماتی لێ‌چێ‌دەکەن. (سنگ مرمر)
بەردەنگ: [ناوی بەر]بیسەر؛گوێگر. (مخاطب)
بەردەنما: [ناو]بەردەنوێژ. (سنگ نماز)

بەردەنووس: [ناو](١) لەوحی بەردین. (٢)نوسراوەی سەربەرد. (سنگ نوشته)
بەردەوام: [بەند] بێبڕانەوە؛ هەمیشە؛ دایم؛ بێبڕانەوە. (مدام)
بەردهەڵکەن: [ناوی‌بک]کەسێک‌که لەکان (مە عدە ن) بەرد هەڵدەکەنی؛ بەردهەلقەن. (کسی کەکارش در آوردن سنگ از کان است)
بەردەیی: [بەرهەمی چاوگە]حاڵەتی بەردبوون؛ کۆیلەتی؛ خولامی. (بردگی)
بەردی‌پا: [ناو]سەنگی‌پا؛ بەردێکی (سیلیسیە)ڕەش و ناو کفەڵە بۆ شۆردنی‌ژێر پێ بەکاری دێنن لە گەرماودا. (سنگپا)
بەردی‌ترازو: [ناو]سەنگی‌ترازو؛ بەردی ئایەرە بۆ کێشان. (سنگ ترازو)
بەردی‌چەخماخ: [ناو]بەردێکی ڕەقە لە جنسی سیلیس کە لە یەک بدرێن ئاوریان لێدەبێتەوە و بۆ چێکردنی کاغەزپەرداخ کەڵکی‌لی‌وەردەگرن؛ بەردەسێ. (سنگ چخماخ)
بەردی سارد و گەرم وەبەر ڕێ‌هاتن: (ب) تووشی بەڵا و موسێبەت هاتن؛ (کنایی ،دچار مصیبت و بلا شدن)
بەردی سەرمەڵۆ:کاتی‌گیا و دڕک و داڵ دووروا دەیکەنە مەڵۆ و بەردیکی لە سەر دادەنین کە با نەیبا؛(ب) ئاماژەیە بو بەڵێنی سەرزارەکی؛ بەو قەرارە دەڵێن کە خوازبینیێکی سەرزارەکی لەکچی‌بکری وجوابی ئەرێنیێکی سەرزارەکی وەرگیرابێت. (پیمان معاملەنامحکم و آبکی)
بەردی قەبر: [ناو](١) بەردێک‌کە لە سەر گوریچەی قەبر دادەنرێت؛ بەردی-ئەلحەد.(سنگ‌الحد)(٢)کێل.(سنگ-گور)
بەردی کفتە: [ناو] لەڕا بووردوودا بەردێ بوو کەگۆشتیان لە سەر دەکوتا بۆ کەبابی لوول و کفتە. (سنگ گوشت کوب)
بەردی کومری: [ناو]بەردی ڕەژی؛ سەنگەزوخاڵ؛(کومور):تورکییە. (ذغال سنگ)
بەردی گورچیلە: [ناو]بەردێ کە لە ناو گورچیلەدا چێدەبێت و ئیمڕۆژە بە تیشکی لەیزیڕ چارەسەری دەکەن. (سنگ کلیە)
بەردی‌گێچ: [ناو]بەردەگەچ؛ بەردێک کە لە ناو کوورەی گەرمدا دا دەبێتە گەچ. (سنگ گچ)
بەردێلک: [ئاوەڵناو]هاونرخ؛ هاوتا؛ هاوشان. (هم‌شأن)
بەردێلی: [ناو](١) ژن بە ژن. (زن درمقابل زن) (٢) گۆڕینەوەی شت بە شت. (معاملەی تهاتری)
بەردی مەحەک: [ناو]بەردێکی ڕەق و ڕەشە کە لە تیژاودا ناتوویتەوە و بۆ دیاری کردنی ڕادەی زێڕی خاڵێس لە لیرە یا شتی زێڕین‌دا بەکاردێ. (سنگ محک)
بەردی مەسانە: [ناو]بەردێک کە لە بەر میزەڵدان‌دا دروست‌دەبێت و زۆر بە ئێش و ئازارە، جارجار دەخزێ و لەگەڵ میزدا دێتەدەر و جاریش هەیە کە بە دەرمان یا نەشتەرکاری یا تیشکی لەیزێڕ ماڵێجەدەبێت. (سنگ مثانە)
بەر ڕادان: (١)[چاوگەت] بەر پێش ماڵین یا

پاک کردنەوە بە گسک یا بە بێل ڕادان. (جلو جاروب کردن)(٢) کایە و یاری. (بازی کردن) (٣) دۆڕاندن لەکایەدا. (باختن)
بەرڕەتخستن: وەگیرخستن. (گیرآوردن)
+ بەرزاخوڕ: [ئاوەڵناو] ولاغێ کە بە ئاڵفی خۆش فێر بووبێت و ئاڵفی ناخۆش نەخوات. (ب)ئینسانی بەفیز. (اسب و استری کەعادت بەعلف خوش خوراک گرفتە؛ متکبر)
+ بەرزان: (١)بەرزەکان؛ (بلندیها) (٢)بارزان؛ مەڵبەندێکە لە بەین زێبار و ڕەواندزدا کە عەشیرەی بارزان لە و مەڵبەندەدان (سرزمین وعشیرە بارزان)
بەرزاو: [ناو]بەراو؛ زەناو. (زمین آبی)
بەرزاو: [ناو]هاتنە سەرەوەی ئاوی زەریا بە هۆی بارودۆخی مانگەوە؛ دژی (نیشتاو یا ئاوجەڕ). (مد)
بەرزپەڕین: [چاوگە،ت](١) هەڵخستنەوە؛ زۆر خۆ حەوادان.(پریدن بلند)(ب٢)حاڵەتی لووت-بەرزی و بە هیوای گەیشتن بە پلەوپایەی بەرز. (بلند پروازی) (٣) هەڵفڕینی مەل بە ئاسمان دا و زۆر بلیند بوونەوەی. (پرواز بلند)
بەرزگ: [ناو،ت](١) خوارووی زگ. (پائین شکم) (٢) پێستی ژێر زگی حەیوان. (پوستە-زیرشکم حیوانات)
بەرزواچ: [ناو]بەرزوێژ؛ بلیندگۆ؛توندبێژ. (بلندگو)
بەرزۆخە: [ناو]بەرزۆڵە؛ منارە. (منارە)
بەرزۆڵە: [ناو]بەرزوخە؛ منارە. (منارە)
بەرزە بلێسە: [ناو](١) ئاورێک کە بلێسەی زۆر بە حەوادا بچێ. (آتش شعلەبلند) (٢) [ئاوەڵناو]چەنەباز؛ زۆربلێ؛ هەڵەوڕ (حراف)
بەرزبوون: [چاوگە،ت]گومبوون؛ بزڕبوون؛ زایەبوون.(گم شدن)
بەرزەپێ: تەواو ڕاستبوونەوە و لە بەر هەڵسان. (تمامقد جلو پای کسی بلند شدن)
+ بەرزەحەیوان: [ناو،ت]ولاغیبەرزە؛ یەک-سم؛ ئەسب، ئێستر، و کەر.(مال سواری و باری)
بەرزەخ: [ناو](١) بەرزەق؛ ماوەی سنووری جەهەندم تا بە بەهەشت گەیشتن. (برزخ) (٢) [ئاوەڵناو] تووڕە. (عصبانی)
بەرزەفتکردن: [چاوگە،ت]سەرڕێگا لێگرتن؛ پێش پێگرتن. (جلوگیری کردن)
بەرزەفڕ: [ئاوەڵناو] (١ب) بیر لە کاریگەورە دەکاتەوە و هیوایکردنیکاری گەورەی لە دڵدایە. (بلند پرواز)(٢)فڕندەیێککە زۆر بلیند هەڵدەفڕێت.(بلندپرواز)
بەرزەقانی [ناو]قۆچەقانی؛ قەڵماسک. (فلاخن)
بەرزەکرن: [چاوگە،ت] بەرزەکردن؛ بزرکردن؛ گومکردن؛ دۆڕاندن؛ زایەکردن. (گم کردن)
بەرزەکوڵ: پڕکردنی دەفر لە شتی وەک دانەوێڵە ،زیاتر لە دارماڵ بە شێوەیێککە لە سەرەوە قیت ببێتەوە. (زیادپرکردن غلەدر ظرف)
بەرزەکەوە: [ناو،ت] لقی داری بە لق و پۆپ بۆ چێکردنی پەرژین؛ لقی بەرزی سەوز. (چوب با شاخەو برگ)
بەرزەلنگ: [ناو،ت]زەنگوڵەگیا؛ گیایێکە دژی کرمی ڕیخۆڵە و تەوژمیخوێنە. (یوشن؛

ورک؛ درمنه)
بەرزەوکردن: [چاوگە،ت]هەڵگرتن و لە عەرز بڕین؛ بەرزکردنەوە. (ب) ژن و کچ هەڵگرتن(سازکردن). (بلند کردن)
بەرزەیی: [بەند] بەدزیەوە؛ شاراوە؛ نادیاری؛ پەنامەکی. (پنهانی)
بەرزیلە: [ناو] ئاتەک؛ شاقەل.(تریچ؛ تریز.)
بەرزیکان : ناوی دەسەڵاتداری کوردی شارەزوور کە ناوەندەکەی دینوەر بوو (نام امارت شهر زور با مرکزیت دینور)
بەرزین: [ناو](١) قەڵتاخ؛ قاڵتاخ؛ قەرپوز؛ قەڵپۆز. (قالتاغ)(٢) جوانووی ئامادەی گرتن کە وختی زین‌کردنی هاتبێت. (اسب سەساله)
(٣) نەرمەزین؛ خلۆرتە. (نمد زین)
بەرژوور: [ناو،ت]سەرەوژوور؛ بەرەو ژوور؛ سەرەو ژووری. (سربالایی)
بەرژەند: [ناو]بەرژەوەند؛ ڕەچاوگرتن و بەراوەردی چەخش و بەهرە و داهات و سوود و قازانج و دەرفەتی بە موفا. (صلاح ومصلحت)
بەرژەوەند: [ناو]بەرژەند؛ ڕەچاو گرتنی (چەخش و بەهرە و قازانج و دەرفەت و موفا و هەل و ڕێکەوتی‌خێر). (براورد مصلحت و منفعت)
بەرژەوەندی: چەخشی؛ بەرژەندی؛ موفایی‌خۆدیتن؛ ڕەچاوکردنی قازانج. (درراستای-مصلحت بودن)
بەرژەوەندی پەرست: سوود پەرەست؛ قازانج پەرەست. (مصلحت پرست)
بەرژێر: [ناو،ت]سەرەوخوار؛ بەرەو ژێر.

(سراشیب)
بەرستک: [ناو]بەرستۆ؛ بەربێخە؛ بەریەخە؛ (جلویقه)
بەرستۆک: [ناو]بەرسکوور؛ بەرۆک. (جلوسینه)
بەرسفکە: [ناو]هەیوان. (ایوان)
بەرسکوور: [ناو]بەرمل. (یقه)
بەرسم: [ناو]گەڵای دار؛ لە ئاویستایش‌دا هەربەو مانایە هاتووە.(برگ درخت)
بەرسمێل کردن: [چاوگە،ت]سمێل-کورتکردنەوە.(ب) ڕووکەم‌کردنەوە؛ ئازار و زەرەر پێگەیاندن. (کنایی؛ ضرر زدن؛روکم-کردن)
بەرسووچ: [ناو،بەر] بەرتاوان؛ تۆمەت لێدراو؛ تاوانبار. (متهم)
بەرسوورکە: [ناو]قالۆنچە؛ سوورکە؛ (سوسک قرمز)
بەرسیچکە: [ناو]نزگەرە. (سکسکه)
بەرسیسانی: [ناو]ئامرازی مشتومال‌کردن. (وسائل مشت و مال)
بەرسێلک: [ناو]تەندوور؛ تەندووری بەرد.(تندرسنگی)
بەرش: [ناو]بەنگ. (بنگ)
بەرشکستە: [ئاوەڵناو] نابووت؛ وەرشکستە؛ مافینگ. (ورشکسته)
بەرشۆ: دەرچێت. (فرارکند؛ بیرون شود)
بەرشۆ: [ناو]بەرشۆر؛ جلێ‌کە لەکاتی شیو وکوڵ‌دا دەیکەنە بەر. (لباس تعویضی برای کارشستشو)
بەرشە: [کاری ئەمری بو دووهەم کەسی

تاک]دەرچوٚ؛ دەرکەوە. (دررو)
بەرشەنوٚم: [ناو](دەرهاویشتن)جیاکردنەوە و جیاڕاگرتنی‌گیانداری نەخوٚش دوور و جیاواز لەساخ (لە بەر ئەوەی گیروٚدەی نەخوٚشی-نەبن). (قرنطینه)
بەرشیا: [بهووری لەچاوگەی‌بەرشین] دەرهات؛ دەکەوت.(بیرون آمد)
بەرشیان: [چاوگە]دەرهاتن؛ دەرکەوتن.(بیرون‌آمدن)
بەرشێڤ: [ناو]عەسروٚژە. (عصرانه)
بەرشین: [چاوگە]چوونەدەر؛ دەرچوون؛ جەحەد بەرشیەن: لەحەد دەرچووە. (بیرون شدن)
بەرغەبەبە: [ناو،ت](ف. گیو) بەرخەبەبە. (غبغب)
بەرغەموٚت: [ناوت]جوٚرێک میوەیە. (میوه ایست)
بەرفرمان: فرمان‌بەر؛ ئامادە بوٚ بەجێ‌هێنانی فرمان.(حاضربه فرمان)
بەرفرە: [ئاوەڵناو] زوٚر؛ گەلێک؛ زەحەف؛ بەرمشە؛ بەرفراوان؛ بەرپان. (زیاد؛ وسیع)
بەرفماڵ: [ناو] بەفرماڵ؛ ومورماڵ؛ ومروەرە؛ بەفرەلوٚ. (پاروی برف روبی)
+ بەرفەک: [ناو](١) ئەو بارستا سەهوٚڵە کە دیوارەی یەخچاڵ(سەلاجە) لە ناوەوە دەیگرێ. (٢) مەغشوش بوون و خەت‌خەت بوونی شاشەی تەلەویزیوٚن لەکاتی روٚشن بووندا.(٣) پەڵەی سپیایی(خوێ) دەردانی‌دیوار بە هوٚی تەڕەشوٚوە. (برفک)
بەرفەندە: [ناو]هەرەسی بەفر؛ شکانی کلیلە بەفر. (بهمن)
بەرفی‌مالک: [ناو]بێڵی بەفرماڵین؛ وەروەرە. (پاروی برف روبی)
بەرڤان: شوان. (چوپان)
بەرڤانەک: [ناو]بەرهەڵبێنە؛ بەروانکەی منداڵ؛ بەرڤانک. (پیش بند)
بەرڤە: (١) قەد؛ دووتوٚ نووشتانەوە. (تا؛ لایە) (٢) بەربە؛ ڕووبە. (روبە)(٣) بەرەوە؛ پێش؛ پێشەوە. (روبەجلو)
بەرڤەکری: [ئاوەڵناو]گوشاد؛ بەرئاواڵە؛ بەرکراوە. (گشاد)
+ بەرق: فد: [ناو](١)کارەبا؛ (سێ‌فاز، دوو فاز، یەک تەرەفە، دوو تەرەفە، ساکین) (٢) درەوشانەوە؛ بریقە؛ شەوق.(برق)
بەرقتین: [چاوگە،ت]قەڵشین؛ لەت‌بوون. (قطع شدن)
بەرق‌خستن: [چاوگە،ت](١) بریقەدان؛ بەرق‌خستنی هەور؛ هەورەتریشقەلێدان. (برق رعدوبرق) (٢) ساوین‌ولووس کردن و بریقەدارکردن. (ب) زوٚر خاوین کردنەوەی سامانی ماڵ. (برق انداختن)
بەرق‌گر: فد: [ناوی‌بک]تریشقەگر؛ برووسکەگر؛ میلەیێک‌لەکانزا لە سەرخانوو دەچەقێت و بە سیمێک بەعەرزەوە دەی-لکێنن کە باری کارەبایی بوٚ عەرز ڕابگوێزێت، هەروەها زنجیرێکە لە لوری و ترێلیی نەوت کێشدا لە پاشەوە لە عەرز دەخشێ بوٚ ڕاگوێزانی باری‌کارەبایی بوٚ عەرز. (برق گیر)
بەرق‌گرتن: [چاوگە،ت]کارەبا کە کیانلە بە-

ڕێک دەگرێت بە هۆی هەورە تریشقە یان کەوتن لە سیمگەلی کارەبا. (برق گرفتن)
بەرق لێدان: (١) درەو شانەوە؛ بریقە خستن؛ بریقە دان. (٢) بە بەرق سەری کەچەڵ مالیجەکردن (کارەبا)(٣) بەر بروسکەی هەورەتریشقە کەوتن. (۴) بروسکە دانی هەورەتریشقە. (برق زدن)
بەرقەپ: [ئاوەڵناو]بەرقپ؛ داری پوواو؛ پڕتووکیاگ و نزیک بە قرپ بوون. (پوسیده)
بەرقەد: [ناو](١) ناوقەد؛ (کمر) (٢) قەدپاڵ. (کمر کش کوه)
بەرقەدێر: [ناوی بکەر]پارێزەر. (محافظ)
بەرقەم: [ناو]جۆرێک ڕەنگی سوور.(رنگیست-سرخ)
بەڕک: [ناو]بەڕەی بچووک. (گلیم کوچک)
+ بەرکار: (١) ئەوەی کارێک بە سەریدا دێت (دژی کریار و بکەر) (مفعول) (٢) دانیشتن لە پای کارێک وەک جوڵایی و قاڵی چنین. (پای کار) (٣) بەردەست. (وردست)
بەرکردن: [چاوگە،ت](١) جل پۆشین؛ لەبەرکردن. (پوشیدن)(٢) بە مێشک سپاردنی نوو سراوە؛ ئەزبەرکردن: لەبەرکردن. (حفظ کردن)
بەرکردەی: [چاوگە]دەرکردن. (بیرون کردن)
بەرکزە: [ناو،]هاوردە؛ دژی دەرکزە. کاڵای توجاری کە دێتە ناو وڵاتێک. (واردات)
+ بەرکوت: [ناو،ت]لە ڕوی نیازەوە بەشێکی کەم کلۆش گێرە دەکرێت بۆ ئەوەی گەنمەکەی زوو بگەیێنن بەئاش یا زوو بیفرۆشن. (قسمت کم. غلەکوبیدن)

بەرکوڕ: [ناو]جیقەڵدان؛ قیسک.کوڵ (چینەدان)
بەرکۆز: [ناو،ت]جێگای تفاق پێدانی ئاژەڵ لە زستاندا.(جای علف دادن بەگوسفندان)
+ بەرکوزە: [ناو،ت]قەیتانێ بۆ داخستنی یەخەی کراس بەگرێدان؛ بەنیەخە. (بند یقه)
بەرکۆستە: [ناو]بەرکۆسەر؛ بندیوار؛ پای-دیوار؛ سای‌دیوار. (پای دیوار)
بەرکۆسەچ: [ناو] پیاوی بێڕیش؛ پیاوی کۆسە؛ پیاوی‌ڕیش‌تەنک یا بێڕیش.(کوسه)
بەرکۆشک: [ناو،ت]بەربالەخانە؛ بەرهەیوانی بالەخانە. (بالکن)
بەرکۆف: [ناو،ت]پنا بەرد؛ پاڵ بەردێ کە پەنا و پەسیوبێت. (درپناسنگ)
بەرکۆڵ: [ناو]شتی نەرم بۆ سەرپشت کە بار ئازاری نەدا. (روپشتی زیر بار)
+ بەرکوڵ‌کردن: [چاوگە،ت](ب) خواردنی کەمێک خۆراک پێش نەهار و شام؛ زۆر برسیم نییە بەرکوڵێکم کردوە. (چند لقمەخوردن قبل از حاضر شدن غذا)
بەرکە: (١)[ناو] چوار بەرکەی قورسی؛ چوار لاشانی قورسی کە زستانان دایان دەنا. (بغل کرسی؛ اطراف کرسی) (٢) لابکەوە. (تو گیانی کاکەت بەرکە بەم لاوە). «فۆلکلۆڕ» (برگرد ونگاه‌کن)
بەرکەردەی: [چاوگە]دەرکردن. (بیرون کردن)
بەرکەشۆک: [ناو]کەشەفی چکۆلانە. (سینی-کوچک)
بەرکەفتن: [چاوگە،ت](١) بەرکەوتن؛

بەرخستنی ئاژەل. (بچەانداختن، افتادن) (٢)بەرکەوتن: لە پێش کەسێکەوە ڕۆیشتن. (جلو افتادن) (٣) بەش پێبڕان لە بەش-کردندا. (قسمت شدن) (٤) پێکران؛ ئەنگێوران؛ وە بەر گوللەکەفتن. (اصابت کردن) (٥) دابڕان: حەوشەکەمان بەرخیابان کەوت.(جزوشدن)

بەرکەف: هەل؛ دەرفەت: (فرصت)

بەرکەنار: (١) قەرەنەکەوتوو؛ لە کەنارەوە؛ لە ڕەخەوە؛ (برکنار) (٢) جیا؛ بیجگە؛ بەرجا؛ بەرجێ؛ (بجز) (٣) دەرکراو لەکار؛ لابراو؛ وەلاتراو. (رانده‌شده)(٤) خانەنشین؛ کارکەنار. (باز نشسته)

بەرکەناری:(١) دوورکەوتویی؛ (فاصله گرفتن) (٢) حاڵەتی وەلا نراوی و لا براوی و دەرکراوی. (رانده‌شده)(٣) تێکەڵی جەماوەر نەبوون و لە پەراوێزدابوون. (گوشەگیری و برکناری)

بەرکەواندن: پێکان؛ لە نیشانە دان. (زدن بەهدف)

+ بەرکەوتن: [چاوگە،ت](١) بەردا خستن؛ لە بار چوونی منداڵ. (جنین انداختن)(٢) ماڵەکەم وەبەر خیابان کەوت. (جزو شدن) (٣) بەش پێ گەیشتن. (قسمت) [٤]وەپێش کەوتن.(جلوانداختن)

بەرکێش: [ناوبک+ناو]بەردکێش.(١)کەسێک کە بەرد دەکێشی.(سنگ‌کش) (٢) خەرەکی. (وسیله حمل سنگ.

بەرکێشک:[ناو،ت] کەشەوی مێز؛ چەکمەجە. (کشوی میز)

+ بەرگ: [ناو] بەڵگ؛ وەرەق؛ لاپەڕە. (برگ)

+ بەرگ: [ناو]ڕووکێش؛ وەک بەرگی دۆشەک و لێفە و دمانچە و کتێب و سەرین و باڵش و پشتی و زین و نووشتە و کێلانی خنجێر.... (روکش؛ برگ)

بەرگ پێداگرتن: [چاوگە،ت]بەرگی لێفە و دۆشەک و کتێب دوورین... پیداگرتن؛ بەرگ‌گرتن؛ (برگ گرفتن)

بە رگ: پێش(گ)کورتەبزوێنە:[ئاوەڵناوی‌بەر] بەرگین؛ پێشوو؛ لەمەوپێش. پێوەندیدار بە ڕابوردووەوە.(قبلاً)

+ بەرگاز: [ناو]خلێف و قوونووی مێش هەنگوین. (کندوی عسل)

بەرگر: [ناوبک+ ناو](١)نەهێل؛ بەربەند؛ پێش‌پێگر؛ بەر بەست؛کۆسپ. (مانع) (٢)بە-دەوام؛ بەرگەگر. (مقاوم)) (٣) داری ناوتەون بۆ ڕاست ڕاوەستان؛ بەرگرد. (چوب دستگاەقالیبافی)

بەرگ‌تێگر: [ناوی‌بک](١) کەسێک‌کە بەرگ دەگرێ بەڕووی شتێکدا.(برگگیر)

بەرگ‌ساز: [ناوی‌بک] خەیات؛ ڕوکێش ساز. کەسێک‌کە بەرگ دروست‌دەکا.(خیاط؛ جلد دوز)

بەرگ‌گر:[ناوی‌بک]بەرگ‌پێاگر.(برگگیر)

بەرگوارە:[ناو]زنگەتەترێ.(خوشەانگور)

بەرگووز: [ناو]بەربووز؛ چۆخە؛ چۆغە. (لباسی کەدستباف و از پشم ریسیده درست شده)

بەرگۆهەک: [ناو،ت](١) گۆشیی تەلەفۆن؛ بیستۆک. (گوشی)(٢) گوێپۆش. (گوش پوش)

بەرگوێکەوتن: [چاوگە،ت](ب) بیستن، بە- سووسە بیستن. (شنیدن)
+ بەرگە: [ناو](١) بەڵگە؛ سەنەد. (سند) (٢) وەرەقە. (ورقە)(٣) تا بشت و توانا و قایمی و خۆ ڕاگری؛ لە توانادابوون و پێوەستان؛ (توان) (٤) زمانە چکۆلە؛ (زبان کوچک) (٥) ئاسۆ؛ دیمەن؛ بەرەگە. (منظرە)
بەرگەشت: [ناوی‌چاوگە](١) زڤرین؛ گەڕانەوە؛ (برگشت) (٢) پەشیمان بوونەوە. (پشیمان) (٣)[ناو] لە مۆسیقا دا دوو هێڵی ئەستوونییە بە دوو خاڵەوە لە سەر پنج هێڵی نۆت بە واتای ئەوەیە تا ئەوجێگایە،نۆتەکان دووپات بینەوە. (دوخط برگشت)
بەرگەگرتن: [چاوگە،ت](١) وەرەقە گرتن؛ بەرگە وەرگرتن؛ زیاتر بۆئیجازەنامەی هات- وچۆ یا ئیزنی مەرەخەسی لە سەربازخانە. (برگەگرفتن) (٢) خۆ ڕاگری لە کارێکدا؛ دەوام هێنان. (دوام آوردن)
بەرگەگر: [ئاوەڵناو](١) بەدەوام؛ خۆڕاگر. (بادوام. مقاوم) (٢)[ناوی‌بک] کەسێک کە بەرگە(بەڵگە) وەردەگرێ. (کسی کەورقە(برگە) بگیرد)
بەرگەگری: بەدەوامی؛ خۆڕاگری؛ ڕاوەستاوی. (دوام آوردن)
بەرگێ: (١) بنا گوێ. (بنا گوش) (٢) یەک بەرگ. (یک برگ)
+ بەرگیر: (١) بەرهەڵست؛ کۆسپ؛ پێش پێگر؛ بەرگر؛ ڕێبەست؛ نەهێڵ. (مانع) (٢) بەرگەگر؛ خۆڕاگر. (مقاوم) (٣)حاڵەتی وەدەستخستن؛ بەرچەنگ؛ وەگیرهێنان؛ هیچم بەرگیر نەکەوت . (گیر انداختن؛بچنگ‌آوردن)
بەرگین: (١) [ناو]برگ‌دار. (جلد دار)(٢) [بەند] پێشوو. (قبلی)
بەرگێو: ناو،بک] بەرهەڵست؛کۆسپ؛ لەمپەر؛ بەرگر؛گلدەرەوە؛ (مانع)
بەرلۆغە: [ناو،ت]بەرچێڵە؛ بەرخەبەبە. (غبغب)
بەرلیکە: [ناو،ت]بەرسینگەی منداڵان. (پیش بند بچەها)
بەرماڵ بەسەر ئاواگەڕان:(ب)پیاو چاکی و دینداری. (تعریف برای خوبی و دینداری)
بەرماڵان: [ناو] پێش ماڵان؛ خوار مالان زیاتر لە دێهاتدا دەوتری. (جلو روستا یا شهر)
بەرماڵک: [ناو](١) بەورماڵک؛ وەور ماڵک. بەفرماڵ؛ وەروەرە. (بیل برف روب) (٢) بەرهەڵبێنە. (پیش بند) (٣) جاجم و جاش و مەوجی چکۆلە. (رختخواب پیچ)
بەرماڵووسکە: [ناو،ت]خەوشوخاڵ و کۆتەڵی خوار مالوسکە لە خەرمانی‌دەغڵدا. (خاشاک پائین ماسولەخرمن)
بەرماما: (١) هەڵسا؛ بەرزبووەوە. (بلند شد؛ ایستاد) (٢) [ناو]یاریدەدەر و بەردەستی مامان؛ ژنێک‌کە کۆمەکی دوکتۆری ژنان دەکات لە منداڵ بوونی ئاوسدا.(وردست ماما)
بەرماوەخۆر: [ناو،بک] پاشخوان‌خۆر؛ (ب) نۆکەر.(پسمانده خور)
بەرماوەخۆری: [ناو] پاشخوان‌خۆری. (ب) نوکەری و چڵکاوخۆری. (خوردن ماندەاز خوراک سفرە)
بەرمل: [ناو] یەخە؛ ئەو خوریە کە بۆ جوانی

لە بـەرملـی مـەڕدا دەمێنێتـەوە و نایبڕنـەوە. (یقە؛ موی یقەگوسفند)
بەرمووره: بەرموور؛[نـاو،ت](١) ملوانکـە. (٢) موروو یا قاشی گەورەی خوار ملوانکـە؛ پـای ملوانکە. (پائین گردنبند)
بەرمیت: [ناو] مێو؛ مۆم. (موم)
بەرمیز:[ناو]کەمێلە. (گال)
بەرمێشک:[ناو،ت] جۆرێک قەزوان؛ جۆرێـک وەنەتەق. (چاتلانقوش)
بەرمیلە: [ناو]بەرمیل؛ بۆشکە. (بشکە)
بەڕمێن: شـتیٚخواهـانی زۆربێـت؛ بـەبـرمو؛ بەبازاڕ؛ بەڕەواج. (خواهان و رواج داشتن)
بەرناخ: [ئاوەڵنـاو] فێڵبـاز؛ زرینـگ؛ بـاهۆش؛ شەیتان و سەربزێو؛ مەردوڕەند؛کـەڵـەکـباز. (حقەباز؛ زرنگ)
+ بەرناف: [ناو]هـەوەڵـی شـیو و دەرە. (اول درە)
بەرناڤدان: [چاوگە،ت]ئامێتەکـردن؛ تێکـەڵـاو کردن. (مخلوط کردن)
بەرنامە نووسـین: [چاوگـە،ت] (١) داڕشـتنی بـەرنامـە و جیـا کردنـەوەی کـاتی دەرسـی هـەریـەک لـە وانـەکـانی مـەدرەسـە و دیـاریکردنی مامۆسـتای هـەر سـاتیٚ، کـە مودیری مەدرەسە دەینووسێت. (٢) نوسینی پڕوگرام بۆ ئەنجامیکـاریٚ کـە پلـە بـە پلـە دیاریدەکرێت. (برنامەنوشتن)
بەرنانەوە: بنی بێسـتان و دار بـۆشکـردن و خۆڵ دانە پاڵی. (خاک زیر بتەریختن)
بەرناو: ناویگەورە؛ لەقەم؛ لەقەب؛ بـەرنـاف؛ شۆرەت؛ (شهرت)
بەرندێر: [ناو]مەڕی سـێسـاڵە.(گوسفندسـە-ساله)
بەرنە: (١)[ئاوەڵناو]بـەرنـدە؛ سـەرکـەوتـوو. سـەرکـە وتـووو لـە قومـار و یـاریدا. (٢) کەسێککە جایزە(خەڵات) بە ناویەوە دەردیٚ. (٣) سەرکەوتوو لە کێبەرکێدا.(۴) کەسێککە شتێک دەباتەوە.(برنده)
بەرنووت: [ناو] وشـەیێکـی تورکییـە؛ (بڕنـو، برنی :لووت) ئەنفییە، کەبەلـووت هـەڵـیدە-مژن؛تۆزیتووتن کەپشمەدێنیٚ. (گرد توتون)
بەرنەگر: (١) دارێک کە بەر نـەهێنـیٚ. (بـی بر)(٢) کەسێک کە بەر هەڵستی لـە کارێـک نەکات و بەرەنگاری نـەبێـت. (حالـت مـانع نشدن)
بەرنیا: [ناو] بەرنیـان؛ دەمـەزەردە؛ زیـاتر بـۆ گاسنە. (تعمیرگاوآهن و داس)
بەرنیر: [ناو،ت](١) گایێککە نیـری لـەسـەر ملە. (گاو شـخم زن) (٢) جوانـەگایێـک کـە وەختی جووتکردنـی هاتبێـت.(گـاوآمـادەی شخمزنی)
+ بـەرۆ: (١) بـەرەوە؛ پێشـەوە. (جلـو)(٢) دە رە وە. (بیرون)(٣)بیات. (ببرد) (۴) لەبەرۆیە: لەبەرەوەیە. (جلواست)
بەرۆئێنک: [ناو] هـەنیـە هـەڵگـرتن؛ مـووی زیادیی ئەبرۆ و ناوچـاوان دەرکێشـان. (ابـرو برداشتن)
+ بەرەوار: (١) مێژوی مانگ و سـاڵ؛ تـاریخ. (تـاریخ)(٢) ڕێکـەوتـیکـات. (مصـادف) (٣) ئەندازەی پانایی زەوی. (مساحت)
بەروارک: [ناو] قەرتاڵە؛ قەرتاڵەی میوەچنین؛

تریان؛ بەرچن. (سبدکوچک)
بەرواژی: [ئاوەڵناو] (١) ئاوەژوو؛ پێچەوانە. (برعکس) (٢) بەرواژی وی‌یەکی: بەو باری-ئەوەدا؛ بەوباری‌دیکەدا. (برعکس این)
بەروباو: (١) بەرەجووت؛ داهاتی‌جووت وگا. (حاصل کشت و زرع)(٢) کارەسات؛ گێچەڵ. (آشفتگی)
بەروخوار: [ئاوەڵناو]بەرەوخوار؛ سەرەوخوار؛ سەرەولێژ؛ (سراشیب)
بەروڕوو: (١) ڕواڵەت؛ سەر و سیما؛ خۆش بەروڕوو: ڕواڵەت جوان؛ پشت و ڕوو. (سرو سیما؛ پشت ورو)(٢) بەرە و ڕوو؛ حاڵەتی ڕووبەڕوو بوون. (رودر رو)
بەڕۆژ: (١) ڕۆژانە؛ حیساب بە ڕۆژانە (روزانە) ٢) ڕووبەڕۆژ؛ بەربەڕۆچکە. (روبەخورشید) (٣) ناوی قەدیمی بانە؛ (اسم قدیم شهر بانە) (٤) لەکاتی ڕۆژدا. (در روز)
بەڕۆژە: (١)بەپێی ڕۆژە، ڕۆژانە بارودۆخ دە-گۆڕدرێ؛ وەک، قیمەتی ئاڵتوون بەڕۆژە؛ دە-ستەواژەی بازاڕییە. (روزانە) (٢)بەڕۆژایە، بە-شەوانییە.(در روزاست)
بەروک بەردان: [چاوگە،ت]واز لە کەسێک هێنان؛ لێ گەڕان. (دست از کسی برداشتن)
بەرۆک‌گرتن: [چاوگە،ت]یەخەی کەسی گرتن و شەڕپێفرۆشتن. (یقەکسی را گرفتن)
+ بەروو: [ئاوەڵناوی بەر] (١) رابووردوو؛ بهوری؛ پێشوو؛ بەرگین.(گذشتە)(٢) [ناو] سینە و بەرۆک. (سینەو پستان)
بەڕوودا کەوتن: [چاوگە،ت](١)بەڕوودا کە-وتن؛ بەسەرا کەوتن. (سرزدە دیدن مسئلە یا کاری) (٢) شەرم لە ڕووی کەسێکداکردن. (شرم کردن)(٣) لەسەر سک پاڵکەوتن. (روی شکم افتادن) (٤)سەرەنگرێبوون و بەدەمەوەکەوتن. (روبەجلو افتادن)
بەڕوولەخۆر: [ناو،ت] بەڕوولەخۆرە؛ هەر شت کەپێویستبێ بەڕولەی تێوەبچێ؛ جێگای بەڕوولە؛ وەک:کونی شیلەپە کە بەڕوولەی تێدەخرێ بۆ توندکردنی باسکێش. (سوراخی-در وسایل وماشین آلات کە لازم باشد پیم یا میلە کوچکی درآن فرو کنند،)
بەروون: ببەم؛ بیوەم؛ بوەم؛ بەرم. (ببرم)
بەروونکار: [ناوی‌چاوگە]بەرەنگار؛ ئاست؛ هەمبەر. (مقابلە و سد راە)
بەڕووەکووپە: [ناو،ت]جۆرێ بەڕوو کە لە کووپەڵە دەکا. (نوعی دانەبلوط)
بەروە: دەرەوە؛ ڕوو بە: بەر بە؛ بەروە با: ڕوو بە با: بەرانبەر بە با. (بیرون،روبرو)
بەروەبەر:کەم‌کەم؛ نەختە نەختە؛ بەرە بەرە. (کم کم)
بەروەدان: [چاوگە،ت]بەرڤەدان؛ بەردان؛ ڕەهاکردن؛ بەرەڵا کردن؛ بەرمودان؛ ئاوبەروە-دان: ئاوبەردانە وە. (آزاد کردن)
بەروەدە: [ئاوەڵناو]بەرئاوەڵە؛ بەربڵاو. (وسیع)
بەروەست: بەرگە؛ تابشت؛ دەوام؛ تاقەت.(دوام)
بەروەستن: [چاوگە،ت] بەرگەگرتن؛ دەوام-هێنان؛ لەبارانداندا بوون. (با دوام)
بەروەسێڵ: [ناو،ت](١) ئاووردان؛ ئاگردان؛ کووانوو. (آتشدان) (٢) بەربەسێڵ؛ خواردنێکی کوردەوارییە زیاتر بە گۆشتی گیسک و

ماست چیٚدەبیٚت. (نوعی غذا)
بەروەشیٚن: [ناو،ت]ئـەو تـووەیـە کـە پـیٚش کیٚلاّن دەوەشـیٚت بـەعـەرزدا. (تخـم قبـل از شخم)
بــەرونــن: بــەرخســتن؛ لــەبــارچوون؛ بەرهاویٚشتن. (سقط شدن)
بەرونە: [ناو،ک] بەرها ویٚژتوو؛ بـەرخسـتوو. (بچەسقط کردە)
بەرویٚ: [ناو] بەروٚک. (سرسینە)
+ بەرە: (١) ئاستەر؛ وەک، بەرەلیٚفـە؛ (آسـتر) (٢) فەرمان بوٚ بردن؛ ئەم پارە بەرە بوٚ بانـک. (ببر) (٣) دژی هوٚرتە لـە جـووت کـردن‌دا. (ندا بەگاوی کەشخم می کند)
+ بەرە: [ناو،ت]دەستە؛ دوبەرەکی‌لە جەبهەی شەڕدا. (دو دستەیی)
بەرە: [ناو،ت] قایشی بەرسینگەی زین و بە-رگ؛ (تسمەزین در جلوسینە)
بەرهاویٚشتە کردن: [چاوگە،ت] (١) زووتـر لـە موٚلّەت. (قبل‌ازموعد)(٢)پـیٚش خسـتن. (جلـو انداختن)
بەرەباب: [ناو،ت]نەتەوەی باب؛ تایفەی باب؛ ڕەچەلّەک. (طایفەپدری)
بـەرەپـوٚ: [نـاو،ت]بـەڕە؛ گلّـیٚم؛ مـافوورەی بیٚتووک؛ بەڕ؛ لەی. (گلیم)
بـەرەپـاش: بـەرەوپـاش؛ ڕوو بـە دواوە؛ بـوٚ دواوە(روبەعقب)
بەرە پیٚش: (١) بەرەوپیٚش؛ بوٚبەرەوە.(٢) بیبـە پیٚشەوە.(روبەجلو؛ببرجلو)
بەرەجوٚ: [ناو،ت](١) بەرەجووتی جوٚ. (حاصـل جـو) (٢) چـەنـد کـەرت زەوی کـە لـە بـەر جوٚگەلەییٚکدابن و لەو جوٚگـەیـە ئـاو بـدریٚن. (چند قطعەزمین کەاز یک‌جوب‌آبیاری شوند)
بەرە دار: (١)بـەرە دار؛ مـەودای بـەینـی دوو کاریٚتە لـە خـانوو دا. (فاصـلەبـین دو بـالار) (٢)بەرە دار؛ سەمەری دار. (بـر درخـت) (٣) بەهرەدار. (بهرە دار)
بەرەدووڤ: [ناو،ت]بـەردووگ؛ پیٚستی بنـی دووگی مەڕ. (پوست بیخ دنبە گوسفند)
بەرەدیٚ: [ناو،ت](١) زەویی خـوارووی دیٚ و نزیک بەدیٚ. (زمین پـائین دەو نزدیـک) (٢) (ب)دیٚبەر؛ خوارەوەی گوند. (جلو دە)
بـەرەڕەت: [نـاو،ت]بـەرەگـە؛ سـەر ڕیٚگـە و شویٚنی ڕابووردن؛ بەرەگـەی ڕیٚـوی لـە ڕاودا دیرەگاو دیرەگە. (مسیر راە)
بەڕەز: [ناو]بەڕەزا؛ ئەو گیایـە کـە بـە زولّفـی جوانــان دەی‌شــوبهیٚنن. (اســم گیــاە پــر سیاوشان)
بەرەزڤر: [ناو،ت] بەردەزوورە؛ بەردەزبرە؛ بـە-ردی تیژکردنی دەمـەتـیٚخ؛ جوٚریٚـک بـەردە-پاشوٚر. (نوعی سنگ خارا)
بەرەزوونە: [ناوت]ئاغزونە. (سگک)
بەرەزیڤ:>بەرمزڤر.
بەرەستە: [ناو،ت]بەردەئەستیٚ؛ بـەردەسـتیٚ. (سنگ آتش زنە)
بەرەشکوٚن: بوٚی‌هەیـە بـەرئـەشـکەوتبـیٚ؛ بەردی گەورەی سیٚبەردار بوٚ دانیشتن. (سنگ بزرگ سایەدار)
بەرەشوٚر: [ناو] بەردەشوٚر؛ نیسکەشـوٚر. (جـدا کردن شن و ماسەاز حبوبات باآب)
بەرەشوٚڕکە: جوولّـەوەریٚکـە وەک قوٚلانچـە.

(سوسک)
بەرەڤی: [ناو] مەجلیس؛ کۆڕ. (مجلس)
+ بەرەک: [ناو](١) بەرۆک. (سرو سینه) (٢) ئەستێرەی سیوەیل .(ستارەسهیل)
بەرەکونار: [ناو] بەری کونار؛ بەری شیلان. (میوه نسترن کوهی)
بەرەکە: [ناو] نۆ بەرە. (نوبر)
بەرەکە بەرەک: وتوویژ؛ گوفتوگۆ. (گفتگو)
بەرەکەت: [ناو](١) موبارەکی؛ پیت. (برکت) ((٢) (ب) دۆشینی مەڕ و مالات؛ بەرەکەتت کردن؟ واتا دۆشیتن؟دەستەواژە بۆ ڕێزگرتن لەمەڕو ماڵات. (برکت؛دوشیدن حیوان)
بەڕەڵابوون: [چاوگە،ت](١) ڕەهابوون؛ وێڵ-بوون. (آزاد شده) (٢) باغیْ یان زەوییێک کە قەدەغە نەکرابێت یان بیْخاوەن بێت. (باغ یا زمینی کەصاحب نداشتەباشد)
بەڕەڵا کریاگ:[ئاوەڵناوی،بەر+ ناو،بەر] بەڕەڵا بوو؛ بەڕەڵاکراو. (آزاد شده)
بەڕەڵایی: [ناو،ناوبەرهەمی چاوگە](١) ئازادی؛ سەربەستی؛ ڕەهایی؛ رەهایی؛ وێڵی. (آزادی) (٢)بێعاری؛ بێکار سووڕانەوە. (ولگردی)
بەرەم: [ناو] عەمبار؛ عەمباری تفەنگ. (انبار)
بەرەمەشکانە: [ناو](١) بەخشینی کەرەی ئەوەڵین مەشکەی ساڵ.(بخشیدن اولین کرەی مشک)(٢) داهات و بەرهەمی کەرەی یەک جاری مەشکە ژەندن. (فراوردەیکبار مشک)
بەرەنان: [ناو،ت]بەنان کردنی یەک کەولی پڕلەگونک.(پختن یکسری چونەحاضرشدە)

بەڕەنگ: (١) خاوەن ڕەنگ. (رنگدار) (٢) بە ربرینگ.(آمادگی گوسفند برای پشم چینی) (٣)وەک: بەڕەنگی سوور داپۆشە.(بوسیله رنگ)
بەرەنیا: [ناو]بیراز. (آجدار کردن سنگ آسیاب)
بەرەو: (١) پێش؛ پێشەوە؛ بیْبەرەو: وەرە پێشەوە. (جلو) (٢) ڕووبە؛ بەرەو خۆشی چوون: ڕوو بە خۆشی چوون؛ بەر بە خۆشی چوون. (روبه)
بەرەوان: [ناو]بەرەڤان؛ نێوبژیکار؛ناوجێییکەر . (میانجیگر) بەرەوان: [ئاوەڵناو]لایەنگر؛ هەوادار.
(مدافع)
بەرەوانی: [بەرهەمی چاوگە] ڕەوتی لایەنگری؛ پاراستن؛ بەرەڤانی(دفاع)
بەرەوبڕدانەوە: [چاوگە،ت] بەرانبڕدانەوە. (درحالت دویدن پیچیدن جلوی کسی)
بەرەوبوونەوە: [چاوگە،ت] (١) بەربوونەوە؛ تێبەربوون؛ ئاورتێبەر بوون. (افتادن؛ گرفتن)(٢) ڕژاندنی ئاوەکی؛ ئاوەکە بەرەو بوو: قڵم بووەوە(ریختن)(٣)بەردانەوە و کەوتنەخوار؛ خلاربوونەوە لە لێژی؛کەوتنە خوارەوە (قل خوردن؛افتادن)
بەرەوپێش: بەربەپێش؛ بۆپێشەوە؛ ڕوو بەپێشەوە. (روبەجلو)
بەرەوپێشەوە چوون: (١) پێش‌چوونی کار. (پیشرفت)(٢)بۆپێشەوە ڕیْپێوان.جلورفتن)
بەرەوپیل: [ناو،ت] بەرەوپیر؛ پێشواز.(پیشواز)
بەرەودان: بەردانەوە؛ بەرەودان. (١) بۆن بڵاوکردنەوە: بۆن بەرەودان. (پخش کردن)

(۲) ئاوی ئەستێر بەرەودان؛ بەردانەوە؛ قلـم-کردنەوە.(آب استخر را باز کردن)
بـەرەودووایـی: ڕو ولـە تـەواوبـوون؛ ڕوو لـە تەواوی؛ نزیک بە دوایی هاتن.
(روبەاتمام)
بەرهەڤکار:[ناو،بـک]کـۆوەکـەر؛ خڕکـەرەوە. ئامادەکار. (جمع کننده)
بەرهەوا: [ئاوەڵناو] بێ‌کەڵک؛ فیڕۆ؛ بێ‌فایـدە؛ بێ سوود؛ بەرباد؛ بەربات. (برهوا)
بەرهەوا: [ئاوەڵناو] بێ‌موفا؛ بـێ‌مانـا؛ بێ‌واتـا. (بی معنی)
بەڕەهووت: [ئاوەڵناو] فد: بیابانی چۆڵ و قاقر و چۆڵوهۆڵ. (برهوت)
بەرهەڵدا: [ئاوەڵناو] (۱) ئازاد ؛ بـەرەڵـا. (آزاد) (۲)(ب) خوێڕی و بێکارە. (بیکارە)
بەڕەی‌خۆ نـەخسـتنەژێرکـەس: ئیجـازە بـە کەسێک نەدان بۆ خاپاندن و مـاڵ خـواردن؛ خۆ نەخستنە ژێر بـاری منـەتـی کـەسێک. (اجازەسوء استفادەکردن بکسی ندادن)
بەرەی‌کار: [ناو] بەرهەمی‌کار؛ سەمەری‌کـار. (بهرەکار)
بـەری: (۱) وەلانـراو. (بـری) (۲) بێبـەری: بێـوەری: بێبـەش،ئافـە رۆز.(محـروم؛ بـی قسمت)(۳)بەروو؛ بەرگ؛ پێشـوو؛ لـە پـێش. (قبلاً)
+ بەرێ: [ناو](۱) پێشێ؛ پێشەوە؛ وەرە بەرێ: واتا وەرە پێشەوە. (جلو)
بە ڕێخستن: بـەڕێکـردن[چاوگـە،ت](۱) (ب) کاری کەسێک جێبەجێ‌کردن. (۲) پـارە بـە-کارگەر دان پاش تەواو بـوونی کـار و بـەڕێ خستنیان؛ (۳) بەڕیاکردن؛ میواندارییی بێ‌کەم وکوڕی سازدان؛ بـەڕێـوەبـردن.(۴) نـاردنی-کـەسـێک بـۆ جێگاییێـک؛ بـەڕێ‌کـردن (راەانداختن) بەرێ‌خـوەدان: [چاوگـە،ت] ڕوو تێکردن؛ سەرەنجدان؛ تەماشا کـردن؛ زەیـن پێ‌دان. (نگاەکردن)
بەری‌دەست: [ناو،ت]لەپی‌دەست؛ ناو لـەپـی دەس؛(کف دست)
بـەڕێـز: [ئـاوەڵنـاو] بـەڕوومـەت؛ بـەقـەدر؛ بـەحورمـەت؛ مـاقوڵ؛ سـەنگـین و گـران. (محترم)
بەڕیش: [نـاو]نـەخۆشـینی‌ئـاژەڵـە.(مـرض-بزوگوسفند)
بەڕیشەوەبـەسـتن: [چاوگـە،ت]خسـتنەمـل؛ بەسەردا سەپاندن. (بەریش بستن)
بەریگ: [ناو]تیر؛ گوللە. (تیر؛ گلولە)
بەریما: بنچینـەیـی؛ ڕەچـەڵـەکـی؛ نیـژادی، (نژادی)
بەرینـە: (۱) پێشـینە؛ مێژینـە. (قـدیمی) (۲) پانە؛ مەودای زۆرە. (پهن است)
بەرینی:(۱)پانایی.(عرض)(۲) پێشویی (قبلی)
بەریـوارە: [نـاو،ت]بـەرئێـوارە، دوای نیـوەڕۆ؛ کاتی لارە سێبەر؛ زەردەی خوراوا. (عصر)
بەڕێـوەبـەر: [نـاوی‌بـک](۱) بـەرپـرس. (۲) مودیر؛ ڕابەر. (مسئول) (ادارەکنندە)
+ بـەڕێـوەچـوون: [نـاو،ت](۱)بـەخێوبـوون؛ بەڕێ‌چوون. (ادارەشدن)(۲)بەڕێگادا ڕویشتن. (راەرفتن)
بەریمەێ: [ناو]گیای‌کـووزەڵـە؛ ڤیتـامین(ئـا و ئی)زۆرو، خواردنی بۆ ژنی تۆڵـدار بـاش نییـە

جارنا منداڵ لەباردەبا.(بولاغ اوتی؛ شاهی آبی؛ علف چشمه)

+ بـەزا: (١) [ڕابـووردووی‌بـەزیـن] بـەزی؛ شکستی خوارد.(شکست خورد)(٢) [ئاوەڵنـاو] ئەو شتە یا ئەو کەسە کە زۆر شکست دەخوا. (شکست خور)(٣) [ئاوەڵناو]خۆشبەز؛ ئەسپی بەنەفەس.(راهوار)

بەزابتە: [ئاوەڵناو] بەهەیبەت؛ بەسام؛ بەتوانـا؛ (باقدرت)

+ بەزاخ: [ئاوەڵناو] بەکار؛ ئازا؛ بەدەستەوبـرد؛ خۆشمێر؛ جوامێر. (کاری. کارا)

بەزافتە: [ئاوەڵناو] بەزابتە؛ بەهەیبەت؛ بەسام؛ (باهیبت)

بەزاقیت: [ئاوەڵناو+ناو+بک] ئیرادگر؛ڕەخنەگر؛ عەتەبگر. (عیب جو)

بەزانـدن: (١)[چاوگـەت] بـۆڕدان؛ شکسـت دان. (شکسـت دادن) (٢) [پاشـگر]لـەگـەڵ (هەڵ) و(دا دا دێ، هەڵبـەزانـدن، دابزانـدن، (جهانـدن، پیـادەکـردن) (٣) غـارپێ‌کـردن. (دواندن)

بەزاوا بوون: [چاوگـەت](١) ژن هێنـان. (٢) چوونە پەردە لەگەڵ تازەبووک بۆ ئەوەڵجـار و دەست تێکەڵاوکردن. (داماد شدن)

بەزداخ: [ناوەت]بـەپیـوداخکردن؛ داخکردنـی قلیشی دەست و پا بە دووگ بۆ نەرم بوون و چا کەوە بوون. (پیەداغ)

بەزدار: [ئاوەڵناو] (ب) قەڵەو. (کنایه. چاق)

بەزدۆک: [ناو]جێگای‌بازدان؛ پلیکانی تایبەت لەتەختە جێگای خۆ هاویشتنە ناو ئەستێر بـۆ مەلە و کێبەرکێ. (جای پریدن. پلەپرش)

بەزرەک: [ناو]گیاییێکە ڕۆنەکەی دەگرن و لـە نەقاشی (وێنـەکێشـی) ڕەنـگ و ڕەوغـەنـدا کەڵکی هەیە. (بزرک)

بەزک: (١)[ناو] قومارێکە بـە پـەڕە دەکـرێ. (نوعی قمار) (٢) [ئاوەڵناو] ئاوس. (آبستن)

بەزکە: [نـاو]بـەزەک؛ ڕازاندنـەوە؛ ئارایشـت؛ جوان کردن و خەملاندن. (بزک؛ آرایش)

بەزکـەکـەر: [نـاوی‌بـک]خـەملێن؛ ڕازێـن؛ جوانکەر؛ شانەکار. (آرایشگر)

بەزل: بەرانبەر؛ هەڤبەر. (برابر)

بەزمـان: (١)[ئـاوەڵنـاو] بـەقسـە؛ قسـەزان؛ بەدەموپل؛(٢) بەزبان؛ هەر بەزمان ڕازییـان-دەکا. (سروزبان دار؛ بازبان)

بەزم پێگرتن: [چاوگەت]تووڕەبوون و شڵتاخ کردن بە سەرکەسێکدا؛ (ب)سەر خستنەسە-رکەسێک و گاڵتە پێکردن. (از کسی عصبانی شدن و دری وری گفتن؛ سربسرگذاشتن)

بەزمیگ: [ناو](١) بزنمژە؛ جۆرێک مارمێلـک. (بزمجه) (٢) مچ؛ گەنە. (کنه)

بەزمشک: [ئاوەڵناو]بـەدەموپـل؛ >بـەزبـان. (حراف)

بەزمگە: [ناوەت]بەزمگا؛ جێگای بـەزموڕەزم. (بزمگاه)

بەزمگێڕان: (١ب)کێشـەسـازکردن. (ئاشـوب درست کردن) (٢) شایی و زەماوەند بەڕێـوە-بردن. (بزم درستکردن)

بەزموڕەزم: [ناوەت](١) شادی و زەماوەند. (٢) (ب) شادی و شادمانی‌کردن بـە هـەراوهـور یاوە . (بزن بکوب)

بەزۆک: (١) [ئاوەڵناو]خۆشبەز.(اسب راهـوار)

[ناو]سەیارە. (ماشین)
بەزۆکەوان: [ناو]شوفێر؛ ئاژوان. (راننده)
بەزەک: [ناو]بایی‌زەر؛ زەردوویی(مرض یرقان) <بەزکە
بەزەوزۆ: زۆر سک و زا کەر؛بەزاوزوو؛ حاڵەتی منداڵ بوونی زۆر. (مادەای کەزیاد بزاید)
بەزەویاچوون: [چاوگە،ت](١)ڕۆچوون بەزەویدا(٢) (ب) خەجاڵەت بوونی زۆر. (بزمین فرورفتن)
بەزەوی پیاهاتن:(بەزەیی) [چاوگە،ت] ڕەحم و دڵسوو تاندن بۆ هەر شت؛ بەزەیی پیاهاتن(دلسوزی
بەزەویدا دان: [چاوگە،ت]بەعەرزدا دان؛ (ب) شکست دان؛ نکووڵ پێ‌هێنان. (بزمین زدن)
بەزەویدا کوتان: [چاوگە،ت]بەعەرزدا دان؛ بەزەوی‌دا دان. (ب) شکست پێ دان. (بزمین زدن)
بەزەیی‌دار: [ئاوەڵناو] بەڕەحم؛ مێهرەبان؛ دڵسۆز. (دارای رحم؛دلسوز)
بەزیادکردن: [چاوگە،ت](١) (ب) کۆ کردنەوەی سفرە وخوان پاش نان‌خواردن. (٢) (ب) شکورکردن؛ سپاسکردن.(جمع-کردن سفره)
بەزیاگ: [ناوی‌بەر]بەزیو؛ شکست خواردوو؛ بۆڕ خواردوو؛بەزاو. (شکست خورده)
بەزیان: [لەچاوگەی بەزین] بەزین؛ بۆڕخواردن.(شکست‌خوردن)
بەزیپک و زاکون: [ئاوەڵناو]مێرخاس و کارامە؛ بەدیسیپلین و نەزمونیزام؛ ڕێکوپێکی و لێهاتوویی لەکاردا؛ بەزابتە؛ بەسام. (بانظم و کارآمد)
بەزی‌چاو: [ناو،ت]چەوری و گۆشتی زیادی لە سەرسپینەی‌چاو؛ وەردێنە؛ ناخوونەک. (ناخنک)
بەزیو: [ناوبەر]بۆڕخواردوو؛ شکاو لە زۆراندا؛ تێشکاو لە شەڕ و کێبەرکێدا. (مغلوب)
بەژاقی: [ناو،ت]وشکاوی؛زیندەوەرێ کە لە وشکایی و ئاودا دەژی.(ذوحیاتین)
بەژاف: [ناو]زەوینی دێمی و بێ‌ئاو. (زمین دیم)
بەژاقیت: [ئاوەڵناو+ ناو] بەزاقیت؛ ڕەخنەگر؛ عەتەب‌گر؛ بەبیانوو؛ بەپەلپ. (بهانەگیر؛ رخنەگیر)
بەژانەوەبوون: [چاوگە،ت](ب) ژنێک کە لە حاڵی منداڵ بوونایە و ژان و ئێشی هەیە؛ بە ئێش و ئازارەوەبوون. (در حال درد زایمان بودن)
بەژگی: ناکۆکی؛ ناتەبایی؛ ئاژاوە. (نابسامانی)
بەژمنێر: [ئاوەڵناو] خاوەن شکۆ. (باشکوه)
بەژمێر: ژمێراو؛ بەژماردە؛ بەحیساب هێنراو؛ شیاو؛ شایان. (بەحساب آوردن)
بەژن‌شووش: [ئاوەڵناو] ناتلەنگ‌زراو؛ قەدباریک؛ بەلەباریکە؛ (باریک اندام؛ کمر باریک)
بەژن‌کورت: [ئاوەڵناو]کورتەبنە؛ کورتەباڵا؛ کوڵەبنە. (کوتاەقد)
بەژن‌وباڵ: [ناو،ت]بەژن وباڵا. (قد وبالا)
بەژنە دار: [ناو]تەنەی دار؛ کۆتەرە؛ ساقەتە - هەرە قەویەکەی دار. (تنەدرخت)

بەژن‌هورت: [ئاوەڵناو] بەژن‌کورت؛ کورتەباڵا؛ کوڵەبنە. (کوتاەقد)
بەژۆک: [ئاوەڵناو] زۆربڵێ؛ پڕبێژ. (پرچانە)
بەژەک‌کەوتن: [ناو،ت]نەخۆشی منداڵی ساوا بەهۆی زۆر خواردنی ژەکەوە. (مریضی بچەبعلت آغوز زیاد خوردن)
بەژەوەند: [ئاوەڵناو+ناو] پەسەند؛ بەرگەم؛ هەڵبژاردە. (پسند؛ ممتاز)
بەژی: (۱) دێمی. (دیمی) (۲) ئێش و ئازارێک‌کە بە لەشدا بڵاو دەبێتەوە. (درد پخش شده‌در بدن)
بەژێرادان: (۱) بەرز کردنەوە. (بلند کردن) (۲ب) حاشا لێکردن. (حاشا کردن)
بەژێر لچەوەکردن: <بە ژێر لێوەوە کردن: (ب) نەدرکاندنی نەهێنی کەسێ؛ چاوپۆشی- کردن و شاردنەوەی هەڵە؛ دیزە بەدەرخۆنە کردن. (کنایە؛ چشم پوشی کردن)
+ بەس: (۱)[پاشگر] کەسێک‌کە دەبەستێ؛ چاوبەس؛ باغەبەس. (اسم فاعل بستن) (۲) کیفایەت؛ تەواو؛ بەسمە ئیدی نامەوێ. (کافی) (۳) (تەنیا؛ قوتار) بەس‌من‌دەچم؛ تۆیت و بەس. (فقط) (۴) بەست؛ قفڵ و بەس. (بست)
بەساڵاچوو: [ئاوەڵناو] پیر؛ بەتەمەن؛ زۆرهان. (پیر)
بەساڵدا چوون: [چاوگە،ت] پیر بوون؛ گەیشتنە سنوری پیری؛ تەمەن زۆربوون. (پیر شدن)
بەس‌بێژ: [ئاوەڵناو] زۆربڵێ؛ چەنەباز. (حراف)
+ بەست: [ناو+ناوی‌بک](۱) جێگای داخستنی درگا بە ئالقەرێزودوولایی. (جای قفل (۲) هەرچیێ کە دوو شت پێکەوە بەند بکا. (بست)(۳) بەشی جارێک کێشانی تریاک کە بە سەر وافوریەوە دەچەسپێنن. (چسپ)
بەست: [ناو] وەحی؛ سەروا؛ ئیلهام؛ گەیشتن بەمەبەستێ لە خەیاڵدا؛ خەیاڵی. (الهام)
بەست: [پاشگر] دربەست؛ ماڵی‌دەربەست؛ سەیارەی‌دەربەست؛ چێوبەست؛ داربەست؛ (بست)
بەست: ڕابووردووی بەستن؛ دەرکەکەی بە- ست. (ماضی‌بستن)
+ بەست: [ناو](۱) دەشت. (دشت) (۲) بەستێن. (مرز دو مزرعە)
بەستام: [ناو](۱)شاری بەستام لە ئێران. (شهر بسطام) (۲)ناوی خاڵی‌ئەردەشێری بابەکان. (دائی اردشیر بابکان)
بەست دانیشتن:کاری دانیشتن و پەنا بردنی گوناحباران بە مەرقەد یان جێگاییکی موبارک بۆ خۆ پاراستن لە سزادان، ڕیوایەتە کە دەست و پایان‌بەمەزارەکەوە بەستوەتەوە (بست نشستن)
بەست لێڕابوون: گەیشتن بە هەستێکی دەرونی‌لە بەرپێوارەوە؛ لە نادیارەوە بە دڵدا هاتن؛ سەروا هاتن. (الهام. سروش)
+ بەستن: [چاوگە]گرێدان؛ دانانی قەرار و پەیمان و شەرت؛ شەرت‌بستن: پەیمان- بەستن (بستن)
بەستن: [چاوگە]بهیستن؛ بیستن؛ شنەفتن. شنیدن)

بەستن‌بەڕیشەوە: [چاوگە،ت]شتێ‌داسەپانـدن بە سەر دا؛ بەکـوڵدا دانـی تۆمـەت. (بـریش بەستن)
بەستوو: [ئاوەڵناو] (١) بـەسـتراو؛ مـەییـو. (بەستەشـدە) (٢) تـەزیـو؛ ڕچیـاو؛ ڕچیـاگ؛ سڕبووگ؛ چـوو؛ دەستم لـە سـەرمـادا بـە-ستوویەتی. (چائیده)
بەستوورک: [نـاو] بـەرستوورک؛ ملیـوان و یەخەی‌کراس. (یقه‌پیرهن)
+ بەستە: گۆرانی و ئاهەنگ کە خاوەنـی زە-رب و ڕیتمە(جیاوازە لە مەقام) بـەسـتە(تـە-ڕانە)ی فارسییە گۆرانییێکـە کـە جـاران لـە بەینـی مـەقامێکـدا ئیجـرا دەکـرا و ئـەمڕۆ لەکوردوستاندا پێش یا دوای مەقام (بەستە) دەوترێت خۆی مەقام نییە، بەڵام هەر لەسـەر ڕەوتـی موسـیقایی ئـەو مـەقامـە دا دەوترێت،(پەردە) و حاڵەتی نۆتەکانیشیان یە-کێکە. (ترانه)
+ بـەسـتە: بـێ‌تـرس؛ بـێ‌بـاک؛ ئـازاد؛ بسته؛(بیباک)
+ بەستە : هێڵی بـەینـی دوو مـەزرا؛ هێڵـی دیاری کردنی سنوور.<بەسە. (مرز)
بەستەبەند: [نـاوی‌بـک]بـەستەپـێچ؛ کـاری بەستەپێچی دەکا. (بسته‌بند)
بەستەبەندی: ڕەوتی دەستەکردن و پێچانەوە و بەستن؛ بەستە بـەستـەکـردن؛ پرێسـکە و پیازکە دروستکردن؛ شت خستنە ناو قوتـوو و سەرچەسپاندن و پێچانەوەی. (بسته‌بندی)
بەستەکـار: [ناوبـک]بـەستە دانـەر؛ بـەنـد ڕێکخەر؛ هەوادانەر؛ ئاهەنگ‌ساز. (ترانه‌ساز)
بەستەکاری:بەستە دانان؛ بـەنـد ڕێکخسـتن؛ ڕەوتی هەوادانان؛ ئاهەنـگ‌سـازی. (سـاختن ترانه)
بەستەڵە:[ناو،ت]بەستەڵۆک؛ بەستەڵەک . (یخ بسته)
بـەسـتەم: [نـاو] ئـەسـتێ و بـەرد. (سـنگ چخماخ)
بەستەوانی: میزگیران. (بسته‌شدن میزراه)
+ بـەسـتی: (١) [نـاو]چـاوتێری؛ بـەقنیـات. (قانعی) (٢) [ناو]باڕەکـەوێـک کـە فێـری‌ڕاو دەکرێت. (کبک تعلیمی‌برای‌شکار)
+ بـەسـتی: (١) چـاوتێری. (قـانعی) (٢) کوولـەکـە. (کـدو) (٣) تـەرم .(جنـازە)(۴) [ڕابـوردووی بـەسـتن] دای‌خسـت؛ ژەنـدی گرێیدا. (بست)
بەستیار:بیستیار:[ناوبـک]گـوێڕادەر؛ بیسـەر؛ بهیستیار. (شنونده)ناو،ت
+ بـەسـتێن: [نـاو](١) زەمینـە؛ بـواری هونەری.(زمینه) (٢) حودوود؛ مەرز. سنووری بەینی دوو مەزرا. (مرز)
بەس‌ڕویین: <بـەسـت‌چـوون، پـەنـابردن؛ بەست دانیشتن، هانابردن. (بست نشستن)
بەسکیتباڵ: [ناو]یـاریی دوو دەسـتەی پێـنج نەفەری لە زەویی تایبەتدا. (بسکتبال)
بەسکیتبالیست: [ئاوەڵناو+نـاو]کـەسێک‌کـە کایەی بەسکیتباڵ دەکا. (بسکتبالیست)
بەسڵامەت: بێ‌مـزەڕەت؛بـێ‌وەی؛ بـەسـاغی؛ جوابی خوداحافیزی؛ بەدوعا. (بسلامت)
بەسڵامەتـی: بـەلـەش‌سـاغی؛ بـەخێریـەت؛ توسڵامەتبیت؛تەعاروفی پێش خواردنـەوی-

مەی. (بسلامتی)
بەسلَک: [ناو+ ئاوەڵناو] (١) سەهوڵ. (یخ) (٢) بەستەنی؛ دۆندرمە. (بستنی) (٣) سەهوڵبەندان. (یخبندان)
بەسلَکە: بەسلَک: بەستەڵەک.(یخزده)
بەسلەمە: (مە،لە(ماخ)ی تورکییەوە هاتووە. دابەستراو؛دابەستە؛تەغەر بۆ دابەستنی ئاژاڵە کە بۆ قەڵەو بوون دابەستە دەکرێ.(بستەشده؛ پروار)
بەسمین: [ناو،ت] لێوکەن؛ بزە؛ کەنین. (لبخند)
بەسە: [ناو](١) بەستە. (بستە) (٢) حودوودی بەینی دوو مەزرا؛ بەستێن. (مرز) (٣) قەراری تایبەتی لە قوماردا هەرکەس ئەو دەستەی(عوین) بردەوە ئەو پارە هی خۆیەتی. (بستەدر قمار)
+ بەسە: (١) کیفایەتە؛ ئەیترنا؛ ئەوەم بەسە. (کافی است) (٢) بەستە؛ بەسراو؛ داخراو. (بستە)
بەسەختی: [بەند] بەدژواری؛ بەچەتوونی؛ بەسەخڵەت. (بسختی)
بەسەر: (١)[ئاوەڵناو] حازر؛ ئامادە؛ خەرمانەکەم بەسەرە. (آمادە) (٢) بەفری بەستوو؛ بەفرەبەسەرە ناچەقم. (یخ بستە)
بەسەراچوون: [چاوگە،ت]چوون بە سەر کەسێکدا لەکاتی کردنی کارێکدا. (مچ گرفتن)
بەسەراکەوتن: [چاوگە،ت] (١) دۆزینەوە. (پیداکردن)(٢)کەوتن بە سەرشتێکدا.(افتادن روی چیزی) (٣) بەسەرمیراتداکەوتن؛ بەدەستهێنانی ماڵی موفت. (مالی بدست افتادن)
+ بەسەراهاتن: [چاوگە،ت]ڕووداوێک بە سەردا قەومان؛ ئاخ چیم بە سەرهات. (بەسر آمدن)
بەسەربردن: [چاوگە،ت]ڕابواردن؛ ژیان؛ زینگانی کردن؛ تەواوکردن. (بسر بردن)
بەسەرپایێکەوە: سووکە سەردان؛ چوون بۆ ماوەییێکی کوورت. (کنایە. یک لحظە رفتن و سرزدن)
بەسەرپەڕین: [چاوگە،ت] (١) ئەسب سواری مایین بوون. (جفتگیری اسب) (٢)پیاوێ کە بە سەر ژنەوە بگیرێ.(کسی کە بازنی گرفتە شود)
بەسەرچوو: (١) (ب) ڕۆیشت و لێبووەوە؛ لە سەرلاچوو؛ تەواوبوو. (گذشت) (٢)بەسەرچوو؛ فریوی خوارد؛ بەسەهوچوو؛ بەهەڵەچوو. (فریب خوردن)
بەسەرخولانەوە: ئەوەندەسەرم دێشێ بە سەر دەخولێمەوە. (باسر چرخیدن)
بەسەردابڕین: [چاوگە،ت]داسەپاندن بە زۆر؛ کچێ خۆی بەسەرشوڕشدا بڕی: خۆی بڕی بە ملیا (تحمیل کردن)
بەسەردادان: [چاوگە،ت](١)لە سەری کەسێک ڕاکێشان و لێدان. (توی سرزدن) (٢)خۆ داسەپاندن و بە میوان بوون بە ناوەخت و لە ناکاو. آوار کسی شدن) (٣) مەدە بەسەر ماڵەکەیدا قەڵب و چرووکی مەکە.(توی سرمال زدن) (٤) هێرش‌بۆبردن؛ هەڵکوتانە- سەر. (حملە کردن)

بەسەردا دانەوە: [چاوگە،ت]شتی وەرگێڕاو یا کڕدراو کەبەدڵیان نەبێ و بیبەنەوە بۆ ساحێبی پێشووی(پس‌دادن)
بەسەردا قیژاندن: [چاوگە،ت]هەڕەشە و تووڕەبوون و سەرکۆنە بە دەنگی‌بەرز؛ بە سەرداگوڕاندن؛ نەڕاندن بە سەردا. (هوار کشیدن برسر کسی)
بەسەرداکردن: [چاوگە،ت](١)شتی لە بەرکردن بە سەر جلوبەرگێکی‌تردا؛ شتێ‌کردن بەسەر شتێکی تردا؛(بەتن‌کردن‌لباس برروی‌لباس‌دیگر) (٢)بە سەردا ڕژاندن. (ریختن بروی)
بەسەرداهاتن: [چاوگە،ت]لەپڕ؛ ناکاو؛ نشکێڤە؛ بەسەرداکەوتن؛کارێک بەسەردا قەومان. (ناگهانی)
بەسەرداهاتن: [چاوگە،ت] (١)سەرکۆنەکردن سرزنش‌کردن(٢) بیرۆکە یان هەوەسی کارێک کەوتنە مێشک. [بە مغز خطورکردن]
بەسەرزگەوەچوون: مردنی ژن بەدەم مندالْ بوونەوە. (سرزا رفتن)
بەسەرکردن: [چاوگە،ت]ڕەوان‌کردنی پێچ و مۆرە. (روان کردن پیچ و مهره)
بەسەرکردن: [چاوگە،ت]بەرز ڕۆیشتنی گوللە؛ (سرکردن گلوله)
بەسەرکردن: [چاوگە،ت]ژماردن؛ سەرحیساب بوون. (حساب کردن). (٢) سەرلێدان؛ هەوالْ پرسین؛ ئەحوالْ پرسین. (ملاقات رفتن)
بەسەرکردنەوە: [چاوگە،ت]سەرلێدان؛ لێپرسین؛ لێ توێژینەوە. (بازدید. پرسیدن احوال)

بەسەرگێڕان: سەرلێ‌شێواندن و ڕاگرتنی کارێ کەسێ. (دست بسر)
بەسەروبەر: [ئاوەڵناو] ڕێک و پوخت و پاڕاو؛ مالێکی بەسەروبەر و مورەتەبە؛ بەنەزم و نیزام. (منظم)
بەسەروبەرەوە: (١ب)بەیەکجاری. (یکجا؛باسروبر)(٢)بە خۆیەوە و بەسەمەرەکەیەوە.(باسروبر)
بەسەروبەرەوە تیاچوون: (ب) دوایی هاتنی بنەماڵە؛ قڕتی‌کەوتنی بنەماڵەیێک؛ لەبەین‌چوونی گیان و مال‌بەیەکجاری. (ازبین‌رفتن جان و مال)
بەسەر و زمان: [ئاوەڵناو] زیرەک و وریا و قسەزان و خۆڕێک‌خەر.(زیرک‌وزبانباز)
بەسەرهاتن: [چاوگە،ت](١) وەختی شتێ تەواو بوون؛وەک> بەسەرچوونی ماوە. (بەاتمام رسیدن) (٢)(بە سەر هاتن) تۆ ئیشارە بکە بە سەر دێم نەک بە پا. (باکلەآمدن) (٣) قەومان؛ نازانی چەم بەسەرهات. (پیش‌آمد؛ بسرآمدن)
بەسەرەو ڕۆیین:[چاوگە،ت]سەرەنگری‌بوون. (باسر بجلو رفتن؛ سکندری)
بەسەرهەڤ: [ناو](١) سەلەم. (پیش خرید) (٢)بەسەریەکەوە؛سەرجەم.(کلی؛ سرجمع)
بەسەزمانی: [ناو](ب) لێقەوماوی؛ هەژاری؛ بەستەزمانی؛ بێ‌سەروزمانی. (حالت زبان بستەبودن)
بەسی: [ناو]گۆزە؛ جەڕە. (کوزە)کەسێک‌کە لە بەستدابێت؛ پەنا بردوو؛ بەستنشین؛ هانا بردوو؛ لەبەستدا دانیشتوو. (بەستی)

بەسیٚ: ناوی ئافرەتانە. (اسم زنانه)
+ بەسیان: (١) بەسیٚدانە؛ بەسیٚ کەس؛ شەڕەکە یەک بە سیان‌بوو. (سەتایی) (٢)[چاوگە،ت] بەستن؛ بەسران؛ داخران. (بستن) (٣) بەسیان‌کرد: تەواویان‌کرد. (تمام کردند) (۴)[ڕابوردووی بەستن] دووکانەکان بەسیان؛ داخریان؛ دایان‌خست.(بسته شدند)
[چاوگە،ت] بەسران؛ داخران؛ بەستن. (بستن)
بەسی‌کە: بی‌بڕەوە؛ تەواوی‌کە. (بس کن)
بەش‌بڕاو: [ناوی‌بەر]بیٚبەش؛ بیٚوەری؛ ئافەروٚز. (بی بهره؛ عاق)
بەشبەش‌کردن:[چاوگە،ت]پشک‌پشک‌کردن؛ پاژ پاژکردن؛ پارپارکردن.(قسمت قسمت کردن)
بەشت: [ناو]کاریٚتەی خانوو. (بالار)
بەش چوونەوە سەر بەشان: نزاو دوعای مەرگ بوٚ کەسیٚ خواستن کە پیٚش‌ئەوە بەشت پیٚ‌ببڕیٚت و میرات وەربگری، خوٚت بمری و بەشە کەت میراتبەرەکانی‌تر بیبەن؛ یا ئەوەی هەتەمیراتبەر بیبا. (آرزوی مرگ خواستن برای کسی)
بەش خواردن: [چاوگە،ت] (١) خواردنی ماڵیٚ‌کە بەرکەسیٚک‌کەوتووە. (٢) بەناحەق ماڵیٚ یا حەقی کەسیٚک‌داگیرکردن. (سهم خوردن)
بەش خوران: [چاوگە،ت]بیٚ‌بەهرەبوون؛ ئەوەی درەنگ بچیٚ بەشی دەخوریٚ؛ ماف خوران. (سهم خوردن)
بەش‌خوراو: [ناوی‌بەر] کەسیٚک ماڵی خورابیٚت یان لی داگیرکرابیٚت؛ (زوڵم لیٚکراو، ماف خوراو). (بی بهره‌شدن.؛ مظلوم واقع-شدن و خورده‌شدن‌سهم)
بەش‌خوراوی: [ناو] بیٚبەشی؛ قسمەت خوراوی؛ (ب) زوڵم لیٚکراوی. (بی بهره‌ای)
بەشدارەکی: ئەندام بوون؛ بەشداری؛ شەریکی؛ هەڤپایی (عضوشدن)
بەشداری: [ناو] هاوکاری؛ بەشدارەکی؛ شەریکی؛ هەڤپایی. (عضویت؛ همکاری)
بەشداری‌کردن: [چاوگە،ت]شەریک-بوون؛هاوکاری‌کردن؛ئەنداموبوون.هکاری کردن)
بەششاندن: [چاوگە،ت]دابین‌کردن؛ قایل-کردن؛ ڕازیکردن. (رازی کردن)
بەشقم: [بەند،ت]بەشقەم؛ بەشکوو؛ بەڵکوو؛ تەقاو؛ هاتوو؛ بەشکم؛ ویٚدەچی؛ بوٚی‌هەیە؛ دوورنییە؛ شایەد. (بلکه)
بەش‌کریاو: [ناوی‌بەر]بەشکریاگ؛ بەش-کراو.(قسمت شده)
+ بەشکوٚ: (١) [ئاوەڵناو]) خاوەن شکوٚ؛ بەزمنیٚر؛ گەورە. (شکوهمند)(٢)بە شکوٚ: بە شکەوە لەگەڵ‌ٚ دوو دڵیدا. (باتردید)(٣) [ناو]بەش‌کوٚ. شەریکە؛ شیرکەت. (شرکت)
بەشگە: [بەند]بەشکە؛ بەشکوو؛ شایەد؛ بەشکەم؛ بوٚی هەیە؛ بەڵکوو. (شاید)
بەشلانە: [ناو]فەقیٚی فەلەیان. (فقیه‌عیسوی)
بەشوٚ: [ئاوەڵناو] شیٚدار؛ شوٚدار. (نمدار؛ دارای ترشح)
بە شوٚنا ڕویین: [چاوگە،ت]بە دوادا ڕوٚیشتن؛ بە شویٚنا چوون؛ کەوتنەدوا. (دنبال کردن)
بە شەرتی‌چەقوٚ: فروٚشتنی میوەی وەک

شووتی بەو مەرجە لەتی بکا ئەگەر چاک نەبوو نەیکڕێت. (بەشرط چاقو)
بەشەردۆست: [ئاوەڵناو] مرۆڤدۆست؛ ئینساندۆست. (انساندوست)
بەشەردۆستانە:بە شێوەی بەشەر دۆستی؛ کۆمەکی بەشەردۆستانەی گروپی مۆسیقا بۆ نەخۆشخانەی بەساڵاچووان. (بشر دوستانە)
بەشەردۆستی: [بەرهەمی چاوگە]حاڵەتی خۆشویستنی‌مروڤ و دڵسۆزی و هاودەردەی بۆ خەڵک. (بشردوستی)
بەشەروەکری: [ئاوەڵناو] ڕووخۆش. (خوش رو)
بەشەری: [ئاوەڵناو] (١) گرێدراو بە ئینسانەوە. (٢) ئینسانی.(بشری‌انسانی)
بەشەن: [ناو]قەڵافەت؛ هەیکەڵ؛لەش؛ ئەندام؛ دیمەن. (جسم هیکل)
بەشەنخۆش: [ئاوەڵناو] دڵگر؛ دیمەن جوان؛ دڵڕفێن. (دلگیر)
بەشەنی: بەدەنی؛ لەشی؛ پەیکەری. (بدنی)
بەشەوکردن: [چاوگە،ت] (١) بەش‌کردنەوە؛ دابەش کردن. قسمت کردن)(٢) بە شەو کارکردن سەختە؛ بەشەو کاریٚ کردن سەختە. (شب کارکردن) (٣) (ب) خەوتن؛ درەنگ وەختە با بیکەین بە شەو : واتا بخەوین. (کنایی خوابیدن)
بەشێنەیی:[بەند،ت]بەئارامی؛لەسەرە خۆیی؛ بیٚ لەزو بەز. (آرام)
بەشینی خواردن: [چاوگە،ت] (ب) فرۆشتنی حاسڵات پێش ئەوەی بگا؛ پێش فرۆشی حاسڵات لە بەر دەس‌تەنگی. (فروختن حاصل کشاورزی قبل از رسیدن)
بەعاستەم و دووبەڵا: [بەند،ت]بەئاستەم؛ زۆرکەم؛ بە هێواشی. (خیلی کم)
بەعام: [بەند،ت]گشت؛ گشت پێکەوە؛ بەکۆمەڵ؛ هەموو. (همگی)
بەعجی: [ئاوەڵناو]ترسەنۆک. (ترسو)
بەعەج: [ناو]ترس؛ خۆف. (ترس و بیم)
بەعەرز نەکەوتن: [چاوگە،ت] (ب) کالاییٚک‌کە بە سەردەستەوە بیکڕن و لە عەرزدا نەمێنێتەوە؛ پێویستی هەمووان. (کنایی کالایی کەروی دست ببرندش)
بەعیجین: تووڕەبوون؛ ڕەق هەڵسان. تۆقین لە ترسێکی زۆر. (عصبانی شدن.ترسیدن)
بەعیفتەڕ: [ناو]بادامی‌تەڕ؛ چوڵەبادام؛ (چقالەبادام)
بەغدا: [ناو] بەغداد؛ لە وشەی ئاوێستایی (بەغوداتە) واتا (خودای زانا) وە هاتووە. (بغداد)
بەغیلی پیٚبردن: [چاوگە،ت]ئێرەیی پیٚ-کردن؛ حەسوودی‌پیٚ‌کردن . (حسودی کردن)
بەفتاچوون: [چاوگە،ت]تووڕەبوون و شەڕ پیٚفرۆشتن؛ بەگژداچوون. (گلاویز شدن)
بەفراو: [ناو،ت]بەفراڤ؛ (١) ئاوی بەفری تواوە. (برف آب شدە). (٢) (ب) ئاوی سارد؛ سەهۆڵاو؛ ئاوی فرە چاییگ. (کنایەآب یخ)
+ بەفرماڵ: [ناو،ب‌ک] ئەو کەسە بەفر دەماڵیٚ. (کسی کەبرفروبی می کند)
بەفر نیشتن: بەفر کەوتنەزەوی؛ داپۆشرانی زەوی بە بەفر بارین. (برف نشستن)

بەفروپشـۆ: [نـاوەت] شـڵێوە. (بـرف و بـاران باهم)
بەفرو دۆشاو: [ناوەت]زیاتر بەفری دانار دانـار لەگەڵ دۆشاودا تێکەڵی‌دەکەن بـۆ خـواردن. (برف و شیره)
بەفرمبەسەر: [ناوەت]بەفری‌کە بەستوویەتی و پای‌تی‌ناچەقی.(برف‌یخـزده کـه‌پـادرآن فـرو نرود)
بەفرەخۆرە: [ناوەت]بەفری بلۆکە و کەم کـە بـە سـەر بـەفـردا ببـاری زووتـر دەیتووێنێتەوە(برف برف خورک)
بەفرەشینە:[ناو]کاسەڵکەشینە؛ کاسەڵەشینکە. (مرغ زنبور خوار)
بەفرمبار: [ناو]بەفرانبار. (دی ماه)
بەفری‌پیری: [ناوەت](ب) سـپی‌بـوونی مـوی سەر. (برف پیری)
بەفریک: [ناو]سەهۆڵدان؛ بەفـردان؛ جێگـای بەفرو سەهۆڵ.بەفـر مـاڵ . (یخـدان.پـاروی برف روبیدن)
بەفرینە: (١)[ناو] بەستەنی؛ دۆندرمە. (بستنی) (٢) [ئاوەڵناو] هەر شت گرێدراو بە بـەفـرەوە. (هرچیزی وابستەبەبرف)
+ بـەفشـک: [نـاو]باریکـایی دەسـت و لاق. خوارەوەی لوولاکی پێ و مـەچـک؛ مـووچی دەست و پێ. (مچ دست و پا)
بەڤر: [ناو](١) تەور؛ بێور؛ بێڤر؛ بیڤر. (تبـر)(٢) بەور؛ بەبر. (ببر)
بەڤڕ: [ئاوەڵناو] درۆزن؛ ئاوانتەچی. (دروغ گو)
بەڤرا: [بەند]بەهەڤرا؛ پێکەوە. (باهم)
+ بەڤل: هاوپایە؛ هاوشان. (هم شأن)

+ بەقا:[ناو] فد: (١) دەوام؛ باقی‌بوون؛ حاڵەتی ماندنەوە؛سەرت سڵامەت، بەقای عـومری‌تـۆ بێت. (باقی)(٢) بڕوا؛ بەقات پێناکەم: باوەڕت-پێناکەم. (باور)
بەقاڵی: [ناو]دوکانی ئازۆخە فرۆشی؛ کـاری-ئازۆخە فرۆشی. (بقالی)
بەقانامە: [ناوت]باوەڕنامـە؛ بڕوانامـە. (اعتبـار نامه)
بەقبەقی: [ناو]گۆزەڵەی دەم چکۆلە،کاتێ کە ئاوەکەی برژێ دەنگی بلقـەبلقـی لێـوە دێ. (کوزەدهان تنگ)
بەقم: (١) ڕەنگ‌هەڵگەڕاو؛ ڕەنگ بڕووسـقاو. (رنگ باختن)(٢) بە قوڕ کون‌وکەلینـی دیـوار سوواخدان؛ دەرگا سـوواخدان؛ بـەقـوڕگرتن: وێران کردن. (ویران کردن)
بـەقـەسـتی: لـەقـەسـتی؛ بـە شـۆخی وگاڵتە.(ازسرشوخی)٢.بە قەستی؛ بە —دانسته؛ دەس‌ئەنقەس؛ ڤیـانی؛ خـوازەکـی؛ لـەڕووی ویستەوە. (ازقصد)
بەقەو: بەقەد؛ بەقەی. (باندازه)
+ بەقەم: [ناو]گەنـم و جـۆی گـەیشـتوو بـۆ دروێنە. (گندم و جو رسیده)
بەک: اند؛ فد: [ناو]یاریکەری دواوە لە فوتباڵ دا لە(تۆپی پا) دا. (بک)
+ بەکـار: (١)[ئـاوەڵنـاو] بـەکـەڵـک. (بـدرد خور)(٢) حازر بەکار؛ لەکارا بوون؛ بە کـاردێ: بە کەڵک دێ. (آمادەکار)(٣) [ئاوەڵناو] ئازا؛ خێرا. (کاری)
بەکارئـانین: [چاوگـەت]بـەکارهێنـان.(بکـار گرفتن)

بەکاری: [ناو] خێرایی؛ ئازایی؛ زۆرکارکەر. (کاری)
بەکاسە هاوسێ ژیان: (ب) بە سووالّ و سەدەقە و لە سایەی کۆمەکی خەڵکەوە ژیان. (کنایی باگدایی زندگی کردن) بە-
کتاش: (ف.مشە)(١)نازناوی خزمەتکاری میران.(٢)ناوی عارفێکە.(١نام خدمتکارامیران؛ ٢ نامعارفی است)
بەکڕ: [ئاوەڵناو]کاتی لە سەر هێلکە کڕ کەوتنی باڵندە. (کرچبودن)
بەکرێگرتن: [چاوگە،ت]وەرگرتنی هەر شت بۆ ڕاپەراندنی ئیش و کار لە بە رانبەر پارەدا بۆ ماوەی دیاریکراو. (کرایەگرفتن)
بەکرێگیراو: [ناوی‌بەر](١) هەر شت بۆ ماوەییێک لە بەرانبەر پارەدا بەکرێگیرابێت. (کرایە) (٢) ئەوەی کە بە پارە خزمەتی کەسێک یا ڕێکخراوێ یا کۆمەڵێک‌بکا. (اجیر)(٣) (ب) جاسووس و نیشتمان فرۆش. (کنایەجاسوس)
بەکلک‌گوێزشکاندن:(ب) زۆربەکەیف و خۆشحالّ. (بادم گردوشکستن)
بەکۆ: [بەند] بەکۆمەلّ؛ بەعام؛تێکڕایی. (دستجمعی)
بەکۆمەلّ: [بەند] بەکۆ؛ بەعام؛ بەتێکڕایی؛ بەگەل. (دستجمعی)
بەکوناکردن: [چاوگە،ت] (١) (ب) بەزاندن.(٢)بەکوناکردنی نێچیر لە کاتی ڕاودا. (کنایی شکست دادن؛توی سوراخ راندن شکار)
بەکێودا دان: [چاوگە،ت] (١) (ب) یاخی‌بوون. (یاغی شدن) (٢) (ب) شێت بوون. (دیوانەشدن)
بە کێوداکردن: [چاوگە،ت] (ب) بەشێت‌زانین؛ لەوانەبوو بیکەن بەکێودا؛ چەپڵە لێکوتان و ڕیسواکردن. (دیوانەپنداشتن)
+ بەگ: ناوی خودای هەخامەنشیان. (خدا در زمان هخامنشیان)
+ بەگا: [ئاوەڵناو] بەجێ؛ بەجا؛ ڕەوا. (بجا)
بەگانە: [ئاوەڵناو] ئاغایانە؛ وەکوو بەگ. (بیگ آسا)
بەگرتن‌دان: [چاوگە،ت]بوونە هۆی‌گرتن. (سبب بازداشت‌کسی شدن)
بەگزادە: [ناو،ت]دوو هۆزی گەورەی کوردن.(١) تایفەی فەیزولابەگی کە لە گەورە هۆزەکانی کوردستانی ئێرانن و لە بەینی (دیواندەرە هەتا بۆکان) نیشتەجێن.(٢) عەشیرەی ناوداری بەگزادە لە ناوچەی تەرگەوەڕ و مەرگەوەڕن. (دو طایفەبزرگ کرد)
بەگشتی: [بەند] (١) بەبادراوی؛ بەگرژی. (بساریس زیساد) (٢) بەگشتی؛ بەهەمووان.تێکڕا؛بەتەواوی؛تەڤرا(همگی؛ بتمامی)
بەگلک: لە(بەگلخ‌بەگلیک)ی تورکییەوە هاتووە، بەگییەتی و بەگێتی. (حالت‌بیگ- بوودن)
بەگوڕ: [ئاوەڵناو](١) بەهێز؛ بەتین. (زوردار)
بەگوڕەگوڕ: بەگوڕاندن و هەراو هوریای زۆر. (نعرە زن زیاد)
بەگۆشت: [ئاوەڵناو] (١) قەڵەو. (چاق)(٢)

زەوینی نەرمانی بێبەرد؛ گۆشتەزەوی. (زمین نرم و بدون سنگ)
بەگۆشەی‌چاو ڕوانین: (١)(ب) نازکردن؛ بەنازەوە ڕوانین. (٢) بەتووڕەییەوە ڕوانین. (باگوشه‌چشم نگاه‌کردن)
+ بەگون: [ئاوەڵناو]١) (ب) پیاوی جەسوور و بە جەرگ. (٢) نەخەساو؛ زیاتر بۆ ماڵات دەوترێت. (خایه‌دار)
بەگوێ: گوێڕایەڵ؛ قسە وەرگر؛ دژی بێ-گوێ. (حرف شنو)
بەگوێچکەداهاوردن:> بەگوێدا هاوردن.
بەگوێداهاوردن: [چاوگە،ت] تێگەیاندن و بەگوێدا دان و ئیشارەپێکردن؛ بەگوێچکەدا خوێندن. (نصیحت کردن. حالی کردن)
بەگوێرە: لەوشەی(گوێرماخ)ی تورکییەوە هاتووە:(واتا:دیتن) لەبوار؛ بەهەڵسەنگاندن؛ بە بەراوەرد؛ بەدیتن؛ لەڕێک؛ بەپێی.(برطبق؛ بنابه‌نظر)
بەگەرووی شێرداچوون: (ب) بوێر و ئازا بوون. (تو دهن شیر رفتن)
بەگەم: بەکەڵک؛ بەدەردخۆر؛ بەکارهاتوو؛ گرینگ. (بدردبخور)
بەگیان‌گەییشتن: لە دەست ناڕەحەتی تەواو عاسی‌بوون؛ ئیتر بەگیانم گەییوە ناتوانم قەبووڵی کەم؛ تاقەت تەواو بوون. (بجان رسیدن)
بەگیێتی: حاڵەتی بەگ‌بوون. (بیگی)
بەل: (١) ماسین؛ ئاووسان؛ هەڵمسان؛ پەنمان؛ (باد کردن) (٢) بزنی گوێ لول. (بز گوش لوله‌ای)

بەلادا: (١)بەتەرەفێکدا(یەکێ‌لە چووار تەرف).(٢) کراسەکەی کرد بەلادا کراس-کردنی(ژنان) بە بەر پشتوێندا.(یک طرف)
بەلاشە: (١)[ناو] جۆرێک قوماشی‌هەرزان و خراپە.(٢) بەخوڕاییە.(نوعی‌پارچه؛ مفت‌است)
بەلاڤکەر: [ناوی‌بک]پەخشکەر؛ بڵاوکەر. (ناشر)
بەلاڤی: (١) بڵاوی؛ پڕش‌وبڵاوی (پراکندگی). (٢) هەراشی؛ شاشی؛ وەک: قوماشی هەراش و زبر چندراو، یان مەزرای داچێندراوی کەم تووو. (فاصله‌داری؛ کم‌پشتی)
بەڵاکێش: [ناو،بک] دەردکێش؛ زەجرکێش؛مەینەت‌کێش. (بلاکش)
بەڵاڵووی: [ناو]باڵاڵوک. (آلبالو)
+ بەڵام: (١) بەڵاییێک کە دێتە خوار بۆ من)؛ بەڵام لێتدا: قەزاوبەڵای من لە تۆ کەوێ(٢)وەلێ؛ ئەمما؛ بەڵان؛ لێ. (بلایم؛ ولی؛ اما)
+ بەلان: [ئاوەڵناو] وەک: پیاوی توند و تۆڵ و ئازا و چەلەنگ. (چابک)
بەڵاو: (١) [ئاوەڵناو] بڵاو؛ پڕژاو؛ بەلاڤ؛ بڵاو؛ پڕاگەندە. (٢) بەڵات: بەڵای تۆ(بەڵاو لە من). (١پراکنده؛ بلایت)
بەڵاوکردن: [چاوگە،ت]بڵاوکردن؛ پەخش-کردن. (پخش کردن)
بەلاوە: (١)[بەند] لە پێشدا. من بەلاوە گەیشتم: من لە پێشدا گێەشتم. (قبلاً) (٢) تۆم بە لاوەیە: تۆ نزیکی منی، ئاگاداری منی.(پیش نزد.کنار)
بە لای‌خۆداتاشین: [چاوگە،ت] (ب) قازانج و

بەرژەوەندیی خۆ ڕەچاوگرتن.(نفع خـود را در نظر گرفتن)
بەلبەلاسینگ: [ناو]پەڕپەڕۆک. (پروانە)
بەلبەلەشوانی: [ناو]جۆرێک گیـای خۆراکیـە. (نوعی گیاەخوردنی)
بەلبەلیتانگ: [ناو]پەپوولە. (پروانە)
بەلبەنی: [ناو]پەڵپینە؛ دۆراخ. (نوعی گیاە)
بەلچەم: [ناو] گەڵا؛ بەرگ؛وەڵگی دار. (بـرگ درخت)
بەلخ‌کوچک: [ناو] خەنەگورگە؛ گڵەوەز؛ خەنە تیلکە؛ قریژەبەرد؛ کریژەبەرد؛ گەنمەبەردیلـە؛ بیرۆبەرتک؛ خەنەبەردیلە. (گل سنگ)
بەلشـاندن: [چاوگـەت]هانـدان بـۆ دەستـەو یەخەبوون و پێکدا هەڵپڕژانـدن؛ ئاوقـاکردن. (تیر کردن)
بەڵغوبۆ: [ناوت] پیس و بۆگەن؛ چڵکن و بۆن ناخۆش.(چرکین‌وبوگندو)
بەڵغە: [ناو] بەڵغ؛ بەڵخ؛ دووکـەڵ و ڕەشـایی کە لە سەر شووشەی چرا نـەوتـی دەنیشـێ؛ بەڵغی حەوز؛ قورم. (بلغ؛ دودە)
بەڵغی: [ناو] سەرەتای چنینی بەڕە و مافوورە. (ابتدای بافتن قالی)
بەلفاندن: [چاوگەت]خڵافاندن؛ فێڵوتەڵەکـە لێکردن؛ خاپاندن. (گول زدن)
بەلاف: [ناوی‌بک]خڵافێنەر؛ خاپێنەر. (گـول-زن)
بـەلقانـدن : [چاوگـەت] بڵقانـدن؛ دەنگـی-هەڵقولینی ئاو؛ بڵق‌دان؛ بڵقەی ئاوێ کـە لـە زەوی هەڵدەقولێ. (صدای آب کە از چشـمە جوشد)

بەلقتاندن: [چاوگەت]قەڵەشاندن؛ قەڵاشـتن. (شکافتن)
بەلقەتین: [چاوگە]قەڵـەشـان؛ قـەڵـەشـیان. (شکافتن)
+ بەڵگ: [ناو]بەرگ؛ گەڵا؛ وەڵگ. (برگ)
بەڵگ‌چاو: [ناو] پێلووی چاو. (پلک چشم)
+ بەڵگە: [ناو] وەرەقە؛ پەڕە. (ورقە)
بەڵگی‌لووت: [ناوت]پەڕەی‌لووت. (پرەدماغ)
بەڵمەڕیشە: [ئاوەڵناو] (ب) ڕیشی پانی تێک-ئالاو. (ریش پهن آشفتە)
بەلوتنەک: [نـاو] پیـک؛ پیـق؛ پیکـی زوڕنـا؛ فیقەنە. (زبانەسر سرنا)
بەلۆق: تروسکەدار؛ بەبریقە. (درخشندە)
بەلوو: [ناو](١) بەڕوو.(٢) دارگەزۆ. (درخت گز علفی؛ بلوط)
بەلووچ: [ناو]خەڵکی بەلووچستان. (بلوچ).
بـەلووچکـە: [نـاو](١) بـەلووچـە؛ بـەڕوولـە؛ خڕەداری چکۆلە و کورت کە دەچـێ بـەنێـو دوو داری کونکراودا بۆ تونـدکردن وەک بـە ڕوولەی بەینی دمند و پاشـبارە لـە ئـامووردا، هەروا لە کانزایش چێ دەبێت.(٢)بەڕوولەی-بێستان. (پیم؛ میلە مخروطی)
بەلووچی: [ئاوەڵناو+ نـاو] زمـان و خـەڵکـی بەلووچستان؛ گرێدراو بە قەومی بەلووچـەوە. (بلوچی)
بەلووەر[:]گۆزە. (کوزە)
بەلوەشین: [ناو]نەخۆشینی گولی. (جذام)
بەلـە: [نـاو]مـەڕی گوێچکـە درێـژ و لـوول. (گوسفند گوش دراز و پیچیدە)
بەلەبۆر: [ناو] مەڕی ڕەنگبۆری گوێ (ڕاست

و درێژ) (گوسفند رنگ کبود)
بەلەبۆز: [ناو](ب) گورگ. (کنایەاز گرگ)
بەلەبەش: [ناو]بزنی ڕەشی نێوچاوان سپی. (بز سیاەپیشانی سفید)
بەلەپا: [ئاوەڵناو]گورجوگۆڵ و ئازا لە ڕۆیشتندا. (سریع در راەرفتن)
بەلەتووڕکە: [ناو] نەخۆشینی بەلەفیڕە. (ناخوشی حیوانات)
بەڵەدێ: [ناوبەرهەمی چاوگە]شارەزایی. (بلدی)
بەلەزوواد: [ناو]ئاڤزونە؛ ئاغزوونە. (سگک)
بەلەسوور:[ناو]کەڵەکێوی ئامالْ سوور. (بز کوهی رنگ مایل بەقرمز)
+ بەلەسە: [ناوبەر] گوێلکێ بەلەسە بووە: تاراوە، بەڵام بۆ ئینسان هەر (بەلەزە) بە کاردە برێ. (فراری؛ باعجلە)
+ بەلەشین: [ناو] بزنەکێوی ئامالْ شین (بزکوهی رنگ مایل بەکبود)
+ بەلەک: [ناو]گیای بەلەک.(گیاەمجو؛ شیرین بیان)
بەڵەک: [ئاوەڵناو] لە حەیوانگەلدا دوورەنگ؛ گوڵگوڵی؛ پڵینگ پڵینگ. پڵنگ و(خاڵ خاڵی گەورە). (خال خال)
بەڵەکچاو: [ئاوەڵناو] خاوەنیچاوی پان کە ڕەشکێنەکەی زۆر ڕەش و سپێنەکەی زۆر سپیبێت. (چشم قرنیەسیاەو سفیدەچشم خیلی سفید باشد)
بەلەکناچی: [ئاوەڵناو] بلەژنانێ؛ ئارێلە؛ پیاوی ژنانیلە. (مرد با اخلاق زنانە).
بەڵەکی: (١)[ناو] خاڵخاڵبوونی بەفری کێوان؛ کاژو واژ (خال خال شدن برف کوهستان) (٢)[ناو]نەخۆشینیدوو ڕەنگ-بوونی پێست. (مرض‌برص)
بەلەگ: (١)[ناو] سەرمایە. (سرمایە)(٣) شێوەی بەرگ پۆشین. (شیوەپوشیدن لباس)
بەلەگەور: [ئاوەڵناو] (ب) بەدبەخت؛ (بەختی بەلەگەورە، بە شەو سایەقەیە و بە ڕۆژ هەورە). (بدبختی)
بەلەمرک:[ناو] ئانیسک؛ ئانیشک.(آرنج)
بەلەمکێش: [ناوی‌بک]پاپۆڕی موتۆڕی بۆ کێشانی پاپۆڕی بێمۆتۆڕ. (یدک کش)
بەلەمیسکە: [ناو]شوڕاوەی کەمی تراو. (ریزش کم مایعات)
بەلەندیربڕ:[ناو،ت]کاتی بڕینەوەی خوری لە کاوڕە مێی دوو ساڵە(بڕەدو سالە کە وقت پشم چیدنش رسیدە باشد)
بەلەنگازی: [ناوبەرهەمیچاوگە] هەژاری؛ نەداری؛ لێقەوماوی؛ بێنەوایی؛ دەسەوسانی. (بیچارگی)
بەلەوا: [بەند] لە پێشدا. (قبلاً)
بەڵەوبوون: [چاوگە،ت]بەلەدبوون؛ زانین؛ شارەزایی. (بلد بودن)
بەلی: [ئاوەڵناو]ئاشکرا؛ لەبەرچاو؛دیار؛ خویا. (آشکار)
بەلیبۆر: ئارامی؛ حاڵەتیهێدیبوون؛ هێمنی. (آرامی)
بەلیتانک: [ناو] پەپوولە. (پروانە)
بەلیتە: [ناو]ناوی‌گۆرانییێکە.(اسم‌آهنگی است)
بەلینا: ماسیی گەورە. (ماهی بزرگ)
بەڵێنی: [ناو،ت]قەولی ئەرێنی؛ پەیمان؛ سۆز؛

نەهاتی گەرچی پێتدابووم بەڵێنی.« هێمن»
(پیمان؛ قول)
بەمانە: >بە ئەمانە. (باینها)
بەمبا: [ناو]بۆمبا؛ بۆمب؛ بۆم. (بمب)
بەمبوو: [ناو] جۆرێک قامیشی‌هێندی. (بامبو.)
بەمجۆرە: ئاوا. بەم چەشنە. (اینطور)
بە مز: بەکرێ؛ بە پارە. (بەکرایە)
بەمزدەر: [ناوبک] بەکرێدەر. (کرایەدهند)
بەمزدان: [چاوگە،ت]بەموزد دان؛ بەکرێ دان. (کرایەدادن)
بەمووی‌مابوو: بەموو بەندبوو؛ کەمێکی مابوو؛ بەمووی‌مابوو بکەوێ. (نزدیک بود)
بەمینەوە: بەگریان و فینگەفینگەوە؛ بە مینگەمینگەوە. (همراەباصدای گریە)
بەن: [> بەند ١و٢](١) بەند؛ پێوندەی؛ بەستراو؛ (سیامەند بە دارەبەنێکەوە بەن-بوو)؛ (٢) گل: دوو رۆژە منت بەن کردووە بۆ ناهێڵی برۆم.(مانع؛ معطل) (ب) ماتڵ کردن. (٣) ڕێسمان؛ ریسراوی خوری و موو، (ریسمان) (۴) وەن؛ دارەوەن؛ دارەبەن. (درخت ون) بەناحەق: فد: دوورلەحەق و ماف؛ دوور لە حەقیقەت؛ دوور لەڕاستی ودروستی. (بناحق)
بەناڕومی:[ناو] گیای تاوڵێ؛گژنیژ. (گشنیز)
بەناشرمە: [ناو] ملوانکەی‌پیاوانە.(گردنبند مردانە)
+ بەناف: (١)[ناو] بناو؛ بناوچ؛ دارێکی قورسە لەناو ئاودا دەکەوێتە بن‌ئاو. (درختزبان گنجشک) (٢) [ئاوەڵناو]بەناو و دەنگ؛ ناو دار. (نامدار)

بەناغ:[ناو]بناغە؛بنچینە؛ئەساس.(اساس)
+ بەنان: [ئاوەڵناو] (ب) بەخشندە؛ دڵفراوان؛دەس بڵاو؛ نان بدێ.(بخشندە)
بەنان هات و بەئاو چوو: (ب) بێسەر و شوێن بوون؛ گوم بوون. (کنایەگم شدن)
بەناوبانگ: [ئاوەڵناو] بەنێوبانگ؛ ناودار؛ بەناوودەنگ. (مشهور)
بەناوکردن: ناوی‌کەسێک لەسەر شتێ دانان؛ ماڵەکەم بە ناو کوڕەکەمەوەکرد: بە ناویەوە تاپۆم‌کرد. (بنام کردن)
بەن‌پرچ: [ناو،ت] بەنی زولف پێ‌بەستن. بەن جەلە.بەن‌پەلکە. (بند گیس)
بەن‌پێڵاو: بەن‌کەوش. (بند کفش)
بەن‌تفەنگ: قایشی تفەنگ. (بند تفنگ)
بەن‌تەرک: بەن‌سامۆرتە. (بند ترک؛ فتراک)
بەن‌تەزبێح: بەنێک کە تەزبێحی پێ دەهوننەوە. (بند تسبیح)
بەنجەلە: [ناو](١) بەنی جەلە پێوەکردن و هۆنینەوە. (بند ردیف کردن و نخ کردن چیزی) (٢) بەنی زولف بەستن؛ (بند زلف)
+ بەند: [ناو](١)بەن؛ تەناف؛ هەودا؛ پەت؛ (طناب) (٢) بەندی سەعات؛ بەندی کەوش؛ [پاشگر وپێشگر:بەندکەڵەوە، گەردن-بەند،رووبەند؛ (٣) پابەند؛ گیرخواردوو؛ (سەبارەت بەتوو لەم شارەبەندم)] (پایبند)(۴) [ناو]بەینی دوو ئاجۆر لەبینا سازیدا؛ بە ندکێشی: بەنکێشی: سواخ دانی بەینی دوو ڕیزە ئاجۆرلەدیواردا. (بند) (۵) جومگە. (بند) (۶)[ناو] بەربەست؛ بەند؛ بەنداو. (سد) (٧) زیندان. (زندان)(٨) گرێی ساقەتی گەنم و

قامیش. (بند) (۹) تەنافی هەڵواسراوی ئاسۆیی بۆ بەندبازی و تەنافبازی. (۱۰)سەد؛ ئاوبەند. (۱۱) وێستانەوە؛ خوێن بەند هاتن(بند)(۱۲)بەند لە ڕوانگەی دەستووری زمانەوانییەوە، قەید.(قید)
+ بەند: ماتڵ؛ گرفتار؛ کەسێک کە لە زیندان(لەبەندداپێ) وەک بەندکراو.(گرفتار؛ تاخیر؛)
بەند: [ناو] بەشێکی تایبەت لە زیندان وەک: بەندیچوار؛ (بند)
+ بەندان: (۱)[پاشگر] بەستران ،ڕێگابەندان، ڕێبەندان، پێوەبەستن، وەک خەنەبەندان، جەمدین: سەهۆڵبەندان. (بستن)(۲)کۆیبەند؛ گۆرانی و ستران.(بەندان دەڵێم بە زاری) (فولکلۆر). (ترانە)
بەندار: [ئاوەڵناو] بۆندار؛ خاوەنیبەن. (بودار؛بندار)
بەنداو: [ناو]گۆل؛ ئەستیر؛ سەد. (استخر)
بەندباز: [ناوی‌بک]تەنافبازیسیرک؛ ئەوەی لە سەر تەنافی هەڵبەستراو یاریدەکا. (بندباز)
بەندبڕ: بەنبڕ؛(ب) تێغ؛ تیغە؛ چەقۆ. (تیغە)
بەندبێژ: [ناوی‌بک]گۆرانیبێژ؛ ئستران‌بێژ. (آواز خوان)
بەندبێژی: [ناو] شایەری؛گۆرانیبێژی.(آواز خوانی)
بەندپساندن: > پەت برین > پەت بڕ.
بەندخستن: بەنخستن؛ ڕوومەت هەڵگرتن. (بند انداختن)
بەندخوە دان: [چاوگە،ت]بۆن لەخودان؛ گوڵاو لە خۆ دان؛ عەتر لەخۆ دان.(بخود عطر زدن)
بەندکران: زیندانیکران؛ گیران؛ گیریان (۲)(زندانی شدن)(۲) ماتڵ کران. (معطل شدن)
بەندکردن: [چاوگە،ت] (۱) ماتڵکردن؛ گل-دانەوە؛ بەرگری لە ڕۆیشتن.(معطل کردن) (۲) زیندانیکردن؛ گرتن. (زندانی کردن)
بەندکیدوو هەمبانی: بەندی دوو هەمانە؛ (ب)مرۆڤی بەکارنەهاتوو.(بی‌کفایت)
بەندگێڕانەوە:گۆرانیسەندنەوە.(تکرار کردن آواز خواننده دیگردرمراسم)
بەندگیس: [ناو](ف. گیو) بەنپرچ. (بند زلف)
بەندوبەس: [ناو،ت]زیاتر بۆ پەیمانی نهێنی و بەدزی بەکاردێ. (ب) ساختوپاخت. (بند و بست)
بەندوبەستچی: [ئاوەڵناو+ ناو،بک] کاری-کەسێک کە بەند و بەست دەکا. (ب) دەستوگوێبڕ. (بند و بستچی)
بەندوشک: [ناو]بەنیەخە. (بند یقە)
بەندە: (۱) بەنی؛ کۆیلە؛ واتا: من، بە تەوازوعەوە؛ (۲) گیرە؛گیراوە؛ ؛ دەستم بەندە. (غلام؛ بندە؛ بند است)
بەندەری: [ئاوەڵناو] فد: هەر شت پێوەندی بە بەندەرەوە بێ؛ گورانیی بەندەری؛ ڕەقسی بەندەری. (بندری)
بەندەڤان: [ناو]بەندوان؛ زیندانەوان؛زێڕەوان (زندانبان)
بەندەک: [ناو]لنگەبار. (یک لنگەبار)
بەندەک: [ناو] بەز و چەوراییی سەر لاتە-

ڕافەی ئاژاڵ.(چربی‌روی دنده وشکم‌حیوان.
بەندەمان: [ئاوەڵناو]مەحتەل‌مان و لە سەر وێستان؛ چاووڕێ. (منتظر)
بەندەمانی: [ناو]چاوەڕوانی.چاوەنواری.(انتظار)
بەن‌دەمبێن: [ناو]بەنی بەستنی دەمبێنیی گاگێرە. (نخ بستن دهان بندگاو)
+ بەندەوار: [ئاوەڵناو] (١) چاوەڕێ؛ بە هیوای کە سێک بوون. (منتظر)(٢) زیندانی؛ دیلی؛ بەندی.(زندانی)(٣) وەک کۆیلە.(غلام‌آسا)
بەندهەڵگرتن: [چاوگە،ت](١) جۆگە کێشان لەلای ژوورەوەی چۆم یان لە چاوانەوە بۆ سەر مەز را.(جوی آب کشیدن) (٢) ڕوومەت هەڵگرتن بە بەن. (بند انداختن)
بەندەهۆن: [ناو،ت]بەنەخوێن، هۆجەنە؛ دۆخین؛ بەن‌شەرواڵ. (بند شلوار)
بەندەیی: [ناوبەرهەمی‌چاوگە] بەندەگی؛ خوڵامی؛ حاڵەتی بەندەبوون. (بندگی)
+ بەندی: [پاشگر] (١)ڕاگیراو؛ زاوابەندی؛ (٢) دەستەکردن، بەش‌کردن، جیرەبەندی؛ دەستەبەندی؛(٣) جێ‌کەوتن؛ ئاوبەندی مۆتۆڕ.(٤) کون‌گرتن؛ ئاوبەندی.(بندی)
بەندیخانەوان: [ناو،ت] زیندانەوان؛ پاسەوانی بەندیخانە. (زندانبان)
بەندی‌دڵ‌پچڕان: [چاوگە،ت]بەندی‌دڵ‌بڕیان. (ب) دڵ داکەوتن لە خەبەرێکی جەرگبڕ یان داچڵەکانی زۆر.(بند دل پارەشدن)
بەندیرە: > بەندێر.
بەندی‌گوارە: [ناو] زریزەیان قەیتانی‌کە گوارەی قورسی پێدا هەڵدەواسرێت‌کە گوێ ئازار نەدا. (بند گوشوارە)

بەندیل: (١) پیاسکە؛ بوخچەی چکۆلە. (بقچەکوچک) (٢) لەگەڵ (بار) دا دێ.
باروبەندیل: کەل‌وپەلی‌کە پێچراوەتەوە بۆ بارکردن. (بار و بندیل)
بەندی‌مارکرنێ: پەیمانی ژن‌مارەکردن. (عقدنکاح)
بەندی‌ناوک: [ناو]ئەو لوولەکە بژیو دەگەیێنێتە ئاوەلمە کاتێ لە مندالْدانداییە. (بند ناف)
بەندیوار: پەیوەند؛ بەندیواری: پێوەندی، نزیکی. (بستگی)
بەنزوئەن: [ناو] ناوی عیلمی ڕۆن‌بادامی تاڵ. (بنزوئن)
بەنزین: [ناو] بێنزین؛ تراوێکی ئاوربەرە کە لە زۆربەی سەیارەومەکینەدابەکاری دێنن بۆ سووتاندن لە مۆتۆڕاندا (بنزین)
بهنژین: [ناو]باویشک. (خمیازە)
بەن‌ساماتە: [ناو] بەن‌سامۆرتە؛ بەن‌تەرک. (فتراک)
بەن‌سەعات: [ناو،ت] بەندی‌کاتژمێر؛ قایش یا زنجیر یا دەسبەندی کاتژمێر. (بند ساعت)
بەنشتۆک: [ناو] بنێشتۆک؛ داربەن؛ دار قەزوان؛ داربنێشت. (درخت ون)
بەن‌شەواڵ: [ناو،ت] بەن‌شەرواڵ؛ دۆخین؛ هۆجەنە. (بند شلوار)
بەن‌قادە: [ناو،ت] بەن‌کەڵەوە. (بند چنبرە)
بەن‌کاڵە: [ناو،ت] بەنێک‌کە کاڵەی لە پادا پێ توند دەکەن. (بندگالە)
بەن‌کڵاوە: [ناو،ت] بەن‌کەڵەوە. (بند چنبرەگاو)

بەن کەڵـەمـە: [نـاو،ت] بـەن کـەڵـەوە. (بنـد چنبرەگاو)
بەن کەوش: [ناو،ت] قەیتانی قوندەرە؛ بـەنـی کەوش. (بند کفش)
بەنکـەی شـاخ: [نـاو] گرێـی شـاخی ئـاژەڵ (گرەشاخ)
بەنکـی خسـتۆک: [نـاو،ت]گـریّ پووچکـە. (گرەکور)
بەنگـاڵی: [ئـاوەڵنـاو+نـاو] زبـان و خـەڵکـی بەنگاڵ. (بەنگالی)
بەنگـبوون: [چاوگە،ت](١) بـەنـدبوون. (بنـد شـدن) (٢) بێهـۆش‌بـوون و مـەنـگ‌بـوون. (معطل شدن. بیهوش شدن)
بەنگ کێش:[ئاوەڵناو+ ناو،بک] خووگرتوو بـە کێشانی بەنگ، فێـری کێشـانی بـەنگـە یـا بەنگ دەکێشیّ. (بەنگی)
بەنگۆڵە: [ناو] مێتولکە. (نوزاد پشی)
بـەنگـەژ: [نـاو] ڕوخسـار؛ دیـم؛ دەم و چـاو. (صورت)
بەنگەی‌شاخ: [ناو] بەنکەی‌شاخ؛ گرێی‌شاخی ئاژەڵ. (گرەشاخ حیوانات)
بەنگەی‌ناخوون: [نـاو] جومگـەی‌قامک؛یـە-کەمین گرێی‌سەر قامک(بند سر ا نگشت)
+ بـەنگـین: (١) هـاوارکردن؛ گـازی‌کـردن؛ بانگکردن. (هوار) (٢)ناوی هاواڵی مـەم، لـە-کتێبی مەم وزیندا. (دوست مم)
+ بەنگین: [ئاوەڵناو] عاشق. (عاشق)
بەن‌مووتاوین: [ناو] مـووی‌بـادراو؛ بـەنـدروو. (بند دوختن جوال)
بەننە: [ناو]کۆیلە؛ بەنی؛ بەنـدە؛[جێنـاو] بـە-ڕێزەوە لە جیاتی من دەگوتریّ. (بندە؛غلام)
بەنۆش: [ناو] گیای وەنـەوشـە؛ (دژی یـاوە). (بنفشە)
بهنـۆک: [نـاو] گوڵـاو؛ خـاوەن‌بـۆن؛ بۆنـدار. (گلاب؛ بودار)
بەنۆکە: [ناو] دارەبەن؛ داربەنۆک؛ بەنیشتۆک؛ دارقەزوان. (درخت ون)
بهنۆلێدان: عەتر لێدان. (عطر زدن)
بەنووشت: [ناو] بنێشت؛ جاچکە. (سقز)
بەنووکە: [ناو] بەنۆکە؛ دارەبەن. (درخت ون)
بەن‌هاتن: [چاوگە،ت] وێستانەوە وێسـتانەوە؛ دووایی‌هاتن؛ خوێنی لوتم بەر ببوو بەن‌هات، یا بەند بوو. بڕایەوە. (بندآمدن).
بەنەفش: [ناو]بەنەوش. (بنفش)
بەنەک: [بەند]پشووێیک؛ دەمێک؛بە ینێک؛ هەناسەێیک. (نفسی؛ دمی)
بەنەوش: [نـاو]بـەنـەفـش؛ ڕەنگـی(سـوور و شین)ی تێکەڵاو. (بنفش)
بەن‌هەڵکردن: [چاوگە،ت] بەن‌کۆوەکـردن و بە گوڵۆلە کردن. (کلاف کردن ریسمان)
بەن‌هەڵگرتن: [چاوگە،ت](١) جۆگـە کێشـان بۆ ئاو پیێـدا چـوون. (جـوی آب کشـیدن)(٢) مـووی دەموچـاو بـەڕێسـمان هـەڵکێشـان. (بندانداختن)
بەنی‌زاوا: [ناو] زاوا ڕێوی؛ زاوابەندی. (دامـاد سر خانە)
بەنێو: [ئاوەڵناو] بـەنـاو؛ بـەناوبانـگ؛ نێـودار. (مشهور)
بـەنیـوان: [نـاو] زیندانـەوان؛ بـەنـدەڤـان.

(زندانبان)
بەنێوبانگ: [ئاوەڵناو] ناسراو؛ نێودار. (مشهور)
بەن‌یەخە: [ناو] بەرکۆژە. (بنديقه)
بەو: (١) [ئاوەڵناو]بەد؛ خراپ. (بد) ٢) بەئەو. (باو)(٣) وەرە(بيا)
بەوا: [ناو] بووا؛ بابە؛ باب؛ باوە؛ باوک؛ باوکە. (بابا)
بەوا: (١)[ئاوەڵناو] بەبا؛ (دێل)ماسەگی نێرخواز. (وقت جفت گیری سگ ماده) (٢) بەوا؛ بە ئەوا؛ بەئەودا؛بەوا بۆم بنێرە. (وسيلەاو)
بەوار: [ناو] چەوتی؛ چەفتی؛ خواری. (کجی)
بەواسی: [ناو] بێوەسیری. (بواسير)
بەوپێودانە: (ب) بەو ڕەوشتە؛ بەو پێوانە؛ بەو پێوەرە؛ بەو ڕەوتە. (از روی اين معيار)
بەوجۆرە: بەو جوورە؛ بەو چەشنە؛ بەوی ئاواهی. (آنطور)
+ بەور: [ناو] بوار؛ گوزەر. (گذار)
بەور: (١) [ئاوەڵناو] بهوج؛ گەوج؛گێل. (احمق)(٢) [ناو] بەبر. (ببر)
بەوروو: [ناو] بووروو که لەگەڵ شۆڵەی ئاوردا سەردەکەوێت؛ سووکەبووڵ. (خاکستر کەبەهوا بلند شود)
بەورەوە: [کاری‌ئەمری] بگەڕێوە؛ وەرەوە. (باز گرد)
بەورین: [چاوگە] ڕابووردن. (گذشتن)
بەوز: [ناو] بەڤز؛ زڤیرک؛ جۆرێ زەرگەتە و زەردەواڵە. (نوعی زنبور)
بهوست: [ناو] بست؛ بنگووست. (وجب)
بهوشت: [ناو] بەهەشت. (بهشت)

بەوش‌مل: پشتمل. (پشت گردن)
بەوناوی: [ناو،بەرهەمی چاوگە]بەدناوی. (بد نامی)
بەوون نیشتەیەرە: زەحیری خوێنی. (اسهال خونی)
بەوە: (١) لای ئەوە بە من نییە. (پیش اوست) (٢) خراوە؛ بەدە؛ خراپە. (بد است) (٣) بەئەوە؛ بەو شتە؛ بەوە بادی هەوایە دەڵێن کورتەباڵایە. (با اين)
بەوەی‌کەم: (ب) سوێند بەو کەسە. (قسم بەاو)
بەوی‌ئاواهی: بەوتەرزە؛ بەوشێوە؛ ئاوا؛ بەو جۆرە. (با آن شکل)
بەوی‌ڕەنگی: بەوڕەنگە؛(ب) بەو تەرزە؛ بەو جۆرە. (آنطور)
بەهادار:[ئاوەڵناو] فد: نرخدار؛ بەنرخ؛ بەقیمەت. (بهادار)
+ بەهاران: فد:(١) هەموو بەهارێک.(٢) وەرزی بەهار.(بهاران خۆشە زمزيران). (٣)ناوی شارۆچکەیێکە لەشاری‌سنە. (بهاران)
بەهاربەن: [ناو] بەهاربەند؛ تەویلەی سەربە-تاڵ بۆبە ستنەوەی چارەوی‌ڵە هەواخۆشیدا. (طويلەسر گشاد)
بەهارخەو: [ناو] وەتاغی(ژووری) لە قاتی سەرەوەی باڵە خانەدا کە دەوری نەگیرابێ یا لایێکی نەگیرابێ. (بهار خواب)
بەهارخێر: سەرەتای شینایی گیای بەهار. (اولين سبزەبهاری)
بەهارنارنج: فد: [ناو]پەڕەی گوڵی‌نارنج؛

غونچەی گوڵینارنج کە لە عەترسازی و مورەبا چێکردندا بەکەڵکە. (بهار نارنج)
+ بەهارە: [ناو](١) ناوی سترانێکە. (اسم آهنگی است)(٢) گەنمی بەهارەبەهاروو؛ بەهارە کێڵ. (گندم بهاره)
بەهارەکانی: [ناو]کانیە درۆزنە؛ کوێرەکانی کە هاوینان وشک دەکا. (چشمەای کەفقط بهار آب دارد)
بە هاریئازادی: فد: ناوی سکەی زێری ئێران. (بهار آزادی)
بەهاز: [ئاوەڵناو، بەهێز؛ زۆردار. (باقدرت)
بەهایی: فد[ناو]پەیرەوی دینی بەهایی. (بەهایی)
بەهاییگەری: فد: بەهاییەت. (بهائیگری)
بەهاییەت: فد: [ناو] دینێ کە ساڵی(١١٩٦کۆچی) حوسەینعەلی نووری واتە بەهائوڵا هێنای وئیدیعای وابوو کە هەر ئەو کەسەیە کە عەلی موحەممەدیباب موژدەی هاتنی داوە. (بهائیت)
بەهتاندن: [چاوگە،ت]ترساندن؛ گێژکردن؛ وڕکردن. (ترساندن)
+ بەهتین: [چاوگە]ترسان؛ واق وڕمان. (بوهت)
بهجین: [چاوگە] بێهجین. (١) تووڕەبوون.(٢) تۆران؛ وەڕەزبوون؛ هیلاکبوون. (قهر کردن؛ خستەکردن)
+ بەهرە: تد: فد: [ناو] سووت؛ سوود؛ نزوول؛ ڕیبا؛ (١) سوودی بانگی.(٢) بەهرە و سوودی پوولی بە ڕیبا و نزوول دراو. (بهره)
بەهرەچە: [ناو] سەمەرە؛ داهات. (درآمد)
بەهرەک: [ناو]بەش؛ پشک. (سهم)
+ بەهرەمە: [ناو](١) دڕێل؛ برغوو.(٢) سەریدڕێل، مەتە؛ بەهرەمەیتایبەت بە دیوار و ئاسن و چێو. (دریل. متە)
بەهرەوەر: فد: :[ئاوەڵناو]بەهرەمەند؛ بەهرە بردوو؛ بەهرە وەرگرتوو . (بهرەور)
بەهرەوەری: [ناو]حاڵەتی بەهرە وەرگرتوویی؛ بەهرەمەندی. (بهرەوری)
بەهمەن: [ناو](١) ناوی مانگی یازدەهەمی ساڵی هەتاوی. (٢) وەهمەن؛ یەکێ لە ئەمشاسپەندان.(٣) کلیلەبەفر؛ ڕەنیابەفر؛ ڕنوو.(٤) ناوی پیاوانە. (بهمن) (٥) بیر و خە-یاڵ چاک؛ ()نیک اندیش
بەهناف: ناوچاک؛ ناوە بۆ پیاوان. (بهنام)
بەهۆرە: :[ئاوەڵناو]خاوەن ئیرادە؛ بەورە. (با ارادە)
بەهۆشهاتنەوە: [چاوگە،ت]هۆشبە بەرداهاتنەوە؛ دژیبێهۆشی؛ وشیار بوونەوە؛ ئاگادار بوونە. (بهوش آمدن)
بەهۆک: [ناو]بەهێ؛ بێ؛ بەی. (بە)
بەهووردە :[ئاوەڵناو] بلیمەت؛ بەسەلیقە. (با سلیقە)
بەهەستوپێستەوە خواردن: خواردن بە ناوک و پێستەوە؛ خواردن (بەهەستە و پێستەوە)؛ (ب) خواردن بە یەکجاری. (یکجا بلعیدن)
+ بەهەشت: فد: [ناو]لە ئاوێستادا وەهەشت هاتووە واتا جەننەت؛ (ب) گوڵزار و جێگای خۆش و بەدیمەنی پێدەشوبهێنن. (بهشت)
بهەڤ: [بەند] پێکەوە. (با هم)
بهەڤ شابوون: [چاوگە،ت]بەیەک گەیشتنی

دوو خۆشەویست و دڵدار؛ بەدیتنی یەک شاد بوون. (بدیدار هم شاد شدن)
بەهەڵم: (۱) بەهەڵم و بۆغ. (دارای بخار) (۲) [ئاوەڵناو] بەهەڵمەت؛ خێرا. (تیز چنگ)
بەهی: [ناو](۱) ماتەم؛ ئازیەتی؛ ڕەشپۆشی؛ پرسە. (عزا؛ تعزیە)(۲) ژاکاو؛ چرمسی. (پژمردە).
بەهیپۆش: :[ئاوەڵناو] ڕەشپۆش؛ عازیەتبار. (سیاەپوش)
بەهێسانی: بەئاسانی. (بەآسانی)
بەهیڤتەڕ: [ناو] چوولەبادام؛ تەڕەبادام. (چاقالەبادام).
بەهین: (۱) هەڵبەز و دابەز. (جست وخیز) (۲)بە هین: بە وانێک؛ بە شت. (بە چیز) چرمسین؛ سیس‌بوون؛ ژاکان .(پژمردن)
بەهێندگرتن: گرینگی‌پێدان؛ بەگرینگ‌زانین؛ پۆیتەپێدان. (اهمیت‌دادن)
بەی: بەیی (۱) بەدی؛ بەڵێ؛ با. (آری) (۲)بێی؛ (بەقوربان کەردەی ناڵەی ڕەنگ نەی، چێش مەبۆ ئەربەی وەی پەی من ئەر نەی). «مەولەوی» (بیایی)
بەی: (۱) بە؛ بەو؛(بەی جیلوەی جەلالیتەوە): بەو جیلوەی جەلالیتەوە. (۲) بدەی؛ ئەتوانی کتێبێ بەی بەمن؟ (بدهی) (۳) وەرە؛ بێ (بیا) (۴) بەهی. (بە)
بەیا: [ئاوەڵناو] بێفایدە. (بیفایدە)
+ بەیات:[ئاوەڵناو] (۱)کۆن؛ ماوە؛وەک : نانی بەیات. (بیات) (۲)[ناو] ناوی چەند مەقام (دەستگاە) ی ئێرانی لە مۆسیقادا وەک بەیاتی‌زەند (تورک)، بەیاتی‌ئیسفەهان، بەیاتی‌کورد، (کورد بەیات). (نام چنددستگاەموسیقی ایرانی)
بەیاتی‌کورد: [ناو]ناوی مەقامێکە لە مۆسیقای ئێراندا. (کورد بەیات) (دستگاەبیات کرد)
بەیاربڕ: [ناوی‌بک]بوورەکێڵ. (کسی کەزمین بایر را شخم می کند.)
بەیاز: [ناو](۱)دەفتەری شیعر. (دفترشعر) (۲)داشی دۆمینەی سپی (بێ خاڵ). (طرف سفید مهرەدو مینە)
بەیان بەربوون: [چاوگە،ت]ڕۆژ بوونەوە.(آمدن سحر؛ صبح‌شدن)
بە یانیان: [ناو،ت](۱) سبە ینان. (۲) [بەند]هەموو بەیانییێک. (صبحها. هر روزصبح)
بەیانی‌باش: بەیانی بە خێر. (صبح بخیر)
بەیانی‌دا: ڕۆژ بووەوە؛ بەیان بەربوو (لە دوگمەی سینە دوێنێ نوێژی شێوان، بەیانی-دا سپیدەی باغی سێوان) «نالی» (سحر شد)
بەیایی‌کردن: [چاوگە،ت]یادکردن. (یاد کردن)
بەیتار:[ناو]بەیتاڵ؛دوکتۆری‌ئاژەڵ.(دامپزشک)
بەیتاک: [ناو] چۆلەکە. (گنجشک)
بەیتاڵ: [ناو] بەیتار. (دامپزشک)
بەیتک: (۱)چۆلەکە. (گنجشک)(۲)شتی بێ-سود و بێ‌کەڵک. (اشیاء بی فایدە)
بەیتوباو: [ناو،ت] (ب)دەنگۆ داخستن؛ قسە هەڵبەستن؛ تۆمەت و درۆ و دەلەسە؛ بەیتو باڵۆرە.(برای کسی‌حرف درستکردن)
+ بەیتەشە: (۱)[ئاوەڵناو] سەرکێش؛ وەک:ئەسپی سەرکێش؛ قاتری کە بۆ سواری و بارلێنان ڕانەوەستێ. (اسب و قاطر سرکش)

(٢) دەمهەراش و بێحەیا. (زن زبان دراز و بد دهن)(٣) بیٚ چاو و ڕوو. (ناسپاس و بی چشم و رو)
بەیتیبلـە: (ب) درێـژە پێـدان؛ نـەبڕانـەوەی ڕووداو یان قسە. (کنایەمانند خون‌سیاوش)
بەیتی بەشکردنیئاو: لـە هـەورامـانی کۆنـدا بەوتنی بەیت ئاویان بەش‌دەکرد؛ ڕەنگـە لـە جیاتی کاتژمێر بووبێت. (آهنگ سهمیەبنـدی آب)
بەیدانە: [ناو]ناوکیبـەهـیٚ بـە بـرژاوەکـەی دەڵێن: ئـەنجووجـەک یـان بـەیجووجـەک. (دانەبە)
بەیدامالی: [نـاو] دارهـەنجیرێـک کـە بـەری ئەوەڵی بوەریٚ و چەند دەنکـی پێـوە بمێنـیٚ. (درخت انجیرکە میوە اش ریختە باشد)
بەیر: [ناو] بەهرە؛ سەمەر. (بهرە)
بەیستار: [ناوبـک] بیسـەر؛ شـنەوا؛ گوێـدەر. (شنوا)
بەیستۆک: [نـاو] بهیسـتوک؛ کـەرەسـتەی بیسـتنی دەنـگ وەک گۆشـیی تـەلـەفۆن. (اسباب صوتی و گوشی تلفن)
بەلیسە: [ناو]سەهـۆڵ؛ یـەخ؛ چلـوورە. (یـخ؛ دنگالە)
بهێڤرا:بهمڤرا: [بەند] بەیەکەوە؛ پێکـەوە. (بـا هم)
بە یەکـڕێیان: [بەند] بەیەک‌جێیـان؛ بـەیـەـ کجاری؛ تێکرا؛ پێکرا؛ بەیەکرا؛ بـەیـەکـەوە: پێکەوە. (با هم)
بەیەکرا: [بەند]بەجاریٚ؛ تێکـرا؛ بـەیـەکـەوە. پێکەوە؛ بەیەکجار. (با هم)
بەیگەیشتن: (١) پیٚگەیشتن. (باورسیدن)(٢) بەهیٚ گەیین.(رسیدن‌بە)
بهێنە: [کاریئەمری لـە چاوگـەی هـاوردن] بێنە؛ باوەڕۆ؛ بێرا؛ (بیار)
+ بەین: [ناو] پەیمان؛ (مـن دوور و تـۆ دوور بەینی ببەستین) (فولکلۆر) بەینەت. (پیمـان) لەهەندیٚ جیٚ بە(دوور) مانا کراوە بەڵـام لـەم شێعرەدا واتای عەهد و پەیمان دەدا.
بەینەشە:> بەیتـەشـە؛ بـیٚچـاو و ڕوو. (بـی چشم و رو)
بەینیٚ: بەینێک؛ ماوەیێک؛ مەودایێـک؛ پـە- یمانیٚ. (مدتی؛ عهدی؛ پیمانی)
بەیۆ: بێت. (بیاید)
بـەیواسـتن: پێویسـتی؛ زەروری؛ خـوازە. (ضروری)
بەیەخەداکێشان:کردنە هی‌خۆ؛ وەک: منداڵی بیانی کردنە منداڵی خۆ.(مال خود کردن)
+ بەیەکەو دان: (١) پێکەوەنان؛ دانە دەم یەک.(بهم چسباندن) (٢) داخستن؛ پێوەدان و جووت‌کردنی دەرکە. (بستن)
بەی هەڵگەڕیان: [چاوگە‌ت]پیا هـەڵگـەڕان؛ پیا هەڵچوون. (بالا رفتن از)
بەیی: [ناو] (١)بەدی؛ بەڵیٚ (بلی) (٢) خرابی؛ خراپی؛بەدی؛ بەوی. (بدی)
بەییجە: [نـاو] پـەیـژە؛ نێردیـوان؛ پـەینجـە. (نردبان)
بەیین: ژاکاندن؛ وشک‌کردن. (خشک کردن)
+ بی: ببی؛ بووی. (باش؛ باشی)
بیٚئابڕوویی: [نـاو] بـیٚئـاوڕوویی؛ چرووکـی؛ ئابڕوو نەمان؛ ئابڕووتکاوی؛ ڕوو سـیایی؛ بـەد

ناوی؛ ناو بە خراپە زڕاوی؛ ڕیسوایی. (بی آبرویی)
بێئار: [ئاوەڵناو] (١) بێعەیب؛> بێعار. (بی عیب)(٢) کەسێک کە عەیبەی لانییە(ب) بێشەرم؛ کەسێک کە ئەزموونی لە عەیبە وەر نەگرتووە و تەممی‌نەبووە و عەیبەی پێ- عەیب نییە.> بێعار(بیعار)
بێئازار: [ئاوەڵناو] (١) بێدرد و ڕەنج؛ساغ(سلامت) (٢) ئەوەی‌کە عەزیەت و ئازاری بە کەس ناگا. (بی آزار)
بێئاف: [ئاوەڵناو] بێئاو؛ وشک؛ هەر شت کە ئاوی نەبێت. (بی آب).
بێئامان: [ئاوەڵناو] بێدەرفەت، بێمۆڵەت. (بی امان)
بێئاوی: [ناو] باغەکە لە بەر بێئاوی و شک بووە؛ (ب) وشکەساڵی؛ کەم‌ئاوی. (بی آبی)
بێئایین: [ئاوەڵناو] بێدین؛ خودانەناس. (بی آئین)
بێئەدەب: [ئاوەڵناو] فد: فێری نزاکەت نەکراو؛ بێنزاکەت؛ بێئاکار. (بی ادب)
بێئەدەبانە: بەشێوەی دوور لە نەریت و نزاکەت. (بی ادبانه)
بێئەدەبی: [ناو] بێعەدەبی؛ بێنزاکەتی؛ کاری نەگونجاوکردن؛ (ب) بێئیحتیرامی- کردن. (بی ادبی)
بێئەندازە: [ئاوەڵناو+ ناو] بێحەد؛ لە ئەندازەبەدەر؛ بێ ئەژمار؛ لە حەدبەدەر؛ بێشو. (بی اندازه)
بێئیحتییار: [ئاوەڵناو] (١) جێی‌باوەڕنەبوون؛ بێڕێز.(٢) بێبرەو؛ لە ڕەواج‌کەوتوو؛ بێ‌کەڵک کەوتن و کات بەسەرچوون؛ بلیتەکەم دوێنێ ئیحتییاری تەواو بوو. (بی اعتبار)
بێئینساف: [ئاوەڵناو] دوور لە ڕاستی و دروستی؛ کەسێک‌کە خاوەنی کردەوەی ڕەوا نییە؛ لە عەسڵدا وشە ئارەویە و لە سەر زبانی خەڵکیش وەک کوردیی لێهاتووە. (بی انصاف)
بێئیسافی: [ناو،ت]ناحەقی؛ حەق‌کوژی؛ بێ- عەداڵەتی؛ بێمروەتی؛ کردەوەی ناڕەوا. (بی انصافی)
بێئیشتیا: [ئاوەڵناو] بێمەیل؛ بێمەگێز؛ حاڵەتی دڵ نەبردن. (بی اشتها)
بێئیشتیایی: [ناو]بێمەیلی؛ دڵ پێوەنەبوون؛ حاڵەتی دڵ‌نەبردن و حەز لە خۆراک نەکردن. (بی اشتهایی)
بێئیمان: [ئاوەڵناو] بێباوەڕ؛ کافر؛ بێدین؛ بێعاقیدە و بڕوا. (بی‌ایمان)
بیابان‌گەرد: [ئاوەڵناو] فد: بیاوان‌گەرد؛ چۆڵ- گەرد. حاڵەتی کۆچەری‌بوون لە دەشت و بیاباندا. (بیابانگرد)
بیابان‌گێڵ: [ئاوەڵناو] بیابان‌گەرد؛ چۆڵگە- رد.(صحراگرد)
بیابان‌نشینی: [ناو]چۆڵ‌نشینی؛ سەحرانشینی؛ ژیان لە چۆڵ و سەحرادا. (بیابان نشین)
بیانگە: بیانگ؛ بینک؛ پەلپ؛بەهانە (بهانه)
بیانی: [ناو] (١) بێگانە. (بیگانه) (٢) بیانوو؛ بیانک. (بهانه) (٣) بەیانی؛ سبح؛ سبحا؛ سبەینێ؛ شەوەکی. (صبح. فردا)
بیاوانی: [ئاوەڵناو] سەحرایی؛ پێوندیدار بە بیاوانەوە؛ (غوولی‌بیاوانی). (ب) دوور لە

شارسـانییەت؛ وەحشـی و ئـاداب نـەزان. (بیابانی)
بیاوە: [کاری ئەمری]بگە؛ وەرەوە. (برس).
بیاوەشەرە: [کاری ئـەمـری] ڕایخـە؛ بـەڕە و ڕایەخ ڕابخە. (پهن کن؛ بگستران)
بیاوەم: [کاری ئەمری] بمگـەرێ، بمگـەیـە؛ پێم بگە.(بەمن برس)
بیایی: [ناو](ف. گیو) سەهۆل بـەسـتنی ئـاو؛ سەهۆڵ بەستن. (یخ بستن)
+ بیبـا: (۱) بیبوایـە. (میداشـت)(۲) جێگـەی بیێ؛ گلێنەی خۆم دە هێنمە خزمـەتـت بـۆم تێکە تا بیبا. «(ماموستا هـێمن» (جـا داشـته باشد)(۳) لێبگەڕێ لەگەڵ خۆی بیبـا. (ببـرد؛ ببردش)
+ بێبار: (۱)[ناو،ت] کەسێک کـە بـاری نییـە. (بدون بار) (۲ ب). [ئاوەڵناو] نالەبار؛ بەدئـەدا. (ناراست) (۳) بێسەمەر؛ بێبەر. (بی بهره)
بــێبـارانی: [نــاو] بــاران نــەبـارین؛ (ب) وشکەساڵی. (بی بارانی)
بێباکی: [ناو] پاوێری؛ ئازایی؛ بوێری؛ دلێری (بیباکی)
بێبال: (ف.گیو) بێدەسـت؛ دسـتکورت؛ بـێ هــاواڵ؛ بێکــەس؛ فڕنــدەی بـــاڵ قرتـاو. (بیکس.بیدست.بیبال)
بێباوک: [ئاوەڵناو] (۱) هـە تیو؛سێوی؛ بـاب مردوو. (یتیم)(۲) (ب) بیژوو؛ زۆڵ؛ حـەرام زا؛ حەرام زادە. (حرامزاده)
بێباوەڕ: [ئاوەڵناو] بێئیتقـات؛ بـێعـەقیـدە؛ ڕەش بین؛ ئەوەی باوەڕی بـە کـەس یـا بـە شتێ نەبێ. (بی باور)

بێبڕانەوە: [بەند] بێپسانەوە؛ لە سەریـەک و بێبەین کەوتن. (لاینقطع)
بێبڕشـت: [ئـاوەڵنـاو] (۱) کـول. (کنـد) (۲) زەوی یا هەر شتێکەحاسلێ چاکی نـەبێـت. (بی حاصل) (۳) نەبوونی توانـایی و زافتـە و بڕڕایی لە کار و فەرماندا. (بی قاطعیت)
بێبڕوا: > بێباوەڕ. (بی باور)
بیبکە: (ف. گیو) بیبیلەی چاو.(قرنیەچشم)
بێبنیات: > بێبونیاد.
بێبنگە: [ئاوەڵنـاو]بـێڕیشـە؛ بـێعـەسـڵ و نەسەب؛ بێڕەچەڵەک. (بی ریشه)
بێبۆ: [ئاوەڵناو]بێبۆن؛ بێبوو؛ بێبێن؛ بـێ- بێهن. (بی بو)
بیبوک: (ف. گیو) بیبیلە. (مردمک)
بێبوار لە ئاودان:(ب)بێتاقیکردنەوەی ڕێگای چارەسەری، کارێک کردن. (بی گـدار بـەآب زدن)
بێبوونیات: [ئاوەڵناو] بێئـەسـاس؛ بـێپایـە؛ بێڕیشە؛ (ب) درۆئین. (بیاساس)
بێبەرقی: (۱) بـێبریقـە و تریفـە. (۲) بـێ- کارەبایی. (بی درخشندگی؛ بی برقی)
بێبەندوبار: [ئـاوەڵنـاو] بـێڕێوشـوێن؛ بـێ- دەرووەستی؛ قەفان؛ بەرەڵا؛ بێعار.(بیبند و بار)
+ بیبی: []ناو(۱) خانم؛ خاتوون. (بیبی) (۲) پوور. (عمه)
بیبیجان‌خانم: [ناو] هاواڵی پاڵەوان‌کەچەل لە بەزمی چادر هەڵـدانی دەسـتەی لۆتیـان لـە ڕابـووردوودا.(عروسـک لوتیهـای عروسـک گردان)
بیبیچەو: [نـاو] بیبیلـەیچـاو؛ گلێنـەیچـاو.

(قرینه‌چشم)
بی‌بی‌مه‌تۆ: [ناو] تووتی. (طوطی)
بیبێن: [ناو] بیبین؛ پشتوێن. (شال کمر)
بی‌بین: [ئاوه‌ڵناو] (۱)بی‌بێهن؛ بی‌سه‌بر؛ بی‌-پشوو؛ بێن ته‌نگ؛ بی‌بۆن.(بی بو؛ بی صبر)
بی‌پار: [ئاوه‌ڵناو]بی‌به‌ش؛ بی‌پشک؛ بی‌وه‌ری؛ بی‌نسیب؛ ئافه‌رۆز. (بی سهم)
بی‌پاڵ: [ئاوه‌ڵناو] ته‌نیاباڵ؛ بی‌په‌نا؛ بی‌یاوه‌ر؛ بی‌پاڵپشت. (بی پناه)
بی‌پاڵپشت: [ئاوه‌ڵناو]بی‌لایه‌نگر؛ بی‌پناه؛-لانه‌واز و بێکه‌س. (بدون حامی)
بی‌پشت‌وپه‌نا: [ئاوه‌ڵناو]لانه‌واز؛ بی‌پاڵپشت؛ بێکه‌س. (بی پشت و پناه)
بی‌په‌ڕبوون: [چاوگه،ت](۱) هه‌ر شت که په‌ڕی وه‌ری بێت. (بی‌پر)(۲) (ب) په‌ڕوه‌رین و فیز نیشتنه‌وه. (از آفاده‌افتادن)
بی‌په‌رداخی: بی‌زه‌وقی؛ شێواوی؛ (دڵ نه گه‌رده لوول بی‌په‌رداخیه‌ن) (مه‌وله‌وی). (بی نشاطی)
بی‌په‌رده: (۱) [ئاوه‌ڵناو] قسه‌ی ڕاست و ڕه‌وان و به ئاشکرا؛ ڕێک و ڕه‌وان. (بی پرده) (۲) هه‌ر شت په‌رده‌ی نه‌بی.(۳ب)بن پڕاو. (بی پرده)
بی‌په‌رگ: (ف. گیو) به‌تاڵووکه؛ به‌له‌ز؛ به په‌له. (با عجله)
بی‌په‌روا: [ئاوه‌ڵناو] فد: (ف. گیو) بێترس؛ بێباک؛ جه‌سوور. (بی پروا)
بی‌په‌روایی: فد: [ناو] پاوێری؛ گوستاخی؛ ڕیلاسی؛ بوێری؛ به‌جه‌رگی؛ نه‌ترسی. (بی پروایی)
بی‌په‌ڕوباڵ: [ناو] بی‌په‌لوپۆ؛ (ب)[ئاوه‌ڵناو] بێنه‌وا؛ هه‌ژار و بی قودره‌ت؛ (ب) بی-یاریده‌ده‌ر و ته‌نیا باڵ. (بینوا)
بی‌په‌ڕه:(۱) بی‌وه‌ره‌ق؛ بی‌به‌رگ؛ بی‌لاپه‌ره. (بی برگ)(۲) (ف.گیو) به‌فیڕۆ؛ به خۆڕایی؛ موفته. (مفت)
بی‌په‌نا: [ئاوه‌ڵناو] بێکه‌س؛ بی‌پاڵپشت؛ بی-یاریده‌ده‌ر. (بی پناه)
بی‌پیر: (۱) جۆری جوێن. (۲) بی‌گه‌وره و پیری ده‌ستگیر. (بی پیر)
بی‌پێژه‌ن: بی‌ده‌ست و پا وه‌شاندن؛ ئارام؛ له‌ سه‌ره‌خۆ؛ هێدی. (آرام)
بی‌پێشگر: بی‌به‌رهه‌ڵست؛ بی‌کۆسپ؛ ئازاد؛ سه‌ربه‌ست. (آزاد؛ بدون مانع)
بی‌پێش‌ودووا: [ئاوه‌ڵناو] بی‌سه‌روبن؛ بی-به‌رودووا. (بی سروته)
بی‌پیشه: (۱)[ئاوه‌ڵناو] بی‌شوڵ؛ بی‌ئیش؛ بێکار. (بیکار) (۲)[ناو] په‌ڵپینه(گیاه‌خرفه)
بی‌پێشه: [ناو،ت](ب) گوشته‌نه‌رمه‌ی بی-ئێسقان. (بدون استخوان)
بێپێله‌که‌ره:بیپیله‌که‌ره: (ف. گیو) مارمێلک. مارمێلکه. (مارمولک)
+ بی‌پێوان: (۱) به‌بی‌پێوانه؛ له‌ گۆتره؛ له‌بڕ. (با تخمین) (۲) به‌ بی‌ئه‌ندازه‌گرتن. (بی اندازه‌گرفتن)
بێتا: (۱)[ناو] خه‌ومووچکه؛ چۆرت؛ چۆرتم. نقروسک؛ پۆنژین؛ بهێنژین.(چرت)(۲)[ئاوه-ڵناو]بێوه‌ک؛بی‌لنگه؛ بی‌هاوتا. (بی‌همتا)
بی‌تاقه‌ت: [ئاوه‌ڵناو] بی‌تاب؛ بی‌توانا و تابشت؛ بی‌تاو؛ بی‌حه‌وسه‌ڵه. (بیطاقت)

بیٚتان: [ئاوەڵناو] ئاشکرا. (آشکار)
بیٚتانوپۆ: [ئاوەڵناو] (ب) بیٚعەسلٚ ونەسەب؛ بیٚ ڕایەڵ و پۆ. (بی اصل و نسب ؛ بی‌تاروپود)
+ بیٚتاو: (۱) [ئاوەڵناو] بیٚتین و گەرما.(بی حرارت)(۲)یەکسمی تەپ،کە نەتوانی بە توندی غار بکات. (اسب کندرو) (۳) بیٚ-خۆرەتاو: ڕۆژیبیٚخۆر. (ابری)(۴) [ئاوەڵناو] بیٚ ئۆقرە؛ بیٚئارام؛ بیٚتاب. (نا آرام بیتاب)
بیٚتاوی: [ناو] بیٚتابی؛ بیٚتاقەتی؛ بیٚئارامی؛ بیٚئۆقرەیی؛ نیگەرانی.(بی‌آرامی)
بیٚترس: [ئاوەڵناو] بیٚواهیمە؛ بیٚباک؛ بیٚ-پەروا. (بیباک)
بیٚتک: [ناو] چۆلەکە. (گنجشک)
بیٚتلشا: (ف. گیو) وڵاخ. (الاغ)
بیٚتن: [چاوگە](۱) بیٚژتن؛بیٚژان؛دابیٚژان. (غربال کردن)(۲)گوتن؛ وتن.(گفتن)
+ بیٚتۆ: (۱) بیٚتە؛ دونیام ناویٚ بە بیٚتۆ (فۆلکلۆر) (بی‌تو) (۲) بیٚتۆ؛ بیٚتەوە؛ بگەڕیٚتەوە؛ ئەگەرکاکەمبیتۆ: ئەگەرکاکەمبگەڕیٚتەوە. (بیاید؛برگردد)
بیٚتوافەت: [ئاوەڵناو] بیٚتەفاوەت؛ بیٚجیاواز؛ بیٚتەوفیر؛ وەکوویەک. (بی تفاوت)
بیٚتوافەتی: [ناو](۱) حاڵەتی یەکسان بوون؛ بیٚفەرق و جودایی.(۲) پۆیتە پیٚنەدان؛ لەلا گرینگ نەبوون؛ بیٚ مشووری؛ کەمتەرخەمی. (بی تفاوتی)
بیٚتۆر: [ئاوەڵناو] (ف. گیو) بیٚکار؛ دەستەوسان. (بیکار)
بیٚتۆرە:[ئاوەڵناو] بیٚئەدەب؛بیٚڕیٚوشویٚن. (بی ادب)
بیٚتۆک: [ئاوەڵناو] (۱)بیٚتۆخڵ.(بی‌پوسته) نەرمونیان.(کنائی:نرم ونازک)
بیٚتۆن: فد: [ناو] تیٚکەڵاوی زیخ و چیمەنتۆ وئاو؛ سمینت . (بتون)
بیٚتوونئارمە: فد؛ اند: [ناو] میلەی ئاسن (ئارماتۆر) لە ناو چیمەنتۆدا بۆ موحکەمی کە لە بیناسازیدا بەکاردیٚ. (بتن آرمە)
بیٚتۆنڕیٚژی: پڕکردنەوەی بنچینەی دیوار بە بیٚتۆن؛ داکردن و فەرْش‌کردنی شەقام و سەربان بە بیٚتۆن (بتن ریزی)
بیٚتۆنکاری: [ناو] سواخدان بەبیٚتۆنیان بیٚتۆنڕیٚژی؛ کاری بیناسازی بە بیٚتۆن. (بتن کاری)
بیٚتونەبیٚت: بیٚونەبیٚ؛ هەر؛ ئیسەرەم؛ بیٚونەبیٚلەلای‌ئەوە: حەتمەن‌لەلای‌ئەوە. (باشد و نباشد)
بیٚتۆنی: [ئاوەڵناو] هەر شت لە بیٚتۆن چیٚ-کرابیٚت (بتنی)
+ بیٚتوو: (۱) بیٚ تۆو؛ تووی نییە؛ ئەمساڵ ڕەحیم نان و تووی نییە. (بی تخم؛ بی بذر) (۲)[بەند] هاتوو ببیٚ؛ ئەگەر بە ڕاست بگەڕیٚ؛ ئەگەر بیٚتوو خودا بیکا... (اگر بشود)
+ بیٚتووک: (۱) [ئاوەڵناو] لە ڕواڵاواز. (لاغر) (۲) بیٚگلەیی؛ بیٚدوعاونزا. (بدون گلە) (۳) [ئاوەڵناو] ڕووت‌و ڕەجاڵ. (ندار) (۴) [ئاوەڵناو] مرۆڤ یان هەر شت کە مووی پیٚوەنەبیٚ. (بیمو)
بیٚتەجروبە: [ئاوەڵناو] (۱) بیٚئەزموون؛ کەسیٚک‌کە تەجروبەی کەم بیٚ.(۲)بیٚ-

جرباندن وتاقی کاری (٣) (ب) بی‌ئاوەز و دونیا نەدیتوو.(بی تجربه)

بیٚ‌تەربیەت: [ئاوەڵناو] فیٚری تەربیەت نەکراو؛ (ب) دوور لە زانستی ئەدەب و ڕەسمی کۆمەڵا یەتی؛ بارنەهاتوو؛ بیٚ‌ئەدەب. (بی تربیت)

بیٚ‌تەرش: [ئاوەڵناو] (ف. گیو) بەدخوو؛ بەدڕەفتار؛ کەمتەرخەم. (بد اخلاق)

بیٚتەڤزوتیز: بیٚتەوس‌وتیز؛ بیٚتوانج. (بی کنایەو طعنه)

بیٚتین: ([ئاوەڵناو] ١)سارد؛ بیٚ‌گەرما .(بیحرارت)(٢) بیٚ‌هیٚز؛ بیٚ‌توانا؛ بیٚ‌تابشت؛ چلەکی؛ ئیٚرەتی. (ناتوان)

+ بیٚج: [ناو] ڕەنگی بیٚژ: ڕەنگی چیٚرەیی مەیلەوکەوە. (بژ)

+ بیٚجا: (١)[ناو] بیٚجیٚ‌وڕیٚ. (٢) (ب) غەڵەت؛ بیٚجای‌کرد: غەڵەتی‌کرد. (٣) نابەجیٚ؛ بیٚ- جیٚگا؛ نە لە جیٚگەی خۆیدا. (بیجا)

بیجادە: [ناو] یاقوتی‌سوور. (بیجاده)

بیٚجاکردن: [چاوگە،ت] غەڵەتکردن؛ شەکە- رخواردن؛ (بیجا کردن)

بیجامە: [ناو] بیژامە؛ بیژامە؛ بیٚجامە. (لیباسی تەنیایی و خەوتن)

بیجبیجانخانم:[ناو] جۆریٚک شانۆگەری‌بوو لە ناو چادریٚکی چکۆلەدا. (نوعی‌خیمەشب بازی)

بیٚ‌جقە: [ئاوەڵناو] بیٚ‌نیشان و نەخش؛ ساکار،سادە. (ساده)

بیجەک: [ناو]کاغەزی فاکتۆر؛ سیاهە و لیستەی کڕینی کەل‌وپەل و ئەشیا کە فرۆشیار دەیدا بە مشتەری. (فاکتور خرید)

بیٚجیٚ: > بیٚ جیٚگە.

بیٚ‌جیازی: (١) بیٚ‌جیایی؛ بیٚ‌جیاوازی.(بی جدا یی)(٢) بووکیٚ‌کە جیازیی نەبیٚت. (بی جهاز)

بیٚ‌جیٚگە: (١) بیٚ‌جیٚ‌وڕیٚ؛ بیٚ‌شویٚنی مانەوە. (بی مکان) (٢) قەرزیٚ کەبۆدانەوەی سامانیٚ لە جیٚگایدا نەبیٚ؛ (بیجا) (٣) کەم(کە- سر)هیٚنانی‌پارە لە لایەن سندووقدار یا حیسابدارەوە؛سندووقدارەکە هەزارتمەن‌بیٚ- جیٚیە. (کم آوردن)(٤) (ب) جیٚگەی تەنگ و کەم. (جاتنگی)

بیچارەیی: [ناوبەرهەمی‌چاوگە] (١) بیٚ دەرەتانی. (٢)(ب) چارەڕەشی؛ بەدبەختی؛ نەداری؛ فەقیری؛ هەژاری؛ دستکورتی. (بیچارگی)

بیٚ‌چاڵ‌وچۆڵ: ساف و بیٚ‌گریٚ؛ (ب) بیٚ- دەست ئەنداز. (صاف؛ بی دست انداز)

بیٚ‌چاوسوور: [ئاوەڵناو] بیٚ‌داشدار؛ بیٚ- سەرپەرشت؛ بیٚ‌چاودیٚر. (بی سرپرست)

بیٚ‌چاوەڕوان: (١) لە ئینتیزاردانەبوون. (٢) کەسیٚک‌کە بە هیوای وەرگرتنی حەق یا پارە یا پاداش نییە؛ دوور لە چاوەڕوانی و ئینتزار و هیوا. (بی انتظار؛ بی‌توقع)

بیٚ‌چاوەڕوانی: (١) بیٚ‌هیوای پاداش و حەق و مز. (بی توقع)(٢) بە هیوای هاتنی کەسیٚک نەبوون. (نا منتظر) (٣) بیٚ ئینتیزاری. (بی چشم انتظاری)

بیٚ‌چرتە: [ئاوەڵناو] بیٚ‌چرپە؛ بیٚ‌چرکە؛ بیٚ- ترپە؛ بیٚ‌دەنگ؛ بیٚ‌خوست. (بی صدا)

بیٚ‌چرکە: [ئاوەڵناو] (١) بیٚ‌حەرەکەت؛ بیٚ- جوولە؛ بیٚ‌جووڵە. (بی حرکت)(٢) بیٚ‌دەنگ و

ئارام و بیٚخوست. (بی صدا)
بیٚچرچاو: [ئاوەڵناو] (١) چاو مژومۆر؛ چـاوکز. (دید ضعیف) (٢) بیٚئەمەک؛ نمەکـنـەنـاس. (ناسپاس)
بیچک: [ئاوەڵناو] بووچک؛ چکۆڵە. (کوچک)
بیٚچنە: بیٚبەڵگە؛ بیٚدەلیل؛ بیٚهۆ؛ لـەخـۆڕا؛ بیٚسەبەب و عیلەت. (بی دلیل)
+ بیٚچوون: (١)[ئاوەڵناو] بیٚوەک؛ بیٚوێنـە. (بیچون) (٢)بیٚ چوون: بەبیٚ ڕۆیشن. (بـدون رفتن)
بیٚچـووە مـامز:[نـاو،ت]کارمـامز؛ کارژیلـە؛ کاژیلەی ئاهوو. (آهو بره)
بیٚچووەوان: [ناو] شوانیبەرغەل؛ بەرخـەوان؛ کارەوان؛ بیٚچڤان. (نگهدار برەها)
بیٚچەنوچوون: بیٚچەندوچوون؛ بیٚ لە سـەر ڕۆیشتن و چەنەلیٚدان؛ بیٚشـەرتوشـرووت و بەهانە هیٚنانەوە. (بی چند و چون)
بیچیک: [ئاوەڵناو] حوٚل ؛ گیٚژ. (گیج)
بیٚح: [ناو] مامەڵە؛ بیٚع: موعامەلە. (ب) پـارەی پیٚشەکی لە موعامەلەدا؛ چەشنیٚک بارمتە لـە سات وسەودا دا (بیع)
بیٚحاڵ: [ئاوەڵناو] (١) لەهوٚشچوو. (٢) شـە- کەت؛ ماندو؛ هیلاک. (٣) تەنبـەڵ و بیٚکـارە؛ سست و خاو.(٤) بـیٚحـاڵو حـەوسـەڵـە.(٥) حاڵنەدار؛ نەخوٚش. (بیحال)
بـیٚحـاڵبـوون: [چاوگـە،ت] دڵبووردنـەوە؛ لەهوٚشچوون؛ لە حاڵینەخوٚشی و هیلاکەتدا بوون. (بیحال شدن)
بیٚحـودوود: [بـەنـد] [ئـاوەڵنـاو] بـیٚمـەرز؛ بیٚسنوور؛ (ب) لە ئەندازە بـەدەر. (بـی مـرز؛ بیحد)
بیٚحورمەت: [ئاوەڵناو] بیٚڕیٚز؛سووکـوچروک. (بیحرمت)
بیٚحەلاب: لەکایەی میٚشیٚن یان یـاری تـردا وشەییٚکە واتا ،حیسابنییە؛ هەڵەیە، قەبووڵ- نییە. (قبول نیست)
بیٚحەمدی: [ناو] غەیـری ئیـرادی؛ بـیٚئاگـا لیٚبون؛ نە لە ڕووی قەستەوە؛ ویٚدەچیلەوشە- ی(عەمد)ی ئارەوی یافارسییەوە هاتبیٚ. (غیر عمد)
بیٚحەو: [ئاوەڵناو]بـیٚحـەد؛ بـیٚئـەنـدازە؛ لـە ئەندازە بەدەر؛ بیٚحودود. (بیحد)
بیٚحەوسەڵە: [ئاوەڵناو] بیٚتابشت؛ بیٚتاقـەت. جاڕز. (بی حوصله)
بیٚحەیا: [ئاوەڵناو] بیٚئاوڕوو؛ حـەیاتکـاو؛ ڕوو داماڵـــاو؛ بـــیٚشـــەرم.(ب)شـــەڕانـــی و شەڕفروٚش.(بیحیا)
بیٚحیساب: [ئاوەڵناو] (١) لە ژمارەبـەدەر؛ بـیٚ هەژمار؛ (ب)لە ئـەنـدازەبـەدەر.(بیشـمار) (٢) پاک لە پاک. (بی حساب)
بیٚحیسابی: [ناو،ت](١) (ب) غەدر؛ زوڵـم؛ نـا حیسابی. (ظلم) (٢) حاڵەتی لە بەین چوون یا پاککردنی حەسابوکیتاب؛ حاڵەتی نەمـانی قەرز و قوٚڵە. (بی حسابی)
بیٚحیٚل: [ئاوەڵنـاو] (١) خـەستە؛ بـیٚحـاڵ ؛ نەخوٚش. (٢) ناتەوان؛ بیٚهیٚز. (بیحال)
+ بیٚخ: [ناو](١) بیٚخدیوار: بندیوار.(٢) کونجی لایخواروو: لە بیٚخ ماڵەکەدا دانیشـتوە.(بـیخ) (٣) بن: بیٚخ حەوزەکە پڕە لە قوڕ؛ چیٚشتەکـە بیٚخی گرتووە.(بیخ) (٤) ڕیشـە، گیٚـژەڵووکـە

گیاکەی لە بێخەوە دەرکیشا. (ریشه)
بێ‌خاڵ: (١) [ئاوەڵناو]بێ‌نیشانە ؛ بێ‌نوختە؛ سادە و ساکار .(٢) بێ‌خاڵۆ. (بیخال؛ بی نقطه؛ بدون دائی)
بێخاوخێزان: [ئاوەڵناو] بێ ژن و منداڵ؛ سەڵت. (بی زن و بچه)
بێ‌خاوەن: [ئاوەڵناو] بێ‌ساحێب؛ (ب) بەرەڵڵا؛ وەک باغی بەرەڵلا. (بی صاحب. ول)
بێخ بەستن: (١) ڕیشە داکوتان. (محکم شدن ریشه) (٢) بێخ گرتنی چێشت، لەتاوە و تیانەدا. (بیخ گرفتن)
بێخ‌پەیداکردن: بەدرێژەکێشانی کاری؛ لق و پۆپ لێ‌بوونەوە و دژواربوونی‌کاری؛ کارەکە بێخی پەیداکردووە بەم زووانە تەواونابێ. (بیخ پیدا کردن)
بێخ‌دیان: بن‌دیان؛ پووک؛ ڕیشەی‌ددان. (بیخ دندان)
بیخ‌دیوار: فد: پای‌دیوار؛ بن‌دیوار.(بیخ دیوار)
بیخ‌ڕیش: فد: (١) بن‌ڕیش. (٢) ماڵی قەلب بێخی‌ڕیشی‌ساحیبی؛ داسەپاو؛ مانەوە بەڕیشەوە؛ بەڕیشەوەبوو. (ب) بەسەر دەستەوە مان. (بیخ ریش)
بێخ‌گرتن: [چاوگە،ت](١) سووتان یا لکانی چێشت بەبنی تیانە و تاوەدا. (٢) نیشتنی خڵتەی تراو. (بیخ گرفتن)
بێ‌خڵتە: ساف؛تراوی ڕوٚشن؛ بێ‌لیتە؛ تراوی ڕوون. (ساف)
بێخ مل: [ناو،ت] بنامل؛ ژێرمل؛ بینەقاقا. (بیخ‌گلو)

بێخ ناخوون: [ناو،ت]ژێرناخوون؛ بنی‌ناووخ. (بیخ ناخن)
بێ‌خۆ: (١) [ئاوەڵناو] نابەجێ؛ بێ‌خود؛ بێ-خۆی‌کرد: غەڵەتی کرد، بێجای-کرد.(غلط)(٢)[بەند] بێ‌هۆ؛ بێ‌جیهەت؛ لە خۆرایی؛ قسەی‌موفت؛ بێ‌دەلیل. (بیخود)(٣) (ب) [ئاوەڵناو] بێ‌هۆش؛ بێ‌حاڵ؛ لە حاڵ-چوون؛ دڵبووردنەوە. (بیحال)
بێخوبن: [ناو،ت] بنج‌وبناوان؛ بنەڕەت؛ ڕیشە و دەمار؛ بنچینە. (بیخ و بن)
بێخوبناوان: [ناو،ت] ڕیشەوڕەگەز؛ بنەما؛ بنچینە؛ وەک: سەرەتا و چاوگەی-خەبەرێک.(بیخ‌وبن)
بێخوبنج: [ناو،ت] بنج‌وبناوان؛ ڕەگ و ڕیشە.(بیخ و بن)
بێ‌خودان: (١) [ئاوەڵناو] بێ‌ساحیب؛ بێ‌خێو. (٢)بێ‌خوان: خودایان‌نییە. (بیصاحب؛ بیخدایند).
+ بێ‌خوڵک: [ئاوەڵناو] (ب)ساردوسڕ؛ بێ-تەعاروف. (ئێوارە دیتم بە جەلالەوە خوڵکی نەکردم. بێمەماڵەوە). (فۆلکلۆر) (بی تعارف)
بێ‌خەو: [ئاوەڵناو] (١) حاڵەتی‌کە سێک‌کە خەوی زڕاوە و خەوی لێناکەوی؛ خەو لێنەکەوتن. (٢) کەسێک‌کە مەرکەز (ناوەندی) خەوی شێواوە و قەت خەوی لێناکەوی. (هۆکەیشی زەربە لە سەرکەوتنە). (بیخواب)
بێ‌خەوش: [ئاوەڵناو] خالیس؛ بێ‌تێکەڵاوی؛ بێ‌گەرد؛ پاک؛ بێ‌عەیب. (بیغش. ناب)
بێ‌خەوی: [ناو](١) کەسێک‌کە خەوی‌زڕاوە

و خـــەوی لێناکـــەوی.(بیخـــوابی) (۲) شەونوخوونی. (۳) (ب) کەم خـەوی. (کـم-خوابی)

بیٚخەیاڵ: [ئاوەڵناو] (۱) کەسێک کـە فکـر و خەیاڵی نییـە؛ ئاسـودەخـەیـاڵ. ۲) سسـت و مشوور نەخۆر و لاقەید و کەمتەرخـەم. (بـی خیال)

بیٚخەیاڵی: [ناو](۱) بیٚخەم و خـەیـاڵ بـوون. (۲) کەمتـەرخـەمـی؛هیچ شـت بـە گرینـگ نەگرتن. (۳) بیٚمشووری. (بی خیالی)

بیٚخێر: [ئاوەڵناو] بیٚسوود؛ بێکـەڵـک؛ بـیٚ-قازانج؛ بیٚموفا. (ب) بیٚبۆ و بیٚخاسیەت. (بی خیر)

بیٚخێروبـەرەکـەت: [ئـاوەڵنـاو] بـیسـوود و قازانج؛ بیٚکەڵک. (ب) بیٚبەرگەگری و بـیٚ-دەوامی و بیٚبەرەکەتی مـاڵ و سـامان. (ب) خێر نەدانەوە. (بی خیر و برکت)

بیٚخێو: <بیٚخودان

+ بێدا: [ناو] بێداد؛زوڵم؛دوورلەدادگەری؛ دوور لە عەداڵەت. (بیداد)

بێداخ: (۱)[ناو] بەیداخ؛ ئاڵا؛ پەرچەم؛ بەیرەق؛ بەنـدێر. (پـرچم) (۲) [ئـاوەڵنـاو] بـیٚدەرد و کەسەر؛ بیٚداخ و دەرد. (بیغم)

+ بیداد: [ناو](۱)بێدا؛ زوڵم؛ ناعەداڵەتـی؛ بـیٚ عەداڵەت. (ب) بـیٚعـەداڵـەتـی. (بیـداد) (۲) گۆشەیێکە لە(دەستگا) مـەقـامی هومایونـدا. (گوشه‌ای در دستگاه همایون)

+ بێداد: [ئاوەڵناو] (ب)بـیٚحـەد؛ بـیسـنوور؛ بێژمـــار؛ جـــەمـــاوەرێکـــی بێـــداد ڕاوە-ستابوون.(بیحد)

+ بێدار: (۱)بیٚ دار؛شوێنیکە داری لیٚنەبـیٚ و ڕووتەنبیٚ. (بی درخت) ۲) [ئاوەڵناو]بەخەبەر؛ هۆشیار. (بیدار)

بێدارخــەو: (۱) ســووکەخــەو؛ وەنــەوز. (۲) حاڵەتی بەینی بە خەبەری و نووستوویی. (۳) حاڵەتیکەسانیٚ کە لە خەودا هـەڵـدەسـتن و دەڕۆن بەڕێدا. (بیدار خواب)

بیٚداردرەخت: زەوییێک کەڕووەکیتێدانەبـیٚ. ڕووتەن. (بی دار و درخت) بیٚدارومال: [ئاوە-ڵناو] بـیٚسـەروسـامان؛ هـەژار؛ بـیٚ مـاڵ و دارایی. (بی سرو سامان؛ بینوا)

بیٚداڵدە: (۱)[ئاوەڵناو]بیٚپشتیوان؛ بیٚ پەنا. (۲ب) بیٚبناوان. (بی پناه؛ بیخانه دار).

بیٚدانە: (۱) [ئاوەڵناو] بـیٚنـاوک؛ بـیٚدەنـک؛ بیٚتۆم. (بی هسـته) (۲)[نـاو] جۆرێـکترێیـە کەدەنکی نییە. (انگور بیدانه)(۳)[نـاو] نـاوکی بیٚ؛ دەنکی بەهی. (دانەبه)

بیٚداوی: [ئاوەڵناو] لەبڕاننە هاتوو. بیٚ دوایی. بیٚتەواو بوون. (بیپایان)

بێدایی: [ناو] بێدادی؛ هاوار لـە زوڵـم و بـیٚ-ئینسافی و بیٚعەداڵەتی و بێدایی. (بیدادی)

بیٚددان: [ئاوەڵناو] کەل؛ تەواو دیان کەوتـوو؛ بوونەوەری بیٚدیان یا بیٚ مینای دیـان وەک ئارمادیلۆ یان مێلوورەخۆرە. (بی دندان)

بیٚدڵ: [ئاوەڵناو] (۱) بیٚجەرگ؛ ترسـەنـۆک. (تر سو) (۲ب) : دڵمردوو؛ بیٚهەوەس وئارە-زووی دڵـداری؛ بـیٚدڵودەمـاخ و خـەمبـار. (دلمرده)

بێدلخە: نـاوی هـەفتـەی دووهـەمـی ئـاخر مانگی زسـتان. (نـام هفتـەدوم اسـفند مـاه)

بیدمشک: [ناو] جۆری ڕووەکی بۆن خۆشە کە لە شیرینیسازیدا کەڵکی هەیە، عارەقەکەیشی دەگرن. (بید مشک)
بیٚدوا: بیٚپاش؛ بیٚداوی؛ بیئەنجام؛ دوا بڕاو. (بیانجام)
بیدۆر: (ف. گیو)[ئاوەڵناو] (۱) بەهێز؛ بەقووەت. (زورمند) (۲) بەڕێز؛ ڕێزدار. (محترم)
بیٚدوٚژمندن: (۱) هەڵپەرین بیٚدوٚت. (رقصیدن بدون دختر) (۲) (ب) بە هە موو شت و هەموو بارودۆخیٚ ڕازیبوون. (کنایەبهر چیز راضی بودن)
بیٚدوندان: [ئاوەڵناو] (ف. گیو) (ب) وجاخ-کوێر؛ نەزۆک؛ شوینبڕاو. (ابتر. اجاق کور)
بیٚدونده: (ف. گیو) منداڵ لە دووا بەجیٚ نەماو. (بی فرزند)
بیٚدوو: [ئاوەڵناو] (۱) بیٚدووکەڵ؛ (۲) (ب) بیٚکەڵک بیٚخاسیەت؛ بیٚخێر(بیدود؛ بی-خاصیت)
بیده: فد: (۱)[ناو]فووارەی ئاودەس فەرمنگی.(۲)[کاری ئەمری] بیدە بە ئە-و:بیدەری. (۱و۲بیده؛بده)
بیٚدەراف: بیٚدەراف؛ بیٚدەرفەت؛بیٚمۆڵەت. (بیفرصت)
بیٚدەرد: [ئاوەڵناو] (۱) بیٚغەم؛ بیٚڕەنج؛ بی ئازار(بیدرد).(۲ب) سست و بیٚخەیاڵ و بیٚ-مشوور؛ کەمتەرخەم. (بی درد)
بیٚدەردی: [ناو] بیٚژانی؛ حاڵەتی بیٚڕەنج-بوون؛ بیٚپەرۆشی؛ بیٚهەستی لە ئاستی ڕووداوی دڵ تەزێندا؛ (ب) بیٚڕەگی؛ بیٚ-دەماری؛ بیٚخەیاڵی. (بیدردی)
بیٚدەردیسەر: [ئاوەڵناو] بیٚگرفتاری؛ بیٚ-ئەرک؛بیٚکێشە؛ بیٚگرفتوگیری؛ بیسەرئێشە. (بیدرد سر)
بیٚدەرمان: [ئاوەڵناو] (۱) بێعیلاج؛ لەعیلاج نەهاتوو؛ لە چارنەهاتوو. (۲.ب)دەردیٚ کە چارە ودەرمانی نییە. (بیدرمان)
+ بیٚدەس: (۱ب) [ئاوەڵناو] بیٚدەسەڵات. (بی قدرت) (۲) دستی نییە. (بیدست)
بیدەستەر: ف اند: ناوی سەگیئاوی. (بیدستر؛ سگ آبی)
بێدەسنویژ: کەسێک کەدەسنوێژیشکابیٚ یان دەستنوێژی نەبێت. (بی وضو)
بێدەسوپا: [ئاوەڵناو] بێدەستوپا؛(ب) سڕوسەپۆل؛ دەسەوسان؛ بێدەسەڵات؛ کارلێنەهاتوو . (بی دست و پا)
بێدەسەڵات: .[ئاوەڵناو] حاڵەتی دەست نەڕۆیشتن و کارلێنەهاتوویی؛ بیٚقودرەتی. (بی تسلط)
+ بیٚدەم: (۱)خاوەخاو دەکا لە خواردنا؛ (۲) [ئاوەڵناو]تانجییێکٚکە لە وەختی ڕاودا درمنگ نچیر هەڵدەگریٚ و دەمسارده. (کم و یواش خوردن؛ تازی کەدرگرفتن شکارفرزنباشد.)
بیٚدەموزمان: [ئاوەڵناو] سڕوسەپۆل و قسەنەزان؛ کەمقسە. (بی سرو زبان)
بیٚدەمی: [ناو](۱) حاڵەتی حەیوانیٚ کە خاوەخاو دەخوا یا کەم دەخوا؛ دەمساردی. (حالەت حیوانی کەکم غذاست یا یواش غذا می خورد)(۲) قسەنەزانی؛ بیٚدەموپلی. (کم حرفی. نافصیح)

بێدەنگ کردن: [چاوگە،ت] ڕازیکردن بۆ نەدرکاندنی نەهێنی و قسە نەگێڕانەوە؛ خامۆشکردن وەک:ڕادیۆکە بیدەنگ کە؛ بەستنی دەم و دەنگ لێبڕین؛ دەمکوتکردن.(ساکت کردن)

بێدەنگی: [ناو](١)حاڵەتی دەنگ لێوە نەهاتن پەنەمووسی. (بی صدایی)(٢) ماتی و پیش خواردنەوە؛ ئارامی. (خاموشی و افسردگی)(٣) باسی نەهێنی نەکردن؛ بێدەنگی لێهێنان. (خاموشی)

بێ‌دەوام: (١) [ئاوەڵناو] شتێ‌کە قایم نەبێ؛ بەرگە نەگر. (دژی پتەو) (٢) [ئاوەڵناو] بێ-داوی؛ بێ‌دوایی؛ ناپایەدار.(زوڵمی زاڵم بێ-دەوامە). (بیدوام)

+ بێر: [ناو] زەوی وشک و بایێر.(زمین-خشک‌وبایر)

+ بیرا: [کاری ئەمری] بێرا؛ بێرانە؛ بیهێنە؛ باوەرە. (بیاور)

بێ‌ڕا: [ئاوەڵناو] بێ‌ئایین؛ بێ‌عەقیدە؛ بێ-ڕەوشت؛ بێ‌نەزمر؛بێ‌ڕێگە.(بی‌عقیده؛ بیراه)

بێراخ: [ناو] پرچم؛ ئاڵا؛ بەیداخ؛ بەندێر؛ بەیرەق (پرچم)

+ بیرازتن: ڕەهەندلێدان بۆ لە بەین چوونی تەرەشۆیی و زۆنگی لەزمو یدا. (زەکشی)

بێراقک: [ناو] سەول؛بێڵی بەلەم؛ بێڵاوک. (پارو)

بێراق: [ناو] بەیرەق؛ ئاڵا؛ <بەندێر. (پرچم)

بیراهی: لەفکردا؛ لە بیرکردنەوەدا؛ لەئە-ندێشەدا.(دراندیشەبودن)

بێڕایی: [ناو]لاڕێیی؛کەچڕەوی. (گمراهی)

بیربڕ:[ئاوەڵناو] (ف.گیو)زیرەک؛ وشیار. (هوشیار)

بێربێرۆک:[ناو]کرمێکی فوسفوڕیە بەشەو دەدرەوشێ؛ گوڵ‌ئەستێرە. (کرم شب تاب)

بیرتەسکی: [ناو] مێشک وشکی؛ مژی هشکی؛(ب)نەزانی.(تنگ‌نظری،نادانی)

بیرتیژ: [ئاوەڵناو] بیرقووڵ؛ زانا؛ زیرەک؛ وشیار. (اندیشمند)

بێردۆش: [ناو] بێرەدوش؛ سەتڵی دۆشینی ماڵات؛ بێری.(سطل‌شیر دوشی؛ شیردوش)

بیرقووڵ: [ئاوەڵناو]تێگەیشتوو؛ عقڵدار؛ بەفکر. (اندیشمند)

بیرکردن: [چاوگە،ت](١) فکرکردن لەکارێ. (تفکر)(٢) تاسەکردن؛ تامەزرۆی دیتن؛ (مشتاق دیدار)(٣) هەروەها لە بیرکردن: فە-رامۆشکردن. (فراموش کردن)

بیرکردنەوە: [چاوگە،ت] فکرکردنەوە؛ بەدڵ ورد بوونەوە لە مەبەستێ. (اندێشیدن. تفکر)

بیرکووڕ: [ئاوەڵناو] بیرقووڵ؛ بیرتیژ؛ بەئاوەز. (با هوش اندیشمند)

بێرکۆت: زێدی شاعیری ڕۆشنبیر عەبدولا پەشێو. (اسم دهی دست)

بیرکەر: [ناو،بک](١) فکردەکاتەوە. (فکور) (٢) بیرهەڵکەن. چاەکن)

بیرکەفتن: [چاوگە،ت](١) بیرکەوتن؛ بیرکەوتنەوە؛ هاتنەوە یاد. (یاد آمدن) (٢) کەوتنەوەیاد. وەبیر خۆ هێنان. (بیاد آوردن)

بیرکەوتنەوە: هاتنەوە یاد. (یاد آمدن)

بێرگ: شوێنی بێری‌کردن؛ بێرگە. (جای جمع شدن گلەبرای دوشیدن)

بیرگە: [ناو](ب) مێشک. (نفر)
بیرگـەش: [ئـاوەڵنـاو]ڕۆشـنبیر؛تێگەیشـتوو؛ پێشـکەوتـووی هـزری؛ دژی‌دواکـەوتـە. (روشنفکر)
بێرم: (١)[لەچاوگـەی هێنـان] بێـنم؛ بهێـنم (بیـاورم) (٢)[نـاو] بـەنـداڤ؛ بـەنـداو. (سد)بیرمشک: [ناو] بیدمشک؛ دارێکە لە بـی دەچـی؛ عـارەقـی بیدمشـکی لێـدەگیـرێ. (بیدمشک)
بیرمۆک: [ناو] داری قەزوانی‌کـە بـەرەکـەی وردە؛ بەنەوشۆک. (درخت ون ریزدانە)
بیرنامە: [ناو] یادنامە. (یادنامە)
بیرۆبەرتک: [ناو] خەنەگورگە؛ خـەنـەتیلکـە؛ قرێژەبەرد؛ گەنمـەبـەردیلـە؛ بـەڵـخ‌کوچـک؛ گلـەوەزە؛ خـەنـەبـەردیلـە؛ بـەڵغـەکوچـک؛ کرێژەبەرد. (گل سنگ)
بێرۆ: [کاری ئەمری](١) وەرە؛ بـێ. (بیـا) (٢) وەرەوە؛ بێرەوە. (برگرد)
بیروڕا: [نـاو،ت](١) پـرس‌ومـەسـڵەحـەت(٢) ئاقیـدە و بۆچـوون؛ ئـەندێشـە و ڕا. (اندیشـە ونظر)
بیـرورد: [ئـاوەڵنـاو] بیرهـووڕ؛ وردبـین؛ زۆر سەرنج دەر. (اندیشمند)
بـێ‌ڕۆزی: [ئـاوەڵنـاو] (ب)کـەم‌ڕزق؛ کـەم-دەرامەد؛ چۆڵەکەڕۆزی. (بی روزی)
+ بیرۆڤ: [ناو] تووکی بەرزگ.(موی زهار)
بیرۆکە: خەیاڵی‌بە مێشکداهاتن؛ گەڵاڵەی ئە-ندێشەیی وفکری.(خیال)
بێـرووت: بـەیـرووت؛ پێتـەختـی لوبنـان. (پایتخت لبنان)

بێرووک: [ناو] بەرک؛ گیرفان. (جیب)
بێ‌ڕوومەت: [ئاوەڵناو] بێ‌ئـابڕوو؛ بـێ بایـەخ؛ بێ‌ڕێز. (بی آبرو)
بێرە: (١)بیهێنە.(بیاور)(٢)ڕە وتی‌بێـری کـردن؛ ڕانەبێرە. (کارشیردوشی‌درجای‌مخصوص)
بیرهاتن: وەبیرهاتنەوە. (یاد افتادن)
بێرەبا: [ناو،ت]بەبێڵ‌شەن‌کـردن و خـەرمـان بەباکردن؛ بێڵەبا. (بابیل خرمن راباد دادن)
تێبینی:(ل) هەندی‌جار دەبێتـە(ر) وەک بێـل: بێر ، مال: مار
بیـرەبیـرە: [نـاو،ت] وازوازی؛ ڕاڕایـی. (وەک مەڕەکێوی بیرەبیرە خـۆم). (فۆلکلـۆڕ) (فـرار کردن و واپس نگریستن آهو؛حالت تردید)
بێڕەحم:[ئاوەڵناو]دڵڕەق؛بێ‌بەزە(بیرحم)
بێـرەدا: بـەئیـرەدا؛ وێڤـە؛ ڤێـرەڕا؛ ڤێـڕی‌دا. (ازاینجا)
بێـڕەزا: [ئـاوەڵنـاو] (١) ڕەزاگـران؛ ناشـیرین. (زشت) (ب٢) :دڕندە و بێ‌ئەمان؛ ئەو سەگـە زۆر بێ‌ڕەزایە ئاوقەی هەمـوو کـەس دەبـێ. (درندەخو)
بێرەو: [<بێرۆ](١) وەرە؛ بێ. (بیا) (٢) وەرەوە؛ بگەڕێوە. (برگرد وبیا)
بێ‌ڕەواج: فد: [ئـاوەڵنـاو] بـێ‌بـرەو؛ قـەڵـب. (بیرواج)
بێرەواجی: [ناو،بەرهەمی چاوگـە]کـەسـادی؛ بێ‌برەوی. (بیرواجـی) بیـرەوخـەر: [ناو،بـک] ئەوکـەسـە وەبیـر دەخاتـەوە؛ بـە یادهێنـەر؛ بیرخەرەوە. (بیاد آورندە)
بیرەوکـردن: [چاوگـە،ت] بیرکردنـەوە؛ فکـر کردنەوە؛ چوونە نێو فکرەوە (فکر کردن)

بێڕەونەق: [ئاوەڵناو] (١) بـێـڕەواج. (٢) بـێ-شەوق. (٣) سیس؛ ژاکاو. (بی رونق) بیرەوەر: [ئاوەڵناو] خاوەنی بیر و هۆش. (هوشمند)
+ بیرەوەری: [نـاو] لـە بیرمـاو؛ بـەیـاد مـاو؛ سەرگـورەشـتە و ڕووداوی قـەدیـم؛ خـاترە. (خاطره)
بیرهەڵقەندن: [چاوگە،ت] بیر هـەڵکـەنـدن؛ چاڵاوچێکردن. (چاەکنی)
بێڕیا: [ئاوەڵناو] بێگزی؛ ڕاسـت؛ مـوخلیس؛ بێ گری؛ بێدرۆ؛ بێفێڵ سەمیمـی؛ دۆسـتی بیرپیا: دۆستی‌گیانی. (بیریا)
بێری‌بێری: فد؛ اند؛ فرد: ناوی نەخۆشینێکی ماسـوولکە و پووکـە بـەهـۆی‌کـەم بـوونی ویتامین بێوە تووشی ئینسـان دەبـێ. (بـری بری)
بێڕێزی: [ناوبەرهەمی‌چاوگە] ڕیسوایی؛ بێ-حورمەتی.بی‌حرمتی)
بێڕیش: (١) [ئاوەڵناو] کۆسە؛ لووسکە؛ بـێ-تووک. (کوسه) (٢) ڕیش تاشراو. (بی ریش)
بێـری‌کـرن: (١)ئـاژاڵ‌دۆشـین لـەبێرگـە.(٢) مەڕهێنانەوە بۆ بێری. (گوسفندان را در جای مخصوص دوشیدن بردن)
بێریک: [ناو] بەرک؛ گیرفان. (جیب)
بێز: [ناو] ئیشتیا؛ (١)ئەگەر بێـز لـە بێزاریـەوە هاتبێ واتای ئیشتیا نادا. (٢) ئەگەر وهـا نـە-بێتوو واتای ئیشتیا بدا دەبی قیزیش بە واتای ئیشتیابێ دمنا (قیزوبیز) دەبێتە دوو وشەی دژ مانای لێکدراو، یاخۆ (قیز)یـش دەبـێ واتـای ئیشتیا بدا،کە ڕەنگـە ئـەمـە لـە ڕاسـتییەوە نزیکتربێ چوونکی دەڵێین: قیزم دمبـا: بێـزم دمبا، بەڵام لێرەدا جێگای(قیزو بیز) بڕێک لێژ دەبێ. بڕوانینە قیزوبیز لە فـەرهـەنگـەگـانی دیکەدا، کە واتای دڵ هەڵشێوان دەدا.
بێـزاری:[نـاو](١) هـەراسـانی؛جاڕزی؛ وەڕەزی.(٢) بـێزاری ؛ بـێدەمـی. (بیـزاری؛ بیدهانی)
بێزاڵە: [ئاوەڵناو] (ف.گیو) ترسەنۆک؛ بێزراو؛ بێزاور. (ترسو)
بێزراف: [ئاوەڵناو] بێزاور؛ ترسەنـۆک؛ بـێ-زاڵە؛ دژی دڵ قاییم. (ترسو)
+ بێـزراو: [ناوبـک و بـەر](١) لـە بەرچاوکـەوتـوویی؛ لـە خـواردنێ قیـز هـە-ڵشـێوانەوە (زدەشـده) (٢) مـەلـی تـۆراو لەهێلانە؛ لەهێلانە بێـزراو. (پرنـدەاز آشیان فراری) (٣) [ئاوەڵناو] بـی زراو؛ ترسـەنـۆک؛ بێزاڵە. (ترسو)
بێزمان: (١) زمانی‌نییە؛ (٢) [ئاوەڵنـاو] لاڵ؛ (ب)خامۆش؛ بێقسە. (ب) بێدەموپـل. (بـی زبان)
بێزوبـۆکردن: [چاوگـە،ت] قیـزو بیزکـردن. (احساس‌اشمئزاز بکسی‌دست دادن)
بیزۆک: [ناو] بیزبۆ؛ ئەو ژنە کە حەیزدەبێـت؛ (ژنەک کۆ مەهان دەبەت). (زنی کـەحـیض می شود)
بێزۆک: ژن لەکاتی ئـاوس‌بوونـدا تـا منـداڵ بوونی. (زن آبستن تاروز وضع حمل)
+ بێـزە: [نـاو](١) بێـزگ؛ بێزوو؛مـەگیرانـی. (ویار) (٢) جۆرێک‌دراوی‌بێنرخە. (نوعی پول بی ارزش)
بیزە: [ناو] سیراج؛ سیرێژ؛ ژاژی. (کتخ. شیراز)

بێزهاتن: [چاوگه،ت] قیزهاتن؛ دڵ‌هه‌ڵگرتن؛ چۆن بێزت هات ئه‌و شته بخۆی؛ (مشمئزنشدن از دیدن یا خوردن چیزی)
بێ‌زه‌حمه‌ت: (۱) بێ‌ئه‌رک و ده‌ردیسه‌ری؛ (۲)وشه‌یێکه بۆ ئیجازه‌گرتن یا ڕێگه دان؛ (ب) زه‌حمه‌ت نه‌بێ. (بی زحمت)
بیزه‌ر: [ناو] جۆری داربی؛ بیزه‌رد. (نوعی بید)
بێ‌زه‌وق: [ئاوه‌ڵناو] (۱)بێ‌شه‌وق؛ سیس؛ ژاکاو؛ بێکه‌یف.(۲) بێ‌سه‌لیقه؛که‌چ سه‌لیقه.(بیذوق)
بێزه‌وه‌ر: (ف. گیو) ڕزیو؛ پیس؛ قیزهه‌ڵشێوێن؛ چڵکن؛ چه‌په‌ڵ؛ بێزهێنه‌ر. (فاسد؛ چرکین)
بێزیان: (۱) <بێزران. (۲)بی زیان؛ بێ زه‌ره‌ر. ۲(بی زیان)
بیژاما: پیژامه؛ لیباسی ناسکی تایبه‌ت بۆ ناو ماڵ و خه‌وتن. (بیژامه)
بێژان: (۱) گیای شابه‌نگ؛ بووژان؛ (بومادران) (۲) دابێژان؛ گولله بارانی به‌توندی و کون کون کردنی ئامانج؛ (تیربارانـدن) (۳) ته‌قاندنه‌وه به هێڵه‌ک؛ بێژانه‌وه و دابێژان. (الک کردن)
بێژاندن: [چاوگه،ت](۱) دابێژاندن؛ وه‌به‌رگولله دان به موسه‌لسه‌ل یا به تیرئه‌ندازیی له سه‌ریه‌ک. (گلوله‌باران) (۲)به هێڵه‌کدا کردن. (الک کردن)
بێژانه‌سیاوه: [ناو]گیای بووژانه‌سیاوه؛ ڕه‌شه شابه‌نگ؛ بووژانه‌ی کێوی. (برنجاسف)
+ بێژین: [له‌چاوگه‌ی بێژتن](۱)بڵێین؛ بووشین؛ ببێژین؛ .له(بێژه و بیژتن: گوتن و وتن). (•بگوئیم .گفتن)
بێژگه: [وته]جگه؛ جیا له‌وه؛ بێجگه؛ به‌جگه؛ ژبلی؛ بلی (بجز)
بیژلک: [ناو] بێژلک؛ بیژوو؛ ویده‌چی (لک) له(لخ)ه وه هاتبێ و تورکی‌بێت. (حرامزاده)
بیژمۆته: [ناو] بیژک؛ بیژوو؛ بیژلک؛ بیژی؛ زۆڵ؛ حه‌رامزا؛ حه‌رامزاو؛ حه‌رامزاد. (حرامزاده)
+ بێژن: .(۱)[ئاوه‌ڵناو] بێوه‌ژن. (زن بیوه) (۲) .[ئاوه‌ڵناو] بێ‌ژن؛ پیاوێ که‌ژنی نییه. (سه‌ڵت). (بی زن) (۳)[وته] بڵێن؛ ببێژن؛ بووشن. (بگویند)
بێژنده: [ناو،بک]بێژه‌ر؛قسه‌که‌ر.(گوینده)
بێ‌ژنی: [ناو] ڕه‌به‌نی؛ سه‌ڵتی؛ حاڵه‌تی پیاوی بێ‌هاوسه‌ر. (مجردی. بی زنی)
بێژۆ: .[ئاوه‌ڵناو] زۆربڵێ؛ پڕبێژ. (وراج)
بێژۆک: [ناو](ف. گیو)(۱) جێگای کۆ بوونه‌وه بۆئاخافتن. (جای‌تجمع‌برای‌حرف زدن)(۲) [ئاوه‌ڵناو] بێژۆک چه‌نه‌باز؛ زۆروێژ؛ فره‌وێژ. (حراف)
بیژۆکه: [ناو](۱) زۆڵه‌ک؛ دمنکه‌گه‌رمه‌شانی نه‌تۆقیو له برژاندندا. (دانه‌ذرت نشکفته‌در چسفیل).(۲ب) به مندالی نه‌سره‌وت و شه‌یتان و هاروهاج؛ دمڵێن.(بچه‌ناآرام) (۳) دانه‌وێڵه‌ی نه‌کوڵ. (دانه‌بنشن دیر پخت) (۴)دمنکه دانه‌وێڵه‌ی نه‌کوڵیو له ناو گرار و چێشتدا. (دانه‌بنشن نه پخته)(۵)دمنکه میوه‌ی نه‌گه‌یشتوی ناو کۆگای میوه‌ی گه‌ییو. (دانه میوه نرسیده در انبوه‌میوه).
+ بێژه: (۱)[کار، ئه‌مری] بڵێ؛ ببێژه؛ بووشه. (بگو)(۲) وته؛ قسه. (سخن)

بێژەر:[ناوبک]ویژەر؛قسەکەر.(سخنگو)
بیژی: [ناو]بیژوو؛ غەیریعەسڵ؛ شاخەولقی زیادیی دار؛ زۆڵەکی برێشکە. (حرامزادە)
بێژیار: [ناوبک] وێژەر. (گوینده)
بیژێتی: [ناوبەرهەمیچاوگە] زۆڵی؛حەرام-زایی؛ بەفێڵی. (حرامزادگی)
بیسات: [ناو] بسات؛ ئەسپابی سەر سفرەی زماوەند و میوانی؛ بیساتی سەماوەر: وەک ئیسکان و نالبەکی و قوری و کەشەف... سفرە یا گاریەی وردە والە فرۆشی کەنار شەقام. (بسات)
بیسات شێواندن: [چاوگە،ت](ب) کاری کەسێک تێکدان؛ بیساتتێکدان؛ (ب) مەجلیس شێواندن. (بساط بهم زدن)
بیسار: فد: فیسار؛ جێناوی کەسی گوم (نادیار)؛ لەگەڵ فڵاندا دێ؛ فڵانوبیسار؛ فڵان-وفیسار. (بسیار)
بێسام: .[ئاوەڵناو] بێترس؛ بێواهیمە؛ ترسهێنەرنییە؛ بێزافتە. (بدون واهمە؛ بی-ابهت)
بێسامانی: [ناو] بێسامانبوون؛ فەقیری و هەژاری و بێئەنوایی.(بیسامانی)
بێسانچی: [ئاوەڵناو+ناو] بێستانەوان؛ بێستان دەچێنی وئاگای لە بێستانە. (بوستانچی)
بێستانچایی:ند. [ناو] چای بە تورکی: چۆم، بێستانی بەرچۆم؛ بێستانیئاوی؛ بێستانی بەراو کە لە چۆم ئاوبدرێ.(بوستانلبرودخانه)
بیسترۆ: اند؛ فد:[ناو]جێگای خۆراکو نۆشابە فرۆشتنی هەرزان بایی کە لە هێندی کیشوەر(ولات)دا تایبەت بە چینی هەژارانە. (بیسترو)
بیستۆک: [ناو]کەرەستەی یاریدەدەری گوێیگرانە بۆ باشتربیستن.(سمعک)
بیستۆک: ئامێری دەنگ هێەر و دەنگ بەر لە تەلەیفووندا.(گوشی)
بێستوون : (١)بەغستوون؛ بەغستان، وڵاتی خودایان و گەوران؛ (سرزمین خدایان) بی کۆڵەکە؛ (بدون ستون) (٣) کێوێکە لە کرماشان. (کوهیست در کرمانشاه)
بێستە: [کاری ئەمری لەچاوگەی وێستان]بێسە؛ بویستە؛ ڕاوەستە. (بایست)
بیستیار: (١) بیسەر؛گوێگر؛ گوێداتەپێن؛ گوێهدار. (شنونده) (٢) (ب) سیخوڕ؛ فسوس. (جاسوس)
بیستیک: [ناو] ئەستێولک؛ ئاسنی سەر تەنوور. (تکه آهنی روی تنور که دیگ رانگه میدارد)
بیستەمین: [ئاوەڵناو] لە پلە و پایەی بیستەمدا؛ لە ژمارەی بیستەمدا. (بیستمین)
بیسک: [ناو] ئان؛ دەمێکیکورت. (آن)
بیسکادن: ئانێکیتر؛ تاوێکیتر.(لحظه دیگر)
بیسکار: [ئاوەڵناو] (ف. گیو) جنێوفرۆش؛ ئازاردەر. (بد دهن؛ آزارنده)
بیسکاری:[ناو](ف.گیو)بیسکانی؛ جنێوفرۆشی؛ ئازاردەری. (نا سزا)
بیسکانی: >بیسکاری.
بیسکویت: فد: [ناو] جۆری تۆشە لە ئارد و شەکر. (بیسکویت)
بێسەمەت: [ئاوەڵناو] بێسەمەت؛ بێترس؛ بێئیحتیات. (بی‌احتیاط)

بیٚسوو: نەمانی هێزی دیتن؛کەمسوو. (کم سو و بیفروغ)
بێسووا: (١) [ناو] بێسوٚ؛ بوٚسە؛ ڕەبەت؛ کولـە. (کمین) (٢)[بەند] بیٚسووا؛ بـیٚگومـان؛ بـیٚ-شک. (بی گمان)
بیٚسوود: [ئاوەڵناو+ناو]بیٚموفا؛ بیٚقازانج؛ بیٚ-سوود؛ بیقازانج؛ بیٚڕیبا؛ بێبەهرە. (بیسود)
بیسە: [کاری ئەمری لـە چاوگـەی ویسـتان] بێسە؛ بوەستە؛ ڕاوەستە. (بایست)
بیٚسەبر: [ئاوەڵناو] بیٚموٚڵەت؛ نائارام؛ بـەلـەز؛ بیٚتاقەت. (بی صبر)
+ بیٚسەر: [ئاوەڵنـاو]هـەر شـت کـە سـەری نەبیٚ؛ بیٚ کەڵک؛ بزر؛ بیٚشوێن. (بی سر.گم)
+ بیٚسەروبن: [ئاوەڵناو] (١) زوٚر دوور و درێژ؛ بیٚ ئەول و ئاخر. (بی سـروته) (٢ب) تێکـەڵ پێکەڵ. (بی سرو تەو آشفتە)
+ بێسەر و زمان: [ئاوەڵناو] (١) نەخوٚشـیٚکـە لە زمـان کـەوتبـیٚ. (مـریض از حـرف زدن عاجز. (٢) بیٚ دەموپل وقسەنەزان. (بی سـرو زبان)
بێسەروسامان: فد: (١[ئاوەڵناو]) بێسەروبەرە و شێواو؛ ئاڵوٚز. (٢) بێدار و ماڵ و بیٚئـەنـوا؛بیٚ-ماڵوهاوسەر. (بیسروسامان)
+ بێسە روسە دا: (١)[ئاوەڵناو]بیٚدەنـگ ؛بـیٚ-هەراو هوریا .(بیسرصـدا)[بـەنـد](٢) جێگـای خەڵوەت و بیٚدەنگ؛ ئـەم وەتاغـە زوٚر بـیٚ-سـەروسـەدایـە. (دنـج)(٣ب) کردنـی کـاریٚ بەپەنامەکی و بە هێواشی و بیٚدەنگـی. (بـی سر و صدا)
بـیٚسـەرە: .[ئـاوەڵنـاو] بـیٚخـاوەن؛ ئـاڵوٚز. (بیصاحب.بینظم)
بیٚسەرەتا: .[ئاوەڵناو] ئەزەلی؛ بیٚچاوگە؛ بـیٚ-چاوانە و بیٚسەرچاوە. (بی‌ابتدا)
بیٚسەلیقە: .[ئاوەڵناو] (١) بیٚزەوق. (بـی‌ذوق) (٢ب) تێنەگەییو و بیٚعەقڵ. (بیشعور)
بیٚسەمەر: .[ئاوەڵناو]بیٚموفا؛بیٚبـەهـرە؛ بـیٚ-سوود؛ بیٚبەر. (بی بهرە)
بیٚسەواد: .[ئاوەڵناو] نەخوینـدەوار؛کـەسـێک نـەتوانێـت بنووسـێت و بخوێنێتـەوە. (ب) کەسێک‌کە لـە بـاری زانسـتییەوە زوٚر پڕبـار نەبیٚ. (بیسواد)
بیٚسـەوادی: [نـاو] نـەوانـایی؛ بـیٚسـیواتی؛ نەخوێنـدەواری؛ (ب) کـەم ئاگـایی لـەبـاری زانستەوە. (بیسوادی)
بێسیرەت: [ئاوەڵناو] (١) بـیٚئـەخـلاق؛ بـیٚ-ئاکار.(بی‌اخلاق)(٢)ئابڕووچوو؛بیٚبن کراو بە-ناڕەوا؛ بن پژاو. (بی سیرت)
بیسیک: [ناو] لەزمانگەلی پڕوگرام نووسـینی کـامپیوٚتێر. (از زبـان هـای برنامـەنویسـی کامپیوتر)
بێسیمچـی: [نـاو] لـەسـەربێسـیم (بێتـە ل) کاردەکا؛ بێسیم هەڵگر لە ئەرتەشدا. (بیسـیم چی)
+ بێش: .[ئاوەڵناو+ بەند] زیـاد؛ کـەموبێـش: کەم تا بێش: کەم تا زوٚر. (بیش)
بیٚشاتوشووت: بیٚهەراو هوریاوشـیتەشـیت؛ (ب)[ناوەت] بیٚڕێکلام؛ بـیٚتـەبلیغـات؛ بـیٚ-بانگەشـە؛ بـیٚبالگاشـە؛ بـیٚپڕوپاگانـد. (بـی تبلیغات)
بیٚشاخ: کوٚڵ؛ هەر حەیوانی شاخدارێک (وە-

ک بزن)کە شاخی نەبێت. (بی شاخ)
بیشتر: فد: [ئاوەڵناو+ بەند] بیشتەر؛ زیاتر؛ فیشتەر. (بیشتر)
بێشک: (١)[ناو] لانکە؛ بێشکە (گهوارە) (٢)[بەند] بێشک؛ بێگومان. (بی شک)
بێشکست: [ئاوەڵناو] (١)کوڵنەدە؛ بێ نکوولٚ.(٢)ساغ؛ نە شکاو. (بی شکست)
بێشۆخی: ڕاستەقینە ؛بێگاڵتە؛ (ب) بۆ پرسکردنە، بەڕاستە؟ شۆخی ناکەی. (جدی؟)
بێشوو: [ئاوەڵناو] (١) بێشۆ؛ بێژمار؛ بێداد؛ بێحەد؛ (بیشمار) (٢) [ناو] بێمێرد؛ (بێوەژن). (بی شوهر)
بێشەرت:بێمەرج؛ بێدانانیمەرج؛هیچ شەرتێ لە بەین دانە بێ. (ب) [ئاوەڵناو] شەرت شکێن و بێوەفا. (بی شرط؛ بی وفا)
بێشەرتوشۆ: [ئاوەڵناو] بیشەرتوشوێن؛ بێوەفا؛ بێقەول؛ بێقەولوقەرار؛ بێبەڵێن. (بیوفا)
بێ شەرتوو شوێن: <بیشەرتوشۆ.
بێشەرتی: [ناو] شەرت نەبردنەسەر؛ شەرت بەجێنەهێنان؛ بێوفایی بە قەرار و پەیمان. (بی شرطی)
بێشەرعی:کاری دوور لە ئایین وشەرع ؛ کاری خیلاف؛ کاری خراپ وغەیری شەرعی . (بی شرعی)
بێشەریک: [ئاوەڵناو] بێهاوبەش؛ (ب) :تە نیا؛ ب.(خوای بێشەریک)(بی شریک)
بێشەنگ: (١)[ئاوەڵناو]گرینۆک؛ کەسێک کە زۆر بگری یا زوو دەستبکا بەگریان؛(٢)بێ- شەنگ شۆڕەبی
(همیشەگریان؛ بیدمجنون)
بێشەهامەت: [ئاوەڵناو] بێجەرگ؛ بێ جگەر؛ قزە؛ ترسەنۆک؛ بێغیرەت؛ بێزاڵە (بیشهامت)
بێشی: بێشە؛ مێشە. (بیشە)
بێشێل: [ئاوەڵناو] (ف. گیو) ناشیرین؛ ناپوخت. (زشت)
بێشیلەوپیلە: [ئاوەڵناو]بێدەغەڵی و فێڵبازی؛ پاک و سادە.«گۆڤاریمهاباد١١٢» (بیشیلە- پیلە)
+ بێعار: فد: بۆیهەیە لەوشەی (بیعار)ی فارسییەوە هاتبێ) عار واتا عەیب و نەنگ لەفارسییشدا ئەم دژواتایە هەیە.(بیعار)
بێعارەق دەرچوون: [چاوگەت] (ب) بێ- دیتنی ئازار و عەزیەت دەربازبوون؛ (ب) لە سزای تاوان دەربازبوون. (معادل مفت در رفتن)
بێعورزە: [ئاوەڵناو] بێلیاقەت؛ سووک و چروک؛ نالایق؛ (ب) کار لێنەهاتوو. (بیعرضە)
بێعوزروبەهانە: بێلاموجوومی؛ بێپڕوبیانوو . بی عذر و بهانە)
بیعەجمان: [ئاوەڵناو] بێحەجمان؛ نەسرەت؛ بێئۆقرە؛ بێئارام و قەرار. (ناآرام)
بێعەجەلە: بەکاوەخۆ؛ بەئارامی؛ بێلەزوبەز. (بی عجلە)
بێعەمەل: [ئاوەڵناو] بێحەمەل.(١) بێ کردەوە. (٢) (ب) کابرا پیاوێکی بێعەمەلە؛ هیچ کارێکی خراپ ناکا. (بی عمل)
بێعەیب: [ئاوەڵناو] ساغ؛ دروست؛ بێئیراد؛ بێئاهوو؛ (بی عیب)

بێغەرەز: [ئاوەڵناو] بێ‌کینە؛ بێ‌بوغز؛ ڕاستوڕەوان؛ (ب) بێ‌لایەنگری‌یان دوژمنی؛ بێ‌نەزەر لە قەزاوت‌کردندا. (بیغرض)
بێغەم: [ئاوەڵناو] غەمی‌نییە؛ کەمتەرخەم. (ب) ئەرخایەن‌بە، بێ‌غەم بە: خەمت نەبێ: نیگەران مەبە. (بی غم)
بێغیرەت: [ئاوەڵناو] نامووس‌فرۆش؛(ب) نیشتمان فرۆش؛ ناپیاو؛ خوێڕی؛ بێ‌ڕەگ. (ب) ترسەنۆک؛ قزە؛ بێ‌شەهامەت. (بی غیرت)
بێفرمان: [ئاوەڵناو]بێکار؛ ئیش و فرمان پێ‌-نەسپێردراو؛[ناو]بێ‌فەرمان؛ سەیارەیێک کە ڕوڵی نەبێ‌یان ؛ ڕوڵەکەی خەلاسیی(بۆشی) ببێ یان خراپ بێ. (بیکار؛بیفرمان)
بێفەڕ: [ئاوەڵناو] بەدفەڕ؛ ناشیرین؛ ودم خراپ؛ شووم. (شوم و بدیمن)
بێفەرهەنگ: [ئاوەڵناو] بێ‌کەلتوور؛ بێ‌ئەدەب.(ب) دوا کەوتوو؛ ئادابنەزان؛ دوور لە شارستانییەت. (بی فرهنگ)
بێفەهێت: [ئاوەڵناو] بێ‌شەرم؛ بێ‌ئابڕوو؛ بێ‌-حەیا. (بی آبرو)
بێڤان: (١) هین؛ وانێک؛ ئەوکێ. (چیز)
بێڤل: [ناو] بیڤل؛ کەپو؛ لووت. (بینی)
بێقابیلەت: [ئاوەڵناو] سووک و چروک؛ نالایەق؛ ناقابیل؛ بێ‌ڕێز. (بیقابلیت. نالایق)
بێقاچ: (١) دوور لە پەژراندنی‌عەقل‌غەیری مەنتیقی؛ دوور لە پەسەندی عەقل. (غیر منتقی) (٢) کەسێک کەپای‌نییە؛ بێ‌پا. (بی‌پا)
بێقاعیدە: (١)دوور لە ڕەسم و ڕسووم؛ (٢)بێسەرەوبەرە.(٣ب) عەیب.ئیراد؛ بێقاعیدە نییە من بچم بۆلای ئەو دۆستەت؟: واتا عەیب نییە؟ (بی قاعدە دوراز رسم و رسوم)
+ بیقام: [ناو] حەوز یا گۆلی بەقەد باڵا پیاوی قوول‌بێ؛ حەوزیا گومێ پەی‌نەدا. (حوض یا استخر،درحدود دومترگود)
بێقانوونی: (١)[ناو]کەس‌لەکەسی، بێسەرەو بەرەیی. (٢ب) زوڵم؛ غەدر؛ نا حەقی؛ دوور لە یاسا. (بیقانونی؛ ظلم)
بێقوڵاخ: [کنایی] بێسەروشوین؛ لە تورکییەوە هاتووە قولاخ واتاگوێ؛ وا باو بوو ئەگەر مەڕێک گورگ زگی دڕیبا، شوان گوێچکەکانی دەهێناوە بۆ نیشانەی ئەوە کە گوم نەبووە؛ بێسۆراخ؛ وندا؛ بزر. (کنایەگم شدن)
بێقەدر: [ئاوەڵناو] سووک‌وچروک؛ بێ‌ڕێز؛ بێ‌حورمەت. (بی ارزش)
بێقەراری: [ناو](١) نائارامی؛ بێ‌ئۆقرەیی.(٢) زەوت‌نەبوون و بەندنەبوون لە جێگایێک. (٣) نیگەرانی. (بیقراری)
بێقەوارە: [ئاوەڵناو] ناقۆلا؛ ناشیرین؛ لە ئەندازە و قەوارەدا نەبوون؛ زەوی یان شتی پان کە دارای کەچ و کووڕی‌بێ یان چوار گۆشە نەبێ و لار و خێچ بێت. (بیقوارە)
بێقیمەت: [دژ واتا](١) بێ‌بەها؛هەرزان؛ چروک؛ بی‌ئەرزش؛ناقابیل.(٢) بەخۆڕایی: بێ قیمەت بۆ تۆ.(٣ب)(دژواتا) زۆر بە قیمەت و لە قیمەت نەهاتوو.(بی‌قیمت)
+ بێکاری: [ناوبەرهەمی‌چاوگە] (١) ڕەوتی نەبوونی کار. (٢) بەتاڵی و کاتی پشوودان و

سەر پەرژین؛ (۳) لەسەرکار دەرکران و بێکـار مانەوە. (بیکاری)
بێکاریی وەرزی:کەسانیٚکە شوٚلەکەیان وایـە کە چەند مانگ لە ساڵدا کاریان نەبـیٚ؛ وەک: فـەلاو دروێنـەوان کـە زسـتانان بێکـارن. (بیکاری فصلی)
بیٚکنج: ڕووت و بیٚلیباس؛ بیٚجل و بـەرگ. (بی لباس)
+ بیکوانە: [نـاو] بنێشـت؛ جاچکـە؛ شـیلەی قەزوان. (سقز)
بێکول: > بیکولٚ.
بیٚکولٚ: [ئاوەڵناو] بیٚکەسەر؛ بیٚدەرد؛ بیٚآزار؛ ئاسودە. (آسودە)
بـیکـولٚ:[نـاو] کولـەبـی؛ بـیزمر؛ بـیزەرد؛ بنجەبی کە لە مێشەدا سەوز دەبیٚ. (بتـەبیـد کوتاە)
بێکەس‌وکار: [ئاوەڵناو] بیٚفەکوفامیـل؛ بـیٚ- قەوم و خێش. (بیکس و کار)
بێکـەسـی: [نـاو] (۱)بـیٚخـزم وکـەسـی؛ تـەنیابـالی.(۲) بـیٚهـاودەمـی؛ بـیٚهـاوالی؛ تەنیایی. (بیکسی)
بیٚکەلک: [ئاوەڵناو] بێکەڵک؛ بیٚسوود؛ بەکار نەهاتوو. (بدردنخور).
بیٚکەللە: [ئاوەڵناو] (ب) بیٚئیحتیات و سـەرە روٚ؛ کەللەڕەق؛(ب)بیٚمەغز؛ بیٚ عەقـلٚ. (بـی کلە)
بیٚکەم‌وزیاد: (۱) بە اندازە؛ نە کەم نـە زیـاد. (۲)(ب) تەواو وکەمالٚ. (بی کم و زیاد)
بیٚکەم وکەسر: [ئاوەڵناو] تەواوکـەمـالٚ؛ بـیٚ کەمایەسی؛ بیٚکەم‌وکووڕی.(بی‌کم وکسر)
بیٚکەیف: بیٚحالٚ؛ بیٚشەوق؛ پەشێو؛ خەمبار؛ نەخوٚش. (غمگین)
بـیٚکێـر: [ئـاوەڵنـاو] (ک)بلـاوەدە وتـریٚ: بەکارنەهاتوو؛ بێکەڵک. (بدردنخور)
+ بێـگ: [نـاو] پیـادەی شـەتـرەنـج. (پیادەشطرنج)
بێگا: [ناو+ بەند] بێگاف؛ ناوخت.درەنـگ وە- خت.(بیگاە)
+ بێگاڤی: [ناو](۱) ناوەختی؛ درەنگ وەختی. (ناوختی) (۲) زوٚرەملی. (زور گویی)
بێگانـەخـوازی: [ناو،بـەرهـەمـیچاوگـە] (ب)نیشـتمان فروشـی؛ فسوٚسـی بـوٚ بێگانەکردن؛ کـاری بێشـەرەفـی و دوور لـە نیشـتمان پـەروەری کـردن بوٚبێگانـە. (بیگانەخواهی)
بێگانەیی: [ناو](۱)حاڵەتـی خـزم نـەبـوون و دوور لەخزمایەتی.(۲)نەناسراوی و غـەریبـی؛ ناموٚیی؛ غەوارەیی؛ ناس نەکری. (بیگانگی)
بیٚگریٚ: [ئاوەڵنـاو] ڕاسـتوڕەوان؛ (ب) بـیٚ قوٚرت و خواری؛ سەولیٚ بـیٚگـریٚ: سـەولـیٚ ڕاست و بیٚکەچ وکووڕی؛(ب) بـیٚفیـلٚ (بـی گرە)
بێگلەیی: لەوەختی بەڕیٚکردنی میواندا دەڵێن واتا: هیوا دارم میوانداریمان جێـی گلـەیـی و گازندە نەبوو‌بیٚ. (بی گلایە) بێگوٚ: [ناو] بـوٚژوٚ. (علف بو گرفتە)
بێگومان: [بەند] بیٚشک؛ ئـەرخـەیـان. (بـی گمان)
بیٚگوناح: [ئاوەڵناو] بێسووچ؛ بێتاوان. (بیگناە)
بێگەف: [ئاوەڵناو] گەوج؛ سەرسەری. (احمق)

بیل: [ناو] ئاخ؛ خۆڵ؛ خاک. (خاک).
بێڵا: (۱) دوو نهۆم. (دوطبقه)(۲)باران‌نه‌گر؛ پەسیو. (جائیکه‌باران نخورد) (۳) لێ گەڕێ؛ لێی‌گەڕێ. (بگذار)
بیلاتەشبی: (ب) دوور لە ڕووت؛ تەشبیهاتی نەبێ؛ دوور لەشوبهاندن.(بلا تشبیه)
بێڵاسن:[ناو] بێڵی‌ئاسنی؛پێمەڕە. (بیل آهن)
بێڵاسنی ئەسپەرەدار: [ناو،ت]پێمەڕەیێک کە ئەسپەرەی خراوەتە سەر بۆ جێگای پا. (بیل آهن ئەسپەردار)
بیلامانێ: (۱) دوور لە مانای شاراوە. (بدون معنی‌دیگر) (۲) بیلامانیع؛ بێبەرگری و عیب و عار. (بلامانع) (۳) (ب) دوور لە ڕووت؛ بیلاتەشبی. (دورازحضور)
بێڵانە: [کاری ئەمری]لیگەڕێ؛ بڵا. (بگذار)
بیلانیسبەت: [بەند] بەڵا نیسبەت؛ (ب) دوور بێ لە نیسبەت بە تۆ؛ بێپێوەندی لەگەڵ تۆدا. (بلانسبت)
بێلایەن: [ئاوەڵناو] حاڵەتی بێ هۆگری. (بی طرف)
بێلایەنی: [ناو] حاڵەتی کەسێک‌کە لە حوکم کردندا لایەنی هیچکەس نەگرێ. (بی طرفی)
بێڵتەکرن: [چاوگە،ت] تەکمیش؛ بۆش‌کردن و شی کردنەوەی بنی دار. (بیل زدن و نرم کردن زیردرختان)
بێلشا: (ف. گیو) لاوی گێژ و حوڵ و بێ مێشک و گەوج. (خول)
بێلکاری:[ناو](۱)بەبێل‌کارکردن(۲)زەوی شێوکردن بە بێل.(۳) پێمەڕەکاری. (بیل کاری)
بێلۆتە: [ناو] داوەتی بێ دۆ(دۆت)؛ (داوەتی فەقێیان) (جشن و سماع فقه‌ها)
بێلوژە: جۆرێک هەرمێ. (نوعی گلابی)
بێ‌لوک: ڕۆیشتنی ئارام و بێ‌لۆقەکردن. (راه‌رفتن آرام)
بێ‌لووت: (۱) بێ‌دەماخ؛ سەیارەیێک کە مۆتۆڕەکەی لە پاشەوەبێ و پێشەکەی ساف-بێ. (۲) نۆکە بێلووتە: نۆکە سپیلکە (بیدماغ)
بێلە: [ناو] جورێ پێڵاوی ژنان بوو لە قەدیم-دا. (نوعی کفش قدیمی)
بێڵەبا: [ناو] شەن‌کردنی جەغزی دانەوێڵە بە بێڵ. (باد دادن گندم و خرمن با بیل)
بیلەکۆ: [ناو،ت] بوول؛ خۆڵەمێش. (خاکستر)
بێ‌لەنجی: [ناو]خوێن‌گەرمی؛ بێ مان‌گرتن؛ تەبا. (خون گرم)
بیلەوار: [ناو] مەحاڵێکە لە ئازربایجانی ڕۆژ هەڵاتدا لە ئێران. (بیلەوار)
بیلیارد: اند؛ فد: [ناو](۱) جۆرێک یاریە بە چەند گۆی دارین و دارە دەستێ دەکرێ(۲) کورسی(مێزی)ئەویاریە. (بیلیارد)
+ بێ‌لیتە: [ئاوەڵناو] ساف؛ بێ‌قوڕ و لیتە؛ تراوی بێ‌خەوش‌وخاڵ؛ تراوی بن نەگرتوو. (ساف و بی تەنشین)
بێڵی میکانیکی: [ناو،ت] جۆرێک مەکینە بۆ هەڵکەندنی زەوی کە بێڵێکی گەورەی بە سەرەوەیە. (بیل مکانیکی)
بیلیۆن: فد؛اند؛فرد: [ناو] لە ئامریکاهەزار ملیۆن و لە ئینگلیس‌یەک‌ملیۆن-ملیۆن.(بلیون)

بیٚماتلی: [بەند] فەورەن؛ بیٚمەحتەلی؛ بیٚ ڕاوستان. (بی معطلی)
بیمار: [ئاوەڵناو] نەخۆش؛ ناساز؛ نەساخ؛ خەستە؛ (بیمار)
بیٚماریفەت: [ئاوەڵناو] لە فارسییەوە هاتووە بەڵام واتاکەی گۆڕدراوە بیٚمەعریفەت. (ب) ئەمەک نەناس؛ بیٚپیاوەتی؛ بیٚجوامیٚری؛ (بیمعرفت)
بیٚماف: [ئاوەڵناو] بیٚبەهرە؛ بیٚبەش؛ بیٚ حەق. (بیبهره)
بیٚماک: (١) نیٚریٚ کەهیٚلکەگونی نەبیٚ. (نربی خایه) (٢) کار و بەرخی بیٚدایک. (بزغالەو برەبی مادر)
بیٚمالٚ: [ئاوەڵناو] (١)بیٚخانەولانە؛ کەسیٚک مالٚی نەبیٚ.(٢ب)فەقیروبیٚئەنوا. (١بی خانه. ٢ فقیروبی چیز)
بیٚمانا: [ئاوەڵناو] بیٚمەعنا؛ بیٚواتا؛ قسەی پڕ و پووچ و بیٚمانا. (بیمعنی)
بیٚمایە: [ئاوەڵناو] (١) بیٚپوولٚوپارە. (٢) زۆرشل و تراو. (٣) (ب) بیٚسەواد؛ بیٚزانست. (بیمایه)
بیٚمحەلی: [ناو] بیٚتەوەجوهی؛ بەچ نەزانین؛ ڕیٚز لیٚنەگرتن؛ بە چ نەگرتن؛ خۆ تیٚنەگەیاندن؛پویتەپیٚنەدان.(بیمحلی)
بیٚمرۆس: [ئاوەڵناو] (ف. گیو) غەمگین؛ ڕوو تالٚ؛ مڕو مووچ؛ مڕو مۆچ. (غمگین؛ روترش)
+ بیٚمریٚس: [ئاوەڵناو] (ف.گیو) بیٚ ئیشتیا. (بی اشتها)
بیٚمزەڕەت: [ئاوەڵناو]ساغ وسلامەت؛ بیٚوەی .(بیضرر)
بیٚمشوار: [ئاوەڵناو] (١) بیٚودم؛ بیٚ- فریشک.(بدیمن)(٢) نا پایه دار. (ناپایدار)
بیٚمشوور: [ئاوەڵناو] بیٚتەگبیر و بیٚ سەلیقە لە بەڕیوەبردنی کاریٚکدا. (بی تدبیر)
بیٚمشووری: [ناو،ت] بیٚتەکبیری بەتەنگی کاریٚکەوە نەبوون؛ حالٚەتی لیٚنەهاتوویی لە سەرپەرەشتیکردنی کار یان ڕیٚخراویٚکدا. (بی تدبیری)
بیٚمۆخ: [ئاوەڵناو] بیٚکەللە؛ بیٚمیٚشک. (ب) ئەوەی کردەوەی لە ڕووی عەقلەوە نییە (بیمخ)
بیٚمۆلٚ: [ناو] نشانەییٚکە لە نۆت نووسیدا کە دەنگی نۆتی ئەسلٚی نیو پەردە دەهیٚنیتە خوارەوە. (بمل)
بیٚموو: (١) [ئاوەڵناو] هەویز؛ سەرتاس؛ بیٚ- تووک؛ (٢) هەر شت کە مووی نەبیٚ. (٣) لووسکە و موو دەرنەهاتوو. (٤) موو تاشراو. (بیمو)
بیمە: فد: [ناو] مەختە؛ بەڵام لە سەر زمانی خەڵک هەر بیمە دەوتریٚ و لە کەسم نە بیستووەکە بلٚیٚت مەختە ئەگەر چی وشە کوردیەکەی مەختەیە. (بیمه)
بیٚمەزە: [ئاوەڵناو]بیٚتام؛ بیٚچیٚژ؛ هەروها. قسەی بیٚمەزە؛ شۆخیی بیمەزە و بیٚنمەک و بیٚتام. (بیمزه)
بیٚمەزەیی: [ناو] بیٚتامی؛ کار و قسەی بیٚ نمەک و بیٚتام کردن. (بیمزگی)
بیٚمە غز: [ئاوەڵناو] (١) بیٚمیٚشک. (٢) بیٚ- ناوەڕۆک. (٣) پووک؛ پووچەلٚ. (٤) (ب) بیٚ- ئاوەز. (بی مغز)

بێ‌مەیلی: [ناو] پێخۆش‌نەبوون؛ بێ-عەلاقەیی؛ سارد و سڕی؛ بێ‌ئیشتیایی. (بی میلی).
بێ‌مێر: [ناو] بێ‌شوو؛ بێ‌مێرد. (بی شوهر).
بی‌مێزی: (ف. گیو) گەورەیی؛ پانی. (بزرگی؛ وسعت).
بێ‌مێهری: [ناو] بێ‌موحیبەتی؛نەبوونی مێهرەبانی و خۆشەویستی؛ بێ‌مەیلی. (بی مهری)
+ بین: [ناو] بین‌خواردنەوەی زوڕناژن و شمشاڵ‌ژەن. (عمل دم و بازدم در حین زدن نی)(٢) پیران کردن و توند خولانەوەی مەزرەق و شیلاق. (بسیار بسرعت چرخیدن)(٣) [پاشگر]واتا بینا(ناوی‌کرداری-دەبەخشی) ئەوەی‌کە دەبینێ وەک دوور بین، نزیک بین، هووڕبین. (بین) (٤) بینە قاقا. قوڕگ. قوڕوو. (خرخره)
+ بینا: (١)[ناو] ساختومان.(٢) [ناو] قەرار؛ بەنا. مەگەر بینا لە سەر ئەوە نەبوو تۆ بچی. (بنا) (٣) [ئاوەڵناو]کەسێ‌کە دەبینێ. (بینا)
بینافسۆک: [ئاوەڵناو] (ف. گیو) غەمگین؛ خەمناک؛ بەپەرۆش. (غمگین)
بێناف: [ئاوەڵناو]بێ‌ناو؛ ناونادیار؛بێ‌ناوک؛ بێ-ناوکە. (بی نام؛ بی‌هسته)
بێ‌نامووس: [ئاوەڵناو] ناپیاو؛ بێ‌غیرەت؛ > بێ‌شەرەف. (بیشرف)
بیناندن: [چاوگە،ت] بار بارکردن و بەستن. (بستن)
بیناندنەوە: [چاوگە،ت](١) دۆزینەوە؛ دیتنەوە. (٢) بەستنەوە. (پیدا کردن. بستن)
بینانەوە: بەستنەوە. (بستن)
بێ‌ناوکە: [ئاوەڵناو] بێ‌ناوک؛ بێ‌ناوەرۆک؛ بۆش؛ بادامی‌بێ‌ناوکە: بادامی‌بێ‌مەغز. (بی مغز و تهی)
بینای: بەستن؛ بەسەهوڵبوون؛ یەخ بەستنی ئاو. (یخ بستن)
بێن‌بێن: [بەند] بەین بەین؛ بەینابەین؛ ناوبەناو؛ جارجار. (هرازگاهی؛ گاەگاە)
بێن‌تەنگ: [ئاوەڵناو] بێهن‌تەنگ؛ پشووسوار؛ بێ‌تاقەت. (بی صبر)
بین‌خواردنەوە: [ناو،ت] شمشاڵ‌یا زوڕنا ژەندن بەیەکنەفەس و بێ‌بڕانەوە و بێ‌پشوودان. (یک‌نفس‌در نی‌دمیدن)
بێن‌درێژ: [ئاوەڵناو] پشوو درێژ؛بەتاقەت؛ خۆڕاگر؛ بێهن درێژ. (صبور)
بێندن: <بەستن. (بستن)
بێنژین: [چاوگە] پشیمین. (عطسەکردن)
+ بێنشک: (١) باوێشک. (٢) وەنەوز؛ پۆنژین؛ خەوە نووچکە. (خواب آلودگی زیاد)
بێن‌فەرە: [ئاوەڵناو] بەتاقەت؛ بەتاقەت؛ بەسەبر. بێن‌درێژ؛ بێهن‌دریژ؛ بێهن‌فەرە؛بە-پشوو. (صبور)
بێن‌ڤەدان: بێهن‌ڤەدان؛وچان‌گرتن؛ هیلاکی دەرکردن؛حەسانەوە.(خستگی درکردن)
+ بینگ: [ناو](١) بەرقوڕوو؛ بەربین. (جلوگلو) (٢) هەناسە؛ بێن؛ بێهن. (نفس)
بین‌گرتن: [چاوگە،ت](١) پیران گرتن و توند سووڕانەوە. (سریع چرخیدن) (٢) بین خواردنەوەی زوڕنازەن. (یک نفس سرنا زدن) (٣) بەر بینە قاقای‌کەسێک گرتن.

(یقه‌کسی را گرفتن)
بێنه: [کاری ئه‌مری] باره؛ باوه‌رۆ؛ بێره؛ باوره؛ بێرا؛ بێرانه؛ بیهێنه. (بیار)
بینه‌ر: [ناوبک](۱) تماشاچی. (۲) ئه‌وه‌ی که ده‌بینی. (بیننده)
بێنه‌سیو:[ئاوه‌ڵناو] بێ‌پار؛به‌ش‌براو؛بێ‌به‌ش؛ ئافه‌رۆز. (بی نصیب)
+ بینی: [پاشگر] حاڵه‌تی دیتن؛ جیهان بینی، تاڵا بینی، خۆشبینی، به‌دبینی. (پیواژه. بینی)
+ بێ‌نیازی: [ناو](ب) تێروته‌سه‌لی؛ ده‌وڵه‌مه‌ند؛ هیچ نه‌خوازی؛بێ‌حه‌وجه‌یی. (بی نیازی
بێ‌نیشان: [ئاوه‌ڵناو](۱) یه‌کده‌ست و بێ خاڵ. (۲) بێ‌شوێن. (۳) بێ‌میداڵ. (۴) گوم‌بوو؛ سه‌رهه‌ڵگرتوو؛ بێسه‌روشوێن. (بی نشان)
بینین: چاوپێکه‌وتن؛ دیتن؛ به‌ستن؛ جه مدین؛ به‌سه‌هۆڵ‌بوون.(دیدن؛ بستن)
بینینه‌وه: [چاوگه‌،ت] دۆزینه‌وه؛ دیتنه‌وه. (پیدا کردن)
بێ‌نێوبڕ: [به‌ند] په‌یتا په‌یتا؛ له‌سه‌ریه‌ک؛ بێ- پسانه‌وه. (بدون وقفه)
بێنیه: [کاری‌ئه‌مری له چاوگه‌ی هێنان] بیهێنه؛ ئه‌و شته بێنه؛ باوه‌ره‌ی؛ بێرانییه. بێرای. (بیاورش)
بیو: [ناو] بیف؛ فورسه‌ت؛ ده‌رفه‌ت؛ بیف. (فرست)
بێوادە:[به‌ند] بێگاف؛بێ‌وه‌خت؛ ناوه‌خت؛ (ب) درنگ وه‌خت. (بیموقع)
+ بێ‌وار: [ئاوه‌ڵناو] (۱) بێ‌شوێن. (بینشان)(۲) وه‌جاخ کوێر. (اجاق کور)
بێ‌واری: [ناو] بێ‌شوێنی؛ وه‌جاخ‌کوێری. (بی نشانی. اجاق کوری)
بێ‌واز: [ئاوه‌ڵناو] بێ‌حه‌وسه‌ڵه؛ حاڵ‌نه‌دار؛ بێ- تاقه‌ت؛ بێ‌حاڵ؛ جارس؛ جاڕز؛ بێزار. (بیحال)بیماڵ وسامان؛ هه‌ژار؛ ژیان- ناخۆش.(بیوضع)
بێ‌واسیته: [ئاوه‌ڵناو+ به‌ند] بێ‌پێوه‌نده‌ده‌ر؛ بێ- ده‌ڵاڵ؛ بێ‌نێوجێیی‌که‌ر؛ بێ‌نێوبژ؛ ڕاسته‌وخۆ. (بیواسطه)
بێ‌وجوو: [ئاوه‌ڵناو]بێ‌وجوود؛ شتێک که بوونی‌نییه. (ب) بێ‌که‌سایه‌تی؛ بێ‌قه‌در؛ بێ- بایه‌خ. (بیوجود)
بێ‌وچان: [به‌ند] بێ‌حه‌سانه‌وه؛ بێ‌ڕاوه‌ستان؛ له‌سه‌ریه‌ک و په‌یتاپه‌یتا.(بی وقفه)
بێوکه: [ناو](۱) موریانه‌ی خوری و به‌ن. (۲) مۆرکه. (موریانه‌پشم)
بێوڵه‌ت: [ئاوه‌ڵناو] نه‌گبه‌ت؛ نه‌هامه‌ت؛ ندامه‌ت؛ جۆری جوێن؛ شووم. (بی یمن)
بیوم: بووم؛ بووگم. (بودمام)
بێ‌ونه‌بێ: ببێ‌ونه‌بێ؛ بێتونه‌بێت؛ له هه‌ر حاڵدا. (باشد و نباشد)
+ بێ‌وه‌خت: تد؛ فد: [به‌ند] ناوه‌خت؛ زیاتر بۆ دره‌نگ وه‌خت؛به‌م‌ئێواره‌بێوه‌خته هاتی؟ (بیوقت)
بێوه‌سیری: مایه‌سیری؛ باواسیر؛ واسی. (بواسیر)
بێ‌وه‌فا: [ئاوه‌ڵناو] بێ‌به‌قا؛ بێ‌قه‌ول‌وقه‌رار؛ بێ شه‌رت‌وشۆ. (بیوفا)
بێ‌وه‌ک: [ئاوه‌ڵناو] بێ‌هاوتا؛ دایکا بێ‌وه‌کا من: دایکی بێ‌وێنه‌ی من. (بی همتا)
بێ‌وێری: [ناو](۱) بیقێری؛ بێ‌ده‌رفه‌تی. (بی مجالی)(۲) نه‌خۆش که‌وتوووی بێ‌عیلاج و چاره. (مریض لاعلاج)
بێ‌ویژدان: [ئاوه‌ڵناو] ویژدان خه‌وتوو؛ که‌سێک‌که ویژدانی‌نییه. (بی وجدان)
بێ‌هایی: [ناو] بێ‌ئاگایی؛ ئاگا له خۆ نه‌بوون.

(نا آگاهی)
بێهش: [ئاوەڵناو]بێهۆش. (بیهوش)
بێهن: [ناو](۱) نەفەس؛ هەناسە. (نفس) (۲) بۆن. (بو)
بیەن: (۱)بوون؛ بووە؛ بووگە.(۲)بووگن؛ (بوده؛ بوده‌اند)
بێهناخوبەردان: حەسانەوە؛ پشوودان. (تنفس استراحت)
بێهنام: ناوە بۆ پیاوان؛ ناوچاک؛ خۆشناو. (بهنام)
بێهن‌پێکەتن: [چاوگە،ت] بۆنگرتن؛ بۆگەن-بوون. (بوگرفتن)
بێهندار: [ئاوەڵناو] بۆندار. (بودار)
+ بێهن‌دان: [چاوگە،ت](۱) پشوودان؛ حەسانەوە. (استراحت) (۲) بۆن‌دان؛ حاڵەتی هەر شت کە بۆنی‌لی‌دی. (بو دادن)
بێهنژین: [چاوگە] پشمین.(عطسه‌کردن.)
بێهنشک: [ناو] پشمە. (عطسه)
بێهن ڤەدان: [چاوگە،ت] پشوودان. (استراحت)
بێهن لێچکاندن: [چاوگە،ت] نەفەس لێ-بڕین. (نفس قطع کردن)
بێهن‌لێچکین: نەفەس تەنگ بوون. (نفس تەنگ شدن)
بێهوودە: فد: [ئاوەڵناو] (ف.مشە) بێ‌سوود؛ بەفیرۆ؛بێ موفا. (بیهوده)
بێهۆرک: [ناو] بەهی؛ بێ؛ بەی. (به)
بێهۆشکردن: [چاوگە،ت] لەسەرهۆش بردن؛ لە هۆشبردن؛ زیاتر بۆ نەشتەر کاری. (بیهوشکردن)
بێهۆشکەوتن: [چاوگە،ت]بێ‌هوشبوون؛ لە-سەرخۆ چوون. (بیهوش شدن)
بێهۆشی:[ناو](۱)حاڵەتی لەسەرخۆچوون و هۆش لە دەستدان. (۲) بێ‌هۆشی؛ کەم بیر و هۆشی؛ فەراموش کاری؛ گێژی. (بیهوش)
بێ‌هونەر: [ئاوەڵناو] ئەوەی هیچ هونەرێکی نییە؛ (ب) بۆرە پیاگ و بێ جەوهەر. (بی هنر)
بیەوی و نەیەوی: بڤێ و نەڤێ. (ب) مەجبورە؛ ناچارە. (خواهی نخواهی)
بێ‌هەتک: [ئاوەڵناو]بێشەرم؛ بێحەیا؛ ڕوودار.(بیحیا)
بێ‌هەست: [ئاوەڵناو] بێ‌خوست؛ بێ‌خشە؛ بێ‌دەنگ و ئارام؛ بێ‌حیس. (یواش؛ بیحس)
بێ‌هەڤبەر: [ئاوەڵناو] بێ‌هەمتا؛ بێ-هاوشان.(بی همتا)
بێ‌هەمبەر: [ئاوەڵناو] بێ‌بەرابەر؛ بێ هاوتا؛ بێ‌هەڤبەر؛ بێ‌ڕەقیب؛ بێ‌هاو تەراز. (بی همتا)
بێ‌هەمپائی: [ناو] بێ‌هاوشانی؛ بێ‌هەڤبەری؛ بێ‌بەانبەری. (بی همتایی)
بێ‌هەمدی: [ناو] بێ‌حەمدی؛ غە یری‌ئیرادی؛ بەدەست‌خۆنەبوون؛ بێ‌ئاگایی.(غیر عمدی)
بێهەناقی: [ناو] ترسە نۆکی؛بێ‌جە رگی؛ بێزراقی. (ترسویی)
بێ‌هێڤی: [ناو] ناهومێدی؛ ناهومێد؛ ناهمێ؛ بێ هیوا؛ بێ‌هیوایی. (نا امید. نا امیدی)
بێ‌یارویاور: [ئاوەڵناو] بێ‌دۆست و رفێق؛ بێ-پشت گر و یاریدە دەر. (بی یار و یاور)
بێ‌یاوەر: [ئاوەڵناو]بێ‌یاریدەدەر؛ بێ‌ئاریکار؛ بێ‌هاواڵ و پاڵپشت. (بی‌یاور)
بێی‌کو: بێ‌ئەوەی. (بدون اینکه)
بێ‌یومن: [ئاوەڵناو] بێ‌ودم؛ بەد قەدەم؛ بێ-یۆم؛ ناموبارەک. (بی یمن)

بادی‌گارد: انـد: [نـاو] پـاریزەری گیـانی کـە سێک لەبەرانبەر کوشتن یا هەر چەشنە هـە- لْمەتیکدا.(بادیگارد)
باتـەجروبـە: [ئـاوەڵنـاو] بـەئـەزمـوون. (ب) دونیادیدە. (باتجربە)
باربکیو: اند؛ فرد؛ فد: [ناو] کەبـاب‌برژێنێکـی مۆدی‌ڕۆژە. (باربکیو)
بـــاردارکردن: [چاوگـــە،ت] ئاوســـکردنی گیانلەبەر؛ ڕەوتی بـەرهـەمـدارکردنی ڕووک. (باردار کردن)
بارداری: [نـاو] تـۆلپڕی؛ تۆلـداری؛ زگپـڕی؛ ئاوسی؛ دووگیانی. (بارداری)
باجە: [ناو] بۆتکە؛ گیشە؛ دەککە؛ وەتاغـەک؛ وەتاغێکی بچووک بۆ فرۆشی بلیتی سینەمـا یا فرۆشی وردموالْ. (باجە. گیشە)
باداباد: هەرچی دمبیٚ باببیٚ. (باداباد)
بادگیر: [ناو](۱) هـەورەبـان ئاسا لـە سـەر سەربان چیٚدەکریٚ و بـۆ نـاو مـالْ هـەوای سارد دێنیٚ لە هاوینان‌دا.(۲) کراسـی ناسـکی با نەبوێر کە بەسەر لیباسدا لە بـەر دەکـریٚ. (بادگیر)
بازپرس: [ناو] دادڕەسێک‌کەکاری لێپرسین لە تۆمەت لێدراو و شاهیدانە بۆ ڕوون کردنەوی چۆنیەتی گوناح و حوکم دەر کردن لەو بارەوە. (بازپرس)
بازپەروەر: فد: [ناوبک](۱)بەخیـوکـەری بـاز. (۲) کاری‌کەسێک‌کە بەندی و تریاکی و بەنگی پەروەردە دەکا بۆ ئـەوەی بـەژیـری و سلاٚمەتی بگەڕێنەوە ناو جـەمـاوەر و ژیـانی ئاسایی؛ دیسان پەروەردەکردن. (بازپرور)
بازپەروری:فد:[ناو]کار و ڕەوتی‌گەڕاندنـەوەی ژیری یان لەش سـاغی و ڕاهێنـانی(گیـرۆدە بووان‌بەماکگـەلـی‌سـڕکەر) بـەرەو ژیـانیکی ئاسایی. (بازپروری)
بازجۆ: [ناوبک]باسوخواسکەر؛ کـەسـێک- کەکاری لێپرسینەوەی سەرەتاییـە لـەلایـەن ڕێکخراوی ئینزیبـات (شـارەبـانی) یـەوە بـۆ دروستکردن و تەکمیلی پەروەندەی تۆمـەت لێـدراو؛ پرسـکەری دادگـا و بـەرپرسـی حکوومەت . (بازجو)
بازخرید: فد:[ناو]کەسێک‌کە چەند سـالْ لـە- ڕێکخراوێکدا شۆل دەکا و لەسـەر ئـەو کـارە بێکاری دەکەن و یەکجیٚ بابەتی ئەو سـالاٚنە کە خزمەتی‌کردوە پـارەیێکـی دەدەنـیٚ. (باز خرید)
بازداشـت: فـد: [نـاو]زینـدانی‌کردنـی کـاتی (مـوەقـەت)ی تۆمـەت لێـدراو هـەتـا ڕوون بوونەوەی تۆمـەتـەکـە لـە لایـەن دادگـاوە. (بازداشت)
بازداشـــتی: [ناو،بـــەر]ئـــەوەی‌بازداشـــت- کراوە.بازداشتی)
بازدید: [ناو] دیدەنی دانەوە؛کاری بازڕەسی لە ڕێکخـراویٚ بـۆ ئاگـاداری لـە چلۆنایـەتـی کاروباری ئەو ڕێکخراوە. (بازدید)

بازڕەس: فد: [ناوی‌بک]پشکێنەر؛ ئەوەی بازڕەسی دەکا. (بازرس)
بازڕەسی: فد: [ناو](١) پشکنین؛ سەنگ- وسوژن کردن. (٢) لێکۆڵینەوە و توێژینەوەی‌کاروباری ڕێکخراوێ. (٣) توێژینەوە لە چلونایەتی ڕوداوێک؛ سەرلێدان و سەرنجدان لە کاری ڕێخراو یا کارێکی دی. (بازرسی)
بازسازی: فد؛ [ناو](١) دروستکردنەوەی شتی تێکدراو. (٢) تێکدان و لە سەرەنوێ دروستکردنەوە.(باز سازی)
+ بازگەشت: فد؛ [ناو]گەڕانەوە لە سەفەر؛ زفریان. (بازگشت)
بازگەشتی: فد: [ناو] (١)کەسێک‌کە بازگەشت بووە و پەشیمان بووەتەوە.(٢) کاڵایێک کە بازرگان بەدڵی‌نییە و دەینێرێتەوە بۆ فابریکا (کارخانە).کاڵای بازگەشتی:کاڵای بەرگەشتی. (بازگشتی؛ برگشتی)
بازنشوست: [ناو] کارکەنار؛ خانە نشین. (بازنشست)
بازنشوستەیی: [ناو](١) کارکەناری.(٢) مووچەی‌ئەوکارە؛مووچەی بازنشوستەیی (بازنشستگی)
باستان: فد: [ئاوەڵناو] لەمێژینە؛ کەونارا. (باستان)
باستان‌ناس: [ناو]کۆنینەناس. (باستان شناس)
باستان‌ناسی: فد: [ناو]کاری‌کونینەناس؛ کۆنینەناسی. (باستانشناسی)
باستانی: فد: [ئاوەڵناو]هەر شتی زۆرکۆن؛ هەر شت پێوەندی ببێ بەباستانەوە. (باستانی)
باستانی‌کار: فد: [ناو،ت] وەرزشکاری زۆرخانە. (باستانی کار)
باسمەیی: [ناوبەر] شەقڵ‌کراو؛ مۆرکراو؛ قوماشی مۆرلێدراو. (ب) کاری سەرسەری وبێ‌سەرنجدان.(باسمەای)
باسەن: فد: کەفەل؛ بەرزایی‌کەمەر لە پشتەوە؛ سمت؛ ئەندازەی دەوری ئەندام لە خوارکەمەرەوە، (دەستەواژە زیاتر لە جل- دروونَدا). (باسن)
+ بافت: فد: چن؛ چنراو؛کاری‌چنین؛ بافتی شارەکەکۆنەیە؛ ئەو بەردە بەردی مسە، بافتەکەی ڕەگ‌ڕەگاویە؛ کومێک یاختەی یەکسان بۆ ئەنجامی کاری ژیان لە لەش‌دا؛ بافتی کروژ کروژە. (بافت)
+ بافتە: فد: [ناوبەر]چنراو. (بافتە)
بافتەنی: فد: [ناو]هەر شت بە شیش یا قولاپ یا مەکینە لە بەن یا کاموا بچنرێ. (بافتنی)
باڵانس: فد؛ فرد؛ اند: [ناو](١) میزان‌بوون؛ لە وەرزشی ژیمناستیکدا لە سەردەست ڕاوێستان و یا سەرمەو قولانج لێدانی‌لاتیل. (بالانس)(٢) تراز؛ میزان سووڕانی تەگەر؛ هاوسەنگ بوون؛ تەرازبوون؛ (بالانس)
باڵانس‌کردن: هاوسەنگ‌کردن؛ تەگەرێ کە واڵە دەکا باڵانس نییە. (بالانس)
بالرین: اند؛ فرد؛ فد: [ناو] پیاو لەڕەقسی باڵەدا. (مرد رقصندەبالە)
بالرینا: اند؛ فرد؛ فد: [ناو] ژن لە ڕەقسی باڵەدا. (زن رقصندەبالە)

باڵشویست: فد؛ روس‌د: ڕەوتی باڵشویک بوون. (بالشويست)
باڵشویسم: فد؛ روس‌د: [ناو] بۆڵشویسم؛ مەرامی بۆڵشویکی هەوا داری حوکومەتی میللی. (بالشويسم)
باڵشویک: فد روس‌د: [ئاوەڵناو]بۆڵشویک؛ فراکسیۆنی حیزبی سوسیال دیموکراتی شوڕەوی قەدیم. (بالشويک).
باڵکۆن: فد: [ناو] (١) قاتی سەرەوەی سالۆنی سینەما. (٢) هەیوانی بەر پەنجێرە؛ تارمە. (بالكن)
باڵیستیک: فد؛ اند: دارای سیفەتی باڵستیکی. (بالستيک)
باڵیستیکی: فد؛اند: [ناو] مووشەکی‌باڵستیک دارای تایبەتمندی ئاراستەکردن بۆمەودا یێکی دوور. (بالستيکی)
بامەزە: [ئاوەڵناو] (١) شتی تام دار و خۆش.(٢) (ب) ئینسانی قسەخۆش و مەجلیس ئارا و بانمەک. (بامزه)
باند: [ناو] (١) پارچە قوماشی باریک و درێژ؛ تەنزیف؛ باندی برین پێچان؛ باندی قژ بەستن؛ ڕوبانی قژ پێچان؛ (٢) دەستە و گروپ وەک: باندی تروریستی. (٣) جادەی-پان؛ ئۆتۆ باند؛ باندی فرودگا. (باند پارچە. دستە؛ باند فرودگاه)
باند: [ناو] شەپۆل (فرێکانس)؛ (ب) شەپۆل لە کەرەستەی وەک ڕادیۆ و بیتەل‌دا شەپۆلی کورت و بڵیند و ناوەندی؛ ڕادیۆ کەم دوو باندە. (باند)
بانداژ: [ناو] پێچانی‌برین بە باند؛ باندپێچی. (باند پیچی)
باندبازی: [بەرهەمی چاوگە] ڕەوتی دەستە وگروپ سازکردن بۆ ئەنجامی‌کاری؛ دەستە و گروپ بازی. (باندبازی)
بایگان: [ناوی‌بک](ف.مشە) ئەوکەسەی کاری بایگانی دەکا. (بايگان)
بایەگان: [ناوبک]کەسێک کە نامە یا بەڵگەگەل دەستەبەندی دەکاو ڕایدەگری. (بايگان)
بایەگانی: [ناو]ئەوجێیە بایەگان کاری هەڵگرتن و دەستەبەندیی بەڵگە و نامەی لی‌دەکا. کاری بایەگان‌ئارشیو. (بايگانی)
بڵوف: اند؛ فد؛ تد: [ناو] تۆپەوتەشەری بی ناوەرۆک؛ تۆپەوتەشەری بەدرۆ؛ تۆپ لێدانی خاپێنەر لە قوماردا. (بلوف)
بلۆندۆر: اند؛ فرد؛ فد: [ناو‌بک] تراوێکە لە موو دەدری بۆ ئەوە ڕەنگی موو بلۆند بکا (کالی بکاتەوە) (بلوندور)
بلووز: فد؛ فرد: [ناو] جوری‌کراس؛ کراسی ئەستوور؛ بۆلیز؛ (بلوز) (بلوز)
بلووکە: اند؛ فد: داگیرکردن و دەس‌بەسەر پارەی دەوڵەتێکدا گرتن لە لایەن دوڵەتێکی‌دیکەوە. (بلوکه)
بۆرژوا: [ناو] ئەندام یان هەواداری بۆرژوازی.(بورژوا)
بۆرژوازی: [ناو] بورژوازی:شارستانیگەلێ کە سەرمایە و ئامێرگەلی بەرهەم هێنانیان بەدەستەوەیە(لە وڵاتگەلی سەرمایە-داریدا.(بورژوازی)
بۆرس: فرد؛ فد: [ناو] شوینی یەکتر دیتنی

بازرگانان بۆ موعامەلەی کاڵاییێک.(بورس)

بۆرسی خویندکاری: [ناو،ت] فەرحانە یێک یان پارە یێک کە بۆ خوێندن بە خوێندکارێک دەدرێ (زیاترلە لایەن دموڵە-تەوە).

بوروکرات: فرد؛ فد: [ئاوەڵناو]هۆگری دامودە-زگای مە رزینگەیی؛ مەرزینگە-وان.(بوروکرات)

بورۆکراسی: فرد؛ فد: [ناو] یاسای مەرزینگەیی؛ (ب)نامەبازی؛کاغەزبازی. (بوروکراسی)

بەئیجرا دانان: [چاوگە،ت] (۱) بردنی چەک بۆ بانک و لە بانگەوە بۆ دادگا بۆ ئیجرا. (بەاجرا گذاشتن)(۲) بەڕێوەبردن. (اجرا کردن)

بەتاڵەت: فد؛ عد: [ناو] وەخت بە فیڕۆ دان؛ بیٚ کار سووڕانەوە. (بطالت)

بەتەرتیب: فد: (۱) ڕیزکردن و ریزبەندی؛ لە چووکەوە بۆ گەورە یا بەو باردا. (۲) [ئاوەڵناو] بەنەزم؛ مورەتب. (بەترتیب؛ منظم)

بەخش: فد: (۱)پەخش؛ بڵاو.(۲)پاشگر: بە-خشندە؛ وەک: ئارامبەخش، ڕەهاییبەخش. (بخش)

بەخش: فد: [ناو](۱) شاری گەورە کە بە چەند بەشی دیاریکراو دابەش کراوە و هەر بەشە بەخشدارێکیهەیە و بەخشدارەکان ژیر دەستی فەرمانداریکن. (۲) چەند گوند لە ناوچەییێکدا کە گوندێک دەبێتە ناوەندی بەخش و بەخشدار و بەخشداریی تێدایە. (بخش)

بەخش: فد: [ناو](۱) بەش.؛ (۲) بەشێ لە ڕێکخراوێ؛{ بەخشیتایبەت، بەخشی دموڵەتی، بەخشی کاردۆژەی نەخوشخانە(جەراحی)}(۳) چەندگوند کە بەخشدارێکیهەیە. (۴) کاری دابەشکردن لە ماتماتیکدا.(۵) بەخشی کرێکارنشینی شار.(۶) بەخشی حیسابداریی ئیدارەی کارەبا. (بخش)

بەخشدار: مقامی هەرەگەورە لە بەخشدا؛ بەرپرس و بەڕێوەبەری شارۆچکە یا بەشێکی دیاریکراو لە شاردا بەناوی بەخش. (بخشدار)

بەخشداری: [ناو](۱) کاری بەخشدار.(۲) هەریمێ کە لە ژێر باندۆری بەخشدار دایە. (۳) شارۆچکەداری.(۴) جێگای کار تێدا کردنی بەخشدار. (بخشداری)

بەخشکردن:[چاوگە،ت]پاژکردن(بخش کردن)

بەخشنامە: فد: [ناو] ناردنی دەستووراتی گشتی بۆ ئیدارات و ڕێکخراوەکانی ژێردەست بە نووسین (بخشنامه)

بەدئەختەر: فد: [ئاوەڵناو] بەدئیقباڵ؛ بەدشانس؛ ناوچاوڕەش. (بد اختر)

بەدئەخم: فد: [ئاوەڵناو] خوێنتاڵ؛ ڕووترش؛ ڕەزاگران؛ ناوچاوتاڵ؛ ئێسکگران؛ مڕو مۆچ؛ ناوچاوگرژ؛ گرژومۆن. (بداخم)

بەدئەندام: [ئاوەڵناو] فد: قیافەناشیرین؛ لەشخێچ و خوار. (بد اندام).

بەدئەندێش: [ئاوەڵناو] نییەتخراپ؛ بیرچەپەڵ؛ فکر چەوت؛ بیرچەوت؛ گومان-ڕەش؛ دڵپیس؛ (بد اندیش)

بەدئەنێشی: [ناو،بەرهەمی چاوگە]بەدئەندێشی؛ فکرچەوتی؛ کاری بەدئەندێش؛ دڵپیسی؛ کاری کەسێکەفکری خراپ لەسەری دایە. (بد اندیشی)
بەدجنس: [ئاوەڵناو] فد: نارەسەن؛ جنس-خراپ؛ بەدزات. (بدجنس)
بەدجنسی: [ناو،بەرهەمی چاوگە] فد: نارەسەنی؛ بەدرەسەنی؛ بەدزاتی؛ خراپی. (بد جنسی)
بەرخورد: (١) لێککەوتن؛ لەیەک کەوتنی دوو شت. (٢) چۆنیەتی هەڵس وکەوت.(٣) تووش بوون؛ بەیەک گەیشتنی دوو نەفەر لەپڕ .(٤) بەر هەڵست و دژ ڕاوستان؛ بەر خوردی پۆلیس لەگەل خراپەکاردا(نوع بەرخورد. برخورد)
بەرقەرار: فد: [ئاوەڵناو] ڕاوەستاو؛ پابەرجا؛ ماندگار؛ دامەزراو؛ بەردەوام. (برقرار)
بەرقراری: فد: [ناو]جێگرتوویی؛ ڕاوەستاوی؛ بەردەوامی؛ دامەزراوی. (برقراری)
بەرگوزیدە: فد: [ئاوەڵناو] هەڵبژێردراو؛ بەرگەم کراو؛ پەسەن کراو؛ مومتاز. (برگزیده)
+ بەرگەشتە: فد: [ئاوەڵناو] سەرنخوون؛ سەروبن بوو؛ سەرنگوون هەڵگەڕاوە؛ هەڵە-وگەڕیاگ؛ وەرگەڕاو؛ بەراوەژوو؛ (برگشته)
+ بەرگەشتی: فد: (١) کەسیٚ کە بەرگەشت بووە. (٢) [ئاوەڵناو] کالاییێک کە تاجری کڕیار بەدڵی نییەو دەینێرێتەوە بۆ کۆمپانیاییێک کە لێی کڕیوە. (اجناس برگشتی)
بەرنامەڕێژی:[ناو] داڕشتنی ڕێ وشوێنی ئەنجامی کارێک؛ بەرنامەچنین. (برنامە ریزی).
بەشارەت: فدد؛عد: [ناو] موژدە؛ مزگانی؛ (مژدگانی)
بەفرخۆر: فد: [ناو،ت]جۆریٚ کەرەستەی بەفر ماڵی شەقام و جادەیە. (ماشین برف روب)
بەکالۆریوس: فرد؛ [ناو] لیسانس(لیسانس)
بەکهەند: اند؛ فد: [ناو] زەربە بە پشت ڕاکێت لێدان لە یاری پینگ پۆنگدا(بکهند)
بەڵادیدە: [ئاوەڵناو+ ناو،بەر] بەڵادیە؛ موسیبەت دیدە ؛ بەڵا بەسەر هاتوو. (بلا دیده)
بەڵغەمیمەزاج: [ئاوەڵناو] مرۆڤی بەشێنەیی و ناوچاو تاڵ و گرژو مۆن. (بلغمی مزاج)
بەندەرگاە: [ناو]ئەسکەلە؛ جێگای بار گیری و بار خاڵی کردنی پاپۆڕ. (اسکله)
بەندەگەری: [ناو] نۆکەری؛ کۆیلەتی. (بندگی)
بەندەگی:[ناو]کۆیلەتی.(ب)حاڵەتی چووکایە-تی. (بندگی)
بەندەنەوازی: [ناو](ب) ژێردەست نەوازی؛ مێهرەبانی لەگەڵ ژێردەست. (بندەنوازی)
بەهرەبەرداری: فد: [ناو] ڕەوتی بە دەست هێنانی حاسڵ ومەنفەعەت؛ کەڵک وەرگرتن لە داهات. (بهرەبرداری)
بەیانگەر: فد: [ناو،ک] ڕوٚشن کەرەوەی مەبەستیٚ؛ وادەردەکەویٚ؛ وادیارە: قسەکانیبابم بەیانگەری ئەوەبوو کەکەوشم بۆ ناکڕێت. (بیانگر)
بەیانییە: فد: [ناو] بەیاننامە؛ ڕاگەیاندن بە

نووسراوه. (بیانیه)
بەین شەکەراوبوون: (ب) بـەیـن تێکچـوون؛ لەیەک زیزبوون یا تۆران. (میانەشکر آب)
بێئەسل‌ونەسەب: فد: [ئاوەڵناو]بێخانەوادە و بێئیل وتەبار؛ بێبنەچەک و ڕەچەڵـەک؛ بـێ بنە چەکە؛ (ب) ناڕەسەن. (بی اصل و نصب)
بێبوخـار: (لـە فارسـییەوە هـاتووە) (۱) بـێ هەڵم. (بی بخار) (۲) [ئاوەڵناو] (ب) بێزابتە و زاکۆن؛ خوێڕی و بێخاسیەت. (بی بخار)
بێتەرتیب:([ئـاوەڵنـاو] ناڕێـک شـێواو؛ بـێ- سەروبەر؛ بێنەزمونیزام. (بی ترتیب)
بێداری: [ناو،بەرهەمی‌چاوگـە] بـەخـەبـەری؛ ئاگاداری. (ب)هۆشیاری. (بیداری)
+ بێدەماخ: [ئاوەڵناو] (۱) بێکەیـف.(بیحـال) (۲)بێلووت؛ وەک سەیارەی بـێدەمـاخ کـە مۆتۆرەکەی لە دواوەیە.(بیدماغ)
بێڕاهە: [نـاو،ت] بێڕێگـە؛ کـویرەڕێ؛ لاڕێـی سەخڵەت؛ (بیراهه)
بێشعوور: فد؛ ند: [ئاوەڵناو] بـێئـاوەز؛ بـێ- عەقل؛ نەفام. بێهەسـت ؛گـەوج؛ تێنـەگـە- یشتوو. (بی شعور)
بیفتەک: فد: [ناو]تیکەگۆشـتی سـورەوەکـراو لە گۆشتی چەرخ نەکراو. (بیفتک)
بێگۆش: [ئاوەڵنـاو] بـێگوێ؛قسـەنـەبـیس. (حرف نشنو)
بیلان: فرد؛ انـد؛ فـد: [نـاو](۱) تـەراز نامـە؛ بەراوەرد و سیایی گرتن لە کاری یەک یـان چەند ڕێکخـراوێ. (۲) حیسـابی کـارکردی موعامەلە و خەرج و درامەت و قازانج و زەرە لــە کــاتێکی دیــاریکراوی ڕێکخراوێکــدا. (بیلان)
بێموبالات: [ئاوەڵنـاو] بـێبـەنـدوبار؛ بـێ- تەوەجوە؛ بـێ قـەیـد. کـەم تـەرخـەم. (بـی مبالات)
بێمولاحە زە: [ئاوەڵناو+ بەنـد]بێمـەلاعـەزە؛ ڕەچـاو نـەکردنـی داب و دەسـتووری سەلمێندراو لـە کۆمـەڵـدا؛ بـێ سـرنج؛ بـێ- ئاوڕدانەوە و تماشاکردن؛ بـێموباڵـات؛ بـێ- ڕوودەربایستی؛ بەبێ شەرمـی حـوزوور. (بـی ملاحظه)
بیمەکراو: (۱) مەختەکراو؛ مەختەبوونی گیان یا ماڵ لە لای بیمەگـەر.(۲) هـەر شت کـە بیمـەکـراوە؛ وەک مـاڵ و سـەیـارە...و. (بیمەگزار)
بیمەگەر: فد: [ناو،بک]کەس یا ڕێخکراوێکـە کە بیمە دەکا لە بەرانبـەر وەرگرتنـی پـارەی دیاریکراودا، کـە لـە بیمـەکـراوی دەسێنی. (بیمەگر)
بیمەنامە: [ناو] مـەختـەنامـە؛ قـەراردادێکـی نوسراوە لە بەینی بیمەگەر و بیمەکـراودا کـە شـەرت و شـروتی هـەردوولایـەنـی تێـدا نوسرابێ. (بیمەنامه)
بیمەی ئیجباری: مەختەی ئیجباری جۆرێک بیمە کە بۆ گروپێـک لـە شـوڵگەل پێویسـتە وەک بیمەی کـەسـی دووهـەم بـۆ خـاوەن سەیارە یا بیمەی موسافیر. (بیمەاجباری)
بیمەی باربـەری: بـۆ ئـەرخایـەن بـوون لـە زەرەری زۆر نەکردن ، کاڵای توجاڕی یا هەر بارێکی تر، بە پێـی قیمـەت بیمـە دەکـرێ. (بیمەباربری)

بیمەی (مەختـەی) بێکـاری: بیمـەیێـک بـۆ قـەرەبـووی ڕۆژەکـانی بێکـاری؛ هـەروەهـا بیمــەی کارگــەری و کارمــەنـدی و دزی و سوتمان و بیمەی سەیارە و بیمـەی عـومر و بیمەی دەوا و دەرمان. (بیمەبیکاری)
بیٚنەزم: فد: [ئاوەڵناو] بیٚنیزام؛ بـیٚتـەرتیـب (بی نظم)
بیۆگرافی: فرد؛ فد: [ناو] نوسینی بەسەرهات و ئەحوالات. (بیو گرافی)
بیۆلۆژی: فـرد؛ انـد: فـد: [نـاو] ژیـانناسـی. (بیولوژی)
بیۆلۆژیست: اند؛ فرد؛ فد: [ناو] ژینەور نـاس؛ زیندەوەرناس. (بیولوژیست)
بێهداری: فد: [نـاو] ڕێکخراوێکـی پزشـکییە دەروەستی سـاغی و سـڵامەتـی جـەمـاوەرە. (بهداری)
بێهداشت: فد: [ناو] بـاش ڕاگـرتن؛ ریٚ ورەوشت و کارگەلیٚ کە بۆ پاراستنی سڵامەتـی و ساغی جەماوەر پێویستە. (بهداشت)
بێهداشــتی ڕۆحــی: فـد: [نـاوەت] بێهداشــتی ڕەوانــی؛ پێشــگرتن و پاراســتن و مالیجــەی نەخۆشینگەلی ڕۆحی. (بهداشت روانی)

پـا: [نـاو] یـەکـەی ئـەنـدازە گرتنـی درێژایی،پێوەرێکی ئورووپییە بەرانبەبە ۰۴۸/ ۳۰ سانتیمیتر.(فوت)

پا ئـەوشـار: [نـاو] تـەختـەی ژێرپێـی جوڵـا. (تختەزیرپای جولا)

پابازی: فـد: [نـاو] گـەمـەکـردن بـەپـا (ب) گەمەکردنی دوو دڵدار بە پا، وەک دەسـبازی. (پابازی)

پـابڕین: [چاوگـەـت] (۱) پاقرتانـدن یـا برینـدارکردن و بڕینـیـپـا. (پابریـدن)(ب) دووریکـردن و نـەچـوون بـۆ شـوێنیٚ؛ سـەر لێنەدان؛ تۆ خوا پام لیٚمەبڕە زیاتر سەرم بدە؛ پات لێرە ببڕە قەت مەییٚ. (پابریدن)

پابلقـە: [نـاو] قادرمـە؛ نێردیـوان؛ پێپلیکـان نەردیوان؛پەیژە؛ پەینجە.پاپلیکان؛ (نردبان)

پابۆچ: [ئاوەڵناو+ ناو] پێبەند؛ پابەند. (پایبند)

پا بۆس: [ناوبک] پا ماچکەر. (پابوس)

پابۆسی: [ناو] پا مـاچکـردن (ب) بۆخزمـەت پیاوی زۆر گەورە چوون. (پابوسی)

پا بە پا: بـەیـەک ڕموت لـەگـەڵ کـەسێکا ڕۆیشتن، شان بە شان. (قدم بەقدم؛ پا بەپای کسی رفتن؛ شانەبەشانە)

پا بە پا: [ناو]پا و پـا؛ پـاوەپـا؛ لنگـەبـەلنگـە کەوش کردنە پا. (لنگەبەلنگە)

پابەپەردە: [ئاوەڵناو] پەنجەیێـکـە بـەینـی قامکەکان، بە پەردە پێکەوەلکابن وەک پەردەی پای مراوی و قاز. (پای پردەدار)

پابەرجا: [ئاوەڵناو] پاوەرجا؛ پابەرجیٚ. (پابرجا)

پابەرجیٚ: [ئـاوەڵنـاو] پابـەرجـا؛ پـاوەرجـیٚ؛ ڕاوەستاو؛ بەرقەرار لەسەر شوێنیخۆ؛ خۆڕاگر؛ جێگر؛ دەوامدار. (پا برجا)

پابەریٚ: [ناو] شەروال؛شوالٚ؛ دەرپـیٚ. (شـلوار زیر)

پابەس: >پا بەست.

پابەستە: (۱)[ناوبەر] پیٚبەستراو. (پابستە) (۲) [ئاوەڵناو] گیرۆدە؛ گیرخـواردوو؛ پابـەستـەی ئەو دووکانەم ناتوانم بۆ شوێنیٚ بچم. (پایبند)

پابـەسـتی: [نـاو] ڕموتـی پابـەسـتبـوون؛ گرفتاری؛ گیرۆدەیی؛ گیرخواردوویی بەدەست ئیشێکەوە. (پایبندی)

پا بە عەرزا کوتان: (۱) لەقە بـەعـەرزدا دان (زمین لگد زدن)(۲) (ب) قینگرتن و تـووڕە-بوون (عصبانی شدن)

پا بەعەرز نەکەوتـن: (ب) لـە خۆشـی و بـە دەماخیدا پا بـەزەوی نـەکـەوتـن؛ زیـاتر بـە گەیشـتنی خـەبـەری خـۆش. (روی پـا بنـد نبودن)

پابەمانگ: [ئاوەڵناو] ژنـی تۆلـدار لـە مـانگی ئـاخری دووگیانیـدا؛ (ب) لـەو مانگـەدا دەزیٚ.(پابەماە)

پابەند: [ئـاوەڵنـاو] (۱) دەروەسـت؛ دەروەس. (متعهـد) (۲) گیـرۆدە؛ دەسـتەبـەر

(پایبند)(۳)[ناو]هەر شت کە پای پێ‌ببەستن(وسیله پابستن) (۴)[ناو] پاوەند؛ بەستنەوە بە پا(باپابستن)
پابەنی: [ناو] پابەندی؛ بارودۆخی پابەندبوون. (پایبندی)
پابەوی: [ناو] جیازی وەوی؛ جیازی بووک(جهاز)
پا بەیەکاهاتن: (۱) لاق تێکهالان. (پا بهم پیچیدن)(۲) حاڵەتی ورە بەردان لە ڕۆیشتندا (پا بهم پیچیدن)
پابێڵ: [ناو] پێمەڕە؛ بێڵاسن؛ مەڕبیل. (بیل آهن)
پاپ: [ناو](۱) پیاوی گەورەی ئایینی مەسیحی گەورەتر لە کەشیش. (پاپ) (۲) ناوی جۆرێک مۆسیقای ڕۆژ ئاوایی و ئوورووپییە (موسیقی پاپ)
پاپرەگ: [ناو]پەپرەگ؛ گیای‌کولێرە مارانە؛ سەوکا ماری. (اسم گیاهی)
پا پۆرمنیای: (۱) پا پێدانان؛ ژێرپاخستن؛ پاشێل‌کردن؛ تلیقاندنەوە بەپا؛ پا لەسەر دانان. (زیر پا انداختن) (۲ب) ماف پێ‌نەدان؛ حاشاکردن و پێشێلکردنی ماف. (زیر پاگذاشتن)
پاپۆش: [ناو] (۱) هەر شت کە لای خواروی لەش دادەپۆشێ؛ کەوش، پاتۆڵ، دمرپێ، گۆرەوی، بە تایبەت بە قۆندەرە دەڵێن (پاپوش. کفش)(۲) پیلان؛ داو؛ (ب)لە مەخمەسە خستنن (پاپوش)
پاپۆش دروستکردن: [چاوگە،ت](۱) پا پۆش چنین؛ کەوش دوورین. (کفش دوختن) (۲) گێچەڵ سازکردن؛ بەنارەوا تووشی مەخمەسە کردن؛ پیلان نانەوە و لە دەردیسەرخستن. (پاپوش دوختن)
پاپۆکە: [ناو] ئاڵقەدان؛ چەمەرە؛ خۆ کۆکردنەوە و قەف خواردنی مار. (چمبرەزدن)
پاپەجانی: [ناو] پیلاوی چووکەی منداڵان. (کفش کودکان)
پاپەجینە: [ناو] پەیژە؛ پاپەینجە؛ پێپەلیسک؛ نێردیوان. (نردبان)
پاپەڕ: [ئاوەڵناو] فڕندەیێک‌کە تا سەرپەنجەی پەلی لێ‌ڕوابێ؛ وەک کۆتری پاپەڕ. (پاپر)
پاپەست: [ئاوەڵناو] پێخوست؛ پێ پەستکراو: لە ژێر پێ نراو؛ پاپەست بوو: بەرپێ‌خراو. (لگد کوب ؛ پایمال)
پاپەستی: [ناو] حاڵەتی ژێرپا خراوی و پێخوست بوون. (پایمالی)
پاپەل: (۱)[ناو] لقەکانی خوارووی دار و گیا. (برگ ساقه پائین گیاه) (۲) [ئاوەڵناو]پاپەڕ؛ فڕندەی پا بە پەڕ. (پرندەپر پا)
پاپەنج: [ناو] سیخوڕ؛ جۆرێ ژووژووی تیر هاوێژ. (نوعی خارپشت)
پاپەی: (۱) بەدوای مەبەستێکدا ڕۆیشتن؛ پاداگرتن و سووربوون لەسەر داوخوازی. (۲) سۆراخ‌گرتن و حەول و تەقەلا بۆ دۆزینەوەی کەسێک یان شتێک. (پیگیر)
پاپیادە: [ناو،ت] پیادە؛ سوارنییە؛ (ب) بە پیادە ڕۆیشتن. (پیادە)
پاپێچ: [ناو،ت] مووزێچ؛ بەلەک‌پێچ؛ هەر شت کە بە دەوری پا دا پێچ بخوا. (پا پیچ)
پاپێچبوون: بەپای‌کەسێکا پێچان و پیلان

گێڕان و بەهانە پێگرتن؛ بەدوای چزە لێدان و ئازاری کەسێکەوە بوون؛ بەپادا ئالان. (پا پیچ شدن)
پاپیرووس: ناوی گیاییێکەکە یەکەمجار کاغەزیان لێ دروست کردووە. (پاپیروس)
پا پێز: [ناوبەر] دەوەی بە پا پێژراو؛ گەمڕە. (سرگین پا خوردەوسفت شدە)
پاپیلکە: [ناو] قادرمە؛ نێردیوان؛ پێپلیکان نەردیوان؛پەیژە؛ پەینجە. : پاپلیکان؛ (نردبان)
پاپێو: [ناو] ئەندازەگرتن بە هەنگاو؛ بەپا پێوان. (با پا متر کردن)
پاپیۆن: [ناو] جۆرێک قەرەوێتە لە شکڵی پەپوولە، بەلام وەک بۆین باخ شۆڕ نابێتەوە. (پاپیون)
پات: (١) حاڵەتێکە لە شەترەنجدا، بەرابەر بوونی بێ (بردنەوە و دۆڕاندن). (پات)(٢) پات؛ جار؛ دووپات: دووبارە؛ تیکرار. (مرتبە)(٣) هەویر. (خمیر)
پاتار: [ناو] (١) لە هەندی شوێن (ل) دەبێ بە(ر) یا بە(غ) پاتال؛ ئاژەڵی وەک مەڕ و بزن و گا؛ پاتاغ؛ پاتاڵ؛ پڕو پاتاڵ. (حیوانات اهلی) (٢) لە کارکەوتوو؛ پیروپاتاڵ (پیرو پاتال).
پاتاغ:>پاتاڵ.
پاتاک:>پاتاڵ.
پاتان: [ناو] جەماوەریکی سپی پێستی نیشتەجێی ئەفغانستان و پاکستان. (پاتان)
پاتاوە: [ناو] (١) پووزپێچ؛ مووزپێچ؛ مووچپێچ. (موچ پیچ (٢) کاڵە. (پاتاوە)
پاترۆتک: (١) [ئاوەڵناو] ڕزیو. (پوسیدە)(٢)[ناو] پڕزۆڵ؛ تیتۆڵ؛ بزگوڕ. (رشتەباریک پارچەکهنە)
پاتڵاخ: [ناو] باتڵاغ؛ زەوینی زۆنگ و شلەقوڕ؛ زەلکاو؛ زۆنگاو. (باتلاق)
پاتن: پات: هەویر: هەویرپاتن: هەویر پێژان: هەویرپانکردنەوە و لە بیچمی نان دروستکردن؛ (ب) نان کردن. نان پێژان. (خمیر را بشکل چونە درآوردن)
پاتۆڕپاتۆر: [ئاوەڵناو] (١) پتڕۆ پتڕۆ؛ ڕیشاڵ-ڕیشاڵ؛ پڕزۆڵ پڕزۆڵ. (تکەتکە)(٢) شڕ و کون کون و لە کارکەوتووو. (سوراخ سوراخ)
پاتۆرە: [ناو] دەنکی بەفر؛ کولووی بەفر؛ (دانەبرف)
پاتۆرە : دیاری؛ خەڵات؛ (سوقات؛ خلعت)
پاتۆس: [ناو] پاتۆز؛ کۆمباین؛ مەکینەی دروێنە. (کمباین)
پاتۆق: [ناو] جێگای ڕابواردنی کاتی پشوودان و بێکاری؛ پاتۆقی من مەیدانی هەڵویە هەر وەخت پێت خۆش بوو لەوێ دەمبینی؛مەکۆ (پاتوق)
پاتۆلێ: [ناو] پاتۆڵ؛ دەمەقۆپان. (تنبان)
پاتووک: [ئاوەڵناو] پتروکاو؛ پڕتووکاو؛ شڕوکۆنە. (پوسیدە
پاتەڕۆ خ:>پاتاڵ.
پاتەڕۆک: پاتاڵ.
پاتی: (١) چێشتی لە ناو پاتیلدا کوڵاو؛ کوڵاو؛ نیوە سووت. (آمادەشدەدر پاتیل)(٢) لەگەڵ قاتیدا دێ، قاتیپاتی: تێکەڵ پێکەڵ. (قاتی پاتی)
پاتیل: (١) [ناو] مەنجەڵی گچکە؛ تیانەی

چکۆله(دیگ کوچک)(۲) [ناو] سوێنه ی دار؛ جێگای پات شێلان؛ جێگای هەویر شێلان. (پاتیل خمیر)(۳) [ئاوەڵناو] زۆر مەست؛ ڕەشەمەست؛ قەرەمەست. (سیاەمست)

پاتیل‌بوون: سیامەست‌بوون؛ زۆر سەر خۆش‌بوون؛ قەرەمەست‌بوون و ئاگا لە خۆنەمان. (پاتیل بودن)

پاتیلۆک: [ناو] گۆشتی پاتی؛ کەبابی پەل. (کباب)

پاتێنان: کەوتنە ناوکاریێ؛ تێوەتلیان لە کاریێ؛ زیاتر بۆکاری‌خراپ دەوترێ. تێکەوتووە: پای‌تێناوە.(افتادن توی کاری)

پاجا: یەکسەر؛ یەکجاری؛تێکڕا؛بەجاریێ. (یکجا)

پاجۆربوون: [چاوگە،ت] لەڕادەی پێویستدا حەریفی یاری هەبوون. (پا جور بودن)

پاجۆرکردن: [چاوگە،ت]پەیدا کردنی حەریفی یاری لە ڕادەی پێویستدا. (پا جور کردن)

پاجووت‌کردن: [چاوگە،ت] پا چەسپاندن (چەسپ لێدان)ی پلەی خوارتر بۆ پلەی بانتر لە سەربازی (عەسکەری)دا؛ (ب)مردن. (پاچسباندن؛ کنایە ازمردن)

پاجە: [ناو] (۱) باجە؛ پەنجێرە؛ پەنجەرە. (پنجرە)(۲) دەربیجەی چکۆلەی پسوولە فرۆشتن لە سینەما.(۳) دوکانچە؛ بۆتکە. (باجە)

پاجەچی: پەنجێرەساز. (پنجرەساز)

پاجی: [ناو] جیێپا؛ پاجیێ؛ شوێن پیێ؛ ڕچە. (جای پا)

پاچرا: (۱) [ئاوەڵناو] (ب) مرۆڤی زۆر کورتەباڵا. چلە نۆک؛ باوەعەمرە؛ باوەقوورەت. (کوتولە)(۲) [ناو] پارەیێک کە قومارباز بە ساحێبی قومار خانەی دەدا. (شتیل)

پاچڤەزان: پاچڤان؛ وەرگێڕ. (مترجم)

پاچک: [ناو] (۱) پیێ؛ پا؛قاچ؛ قول؛لینگ. (پا،لنگ) (۲) پەڕۆی لەت و شڕ؛ پەڕۆی دەستگرە؛ دەستگرەی‌ئاشپەزخانە. (دستگیرەآشپزخانە) (۳)پاچکە؛ پایەی چرپا و کورسی. (پایە)

پاچکە: (۱)لەبن ڕانەوە هەتاپەنجەی-پیێ.(ازبیخ‌ران‌تاپنجەی‌پا)(۲)پایەی‌کورسی و چرپا و قەرەوێڵە. (پایەمیز) (۳) دەرەلینگ. (پاچە)

پاچکە بەدەمابردن: وەک قولاپە بردن بەدە-ما؛ لیێ‌تووڕەبوون بەشیتەشیت و شاتوشووتە-وە، شوبهاندن بە سەگ .(پاچە کسی راگازگرفتن)

پاچکەهەڵمالیاگ: [ئاوەڵناو] دەرەلینگ هە-ڵمالراو؛ (ب) بیێ‌حەیا و ڕوو دامالراو.(پاچە ورمالیدە)

پاچەبەند: [ناو] (۱) دەرەلینگ‌بەند؛ پاچکە-بەند؛ (۲) بەنی دەرەلینگ پێبەستن. (پاچەبند)

پاچەسپاندن: [چاوگە،ت] چەسپ لێدان و سڵاوی سەرباز و عەسکەر بۆ باڵا دەست. (پاچسپاندن)

پاچین: (۱) [پاشگر] قرتاندن؛ هەڵپاچین، داپاچین. (پسوند چیدن)(۲) [ناو] ئەوەڵین چینی خوارەوەی دیوار. (پاچین دیوار)(۳)[ناو] لێوار و دامێنی خوارەوەی کراسی ژنانە.

(پاچین)
پاچینەوە: (هەڵ پاچین و بڕینەوەی خوری لە ئاژەڵ)؛ بڕینەوە. (پشم چینی)
پاخ: [ناو] ترس؛ سام؛ باک؛ هەراس.(ترس؛ بیم)
پاخاف: [ئاوەڵناو] گوێقوڵاخ و ترساو؛ لە سەرهەست؛ بەترسەوە. (گوش بزنگ و بیمناک)
پاخاوکردنەوە: [چاوگە،ت] ڕەوتی ڕۆیشتن هێواش کردنەوە. (آرامتر راەرفتن)
پاخستن: [چاوگە،ت] لەپاکەوتن؛ هێزی ڕۆیشتن لێبڕان بەهۆی ئازار و هیلاکی زۆرە- وە؛ (ب)حاڵەتی نەخۆشی کە نەتوانی هە- ڵسێتەسەرپا. (ازپاافتادن)
پاخلیسکان: [چاوگە،ت](١) پاخزان. (لغزیدن)(٢) (ب) تووشی هەڵە و لاڕێ بوون. (اشتباه کردن)
پاخواردن: [چاوگە،ت](ب) کارکردنی ژێرڕاخەر، وەک مافوورە، زیاتر بۆ کۆنبوون و هەناردە، (دەرکزە) کردن واتا ناردن بۆ وڵاتی دەرەوە بۆ فرۆش (هەڵبەت لە بەر ئەوە ماڵیاتی شتی کارکردە کەمترە). (پا خوردن)
پاخوڕ: [ناو] پاشاخوڕ (پاش ئاخوڕ).چیلکە و چەوێڵی بەرماوەی لەومڕ لە ئاخوڕدا. (پسماندەآخور)
پاخەند: [ناو] یاکەند؛ یاقووت. (یاقوت)
پاداشت خراوی: [ناو](١) سزا؛ قەرەبووی ئاکاری خراپەکردنەوە؛ خراو هاتنەڕی.(٢) هەروا پاداش خاسی: چاکە هاتنەڕێ و قەرەبووی چاکی کردنەوە.(پاداش بدی و خوبی)
پاداف: [ناو] (١) پاداو؛ تەپکە؛ داو مووسک. (دام)(٢) کەوی بنە(کبک داخل کمینگاەشکار)
پادان: [چاوگە،ت] پاکەوتن؛ هەڵڕەخسین؛ لوان؛ ئەگەر پابدا بۆم بەهاردێم؛ واتا ئەگر بۆم بلوێ بەهاردێم. (پا افتادن)
پادای: [چاوگە،ت] پالێدان؛ پا لەڕکێفی کەرماشێن (بایسیکل) وەردان؛ ڕکێف لێدان لەسواری اسبدا؛ پا جووڵانەوە لە مەلەدا. (پا زدن)
پادزە: [بەند] پێدزە؛ بێدەنگ هەنگاو هەڵگرتن؛ بێچرپە ڕۆیشتن. (پاورچین)
پادگان: فد: [ناو] پاگەی سپا؛ سەربازخانە؛ شوێنی فیربوونی کاری عەسکەری؛ جێگای ژیانی سەربازگەل. (پادگان)
پادەرهەوا: [ئاوەڵناو] (ب) کاری کە دەرئەنجامی دیارنییە دروستببی یاخەێر، موعامەلە کەمان بۆی هەیە پێکنەیێت هێشتا پا دەرهەوایە: تەقولەقە.(پادرهوا)
پادەری: فد: [ناو] ڕایەخێکە لە بەر درگای ژووری ڕادەخری. (پا دری)
پادەم: [ناو] دەمەی ئاسنگەری. (دمەآهنگری)
پاڕابلۆم:[ناو]جۆرێک دەمانچەیە(پارابلوم)
پارازۆ: پارێزەر و ئێشکچی؛ چاوەدێر. (نگهبان)
پاراستن: [چاوگە] چاوەدێری؛ مەلاحەزەکردن و بەزەیی پیاهاتن لە لێداندا، دەست پاراستن واتا ڕەچاوگرتنی دەست و پێ شکان یا

کوێربـوون لـه کـاتی دارکـاری و کوتـه‌ک لێداندا. (در نظر گرفتن و پر هیز کردن)
پاڕاف: فرد؛ فد: [ناو] پێش واژوو؛ پێش ئیمزا؛ ئیمزای پێش نووس . (پاراف)
پاڕافین: [ناو] جۆریک ڕۆن که له نـه‌وت بـه ده‌ستدیٚ له قه‌دیما ده‌یاندا له سـه‌ر و قـژ بـۆ جوانی؛ دوو جۆره(تراو و ڕه‌ق) (پارافین)
پاڕاگراف: فرد؛ فد: [ناو] به‌شیٚ لـه نووسـراوه کـه لـه بابـه‌تـیٚ ده‌دویٚ و بـه ده‌سـتپیکی دیرپکی تر بابه‌ت ده‌گۆڕی و له به‌شی پێشوو داده‌بڕێت. (پاراگراف)
پاڕالێـل: [نـاو]کـه‌رەسـته‌ییکـی وه‌رزشـی ژیمناستیکه که له دوو میله پێکهاتووه که له ڕاستی یه‌کدان و هه‌رکام به دوو پایه له سه‌ر عه‌رز دابه‌ستراون (پارالل)
پاڕاندن: >دڵاندن. (نشت)
پاراوی: [ناوبه‌رهـه‌مـی‌چاوگـه] (۱)حاڵـه‌تـی پاراوبوون؛ تێرئاوی؛ ڕوه‌کـی ئـاودار و تـه‌ڕ و تازه و به نه‌شه. (سیراب و شـاداب) (۲) بـیٚ-نیـازی و ژیـان خـۆش‌ڕابـوێری؛ (ئـه‌وانـه‌ی که(پاراو)ی ئاون بژارن). «سواره‌ی ئێلخـانی زاده». (متنمم بودن)
پـارچ: [نـاو] سـوراحی؛ تـۆنگی ئـاو؛ تۆنگـه. (پارچ)
پارچمک: [ناو]که‌وشی‌ده‌مپـایی؛ سـه‌رپـایی؛ مداس. (دمپایی)
پارچه: فد: [ناو] (۱) قوماش.(۲) لـه‌ت؛کـوت. (۳) یه‌که‌ی قه‌واره بۆ ژماردنی مڵک و زه‌وی؛ سیٚ پارچه ئاوایی؛ دوو پارچه زه‌وی.(پارچه)
پارچه‌پارچه: فد:[ئاوه‌ڵناو]که‌رت‌کـه‌رت؛ لـه‌ت لـه‌ت؛ پاژ پاژ؛ پل پل. (پارچه‌پارچه)
پارچه‌پارچه‌کردن: [چاوگه‌،ت] پل‌پـل‌کردنـی گۆشـت یـا هـه‌ر شـت تیکـه تیکـه‌کـردن؛ بـــه‌لقـــه‌تـــین؛ بـــه‌لقـــه‌تانـــدنی زۆر. (پارچه‌پارچه‌کردن)
پارچه‌چی: (۱ب) [ئاوه‌ڵناو] ئاوانته‌چی؛ درۆزن؛ لاف‌لێـــــده‌ر؛ خۆهـــــه‌ڵکـــــیش. (لاف زن)(۲)[ناو،ت]بـه‌زاز؛پارچـه‌فرۆش؛کووتـاڵ و قوماش فرۆش.بزاز)
پارچه‌فرۆش: فد:[ناو،ت]کووتـاڵ و قومـاش-فرۆش؛ به‌زاز. (بزاز)
پارچه‌فرۆشـی: فـد: [ناوبـه‌رهـه‌مـی‌چاوگـه] جێگای‌فرۆشتنی‌قومـاش؛ دووکـانی قومـاش فرۆشتن. (پارچه‌فروشی)
پارخان: [ناو] په‌راسوو. (دنده)
پارخووان: [ناو] سمت؛ که‌فه‌ڵ. (کپل)
پارزنین: [چاوگه] پالاوتن؛ پالافتن. (پالایش)
پارزونـک: [نـاو]کۆڵوانـه؛ چارۆکـه‌ی ژنـان. (رودوشی زنانه)
پارس: [ناو] (۱) هۆزێکی که‌ونـارای ئاریـایی که له‌هه‌ریمـی فـارس (باشـووری ئێـران) دا ده‌ژین؛ (۲) حه‌پـه؛ وه‌ڕه؛ ده‌نگـی سـه‌گ.(۳) سـه‌رزه‌وینـی هـۆزی پـارس.(۴) هـه‌ژار و گه‌دا.(پارس)
پارستن: [چاوگـه]بـه‌شـکردن؛ جیاکردنـه‌وه؛ جیاوه کردنـی بـه‌ش؛ پارڤـه‌کـرن. (قسـمت کردن)
پارسکرن: [چاوگه‌،ت] سواڵکردن؛ گـه‌دایـی-کـردن؛ وه‌ڕینـی سـه‌گ.(گـدایی) پارسـکه‌ر: [ناوبک] سواڵکه‌ر؛ گه‌دا. (گدا)

پارسۆن: [ناو] پارزون؛ پاڵۆینە؛ پاڵیو.(پالا؛ صافی پالونە)
پارسەنگ خستنەپاڵ: [چاوگە،ت] (ب)ناونیتکە و قسەی سووک بۆ کەسێک دروستکردن و دانە پاڵ؛ ناو زڕاندن لە خۆرایی لەقەمی کرێت خستنەپاڵ. (بکسی- نسبتبددادن)
پارسەنگ‌گرتنەوە: [چاوگە،ت] قورسایی دەفری خاڵی دیاریکردن بۆکێشانی هەر شت کە بکریتە ناو دەفر و بکێشرێ؛ سەر ڕاستکردنی دوو تای ترازوو. (تعیین وزن- ظرف محتوی شیئ‌توزینی؛پارسنگ)
پارسی: فد: [ئاوەڵناو+ ناو] (١)خەڵکی وڵاتی پارس؛ زمانی پارسی یا فورسی.(٢) ئەندامانی هۆزی پارس.(٣) زەردەشتیەگانی دانیشتووی هیند. (پارسی)
پارڤەکرن: [چاوگە،ت] بەشکردن؛ قیسمەت- کردن؛ دابەشکردن. (قسمت کردن)
پارک: فرد؛ فد: [ناو] (١) سەیرانگای خاوەن دار و درەخت و گوڵ و زیاتر جێگای یاری کردنی منداڵان بە کەرەستەگەلێ کە لە سەیرانگاکەدا دامەزراوە.(٢) شوێنی ڕاگرتنی تایبەت بە سەیارە لە شەقامدا؛ (ب) گاراجی سەیارە زیاتر لە قاتی یەکەم یا ژێر زویدا؛ بەدەگمەن لە بینای گەورەدا لە قاتی دووهەم و یا زیاتر چێدەکرێ. (پارک)
پارکار: اند؛ فد: [ناو] ناوی جۆرێک باڵتەی کڵاو داری قەوی و درێژە؛ زیاتر تایبەت بەئە- ندامە کانی عەسکەرییە. (پارکا)
پارک‌کردن: [چاوگە،ت](١) فەننی فێر بوونی ڕاگرتنی سەیارە لە شوفێریدا.(٢)ڕاگرتنی سەیارە لە شوێنی دیاریکراودا.(پارک کردن)
پارکێت: فرد؛ فد: [ناو]چێوفەرشی تایبەت بۆ ناو ماڵ‌کە لە تەختە و چێوی ناسک چێکراوە. (پارکیت)
پارکی‌جەنگەڵی: [ناو،ت](١) لێرەواری تایبەتی سەیرانگا. (٢) لێرەواری پاوان کراو، (قۆرخ) بۆ ژیانی گیان‌لەبەرانی وەحشی و کێوی. (پارکی جنگلی)
پارکی‌شار: [ناو،ت] پارکی‌گشتی سەیرانگای- گشتی زیاتر لە ناو شارەکاندا. (پارک شهر)
پارکی‌گشتی:>پارکی‌شار. (پارک شهر)
پارکی‌مۆتۆڕی: [ناو،ت] شوێنێ لە پادگاندا کە کەرەستەگەلێ وەک سەیارە و دەبابەی لێ پارک دەکەن. (پارک موتوری)
پارکی‌میللی: [ناو،ت] (١) شوێنێ بۆ پاراستنی گیان لەبەرانی نایاب. (پارکملی)(٢) (ب) پارکی‌شار. (پارک شهر)
پارگین: [ئاوەڵناو] پێوندیدار بە پارەکەوە. (پارینە)
پاڕلمان: فد؛فرد؛اند: [ناو] پەڕلەمان شوێنی کۆ بوونەوەی نوێنەران بۆ کاری تایبەت و دەستووردانان. (پارلمان)
پاڕلمانی: [ئاوەڵناو] پەڕلەمانی؛ گرێدراو بە پەڕلەمانەوە. (پارلمانی)
پاروا: بێستانێ کە درەنگ دەگا. (بوستان دیر رس)
پاروینکە: [ناو] جۆگەلەی دەوری‌چیغ و چادر و خێوەت بۆ بەرگری لە ئاوی‌باران.(جوی- دورچادر)

پاڕوو: [ناو] (۱) بێڵ؛ بێڵی داری؛ وەروەرە؛ بەفرماڵ. (پارو) (۲) سەوڵ؛ چێوی گەمی بە- ڕێوەبردن؛ بێڵی گەمی ئاژووتن. (پارو)
پاڕووکێشان:>پاڕوولێدان.
پاروگرتن: [چاوگە،ت] تیکە گرتن بۆ خواردن. (لقمەگرفتن)
پاڕوولیدان: [چاوگە،ت] (۱) بێڵ لێدان؛بەبێڵ پاک کردنەوەی شوێنێ؛ بێڵ ماڵ. (بیل زدن) (۲) بە پاڕوو بەفری سەربان خستنەخوارەوە و سەربان ماڵین بە وەروەرە. (برف روبی)(۳) گەمی ئاژووتن بە سەوڵ؛ سەوڵ لێدان. (پارو زدن)
پاڕووی: [ناو] سەوڵ؛ پاڕووی گەمی. (پارو)
پارەخشت: [ناو] لەتەخشت؛ تیکەیێک خشت؛ خشتی شکاو؛دەستە واژەی بە نناییە، واتا:نیوەخشت. (پارەخشت)
پارەخۆر: [ئاوەڵناو] بەرتیل خۆر؛ لە ئاوێستادا هەر بەو واتا هاتووە؛ (رشوەخور)
پاڕەس: [ناو] (۱) بوار. (گدار) (۲) جێگای پێ لە قەراخ بیردا، وەک پلیکانی چووک بۆ پا دانان لە سەر و خوارکردن لە بیردا.(پلەهای دیوار چاە)
پارەکردن: [چاوگە،ت] دڕاندن؛ هەڵدڕین؛ دادڕین؛ کوتکردن؛ لەتکردن؛ بچڕاندن؛ بچکڕاندن؛ (میرەوەت زولفە وکەباییش جە- رگی پارەی نالییە) «تالی»(پارەکردن)
پارەکە: (۱) [ناو] ساڵی ڕابووردوو؛ لە ئاوێستادا هەر (پارەکە)هاتووە. (پارسال)(۲)[کاری ئەمری] بدڕێنە؛ بدڕە؛(جەرگم بە خنجێر پارەکە) (پارەکن)(۳) [ناوی ناسکری]دڕاوەکە: دڕیاوەکە. (آن پارە معلوم)(۴)[ناوی‌ناسکری] دراوە کە: پووڵەکە. (آن پول ، اسم معرفە)
پارەنگا: [ناو] پێ‌مێو؛ ئەو دارە کە دەیدەنە بەر تەرزی مێو. (ستون نگاهدارندەتاک)
پاڕەو: [ناو] پیادەڕەو؛ کەناری شەقام تایبەت بۆ پیاسە. (پیادەرو)
پاریا: [ئاوەڵناو] خراپ؛ کەنەفت؛ کرێت. (بد)
پارێزتن: [چاوگە] پاراستن؛ چاوەدێری؛ پارازتن. (نگهداری)
پارێزکەر: [ناوبک] ئەوەی کە پارێز دەکا و خۆ دوور ڕادەگرێ لە هەر شت کە بە خراپی بزانێ؛ خۆ بوێر. (پرهیز کنندە)
پارێزکەردەی: [چاوگە،ت] پارێزکردن؛ پارێزگاری. (حفاظت)
پاری زل: [ئاوەڵناو] (۱) (ب) بەرتیل خۆری تەماحکار؛ زاڵم. (رشوەخور ظالم)(۲)پارو زل؛ تیکەقەوی(ب) زۆرخۆر. (لقمەبزرگ؛ شکمو)
پارێڤ: [ناو]گۆشتی برژاو. (گوشت برشتە)
پاریک:>پاڕوو.
پارین: [ئاوەڵناو] پارگین؛ پێوەندیدار بە پارەکەوە. (پارینە)
پارینە: [ناو] پارۆنە؛ مریشکی‌دووساڵە.(مرغ- دوسالە)
+ پاز: [ئاوەڵناو] (فە مشە) ناسک؛ نەرم و نیان. (نازک)
پازاچ: [ناو] (ف. مشە) داپیرک؛ ماما. (ماما)
پازار: [ناو] پاژار؛ دژی ژار؛ دژی‌ژەحر. (پادزهر)
پازەن: [ناو] نێریەکێوی. (بز کوهی نر)

پاژمله: پاش مله؛ پشت‌سەر. (پشت سر)
پاژنە: [ناو](١) بەشی دوواوەی پا لە ژێر قولاپەدا.(٢) ناڵچە؛ وەک ناڵچەی کەوش.(٣) ڕێسمە؛ گرێژەنە؛ پاژنەی درگا.(۴) تەختەی ژێرەوی قۆناخی تفەنگ. (پاشنەقنداق)
پاژنەبەرز: [ناو،ت]کەوشی ناڵچەبەرز. (پاشنەبلند)
پاژنەتێگرتنەوە: [چاوگە،ت]گۆڕینی پاژنەی کەوش. (تعویض پاشنە)
پاژنە مێشوولە:[ناو،ت]کەوشی ناڵچە بووچک کە تایبەت بەژنانە. (کفش پاشنەکوچک)
+پاژنەهەڵکێشان: [چاوگە،ت] (ب)قۆڵ هەڵماڵین و خۆ تەیارکردن و ئامادە بوون.(پاشنە ورمالیدن)
پاژنەی‌درگا هەڵکێشان: [چاوگە،ت] درگا لە ڕێسمە بردن. (ب) هاتنی پەیتاپەیتای کەسێک. (پاشنە دراز جا در آوردن)
پاژە: [ناو] سەروپێک. سەروپێ. (کلەپاچە)
پاژەر: [ناو]کۆڵەکە؛ ئەستۆن؛ وێستۆن؛ ڕاگر. (ستون)
پاژەڕەش:[ناو]گەڵای تازە دەرهاتووی دارگوێز. (اولین‌برگ‌ازتـژەی‌درخت‌گردو درآمده)
پاس: [ناو](١) خستنی تۆپ بۆ هاوال لە یاری تۆپی پا و باسکێت باڵ و والیبال و هەند باڵدا. (٢) ئێشک؛ کێشک.(٣)ڕەتکردن وتەواوکردن و دەرچوون لە ئەزموونی دەرسی؛ ئەدەبییاتم پاسکرد. (۴) هێشتا چەکەکەم پاس نەکردوە واتا پارەکەیم نەخستوەتە بانک. (۵) ئاگادارکردن و وەڕینی سەگ. (پاس)
+ پاسادان: [چاوگە،ت] عافووکردن؛ بەخشین؛ لێبووردن؛ گوزەشتکردن؛ چاوپۆشیکردن؛ داپۆشینی هەڵە و عەیب. (گذشت وچشم پوشی)
+ پاسار: [ناو]کەسەر؛ خەم؛ خەفەت؛ کوڵوکۆ. (غم واندوه)
پاساردان:کوڵی‌دڵ دەرکردن؛ غەشی دڵ دەرکردن؛ غەشی دڵ ڕشتن. (دق دل خالی کردن)
پاساودان: پێشگری لە بەدناوی بە پاکانە؛ حەولدان بۆ شاردنەوەی تاوانی کەسێک. (جلوگیری از بدنامی کسی)
پاس‌دان: [چاوگە،ت] (١) کێشک دان. (پاسداری) (٢) خستنی تۆپ لە یاری توپێندا بۆ هاوال. (پاس دادن) (٣) شت یا کەسێک لە سەر خۆ داماڵین و حەواڵەی کەسێکی ترکردن. (پاس دادن)
پاستۆڕ: [ناو] لوویی پاستۆڕ زانای فەرەنسی کە میکروبی پاوێر کرد و کاری میکروب کوژی (پاستوریزەکردن) بە ناوی ئەوە وەیە. (پاستور)
پاستۆڕیزە: فد؛ فرد؛ اند: [ئاوەڵناو] هەرماکێ کە میکروب (هوورک) و باکتێریەکانی بە شێوەی پاستۆڕیزاسیۆن لە بەین چووبێ؛ وەک شیری پاستۆڕیزە. (پاستوریزە)
پاستۆڕیزاسیون: فد؛ اند؛ فرد: [ناو]کاری لە بەین بردنی (هوورک و باکتێری) لەخواردەمەنیەکاندا بەشێوەی گەرما پێدان بۆ ماوەی دیاریکراو و تێکنیکی تایبەت. (پاستوریزاسیون)

پاستێل: فرد؛ فد: [ناو] جۆرێک تەباشیر بە ڕەنگ‌گەلی جۆراو جۆر کە لە وێنەکێشیدا کەڵکی لێ وەردەگرن. (پاستیل)
پاسست بوون: [چاوگە،ت] ئەو قسەم بیست هەردوو پام سست بوو، ئەژنۆم شکا؛ هێزی پانەمان.. (پا سست شدن).
پاسکاری: [ناو] لە سەریەک و پەیتا پەیتا پاس بە یەکدان لە یاری تۆپی پادا. (پاسکاری) (ب) ئازاردانی کەسێک لە ئیدارەیێکی حکومەتیدا و جێبەجێ نەکردنی کارەکەی و ناردنی بۆلای ئەم و ئەو. (پاسکاری)
پاسکاڵ: (١) ناوی زانای ئینگلیسی کە دانەری یاسای پاسکاڵە.(٢) یەکەی پێوەرەی تەوژم، بەرانبەر بە یەک نیوتون لە سەر میکایێک (٣) یەکێ لە زمان گەلی پرۆگرام نووسینی کامپیوتێر. (پاسکال)
پاس‌کردن: [چاوگە،ت] (١)حاڵەتی سەگێ کە دەوەڕی. (پارس کردن) (٢) تۆپ خستن بۆ هاواڵیاری یا پاسکردنی تۆپ بۆ سەر تۆڕی والیبال بۆ ئیسپەک لێدان. (پاس دادن) (٣) پارەی چەک لە بانگ هاوێشتن بۆ بەرگری لە گەڕانەوەی چەک. (پاس کردن) (۴) لە سەر خۆداماڵین و بەکەسێکی دیکە حەواڵە دان وەک پاسکردن لەم ئیدارەوە بۆ ئەو ئیدارە. (پاس کردن) (۵) وەڕینی سەگ لە بێگانە. (پارس کردن)
پاسوور: [ناو] جۆرێک یاری بە پەڕەی پەڕانتۆ. (پاسور)
پاسووکبوون: [چاوگە،ت]دەڵێن لە دەستپێکی کارێکدا ئەگەر کەسێک پای سووک بێت و ڕابوورێ بە سەرکارەکەدا زوو تەواو دەبێ، لە دەستپێکی تەونکردندا منداڵێکی خوێن شیرین بانگ دەکەن کەبێ بە سەر کارەکەدا. (پاسبک بودن)
پاسەزانای: [چاوگە،ت] پێ‌وابوون؛ وا لێ-حاڵی‌بوون؛ وا زانین. (پنداشتن)
پاسەن: بەوجۆرەسە؛ واسە؛ وایە.(اینطوراست)
پاسەنگ: [ناو]پارسەنگ. (پارسنگ)
پاسەمەبۆ: واناب؛ وانییە بەوجۆرەنابێ. (اینطوری نمی شود)
پاسەوانە: [ناو]خەرجی ئێشکچێ؛ پارەیێک‌کە بە جەزایەرچی دەدرێ. (هزینەپاسداری)
پاسەیچە: وایچە؛ وایشە؛ ئاوایشە؛ (پاسەیچە نییە تۆ وینیت وە چەم): وایش نییە تو بە چاو دیت. (اینطور هم)
پاسیاوان: [ناو] پاسەوان؛ زێڕەوان؛ زێرەوان. (پاسبان)
پاسین: [چاوگە] پەسندکردن؛ تاریفکردن؛ پیا هەڵخوێندن. (تعریف و تمجید کردن)
پاشار: باشار؛ دەرەقەت؛ مشوور. (مقابلە؛ بفکر بودن)
پاشا فر: >پاشا خوڕ.
پاشام: (١) پادشای من. (شاەمن)(٢) [ناو] پارشێو. (سحری)
پاشاو: [ناو] (١) پایناو؛ ئاوێک‌کە لە کاتی ئاو داشتنی زەوی دا بە فیڕۆ دەچێ و لە خوار زەویەکەوە دەردەچێ؛ (قوونـاو) (پساب آبیاری) (٢) پاشماوەی ئاوی خوراوە لە

شەربەدا. (پس ماندەآب در لیوان)
پاشای: (۱)[چاوگە] شانای؛ پاشین؛ پرژانـدن. (پاشیدن) (۲)[رابوردووی پاشـین] پرژانـدی؛ پاشاندی. (پاشید)
پاشایەتی: [ناو،بەرهەمی‌چاوگە]حاڵەتـی پاشـا بوون؛ شایەتی؛ میرایەتی. (پادشاهی)
پاشایی: (۱)[ناو] جۆرێک ترێ. (نوعی انگور) (۲) [بەرهـەمـی‌چاوگـە]سـوڵتانی؛ پادشـایی؛ شایی. (پادشاهی)
پاشـــایی‌کـــــردن: [چاوگـــــە،ت] (۱) خوونکـاریکردن؛ کـار و ڕەوتـی سـوڵتانی. (پادشاهی کردن)
پاشبارە: دارێکە لە باسکێش (ئاموور) چەقیـوە و دەسـتەکـەوشـەی لـە سـەرە. (پایـەی دستگیرەخیش)
پاشبەر: >پاشەبەر.
پاشبین:>پاشەڕۆژ بین.
پاشـپاریز: [ناو،بـک]پاسـاوڵی‌کـە ئاگـای لـە دواوەی لەشکرە؛ پاشـدار؛ دواپـارێز(نگهبـان. عقبەلشکر)
پاشتر: دوواتر. (عقب‌تر، بعدا)
پاشتن: [چاوگە] لوولدان و گرێدان و هەڵبـە-سـتنی ڕیشـووەی شـەدە و مێـزەر. (آویـز عمامەبستن)
پاشخسـتن: [چاوگـە،ت] (۱) دوواخسـتن؛ وە پاش‌خستن؛ (عقـب انـداختن)(۲) سـپلۆت ڕاکشاندن بـە عـەرزدا. (بـەزمـین خوابانـدن سگ)
پاشخوڕ[ناو] پاشاخوڕ. (علف ماندەدر آخور)
پاشدڕ: (۱) سەگی‌کە بێدەنـگ لـە دواوە گـاز دەگری.(سگی‌کە پنهانی‌حملە میکند) (۲) (ب) مرۆڤـی کـە بـە نـەهێنـی زەرەر و زیـان دەگەیێنێت.(کسی‌کەدر خفا ضرر میزند)
پاشدوو: [ناوبک] لە پاشملە غەیبەت دەکـا . (پشت سر غیبت میکند)
پاشـڕۆژ: [نـاو] دواڕۆژ؛ داهـاتوو؛ پاشـەڕۆژ. (آیندە)
پاشڕۆیی: [ناو] زڤڕین و گـەڕانـەوە؛ بـەدوادا گەڕانەوە؛ بەپاشـداگەڕانـەوە؛ پاشـڤە چـوون. (برگشتن)
پاشـڤەدان: (۱) خـۆ خسـتنە دواوە. (خـود را عقب انداختن)(۲) کشانەوە؛ گەڕانەوە. (عقـب کشیدن)
پاشڤەلێـدان: [چاوگـە،ت] هـەڵچـەرخانـدن؛ ڤەزڤڕاندن. (برگرداندن)
پاشقاوەتوون: [ناو] نان‌خواردنی بەینی (نـانی بەیانی و نیمەڕۆ)قاوەتوون و فراوێن. (غـذای بین صبحانەو نهار)
+ پاشقول: [ناو] ئاخرین قروش یا قەرەپـوول یا میتە یان دراوی کە بە قومارباز دەمێنیـت؛ و بـە قــەولـی قومــار بــازان لـە قولیــدا دایشـاردووە؛کە قـانی‌پاشـقول یـان قـانی دواقولی پێدەڵێن. (آخرین دینار قمار)
پاشکری: [ناو] دواکری؛ پاشماوەی‌کـری کـە دوای گەیشتنی بـار یـا موسـافیر دەدری بـە شوفیر. (پسکرایە)
پاشگر: [ناو] وردەوشە و واژۆکە کە بـە دوای وشەدا دی و واتای وشەکـە دەگۆڕێـت وەک (پاشی) لە وشەگەلی ئاوپاشی، ژارپاشی، وتۆم پاشیدا. (پسوند)

پاشکەمە: [ناو] پاشکۆم؛ خوارەوەی قەفی گۆچان. (پایین خم عصا)
پاش کەوتن: [چاوگە،ت](۱) بەجێمان لە ڕێگا ڕۆیشتندا؛ وەپاشکەوتن. (۲) دواکەوتن لە ژیان یا دەرس خویندندا. (عقب ماندن)
(۳) پاشکەوتن؛ پاڵکەوتنی سەگ و تانجی. (خوابیدن سگ)
پاشکی: دەرئەنجام؛ لەپاشان؛ دووایی؛ ئەوجار؛ ئەوسا. (بعدا)
پاشکۆ: [ناو،بک] پاشدوو؛ قسەی پشتملە؛ قسەی پشتەسەر. (غیبت)
پاشگوتن: [چاوگە،ت] پاشگۆیی کردن؛ قسە لە پشتسەرکردن. دوا قسە، دوا گوتن. (غیبت کردن. آخرین حرف)
پاشماگ: [ناو] میرات؛ کەلەپوور؛ بەجێماو. (بجامانده)
پاشماگ گر: [ناو،ت] میراتبەر؛ میراس-گر.(سهم گیر ازمال بجا مانده مرده)
پاشماوەخۆر: [ناو،بک] بەرماوەخۆر. (ب) چڵکاوخۆر؛ نوکەر. (پس ماندەخور)
پاشمەڵلا: [ناو] دوای مەڵلا؛ دوای پاشمەڵلا؛کەسی دووهەم لە یاریدا. (نفر دوم در بازی)
پاشمێر:[ناوبک] پشتگر لە شەڕدا؛یاریدە دەر لە شەڕوکێشەدا. (کسی کەدر جنگ بەکسی کمک می کند)
پاشمێر: [ناوبک] بەرگری دواوە لە یاری تۆپی پادا. (دفاع عقب)
پاشنوێژ: (۱) دوای نوێژ. (پس از نماز) (۲) (ب) دوای نیوەڕۆ. (بعد ازظهر) (۴) پاش-نیڤرو؛ پاش نیوەڕۆ؛ دوانیمەڕۆ. (بعد ازظهر)
پاشوپێش: بەرودوا؛ سەروبن؛ دووشت کە جێگای سەری یەکێکیان لە دواوە بێ و جێگای دواوەی لە پێشە وەبێ. (سروتە)
پاشۆر: [ناو] (۱) پا دەشوا. (کسی کەپا شوید)
(۲) هەر شت و هەرکەرەستە کە پای پێدەشۆن. (وسایل پا شستن)
(۳) (ب) بەردێکی ڕەشی کفەڵە (بەردە پاشۆر) (سنگ پا) (۴) شوێنێکە لە قەراخ حەوز بۆ دسنوێژ گرتن و پا شۆردن. (پاشورە)
(۵) پاشۆرەکردن بۆ فێنک بوونەوە یا بۆ مالیجەی نەخۆشی. (پاشویە)
پاشۆرەکردن: [چاوگە،ت] پا شتن؛ پێ شووشتن؛ پاشۆرە بە گەڵا بی یا دەرماناوی تر بۆ لەبەین بردنی یاو؛ پا شۆردن بۆ فێنک-کردنەوە. (پا شویە)
پاشەڕۆژبین: [ئاوەڵناو] دوورئەندێش ئایەندەبین. (آیندەنگر)
پاشەسەر: [ناو،ت] پشتەسەر؛ پشتە سەرە ،جۆرێ خشڵی ژنانە کە لە دواوەی لارەپیچی دەدەن. (نوعی زیور زنانە)
پاشەکشە: >پاشەکشێ. [ناو](۱) گەڕانەوە بەدوادا؛ پاشەکشە. (عقب-نشینی)(۲)(ب)پەشیمانی؛ پاشگەزبوون. (پشیمان شدن)
پاشە لێپس: [ئاوەڵناو](ب) ڕابووردووخراب؛ ڕابوور دووی خراپ وگەندەڵ. (بد سابقە)
پاشەنگ: [ناو]پاشدار؛پاشمێر.(عقب دار)
پاشەوانە: [ناو]کەندووی زیادی کە دەنری بە پاش کەندووی سەرەکییەوە بۆ شانە بەستنی

هەنگ. (کندوی یدک.
کندوی دوم)
پاشــەوپــاش: پشتاوپشــت؛ (ب) بــێ ڕوو وەرگێڕان و ســووڕان هــەنگاونــان بــۆ دواوە. (عقب عقب)
پاشی: (١) لە دوایی؛ لە پاشان. (بعد)
پاشــی: [پاشــگر] واتــا: پڕشــان؛ وەشــان؛ تووپاشی، ئاوپاشی، خوێپاشی. (پیواژه)
(٣)[رابــوردووی پاشــین] پاشــاندی؛ بڵــاوی کردەوە. (پاشید)
پاشــێڵ: [نــاو](١) پاشــڵ؛ قافیــەی شــێعر. (قافیەشعر) (٢) پووز و پاژنەی پا.(ساق‌پا)
(٣) فــلان کــەس پاشــێڵکی تــەڕە؛ واتــە: ڕابوردووی خراپە.(سابقه)
پاشین: (١)لاق شین؛ پا بەڕەنگی شــین. (پــا آبــی) (٢)[چاوگــە] پڕژانــدن؛ پــڕژان. (پاشیدن)(٣) [ئاوەڵناو] دووا هەمین. ئاخرین. (واپسین)
پاشێنەر: [ناوبک] هەر شت‌کە دە پڕژێنێ یــا دەپاشێنێ؛ پڕژێنەر. (پاشنده)
پــاقژی: [نــاو] تــەمیســی؛ تــەمیــزی و پاکی.(پاکی)
پاقلۆک: [نــاو] ئێســکی قــەڵــەمــە؛ ئێســقانی لوولاک؛ئێسکی‌درێژی‌دەست وپێ.(قلم دست وپا)
پاقلەی‌کێوی: [ناو]پۆڵکــە؛ جۆرێــک پاقلــەی دەشت. (با قلای وحشی)
پاقلەمارانە: [ناو] پاقلەی‌کێوی؛ پۆڵکــەمارانــە. (با قلای کوهی)
پا قلێره: [ناو]گوێزێ‌کــە پێســتە شــینەکــەی دانەماڵرابێ.(گردوباپوست سبز)
پاقڵیس: پاقژکردن؛ پاککردن؛ تەمیس کردن؛ دەفری خۆراک پاش تەواو کردنی‌خۆراک‌بەـ نان‌لستنەوە.(پاک‌کردن)
پاقورس‌بوون: [چاوگــەت] دژی پاســووک ـ بۆن. (پا سنگین بودن)
پاقوڵاخ:[ناو]سمکۆڵ.(سم‌برزمین‌کوبیدن)
پاکاســە: [نــاو] لــە یــاری ڕامیــدا کــەســێک کەدەستی ئەوەڵی بردووەتەوە پای‌کاسەیــە و ئەگەر دەستی دووەمیش بەرێتەوە کاسەیــش دەبا تەوە. (پای کاسه)
پاکایی: [ناو، بەرهەمی چاوگە] (١)جێگاییکی پاک لە چاو دەوراندەوری ؛(٢) ئەوەندە پیســە هەرچەند دەیشۆم پاکایی نایێــت؛ واتــا پــاک بوونــــەوە؛ حاڵـــەتـــی بــــەپـــاکیـ گــــەیشــتن.(ئایی،پاشــگرێکە وەک تــەـ ڕایی،وشکایی،ساردایی.) (حالت پاک شدن)
پاکتــاوکردن: [چاوگــەت](١) پاککردنــەوە؛ بژارکــردن؛ کــار و ڕەوتــی تــەمــیس‌کردنــی شوێنێ لە گەمار و پیسی و خرابی؛ جەڕاندن و ئاڕوین کاری و ناسینی ئەندامانی ناپەسەند و وەدەرنانیان لــە ڕێکخراوییێــک. (٢) پــاکـ کردنەوە؛ لە بین بردنی بە ڵگەگەلی قاچاخ و کتێــب و...کــە دەبنــە هــوێ گرفتــاری و گیرکەوتن؛ پاککردنەوە. (پاکسازی)
پاکدامان: فد: [ئاوەڵناو] پاکــداوێن؛ دەهمــەن پاک؛(ب)بێ‌گوناح.(پاک‌دامان)
پاکداو: [ئاوەڵناو] پاکدامێن؛ پارێزکار؛ داوێنـ پاک. (پاک دامن)
پاکداوێن: [ئاوەڵناو] پاکدامێن؛ پاکداو. (پــاک

دامن)
پاکدڵ: [ئاوەڵناو] بێفڕوفێڵ؛ ساکار؛ دڵپاک؛ بێغەرەز. (پاکدل)
پاکڕن: [ئاوەڵناو+ ناو،بک] (١) دروێنە وانێک کە لە بنەوە دەستی دەگرێ و بنبڕ دەیدورێتەوە و گوڵ ناخا. (پاک درو کننده) (٢) (ب) بە سەر چاک و خراپ یا جوان و ناشیریندا نەچوون. (ب) یا لە خواردندا گوێ نەداتە خۆش و ناخۆش و هەموو شت بخوا و لە سەرسفرە هیچ بەجێ نەهێڵێ. (همەچیزپسند)
پاکڕەوشت: [ئاوەڵناو] خۆشخوو؛ پاکڕەفتار؛ پاککردار. (پاک روش)
پاکژ: [ئاوەڵناو] پاقژ؛ پاک. (پاک)
پاککردن: [چاوگەت](١) قەرز دانەوە و قەرز پاک کردن. (تسویەحساب) (٢) توێکڵ لێکردنەوەی میوە و دار و پێست داماڵینی لاشەی ئاژەڵ. (٣) ئاوە ڕووتکردن یا موو لە پێست کردنەوە. (پوست کندن)(٤) پاقژکردن؛ تەمیسکردن. (پاک کردن)
پاکنووسی: [ناو] نووسینی دووبارە لە ڕووی پێشنووسەوە؛ نووسین لەڕووی چڵکنووسەوە. (پاکنویسی)
پاکنیژاد: فـد: [ئاوەڵناو] پاکنیژات؛ (ب)ئەسڵزادە. (پاکنژاد)
پاکنیهاد: [ئاوەڵناو] دڵ و دەروون پاک؛ پاکسروشت؛ (ب) ئەوەی بۆ هەمووان ئاواتە خوازی چاکە دەکا. (پاک نهاد)
پاکوپاراو: [ئاوەڵناو] پاکوپاریاو؛ تەڕوتازە؛ پاقژ؛ خاوێن. (تمیز و تر و تازە)
پاکوپاریاو: [ئاوەڵناو] پاکوپاراو؛ تەڕوتازە و ئاودار؛ (تمیز؛ تر وتازە)
پاکوتکی: (١) بە پا شێلان. (لگد کردن) (٢) پا بەعەرزدا کوتان و سمکوڵکردن. (سم بزمین سائیدن و کوبیدن)
پاکوڵ: [ناو](١) بەچکەی ورچ. (بچەخرس)(٢) سمکوڵ. (سم بزمین سائیدن)
پاکوڵ: (١)کورتتربوونی پا لە ژووررووی لەش. (پاکوتاه) (٢) پایەکورت؛ هەر شتی پایە داری کورت. (پایەکوتاه)
پاکە: (١)[کاری ئەمری] برنجەکەپاکە؛ پاکیپکە.(پاککن) (٢) تەمیزە؛ بێخەوشە. (پاک است)
پاکەتی: (١) لە بیچمی پاکەت. (٢) (ب) جوێنی پاکەتی جوێنی سەربەستە.(قسە پێ-وتن) لە توێی نزاکەتدا. (٣) لە ناو پاکەتدا؛ ماستی پاکەتی، شیری پاکەتی، (پاکتی)
پاکەتیپۆستی: [ناوەت] (١) پاکەتێکە لە ئیدارەی پۆستەوە دێ.(٢) پاکەتێکە نامەی تێدەنێن. (پاکت پستی)
پاکەرەشێلە: [ناو]گیای (یاوز) بۆ درگاکردنی دومەڵ کەڵکی هەیە. (اسفرزە)
پاکەمتار: [ناو] پاکەمتیار؛ گیاخەروو. (گیاخوروو). بۆ نەخۆشینی گاڵ (گەڕۆڵی) کە زۆر دەخورێ باشە. (خر نوب)
پاکەند: [ناو] پاخەند؛ یاکەند؛ یاقووت. (یاقوت)
پاکەوپاک: [ئاوەڵناو] پاکلەپاک؛ بێحیساب. (بێحساب)

پاکەوتن: [چاوگە،ت] هەڵڕەخسان پێکهاتنی دەرفەت و هەلومەرج؛ لوان؛ ڕێکەوتن. (پا افتادن)
پاکەوکردن: [چاوگە،ت] (١) پاک‌کردنەوە و دەستماڵ کێشان. (دستمال کشیدن) (٢) گسک‌دانی ماڵ و بەر دەرکە. (آب و جارو) (٣) دەردانی خەوش‌وخاڵ لە چاڵ یا حەوز. (پاک کردن) (۴) لە بژار پاک کردنەوەی دەوری دار و باخچە. (وجین کردن)(۵) هەژگەڵی دار قرتاندن. (هرس)(۶) شتن و تەمیس‌کردن و خاوێن‌کردن. (شستن و تمیز کردن)
پاکەوکریاگ: [ناو،بەر] دەستماڵ‌کێشراو و پا قژ کراو؛ تەمیس‌کراو. (پاک شده)
پاکی: (١)[ناوبەرهەمی‌چاوگە]تەمیسی؛ پاکیێتی. (تمیزی) (٢) [بەند]سەرتاپای؛ گشتی؛ هەمووی؛ تەواوی. (پاکی با بیبا) واتا: هەمووی با بیبا. (همەاش)
پاکیێتی: [بەرهەمی‌چاوگە]ڕەوتی تەمیسی؛ خاوێنی. (پاکی)
پاکێشان: [چاوگە،ت] پای‌کە سێک‌کێشانە ناوکاری؛ (ب) لەکارێکەوە تلاندن و تووشی کێشەکردن. (پاکشیدن)
پاکێشانە دواوە: دەست هەڵگرتن لەکاری؛ واز لەکاری هێنان و خۆکێشانە دواوە لەکاری. (پا بیرون کشید ن)
پاگر: (١) پاگیر؛ گرفتار؛ پابەند؛ دووچار؛ هۆی پێش‌نەچوونی‌کار؛ دەستوپێگر. (دست و پا گیر)
پاگران: [ئاوەڵناو](١ب) ئاوس؛(٢) پێقورس؛ دژی پاسووک. (پا سنگین)
پاگرتن: [چاوگە،ت] (١) منداڵی‌کە فێری ڕێگاڕۆیشتن ببێ. (٢) کەوشی‌کە لە شوێنێکدا ئازاری پا بدا لە بەر تەنگی؛ کەوشەکەم پام دەگرێ. (پا زدن) (٣) کاری-گرتنی‌پا لە زۆرانبازیدا. (زیر گرفتن)
پاگۆدا: ناوی پەرەستگەییەکی ڕۆژ هەڵاتی دوورە. (پاگودا)
پاگوشادانە: [ناو] پێشکەشێکە، بە میوانی دەدرێ کە بۆ هەوەڵین‌جار بە میوانی هاتووە.>پاکردنەوە. (پیشکش مهمان)
پاگەرد: فد: [ناو] جێگاییێک بۆ دەوردانەوە یا وەرچەرخان لە ڕێگەی پلیکانی بێنای چەندقاتیدا. (پاگرد)
پاگیر: (١) هەر شت بیێتە لەمپەر و بەرگر؛ گیرۆدە. (٢) حاڵەتی دڵ‌بەستن بە شتێ یان کەسێک‌کە بەرگری بکا لە ڕۆیشتن و بەجێ هێشتنی جێگاییێک.(٣) هۆی گرفتاری و دە-ردیسەری و نارەحەتی.(پاگیر)
پاگیربوون: [چاوگە،ت] (١) تێوەتلان بەتاوانی کەسێکی دیکەوە. (پاگیر) (٢) پابەند بوون؛ حاڵەتی دڵ‌بەستن بەشتێکەوە؛ گیرۆدە بوون. (پاگیر شدن) (٣) حاڵەتی‌گیر خواردویی لە تەنگ و چەلەمەییێکدا یا لە سووچێک (گوناحێک)دا. (پاگیرشدن؛گیر افتادن)
پاگێرە: [ناو] خەرمانی‌کە بە پا ورد دەکرێ. (خرمن کوبی با پا)
+ پاڵ:(١) [ناو] سیستمێکی نیشاندانی ڕەنگ لە تەلەویزیۆنی ڕەنگیدا؛ هاوتای سێکام. (پال) (٢) (ب) حەمە خوشکی ئەحمەدی لە

پاڵ دایه واتا ژنییه‌تـی. (کنایـه‌همسـری) (۳) (ب) تـه‌جـاوه‌ز؛ پیاویـان کـرده پـاڵی واتـا ئه‌تکیان کرد. (کنایه‌هم خوابگی)
پالاردانان: [چاوگه،ت] (۱) (ب) هه ڵه کـردن؛ لاڕێکـردن؛ کـاری خـراپ‌کـردن؛ کـاری ناتاسایی کردن. (۲) (ب) له ئه‌مری گه‌وره‌تر و باڵاده‌ست ده‌رچوون. (پا کج گذاشتن)
پاڵـادروو: [ئـاوه‌ڵنـاو+ ناو،بـک] پێڵـاودروو؛ که‌وش‌دروو. (کفش دوز)
پاڵانـدروو: [ئـاوه‌ڵنـاو+ناو،بـک]کورتـان‌دروو؛ کۆپان‌دروو. (پالاندوز)
پاڵاندن: [چاوگه،ت] پاڵاوتن؛ پاڵێوتن؛ پاڵافتن. (پالودن)
پاڵانقه‌جه‌ری: [ناو] کورتانی قه‌جه‌ری؛ جۆری کۆپان که له زه‌مانی قاجاڕدا دروست‌کـراوه. (پالان قجری)
پالاوشـــک: [نـــاو] جێگـــه‌ی پێڵـــاو؛ که‌وشکه‌ن.(کفش کن)
پاڵ به پاڵ: [به‌ند] شان بـه شـانی یـه‌کـه‌وه بوون؛ له ته‌نیشت یه‌کدا. (شانه‌به‌شانه)
پاڵ پێوه‌نه‌ر: [ناو،بک](۱) پاڵنه‌ر؛ ئـه‌وه‌ی کـه پاڵ به شتێکه‌وه ده‌نێ. (فشار دهنده)(۲) (ب) هانده‌ر. (محرک)
پاڵتاو: [ناو] باڵته؛ باڵاپۆشی شۆڕ. (پالتو)
پاڵچم: [ناو] پـه‌ڵچـم؛ گـزره لـه گـه‌ڵـای دار تایبه‌ت بۆ خۆراکی بزن. (برگ درخت خشک خوراک بز)
پاڵ‌خریاگ: [ناو،بـه‌ر] پـاڵ‌خـراو؛ ڕاکێشـراو. (خوابانده‌شده)
+ پاڵ‌خستن: [چاوگـه،ت] (ب) خـه‌وانـدن و درێژکردن له سه‌ر عه‌رز. (خواباندن)
پاڵدانه پاڵ: شان بـه شـانی‌یـه‌کـه‌وه‌نـان بـۆ ئـه‌نجـامی کـاری. (ب) کۆمـه‌ککـردن؛ ئاریکاری؛ گه‌له‌کۆمه‌کی. (کمک کردن)
پالدای: هه‌ڵسپاردن؛ هه‌ڵی‌سپارد. (تکیه‌دادن؛ تکیه‌داد)
پاڵـدراو: [ڕابـوردووی پاڵـدان] هـه‌ڵسـپارده؛ هه‌ڵسپاردراو؛ هـه‌ر شـت‌کـه پـاڵی دابێتـه‌وه. (تکیه‌داده)
پاڵ‌دیوار: [ناو،ت] پای‌دیـوار؛ پـه‌نـای دیـوار. (جنب دیوار.)
پاڵس: [نـاو]یـه‌کـه‌ی دیـاریکردنی خـه‌رج و پاره‌ی ته‌له‌فۆن و مۆبایل. (پالس)
پاڵ‌سه‌نگ:[ناو] پارسه‌نگ که بۆ قـه‌ره‌بـووی تای ترازووی سووک له سه‌ری داده‌نرێ. (پـار سنگ)
پاڵکورسی: [ناو،ت] پاڵقورسی؛ نزیکی‌قورسی؛ به‌رکه‌ی قورسی. (جنب کرسی)
پاڵکه‌فتگ: [ڕابوردووی پاڵکه‌وتن] پاڵکه‌وتوو؛ ڕاکشاو؛ درێژبوو. (درازشده)
پاڵ‌که‌وتن: [چاوگـه،ت]درێژبـوون؛ ڕاکشـان. (دراز کشیدن)
پاڵکان: [ناو] پاڵکانه؛ باڵکۆن. (بالکن)
پاڵکـه: [نـاو] جێگـای پـاڵ پێـوه‌دان؛ بـاڵنج؛ پشتی؛ پاڵپشت. (پشتی)
پـاڵ‌لیدانــه‌وه: [چاوگــه،ت] پــاڵ‌دانــه‌وه و پشووده‌رکردن؛ بێهن‌وه‌دان دوای ئه‌نجـامی-کاری؛ (ب) ئاسووده بوون؛ دڵنیـا بـوون؛ ئـه‌ر خایه‌ن بوون. (تکیه‌دادن. آسودمشدن)
پاڵنکان: پلینگان؛ گوندێکی دیمه‌ن جووانه له

ڕۆژ ئاوای باشوری شاری سنه. (پالنگان)
پاڵنەگەران: [چاوگە،ت] باڵنەگەڕان؛ پاڵـت نەگەڕێت؛ (ب) خودا دەوامت نـەدا؛ جۆرێـک تووک لێکردن؛ هیـوای خـراپ خواسـتن بـۆ کەسێک(لـە گـەر ڕیکـە ویـت)(خواسـتاربدی برای‌کسی)
پالۆش: [ئاوەڵناو] پڕش؛ تێکەڵ. (مخلوط)
پالۆنە: [ناو] پاڵۆنە؛ کەفگیر؛ کەوگیـری کـون کون. (کفگیر)
پالووتە: [ناو] (۱) گەل؛ گەلە دروێنە وگـەلـە جووت.(۲) بێگار بەگەل؛ کاری بێ‌مز بەگەل. (بیگار جمعی)
پاڵوو دان: [چاوگـە،ت] (۱)بـە تـە نیشـتە وە پاڵکەوتن؛ پاڵـەو دان؛ پـاڵ‌وەدان؛ پاڵڤـەدان؛ پاڵدانەوە. (تکیەدادن)(۲) کـەژووی ژێرسـکی بارە بەر و تەنگەی زین بەستن. (تنـگ زیـن بستن)
پالووڤ: [ناو](۱) لاتەرافە؛ تـەنیشـت. (پهلـو (۲) تەنگە و پاڵووی ژێر سـکی وڵـاخ؛ پـاڵوو. (تنگ زین)
پاڵە: [ناو] (۱) وشەیێکی ئاوێستاییە واتا شار، پاڵەوان: چاودێری شار. (۲) بە هەڵە باوە کـە بە هەموو دروێنەوانێ دەڵێن پاڵە، بەڵـام پاڵـە ئەو دروێنەوانەیە کە لە هاواڵانی بـەکـارترە و خـەتـی دروێنـە دیـاری دەکـا لـە پاڵـەوە، ودروێنەوانانی‌تر لە خـوار دەسـتیەوە دروێنـە دەکەن.(دروگر ممتاز)
پا لە بەڕە درێژترکردن: [کنایی] پـای‌زیـادی داکێشان؛ (ب) ڕوو داری و زیـادەڕەویـی؛ لـە ئەندازە بەدەر کردن؛ تەماح و ویسـتی زۆرتـر لە ئەندازە؛ (ب) بە تەمای ئەنجامی‌کارێ کـە لە وزە دا نەبێ. (پا را از گلیم دراز کردن)
پاڵەپەسێو: [ناو] (۱) گەمەی پاڵ لە یەکـەوە-نان زیاتر لە پاڵ دیواردا؛ پاڵەپەسـتێ؛ شـانە-چرکێ. (بازی هول دادن‌بافشار) (۲) بـە زۆر ئاخنینەوە؛ پاڵەپەستۆ. (بافشار آکندن)
پا لـە پـەی دان: [چاوگـە،ت] پاقـاویژ؛ لـە-ڕۆیشـتندا پانییـە لـە قولاپـەی پاکـەوتـن. (پاشنەزدن بە قوزک پا موقع را رفتن)
پا لەپەیین‌دان: [چاوگە،ت](ب)بێ‌کـاری‌وبـێ باری؛ گەڕان و سووڕانەوەی بێ موفا. (بیکار)
پا لە حەق‌خستن: [چاوگە،ت] پا لەسەرحەق-دانان؛ ماف و ڕاسـتی پامـاڵکردن ؛ حـەق وە شاردن؛ حەق کوژی. (حق را زیر پا گذاشتن)
پا لە ژێـردەرچـوون: [چاوگـە،ت] (ب) هـە-ڵخلیسکان؛ (پالغزیدن)
پا لە سەردانـان: [چاوگـە،ت] پـا لێنیـان؛ پـا لێنان؛ بە ژێر پاوەکردن (ب)شاردنەوەی مە بەستێ. (لگد کردن)
پا لەسەرلێوی‌قەبربوون: (ب) سەر لـە گـوێی قەبر لەرزین؛ پیری زۆرهان؛ بەیەکی‌دەڵێن‌کە عومری‌کەم مابێ و زۆر پیر بووبێ. (پـا لـب-گوربودن)
پاڵـەقۆچــە: [نــاو] ســەرمــەوقــولات؛ سەرمەقولاتج. (محلق)
پالەقە: [ناو،ت](۱) لەقە لێدان؛ بە ژێر پێ بـە سەرشتێکدا دان،ئەگەر بەسەرپەنجـەی‌پـابێ (شەق)ە. (۲) بۆ وڵاخ ئەگـەر بـە یـەک پـابێ لەقە و پاش لەقەیە و ئەگەر بە هـەر دوو پـا بێ جووتەیە. (لگد)

پاڵەکی: فد: [ناو] دوو سندوقی دارین کە بەینی تەختەکانیٚ هەراشە (بلاٚوە) و لە سەر بارە بەر دایدەبەستن بۆ کێشانی بەرد و خشت. سەرەکەیشی بەتاڵە. (پالکی)
پاڵەمێر: [ئاوەڵناو] ئاخووەوەند؛ هونەرمەند؛ زیرەک؛ وریا؛ زانا. (هنرمند. دانا)
پاڵەنگبوون: [چاوگە،ت] (١) شەلبوون. (شل شدن) (٢)بارچەوت بوون. (بدبیاری) ٣. کەم بوونی پایٍ یاری.(پالنگ بودن دربازی)
+ پاڵەوان: (ناو)(١) وشەیێکی ئاوێستاییە؛ شارەوان؛ چاودێری شار. (٢) ئەکتەری ئەوەڵ لە سینەمادا. (آرتیست)
پاڵەوان‌کەچەڵ: [ناو] ئاواڵی بیجبیجان خانم لە بەزمی لۆتیاندا کە لە ناو چادرێکی چووکدا بەرٍێوە دەچوو. (پهلوان کچل)
پاڵەوانە: [ناو] پاڵوانە؛ باڵداسووکە؛ تەیرەکوێرە؛ تەیرە حەواییلە. (پرستوی سیاه)
پالەوی: (ناو)(١) پێوەندیدار بە پالەویەوە، کلاوی پالەوی، زمانی کۆنی پالەوی، (٢) بنەماڵەی شای ئێران لە دەورانی قاجار هەتا دامەزرانی کۆماری ئیسلامی. (پهلوی)
پالی: زمانی ئەدەبی و دینی تاقمیٚ لە بوودابیەکانی هێند. (پالی)
پالیٚ‌بڕین: [چاوگە،ت] هاتوچۆ نە کردن؛ سەرلٚی‌نەدان؛ ئەحوال نەپرسین. (پا از کسی بریدن)
پالێدان: [چاوگە،ت] (١) بە پا لە شتێک دان. (٢) پا جوڵاندنەوە لە پا مەلەدا. (٣) ڕکێفی دووچەرخە سووڕاندن بە پا. (۴) بە ڕکێف لە تەنیشتی ئەسب کوتان. (۵) ئاسووسی پایی لێدان و با کردنە ناو تۆپ و تیوپ. (پا زدن. بەتلمبەباد پازدن)
پاڵێنان: [چاوگە،ت] (١) پانیان بە سەرشتێکدا. (پا گذاشتن) (٢) ڕاستی وتن؛ درکاندنی نهێنی و سووچ و گوناح ؛ دان پێدانان. (اعتراف)
پاڵێو: [ناوبک] ئەوەی‌کە دەپاڵێوی؛ ئامرازی پاڵاوتن؛ (پالا)
پاڵێوگا: [ناو] (١) (ب) پاڵایشگاه؛ فابریکای پاڵاوتنی پاترولٚ (نەوت) و گاز و... (ب) فابریکای پاڵاوتن و جیاکردنەوەی ماکگەلیٚ کە لە نەوت بەدەستدیٚ. (پالایشگاه‌نفت)(٢)جێگەی پاڵاوتن. (جای-پالایش)
پامالٚ: [ئاوەڵناو] خستنە ژێر پیٚ؛ پێشێل؛ پایەماڵ؛ لە ژێر پیٚدا وردکردن؛ پتیوار. (پامال)
پامناچیٚ: (ب) قەت ناچم؛ هەرگیز ناچم؛ پای تیٚ نانێم. (پا نمی گذارم)
پامۆرە: [ناو] (١) پاماو؛ لووسکردنی گەچ لە گەچکاریدا بە قوماش یالۆکەی‌تەڕ(صافکردن گچ با پنبەتر) (٢) پاموورە؛ پێموورە؛ پاوانە لە مووروویی هۆنراوە. (زینتمچ پا)
پاموزە: [ناو] پامز؛ حەقەپیلاو. (حق القدم)
پاموورە جوانیٚ: گورانییەکی‌کۆنە کە بەرێز میسباح دیوان، (ئەدب) بەشێعری (نوسرەتیٚ-جوانیٚ) دای ناوە و بۆی هەیە کەسانێکی‌دی کە مەبەستیان نوسرەت نەبوە کردوویانە بە پاموورە جوانیٚ چونکا هەردوو یەک (مێلۆدی) و یەک (ئاهەنگ) و گۆرانین. (اسم ترانەای

است)
پامەس: [ناو] وتار؛ گوفتار؛ نوسـراوەی وتـار. (مقاله)
پا مەنبەری: [ناو](١) لاواندنەوەی مـردوو لـە بواری قسەی ئاخونددا لەلایەن دانیشـتوانی دەوری مەنبەرەوە. (٢) (ب) وتەی کـەسـێک بە شێاو زانین و سەلماندنی بـە خـەڵکـیتـر بەوتنی بـەڵـی و ئـەری یـا قسـە و کـەلام هاویشتن لە بواری قسەکەدا. (پا منبری)
پامەنقەڵی: [ناو] جۆرێک ئاوازی ئێرانی لـە ڕا بووردوودا تایبەت بوو بـە ئـەسـرار کێشـانی دەوری مەنقەڵ کـە لـەبـواری هونـەرییـەوە بایەخێکی ئەو تۆی نەبوو، بەڵام بەشێعرەکانی زیاتر بایەخ دەدرا. (پامنقلی)
پاناف: [ئاوەڵناو] پانتاو؛ پاناو؛ زەوینی تەخـت؛ دەشتایی. (میدان؛ پهنایی زمین)
پا نان بەجەرگدا: (ب)زاتکـردن؛ نـەترسـان؛ وێـران؛ خـۆ خسـتنە مـەترسـی و خـەتـەر. (پارویجگرگذاشتن)
پا نانە جێپا: (١) کەسێککردن بە نموونە بۆ ژیان و حەول دان بۆ ئەوەی وەک ئەو ژیـان بەرنە سەر و جێگای ئـەو پـڕ بکـەنـەوە. (پـا جـای پـای کسـی گذاشـتن) (٢) لاسـایی کردنەوە؛ دەمەلاسکیکردن و وەک کەسێک خۆنیشاندن. (تقلید در آوردن)
پا نانەناو: چوونەناو؛ چوونە تێوی؛ پامنـاوەتـە حەفتا ساڵ. (پا گذاشتن)
پاناوک: [ناو] ئەو جێگا کە چۆم پان و تەنـک دەبێتـەوە؛ تـەنکـاو؛ زیـاتر بـۆ بـواریچـۆم دەوتری.(گدار)
پانبوونەوە: [چاوگە،ت] (١) خۆ پانکردنەوە و خەوتن لە عەرزدا. (٢) خۆ شلکردنی مێوینە بۆ جووتبوون و خۆ پاڵخستن.(پهن شدن)
پـانتومیم: [نـاو] لاڵبـازی؛ نیشـاندان و گێڕانەوەی مەبەستی بە جووڵانەوی هـەمـوو ئـازای لـەش جگـە لـە زبـان جـار و بـار مۆسیقایشی لەگەلدایە. (پانتومیم)
پانجـاڕی: [نـاو] پانجـاڕچن؛ گیـاچن؛ گیـای خواردەمەنی هەڵکەن. (سبزی جمع کن)
پانچ: اند؛ فد: [ناو] ئامرازی کە ئاگاداری دەدا بەکەرەستەگەلی کارەبایی و کامپیوتێری، بـە کونکونکردنی شریتی کاغەزگەلێک.(پانچ)
پاندا: فرد؛ فد؛ اند: [ناو]گیانلـەبـەرێکـی ورچ ئاسای چکۆلەیە زیاتر بـە ڕەنگـی بـەلـەکـی سپی و ڕەش، دەوری چاویشی ڕەشە. (پاندا)
پانک: [ناو] مەڵاشوو؛ مەڵاشک. (سقف دهان)
پانک: اند؛ فد: [ناو] تاقمی لە لاوەکانی ڕۆژ ئاوایی کە دژ بە بیر و باوەڕی کۆمـەڵگایـان. (پانک)
+ پانکە: [نـاو] جووجـە؛ غـەریـب سـنجان؛ تەختە پیتی.>پەنکە. (ساس)
پانکی: [ناو] شوێگرانی پانـک؛ کـەسـانیکـە وەک پانک لیباس لە بـەر دەکـەن و سـەر و قژیان بە شێوەی ئەوان دە ڕازێننەوە. (پانکی)
پانگ: [ناو] قـولانج؛ درێژایـی بـە ئانـدازەی کردنەوەی قامکی گەورە و شـادە. لـە بسـت کەمتر. (باز)
پانگولەن: [ناو] مروچە خۆر و میلوورە خۆر، گیانلەبەرێکە بەقەد ڕێوییێک دەبـی و لـووتی وەک (بابلیسـۆک)خورتـوومی فیـل وایـە.

(پانگولن)
پانگهه: [ناو] پشتێر؛ هـۆڵ؛ تـەویلـە؛ گـەوڕ؛ پشتیر؛ هەمـار؛ عـەنبـاری گـەنـم و خـەلـە. (طویله؛ انبار)
پان‌وپۆڕ: [ئاوەڵناو](١) مەکانی پان و بەریـن. (مکان وسـیع) (٢)مرۆڤـی تـەژەی ناوشـان پان؛ تێک سمڕاوی قەوی‌وقوڵی ناوشان پان. (گردن گلفت؛ شانه‌پهن)
پانۆڕاما: اند؛ فد: [ناو] وشەی اینگلیـزی واتـا: دیمەن؛ جیهان‌نوما؛ بە سینەماییێک دەڵێن کە وەک (سینەڕاما) بـەچـەنـد پروژێکتـۆر فـیلم دەخاتە سەر پەردەی سینەما و وێنەکان پـان و بەرینن. (پانوراما)
پانۆڵـە: [ئـاوەڵنـاو] قـوڵ‌وپـان؛ تێکسـمڕاوی کوڵمبنە؛ قوڵە بنەی قەڵەو. (چاق و قد کوتاه)
پانومـا: [ئـاوەڵنـاو] گـۆرەوی ناسـک کـە پـا دەنوێنی وەک کایزە، لە تۆڕێکی ناسک چێ- بوو. (پانما)
پانەستە: [ناو] پێست؛ پۆس. (پوست)
پا نیان‌بـەگیانـا: (ب) زات‌کـردن؛ جورئـەت- کردن؛ خۆخستنە خەتەر. (از جان گذشتن)
پا نیانە پێش: (ب) ئامادە بوون؛ حـازر بـوون؛ پێشقەدم بوون و داخوازی بۆ کردنـی‌کـاری. (داوطلب)
پا نیانە جێپا: بـە ڕچـەی کـەسـێکا ڕۆیشـتن حەول دان بۆ گرتنەوەی جێگای‌کەسێک لـە جەماوەردا؛ (ب) لاسایی‌کردنەوە و کـەسـێک بە نموونە و ئورناگ‌کـردن. (پـا جـای پـای کسی گذاشتن)
پانیە فەڕشی:[ناو] کەوشی سەرپایی ناومـاڵ؛ دەمپایی ناوماڵ. (دمپائی مخصوص منزل)
پانیەکێش: [ناو] پاژنەکێش؛ پاژنەهـەڵکـێش؛ کوتە کانزاییێکی بچووکە لە کەوچک دەکا بۆ هـەڵکێشـانی پشـت پاژنـەی‌کـەوش. (پاشنه‌کش)
پاوانـدار: (١) ئێشـکچی‌و چـاودێری قـۆرغ و پاوان.(نگهبان‌محوطه حفاظت‌شـده)(٢)هـە- رجێگاییێک‌کە ئێشکچی بـۆ دانرابـێ. (دارای نگهبان)
پا و پا: تابەتا کەوش‌کردنە پا. (لنگه‌به‌لنگه)
پا و پاکردن: [چاوگەت] خۆ خافڵاندن؛ شک و گومان و دوودڵی‌کردن؛ ماتـڵ‌کردنـی‌کـار. (تردید و دو دلی)
پاوپووز: [ناوەت] پێ و بەلەک؛ (پاوپووز دەڵێی زێڕە پێوەنەی تێکراوە) فۆلکلۆر.(ساق پا)
پـاودان: [نـاوەت] بـارو دۆخ؛ دۆخ؛ حاڵـەت. (موقعیت)
پاوقەدەمڕەش: [ئاوەڵناو] بێ‌ودم؛ بـەدقـەدەم؛ بێ‌یومن؛ شووم؛ پـاش گوێزتنـەوەی بـووک ئـەگـەر ڕوو داوییێکـی خـراپ لـەمـاڵی زاوا بقەومێ دەڵێن بووک پاوقەدەمی ڕەشـە. (بـد قدم)
پاوند: اند؛ فد: [نـاو] (١) یـەکـەی کێشـانەی ئەمریکایی و ئورووپی بەرانبـەربـە٤٥٤ گـرام. (٢) یەکەی پارەی باوی ئینگلیز. (پاوند)
پاوەپا: لنگەکەوشی پای ڕاست لە پـای چـەپ کردن و لنگەکەوشی پای چەپ لە پای ڕاست کردن. (لنگه‌به‌لنگه)
پاوەڕا: پا بەڕێ؛ بـەڕێگـەوە؛ کـەسـێک کـە خەریکە بکەوێتە ڕێ بۆ سەفەر. (پا براه)

پا وەرمانگ: >پا بەمانگ؛
پاوەرە: [ناو] پا وەری؛ پیٚوەرە؛ دەرپیٚ؛ ئاوە لَکراس؛ پاتوٚلٚ؛ شەروالٚ؛ شوالٚ.(زیر شلوار)
پاوەرجایی:پاورجیٚیی؛ بەردەوامی؛ڕاوەستاوی.(پابرجائی)
پاوەرجیٚ: [ئاوەلٚناو] ڕاوەستاو؛ پابەرجیٚ؛ پتەو؛ قاییم؛ بەردەوام؛ پایەدار؛ پاوەجیٚ.(پابرجا)
پاوەیوٚ: [ناو] پیٚخەسوو؛ پاوەوی؛ پاخەسوو.(ینگه)
پاوێر: (١) [ئاوەلٚناو] نەترس؛ بەجورئەت. (نترس)(٢) [ناو] دوٚزینەوە و پەیداکردن و ناساندن بوٚ هەوەلٚین جار. (کشف کردن)(٣) پالٚپشت؛ لایەنگر. (تکیه‌گاه)
پا هەلٚکەوتن: [چاوگەت] (١) سەرمنگردان؛ شتیٚ وەبەر پا کەوتن؛ سەرسمدانی ئەسب؛ سەرمنگریٚ. (سکندری)(٢) (ب) هەلٚەکردن. (اشتباه‌کردن)
پای ئیمانت: توٚ ئیمانت؛ هەروەها: پای شەرافەتت، پای پیاوەتیت، پای مەردانەگیت، پای دوٚستیمان. (بەحساب ایمانت)
پایتوون: [ناو] فایتوون؛ دروشکە؛ گالیسکە. (درشکه)
پایزە: (١) ناوی بەیتیٚکی‌کوردیە. (نام آواز کردی) (٢) هەرمیوەییٚک کە درەنگ بگا. (میوه‌پاییزی) (٣)[ئاوەلٚناو] پیٚوەندیدار بەپاییزەوە. (منصوب بەپاییز)
پایزەبرا: [ناو] سەبارەتبە دەستکەوتی حاسلٚات لە کاتی پاییزدا سەرلیٚدان و پەیدا بوون؛ (ب) دوٚستی‌نانی؛ بەکەسیٚکیش دە لٚین کە درەنگ درەنگ دە بیندریٚ.(دوستی بە خاطرنفع مادی؛ کنایە از دیر ملاقات‌کردن)
پای‌زیادی داکیٚشان: [چاوگەت] (١ب) زیادەڕەوی؛ ڕووداری زیادە لەحەد. (٢) ویستی زیادە لە ئەندازە.(٣) دەست‌دانەکاریٚک کە لە وزەدا نەبیٚت.(پا از گلیم دراز کردن)
پای سیٚدارە: [ناو] (١) لە بەرپەتی سیٚدارەدا ڕاگیراو بوٚ لە سیٚدارە دان. (٢ب) بەندییٚک‌کە زوٚر بوٚی هەیە لەسیٚدارەبدریٚ. (٣) بەندییٚک‌کە مەحکوم بووە بە مەرگ و لە زینداندا ماتلٚی بەڕیٚوەبردنی حوکمە. (پای اعدام).
پای‌کەسیٚکنووسین: [چاوگەت] (ب) خەتابارکردن و تاوان خستنە سەرکەسیٚک؛ گوناحەکەی پای‌من‌نییە پای‌خوٚتە؛ خودا بە پای‌منی نەنووسیٚ. (پای کسی نوشتن)
پای من‌نییە: (١) لاقی من نییە. (٢)پای‌من-نییە (ب) پیٚوەندیی بەمنەوە نییە؛ بەحیسابی من نییە.(پای من نیست)
پای‌ویژدانت: (ب) توٚ و ویژدانت؛ بیٚمی - ویژدانت؛ تو بیت و ویژدانت؛ بیٚحی ویژدانت؛ بوٚ سویٚنددانە. (ترا وجدانت)
پایە: [ناو] (١) ستوون؛ ویستوون؛ ڕاگر؛ کوٚلٚەکە؛ (پایە))(٢) بنچینە؛ بنەڕەت؛ هیم؛ بنەما. (پایە) (٣) پاچکە؛ پایەی-کورسی:پاچکەی کورسی. (پایە) (۴) دەرەجە؛ پلەوپایە. (پایە) (۵) پیٚیە، دەست نییە. (پا است)(۶) ئەندامە ؛ ئەویش پایە؛ پاییٚکی یاریە. (پاست)
پایەبلٚیند: [ئاوەلٚناو](١) پایەبلٚن؛پایەبەرز.(٢) هەر شتیٚک خاوەندی پاچکەی‌دریٚژ بیٚت.(٣)

مەزن؛ ڕێزدار؛ خاوەن پلە و پایە.(پایەبلند؛ بلندپایە)
پایەبەرزی: [ناو] (ب) شان‌وشکۆداری؛ گەورەیی و مەزنی؛ پایەوەری. (پایەبلندی)
پایەدار: [ئاوەڵناو] (١)بنەڕەتدار؛ هەر شتێ کە پاچکەی ببێ؛ خاوەنی پلە و پایە و دەرەجە و مەقام. (پایەدار؛ مقام دار) (٢ب) ڕاوەستاو؛ بێ‌داوی؛ دەوامدار؛ بەرقەرار؛ جێگرتوو؛ بەردەوام؛ بێ‌دوایی. (پایدار)
پایەڕێژی: [ناو] (١) بناغە دانان؛ بنەڕەت دانان. (پایەریزی) (٢) داڕشتنی پایەی-دیوار(خەندەک‌داڕشتن).(پی‌ریزی.)
پای‌یاری: [ناو] هەریەک لە ئەندامانی‌یاری؛ پای‌کایە؛ هاوکایە. (پای بازی)
پاییزی: [ئاوەڵناو] سەربە پاییز؛ پێوەندیدار بە پاییزەوە؛سەرمای پاییزی، بارانی پاییزی. (پائیزی)
پت: [ناو] (١) تبل؛ تلی؛ قامک، ئەنگووس؛ کلک؛ ئەنگوست. (انگشت) (٢)[ئاوەڵناو] ژیکەڵە: خشپیلە و جوان؛ نازدار. (قشنگ کوچولو)(٣) سووری‌تۆخ؛ پل؛ شوتیەکە وەک پتی‌خوێن وایە واتا زۆر سوورە.(قرمز تیره)
+ پتپتۆک: [ئاوەڵناو] خاڵ‌ خاڵ؛ نوختە نوختە؛ پنپنۆک. (نقطه‌نقطه)
پتدان: چل‌دان. (نبض زدن)
پترووکاو: [ئاوەڵناو] پتورکاو؛ داڕزاو لە بەرکۆنی؛ پوواو؛ پرتووکیاگ. (پوده)
پتری: (١) زۆری؛ پرانی؛ زۆرتری؛ فیشتەری. (بیشتر) (٢)بتری؛ خراپهێنان لە یاری و قوماردا. (بطر آوردن) پتک: [ناو] (١)پت؛ قامک؛ تبل؛ تل؛ کلک. (انگشت) (٢) شەمچە؛ شقارتە؛ گۆگرد. (کبریت)
پتکۆ: [ئاوەڵناو] خشپیلانە؛ جوان؛ ناتلەنگ-زراوی ژیکەڵە. (کمر باریک و قشنگ)
پتکە: [ناو] پرتکە؛ پترۆکە. (تکه)
پتوپیازگ: [ناو،ت] بوخچە؛ پیاسکە؛ پرێسکە. (بقچه)
پتوورکاو: [ئاوەڵناو] پترووکاو؛ پوواو؛ داڕزاو؛ زۆرکۆن و دافەتراو. (پوده)
پتوون: [ئاوەڵناو] تەواو؛ یەکجێ؛ «گۆڤاری‌مهاباد ژ١١٢» (یکلی)
پتە: [ناو] (١) پللە؛ چەقەنە. (بشکن)(٢) پتەلێدان؛ چەقەنەلێدان. (بشکن زدن)(٣) پلتۆک؛ پەلەپیتکە. (تلنگر)
پتیوار:[ئاوەڵناو]پامال؛ تەفروتوونا؛کاول.(پایمال)
پچ: چک؛ تۆز؛کەمۆکە. (کمی.اندکی)
پچپچ: (١) هەویرەکەم پچپچیە واتا هەویرەکەم ترشاوە و زۆر هەڵاتووە. (ور آمدن زیاد خمیر) (٢) سرتەسرت. پچ پچ. (پچ پچ)
پچڕانە وە: (١)دووبارەپچڕان. (بازپارە شدن) (٢) پچڕان؛ تەزبێحەکەمت پچڕانەوە واتا پچڕاندت. (قطع شدن)
پچڕاوە: (١) [ڕابوردووی دووری پچڕان] لە-مێژە پچڕاوەتەوە (قبلاً پارەشدە)(٢) پچریاو؛ کۆن بووگە و پچڕاوە: (پچڕاو، پچڕیاگ)(٣)دیسان پچڕایەوە.(پارەشدە است؛پارەشد؛ پارەشدە)
+ پچڕپچڕ: (ب) لەت‌کردن وڕفاندن هەرکەس بۆ خۆی؛ کەس‌لەکەس؛ بڕفێن

بڕفێن. هەرکەس فریا کەوت بەشی خۆی پچڕی. (معادل بخور بخور)
+ پچڕینەوە: [چاوگەت](١) پچڕانەوە. (پارەشدن)(٢)(ب)کێشانەوەی ماڵ و پارە لەکەسێک ؛وەک: ڕفاندنیان دەس کەوتنی شتێ. (کنایی، سرکیسه کردن)
پچۆز: (١) خاترخازی؛ بەدۆعایی؛ خودا حافیزی. (خداحافظی) (٢) ژنی پەست و بێئابڕوو. (زن بی شرم)
پچووکاهی: [ناوبەرهەمی‌چاوگە] چکۆلەیی؛ چووکی؛ منداڵی؛ بچووکی. (کوچکی)
+ پچووککردنەوە: [چاوگەت] (ب) سووک و چرووک کردن‌لەلای‌خەڵک بەڕوو شکێنی‌یا بایەخ پێنەدان وپوێتەپینەدان؛ پیپەستکردن(چکۆلەکردنەوە) (کوچک کردن)
پچەڕان: پچکڕان؛ پچڕان. پسان. پڕچیان. (پارەشدن)
پچەڕاندن: [چاوگەت]پساندن؛ چڕاندن؛ پچڕاندن؛ پچکڕاندن.(پارەکردن)
پچەڕپچەڕ: (١) پچڕ پچڕ؛ تیکەتیکە؛ کوت کوت. (پارەپارە)(٢) بڕفێن بڕفێن. (ب) کەس‌لەکەس؛ هەرکەس بۆ خۆ ڕفاندن. (معادل بخور بخور)
پچێ: (١) بڕوا؛ بچە. (برود) (٢) کەمێ؛ چکێ؛ تۆزێ. (کمی)
+ پچین:(١)[داهاتی(چوون)بۆکۆ]؛بڕۆین. (برویم)(٢)[چاوگەت] تێهەڵدان؛شەق لێدان. (تیپا زدن)
پچێن: [ناوبکـ]وەشێن؛ کەسێ‌کە توو دەچێنێ‌:توو وەشێن. (پاشنده)
پخپخ:(١)[ناو]هەلگلۆفین و ختیلکەدانی منداڵان.(غلغلک)(٢)بۆ دەنگدانی‌ئاژاڵ. (پخ پخ)(٣) هێما بۆ سەربڕین. (پخ پخ)پخوهۆڕ: [دەنگەناو]پرخەی زۆر بەهێز؛ پرخوهۆڕ. (خرناسەبلند و زیاد)
پخەپخ: [ناوت] پرخەپرخ. (خرناسەزیاد)
پخین: [چاوگە] پرخاندن. (خرناسەکشیدن)
پدی: [ناو]پدوو.پدۆ.پووک.گۆشتی‌بن‌ددان. (لثه)
+ پڕ: [ئاوەڵناو] دژی تەنک؛ تووی زۆر بەزەویداکردن؛ چڕ؛ چنارەکان زۆر پڕن: زۆر لەپاڵ یەکدان. (تنگ هم)
پڕئێش: زۆر بەئازار. (دردناک)
پڕاکریت: [ناو] هەموو زمانەکۆنەکانی هێند جگە لە سانسکریت. (پراکریت)
پڕانی: گشتی؛ زۆری؛ بەپڕانی: بەگشتی؛ بەتەواوی. (تمامی)
پڕاو: [ئاوەڵناو] (١)پڕئاو؛ چۆمێ‌کە ئاوی زۆر بێ. (پر آب) (٢) ئاودار. (آبدار)
پڕبوون: [چاوگەت](١) لیپاولیپ بوون؛ تەژی بوون. (٢) بڵاو بوونەوەی قسە لە شاردا. داکەوتنی‌قسە پڕبەشار.(پر شدن)
+ پڕبوونەوە: [چاوگەت] وەک: تۆز و خۆڵ چوونەچاو؛ چاڵ پڕبوونەوە. (چیزی‌درچشم‌افتادن)پرشدن
+ پڕبەپڕ: [ئاوەڵناو+ بەند] بەاندازە بوون؛ بەقەد؛ نە زیاد نەکەم؛ ئەو پێچە پڕبەپڕی مۆرەکەیە: (تواو بەئەندازەیەتی) : تەواو فیتی خۆیەتی؛ (کیپ: فیت؛ بەاندازه بودن)
پڕبەپێست: بەئەندازە؛ تەواو پڕبەپڕ.(بەاندازە))

+ پڕپیاکردن: [چاوگە،ت] قەپ گرتنی سەگ؛ نچیرگرتنی سپلۆت. (گاز گرفتن سگ)
پڕپێچ: [ئاوەڵناو] جادەکە پڕپێچ و پلووچە؛ پڕپێچ و قەمچ. (ب) مرۆڤی فێڵبازی ناڕاست. (پرپیچ؛ کنایەاز آدم حیلەباز)
پرتاندن: [چاوگە،ت] لە ژێر لێوەوە بۆڵاندن. (غرولند)
پڕتاندن: [چاوگە،ت]پەڕتاندن؛پەڕتاوتن؛ قرتاندن؛ دڕاندن.(قطع کردن ؛ پارەکردن)
پرته : [ناو] (١) پرته و بۆڵە.(٢)پرتک؛ کوتی چکۆلە؛ پرتک. (غرولند؛ تکه)
پڕتەم: تەمی زۆر؛ مژی چڕ. (مەغلیظ)
پرچەکوڵ: [ناو]گۆیژەکێوی؛ گۆیژەکەژی؛ بلچەکێفی. (دژی شەکەرمز و بەردی گورچیلە)یە. (زالزالک کوهی)
پڕخۆر: [ئاوەڵناو] (ف.مشه)خۆرا؛زۆرخۆر. (پر خور)
پڕخۆری: [ناو،ت](١) زۆرخۆری(٢) نەخۆشینی ئاژاڵ کەزاوریان دەماسێ؛ ئاوردەڵ؛ کوڵەش؛ زاڵە ماسە؛ ئاو دور دڵ؛ ماختە؛ (مرض کیسەصفرای حیوانات)
+ پرخە: هێمایە بۆ خەو لێکەوتن وخەوی خۆش؛ (گیانە لە پرخەی‌خەوی‌خاومدا، (پێ-بنێ‌بەسەر هەردوو چاومدا) لەپرخەی خەودایە:لەخەونێکی‌گراندایە. (کنایەاز خواب رفتن)
پڕخەتەر: [ئاوەڵناو] پڕمەترسی؛ بڤە. (پر خطر)
+ پڕدان: (١)پڕپێداکردن؛ لە پڕگرتن. (گرفتن) (٢) [ئاوەڵناو] گەنمە کە پڕدانە؛ دانی‌زۆرە. (پردانە)
پڕدڵ: [ئاوەڵناو] ئازا؛ مێرخاس؛ جوامێر؛ بەزات؛ نەترس؛ بەجورئەت. (پردل)
پردۆکە: [ناو] (١) پردەڵە؛ پردی چکۆلە. (پل کوچک) (٢) دوو تەختە دارە لە کەرەستەی جەنجەڕدا.(دو قطعەچوب خرمنکوب)
پردوو: [ناو] پەردوو؛ کورتەدارەکانی بەینی دەستەک و هەڵاش لە سەربانی خانوودا. (پردوو)
پڕدووخیاگ: [ئاوەڵناو] هەڵپرووزاو؛ هەڵپرووزیاگ؛ (پشم و موی سوختە)
پڕدووخیان: [چاوگە] هە ڵپرووزان .(سوختن-پشم و مو)
پردەباز: [ناو] پردی پیداپۆیشتن؛ بەردەباز؛ چەند بەرد کە لەناو تەنکاوی ئاودا بەرێز دادەنرێ بۆ پا نانەسەر و پەڕینەوە. (پل.از روی سنگ پریدن ورفتن بەطرف دیگر آب یارودخانە)
+پردەڵە:>پردۆکە.(پل‌کوچک)
پردی ئاسنی: [ناو،ت] پردی چێبوو لە ئاسن؛ هەر وەها پردی خشتی، پردی بەردین، پردی دارین. (پل آهنی)
پردی پیادەڕەو: پردی تایبەت بە پەڕینەوەی پیادە. (پل عابر پیادە)
پردی پشتسەر شکاندن: (ب) هومێدی گەڕانەوە بڕین. (ب) پێوەندی لەگەڵ ڕابووردوودا قرتاندن؛ ڕێگای گەڕانەوە تێکدان. (پل را پشت سر خراب کردن)
پردی تەنافی: [ناو] پردی هەڵواسراو؛ پردی-کە بەتەناف یا بەکابل (چەند رشتەسیمی

بادراو) کێشرابێ و ناوەکەی تەختە پۆش کرابێ زیاتر بۆ سەرچۆمی بێبوار. (پل آویزان‌طنابی)
پردی قەتار: [ناو،ت] پردی تایبەت‌بەقەتار کە هێلی ئاسنی بە سەردا کێشراوە بۆ ڕابووردنی قەتار.(پل قطار) پردی‌کەوانی: [ناو] پردی‌کە هیلالی و کووڕ دروستکرابێ. (پل قوسی)
پردی هەوایی: [ناو] (١ب) هات‌وچۆی فڕۆکە لە بەین دوو شوێندا.(٢) پردی‌بەرز لە سەرجادە بۆ پەڕینەوە. (پل هوایی)
پڕڕوو: [ئاوەڵناو] ڕوودار؛ ڕووهەڵماڵراو؛ بێشەرم؛ ڕیلاس. (پررو)
پڕڕوویی: [ناوبەرهەمی‌چاوگە] ڕووداری؛ بێشەرمی؛ ساوازی؛ سەوازەکریاوەیی؛ بێ-حەیایی؛ ڕوو هەڵماڵراوی. (پررویی)
پڕڕەنگ: [ئاوەڵناو] ڕەنگی‌تۆخ؛ ڕەنگی‌خەس‌وخۆڵ وەک: چای پڕڕەنگ؛ (ب) ڕەنگی دژی ئاچخ. (پررنگ)
پرزۆڵە: [ناو] پرزۆڵە؛ پرپۆڵە. (زواله)
پرزە: نەفەس؛ تاقەت؛ فورسەت؛ بڕست.هێز؛ تین؛ هەست؛ پرزەی‌بڕیم: لەهێزی خستم. (توان؛ فرصت)
پرزمبڕین: [چاوگە،ت] دەسەوسانکردن؛ بەیدەسکردن؛ هیچ بۆ نەهێشتنەوە؛ ماڵ-وێرانکردن؛ بڕستلێبڕین؛ لەتوانا خستن. (توان بریدن)
پرزەکورت: [ئاوەڵناو] بێهن‌تەنگ؛ بێ‌تاقەت و توانا. (ناشکیبا)
پڕژ: [ناو] پەڕ؛ لقی ورد و باریکی دار؛ پڕژوباڵ واتا پەڕوباڵ. (پر؛ ساقەنازک بالای درخت)
پڕژوبڵاو: [ئاوەڵناو] پرشوبڵاو؛ پەخش و بڵاو.(پخش‌وپلا)
پڕژە: [ناو] (١) پڕشە؛ پرشە؛ وردەی هەر شت کەبپرشێ و بڵاو بێتەوە. (٢) پڕشکە؛ وەک پڕشکەی ئاو؛ پڕشکەی خومپارە؛ پڕشکەی ئاور. (پشنگ؛ ترکش)
پرسان پرسان: [بەند] بە پرس‌کردن لەم و لەو. (پرسان پرسان)
پرس‌پێکراو: پرس‌لێکراوە؛ پرس و ڕا لێ-خوازراو؛ (ب) ئیجازە لیوەرگیراو. (پرسش از او شده)
پرس پێکردن: [چاوگە،ت] بیروڕا لێخواستن. (ب) ئیجازەخواستن؛ بێ‌پرسی باوکم شوو ناکەم. (عقیدمو اجازەخواستن ازکسی)
پرسکار:[ناو،بک]پرسکەر؛پرسیار(پرسنده)
پرس‌کردن: [چاوگە،ت] پرسکرن؛پرسین. (پرسیدن)> پرسیار
پرسکەر: [ناو،بک] پرسکار؛ پرسیار؛ پرس-دەکا و دەپرسێ. (پرسنده)
پرسوجۆ: [ناو،ت] پرسین و گەڕان لە مەبەست؛پرسین و جۆیابوون.(پرس‌وجو)
پرس‌وڕا: [ناو،ت] پرسکردن و ڕا و بۆچوونی پرسلێکراو زانین؛ پرس و مەسڵەحەت؛ ئاقیدە و ڕا لە بارەی کارێکەوە پرسین؛ پرسین و ڕێی چارە ویستن لە کەسێ. (مشورت؛ عقیدە ورای خواستن)
پرسەخەسوو: [ناو] (ب) ئەحواڵپرسی نە بەڕاستی؛ لێپرسینی سەرزارەکی. (احوال پرسی سرسری)
پرسەدار: [ئاوەڵناو]عازیەتبار؛ مردوو لێ‌مردوو؛

عەزادار؛ سەرەخۆشیدار. (عزادار)
پرسەک: نیشانەی پرس لەپاش ڕستەدادادە-نرێت وەک(؟) (علامت سوال)
پرسەکەر:[ناو،بک]کەسانێکە دەچن بۆ سەرەخۆشی. (کسانیکەبەعزاداریمیروند)
پرسی: (١)[پاشگر] ڕەوتی پرسین؛ ئەحواڵپرسی، جواوپرسی. (٢) پرسیکرد؛ [ڕابووردووی پرسین]. (پرسید)
+ پرسیار: [ناوبک] پرسکار؛ پرسکەر. (سوال کننده) .(بەڵام بە هەڵە بە پرس دەوترێ پرسیار، پرسیار واتا کەسێک‌کە پرس دەکات وەک جووتیار، کڕیار .
پرسیارپێچ: کاری‌کەسێک کە بە پرس‌کردنی جۆراوجۆر بە تایبەت لە کاتی بازجۆیی پۆلیسدا سەرلە گومانلێکراو دەشێوێنێ؛ بە پرس لێکردنی زۆر، تەنگ پێ‌هەڵچنین و زۆر بۆ هێنان؛ حاڵەتی کەسێک‌کە کەوتووەتە بەر تەوژمی پرس‌لێکردنی پرسکەر. (سوال پیچ)
پرسیارۆکێ: بەپرس؛ زۆر پرسکەر؛ کەسێ کە زۆر پرس دەکا. (خیلی سوال کننده)
پرسیاری: [ناوبەرهەمی‌چاوگە]ڕستەی پرسینەوە لەلایەن پرسیارەوە؛ وەرەقەی پرسیاری: وەرەقەی ئەزموون وەرگرتن بەپرس‌کردن. (پرسشی)
پڕشان: [چاوگە] پڕژان. (پاشیدن)
پڕشاندن: [چاوگەت] پڕژاندن. (پاشیدن)
پڕشکە: < پڕژە؛ پڕشە؛ پرشە.
پڕشەپڕش: [ناوت] پڕشەی لە سەریەک. (پاشیدن پشت سرهم)
پڕشە لێکەوتن: [چاوگە،ت] (١) تراو بە کەسێکا پڕژان؛کەوتنە بەر پڕشکە. (با آب تر شدن) (٢) (ب) تاوان و خراپەی کەسێ داوێنگیر بوون؛ بەدناو بوون بە هۆی کەسێکی دیکەوە. (بدنام شدن)
پڕشەنگ: (١) زۆر شۆخ و شەنگ.(خیلی قشنگ) (٢) چریسکە؛ پزیسک؛ پڕشنگ؛ پزوسک؛ پزووسکە. پڕشە. (شراره)(٣) پڕشنگ؛ تیرۆژ؛ تیشکی ڕۆژ. (تابش آفتاب)
پڕشێنەر: [ناو،بک] پڕژێنەر. (پاشنده)
پرق: تریقە؛ قاقا؛ پرقەی پێکەنین: تریقەی پێکەنین. (قهقهه)
پڕقوورەت: [ئاوەڵناو] بەهێز؛ بەقووەت؛ زۆردار. (پرقدرت)
پرقین:(١) لە تریقە و قاقای پێکەنین‌دان. (قاەقاەخندیدن) (٢) قرقێنە. (آروغ)
پرک: (١) پردی چکۆلە؛ پردۆکە؛ پردەڵە. (پل کوچک)(٢) خڵتە؛ تڵتە. (درد)
پرکاندن: [چاوگە،ت] تروکاندنی چاو. (پلک زدن)
+ پڕکردن: (١[چاوگە،ت]) لیپاو لیپ کردن؛ تەژی کردن. (٢) پڕکردنی ددانی هەڵۆڵ.(٣) قاوداخستن؛ قوو داخستن لە ناو شاردا، شارەکەی پڕکردووە لە باسی من و تۆ.(٤) بە قسە هەڵفریواندن و قسە بۆکردن و هاندان بۆکاری؛ پڕیان کردوەتەوە. (٥) نەوارێکی پڕکردەوە: شریتێکی پڕکردوەتەوە .(پرکردن)
پڕکردنەوە: [چاوگە،ت](١) داگرتنەوەی تفەنگی ڕەشۆکی. (پر کردن) (٢) پڕکردنەوەی چاڵ و چۆڵ. (پر کردن)(٣)

دووبارەپڕکردنی دەفر و هەر شتی خاڵی. (دوباره پر کردن) (۴)لاپەڕەیێکی پڕ کردوە-تەوە. (پرکردن) (۵) هەڵفریواندن و دنەدان و هاندان بەقسە و ئامۆژگاری بارودۆخ ڕەخسا-ندن بۆ ئەنجامی کاریٚ.(تیرکردن) (۶) ددان پڕکردنەوە؛ (۷)شارژکردنی باتری؛(دندان-پرکردن.شارژکردن باطری)[۸] وەڵام نووسینەوەی پرسنامە. (پرکردن پسشنامه)
پرکە: [دەنگەناو] تریقە؛ پریقە؛ قاقا. (قهقهه)
پرکەردەی: [چاوگە،ت] پەڕکەردەی؛ تەپنای؛ پڕکردن. (پرکردن)
پڕکێش: [ئاوەڵناو] زاتدار؛ ئازا؛ پڕڕوو. (پررو)
+ پڕکێشی: [بەرهەمی‌چاوگە] زاتکردن؛ لە ڕوو هەڵاتن؛ جورئەت‌کردن؛ جەسارەت‌کردن؛ پڕکێشیم نەکرد بێمە خزمەتت:جەسارەتم نە-کرد بیمە خزمەتت. (جسارت)
پرمانن:[چاوگە،ت]پرماندن.(صدای بینی اسب)
پرماندن: [چاوگە،ت] دەنگی لووتی چارەویٚ و یەکسمی تر. (صدای بینی اسب و استر)
پرمایە: فد: [ئاوەڵناو] (۱) مایەدار؛ خەسوخۆڵ؛ چاییەکە مایەدارە واتا زۆر پڕ ڕەنگە؛ (مایەدار) (۲) (ب) بە کەسێکی زانا و ئاگا دەڵێن؛ مێشک پڕ؛ باسەواد و زانا. (پرمایە) (۳) (ب) دارا و پووڵدار. (پولدار)
پڕموهۆڕ: [ناو،ت] (۱) پرمەپرمی زۆری لووتی ئەسپ. (صدای بینی اسب). (۲) لە پرمەی گریان دان و بە تەوژم گریان. (زیر گریەزدن)> پرمەپرم
+ پرمە: [دەنگەناو] (۱) دەنگی بە تەوژمی گریان. (صدای گریەو شیون) (۲) دەنگی لووتی چارەوەی و هێستر. (صدای بینی اسب و استر) (۳) تریقە؛ پریقە. (قهقهه)
پرمەپرم: [دەنگەناو] پڕموهۆڕ؛ دەنگی پەیتا پەیتای پرماندن. (صدای پیاپی بینی اسب)
پرمەی‌گریان: [ناو] بەتەوژم و نەهێم گریان. (زیر گریەزدن)
پرمین: [چاوگە دەنگەناو](۱) پرمان؛ پرماندن؛ دەنگی لووتی ئەسپ. (صدای بینی اسب) (۲) دەنگی گریانی بەرز و لە ناکاو. (زیرگریەزدن)
پرنا: [ناو] قاش؛ بە قاش بڕراو. (قاچ)
پرنۆ: [ناو] بەڵگە؛ دەلیل؛ سەنەد. (برهان)
پرنە: [ئاوەڵناو] پرپیاکەر؛ گورجوگۆڵ و ئازا. (چابک)
پرۆ: فرد؛ فد: [ناو] پمنرۆڤ؛ (پێکەوە چە-سپاندنی‌قوماشی براوی جلوبەرگ بەسنجاخ یا کۆک(تەقەڵی درشت) بوئەندازە گرتنی لیباس لەخەیاتیدا.(پرو)
+ پرواندن: [چاوگە،ت] (ب)وردکردن؛بۆت هەڵسم دەت پروێنم. (خردکردن)
پرووپاتاڵ: [ناو،ت](۱) کەرەستە و ئەسپابی بێ نرخ و بیٚ بایەخ. (آت و آشغال)
+ پرووپووچ: [ناو،ت] بەهیچ‌کردن؛ پارە کەی-لە دووڕۆژدا پرووپووچ‌کرد و تەواوی‌کرد.(برباد دادن و ازبین بردن دارایی)
پرووپووش: [ناو،ت] پلووپووش؛ چیلکە و چەوێڵ؛ هەژگەل؛ پووشوپلاش. (ساقەهای قطع‌شدە باریک و خشکیدە درخت وگیاه)
پرووپیتاڵ: [ناو،ت] شتومەکی ژنان؛ خرتە و

پرته؛ شڕوشیتاڵ؛ جل‌وبەرگی شڕ. (آت و آشغال؛ وسایل زنانەو لباس فرسودە)
پڕوتستان: فرد؛ فد؛ اند: [ناو] مەزهەب و شوێگرانی مەزهەبی پڕوتستان، لقێ لە دینی مەسیحییەت. (پروتستان)
پڕۆتێز: [ناو] (کۆزی پزشکییە)کاری دانانەجێی ئەندامگەلی لەش وەک دەستێ ددانی دەستکرد. (پروتز)
پڕۆزە: [ناو] پەخ شان(نش)
پڕۆستات: [ناو] لوو یا گرۆڤەرێکی کەلە قەندی ئاسای چکۆلەیە لە ژێر میزەڵدانی مرۆڤدا. (پروستات)
پڕۆفسۆر: فد؛فرد؛اند: [ناو] لێزان؛ مرۆڤی زانا و بلیمەت؛ باڵاتر لە دەرەجەی دوکتۆرا لە بواری زانستییەوە. (پروفسور)
پڕۆڤانس: [ناو] زمانی تاقمێ لە خەڵکی فەڕانسە، نیشتەجێی پرۆڤانس. (پرووانس)
پڕۆڤە: [ناو] تەمرین؛ مەشق؛ ڕاهێنان. (تمرین).
پڕۆگرام: اند؛ فد: [ناو] بەرنامە؛ ڕێنامە؛ پێڕەو؛ ڕیچ؛ پێڕەو بۆ جێبەجێکردنی کارێ. (برنامە) لەزمانی کوردیدا جێکەوتووە.
پڕۆم: [ناو] لووتکەی چیا؛ لووتکە. (قلە)
پڕۆناف: [ناو] جێناو؛ پیتێکە هێمایە بۆ ناو. (ضمیر دستوری)
پڕۆنێو: [ناو] جێناو؛ پڕۆناو؛ پڕۆناف؛ پیتێ کە هێمایە بۆ ناو؛(ضمیر دستوری) پڕووزکاندن: [چاوگە،ت] پڕووسکاندن؛ پڕووسقاندن؛ بچڕاندن؛ پچکڕاندن؛ قرتاندن؛ لەتکردن. (قطع کردن)

پڕووزە: [ناو] وردەسووتاوی کاغەز و موو. (خاکستر ریزکاغذ و مو)
پڕووزە بابردن: (ب) بوون بە قەقنەس؛ سووتان؛ ئاور تێبەربوون و بوون بە سووتوو. (آتش گرفتن و خاکستر بە هواررفتن)
پڕووزیاگ: [ئاوەڵناو] هەڵپڕووزاو.(مانند موی سوختە شدە)
+ پڕووسقان: [چاوگە] بڕووسقان بچڕان؛ قرتان؛ (گیاکە بەڕیشەوەدەر نەهات لە دەستم دا هەڵپڕووسقا: قرتا؛(قطع‌شدن) هەڵپڕووسقان: هەڵپچڕان؛ شیر و دۆکولیو بڕووسقان: بڕیان. (حالت بریدن شیر)
+ پڕووسقیان: [چاوگە](۱) بڕوسقان؛ بڕیانی شیر و دۆکولیو؛ خراپبوونی شیر و دۆکولیو؛ (بریدن شیر) (۲) پچڕیان؛ قرتیان؛ قرتان؛ بڕیان؛ لەتبوون؛کەرتبوون.(قطع شدن) (۳) ڕەنگی ڕوخسار پەڕین. (رنگ باختن)
پڕووش: [ناو] پورز؛ زۆپی سەرتەختە وەک وردە تۆڵاش؛ پرزۆڵ؛ کوڵک و مووی سەر قوماش؛ کەمواکەم پروشی هەڵداوە. (پرز)
پڕووکان: [چاوگە](۱) پسانی گیانداران بە هۆی هیلاکی زۆرەوە. (مردن از خستگی) (۲) مردن بە هۆی گەرمای زۆرەوە. (هلاک-شدن از گرما)
پڕووکاندن: [چاوگە،ت] وەک تروکاندنی-چاو(پلکزدن)
پڕووکاندن:[چاوگە،ت]کوشتن بەماندوو کردنی زۆر یان گەرمای زۆر؛ پساندن؛(کشتن با خستگی و گرما)
پرووکە: [ناو] ترووکە؛ پرووشە؛ بەفر بارین بە

دەنکی ورد وئارام.(بارش برف آرام و ریز)
پڕوەش: [ئاوەڵناو] زۆرخۆش؛ خۆشبەز؛ خۆشڕەو؛ بەڕەوت؛ ئەسپی پڕوەش:ئەسپی تالیم دراوی بەکار. (خوش.خوش قدم)
پڕەمله: [ناو] جۆرێک ملوانکەی تەنگ و پڕ بەمل و چەسپیمل. (نوعی گردنبند تنگ)
پڕهەنگ: [ناو] پەڕهەنگ؛ وشەدان. (لغتنامه)
پڕی: تەژێتی؛ حاڵەتی پڕبوون. (پری)
پڕیانکردگەسەو: (۱)ئەوان ددانیان کولۆر بوو پڕیانکردووەتەوە؛ ئەوان چاڵە خاڵیە کەیان پڕکردگەسەو. (پر کردەاند) (۲) هانیان داوە؛ فێریان کردوە؛ بەڕاست یا درۆ مێشکیان پڕکردوەتەوە کە کاریٚ بکا؛ پڕیان کردوەتەوە. >پڕکردنەوە.(پرش کردەاند)
+ پڕێزە: (۱) پەرێز؛ زەوییێک کە دوروابێتەوە(دوورابێتەوە)و دەغل و گیای تێدا نەمابیٚ؛ جاڕەگەنم و جۆ. (مزرعەدرو شده)(۲) ڕەبەت؛ حەشارگە. (کمین) (۳) بەدزە چوون بۆ نچیر. (پاورچین نزدیک شدن بەشکار)
پڕێس: فرد؛ اند؛ فد: [ناو] (۱) مەنگەنە؛ ئامرازی گووشینە پاڵیٚ یەک بەگوشاری زۆر. (پرس) (۲) جۆرێک هاڵتێر ڕلێدان (بە- رزکردنەوە) بیٚ هەڵخستنەوە،لە ڕابووردوودا؛ یا پڕێسی سەرسینگ. (پرس)
پڕیسکە: [ناو] نەردیوان. (نردبان)
پڕیقوهۆڕ: [دەنگەناوەت] پڕقوهۆڕ؛ تریقوهۆڕ؛ پڕیقوهووڕ؛ پریکەپریک؛ پڕیکوهۆڕ؛ پێکەنین بە دەنگی بەرز و حیلکەحیلک؛ لەقاقای پێکەنین دان. (قاەقاەخندیدن)
پڕیمووس: [ناو] پەڕەمێز؛ جۆرێک چرای ئاشپەزیە. (پریموس)
پرینت: اند؛ فد: [ناو] چاپ؛ لەچاپدراو. (ب)کاری چاپکردن بە ئامێری پرینتێر. (پرینت)
پرینتر:اند؛ فد: [ناوبک]چاپگەر؛ کەرەستەی چاپ. (چاپگر؛پرینتر) لە زمانی کوردیدا جیٚ- کەوتووە.
پرینگان: [چاوگە] سڵەمین؛ ترسان؛ پارێزکردن و نزیک نەکەوتن. (ترسیدن و دوری کردن)
پرینگاندنەوە: [چاوگە،ت] داچڵەکاندن؛ ترساندن؛ سڵەماندنەوە و ترساندن و ڕادانەدوواوە. (ترسانیدن)
پرینگانەوە: [چاوگە،ت] سڵەمینەوە؛ کۆکردن؛ مەترسیکردن؛ هەڵبەزینەوە لەترسان؛ داچڵەکان؛ سڵکردن. (ب) خۆ لە قەرەنەدان؛ دووری لیٚ کردن.(جاخوردن. ترسیدن و نزدیک نشدن)
(پ.ز):کورتکراوەی وشەی (پێش لە زایینی) حەزرەتی عیسا مەسیح. (قبل از میلاد. ق. م)
پز: (۱) منداڵیٚ لەتوڵداندا؛ ئاولەمە؛ ئاوەلمە(جنین) (۲) بڵیند؛ گەورە؛ بەرز. (بلند) (۳) دومەڵیٚ؛ برین (دمل؛ زخم) (۴)پس؛ کوڕ؛ پزمام :پسمام: کوڕمام.(پسر)
پزپزۆک: جگەرە؛ سیغار؛ سگار (سیگار)
پزدۆک: [ناو] گروڤەر یا گۆشتی زیادی یا زیپکەی گەورە بە سەر پێستی لەشەوە. (گوشت زیادی روی پوست بدن)
پزرووک: [ناو] بارانیبەخوڕەم؛ بارانی زۆر و توند. (بشدت باران باریدن)

پزگـوڕ: [نـاو] ڕیشـاڵی جلکـی دڕاو؛ بزگـوڕ. (بزگور)

پزماریٚ: [ناو] بزمارە؛ میٚخەکە(میخچە)

پزمام: پسمام؛ کوڕی مام (پسر عمو)

پـزوو: [نـاو] نـەخۆشـینی کلٚـاوڕەش؛ مشـە؛ سیەڕەشە؛ میٚشەپزگ؛ سیەزینـە؛ سـیدەردە؛ هەنووەکوتـە؛ کـە تایبـەت بـە ئاژاڵـە، نـاوە عیلمیەکەی (پنۆسۆنی) یە. (پنوسونی)

+ پـزوو: [نـاو] (١) جیٚگـای تیٚهـەڵکیٚشـانی دۆخین (نیفە) (٢) بەفـرەبلٚووکـەیٚـی کـە بـا دەیهیٚنـیٚ و بـەردەرکـە دەگـریٚ. (بـڕ. بـرف بادآوردە) (٣) جیٚگـەی بـەن تیٚهـەڵکیٚشـانی جـەمسـەری سـەریـن (نیفـە) (۴) جـۆریٚ نەخۆشینی مەڕ کە چلٚمن دەبیٚت و مووشەی دیٚ و نالـەومڕیٚ. (مـرض گوسـفند) (۵) گیاییٚکە دەیکەن بە پەتیٚکەوە دەیکەنە ملـی مەڕ بۆ شیفای نـەخۆشـینی پـزوو. (گردنبنـد گوسفند برای بهبودی مرض)

پزیشکی قانوونی: [ناوـت] پزیشکی بەرگـەم کراوی دادگا کە چۆنییەتی بریندار بـوون یـا کـوژرانی مـروڤ بـە دادگـا ڕادەگـەیێنیٚـت. (پزشکی قانوونی)

پزیشکی ماڵات: [ناوـت] پزیشکی تایبەت بـۆ ئاژەڵ. (دام پزشک)

پژا: [ڕابوردووی پژان](١) کوڵـا؛ پیشـا؛ کوڵیـا (پختەشد)(٢) پرژا؛ بلٚاو بووەوە؛ پرشـیا؛ پرشـا (پاشید)

پژقانـدن: [چاوگـەـت] ڕژانـدن(بـۆ تـراو)؛ پرشاندن (پاشیدن)

پژڵ: [ناو] (١) هەژگەڵ؛ (خار و خاشـاک)(٢) پرژ و لکی باریکی سەرەوی دار. (شاخەنازک درخت)

پژمـان: [ئـاوەڵنـاو] (١)دڵسـارد؛ پشـمان؛ پەشیمان؛ پاشگەز .(پشیمان) (٢) [ناو]ناوە بۆ پیاو (اسم مردانە)

پژمانـدن: [چاوگـەـت] پشـماندن؛ پنـژین؛ بیٚهنژین. (عطسەکردن)

پژمل: [ناو] پشتگەردن. (پس گردن)

پژملپان: (١) پشتملپان (پس گردن پهن) (٢) (ب)بەتیـزەوە بـە مرۆڤـی تـەژە و خوێڕی دەوتریٚت. (کنایەتن لش)

پژمین: [چاوگـە] پشـمین؛ بیٚهنـژین؛ پژمـای (عطسە)

+ پژنچـــــە:[نـــــاو](١)شـــــانەی جۆڵایی(شـانەبافنـدگی) (٢) قاشـاو؛ ڕنـەک (قشـــو) پژۆنـــی: [ئـــاوەڵنـــاو] واتـــایی؛ مەعنەوی؛پیٚوەندیدار بە بیر و هەستەوە؛ دژی دونیایی و ماددی: دژی ئەنبۆژمنی. (معنوی)

پژی: > پژڵ.

پژیاو: >پژیاک؛ پرش و بلاٚو بوو. (پاشیدە)

پژین: [چاوگە](١) پیشان؛ کولاٚن و برژان بـە گەرمای بیٚ شوٚلە. (پختن) (٢) پشان؛ پرژان؛ وەک خوێنی لـووت بـەربـوون؛ (مانـندخون دماغپاشیدن)

پژێن: [ناوبک] پرشێن؛ پرشێنەر؛ دەپرشێنیٚ. (پاشندە)

پسا: [ڕابوردووی چاوگەی پسان](١) پچکـڕا؛ قرتا؛ کەرتبوو؛ پسیا؛ لەتبوو؛ پچڕا؛ قرمسـا؛ قورمسا؛بڕووسقا. (پارەشد) (٢) ئەسپەکـە لـە غاری زۆردا پسا؛ بڕیـا. (بریـدناسببعلت-

خستگی)
پسات: [ناو] (۱)<بیسات؛ دەمودەزگا. (بسات) ۲) کەلوپەلیٚ کە لەکەنار شەقام لەسەر سفرە یا تەختە، پانی دەکەنەوە بۆ فرۆش؛ (۳)بیساتی سەماوەر: کەلوپەلی سە-ماوەر) (بسات)
پسپسەکەڵە: پەزپەزەکێفی؛ پەز پەزەکێویلە؛ جۆریٚ جاڵجاڵووکەی تووکن و بیٚئازار (نوعی عنکبوت)
پسپێری: پێشبینی. (پیشبینی)
پستانەک: فد: [ناو] (۱) مەمکەمژە؛ لە فارسییەوە هاتووە و باوە.(پستانک)(۲) جەڕیکی کونە لەکەرەستەی گازیدا کە گازی-لێدەردەچێتە دەرەوە.(پستانک)(۳) سەرپێچێکی کونە لە چراتۆڕیدا کە نەوت لەو کونەوە دەپڕژێتە ناو تۆڕی چرا. (پستانک چراغ توری)
پستەی زەمینی: بادامزەمینی(بادامزمینی)
پستەی شامی: [ناو] بادام زەمینی. (بادام زمینی)
پستەی کێوی: [ناو] بەری دارەوەن؛ وەنەتەق؛ قەزکەوان؛ قەزوان؛ قەسخەوان؛ قسقەوان؛ قەزکەوان. (پستەکوهی. چاتلانقوش)
پستی:[ناو]بسە؛پستە؛لەسلێمانیبەپستە دەڵێن فسدق یا فستق (پستە)
پسخاڵ: [ناو]کورەخاڵ؛ خاڵوزای-نێرینە(پسردایی)
پسدار: [ئاوەڵناو] پزدار؛ تۆڵدار؛ ئاوس؛ زگپڕ. (آبستن)
پسدان:[ناو](۱) پزدان؛پزدانک منداڵدان. (زهدان) (۲) زەرف؛ دەفر. (ظرف)
پسڵ: [ناو] گیای چەمەمارە(ترتیزک وحشی)
پسڵی: [ناو]گیادۆخەوا؛ گیادۆخوا؛ دژی کرمی ڕیخۆڵەیە. (گندنای کوهی)
پسمار: [ناو] بزمار؛ مێخ (میخ)
پسماری: [ناو] بزمارە؛ مێخەکە(میخچە)
پسوڵمان: مسوڵمان (مسلمان)
پسوولە: [ناو] بەرگە؛ بەڵگەی ئیجازەدان؛ پاسپۆرت؛ بەڵگەی هاتن و چون؛ بلیت؛وەرە-قە. (برگە.بلیط)
پسە: (۱) وەک؛ وا. (اینطور)۲. پستە. (پستە)
پسەزانای: [چاوگەت]پاسەزانای؛ وازانین؛ پیٚوابوون؛ بەخەیاڵ؛ وادانان؛ گومانکردن (گمانکردن)
پسەژنی: [ئاوەڵناو] ئاریلە؛ ژنانیلیٚ؛ ژنانیٚ. (زن آسا)
پسەیوی:[ئاوەڵناو] وەک خۆی؛عەینی شت. (شبیە)
پش: [ناو]نەخۆشینی گەلاٚی دارمێو و باخ. (آفت برگ درخت مو و درختان)
پشارەش[ناوت]جەرگ؛جگەر(جگرسیاە)
پشاسپی:[ناو] سیپەلاک؛سی.(جگرسفید)
پشافتن: [چاوگە] پشاوتن؛ هەڵپشاوتن؛ هە-ڵگلۆفین. (مچالەکردن)
پشبەن: [ناو] (۱) پشتبەند؛ دوایی؛ دووماهی. (پشت بند) (۲) شەوژەن؛ پشتوەسی دەرکە؛ پشتبەس؛کوڵۆم.(۳) دوابەند؛ ڕستەیدوابە-ندی گۆرانی.(پشت بند)
پشپشۆکە: [ناو]گیاکتک؛ گیابۆندار؛ ئەشەدبۆ؛ ڕیخەداڕوو (علف گربە. سنبلەطیب)

پشپشیان: پشلیان؛ پچپچ بوون؛ هەڵاتن؛ هە-
ڵماسین. (ورآمدن خمیر)
پشلیان: [چاوگە،ت] هەڵـاتن و هـەڵماسـینی
هەویر. ترشان؛ گەلێک پچپچ بوون. (ورآمدن
خمیر)
پشپۆ: [ناو] پشتپۆ؛ جیگـای ئـاوێزان کردنـی
بەن تەون لە فەرشچێکردندا (چـوبی کـەنـخ
فرشبافی را با آن می آویزند)
+ پشت: [ناو] پـاش؛ پشـتیسـیڕۆژ: پاشـی
سیڕۆژ؛ هـەنـدیجار،واتـا(سـەربـان)وەک،
پشتدەست :سەردەست؛ پشتزین:سەرزیـن.
(بعد ، بالا)
پشت ئاواڵە: [ئاوەڵناو] [ناو،ت] هەر شـت کـە
پشتی بەتاڵ بێت و نەگیرابێت وەک کراسـی
پشت ئاواڵە؛ پشت ماڵـەکـەمـان سـەحرایـە:
پشت ئاواڵەیە. (پشت باز)
پشت ئێشە: [نـاو،ت] ئـازار و ژانـی پشـت و
کەمەر. (پشت درد)
پشتباڤی: [ناو] هەتیـویَ کـە بـابی مردبێـت؛
هەتیوی باوکی. (پدر مرده)
پشتبـەرگ: [نـاو] بـەرگـی ئـاخری جلـدی
کتێب؛ (پشتبەرگ دژی ڕووبەرگە) بەڵام بـە
هەڵە هەردوو وشە بۆ سەر جلدی کتێب بـە-
کاردێنن (پشت جلد)
پشتبەسێڵ: [ناو] جۆریَ کولێرەی سـەرساج.
(نوعی گردەکەروی ساج درست شده)
پشت بەیـەکـۆ دان: [چاوگـە،ت] پشـت بـە
یەکەو دان؛ پشت بەیەکـەوە دان؛ پشـت بـە
پشتەوەنان؛ پشت دانەپاڵیەک؛ پاڵدانە پاڵ-
یەک؛ (ب) پشـتی یـەکگـرتن؛ هاوکـاری-
کردن؛کۆمەکییەکبوون(همپشتی)
پشتپەردە: (ب) شاراوە؛ نەهێنی. (پشت پردە)
پشتپێ: (۱) شەق. (تیپا) (۲) پشت پێی تـۆ
ئەویش ڕۆیی واتا دوای ڕۆیشتنی تۆ ئەویـش
ڕۆیی. (بعد از رفتن) (۳) پاژنەی پا؛ پاشـنەی
پا. (پاشنە)
پشت چاڤ: [نـاو] پێلوو؛بـە ڵکـیچـاو.(پلـک
چشم)
پشت چەپەر: [ناو،ت] (۱)پشـت دەرکـەیلـە
شووڵچێکراو؛(پشتدرطنیـدەشـدە از شـاخە
درخت)(۲) پشت سەنگەر؛ پشت بۆسە.<چە-
پەر. (پشت سنگر)
پشت چەمانەوە: [چاوگە،ت](۱) پشـت چـە-
مینەوە (ب) کوڕنۆش بردن و دانەویـن (خـم
شدن) (۲) لە بەر بار قورسی یا ژیانی سەخت
و دژوار یـا ڕووداوی دڵتـەزێـنکـۆم بوونـە-
وە.(پشتخم کردن)(۳)کۆم بـوون بـە هـۆی
پشتشکان یاپیرییەوە(پشتخم شدن)
پشتچەمین: [چاوگە،ت](۱) پشتکووڕبوون؛
پشت چەمینەوە لە بەر پیری. (۲) پشت کـۆم
بوون لەژێر باری قورس یا بـاری نالـەبـاری
ژیان یا پشت شکاندا.(پشت خم شدن)
پشت حۆچک: [ئاوەڵناو] پشتکـووڕ؛ پشـت-
کۆم؛ پشت خوار؛ پشت چـەمـاوە؛ پشـتقۆڤ.
(کوژ پشت)
+ پشت دانەوە: [چاوگە،ت] پـاڵدانـەوە. (لـم
دادن)
پشتدەست: [ناو] ئەودیـوی بـەری دەسـت؛
بان دەست. (پشت دست)
پشـتدەسـت داغکـردن: [چاوگـە،ت](۱)

ئاورنان بەپشت دەستەوە. (آتش گذاشتن بەپشت دست) (٢) (ب) تۆبە لە دووبارەکردنەوەی کاریٚ. (پشتدستداغ-کردن)
پشتدەست گەزین: [چاوگە،ت] دەربڕینی پەشیمانی؛ وەک بە بەرد لە ئەژنۆ دان.(پشت دست گزیدن)
پشتڕاست: [ئاوەڵناو] پشتگەرم؛ پشتیواندار؛ بەپشتەڤان؛ دڵگەرم؛ ئەرخایەن؛ دڵنیا؛ خاترجەم. (دلگرم؛ مطمئن)
پشتڕاست بوون: [چاوگە،ت] دڵنیابوون؛ خاترجەم بوون؛ ئەرخەیان بوون؛ موتمانەکردن. (مطمئن بودن)
پشت ڕاست کردنەوە: [چاوگە،ت] (ب) دووای هاتنی بەلاٚو نکوولیهێنان دوو بارە گەڕانەوە سەر دۆخی پێشوو؛ پار نابووت بوو (بەرشکست) ئەمساڵ پشتی ڕاست کردەوە. (بعد از ورشکستگی بحال اول بازگشتن)
پشتڕاستی: [ناوبەرهەمیچاوگە] خاترجەمی؛ دڵنیایی؛ ئەرخەیانی. (مطمئنی؛ اطمینان)
پشتزین: [ناو،ت] (١) دواوەی زین؛ جێی تەرک (عقب زین) (٢ب) سەر زین؛ دانیشتە پشت زین و بەغار چوو. (روی زین)
پشتسارد: [ئاوەڵناو] مەیل بەکاریٚ نەمان؛ ناهومێد بوون لەکاریٚ؛ بیٚهیوا؛ دڵسارد. (دلسرد)
پشتسەر: [ناو] (١) دواوەی سەر؛ پشتمل. (عقب سر) (٢) پاشملە(در غیاب؛ پشت سر)
پشتسەریەک: (١)[بەند] پەیتا پەیتا؛ بەدووای یەکدا. (پشت سر هم) (٢) لە پشت سەریەکەوە بەڕیز ڕاوەستان (پشت سر هم)
پشت شکاندن: [چاوگە،ت] (١ب) بەڵای زۆرگەورە بە سەردا هێنان. (پشت شکستن) (٢) شکاندنی پشتی کەسیٚ (پشت شکستن)
پشتشکێن: [ناوبک][ب) موسیبەتی گەورە؛کەس یان شتێک، کە پشت بشکێنێت. (پشت شکن)
پشتقایم: [ئاوەڵناو] (١) دارای پشتیوانی بە قودرەت؛ (٢) ئەرخایانبوونلەلایەنگری و هۆگریی کەسیٚ؛ پشتڕاست؛ پشتگەرم؛ پشت-ئەستوور.(دارایٚ پشتیبان)
پشتکۆم: [ئاوەڵناو] پشتقۆف؛ پشتکووڕ؛ پشت خوار؛ پشت حۆچک (کوژ پشت)
پشتکوول: [ناو] پشکەڵ (پشکل)
پشتکووز:> پشتکۆم.
پشتگر:[ئاوەڵناو]لایەنگر؛هەوادار؛داشدار؛ یاریدەدەر؛ کۆمەک. (حامی)
+ پشتگرتن: [چاوگە،ت] (١) کەوتنە دوای کاریٚ و دەست هەڵنەگرتن؛ پشتی کارەکەم گرت تا دروستم نەکرد لێی نەگەڕام (پشت گرفتن) (٢) پشتیوانیکردن (حمایت کردن)
پشتگری: [ناو] پشتەڤانی؛ هۆگری؛ یارمەتی؛ کۆمەک کردن؛ پشتیوانی؛ لایەنگری. (حمایت)
پشتگۆهاڤیتن: > پشتگویٚخستن.
+ پشتگویٚخستن: [چاوگە،ت] پویتە پێنەدان؛ لە بیر خۆ بردنەوە. (پشت گوش انداختن)
پشتگەرم: [ئاوەڵناو] (١) دڵگەرم؛ بەهیوا؛ بە-دڵوداو خەریکی کاریٚبوون. (پشتگرم.جدی)

(٢) ئەرخایەن لەکۆمەکی پشتیوان.(پشت گرم)
پشتگەرمی: فد: [ناوبەرهەمی‌چاوگە]
(١)حاڵەتی‌دڵگەرم‌بوون لەکردنی کارێکدا؛ هیواداری بەکردنی کاریٚ. (پشتگرمی)(٢) بەهۆی هەواداری کە سێکەوە دڵ‌قایم بوون.(اتکابەپشتیبانی حامی)
پشت‌لەئەردی: ژنکا پشت‌لەئەردی: (ب) ژنی مارەکراو (عقد کرده)
پشت‌لەرزین: [چاوگە،ت] (ب)تۆقین و لە ترسا دڵ بەلاوە نەمان؛ (ب) هەست بە مەترسیی گەورە و ترسانی زۆرکردن. (پشت لرزیدن)
پشت لە عەرزدان: [چاوگە،ت] (١) لە زۆرانبازی دا لە عەرزدانی پشتی حەریف. (٢) (ب) شکست پیٚ‌هێنان لەهەربوارێکی دیکەوە. (پشت بەخاک مالیدن)
پشتماز: [ناو] پشتەمازە؛ پشتمازە؛ موغەرەی پشت؛ بڕبڕەی پشت. (پشت مازه)
پشتماکی: [ناو] هەتیوی دایک مردوو.(مادرمرده)
پشتماڵە: [ناو] پاشماڵە؛ ژێرماڵە(سرایدار)
پشت‌مێزنشین: [ئاوەڵناو] (ب) موچەخۆری دەوڵەت؛ یەخەسپی؛ کاربەدەستی ڕێکخراوی دموڵەتی.(پشت میز نشین)
پشتۆ: [ناو] (١) دەمانچە(طپانچە)(٢) دواوە؛ پشتەوە. (عقب)
پشتوڕوو: [ئاوەڵناو]پێچەوانە؛بەرەوپشت؛ بەراوەژوو؛ بەرواژی؛ هەڵگەڕاوە؛ هەڵەوگەڕیاگ. (برعکس)

پشتوو: [ناو] زمانی پەشتوو؛ کە لە پاکستان و ئەفغانستان پێی دەدوێن. (زبان پشتو)
پشت وەرگێڕان: [چاوگە،ت] (١)لەشەڕدا هەڵاتن، و پشتکردنە دوژمن. (پشتکردن-بدشمن)(٢ب) ڕوو وەرگێڕان و بایەخ پیٚ نەدان؛ پشت تێکردن. (پشت کردن و اهمیت ندادن)
+ پشتە: [ناو] (١) پشتدێراو؛ پشتەی کەردوو؛ بڵیندایی بەینی دوو کەردوو. (پشته) (٢) دووایین بیرەکانی کارێز و هەوراز و بەرزاییەکانی پشتیەوەی. (زمین های مرتفع پشت چاههای کاریز)(٣) هەوراز؛ تەپ؛ تەپۆڵکە؛ زەوینی بەرز و قوت. (تپه)
+ پشتەسەر: [ناو] پاشەسەر؛ (١) خشڵیٚ‌کە لە پاش لارەپێچەوە قایم‌دەکریٚ؛پشتەسەرە. (زیور پشت سر زنان) (٢) لە نەبوونی کەسێکدا باس کردنی؛ پاشملە. (غیبت)
پشتەڤان: [ناو] پشتیوان؛ پاڵپشت؛ هۆگر؛ هەوادار؛لایەنگر. (پشتیبان)
پشتەماڵ: [ناو] هەولە؛ خاولی (حوله)
پشتەملە: [ناو] پشتەسەر؛ پاژملە؛ پا شملە؛ وەک: قسەکردن لە بارەی‌کەسێکە وە کە خۆی لەویٚ نەبیٚ. (پشت سر؛ در غیاب؛ غیبت)
پشتەوڕوو: [ناو](١) پشتەوقەپاڵ(تاق‌باز)
پشتەوسوور: [ئاوەڵناو] پشت‌ئەستوور؛ خاترجەم و دڵ‌قایم؛ ئەرخایەن.(مطمئن)
پشت‌هەڤ: بەیەکەوە؛ لەگەڵ‌یەکدا؛ تەڤی هەڤ؛ پشت‌بەپشت. (با هم)
پشتیکێش:کۆڵ‌هەڵگر؛کۆڵکێش؛ باربەر؛

حەماڵ. (باربر)
پشدان: [چاوگە،ت] بێهن‌وە دان؛ پشوودان؛ هەناسە کێشان؛ هیلاکی دەرکردن (نفس تازەکردن؛نفس کشیدن)
پشدەری: [ناو+ ئاوەڵناو] (١) خەڵکی پشدر (اهل پشدر)(٢) پێوندیدار بە پشدەرەوە (وابستەبەپشدر)(٣) [ناو] پارچە و قوماشێ کە لە سەر شوشەی پەنجێرە دادەبەستریێ لە بەینی پەردە و پەنجێرەدا. (پشت دری)
پشقەڵ: [ناو]قشپل؛کشپەل؛ پشقل؛ پشکەل؛ پشقل؛ بوشکوول؛ کوشپل؛ بشکوول (پشکل)
+ پشک: [ناو](١) دەو؛ پشکیل؛ قورعە. (پشک)(٢) بەش؛ سەهم؛ قیسمەت (سهم)(٣) گۆپکەی دار؛چرۆ.(تژەدرخت)
پشکاندن: [چاوگە،ت] (١) هەموو کونج و قوژبنێ گەڕان و پشکنین. (وارسی کردن)(٢) پشماندن؛ پژمین؛ پشمین؛ پنژین؛ پشکین. (عطسەکردن)
پشکاوتن: [چاوگە،ت] هەڵوەشاندنی چندراو یان تەقەڵی دووراو. (شکافتن)
پشکخستن: [چاوگە،ت]دەوکردن؛ قورعەکێشان. (پشک انداختن)
+ پشکۆ: [ناو] چرۆ و گۆپکەی دار. (تژەدرخت)
پشکۆدان: (١) [ناو،ت] ئاوردان؛ مەنقەڵ (آتشدان)(٢)[چاوگە،ت] پشکۆ دان؛ پشکۆ دەرکردنی دار؛ و خونچە و گوپکە دەرکردن؛ پشکۆدەردان. (درخت در حال غنچەدادن)
پشکۆژە: [ناو] پشکۆ؛ چرۆی دار (تژەدرخت)
پشکۆڤ: [ناو] خونچە؛ خونچە لەحاڵەتی دەمکردنەوەدا. (غنچەدر حال باز شدن)
+ پشکۆڵ: [ناو] (١) داری داخستنی پشت دەرکە بۆ خاتر جەمی؛ ئەشکیل ئەشکێل؛ پاڵپشتی دەرکە. (چوب پشت در برای اطمینان. کلون) ٢) > پشکەل.
+ پشکول: [ناو] (١) بشکول؛ قوڕ؛ قوڕاوی. (گل آلود) (٢) پاشەکشێ؛ خۆدزینەوە. (عقب نشستن؛ فلنگ بستن)
+ پشکووتن: [چاوگە](١)دەمکردنەوەی گۆپکە ی داروگوڵ.(٢)خیفبوون؛ وردبوون، کرانەوەی بەردی قسڵ کە ئاوی لێبکەوێ. (٣) هەڵتۆقینی گەرمەشانی لە وەختی برژاندندا.(٤) (ب) کەیف خۆش بوون؛ ڕووگەش بوون؛ ڕوو گەشانەوە. (شکفتن)
پشکووژا مەمکا: [ناو،ت] دوگمەی مەمک؛ گۆی مەمک؛ گۆپکەی مەمک. (نک پستان)
پشکهاوێشتن: [چاوگە،ت] دەوکردن؛ قورعەخستن؛ قورعەکێشان. (قرعەکشی)
پشکەگوڵ: [ناو]گیاییێکە(بلوێر) یشی پێ دەڵێن. (بادبیز)
+ پشکیلان: [ناو] (١) ڕۆیشتنی زاوا و برا زاوا بۆ ماڵی بووک لە شەوی شەوگەڕدا. (رفتن داماد و دوستانش بمنزل عروس در شب قبل از عروسی) (٢) گۆرەوی بازی.(جوراب بازی)
پشکین: [چاوگە] پشمین؛ پنژین؛ بێهنژین؛ دەڵێن یەک جار سەبرە، دوو جار جەختە و چاکی هێنا. (عطسەکردن) پشۆر: [ناو] نەحلەت. (لعنت)
پشۆرەیی: [ئاوەڵناو] نەحلەتی. (لعنتی)
پشوودار: > پشوودرێژ.

پشوودان: [چاوگە،ت] بێهن‌وەدان؛ هیلاکی دەرکردن؛ حەسانەوە؛ وچانگرتن. (خستگی در کردن)
پشوودرێژ: [ئاوەڵناو] خۆڕاگر؛ بەنەفەس؛ بەرگەگر؛ پشوودار؛ بەتاقەت؛ بەسەبر؛ دلفرە؛ مەند؛ لەسەرەخۆ. (صبور و مقاوم)
پشیلە خستنەدەرپێ: جۆرێ هەڕەشە بۆ تەمبێکردن، لە ڕابووردوودا جۆرێ تەمبێ‌کردن؛ زیاتر بۆ ژنان بوو. (نوعی تنبیەدر گذشتەگربەتنبان انداختن)
پشێوتی: > پشێوێنی.
+ پف: (۱)[ئاوەڵناو] کفەڵ؛ پفەڵ؛ فش؛ دژی پتەو؛ تووری‌کفەڵ واتا تووری قانگ.(متخلخل(۲) [ناو] سپیەلاک؛ پشاسپی؛ سی. (ریە)
+ پفدان: [چاوگە،ت](ب) سگ ماساندن و تووڕەکردن. (کنایەعصبانی کردن)
+ پف‌کردن: [چاوگە،ت](۱) فووکردن لە گڕی چرا بۆ کوژاندنەوەی.(۲) خۆشکردنی ئاور؛ بە فوو تۆز لابردن لە سەرشتێ. (فوت کردن)(۳) باکردن؛ پەنمین؛ هەڵمسان؛ ماسین. (باد کردن؛ پف کردن)
پفکردن بە سەرەگەورەکەیدا: (ب) ناشارەزایی لەکارێکدا وەک فووکردن بە سەری گەورەی زوڕنادا. (کنایە. نا وارد بودن در کار)
پفکە: [ناو] پفلەک؛ بلۆق؛ تۆقلە؛ ئاورگ. (تاول)
پفڵە: [ناو] پفکە. بلۆق. پفلەک. تۆقلە. (تاول)
پفلە: (ب) کێشانی‌تریاک؛ وافوور؛ ئەهلی پفلەیە واتا تریاکییە. (اهل وافور)
پف لە خۆڵەمێش‌کردن: پف لە خۆڵەمڕکردن؛ (ب) کاری بێسوود و بێهوودە. (کنایەکار بیهودەکردن)
پفڵەکە: > پفلە.
پفلیان: [چاوگە] پشلیان؛ وەک هەڵاتنی هەویر؛ ماسین؛ باکردن؛ پەنمین. (بادکردن)
پفیان: [چاوگە،ت](۱) تووڕەبوون؛ بایان‌کرد؛سکیان ماسی.(عصبانی شدند) (۲) باکردن؛ تووڕە بوون. (عصبا نیت)
پفەک: [ناو] پوفەک؛جۆرێک خواردنە بۆ منداڵان لە هێرەلماسی و هێلکە و خوێ بە شکڵی بەڕوولەی کفەڵ دروست دەکرێت (پفک)
پفیۆ: [ئاوەڵناو] پەست؛ بێ‌غیرەت؛ بۆی هەیە هەر (پفیوز)ی فارسی بێ بە واتای بێ‌غیرەت بەڵام لە ئەسڵ دا بەکسێ دەڵێن کە لەکۆڕی مەی خواردنەوەدا تەنیا مەزە و خۆراک دەخوا. (پفیوز)
پفۆک: [ناو] (۱) باڵۆن؛ کیسەی زۆر گەورە کە بە گازێکی سووکتر لە هەوا، یان بەگەرما هەڵدەماسێ و بە بار و موسافیرەوە دەچێ بەحەوادا.(بالون؛ بالن)(۲)کیسەی پڕلە با لە ناوزگی ماسیدا.(کیسەهوادر شکم ماهی)
پکەنە: (۱) پێبکەنە. (بخند) (۲) هەڵکەنە؛ ئەو جێگا پکەنە: چاڵی‌کە. (بکن. گودکن) (۳) لیباسەکانت پکەنە؛ دایکەنە. (بکن)
پکێت: [ئاوەڵناو] ڕاوەستاو؛ قایم؛ پتەو (محکم)
پکێش: [ناو،بک] ئەوەی‌کە دەکێشێ؛ بکێش

(به هەمو ماناییێکەوە) (بکش)
پکێشە: [کاری‌ئەمری] بکێشە؛ (۱) هەناسە پکێشە؛ سیگار پکێشە. (بکش) (۲) وێنە پکێشە؛ ڕەسم بکێشە: عەکس و وێنە هەڵگرە: بگرە. (بگیر)(۳) نەقاشی پکێشە؛ هێلێ پکێشە. (بکش)(۴) لە دەس ڕوزگار تالی پکێشە. (از دست روزگار بکش)(۵) ئەو ئەڕابە پکێشە؛ ڕایکێشە. (بکش) (۶) بەترازوو برنجەکە پکێشە. (توزین کن)(۷) تەنافەکە پکێشە: تەنافەکە لەو بەرهەیوانە هەڵخە: بیگێڕە. (بکش)
پلاتین: [ناو] پلاتین؛ ئالتوونی‌سپی؛ زێڕی سپی. (پلاتین)
پلارەقسە: [ناو،ت] تانووت؛ قسەی‌ناخۆش، زیاتر لە توێی نزاکەتدا؛ توانج؛ تەشەر؛ تەوس؛ قسەی بەتێکول. (متلک)
پلاژ: فرد؛ فد: [ناو] لەکوردیشدااباوە، چیغ و چادر یامال و خانووی دروستکراو لە پەڕاوی دەریادا. (پلاژ)
پلاژداری: [ناو] (۱) کەسێکە پلاژی هەیە.(۲) کاری بەڕێوەبردنی پلاژ.(پلاژ داری)
+ پلاس: [ناو]گاز ئەنبوڕ؛ جۆرێ گازی دەمپانە. (انبردست)
پلاس‌ئاخوڕ: [ئاوەڵناو] (ب) ژنێک کە شەرمی گەورمبێت (کنایەفرج گشاد)
پلاستێر: اند؛ فد:[ناو]چەسپی‌موشەمایی بۆ چارەسەرکردنی ئێش و ئازار. (پلاستر)
پلاستیک: فرد؛ اند؛ فد: [ناو] یەکێ لە بەرهەمەکانی پۆلیمێری کە بەگەرما پێدان نەرم دەبێتەوە و بیچمی دڵخوازی پێدەدرێ. (پلاستیک)
پلاستیکی:[ناو،ئاوەڵناو]هەر شت لە پلاستیک بێ؛ پێوەندیداربەپلاستیکەوە. (پلا ستیکی)
پلاسما: [ناو] بەشی‌تراوی خوێن کە لە ئاو و ماکگەلی کانزایی و پرۆتۆیین پێکهاتووە. (پلاسما)
پلاڤ: [ناو] پلاف؛ پڵاو؛ چڵاوێکە ئاوکێش-دەکرێ و نانی لە ژێردا دادەنێن بۆ بنکڕ و پێش دەمکێشان ڕۆنی بەسەردا دەکرێ؛ هەروەها، هەرشتەپڵاو، لووبیاپڵاو، ئیستامبوولی‌پڵاو، بڵالووکپڵاو، شیرین‌پڵاو، پلاوبرویش، پڵاو بامیە، پاقلەپڵاو، سەوزی-پڵاو، زرشکپڵاو؛ پڵاو گۆشت، پڵاو و خۆرشت. (پلو)
پلاک: فرد؛ اند؛ فد: [ناو] (۱) قەوارەی جیا کراوی زەوی.(۲) قاشی ملوانکەی کانزایی کە ناو و ژمارەی لەسەر نووسراوە و سەربازان دەیکەنە مل لە بەر بێسەروشوێن نەبوونی تەرم لە شەڕدا.(۳)ڕەقەمی نوسراو لە سەر دەرکەی خانووبەرە.(۴) ژمارەیێک کەپاش لەدایکبوونی منداڵ لە نەخۆشخانە دەیکەنە دەستی بۆ نەگۆڕان. (پلاک)(۵) ڕێژەکی ڕەقەمی سەیارە. (شمارەماشین)
پلاکت: فرد؛ اند؛ فد: گردەی خوێن کە زە-ڕەگەلێکی لاپانی زۆر وردن، لە گرسانەوە و دەلەمە بوون و مەیینی
خوێندا باندۆریان هەیە و بە هووڕبین دمبینرێن. (پلاکت)
پلان: اند؛ فد: [ناو] (۱) گەلالە؛ نەخشەی

خانوو؛ بەرنامە و پرۆگرامی بەڕێوەبردن. (پلان)(٢) پیلان؛ تەشقەڵەودوڵاب.(کلک) (٣) فیلم هەڵگرتن لەدیمەنێک بێ بڕانەوە لە کاری سینەمادا (پلان)

پلانکتۆن: [ناو] گیاندارانی وردیلەی ناو زەریا کە بەشێکی زۆر لە خۆراکی ئاوەژیان پێک-دێنن. (پلانکتون)

پلاوبڕوێش: [ناو،ت] پلاڤساوار؛ پلاوی کە لە ساوار چێ دەبێ. (پلوبلغور)

پڵاوپارزن: [ناو] پڵاوپاڵێو؛ سەلەیا دەفری کون-کون بۆ داڕشتنی پڵاو (پاڵاوتنی پڵاو) (آبکش‌پلو)

پڵاوپارێن: > پلاوپارزن.

پڵاوپەز: [ناو](١) پڵاو لێنەر؛ دەفری پڵاوتێدا چێ‌کردن؛ (پلوپز) (٢) [ناو،ک] ئاشپەزی پڵاو لێنەر؛ وەک چاپەز و ئاشپەز.(آشپز پلو)

پڵاوپەزی کارەبایی: [ناو] دەفرێکە بە کارەبا گەرم دەبێ و برنج لێدەنێ بێ‌ئەوەی بیپاڵێون، (بێ‌داڕشتن). (پلوپز برقی)

پڵاوخۆری: (١) پێوەندیدار بە پڵاو خواردنەوە؛ لیباسی پلاوخوری: لیباسی میوانی: لیباسی تازە و جوان. (لباس پلو خوری) (٢) [ناو] دەفری گەورەی پڵاوتێکردن (دیس) (٣) (ب) میوانی و جەژن و بانگهێشتن بۆپڵاو خواردن.(دعوت‌بەجشن)

پڵاوماش: [ناو،ت] پڵاوی‌کە لە برنج و ماش دروست دەبێت. (پلو ماش)

پلپلێ: [ئاوەڵناو] زۆربلێ؛ چەنەدرێژ. (پر حرف)

پلتانگ: [ناو] پەرپەڕۆک؛ پەپوولە. (پروانە)

+ پڵتە: [ناو] تلتە. (١) خلتە و خۆڵ و لێڵایی نیشتوو لە ژێر(بن)تراودا. (درد)(٢) پاشماوەی چایی لە ناو قۆریدا؛ پڵتەچایی. (تفالەچای)

پڵتەپڵت: [ناو،ت](١) فلتەفلت؛ قسەی بێتام و بێ جێ فلتەفلت مەکە: واتا قسەی قۆڕمەکە.(حرف بی ربط)(٢)قسە کردنی بێ-ددان. (صحبت کردن آدم بی دندان)

پڵتەخۆری: [ناو، بەرهەمی‌چاوگە] پیس-خۆراکی؛ بەرماوەخۆری. (بد خوراکی،)

پل‌تەقێن: [ناو،ک] پللە لێدەر؛ چەقەنە لێدەر. (بشکن زن)

پلچاندنەوە: [چاوگە،ت] فلیقاندنەوە؛ پان و فلچ کردنەوە؛ تلیقاندنەوە. (لەکردن)

پلچی: (١) [ناو] بلچ؛ گوێژ؛ گێوژ. (زالزالک)(٢) پلیخاوی؛ پانوفلچی. (لەشدگی)

پلحەتکە: [ئاوەڵناو] دەستڕاست؛ پللەڕاست لە مەڕ مەڕێندا. (هەف زن در تیلەبازی)

پلخ: [ناو] فلق؛ پلق؛ پلخ دەرهینان:فلق دە-رهێنان؛ فلیقاندنەوە. (لە؛ پهن)

پل لێ‌تەقاندن: [چاوگە،ت] چەپلەلێ‌تەقاندن؛ (ب) ئاشکراکردنی نەهێنی و ڕیسوا کردن؛ لە قاودان. (کنایەانگشت نما کردن)

پلم: [ئاوەڵناو] پلم؛ گرژ؛ موون؛ مۆن؛ پلمە-ڕوو: ڕووناخۆش (تند خو. بد اخم)

پلماندن: [چاوگە،ت] بلماندن؛ لە بەرخۆوە بۆڵەبۆڵ‌کردن. (غرولند کردن)

پلمژیان:[چاوگە،ت] پلژیان؛سیس بوون. (پژمردە)

پلمەڕوو: [ئاوەڵناو] ڕووترش؛ ڕووناخۆش و ڕووگرژ؛ پەلێگر؛ ناوچاو گرژ؛ تووڕە(ترش رو؛

عصبانی؛ اخمو)
پلند: [ناو] جەمسەری بڕبڕەی پشت؛ بەندی خوارەوەی مۆغەرەی پشت. (آخرین مهرەپشت)
پڵنگ پڵنگ: [ئاوەڵناو] گوڵ‌گوڵ؛ پنۆک پنۆک؛ خاڵ خاڵ؛ پەڵە پەڵەی چووک. (گل گلی)
پڵنگی: [ئاوەڵناو] پڵنگ ئاسا.(ب) ڕەنگی وەک پڵینگ؛ گوڵ گوڵ؛ پەڵە پەڵە. (پلنگی)
پلۆ: [ناو] پلە؛ پایە؛ ڕادە. (اندازە؛ مقام)
پڵۆخین: [چاوگە،ت](۱) لەگەل (دا) دا دیٚ، داپلۆخین، داپڵۆسین،لیٚدان و داگرتن بە شەق و دار.(لەو لوردەکردن) (۲) زۆر کوڵان.(لەشدن‌ازپختن زیاد)(۳)پیٚست داماڵانی سوتاو (پوست انداختن از سوختن)
پلووپۆ: [ناو،ت] (۱) (ب) کەوتنە سەر هەوای‌کردنی‌کاریٚ؛ گل‌وخول خواردن بە دوای‌کردنی‌کاریٚکا. (بهوای انجام کاری بودن) (۲) بۆنکردن و گەڕان بەدوای شتیٚکدا زیاتر بە سەگیش دەڵیٚن کە بە دوای نچیردا بابۆ دەکا و دەگەڕیٚت. (گشتن دنبال چیزی. بو کشیدن)(۳)پەڕوپۆ.(پرهای پرنده)
پلوورە: [ناو] (۱)شۆڕاوەی ئاوی نەپساوە لە شیٚری سەماوەر یا پلووسک یا شیٚری دەستشۆری.(شرە)(۲)سەهۆڵی شۆڕەوە بوو لە پلووسک یائەشکەوت؛ کیٚرەکەڵ (دنگالە)
پلووکەبەرد: [ناو] بەردی ورد؛ بەردی چکۆلە؛ لەتی چکۆلەی بەرد. (پارەسنگ کوچک)
پل‌وەشاندن: [چاوگە،ت] (۱) دەست وەشاندن؛پەل‌وەشاندن.(ضربەزدن بادست)(۲)پل‌تەقاندن. پللە وەشاندن؛ پللەلیٚدان. (بشکن زدن)
پلوێن: [ناو] (ف. گیا) گیاگۆچان؛ گیواوەگۆچانە؛ سیٚپەڕیٚ؛ سیٚپەڕ؛ بۆگەدە و میزەسووتە و سووزاک باشە. (ناخنک. اکلیل الملک)
+ پلە: [ناو] دەرەجە؛ پایە؛ ڕادە؛ پلەی سارد و گەرمی هەوا.(حد؛ میزان) (۲)یەکەی پیٚوانی-گۆشە(سووچ)لە هیٚندسەدا؛ وەک بڵیٚین پلەی گۆشەی ویٚستاو(۹۰) و جەغز(۳۶۰) پلە-یە.(درجە)
+ پلەترازیان: [چاوگە،ت] لەپلەم ترازیا:(ب) لەدەستم دەرچوو؛ هەڵەی-خۆنەویست.(اشتباه‌غیر عمد)
پلەپلە: [بەند]کەمەکەمە؛ قۆناخ قۆناخ؛ پایە پایە؛ هەنگاو بە هەنگاو (ب) ئەنجامی کار بەتەرتیب و بەرە بەرە.(پلە پلە)
+ پلەگۆشت: [ناو] (۱) تیکەگۆشت؛ جنچکەگۆشت (تکەگوشت) (۲) (ب) مرۆڤی قەڵەو و شل و نەرم. (انسان تپل و چاق)
پلەمەتیٚ: [ناو] مەتیٚ. (۱) مەتە؛ مەتەی دەستی؛ مەتەییٚک کە بە کەوان دەخولیٚتەوە. (متە دستی) (۲)مەتەی دەستی ئامرازیٚک کەکەوانی نییە، بەڵام بە بادانی دەسکەکەی مەتە دەچەرخیٚت. (دەسووڕیٚت) . (متەدستی)
پلەوەر: [ناو] پایەوەر؛لە مەقامدا سەرکەوتوو ؛ دارای پلە و پایە. (پایور)
پل‌هەڵسان: [چاوگە،ت] (ب) لە پڕ هەست-کردن بە مەیل و ئیشتیا، بۆکردنی کاریٚ. (بەناگاەهوس انجام کاری کردن)

پلەی‌سەرما و گەرما:ڕادەی ساردی و گەرمی. (سطح. درجه‌حرارت)
پلی: [ناو] قالّدرمە؛ قادرمە. پلیکان؛ نێردیوان، نەردیوان؛ دەرەج. (نردبان)
پلیان: [چاوگە،ت] کەوتن. (افتادن)
پلیت: بلیت؛ پسوولە؛ بلّیت. (بلیط)
+ پلّیتە: [ناو] فتێلّە. (۱) فتێلّەی چرای نەوتی (فتیله) (۲) پەڕۆی بادراو (تەنزیف) بۆ ناو برینی قوولّ.(فتیله‌زخم)
پلیخـین: زۆرکـولاّن؛ پلّـۆخین؛ پلّـخ دەرهاتن،پلۆخین. (له‌شدن)
پلیسە: فرد؛ اند؛ فد: [ناو] (۱) جۆرێ دامێنـی لیباسی ژنانەکە چین لە سەر چین (لەدرێژی دا) ڕادەوەستێ. (پلیسه) (۲) پەڕەسریلکە؛ پلیسـرک؛ پلیسـگەرد؛ پلیزگـرد؛ پەڕەسلێرکە>پەڕەستوو. (پرستو)
پلیقان: [چاوگە] فلیقان؛ پلیشان؛ پلۆخان. (له‌شدن)
پلیکانێ: [ناو] هەلووکێن (الک دولک)
پلیکانی نەجات: [ناو] پلیکانی چێکراو لە دەرەوەی ڕووکاری خانووی چەند قاتی بۆ دەربازبوون لە کاتی تەنگانە و سووتمان دا. (پلکان اضطراری)
پنالّتی: اند؛ فد: [ناو] جۆرێ جەریمەی تاوان لە یاری وەرزشیدا؛ وەک باسکیتبالّ، تۆپی پێ، هەند بالّ، و فووتسالّ. (پنالتی)
پنپنی: [ئاوەلّناو] پنۆک پنۆک؛ پەلّە پەلّە؛ گولّ گولّ؛خالّ خالّ.(نقطه نقطه)
پنجک: [ناو] پنجی چکۆلە؛ بنەگیای کورت؛ دەوەن. (بته)
+ پنج و مۆر لە خۆ نان: خۆگرتن؛ لووت بە- رزی و خۆ بەزلّ زانین. (تکبر نشان دادن)
پنـدر بوونـەوە: [چاوگـە،ت] وشـکبوونەوە؛ کزربوونەوە؛ تەواو بوونی زگچوون.خشکشدن؛ بندآمدن‌اسهال)
پندرپۆزە: [ناو] ڕووەکێکە لە قەراخ جۆگە و ڕۆبار دەڕووێ. (نام گیاهی است)
پندریسک: [ناو] بالّندەییێکی چکۆلەو هار و هاج و نەسرەوتە بە ڕەنگی بۆر. (اسم پرنده‌ایست)
پنـدەپیـر: [نـاو]داپیرۆشـک؛ جالّجالّووکـە .(عنکبوت)
پنر: [ناو]پندر؛حالّەتی‌چرچ‌بوونی‌دەست‌و پێ‌کە زۆر لە ناوئاودابمێنێتەوە.(آبکیس)
پنس:[ناو]کەڕوو. (کپک)
پنک: [ناو]پەلّەی چووک؛ خالّ؛ پنت؛ پەلّەی چکۆلە. (نقطه. لکه)
پنک پنک: [ئاوەلّناو] (۱) پەلّە پەلّە؛ خالّ‌خالّ؛ پنۆک پنۆک. (لکه‌لکه. خال خال)(۲) خالّ- خالّ بوونی بەفری‌کوێستان؛ کاژو واژ. (خال خال شدن برف)
پنکدار:خالّدار؛دارای پەلّە و خال.(خالدار)
پنکەهەور: [ناو] پەلّەهەوری گچکە.(پاره ابر)
پنگاف: > پونگاو؛ پەنگاو.
پنـگ خواردنـەوە: [چاوگـە،ت] (۱) پونـگ خواردنـەوە> پۆنگـاو. (۲) (ب) بـە خـۆدا چـوون؛ پـیش خواردنـەوە؛ زوێـر دانیشتن.(غمگین نشستن)
پنگر بوونەوە: > پندر بوونەوە.
پنۆرە: [نـاو] داری سـەردوو فلیقانـە بـۆ کـۆ

کردنەوەی دڕک و گڕاڵک. (چوبخارجمع کنی)
پنۆسۆنی: [ناو] ناوی نەخۆشینی مقاو لە ڕوانگەی پزیشکییەوە. (پنوسونی)
پنەدای: [چاوگە] پێدان (دادن)
پنەزانای: [چاوگە] (١) پێزان، پێزانین؛ بە-سوپاسبوون؛ بەئەمەکبوون. (قدرشناسی)(٢)پێوابوون؛ وا زانین(فکر کردن؛خیال کردن)
پنەشۆر: [ناو] هەرچیکە شتی پێدەشۆن؛ وەک سابوون؛ سپۆن. (چیزی کەبا آن میشویند)
پنەیاوان: [چاوگەت] پێگەیشتن؛ گەیین (رسیدن)
+ پنی: [ناو] (١) پینە؛ پنوو. (پینە) (٢) پەنامەکی؛ نهێنی؛ سوڕ؛ سڕ. (سر. راز)
پنێ: [ناو] پنە؛ پنەکە. (تختەخمیر پهن کردن)
پنیا: (١) [ئاوەڵناو] پەنامەکی (نهانی) (٢) پینەکردن(پینەکردن)
پنیسیلین: فد؛ فرد؛ اند: [ناو] هەوەڵین دەرمانی میکرۆبکوژ کەکەمتر لە سەد ساڵە پاوێر بووە و بۆ چارەسەرکردنی نەخوشینگەلی چڵکی بەکار دەبرێ؛ کە لە چەشنێ کەڕوو بەدەستدێ؛ جۆرێک ئانتی-بایۆتیکە. (پنی سیلین)
+ پۆ: [ناو] (١)کوێرووی گەنم. (سیاهەک گندم) (٢) بەڕوو؛ نانی پۆ واتا نانی بەڕوو. (بلوط)
پۆێم سەمفۆنی: [ناو] پارچەمۆسیقاییێک کەبۆ ئورکێسترسەمفۆنی دروستدەکرێ و بە ڕواڵەت دەستوپێگریی کەمترە و لە سەر مەبەستێکی تایبەتی ئەدەبی چێ-دەکرێت.(پوئیم سمفونی)
+ پوان: [ناو] (١) شیلان؛ جلیق؛ ڕوەکێکی دڕکاویە. (نسترن کوهی) (٢) بەری ئەو دارە. (میومنسترن کوهی)
پۆ بە دەمەوە نەبوون: (ب) دەمهەراشی؛ بێ-حەیایی (بی چاک دهن)
+ پۆپ: [ناو] (١) لقوپۆپ؛ لقی سەرووی دار. (بالاترین شاخەهای درخت.) (نووچکەی چیا و دوند. (قلە)
پۆپچەرمگ:[ناو]سەرسپی؛پۆپ چەرموو. (موی سر سفید)
پۆپچەرموو: [ناو](١) سەرسپی؛ مرۆڤی پیری سەرسپی؛ تەغەر بە پیرێژن دەوترێ و بەپیاو ڕیشچەرموو دەڵێن. (پیر گیس سفید)(٢) (ب) مرۆڤی بە ئەزموونو دونیادیدە. (گیس سفید)
پۆپلین: [ناو] جۆرێ قوماشی ناسک بۆکراسی پیاوان و مەلافە کەڵکی هەیە. (پوپلین)
پۆپەشینە: [ناو] پۆپەڕەشە؛ جۆرێ نەخۆشینی باڵندە. (نوعی بیماری ماکیان).
پۆتک: جلوبەرگی شڕوکۆن.(لباسمندرس)
+ پۆتە: [ئاوەڵناو] بەرکەتی؛ هەڵبژاردە؛ پێش کەوتوو. (موفق، جلو افتادە، ممتاز)
پۆتەکە: [ناو] لاتەڕاف؛ کەلەکە(پهلو)
پۆج: [ناو]کیمیا. (شیمی)
پۆجزان: [ناو]کیمیاگەر؛ کیمیازان. (کیمیاگر)
+ پوخت: [ئاوەڵناو] جێکەوتوو؛ ڕسکاو؛

بارهاتوو؛ کاری تەواو و تەمیس؛ خۆش کراو؛ بێ گرێوگۆڵ. (جا افتادن؛ مرتب)
+ پوختکردن: [چاوگە،ت] خۆش کردنی قوڕ و هەویر و ڕەنگی وێنەکێشی. شێلان و تێکەلاو کردن و گرێ‌وگۆڵ لێبڕین؛ ڕاهێنان. (پخته کردن)
پوختوپاراو: [ئاوەڵناو] بێکەم و کەسری و بێ-گرێوگۆڵ؛ ڕسکاو؛ تەواو خۆش و ئامادەکراو؛ کاری بێ‌عەیب. (بی‌نقص و آماده)
پوختەیی: [ناو،بەرهەمی‌چاوگە] (۱) خۆش-کراوی؛ ڕێک‌وپێکی؛ (ب) دونیا دیتوویی؛ لەکار دەرهاتوویی؛ کارزانی؛ پوختوپاراوی؛ لە کلْ دەرهاتوویی؛ بەئەزموونی؛ سارد و گە-رم چەشتوویی. (پختگی)
پوختی: [ئاوەڵناو] ڕێک‌وپێکی؛ بێخەوشی؛ تەمیزی؛ خاوێنی لەکاردا؛ بەئەزموونی؛ ڕەوتی پوختبوون. (تمیز. مرتب. باتجربه)
پۆخدەرکەوتن: [چاوگە،ت] بۆی‌هەیەلە (پۆخ)ی تورکیەوە هاتبێ، گەندی کاری دەرهاتن؛ گەندەلی لی‌ئاشکرابوون. (گند درآمدن)
پۆخڵکار: [ئاوەڵناو]کارپیس؛ ناپوختکار؛ کار ناشیرین؛ کارنەزان. (کارنامرتب؛ بی نظم)
پۆخەکە: [ناو] جۆری پووشووی نەباش. (برهو)
پۆخەڵە: [ناو] گیای کەرکۆڵ؛ درەدەوا. (باد آورد؛ خار مقدس)
پۆدر: فرد؛ فد: [ناو](۱) تۆز و خۆڵ ئاسا؛ هاڕاوەی ورد. (۲) پۆدر؛ جۆری دەرمانی هاڕاوە بۆ بەرگری لە عارەق سووت بوون.
(۳)هاوالی ماتیک و سووراو؛ جۆری سپیاو.(پودر)
پۆدری‌بەرد: [ناو،ت] خاکەسەنگ؛ کەلەگەل چیمەنتۆی سپیدا تێکەل‌دەبێ لە بینا سازیدا کەڵکی هەیە. (پودر سنگ)
پۆدری‌تالک: [ناو،ت] پۆدری‌مندال؛ پۆدرێکەبە لەشی منداڵی ساوایدا دەساون بۆ ئەوی عارق سووت نەبێ. (پودر تالک)
پۆدری مندال:>پۆدری تالک. (پودر تالک)
پۆڕاندن: [چاوگە،ت] تێ‌ترنجاندن؛ بەزۆر پیاکردن؛تێ‌تەپاندن. (سپوختن؛ چپاندن)
پۆڕاو: [ئاوەڵناو] ئامادە؛ دروست بوو. (مهیا)
پۆڕاڕۆیین: (ف. گیو) بەپووڕا ڕۆیین؛ چاوەدێری؛ ئاگالێبوون؛ (مراقبت؛ زیر نظر داشتن)
پۆرت: (۱) پۆڕما؛ سەروقژ. (موی سر)(۲) تاریف کردن؛ گۆرانی پیاهەڵخوێندنی شایەر؛ بەشاخ‌وباڵدا خوێندن. (تریف کردن)
پۆرتخ: [ناو] چڵکی‌برین؛ کیم(کێم)؛ زووخاو.(چرک‌زخم)
پۆڕترە: فرد؛ فد: [ناو] دەستەواژەی نیگارگە-رییە، وێنەی سیما و سەروچاو. (پرتره)
پورتەقال: (۱) [ناو] دار و میوەی پورتەقال. (۲) [ناو] مەملەکەتی پورتەقال. (۱و۲پرتقال)
پورتەقالی: [ئاوەڵناو] (۱) پورتەغالی؛ خەڵک و زمانی مەمملەکەتی پورتەغال. (پرتغالی) (۲) ڕەنگی پورتەقالی؛ زەردی مەیلە و نارنجی؛ لە تێکەڵکردنی ڕەنگی زەرد و سووری کەم پێکدێ. (رنگ پرتقالی)
پۆرتک: [ناو] مەندیل؛ سەروپۆتراک؛

مێزەر.عمامە

پورخ: [ناو] پلیش؛ پلّخ؛ جیق. (له)

پورخانــدن: [چاوگــە،ت] تلیقانــدن؛ جیــق دەرهێنان. پلیشاندن (لەکردن)

+ پۆرخز: [ئاوەڵنـاو] ناقوڵـا؛ زەلام؛ تـەوەزل؛ تەمبەڵ؛ تەواسا؛ زەمتە؛ زلحـۆرتی تـەمبـەڵ و سست؛ قرخە مەرەس. (شکم گندە؛ تنبل)

پۆرسان: [ناو]کاوێژ (نشخوار)

پۆرسپی: [ناو](١) پۆپسپی؛ پـۆپچـەرمـگ؛ سەرسپی. <پۆپچەرموو. (مـو سـفید) (ب٢) پێخەسوو؛ ژنیٚکە لەگەڵ بـووک دەچـێ بـۆ ماڵی زاوا بۆ ماوەیێک؛ پاخەسوو. (ینگە)

پۆرقوت: [ناو] (١) موو قرتێن؛ سەرتاش؛ سەر تراش. (سرتراش؛ آرایشگر) (٢) قژ هەڵچـوو. (موی سر بالا ایستادە)

پۆرگ: [ناو] (١) لوو؛ قـونێر؛ کـوان؛ دومـەڵ؛ کروڤەر. (دمل) (٢) بلۆق؛ تۆقلەی لەش کاتی سووتاندن. (تاول) (٣) پەنمـانی بـرین و بـن ددان؛ کـیس. (کـیس) (٤) تـوێژی بـرین؛ قرتماغە؛ پترۆک؛ قەتماغە.(پوستەنازک روی زخم) (٥) تۆخڵی پەڕشـە و بـرنج. (چلتـوک. شلتوک) (٦) پینەی دەست و پێ. (پینەدسـت و پا)

پۆرەکەردەی: [چاوگە،ت] پێوەکـردن؛ کـردن بە ناوا؛ هۆنینەوە. (فروکردن .رشتن)

پۆڕهەلەک: [ئاوەڵناو] قژ لوول؛ موو پێچ پێچ؛ مـوو فـڕ؛ مـو قـەف قـەف؛ (زیـاتری ڕەش پوستاڵ پۆڕ هەلەکن). (مجعد)

پۆڕین: (ف. گیو) پۆڕیان؛ خەم و خەفـەت و سکاڵاهەڵڕشتن؛ بەیـانی خـەم و کـەسـەر و دەردی‌دڵ. (درد دل کردن)

+ پـۆز: [نـاو] فـرد؛ فـد:[نـاو] (١) دەعیـە؛ تـەکـەبور؛ لـووتبـەرزی. (تکبـر) (٢) پـۆز؛ وشەیێکی فـەرەنسیە واتـا ڕازاوەیـیجـل و بـەرگ، (خـۆ لـە دەق‌دان) وێـدەچـێ، ئـەو ڕازاوەییە بووبێ بەدەعیە و لووتبەرزی. (پز)

+ پۆز: [ناو] (١) قەپۆز؛ لووت. (پوزە)(٢) لووتـەی کێـو (قلـە) (٣) دەمـار؛ دەعیـە؛ خۆگرتن؛ لووتبەرزی. (تکبر)(٤) پوواز؛ هۆرە. (پغـاز) (٥)[ئـاوەڵنـاو] هـەراو؛ فـش؛ گوشـاد. (گشاد)

پۆزبەران: (١) [ناو] قەپۆزبەرانی؛ لـووت کـە-مـانی؛ لـووت کـەوانـی؛ نـاوەڕاستی لـووت دەرپەڕیـو. (دمـاغ عقـابی) (٢) (ب) کـەیـف خۆش؛ بـەدەعیـە. (سـرخوش)(٣)[ئـاوەڵنـاو] جوامێر؛ بەجەرگ. (دلیر)

پۆزەبەند: [ناو] دەمبێن؛ دەمبێنی ڕەشەولاغی گێرە. (دهان بند)

پۆزەوانە: [ناو] ئالقەیێک کە دەخرێتە لووت و لمۆزی گامێش و گا.(پوزەبند)

پۆژمین: [ناو] ئیسکی کەلەسەر؛کلـۆخیسـەر. (جمجمە)

پوژن: [ناو]خەم؛ پەرۆش (پژمردگی. غصە)

پۆژنای:[ناو] پۆشاندن؛ داپۆشین. (پوشاندن)

پۆژەنەی:[چاوگە،ت](ف.گیو)تیٚتەپاندن؛ تێ-ئاخنین؛ پیاکردن. (فرو کردن)

+ پۆس: [ناو] پۆست: پلەوپایە؛ بەرپرس‌بوون لە مەقامێکدا یان لـە ڕێکخراوێکـدا؛ پۆسـتی رەئیسی؛ پۆستی وەزارەت.(پست)

پۆس‌ئەڕەنیای:کەوڵکردن پێستڕِنین؛ پێسـت

داماڵین. (پوست کندن)
پۆسان: [چاوگە] پرتووکان؛ ڕزین (پوسیدن)
پۆس بەپێشەوەلکیان: پێست بە ئیسقانەوە نووسان.(ب) زۆر لەڕ و لاواز بوون. (پوست بەاستخوان چسبیدن)
پۆس بەمەشکە دەرهێنان: (١) کەوڵکردن و گرتنەوەی پێستی لاشە بەشیوەیێک کە بە سەریدا داماڵرێت، بۆمەشکە. (پوست کندن برای مشک درست کردن) (٢) (ب) هەڕەشە کردن، کە پێستی لەشت بەسەرتدا دادەماڵم و بۆ مەشکە دەریدێنم.(پوست کسی را قلفتی کندن)
پۆسپارە: (١) پارچە پێست. (تکەپوست)(٢) پێست دڕاو. (پوست پارەشدە)
پۆسپەنیر: [ناو] (١) خیگە؛ خیگەی پەنیر؛ (خیک) (٢) پیاوی زەبەلاحی قەڵەوی پێ دەشوبهێنن. (تشبیەآدم چاق و خیکی)
پۆس پیاگرتن: [چاوگە،ت] پیاگرتنی پۆسی دەهۆڵ و دومبەک و تار و کەمانچە و دایرە و دەف(پوستانداختن)
پۆستاڵ: [ناو] (١) پۆس؛ پۆست؛ پێست؛ کەوڵ؛ ئیبار. (پوست) (٢) لەکوردستانی باشوور بە پۆتینی سەربازی دەڵێن پۆستاڵ. (پوتین)
پۆستچی:فرد؛تد؛فد:[ناو]پۆسەچی؛ چەپەر؛ نامەگەیێن. (پستچی)
پوستیئێکسپرێس: فرد؛ تد؛ فد: [ناو] پۆستێ کە بەخێرایی کار ئەنجام دەدا؛ پۆستی فەوری. (پست اکسپرس)
پوستی ئێلێکترۆنیکی: ئیمەیل؛ فرد؛ تد؛ فد: [ناو] جۆرێک پەیامنێر بە نووسین لەکامپیوتێرێکەوە بۆ یەکێکی دی. (پست الکترونیکی)
پۆستی دەرەکی:کاری بردنی نامە و بەستەی پۆستی بۆ دەرەوەی وڵات. (پست خارجی)
پۆستێر: [ناو] (١) لاپەڕەی وێنەدار بۆ ڕێکلام و چەسپاندن بە دیواردا. (پوستر) (٢) وێنەی گیراو لەدیمەن یا لە نەقاشی. (پوستر)
پۆستیژ: فرد؛ایتالیاد فد: [ناو]کلاوقژ؛ قژی دەستکرد. (پوستیژ)
پۆستیکارەبا: [ناو،ت] بنکەو جێگەی دابەشکردنی هێزی کارەبا. (پست برق)
پۆستیهەوایی: [ناو،ت]کاری پۆست بە فڕوکەکردن؛ هەروەها پۆستی زەوینی؛ (پست هوایی)
پۆسخستن: [چاوگە،ت] (١) کاژخستن؛ کراژ فڕێدانی مار؛ پۆسفڕێدان.(پوست انداختن) (٢) هاتنەدەرەوەی پەپوولە لە قاپووڕی گەرا.(پوست اندازی) (٣ب)گۆڕان؛ هاتنەسەربارودۆخیکیتر.(عوضشدن)
پۆسڕنیای: [چاوگە،ت] پێست کلاشای، خوراندن؛ پێستڕنین.(خاراندنو خراشیدن پوست)
پۆسفڕێدان: [چاوگە،ت] (١) پێست فڕێدانی مار؛ کراژفڕێدان. (٢) پێست فڕێدانی برین؛ پێست لێبوونەوەی برین. (پوست انداختن) (٣) (ب) گۆڕان؛ هاتنە سەر حاڵێکی دی؛ ڕواڵەت گۆڕین و ڕەنگ گۆڕین. (عوض شدن؛ پوست عوض شدن)
پۆسکردن: [چاوگە،ت] (١) پۆستکردن؛

نامە خستنە ناو سندووقی پۆست یا بە ئیدارەی پۆست تەحویلدان. (پست کردن) (۲) (ب) دەست بەسەرکردن و خافلاندن و فریودان و ناردن بۆ جێگایێک. (پست کردن)
پۆسکەنن: [چاوگە،ت] (۱) پێست لێکردنەوە؛ پێست داماڵین. (۲) هەڕەشە بۆ کەولکردن؛ دەستم پێت بگا کەوڵت دەکەم: پۆستت ئەکەنم. (پوست کندن)
پۆسکەنە: [ئاوەڵناو+ بەند] (۱) پۆست داماڵاو؛ پێست لێکراوە و پاک‌کراو. (پوست گرفتەشدە)(۲) (ب) ڕاست و پۆسکەنە: پێست و پەردە لە سەرلابراو. بێپەردە، بە ئاشکرا و بێ‌شاردنەوە. (پوست کندە)
+ پۆشان: (۱)[ڕابوردووی پۆشین] کردیانەبەر؛ پۆشایان؛ پۆشییان؛ (۲) ئەوانەی کە لەبەر دەکەن؛ (گوڵ چوون ڕووی ئازیز نزاکەت پۆشان). (مەولەوی) (پوشیدە. پوشیدند.پوشان) (۲) لیباس پۆشان: لیباس پۆشین لە بەرکردن. (پوشیدن)(۳) کراسی منداڵەکەیان پۆشان واتا کردیانە بەری. (پوشاندند)
پۆشاندن: [چاوگە،ت] (۱) کردنە بەر؛ کردنە بەرکەسێ. (پوشاندن) (۲) داپۆشینی سوڕ؛ سەری شتێ داپۆشین. (پوشش دادن)
پۆشتەیی: [ناو] سازی و بەکەیفی؛ خاوەن لیباسی تەڕوتازە؛ حاڵەتی پۆشتەبوون. (شیک و مرتب بودن)
پۆشراو: [ناوبەر] (۱) سەرنراوە؛ سەربەستە؛ بەر پیوار؛ داپۆشیاگ؛ وەشارتوو؛ شاراوە؛ شاردراوە؛ سەرسوڕ؛ سوڕ؛ لە نەهێنیدا. (پوشیدە) (۲) لەبەرکراو. (پوشیدەشدە)
پوشکووتن: [چاوگە] دەم‌کردنەوەی گوڵ؛ بشکفتن؛ پشکووتن. (باز شدن شکوفە)
پۆشنای: [چاوگە] پۆژنای؛ پۆشین. (پوشاندن)
پۆشەر: (۱)[ناو،بک]کەسێک کەدادەپۆشێ؛ داپۆش. (پوشندە) (۲) پێداپۆشەر؛ سەرپۆش؛ ڕووکێش. (پوشش) (۳) کەسێ‌کە لە بەردەکا. (پوشندە)
پۆشمەنی: [ناو] جل‌وبەرگ (لباس)
پۆشی: (۱)[ڕابوردووی پۆشین] کردیەبەر. (پوشید) (۲) [پاشگر] پۆشاندن؛ پەردەپۆشی، چاوپۆشی، تاوانپۆشی. (پوشاندن)
پۆشیدە: [ئاوەڵناو] (ف. گیو)داپۆشراو؛ شاراوە(پوشیدە)
پۆشێن: [ناو،بک]داپۆشەر؛ ئەوەی جل دە- کاتە بەر کەسێک. (پوشانندە.
پۆقە: [دەنگەناو] (۱) دەنگی تەقینەوە(صدای انفجار) (۲) لەگەڵ تەقەدا دێ، تەقەوپۆقە، دەنگ و سەدای بەرز. (صدای بلند انفجار)
پۆکێ: بۆیێ؛ ئەڕا؛ لە بەرئەوە؛ پۆکێ‌گریا: بۆیێ‌گریا. (برای این)
پۆکێر: [ناو] جۆرێک یارییە بەپەڕەی(پەڕانتۆ) (پوکر)
پۆڵبوار: [ناو،ت] ڕاوی سەرلەسبەینانی کەو لە سەرڕێگای کانیاو؛ ڕاوی پۆلە باڵندەی کۆچەری لەبەرەگەی گەڕانەوەیاندا لە گە- رمێن. (شکارکبک و پرندگان درراەچشمە و گرمسیر)
پۆڵکە: [ناو] پاقلەی کێوی؛ سێ‌جۆرە پۆلکە خاتوونە و پۆلکە گایانە دەخورێن و پۆلکە

مارانه ناخوریْ. (باقلای کوهی)
پولۆتقـه:[نـاو]کلکـهـسـووتیْ. (۱) کلـک ڕاته‌کاندنی سه‌گ بەنیشانەی ڕەزامەنـدی و خۆشەویستی. (۲) (ب) زمان لووسی و ڕیایی. (تملق؛ ریا؛ چاپلوسی)
پولووس: فد.اند. [ناو] پولْووس؛ئامرازی‌بـەدە- وردا چەرخینی تەگەری سەیارە. (پولوس)
پۆلیپ: فرد؛ تد؛ فد: [ناو]گروڤـەرێکـی پایـه دارەکە لە سەردیوارەی لووت یان گەدە یـان ڕیخۆلە گەورەیـان منداڵـدان پـەیـدا دەبـیْ. (پلیپ)
+ پۆلیس: فرد؛ تـد؛ فـد: [نـاو]کـۆی هێـزی بەرپرسی هێمنایەتی لە وڵاتێکدا. (پلیس)
پۆلیش:[ناو]تـۆزی سـماته لـه نـاو جۆرێـک ماسڵەدا؛ بۆ بریقەدارکردنی ڕەنگی سەیـارە و شتی‌تر. (پولیش)
پۆلیش‌لێدان: [چاوگـه،ت] ڕۆنـی پـۆلیش بـه پەڕۆ بە سەر ڕەنگی ڕەوغەنی وشکەوەبـوودا ساوین بۆ بریقەداربوون. (پولیش زدن)
پۆلیکـا: [نـاو] نێـوی توجـاڕەتیـی لوولـەی پلاسـتیکی، تایبەت بەلوولەکێشی پلاسـتیکە. (پولیکا)
پۆلیکـۆپی: فـرد؛ فـد: (۱) [نـاو] ئـامرازی کۆپیـەگـرتن. (۲) بـەرهـەمـی‌کۆپیـەی‌ئـەو کەرەستەیە. (پلی کپی)
پۆلین: [چاوگە] دەسـتە دەسـتەکـردن؛ پـۆل پۆل‌کردن؛کۆگاکۆگا کردن.(کپه کپه کردن)
پۆمپ:فرد.فد:[نـاو](۱)ئـامرازی‌هـەڵکێشـانی ئاوەکی و با؛ ترومپای‌کارەبایی. (پمپ)(۲) لـه سەیارەدا بۆ پـومپی‌ئـاو و پـومپی ڕۆن زیـاتر وشەی (واتر پمپ و ئۆییل پمپ) بەکار دێنن. (پمپ آب. پمپ روغن)
پومپی بـا: [نـاو،ت] ئـامرازی بـا کردنـه نـاو تەگەری سەیارە. (پمپ باد)
پۆمپی‌بێنزین: [ناو] (۱) ئامرازی بێنزین کردنه ناو باکی سەیارە.(۲) ناوی جێگای فرۆشـتنی بێنزین. (پمپ بنزین)
پومپی ڕەنگپاشی: [ناو]کـەرەسـتەیێـک کـه ڕەنگی ڕەوغەنی و با تێکەڵ دەکا و بەگوشـار دیپرژێنێت. (پمپ رنگ پاشی)
پۆنگ: [ناو] پەنگ؛ کۆبوونەوە و گەڕانـەوەی تراوی بەرگیراو و ڕاوەستاو. (جمع شـدن آب رامبسته)
پۆنگاو: [ناو] پەنگاو؛ ئاوی بـەرگیـراو کـەکـۆ بووبێتەوە و پـۆنگی خواردبێتـەوە. (آب جمـع شده‌پشت سد یا دیوار)
پونگـەڕێـوی: [نـاو]پنگـەڕێـوی؛ گیـای پونگەڕواس؛جۆرێک نەعنـا؛ دژی زەردوویيـه کە نەخوشینی پەنمانی زاورە. (نعناصحرایی)
پۆنیس: [نـاو] بزمـارێکی کـورت و باریکـه و سەری زۆر پانە کە بە پاڵ پێـوەنـان دەچێتـه نێو تەختـە و دیـواری گـەچـی بـۆ ڕاگرتنـی عەکس و کاغەز. (پونز)
پـوو: [نـاو] (۱) پـووک؛ گوشـتی بـن‌ددان. (لثـه)(۲) پەڕۆ؛ پووشوو؛ دەستەچیلـه. (کهنـه. برهود)
پووار: [ناو] گیاییێکەکورتەبالاْ خوراکی ئاژاڵـه. (اسم گیاهی است)
پووتانـــەوە: [چاوگـــە،ت](۱) ڕووتانـــەوە؛ چڕووسانەوە؛ (لخت کردن) (۲) چرمسـانەوە؛

لەتبوون و پچڕاندنەوە. (پارەکردن)
+ پووتک:[ناو](١)گول:خوورە(مرض خورە؛ جذام) (٢) دەستگیرەی مدبەق. (دستگیرەآشپزخانە)
پووتەل: [ئاوەڵناو] پووچ؛ پووک؛ ناوخاڵی؛ بێ ناوەڕۆک؛ بێناوک؛ پوچەڵ. (پوچ)
پووچاڵ: [ناو] پووشاڵ؛ پووشوپڵاش. (پوشال)
پووچانەوە: [چاوگە،ت] (١)پووکانەوە؛ کاغەزەکەی لە دەستیدا پووچاندەوە؛ نایلۆن ئاور دەگرێ دەپووچێتەوە: دەپووکێتەوە؛ لەپاڵیەک چوون و چکۆلە بوون و چرچ بوون. (کوچک شدن و هم رفتن مچالەشدن) (٢) (ب) کردن بە هیچ؛ پووچ کردنەوە. (پوچ کردن)
پووچەوبوون: [چاوگە،ت] پووچبوونەوە؛ (ب) بە هیچبوون؛ جێنەگرتن؛ لەڕۆژێکدا پارەکەی پڕوپووچ کرد؛ پووچبووەوە: پووچەوبوو. (پوچ شدن)
پووچەوکردن: [چاوگە،ت] پووچکردنەوە؛ بە هیچ بوون. (ب) خەرج کردنی بێجێ. (کنایە برباد دادن)
پووچی: [ناو،بەرهەمی چاوگە]خاڵیایەتی؛ پووچبوون؛ پووچایەتی؛ پووچێتی؛ پووچەلی. (پوچی)
پووچی: [ناو،بەرهەمیچاوگە] بێناوەڕۆکی؛ ڕەوتی بێناوەڕۆک بوون؛ بەتاڵەت. (پوچی)
پوودی: [ناو] پدی؛ پدۆ؛ گۆشتی بندان؛ پووک. (گوشت بیخ دندان)
پوورئایشۆکە: [ناو] پوورایشێ؛ ڕووەکێکی دڕکاوی ڕەنگ کەوەیە دەیدوورنەوە بۆ تایە و دانگۆی بزن. (نوعی خار بیابانی)
+ پوورت: (١) پۆرت. (٢) لەگەڵ هارت دێت، هارتوپوورت: شاتوشووت؛ هارتوهورت؛ خۆهەڵکێشان. (لاف و گزاف)
+ پوورە: (١) کۆم؛ کۆ؛ پوورەیاندابوو واتا کۆ بوونەوە؛ تەموورە. (جمع شدن)(٢)فد؛ اند: ڕەندەکراو و وردکراو؛ پوورەی سێف زەمینی؛ وردکراویدانەوێڵەی نیوەکوڵ. (پورە سیب زمینی)(٣) شڵخە و بەچکەی مێشهەنگوین و کوللە. (جمع شدن نوزادان زنبور(٤) پووری؛ بانگ کردنی پوور وەک پوورە ئامین. (صدا کردن عمە)
پوورەگوڵ: [ناو]گیای یاسەکەوە؛ لە باکووری سەقز زۆرە، دەرمانی کۆخەیە. (یاس بنفش)
پوورەهەنگ: [ناو،ت]شڵخەهەنگ.(جمع شدن زنبورهای عسل)
پووری: (١) بانگکردنی پوور. (صدا کردن خالەوعمە)٢)بانگکردنیژنیگەڕاوە بۆ ڕێزلێنان و بە پوور بانگ لێکردن.(خطاب زنان بعنوان خالە و عمە)
پووزپێچ: [ناو] (١) گیای بناوەتوێم؛ بۆ نەخۆشینی باداری جومگە (ڕوماتیزم) و شەکەرمز کەڵکی هەیە.(٢) > مووس پێچ.(ساق پیچ)
پۆزکە: [ناو] لووتی ماسی؛ بابلیسۆک، لووتی-فیل.(دماغماهی؛خرتومفیل)
پووزەر: [ئاوەڵناو] پۆڕزەرد؛ قژ زەرد؛ موو زەرد. (مو زرد)
پووزی: [ناو]هەراوی؛ گوشادی؛ فشی. (گشادی)

پووژنه: [ناوبک+ناو] پۆژنه؛ پۆشەر؛ داپۆشەر؛ پاکەت. (پوشاننده؛ پاکت)
+ پووشاڵ: [ناو] (۱) پروپووشاڵ؛ پووش و پلاش. (۲) دەمەڕەندەی دارتاشی بۆ قەراخ کۆلێری ئاوی.(پوشال)
پووشاڵی: فد: [ئاوەڵناو] (ب) درۆیین؛ خۆنەگرتوو؛ نەمەییو؛ بنبۆش. (پوشالی)
پووشبرنج: [ناو] (۱) پێستی چەڵتووک. (پوست چلتوک) (ب۲) کاتی بارانبڕان. (ایام قطع شدن بارش باران)
+ پووشپەڕ: [ناو] (۱)کاتی پەڕینی گوڵی گیا و وشکبوونی. (ایام خشک شدن گیاه)(۲) یەکەمین مانگی‌هاوین.(تیرماه)
پووشخستن: > پووش فڕێدان.
پووشخورما: [ناو] گەڵای دارخورما؛ بۆقەرتاڵەچێکردن بەکەڵکە.(پوش خرما)
پووشدیان: [ناو]ئاژنەی ددان؛ چیلکەی ددان ئاژن. (خلال دندان)
پووشفڕێدان: [چاوگە،ت] (ب) بێمەیلی- کردن؛ لە بیر بردنەوەی دۆستی. (بی محبت شدن)
پووشی: > پووشوو.
پووشێت: فرد؛ فد: [ناو] دەستماڵێ کە بۆ جوانی لەگیرفانی بەرسینگی چەپی کۆتی دەنێن و گوشەیێکی بەدەرەوەیە (پوشت)
+ پووک: [ئاوەڵناو]کفەڵ؛ قانگ.(متخلخل.)
+ پووکە: [ناو] (۱)کەڕەگۆشە.(لوئی)(۲) قاپووڕ؛ قاوخ؛ پووکەفیشەک:قاپوڕە فیشەک. (پوکە)(۳)جۆرێ بەردی‌کفەڵ و سووک بۆ بانەناوی خانووبەرە. (پوکە)

پووکی: [ناو] پفەڵی؛ دژی پتەوی؛ کفەڵی. (متخلخل بودن)
پووڵبەفیرۆدان: پارەخەرجکردنی بەفیرۆ (ب)شتی بێکەڵککڕین. (پول بباد دادن)
پووڵپەرس: [ئاوەڵناو] پوول پەرەست؛ ماڵ خۆشەویست. (ب) سەقیل؛ ڕژد؛ چکووس. (پول پرست)
پووڵ پەیداکردن: [چاوگە،ت] (۱) پوول دۆزینەوە.(۲) (ب) کاسپی‌کردن؛ پووڵوە- دەستخستن؛ خاوەنی دەرامەت بوون.(پول پیدا کردن)
پووڵ ڕژاندن: [چاوگە،ت] (ب)لەپای مەبەستیکدا پارەی زۆر خەرجکردن. (پول ریختن بپای خواستەای)
پووڵکۆکردنەوە: [چاوگە،ت] (۱)کۆکردنەوەی پارەیێک کە بەسەر بووک و زاوا دا دەکرێ (پووڵی زێڕوەشان). (۲) (ب) پاشەکەوت کردنی پارە و نیانە سەریەکی پووڵ.(۳) پووڵ خڕکردنەوە لای‌ئەم و ئەو بۆ کۆمەککردن بەکەسێکی دەستەنگ؛ خەرمانکردن. (پول جمع کردن)
پووڵگۆڕینەوە: [چاوگە،ت](۱) پووڵی درشتە دان و پووڵی وردە وەرگرتن یا بەراوەژووی ئەوە. (پول عوض کردن)(۲) پووڵی بیانی- کڕێن بەپووڵی ناوخۆ؛ یا بەراوەژوویی ئەوە. (تبدیل پول)(۳) (ب)یەکێ جەژنانە دەدا بە منداڵی کەسێک ئەویش جەژنانە دەدا بە منداڵی ئەوی دی. (تعویض پول)
پووڵگێران: [چاوگە،ت] کاسپیکردن بە پووڵی کەسێکی دیکەوە کە لە قازانجەکەیدا

بەش دەبا بەپێی بڕیار. (پول بەجریان انداختن؛ با پول کسی معامله‌کردن)
پووڵ‌لەپادا دانان: [چاوگەت] بۆگەیشتن بەئامانج یان مەبەستێک پووڵ ژماردن و خەرجکردن؛ هەتا عیلاجی نەخۆشیەکەی-کرا پارەییەکی زۆرم لەپادا دانا؛ تاکردم بە دوکتۆر پووڵێکی زۆرم لەپادا دانا. (پول بالای چیزی دادن)
پوول‌لەسەر دانان: [چاوگەت] (۱) پارە خەرجکردن لە ڕێی دروستبوونی‌کارێک یا مەبەستێکدا. (در راه‌چیزی پول خرج کردن)(۲) بۆکڕینی هەر شت پارەخەرج کردن(پول‌خرجکردن)
پۆنی: ژن لەحاڵەتی‌حەیزدا؛ ژنەک‌کۆ مەهان-دەبت(قاعدگی)
پووڵ و خۆڵ بەیەک‌زانین: (ب) بایەخ بە ما-ڵی دونیا نەدان(کنایه(اهمیت به‌پول‌ندادن)
پووڵو دڵی‌گیفانێ:گیلفان‌پووڵی(پول‌توجیبی)
پووڵەسپی: [ناوت] لەڕابووردوودا قەرەپووڵی ئێران، بە تایبەت ۲ قرانی و ۵ قرانی بەشێ زۆری لە زێو بوو، ناوی پووڵەسپی بوو. (پول خرد قدیم)
+ پووڵەکی: [ئاوەڵناو] پووڵ‌دۆست؛ پارەپەرەست؛ بۆ ماڵی‌دونیا حازر بە ئەنجامی کاری ناشایست بوون. (ب) کار بەدەستی بەرتیلخۆر. (پولکی)
پووڵەوردە: [ناوت] قەرەپووڵ؛ پەرەهووڕ. (پول خرد)
پووڵی: [ئاوەڵناو] ئەنجامی‌کارێک یان پێدانی هەر شت بە پووڵ؛ بەخۆڕاییە یا پووڵییە؟ واتا بەپووڵە. (پولی)
پووڵی: اند؛ فد: [ناو] جەغرێکی خولخۆر لە مۆتۆڕدا کە هێزی مۆتۆڕ بەتەسمە یان زنجیر دەخاتە سەر بەشێکی تری مۆتۆڕ. (پولی)
پووڵی پێشەکی: [ناو] (۱)کرێ‌خانوەکەت دوسەد هەزار تمەنە و یەک ملێون پێشەکی. (پول پیش) (۲) بێعانەی موعامەلە؛ دەهەزار تمەن پێشەکی وەرگرە ئەو فەڕشە ڕاگرە، مەی فرۆشە سبەینێ دێم باقی پارەکە دێنم و فەڕشە کە دەبەم. (پیش پرداخت)(۳) ئەوڕادیۆ دەکڕم، سی‌هەزار تمەن پێشەکی دەدەم باقیەکەی بە قیست، مانگی دوو هەزار تمەن دەدەم (پیش قسط)
پووڵی حەرام: [ناوت] دراوێ کە لە ڕێگای ناڕەواوە بەدەستدێ؛ پووڵی ناڕەوا؛ وەک سوود؛ (سووت). (پول حرام)
پووڵی حەلاڵ: [ناوت] پارەییێک کە لە ڕێگای ڕەوا وکاسپی و ڕەنجی شانەوە پەیدا دەبێت. (پول حلال)
پووڵی خوێن: [ناوت] (۱) خوێن بایی؛ بەهای خوێن؛ پارەی تاوانی کوشتنی کەسێک بە میراتبەر دان. (خونبها) (۲) (ب) پووڵی خوێنی بابی دەوێ، بە فرۆشیاری زۆرگران فرۆش دەڵێن(پول‌خون پدرش رامیخواهد)
پووڵی‌خەوتوو: پارەییێک خرابێتە حیسابی بانگ؛ پارەکەم لە بانگ خەواندوە. (پول خواباندندربانک) (۲)(ب) پارە ییێک کە نە-کەوتبێتەگەڕ؛ پارەی ڕاگیراوی بێ‌موفا و بێسوود و قازانج. (پول راکد)

پوولی درشت: دژی قەرەپوول؛ پارەی زور بەها؛ دراوی پڕبایەخ و ڕەقەم زۆر. (پول درشت)
پووڵی کاغەزی: [ناو] پارەی قاقەز؛ ئەسکەناس. (اسکناس)
پوولیکێش: [ناو]کەرەستەی تایبەت بۆ دەرکێشانی پوولی لە جێگەی خۆی لە مۆتۆڕدا. (پولیکش)
پوولی نەغد: [ناو] پوول و پارەییک کە بە دەستەوە بێ؛ (بەقەرزی نادەم بەپوولی نەغدی دەفرۆشم. (پول نقد)
پووە: [ناو]کەڕەپوو؛ گیامەترەق؛ گیای قامیشی کەڕەگۆشە،کەبەرەکەی دەکرا ناو گەچ بۆ ئەوە دوای گەچکاری نەقەڵەشێ. (لوئی)
پووەدای: [چاوگە،ت](١) پێوەدان؛ داخستن؛ دەرکە داخستن. (بستن) (٢) پێوەدانی هەنگ و مار. (نیش زدن مار)
پوەڵەکارگ: [ناو،ت] قارچکی دار؛ قارچکە جنۆکانە؛ قارچکە جنانە؛ پیفێ،کە وشکەوە دەکرێ بۆ پووشوو. (غاریقون؛ قارچ سمی)
پویتە: [ناو] گرنگی؛ بایەخ؛ پویتە پێدان: حورمەت گرتن. (اهمیت)
پوینەچەرمە: [ناو]گیای پوینەچەرموو؛ پونگەسپیە؛ بۆنەخۆشینی گەدە و ڕیخۆلە-باشە(نعنافلفلی)
پەپتوول: [ناو] تلف؛ تلپ. (تفاله)
پەپوو تیاخوێندن: [چاوگە،ت] (ب) جێگای چۆڵوهۆل؛ وێرانە. (کنایەاز برهوت؛ ویرانه)
+پەپووسێمانە: [ناو] (ف. ب) بوبووکەرە، پاپی سلێمونی؛ پوپی؛ پەپووسلەمانکە؛ پەپووسولەیمانە؛ پەپووسلێمانی؛ پەپووک؛پەپووکەرە؛ هەپووک؛ دوونکول؛ دوونکل؛ سولەیمانۆ؛ شانەبەسەر(شانەبسر؛هدهد)
+ پەپوولەکلک: پڕپوولە؛ پەپوولە؛ نەخوشینی جەرگی ئاژاڵ. (کلک)
پەپەرک: [ناو] بەردە تراویلکە؛ زیخە شینە کە دەبێتە هۆی خەیاڵی دیتنی ئاو لە سارای زیخەڵاندا. (شنی کەمعلول دیدن سراب است)
پەتبڕ: [ئاوەڵناو] (١) شێت؛ سەرەڕۆ؛ شێت و وێت؛ کەم ئاوەز. (دیوانە؛ بی شعور) (٢) نافرمان؛ یاخی؛ سەرکێش. (نافرمان)
پەتپساندن:[چاوگە،ت](ب)سەرکێشی کردن؛ نافرمانی کردن؛ کەڵەوەکێشی کردن؛ سەرەڕۆیی کردن؛ پەتبڕین. (نافرمانی)
+ پەتپەتی پێکردن: [چاوگە،ت] بەڵا بەسەر هێنان و عەزیەت و ئازاردان؛ ئەتککردن. (بلابسرآوردن)
پەترۆکە و زامی: [ناو،ت] قەتماغەی سەر برین. (قشر نازک روی زخم)
پەتروڵ: فـد؛ انـد: [ناو] پاترۆڵ؛ دەستکەوتەکان لە نەوتەوە؛ وەک: بێنزین، نەوت، گاز، مازووت. (فرآوردەهای نفت)
پەترووی برین:[ناو،ت](١)توێژ و قەتماغەی برین. (قشر زخم) (٢) گوشتە زوونی برین. (گوشت التیام زخم)
پەتشان: [چاوگە] پەتشین؛ داڕزان؛ دافلیقان. (پوسیدن)
پەتکراو: [ناوبەر](١) پەت لە مل کراو. (طناب بر گردن آویختەشدە) (٢) ژی کەوانی-

کێشراوی ئامادەی تیر هاویشتن. (زەکشیدە)
پەتکەر: [ناو] (١) خاوەنی تیر و کەوان؛ تیرەنازی کەوان.(تیرانداز، با کمان) (٢) [ناو،بک] ئەوەی کەپەت دەکا و ڕستەدە-کا.(کسیکەطنابیەگردن کسی می بندد) (٣) پەتچێکەر.(کسیکەطناب درست می کند)
پەت لە سەر داماڵین: [چاوگە،ت] (١) بەرەڵلاکردن.(٢) هەوسار لەسەر داماڵین؛ (ب) زیاتر بە تەڵاقدانی ژنی ئاکارخراپ دەڵێن.(افسار از سر بازکردن)
پەتۆت: [ئاوەڵناو] پرتووکاو؛ پوواو. (پوسیدە)
پەتۆن: [ناو] پشوو؛ بێهن؛ هەناسە. (نفس)
پەتوورە: [ئاوەڵناو] شڕ و پەتوورە؛ کۆن و شڕ؛ شڕ و پرتووکاو. (پلسیدە)
پەتە: [ناو]پەتەک؛ کۆپۆن؛ کۆپین. (کوپن)
پەتەفینگە: [ناو] قۆچەقانیبەن؛ قلماسکە. بەرەقانێ؛ کەهینک. (فلاخن)
پەت هەڵخستن: [چاوگە،ت] (١)(ب)سێدارە تەیارکردن؛ سێدارە ئامادەکردن.(طناب-دارآمادە کردن) (٢)تەناف گێڕان؛ تەناف هەڵبەستن بۆ هەڵخستنی جلی شۆراو. (نصب طناب)
پەتیس: [ناو] (ف. مشە) زەرەر؛ خەسار. (زیان)
پەتینە: فد: [ناو] (کۆژی ڕەنگکاریە) جۆرێک ڕەنگکردنی تێکەڵ پێکەڵ؛ تایبەت بۆ دیواری خانوو. (پەتینە)
پەچەخووز: [ناو] ماڵاتکردنە ناو جاڕ و زەوی لە بەر پشکەڵەکەیان کەدەبێتە کووت بۆ زەوی.(گلەداخل زمینکردن،برای کودگیری)

پەچین: بەپالێدان. (با پازدن)
+ پەخ: [ناو] لارێیک کە لە گۆشە و پاڵوودا پێکدێ؛(١) پەرچ؛ وەک: پەرچدا دانەوەی بزمار؛ سەر داشکاندنەوە. (پرچ کردن میخ)
(٢) پەخکردن: لابردنی پاڵوی دار یا هەر شت کە تیژبێت، گردەماسیکردن؛ کووڕکردنی گۆشە و پاڵوو. (کوژ کردن)(٣) لێژکردنی شوێنێ لە چاو دەور و پشتی؛ مارودووکردن؛ پشتەماسیکردن. (پخ)
پەخشای: [چاوگە] پەخشکردن؛ بەشکردن؛ بڵاوکردن.(پخشکردن
پەخشەر: [ناو،بک] پەخشکەر؛ بڵاوکەر. (پخش کنندە)
پەدمان: [ناو] پەیمان؛ عەهد؛ قەرار؛ لە ئاوێستادا (پەتمان) هاتووە. (پیمان)
پەراسووخوار: [ئاوەڵناو] (ب) دەغەڵ؛ درۆزن؛ فێڵباز. (حیلەگر)
پەڕانتۆ: [ناو] وەرەقیاری؛پەڕەیقومار. (ورقبازی)
پەراش: [ئاوەڵناو] لەئاشکراو؛ هاڕراوە؛ وردوخاش. (ریز ریز)
پەراشتی: [ناو] پشتوپەنا؛ داشدار؛ لایەنگر. (پشت و پناه)
پەراش پەراش: [ئاوەڵناو] وردوخاش. (ذرەذرە؛ خرد خرد)
پەراف: [ناو] پەڕاو؛ قەراخئاو؛ کەناری-زەریا.(ساحل)
پەڕانتوو: >پەڕانتۆ
پەڕانتێز: [ناو] دوو کەوانە ڕووبەڕووی یەک لەنووسراوەدا کە چەند ڕستە دەگرێتە بەر بۆ

ڕوون کردنەوەی واتا و جیا کردنەوەی سەربەخۆیی ڕەستەکانی ناو کەوانەکان. (پرانتز)
پەرانتێز کردنەوە: [چاوگە،ت] دانانی کەوانەیێک ڕوو بەچەپ؛ (پرانتێز بەستن: دانانی دوهەمین کەوان ڕوو بەڕاست) (پرانتز باز و بسته)
پەڕاندراو: [ناوبەر] پەڕێندراو؛ قرتێنراو؛ پەڕیاو؛ پەڕیو. (قطع شده)
پەڕاندن: [چاوگە،ت] (١) قرتاندن؛ قرساندن؛ پەڕاندنی لقی دار بەداس؛ قەڵت‌کردن. (قطع کردن)(٢) خستن؛ بەرد پەرانی؛ خستن؛ پەرت‌کردن. (پرت کردن) (٣) نامە پەڕانی، نامە ناردن؛ نامە گۆڕینەوە. (نامەپرانی)(۴) قەڵەم پەڕانی؛ زیناحکردن(زناکردن) لەسەر لاچوون، مەستی لە سەر پەڕاندن. (مستی از سر پریدن) (۵) هەڵفڕاندن؛ کۆتر پەڕانی، بازپەڕانی، (کبوتر پراندن)
(۶) نێر بە سەر مێو گێران؛ پەڕاندنی ئەسپ لە مایین. (جفت گیری) (۷) قسە لە دەم دەرچوون؛ بە هەڵە لە دەمی پەڕی. (از دهن در رفتن)(٨) توانج خستن؛ تەشەری بۆپەڕاند. (متلک پراند) (٩) پێنج تیری پەڕان، فیشەکەکەی پەڕاندە دەرەوە . (پنج تیر پەڕان)
+ پەڕاو: [ناوبک+ ناو] (١) قرتاو (قطع شده) (٢) قەراخ زەریا؛ قەراخ ئاو. (ساحل دریا) ٣.پەرتووک؛ کتێب. (کتاب)
پەڕاوپەڕ: [بەند] سەرانسەر؛ ئەمسەر تائەو سەر؛ ئەم پەڕ تا ئەوپەڕ . (سراسر)
+ پەڕاوێز: [ناو](١) پەردوو؛ کورتە دارەکانی بەینی دەستەک و هەڵاش. (پودە)(٢) کەنارە؛ لێوار؛ حاشیە. (حاشیە)
پەڕبار: [ئاوەڵناو] پڕبار؛ زۆربەسەمەر؛ پڕسەمەر؛ (پربار)
پەڕپەڵەکە: [ناو] (ف. ب) تۆرەمەی پەڕپەڵەکە ،شەش جۆر باڵندەن، بە ناوی پەڕپەڵەکە، سەقری مێش خۆر، قجی، قجی بەڵەک، قجی چاوڕەش، چۆلەکەگرە، (پەڕپەڵەکە، کەحەوت تیرەن١- بۆری بچووک، ٢- بۆری گەورە، ٣- پاشەڵ خەنەیی، ۴- پشت سوور، ۵- پشتشی، ۶- سەرشی، ٧- قەشان)(سنگ چشم)
پەرپتاندن: [چاوگە،ت] پێچاندن؛ بادان؛ کرژکردنی بەنی بادراو. (پیچاندن)
پەڕپووت: [ناو] (١) پەڕپووت؛ جۆری مراوی. (نوعی مرغابی) (٢) کۆن و شڕودڕ؛ (کهنەو پارە) (٣) (ب) مرۆڤی بوودەڵەی چکۆلە. (کوتولەلاغر)
پەڕپەڕ: [ئاوەڵناو] (١) گوڵەکە پەڕ پەڕبووە: هەڵوەریوە؛ کتێبەکە پەڕ پەڕبوو: وەرەق وەرەق بوو؛ گەڵا گەڵا بووە. (پر پر)(٢) (ب) مردنی لاوێک، یان ئازیزێک، گوڵەکەم پەر پەر بوو. (کنایەمرگ جوان)
پەڕپەڕۆچکە:[ناو،ت]تەشقی‌عاسمان(اوج آسمان)
پەڕتاف: [ناو](١) لەرز و یاو؛ نۆبەتی. (تب)(٢) تیریژ. (اشعەخورشید)
+ پەڕتاوتن: [چاوگە،ت]قرتاندن؛ هەڵبڕین؛ هەڵپاچین؛ قەڵت‌کردن. (قطع کردن)

پەڕتەڤ: [ناو] پەڕتاف؛ پەڕتەو؛ تیشک؛ تیرێژ؛ ڕۆشنایی. (پرتو؛ اشعه)
پەرتین: [چاوگە] دڕان؛ دڕیان. (پارەشدن)
پەرجوو: مۆجزە؛[ناو] ڕووداوی سەیروسەمەرە ودوور لە پێوەری عەقڵ و مەنتیق. «گوڤاری مهاباد ١١٢» (معجزە)
پەرچڤاندن: [چاوگە،ت] هەڵمساندن؛ پەنماندن؛ با پێکردن. (باد کردن)
پەرچۆ: [ناو] تەرچۆ؛ مەهدەر؛ کرمزی؛ مۆجیزە؛ کاری کەلەدەس هەمووکەس نایێت.(معجزە)
پەرچە: [ناو] پەچە؛ هەڤێز؛ هەوێز؛ جێی خەواندنی مێگەل. (جای خواباندن گله)
+پەرچەم:تد؛فد:[ناو](١)مووی سەرهەنیە. (موی پیشانی) (٢) بەیداخ؛ لیوا؛ بەیاخ؛ ئاڵا؛ بەیداغ؛ بەندێر؛ دروشمی مەملەکەت یان هێزی عەسکەری. (پرچم)
پەرچەمدار:)[ئاوەڵناو] [ناو](١) بەیداخ هەڵگر.؛ ئاڵاهەڵگر؛خاوەن پەرچەم (٢) بوونە ڕچە شکێن و ڕێبەر وەک کاوەی ئاسنگەر کە ئاڵاکەی پێشبەندە چەرمیەکەی بوو. (پرچمدار)
پەرچەمی چەرمگ: [ناو،ت]پەرچەمی سپی- نیشانەی تەسلیمبوون یا کۆڵدان یا یەخسیربوون و خۆ بە دەستەوەدانە. (پرچم سفید)
پەرچەمی سپی: [ناو،ت] پەرچەمی چەرموو. ئاڵای سپی؛ نیشانەی تەسلیم بوون.(پرچم سفید)
پەرخاندن: [چاوگە،ت] گەمراندن؛ نیوەکوڵ کردن. (نیم پختەکردن).
پەرخین: [چاوگە] داپلۆخین؛ پیربوون و لە کار کەوتن؛ خراپبوون؛ زایەبوون. (از کار افتادن و پیر شدن)
+ پەرداخ: (١)[ئاوەڵناو] توند و تۆل و پۆشتە و ڕازاوە. (پرداختە)(٢)[ناوبک] شتی کە لووس دەکا؛ وەک، کاغەز پەرداخ. (صاف کن)
پەرداخ کراو: [ناوبەر]گرێوگۆڵ لێبراو؛ لووس کراو؛ ئامادەکراو؛ تەیار. (ساختەو پرداختە)
پەرداخکردن: [چاوگە،ت] تەیارکردن؛ ئامادەکردن؛ لووس کردن و تیف تیفەدان. (مهیا و پرداختەکردن)
پەرداخی: تەیاری و گورجوگۆڵی و ئامادەیی. (آمادمو سرحال بودن)
پەڕداڵ: [ناو] سۆفار؛ پەڕی تیر. (پرانتهای تیر)
+ پەردە: [ناو] (ب) ڕەمز و ڕاز؛ سوڕ؛ سڕ؛ ڕاز: نەهێنی؛ پەردەدار: ڕازدار؛ پەردەپۆش: سوڕپۆش. > پاردە. (راز)
+پەردە: [ناو] پەردەی تار؛ پەردەی پەنجێرە و درگا؛ پەردەی گوێ؛ پەردەی نەقاشی، پەردەی شانۆ و سینەما؛ پەردەی کچێنی و پەردەی پا. (پردە)
+ پەردە: [ناو] سێ وشەی پەردیسی فارسی و فردموس (فیردموس)ی ئارەوی و (پاردۆس)ی هەرمەنی سەرچاوەیان وشەی (پەئیریدە ئیزە)ی مادییە بە واتای جەغزی دمورە دراو، کە لە کوردیدا هەمان پارێز و پە- رزین وپاردەیە؛ وشەی (پارازیسۆس)ی

یونانی واتا پارێس هەر لەو ڕیشەیە کە لە فارسیدابووە بە پالیز و لە کوردیدا بووەتە پارێز و پەرژین، و پاردە: باغ وبێستانیدەورە دراو بە دیواریا قوماش؛ زۆر بۆی هەیە ووشەی پە-ردە نزیکایەتی زۆری لەگەڵ(پاردە)دا هەبی. (پردە)

پەردە بەستن: [چاوگە،ت] (١) گرێدانی پەردە لە سەر دەسکی تار بەگرێی تایبەت. (پردەبستن) (٢) پەردە هەڵبەستن بە پە نجێرە و دەرکەدا. (آویزان کردن پردە)

پەردەپۆشی: [بەرهەمیچاوگە]بە ژێرلچەوەکردن و چاوپۆشی لە سووچ و گوناح و ئاشکرا نەکردنی هەڵەی کەسێک. (پردەپوشی)

پەردە پەردە: توێ توێ؛ توێژتوێژ؛ چەند پەردە دوابەدوای یەک. (پردەپردە)

+ پەردەدار:)ئاوەڵناو] (١) خزمەتکار.(٢)بە پەردەوە؛خاوەن پەردە.(٣) ڕازدار؛ سوڕدار.(۴) جێگایموتمانە بوون بۆ نەدرکاندنی ڕاز.(پردەدار)

پەردە داماڵین: [چاوگە،ت](١) پەردە لێکردنەوە؛ (پردەکندن) (٢) (ب) ئابڕو بردن و ئاشکراکردنینەهێنی(پردەدری)

پەردە دڕین: [چاوگە،ت](١) (ب) ئابڕو بردن و نەهێنی درکاندن.(رسوا کردن)(٢) لابردنی پەردەی کچێنی. (پردەبکارت پارەکردن) (٣) لابردنی دیواری نزاکەت لە بەینی دوو کە-سدا، بەکردەوەی بێ ئەدەبانە. (پردەحرمت دریدن)

پەردەکێشان: [چاوگە،ت] (١) هۆڵێ بە پەردە گێران دوو کەرتکردن. (٢) شاردنەوە و نە درکاندنی نەهێنی؛ چاوپۆشی لە هەڵە. (٣) سەر داپۆشین و قوماش یا هەر شت بە سەردادان. (۴) پەردەی پەنجێرە لادان یا بە سەر پەنجەرەدا دان.(پردەپوشی. پردەکشیدن)

پەردەلادان: [چاوگە،ت] (١) پەردە هەڵدانەوە یا بەلادا خستنی پەردە لە بەر پەنجیرە و دەرکە. (کنار کشیدن پردە) (٢) ئاشکراکردنی نەهێنی. (پردەاز روی چیزی برداشتن)(٣) پەردە هەڵدانەوە لە سەر تا پۆ یا ئاسەواری هونەری بۆ ئەوەڵین جار. (پردەبرداری)

پەردە لە سەرلادان: [چاوگە،ت] (ب) نەهێنی ئاشکراکردن. ڕوون کردنەوەی مەبەستێکی نادیار؛ خویاکردن. (پردەاز رو برداشتن)

پەردەنشین: لە توێی پەردە و نیانیدادازیان؛ دانیشتن لە سەراپەردە (ژوور) و دەرنەکەوتن؛[ئاوەڵناو] (ب) ناسک و نازداری و پاکی؛ زۆر خۆ دەرنەخستن. (پردەنشین)

پەردەی ئاسۆیی: [ناو،ت] پەردەی کڕکرە؛ لە شکڵی پەردەی ئەستونییە بەڵام پاژەکانی کانزایی و باریک ترە و ئاسۆیی دادەبەسترێ. (پردەکرکرە)

پەردەی ئەستوونی: [ناو،ت] جۆرێک پەردەکە لە پاژگەلێکی درێژ چێبووە و بە شێوەی ئەستوونی لە بەر پەنجەرە دادە-بەسترێت و بەتەنافێک بەسەر پەنجەرەدا دەکشێت یان دەکرێتەوە. (پردەعمودی)

پەردەی بووک و زاوا: (ب) ژوورێکە زاوا و

بووک بۆ ئەوەڵێن جار لەو ژوورەدا پێکەوە دەبن. (حجله)
پەردەی‌پا: زۆربەی بوونەوەرانی ئاوی بۆ چاکتر مەلەکردن، لە بەینی قامکەکانیاندا پەردەیێک هەیە. (پردەپا)
پەردەی پەنجێرە: [ناو،ت] قوماشی‌کە دەدرێ بە پەنجێرەدا بۆ دیارنەبوونی ناومال لە دەرەوە. (پردەپنجره)
پەردەی تار: [ناو،ت] ریخۆڵەی با دراو (کات کوت) کە لە سەر دەسکی‌تار دەبەستری؛ وە-ک ژی‌کەوانێکی باریک وایە. (پردەتار)
پەردەی‌چاو: [ناو،ت] هەریەک لەسێ‌تویژی دەروونی چاو. (پردەچشم)
پەردەی حەسیری: [ناو،ت] جۆرێک پەردە لە قامیش چنراو بۆ بەرگری لە هەتاو کە بە رووکاری دەرەوەی پەنجێرەدا دادەبەستری. (پردەحصیری)
پەردەی سینەما: [ناو،ت] (۱) جێگایێک‌کە وێنەی فیلم دەکەوێتە سەری یا قوماشی سپیە یا دیواری‌گەچکاری‌کراوە. (۲) پەردەیێکە دەکەوێتە بەینی (جێگەی وێنەی فیلم کەوتنەسەر) و بینەرانی فیلم لە هۆلی سینەمادا. (پردەسینما)
پەردەی شانو: [ناو،ت] (۱) پەردەیەکە لە بەینی ئەکتەرەکان و بینەراندا. (۲) بەشێکە لە شانۆ لە ماوەی هەڵدانەوە و دادانەوەی ئەو پەردەدا؛ شانۆکە لە سێ‌پەردەدا بەرێوەچوو. (پردەنمایش)
پەردەی کچێنی: [ناو،ت] بن؛ پۆسێکی توێژ ئاسای ناسک لە ناو شەرمی کچاندا کە بە هۆی زەربە و گوشار دەدرێت. (پردەبکارت)
پەردەی‌گوێ: [ناو،ت] تەپڵی‌گۆش؛ تەپڵی-گوێ. (پردەگوش؛پردەسماخ)
پەردەی مۆسیقا: [ناو،ت] ژمارەی لەرانەوەی (فرێکانسی) هەردەنگی هەتا دوو بەرانبەر بوون دەبێتە یەک هەنگاو(ئوکتاو)کە لە مۆسیقای خۆرهەڵاتی ناوەڕاستدا دابەش کراوە بە۷ پردە کە هەرپەردەیش بە بەشی چووکتر وەک دیێز و بێمۆل و سۆری و کوڕۆن دابەشکراوە. (پردەموسیقی)
پەردەی نزاکەت: [ناو،ت] (۱) (ب) حورمەت ڕاگەتن لە بەینی دوو یا چەند کەسدا. (ادب نگەداشتن) (۲) لەتۆی پەردەدا، مەبەست درکاندن بە هێما. (پردە ادب)
پەردەی نەقاشی: [ناو،ت] (۱) یەکەی ژماردنی تابلۆی وێنەگەری و نگارکێشی. (پردەنقاشی) (۲) قوماش یا تەختە یا هەر شت کە وێنەی لە سەر دەکێشری. (پردەنقاشی)
+ پەرژان: [چاوگە] هەل و دەرفەت بۆکردنی کاری؛ سەرم ناپەرژێ: فورسەتم نییە. (فرصت)
پەرژین‌هێنەر: [ناوبەر]داڵدەخواز؛پەناهێنەر؛-ئەوەی کە پەنادێنێ. (پناهنده)
پەرژینی قایم‌بی:(ب) نزاکەت لە بەینداب؛بێ‌ئەدەبی نەبێ؛دوورلەڕووی‌مە-جلیس؛ بیلاتەشبی. (کنایەدور از حضور)
پەرسار: [ناو] پەرستار؛ پەرەستار؛ ئاگاداری نەخۆش؛ تیمارکەر و چاوەدێری نەخۆش. (پرستار)

پەرسوجۆ: [ناو،ت] (١)پرسوجۆ؛ جۆیابوون بە-
پرس کردن لەم و لەو. (پرسوجو)(٢) بە دوادا
گەڕان و جۆیابوون. (جستجو)
پەرسۆم: [ناو] پەیینکە؛ ئەو ئاردە کە بە
گونکە هەویر یەوە دەکەن تا بە تیرۆک و
پنەدا نەچەسپێ.(آردیکەروی چانەخمیر
میپاشند)
پەڕقەند: [ناو] دیواری بڵیندی بێستان و ڕەز.
(حصار بلند باغ).
پەرکەم: [ناو](١)گلاراو؛ (چشمدرد؛ تراخم)
(٢)فێ.(صرع)
پەڕکێشان: [چاوگە،ت] (١) پەلی باڵ-
هەڵکەندن؛ (پر بال چیدن)(٢ب)باڵ لێدان و
هەڵفڕین. (پرکشیدن)
+ پەرگاڵ: [ناو] بنەماڵە؛ ماڵ و خیزان.
(خانوادە)
پەڕگر: [ئاوەڵناو]لاگر؛ گۆشەنشین؛ خۆ
لەخەڵک و جەماوەر دوورگرتن.
(گوشەنشین)
پەڕگرتنەوە: [چاوگە،ت] (١)باڵگرتنەوە؛
هەڵفڕین. (پرواز کردن) (٢) (ب) لە خۆشیان
باڵ دەرهێنان. (بال درآوردن) (پرواز کردن)
پەرگی: [ناو] تووش؛ بەیەک گەیین.
(برخورد.)
پەرمان: [چاوگە] پەرمین؛ پەرمیان؛ لێڕادین
و چاوەڕوانیکردن بۆ کردنیکاری. (باور و
انتظاربرای انجام کاری)
پەرنساندن: [چاوگە،ت] ئەحیاکردنەوە؛
بووژاندنەوە؛ ژیاندنەوە (احیاکردن)
پەرنسین: [چاوگە] بووژانەوە؛ ئە-
حیاکردن.(احیاشدن)
پەڕنیان: [ناو] جۆرێ قوماشی ئاڕمووشی
نەرم؛ حەریر. (پرینان)
پەرواربەندی:هێ:[ناو]کارورەوتی پەروار دابە-
ستن؛ قەڵەوکردنەوەی ئاژاڵ بەشێوەی
تایبەت. (پروار بندی)
پەرواسە: [ناو] پەراسوو. (دندە)
پەروا نەکردن: [چاوگە،ت] کۆنەکردن؛
نەپرینگانەوە؛ نەترسان؛ بێپەروابوون. (پروا
نکردن)
پەڕوباڵ پێدان:چاوگە،ت](ب)ژێربالگرتن؛
دەست ئاوالەکردن بۆئەنجامیکاری؛
بەربۆشکردن. (پر و بال دادن)
+ پەڕوباڵ دەرکردن: [چاوگە،ت](١)(ب)
گەورەبوون و بە خۆداهاتن. (بزرگ شدن
بچە)(٢) (ب) لەکارێکدا سەرکەوتوو بوون و
دەسەڵات پەیداکردن. کنایە. موفق شدن و
قوی شدن)(٣) پەل لەسەر لەش و باڵی
فڕندە ڕوان. (پردر آوردن)
پەڕوباڵ دەرهێنانەوە: [چاوگە،ت] (١ب) بە-
هێز بوونەوە؛ بە دەسەڵات گەیشتنەوە؛
(دوبارەبەقدرت رسیدن) (٢) فڕندەی باڵ-
کراو کە باڵ دێنێتەوە. (دوبارەبال در آوردن
پرندە)
پە ڕوباڵ قرتاندن: [چاوگە،ت] (١) باڵکردنی
مەل بۆ هەڵنەفڕین؛ باسکۆکردن.(قیچی-
کردن بال) (٢) (ب) لەقودرت و دەسەلات
خستن. کنایە(از قدرت انداختن)
پەڕوباڵ وەریو: [ئاوەڵناو] (ب) هەژار و
بێدەسەلات و لاواز بوو. (کنایە.ناتوانشدن)

پەڕۆشان: [ناو] پەڕۆی سەرشانی منداڵ؛ پەڕۆی دەم و لووت سڕینی منداڵ کە بە شانیدا دەی لکێنن. (دستمال روی شانەبچە)
پەرۆشدار: [ئاوەڵناو] بەپەرۆش؛ خەمبار. (غمگین)
پەرۆش‌دڵ: [ئاوەڵناو] دڵ بەخەم؛ جاڕز؛ دڵ بەپەژارە؛ دڵ پەرێشان. (دل پریش)
پەڕوشک: [ناو] پڕشە؛ پڕشکەی ورد؛ پرووشە؛ بارانی ورد و کەم. (قطرات ریز باران)
پەڕۆکردن: [چاوگە،ت] پینەپەڕۆکردن. (پینەکردن)
+ پەروەراندن: [چاوگە،] (١) بارهێنان؛ تەربیەت‌کردن؛ ڕەعەمەل‌هێنان. (تربیت کردن) (٢) پەروەراندنی قسە و مەبەست؛ ڕێکوپێک‌کردنی وشە بۆ سەفڕەنگ‌کردن و شروڤەکردنی بابەتێ بە جوانی و تەواوی. (پروراندن مطلب)
+ پەروەردە: فذ: [ئاوەڵناو]عاملاو؛ بەخێوکراو؛ بارهاتوو؛ قۆرەپەروەردە: قۆرەی ڕەعەمەل هاتوو و بارهاتوو. (پرورده)
+ پەروەردەکردن: [چاوگە،ت] بارهێنان؛ بەخێوکردن؛ ڕاهێنان؛ پەروەراندن؛ عاملاندن؛ بەرهەم هێنان؛ ڕەعەمەل‌هێنان. (پرورده‌کردن)
پەروەردەکەردەی: [چاوگە،ت] پروەردەکردن؛ بارهێنان؛ پێگەیاندن؛ ڕەعەمەل‌هێنان؛ ڕەنێوهێنان؛ هێنانەنێو. (پرورده‌کردن)
+ پەروەرشت: [ناو] ڕەوتی بارهێنان. (پرورش)

پەڕوەرین: [چاوگە،ت] (١) پەل وەرین (پر ریختن)(٢) (ب) لە دەسەلات کەوتن؛ لە هێز و قودرەت کەوتن و ئارام بوونەوە و لاواز بوون. (آرام شدن. ضعیف شدن)
پەروەنێ: [ناو+ بەند] پەسرپێر؛ سێ‌ڕۆژ لەمەو بەر. (پس پریروز)
پەروێز: (١) ناوە بۆ پیاوان. (اسم مردانە)(٢) [ئاوەڵناو] پیرۆز؛ سەر بەرز؛ سەرکەتی؛ سەرکەوتوو. (پیروز)
پەروین: فذ[ناو](١)ئەستێرەی سورەییا(پروین) (٢) ناوبۆ ژنان. (اسم زنانە)
پەڕەتیر: [ناو] پەڕی بەستراو بە بنی تیرەوە؛ سۆفار؛ پەڕداڵ.(پرمناوک)
پەڕەجگەرە: [ناو]کاغەزی سیغار. (کاغذ سیگار)
پەرەزیلە: [ناو] مێوینەی گیا؛ پایەی سەرلینج و نەرم لە ناو گوڵی‌گیادا کە دمبێتە هۆی بەرهێنانی گیا و ئاوسبوونی. (کلالە)
پەرەستگە: [ناو] پەرەستگا؛ جێگەی‌عیبادەت. جێگای پەرەستن. (پرستشگاه)
+ پەرەسلێرکە: [ناو] (ف. ب) تەیرەبەڵەک؛ پزلگرد؛ پلۆزگردی؛ پلیزرگ؛ پلیسر؛ پلیسرک؛ پلیسرگ؛ پلیسری؛ پلیسگر؛ پولیسور؛ پەڕەستوو؛ پەڕەسلێرکە؛ پەرەسێلکە؛ پەرەسێولکە؛ حاجی حاجک؛ حاجی‌ڕەش حاجی‌ڕەشک؛ حاجی‌ڕەنگ؛ دومقەسک؛ دومقەس. دومقەسوک؛ حەجەجک؛ حەجحەجک؛ کە لە بن‌میچ و بەرقەدی شاخی بەرزدا بە قوڕ هیلانە سازدەکا. (چلچلەیا پرستو)

پەرەسە: [ناو] ڕێژە؛ ڕادە؛ پلە و پایە و مەرتەبە. (سطح؛ مرتبە)
پەڕەک: [ئاوەڵناو] نێرێک کە زۆر دەپەڕێت. (نری کە زیاد جماع میکند)
پەڕەمریشکە: [ناو] سیچقە؛ لەسەرما مووی لەش ڕاستبوونەوە. (مو سیخ شدن ازسرما)
پەڕەمووچە: [ناو] قەڵەمموو؛ قەڵەمی نیگار کێشی. (قلم مو)
پەڕەمێز: [ناو] پریمووس؛ چرای چێشت‌لێنانی نەوتی کە بەناسووس بای تێدەکرێ. (پریموس)
+ پەڕناو: [ناو]کلۆشی بەرپای گاگێرە هەڵگێڕانەوە؛ ژێر و ڕووکردنی کولۆش لە پێخوێی گێرەدا. (زیر و رو کردن خرمن در وقت خرمنکوبی)
+ پەڕەوازە: (۱)[ناو] باڵەوازە؛ پەرتەوازە؛بەچکەی مەل کە فێری هەڵفرین ببێ. (اولین پرواز پرنده) (۲) (ب) دوورکەوتنەوەی کوڕوکچ لە ماڵی باب و هەریەک ڕوو بکەنە ولاتێ؛ (ب)هەلوەدابوون بە وڵاتاندا؛ تەرە و ئاوارە بوون بەوڵاتاندا. (آوارەشدن درغربت)
پەڕەی جەنجەڕ: [ناو] تێخی جەنجەڕ؛ ئەو پارچە ئاسنانەکەکولۆش ورد دەکەن لەگێرەی جەنجەڕدا. (تیغەخرمنکوب) پەڕەی گوێ: [ناو،ت] نەرمەی گوێ؛ جێگای گوارە ئاویزانکردن.(نرمەگوش)
پەڕەی ماسی: [ناو،ت] باڵ؛ باڵەی ماسی. (بالە ماهی)
پەری ئەندام: فد: [ئاوەڵناو] بەژن پەری. (ب) ژنی جوان و ڕێکوپێک و چەلەنگ و شۆخوشەنگ و دەلال. (پری اندام)
پەرپتانک: [ناو] پەرپەرۆک؛ پەپوولە. (پروانە)
پەریخان: پەری‌خاتوون؛ پەری‌خانم؛ ناوە بۆ ژنان. (اسم دخترانە)
پەریی دەریایی: [ناو،ت] فرشتەی‌خەیاڵی کە تا کەمەر ئینسانە و خوارەوەی ماسییە.(پری دریایی)
پەریڕوو: فد: [ئاوەڵناو](ف. گیو) سەروچاو جوان. پەری‌ڕوخسار. (پری‌رو)
پەری‌ڕەشک:[ناو،ت]شەیتان؛ئەهریمەن. مەڕنەمووک. (ابلیس)
پەریز: [ناو] نێردیوان؛ پەینجە. (نردبان)
پەریزاد: فد: (۱) [ناو] کچی‌پەری؛ لە پەری بوو (ب) کچی جوان. (پریزاد) (۲) ناوە بۆ ژنان. (اسم دخترانە)
پەریسا: فد: (۱)[ئاوەڵناو] وەک پەری؛ پەری ئاسا؛ پەری‌شێوە.(پریسا) (۲) ناوی ژنانە.(اسم زنانە)
+ پەرێش: [ئاوەڵناو] پەشێو؛ پەرێشان. (پریش)
+ پەرێشان: (۱) بۆیان. (برایشان) (۲)پەرێ شان؛ بۆشان و مەقام. (برای مقام) (۳)[ئاوەڵناو] ئاڵۆز؛ دڵ پەشێو. (پریشان) (۴)[ئاوەڵناو] پەڕاگەندە؛ پەرش و بڵاو. (پراکندەو پریشان)(۵) ناوە بۆ پیاوان. (اسم مردانە)(۶) ناوی گۆلێکە لە خۆرهەڵاتی ئێران. (دریاچەپریشان در شرق ایران)
پەرێشان‌حاڵ: [ئاوەڵناو] حاڵ شێواو؛ کەلەلا؛ ناتەواو؛ دەستکورت؛ بێتاقەت و هێز؛ زار؛

ناکۆک؛ لێقەوماو. (پریشان حال)
+ پەڕین: [چاوگە] (١) فڕین؛ باڵگرتنەوە. (پریدن)(٢) خۆ هەڵخستنەوە. (پریدن)(٣) داچلەکان لە خەو؛ لە خەو پەڕین: لە خەو ڕاپەڕین (پریدن)(٤) داچلەکان و ترسان. (یکەخوردن)(٥) پەڕینی نێر لە مێو. (جفتگیری)(٦) لێواری کاسەکە پەڕی؛ شکا. (پریدن)(٧) هەڵپەڕین؛ڕەخس. (رقص)(٨) ڕەنگ برووسکانی دەموچاو یا ڕەنگی قوماش؛ ڕەنگ پێوە نەمان؛ڕەنگ پەڕین. (رنگ پریدن)(٩) بازدان؛ بەسەر جۆگەدا پەڕین؛ داپەڕین . (پریدن)(١٠) بەهەڵم - بوونی‌تراو. (بخار شدن مایع؛پریدن)
پەڕێنەر: [ناوبک] (١) فڕێدەر (پرت کننده)(٢) نێر بە سەر مێو پەڕێن. (سوار کنندەاسب بر مادیان)(٣) دەپەڕێنیتەوە؛ نەجات‌دەدا. (نجات دهندە)(٤) دەقرتێنیٚ و سەری گیا دەپەڕێنیٚ. (قطع کنندە)
پەڕینە قوڕوو: خۆراک چوونە ناو بۆڕیەی هەناسە؛ لە گەروو پەڕینی ئاویا خۆراک. (بەگلو پریدن)
پەڕینەکۆڵ: (١) سوار پشتبوون؛ سوار بوون. (بر پشت پریدن)(٢) (ب) زاڵ‌بوون. (غالب شدن)
+ پەڕینەوە: [چاوگە،ت] دەربازبوون؛ نەجات- بوون؛ لە سەربازی پەڕیمەوە؛ لە خەتەر پەڕیمەوە. (گذشتن. نجات پیدا کردن)
پەڕیوە: (١)[ڕابوردووی پەڕین] هەڵپەڕیوەتەوە؛ هەڵی خستووەتەوە. (پریدە. جهیدە)(٢) هەڵفڕیوە. (پرواز کردە) (٣)[ئاوەڵناو]هەلودا؛ دوورکەوتوو؛ سەرگەردان؛ ئاوارە. (سرگردان. آوارە) (٤) پەرداخەکە لێوەکەی پەڕیوە؛ واتا شکاوە لەت بووە. (پریدە)
پەزپەزەکێفی: [ناو] پەسپەسەکێوی؛ جاڵجاڵووکەیەکی بێ‌ئازاری‌کورکدارە.(نوعی عنکبوت)
پەزدی: [ناو] مێشولە؛ پێشکە؛ پەخشە. (پشە)
پەزشەن: [ناو] پەسند؛ پیاهەڵخوێندن؛ پەسندان و تاریف‌کردن، بۆی هەیە لە(پەسن) ی ئاوێستاوە هاتبێت. (پسند؛ مدح)
پەزکدانک: [ناو] هاوڵەی جەرگی ئاژەڵ. (نوعی مرض جگر حیوانات)
پەزەکێفی: [ناو] مەڕەسوور؛ مەڕەکێوی.(میش کوهی)
پەزی ڤەرگاش: [ناو،ت] پەزی چاوڕەش، پەزی بەرازی. (میش چشم سیاه)
+ پەژ: [ناو] پرژ؛ لق و پۆپ. (شاخەنازک درخت)
پەژاج:[ناو]ژنی یاریدەدەری تۆلدارلەکاتی منداڵ‌بووندا. (ماما)
پەژراندن: [چاوگە،ت]قسەوەرگرتن؛قبوو ڵکردن؛ وەرگرتن؛ پەزێران.(پذیرفتن؛)
پەژقین: [چاوگە] تراو بەسەرەوەنان و خواردنەوە؛ هەڵقوڕان؛ هەڵقوڕاندن. (هورت کشیدن مایعات)
پەژک: [ناو] پرژ؛ لقی سەرەوەی دار؛ پژ؛ پەشک. (ساقەهای بالای درخت)
پەژلاندۆک: [ناو] مووبەر؛ داڕو؛ دەرمانی

تووکبەر. (واجبی)
+ پەژم: [ناو] ئاڵشتە؛ سیخوار؛ سووخ؛ خووسار؛ خووس؛ زوقم؛ خویز؛ ئەڵماسە؛ سەرماوەردە؛ پەژ؛ وردە سەهۆڵ یا دەنکە بەفری زۆر ورد کە سبەینان بە ئارامی دێتەخوار لە هەوای زۆرساردا. (پژ)
پەژمینە: [ناو] پەژینە؛ کەروو؛ کەرەکیفە. (کپک)
پەژەڵ: [ناو] هەژگەڵ؛ لق و پۆپی وشک؛ چڕو چیلکە؛ دڕکودالّ. (ساقەهای خشک شده)
+ پەژیک: پەژی نەرم و ناسک؛ خەڵف؛ لقی نەرم و شلی دار. (شاخەترد و تازەدرختان)
پەژینە: [ناو] پەژمینە؛ کەرەکیفە؛ کەروو. (کپک)
+ پەس: فد: (١)[ئامراز] بەس؛ ئەدی؛ دەنا؛ ئیتر؛ ئەی؛ ئاخر؛ پەس بۆچی نارِوی، پەس بۆچی وای‌کرد. (پس) (٢)[دەنگەناو] تەس؛ دەنگ‌دانی کەڵ بۆ چوونە دواوە. (پس رفتن) (٣)[ناو] پاش؛ پەسمەنە: پاشماوە. (پسمانده) (٤) [ئاوەڵناو؛ پست،(پست)
پەسا پەسا: پەسای‌پەس؛ پەیتا پەیتا؛ لەسەریەک؛ گوڕایگوڕ. (پی‌درپی، متواليا)
پەساکردن: [چاوگە،ت] ئاو لێبڕشاندن و تەڕکردنی‌پێخوێی‌قوڕ؛ نماندن؛ فیساندن؛ خووساندن. (خیساندن)
پەسای‌پەس: یەک لە دوای یەک پەیتا پەیتا؛ یەک لە سەریەک. (پیاپی)
+ پەسبوون: پیرۆز نەبووگ؛ لەدواوەبوون لەقوماردا دۆڕاو؛ لەپاش‌بوون. (عقب بودن)
+ پەستان: [لەچاوگەی پەستاوتن] گوشاردان؛ گوشین؛ حاڵەتی ئەوشار دانەسەر. (فشردن)
پەستاو: [ناو] پاسا؛ پەسا؛ پەستاو دەرهێنان: قوڕ گرتنەوە بۆ خشتبڕین. (خازە)
پەست‌بوون: [چاوگە،ت] پێخوست‌بوون؛ سەرشۆڕبوون. (خوار شدن)
پەست‌کردن: [چاوگە،ت] نزم‌کردن؛ زەلیل-کردن؛ پاپەستکردن. (پست کردن)
پەست و بڵیند: [ئاوەڵناو] پەس و بڵیند؛ هەوراز و نشێو؛ چاڵوچۆڵ؛ بەرز و نزم. (پست و بلند)
پەستەکە فیشەک: [ناو] پەستەکی‌کە فیشەکدانی لە سەر دروست‌کرابێت. (چوخەنمەدین با جای خشاب)
پەستەوان: [ناو] پسوولەی ئیجازەدان بۆ هاتوچۆ. (اجازەنامەعبور)
پەس‌چوون: [چاوگە،ت] بە پاشداهاتن؛ نکوول‌هێیان کەوتنە دواوە؛ ڕووەوکەمی-چوون؛دژی پێشڕۆیشتن. (پس رفتن)
پە سدان: [چاوگە،ت](١) بۆڕدان. (شکست دادن)(٢) پەس‌وەدان؛ دانەوە؛ (قەرز دانەوە). (ادا کردن) (٣) پاڵ‌پێوەنان و تەس دانی حەیوانی بەرزە. (عقب راندن)
پەس سەندن: [چاوگە،ت] (ف. گیو) پەس-سەنن؛ لێ‌سەندەوە؛ ئەستاندنەوە. (پس گرفتن)
پەسقەرەوڵ: [ناو] پاشقەرەوڵ؛چاودێری پاش سپا. (نگهبان عقبەلشکر)
پەسندکەردەی: (١)[چاوگە]ت بەدڵ‌بوون؛

جیا کردنەوە و بـەرگـەم کـردن.(پسـندکردن)
(٢) (ب) پەژراندن؛ لە پەرلـەمانـدا یاسـا کـە پەسەندکرا: پەژێردرا. (پذیرفتەشدە)
پەسـکەفـتن: [چاوگـە،ت] وەپـاش کـەوتـن کەوتنەدواوە. (عقب افتادن)
پەسمار: [ناوبەر]شکایەت لێکراو. (متشاکی)
پەسن کراو: [ناو،بەر] (١) پەسەندکراو؛ پەسن- کریـاگ (پســند شــدە) (٢) هــەڵبژێــراو؛ هەڵبژێردراو؛ بەرگەم کراو. (انتخاب شدە)
پـەس و بڵـن: [ئـاوەڵنـاو] پـەسـت و بڵینـد؛ چاڵوچۆڵ. (پست و بلند)
پەسـەر: پـەسـر؛ لـە پـێش؛ پـەسـەرپێـرێ: پەسرپێرێ؛ سێ ڕۆژ لەمەوبەر؛ پەسـر پێـرار؛ (پس)
پەسەند: فد: [ناو] پەسـند؛ پـەسـن؛ بـە دڵ ؛ پاشگر: هەڵبژێر: جوان پەسەند، گەن پەسەنـد، دێر پەسەند. (پیواژە)
+ پەسیسە: [ناو] کەڕەسیسە؛ وردیلەبـەفـری خڕ کـە لـە سـەرمـای زۆردا دەنـک دەنـک دەبارێ (پژ)
پەسیلە: [ناو] پەسیرە؛ بەرسیلە؛ قۆرە؛ هـاڵ. (غورە)
پەسیرەمارانە: [نـاو] بـەرسیلە مارانـە؛ قـۆرە مارانە؛ هاڵە مارانە. (نوعی غورەو انگور)
پـەشـتوو: [نـاو] خـومرە؛ دەفـری گـەورەی کاشی بۆ ترشیات و مورەبا تێکـردن.(خمـرە- کاشی)
پەشتەپەشت: [نـاو،ت]خولانـەوەی مرۆڤـی بێکارە لەکۆڵانان. (کوچەگردی انسان بیکارە)
پەشتە ویۆی: [ناو+ ئاوەڵناو] لە دوای یـەک؛ دوابەدوا؛ درێژەدار؛ دەوامدار؛ (سریال)
پەشـک: [نـاو] پڕشـە؛ پڕشـەی وردی ئـاو؛ پڕشکە؛ پژکە؛ پریشک؛ پژگ. (پشنگ)
پەشـکاپیس: [ئـاوەڵنـاو] پڕشـکەپـیس. (ب) حەرامزادە. بیژوو. (حرامزادە)
پەشـلاندن: [چاوگـە،ت] پژانـدن؛ پڕژانـدن؛ پڕشاندن. (پاشاندن)
پەشلین: [چاوگە] پڕش و بڵاوبوون؛ پاشین؛ پڕشان؛ پڕژان. (پاشیدن)
پەشمە: [ناو] ڕانک؛ پاتۆڵی لە بووزو چێکـراو. (شلوار از شال پشم)
پەشمەنە: [ناو] پەسمەنە؛ پاشماوە؛ پاشخوان؛ لە دوا بەجیماو. (پسماندە)
پـەشـەنـگ : پێشـاهەنـگ؛ سـەرجـەلـە. (پیشاهنگ)
پەشێوان: (١) پەشێویان (پریشان شدن) (٢) پەشێوگەل. (پریشانان) (پەشێواوە لە بەر پەرچەم پەشێوان). (نالی)
پەشێواندن: [چاوگـە،ت] ئـاڵۆزکردن؛ (بهـم- ریختن)
پەقلی: تەقلی؛ لەگەڵ؛ پێکەوە. (باهم).
پەقرمنج: [ناو] پەقرەج؛ دۆڵچە. (سطل)
پەقیان: تەقیان؛ تەقین؛ تـرەکیـان؛ پـەقـین. (ترکیدن).
پـەکـەری: [نـاو] غـەمگینـی؛ وەڕەزی؛ داگیراوی؛ قەڵسی. (پکری)
پەلاپیسکە: [نـاو] کرمـی نـاو گـەڵای گیـا؛ پەلەپیسکە. (نوعی کرم آفت گیاه)
پەلاتە: [ئاوەڵناو] دواکەوتە؛ پاشماوی عەقڵی. (عقب ماندەی ذهنی)

پەڵاتە: [ناو] سواڵ؛ دەست درێژکردنەوە بۆ یارمەتی؛ پاڕانەوە.(خواهش و تمنا)
پەلاتەمان: [ناو] (ف. گیو) مەجلیس؛ کۆڕ؛ جێگەی کۆبوونەوە. (انجمن)
پەلار: [ناو] پلار؛ تەشەر؛ تانووت؛ دارە دەست تێگرتن. (تشر زدن.پرت کردن چوبدست)
پەلافساوار: [ناوت] پلاوی‌ساوار؛ پلاوبرویش. (پلوی بلغور).
پەلاماردان: [چاوگەت] پیاهەڵپرژان و هێرش بۆ بردن؛ پەل هاویشتن و بەدەست گرتن؛ بۆچوون و گاز گرتنی سەگ. (حملەکردن. گرفتن)
پەلاندن: [چاوگەت] پەل‌بۆهێنان دەست- پێداساوین؛ دەستلێدان؛ دەست لێخشاندن. (دست زدن؛ لمس کردن)
پەلاوێژ: [ناو] ڕموتی هەڵبەز و دابەزی (دە- ستی)ئەسب لە قەدەم و وێرغەدا؛ ئەو ئەسپە پەلاوێژی جوانە؛ پەل‌هاوێژ. (رقص پای اسب)
پەلت: [ناو] پەڵک؛ جۆرێک چنار. (نوعی چنار)
پەڵت: زمان شکان؛ توانای قسە بڕیان. (قدرت تکلم نماندن)
پە لچقاندن:[چاوگەت]هاڕین؛وردکردن؛جیق دەرهێنان. (لەکردن. خرد کردن)
پەلچفین: [چاوگە] فلیقاندن؛ پلیشاندن؛ وردکردن. (لەکردن؛ خرد کردن)
پەلچموٚک: [ناو] شەمشەمەکوێرە. (خفاش)
پەڵخاندن: [چاوگەت] پەلخاندن؛ پلیخاندن؛ پان‌و فڵچ کردنەوە. (لەکردن)
+ پەلخوڕ: پەڵخوڕ: [ناو] جۆی کوتراو بۆ مەڕ و ماڵات. (جو کوبیدەشدە)
+ پەڵخورد:[ناو]خەرمانی تەواو وردکراو و گێرەکراو. (خرمن خوب کوبیدەشدە)
پەڵخە:[ناو]پالاٚخی‌چووک؛پەڵخەگامێش: بەچکەی گامێش. (گوسالەگاومیش)
پەل‌دێز: [ناو]گەڵای مەیلەو تاریک و ڕەش؛ (وەک گەلای ڕەشەڕەیحانە) پەل‌دێزە. (برگ تیرە)
پەلسین: [چاوگە] مەلسین؛ وردوخاشکردن؛ هاڕین. (خرد کردن؛ پودر کردن)
پە لشاندن: [چاوگەت] پلیشاندن؛ وێرانکردن. (لەکردن؛ ویران کردن)
پەڵک:[ناو]بی چەرمگ؛سپیدار؛پێستە کەی دەرمانی زەردوویيە.(درخت تبریزی؛ سپیدار)
پەلکێش: [ناوت] (١) چاوساخی‌کوێر؛ دەسکێشی کوێر. (راهنمای کور) (٢) پنگرگر؛ مەقاش؛ ماشە. (انبر)
پەلکین: [چاوگە]گاوڵکیٚ؛ بەچوارپەل ڕۆیشتن. (چهار دست و پا رفتن)
پەل‌لووس: [ناو] قاپ و جگی پەل؛ زۆر لووسکراو. (شتالنگ خیلی سابیدەشدە)
پەل لەئاسمان‌کوتان: (١) (ب) ڕەوتی یاخی- بوون؛ کوڵنەدەری. (تمرد) (٢) لەخۆبایی؛ بەفیز؛ بەرزەفڕ. (خودخواە)(٣) (ب) ئەسپی‌کە پەلاوێژی جوانە. (کنایەاز رقص پای اسب در قدم)
پەل لەئەستێرەکوتان: پەل لە ئاسمان کوتانی ئەسپ. (رقص‌پای‌اسب‌درحرکت)

پەلم: [ناو] قیز؛ بێز؛ قین؛ نەفرت.
(نفرت) > قیزوبیز بۆ ڕوون بوونەوەی دژواتا.
پەلۆشە: [ناو] گیای کوڵوو؛ لە بنەکەی بۆ سوتاندن کەڵک وەردەگرن. (گیاهی است کەریشەاش سوخت زمستانی است)
پەل وەشاندن: [چاوگە،ت] (١) دەست وەشاندن؛ (کسی رازدن) (٢) مەلەکردن بە دەست؛ (شنا کردن با دست) (٣) پەلەکوتێ و پەل‌کوتان. (کورمال کورمال)(٤) پەلەقاژێ‌کردن. (دست و پا زدن)
پەل‌هاویشتن: [چاوگە،ت](١) دەست و پێ جوولاندنەوە و پەل فڕێدان لە مەلەدا. (شنا کردن با دست) (٢) دەست بەرزکردنەوەی ئەسپ لە ڕەوتی قەدەمدا. (رقص اسب با دست) (٣) دەست درێژی؛ تەجاووزکردن. (دست درازی)
پەلەبزووت: (١) سەلکە بزووت؛ سەرەسووت؛ دار دەست و تیڵای سەر سووتاو. (چوبدست سر سوختە)(٢)دەست بزێوی. (دست درازی)
پەلەپسیاگ:لەحاڵەتی پەلەپسکێ‌کەوتوو؛ وەعەجەلەکەوتووو؛ وەپەلەکەوتوو؛ بەلەزی؛ بەتاڵووکەبووگ؛ بەپەلە پڕووزکێ. (بەعجلە-افتادە؛ شتابزدگی)
پەڵە پەڵە: [ئاوەڵناو](١) گوڵ‌گوڵ؛ (لکە-لکە)(٢) خاڵ خاڵ؛ بەهارە، کویستانان پەڵە پەڵەبوون؛ کاژوواژ. (خالخال)
پەلەپیتکە: [ناو](١) ئامرازی تەقاندنی چەکی گەرم؛ پەلەپیتکەی تفەنگ. (ماشە) (٢) پلتۆک. پتە. (تلنگر)
پەلەپیتکە وەشاندن: [چاوگە،ت] پلتۆک لێدان؛ (ب) پلارە قسەتێگرتن؛ تەشەر و تانە و تانووت لێدان. (کنایەطعنەزدن)
پەلەپیسکە: مێملێ‌گەڵای دار و گیا میشوولەی توێ گەڵای‌دار.(آفتبرگ‌وگیاه)
پەڵەدار: (١) پنۆکدار؛ خاڵدار. (خالدار)(٢) پەڵە دار؛ دارستانی چکۆلە. (باغ کوچک)
پەلە دار: [ناو]کوتەدار؛ تیکە دار. (قطعەچوب)
پەڵەدان: [چاوگە،ت]ئەو بارستا بارانەیەکەزەوی دەخووسێنێ بە ئەندازەی یەک بست و نیو. (بارانی کەزمین را سیراب کند)
پەلەسوور: [ناو]گیای قومام؛ لە کوردستاندا زۆرە دەرمانی خوێن بەستی برینە. (اذخر؛ گورگیا؛ سنبل هندی)
پەلەشتبەر: [ناوبک] پەلەشت شۆر؛ گەمار لابەر؛ پیسی لابەر. (پلشت بەر)
پەلەفڕکێ: [ناو] (١) پەل‌کوتان؛ پەلەکوتێ؛ باڵ لێدانی مەلی سەربڕاو؛ باڵەفڕێ. (پرپر زدن)(٢) پەل فڕێ دان و دەست کردنەوە. (مقابلە)
پەلەکەرگ: [ناو] دارێکە بە ناوی باوەشێن. (درخت بفایج)
پەلەماشێ: [ناو] پەلەکوتێ؛ کوێرەکوێر ڕۆیشتن بە پەل‌کوتان. (کورمال)
پەل‌هوورک: [ناو] پەڕەی ورد؛ پەڕانتۆ. (ورق‌بازی)
پەڵەهەور: [ناو] تیکە هەور؛ لکە هەور؛ گەواڵە هەور؛ پارچە هەور. (لکەابر)
پەلیار: [ناو] ئەستووندەک؛ کۆڵەکە. (ستون)
پەلیک: [ناو] هەلووک؛ هەلویک؛ پلیک.

(الک)
پەلیکانی: [ناو] هەلووکێن؛ پلیکانێ. (الک دولک)
پەماو:پاماو: [ناو] ساف‌کردنی دیواری گەچکاری‌کراو بە لۆکەی‌تەڕ. (ساف کردن گچ کاری پاپنبەتر)
+ پەمبلۆکێ: [ناو]کەڕەکیفە؛ کەڕوو. (کپک)
پەمگ: [ناو] پەموو. (پنبە)
پەمۆخ: [ناو] (١) پەمۆغ؛ چێوپەمە. (چوب پنبە) (٢) دارێکی نەرمە کە پەمۆخی لێ- دروست دەکرێ. (درخت چوب پنبە)
پەمووجاڕ: [ناو] جاڕی پەموو؛ کێلگەی پەموو. (پنبەزار)
پەمووی‌کێوی: [ناو] پەمووکێفی؛ جۆرێک پەمووی نەسۆچ؛ بە ڕیشاڵگەلی خۆشڕەنگ و نەرمەوە. (پنبەکوهی)
پەمووی نەسۆچ: [ناو] لۆکەی نەسۆچ؛ پەمەی نەسۆچ؛ لۆکەیێ کە لە بەرانبەر ئاوردا خۆڕاگرە و ناسووتێ. (پنبەنسوز)
+ پەن: [ناو] با؛ نەفەس؛ هەناسە؛ پەنمین: پەنمان: باکردن؛ پەنکە: باوەشین؛ پەنەموس: نەفەس‌بگرە؛(خەفە بە) پەنمی: بای‌کرد؛ ماسیا؛ بەم بەڵگانەی سەرەوە. بۆی هەیە پەن واتای (با) بدا. (باد؛ نفس)
پەنابەربوون: [چاوگە،ت] (١) ژیان لە مەملەکەتێکی بێگانەدا بە ئیزنی ئەو دەوڵەتە و ڕەچاوگرتنی یاسای پێویستی پەنابەری.(پناهندەبودن)(٢) لە داڵدەی کەسێک یان دەوڵەتێکدابوون .(پناهندەبودن)

پەنابەری: [ناو] (١) داڵدەخوازی؛ کار و ڕەوتی پەنا بردن بۆ دەوڵەتێکی بیانی بەهۆی کێشەی سیاسی یا هەرچی .(پناهندگی)
پەنابەری ڕامیاری: [ناو،ت] کەسێ‌کە بە هۆی خەباتی (سیاسی) و دژایەتی لەگەڵ حکومەتی وڵاتی خۆی و دژوار بوونی ژیانی، پەنا دەباتە بەر دەوڵەتێکی بیانی. (پناهندەسیاسی)
پەنابەری کۆمەڵایەتی: [ناو] لەبەرتوندوتیژی و گیروگرفتی کۆمەلایەتی یان ئایینی یان نەبوونی هێمنایەتی، پەنا بردنە بەر وڵاتی بیانی. (پناهندەاجتماعی)
پەنادان: [چاوگە،ت] داڵدەدان؛ جێگاپێدان و خستنە ژێر چاودەێری و دابین‌کردنی هێمنایەتی؛ حاواندنەوە. (پناەدادن)
پەنار: [ناو] چاوگە؛ سەرچاوە؛ کارێز؛ کانی. (چشمە)
پەناسیلە: [ناو] قوژبنی خۆحەشاردان؛ جیگای نادیار و نە لە بەرچاو. (پناگاە)
پەناگە: [ناو] (١) قوژبنی نادیار؛ پەناو پەسیوو؛ پەرگە؛ جیگای پەناگرتن؛ رەبەت؛ پەناگا.(٢) > ئێورگە. (پناهگاە)
پەنامکردن: [چاوگە،ت] پەنهانکردن؛ شاردنەوە؛ نادیارکردن؛ پەنام لە گۆڕینی (پە- نهانی)فارسییەوەهاتووە بەڵام لە ڕەستەدا وە- ک (پەنامکردن و پەنامەکی‌زیاتر بەکاردە- برێ. (پنهان کردن)
پەناهێنان: [چاوگە،ت] پەرژین‌خوازی؛ هاتن و داوای پاراستن‌کردن؛ هاتنە بەر داڵدەی پارێزەر. (پناەآوردن)

پەنج چاوگەی هۆش: >پەنج چاوگە ی هە-ست

پەنج چاوگەی هەست: (ف گیو) پێنج چاوگەی هۆش؛ پێنج هێزی:(١- بیستن ٢- بۆنکردن٣-هەستی دەستلێخشاندن. (پەلاندن)٤-چێژتن ٥- دیتن)(حواس- پنجگانه)

پەنجدەری: [ناو] پێنجدرگایی؛ ژوورێکی هە-راو بووە لە بینای قەدیمیدا، بە پێنج دەرکی دووتاییەوە. (پنجدری)

پەنج ڕۆژیعومر: دونیا پەنج و دوو ڕۆژێکە، ئیشارەیە بە پێنج ڕۆژ ژیان و دوو ڕۆژی هاتن و ڕۆیشتن. (پنج روزەعمر)

پەنج گەنج: (١) > پەنج چاوگەی هەست.(٢) ناوی کتێبەکانی نیزامی گەنجەوی (خەمسەی نیزامی) یە.(خمسەنظامی)

پەنجۆلە: [ناو] (١) پەنجەی چکۆلە. (پنجەکوچک) (٢) پووکاول؛ چەمۆلە؛ (پنجەبازدست،روبکسیگرفتنبعلامتتنفر)(٣) پە نجەیحەیوانیدڕندە(ناخنو پنجەدرندگان)

پەنجولەژەن: [ناو]گیاپەنجە؛ لەکوردستاندا زۆرە و گیا (خاوێنی)یشی پێدەلێن. (کف مریم)

پەنجەبۆکس: فد: [ناو] جی؛پەنجەی کانزا کە لەدەستی دەکەن بۆ مشت وەشاندن لە شەڕدا. (پنجەبوکس)

پەنجەتەلایی(ب)کارجوان.(پنجەطلایی)

پەنجەدال: [ناو]گیای (گول ئارام) یشی پێ دەلێن کە بۆ خەنازیل و چاو قوولکە (بلفەتە، تاعوون) باشە. (مامیران)

پەنجەکەلە: [ناو] تلیامەزن؛ قامکەگەورە؛ کەلەموست؛ تبلامەزن؛ ئەنگووسە گەورە. (انگشت شصت)

پەنجەگیا: [ناو] (ف.گیا) تاقەگول؛ گولێکی - پڕپەڕە بۆ زیپکەی دەموچاو باشە.(گل- صدتومانی)

پەنجەمۆر: [ناو] قامک بە ژێر نووسراوەدا نان لە جیاتی واژۆ. (انگشت زدن)

پە نجە مۆرکردن:[چاوگە،ت](١ب)پەژراندن؛ قەبوولکردن .کنایە (قبولکردن؛ پذیرفتن) (٢)قامک پیانان لە باتی ئیمزا (واژۆ) (انگشت زدن)

پەنجە نەخشین:)[ئاوەلناو+ ناو] (١) (ب) کەسێککە دەست ڕەنگین و هونەرمەندبێ. (هنرمند)(٢) ئافرەتی پەنجە نەخش کراو بەخەند؛ (دۆی چاو بە سورمە و پەنجە نەخشینم دەوێ) (هێمن). (پەنجەنقش ونگار دار)

پەنجەوانە: [ناو] (١) دەستکێش. (دستکش) (٢) جۆرێک دەستکێشی چەرمی کە دروێنە-وانان لەکاتی دروێنەکردندا، لە بەر دڕک و دال لە دەستیان دەکرد. (نوعی دستکش درو)

پەنجەوانەی بۆکس: [ناو،ت] دەستکێشێکی نەرم کە لە چەرم دروست دەکرێ و ناوەکە-ی بەشتێکی نەرم دەئاخنن بۆ کێبەرکێی بۆکس، (شەڕەمشت) (دستکش بوکس)

پەنجەهەلپێکان: [چاوگە،ت] قامکی دوو دەست لەیەک قوفلکردن یا گرێدان (ب) مات دانیشتن. (نجەقفل کردن)

پەنجەی‌پا: [ناو] (١) لە قولاپە بەرەوخوار بە قامکی‌پاوە(پنجه‌پا)(٢) قامکی پاانگشت‌پا)
پەنجەی‌تار: [ناو] (١) جێگای ڕاگرتنی شەش (گۆشی) پێچی کۆک‌کردنی‌تار کە سیمی تیٚ‌ڕۆدەچیٚ و دەپێچریٚ؛ لە دەستە بەرەو ژووری تار. (پنجه‌تار)(٢) چێژنیکی کۆنی ئێرانیانە(عیدباستانی‌ایرانیان)>پێنجەی تار.
پەنجیەک: [ئاوەڵناو] لەپێنج بەش بەشیٚ(یک‌پنجم)
پەنچەر: اند؛ فد: [ئاوەڵناو](١) حاڵەتی تەگەری بادەر چوو؛(٢) (ب) پەکەر؛ جاڕز؛ دەسەوسان(پنچر)
پەنچەرگر: [ناو،ب‌ک] وەستاییٚک کە پەنچەری لاستیکی تەگەر چاک دەکا. (پنچرگیر)
پەنچەرگرتن: [چاوگە،ت]کاروروەوتی گرتنی-کونی تیوپی تەگەری لاستیکی. (پنچر گیری)
پەنچەری: فد: [ناو، بەرهەمی‌چاوگە]حاڵەتی پەنچەربوون؛ کون بوون و بادەرچوونی تە-گەری سەیارە (پنچری)
+ پەندپیٚدان: [چاوگە،ت]کردنەپەند؛ کاریٚ بەسەردا هێنان کە ببێتە دەرسی تەممیٚ بوونی خۆی و دیتران. (بلا بسر آوردن)
پەند وەرگرتن: [چاوگە،ت] (١) لە گویٚ گرتنی ئامۆژگاری.(٢) تەممیٚ بوون و ئەزموون ومرگرتن(پند گرفتن)
پەنزەهار: [ئاوەڵناو] شڵەژاو؛ پەشۆکاو. (هول؛ آشفته)
پەنس: اند؛ فد: [ناو] (١) ماشەی گچلە، لە مووچین گەورەتر. (٢) گیرە(پنس)
پەنسی‌کاغەز: [ناو،ت] گیرەی‌کاغەز،کە دەستەییٚک کاغەز دەگریٚ. (پنس کاغذ)
پەنسی‌نەشتەرکاری: [ناو،ت]گیرە و ماشەییٚک‌کە لە (کاردۆژە) نەشتەرکاریدا بەکاردێت. (پنس جراحی)
پەنکە: هیندد؛ فد: [ناو] پەن: واتا (با) پەنکە باوەشێن؛ واژەن؛ بازەن؛ ئامرازی فێنک کردنەوەی کارەبایی. (پنکه)
پەنکەی‌دیواری: [ناو،ت] (١) پەنکەییٚک کە بە دیواردا هەڵدەواسرێت. (پنکه‌دیواری)(٢) هەروا پەنکەی میچی؛ کە ئاوێزان دەکریٚ بە میچەوە. (پنکه‌سقفی)
پەنگاندن: [چاوگە،ت] ڕاوەستاندن؛ ڕاگرتن؛ ماتڵ‌کردن. (متوقف کردن)
پەنگرگر: [ناو] ماشە؛ مقاش؛ ئامرازێکی کانزای دوو لقانەیە سکڵی ئاوری پێدەگرن. (منقاش)
پەنگرەئەستێرە: [ناو] گوڵ‌ئەستێرە؛ کرمێکی باڵدارە لەتاریکیدا دەدەرەوشێتەوە(کرم‌شب تاب)
پەنگزین:[چاوگە،]هەڵبەزینەوەی هەر شت کە بەتەوژم بە عەرزدا بدریٚ؛ وەک بەرزەوە بوونی تۆپی یاری؛ هەڵسانەوە. (بلند شدن)
پەنگوەن: فد؛ فرد؛ اند: [ناو] پەلەوەرێکی ڕەش و سپییە و ناتوانیٚ هەڵفڕێت، لە ناوچەی ساردی جەمسەری باشووری گۆی زەویدا دەژی. (پنگوئن)
پەنگەپیش: [ناو] پیش خواردنەوە؛ قین و رک خواردنەوە؛ بەرتووڕەیی گرتن. (خودخوری)

پەنگەمووس: [ناو] (١) پەنەمووسی یەک جاری: خەوی یەکجاری (ب) مردن. (مردن) (٢) باکردن؛ پەنمین؛ ماسین. (باد کردن)
پەنگهین: (١) بافیشکردن؛ خۆ هەڵمسان (ب)فیز؛ دەمار.(تکبر)(٢) پۆنگ خواردنەوەی ئاو. (راکد شدن و برگشتن و جمع شدن آب)
پەنمای: [چاوکە] هەڵماسین؛ باکردن. (باد کردن)
پەنمیان: [چاوگە،ت] هەڵماسین؛ باکردن. (باد کردن)
پەنوموونی: [ناو] سینەپاڵوو. (زاتالریه)
پەنەزانای: [چاوگە،ت]پێزانین؛پەیپێ بردن. (پی بردن)
پەنەکەوتەی: [چاوگە،ت] لێکالاّن؛ پێکەوتن؛ لێ‌جوان‌بوون. (برازنده)
پەنیرە: [ناو] گیای تۆڵەکە؛ تۆڵەکێ؛ تۆڵک؛ قەرەتۆرە؛ نانەحاجیلە؛ پەنیرۆکە؛ نانی حاجی-لەقلەق؛ کولێرەچەورە؛ پەپەچەور؛ پەپکەچەور؛ گیانانەشان؛ کە لە سەقز و مەهاباد و شنۆ زۆرە. (پنیرک)
پەنیرەبوون: [چاوگە،ت] (١) کاتێ دانی‌دەغڵ شیرەی تێدی و هێشتا ڕەق نەبووە. (نیم رسیدەدانەغله) (٢) بەردی نەرمی ناو زاور کە هێشتا ڕەق نەبووە؛ خواردنی شووتی لە خورێنی چارەی ئەو نەخۆشینەیە.(سنگ صفرای سفت نشده)
پەنیری پاستۆڕیزە: [ناو] پەنیرێ‌کە لە دەفری سەربەستەدا هەڵیدەگرن وشیرەکەی پاستۆڕیزەکراوە. (پنیر پاستوریزه)
پەنیری پیتزا: [ناو،ت] جۆرێک پەنیرە دەیکەنە نێو پیتزا و خۆراکی جۆربەجۆر. (پنیر پیتزا)
پەنیری خیگە: [ناو،ت]وەک پەنیری کووپە وایە بەلاّم دەیکەنە ناو خیگەوە(پۆس پەنێر). (پنیر خیک)
پەنیری سەلک: [ناو،ت] دوای هەوێن‌کردنی شیر؛ دەیگوشن و لە بیچمی گونکە هەویر خڕی دەکەن و هەڵیدەگرن لە ئاوە کەی خوێدا، یا لە ئاو و خوێدا. (پنیر خرد نشده)
پەنیری‌کووپە: [ناو] پەنیری‌جەڕە: پەنیری سەلک ورد دەکەن و لە جەڕەدا بە نهێم دای‌دەگرنەوە و لە ژێر خاکدا دەیشارنەوە تا پاییز. (پنیر داخل کوزه کوچک سفال)
پەوچی: پۆکێ؛ بۆیێ؛ لە بەرئەوە؛ ئەڕا؛ لەبەرئەمە. (برای اینکه)
پەوکی: پەوچی؛ پۆکێ؛ پەوکەی؛ ئەڕا. بۆیێ؛ لە بەرئەوە. (برای اینکه)
پەوینە: [ناو] پەوێنە؛ پاوانە. (خلخال مچ پا)
+ پەهەتن: [چاوگە]پانکردنەوە؛ پێژان. (پهنکردن)
پەهڤان: ئاگاداری لاشانی لەشکر؛ ئێشکچیی لاپاڵی لەشکر. (پهلودار)
پەهلەوان‌پەمبی: پاڵەوان پەمووٍ؛ (ب) مرۆڤی زلی بێ‌هونەری ترسەنۆک. (پهلوان پمبه)
پەهناوەر: فد: [ئاوەڵناو] (ف.مشە) پاناتی و فرەیی.(پهناور)
+ پەی: فد: [ناو] (١)ڕەگ‌وڕیشاڵ و چەقی گۆشت. (٢) ڕشتەی هەست پێکردن لە لەشدا. (٣) دوو سەری ماسوولکە.(٤) بناغەی

دیــوار. (پــی) (٥)بــۆ؛ ئــەڕا؛ پــەی‌چـێش: بۆچی.(چرا)
پەیاغ: [ناو]تێلاٚ؛ داردەستی قەوی. (چماق)
+ پەی‌پەی: [ئاوەڵناو+ بەند] پەیتاپـەیتـا؛ لـە سەریەک؛ پاتکردنەوەی لە سـەریـەک. (پـی درپی)
پەیجۆ: [ناو،بک] پـەیجـۆر؛ شـوێن‌هـەڵگـر؛ شوینگێڕ؛ پەیدۆز. (پیگیر)
پەی‌چێش: بۆچی؛ ئەڕاچە؛ ئەڕای چی.(چرا)
پەیخام‌کیان: [ناوبـک] پـەیغـام‌نێـر. (پیغـام فرستنده)
پەیدۆز:[ناو،بک] پەیجۆر؛ پەیجۆ؛ پـەیخـواز. (پیگیر)
پــەی دیــوار: [نــاو،ت] خــەنــدەکـی‌دیـوار. (فونداسیون. خندق دیوار)
پەیروون: [ناو] پیرۆزە. (فیروزه)
پەیژۆ: [ناوبک] پەیجۆ؛ شوێن‌هەڵگر؛ شوێن-گێڕ. (پیگیر)
پــەیڤانــدن: [چاوگــە،ت] قســەپێکــردن؛ وەقسەهێنان. (بحرف آوردن)
+ پــــەیــــک:[نـــــاو](١)پێک؛جۆرێـــک ئیسکان.(٢)پڕئەو ئیسکانە لەتراو.(پیک)
+ پەیکان: فذ [ناو] (١)سەرەتیـر؛(٢) نـاوی-سیارەیێکی ئێرانییە. (پیکان)
پەیکانە: [ناو] پەیکان؛ نیشاندانی ڕۆیشتن بـۆ شوێنی لە راستای نیشانەی ← دا سەرەتیـر. (فلش)
پەیکەر: [ناو] بەدەن و ئەندام؛ لـەش؛ پـەری پەیکەر، غوول پەیکەر. (پیکر)
پەیکــەر بــەنــدی: [نــاو،ت](کــۆڕی‌پــەیکــەر تاشییە) گــەڵاڵــە گــرتن و ســەقــامگیرکردنی پاژگــەلــی ســەرەتــایی کــەرەستــەیێک،یــان تاپۆیێــک پــێش ئــەنجــامی وردەکــاری. (پیکربندی)
پەیکــەرتاشــی: [بــەرهــەمــی‌چاوگــە]کـاری دروســتکردنی تــاپۆ؛ کۆتــەڵ‌تاشــی. (پیکــر تراشی)
پەیکەنی: [ناو] رموتی پەی‌کەندن؛ بـن‌دیـوار دانەوە؛ خەندەقی دیوار دانەوە.(کە لـە پاشـان بە بەرد و چیمە نتۆ پڕی‌دەکـەنـە وە) ئیمـڕۆ باوە فۆنداسیۆنی پیدەڵێن. (خندق کندن)
پەیگر:)[ئاوەڵناو] پەیجـۆ؛ پـەیجـۆر؛ دەرەدوا؛ شوێنگر؛دواگەڕ؛بەدوادا گەڕ؛ پەیدۆز؛ بە دوای کارێکا چوون؛ بەدووی‌کاری‌کەوتن. (پیگیر)
پەیگری: [ناوبەرهەمی‌چاوگە]کاری پـەیگـر بوون و بە دوادا چوون و پەیدۆزی. (پیگیری)
پەی‌گێلان: [چاوگە،ت] پەیجـۆری؛ بـە دوادا گەڕان؛ تۆژینەوە؛ بۆگەران. (تحقیق)
پەی لێدان: > قاپ‌هـاوێژی ولاٚخ. (پـا بهـم زدن در راەرفتن)
پەی‌مان: فذ (١) بۆمـان؛ پـەرێمـان. (بـرای ما)(٢)پەی‌مان؛ بەدوامانـدا. (پـی مـا؛ دنبـال ما)(٣) پەیمان؛ قەول و قەرار. (پیمان)
پەیمانە: فذ [ناو] (١) پەیک؛ پێـک؛ پیاڵـەی شەڕاب خواردنەوە. (پیمانه) (٢) کیلە؛ ئایەرە. (پیمانەاندازەگیری)
پەیمـانی ئاشـتی: فـذ [نـاو،ت] بـەڵـێن بـۆ ڕاگرتنی شەڕ یا تەواو کردنی حاڵەتـی شـەڕ؛ پەیمانی بەین خۆشی. (پیمان صلح)
پەیمانی دۆستی: [ناو،ت] (١) بەڵێنی برایەتی

لە بەین چەند نەفەردا. (٢) بەڵێنی دوو یا چەند لایەنە بۆ بەرقەرار بوونی دۆستایەتی و ئاڕ و گۆڕی فەرهەنگ و توجارەت و ڕامیاری و ئابووری لە بەینی دەوڵەتگەلدا. (پیمانی دوستی)

پەیمانی عەسکەری: [ناو،ت] بەڵێنی دوو یا چەند دەوڵەت بۆ هاوکاری سەربازی هەروها؛ پەیمانی ئابووری؛ ڕامیاری و فەرهەنگی و کۆمەڵایەتی. (پیمان نظامی)

پەیناو: [ناو] پەیین تێکەڵاوی ئاو کردن بۆ ئاودانی شیناوەرد، چەشنێک کووت پێدان. (نوعی کود دادن)

پەی نەدان: [چاوگە،ت] پا لەعەرز نەکەوتن لە ڕۆباری قووڵدا؛ (ب)بوارنەدان.(پابەعمق آب نرسیدن؛ بی گدار)

+پەیوەند: فد: [ناو] (١)موتوربە؛ موتربە. (پیوند) (٢)گرێدانی وەک:ڕابیتەی تەلەفۆنی و مارەبڕین.(ارتباط؛ عقد)

پەیینکە: [ناو] گەڵاوگژی دار کە دەڕزێ و دەبێتەگیاخۆڵ (کووت). (وەک بەڕوو بە پەیینکەی ژێر خۆی دەژی) (فۆلکلۆر). (خاک برگ)

پەیینگە: [ناو] پەیینگا؛ سەرانگوێلک. سەلوێنکە (شوله؛ سرگینگاه)

+ پێ: [پێشگر] پێم نییە: بەمن‌نییە؛ پێت نییە: بەتۆنییە؛ بەوشتە، پێمردن: بەو شتە مردن؛ پێنازین: بەو شتەنازین. (پیشوند)

پیا: [ناو] پەیا؛ پیادە؛ نە بە سواری هیچ ڕۆیشتن. (پیادە)

پیا: [ناو]کورتکراوەی پیاو؛ پیا بەڵێ؛ پیا دەی: پیاو دەی؛ پیا بەسە:(پیاو بسە). (مرد)

پیا: پێیدا؛ بەئەودا؛ بەوا؛ بەئەوا؛ نامەکەی پیابنێرە: نامەکەی پێدا بنێرە.(بوسیلەاو)

پیابوون: [چاوگە،ت] دابەزین؛ پەیا بوون؛ پیادەبوون. (پیادەشدن)

+ پیاچزان: [چاوگە،ت] (١) چزوو لێدان؛ هەنگەژاڵە پیاچزان؛ پێوەدان؛ پووەرەدای. (نیش زدن)(٢) (ب) لێدان و تە ممێ کردن. (تنبەکردن)

+ پیادە: فد: [ناو] (١)سواری هیچ نەبووە؛ (پیادە) (٢) هەشت سەربازی شەترەنج؛ (پیادە) (٣) لێفەکەی پیادە: داپۆشە؛ (بپوشان) (۴) ئەودارەی پیادە: لێیدە؛ (بزن) (۵) بەسەرداددان و هێرش بردنەسەر؛ پیادە؛ پیا بدە:بدە بە سەریدا: بەسەریا بدە: هێرش(هێڕش) بەرە سەری؛ (حملە کن) (۶) کارێکی بە موفایە خۆتی پیادە (پێدادە).(ریسک برای انجام کاری)

پیادەکردن: [چاوگە،ت](١) دابە زاندن. (٢) ئیجراکردن و داڕشتنی نەخشە و پلانێ بە ڕێوەبردن. (پیادەکردن)

پیاڕاکێشان: [چاوگە،ت] (١)دارێکی پیاڕاکێشا: لێیدا؛ پیادا. (زدن) (٢) پیاڕاکێشا:(ب) ئیلاقەی کرد؛لێڕاکێشان. (تجاوز کردن) (٣) لە پڵاو و گۆشت ڕاکێشان (ب) خواردن. (خوردن)

پیارزە: [ناو] پیاسکە؛ پیارسکە؛ پریاسکە؛ پریسکە؛ پرێسکە؛ بوخچە؛ تورەکەی چووک. (بقچەکوچک)

پیاڕۆیشتن: [چاوگە،ت] (١) بەرێگاییێکدا ڕۆیشتن. (از راهی رفتن) (٢) ڕۆیشتنەناو؛ بە

ناوا ڕۆیشتن؛ تێوەچوون.(گذشتن از توی چیزی)
+ پیاز: فد: [ناو] (١) پیازی کەوکەب؛ پیازی ؛ زەعفەران؛ سەلکی هەرگیاییێک کە وەک پیواز وابیٚ؛ (٢) بنی موو: پیازی موو. (پیاز)
+ پیاز پاککردن: [چاوگە،ت] فرمێسک داوەراندن؛ (ب) گریان و دلسۆزی بەڕیایی (پیاز پاک کردن)
پیازچە: [ناو] پیازی چووک کە لەگەلْ ساقەتەکەیدا هەڵدەکەندرێت بۆ خواردن؛ تەڕەپیاز به سەلکەوە.(پیازچە)
پیازەکەوڵی: [ناو] پیازەمارانە. (پیاز کوهی)
پیازەگولە: [ناو] گیای پیازی ورچ؛ پیازی هورچ؛ بۆ نەخۆشینی ڕیخۆڵەی دوانزەگریٚ بەکەڵکە. (سورنجان. گل حضرتی)
پیاسڕین: [چاوگە،ت]پیاساوین؛قوڕەکەی پیاسڕی: قوڕی تیوەدا: قوڕاوی کرد (آلودەکردن‌باگل)
پیاڤی: (١) پیاوەتی؛ پیاوی؛ مەردی (٢) مەردانەگی؛ جوامێری؛ مێرخاسی. (مردانگی)
پیاکەوتن: [چاوگە،ت] (١) بەسەر شەڕەکەدا کەوتم؛ ئاگام لە و میوانییە نەبوو پیاکەوتم؛ کەوتن بەسەردا. (روی چیزی‌افتادن اتفاقاًواردشدن) (٢) بەسەر ماڵ و میراتدا کەوتن.(مال ودارایی‌یکسی رسیدن)
پیا گەیشتن: [چاوگە،ت] (١) خۆگەیاندن؛ لە ئاخری شەودا پیاگەیشتم و هاتمە داواتەکە. (رسیدن)(٢) بەکەسێکدا ڕاگەیشتن و ئاگا لێبوون و چاودێری کردن. (رسیدگی)(٣) بەشی هەمووان کردن. (بهمەرسیدن)
پیا گەیین: [چاوگە،ت] (١) چاودێری و ئاگالێبوون. (رسیدگی)(٢) بەشی هەمووان کردن. (بهم‌رسیدن) (٣) فریا کەوتن. (بموقع رسیدن)
پیاگی: [ناو] پیاوی؛ پیاوەتی؛ جوامێری؛ (مردانگی)
پیاڵ: [ناو] پیاڵە. (پیاله)
پیام: [ناو] پەیام؛ پەیغام؛ ڕاسپاردە.(پیغام)
پیانۆ: ئیتالیاد؛ فرد؛ اند؛ فد: [ناو] پیانوو؛ جۆرێک کەرەستەی موسیقایە. (پیانو)
+ پیانووسان: [چاوگە،ت] گرتنی نەخۆشی؛ قۆخەڕەشەم پیانووسا؛ پیالکان؛ تووشهاتن؛ تووشبوون. (دامنگیر شدن)
+ پیاو : [ناو] زۆرجار واتای مرۆڤ بەخۆوە دەگریٚ، (لە تەموومژی چڕدا پیاو سەری لێدەشێویٚ) واتا: ئینسان سەری‌لێدە شێویٚ. (انسان)
پیاوماقووڵ: (١) پیاوی بەڕوومەت و بەحورمەت.(مرد معقول) (٢) ڕیش سپی و قسەزانی‌گوند و شار.(ریش سفید)
پیاوی کاریٚ نەبوون: (ب) لەدەست نەهاتن؛ شیاوی‌کردنی‌کاریٚ‌نەبوون. (مرد کاری نبودن)
پیاهاتن: [چاوگە،ت](١) بەتوندی لۆمە کردن و سەر کۆنە کردن و بەزم پێگێڕان و بە سەر داهاتن؛ (سرزنش کردن)(٢) پەیتا پەیتا ماڵ لێدان و پیاهاتنی تانجی لە نچیر. (نزدیک شدن پشت سر هم تازی بەشکار)پێداهاتن؛ جۆگەکەم پاک کردوەتەوە بۆ ئاو پیاهاتن. (گذشتن) (٤) بەگژدا چوون. (حمله

ویرخاشکردن)
+ پیا هەڵکالاَن: [چاوگـەت] تـووڕەبـوون و دۆعا و نزا لێکردن. (عصبانی شدن و نفـرین کردن)
پیا هەڵگوتن: [چاوگـەت] تـاریف‌کـردن لـە شاییدا بەگۆرانی و شێعر؛ پەسنددان؛ تـاریف- کردن. (تعریف)
+ پیٚبڕان: [چاوگەت] (١) حاڵەتی پابڕین لە جێگاییێـک و سـەر لێنـەدان؛ پـیٚبـڕین؛ ئامووشـۆنەکـردن. (پـا بریـدن از جـایی)(٢) وەبەرکەوتن؛ پێبڕان. (سهم رسیدن)
پێبژاردن: [چاوگەت] (١)شماردنی شـتیٚ بـە کەسێکی‌تر (٢ب) قـەرەبـووی زەرەر و زیـان پـیٚ کردنـەوە.(١.وادار بـە شـمردن؛٢.تـاوان گرفتن)
پێبووکی: [ناو] پێبووکیٚ؛ پاکردنەوەی بووک بۆ ماڵی بـاوک؛ بـاوەخـۆن. (اولـین مهمـانی عروسی در منزل پدری)
پیٚ بەدە مـا بـردن: [چاوگـەت] قولاپـە بـە- دەمابردن؛ وەک سەگ گاز لە قولاپـەگـرتن؛ (ب) بێحەیایی و شەڕفرۆشی. کنایە(پاچەگـاز گرفتن)
پـیٚ بـەعـەرزەوە بـەنـد نـەبـوون:(ب) زۆر خۆشـحاڵ و خۆشـکەیـف لـە گـەیشـتنی خەبەرێکی خۆش یان ڕووداوێـک. کنایـە(پـا روی زمین بند نبودن)
پێبەقوونە: [نـاو] (ف. ب) جۆرێـک باڵنـدەی قەراخ ئاو. (پینج جـۆرن) (١)پـیٚ بـەقوونـەی سەر بەکڵاوە.(کشیم بزرگ)(٢) پیٚ بەقوونـە- یچووک. (کشیم کوچک)(٣) پیٚ بەقوونـەی شاخدار. (کشیم گوش دراز)(٤) پیٚ بەقوونەی گـەردن ڕەش.(کشـیم گـردن سـیاه)(٥) پـیٚ بەقوونەی گەردن سـوور؛کە لاقیـان زۆر لـە پاش لەشیانەوەیە و لـە ژێـر ئـاودا بینـەیـان زۆرە. (کشیم گردن سرخ)
پیٚ پاراستن: [چاوگەت] پا بەسەردا نـەنـان؛ (ب) هۆشیار بوون بۆ بـەژێـر پـاوەنـەکـردن. (پرهیزازپاگذاشتن)
پیٚپان: پاپان؛پیٚزل.(پابزرگوپهن)
پێپرکیٚ: [نـاو] خـۆڵ بـەسـەر خـۆدا کردنـی فڕندە؛ چینـەکردنـی مـەل لـەخوڵـدا؛ پێپـڕە. (چینەکردن در خاک)
پیپـۆک:[نـاو]شووشـەی تراش؛کریسـتاڵ. (کریستال)
پیٚپەتی: [ئاوەڵنـاو] پێخـاوس؛ (ب) ئاسـمان لێف؛ بەرەڵلا؛ گەدە و گودە. (پا برهنه)
پێپەرخ: [ناو]دەلاک؛کیسەکێش.(دلاک).
پێپەست: [ئاوەڵناو] پێخوست؛ پاماڵ. (پامال)
+ پیت: فد: [ناو] دەفری تـەنـەکـە؛ دەفـری نەوت تێکردن؛ تەنەکەی نەوت؛ چەلـەنـگ؛ دەفری حەڵەبی ؛ بانکەی‌تەنەکە. (پیت)
پێتا پەڕیگە؟: پێتا پەڕیوە؟ پیاتاپـەڕیـوە؟ (ب) جنۆکـەت پیاهـەڵپـەڕیـوە؟ شـێت بوویـت؟ (دیوانەشدەای)
پیتاس: [ئاوەڵناو] تووکی‌سەر وەریـو؛ سـەری بیٚموو؛ تاس؛ هەویز. (طاس)
پێتاک: [ناو] پـووره هـەنگ؛شـانک؛ خلێـف؛ قوونوو.(تجمع زنبور عسل؛ شانە؛کندو)
پیتاکـدان: [چاوگەت] یارمەتـی‌کـردن؛ ئـە-

رکی‌مالی (پووڵی) ئەداکردن (کمک کردن).
پیتاندن: [چاوگە،ت] بەرەکەتدارکردن؛خەنی-کردن؛ بەپیتکردن؛ دەوڵەمەنەکردن؛ وەک پیتاندنی‌ئۆرانیۆم. (غنی سازی)
پێتقی: پێویست. (لازم)
+ پیتگ: [ناو] شەنگەبی؛ شۆڕەبی. (بید مجنون)
پێتەزک: [ناو] بەفرەچاڵ؛ یەخچاڵ؛کونە بەفر. (یخچال)مەبەست(سەلاجە)نییە
پیتێک: (۱) [ناو] یەک پیت لەئەلفوبێ. (یک حرف) (۲) تۆزێ؛ کەمێ. (کمی)(۳) یەک چەلەنگ؛ یەک حەڵەبی. (یک حلبی)(۴)[ئاوەڵناو] پاقژ؛ پاک؛ خاوێن؛ تەمیس. (پاک؛ تمیز)
پیجامە: [ناو] لیباسی تەنکی نێومالْ؛ پیژامە. (بیژاما)
پێجێ: (۱) [ناو] جێگەی پێ (۲ب) کاتێکی-کەم چرکەیێک؛ دەمێ. (جای‌پا.لحظه‌ای)
+ پـێچ: (۱) [پاشگر] هەر شتێک کە تێدەئاڵێت. موس‌پێچ؛ پاپێچ؛ مەچەک‌پێچ؛ مل‌پێچ؛ (پیچ)(۲)[ناو] جەڕ. (پیچ)
+پێچ: [ناو] (۱) جەڕ. (پیچ)(۲) ناڕاست؛ خوار؛ لار. (کج)(۳) ژان و ئێشی سک. (درد شکم)(۴) (ب) فڕوفێل؛ زۆر بە پیچ. (حیله)(۵) خول؛ سووڕ. (پیچ)
پێچاف: [ناو] هەنیە؛ نێوچاوان. (پیشانی)
پێچاڤک: [ناو] قووڵکەی چاو؛ کالانی چاو؛ قاپیلکی چاو؛ قووتەی چەمێ. (حدقه)
پێچاڵ: [ناو](۱) کەسێک‌کە لە پای چاڵ‌دایە، لە کایەی چاڵێندا. (پای‌چال)(۲) چاڵی ژێر
سندان لە ئاسنگەریدا. (گودزیر سندان)
+ پێچان: [چاوگە](۱)پێچاندن؛ شێوان؛شێواندن؛(سەرلێ شێواندن بە پرسی زۆر لێکردن؛ بە لێپرسینی زۆر تەنگاو کردن). (پیچاندن)(۲) تێئاڵان؛ بە دەوردا ئالاندن.(پیچیدن)(۳)لادان لەرێ؛ وەرسووڕان و پێچان بە لای چەپ یان ڕاستدا. (پیچیدن)(۴) سەری پێچ بادان. (پیچ دادن)
+ پێچانەوە: [چاوگە،ت] (ب) بەستنی دەرکەی ڕیخراوییێک و تێکدانی بیسات؛ پێچانەوە؛ ئاشبەتاڵ پێکردن؛ بار پێچانە وە (پیچیدن)
پێچ بادەر: [ناو] جەڕبادەر (پیچگوشتی)
+ پیٚ‌چرا: (۱)[ناو] بەرزاییێک کەچرای لە سەر دادەنرێت؛ پایەی‌چرا. (جا و پایەچراغ)(۲))ئاوەڵناو] (ب) بە مرۆڤی کورتەباڵا دەڵێن. (کنایی کوتول (۳) پارەییێک کە قومار بازان بە خاوەن قومارخانەی دەدەن. (شیتیل)(۴)پێچرا؛ پێچراوە؛ ئالاْ؛ ئاڵیا؛ ئالۆزرا.(پیاپێچرا: پیائاڵا). (پیچیدەشد)(۵)تووشبوون؛ نەخۆشینم پیاپێچرا.(دچارشدن)
پێچک: (ف. گیا) [ناو] گیای لووشە لەکوردستاندا باوە دەیکەن بە دۆخەوا؛ دژی کرمی ڕیخۆڵەیە. (کرمی ئاسکاریس و کرمەک) (والک)
+پیچکردنەوە: [چاوگە،ت] (۱) (ب) قسەگۆڕین و بادان بۆ سەر مەبەستێکی دی.(پیچاندن صحبت)(۲) لادان بەلای ڕاست یا چەپ لە ڕێگادا.(پیچیدن از راه)(۳)

جەڕ شلکردنەوە یا دەرهێنان.(بازکردن یا شل‌کردن پیچ)(٤) مێزەر لە سەر کردنەوە. (پیچ و عمامەازسر بازکردن)
پێچوتاو:[ناو،ت](١) پێچ و باو؛ پێچ و قەمچ؛ پێچ وخول؛ ئاڵقە ئاڵقەبوونی زولف. (پیچ و تاب) (٢) بەناز و خۆ بادان بە ڕێگادا ڕۆیشتن. (پیچ و تاب)
پێچەوز: پچەوز؛ خوداحافیزی؛ بە دوعا. (خداحافظ)
پێچوقەمچ: [ناو،ت](١) (ب) فڕوفێل (حیله)(٢ب) لار و لەنجە.(قروغمره)(٣) پێچی لە سەریەکی کۆلان و چۆم و... (پیچ در پیچ)
پێچوواندن: [چاوگە،ت] (١) وێچوواندن؛ پێ‌شوبهاندن (تشبیه‌کردن)(٢) لەڕکردن؛ لاواز کردن؛ (لاغر کردن)
+ پێچوون: [چاوگە،ت] (١) لەڕبوون؛ لاواز بوون؛ (لاغر شدن) (٢) درەنگ‌کردن؛ لەمیوانی زۆری پێچوو: وەدرەنگ کەوت (دیر کردن)
پێچە:[ناو]گیای‌نەرمیلی‌.لەکتێبی(تەقویم لئەبدان) دا هاتووە کە بۆ دڵ و جورئەت پەیدا کردن باندوری هدیە و باسی دەکا لە شەڕی ئەسکەندەر لە ناوچەی پیرانشاردا سەربازەکانی کورد بە خواردنی پێچە چاکتریان شەڕدەکرد؛ ئەویش هۆی ماکێکی وەک (پیکرو تۆکسین)ەکە جورئەت زیاد دەکا. (سداب)
پێچەک:[ناو](١) هەر شت کە ببێتە هۆی پێچ دان وەک پێچەکی گوریس لە بار کردندا، پارچە دارێکی کورتە کە گوریسی پێ‌تونە دەکەن. (پیچک)(٢) هەر شت کە بپێچرێ بە دەوری شتێکی تردا. (پیچک)
پێچەک‌دان: [چاوگە،ت] شەتەک‌دان؛ شەدانەدن؛ پێچاندنەوە.(ب) دەست بەستن و ڕاماڵین و بردن.(گلولەپیچ‌کردن وبردن)
پێچەنە: [ناو] دەسرازە؛ پەتێکە پان بۆ پێچانەوەی منداڵ‌لە بێشکەدا.(قنداق‌پیچ گهوارە)
پێچیلە: [ناو] موورگەگیا؛ مووروەگیا؛ لەعیلاجی شەکەر مزدا کەڵکی هدیە. (گل لادن)
پێدافسین: [چاوگە،ت] سووار بودن و جووت بوونی فڕندە .(چسیدن پرندە)
پێداق: [ناو] تەڵە؛ داو؛ تەپکە. (تلە؛ دام)
+ پێ‌داگرتن: [چاوگە،ت] (١)شتێک‌لە سەر ڕەفحە و بەرزایی پێ‌هێنانە خوار. (پایین آوردن‌چیزی‌توسط‌کسی) (٢) پا لە سەر پاشبارە دانان بە نهێم بۆ زیاتر چەقینی گاسن. (با پافشار دادن انتهای خیش)(٣) پێ چەقاندن و سوور بوون لە سەر مەبەستێ. (پافشاری) (٤)پێداگرتن؛ بەرگ و مەلافە(چەرچەف) بە سەرسەرین و دۆشەکداگرتن. (ملافە وجلدکردن)
پێداڵ: فرد؛ اند؛ فد: [ناو] جێگای پێ لە سەر دانانی بەرپێی شوفێری سەیارە؛ پێداڵی گاز، پێداڵی‌تورمز، پێداڵی‌کلاج. (پدال)
پێدانان: [چاوگە،ت] (١) پێ دانان؛ پێ‌دانانە سەر بەردەباز؛ ددان پێدانان: پاڵێنان. (پاگذاشتن)راست گفتن)(٢) بەکەسێک دۆڕاندن. (باختن)(٣) ددان ئێشە بە دەوا

پێدانان ئێشی ناشکێ:(لە سەردانان) و پێوەچەسپاندن؛ (گذاشتن روی) (۴) گۆزە پێدانانە عەرز. (اجباراً کوزەاش را زمین گذاشتن)
پێداهێنان: [چاوگە،ت] پیاساوین و لێخستن؛ پەلاندن؛(سائیدن روی چیزی)(۲) ئەو لقەدارەی پێ داهێنا: پێدانەواند. (بەکسی خم کردن)(۳) قژەسەر بە شانە داهێنان. (مو شانەکردن) (۴) شتێ بەکەسێک هەڵگرتن و پێهێنان. (آوردن چیزی بوسیلە کسی دیگر) (۵) موور یا تەختە بڕینەوە بە کەسێک یان بە شتێک؛ بە مشار دارەکەی پێ داهێنا؛ (چوب را با ارمبریدن توسط کسی،یاچیزی)
پێڕازی‌بوون: [چاوگە،ت] پێخۆشبوون؛ پەسن‌کردن و پەژراندن. (بەچیزی راضی بوون)
پێڕاگەیاندن: [چاوگە،ت]ئاگادارکردنەوە و خەبەر پێگەیاندن. (خبری بەکسی رساندن)
پێڕاگەیشتن: [چاوگە،ت] پێڕاگەیین؛ چاودێری‌کردن و خزمەت‌کردن. (رسیدگی کردن)
پێڕاگەیێن: [چاوگە،ت] خەبەرپێدەر؛ ئاگادارکەر. (آگاه‌کننده)
پیران‌کردن: [چاوگە،ت] (۱) دڵ بووردنەوە. (بیهوش شدن) (۲) مناڵە کە پیرانی‌کردوە لە بەرگریانی زۆر ڕەش و شین هەڵگەڕاوە(بیحال‌شدن) (۳) مەزرەقەکە پیرانی کردووە لە جێی خۆی واتوند دەخولێتەوە وادەزانی وێستاوە(خیلی با سرعت درجا چرخیدن)
پیرزال: [ناو](۱)گیای یازڤاک. (گیاهیست مدر)(۲) (ب) ژنی زۆر پیری فێڵەباز. (پیرزال)
پێرسپێکتیڤ: [ناو] دەستەواژەی نیگارگەرییە؛ قولایی وێنە نیشاندان لە وێنەکێشیدا. (پرسپیکتیو)
پیرگ: [ناو] پیری؛ پێشواز؛ پێشباز. (پیشواز)
پیرگیا:[ناو]گیای وێشن؛ بۆعیلاجی بێوەسیری و دومەڵ باشە. (اگیرترکی. وج)
پێرگین: (۱)شتی‌پێری.(پریروزی)(۲)بەرگین؛ تووشی‌یەکتربوون و یەکتردیتن.(بهمرسیدن)
پیرماما: [ناو] پیرێژنی‌بەرمامان؛کە کاری-کۆمەکبە منداڵبوونی ژنانیان گرتبوە ئەستۆ لە هەورامانی کۆندا؛ پەزاج. (مامای پیر)
پیروپاتاڵ: [ناو،ت] حەیوان و زیندەماڵی پیرو لاکەفتە؛ پیر و پاتاڵ. (دامهای اهلی پیر) (۳) بە سووک باسی کۆمەڵێ پیرکردن؛ (پیر و پاتال)
پێروو: ناوی مەملەکەتێکە. (کشور پرو)
پێڕووت: [ئاوەڵناو+ ناو] پێخاوس؛لاق ڕووت؛ بێکەوش. (پابرهنە)
پیرەزاڵ: [ناو](۱) پەنیری لە ناو ڕۆندا سوورەوە بوو (پنیر سرخ شدە)(۲) (ب) پیرێژنی زۆرهان. (پیر زال)
پیرەژنە: [ناو]گیای زوفا؛ زلفان؛ بۆ تەنگەنەفەسی باشە. (زوفا)
+ پیرەکەمۆ: [ئاوەڵناو] (ف. مشە) بە ئەزموون.بەئاروین؛ شارەزا؛ جربانـدی. جەڕباندی. (باتجربە)
پێڕەو: [ناو] (۱) جێگای پیاڕۆیین. (مسیر)(۲) شوێن‌کەوتوو؛ بەشوێنداچوو. (پیرو)(۳) یاسا؛

پڕوگرام؛ بەرنامە. (برنامه)
پێڕەوکە: [ناو] منداڵ‌کە دارە دارە دەکا و فێری ڕێگاڕۆیشتن دەبێ.(یادگرفتن راەرفتن-بچه).
پیرێژنی‌دۆڕژاو: [کینایی] یا لۆتی‌عەنتەر تۆپیو. (ب) کەسێ‌دەڵێن‌کە پەژارەو خەمی زۆربێ لە بەر زەرەر و نەهامەتی‌گران و دمستە و ئەژنۆ و زۆر خەمبار دانیشتبێ. (کنایەاز درد و غم زیاد از رویدادی ناگوار)
پیری موغان: [ناو] گەورە پیاوی ئایینی زەردەشتی. (پیرمغان)
پیز: فرد؛ فد: ناوی یەکەی ئەندازەگرتنی تەوژم بەرانبەر بە ۱۰۰۰ پاسکاڵ. (پیز)
پێزان: [ئاوەڵناو] (ب) ئەمەکناس؛ قەدر شناس.(قدرشناس؛باوفا)
+ پیزڵ: [ناو]گیاگۆپاڵ؛ بەرەکەی لەبیچمی هێلکەچۆلەکەیە و دڕکاوییە گەڵاپان و ژاراوییە، دووکەڵی بەرەکەی بۆ کوشتنی (هوورک) میکروب باشە. (تاتوره)
پێزۆ: [ناو] یەکەی پارەی وڵاتانی: کۆبا، میکزیک ئارژانتین، شیلی، کۆلۆمبیا، و ئوروگوای. (پزو)
پیزۆک: [ناو] پیشۆک؛ پیفۆک؛ پیزگ. (گیاهیست پیاز دار و خوردنی)
پیژان: [چاوگە،ت] پێژتن؛ پێژان؛ پەهتن؛ لەقاڵبدان؛ پانکردنەوە وشکڵ پێدان. (پهن کردن؛ قالب زدن)
پێژکە: [ناو] پێژک؛ پێشکە؛ مێشوولە.(پشه)
پێژگە: [ناو] جێگای پێژان.(جای‌پهن کردن و قالب‌زدن)
پێژنا: [ئاوەڵناو] پێشوو. (قبلی)
پیژوکی:[ناو]گیای پیژۆک؛ پووشەک. (جوقاسم؛ زعفران وحشی؛ پوشک)
پێست و ئیسقان مان: (ب) زۆرلەڕولاواز بوون. (پوست و استخوان ماندن)
پێستە: [ناو]کەوڵ؛پۆس؛ ئیبار؛ پێستی هەرحەیوانێ کە بە ناوی حەیوانەکەیەوە دەناسرێ. (پوست)
پێستەی‌خاو:کەوڵی خۆش نەکراو. (پوست دباغی نشده)
پێستەی‌کەمانچە: پێستی‌کە بە سەر کەمانچەدا دەکێشرێ؛ هەروها پێستەی (تار،زەرب، (دومبەک)،دەهۆڵ، دەف، دا یرە و قانوون و تارباس). (پوست کمانچه)
پێستی ئاوەلمە: [ناو] پیستی‌کە بە تاریدا دەگرن، پێستی ئاوەلمەیێکە مانگێکی مابێ بۆ زایین کە دایدەماڵن و بۆتار خۆشی‌دەکەن. (پوست برەتودلی)
پێ‌سڕی: پێ‌سڕبوون؛ پێ‌تەزین؛ پێ قەرمین؛ لەدەس‌دانی هەستی پێ. (بی حس شدن پا).
پێسڕین: [چاوگە،ت] بەشتێ‌پاککردنەوە؛ بە-کەسێک پاککردنەوە. (وسیلەی ستردن). پێ سڕین؛ پاککردنەوەی پا (ستردن و پاککردن پا)
پێسۆر: [ئاوەڵناو] پێسۆل؛ (لام) بە(ڕێ) دەگۆڕێت لە هێندێ ناوچەدا وەک(مار) واتا(ماڵ) پێسۆل واتا، پێسور، پێ‌کەوش و پیخاوس؛ واتا (پای کەوشە)و کەوشی‌نییە؛ پاپەتی. (پابرهنه)
پێسۆنە: (۱) پاسۆنە؛ پامراوی (ب) پا بەپەردە.

(پـای مرغـابی)(٢) پاسـەنـە؛ پاسـەن؛ وایـە. (اینطور است)
پێسـوور: [نـاو] قـەتـارە چیـا؛ زنجیـرەچیـا. (سلسلەجبال. سلسلەکـوە)(٢)جۆرێـک یـاری پەڕانتۆ؛ پاسوور (پاسور)
پێسە ی خاراو: [ناو،ت] پێستەی‌خـۆش‌کـراو. (پوست دباغی شدە)
+ پیشان: (١)[چاوگە] برژان لە گەرمـای بـێ شوڵەدا.(کفیدن) (٢) نیشان؛ حاڵەتی بـەرچـاو خستن و نیشاندان. (نشان)
+ پیشـاندن: [چاوگـە،ت] (١) برژانــدن بـە گەرمای بێ گڕدا؛ بـەهـێ بـە بـووڵی گـەرم برژاندن. (کفیـدن)(٢) دەنگـی بـەردانـەوەی نەفەسی گـامێش و نـەهـەنـگ؛ پیشـقاندن. (صدای نفس بیرون دادن گاومیش و نهنگ)
پیشاندەر: [ناو،بک] نیشـاندەدا؛ بـەرچاوخـەر. (نشاندهندە)
پێشانی: [ناو] نێو چـاوان؛ هـەنیـە (پێشـانیم هەوەس زانووش جازمەن، تەعزیم جـەنـاب پێری لازمەن). «مەولەوی» (پیشانی)
پێشـباز: [نـاو] پێشـواز؛ بـەپیریـەوەچـوون (پیشواز)
پێشبرکێ: [نـاو]کـێبرکـێ؛ ملـە؛ ململانـێ. (مسابقە)
پێشبەر: [ناو] جۆرێک یاری پەڕانتۆ کـە هـەر کـــــەس دوو دەســــــتی بــــــردەوە سەرکەوتووە.(پیشبر)
پێش بەرەلا: [ئاوەڵنـاو](١) بـێ‌سـەرگـری و بەرگری؛ بەربەرەڵا. (بیمـانع و آزاد) (٢) بـەر ئاواڵە؛ بەربەرەڵا؛ پێش‌نەگیراو. (جلوباز)
پێشبەستن: [چاوگە،ت] بەرگرتن؛ بەرلێگرتن؛ ڕێگەلێگرتن؛ بەرهەڵستبوون. (جلو گرفتن)
+ پێشبەنـد: [نـاو] (١) ڕەوتـی بـەسـتنەوەی دەسـتی چـارە وێ. (عمـل بسـتن دسـت ستور)(٢) پەت یا زنجیری دەست پێبەسـتنی چارەوێ. (زنجیر دست بستن)(٣) بـەروانکـە؛ بەرهەڵبێنە؛ بەرانپێل پارچـە قوماشـێکە بـەر سینگ و پێشەوەی لـەش دادەپۆشـێ. سـە-دریبە. (پیشبند)
پێشپەڕ: [ناو](١) لە پێشدا بازدەدا یا دەپەڕێت. (پرندەنفز اول). (٢) پاسووری کە زۆربـوونی پەڕەکانیش ڕەچاو دەگیرێ. (پاسورپیشبرگ)
پێشپەردە: [ناو]کورتەشانۆی پێش دەستپێکی شانۆ؛ زیـاتر بـێ‌لادانـی پـەردەی شـانـۆ لـە پێشەوەی پەردەدا دەکرێ. (پیش پردە)
پێش پـێش:(١)[بـەنـد]پێشـترلە دەسـتپێکی کـاری؛ لـەپێشـدا؛ بـەلـەوا. (٢) زۆر پـێش؛ پێشەکی. (پیش پیش)
پێشتر: [ئاوەڵناو] لەمەوبەر؛ بەرووتـر؛ بـەرتـر. (پیشتر) (٢) نزیکتر. (نزدیکتر)(٣) پێشکە تیتر؛ پێشکەوتووتر. (جلوتر)
+ پێش‌خستن: [چاوگە،ت] (١)زووتر دە ست بە کاری کردن؛ سەفەرەکەم دوو ڕۆژ پـێش-خست؛ (٢)خستنە بـەرەوەی کـەسێک و لـە پشت سەریەوە ڕۆیشتن. (جلو انداختن)
پیش‌خواردنەوە: [چاوگە،ت] بین(بێن، بێهن)- ڕاگرتن؛ مـان‌گـرتن؛ خـۆ خواردنـەوە؛ رک و قـین‌ڕاگـرتن؛ پـەنگـەپـیش(خودخـوری و عصبانیت‌دردرون‌نگهداشتن)
پێش‌خۆراک: [ناو]خواردەمەنـی سـارد وەک:

زەلاتـە(سـالاد) و سـەوزی و خـەیارماسـت (دۆغرمە)کە پێش لـە خـوراک خـواردن دە- خورێ (پیش غذا)
+ پێشخۆری: (١) [ناو] پێشدەستی؛ دە وریـی بەردەست لە سەرسفرە. (پیشدسـتی)(٢)[بـە- رهەمیچاوگە] حاڵەتی لە پێش بەرهەم هاتن و وەختی پێگـە یشـتنی داهـات دەسـت بـە کاری فرۆشتنیکردن، (پیشدستی)
پێشدا: (١) پێشەوە؛ پێشداکەتی: پیشکەوتـوو. (٢) پابنیۆپێشدا: پابنێ پێدا؛ (رویـش)(٣) لـە پێشـــدا وانـــەبـــوو: لـــەبهووریـــدا؛ لـــە رابـوردوودا.(قبـل ازایـن) (٤)پێـیدا: دای- پی:دایپێی؛بەئەویدا.(باو داد)
پێشدار: [ناو] ڕێبەر؛ پێشەنـگ؛ سـەرجـەلـە. (جلودار)
پێشژان: [ناو]ژانی پێش ژانی منـداڵ بـوون. (پیش درد)
پێشدەست: [ناو(ف مشە) ئامـادە؛ بـەرئـەمـر؛ بەردەست. (وردست)
پێشژمارە: [ناو] ڕەقەمی(پێشەوەی) تـەلـە- فۆنی هەروڵات و هەرشار؛ کۆد. (کد)
پـێشـشـەرت: پـێشمـەرج؛ مـن ئامـادەم وتوویژی لەگەڵدا بکەم بەلاّم پێش شـەرتـم ئەوەیە تەنیـا سـەبـارەت بـە داهـاتوو قسـە بکەین. (پیش شرط)
پێشفاکتۆر: فد: [ناو] وەرگرتنـی نووسـراوە- یێک بۆ قیمەت دیاریکردن؛ (پرسینی) ڕادە- ی قیمەتی کەلوپەل لە چـەنـد فرۆشـیار بـە نووسراوە. (پیش فاکتور)
پیشقەپیشق:[دەنگەناو]پیشکەپیشک؛دەنگـی لووتی گامێش (صدای بینی گاو میش)
پێشقەدەم: فد: [ناو](١) لـە پـێش هـەموانـدا ئامـادە بـوون بـۆ دەسـتپێکی کـاری. (٢) ڕچـەشـکێن؛ لـەنووسـینی چیرۆکـی دریـژ (رومان)دا ماموستا فەتاحی ئەمیری لە بوکان پێشقەدم بووە. (پیشقدم)
پێشـکڕ: [ناوبـک] پێشـخڕ؛ کڕیارێـک کـە بەسەلەم دەکڕێ؛ پێش(ئامـادەبـوون)ی بـە- رهەمدەیکڕێت.(پیشخر)
پیشکوهوڕ: [دەنگەناو] زۆر پێکەنین بەدەنگی لە قاقا کە متر؛ تریقوهۆڕ (زیاد خندیدن)
پێشکەفت: (١)[ڕابورووی پێشکەوتن] کەوتـە پێشەوە؛ پێشکەوت (جلو افتـاد)(٢)[چاوگـەی کـورتکراوی پێشـکەفـتن] کـار و ڕەوتـی پێشکەوتنی کاری. (پیشرفت)
پێشکی: هاوڵەگرتوو؛ گوڕوێ (ئابلەگرفتە)
پێشکێلک: [ناو] بەرایی هەر شـت؛ پێشـایی؛ بـەراهـی؛ قـەلاوێـز؛ قـەرەوڵـیپـێشلـە- شکر.(جلودار؛ رهنما)
پێشـگاییلە: [نـاو] بـەرگاییلـە؛ فڕنـدەیێکـی چووک کە لەکـاتی جـووتکردنـدا لـە سـەر خەتی جووت بەدوای کرمدا دەگەڕێ. (اسـم پرندەای کوچک)
پیشـگۆ: [نـاو] بـەراوردی ڕووداو دەکـا و لـە پێش ڕووداندا دەیدرکێنێت. (پیشگو)
پێشگۆتن: [چاوگەت] (١) سەرەتا بۆ کتێبـێ نووســین. (پیشــگفتار؛ دیباچــە)(٢) کــاری درکاندنی پێشگۆ. (اظهارات پیشگو)
پیٚشلک: [ئـاوەڵنـاو] پـێخـڕک؛ پـێگـران؛ پاقورس. (تنبل در رامرفتن)

پیٚشلکرن: [چاوگە،ت] (١) هێواشتر ڕۆیشتن. (آرامتررفتن) (٢) پێشـلکردن؛ پـیٚفشـکردن؛ پیٚجووڕکردن؛ لیٚئەستاندن بـەزۆر. (گـرفتن؛ اخ کردن)
پێشماڵ: [ناو] حەوشە؛ حەسار. حیاط)
پێشمان: [ناو] حەمام چـوونی ئـەوەل جـاری ژنی زەیسان. (اول حمام زائو)
+ پێشمەرگە: [ناو] گیـان‌فیـدا؛ فیـدایی؛ (ب) سەرباز. (سرباز؛ فدایی)
پێشنیاد: [نـاو] پێشـنیار؛ پێشـنیهاد؛ پێشـنیاز. (پیشنهاد)
پێشۆر: (١)ئامرازی پێشـتن؛ وەک سـابوون و سـپۆن و ڕیکـا؛ پنـەشـۆر. (عامـل شسـتن) (٢)پـیٚشـۆر؛ کـەرەسـتەی شووشـتنی پـا وەک(بەردەپاشۆر)(سنگ‌پا)
پیشە: فد: [ناو] (١)شوڵ؛ شـوغل؛ کـار؛ئیش؛ (٢)پاشگر:وەک هونـەرپیشـە، ستەم پیشـە. (پیشه)
+ پێشـە: (١)چـەقالـە و نـاوکی ڕەقـی‌میـوە. (هسـته)(٢) لـە بـەرەوەیـە؛ لـە یاریـدا لـە-پێشە(پیش است)(٣) پێیەتی؛ پێشـەن. (نـزد اوست) (۴) ئیسقان (استخوان)
پێشهات: [ناو] بەسەرهات؛ ڕووداو؛ هاتنەڕێ. (پیشامد)
پێشەسەر: [ناو] (١) ئیسقانی کەللەسەر؛ پۆزم؛ پۆزمین. (جمجمه) (٢) > پێشەسەرە.
پێشەسەرە: [ناو] خشلٚ و گـوڵنگی بـەرەوەی لارە پـێچ؛ یـان خشـڵی سـەرەوەی هەنیە.(زیورجلوسر
پێشەن: بەوە؛ پیەتی؛ پێیەتی؛ پێوەیە تی(هە-رچی بوینوون شێوەی تۆ پێشەن،دڵ وەهـە-تیتەی حەسـرەتـدا کێشـەن) (پـیش‌اوسـت؛ بههمراەدارد)
پیشیاگ: پیشاو؛ پیشیاو. (کفیده)
پیٚفێربوون: [چاوگە،ت] (١) دەسـەمـۆکردن و ڕامکـردن؛ بـەکـەسـێک فێربوون و کاریٚ بەسەر هێنان؛ (پـی در پـی بسرکسی‌بلاآوردن)(٢) دەست هـەڵنـەگـرتن لەکەس یـا جێگـایی؛ ژاندارمـە بـەو گونـدە فێربـووە هـەمـوو ڕۆژیٚ دیٚ.(راه جـائیرا یادگرفتن) (٣) من بەو ئەسپە فێری سواری بووم: بەو ئەسپەفێربووم سواری‌بکـەم(بـا آن یاد گرفتن)
پیٚفیرکردن: [چاوگە،ت] (١) فێری‌شوێنیٚ یـا کاریٚکردن. (یـاددادن وآشـناکردن‌بـەجا یـا کاری)(٢)بەجێگایێک یـان بـەکـەسێکیٚتـر فێرکردن؛ ڕێنمونی‌کـردن و ڕیگـا پیشـاندان. (پای کسی را بجایی باز کردن)
پیفیٚ:> پوەڵەکارگ.
پێڤیـان: [ئـاوەڵنـاو] پێویسـت؛ زەروور؛ حـە-وجە.(ضرور؛لازم)
پیڤک: [ناو] پێوانە؛ عەیارە؛ کیلـە؛ سـەنگـی ترازوو؛ پێوەرە. (وزنه؛ پیمانه؛ معیار)
پێڤیـایی: [ئـاوەڵنـاو] پێویسـتی؛ زەرووری. (ضروری)
پیک: فرد؛ فد: [ناو](١) خاڵێکی ڕەشی سـەر پەڕەی پەڕانتۆی یاری. (٢) پیـق؛ جیکـەنـە؛ جێدەم لە زوڕنادا. (جا دهنی سرنا)(٣) نوێڵی-بـەرد شـکێن.(میلـەسـنگ شـکن)(۴) کـور تکراوەی پیـکـنیـک. (مختصـر شـدە پیـک

نیک)
+ پێکان: [چاوگـه](۱) (ب) دۆزینـەوی واتـا: تێگەیشتن له مەبەست: لـەئامـانج دان.(زدن بەخال سیاه: درک کردن) (۲) بەستن: سەف پێکان: سەف بەستن: سف پێک هێنان: سف دروستکردن. (بستن) (۳)[ڕابوردووی چاوگـه] پێکایان: ئه نگاوتیان. (به هدف زدند)(۴)بـه-ستیان: سەفپێکان:سەفیانپێکا: سەفیان به-ست(بستند)
پێکاهاتن: [چاوگه، ت] (۱) پێکـداهـاتن: بـه دەور یەکدا هاتن: ئەو پووره هەنگـه ئـاڵۆزاوه هــەر پێکــادێن.(شـلوغی و آشــفتگی) (۲) پێکـداهاتن: لـەیـەک ڕۆبـوون: پێکـداددان. (جنگ‌کردن)
پێکچوواندن: [چاوگه،ت] وێچوواندن: بەیەک شوبهاندن. (بهم تشبیه‌کردن)
پێکڕا: [بەند] تێکڕا: هەموو پێکەوه. (همگی)
پێکراو: [ناوبەر] (۱) ئـەنگاوتـه: ئـەنگیـوراو. (مـورد اصـابت قـرار گرفتـه) (۲)پـێ‌کـراو: کـــەســـێک کـــه کارێکیـــان پـــێ-کرابێت.(مجبوربکاری شده) (۳) واوا پێکـراو: کاری خراپ بەسەرهاتوو: ئەتک کراو: ئابڕوو نەماو. (بسرآمده)
+ پێکردن: [چاوگـه،ت] (۱) لـەغـاوەکـه بـه دەمی ناکا: پێی‌ناکا: کـەوشـەکـەت بـەپێـی کردی؟ جەڕەکه به مۆرەکه ناکا: به ئەندازەی نییه: (بـەچیـزی خـوردن: انـدازمبـوون) (۲) سـەگ بـه حدوشـه پێکــردن. (بلابـەسر آوردن)(۳) کــاریٚ بــەزۆر بــەکــەسـێک کردن.(وادار بەانجام کاری کردن) (۴) چـرا و ئاگر هەڵکردن: داگیرساندن: چرا پـێ‌کـردن. (مشتعل کردن)
پێکڤه: [بەند] پێکەوه: بەیەکەوه(با هم)
پێکگـرتن: [چاوگـه،ت] هــەڵسـەنگانـدن و بـەراوەردی چـاکی و خراپـی یـا سـووکی و قورسی دوو شت پێکەوەکردن: بەرانبەر دان. (مقایسه)
پێکۆز: [ناو] بەرپا خستنی گیا و کـای وشـک له ناو کۆزی بەرخ و بێچوودا. (گیاەخشکەزیر پای بزغالەو برەپهن کردن در آغل)
پێکـۆ:(۱)[نـاو]سـمکۆڵ:پیکۆڵ:پێکۆڵ.سـم-برزمین‌سائیدن)(۲) [بەند] پیکەوه: بەیـەکـه-وه.(باهم)
+ پێکهاتن: [چاوگه،] سـازدان: دروسـتبوون: ڕێککەوتن: ئەم‌کاره پێکـنای: دروسـتنـابیٚ. (درست شدن،موافق شدن)
پێکهاتوو: (۱)[ناوبەر] دروستبوو: ئەم شته لـه سیٚبەش پێکهاتووه: له سـیٚبـەش دروسـت بـووه(درســت شــدن: تشـکیل شــدن)(۲) موعامەلەکەیان پێکهـاتوه: سـازیان هـاتووه: ڕێککـەوتـوون. (توافـق کـرده)(۳) ئاشــت بوونەتـەوه: پێکهـاتوون(هـاتگن) و ئاشـتیان بووەتەوه: کۆکـبوون(بووگن): سازاون. (آشتی کردەاند)
پێکەنۆک: [ناو] جەفەنگ: حەنـەک: نوکتـه: قسەی گاڵتـه: کۆمیـدی: پێکـەنـین هێنـەر: شانۆی پێکەنۆک: شانۆی کومێـدی. (جـوک. کمدی)
پێکەوتـن[چاوگـه،ت]: (۱) پێکـەفـتن: لـیٚ-کاڵانـەوه: لـیٚ جـوان بـوون: ئـەوکراسـەت

پێناکەوی: لێت جوان نییە، لێتناکاڵێتەوە. (برازندەبودن) (۲) چاک و بەموفابوون؛ سازگاری؛ ئەو دەرمانەم پێناکەوی: (سازگاری)(۳) هەل ڕەخسان؛ ڕێکەوتن؛ پاکەوتن. (ئەگەر وا پێی بکەویٚ بێمەوە، پێم خۆشە. (پیش آمدن)

+ پێکەوەنان : [چاوگە،ت] (ب) ماڵ-کۆکردنەوە؛ پارەکۆکردنەوە؛ پووڵ‌فرەیٚکی پێکەو نیاگە: پوولێکی زۆری کۆکردووەتەوە؛ پارە نیانە سەریەک. (مال اندوختن) ئەوکچەجیازییٚکی زۆری پێکەوەناوە. (فراهم کردن و جمع کردن)

پێکهینان:[چاوگە،ت]سازکردن؛دروستکردن؛ چێکردن. (درستکردن)

پێکیاگ:> پێکراو (مورد اصابت واقع شده)

پێکیان: (۱)[چاوگە] ئەنگێوران؛ پێکران (مورد هدف قرار گرفتن) (۲) پێکایان؛ بەستیان؛ سەفیان پیکا؛ (سەف پێکیان: سەفیان بەست). (صف بستند)(۳) هۆنراو؛ هۆنراوە؛ (پێکیای تای دەرد ڕیشەی خەم گوڵەنگ). « مەولەوی ». (برشتەکشیدەشدە)

پێکیایی: [ناو] پێکراوی؛ لێدراوی. (مورد هدف واقع‌شدە).

پێگاف: [ناو] پێنگاف؛ هەنگاو؛ قەدەم؛ شەقاو.(قدم؛ گام)

پیٚگران: [چاوگە،ت][ئاوەڵناو] (۱) > پاگران؛ پاقوورس.(۲) قەدەم شەڕ. (بدقدم) (۳) (ب) ژنی ئاوس. (کنایەزن حاملە). پێگرانبوون؛ لەلادژوار؛ (۳)لەلاگرانبوون: دژی لا هەرزانبوون؛ (برای‌کسی،دشوار)

پێگرتن: [چاوگە،ت] (۱) (ب) فێری ڕێگا ڕۆیشتن بوون. (راەرفتن آموختن)·(۲) پیٚگرتن؛ لە زۆراندا پای حەریف گرتن، لاق گرتن. (زیر گرفتن در کشتی)(۳) دامەزران؛ سەقامگیربوون.(برپاشدن.پاگرفتن)(۴) مەجبوور بەگرتنی‌شتیٚ‌کردن.(مجبورکردن بەگرفتن) (۵) بەهانەپێگرتن.(بهانه گرفتن)

پیٚگرۆک: [ناو] تەڵە؛ داو؛ تەپکە؛ باڵان؛ پاگر. (تله)

پێگرۆک: [ناو]کەرەستەی شت - پێگرتن.(وسیلەگرفتن اشیا)

پیٚگولولە: [ئاوەڵناو]پاقورس؛ پیٚشلک؛ پاگران لە ڕێگا ڕۆیشتندا. (تنبل در راەرفتن)

پیگمە: فرد؛ فد: ناوی هەندیٚ خەڵکی ڕەش پوستالیٚ،کورتە بالای پۆڕهەڵەک (سەر و قژ لوول)ی ئەفریقا. (پیگمە)

پێگەییک: [ئاوەڵناو] پێگەیشتوو؛ پێگەییو؛ بارهاتوو؛ گەورەبوو، گەییو؛ گەورە بووگ. (بزرگ شدە؛ رسیدە)

پێگێرە: [ناو] پاهۆڵە؛ پاگێرە؛ گێرەی بەپیٚ؛ گێرەکردن بە ڕەشەولاخ. (خرمنکوبی‌با پا)

پێلاف: [ناو] پێڵاو؛ کەوش؛ پاپۆش. (کفش)

پێلاف‌چێکەر: [ناو] [ناو،بک] کە وشدروو؛ پیلاوچێکەر. کفاش)

پێڵامز: [ناو](۱) حەقەپێڵاو؛ پارەی کەوش کرینی کاسبکار کە خاوەن کار دەیدا. (هزینەکفش) (۲) کاڵە دڕانە؛ پاڵامز؛ مزی بەڕێگادا ڕۆیشتن؛ کرێی ڕێگا. (حق القدم)

پیلانکەر: (ب) ڕاسپاردەی ماڵی زاوا بۆ ماڵی بووک پێش زەماوەند. (قاصد قبل از عروسی

از خانه داماد بەخانەی عروس)
پیل‌بڕ: [ئاوەڵناو] دەسبڕ؛ قوڵبڕ؛ فێڵەباز. (کلاهبردار)
پێل‌پێلۆک: [ئاوەڵناو] پڕبەرزونەوی؛ شەپۆلدار؛ پڕ شەپۆل؛ چاڵوچۆڵ(مواج)
پێلچۆک: [ناو] شەپۆل. (موج)
پیلۆت: [ناو](١) یەکەم قاتی خانوو کە زیاتر بۆگاراج و مۆتۆڕخانەی شۆفاژ و هەمار بەکاردێ(پیلوت)(٢)شەمعەک (مۆ مەک)ی-کەرەستەی گازی؛ مۆمەک. (پیلوت)
پێلووی‌چاو قورس‌بوون: (ب) خەو زاینە چاو؛ خەواڵووبوون؛ خەوهاتن. (خواب آلود شدن)
پێ‌لەپەیین‌دان: [چاوگە،ت] (ب) بێکار سووڕانەوە. کنایە(بیکار گشتن)
پێ‌لەجێ: [ئاوەڵناو] پابەرجا؛ ڕاوەستاو؛ قایم (مقاوم)
پیلەخۆر: [ناو] کەڵەسمە؛ کەلووەسمە؛ کرمی-نۆک؛ هاڕیە. (کرم آفت نخود)
پێ‌لێخستن: [چاوگە،ت] (١) ساوینەوە لە ژێرپێدا. (لەکردن زیرپا) (٢) (ب) پا نانەسەرگوناح و چاوپۆشی کردن. (کنایەاز چشم پوشی)(٣)مەجبوورکردن بە-لێخستن(مجبوربەسابیدن‌کردن)
پێ‌لێنان: [چاوگە،ت] (١) ڕاستی قسەدرکاندن؛ دان پێدانان؛ پاپیانان. (اعتراف کردن)(٢) پێخوست کردن و پا بە سەردا دانان (پا روی چیزی گذاشتن)(٣) بە پا شێلان. (مشت و مال با پا)(۴) پێلێنان؛ چێشت بە ئاشپەز لێنان؛ ئاشپەزی پێکردن. (وادار کردن بەآشپزی)
پێ‌لێداگرتن: [چاوگە،ت] (١) پێداگری‌کردن؛ سووربوون لەسەر مەبەست و ئیسراری زۆرکردن. (بکسی اصرار کردن)(٢) قورسایی خستنە سەر پاشبارە و دەندە لە جووت (شێوبڕین)دا(فشار آوردن بەخیش با پا)(٣) قورسایی خستنەسەر هەر شت بە پا (ب) زۆرگازدان و پا لەسەر پێداڵی‌گازی سەیارە -داگرتن(با پافشار دادن)
+ پیم: (١)[ناو] پیوو؛ پیف؛ چەوری ناوزگ. (پیه) (٢)[ئاوەڵناوی لکاو]پێم؛ بەپیم: پێم‌بدە، بدەپیم: بدەپێم. (بمن)(٣) > ئیشپیل. (پیم)
پێمردن: [چاوگە،ت] ئەو شتەکە دەبێتە هۆی‌مردن. (با چیزی مردن)
پێمزک: [ناو]کرێی ڕێ؛ پامز.(حق‌القدم)
پێمەلە: [ناو] پامەلە؛ مەلەکردن بەپا. (شنا با پا)
پێمێرد: [ناو] عیزڕاییل. (عزرائیل)
+ پێناسە: [ناو] بەڵگەی ناساندن؛ سجیل؛ ناسنامە. (مدرک شناسایی)
پێنج پالۆ: بیچمێک کە خاوەنی پێنج گۆشە و پێنج پاڵۆبێت. (پنج ضلعی)
پێنج پەڕ: [ناو] لەبیچمی ئەستێرەی پێنج گۆشە. (پنج پر) هەر شت کە پێنج پەڕەی هەبێت (هر چیزی دارای پنج پره)
پێنج‌تمەنی: [ناو] لەئێراندا ئەسکەناس‌بوو کە ئەمڕۆ بووەتە قەرەپووڵی‌کانزایی‌پنج‌تومانی)
پێنج چاوگەی‌دڵ: (ف گیو)> پەنج چاوگەی هەست.
پێنج چاوگەی‌هۆش: (ف. گیو) > پەنج چاوگەی هەست.

پێنجشەممەشەو:[ناو]شەوی پێش لە ڕۆژی هەینی،(پنجشنبەشب)شەوی جومعە. (شب-جمعە)
پێنجشەممە:[ناو]پێنجشەمۆ؛ڕۆژێ دوای چوارشەممە و پێش هەینی. (پنجشنبە)
پێنج فەرزە: [ناو] پێنج فەرزان،(ب)پێنج کاتی نوێژکردن. (کنایە ازپنج وقت نماز در روز)
پێنج گا: مەقامێکی ئاوازی ئێرانی. (پنجگاەو راست پنجگاە)
پێنج گۆشە: [ناو] بیچمێکی پێنج قوژبن و پێنج پاڵوٚ. (پنج ضلعی)
پێنج گەنج: [ناو] پێنج گەنجینە. ١) ناوی کتێبەکانی نیزامی گەنجەوی(خەمسەی نیزامی). (پنج گنج) (٢) (< پەنج چاوگەی هەست.
پێنج لەتیفە: لەعیرفاندا لەتایف یا پێنج لەتیفە ئەو پێنج جێگایەن کە لە دەروونـدا نووری خودایان دەکەوێتە سەر. ١، دڵ ٢، ڕوٚح ٣،سەر٤،خەفی ٥ ،ئەخفا.(پنج لطیفە)
پێنجوم: [ئاوەڵناو]پێنجەم؛ خاوەنی پلە و پایەی پێنج. (پنجم)
پێنجەی‌تار: پێنج ڕۆژەی هەوەڵی بەهار، (لە ساڵی کەبیسەدا دەبێتە شەش ڕۆژ). کە هەر ڕۆژ لە سەر مانگێ حیساب دەکەن لە ڕۆژ ژمێردا؛ تا پێنج مانگی ئەوەڵی ساڵ. (پنج روز اضافی سال از ٣٦٠ روز اول سال)
پێندقە:[ناو]کرێژی هەنگوین کەلە کەندوودا دەمێنێەوە.(آشغال عسل‌درکندو) پێنکی: فـد: [ناو] پینەکی؛پینۆکی؛خەواڵوویی؛ خە-
وەنووچکە بردنەوە؛ حاڵەتی وەنەوزدان.(خواب آلودگی)
+ پێنواندن: [چاوگە،ت] (١) پێ‌نیشاندان (نشان کسی دادن)(٢) مەجبوورکردن بە نیشاندانی شتێ. (مجبوربەنشاندادن)(٣) (ب) جەزای ئاکار دیتن؛ (ب) جەزای کاری خراپ بە سەر هێنان؛ سەبرکە پێت دەنوێنم واتا پێتی دەرێژم نیشانتی دەدەم؛ خودا سوێندی درۆی پێنواند؛ نیشانی دا. (انتقام و جزای بدی نشان دادن)
+ پینە: [ناو] پۆرگ؛ پینەی دەست و پێ بە هوٚی کاری زوٚر یا پیاسەی زۆرەوە؛ توێخێکی ڕەق لە پاش توٚقلەکردن لە بەری دەست یا قامکی یا پێکدێ. (پینە)
پێن‌هاڤێژ: [ناوبک+ئاوەڵناو]پێن‌هاوێژ؛ جووتەوەشێن؛ شەمبوٚز. (جفتک انداز)
پێن‌مزان:[ئاوەڵناو]سپڵە؛ناسوپاس؛بێ ئەمەک. (ناسپاس)
پینەهەڵنەگرتن: [چاوگە،ت] (١) کووتاڵ یاکەوشێک، هێندەی پینە لێدرابێت جێگای نەبێت بۆ پینەی دیکە، یا زۆر پووابێت. (از بس پینەشدەجای پینەنداشتن) (٢) (ب) کەسێ هێندە ریسوایی ئاشکرای بارهێنابێ بەهیچ کلوٚجێ نەشاردرێتەوە. (کسی کەاینقدر مرتکب جرم شدەباشد کەنشود آن را پوشاند)
پێوابوون: [چاوگە،ت] وازانین؛ واهەستکردن؛ گومان کردن؛ پنەزانای. (گمان کردن)
پیوار: [ئاوەڵناو] پێوار؛ ون؛ نەلەبەرچاو؛ بزر؛

بەرزە. (ناپیدا و گم)
+ پیواز: سەڵکی هەرگیای سەلکدار. (پیاز)
+ پێوانی بەرزەپێو: [ناو] پێوانی قەڵاچن؛ لە دارماڵ زیاتر. (بیشتر از مالامال)
پێوپلڕەش: (۱)[ئاوەڵناو] بێفەڕ؛ نەحس؛ (۲) [ناو] قاچوقول ڕەش. (منحوس)
پیوێرە: فرد: فد: [ناو] نەخۆشینی چڵک‌کردن و ماسین و ئێشانی پووک. (پیوره)
پێوشوێن: سالخ؛ نیشانەی لە جێگاییێک بوون؛ سۆراغ. (سراغ)
پێ وەبەر پێدان: [چاوگە،ت] پاشقول دان. (لنگ کردن)
پێوەتلیان: [چاوگە،ت] تێوەتلان؛ تێوەگلان تووش‌بوون و گیرۆدەی ڕووداوێ‌بوون. (درگیر شدن)
پێوە تەقیان: [چاوگە،ت] (ب) لێدان و هەڵشاخیان (کتک زدن؛برخورد)
+ پێوەدان: [چاوگە،ت] (۱) تۆپەلەقوڕ پێوەدان؛ قوڕبە دیواردادان؛ نان پێوەدان بە تەندووردا، چەسپاندنی‌نان بە تەندووردا. (چسپاندن)(۲) چزوو لێدانی‌هەنگ؛ مارپێوە- دان. (نیش زدن)(۳)بەستن؛ داخستن؛ ژمنن؛ دەرکە پێوەدان (بستن)
پێوەدران: [چاوگە،ت] داخران. (بستەشدن)
پێوەڕوان: [چاوگە،ت] (۱) جووت‌بوونی سپلۆت. (جفتگیری سگ و روباەو گرگ) (۲) گرسان و سەوز بوونی لکی پێوەند(موتوربە)کراوی دار و درەخت. (گرفتن پیوند)
پێوەرە: [ناو] (۱) دارە دارە کردنی منداڵ. (تاتی تاتی بچە)(۲) دوابەری وێنجە. (آخرین بر یونجە)(۳) کیلە؛ پێوانە؛ پەیمانە. (پیمانە)(۴)بەیەکەوە؛ پێکرا. (با هم)
پێوەرمبینای: [چاوگە،ت] پێوەبەستن. (بستن بە چیزی)
+ پێوەکردن: [چاوگەت] (۱) تووشی بەلای خراپ کردن؛ (۲) (ب) بەشۆفاری بەگرتن‌دان و بە داووەدان؛ بە داوەوەکردن. (بەدام بلا انداختن) (۳) هەڵبەستنی مووروو؛ مووروو بە ڕێسمانەوەکردن. (برشتە کشیدن دانەهای خرزە)
+ پێوەن: (۱) لەگەڵ دەست دێ؛ دەست و پێوەن؛ تاقمی خزمەتکارەکان؛ کەسانی بەردەست. (نزدیکان. خدمتکاران) (۲) پێوەیەتی؛ پیانەوەیە؛ پێشەن؛ (بالای ئالای شەنگ سەد بەڵا پێوەن) (مەولەوی) (همراەدارد)
+ پێوەنان: []چاوگە،ت(۱)لکاندن؛ بەیەکەوەنان. (چسباندن)(۲) نەخۆشین پێوە نوساندن؛ پێوەلکاندنی نەخۆشی. (انتقال مریضی)(۳) داخکردن و داخ پێوەنان (داخ کردن)(۴) تێ‌گرتن؛ بۆ خستن؛ ئاراستەکردن؛ تیریکی پێونا. (انداختن)
+ پێوەند: (۱) پێوەن؛دەستوپێوەند؛ خزمەت- کارگەل.(خدمت کار)۲.پێوە بە-ستراو؛گرێدراو.(وابستە).۳ گوریس یازنجیر بۆ پابەستنەوە؛ پابەند. (ریسمان پابند)
+ پێوەنیشتن:[چاوگە،ت](۱)نیشتنەوەی باڵندە

لــە ســەر شــتێیک.(نشســتن پرنــدەروی چیــــزی)(٢) خـــۆڵ‌وخـــاک پێـــوە- نیشتن.(گردگرفتن)
پێویست: [ئاوەڵناو] زەروور؛ حەوجە؛ ویســت؛ (ضرور)
پێ هەڵکەوتن: [چاوگە،ت] پا هــەڵکــەوتـن؛ هــەڵـەنگـووتن؛ بۆچـارەوی،(ســەرســمدان). (سکندری)(ب) هەڵەکردن. (اشتباه‌کردن)
+ پێ‌هەڵگرتن: [چاوگە،ت] (١)بـار پـێ بـە- رزکردنەوە. (وادارب‌ەبلنـدکردن‌بـار)(٢)پاهــە- ڵگرتن؛ بەلەز ڕۆیین (تندتررفتن)

پێ‌هەڵێنان: [چاوگە،ت] (١) پا بەرز کردنەوە. (پا بلند کردن) (٢) پێهەڵێنان؛ بـار پـێ‌بـەرز کردنـــەوە. (بـــەکســـی بـــار را بلنـــد کردن)(۴ب)پێهەڵێنان؛ هێلکەبەمرشک کردن بە جووجەڵە؛ جووجکـەپێهـەڵینـان. (وادارب‌ـه جوجه‌در آوردن)
پێهـــێلان: [چاوگـــە،ت] لێخۆشـــبوون؛ لێبووردن؛ گوزەشتکردن؛ بەخشین وگـەردن- ئازادکردن. (گذشتکردن)
پیيانـەڕێ: [نـاو] ڕێگـای پیـادە پیاڕۆیشـتنی قەراخ شەقام. (پیادەرو)
پێـی‌نـاوی: پێویســت نییـە؛ نایـەوێـت.(لازم نیست)

پائەنداز: [چاوگە،ت]کۆکەرەوەی چەند نەفەر بۆ یاری ، مەجلیسی یاری وەڕێخستن؛کە-سێک‌کەکاریک پائەندازی دەکا. (پا اندازی)
پا ئەندازی: [ناو] پیشەی‌پائەنداز؛ دەلالی و یەک خستنی ژن و پیاو بەناڕەوا؛ کاری ڕاخەری‌پایەناز. (پا اندازی)
پاتیناژ: فد؛ فرد؛ اند.[ناو] خلیسکێن و یاریکردن و ڕەخسی تایبەت‌کردن لە سەر سەهۆڵ، بە لە پێکردنی ئیسکەیت (جۆرێک پاپۆشی تایبەت). (پاتیناژ)
پادرەختی: فد: [ناو] باڕێزە؛ میوەی وەریو لە پای داردا. (پا درختی)
پادمو: [ناو] شاگردی‌بەردەست زیاتر لە دووکان‌دا.(پادو)
پاڕازیت: فرد.فد [ناو] (۱) لامژ؛ چەورە؛ موزاحیم؛ وەک ڤیرووس و کرمی ڕیخۆڵە.(۲) دەنگ و شەپۆلی زیادی کەدە-خرێتە سەر شەپۆلی ڕادیۆیی بۆ خراپکردن وتێکدانی دەنگ. لە بێتەل و تێلێڤیزیۆنیشدا هەر بەو شێوەیە (پارازیت)
پاڕازیت خستن: [چاوگە،ت] شەپۆل و دەنگی موزاحیم خستنە سەر شەپۆلی کەرەستەگەلی کارەبایی دەنگبەر یا ڕەنگبەر وەک بێتەل و ڕادیۆ و تەلەڤیزیۆن و یا خشە و بەفرەک دروست کردن بۆیان؛ (ب) بە قسە پەڕینە ناو قسەی کەسێک. (پارازیت انداختن)
پاراشووت: فرد؛ فد: [ناو] چەتری نەجات؛ چەتری دەربازبوون و چەتری ڕزگاری، چەترێکە لە قوماشی تایبەت بۆ پەڕینە دەرەوە لە فڕۆکە و ئارام هاتنە سەر زەوی. (پارشوت. چتر نجات)
پاڕاوان: ایتاد؛ فرد؛ فد: [ناو] (۱) پەردەییکی پایە دارە لە کاتی دەرزی وەشاندن یا موعاینەی (ویزیتی) دوکتوردا لە بەر تەختی نەخۆش دادەنرێ بۆئەوەی لە چاوی دیترانەوە دیارنەبێ. (پاراوان)(۲) جۆرێک پارتیشێنی گچکە. (پاراوان)
پارتی: [ناو] (۱) جەژن گرتن و میوانی ڕیخستن وەک: گوودبای‌پارتی، چای‌پارتی و کۆکتێل‌پارتی. (پارتی) (۲) ئەو بەشە لەکالاییێک کە هەر جار بۆ تاجر یا بۆ شوێنێ دەنێردرێت. (پارتی)(۳) گرووپ؛ دەستە. (دستە؛ پارتی)(۴) جەماوەری هۆزی پارت. (پارتی)(۵) لایەنگر؛ هۆگر؛ پشت‌گر. (پارتی)
پارتی‌بازی: فد:کارپێکهێنان‌بەهۆی سفارش و سپاردەی دۆست و ئاشناوە ؛کەسکەسانێ؛ (ب) خۆمانەخۆمانە. (پارتی بازی)
پارتی‌دار: [ئاوەڵناو]پشت‌گەرم بوون بەهەوادار و لایەنگرەوە؛ خاوەن هەوادار و لایەنگر، کە کاری بۆ ئەنجام دەدەن ودەی سپێرن. (پارتی‌دار)
پارتیزان:فرد؛فد؛اند:[ناو] چریک؛ گەڕیلا؛ (گەریلا)کۆمەڵ یان گرووپ و دەستەی شەڕکەری شێوە پێشمەرگە و عەسکەر. .

(پارتیزان)
پارتیشن: اند؛ فد: [ناو] دیواری باریک یان چیغی بە تەختە یا قوماش کە ژوورێک دە-کاتە دوو کەرت. (پارتیشن) پارچەبافی: [ناو](١) پارچەچنین؛ کووتاڵ چێکردن کاری چنینی کووتاڵ. (پارچەبافی)(٢) شوینی چنینی کووتاڵ و قوماش. (کارگاەپارچەبافی)
پارسا: فد: [ئاوەڵناو] (١) لە هێندێ ئائینەدا: (تەرکەدونیا). (پارسا:زاهد) (ب٢) پارێزکار؛ لە خوا ترس؛ دیندار. (پارسا)(٣) هەژار؛ سواڵکەر. (گدا. فقیر)
پارسایی: [ناوبەرهەمی چاوگە] (١) کار و ڕەوتی دینداری و لە خواترسی و لە خراپە پرینگانەوە. (پارسایی)(٢) هەژاری؛ گەدایی. (گدایی)
پارکوەی: فرد؛ اند: [ناو] ئینگلیزی(وەی: ڕێ،جادە)جادەی پان و بەرین کە بەناو دارستاندا تێدەپەڕێ؛ زیاتر دوو جادەی یەک-لایەنە لەپاڵ یەکدا(پارکوی)
پارکینگ: فد؛فرد؛اند: [ناو](١)گاراج؛ شوێنیٚ-پارککردن و ڕاگرتنی سەیارە. (پارکینگ)(٢) ئەزموونی پارککردنی سەیارە بۆ وەر گرتنی پسوولەی شۆفێری.(پارکینگ)
پارکیوەحش: [ناو] شوێنێکی پارێزراوە بۆ ڕاگرتن و پاراستنی گیانلەبەران کە بە شێوەی ئاسایی تێیدا بژین و پیشاندانیان بە خەڵک. (پارک وحش)
پارەبوون: [چاوگە،ت] (١) دڕیان؛ بچڕان. (پارەشدن)) قرتان؛ بڕیان؛ لەتبوون. (قطع شدن)

پارە پارە: فد: (١) [ئاوەڵناو] لەت لەت؛ بچڕ بچڕ؛ تیکە تیکە؛ ونجڕ ونجڕ؛ کوت کوت.(٢) شڕو دڕاو؛ دڕاو لە چەند لاوە. (پارەپارە)
پارەوپۆرە:پارەوپوورە: [ئاوەڵناو] لەت وپەت؛ شڕودڕ.(پارە پورە)
پارین زیوی: ئەوەڵین دەورەی زەوین ناسی-کە ژیان لەو دەورەدا بە ئاو دەستیپێکرد. (پارین زیوی)
پاساژ: [ناو] پاساج؛ بینای گەورە کە هەموو ژوورەکانی موغازە و دووکان بێ. (پاساژ)
پاساسروشتی: [ئاوەڵناو] غەیری سروشتی؛ غەیری تەبیعی. (غیر طبیعی)
پاسـتارخانە: [نـاو] شـوێنیٚ پشـوودان و ماندوویی دەرکردنی پاسەوانان و زێڕەوانان. (پاسدار خانە)
پاستاری: [ناو] نگابانی؛ زێڕەڤانی؛ چاوەدێری؛ چاودێری؛ ئاگالێبوون؛ ئێشکگرتن؛ کێشک دان؛ پارێزەری؛ ئاگاداری؛ (پاسداری)
پاستاری ئاشتی: [ناو،ت](١) هێزی پاراستنی ئاشتی سەربە ڕێکخراوی جیهانی، زیاتر لە سنووری دوو مەملەکەتدا کە نێوانیان ئاڵۆز بێ. (٢) ئەندامی ئەو هێزە. (پاسدار آشتی)
پاستۆڕیزاسیون: فد؛ اند؛ فرد: [ناو]کاری لەبەین‌بردنی هوورگ و باکتێری لە خواردەمەنیەکاندا بەشێوەی گەرما پێدان بۆ ماوەی دیـــاریکراو و تێکنیکـــی تایبـــەت. (پاستوریزاسیون)
پاستۆڕیزە: فرد؛ فد؛ اند: [ئاوەڵناو] هەرماکیٚ کە میکروب (هوورک) و باکتێریەکانی بە شێوەی پاستۆڕیزاسیۆن لە بەین چووبیٚ؛

وەک شیری پاستۆڕیزە. (پاستوریزه)
پاسیفیسم: [ناو] مەکتەبێکە کە چاوەڕوانە، ئاشتیی جیهانی لە بواری یەکسانی و خەباتی تێکڕاییەوە چاوەدێری بکرێ (پاسیفسیم)
پاسیۆ: فرد؛ فد؛ [ناو] نوورگیر؛ جێگەی ڕۆشنایی وەرگرتنی پەنجەرەیێک کە بەر ئاواڵە نییە. (پاسیو)
پاکسازی: [بەرهەمی‌چاوگە] (۱) خاوێن کردنەوی شوێنێ لە پیسی و بژار؛ دە-رهاوێژتنی شتی پیس و خراپ. (۲)دەرکردنی کەسانی نا شایست و نالایق لە ڕێکخراوەیێکدا؛ پاکتاوکردن؛(۳) دوورکردنەوەی شتی قۆرخ و قاچاخ لە شوێنێ بۆ ئەوەی لە دەست پشکنین نەجاتی‌بدا.(۴)ڕەوتی‌خاوێنکردنەوەی ماڵ‌یا شوێنێ لە شتی نالەبار و پیس.(پاکسازی)
پاکون: فد:[ناو،بک]کورتکراوی پاک‌کوون؛ هەر شت کە پاکەوە بکا. (۲)[]ناو (ب) مەساحە؛ میدادپاک‌کون. (پاک کن)
پاگوون: [ناو] (۱) پارچە قوماشی سەرشانی سەرباز کە دوای شەش مانگ پێی دەدری. (۲) هەر ئەو قوماشە بۆ دروونی دەرەجە و ئەستێرەی ئەفسەران لەسەری.(پاگون؛ سردوشی)
پالئوسێن: ناوی خولی یەکەمی دوری یەکەمی زەوین ناسی. (پالئوسن)
پالئولتیک: فرد؛ فد؛ اند: [ناو] ڕۆژگاری کەونارا لە پێش خول و دەورانی بەردینە(حەجەر) دا. (پالئولتیک)
پالیت: فرد؛ فد؛ اند: [ناو] تەختەیێکی دوو تۆیە بۆ ژێر کاڵای عەمبارکراو؛ لەکانزایش چێ‌دەکرێ؛ تەختەیێکی پان و ناسک و جەغز ئاسایە بۆ تێکەڵاوکردن و دانانی ڕەنگ، لە نگار کێشیدا بە کاردێ.(پالت)
پان ئیسلاویسم: [ناو] یەکێتی ئیسلاوەکان و وڵاتگەلی ئیسلاو. (پان اسلاویسم)
پان ئیسلامیسم: فرد؛ فد: [ناو] یەککگرتوویی وڵاتە ئیسلامیەکان و هەروها ئیسلامەکان. (پان اسلامیسم)
پان‌تورکیسم: فرد؛ فد؛ اند: [ناو] یەکێتی تورکەکان و هۆز و وڵاتیان. (پان تورکیسم)
پانتۆگراف: فرد؛ فد: ئامرازی وێنە کێشان . (پانتوگراف)
پانتەئیسم: فرد؛ فد: [ناو] ئایین و دینێک کە هەموو وزەیێکی سروشت بە خودا دەزانێ. (پانتەئیسم)
پاندۆڵ: فرد؛ فد: [ناو] ئاونگی هەندێ کاتژمێری دیواری کە وەک جۆلانە لە خواریەوە هاتوچۆ دەکا. (پاندول)
پانسمان: فرد؛ فد؛ اند: [ناو] دەرمانکردن و پێچانی برین؛ برین پێچان؛ کاری شتنی برین بە دەرمان و پاک کردنەوە و مەڵهەم لێنان و پێچانی بە تەنزیف. (پانسمان)
پانسیون: [ناو] جێگاییێکی وەک میوانخانە کە لە بەرانبەر وەرگرتنی پارەیێکی دیاریکراودا، شوێنی مانەوە و خەو و خۆراکی کەسێک دابین دەکا. (پانسیون)
پان‌عەرەبیسم: فرد؛ فد؛ اند؛ عد: [ناو] یە ککر توویی هەموو وڵاتانی ئارەو و هەموو ئارەوی. (پان عربیسم)

پانکراتین: فرد؛ فد: [ناو] بەرهەمی پانکراس لە لەشدا. (پانکراتین)
پانکراس: فرد؛ فد؛ اند: [ناو] لەوزە لمعیدە؛ ئەندامێکی ناو لەش لە ژێر گەدە دایە. (پانکراس)
پاوەرەقی: [ناو](١) پەراوێز؛ ژێرنووس. (زیرنویس.) (٢) ڕۆمانێ کە لە چەند ژمارە گۆڤاردا چاپ ببێت؛ زنجیرە نووسراوە لە گۆڤاردا؛ نووسراوەی سریالٚ لە بڵاوکراوەدا. (پاورقی)
پایەندە: [ئاوەڵناو] پایەدار؛ بێداوی بێ لەبەین چوون؛ پابەرجێ؛ ڕاوەستاو. (پاینده)
پراتیک: فرد؛ فد: [ناو] کردەوە بۆ فێربوون؛ مەشق کردن؛ فێربوون و کارامەیی بە کردەوە. (پراتیک. عملی)
پراگماتیک: فرد؛ فد: [ئاوەڵناو] گرێدراو بە پراگماتیسمە وە. (پراگماتیک)
پراگماتیسم: [ناو] مەیل و داخواز بە مەشق و کردەوە؛ بیرێکی فەلسەفی کە دەڵێ بۆ واتاکان لە تۆی مەشق کردن و کردەوەدا بگەڕێن. (پراگماتیسم)
پرسیارنامە: [ناو] پرسنامە؛ پەڕەی کاغەزی کە لەلایەن پرسیارەوە پرسی جۆراوجۆری تێدا نووسراوە بۆ وەڵامدانەوە، تەغەر بۆ ئەزموون یا بەرگەمکردن. (پرسشنامە)
پرەنس: فرد؛ فد؛اند: [ناو] پرێنس؛ شازادەبوێر.(پرنس)
پرەنسێس: [ناو] پرەنسێس؛ کچەشازادە. (پرنسس)
پروپاگاند: فرد؛ [ناو] پروپاگەندە؛ ڕاگەیاندن؛ ڕاگەیێنی؛ ڕێکلام؛ باڵگاشە. (تبلیغات)
پرۆسە: فرد؛فد: [ناو] ڕەوەند؛ بەڕەوت؛ ڕەهەند؛ وشەیێکی فەرەنسیە و لەکوردیشدا بەکارد ەبرێ.(پروسه)
پرولیتاریا: فد؛ فرد؛ روس؛ [ناو]چینی کرێکاران. (پرولتاریا)
پرۆلیتێر:فرد؛فد؛روسد:[ئاوەڵناو]کرێکار. (پرولیتر)
پرەنس: فرد؛ فد؛ اند: [ناو] پرێنس. شازادەبوێر.(پرنس)
پرەنسس: [ناو] پرەنسێس؛ شازادەی مێوینە. (پرنسس)
پرەنسیب: فرد؛ اند؛ فد: [ناو] پرێنسیب؛ جێکەوتووی کرداری؛ کەسایەتی ئیخلاقی. (پرنسیب)
پریز: [ناو] جێگەی دووشاخە یان سێ شاخەی سیمی کەرەستەی کارەبایی یان تەلەفۆن. (پریز)
پرێزیدنت: اند؛ فد: سەرکۆمار؛ سەرۆک کۆمار. (پرزیدنت)
پرێستیژ: فد؛ فرد؛ اند: [ناو] کەسایەتی. (پرستیژ).
پسیکۆلۆژی: فرد: [ناو] دەروون ناسی؛ ڕۆح و ڕەوان ناسی. (روان شناسی)
+ پشتەک: [ناو](١) سەرمەقولات؛ سەرمەو قولانج لەسەردەست؛ تەقڵە لێدانی فڕندە. (پشتک) (٢)پشتە؛ کەرت؛ کەردوو. (کرت)(٣) لەژیمناستیک داهەڵگرانەوە و مەحەلەق لێدان لەسەردەست. (پشتک)
پشتەک لێدان: [چاوگە،ت] تەقڵەلێدانی فڕندە؛

به تایبەت کۆتری تەقڵەباز؛ سەرمە و قولانج لێدان؛ سەرمەقولاتلێدان؛ محەلەق لێدان و خۆ هەڵگێڕانەوە. (پشتک زدن)
پلاکارت: فرد؛ اند؛ فد: [ناو] (١) قوماشی نووسراو بۆ هەڵواسین لەیاسای تازیە یا خۆپیشاندان و باڵگاشدا. (٢) کاغەز یان مقەبا یان قوماشی نووسراو کە لە خۆ پیشاندانا بە دەستیەوە دەگرن.(پلاکارت)
پلومب: فرد؛ اند؛ فد: [ناو] (١) کاری مۆرکردن بە قورقوشم ، شەقڵ و دیاری کردنی درگای گاڵە دراوی هەر شت بە قورقوشم؛ (٢) ئامرازی پلۆمب کردن. (پلمب)
پوئەن: اند؛ فد: [ناو]ژمارەی سەرکەوتن لە یاریدا؛ لە والیباڵدا سێ پوئەنی لە سەریەک گرت؛ ڕەقەمی ئیمتیاز. (امتیاز. پوئن)
پۆڕتابل: فرد؛ فد: [ناو] تایبەتمندی هەر شت کە بە دەست بگوێز رێتەوە؛ ڕادیۆ و تەلە ڤیزیۆنی پۆڕتابل: دەستکدار. (پرتابل)
پورز: [ناو]پۆرز:(١) زۆپ و قوتکەگەلی ورد لەسەر ڕیخۆڵە(لەدیوی ناوەوە) و لە سەر زمان. (٢) پرووش؛ گرنجی و قوت بوونەوەی سەر شتی ساف وەک پورزی فەڕش و خاولی (هەولە) (پرز)
پۆرزی ریخۆڵە: [ناو] قیتکەی وردی دەوری ڕیخۆڵە لە ناوەوە کە ماکگەلی پێویست لە ناوڕیخۆڵەوە دمبا بۆ ناوخوێن و لەشی بوونەوەر. (پرز روده)
پۆرزیزمان: [ناو] زۆپ و قیتکەگەلی وردی سەرزبان کە لە هەر لایێکەوە دەستەییێک لەوانە هەست بە جۆرێک تام دەکەن و پەیغام بەمێشک دەدەن کە تاڵی و سوێری و ترشی و شیرینی هەست بکرێت. (پرز زبان)
پۆرس: [ناو] دەستێ خۆراکی خواردن لە چێشتخانە؛ دەستێکەباب: پورسیکەباب. (پرس)
پۆرسێ: دەستێک؛ ژەمێ خۆراکی یەک کە-س؛ پۆرسیکەباب بەچەندە: دەستێ کەباب بەچەندە. (یکپرس)
پۆزیسیون: فرد؛ فد؛[ناو]حاڵەت؛بارودۆخ؛ فۆڕم و حاڵەتزیاتر لە مۆسیقا دا.(پوزیسیون)
پۆستمۆدێڕن:(پاستمۆدێڕن)فد؛اند: [ئاوەڵناو] پاش مۆدێرن؛ تازەتر لە مۆدێڕن. (پست مدرن)
پۆستمۆدێڕنیست: [ئاوەڵناو] پاش مودێرنیست. نوێخوازترلە مۆدێڕنیست. (پست مدرنیست)
پوستمۆدێڕنیسم: فرد؛ اند؛ فد: [ناو] پاش نوێ خوازی؛ هونەری دوای مۆدێڕنیسم؛ نوێتر لە مۆدێڕنیسم. (پست مدرنیسم)
پۆس کوڵوفت:پۆسکڵفت: [ئاوەڵناو] (١) هەر شت کە پێستی قەوی بێ. (٢) (ب) ڕووداماڵاو؛ هیچ پێ مەنزور نەبوو؛ بەهیچ قسە و جوێنی شەرم نەکردن. (پوست کلفت)
پۆسیدە: فد: [ئاوەڵناو] پۆسیاو؛ ڕزیو؛ دافەتراو؛ لە (ف. مشە) یش دا هاتووە. (پوسیدە)
پۆلێتیک: فرد؛ اند؛ فد: [ناو]کردەوەی درۆ ودەلەسە لەڕامیاریدا؛ فێڵەبازی لە کاری رامیاریدا؛ (ب) زرنگی و دەسوگوێبڕی و درۆ و دەلەسە. (پولتیک) پۆلیتیکلێدان:

[چاوگە،ت] فیڵوفەرەج کردن؛ کڵاو کردنە-سەر و کەڵەک لێدان. (پولتیک زدن)
پۆلیوێر: فرد؛ تد؛ فد: [ناو] چاکەتی چندراو لەکاموا یا بەن. (پولیور)
پۆماد: فرد؛ ئیتالیاد؛ فد: [ناو] مەڵهەم؛ مەڵحەم؛ ڕۆنی دەرمانی زام. (پماد)
پۆمپاژ: فرد؛ تد؛ فد: [ناو]کاری‌هەڵکێشانی ئاوەکی بە پۆمپ. (پمپاژ)
پوود: [ناو] پۆ؛ بەن یا داوێ کە لە سەر ڕایلْ (تالْ)دەچنرێت. (پود)
پوورسان: [ناو] کورتکراوەی پوورسانت ئەویش کورتکراوەی پوورسانتاژە. > پوورسانتاژ. (پورسان)
پوورسانتاژ: [ناو] مزی، چەن لە سەدی جۆر کردنی موعامەلە؛ جۆرێ مزی دەلاڵی موعاملە. (پورسانتاژ)
پووشە: [ناو] جۆرێک موقەبای ناسک و نەرم بۆ بەرگی پەروەندە (دۆسیە) (پوشە)
پووشەک: فد. [ناو] (١) > پیژۆکی. (٢) جۆری پێچراوەی لۆکە و قوماش لە بەینی پای زارۆکاندا دایدەنێن بۆ ئەوە کە پیسی بگرێتە خۆی. (پوشک)
پەڕاگەندە: [ئاوەڵناو] (ف.گیو) پڕشوبڵاو؛ پـرژ؛ بەلاڤ؛ جیا جیابوو؛ پەخشوپەلا؛ ئاوارە؛ پەخش؛ لەیەک پساو. (پراکندە)
+ پەرت: (١)پەرتکردن:کاری هاوێشتن و خستن و فڕێدان. (پرت)[ئاوەڵناو](٢)شوێن و جێگەی دوور کەوتوو؛ تەرت؛ جێگەی دوور لە هاتن و چوون؛ گوندەکەی ئێمە زۆر پەرتە: پەڕە؛ چەپەک؛ تەریک؛ دوورەدەس. (پرت) (٣) بەحت و نا ئاگا و ناحاڵی. (پرت)
پەرت بوون: (١)[ئاوەڵناو] (ب)پەرتبوون؛ دووربوون لە مەبەست؛ کابرا زۆرپەرتە هیچ حاڵی نابێ؛ نائاگا لە مەبەست. (پرت-بودن)(٢)[چاوگە،ت] کەوتنە خوار لە بەرزایی؛ هەڵدێران؛ پەرت بەستن؛ پەرت بوون؛ فڕێدران(پرت شدن)
پەرت بەستن: [چاوگە،ت] فڕێدران؛ پەرتم-بەست: فڕی درام: هەڵدێرام: کەوتمە خوارەوە. (پرت شدن)
پەرتدان: [چاوگە،ت] فڕێدان؛ خستن؛ هاوێژتن؛ هاوێشتن. (پرت کردن. انداختن)
پەرتکردن: [چاوگە،ت] فڕێدان؛ هاوێشتن؛ فڕدان. تووڕدان؛ هەڵداشتن.(پرت کردن)
پەرتکریاگ: [ناو،بەر]پەرتبووگ؛ پەرتبوو؛ پەرتکراو. (پرت شدن)
پەرتگە: [ناو] (پەرت+ گە) پەرت: (خستن، فڕێدان)، جێگەی فڕێدان؛ جێگەی کەوتنە خوار. (ب) جێگەی بەرز. (پرتگاه)
پەرتگە: [ناو] هەڵمووت؛ هەڵدێر. (پرتگاه)
پەڕوەزن: فد: [ناو] سووکترین ئەندامی دەستەی هاڵتێر لێدەران؛ لە دەستەی پەڕ وەزندا هاڵتێر لێدەدا. (پر وزن)
پەروەندە: فد: [ناو] (١) هەڤ نڤیس؛ کۆمەڵێ زانیاری و بەڵگە و نووسراوە لە بارەی ڕابووردووی کەسێکەوە یا کارەساتێکەوە. (٢) جێگای ڕاگرتنی ئەو بەڵگانە. (پروندە)
پەروەندەسازی: فد: [ناو](ب)پاپۆش دروستکردن بە بەڵگەی درۆ؛ پیلان نانەوە. (پروندەسازی)

پەرەستاری: فد:[ناو](۱)شوێلی پەرەستار. (۲) کاری ئاگا لە نەخۆشبوون و خزمەتی نەخۆشکردن. (۳) پێوەندیدار بە پەرەستارەوە. (پرستاری)
پەڕەند: [ناو] جەوهەری سەرتێخی خنجێری دەبان و پۆڵا. (خطوط روی تیغەخنجر فولادی)
پەزان: فد: [پاشگر] واتا: کولاّن؛ هەڵوا پەزان؛ خورما پەزان:کاتی گەیشتنی خورما. (پیواژه؛ پختن)
پەزانن: [چاوگە،ت](۱) لێنان؛ کولاّندن (پختن)(۲) (ب) نەرم کردنی لایەنێکی موعامەلە؛ نەرم کردنی کەسێک بە قسەکردن و ڕازی کردنی بۆ ئەنجامی کارێک. (پزیدن)
پەزین: [چاوگە](۱)پەزاندن؛ (ب) نەرمکردنی کەسێک بە قسە و ڕازیکردنی بۆ ئەنجامی کارێک. (پزاندن)(۲) کوڵین؛کولاّندن.(پختن)
پەندنامە: فد: [ناو] پەرتووکێ کە ناوەرۆکی(ناوەرۆک)ی نووسراوەکەی قسەی نەستەق و پڕ لە ئامۆژیاری بێت. (پندنامە)
پە نهانکار:پەنامکار: فد:[ئاوەڵناو] ئاوژێرکا؛ کردەوە شاراوە؛ ئەوەی کار دوور لەچاوی جەماوەر دەکا؛ وەشێر. (پنهان کار)
پە نهانکاری:پەنامکاری: فد:[بەرهەمی چاوگە](۱) کاری شاردنەوەی مەبەست یا کردەوەیێ. (۲) ڕەوتیکردنی کاریێ بەرپێوار و دوور لە چاوی خەڵک.(پنهان کاری)
پەهلوو: [ناو](۱) پالوو؛ پەهلی؛ خالیگە؛ لاتەڕافە؛ لاتەنیشت؛ کەلەکە. (پهلو) (۲) تەنگەی زین و کورتان؛ پاڵوو. (تنگ زین)
+ پەیزەنی: فد: [ناو]کاری چەن باوەقوورەت لە قەدیمدا کە شەڕی شیر و گورز باو بوو خۆیان دەکرد بە ناو لەشکری دوژمن دا و ڕەگی پشت پا ژنەیان دەبڕین؛ پەی لێدان. (پی زنی)
پەیمانی: فد: (۱) موچەخۆری قەراردادی و بڕیاری و غەیری ڕەسمی؛ بەپێی بڕیار؛ (۲) پێوندیدار بە پەیمانەوە. (پیمانی)
پێڕسپێکتیف: فرد؛ اند؛ فد: [ناو] قوڵایی وێنە نیشاندان لە نیگارکێشیدا. (پرسپیکتیو)
پێڕسۆناژ: فرد؛ فد: کەسایەتیی هەریەک لە قارەمانانیێ کە لە فیلمێکدا کایەدەکەن؛ (ئەکتەرەکانی سینەما و شانۆ). (پرسناژ)
پێڕسۆنێل: فرد؛ فد: [ناو] ئەندام؛ هەموو کارگێڕانی ڕێکخراوێک؛ کادر؛ کادێڕ؛ (پرسنل)
پێڕسۆنێلی: فد؛اند: [ئاوەڵناو] پەیوندیدار بە پێڕ سۆنێلەوە؛ لیباسی پێڕسۆ نێلی(پێرسونێل گەل) وێنەی پێرسۆنێلی برێتیە لە وێنەی۴×۶ سانت. (پرسنلی)
پیڕفیڕاژ: فرد؛ اند؛ فد:کونکردنی ورد و نزدیک بەیەک لە کەنار پەڕە بلیت و تەمر دا بۆئاسانتر لەتبوون ولێبوونەوە.(پیرفراژ)
پێڕمیەن: فرد: ئاخرین خولی چەرخەی هەوەڵی زەوی ناسی. (آخرین دورەاز دوران اول زمین شناسی)
پێڕێکامبێڕیەن: فرد؛ فد: سەرەتای مێژووی زەوین. (پیرکامبرین)
+ پێشرەفت: [ناو]ڕادەی چوونە پێشەوەی-

کارێک یان کردنی کارێک؛ کاری بینا کە چەندەی پێشڕەفت کردووە؟ (پیشرفت)

پێشڕەوی: [ناو](١) کاری بەرەو پێش چوون؛ لە شکری دوژمن نەیتوانی پیشڕەوی بکا: نەیتوانی بێتە پیشەوە. (پیشروی)(٢)(ف.گیو)ڕابەری؛ ڕێ‌نیشاندان. (رهبری)

پیکنیک: فرد؛ فد: [ناو](١) کار و ڕەوتی چوونەسەیران و گەشت و هەرکەس خەرجی لە عوٚدەی خوٚی؛ (پیک، پیکی)، کورتکراوەی پیکنیک و پیکنیکی؛(٢) دەستە جەمعی شت یا خوٚراکی کڕین کە هەرکەس پارەی خوٚی بدا. (پیک نیک) (تێبینی) بەشە پارەیێک کە هەرکەس بابەتی پیکنیک دەیدا پێی دەڵێن (پیک) یابەش.(پیک)

پیکنیکی: [ناو](١ب) ئەزبەی گچکەی گاز تایبەت بوٚ پیکنیک چوون. (گاز پیک نیکی) (٢) چوونە سەیران بەشێوەی پیکنیک. (پیکنیکی)

+ پیل: فرد؛ فد: [ناو] قووە؛ باتری وشک؛ ئامرازێ بوٚ وەدەست هێنانی گەڕیانی کارەبای یەک‌لایەنە لە وزەی‌کیمیایی. (پیل)

پیلیوٚسێن: فرد؛فد: پێنجەمین و ئاخرین‌خول لە خولی سێهەمی زەوین ناسی. (پلیوسین)

پیلی‌هەتاوی: [ناو] ئامرازێکە لە هێزی هەتاو هێزی کارەبایی پێک دێنێ. (پیل خورشیدی)

ت

تئۆک: [ناو] تاووک؛ چادر؛ ڕەشمالْ؛ تاولْ؛ خێوەت.(خیمە)
تاب: [ناو] فد. (ف.مشە) (١) تاو؛ توانا (تاب) (٢پاشگر) تریفە؛ ڕووناکی(روشنی)(٣)پێچ وتاب.(پیچ وتاب)
تابان: [ناو] فد. ناوی ژنانەیە(اسم زنانە)
تابڕ: [ناو] دوعای لەرز و یاو کە بەسەر ڕێسمانێکدا دەخوێندرێت و لە مەچەک دە-بەسترێت.(دعای تب بر) >لۆبڕ
تابڕ: لۆبر: [ناو] پچڕانی تاڵی تەون؛ پچڕانی لۆییێک لە تان.(قطع رشتە ای درقالیبافی)
تابلۆ:تابلۆ: [ناو] فد.تد.(١) یەکەی ژماردنی وێنەی کێشراو (نەققاشی) یان ڕەسم و نووسراوەی لە قاپ گیراو.(٢)نووسراوەی سەرتەختەی دار یا شووشە و کانزا و..کە لە سەر دەرکی ڕێکخراوەکان هەڵدەواسرێت (٣) نیشانەکانی ئاگادەر و ڕاگەیێن لە سەر شەقام، یان لە ڕێکخراوەکاندا بۆ ڕێنوێنی دادەندرێن. (تابلو)
تابلۆ: [ناو] تابلۆ:(ب) لە بەر نائاسایی بوون،سەرنجڕاکێش و زەق؛ کەس یان شتیْکە بە زەقی نیشاندەری کار یان خوو و خدەییێکە، (ئەو کابرایە تابلۆیە) بە ڕەنگ و ڕوویدا دیارە تریاکییە. (تابلو)
تابلۆی ڕێنوینی سەر شەقام: تابلۆی دانراوی سەر ڕێگەی هاتوچۆی سەیارە بۆ ڕێنموونی و ئاگادارکردن(تابلوی راهنمایی)
تابلۆی شێوەکاری: (١) تابلۆی ئامادە کراو بۆ نیگارکێشان.(٢).تابلۆییێک کە نووسراوە یان وێنەی لە سەر کێشراوە. (تابلوی نقاشی)
تابوشت: [ناو] تاقەت؛ خۆڕاگری.(تحمل)
تابوو: [ناو] اند. هەر شتی بە خراپ یا حەرام لە قەڵەم دراوی ناوکۆمەڵگا یان لە بواری ئایینییەوە.(تابو)
تابوو: [ناو] فد. شتی پیرۆز وکەونارا کە دە-بێ بپارێزرێت و تێکنەدرێت وەک گۆڕی چاک و پیری قۆرغکراوی ئایینی و کۆمە-ڵایەتی. (چیزهای باستانی ومقدس).
تابوورە: [ناو] (١)فەوجی هەزار کەسی لە سپادا. (فوج هزارنفری سرباز) (٢) یاسا؛ دە-ستوور.(قانون)
تابووق: [ناو] خشت؛ کەرپوچ.(خشت)
تابیلا : [ناو] دووپاتکردنەوەی داوخواز. (تکرارکردن تقاضا)
تابێتی:[ئاوەڵناو]تایبەتی؛ تاویەتی؛ تایوەتی. (مخصوص)
تابیە: [ناو] مەتەرێز؛ سەنگەر.(سنگر)
تاپۆ: [ناو] پەیکەرە.(مجسمە).
تاپیر: [ناو] فد: گیانداریْکی گیاخۆری ناوچە-ی گەرمەسێری مالایا و سووماترایە.(تاپیر)
تات: [ناو] فد: لە وڵاتە تورک نشینەکاندا بەو کەسانە دەڵێن کە بە زمانی فارسی دە

دوێن.(تات)+< تاتی
تاتار: [ناو] فد: تەتەر؛ ناوی ئێلێکی تورکی مەغوول،لە نیژادی زەردپۆستاڵی ئاسیای ناوەندی .(تاتار)
تاتاڵە:[ناو] تاجکۆڵەکە؛ سەرکۆڵەکە. (سرستون)
تاتک: [ناو] ئارەو؛ زمانی ئارەوی؛ برای‌باب؛ ئاپ.(عرب؛عربی؛ عمو)
تاتۆڵە: [ناو] گیاییێکە بەرەکەی لە هێلکە ڕیشۆڵی دەکا و دەسووتێنرێت دووکەڵەکەی هوورک کوژە؛ گیاگۆپاڵیشی پێدەڵێن.(تاتوره)
تاتوو: [ناو] فد: جۆرێک ئەسپی کورتەباڵای کلک ویاڵ درێژە. (تاتو)
تاتەنوێژ: [ناو] بەردی پان بۆ نوێژ لە سەر کردن.(تخته سنگی که روی آن نمازمی-گذارند)
تاتی: [ناو] حاڵەتی تات بوون؛ کچێ کە کرۆژکرۆژە بەر منداڵدانی گرتبێت.(حالت-دخترێکه‌جلوزهدانش راغضروف گرفته‌باشد)
تاتیزۆک[ناو]گەردەلوول؛گێژەڵووکە.(گردباد)
تاج: تاز. تاژ. [ناو] فد: ناوی باپیرەی زوحاکە بەواتای تانجی، چونکی ئارەو لە بنەچەکی ئەون، فارسەکان پێیان دەڵێن تازی. (تاج؛ تاز)
تاجخورووز:[ناو] تانج خورووس؛ گوڵێکی سوورە؛ گوڵە مەخمەری؛ گوڵقەدیفە؛ کۆفکا دیکی. (تاج خروس)
تاجوتەخت:[ناو،ت] فد: نیشانە و دروشمی پاشایەتی.(تاج‌وتخت)
تاجەگوڵ:[ناو] تاجەگوڵینە؛ کڵاو یان جەغزی لە گوڵ چێکراو بۆ پێشواز یان ڕێزگرتن .(تاج گل)
تاجی‌سەر: [بۆ ڕێزگرتن](ب) واتا: جێگات لە سەر سەرە؛ بەڕێز و سەروەر. (تاج‌سر)
تاجیک: [ناو] فد. <تاجی؛ خەڵکی تاجیکستان؛ ڕیوایەتە لەڕەچەڵەکی(هۆشەنگ)ی برای(تاج)ن (تاجیک)
تاچک: [ناو] بونچاخ؛ تاپۆ؛ قەواڵە. (بنچاخ)
تاچنای: [چاوگە] دەڵاندن.(نشت کردن)
تاچیک:تاجیک: [ناو] بێگانە؛ بیانی؛ زەردە-شتیەکان بە غەیری زەردەشتیەکانیان دە-گوت، بەتایبەت بە ئارەویان دەگوت. (تاجیک)
تاخت: [ناو] فد: (ف.مشه) غارە ئەسپ بە چوارناڵ. (تاخت)
تاخچە: [ناو] تاقچە؛ ڕەفحە. ڕەفە. (طاقچه)
تاخووک:[ناو]کالیسکە وعەرەبانەیقە دیمی سەر بەفر؛ بە مۆدی ئەوڕو(ئیسنۆمبیل) (گاری روی برف)
تاخە: [ناو] پاکەت؛ بەستە.(پاکت؛بسته).
تادرگا [ناو] لنگەی دەرکە؛ تای دەرکە .(لنگه‌در)
تار: [ناو] فد: (١)ئامێری مۆسیقایە؛ دووتار؛ سێتار؛ سیتاری(هێندی)؛ تاری‌شیراز؛ تاری - قەفقاز؛ (٢)تاڵی هەموو سازێکی تە-لدار(سیمی).(تار).
تارانی: [ناو] خەڵکی تاران.(تهرانی).
تاراوگە: [ناو]جێگای مرۆڤی تاراو؛ جێی کە-سێکی هەڵداشتراو (دوورخراوە). (تبعیدگاه)
تاربوون: [چاوگە] تەرمبوون؛ هەتڵەبوون؛

ئاوارەبوون. (آوارەشدن)
تاربوون: [لـە ریشـەی تاریـک] لێـڵ بـوون؛ تاریکبوون. (تارشدن)
تارپ: [ناو] دیاری؛ سەوقات.(سوقات)
تارژەن: [ناوبک] تارلێدەر.(تارزن)
تارشە: [ناو] پەیامبەر؛ چەپەر؛ پۆستچی؛ تەتەر؛ (پستچی)
تارلێدەر: [ناوبک] تارژەن.(تارزن)
تارمە: [ناو] نـەردە و مـەحجـەریـی قـەراخ پلیکان؛ چیخ و چارداخی لەشـوولْ چێکـراو، باڵکونی نـەردەداری بـەر پـەنجێـرە(تـارمی)
تارنـــان: [چاوگـــەت] ڕاونان؛تارنیـــان؛ ڕاونیان.(دورکردن.دنبالکردن)
تاروپۆ: [ناو] (ف.گیو) تـان و پـۆ. (تـاروپود)
تاریکبیر: [ئاوەڵناو] تاریـکـمـژی؛ سیاویر؛ دژی ڕۆشنبیر.(تاریکاندیش)
تاریکخانە: [ناو] فد: ژووری تاریک بـۆ ڕەعەمەل هێنانی فیلم و (نیگاتیف). (تاریخانە)
تاریک و ڕوون: (۱) ناوی کتێبێکـی شـێعری مامۆسـتا هـێمن.(نـامکتـاب اسـتاد هـیمن) (۲)[ئاوەڵناو] تاریک و لێڵ؛ گورگ و مـێش؛ تاریک و ڕوون. (تاریک وروشن)
تارێنەر: [ناو،بـک] دەتـارێنێ؛ ڕاونـەر.(آوارەکننده)
تازە: فد:(ب۱)(وتە) ئیتر؛ ئەیتر؛ تازەپێی ناگەم: ئیتر پێی ناگەم. (دیگر)(۲) [ئاوەڵناو] نەو؛ نوێ. (تازە)
تازەبووک: [ئـاوەڵنـاو] نۆبـووک؛ تـازەووی؛ ژنی تازە شوو کردوو. (تازەعروس)
تازەجەوان: [ئاوەڵنـاو] لاو؛ تـازەلاو؛ (سـروەهات خونچە گوڵی باغی ئەدەب پشـکووتن، باخەوانی گەرەکە، تازەجەوان، مـن چبکـەم) «هێمن» (نوجوان)
تازەزاوا: [ئاوەڵناو+ ناو] مرۆڤێ کەتازە ژنـی- هێناوە؛ زاوا لە مانگی هەنگویندا. (تازەداماد)
تازەسوو: [ناو+ ئاوەڵناو] تـازەسـاو (ب) تیـژ. (تازە تیزشده)
تازەقڵا: [ئاوەڵناو] (ف.گیـو) ناشـی؛ نابـەڵـەد ؛تازە دەستی بـەکارێـک کـردووە؛ تـازەکـار؛ شتی تازە داهاتوو.(تازەکار؛ تازە مد شده)
تازەنەفەس: [ئاوەڵناو] فد:ماندوویی دەرچوو. پشوو دەرچوو؛ (ب)کاتی دەستپێکیکار؛ دژی ماندوو. (تازەنفس)
تازەیی: فد: [ناو] حاڵەتیتازەبوون؛ نوێبوون؛ (ب) حاڵـەتـیکـەرەسـتەی تازە،کارنـەکردوویی.(تازگی)
+ تازیە: [ناو] گەنمی دەستاڕکراو؛ گـەنمـی نیوەکوتراو. تازیمانە.(گندم نیمکوب)
تازیەدار: [ئاوەڵناو] عەزادار؛ ڕەشپۆش؛ ئازیەتبار.(عزادار)
تـــاژ: ڕەشـــماڵ و دەواری بـــەرزی پـــەشمینە.(چادربلند پشمی)
تاژانک: [ناو] تازانـک؛ شـێلاق؛ قـەمچـی؛ تازیانە. (شلاق)
تاژلۆرە: [ناو] تاوێرە بەردی خلۆرەوەبوو لـە بەرزاییەوە. (سنگبـزرگ کـە ازبلنـدی غـل دادە شود)
تاس‌وتەبەق: [نـاو] (ب) خشـڵ وخـاو؛ زیـوەری ژنان. (زیورزنان)
+ تاس: [ناو] (۱) فد: مۆرەی تـەختـە نـەرد.

(طاس) (٢) [ئاوەڵناو] هەویز؛ مووی سەر وەریو. (طاس) [ناو] دەفری گەورەی تایبەتی گەرماو. (طاس)
تاس‌بازی: فد: مۆرە بازی؛ قومار بە مۆرەهەڵخستن. (تاسبازی)
تاسبی: [ناو] دوژمنایەتی؛ نەیاری(دشمنی)
تاس‌هەڵخستن: [چاوگە،ت] تاس‌هەڵاویشتن؛ (ب)تاسبازی. (تاس‌انداختن)
تاسکەتاسک: [ناو] بە ناز ولەنجە ڕۆیشتن؛ (کە دەکەن تاسکەتاسک ڕەوەکترن لە ئاسک) (خرامیدن)
تاسگرتن: [چاوگە،ت] حاڵەتی تەختەبازیێ کە بتوانی مۆرە بگرێت و هەر خاڵێ دڵخوازی بێت بیهێنێت. (تاسگرفتن)
تاسمە: [ناو] (١) مەزرای چکۆلە. (٢)کاسمە؛ بەلەچەک(١)مزرعە کشتکاری کوچک (٢)قاچ کدوی خشک شدە) (٣)سیرمەی پانی قایش یان جیر، هەڵسووڕێنەری (پوولی) لە مەکینەدا(تسمە)
تاسنای: [چاوگە] تاساندن(نزدیک‌بەخفگی)
تاسوولقە:[ناو]سواڵەت؛ئەشکەولەت(تکە کوزەسفالین)
تاسەدار: [ئاوەڵناو] ئارەزوومەند. (آرزومند)
تاشت: [ناو] چاشت؛ بەرقلیان(صبحانە)
تاشتەی:[جاوگە]تاشین؛ تراشین(تراشیدن)
تاشەبەرد: [ناو] تراشەبەرد؛ تیشەشاخ؛ تاتە-تەوەن. .(تختەسنگ)
تاشە تەوەن: [ناو] تاتەبەرد. (تختەسنگ)
تاشەوان : پسپۆڕی لە بەرد سەرکەوتن؛ (صخرە نورد)
تاف: (ف.گیو) هێرش؛پەلامار؛ هورووژم. (حملە؛ یورش)
تافال: [ناو] سیڤاندە؛ سوانە؛ سواندە؛پاسارە. (اضافی لب بام)
تاڤاندن: ئاتیواندن؛ تاواندنەوە(ذوب کردن)
تاڤزەرک: [ناو] زەردەی خۆرئاوا؛ دەمە وئێواریێ(قبل ازغروب)
تاڤک: [ناو] ڕووناکی؛ ڕۆشنایی؛ نوور(روشنی)
تاڤکەتن: [چاوگە،ت] خۆرکەوتن. (طلوع آفتاب)
تاڤە هەیڤ: [ئاوەڵناو+ ناو] مانگەشەو؛ ڕووناگیی مانگ. (مهتاب)
تاق‌تاقە: [بەند]تاقە تاقە؛ یەک یەک؛ چنارە-کان تاق‌تاقەیان ماون؛ زۆربە یان وشک بوون؛ تاقولۆق. (تک تک)
تاقمانە جفت : [ناو] تاقمانە جووت(بازی‌تاک یاجفت)
تاقنما [ناو] کۆنگرەی کەوانی(هیلالی) لە-دیواردا. (طاق نما)
تاقەتکردن: [چاوگە،ت]حاواندنەوەی ئاژەڵ ؛(ب)ئاڵف کردنە بەرماڵات. (رسیدگی بە حیوانات)
تاقەجانە: تەقەجانە: [ناو] گیرخواردنی نچیر لە جێی سەخڵەت و بێدەرەتاندا(گیرافتادن شکاردرجای دشوار)
تاقی‌برۆ: [ناو]کەوانی‌برۆ؛ شوبهاندنی برۆ بە تاقی کەوانی. (طاق‌ابرو)
تاقی پیرۆزی: [ناو] تاقێک کە لە سەرشەقام و جادە، بە هۆی جەژن گرتن یان ڕێزگرتن

به هۆی هاتنی کەسێکەوە چێ دەکرێت. (طاق نصرت)
تاقیزەڕ: [ناو] زەڕکڵاو؛ تاسکڵاوی نەخشێنراو بە لیرە و خشڵ. (کلاه ئارایش شده باسکه زر)
تاقیکەردەی: [چاوگە،ت] تاقیکردنەوە؛ ئاروین کاری. (آزمایشکردن)
تاکانەوە:[چاوگە،ت] تاکیانەوە؛ بەجێهێشتن؛ تەرک کردن. تاسیانەوەی مەل لە هێلانە. (ترککردن؛ جاگذاشتن)
تاکسی: [ناو] فرد؛ فد؛ اند: سەیارەی ڕاگوێزانی مسافیر، زیاتر لە ناوشاردا(تاکسی)
تاکسیبار [ناو] سەیارەی بارکێش زیاتر سەیارەی چووکی سەر بەتاڵ پیکاپ (وانێت)ی بارکێش. (تاکسیبار)
تاکسی تەلەفۆنی: [ناو] فد: جۆرێک تاکسی کە بە تەلەفۆن بانگ دەکرێت. (تاکسی-تلفنی)
تاکولۆ: [بەند] تەکولۆ؛تاقولۆق؛ تاک-وتروک؛ درێژ وکورت.(تک تک؛ بلند وکوتاه)
تاکوێ: [بەند]تا چ جێگایێ؛ تا چ ڕادەیێ. (تاکجا)
تاکە: (۱)تاقە، جووت نییە(تک است) (۲) [پێشگر]تاکە کەسێک: تاقە کەسێک. (یک)(۳) [بەند] تا؛ تاکو؛ هەتاکو؛ تاکەتێ. (تا)
تاکەتێ : [بەند]تاوەکو؛ تاکو؛ تائەوکاتە. (تاوقتی که)
تاکەوبوون: [چاوگە،ت] دابڕان؛ جیابوونەوە لە کۆڕ.(اشتقاق)

تاکەی: [بەند] هەتاکەنگێ؛هەتاکەی؟. (تاکی)
تاکی: (۱) تۆ تاکی: تۆ تەنیای.(تنها هستی) (۲) [ناو] تەنیایی. (تنهائی).(۳) [بەند] هەتا؛ تاکەتێ؛ تاکی تۆهاتی ئەو ڕۆیی: هەتا تۆ هاتی ئەو ڕۆیی.(تا)
تاڵش: [ناو] ناوچەیەکە(ناوچەییێکە) لە باشووری ئێران. (طالش)
تاڵوتوون: [ئاوەڵناو] (۱)تاڵوتیز؛ تاڵ-وتوند.(تلخ وتند) (۲)ڕق هەڵساو؛ ناوچاو گرژ.(عصبانی)
تاڵەبانی: ناوی بەڕێز مام جەلال تاڵەبانی هەوەڵین سەرکۆماری کوردنیژادی دەوڵەتی-عێراق، و ناوی عەشیرەتەکەی.(اولین رئیس جمهور کرد عراق، جلال طالبانی ونام طایفه ایشان)
تاڵەبانی: ناوی خێڵێکیگەورە لە هەرێمی کوردستانی باشوور. (طالبانی)
تاڵەبۆر: [ناو] مەڕی بۆری ئامالڕەشی یەکدەست، بێ پەڵەی سپی. (رنگ گوسفند)
تاڵەبۆربەڵەک:[ناو] مەڕی ڕەنگ بۆری پەڵە سپی کە جەغزی ڕەش یان سوور بە سەر سەریەوەبێت.(رنگ گوسفند)
تاڵەڕەشبەڵەک: [ناو] مەڕی ڕەش بە پەڵەی سپییەوە و چەند جەغزی سوور بە سەر سە-ریەوە. (نوعی رنگ گوسفند)
تاڵەڕەش: [ناو] مەڕی ڕەش کە چەند جە-غزی سوور بەسەریەوەبێت. (رنگ گوسفند)
تاڵەسوور: [ناو] مەڕی سوور کە چەند جە-غزی ڕەش لە سەریدابێت. (رنگ گوسفند)

تاڵەسووربەڵەک: [ناو] مەڕی سووربەڵەک بە چەند جەغزی ڕەشەوە لە سەر سەری. .(رنگ گوسفند)
تاڵەشین بۆر: [ناو] مەڕی بۆرە بە چەند جەغزی شین و سوورەوە لە سەر سەری. .(رنگ گوسفند)
تاڵەشین سپی: [ناو] مەڕی سپی بە چەند جەغزی سوور و شینەوە لە سەر سەری. (رنگ گوسفند)
تاڵەشین سوور: [ناو] مەڕی سوور بە چەندجەغزی شینە وە لە سەر سەری. (رنگ-گوسفند)
تاڵەشین ڕەش: [ناو] مەڕی ڕەش بە چەند جەغزی سوور و شینەوە لەسەریدا. .(رنگ-گوسفند)
تاڵیتوسک: [ناو] تاڵیتۆز؛ تانتۆز؛ گیاییێکی باڵا بەرزە بە گوڵی زەرد وگەورەوە. (نام گیاهی است)
تاموخوا:[ناو] تاموخوێ؛(ب)تام و لەززەت؛ (ب) تامی قسە؛ نمەک. تام و مەزە. (مزە؛ نمک)
تام وخوێکردن : [چاوگە،ت] لە چێشتی سەر ئاگرچێشتن بۆ تاقیکردنەوەی ڕادەی خوێ و ڕۆن و ئەدوا. (چشیدن غذای روی آتش ازنظرنمک و روغن)
+ تان: [جێناوی لکاوی کەسی دووهەم کەسی کۆ] وەک: براتان،کوڕتان،ماڵتان. (ضمیر متصل دوم شخص جمع).
تانجکوڵەکە : [ناو] کوتە داری سەر ئەستوون کە دەکەوێتە بەینی کاریتە و وێستوون.تاج کوڵەکە. (سرستون).
تانج کەڵەشێر: [ناو] پۆپەی کەڵەشێر.(تاج-خروس)
تانجی قولانج: [ناو] حوشترخوا؛ بالووک؛ تاژیلۆکە؛ کە دوای جووت بوون، مێوە نێرەکەی دەخوا. (آخوندک)
تانکێڕ: [ناو] اند؛ فد: (١)بۆشکە و بەرمیلی زۆرگەورە. (٢)سەیارە و پاپۆڕی تراوکێش،زیاتر نەوت کێش. (تانکر)
تانگ: [ناو] دەبابە.(تانک)
تانگۆ: [ناو] فد؛ فرد؛ اند: [ناو] جۆرێک هەڵپەڕکیێ(رەخس)ی ئارام و نەرمی دوو کەسیی ئورووپییە. (تانگو)
تان وپۆ ئاورێشم: [ئاوەڵناو] لە لایەن دایک و بابەوە ئەسڵ زادە؛ (ب)بەر و پشت ئەتڵەس. (از دو طرف پدر و مادر،اصیل)
+ تانە: [ناو]تەشەر؛ تیز؛ تانووت؛ قسەیێ بۆ سەر کۆنە کردن؛ تەعنەی ئارەویە و کوردکاری بووە.(طعنه)
تانە : [ناو] تەیمان؛ دیواری بەچەپەر. (دیوار با ساقەهای باریک درخت.)ف.هەن لکەی سەر چاو.
تاوار : <تەوار ف.هەن
تاوان: [ناو] فد: دانی پارەی دۆڕاو لە قوماردا بە حەریف.(تاوان) +
تاواندەر: [ناو،بک] تاوان بژێر؛ (بەهەموو مانایێکەوە) زەرەربژێر. (دهندە تاوان)
تاوای: [چاوگە] تاواندنەوە؛ ئاتیواندن.(ذوب کردن)
تاوبازی: [ناو] جوولانیێ.(تاببازی)

تاو- تاو: [بەند] دەم- دەم؛ جار- جار؛ چەل چەل. (هردم؛گاهی)
تاوتوێکردن: [چاوگە،ت] پشکنین؛ بنج- وبناوانی مەبەستی ڕوون کردنەوە؛ شیکردنە- وە؛ شروڤەکردن. (تحقیق وبررسی)
تاودار: [ئاوەڵناو] لار؛ تابدار؛ خوار؛ لوول- خواردوو؛ قژی تاودار: قژی لوول. (تابدار)+
تاودان: غاردانی ئەسپ بە چوارناڵ؛ تەنگە- تاوکردن؛ زۆر بۆ هێنان؛ بەتایبەت بۆ دەسبە- ئاو چوون. (فشارآوردن)
تاوشت: [ناو] تابشت؛ تاقەت؛ هێز؛ وزە؛ تووانایی. (توانائی)
تاوکار:[ناو،بک]ڕێختەگەر؛ قاڵب ڕێژی کانزا. (کارش ریختەگری است)
+ تاوڵە: [ناو] یاریی تێنیسی سەر مێز؛ پینگ پۆنگ. (پینگ‌پنگ)
تاوڵەکێفی: [ناو] گژنیژە کێویلە.(گشنیز کوهی)
تاوڵێ: [ناو] گیای بەناڕۆمی؛گژنیژ؛ دەرمانە بۆ نەزۆکی و بەهێزکردنی گەدە و (لەوزە- لمیعدە) و بۆ دەڵەمیزیی شەوانەی منداڵ. (گشنیز)
تاووک: [ناو] چادر؛ ڕەشماڵ؛ تاوڵ؛ خێوەت؛ تئۆک. (خیمە)
تاووگ: [ناو] تایلە؛ دارێکی کەژییە.(درختی- کوهی‌است)
تاوەسووت: [ئاوەڵناو] لە بەر خۆر سووتاو؛ تاوانگاز. (آفتابزدە)
تاوهەڵگرتن: [چاوگە،ت]گێڕبوون؛ گێڕیان؛ وەک تەختەی تەڕ کە لار وگێڕ دەبێت.(تاب برداشتن)
تاهۆڕ: [ناو] تاجەواڵی گەورە. (جوال‌بزرگ)
تای: [ناو] (۱) هۆزی زەردپۆستاڵی وڵاتی تایلەند و دەردۆری.(۲)زمانی سیامی و هێندوچینی.(تای)
تایاخ: [ناو] پاپۆش؛ کەوش.(کفش)
تایپ: [ناو] اند: فد: مەکینەی نووسین(پیت چن). کارکردن بەو مەکینە.(ماشین‌تایپ؛ تایپ)
تایپیست:[ناو]اند؛ فر؛ فد: پیت‌چن. (تایپیست)
تاییس: ناوی ئافرەتێکی خایین کە میللەتی خۆی فرۆشت و پاڵیدا بە ئەسکەندەری مە- قدوونیەوە. (تائیس)
تایینجە: [ناو] نیوەی تاڕەشکەی یەکسەری بە دوان دەبنە ڕەشکەیێک؛ نیوەی دووتایی. (لنگەتورکاەکشی)
تاییە: [ئاوەڵناو] دڵمردوو؛ خۆپارێز. (دل‌مردە)
تبل: [ناو] قامک؛ پەنجە؛کلک؛ ئەنگووس. (انگشت)
تبلابەرانێ: [ناو] قامکەگەورە؛ تبلامەزن؛ کەڵە مووس. (انگشت شصت)
تبلاڕۆخێ: [ناو] قامکی براتووتەڵە؛ براتووتە.(انگشت بنصر)
تبلاقچیلک: [ناو] قامکە تووتە. (انگشت کوچک)
تبلانێوەکی: [ناو] قامکی قووتێ.(انگشت وسط)
تبلەک‌لسەرنینە: تبلێکی لە سەرنیە.(ب)عە- یبی نییە؛ عەیبی لە سەرنیە.(بی‌عیب ولکە)
+ تراتین: (۱)هات‌وچۆی شتی هەلواسراو،

وەک جووڵانەوەی جۆلانیٚ. (آمدورفت تاب)
(٢) تەڕاتین؛ گێڕانی ئەسب بۆ وشک بوونە-وەی عارەقی لەشی.(رامبردن اسب برای خشک‌شدن‌عرق تنش)
تراشە: [ناو] تۆڵاشەی دممە تیخ و ڕەندەی نەجاڕی. (تراشە)
تڕاوەری : [ناو] ڕاگوێزی؛ هاتن وچوون؛ بردن و هێنانی کاڵا؛ ئەم وشە کوردیە چووە-تە نێو زمانی فارسی و بووەتە (ترابەری) (ترابری)
تربووس: [ناو] شۆ؛ شیٚ؛ نم؛ شە. (نم)
تربەسپی: خۆڵەسپی؛ ئاخا سپی؛ ڕەنگە لە (تور بەت)ی ئارەوی کوردکاری کرابێت. (گل‌سفید)
+ تڕترە: [ناو] مۆتۆڕسیکلێت. (موتورسیکلیت)
ترچک: [ناو] گیاگوڵەنگ. (مارچوبە)
ترسۆ: [ئاوەڵناو] ترسەنۆک: (ترسو)
ترسۆک: [ناو] ترسۆ؛ ترسەنۆک. (ترسو)
ترس‌هێنەر: [ئاوەڵناو] بوونە هۆی سام لێکردن؛ ترس بەدیهینەر. (ترس‌آور)
ترسێنەر: [ئاوەڵناو+ ناو،بک]کەسیکیٚ کە دە-ترسێنی؛ ترس هێنەر؛ بەسام. (ترسناک)
ترشکە: [ناو] ترشۆکە؛ گیای خۆراکی کەو. (ترشک)
ترشەکشمیش: [ناو] کشمیشەکەوڵی؛ سە-رچک؛ زریشک. (زرشک)
ترشەکە : > ترشکە
ترشێنە: [ناو] هەویرترش.(خمیرمایە)
ترکزە: [ناو] (١) دڵنیٚگەرانی؛ گێژەن؛ تۆکز؛ گێچەڵ؛ بقە. (ترس‌ونگرانی؛ پاپوش؛خطر).(٢) تەڵە؛ داو؛ تەپکە. (تلە؛دام)
ترگار: [ناو] ترار؛ دەفری گەورە.(ظرف بزرگ)
ترگژۆک: [ناو] تەیرۆک؛ تەرزە.(تگرگ)
ترمسک: [ناو] ترماسک؛ تیلماسک؛ زەنگەتە تریٚ؛ بۆڵە تریٚ. (خوشەانگور)
ترمە : [ناو] فد: تێرمە؛ قوماشی پەشمینە یان لە ئارمووش. (ترمە)
ترنگین: [چاوگە] زیاتر بۆ دەنگە وەک: ئاوێژەی دەنگ؛ گەڕانەوەی دەنگ؛ دە-نگدانەوە؛ زڤرینا دەنگی. (طنین)
تروان: [چاوگە] چلّدان؛نەبز؛ وەک: پتدانی‌دە مار .(نبض)
تروانادن: [چاوگە،ت] نەبزلێدان؛ پتلێدان؛ چلْ لێدان.(نبض زدن)
ترۆمبۆن:[ناو]ئامرازێکی مۆسیقایە(ترومبون)
ترۆمپێت: [ناو فرد؛ اند؛ فد: ئامرازێکی مۆسیقایە سیٚ کلیل (کون)ی هەیە و بە فوو دەژەندرێت. (ترومپت)
ترولاق: [ناو] تەپاڵە: (تاپالە)
تررووسکایی: [ناو] ڕووناکیی‌کەم؛ بەحاستەم دیتنی چاو. (کم‌سویی؛ دیدکم چشم)
ترەکای‌دەڵیٚ: ترەکینی سپلوت.(زائیدن سگ)
ترەوراویٚ: [ناو] چەنەدرێژی و هەڵیت‌پە لیت قسەکردن. (چرت‌وپرت و رودە درازی)
ترێبانتین: [ناو] دەرمانێکە لە بنێشت دە-گیرێت، لە نیگارکێشیدا بۆ تراوکردنەوەی ڕەنگی خەست کەڵکی هەیە و تاوێنەری (ڕە نگی ڕۆن)ی نیگار گێشییە. (ترێبانتین)

تریبل: [ناو] دەنگ لە جاندێکی بەرزدا؛ دە-
ستەواژەی مۆسیقایە. (تریبل)
تریشک: [ناو] تریشکە؛ تریشق؛ تیشک؛ وە-
ک:تیشکی ڕۆژ. (اشعه)
تریشین: [ناو] فرد؛ فد: کرمی نێو لەشی بە-
راز، بەخواردنی گۆشتی بەراز بۆ ئینسانیش
گیرۆی هەیە. (تریشین)
ترێلیۆن:[ناو] فرد؛ اند؛ فد: یەک‌ملیۆن‌ملیۆن
.(ملیۆن × ملیۆن). (تریلیون)
ترینگوهۆڕ: [ناو]ترینگە ترینگ؛ خرینگوهۆڕ.
(صدای برخوردکردن زیورآلات بهم)
ترینگە: [ناو] دەنگی وێککەوتنی دەفری-
مس. (صدای‌بهم خوردن کاسەهای‌مسی)
تزۆک: [ئاوەڵناو] ژنی ئەتوار خراپ.(زن-
بدکاره)
تسەگورگ : [ناو] فسە گورگ؛ کارگە فسە؛
جۆرێک‌کارگی ژەهراویە. (نوعی‌قارچ سمی)
(۲)>فسە گورگ
تشپۆ: [ناو] (۱)زپرکە؛ پیزۆکە؛ زیپک؛زیپکە.
(جوش پوست) گرۆڤەر و لووی ناو لەشی
گیاندار.(غده)
تشپۆک: > تشپۆ
تشتومشت: [ناو،ت] شت‌ومەک؛کەل‌وپەل.
(خرت‌وپرت)
تفال: [ناو] پەڕۆیێکە بە بەسەرگونکی هە-
ویردا دەدرێت.(رواندازچانەهای خمیر)
تفتیک: [ناو]کورک. (کرک)
تفتیلک: [ناو] کۆترەباریکە.(قمری)
تفرە: [ناو] کراژ.(پوستە؛ شورە).
تفکردنەوە: [چاوگە،ت] فڕێدانی هەر شتێ لە
دەمدا. (۲) تف فڕێدان. (تف‌کردن)
تفرەمار: [ناو] کراژەمار. (پوستە مار)
تفکە: [ناو] ئاگردانی لە قوڕچێکراو؛
کووانووی قوڕینە؛ (آتشدان گلی)
تفل: [ناو] توێژ؛ تۆکڵ؛ تویخڵ؛ تفە. (پوستە)
تفڵ : [ناو] بۆی هەیە لە (تفل)ی فارسیەوە
هاتبێت. تڵف؛ منداڵ؛ زارۆک. (بچە)
تفە: [ناو] تفل؛ تۆخڵ؛ توێکڵ.(پوستە)
تفە: [ناو] دیوارێک بە مۆرە(قوڕ)دروست
بووبێت.(دیوارگلی)
تفەزڕێ: [ناو] تووە کێوی. (توت وحشی)
+ تفەنگچی:[ئاوەڵناو](ب) دەست ڕاست لە
تیرەندازیدا.(وارد درتیراندازی؛تیرانداز خبره)
تفەنگی‌ڕەشۆکی: [ناو] تفەنگێکی قەدیمی و
سەر پڕ کە لە سەر لوولەکەیەوە باررووت و
ساچمەی تێدە کرا و بە زەمە دادەگیرایەوە.
(تفنگ سرپر)
تفەنگی‌ساچمەیی: [ناو] زیاتر بۆڕاوە و فیشە
کی سا چمەیی دەخوا. (تفنگ ساچمە زن)
تفی‌سەر بەرەوژوور: (ب)کارێکی‌کرێت کە-
زیان بە کریاریشی بگەیێنی، و وەک تفی
بەرەو ژوور بگەڕێتەوە بۆ نێو چاوی خاوەنی .
(تف سربالا)
تڤرۆکە: [ناو] خەردڵ؛ خەردەڵ.(خردل)
تڤسک: هەنجیری کێوی.(انجیر وحشی)
تڤل:>تفل
تڤو : [ناو] ترپ؛ توور؛ تڤر.(ترب)
تڤێ: [بەند] دڤێ؛ ئەشێ؛ دەبێ؛ گەرەک.
(باید)
تڤیای: توورە بوون.(عصبانی شدن)

تک:[ناو](۱)دک؛دوو؛ هەرتک چاوی دێشێ:
هەردوو چاوی دێشێ.(دو) (۲) دڵۆپ؛ دڵۆپـە؛
تکە. (قطره)
تک: [ناو] نوختە؛ خەوش؛ خەش؛ لکە؛عەیب
وئیراد؛ چ تک تێدا نینە: بێعەیب و لکـەیـە.
(غش؛ لکە) دڵۆپ.(چکە)
تکەتک: (۱)[دەنگەناو]چرتەچـرت؛ وەک:دە-
نگـی کـاتژمێر؛ (تـکـتـک).(۲) دڵۆپــە -
دڵۆپ.(چکەچکە)
تکـەکـردن: [چاوگـە،ت] هاتنـەخـوارەوەی
دڵۆپە.(چکەکردن)
تلاسان :[چاوگە،] هەڵخلیسـکان.(لغزیـدن)
تلبژار: [ئاوەڵناو] بە قامک بژارکـراو؛ دەسـت
چن ؛ هەڵبژاردە؛ تلبژێـر؛ (انتخـاب) (۲) لـە
ڕادەی قامکی دەستێک تێناپەڕێت.(ب)نایاب.
انگشتشمار)
تلخە: [ناو] کۆگابەفری بە سـەهـۆڵ بـووی
پەڵە پەڵە لە سەر عـەرز مـاو.(کپـە برفهـای
بجامانده دربهار)
تلدار: [ئاوەڵناو]تۆڵدار؛ تۆڵـدار؛ ئـاوس؛ تـۆلپڕ؛
سکپڕ.(آبستن)
تلگەنی: [ئاوەڵناو]زکگەنیو؛ سکبۆگـەن.بـۆ
جوێنە. (شکمگندیده)
تلمسـک: [نـاو] تلماسـک؛ زەنگـەتـەتـرێ.
(تلسک)
تلنایۆ: [چاوگە،ت]تلین؛ تلانەوە.(غلطیدن
تلۆفک :[ناو] (ف. گوڵچنینەوە) گلۆفک؛لکی
هـەرە سـەرەوەی دار. (شـاخەهـای بـالائی
درخت)
تلی: [ناو] (۱)گلە؛ دانە؛ دەنک. (دانە)(۲)تبل؛
قامک.(انگشت)
تمتم: [ناو] سماق.(سماق)
تنتیک: [ئـاوەڵنـاو] بـەدئـەسـڵ؛ بـەدنیـژاد.
(بداصل)
تنگژ: [ئاوەڵناو] ئانگژا؛ تووڕە.(عصبانی)
تنگژی: [ناو] تووڕەیی.(عصبانیت)
تۆبەیگورگ مەرگە:(ب) دووری نەکـردن و
دەست هەڵنەگرتن لە خـدە و خـوو؛ تۆبـەی
بێبایەخ؛ تۆبەی بە درۆ.(توبه درو غین ؛ توبه
گرگ)
تۆپز: [ناو] (۱)تۆپەوانەی کونی ئە ستێر و ڕۆ
چن. (دها ن بندروزن)(۲) مێکوت و مێگوار؛
دۆق؛ کوتەکی سەر بزمارڕێز؛ گورز. (گرز)
توپزەگیواوە: [ناو] گیاسپۆن؛ دەرمانـە بـۆ زە-
ردوویی. (میخک وحشی؛چوبک؛صابونی)
تۆپڵەگیا: [ناو] شەلەمەباخی. (کلمصـحرایی؛
خردلبری)
تۆپەکەلەم: [ناو] گیـا گـەلـەرم؛ کالیسـیۆمی
زورە بۆ پتەو بـوونی ئێسـک و نـەخۆشـینی
ئێسک بەکەڵکە. (کلم پیچ)
تۆتۆ: تواتوا؛ چینچین. (لایەلایە؛ قشرقشر)
+ توخماخ: [ناو] قەتماغە؛ پێست؛ توخماخی
سەرت هەڵدەکەنم: پێستی سەرت هەڵدەکە-
نم(پوست)
توخمەتخێڵ: [ئاوەڵناو] زۆڵ؛ بیژوو؛ توخمی-
حەرام؛حەرامزا. (حرامزاده)
تۆڕئاوس: [ئـاوەڵنـاو] پابـە مانـگ؛ هـەراش
ئاوس؛ نزیک بە زائین. (پابماه)
تۆراخ: [ناو] خەسە؛ دۆی خەسـتی ئـاوچنراو
بۆ کەشک چێکردن؛ دۆراخ. (دوغ چکیده)

تۆراق:<تۆراخ.
تۆراقدان: [ناو] ئامانی تۆراق. تووره‌که‌ی هه‌لواسینی تۆراخ. (ظرف دوغ چکیده)
تۆراک: [ناو] جۆری په‌نیر.(نوعی پنیر)
تۆربه: [ناو] تووره‌که؛ توورێن؛ کیسه.(توبره)
توربچه: [ناو] تووره سووره؛ جۆرێک تووری چووکه‌ی پێست سووره.(تربچه‌نقلی)
تورتان: [ناو] مقه‌س؛ قه‌یچی؛ دوێرد. (قیچی)
تۆرکردن: [چاوگه،ت] تۆران؛ زیزبوون.(قهرکردن)
تۆڕکردن: [چاوگه،ت]به‌تۆڕگرتن؛ ڕامکردن؛ خسته‌تۆڕ؛ زیاتر بۆ کوڕ و کیژ ده‌وترێت که مه‌یلی یه‌کترین ڕابکێشن. (تورکردن)
تورکمان: [ناو] تورکمه‌ن؛ تورکه‌مه‌ن؛جه‌ماوه‌ری سپی پێستی تورکه‌کانی ئاسیای ناوه‌ندی. (ترکمن)
تورکی: [ناو] زمانی تورکی؛ زمانی تورکه‌کانی ئۆرال ئاڵتایی وئازه‌ری. (ترکی)
تورکی: [ئاوه‌ڵناو] په‌یوه‌ندیدار به تورکه‌وه. (ترکی)
تورکی‌ئازه‌ری:جه‌ماوه‌ری تورکی ئازربایجان. (ترک‌آذربایجانی)
تورکی‌لاو: (ب)تورکه‌کانی پاش شۆرشی ئاتاتۆرک له تورکیا. (ترکهای پس‌ازانقلاب آتاترک)
تورکیی‌ئه‌سته‌موولی: زمانی‌یاسایی ده‌وله‌تی تورکیا. (زبان‌رسمی ترکیه)
تورمز: [ناو] روس‌د؛ فد: ئامێری ڕاوه‌ستاندنی هه‌ر که‌ره‌سته‌ی ته‌گه‌ردار؛ چه‌ند جۆره، کاره‌بایی، ڕۆنی، پایی، ده‌ستی، کومپێرسی و هیدروٚلیکی؛ له کوردستانی باشوور وشه‌ی ئینگلیزییه‌که‌ی ده‌ڵێن، و ئیستوپی پێده‌ڵێن. (ترمز)
تورمزبڕیان: [چاوگه،ت] تورمزبڕین؛ له کارکه‌وتن و عه‌یبدار بوونی تورمز.(ب) خو پی‌نه‌گیرانه‌وه. (ترمزبریدن)
توڕنابازی: [ناو] فد: یاریی شا و وه‌زیر و دز و جه‌للاد. (ترنابازی)
تۆرۆس: [ناو] تۆرۆس وئانتی تۆرۆس، دوو کێون له مه‌ڵبه‌ندی کوردستانی تورکیان. (نام‌دوکوه)
توره‌هات: [ناو] فد: توڕڕه‌هات؛ هه‌ڵیت و په‌لیت؛ قسه‌ی پڕو پووچ.فشقییات. (ترهات)
تۆڕی‌چرا: [ناو] چنراو و هه‌ڵدووراوێکی تۆڕی کیسه‌ئاسای بچووکه له ده‌زووی نه‌سووج، ده‌یکه‌ن به سه‌ر پستانه‌کی(مه‌مکه)ی چراتۆڕدا. (طورچراغ)
تۆزته‌کاندن: [چاوگه،ت] (ب) لێدان؛کوتان و بۆ تێوه‌شاندن. (کنایی ،کتک زدن)
تۆزه‌ڵانینه: [به‌ند] تۆزه‌ڵانه؛ توزێکی‌که‌م؛ نه‌ختێک؛که‌مێک. هه‌ندێک. (کمی. خیلی‌کم)
تۆشکه: [ناو] کریش وه‌ک:کرێشی سه‌ری چلکن یان گه‌چه‌ڵ. (شوره)
تۆشه‌ل: [ناو] تۆخل؛ تیقل. (پوسته)
+ تۆف:[ناو]تۆڤ؛ توو؛ تۆم؛ تۆو؛ توخم.(تخم)
تۆفنانه‌وه: [چاوگه،ت] گێچه‌ڵ به‌رپاکردن؛ کورتکراوه‌ی تۆفان‌نانه‌وه. (شلوق کردن)
تۆڤئافێتن: [چاوگه،ت] تۆڤچاندن؛ تووچاندن؛ توو وه‌شاندن (تخم‌پاشی)

تـوّقی: تـەڕەکـاڵی بـۆ تـوو ڕاگیـراو. (میـوە بوستانی تخمی)
توّقە: [ناو] تەوقە؛ دەستومشتاق. (بهم دسـت دادن)
+ توّقین: [چاوگە]زیادکردنی ئـاوی کـارێز و کـانی؛ ژیانــەوەی کــوێرەکـانی. (پرآبــی کاریز؛پرآبی چشمە خشکیدە)
تــــوّقین : [چاوگــــە] (۱ب) ترســـــان .(ترسیدن).(۲) دڕیـانی پـۆڕگ (پـارەشـدن تاول).(۳) ژیانەوەی کوێرەکانی. (زنـدەشـدن چشــمە خشــکیدە)(۴)تــەقینــی قومبولــە. (ترکیدن نارنجک)+
توّکز: [ئاوەڵناو] ترکزە؛ بقە. (خطر)
توّلانەوە : [چاوگە،ت] داتولـان؛ نـەرمبـوونی میوە بەهوّی زوّر گەییـنەوە؛ بلّ بوون. (نـرم- شدن میوە بەعلت زیاد رسیدن)
توّلپڕ:>تلدار
توّل دان : [چاوگە،ت] زکدانی دیوار.(شکم- دادن دیوار؛ طبلک کردن)
توّلدان: [ناو] منداڵدان؛ (بچەدان)
تولومپا: [ناو] تورومپا. (تلمبە)
+ توّلە: باتی؛جیاتی؛ بری؛ قەرەبوو؛ لە توّلەی قەلّمێکدا کتێبێکم پیّدا. (عوض)
توّلەکە مارانە: [ناو] مارتوّلەکیّ؛ لەکوردستان زوّر دەڕوێت، تامی تاڵـە و هـەنـدێک مـاکی ژاری (ئامیگـدالّ) ی‌تێدایــە و دەرمــانێکی- ئێش‌بەرە.(افسنطین کبیر)
توّمارکردن : [چاوگە،ت] دەنگ خستنە سـەر شریت و قەوان؛ >سەبت (ضبط کردن نـوار وکاست)+

توّمانج: [ناو] بوختان؛ توّمەت. (تهمت)
توّماندن: (ف.گیـو) توّمـەت لێـدان. (تهمـت زدن)
توّمپز: [ناو] مشتەکوّڵە. (مشت)
توّمقفە: [ناو] گیاچەورە؛ لەمیراوای بوّکـان و پاوە و کێوەکانی داڵـاهوّ زوّرە و دەرمانـە بـوّ سینوّزیت. (گل‌مرو)
توّمگیر: [ناو] گیـای بـالووکبڕ؛ گـوی‌بـەرخ؛ گوڵەکەی بە توّپ لە پالّ یەکـدان،دەرمـانی بڕوّنشیت و ئازاری سینگە و گەڵا تووکنەکە- ی بوّ خنازیر باشە. (گل ماهور)
توّمەز: >تومەیژە
توّمەیژە: توّمەلّیّ؛ تومەز؛توّمـەزانـە. (تونگـو)
توّن: [ناو] فد؛ انـد؛ فـرد؛ ڕادە و ڕێـژەی دە- نگ،دەستەواژەی موّسیقایە. (تن)
توّن: [ناو] فد؛ فرد؛ اند؛ کێشێکە بەرانبەر بـە هەزار کیلوّ. (تن)
توّن: [ناو] فـد؛ فـرد؛ انـد. گوّشـتی کولـاوی ماسی (توّن) کە لـە نـاو قوتـووی سـەربـە- ستراوی تەنەکەدا ڕای دەگرن. (تن)
توّن: [ئاوەڵناو] مروّڤی چاوبرسی و تێرنەخوّر. (حریص)
تـوّن: [نـاو] فـرد؛ فـد؛ انـد: نـاوی جوّرێـک ماسییە. (نام ماهی تن)
توّن :[نیشانەی ملّکی بـوّ دووهـەم کـەسـی تاک] هەموو عالەم گرفتاری توّن. (علامـت ملکی)
+ توند: [ئاوەڵناو] خەسـت؛ دژی شـل.(تنـد؛ سفت)
+ توند و تیژ: [بەند] (۱)توند و تیـژ ڕابـوورد:

به لەز ڕابوورد. (سریع).(٢)[ئاوەڵناو] تاڵ-
وترش؛ زۆر توون. (طعم خیلی تند)
تونده تەبیات : [ئاوەڵناو] ئەوەی زوو تووڕە-
دەبێت، تەبیات لە (تەبیعەت)ی ئارەوییەوە
هاتووە. (تندخو)
تونی: [ناو]توندی؛ توونی؛ خەسی؛ تام
تیژیقاییم. (تندی)
تووتکان: [چاوگە،ت] (١)ڕیوایەتە کوڕێک
چاوی بە خواردنێک بکەویت و ئیشتیای-
بکات و نەیدەنێ تووی دەتکێت و منداڵی
نابێت. (عقیم شدن مرد). (٢) هەڵتروو
شکان. (چمباتمه)
+ تووتەک: [ناو] نەرمەنایە.(نوعی نی زبانە-
دار)
تووجی: بەلاڤکرن؛ پشک‌کرن؛ بڵاوکردن؛
پڕش و بڵاو کردن. (قسمت کردن)
تووڕک: [ناو] تووترک؛ تەمشک؛ تێمشک.
(تمشک)
توودۆکە: [ناو] خاکشیرەکەشیلە؛ گیاییکە دە
نکەکەی بۆ سێبەڕۆ (ماڵاڕیا) بەکەڵکە.(قدومه
کوهی)
تووڕ: هاوێژ؛ تووڕدان؛ هاوێژتن. (انداز)
توور: [ناو] فرد؛ اند؛ فد: گەشت وسە-
یران،زیاتر بردنی چەند کەس پێکەوە بۆ گە-
شت و وڵات گەڕان لەلایەن ڕێکخراوێکەوە.
(تور)+
توورەکێوی: [ناو] گیای تورەدەیمی؛ لە
مهاباد، پیران شار و پاوە زۆر دەڕوێ کە
ڵاکەی دەکوڵێنن بۆ دەرمانی برین و دومەڵ.
(علف خر)

تووریست: [ناو] فرد؛ فد؛ اند: گەشتیار؛
گەڕۆک. (توریست)
توزەک:[ناو]تەڕەتیزە؛تەڕەتۆرە؛تەرەتۆڵە؛
(ترەتیزک)
تووش: [ناو] فرد: (١) لە زمانی فەڕانسەشدا
بەمانای تووشی یەکبوونە؛ڕووبەڕووی یەک
هاتن. (٢) چەتوون و تووش ودژوار.
(سخت)(٣)جگی زۆرساوراو؛ جگی تووش.
(شتالنگ‌زیاد سابیدەشده) (٤)شەڕانی.
(خشن)
تووشک: [ناو] چوێشتیر؛ توێشتیر؛ گیسکە
مێی لە دوو ساڵە کەمتر. (بزغاله ازدوساله
کمتر)
تووشکەلە: [ناو] تووشک؛ کاوڕە مێ کە
پای‌نابێتە دوو ساڵان. (میش در اول
دوسالگی.)
توو‌فەڕەنگی: [ناو] شیلک؛ بنەگیاییکی خزۆ
کە، میوەکەی سوور و ترش و شیرینە.
(توت‌فرنگی)
تووکە: [ناو] ترووکە؛ پرووشەی بەفر و باران.
(نم‌نم برف و باران)
توولی: [ناو] وشتری تووکن و بەرگن‌درێژ.
(شترپشم دراز)
توولیایی: (١)هلهلیایی؛هەلوپەلبوون لە بەر
کوڵا نی زۆر.(لە شدەاز زیادپختن) (٢)
توندڕەوی: زێدە ڕەوی؛ زیادەڕۆیی. (افراط)
+ توون: [ئاوەڵناو] تووژ؛ تیژ (تامی تیژ و
تونـد).(طعم، تیز و تند)
توونکە؛ [ناو] تنۆکە؛ دەرپێی زۆرکورت.
(شۆرت) مایۆ ی گوشاد. (تنکه؛ شورت)

توونوتیژ: [ئاوەڵناو](١) بەکار؛ خێرا توندوتۆڵ. (کاری). (٢) توون و تیژ؛ تامی زۆر توند و تیژ؛ تاڵ و تیژ. (طعم خیلی تند)

توونەگیواو: [ناو] توونیلە؛ توونەگیا؛ تەر خون. (ترخون)

توونەدار: [ناو] دارچین؛ دارچینی؛دارێکە لە چین و مالێزیەوە هاتووە،پێستی ئەو دارەدە-رمانی بڕۆنشیت و سی و زوکامە. (دارچین)

+ توونی؛ [ناو] توندی؛ تاڵی؛ تیژی، دژی نە-رمی؛ تووتنەکە توونە: نەرمنییە. (تندی)

توونیلە:> توونە گیواو

تووە قەسپە: [ناو] جۆرێک‌تووشیرینی دەنک گەورەی سپی(نوعی‌توت سفید)

+ تۆی: من نیم،تۆی. ئەتۆی. (تو هستی)

توێخم‌چوو: پێستم ساورا؛ (ب)شەکەت بووم؛ ماندوو بووم. (خستەشدم)

تەبانە: تەپانە.>بانگلێر

تەبتاندن: [چاوگە،ت] ئارام‌کردنەوە؛ حە-جماندن؛ دڵخۆشی‌دانەوە. (آرام‌کردن)

تەبتین: [چاوگە،] ئارامگرتن؛ حەجمین؛ داسراکان.(آرامگرفتن)

تەبخاڵە: [ناو] تیمسک؛ لێوهەڵزریان. (تبخال)

تەبرێز: [ناو] تەورێز؛ شارێکە لە ئازربایجانی ڕۆژهەڵاتی ئێران. (تبریز)

تەبسی: [ناو] کەشەفەی چایی. (سینی کوچک)

تەبع: [ناو] نەخۆشین بە هۆی خواردنی چەورایی زۆرەوە. (مریضی ازچربی زیادخوردن)

تەبلەی‌سەر: [ناو] تەپڵی‌سەر؛ تەوقی سەر. (فرق سر)

تەبەتۆر: [ناو] تەونی جاڵجاڵووکە. (کارتنک)

تەپ‌تەپی : [ئاوەڵناو] کەسێک کە تەنیا تە وقەسەری هەویزە.(کسیکە فقط وسط سرش طاس است)

تەپساندن: [چاوگە،] (١)ڕاخستن؛ پان‌کردنە-وە. (پهن‌کردن) (٢)لێدان؛ کوتان. (زدن؛ کوبیدن)

تەپکەر: [ئاوەڵناو+ ناو،بک] تەپۆ؛ فێڵەباز. (حیلەگر)

تەپڵ: [ناو] دمەک؛ زەرب؛ ئامێرێکی مۆسیقایە. (ضرب)

تەپڵەک: [ناو] باکردنی گەچی دیوار بە هۆی تەڕەشۆیی(نم)ەوە. (طبلک).(٢) ژێرسیغار. (زیرسیگاری)

تەپلەکردن: [چاوگە،ت] هەڵەکردن لە قسە-کردندا. (تپق زدن)

تەپڵەکی‌ڕۆژ: [ناو] گۆی ڕۆژ. (گوی خورشید)

تەپلەگوێنی: [ناو] ئگوێنییک کە کەتیرەی لێدەگیرێت. (گون‌کتیرا)

تەپ لێنەکوتان: (ب)بێزانستی لەکارێکدا. (سردرنیاوردن)

تەپودۆڵ: [ناو] کێو و شیو.(ب)هەردی پڕ-کۆسپ و کەندال. (زمین ناهموار)

تەپودووکەڵ: [ناو] تەمودووکەڵ؛ مژودوو؛ تەم‌تۆمان. (مە و دود)

تەپوولوول:[ناو]تەمو مژلەکاتی بەفر و باران-بارینداا. (مە همراە با بارش)

تەپۆڵەگیا: [ناو] گیاگزگانە. (گیاە طاوسی-

رنگ)
تەپە : [دەنگەنـاو] دەنگـی کـەوتنـی شـتی قورس؛ وەعەرز کەوتنی شتی قورس؛ دەنگی بەدار تـەکانـدنی لێفـە و مـافوورە. (صـدای افتادن اشیأ سنگین ونرم)
تەپوهۆڕ: [ناو] هەراوهوریا و زرموکوت. (تق-وپوق وسروصدای بلند)
تەپەسەر: [ناو]و[ئاوەڵناو] بێدەسـەڵات؛بێـدە-نگ؛ ستەم دیتوو؛ سەرکوتکراو؛ سەرکۆنـە-کراو. (مظلوم)
تەپەوتەلان: هەردی پڕکەند و کۆسپ.(زمین ناهموار)
تەپی: [ناو] تەپلۆسی؛ سستی؛ لـەش‌گرانـی. (لشی)
تەتن: [ناو] قوڕ. (گل‌وشل)
تەتە: [ناو] دۆڵ و کەلی تەتـە بـەینـی هـە-ورامانی تەخت و هەورامانی لهۆن.(گردنـە و دره ای در اورامان)
تەتەپێچ: تەختەپێچ؛ پێچاندنی دەست و پێـی شکاو بە تەختە. (با تخته بسـتن اسـتخوان-شکسته)
+ تەتەڵە:[ناو] ئامرازی هەوڕگەری، تـەختـە یان چـەرمێکـە بـۆ لـووس‌کردنـی هـەوڕ و هیربار. (ابزار کوزەگر)
تەتەڵە: [ناو] (١) کەوانـە؛ لاتراسـکەکردنـی گوڵلە کە لە بەرد بکەوی. (کمانـە).(٢) هـە-ڵبەزینەوەی پەیتا پەیتای زاپ کـاتێ لاتیـل بـۆ سـەر ئـاو دەهاوێژرێـت. (نـان و مـاس). (کمانە)
تەحر: [ناو] تەرح؛ شێوە. (طرح)

تەخار : [ناو] تەغار؛ (ب)سی؛ تەغارێک تـە-پاڵە سی دانەیە، تەغارێکی چوار پووتی گەنم سی ڕبەیە.(به سی عدد اطلاق میشود)
تەختخاو:[ناو]قەرەوێڵەی لـەسـەرنووسـتن. (تختخواب)
تـەختـە: (١) [نـاو] چـاڵ‌وچـۆڵ نییـە (تـە-خت)ە،(تخت است) (٢) [ناو]یەکەی ژمارەی بەری قوماشی پێکەوە لکاو و (دووراو)داوێنی کراس چوار تەختەیە. (تخته).(٣) [ناو] یەکە-ی ژماردنی جاش و بەتانێ و قاڵی، سێ تـە-ختە قاڵی.(تخته). (۴ب) [نـاو]تـەختـەنـەرد، تاوڵە. (تختەنرد).(۵) [ئاوەڵناو] شتی پان وتە-خت وەک: تـەختـەبـەرد، تـەختـەگـەمـرە. (هرچیزصاف وپهن). (۶) [ناو]تەغەر بۆ داری تاشراوی پان دەگوترێت. تەختە دار. (تختـە-چوب)
تەختەپیتی: [ناو]تد: غەریبسنجان:جووجـە. (ساس)
تەختەدامە: [ناو] تەختەیێکە خانە خانە کراوە و۶۴ خانەی هەیە بۆ یـاری دامـە؛ (چـەلان چابوو هەمان‌بوو تەختەدامە)«هـێمن» (تختـە-داما)
تەختەسڕ: [ناو] پارچەیێ(لباد یان هەور)کە نووسراوەی تەختە سیای قوتابخانـەی پـێ-پاک دەکەنەوە. (تختەپاکن)
تەختەسێلا: [ناو]سێ تەختەی ناسک کە ناوە ناوە بە باری ڕا ڕاست و ڕا پووتدا (بۆدە-وامی زیاتر) پێکەوە لکاون. (تخته سەلا)
تەختـەشـنۆ: [نـاو] تـەختـە دارێکـی ٨×٨٠ سانتیمیتر بۆ وەرزشی شنوکردن لـە سـەری.

(تخته شنا)
تــەختــەکــورت: (ب)عقــل‌ســڤک؛ کــەم عقلْ.(کنایی، کم عقل)
تەختەنەرد: [ناو] تاوڵە. (تختەنرد)
تەختی‌سـینگ: [نـاو] پانـایی سـەر سـینگ. (تخت‌سینه)
تەختی‌ناوشان: [نـاو] پانـایی لای ژوورەوەی پشت. (پهنای شانه)
تەخر: [ناو] تەرک؛ وازلیْهیْنان. (ترک)
تەخلیت: [ناو] (١) تەقلّیت؛ سواعبەت؛ گاڵتە. (شۆخی) (٢).لاسایی؛ دەمەلاسکیْ.(تقلید)
تەخم: [ناو] شویْن؛ جیْگا. (مکان)
تەخەر: [ناو] (١)عەشیرە. (٢) [بەند] تەغـەر؛ زۆرتر. (١.عشیره ٢.بیشتر)
تەدووانە: [ئاوەڵناو] جیْمک؛ لفەدووانە؛ بۆمیوە (شملۆبەرەکەت). (دوقلو)
تەڕئەنداز: [ئاوەڵناو] پیرەمیْردیْک خۆ قیـت و ڤیت کەت. دڵتەڕ؛ تەڕپۆش. (شیکپوش)
تەڕا : بەتۆ؛ بۆتۆ؛ لۆتۆ. (ترا)
تەڕاتی: [بەرهەمی‌چاوگە] تـەڕایـی؛ تـەڕی؛ نمداری. (تری)
تەڕاڤ: [ناو] دیْلاندن؛ دەڵاندن. (نشت)
تەڕاح: [ئاوەڵناو] (١) مروی لەیـلاق و دریـْژ. (آدم‌خیلی‌دراز قد) (٢) [ناو] عـەلاف؛کڕیـار و فرۆشیاری دەغلْ بەکۆم. (علاف)
تەرازیا: [ناو] شەونم؛ خوناوە. (ژاله)
تەراشکاری: [بەرهەمـی‌چاوگـە] تراشـکاری. (١) ڕموتی تاشین. (٢)جیْگـا و کـەرەسـتە و کـاری کـانزا تاشـین(لـە چـەشـنی خـە-ڕڕاتی)(تراشکاری)

تەڕاکتۆر: [ناو] فد؛ فرد؛ اند: تڕاکتـۆر؛ کـەرە-ستەی شیْو بڕین. (تراکتور)
تەڕاکردن: [چاوگە،ت] بـەردانـەوە؛ خسـتنە-خوارەوە. (پائین انداختن)
تڕاموا: [ناو] قەتار(شمەنـەفـەر)ی نـاو شـار. (تراموا)
تەڕانە: [ناو] تڕانە؛ قەشمەری؛ گەمە. (بازی)
تەڕاوس: [ئاوەڵناو] تەڕئـاوس؛ هـەردی‌هـە-میشە شیْدار. (زمین‌همیشەنمدار)
تەڕاوەری: [نـاو] هـاتن وچـوون؛ تـراوەری؛ هاتوچۆ کەر؛ ئەم وشە کوردیە و چووەتە نیـْو زمانی فارسـی و بـووە بـە ترابـەری.(تـردد؛ ترابری)
تەڕبەل: [ئاوەڵناو] پیریْژنی تەڕپۆش. (پیـرزن شیکپوش)
تەرت: [ناو] کەستەک؛ کولۆی‌خاک. (کلوخ)
تەرتلین: [چاوگە]گیْژبوون؛ شیْوان. (آشـفتە-شدن)
تەرجۆ: [ناو] پەرجۆ؛ کرمزی؛ مەهدەر؛ کاری کەس نەکردوو. (معجزه)
تەرجە: [ناو] شەبباک؛ دەلاقە. (شباک)
تەرجەمە: [ناو] پاچڤـە؛ وەگیْڕانـی نووسـراوە ییْک بە زمانیْکی تر. (ترجمه)
تەرخان‌مەجلیس: مرۆڤی تایبەتی دانیشتن لە کۆڕ و مەجلیسدا؛ (ب) پیاوماقوولْ. (مجلس-نشین)
تەڕدەماخ: [ئاوەڵناو] کەیف خۆش؛ بەدەمـاخ. (خوشحال)
تەڕزەنوو: [ئاوەڵناو] شتی‌تازە و نویْ؛ خەبەر و باسی تازە (جدید و نو)

تەرسا: [ئاوەڵناو] دیان؛ فەلە؛ عیسایی؛ (لە-
چەند شوێنیدیکە بە گاوریش وتراوە).
(عیسوی)
تەرفە: [ناو] تەفرە؛ خاپ؛ فریو. (فریب)
تەرقال: دۆستایەتی لەگەڵ کەسێکی خراپ-
دا. (دوستی با آدمناباب)
تەرک: [ناو] (١)دواوەی زینی ئەسپ ، یان
دوواوەی هەرسوارێک.(ترک).(٢)تەرخ؛ دە-
ست لێبەردان. (ترک)(٣)بێخ ؛ بن؛ تەختی
ژێرەوە؛ (تە؛ کف)
تەڕکال: [ناو] مەزرای دەغڵی ئاوی. (کشت
آبی)
تەرکبەند: [ناو] بەنسامۆرتە. (ترکبند)
تەرکزە: [ئاوەڵناو] تۆکز؛ مەترسی؛ بڤە.(خطر)
تەرکەخەم: [ئاوەڵناو]کەمتەرخەم؛ بێخەم.
(لاابالی)
+ تەرکەدونیا: [ئاوەڵناو] دووریکردوو لە
خۆشیەکانی دونیا؛ زیاتر بە (ڕاهیبە)ی
کلیسانشین دەڵێن. (تارک دنیا)
تەرکەز: [ناو] دارتەقلە لە ساقەتی خەیزەران.
(چوب چوگان ازخیزران)
تەرکەزا: تەرکەزێد؛ جێهێشتنی نیشتمان؛
تەرکەدیار (ترکوطن و دیار)
تەرکەوڵات : لە وڵات دەرچوو؛ ئاوارە؛ تەرکە-
دیار. (آوارەغربت)
تەرمەک: [ناو] تایەی درێژ و باریکی گڕاڵک
و دڕک و داڵ.(کپەخارمکعبشکل)
تەڕوتلیس: [ئاوەڵناو،] تەڕ و خووساو. (تر و
خیس)
تەڕ و وشک هاوێشتن: تێروپشک.(نوعی-
قورعە)
تەڕووک: [ناو] داری تەڕە ژیبا؛ بەرێکی
سووری هەیە بۆ نەخۆشینی سی و دڵ بە-
کەڵکە. (طویلک)
تەڕوندە:[ناو]تازەفێرٖاکەیشتی؛نۆبەرە.(نوبر)
تەروەنە: [ئاوەڵناو] پەرش‌وبڵاو؛ ئاوارە.
(پراکندە)
تەڕەتیزە گێویلە: [ناو]کووزەڵە.(ترتیزک آبی)
تەڕەژیە: [ناو]گیای تەڕوو؛ لەکوردستان زۆرە
و دەرمانی کرمی ڕیخۆڵەیە (سنجد
صحرایی)
تەڕەشۆ: [ئاوەڵناو] شێدار؛ نمدار؛ شەدار؛ تە-
ڕەشوع؛ ڕتوبەتدار. (نمدار)
تەرەفاندن: [چاوگە] بڕین؛ بەلکردن؛
قرتاندن. (قطع کردن)
تەرەفە: [ناو] سکلەوەڕێن؛ پلەندەر. (تفیلی)
تەرەک: [ناو] تیک؛ درز؛ قەڵەش. (ترک)
تەرەکان: [چاوگە]ترەکیان؛قەڵەشان؛ قەڵە
شین.(ترکیدن)
تەڕەلەیلان: [ناو] نێرتکەپیاز. (پیازچە)
تەڕەمێر:[ئاوەڵناو] پیاوی دڵتەڕ و خۆڕازێنەر.
(مردیکە زیاد بەخودشمیرسد)
تەریانە: [ناو] ساقۆڕ؛ سەوەتە؛ تریان. (سبد
بزرگ)
تەریب: [ناو] بەلاف؛ تەرس؛ تەپالە؛ تەپاڵە
(تپالە)
+ تەریب: [ئاوەڵناو]دوو هێڵ لە ڕاستی یە-
کدا، کە هەرگیز بە یەگ نەگەن مەگەرلە
نیهایەتدا، وەک ڕواڵەتی هێڵی قەتار. (موازی
در هێندسە)

+تەریب: [ئاوەڵناو] تەراز؛ هاوتەریب:هاوشان ، هاوەمرام؛ هاوڕێ. (موازی؛ هم‌سان)
تەریفە:[ناو] تریفە؛ نەخۆشینی ئاژاڵە کە نابێ گۆشتەکەی بخورێت.(نوعی‌مرض حیوانات)
تەریکی: [ناو] تەنیایی؛ تەنیاکەوتوویی؛ گۆشەگیری. (عزلت)
تەرییە: [ناو] تەریدە؛ ڕێگر؛ چەتە؛ جەردە. (راهزن)
تەزەرد: [ناو] مەڕی سپی کە سەروچاوی زە-ردبێت. (ڕەنگ‌گوسفند)
تەزاندن: [چاوگە،ت] سڕکردن؛ لەئاوی سارد یان بەفردا ڕاگرتنی ئەندامی گیانلەبەر؛ (ب)تەممی‌کردن. (کنایی،تنبیه کردن)
+تەزین: [چاوگە] (١) مێلووره کردنی ئە-ندامی لەش؛ (مورمورکردن اعضا)(٢)چیان؛ چوون و سڕبوون بە سەرما. (کرخت‌شدن).
تەژ: [ئاوەڵناو] پڕ؛ دوڵدر؛ لیپاولیپ. (پر)
تەژە: [ناو] (١) تەگە، نێری(نهاز).(٢) یاری قەلەمنداری. (نوعی‌بازی).(٣) ئەستوون (ستون). (۴)باڵار. (الوارسقف)(۵)[ئاوەڵناو] زە-بەلاح. (لندهور)
تەژەندەر: [ئاوەڵناو] زەبەلاح؛ درێژ و ناقوڵا. (ليلاق؛ لندهور)
+ تەس: [دەنگەناو] فەمانی دەنگدانی‌کەل گامێش و ئەسپ بۆ پاشەوە چوون. (فرمان پس رفتن اسب و گاومیش)
تەسکوتروسک: بەرتەنگ؛ باریک و تەسک (کم‌عرض وباریک)
تەسمە: [ناو] وشەیێکی بیانیە بەڵام بە باو بوونی سەیارە، لە سەر زاری جەماوەر وەک کوردی بە کار دەبرێت وکوردکاریش کراوە و بووەتە تەسوو یان تەسوە بەڵام زیاتر هەر تەسمە دەوترێت. (تسمە)
تەسمەپەروانە: [ناو،ت] ئاڵقەلاسیقێکە کە بە هێز ی ماتۆڕ پەروانە هەڵدەسووڕێنێت بۆ فێنک کردنەوەی ڕادیاتۆر. (تسمەپروانە)
تەسوو: [ناو] سیرمە؛ تەسووە. (تسمە ، نواری از پوست وچرم)
تەسەل: ئارام؛ تێروتەسەل، بۆی‌هەیە(تێر وتەسەلا) بێ و تەسەلای ئارە-وی(سوکنایی)یە(آرام)
تەسیقی‌شوفێری: [ناو،ت] گەواهی‌نامەی شۆفیری؛ شەهادەی شۆفیری. (گواهینامە-رانندگی)
تەشائوم: [ناو] شێوە و شوبهاندن؛ وێدەچێ لە وشەی(تەشابوهەوە)کوردکاری بووبێت. (تشابە)
تەشریف:عد؛ فد: وشە ئارەویە بەڵام بە واتای (بەڕێزەوە هاتن) بەتایبەت لە هەورامان و موکو ریان زۆر دەگوترێت. (تشریف)
تەشرین: [ناو] عد: ناوی دوو مانگی ساڵە لە بەینی ئەیلوول و کانوونی یەکەمدا(نام دوماە)
تەشکەل: [ناو] داوێن؛ دامێن. (دامن)
تەشەخوس: [ناو]کەسایەتی؛ دەمار و لووت بەرزی ،لە ئارەویەوە هاتووە .
(شخصیت؛تکبر)
تەشەنە: [ناو] پەرە؛ تەنینەوە(پخش)
تەشەنەکردن: [چاوگە،ت] تەشەنا و هە-وکردنەوەی برین. (بازچرک‌کردن‌زخم).

(۲)تەنینەوە. (پخش شدن)
تەشیبریق: [ناو] برووسکە. (برق)
تەشیکە: [ناو] موغموغـە؛ میشـوولەی لاق-درێژ کە هەنـدێکیان سـەرپشـتیان کوڵکنـە. (پشەبزرگ)
تەشیمل: [ناو]کولیچە گیواو؛ گوڵەکانی زەرد و لە پاڵ یەکدان، ڕیشەکەی تامتاڵە دەرمانی ئێشی گەدە و ڕەوانەوەی تووڕەییە. (جینتیانا)
تەشیۆک: [ناو] جۆرێک هەڵپەڕکێ. (نـوعی رقص)
تەعارفکردن: [چاوگە،ت] فد: ئارەویە بەڵام بە واتای خوڵککردن لە زمانی کوردیدا باوە. (تعارفکردن)
تەغمە: [ناو] شەقڵی ئاژەڵ داخکردن؛ تاغمە. (مهر داغکردن حیوانات)
تەغەر: [بەند] زۆرتر؛ زیاتر. (بیشتر؛غالبا)
تەفت: [ناو] قەرتاڵە. (سبد میوە)
تەفتی: [ناو] گەنمـی وەک بـڕوێش کـوتراو. (گندم نیم کوب)
تەفرەباز: [ئاوەڵناو] تـەفـرەدەر؛ فریـودەر؛ لـە خشتە بەر؛ خەڵەتێن؛ خاپێن. (فریبکار)
تەفەش: [ئاوەڵناو+ ناو] خایین؛ خۆفرۆش. (خائن)
تەڤتەڤیک: [ناو] کەمانچە. (کمانچە)
تەڤجڤان: [ناو] لەگەڵ کەسێک زۆرنزیـک-بوون؛ پەیوەندی. (رابطە)
تەڤدا: زەرەرگەیێن؛ زیانیخورۆ. (زیان‌رسان)
تەڤرزین: [ناو] تەبەرزین. (تبرزین)
تەڤسک: [ناو] تەفزک؛ تەڤزک؛ تـەفاریـک؛ هەژیر؛ (هەنجیر)ی کێوی. (انجیرکوهی)
تەڤش: [ناو] قەمچ؛ چەوی پان. (تکەسـنگ پهن سابیدەشدە)
تەڤگر: [ئاوەڵناو] هەمووگر؛ هەموولایەنێـک دەگرێتەوە؛هـەمـووان دەگرێتـەخـۆ. (همـە-گیر؛شامل)
تەڤل: [ئاوەڵناو] تێکەڵ. (مخلوت)
تەڤنپیر: [ناو]تەڤنە جنۆکـە؛ تـەونـی جاڵجـا ڵووکـە؛ تـاڵی داپیرۆشـک. (کارتنـک. تـار عنکبوت)
تەڤوو: [بەند] تەقوو؛ تەقاو؛ بەڵکوو؛بەشـکوو. (بلکە)
تەقاندن: [چاوگە،] (۱)بەشوێن شتێکیدا گـە-ڕان و پشکنین؛ هەموو جێگاییێکیـان‌تـەقانـد بەشوێنیدا تا دۆزیانەوە. (پی گشتن)(۲) چە-ک ئاوردان. (شلیک کردن).(۳) داتـەقانـدنی دەغل.(بیختن). (۴) ترەکاندن.(منفجرکردن)
+ تەقاو: [بەند] تەقوو؛ تەڤوو؛ هاتوو؛ بەڵکوو؛ بەشکوو؛ بەشکەم. (بلکە)
تـەقـاو: [ڕابـوردووی تـەقـین] بـە هـەمـوو مانایێکەوە؛ تەقەکردوو: شەق‌بردوو؛ ترەکیـو. (منفجرشدە)
تەق‌تەقان: [ناو] پلیکان لە بەردی خۆرسـتـە (پلە سنگی‌طبیعی)
+ تەقلە: [ناو] جەواڵی گەورە کە سـەرێکـی بچێت بە ناو خۆیدا لـە کـاتی بـاران بارینـدا وەک کەپەنک دەیـدەن بـە سـەردا.(نـوعی بارانگیر)
تەقەتێکەوتن: [چاوگە،ت] بـەرەو خـەلاس-بوون چـوون؛ یـەکـەیـەکـە و دووان دووان مردن یان کوژران، بەرە بـەرە چـۆ ڵکردنـی

جێگاییێک.(روبەانقراض رفتن)
تەقەڕاو: [ناو] جۆرێک ڕاو کە بە دەنگ‌وهەرا نچیر دەردەپەڕێنن. (شکار باسروصدا)
تەقەکردن: [چاوگە،ت] (١)ترەکین؛ ترەکیان؛ قەڵەشان؛ (ترکیدن) (٢)بە چەکی گەرم تیرهاوێژتن. (تیراندازی‌کردن)
تەقەڵ‌بەربوون: [چاوگە،ت] باقیەی برین پچڕان؛ لە یەک بەربوونی تەقەڵی دووریاو. (بخیه‌پاره‌شدن)
تەقەلۆ: [ئاوەڵناو] شرودڕ پۆش. (ژنده پوش)
تەقیاو: [ڕابوردووی تەقین] تەقیاگ(١)دابێژراو. (بوجاری‌شده). (٢) تەقیو؛ وەک: قومبولەی ترەکاو؛ تەقاو.) (منفجرشده)
+ تەکان‌خواردن:[چاوگە،ت]داچڵەکان(یکه خوردن)
تەکاندەر: [ناو] و[ناو،بک] هەژێنەر؛ جمێنەر؛ ڕاوەشێنەر. (تکان‌دهنده)
تەکان‌لەخۆدان: (ب) هەڵمەت بردن بۆ کردنی کارێک. (تکان خوردن برای انجام کاری)
تەک‌تیرەناز: [ناو] تەک‌تیرهاوێژ؛ تیرەنازی زۆر دەست ڕاست و ئەنگێوە لە عەسکەریدا کە بۆ مەبەستی تایبەت کەڵکی لێ وەردە-گرن. (تک‌تیرانداز)
تەک‌خاڵ: [ناو] قد: چوار بەرگی تەکە لە دە-ستێک پەڕەی پەڕانتۆدا. (تکخال) > تەکە١
تەکنای: [چاوگە] تەکاندن. (تکاندن)
+ تەکە: (١) بێ‌وێنەیە؛ تەنیایە. (تک است) (٢)تاقە؛ جووت نییە. (فرداست)(٣) بچوە؛ تەکەئەولاتر: بچۆ ئەولاتر. (بروآنطرف)(٤) چوار پەڕی تەک‌خاڵی دەستێ پە-ڕانتۆ.(تکخال‌ورق).(٥) حاڵەتی تەکان خواردن؛ شەکەی شتی‌ئاوێزان. (تکان خوردن؛ اهتزاز)
تەک‌هاوسەری: [ناو] (ب)یەک ژنی؛ دژی فرەژنی. (تک همسری)
تەگەر: [ناو] تایێر؛ تایەر؛ چەرخ؛ پای خول-خۆری ئەڕابە و سەیارە. (تایر)
تەلابی: [ناو] بەو ئارەوانەیان دەگوت، کە پیشەیان لەکاتەیی بوو ؛گوڵچنی ئارەو. (خوشه چین تازی)
تەلاق: [ناو] لەسەرتەنیشت یان ئانیشک پاڵدانەوە. (لمیدن‌روی آرنج)+
تەلپ: [ناو] تلپ؛ سلپ؛ تلف؛ لیتەی نیشتووی بن تراو؛ پلتە. (تفاله ؛ درد)
تەلچن:[ناو] تۆڕی بە تەلچنراو(طورسیمی) واباوە بە (شەبەکە، تۆڕ)ی ئینتێرنێتی دەڵێن، کە پێم‌وایە وشەی(تۆڕ، یان ڕاهێڵە، یان ڕایەڵە) شیاوترە لە تەلچن.> ڕاهێڵە
تەلدڕوو: [ناو] تێل‌دڕوو؛ تەلی دڕکدار؛ تەل-دڕکین. (سیم‌خاردار)
تەلواسە: [ئاوەڵناو] پەشێو؛ ئاڵوز؛ ئالۆز؛ خە-مبار. (آشفته)
تەلووکی: [ناو] چاڵووک؛ تەنگز. (سفیدخار)
تەڵەباو : [ناو] قوڕ ولیتەی بەجێماو لە سێڵاو. (گل‌ولای‌جامانده ازسیل)
+ تەڵەزم: [ناو] هەرشتی باریک و درێژ بڕراو وەک سیرمە.(٢)جیابوونەوە وسەرهەڵدانی توێڵاشەیێ لە پێست یان ناخوون.(تراشه)
تەلەسەنگ: [ناو] گابەرد (سنگ بزرگ)

تەڵەکە: [ناو] پارەییٚ‌کە قومارباز‌ان بە خـاوە-
نی قومارخانەیان دەدا؛ پاچرا. (شتیل)> فێڵ
وتەڵەکە
تەڵەمار: [ناو]گیای مەرگەمار؛ لە ڕابوردوو دا
لە ناوچەی ژاوەرۆ گەڵاکەیان دەکوڵاند و بۆ
نەوەرینی مووی سەرکەڵکیان لیٚ وەردە
گرت. (کبر)
تەلەیفوون: [ناو] فرد؛ فد؛ اند؛ تـد: ئـامێری
تێلداری ئاخاوتن لە دوورەوە(ئەوڕۆ بیٚتەلیشی
هەیە). (تلفن)
تەلـەیفـوونچی: [نـاو] کـەسیٚک‌کـە‌کـاری
پیٚکهێنانی پەیوەندی تەلەیفوونی لە نیٚـوان-
تەلەیفوون‌کەرانە؛ تەغەر لە تەلـەیفوونخانـە.
(تلفنچی)
تەلەیفوون‌کردن: [چاوگەت] (جـەرەس)زە-
نگ‌لیٚدان و پەیوەنی‌گرتن. (تلفن‌کردن)
تەلەیفوون‌گرام: [ناو] فرد؛ فد؛ اتد: نووسـینی
پەیغامی تەلەیفوونی. (تلفنگرام)
تەلەیفوونی بیٚ‌سیم: [ناو] تەلەیفوونیٚ کە لـە
سۆنگەی شەپـۆلی ڕادیۆییـەوە پـەیـوەنـدی
پیٚکدیٚنیٚ؛ تەلەیفوونی بیٚتەل. (تلفن بیسیم)
تەلەیفوونی‌هاوڕی: مۆبایل. (مبایل)
تەڵەو: [ناو] (۱) قـەرز.(قـرض).(۲) داوخـواز.
(خواستن)(۳)چوونەزگ،زیاتر زۆر بـۆ هیٚنـانی
جنسی، ئەحمەد چووە تەڵەو فـاتم.(۴) کـاتی
جووت خوازیی یەک‌سمی میٚوینە؛ بەتەڵـەب.
(فحل)
تەماتەجنانی: [ناو] گیاییٚکی گەڵاپانە و بەرە-
کەی لە تەماتە وردترە و عیلاجی بـاداڕی و
بەردی مسوڵدانە. (عروسک پشت پردە)
تەماتەمارانـە: [نـاو] میٚـوەمـارانیٚ؛ هـەنـدی
ژاری(بریونین)ی تیٚدایە، لە ڕیشـەکـەی بـۆ
چـارەی شـەکـەرمـز کـەڵـک وەردەگـرن.
(انگورمار)
تەماتەمرۆژە: [نـاو]گیـای ڕیٚـزەڵـە؛ تـەماتـە
مرۆچە؛ دەرمانە بۆ زیپکە و پاڵاوتنی خویٚن.
(تاجریزی)
تەماشاکردن: [چاوگـەت] بـالاخوەدان؛ بـە-
راخوەدان؛ سەیرکردن ؛ ڕامان؛ چـاولیٚکردن؛
نهیٚڕین؛ میٚزەکرن؛ تواشاکردن؛ سـەرنـجدان.
(نگەکردن)
تەماشاگە: [ناو] بەرجـەوەن؛ دیمـەن؛ جیٚـی
ڕوانین. (تماشاگە)
تەماکۆجنانە: [ناو] گۆشەن وەنا؛ گیاییٚکـە بـۆ
لابردنی بەردی‌مسوڵدان بە کەڵکە (تنباکوی
کوهی)
تـەمایـەر: [ئـاوەڵنـاو] چـاوەڕوان؛ بـەهیـوا؛
هیڤیدار؛(چارەنووسـت خـۆت ئـەبـی دیـاری
بکەی، نەک تەمایەربی کـە بـۆت دیـاری-
بکەن«قانع») (امیدوار)
تەم‌باز: [ناو] تەپۆڵک؛ کەمباز. (تپە کوچک)
تەمباسک :> تـمباز
تەمبوورڤان: [ناو] تەمبوورژەن. (تنبورنواز)
تەمتۆمان : [ناو] تەم و مژ. (مە غلیظ)
تەمخە: تەخمە؛ تەغمە؛ داخمـە.> تـەغمـە
تەمـر: [نـاو] پارچـە قاقـەزیٚکـی چـاپکراوی
چووکەیە ونرخی لە سەر نووسراوە و لە بە-
رانبەر هەر خزمەتیٚکدا دەوڵەت لە جەماوەری
دەستیٚنیٚ و مۆری پووچ(بەتاڵ)بـوونی لیٚـدە-
دا،وەک:تەمری سەر پاکەتی پۆستە. (تمبر)

تەمریهێندی: [ناو] دارێکی ئارانییە و بەرە -
کەی کەڵکیپزیشکیی هەیە. (تمبرهندی)
تەمس: [ناو] لێخشاندن؛ پەلاندن؛ پیاهێنان.
(لمس)
تەمشک: [ناو] تەمیشک؛ تووڕک؛ تووتڕک.
(تمشک)
تەمومژ: [ناو] تۆز و غمار؛ (ب) هەورێک کە
بە سەر عەرزدا دەکشێ. (مەغلیظ)
تەمووورەدان: ئاپۆرەدان؛ ئابلۆقەدان؛ تیٚئاڵان؛
کۆبوونەوە بە دەور شتێکدا. (جمع‌شدن دور
چیزی)
تەمەریز: [ناو] شەڕەکەڵ؛ (ب) گرمە وگوڕە؛
قەرەباڵغ و شێوانی جەماوەر،شەڕ و هەڵا.
(جنگ‌کل؛ شلوغی)
تەمەل: [ناو] هەڵماتیمەڕمەڕ؛ کەللا. (تیله)
تەمەڵ: [ناو] جۆرێک گیانلەبەری مەیموون
ئاسای تیسک درێژی خاوە خاوکەری جە-
نگەڵیە. (تنبل)
تەمەن‌درێژ: [ئاوەڵناو] بەعومر؛ پیر؛ عومر-
درێژ. (مسن)
تەمینە : (١) ناوە بۆ ژنان (تهمینه) (٢) شە-
ستە باران (باران تند)
تەنتەڵ: [ناو] مۆتەکە؛ مێردەزمە؛ حالەتی-
سەنگ سواربوون. (کابوس)
تەنخوا: [ناو] بری؛ باتی؛ لەباتی؛ (شێعری
ویٚم تەنخوای سەمتوور و سازیٚ) «مەولەوی».
(تنخواه؛ عوض)
تەندروسی: [بەرهەمیچاوگە] تەندروستی:
لەش‌ساغی.ساخلەمی. (تندرستی)
تەنک‌وتیواڵ: [ئاوەڵناو] شتی زۆر تەنک و
ناسک. (بسیارنازک)
تەنگاڵ: [ناو] و[بەند] رەخ؛ پاڵوو؛کەنار؛ بە-
رقەد؛ کەلەکە؛ قەراخ. (پهلو؛ جنب)
تەنگاوتیلکە: [ناو] شەتەکدانی کوڵەبار بە-
پشتەوە بە شێوەی ڕاستوچەپ و زۆر
توند.(راست‌وچەپ بستن کولەبار)
تەنگوترش: [ئاوەڵناو] تەنگ‌وترووسک؛ بە-
تایبەت بە لیبا سی(جل‌وبەرک)ی تەنگ دە-
وترێت.(لباس تنگ)
تەنگەزی:[ناو] وامکێوی(بادەمکێوی)؛دارجە-
وگ ؛ لە کێوەکانی زاگرۆس زۆر دەڕوێت و
ماکێکی تێدایە بەناوی(پڕوتئاز) هەربەو
هۆیەوە زووتر لە هەموو ڕووەکێک لە بە-
هاردا گوڵدەکا،گەڵاکەی وردە و دەرمانی-
کرمەک وکرمی(ئاسکاریس)ە (بادام کوهی
مریوانی)
تەنگەکێش: [ناو] کەمەربەند؛ نێوقەد بەند؛
کەژووی ژێرسینگی بارەبەر. (کمربند؛ تەنگە
اسب)
تەنگی‌ئێوارە: ئەنگۆری؛ ئێوارەیدرەنگ‌وە
خت. (تنگ‌غروب)
تەندووراو : [ناو] گێژاو؛ تەندوورەی ئاو.
(گرداب)
+ تەنوورە: [ناو] (١) ناخیگێژاو؛ گێژاوی زۆر
بە هێز. (گرداب سهمگین)(٢) گیژەڵووکە.
(گردباد) (٣) شوڵەی بەرزی ئاور. (شعله
بلندآتش)
تەنەسوور : ناوی کەسێک کە بە دەستووری
ئەردەشێری پاپەکان بەشەکانی ئاوێستای کۆ
کردەوە. (جمع آوری کننده بخشهای آویستا

بەدستور اردشیر بابکان)

تەنەکە: [ناو] ڕووپەڕی ناسکی کانزا؛ گیانداری لاوازی پێدەشوبهێنن، وەک: مایین تەنەکە. (حلبی)

تەنەکەپووتی: [ناو] چەلەنگی نەوت؛ (ئاپەرە- پێکە بۆ دەغڵ، بەرانبەربە ١۶کیلۆ یان پووتێک).(حلبی‌نفت)

تەنەی‌دار: [ناو] ساقەتی دار؛کۆتەی دار،لە ڕیشەوە تا لقی دار. (تنەدرخت)

تەنی: [ئاوەڵناو] لە دایک و بابێک؛ دژی زڕ. (تنی)

تەوارە: [ناو] دەغڵی پێگەیشتوو. (غلە رسیدە)

تەوازی: [ناو] بۆی هەیە لە (تەوازوع)ی ئارەویەوە هاتبێت، و واتاکەی گۆڕابێت؛ داوخوازی لێبووردن. (پوزش)

تەواشیر:> تەباشیر

تەوان: [ناو] هێز؛توانایی. (توان)

تەواو عەیار: [ئاوەڵناو] تەواو؛ بێ‌کەموکە سری؛ لە سەتاسەت. «گۆڤاری‌مهاباد١١٢» (صد درصد)

تەورلەق: [ئاوەڵناو] ئاکارخراپ.حیز؛ ئاریلە(لوس؛ بدرفتار)

تەورێز: [ناو] تەبرێز؛ شاری تەبرێز لە ئازربایجانی خۆرهەڵاتە (شهر تبریز)

تەوقات: [ناو] ئیشت؛ بە شەپلاخە بە پشتملدا دان. (سیلی به پشت‌گردن‌زدن)

تەوقەگوڵ: [ناو] گوڵێکی‌لە هەموو ڕەنگە و گەڵاکەی دەکولێنن بۆ دەرمانی ددانە- کیرە(گل‌شاه‌پسند)

تەوم: [ناو] تەگبیر. (تدبیر)

تەون‌وبەست: [ناو] بەن‌وبەست؛ بەندوبەست. (بندوبست)

تەوەرک: [ئاوەڵناو] مبارەک؛ تەبەڕوک؛ پیرۆز.(تبرک)

+ تەوەرە: [ناو] مازە. (محور)

تەوەنۆدۆزەخێ:[ناو]بەردەسماتە؛بەردی جەهەندەم. (فسان)

تەوەنی‌ڕژنێ: [ناو]بەردەمەڕمەڕ(سنگ مرمر)

تەهتاڤک: [ناو] تەحتاڤک؛ نەعنا؛ پوونگە ؛ پینک. (پونە)

تەهلک: [ناو] تەحلک؛ تاڵک؛ خرچە- تاڵ؛گرکەتاڵ. (خربزه و طالبی نرسیده تلخ)

تەی: [ناو] مەڕی یەکدەست سپی.(گوسفند سفید)

تەیرین:[چاوگە]لەش‌گرانبوون؛سست بوون. (سست‌شدن)

تەیسان: [چاوگە،ت] بریقەدان؛ برووسکان؛ ترووسکان؛ [لەچاوگەی‌تەیسین]. (برق زدن؛ سوسو)

تەیەوبووگ: [ئاوەڵناو] (ب)مرۆڤی لەکلۆدە- رهاتوو؛ بەئەزموون و قاڵبوو.(انسان‌پخته)+

+ تێ‌بەربوون: [چاوگە،ت] بەدار تێبەر بوون و لێدان؛ تێ‌ڕۆ بوون تێ‌هورووژان. (کتک- زدن؛ جمع شدن)

تێبینی: [ناو] چاوپیاگێڕان؛ چاڤ لێگێران؛ وردبوونەوە؛ وردەوبوون بۆ ئاگاداری؛ (ملاحظه)

تیپ: [ناو] برێتییە لە سێ گورهان؛ لە- شکرێکیش سێ تیپە (تیپ).

تێت: (١) [داهاتووی هاتن]بەڕیوەیە دێتە

(میاَید).(۲) [ناو] تاتەبەردێ کە گوڵاوی لە سەر بێت. (تختەسنگ دارای چالە پرآب)
تیت: تێیت؛ دێیت؛ دی ؛ دێی ؛دیت ؛تی. (میاَیی)
تێتڕۆن: [ناو] قوماشی چێبوو لە هەودای پۆلیستێر. (تترون)
تێدامان: [چاوگە،ت] لە ناو جێگاییێک یان مەکانێکدا مان. (ماندن در جائی) (۲) لە کارێکدامان و دەسەوسان بوون. (درماندن)
تێڕامان: [چاوگە،ت] سەرنج پێدان؛ تە-ماشاکردن؛ لێنهێڕین؛لێنۆڕین؛ مێزە کردن؛ لێورد بوونەوە. (بادقت نگاەکردن)
تیرتیرک: [ناو] سیسرک. (جیرجیرک)
تێردوهن: [ئاوەڵناو] تێربەز؛ چەور.(ب) قەڵەو. (دنبەدار؛ چاق)
تێڕژان: [چاوگە،ت] سەتڵێ ئاوی تێڕژان: ڕژاندیە ناویەوە؛ ڕژاندنەناو؛ لەشکرتێڕژان و گوندەکەیان گرت. (درآن؛ ریختن؛ ریختند)
تیرکردن:[کینایی] (ف.گیو) هاندان؛ فیتدان. (تیرکردن).
تێڕۆهاتن: [چاوگە،ت] هێرش‌بردن؛بە لاماردان؛ پڕپێدا کردن . (حملەبردن)
تێز: [ناو] دواهەمین نامیلکە بۆ وەرگرتنی بڕوانامە لە زانستگا، کە پێویستی بەلێدوان وسەلماندن هەیە. (تز)
+ تێز: [ناو] باڕووتی ورد؛ گەردی باڕووت. (باروت سابیدە)
تێزار: نازناوی ئیمپڕاتوورەکانی ڕووس. (تزار)
تیزاندن: [چاوگە،] هەڵهاتن و لە پر دەر چوونی حەیوانی بەرزە، بەتایبەت‌کەر بەتڕ و زەڕەزەڕەوە. (عر وتیز)
تیزماڵک: [ناو] باریکە؛ هەر شتی‌باریکەوەبوو؛ باریک‌بوونەوە بۆ خۆ دزینەوە. (باریکە؛جیم-شدن)
تیزەجاڕ: [ناو](۱) گاڵتەجاڕ؛ کەسێک کە گاڵتە ی پێدەکرێت.(کسیرامسخرەکردن)(۲) شوینی‌گاڵتەکردن. (جای شوخیکردن)
تیژاو: [ناو] تراوێکی ترش و تاوێنەرە تەنانە-ت کانزایش دەتاوێنێتەوە؛ وەک تیژاوی باتریی(پاتریی) سەیارە. (اسید)
تیژبیر: [ئاوەڵناو] وردبین؛ هزرقووڵ؛عاقڵ؛ بیروەمەند؛ کەسێک زوو لە مەبەست بگا. (تیزبین)
تیژبین: [ئاوەڵناو] خاوەنی چاوی بە هێز؛(ب) زۆرسەرنجدەر؛ هویربین؛هووربین؛وردبین. (تیزبین)
+ تیژپەڕ: [ئاوەڵناو] نێرەیی‌کە زۆر دەپەڕێت و زۆر ناخاییێنێ (نرینەای کە زیاد وسریع جفتگیری میکند)
تیژکەڵە: [ئاوەڵناو] بەلەباریک؛ ناتلەنگ‌زراف؛ بەژن‌باریک؛ بەژن‌شووش؛تیشکەڵە. (قدباریک؛کمرباریک)
تیژەوکردن: [چاوگە،ت] (۱) تیژکردن؛ تیژکردنەوە؛ وەک تیژ کردنەوەی دەمە-تێخ.(۲)> تیرکردن.دنەدان.
تێسرماندن: [چاوگە،ت] تێسرەواندن؛ پێداماڵین و تێکوتان؛ لێدان؛ پیاکێشان. (کتک زدن)
تێشتەنگاو: [ناو] (۱)خواردنی بەینی بەر قلیان و فراوێن. (خوراک بین صبحانە و

نهار)(۲) کاتی بەیانی. (صبحزود)
تیشکشکانەوە: [چاوگە،ت] هەر۷ ڕەنگی تیشکیخۆر لە ناو تراو یان هەڵمدا ڕادەی شکانەوەیان(لاتراسکە) جیاوازە کە دەبێتە پێکهاتنی کەسکەسوور؛ هەموو نوورێکی - تریش ڕادەی شکانەوەیان جیاوازە. (انکسارنور)
+ تێشکان: [چاوگە،ت]تانجی بەردانەکە- روێشک ڕووبەڕوو لە بەرەگە و سەرڕاودا دە- بێتە هۆی تێشکان و لێک ترازانی تانجی و نچیر. (بسرعتازهمردشدن)
تیک : [ناو] درز؛ قەڵەش. (درز؛ شکاف)
تێکفەدان: [چاوگە،ت] تێکدان؛ شێوان؛ ئاڵۆزی؛ ئالۆزی؛ پشێوە دروستکردن. (خرابکردن؛ بهمزدن)
تێکردنەوە: [چاوگە،ت] درێژکردنەوەی داوێن بەقوماشدانەدەم.(دوختن تکەایپارچە- بدامنکوتاه)+
تێکقرمان: [چاوگە،ت] ڕووخان؛ تێکشکان؛ وێرانبوون. (ویران شدن)
تیکلە: [ناو]کیتەڵە؛ لە گۆزە چووکتر و دەمی گەورەترە؛ دیزەی چووک. (کوزە دهن گشاد)
تیکمە: [ئاوەڵناو] تۆکمە؛ قەویوقۆڵ؛ تەنگە- قەوی؛ تەژە؛ زەبەلاح؛ تێکسمڕاو. (هیکلی وشکم گندە)
تێکۆشەر: [ناو،بک] هەوڵدەر؛ تەقەلادەر؛ خەباتکەر.(کوشا)
تێکەوتن: [چاوگە،ت] ژنێککە دەکەوێتە عادەتی مانگانە؛ ژنەک کۆ مەهان دەبەت. (افتادن بەعادتماهانە)

تێکوەردان:[چاوگە،ت]شێواندن؛تێکەڵکردن. (همزدن)
تێکەوەپێچان: [چاوگە،ت] بارپێچانەوە؛ (بارگەیان تێکەوە پێچا و بەڕێ بوون یاران) «مێمن». (بار وبندیل بستن)
+ تێکەوەدان: [چاوگە،ت] تێکدانەوە؛خراپ- کردنەوە؛ ڕووخاندنەوە؛ ڕووخاندن.(خراب- کردن)
+ تیگرتن: [چاوگە،ت] پێداگرتن؛ مەلافە (چەرچەف)تێگرتن؛ بەرگ تێگرتن.(برگ- دوختن؛ جلدگرفتن)
+ تێگیران: [ڕابوردووی چاوگە ،ت] (۱)کێشەیان لە بەیندا پەیدا بوو. (درگیر شدند) (۲)[چاوگە،ت]کێشە پەیدا بوون. (درگیرشدن)
تیلەکۆ: [ناو] ناوچەیێکە لە بەینی سەقز و سنەدا. (منطقەای بین سقز وسنندج)
تێلیسان: [ناو] بەرهەتاوگر؛ قایش یان لێواری پێشەوەی کڵاو. (آفتابگیر کلاه)
تەلەفزیۆن: [ناو] ئامێری ڕاگەیاندنی دەنگ وڕەنگ. (تلویزیون)
تیمساح: [ناو]عد: خزۆکێکە لە چەشنی مارمێلک بەڵام زۆر گەورەیە. (تمساح)
تینتینۆکە:[ناو] بینەقاقا؛بەرقوڕوو.(بیخگلو)
تێنۆر: [ناو] دەنگی هەرە بەرزی پیاو (بەم، بۆڵ، بۆڕ) لە کۆڕی مۆسیقادا؛ کۆڕی مۆسیقاییە.(بلندترینصدای مردانە ، بم)
تینەگیا: [ناو] تاسئەور؛ خەردەڵەچەرمە- ڵە؛دەرمانە بۆ لەرزینی دەست و سەر.(خردل سفید)

تیوار: [ئاوەڵناو] بەرتەسک؛ تەنگ؛ باریک. (تنگ)

تیواندن: [چاوگە،]تاواندن؛ ئاتیواندن؛ تاواندنەوە. (ذوب کردن)

تێولْ: [ناو] تەوێلْ؛ نێوچاوان. (پیشانی)

تێووشین:[چاوگە،ت] تێکوشین.تریت.(تلیت-کردن)

تێوەشێن : [ناو،بک] کەسێک کەکاری تێوە-شاندنی لیباسە(جل‌وبەرگ) لە ناو تەندووردا؛ یان خۆڵْ دەپرژێنێ بەسەر قوڕدا. (تکان دهنده لباس؛ پاشنده)

تێوەتلاندن: [چاوگە،ت] تێوەگلاندن؛ تێوە-پێچان.(ب)تووشی کارێک کردن. (درگیرکاری کردن)

تێوەرێخ: [ناو] داوی پۆی جوڵایی کە لە نێو ماسوولە (ماسوورە)دایە. (ریسمان و نخ پود جولائی)

تێوەشاندن: [چاوگە،ت] (ب) لێدان؛ پێداماڵین.کاری <تیْ وەشێن (کتک‌زدن)+

تێمپۆ: [ناو] کەرەستەیێکی موسیقایە لە دومبەک دەکا.(تمپو)

+ تیْهەڵدان: [چاوگە،ت] تێوەردان؛ ئاوێکی-تیْهەڵدە: ئاوێکی‌تیْوەردە. (آبکشی)

تیْهەڵقورتان: تیْهەڵقوتان؛ خۆ هاویشتنە ناو کار یان قسەی دیتران. (فضولی)

+ تیْهەڵکردن: [چاوگە،ت] تێگرتن؛ تیر-تێگرتن؛ ئاوقەکردن . (هدف‌قراردادن)

تییە: [ناو] قەبارە. (حجم؛ تیراژ)

تاچەک: [ناو] بنچەک؛ دوای واژۆکردن ولێکر دنەوەی چەک کوتێکی چووک لە پاش چەکەکە بەجێ دەمێنێت. (تەچک)
تاخستن: (ف.گیو) بێخگرتن؛ بنگرتن؛ نیشتنی خڵتەی شلەمەنی.(تەگرفتن)
تاقیب: [ناو] لەوشەی(تعقیب)ی ئارەویەوە کورد کاری کراوە، وەشوێن کەوتن. (تعقیب)
تاکردن: قەدکردن؛ نووشتاندنەوە؛ دوولاکردن بە سەریەکدا. (تاکردن)
ترانزیت: [ناو] فد؛ فرد؛ اند؛ایتاد: ڕەوتی پەڕینەوەی ڕێبوار، یان شتومەک گواستنەوە لە وڵاتێکەوە بۆ وڵاتێکیتر. (ترانزیت)
ترانس: [ناو] فد؛ فرد؛ اند:کورتکراوەی ترانسفۆرماتۆر؛ ئامێرێکی کارەباییە بۆ کەم و زۆرکردنی هێزی کارەبا. (ترانس)
ترانسپۆرت: [ناو] فد؛ فرد؛ اند: ڕاگوێزی؛ ئاروگوێز؛ تراوەری. (ترانسپورت)
تراوێرس: [ناو] فرد؛ فد؛اند: تەختەکانی ژێر هێڵی قەتار. (تراورس)
ترەیلێر: [ناو] اند؛ فد: ترێلی؛کەرەستەی باری قورس ڕاگوێزان کە بە ترەیلیکێش(ئەسپەک)ە وە دەبەسترێت. (تریلر)
تریکۆ: [ناو] قوماشی کێشباف؛ جل و پۆلیوێری کێشباف. (تریکو)
توالێت: [ناو] اند؛ فرد؛ فد: (ب) ئەدەبخانە. (توالیت).
توستێر: [ناو] کەرەستەیێکی کارەبایی بۆ برژاندن یان گەرمکردنەوەی نان. (تستر)
توونێل: فرد؛ اند؛ فد: [ناو] قومەش؛ ڕەهۆڵی- گەورە؛ بوارگەی قەتار و سەیارەی، دەسکردی ناو دڵی کێو یان ژێر عەرز. (تونیل)
تەرکەش: [ناو] ساچۆری تیران؛ تیردانک؛ تیردان. (ترکش)
تەکنەوازی: فد: دەستەواژەی مۆسیقایە و کورد بە کاری نابا و هەندێ موسیقازانانی ئێرانیش پێیدەڵین(سۆلۆ) کە دەستەواژەیێکی مۆسیقای ئوروپییە واتاتاکژەنی. (تکنوازی؛ سۆلۆ)
تەنخواگەردان: [ناو] فد: پارەیێکە بە کە سێکی بەرپرس دەدرێت بۆ خەرجی پێویستی ڕێکخراوێک کە دوای ماوەیێکی دیاریکراویان تەواو بوونی پارەکە دێتە حیساب.(تنخواه‌گردان)
تیراژ: فرد، فد، [ناو] تیپەی دەرچوونی گۆڤار و بڵاوک لە یەک جار چاپ کردندا.(تیراژ)
تێرمینال: [ناو] فرد؛اند؛فد: (ب) جێگای سوار کردن و پیادە کردنی ڕێبواران(موسافیرگەل)ی شارەکان؛ جێی گاراجەکانی چەند شەریکەی ڕاگوێزانی مو سافیر.(ترمینال)
تێزاریسم:فد؛ فرد؛ اند: ڕێژیمی ڕامیاری و کۆمەڵایەتیی زاڵی دەورانی قەیسەرەکان بە سەرعورو و سیات (ڕووسییە)دا. (تزاریسم)
تێرۆر: فد؛اند؛ فد: [ناو] ڕەوتیکوشتن؛ تەغەر کوشتنی ڕامیاری. (ترور)

+ تیره:[ئاوەڵناو] تـۆخ؛ دژی ئـاچخ؛ سـووری

تیره:سووری تۆخ. (تیره)

تێکست:اند؛ فد:فرد: دەقی نووسراوه؛ ئایـەت؛ ناوەرۆکـی نووسـراوەیێکـی پـەڕاو.(تکسـت؛ مطلب)

تێکنیک:اند؛ فرد؛ فد: رێگا وشێواری زانسـت و زانایی. (تکنیک)

تێلێکس:فرد؛ فد؛ اند: ئامێری پەیوەنـدی و پەیغام ناردن و وەرگرتنی پەیغام. (تلکس)

تیمارستان: [ناو] شێتخانه ؛ جێی دینـەکـان. (تی مارستان)

تیـــوپ: [نـــاو] انـــد؛ فـــرد؛ فـــد: (١)لاسیق(لاستیک)ی نـاو تـەگـەری سـە- یاره.(٢) کەمەربەندی لاستیکی پڕ لـەبا بـۆ مەلەکردن و نەکەوتنه بن ئـاو. (٣) لوولـەی جێگـەی ڕەنگـیڕۆنیـی (ڕەوغـەنـی) نیگـار کێشان . (١،٢،٣ تیوپ)

ج

جائسته : بەجێمان وشەیێکی ئاویستاییه هە-ربەو واتا و مەبەسته. (جاماندن)
جائـەسـمه : [چاوگـەت] بـەجێهێشـتن. (جاگذاشتن)
جابڕ : وتەی بێواتا. (سخن بی معنی)
جاترۆک : [ناو] جاتره؛ گیای نەعنـای کێـوی. (نعناوحشی)
جاجرم : [ناو] جاجم؛ جاش. (رختخواب پیچ)
جاجگ : [ناو] جاچکه؛ جاچک؛ بنێشت. (سقز)
جاجۆلکـه : [نـاو] جۆلاتـەنـه؛ جالجالووکـه؛ داپیروشک. (عنکبوت)
جاچۆلگـەر: [نـاو، جادووگـەر؛ جاچوولکـەر. (جادوگر)
جاحێل : [ئاوەڵناو] جەحێل؛ لاو؛ گەنـج؛ هـە-رزەکار. (جوان)
جادوویی : [ئاوەڵناو] ئەفسووناوی؛ سێحراوی؛ پەیوەندیدار به جادووەوە. (جادویی)
جادەیئاسفالت:جادەی قیرتاو. (جادهآسفالته)
جادەی تڕانزیتی : جادەی تایبەت بەهێنـان و نـاردنی کاڵـای دەرکـزه و بـەرکـزه. (جـاده ترانزیتی)
جادەیخاکی : [نـاوەت] ڕیگـاییکـه خـۆڵ و خاکییه. (جادەخاکی)
جادەی زیخڕێژ : [ناوەت] جادەی خۆشکراو که زیخ و چەو بـه سـەریـدا ڕێـژراوه و پـان کراوەتەوه. (جادەشوسـه.؛ جـاده شـن ریـزی شده)

جارجیم : [ناو] جارجم : > جاش١
جارەوجار :[ناو] (ب) داچەندنی مەزرا له هـە-موو ساڵێکدا، دوای ڕنینـەوەی گـەنـم و جـۆ دیسان شێو بڕین و داچاندنی مەزرا؛ پـەرێـزاو پەرێز. (کنایەهمه سالەکاشتنزمین)
جارێ :[بەند] هێشتا؛ جـارێ نـەگـەیشـتووه: هێشتا نەگەیشتووه. (هنوز)+
جارێکیان : (١)[بەند] جارێک له چـەنـدجـار. (دفعەای). (٢)یەکجار؛ جارێکیان میوان دەبم : یەک جاریان مێوان دەبم. (یکبار)
جـارێو : جـارێ؛ (جارێوتـەر : جـارێکیتـر). (یکبار)
جارێوتەر : [بەند]کەڕەتێکـیتـر؛ جـارێکیتـر. (دفعەدیگر)
جاز : [ناو] اند؛ فد: مۆسیقای ڕەش پێستـاڵانی ئەفریقیا که ئەمڕۆ له دونیادا باوه. (جاز)
جاسووسی دوولایەنه : سیخوڕێ که فسۆسی بۆ هـەر دوو لایـەنـی دژ بـه یـەک دەکـات. (جاسوسدوجانبه)
جـاش : [نـاو] (١) مـەوج؛ جـاجم؛ جـارجم؛ جاجرم؛ جارجیم. (جاجیم). (٢)هوڵیکەر؛ بـە-چکەکەر. (کرەخر) (٣) هەندێ جار که ژنێـک سێتەڵاقه بکردراییـت دەبـوو لـه کـەسێکی دیکه مارەی بکـەن و پـاش تـەڵاقـدانی، بـۆ مێردەکەی مارەی بکەنەوه، بەو کـەسـەیـان دەگـوت جـاش و بـەو کـارەیشـیان دەگـوت (مارەبەجاش) (محلل) +

جاش‌باڵته : [ناو] قوله‌باڵته؛ باڵته‌ی کورت. (اورکت)
جاش‌ماکه‌ر: جاشه‌مێو؛ هوڵی‌که‌رێ که مێو بێت. (کره‌خر ماده)
جاش‌نێره‌که‌ر : هولی‌که‌رێ که نێر بێت؛ جاشه‌نێر. (کره خر مذکر)
جاش‌هێستر : هێستری چکۆله تا سێ سالان. (استری که‌هنوزکره‌است)
جافی : [ئاوه‌ڵناو] په‌یوه‌ندیدار به جافه‌وه؛ وه-ک هۆره‌ی جافی؛زاراوه‌ی جافی. (مربوطبه طایفه‌جاف)
جاکه‌شی : [ناو، [ناو] گه‌وادی؛ قورمساخی؛ پیشه-ی ده‌ویت؛ ده‌ویتی. (جاکشی)
جالۆ : [ناو] پرد؛ زیاتر به پردی‌دارین ده-وترێت. (پل‌چوبین)
جامبازه :[ناو] غاری‌وشتر؛ وشتر لۆقی به‌له‌ز. (نوعی‌دویدن‌شتر)
جامتا : [ناو] جانتا؛ ساک. (ساک)
جام‌ڕپیان : (ب) ڕیسوابوون. (رسواشدن)
جامه‌ڕبه : [ناو] ده‌فرێ‌که شه‌ش مشت (ڕبه یێ) ده‌غل بگرێ. (کیل۴ کیلویی‌غلات)
جامه‌لووسکێ: [ناو] کلکه‌سووتێ وه‌ک ماستاو کردن؛ خوڵته کردن؛ ڕیا و زبانلووسی. (چاپلوسی‌وتملق)
جامی : ناوی مه‌لاجامی زانایێکی گه‌وره‌ی کورد که گلکۆکه‌ی له سابلاغه و مه‌یدانی مه‌لا جامی به ناویه‌وه ناو نراوه. (جامی)
جامی‌جه‌م : [ناو،ت] ئاوێنه‌ی ئه‌فسانه‌یی جه-مشید که شای ئێران بووه؛ (ب)جامی جیهان نوما. (جام‌جم)
جامیلکه : [ناو] (۱)جامی چووک؛ ئاوێنه‌ی گچکه (آینه‌کوچک). (۲) ده‌فر و بادییه‌ی چووک. (ظرف‌کوچک)
جامی وه‌رزشی : [ناو،ت]کاپی وه‌رزشی؛ ده-فرێکی گوڵدان ئاسا بۆ خه‌ڵاتی یاریزانانی سه‌رکه‌وتووی وه‌رزشی؛ جامی قاره‌مانی. (کاپ قهرمانی)
جانبێزار:ناوی‌تفه‌نگێکی قه‌یمییه(نام‌تفنگی-بوده)
جاندارم : [ناو] جاندارمه؛ ژاندارمه؛ پۆلیسی ده‌ره‌وه‌ی شار. (ژاندارم)
جاندارمه : > جاندارم
جانک : (۱)کیژی پێگه‌یشتوو. (دخترجوان). (۲) جوانوو. (کره‌اسب)
جانکان : [ناو] گۆڕ؛ گلکۆ؛ گۆڕ. (قبر)
جانگۆری : [ناو] گیان‌فیدایی؛ گیانبازی. (جانبازی)
جانگیر: جیهانگیر؛ ناوی پیاوانه. (جهانگیر)
جانه‌گا : جوانه‌گا. (گاوجوان)
جانیک : [ناو] جوانوو؛ جوانووماهین. (کره-اسب
ماده)
جاورس: [ناو] گاورس؛ گارس؛ دێمیله. (ارزن-تلخ)
جاوه‌جاو : [ناو] خاوه‌خاو قسه‌کردن؛ قسه جوونه‌وه. (من و من‌کردن‌درسخن‌گفتن)
جاوی گازری: [ناو] جاوێک بوو تا ماوه‌یێک ده‌خرا ناو شیاکه بۆ سپیتر بوونه‌وه، و پاش شۆردن ده‌کرا به کراس و ده‌رپێ.(نوعی‌کربا-س‌سفید)
جبله : [ناو] که‌له‌شێر؛ که‌ڵه‌باب؛ دیکل. (خروس)

جبه : [ئاوەڵناو] مەرەخەس؛ سەربەست؛ بەخشراو؛ عافوکراو؛ چاوپۆشی لێکراو لە گوناح؛ ئازاد. (عفوشده؛ مجاز)
جخارە: [ناو] جغارە؛ جگەرە؛ سیغار. (سیگار)
جخل : [ئاوەڵناو] دوژمن؛ نەیار؛ ناحەز. (دشمن)
جرت‌وفرت :(ب)هاتوچۆی بەلەز و لەسەریەک؛ فرتە فرت هاتن و چوون. (آمدن‌ورفتن‌باعجله و زیاد)چرپوچۆپ؛ هاتوچۆی لەسەر یەک و بەلەز. (رفت‌وآمدزیادوباعجله)
جرتەجرت :(۱)دەنگی با لیبەر بوونی لەسەر - یەک. (گوزیدن‌زیاد). (۲ب) خوتەوبۆڵە؛جرت - وپرت. (غرولند)
جرتێ : بە سووکایەتی بە ژنێ دەڵێن سووکوچرووک و بێئارام و قەرار بێت. (زن جلف و ناآرام)
جرجاڵ : > جەجاڵ
جرسە : [ناو] جلسە؛ جۆرێک کووتاڵی قەدیمی. (ژرسە)
جرم :[ناو] بەڵغ و خڵتەی شتی تراو کە وردەوردە بە سەر شتێکی‌ترەوە دەنیشێ و وەک بەردێکی (نەزۆر ڕەق) پێیدا دەلکێ وەک : خڵتە بەردی ڕووکاری ناوەوەی سەماوەر و کتری و بنی ددان. (جرم)
جرمگر : [ناو،بک] بەڵغگر؛ ماکێکی کیمیاوییە کە جرم لە خۆیدا دەتاوێنێتەوە و لای دەبا. (جرمگیر)
جرم گرتنی ددان : (۱)کرانەنی بەڵغی بن ددان بەکارد یا ئامێری تایبەت کە دوکتۆری ددان دەیکا. (جرمگیر ی‌دندان) (۲) بەڵغ چێ بوون لە سەر ددان (جرم‌گرفتن)

جرناوفرنا : > جوڕناوفڕنا
جرنگ : [ناو]جرینگ؛ دەنگی لەیەک کەوتنی مامێز یا هەرجۆر کانزایێ. (جرینگ)+
جڕوجانەوەر : [ناو] جووڵەوەر و گیاندارانی ورد و کچکە؛ وەک: کرموومێش‌ومێروو. (کرم- وحشرات)
جروکەجروک: [ناو،ت] دەنگی‌خوێندنی چۆلەکە؛ جووکە جووک؛ (صدای‌گنجشک) (ب) گریانی لە ژێر لچەوە و بە نووزە نووز. (۲ب) [ناو] پرتە و بۆڵەی لە ژێر لچەوە؛ بۆڵە و خوتەی لە بەر خۆوە. (غرولند؛ مویە)
جرووسکە : [ناو] چرووسکە؛ ترووسکە؛ بریقە لێدانی هەور. (برق زدن؛درخشش)
جرید : [ناو] جریت؛ جلیت؛ دارتەقڵەی کورت.(چوبدست سوارکاران‌درنوعی‌بازی)
جریفک : [ناو] گەسک؛ گسک. (جارو)
جرینگاندن : [چاوگە،ت] بۆڵە و خوتەی لە ژێر لچەوە. (غرغرکردن)
جرینگەجرینگ :[ناو،ت] جرینگ‌وهۆڕ؛ (۱)دەنگی لەیەک کەوتنی(خشل وکانزا و مامێز)ی لە سەریەک و زۆر. (جرینگ‌جرینگ). (۲) [ناو] پرتە و بۆڵە و قسەی لە ژێر لچەوە خوتە و بۆڵە لەبەرخۆوە. (غرولند)
جزار: [ناو] ڕەنج؛ ئازار؛ جەزرەبە؛ جزیا؛ بێگار. (عذاب؛بیگاری)
جزال‌جزال : [ئاوەڵناو] ڕێزاڵ‌ڕێزاڵ؛ ونجڕونجڕ؛ لەت‌لەتی چکۆلە. (تکەتکە)
چژوێن : [ناو] دژوێن؛ جوێن. (دشنام)
جسوجۆ: [ناو] لە(جستوجوو)ی فارسیەوە وەر گیراوە گەڕان و پشکنین؛ بەدوای شتێکدا گەڕان. (جستجو)

جغه :[ناو] مووی تەوێڵ کە بە شێوەی چە-
تری بقرتێ. (مو ی پیشانی چتری)
جفتکـردن : [چاوگـە،ت] (١)کێڵـانی زەوی.
(شخم کردن). (٢)پێکەوە چەسپاندن؛ جووت-
کردن. (٣)دوودەنک لەهەر شت نانە پاڵ یـە-
ک، وەک: کـەوش جـووتکردن. (٢و٣جفـت-
کردن)
جفتەجفتە : (١)[ناو] بـەزمـی شـانۆ ئاسـا کـە لایەن
دەستەی لۆتیانەوە کە لە قەدیمدا بەڕێـوە دە-
چوو. (نوعی بازی‌لوتیهای‌دوره‌گردبود) (٢)[بە-
ند] جووتەجووتە؛ دووان‌دووان. (جفت‌جفت)
جفتەدووانە : [ئاوەڵناو] لفەدووانە؛ ئاوەڵدووانـە؛
جفێ. (دوقلو)
جڤات : [ناو] بزوتنەوە و شۆڕشی بـەکۆمـەڵ؛
بزاو؛ خەباتی بـەکۆمـەڵ؛ ڕاپـەڕیـن؛ جووڵـە؛
جووین. (جنبش‌وشورش)+
جڤراندن : [چاوگە،ت]جـەفلانـدن؛ جنقانـدن؛
جەنقاندن؛ ترساندن؛ داچڵەکاندن. (ترساندن)
جڤلین : [چاوگە]کەوڵکردن؛ پێسـت دامـاڵین.
(پوست‌کندن)
جقە : [ناو] خشلێک بۆ ڕازاندنەوەی کڵاو یـان
تانجی سـوڵتان و گـەوران. (جقـە). (٢) چـۆ؛
نینۆک (نانووخ)ی بەینی دوو پەنجەی کەڵە-
شێر.(ناخن‌بین‌پای‌خروس)+
جقەشینە : [ناو] جوقەشینە؛ کاسـەڵکـەشـینە؛
کاسەڵەشینکە. (سبزەقبا)
جگمە : [ناو] جمگە؛ جومگە؛ بەنـد؛ جمژگـە.
(مفصل؛ بند)
جگە :[بەند] بێجگە؛ جیا؛ ژبلی؛ جودا. (بجز)
جگەرخوێن : جگەرخوون؛ زۆر جـاران جگـەر
لە جیاتی دڵ بەکار دەبرێت : واتـا دڵ پـڕ لـە
خوێن؛ناوی شاعیرێکی نیشتمان پەروەر (شێخ
مووسا حەسەن) لە سووریا. (نام‌شـاعربـزرگ-
کرد)
جلخوز : [ئاوەڵناو] جلف؛ بێ‌مێشک؛سووک‌و-
چرووک. (جلف)
جلشـۆری : [نـاو](١)کـاری باڵـاف کـردن؛
شیووکوڵ‌کردن. (لباس‌شستن) (٢) [ناو] مە-
کینەیێ کە جلک دەشوا و بە کارەبا ئیش دە-
کا. (لباس‌شویی)
جلکدروو: [ناو،بک] جلدروو؛ بەرگدروو؛ جـل-
وراز؛ خەیات. (خیاط)
جل‌وراز : > جلکدروو
جلە : [ناو] جۆرێک قەوزەیـە کـە دەکـەوێتـە
سەرئاو. (نوعی‌جلبک)
جلـە :[نـاو] جلـەلاوێـن؛ گیـای سـەرەتـان؛
(شێرپەنجە)وەک دەزوو وایە و ڕەنگـی زەردە
و لامژە لە هەر زەرحـاتێـدا (بـەتایبـەت لـە
وێنجە)وشکی دەکا.(نوعی‌انگل‌گیاهی)
جڵەوشل‌کـردن : [چاوگـە،ت] (ب)بـەربـەرە-
ڵاکردن و بەرگری نەکردن؛ قەدەغە و قـورخ
لێ نەکردن؛ ڕووپێدان و سەربـەسـت کـردن؛
(ممانعت‌وجلوگیری‌نکردن)
جڵـەوگـرتن: [چاوگـە،ت] (١) لـە غـاوگرتن.
(گرفتن افسار).(٢ب)بەرگری کـردن؛ پـێش-
گرتن.(جلوگرفتن)
جلیتقەی دژی‌گوللە: [ناو،ت] جلیسقەی چێ-
کراو لە ماکێک کە گوللە نەیبـڕێ. (جلیقـە-
ضدگلوله)
جلیتقەی نەجات : [ناو،ت] جلیسقەیێ‌کە پڕدە
بێت لەبا، بۆ بەرگری لە نقوم بوون و خنکـان

له ئاودا.(جليقه‌نجات)
جليسقه : [ناو] جليقه؛ جليتقه؛ جۆرێک سینگ پۆشی بێ‌قۆڵ که له ژێر کۆته‌وه ده‌کرێته به‌ر و له جنسی قوماشی کۆ ته‌که‌یه و پشته‌وه‌ی له جنسی ئاسته‌ڕی کۆته‌که‌یه. (جليقه)
جمژگه : > جگمه
جموجووڵ تێکه‌وتن : [چاوگه‌،ت] (ب)سه‌ره‌-تای بزاف؛ جووڵه که‌و تنه ناو جڤات؛سه‌ره‌تای سه‌ر بزێوی. (ابتدای جنبش و شورش)
جموور : ژموور؛ حيساب ڕاگرتنی ڕۆژ و مانگ و ساڵ له هه‌ورامانی قه‌دیمدا. (شمارش‌روز-وماه‌سال؛ نوعی‌تقويم‌دراورامان قديم)
جناخه : [ناو]کرمه‌ک؛ زه‌نبه‌ر و زيوه‌رێک که له ژێر چه‌ناکه‌وه له دوولای لاره پێچ یان ده‌-سرۆکه و کڵاو قاییم ده‌بێت؛ ژێر چه‌نه. (زيوريست‌زنانه)
جناره : [ناو]خه‌یاره؛ جۆرێک قوونێر و دومه‌ڵ و کوان. (نوعی کورک)
جن‌جن : [ئاوه‌ڵناو] ئه‌نجن ئه‌نجن؛ له‌ت‌له‌ت؛ تیکه‌تیکه؛ کوت‌کوت؛ جنينی‌ورد. (قطعه‌قطعه)
جنچک : [ناو] پل؛ جنچک، وه‌ک: جنچکه گۆشت؛ پله‌گۆشت. (چنجه)+
جندۆکه‌دار (۱)[ئاوه‌ڵناو] شێت؛ جندار. (ديوانه). (۲)[ناو] جێگايێک که به‌ڕیوایه‌ت و ئه‌فسانه ده‌ڵين خێوی هه‌یه یان جنۆکه‌ی هه‌یه. (به جائی‌گويندکه‌جن وپری‌دارد)
جنراو :[ئاوه‌ڵناو، به‌ر+ ناوبه‌ر] ئه‌نجن ئه‌نجن-کراو؛ له‌ت‌له‌ت‌کراو؛ پل‌پل‌کراو؛ (تکه‌تکه‌شده)
جنگل : [ناو] گێنگڵ؛ پاپۆکه؛ وه‌ک : به ده‌ور خۆدا کۆبوونه‌وه‌ی مار. (حلقه؛ چمبره)+

جنه‌نار : [ناو] جن‌هه‌نار؛ هه‌ناره‌جنانه؛ هه‌ناره-جنانێ؛ دارێکه له هه‌نار ده‌کا. (اناروحشی)
جواب‌کردن : [چاوگه‌،ت]کرێ‌نشینێ که خاوه‌ن‌ماڵ پێی ڕابگه‌یێنێ ماڵه‌که‌ی چۆڵ بکا. (جواب‌کردن)+
جوات : [ناو] جڤات؛ جووڵه؛ جووین؛ بزاف؛ بزاو؛ ڕاپه‌ڕینی به‌کۆمه‌ڵ؛ کۆمه‌ڵ؛ جه‌ماوه‌ر؛ جه‌مهوور. (شورش)+
جواده : [ناو] جۆرێک مه‌شکه‌ی ئاو تێکردن. (نوعی مشک‌آب)
جوان : [ئاوه‌ڵناو] (۱) قه‌نج؛ قه‌شه‌نگ. (زيبا). (۲) جه‌حێڵ؛ هه‌رزه‌کار. (جوان)
جوانڕۆ : [ناو] مه‌حاڵێکه سه‌ر به شاری کرماشان. (جوانرود)
جوامێر : [ئاوه‌ڵناو] (۱)جوانمه‌رد؛ جوامێر؛ مێرخاس. جوانمرد). (۲) پیاوی جوان و جه‌-حێڵ. (مردجوان)
جوانه‌زمه : [ناو]جوانه‌زوه؛ عازمبه؛ زيپکه‌ی جه‌حێڵی؛ جوانه‌ژۆ. (جوش‌جوانی)
جوانه‌ژۆ : [ناو] جوانه‌زمه؛ ئازه‌وه؛ ئازمبه. (جوش‌جوانی)
جواوکردن : [چاوگه‌،ت]جوابکردن؛ نه‌خۆشی که پزيشک لێی ناهومێدبێت و ماليجه‌ی پی نه‌کرێ و ماليجه‌کردنی ڕه‌ت بکاته‌وه. (جواب رد دادن؛ ردکردن)+
جواهێرنيشان : [ئاوه‌ڵناو] گه‌وهه‌رنيشان؛ شتێ‌که به جواهێرات ڕازاوه‌ته‌وه و له سه‌ری دامه‌زراوه؛ نقێم به‌ند. (جواهرنشان)
جوایه‌ز : [ئاوه‌ڵناو] جیاواز؛ جوێ. (جدا)
جۆبوار : [ناو] جۆبار؛ له ئه‌سڵدا جۆگه‌بوار بووه و بووه‌ته جۆبار و له کوردیه‌وه چووه‌ته نێو

فارسی. (جویبار)
جۆبە : [ناو] (١)جندەخانە؛ جێگای لەش-فرۆشی. (فاحشه خانه). (٢)مەیدانی بەر چاو خستنی کاڵا بۆ فرۆش وەک مەیدانی ماست و دانەوێڵە فرۆشتن. میدان‌فروش کالای‌خوراکی)
جۆبێ : بەوهۆیە؛ لەبەرئەوە؛ ژبەرڤێ‌هەندێ. (بەسبب)
جۆتقۆچ : [ئاوەڵناو] جووتشاخ؛ خاونی-دووشاخ. (دارای‌دوشاخ)
جۆتکە : [ناو] جووتە؛ پێن هاڤێتنا دەواران بە هەر دوو پاشێ خۆ؛ لەقە خستنی حەیوان بە هەر دوو پاشوو. (جفتک)
جۆخینە : [ناو] خەرمانەی دەوری مانگ. (هالەماه)
جودابوونەوە :[چاوگە،ت] دەست لێک بەردان؛ جیا بوونەوەی ژن و مێرد؛ لێک دوور کەوتنەوە؛ لێک هەڵبڕان؛ (ب) بەشکردنی ماڵ و سامانی شەریکی. (جداشدن)
جوداجودا :[بەند] بەش‌بەش؛ جوێ‌جوێ. (جداجدا)
جوداکاری : :[بەرهەمی‌چاوگە][ناو] جوێکاری؛ کاروڕەوتی لێک هەڵبڕین و جیا کردنەوە. (جداسازی)
جودایی‌خوازی : [ناو] ویست و داوخوازی جیا بوونەوە؛ (ب) هەوڵ بۆ جیاکردنەوەی بەشێ لە وڵاتێک و کردنی بە وڵاتێکی سەربەخۆ. (جدایی‌طلبی)
جودۆ : [ناو] وەرزشێکە لە ڕۆژهەڵاتی دوورەوە هاتووە و مرۆڤ ئامادە دەکات بۆ خۆ پاراستن و زاڵ بوون بەسەر حەریفدا. (جودو)
جۆربوون : [چاوگە،ت]تەبابوون؛ بەین خۆش بوون؛ ڕێک‌وپێک بوون؛ پێک‌هاتن؛ ڕەخسان؛ دابین‌بوون. (جوربودن)
جۆرابێن : [ناو] جۆراوێن؛ گۆرەوی‌بازی. (جوراب‌بازی)
جوڕناوفڕنا : [ناو] وڕینە؛ وڕاوە؛ لە بەر خۆوە قسەکردن. (هزیان)
جۆ ڕووتە : [ناو] یەوە ڕووتە؛ گیایێکی گەنم ئاسایە دەیدورنەوە بۆخۆراکی‌ئاژاڵ(جودوسر)
جۆش : [ناو] تاو وتین؛ هەڵپەڕین بە هەڵخە و داخەی زۆر و بەتاو و تینەوە. (حرارت؛تب‌و-تاب)+
جۆش‌خواردن : [چاوگە،ت] ڕەوتی چاک بوونە
وەی ئیسقانی شکاو؛ لکان و جۆش خواردنی متوربە. (جوش خوردن)+
جۆش‌دان : [چاوگە،ت] (ب)گەرم کردنی کۆڕی هەڵپەرکێ. (گرم کردن‌وتب‌وتاب‌بە-گروەرقص‌دادن)+
جۆشکاری :[بەرهەمی‌چاوگە][ناو] شۆڵی جۆشکار؛ کاری لکاندنی پارچەگەلی کانزا بە-گەرم کردن و تاواندنەوە بە گاز و هەوا و... کارگەی ئەوکارە. (جوشکاری)
جۆش‌وخوڕۆش : [ناو،ت]تاو و تین؛ کوڵ‌وکۆ؛ جرپنی و بێ ئارامی لە هەڵپەڕیندا؛ ویستی گەرم و گوڕ بۆ کردنی کارێ.(گرمی‌و حرارت درکارورقص؛ جوش و خروش)
جۆشی‌شیرین : [ناو] ماکێکی سپی‌ڕەنگ و خۆراکییە بەڵام خواردنی دبێتە هۆی کفەڵی ئیسقان؛ بۆ شۆردنی ناو باتری(پاتری) سەیارە بەکەڵکە. (خوش‌شیرین)
جۆغ : [ناو] نێڵ؛ ماقیلە؛ نیر. (یوغ)

جوقه : [ناو] فڕندەییکه له چۆلەکـه مـەزنتـر؛ بەشەو و ڕۆژ نالّەم دیٚ له چۆلٚ و له بـەڕیـدا، وەک بەردیٚکی گۆلاوان وەک جوقەی خاسە-سیا «فۆلکلۆر» (نوعی پرنده)
جۆقی : [ناو] له ئاویستـادا بـەواتـای ڕیٚبـەر و مورشیدی زانا، هاتووە و له کوردیشدا هەر بەو مانایە. (مرشد)
جۆگمه : [ناو] جومگە؛ جمگە؛ جمشیرگ؛ بە-ند.
(بند)
جۆگە داخستن : [چاوگـە،ت] (١)جۆگـە هـە-لّگرتن؛ جۆگە کیٚشـان. (جـوی‌آب کشـیدن). (٢)ئاوی جۆگە بـەردانـەوە لـە شـەلـەگـەوە. (سرازیرکردن آب ازجوی‌اصلی)
جۆل : [ناو] له زۆر جیٚدا پیتی(ل)لـە کوردیـدا ناوترێت و له ئەسلّدا جۆگەل و جۆگەلـەبـووە. (جوی)
جۆل : [ناو] و[ئاوەلّناو] ئاویٚتە؛ (١)تیٚکەلّاو؛ تە-ڤلـیهـەڤ؛ بـەسـەریـەکـداکراو. (مخلـوط) (٢)زنجیر. (زنجیر). (٣)کەرت؛ وەک کەرتە - مـەڕ. (دسـتەچنـدتایی). (۴)جۆریٚـک گـەنـم. (نوعی‌گندم)
جۆلـەمیٚـرگ : [نـاو] جۆلـەمیٚـرگ؛ شـاریٚکی کوردنشینە، پیٚتەختی ولّاتی هـەکـاری بـووە، ئیٚستە سەر بە ولّاتی تورکیایە. (نام شـهری-درکشورترکیه)
جوملە : کۆ؛ جملە. گشت؛ تاقم؛ دەسـتە .(بـۆ من لە جوملەی عەبدی خودانیم؟ ، سەعـاتیٚ لـە دەس مـەینـەت ڕەهـا نـیم؟). «فولکلـۆر» (جملە)
جونگـە : [ئـاوەلّنـاو] (١)جنگـز؛ بـەهانـەگـر؛ بیانووگر؛ لەسەر چز بۆ شـەڕ فرۆشـی. (٢)> جوگمە
جونگە : [ئاوەلّناو] شەمبۆز؛ ئەسـپی نائـارام و شەروور (شەڕوور) و جووتـەوە شـیٚن و چـە-مووش. (چموش)
جووانن: (١)[چاوگە،ت] بزاوتن؛ بزواندن؛ تـە-کـان‌دان؛ جووانـدن و هانـدان. (تکـان‌دادن؛ تحریککردن) (٢) جوانن؛ قەنجن؛ قەشەنگن. (قشنگ‌هستند)
جووتباقیە : [ناو]جۆریٚک درووومانە.(یـکـنـوع-دوخت)
جووتبوون :[چاوگە،ت] (١)کاری‌سـەرجیٚیـی-کـردن؛ پیٚـوە ڕووانـی سـپلّۆتی نیٚرومـیٚ. (همخوابگی؛جفـت‌شـدن‌سـگـنرومـاده).(٢) لکان؛ چەسپین. (چسبیدن)
جووت‌بەندە : [ناو] وەرزیٚری خاوەن جـووت-وگا؛ دژی ڕەشایی. (کشـاورزدارای‌گاوشـخم-زنی)
جـووت‌پـەروانـە : [نـاو+ ئـاوەلّنـاو] جۆریٚـک فڕۆکەی قەدیمـی کـە دوو پـەروانـەی(پـە-ڕوانە)ی هەبـوو. (دوپروانـە) هـەر شـت کـە خاوەندی دوو پەروانەبیٚت. (جفت پروانە)
جووتخالٚ : [ناو] دووخـالٚ بـە شـیٚوەی(:) بـۆ شروڤە کردن و مانالیٚدانەوە له پاش ڕەسـتەدا دادەنریٚ. (دونقطه)
جووتزگ : [ئـاوەلّنـاو] جـۆتزک؛ لفـەدووانـە. (دوقلو)
+ جووت‌کردن: [چاوگە،ت] بە هاوتـاکـردن و نزیک‌دانانی دووتاق.وەک: کەوش جووتکردن > جفتکردن. (جفت‌کردن)+
جووتگیری : بەڕوالّەت وشە فارسـییە، بـەلّـام

دەستەواژەی دارتاشی و ناسک‌کارییە؛ واتا لە-
بەین بردنی ماوەی بەینی دوو تە ختەی
لکاو بەچەشنێ کە شەبەقنەدا یان ئاو نەدە-
ڵێنێ. (جفتگیری) (٢) کاری وەسەر گێڕانی
نێر و مێ(جفتگیری)
جووت لوولە : [ناو] (ب)تفەنگی دوولوول.
(تفنگ‌دولول)
جووت‌لەقە : [ناو] جووتە؛ پاش‌لەقە بەهەر
دوو پا، یان پاشوو. (جفتک)
جووتماقە : [ئاوەڵناو] شملوبەرەکەت؛ شە-
نگڵەبەرەکەت؛ دوو دەنک میوەی پێکەوە
چەسپاو. (دودانەمیوەبهم چسبیده)
جووت‌وگا : [ناو] کەرەستەی جووتیاری و شێو
بڕین؛ ڕەوتی داچاندنی مەزار بە گاجووت.
گاواسباب‌کار شخم‌زنی)
جووتەی‌سەران : (ب) دوو دۆست‌کە هەمیشە
پێکەوە بن. (کنایی،دو دوست‌کەهمیشەباهم
باشند)
جووتێ : جووتێک؛ جفتێ؛ جفتێک؛ یەک-
جووت. (یک جفت)
جووجکەلەقێ :[ناو،ت] (ب)زەحمەتی زۆر؛ بە
هەزار جووجکە لەقێ کارەکەم خەلاس‌کرد؛
کلکە لەقێ. (کنایەاززحمت‌فراوان)
جووحە : [ئاوەڵناو] زۆرزان؛ فرەزانا؛ زانا. (دانا)
جووڕکردن : [چاوگە،ت] فش کردن و تاوانی
قومار بە حەریفدان؛ (هەڵبەت وشەیێکی بێ
ئەدەبانەیە) بە هێلکەکردنی مریشکیش دەڵێن
کە نە لە هێلانەی خۆیدا بیدۆڕێنێ. (اخ-
کردن‌وتحویل‌دادن)
جووقەوار لێبڕین : کەس نەهێشتن و هە-
مووان کوشتن، هیچکەس کە کۆمەڵێ یا لە
ئێلێ نەهێشتن. > جنیوسایت. (کنایە
ازکشتن‌کلیەکسان)
جووکەلێبڕین : بێدەنگ‌کردن؛ (ب) هەناسە
بڕکردن؛ خنکاندن. (خفەکردن)
جووکی : [ئاوەڵناو] (١) مرۆی نووکەنووک
کەر؛ جووکن. (نق نقو)(٢) [ناو] موڕتاز؛ هە-
ندێ لە پیاوانی(ڕەنج و عازاب) دیتووی تەرکە
دونیا لە هێندوستان. (جوکی‌مرتاض)
جوولبڕ : [ناو] قرژانگ؛ قرژاڵ. (خرچنگ)
جووڵێن : [ناو،بک] بزوێن؛ کەسێ‌کە دە-
جووڵێنێ و دە بزوێنێ.(تکاندهندە). ڕاژێن؛
ڕاژێنەر؛ (ب) [ناو] هەژێنەر؛ هاندەر. (محرک)
جوومار : [ناو] کەومار؛ جۆرێک ماری شینی
کوڵە. (نوعی‌مار)
جوومەکار : جوومەکڤان؛ کەسێک‌کە ڕایەخ و
بەڕە دروست دەکات. (بافندەگلیم)
جهاڵ : [ناو] جوهاڵ؛ جەواڵ. (جوال)
جەبر : [ناو] دەرسێکی زانستگایە وەک جەبر
و موسەلەسات. (جبر)+
جەبرا : [ئاوەڵناو] چەپلەر؛ کەسێک کە بە دە-
ستی چەپی زیاتر کاردەکا. (چپ‌دست)
جەبعە : [ناو] سندوق؛ مجری؛ سنووق. (جعبە)
جەبعەی‌ڕەش :[ناو] جەعبەی ڕەش؛ ئامرازی
تۆمارکردنی هەموو چەشنە ڕووداوێک لە
فڕۆکەدا کە زیاتر دوای کەوتنە خوارە وەی
تەیارە، هۆی ڕووداوەکە ڕوون دەکاتەوە.
(جعبە سیاە)
جەبلە : [ناو] پێخوێی‌قوڕ؛ کۆگای‌قوڕ. (کپە
آب‌وگل)
جەبۆرە : [ناو] جێهی‌بۆر؛ جۆی‌ڕەش.
(جوسیاە)

جەبەش : [ناو] ژەبەش؛ شمستی؛ شمتی؛ شووتی؛ شامی؛ شفتی؛ هەنی،زەبەش. (هندوانه)
جەبیل‌خانە : [ناو] جبەخانە؛ قوڕخانە؛ هەماری چەک و تەقەمەنی. (اسلحەخانه)
جەتان : [ئاوەڵناو] ڕقەن؛ کڕاڵ؛ بوورە. (زمین‌سفت و سخت)
جەجاڵ : [ناو] جرجاڵ؛ کەرسوارێکی ئەفسانەییە لە داهاتوو دا ڕۆژێک دەردەکەوێ و جەماوەر بانگ دەکا بچنە سەر ئایینی ئەو. (ب) ساختەچی؛ درۆزن؛ فێڵەباز. (دجال)
جەخت هێنان : [چاوگە،ت] چاک هێنان؛ دووجار پشمین،واتا جەختی هێناوە و ماتڵ مەبە و لەسەر ئەوکارە لەزبکە. (دوبارعطسه؛خوب‌آمدن)
جەخسی : [ناو] چیلانگەری؛ شیلانگەری؛ چەکسازی؛ وەستایی لە چەک‌سازکردندا. (اسلحەسازی)
جەدرقە : [ناو] نانی تەنووری‌کە لە کولێرە ناسکترو پانترە. (نوعی‌نان)
جەدوبن‌جەد : جەدوئابا؛ بنەوبنەچەک؛ پشتاوپشت؛ ڕەچەڵەک؛ (وشە بیانییە و لەسەر زارانە). (جداندرجد)
جەڕ : [ناو] بزمارێکی پێچدارە بە بادان توند دەبێت و بە باری دیکەدا شل دەبێتەوە. پێچ. (پیچ)+
جەربەزە : [ناو] جوربوزە؛ شەهامەت؛ غیرەت؛ بوێری؛ کارامەیی؛ لێهاتوویی. (جربزه)
جەرجوو : [ناو] قاپوڕە فیشەک. (پوکەفشنگ)
جەرجهە : [ئاوەڵناو] لێزان؛ پسپۆڕ؛ وریا؛ هونەرمەند؛ زانا؛ زیرەک. (زیرک‌ودانا)
جەردام : [ناو] گۆلاو؛ قوڵکی پڕ لە ئاو. (چالە-پرآب)
جەڕدان : (١) پێچ بادان و بستن. (بستن‌پیچ). (٢)شەتەکدانی بار؛ بە توندی بەستن.(بستن-بار).(٣ب) بەستنی‌ئاو؛ بە سەهۆڵبوونی ئاو لە سەرمای زۆردا. (یخ‌بستن)+
جەردە : [ناو] (١)جرج؛ مشک. (موش). (٢)دز؛ تەریدە؛ جەردە. (راهزن)
جەردەیی : [ناو] ئەبابۆزی؛ تەریدەگەری؛ چە-تەیی؛ ڕێگری؛ ڕاوە ڕووت کردن. (راهزنی)
جەردی :[ئاوەڵناو] ڕاستی؛ بایەخ؛ بەگرینگ-گرتن؛ پۆیتەپێدان؛ دوورلە گاڵتەوگەپ؛کۆشا ؛ تێکۆشەر؛ پێداگر. (جدی)
جەرسی : [ناو] ڕیسوایی؛ بێ‌ئابڕوویی. (رسوائی)
جەرگ هەڵقرچاو : (ب)فرزەند مردوو؛ جە-رگبڕاو؛ جەرگ‌سووتاو. (جگرسوخته)
جەرگ‌بڕین : (ب)کوشتن. (کنایەازکشتن)
جەرگدار :[ئاوەڵناو] بەجەرگ؛ نەترس؛ ئازا؛ جوامێر. (نترس)
جەرگسۆز : [ئاوەڵناو] خەم‌خۆر؛ جگەرسۆز؛ دڵسۆز. (دلسوز)
جەرگەبەز : [ناو] (١)ڕەشبەڵەک؛ داوەتێک کە ژن و پیاو پێکەوە هەڵپەڕن (رقصیدن زن و مردباهم). (٢)جەرگی‌کە لە ناو چەوریدا سوور بووبێتەوە. (جگردرچربی‌سرخ‌شده)
جەرگهەلین : [ئاوەڵناو] سووسرەت؛ سەیرو-سەمەڕە. (عجیب)
جەڕلەدەم : [ئاوەڵناو] ئاکبەند؛ نەکراوە؛ دەست لێنە دراو. (آکبند)

جەڕنە : مەڕی شاخدار. (گوسفندشاخدار)
جەڕەبابە : (١) توندکردنی دوو شت بە پێچ و جەڕ؛ بەستنی توندی کۆڵ و بار؛ بەنهێم شەتەکدان؛ جەڕاندن. (محکم کردن). (٢ب)سەهۆڵ بەستن لە سەرمای زۆردا و پێکەوە چەسپینی دوو شت بەهۆی سەهۆل بەستنەوە. (یخ بستن‌وبهم‌چسبیدن‌درسرمای‌زیاد)+
جەڕەبادەر : [ناو] ئاسنێکی دەستکداری دوو یان
چوار سووچە بۆ بەستن و کردنەوەی جەڕ. (پیچ‌گوشتی)
جەڕەباییلە : [ناو] پشتوێن ئاساییکە پڕ لە با کە لە ناوقەدی دەبەستن بۆ ئەوەی لە ئاودا نقوم نەبن. (کمربند پرازباد برای‌شنا)
جەریمە نووسین :[چاوگە،ت] دیاریکردنی ڕادەی پارەی سزا بە نووسین وەک جەریمەی سەیارە بەهۆی ڕەچاو نەکردنی یاسای سەیارە ئاژوتنەوە. (جریمەنوشتن)
جەریمەی نەغدی:[ناو،ت] نوقرەداخ؛ سزا دان بە شێوەی پارە لێسەندن. (جریمەنقدی)
جەز : [ناو] مالووسکەی گەنم لەخەرمان، کە دوای شەنکردن سوور دەبێت و پاک دەبێتەوە لە کا. (گندم پاک‌شدەازکاەدرخرمن)
جەزیا : (١) [ناو]جەزرەبە؛ جەزرەوە؛ سزا؛ عەزیەت؛ ئازار؛ جەزا؛ (اذیت؛ آزار؛جزا) (٢) [ناو] پاداشت؛ قەرەبوو. (جزا؛ پاداش)
جەژنی ئایینی : لە هەر ئایینێکدا ڕۆژی واهەیە کە دیاریکراو وجێی ڕێزوحورمەتە و لەو ڕۆژەدا جەژن دەگرن. (جشن‌دینی)
جەژنی‌سەدە : [ناو] جەژنێکی ئایینی زەردەشتیانە؛ بەرانبەر بە دەهەمی مانگی ڕێبەندان. (جشن سده)
جەژنی سەرساڵ : جەژنی دەستپێکی ساڵی نوێ؛ وەک: جەژنی نەوروز و جەژنی کریسمەس. (جشن‌اول‌سال)
جەژنی میللی : بۆ ڕێز نان لە ڕووداوێکی میللی
و نەتە وایەتی ڕۆژی ساڵهاتی ئەو ڕووداوە دەکەن بە جەژن و شادی. (جشن‌ملی)
جەعبە : [ناو] جەبعە، مجری؛ سندوقی چووک. (جعبە)
جەغزێن : [ناو] ناوی دوو کایەی باوە لەکوردمواریدا؛(١)بە زاپ میتە دەرخستن لە ناو جەغزێکی چووکدا کە لەسەر عەرز دەکێشری؛ زاپێن (٢) جۆرێک گەمەی تۆپێن کە لە ناو جەغزێکی گەورەدا دەکرێ؛ تۆپێنی ناو جەغز (١و٢.نام دوبازی‌متداول درکردستان)
جەغەتاو : [ناو] ڕۆن و ئاوی پاش کوڵاندن گۆشت کە وەسەر چێشت دەکەوێت. (آب و چربی‌گوشت پختە)
جەغەتوو : [ناو] جەخەتوو؛ ناوی چۆمێکە لە کوردستانی خۆر هەڵات کە دەڕژێتە زەریای ورمێ. (نام رودخانەایست)
جەغەتە : [ناو]جەڵغە؛ توێژی‌ناسکی سەرتراو یان توێژی ناسکی سەهۆڵی سەر ئاو. (یخ‌یا-قشرروی مایعات)
جەفا : [ناو] ئازار؛ ڕەنج؛ جەور؛ زوڵم؛ دژی‌وەفا؛ جەزرەوە؛ جەزرەبە. (جفا)
جەفتین : [چاوگە،ت] جەفتکردنی پێستی ئاژەڵ؛ پێستی‌کە بە جەفت(جەوت، تاڵ‌وجەوت) خۆش بکرێت وەک مەشکە.

(مهیاکردن‌پوست حیوانات‌بوسیله میوه‌بلوط)
جەفل : [ناو] ترس؛ بیم. (ترس)
جەفلاندن :[چاوگە،ت]ترساندن؛داچڵەکانـدن. (ترساندن)
جەفلین : [چاوگە] ترسان؛ کـۆ (سـڵ)کـردن؛ دەست نەچوونەکار؛ دەست شـل‌بوونـەوە لـە کردنی کارێک .(ترسیدن ؛ اباداشتن)
جـەفلـین :[چاوگـە] سـیس بـوون؛ ژاکـان. (پژمردن)
جەفەنـگ: [نـاو] حـەنـەک؛ گاڵتـە. شـۆخی. (شوخی)
جەڤلاندن:[چاوگە،ت] هەژاندن؛ داچڵەکاندن؛ تەکان‌دان؛ جووڵاندن. (تکان‌دادن)
جەکۆ : لەکوێ؛ لەکوورە؛ لەکوێنـە. (ازکجـا)
جەلا: لەلا؛ لەڕوخ؛ لەکن. (ازطـرف؛ ازجانـب)
جەلا : [ناو] ناوی ڕۆنێکە بە سەر نیگـار(نـە-قاشی) یان تەختە داردا دەساورێ بۆ بریقە دار کردنی. (جلا)
جەلال: [ناو] ناوی پیاوان؛ ناوی شۆڕشگێڕی ڕێزدار و بەناوبانگ، مام جەلال تاڵەبانی هـە-وەڵین سەرۆک‌کۆمـاری کـوردی عێـراق لـە مێژووی کوردستاندا. (جلال)
جەلجەلۆت : [ناو] زانستنی جادوو؛ زانینی ئەو فسوون و سێحر. (علم‌جادوگری)
جەلۆ : لەگەل‌عەلۆدا دێت، عەلۆجـەلـۆ، واتـە: گەدەوگودە، بێ‌سەروپا. (بی‌سروپا)
جەلە :[ناو]جەڵە؛هەرشتی ڕەستەکراو و هۆنرا وە وەک: جەڵە ماسی و جەڵە وشتر.(هرچیزی

ڕاردیف کردن‌وبەصف‌کردن)
جەڵەب : [ئاوەڵناو] ئەم وشـە لـە ئـارەویـەوە هاتووە، مرۆڤی ئاکار خراپ؛ نائەسـل و عـە-یبدار.(جلب)+
جەلەبەستکردن : [چاوگە،ت] پێکەوە بەستنی وشتر و دەوار و ڕیزکردنیـان. (ردیـف‌کـردن-وبهم‌بستن‌حیوانات)
جەلەبەند : [چاوگەت] جەلەبەسـت؛ ڕیزکـەر؛ پێکڤەگرێدەر؛ پێکڤە گرێدان؛ پێکەوە بەسـتن؛ بەجەلەکردن. (ردیف‌کردن)
جەلەوک :[ناو] جەلەبک؛ پەلەپیتکـەی تفـە-نگ. (ماشەتفنگ)
جەمام : [ناو] بەخاوکەوتن؛ بـەهـۆی مانـدوو بوونی ماسوو لکەی لەشەوە ژەهرێک لـەنـاو ماسووڵکەدا کۆدەبێتەوە ئەگەرئەو ماندووبییـە، لە پاش ماوەیێکی زۆرکارنەکردنی ماسوو لکە بێ، ژەهرەکە درەنـگ دەڕەوێتـەوە و ماسـوو لکە ڕەق دەبێت و ژان دەکا و بەو حاڵەتە دە-ڵێن بە جەمامکەوتن (کوفتگی)
جەماوەری : (١)جڤاتی؛کۆمەڵی؛سـەربـەجـە-ماوەر.(جمعی) (٢) کۆکردنەوە: ئاژەڵەکانم جـە-مـاوەری کـرد: کـۆمم‌کردنـەوە.(جمـع کـردن؛ گردآوری)
جەماهی :[ناو] جەژنێکی ئیزەدیانە؛ بـەرانبـەر بە جەژنی مێهرەگانی زەڕدەشتیان. (نام‌جشن-ایزدیان)
جەمبازی : [ناو](١) جامبازی؛ چۆداری؛ کڕین و فرۆشتنی ئاژاڵ و وڵاخ. (٢) تەنافبازی؛ جـە-نبازی. (طنابـبازی) . (٣) فیـل و تـەلـەکـە-کردن؛ حیلەبازی. (حیلەبازی؛ حیلەگری)
جەمداندن : بە سەهۆڵکردن. (بەیخ‌کردن)
جەمرە : [ناو] پۆلوو؛ سکل. (اخگر)
جەمسەر : [ناو] سەروبنی هەر شت بە تایبەت

شتی درێژ؛ بە دوو سەری باکوور و باشووری-
گۆی زەوینیش دەڵێن. (ابتدا وانتها؛ قطب)
جەموجۆر :[ئاوەڵناو] گردوکۆ؛ تەکووز؛ ڕێک و
پێک. (جموجور؛ جمع‌وجور)
جەمەک : [ناو] مز؛ کرێ؛ پێمز؛ حەقەدەست.
(مزد)
جەمەلۆن : [ناو] ڕووپەڕی کانزای ڕووکێش-
کراو بە ڕۆح، واتا گاڵوانیزە کە سەربانی پێ
داپۆشرابێت. (شیروانی)
جەمهوور : [ناو] جەماوەر؛ کۆمار. (جمهور)
جەمهووری : [ناو] کۆماری؛ جەماوەری؛
(ب)حوکماتی سەروکێک‌کە لە لایەن جە-
ماوەرەوە بەرگەم کرابێت. (جمهوری)
جەندەرە : [ناو] تەنگ‌وچەڵەمە؛ سەرگەردانی؛
حەیرانی؛ ناڕەحەتی؛ تەنگانە. (تنگنا؛
سرگردانی)
جەنقاندن:[چاوگە،ت] جەنقین؛ ترساندن؛ جە-
فلاندن ؛داچڵەکاندن.(ترساندن)
جەنگەپۆپێ : [ناو] شەڕەدەنووکێ؛ شەڕە-
جوێن.
(جنگ‌لفظی)
جەنگەڵی : [ئاوەڵناو] پێوندی‌دار بە لێڕەوارەوە؛
(ب)کێوی؛ دوور لە شارسانییەت؛ وەحشی.
(جنگلی)
جەنەگرتن : [چاوگە،ت] مانگرتن؛ بیانوو-
گرتن. (بهانەگرفتن)
جەوادە : [ناو] جەواڵە؛ خیگەی ئاو؛ مەشکەی
ئاو. (مشک‌آب)
جەواز : [ناو] ئیجازە و ئیزنی کارکردن کە لە
لایەن دەوڵەتەوە بە کەس یان ڕێکخراوە-
یێک دەدرێت پەروانە؛ بەرایی؛ ئیجازەنامە.
پەساپۆرت. (جواز)
جەواهێرساز : ئاوەڵناو+ [ناو] کەسێک‌کە گە-
وهەرکاری دەکا؛ کاری دروستکردن و
ڕازاندنەوەی کەرەستەگەل بە جەوا هێر.
(جواهرساز)
جەوجەو : [ناو] جەوجەوک؛ تولۆ؛ تولەی-
گچکە؛ تولەی‌کونەڕۆی چووک. (تولەسگ-
کوچک)
جەودک :[ناو] خیگەی گچلە.(خیک‌کوچک)
جەورک : [ناو] تووتکە تانجی هەتا یە-
کساڵان. (تولەتازی)
جەوز : [ناو] (۱) جیوە؛ جەوە؛ شیلەی‌وشکە-
وەبووی ڕووەک.(صمغ).(۲)
گوێز.(گردو،گردکان)
جەوزا : [ناو] سێهەمین بورجی ساڵ بەرانبەر
بە جۆزەردان. (جوزا)
جەوشەن : [ناو] زرێ؛ کنجی کانزایی کە دە-
یانکردە بەر بۆ شەڕی شیر و گورز، لە قە-
دیمدا.
(جوشن)
جەولەخ : [ناو] جەواڵ؛ جوهال. (جوال)
جەوە : [ناو] شیلەی وشکەوە بووی ڕووەک؛
جیوە. (صمغ)
جەوەر : [ناو] جەوهەر ؛ ناوی پیاوانە؛ ناوی
سماییل ئاغای سمکۆ. (اسم‌مردانه)
جەهتەر : [ناو] نەعنای کێوی؛ جاترە؛
عارقێکی لێدەگیرێ کە بۆ ژانی گەدە بەکە-
ڵکە. (نعنای‌وحشی)
جەهر : [ناو] پێداگری و سووربوون لە سەر
بوغز و کینە و قین. (جهر)+
جەیران : [ناو] ناوە بۆ ژن؛ ئاسک. (نامزنانە؛

آهو)
جیٚ : [پێشکر] بەواتای جێگا؛ جیٚشەکر، جیٚ-سەهوٚڵ، جیٚلیباسی، جیٚکلیل. (پیشوند.جا)
جیات : [ناو] جیاتی؛ جێـی؛ بـات؛ بـری؛ لـه
جیاتی : لەبری، لەباتی. (عوض)
جیپ : [ناو] جۆریٚ سەیارە تایبەت بە کـەژ و کێو و جادەی ناساف. (جیب)
جیپ ئیستەیشێن : [ناو] جیپیٚکە زیاتر لە دوو ریز سەندەڵی هەبێت. (جیباستیشن)
جیٚپاگێران :[چاوگـە،ت]شـوێن‌گێڕان؛شـوێن هەڵگرتن. (ردپا گرفتن)
جێت : [ناو] اند؛ فد: کەرەستەییٚک کە بە دە-رچوونی‌گاز بەلای دیکەدا دەردەچـیٚ و دەڕوا؛ (ب)جۆرێک فڕوکەی تیژباڵ. (جت)
جیٚخاڵیانە : [ناو] چوونـە لای کـەسوکـاری سەفەرکردوو زیاتر بـە دیاریـەوە. (بـەدیـدن-کسان‌سفرکردەرفتن‌وکادوبردن)
جیٚخەرمان : [ناو](١)گۆڕەپانیٚ لەبەرد و کوڵـو پاک‌کردنەوە و ئاوپڕشین‌کـردن و کوتانـەوە و گسک‌لێدان بۆ کێشەوگێرە و خۆیان. (جای-خرمن). (٢) بن‌خەرمان؛ پاشـماوەی گـەنمـی بن‌خەرمان پاش خەرمان هەڵگرتن کە باو بوو دەیاندا بـە ڕەنجبـەر و سـەپـان. (پـس‌مانـده غلات‌پس‌از بردا شت خرمن)
جێدار : [ئاوەڵناو] (ب)کەسێک کە کوڕی هە-یە. (کنایە؛ دارای‌فرزند ذکور)+
جێدار : [ئاوەڵناو] بەرفراوان؛ هەراو. (جادار)+
جیٚدووگمە : [نـاو] ئاڵقـە دووگمـە؛کونیٚ لـە لیباسـی(جلوبـەرگ)ی دووگمـەداردا بـۆ داخستنی دووگمە. (جای دکمە درلباس)
جیر : [ناو] جۆرێک چـەرمـی خـۆش کـراوی بیٚبریقەی زبر و کوڵکن بۆ چێکردنـی(کـۆت) وقوڵەباڵتە و کەوش وهتد (جیر)
جیرِدوٚ : [ئـاوەڵنـاو] چـڕدوٚ؛ ئـاژاڵی کـەم‌شـیر؛ ئاژاڵیٚکە بە زەحمە بـۆ دۆشـین ڕادەوەسـتیٚ. (حیوان‌ناآرام دروقت دوشیدن یا کم‌شیر)
جیرە : [ناو] پووڵی‌گیلفـانی ڕۆژانـەی منـداڵ. (جیرە)+
جیرەبەندی: [ناو،ت] ڕەوتی دەست پێوەگرتنی شتێک‌کە کەم بێت یان بۆ ئەوەی زیاتر بەش بکات؛ لە ڕادەییٚکی‌کەمدا ڕۆژانە یا هەر جـەم دابەش بکرێت بەسەر بەشداراندا. (جیرەبندی)
جیرەوشکە : [ناو،ت] ئازۆخـە و دانـەوێلـە بـۆ دروستکردنی چێشت و خۆراک؛ لە جیاتی نە-هار و شام پێدان. (جیرەخشکە)
جیرەومەواجب : [ناو،ت] (ب)مووچە. (حقوق)
جێریفک : [ناو] گسک؛ گەسک. (جاروب)
جیفـڕک : [نـاو](١) دەرپـەڕیـن و هـەڵـاتن. (پریـدن‌وفـرارکـردن). (٢) دەرچـوون بـە (لووشکە، جووتە، و لەقە)وە. (جفتک)
جیقانـــدن : [چاوگـــە،ت] (١) قیژانـــدن. (دادکشیدن).(٢)ڕیقنەکردن.(فضلەکردن‌پرندە)
جیقن : [ئاوەڵنـاو] (١)ڕیقنـەکـەر؛ (٢ب)لاواز؛ زەحیر. (ریغو). (٣) جیقەجیق‌کەر. (جیغو ویـغ کننده)+
جیقنە سپیلکە: [ناو] ڕیقنە سـپیلکە؛ جۆرێـک نەخۆشینی‌کوشندەی مریشک و کەڵـەبـاب و فڕندەیە. (نوعی‌مرض پرندە)
جیقەجیق :[ناو،ت] زریکاندنی زۆر؛ قسەکردن بە تووڕەیی و زریکاندن و بە دەنگی بـەرزەوە؛ قیژەقیژ. (جیغ وویغ)
جیکەبڕین: جووکەبـڕین؛ لـە زریکـە و قیـژە

خستن؛ لە دەنگ خستن؛ (ب)خنکاندن. (خفه‌کردن)
جیکەنە : [ناو] ئامرازێک کە ژێکەوانی هەلاجی دەلەرێنێتەو؛ کوتکی هەلاجی. (وسیله چوبی‌کوبنده دستگاه ندافی)
جێگا : [ناو] یاگە؛ جێ؛ شوێن؛ جێگە؛ جاگە. (جا)
جێگاکردنەوە :[چاوگە،ت] (١)جێ کردنەوە؛ جیگا دابین‌کردن بۆ شت یان کەسێ. (جاکردن). (٢)جێ بۆ کەس یا شتێ ئاوالە کردن و دانیانە ئەو جێیە. (جابازکردن-وگذاشتن‌درآنجا) (ب) تێ‌ترنجاندنی شتێک بەناو شتێکی دیکەدا، بە زۆر (سپوختن)
جێگاگۆڕکێ : [ناو،ت] ڕەوتی جێگۆڕین و شوێن‌گۆڕین؛ جێگۆڕکێ : (جاعوض‌کردن)
جێگرتنەوە : [چاوگە،ت](١)جێ دابینکردن؛ [لە پێش موسافیرەکاندا چوومە نێو ئوتوبووسە-(باسە)کە و لە ڕیزی هەوەڵدا جێگەم گرتەوە]. (جاگرفتن). (٢) جێ پڕ کردنەوە؛بەجێنشیی کەسێک بوون؛ ئەوکوڕەجێی باوکی‌گرتووە-تەوە. (جانشین‌شدن)
جێگرتوو : [ئاوەڵناو] حاواوە؛ نیشتەجێ‌بوو؛ حەواوە؛ دامەزراو؛دامە رزیاگ. (جاگیرشدە؛ مستقر)+
جێگۆڕکێ :[ناو] ڕەوتی شوێن‌گۆڕین. (تعویض‌جا)
جێگۆڕکێ‌پێکردن: [چاوگە،ت] گوێزانەوە لە جێگاییکەوە بۆ جێگاییکی‌تر. (جابجا کردن؛ حالت نقل‌مکان‌کردن)
جێگەبەجێگە : (١)[ناو] جێبەجێ؛ ئەنجامدانی کارێ. (جابجا) (٢) [بەند] شوێن بە شوێن. (مکان مکان؛ جای جای)
جێگەرم کردن : [چاوگە،ت] (١)لە زستاناندا کە مرۆڤ ساردەجێ دەخەوێت تا ماوەییێک ناو جێوبانەکەی سارده وردەورده بە گەرمای لەش گەرم دەبێت (٢) (ب) جێ‌خۆش‌کردن و مانەوە لە جێگاییێک. (جاگرم‌کردن)
جێگەماگ : [ناو] بەجێماو؛ کەلەپوور؛ جێماگ دواکەوتوو. جائستە. (بجاماندە؛ جاماندە)
جێگەوبان : [ناو]جێوبان؛نوێن؛ لێفە و دۆشەکە؛ جێوان. (رختخواب)
جێگەهێشتن : [چاوگە،ت] بەجێ‌هێشتن؛ بەجێ هێڵان؛ جائاسمە. جاگذاشتن)
جێل : [ئاوەڵناو] جیل؛ جەحێل؛ جوان و جێل : جوان و جەحێل. تولاز؛ گەنج. (جوان)
جیل: [ناو] تۆرمە؛ بەرەی تەمەنی. «گۆڤاری-مهاباد١١٢» (نسل)
جیلە : [ناو] سیخوار. (بژ)
جێ‌لێژکردن : [چاوگە،ت] (ب)بوونە هۆی بێڕێزبوون یان دەرکردنی کەسێک لە(جێییێک یان لە سەر شوێلێک) زیاتر بە شوفاری. (زیرآب‌کسی‌رازدن)
جین : [ناو] (١)دەستەواژەی بازاڕییە واتا شەش‌دانە و دووجین واتا دوازدەدانە. (جین). (٢) قوماشێکی قوتوقایم و قەوی زیاتر شەرواڵی لێ دروست دەکەن. (جین). (٣) جۆرێک خواردنەوەی ئالکۆلداره؛ خواردنەوەییکە زیا تر لە ئینگلیز دروست دەکرێ. (جین)
جینار: [ناو] جیران؛ هاوسێ؛ هاوسا. (همسایه)
جینگز : [ئاوەڵناو] لەسەر بیانوو؛ لەسەرگزە؛ پەلپ‌گر؛ نەگونجاو. (بهانەگر؛ستیزەجو)
جینۆساید : فرد؛ اند؛ فد: [ناو] بەرەکوژی نە-

سلْکوژی؛ جووقەوار لێبڕین؛ وشە بیانییە بەلام زۆر بەکار دەبرێت. (نسل‌کشی؛ جینوساید)

جێوار :[ناو] شوێنی نیشتەجێبوون؛ جێی مانەوە؛ جێگەی ژیان؛ جێهەوار؛ ئاسەوار. (جای‌ماندن)

جێوان : [ناو] جێوبان؛ جێگاوبان؛ پێخەفی نووستن. (رختخواب)

جێوان : > جێگەوبان

جیوبڕی : [ناو] گیلفان(گیرفان)بڕی؛ دزینی پارەی ناوگیلفانی کەسێک. (جیب‌بری)

جیوە : [ناو] (۱)کانزاییێکی ڕەنگ زێوینی لەرزۆکە(جیوە) (۲)جەو؛ شیلەی وشکەوە بووی دار. (صمغ‌درخت)

جیوەتێکراو : (ب) [ناو] نەسرەوتوو؛ بێئارام؛ فرە بزێو؛ (کنایی، ناآرام،)

جێوەلەک : [ئاوەڵناو] سووکوچرووک؛ عاسمان‌لێف؛ ئاوارە؛ هەرزە. (هرزە؛ آوارە)

جیهان‌بینی : [ناو] بیر و بۆچوون و ڕوانین بۆ گشت دیاردەکانی دونیا. (جهان‌بینی)

جیهان‌دیتوو : [ئاوەڵناو] دونیاگەڕاو؛ دوونیادیتوو؛ (ب) سەردەرچوو؛ کارزان؛ عاقڵ؛ بە ئەزموون. (جهان‌دیدە)

جیهان‌نوما : [ناو] دونیانوێن؛ خەریتەی تەواوی سەرگۆی زەوین کە لەسەر ڕوو پەڕێک کێشرابێت. (جهان‌نما)

جیهانی‌ئازاد : [ناو] ئەو دەوڵەتانە کە پێشکەوتوو ترن لە باری دیموکراسی و ئازادییەوە؛ وڵاتگەلێ کە دیواری جیاواز بوونیان بەدەوری خۆیان و میلەتەکەیاندا نەکێشاوە و هاتوچۆیان بێگرفوگیریترە و هەڵبەت خۆیان‌ئەو ناوەیان لەسەر خۆیان داناوە. (جهان‌آزاد)

جیهانی‌سێهەم : [ناو](ب) ئەو بەشە لە وڵاتانی دونیا کە پاشکەوتووترن لە چاو وڵاتەکانی پێشکە وتووتر. (جهان‌سوم)

جێ‌هێشتن : [چاوگە‌ت] (۱)بەجێهێشتن؛ لەسەر ڕانەوەستان و ڕۆیین.(۲)کارەکەم جێ‌هێشت : لێی‌گەڕام و دەستم لێبیەردا. (ولکردن)

جێی‌خۆکردنەوە : [چاوگە‌ت](ب) بە ئاکاری لە بەردڵان لە ناو دڵی کوڕ یان کۆمەڵدا خۆ شیرینکردن و خۆ گونجاندن و خۆ خۆشەویست کردنن. (جای‌خودرابازکردن)

جێی‌لێنەبێت: دووربێت لە ڕووی مەجلیس؛ دوور بێت لەم جێ و لە ڕووی تو یا ئێوە؛ حەددی نەبێت ؛ پەرژینی قایم بێت؛ حاشاحازری. (دورازحضور)

چ

چابوک‌دەست:[ئاوەڵناو]بە دەستوبرد؛تەڕدە-
ست.(تردست)
چابوک‌سوار :[ئاوەڵناو] سوارچاک.(چابک‌سوار)
چابوکی : [ناو] توندوتۆڵی؛ قۆچاخی؛ بە دە-
ستوبردی. (چابکی)
چابووغ : [ناو] (ف.مشه) سنوور. (مرز)
چاپارزەن : [ناو] چایی‌پاڵێو. (صافی‌چای)
چاپان : [ناو] (۱)ئەندازە؛ بارست. (اندازه).(۲)
جاو؛ خام. (کرباس)
چاپانەسەرێ : [ناو] گیاییێکە لە کەرتەشی‌دە-
کا، بەڵام دڕووی نییە. (گیاهی است)
چاپباز : [ئاوەڵناو] درۆزن؛ فێڵەباز. (حیله‌باز)
چاپکراو : [ناوبەر] لە چاپ‌دراو. (چاپشده)
چاپکە : [ناو] دەفری ماست تێدا هەوێنکردن.
(ظرف ماستبندی)
چاپگەر : [ناو] (۱)ئامێری چاپ-
کردن.(۲)شوڵی
کەسێ کە چاپ دەکا. (۲.۱. چاپگر)
چاپوک : > چابوک.
چاپوگووپ :[ناو] چاپوچووپ. فڕوفێڵ؛ درۆ و
دە لەسە. (نیرەنگ)
چاپەزی : [ناو]پیشەی چایچێتی.(قهوه-
چیگری)
+ چات : [ئاوەڵناو] گەورە؛ گوشاد. (گشاد)
چاتکردن :چاککردنی ماین لە ئەسپ.(مادیان
راگشن کشی کردن)
چاتکێش : [ناو] ئاسنێکی باریکە بە سەر شر
یتی پاککردنەوەی لوولەی تفەنگەوەیە.
(وسیله‌تفنگ پاک‌کنی)
چاتەڕێ : [ناو] چەند رێیان. (چندراهه)
چاچۆڵەباز : [ئاوەڵناو] تەشقەڵەباز؛ داوباز.
(حقه‌باز)
چاخانچی: [ئاوەڵناو] (ف.گیو) درۆزن؛ دەلە-
سەباز. (چاخانچی)
چاخچاخ : [بەند] جارجار؛ کات‌کات. (گاه
بگاه)
چاخکردن : (۱) قەڵەوکردن. (فربه‌کردن).
(۲) داگرساندنی‌جگەرە.(گیراندن
سیگار).(۳)ئامادە کردن.(آماده‌کردن)
چاخموور : [ئاوەڵناو] قاییم؛ (محکم)
چاخوەی : چی‌دەخۆی؛ چ دەخۆی؛ چی‌ئە-
خۆی. (چەمیخوری)
چاخی : [ناو] قەڵەوی. (چاقی
چادرهەڵدان : دامەزراندنی ڕەشماڵ و چادر.
(برپاکردن چادر)
چادرچی : [ناو] خێوەت چێکەر؛ خێڤەتساز.
(خیمه ساز)
چاربەری : [ناو] بزنی چوارساڵە. (بزچهارساله)
چارپانی : [ناو] جورە هەڵپەڕینێکە؛
چاپانی.(نوعی رقص)
چارتیکانێ : [ناو] چوارمەشقی؛
چوارمشقی.(چهار زانو)
چارچەف : [ناو] چارشێو؛ چارشەو. (چادر)
چارچی:[ناو]جەڕەبادەری چوارسووچ؛جەڕە-

بادەری چوارگۆشە. (چهارسو)

چاردۆر :[ناو]چواردەور؛چوارکەنار؛(ب)دەوراندەور.(چهارطرف)

چاردیو : چوارلا. (چهارلایه)

چارسوو :چوارگۆشە؛(ب)جەرەبادەری چوارسووچ.(چهارگوشه)

چارکەوت : [ناو] چاردەمسال؛ چواروەرز.(چهار فصل)

چارگاف :[ناو]چوارناڵ؛ غاری بەپڕتاوی ئەسپ. (چهارنعل)

چارلنگ : [ناو] چوارپێ. (چهارپا)

چارلەپک :[بند]چواردەستوپا؛ گاگۆڵکێ.(چهار دست و پا)

چارماک : [ناو] (ب) چوار ماکی سەرەکی: ئاو، ئاور ، با ، خاک. (چهارعنصراصلی)

چارمەدۆر :[ناو] چوارکەنار؛چوارگۆشە؛چواردەور. (چهاردور)

چارمەکووک:[ناو] جۆرێک بووزوو.(نوعی شال)

چارمێرکی : >چوارتیکانێ.

چارنیچک : [ئاوەڵناو]چوارگۆشە. (چهارگوشه)

چارۆخ : [ناو] جۆرێک پاپۆشی وەک کاڵەیە. (چاروق)

چارۆکە : [ناو] پارچە قوماش، زیاتر لە هومایی کە ژنان لە کۆڵی دەکەن؛ کۆڵوانە.(پارچه روی دوش)

چاروێ : [ناو] چارەوا؛ چاروا. (مال سواری)

چارەساز:[ئاوەڵناو] بەئیفاقە؛چارەسەرکەر؛دەرمان کەر. (چارەساز)

چارەشل:[ئاوەڵناو] دەموچاو سوورهوولی-خاڵخاڵ.(صورت سرخ نقطه‌دار)

چارەکردن : دەرمانکردن؛ چارەسەرکردن. (چاره کردن)

چارەگران :[ئاوەڵناو]خوێن‌تاڵ؛ ڕەزاگران؛ ناشیرین.(بدگل؛ زشت)

چارینی : [ناو] چارینە؛ چوارینە؛ چوارخشتەکی. (رباعی)

چازووگەر : [ئاوەڵناو] جادووگەر؛ فێڵەباز؛ جامباز.(جادوباز)

چاژوو :[ئاوەڵناو] چاژوو؛خاپینۆک؛ فریودەر؛ حیله گەر؛ جامباز. (حیله‌گر)

چاژی : [بەند]لەوێ. (آنجا)

چاشاندی : [ناو، بەر] وشەیێکی ئاوێستاییە لە کورمانجی ژووروویشدا هەربەو واتایەیە؛ فێرکری؛فێرکراو؛ چێشتەکراو؛ (تعلیم گرفته)

چاشیدەر : [ناوی بکەر] فێرکەر. (یاد دهنده)

چاشین : [چاوگە] فێربوون. (یادگرفتن)

چاغوبەنگ : [ناو] تەفرە؛ فریو. (فریب)

چاڤبرچی :[ئاوەڵناو] چاوبرسی؛ چاو چنۆک؛ڕژد.(خسیس)

چاڤبەلۆق :[ئاوەڵناو]چاوبۆق؛چاو دەرپەڕیو. (چشم برجسته)

چاڤپارسەک:[ئاوەڵناو]فریودەر؛تەفرەدەر. (فریبنده)

چاڤتاری : [ناو] چاوکزی. (کم‌سویی چشم)

چاڤتەنگ : [ئاوەڵناو] ڕژد؛ چکووس؛ چاوبرسی؛ بەرچاو تەنگ. (خسیس)

چاڤ چەرینک : [ئاوەڵناو]چاوەچاوکەر؛ چاوحیز؛چاولەوەڕێن. (نظرباز؛ چشم زال)

چاڤدێری : [ناو] چاولێبوون؛(ب) ئاگالێبوون؛ ئاگاداری. (مراقبت)

چاڤڕێ :[ئاوەڵناو]چاوەڕێ؛ چاوەڕوان؛بەتەمای

کەسێ بوون. (چشم‌براه)
چاڤسپیک : [ناو] مارمێلک. (مارمولک)
چاڤ‌کلدایی : چاوبەکل. (چشم سورمه‌کشیده)
چاڤکوور : [ئاوەڵناو] چاوکوێر؛ (ب) چاوبرسی؛ ئازوەر؛ ڕژد. (خسیس)
چاڤ کەرۆک : [ناو] چاولێکەر؛ لاسایی‌کەر. (همچشمی)
چاڤگرتی : [ئاوەڵناو] چاونەکراوە؛ دونیانە-دیتوو؛ نابەڵەد. (چشم‌بسته)
چاڤ‌گەڕۆک : [ئاوەڵناو] چاوگێڕ؛ چاولەوەڕێن. (چشم چران)
چاڤ لی‌کەتن : چاڤ‌پی‌کەتن؛ دیتن. (دیدن)
چاڤلێکەڕاندن : چاولێگێڕان؛ (ب) بە تەماشا بە دوای کەسێکدا گەڕان. (دنبال گشتن)
چاڤ هاڤێژ : چاولێدەر؛ بە چاوە وەکەر؛[ئاوەڵناو] چاوپیس. (چشم‌زخم‌زن)
چاڤهشک : [ئاوەڵناو] ڕوودار؛ پڕڕوو. (رودار)
چاڤهەولی :[ناو]خێلی؛ چاوچەپ وچیری.(لوچی)
چاڤی :(۱)سەرچاوە؛ چاوگەی کارێز.(سرچشمه)
(۲) وێچوون؛ لێکردن؛ شێوە. (شبیه)
چاڤینۆک : > چاڤ‌هاڤێژ.
چاکل : [ناو] کەڵەوە؛ کەڵەمە. (چنبر)
چاکلە : [ناو] چاتۆل؛ داوەڵ. (مترسک)
چاک هێنان : دووجار پشمین؛ جەخت هێنان. (خوب آوردن)
چاک هێنان:لە یاریی‌تەختە و پەڕانتۆدا مۆرە و بە لگی باش‌هێنان؛(ب)لە سەر شانس‌بوون. (شانس آوردن)
چاڵ : [ناو] (۱) قووڵک؛ جێگەی نزم.(گودی).(۲)ئەسپی ئەستێرەدار؛ ئەسپی ناوچاوان سپی. (اسب پیشانی سفید)
چاڵ : بزنی سەرسپی. (بز سرسفید)
چالاکی :[ناو]فد:(۱)توندوتۆڵی؛ بەکاری؛ چوستی. بە دەستوبردی. (چالاکی). (۲ب) دەورگێڕان و بە شداری لە ئەنجامدانی-کارێکدا. (فعالیت)
چاڵبێستان : [ناو] دێراو؛کەردوو. (کرت)
چاڵبێش : ئاژاڵی سەر و پا سپی. (بز و گوسفند سر و پا سفید)
چاڵتینک:[ناو]قووڵکی بەرگەردن(گودی-جلوگردن)
چاڵ چەناکە : [ناو] چاڵی‌چەنە. (چاه زنخدان)
چاڵ زنیان :[ناو] سیاچاڵی زیندان(سیاه‌چال-زندان)
چاڵەقووت : [ناو] چاڵی‌کووڕ؛ چاڵایی.(گودی)
چالەکە : [ناو] گۆڕەنبش؛ گۆڕەنەفش؛گۆڕەبە-شە؛ قوڕەبەشە؛ جووالوو. (گورکن)
چاڵەوێن :[ناو] قووڵکەی ئاو؛ چاڵاو؛ دەفری ئاو خواردنەوەی سپلۆت. (ظرف آب خوردن سگ)
چام :[ناو] چەپەرێکی سێگۆشەیە بۆ جۆماڵکردن. (ابزار لایروبی)
چامە : [ناو] جۆرێک لاواندنەوە بە شێعر وهۆنراوەی پاشیلداری درێژ بە بالۆرە و لاوکەوە.(نوعی عزاداری)
چامەڕەش : [ناو] بەلایی‌ڕەش؛ بەڵای گەورە. (بلای سیاه)
چانتە : [ناو]تووره‌کەی شتومەک؛ جانتا؛ جانتک.(ساک چنته)
چاندە : [ناو] فەرهەنگ. (فرهنگ)

چانقووش : [ناو] جانکووش؛ مجێوری کلیسا. (خادم‌کلیسا)
چاو ئاو نەخواردن: هومێد پێنەبوون؛ نەپەرمیان. (ناامیدی)
چاوانکی : (ف.گیو) چۆنەکی؛ چلۆنی. (چگونه)
چاو باشقاڵی : [ناو] چاولەوەڕێنی؛ چاوحیزی؛ چاوبەلی. (چشم چرانی)
+ چاوبرکێ : [ناو] کێبرکێی نەقونجاندنی چاو.(بازی پلک نزدن)
چاو بلین : چاو وڵین؛ هەڵگلۆفینی پێلووی چاو. (چشم مالیدن)
چاو بەرایی‌نەدان:دڵ هەڵنەگرتن؛ (ب)نەبوونی توانا بۆ دیتنی هەندێ حاڵەتی ڕووداوی دڵتەزێن. (توانائی دیدن بعضی مناظررا نداشتن)
چاو بەستن:(ب) خاپاندن؛ فریودان.(فریب‌دادن)
چاو بەل: چاوحیز؛ (ب) زیاتر بە مێوییینە دەوترێت؛ ژنێ‌که زۆر تەماشای پیاوان دەکا. (چشم‌هیز)
چاو بە مۆڵەق وێستان : زەق بوونەوەی چاو بەبێ ترووکاندن؛ (ب)حاڵەتی چاوکاتی مەرگ. (حالت چشم هنگام مرگ)
چاو پڕبوونەوە : تۆز و خۆڵ چوونە ناو چاو.(گردو خاک توی چشم‌رفتن)
چاو پرووشە :کوس‌کوسک؛ چاو مژومۆڕ، هاوڕێ لەگەڵ ترووکاندنی‌لە سەریەکی چاودا. (کم سویی چشم باپلک زدن پیاپی)
چاو پێداخشاندن : بە پەلە چاو پێدا گێڕان.(سرسری نگاهی انداختن)
چاو پێوەبوون: [چاوگە،ت] چاو تێوەبوون؛ (ب)ئاگا لێبوون؛ چاڤدێری. (مراقبت)
چاو ترساو :(ب) پەند گرتوو؛ تەمبێ‌بووگ. (چشمترسیده)
چاو تێوە بڕین :(ب)بەتەمابوون؛ تەماح تێکردن؛ چاو تێ‌بڕین. (چشم طمع‌داشتن)
چاو چەپوڕاس : [ئاوەڵناو] چاو چەپوچیڕ؛ خێل؛ خوێل. (لوچ)
چاوچڵکن :[ئاوەڵناو] (ب)چاوپیس؛ چاڤینۆک. (چشم‌شور)
چاوخومار :[ئاوەڵناو]چاومەس؛ چاومەست؛ دیدە مەس. (دیده خمار)
چاوداتەکاندن:هێما بە چاو، بۆکردنی‌کارێک یان وەڵامی ئەرێنی.(بله بااشاره چشم)
چاورا :[ناو]چارموێ؛ چاورە؛ چارموا.(مال‌سواری)
+ چاو قرتاندن : چاو داگرتن. (چشمک‌زدن)
چاوقووڵکەی‌گا : [ناو] لاڕەشە؛ قۆڕە؛ گاقڕان؛ بامرنێی ڕەشەوڵاغی. (طاعون گاوی)
چاوقووڵکەی مامر : [ناو] ئازارەمریشک؛ پۆپە ڕەشە. (طاعون پرنده)
چاوکاڵ: [ئاوەڵناو] چاوکەژاڵ. (چشم‌قهوه‌ئی روشن)
چاوکراوە : [ئاوەڵناو] (ب) دونیا دیتوو؛ شار و بەرە گەڕاو؛ (ب)شارەزا و ئاگا.(چشم وگوش‌باز)
چاوکولی : [ناو] چاوئێشە. (چشم‌درد)
چاو گرێدای : [ئاوەڵناو] چاوبەستە؛ (ب)چاونە کراوە؛ تێنەگەیشتوو. (چشم‌بسته)
چاو گلکردن : چاوئێشان. (چشم‌درد)
+ چاوگە : دەمی برین؛ چاوانە؛ سەرچاوە. (دم

زخم؛ مصدر؛ سرچشمه).
چاوگه :سەرچاوە؛لەزمانەوانیدا، وشەیێکە بە-
بێ ڕەچاوگرتنی(کات،مەکان،کەس)کردنی-
کارێک دەگەیینی(مصدر)
چاوگێڕ : [ئاوەڵناو] (١) چاو لەوەڕێن؛ چاوبە-
ل. (چشمچران). (٢) چاو چەپوچیر؛ خێل.
(لوچ)
چاولار : [ئاوەڵناو]چاو تاوەتا؛ چاو لاوەلا؛ قیچ؛
چاوچەپوڕاس. (لوچ)
+ چاوڵە : [ناو] چاڵاو.(چاه‌آب)
چاو لەبڵیندان : (ب)بەرزەفڕ.(بلندپرواز)
چاولەبەر: چاوشۆڕ؛(ب) شەرمەزار؛چاو لەدە-
ست. (شرمنده)
چاو لێبوون : (١) دیتن.(دیدن). (٢) مەلاعە-
زەکردن؛ ئاگالێبوون. (مراقبت)
چاو لێپۆشین:(١)خۆ بەگێل کردن؛ چاو
نووقاندن.(چشم‌پوشی) (٢) لێبووردن؛ گوزە-
شت‌کردن؛ بەخشین. (گذشت‌کردن)
چاو مچاندن : چاوقونجاندن؛چاوقووچاندن؛
(ب)مردن. (چشم بستن)
چاومۆڕ : [ئاوەڵناو] چاوزەق؛ چاو دەرپەڕیو؛
چاوبۆق. (چشم‌برجسته)
چاونێرگسە : [ناو] جۆرێک ماسی. (نوعی
ماهی)
+ چاوە : [ناو] یەکەی شماردنی ژوور و ئۆدە
و بیری کارێز. (واحدشمارش اطاق)
+ چاوە : [ناو] لە دارەڕای خانوودا بەینی
دووکاریتەیە. (فاصله دو بالار)
چاوەڕێیی:[ناو] چەمەڕایی؛ چاوەنواڕی؛ تە-
مایەری.(منتظری؛ درانتظار)
+ چاو هەڵتەکاندن : برۆ هەڵتەکاندن؛ بە چاو
وبرۆ هێماکردن بۆ نەکردنی کارێک، مەچۆ،
مەکە، یان وەڵامی سەلبی و نەرێنی، نە، نا.
(ابرو بالا انداختن) .
چاو هەڵێنان :چاوکردنەوە؛ (ب) بە
خۆداهاتنەوە. (چشم‌بازکردن)
چاویلکەدان :جزمە و قوتووی جێگای
چاویلکە. (کیف‌عینک)
چایپاڵوون : [ناو] چاپارزەن؛ چایپاڵیو. (صافی
چای)
+ چای :[ناو] چا؛ چایی؛ بنجە داری
چایی؛دەم
کراوی گەڵای پەروەردە کراوی دارچایی.(بته
و برگ و دمکرده چای)
چایچی:[ناو]چاپەز؛ قاوەچی؛ چایپەز.(قهوه-
چی)
چای هەوایی : [ناو] چاڵی هەوایی کە فڕۆکە
لەپڕ تیدەکەوێ و دادەچێ . (چاه‌هوایی)
چتگەل : کۆی چت؛ شتگەل. (چیزها)
چت‌ومەک : [ناو] شت‌ومت؛کەلوپەل. (اشیا)
چتۆنە : چتۆ؛ چۆن؛ چاوا؛ چلۆن. (چطور)
چتێ : [بەند]شتێ؛ شتێک؛ وانێکێ. (چیزی)
چرابزر : چرایێکی قەدیمی بوو بە فتێلە و
شیلەی گەرچەک هەڵدەکرا (چراغ روغن
گرچک)
چرا پێبوون: چراهەڵکردن؛ گڕاندنی چرا.(٢)
خاوەن چرا؛چرا پێبوون:کەسێک کەچرای پێیە.
(چراغ روشنکردن)
چرادەسی :[ناو] چرایێکی پڵیتەداری کەم
شۆڵە بوو. (چراغ موشی)
چرالخ : [ناو] لە تورکیەوە هاتووە، لکی
دارێکە وەک مۆم دەسووتێ. (درختی است

مانند شمع میسوزد)
چراو :(۱)پڕ و تێکئاڵاو. (توی‌هم-
رفته)(۲)پچڕاو.(قطع شده)
چراوی : [ناو] چرا. (چراغ)
چڕای : بانگ‌کردن. (صدازدن)
چرپەی پێ : دەنگێکی کەمی کاتی هە-
نگاونان ؛ (شتێنیە کە خۆشتر بێ لە چرپەی-
پێ و چپەیچپە) .«هەشێو» (پچ پچ)
چڕدۆ :[ئاوەڵناو]ئاژەڵێک‌کە باش
شیرنادا(حیوانیکە مشکل‌دوشیدەشود) >
جڕدۆ
چڕدەرپێ : [ئاوەڵناو] (ب) ژنێک‌کە درەنگ
خۆ بە دەستەوە دەدا. (کنایی،زنی‌کە بەسختی
خودرا دراختیاربگذارد)
چڕژ : [ئاوەڵناو] پڕژ؛ بڵاو؛ پڕش. (پخش)
چڕژان :چوون بەناو یەکدا و تێک هاڵان؛لکی
دارەکان تێکچڕژاون. (توی هم‌رفتن)
چرسک :[ناو]تروسکە و چرووسکەی
ڕووناکی؛تروسک. (سوسو)
چرڤراندن :پڕش‌وبڵاو کردن.(پخش‌وپراکندە-
کردن)
چرڤری :[ناو] بڵاوی؛ پڕژی؛ پەرێشانی.
(پراکندگی)
چرقە :[دەنگ] قرچە؛ دەنگی شکانی دار.
(قرچ)
+ چرکەچرک : بە چرکەچرک پیاچوون: زۆر
و بە زەحمەت و گوشار پیاچوون. (بافشار)
چرگاو : [ناو] زەلکاوی پڕ و چڕ. (نیزارانبوه)
چرگە :جێگای دژوار و چڕ.(جای سنگلاخ
ودشوار)
چرگەر : [ناو] گۆرانی بێژ. (آوازخوان)

چرمسان :چرمسین[چاوگە] سیسبوون و
ژاکان. (پژمردەن)
چرۆچێو:[ناو] چیلکە و چەوێڵ؛ لقی داری
وشکی باریک و ورد. (خردە چوب‌خشک)
چرۆنەک: حەشار؛ نادیار؛ پەنهان. (پنهان)
چرووسکەڕاو : شەوڕاوی پەلەوەر بە
چرا.(شکارپرندە درشب با چراغ)
چرووس :[ناو]ترووسک؛ چرووسکە؛
ترووسکە.(سوسو)
چرەکەو :خوێندنی‌کەو؛کێبەرکێی خوێندنی
دوو یان چەند کەو. (مسابقە خواندن کبک)
چریسکان : ترووسکان. (درخشش)
چز : [ناو] نووکی قولاپی ماسی‌گرتن؛ وەک:
قولاپی دووچز. (نک قلاب ماهی گیری).+
>دریشووشک.
چزرین:[چاوگە] سیس‌بوون؛ ژاکان؛ چرچ-
بوون. (پژمردەشدن. چروکیدن)
چزلیک : [ناو] جۆرێک‌کێردی‌کەوانییە وەک
خنجێر. (گزلیک)+
+ چزە لێ‌هەڵساندن : (ب)زەرمر لێدان؛ ئازار
پێگەیاندن؛ پێوەدان. (ضرر وآزار رساندن)
چسک : [ئاوەڵناو] چوست؛ چالاک. (چست)
چغر : > چقر.
چغراندن : بە گژداکردن؛ هاندان. (تحریک
کردن)
چفت‌وبەس : [ناو] ئاڵقەڕێز ودوولایی. (چفت
وبست)
چفتە : (۱)[ناو] (تفەنگی ڕاو. (تفنگ
شکاری).
(۲)[ئاوەڵناو]سیابەخت؛ بەدبەخت؛
داماو(بیچارە)

چفکرن:خێڵ‌وفەرەج کردن؛ گزی‌کرن؛ تە-
شقەڵەکردن. (حیلە کردن)
چفەچف : [ناو] سرتەسرت؛ پچەپچ. (پچ‌پچ)
چڤاتگە :[ناو]جڤاتگە؛ جێی کۆبوونەوە؛کۆمە-
ڵگا.(جای اجتماع‌کردن)
چڤۆ :[ئاوەڵناو]حیلەباز؛ فێڵەباز، گزی‌کە-
ر؛جامباز.(مکار)
چڤوونی : [ناو] جوان و جەحێڵی؛لاوی؛ هە-
رزە کاری. (جوانی)
چڤین :[چاوگە]خواربوون؛ چەمین؛ هاتنەوە-
یەک.(خمیدن)
چقر :[ناو]چغر؛ خاچ؛ خاڵی‌خاچ لە پەڕی پە-
ڕانتۆدا. (خاج)
چقڵەکەوی : [ناو] دڕووەزمردە. (نوعی خار)
چقڵەکەوە : [ناو] پوورئایشی؛ جۆرێک دڕووی
کورتەباڵایە. (نوعی خار)
+ چک :کۆتایی؛ بڕان؛ بێهن چک‌بوون: هە
ناسە بڕیان. (قطع)
چکۆن: جەکۆن؛ لەکوێن؛کێدەرێن؛ لەکوورە-
ن؛ وەکوورەن. (کجایند)
چگزین:ئەنتوپەهت‌بوون؛ بەشک‌بوون؛بە-
دگومانی؛چاقزۆرک. (شکاکی)
چگووڕاندن:[ناو]ئاوساندن؛ هەلمساندن؛
باپێکردن:ڕق‌هەڵساندن. (عصبانی‌کردن)
چلاب : [ناو] زریزەی ئاڵتوون. (زنجیرطلا)
چلپایی : [ناو] هەزارپا. (هزارپا)
+ چڵپوڵیس :خواردنی بە لەز و بە دەنگ
وسەداوە.(خوردن‌باسروصدا وعجلە)
چڵتووکجاڕ:مەرەزە و شەڵتووکجاڕ ؛مەزرای-
برنج.(شالیزار)
چلتیکە:[ناو] ڕووەی لێفەی چێبوو لە تیکە-
گەلی قوماشی دەمە دوێرد. (چهل‌تکە)
چلچراو : [ناو] چلچرا؛ لووستێر. (لوستر)
چل‌چلە : زۆر بەساڵاچوو؛ چەندجار چل‌ساڵ.
(چهلچهلە؛چل‌چلە)
چلچەمە:کێوێکە لە بەینی سەقز و مە-
ریواندا کە سەرچاوەی چۆمی قزڵوەزانە.(نام
کوهی است)
چڵخووس: [ئاوەڵناو] ڕژد؛ چکووس. (خسیس)
چڵدان : (١) پتدانی دەمار و برین. (٢) ئێشان؛
ددانم چڵدەدا:دێشێت.(١نبض-
زدن.٢تیرکشیدن،دردکردن)
چل‌درۆ : (ب) زۆر درۆزن. (خیلی دروغگو)
چلڤلین :[چاوگە]چریسکین؛بریقە دانەوە؛ شە-
وق‌دانەوە؛ تروووسکە دانەوە. (درخشیدن)
چلڤۆک : [ئاوەڵناو] بە بریقە؛ بە درەوشانەوە؛
برووسکەدار. (درخشان)
چڵکبەر : دەرمانی دژی چڵکی برین و
هوورگ (میکرۆب)؛ ئانتی‌بایۆتیک. (آنتی-
بیوتیک)
چلوان : [ناو]چلەکانی زستان.(چلەهای-
زمستان)
چلوو : [ناو] مەودای بێنوێژ بوونی ژن لە پاش
منداڵبوون هەرچەند لە چل ڕۆژیش کەمتر-
بێت. (مدت‌قاعدگی زن پس‌از زایمان)
چلەشۆر : (١)ڕێژنە بارانی پاش چلەی زستان؛
(٢) وسڵی دوای چلوو. (١باران‌پس‌ازچلە-
زمستان؛ ٢،غسل پس ازچلە)
چڵەکان : (١) لکەکان. لقەکان. (شاخەها).
(٢) شڵەژان؛خورپان؛چڵەکیان؛ سڵەمان.(یکە-
خوردن)
چڵەکاو : شڵەژاو؛ خورپاو. (یکەخوردە)

چلەکیانەوە : سلەمانـەوە؛ داچلـەکـان.(یکـە-
خوردن)
چلیٚهامنیٚ : چلەیهاوین. (چلەتابستان)
چم : [ناو] سم؛ سمی وڵاخ. (سم)
چمبل: [ناو] دەستکی هیربار. (دستەظـروف-
سفالین)
چنچکـان:[نـاو] چینچکـان؛ بـە چنچکانـەوە
دانیشتن: هەڵترووشکان. (چمباتمە)
چنک : [ناو] ڕیٚزەولٚ؛ ورتکەنان. (ریزەنان)
+ چنگ‌گرتن:[چاوگە،ت]بە ناخوون ڕووشاند-
ن وبریندارکردن. (چنگ‌زدن)
چنگۆڵگرتەی : چنگگرتن. (چنگ‌گرفتن)
چنگەپلٚماسیٚ:[ناو]هاشاولٚبردن بـەپـەنجـە و
چنگ گرتن؛شەڕەچنگ؛ حاڵەتی کەسیٚکە لە
شەڕدا وە ژێرکەوتووە لە ژێرەوە بە چنگ دە-
ست دەکاتەوە. (باچنگ‌از زیر دفاع کردن)
چنینە : شتیٚنییە؛ تشـتیٚنینـە؛ (ب) گرینـگ
نییە.(چیزی نیست)
چنینەوە : [چاوگە،ت] هەڵگرتنەوە وکۆکردنە-
وە؛نان چنینەوەی شوان لە ئیوارانلن. (جمـع-
کردن)
چۆ :[ناو] چق؛ چقە؛ چۆب؛ قیتکەی ژوور پە-
نجەی کەڵەشێر و فرندە.(انگشت شاخی پـای
خروس)
چۆ؟ ار : [ناو] بـەینـی واو و ئـەلـف (د)ێکـی
سوواو هـەیـە کـە بـەحـالـهـەسـتی پێـدە-
کریٚت.چۆدار.(چوبدار)
چوارپارە :[ناو] چواربەش.(ب)فیشەکیتـاپڕی
چوار ساچمەی ڕاوی گەورەنچیر .(چهارپارە)
چوارجامە : [ناو] چوارمشقە. (چهارزانو)
چوارچـۆ : [نـاو] چوارچێـوە؛ قـاپی وێنـە و
ئاوێنە؛قاپ. ڕیٚژەک. (چهارچوب)
چوارخرت : بەران و بـزن و بۆقلـە و مـەڕی
چوارساڵە. (بز و گوسفند چهارسالە)
چواردانگ:(۱)[کۆڕی موسیقا]لە مۆسیقادا دە-
نگی گۆرانیبێژەکان بە سـیٚ پلـە دابـەشـدە-
کریٚت۲،۴،۶ ،دانگ.(۲)چواردانـگ لـە شـەش
دانگیهەرملکێک. (چهاردانگ)
چوارشەممەسووریٚ : [ناو] وشەیەکی فارسییە
ولە کوردیشدا دەوتریٚت؛ کولـەچوارشـەممـە.
چوارشـەممـەی ئـاخری سـالٚ. (چهارشنبە-
سوری)
چوارقـــاپ : [نـــاو]جۆرێـــک یاریـــە بـــە
میچ(جگ،قاپ)(چهارقاب)
+ چوارقەد :[ناو] (ب) سەرپۆش و ڕووسەریی
چوارگۆشە. (روسری چهارقد)
چوارگا :[ناو] مەقـامی چوارگـا لـە مۆسـیقادا.
(چهارگاه)
+ چوارلا : چوارتۆ؛ چوارهێندە. چوار بەرانبـەر.
(چهاربرابر)
چواروەرز :چوارفەسلٚ.(ب)سال.(چهارفصل)
چۆپ : [ناو] درۆ. (دروغ)
چۆپەمە : [ناو] چێوپەمە. (چوب‌پنبە)
چـوتیر : [نـاو]چوێشـتیر؛ بزنـیدووسـاڵە.
(بزدوسالە)
چۆخیٚ : [ناو] چۆغە. (بلیز از شال)
چۆدەرچوو : [ئاوەڵناو] چق درێژبوو. (ب)خاوە-
نی ئەزموون و دونیادیتوو. (کنای،دنیادیدە)
چۆڕ :[ناو]چۆڕپۆڕ؛کەڵەشێری جمنگـەڵی؛قـە-
رقاولٚ. (قرقاول)
چۆڕاوگە : [ناو] پلووسـکی سـەربـان.(نـاودان
پشتبام)

چۆرت شێوان : چۆرت بڕیان؛ چۆرتی تریاکی پچڕان؛خەوە نووچکە شێویان.(چرت پاره شدن)

چۆڕەبڕ :چۆڕبڕ؛ وشک‌کردنی دوادڵۆپی تراو.(تاآخرین قطره خشکاندن)

چۆڕەچۆڕ :شۆڕەشۆڕ هاتنەخوارەوەی تراو.(شرشر)

چوڕەگەڵوازە :[ناو] جوڕەقازڵاخە. (پرنده ای- کبودباندازه سار)

چۆق:[ناو] پۆک؛مژ؛ نەفەسێکە لە جغارە دە- درێت. (پک)

+ چۆقان :چۆقین؛[چاوگە] لەرزین لە ترس یان سەرما یان یاو. (لرزیدن)

چوقڵی : سەرچڵ؛ سەرلک؛ خونچەی سەرلق وپۆپی دار. (غنچه و ساقه بالای درخت)

چۆقین :[چاوگە](١) هەڵقرچانی ڕۆن لە سە- رئاگر.(تفیدن؛ تفت دادن)(٢) >چۆقان.

چۆکار : [ناو] چێوکار؛ دارتاش؛ چۆگەر. (نجار)

+ چۆک دادان : چۆک لە عەرزدا دانان.(ب) کۆڵدان؛شکستی‌هێنان؛ بەزین.(شکست- خوردن)

چوکڵەشەمچە : [ناو] چیلکەی شقارتە. (چوب کبریت)

چۆلخە :[ناو]کەسێکە خوریی ئاژاڵ بە برینگ دەبڕێتەوە. (پشم‌چین با دوکارد)

چۆڵگەرد :[ئاوەڵناو]بیابان گەرد؛چۆڵ‌بڕ؛کۆچە- ری بیاوان نشین. (بیابان گرد)

+ چۆلە:[ناو] قەیسی و بادامی سەوزی نەگە- ییو.(چغاله)

چۆلەبادام : > چۆلە

چۆڵەپێچ : [ناو] (١) چۆڵمەپێچ ؛ دارێکی دوو فلیقانە بۆ دەرهێنانی نچیری وەک کە- روێشک و ڕێوی لە کون. (چوبدوشاخه شکار) (٢) ڕاوە کەوی کاتی‌کڕ کەوتنی ماکە- و.(شکارکبک‌درایامی که ماده‌کبک کرچ- است).(٣) گولۆڵە پێچ؛ تەناف پێچ؛ شەداندن و شەتەکدان. (گلوله‌پیچ)

چۆڵەپێچەن : >چۆڵەپێچ

چۆلەکەگرە : [ناو] سەقری مێشخۆر. قجی. فڕندەیێکە لە تۆرەمەی پەڕپەڵەکە چۆلەکە و مشک دەخوا.(سنگ‌چشم)

چۆڵەوانی : [ناو] دەشتەوانی.(ب)کشت‌وکاڵ لە کێو و دەشتە. (کنایی، کشت‌وزرع درصحرا)

چۆماو : ئاوی چۆم. (آب رودخانه)

چونگە : چینە. (چینه)

چووان‌دن : (١) پووچ‌کردنی گۆرەوی لە جۆرابێندا.(پوچکردن).(٢)دەرکردن و قت‌کردن لە کۆڕی یاری. (اخراج)

چوواو : [ناو، بەر] قت‌کراو لە کایەی پشکیلاندا. (کنارگذاشته‌شده در جوراب‌بازی)

چووزانم :چدەزانم؛ چیەزانم؛ چازانم؛ چە- بزانم.(ب) نازانم؛ (چه‌میدانم)

چووزەرە:[ناو] تازەترین چووزەی ڕووەک؛ چووزە رەکردن: سەردەرهێنانی گیا لە توو یان لە خاک. (جوانه)

چووزەلاو : [ئاوەڵناو] لاوی منداڵکار و کەمەر باریک، ناوقەد زراف. (نوجوان‌کمرباریک)

چووکێتی : [ناو] پچووکی؛ چکۆلەیی؛گچکە- یی. (کوچکی)

چوولیت : [ناو]خەزێم؛ لووتەوانە.(زینت پره- دماغ)

چوونــــــه : (١)ڕابـــــووردووی چـــــوون. چووگن.(رفتماند). (٢) [ناو] ئەنگووتک؛ گونکه هەویر؛ تۆپەڵە قوڕ.(چونه)
چوونەئاو : (١)کورت بوونـەوەی قومـاش لـه ئـاودا.(٢ب)لاواز بـوون ؛ تاوانـەوە لـه ئـاودا. (لاغرشدن؛حل‌شدن)
چوونەبـەس : بـەستران. قفـڵ‌بـوون؛ وەک: زمان چوونه بەس. (بسته شدن)
چوونه بەس :(١) پنا بردنە بەر مەرقەد و بارە-گای چاک و پیر.(بست رفـتن).(٢) دوابڕیـان؛ تەواو بوون. (تمام‌شدن)
+ چوونه جەستە بە شەڕەوە چوونه سەرکـە-سێ بۆ لێدانی. (پیش‌کسی‌رفتن بقصـدکتک-زدن)
چوونەسەر:(١)دان بـەسـەردا؛ هێـرش‌کردنـه سـەر؛ لـەشـکربردنەسـەرکـەسـێ.(حملـە-بردن).(٢)سەرکە وتن؛ پلە و پایـه وەرگـرتن؛ چوونەبان، لە نێردیوان چوونـه بـان. (ترقـی-کردن)
چوونەلا : (١)ڕۆیشـتنه کـەنـار؛ چوونـه لاوە؛ (کنارر‌فتن)(٢)چوونەکن؛ڕۆیشتن بۆ (خزمەت، نزیک،کن،لا)ی کەسێ. (پیش کسی رفتن)
چوویت :(١)[ڕابوردووی چوون بۆ هەوەڵکـە-ســـی تـــاک]ڕۆیشـــتووی؛ ڕۆیشـــتگی؛ ڕۆیشـتی.(رفتـەای؛ رفتـی)(٢)[نـاو] هـەش. (تیل).(٣ب) تد. [ئاوەڵناو]چڤیت، پاک لەپـاک. (بیحساب)
+ چووین : چوون بۆ هەوەڵ کەسی کۆ؛ ئێمه چووین؛ ڕۆیشتین. (رفتیم)
چەپازلله : [ناو] شەقەزلله؛ شەپلاغە. (سیلی)
چەپاڵە : [ناو] چەپک؛ چەپاڵەگوڵ:دەستەگوڵ. (دسته)
چەپخووس : [ئاوەڵناو] بەدواز. خراپەخواز. نیاز خراپ. (بدخواه)
چەپخوون : (١) [ئاوەڵناو] خێل. چاولار.(لوچ). (٢)[ناو] هێرش بردنه سەردوژمن بێخەبـەر و بە شەو. (شبیخون)
چەپدەست : >چەپلەر.
چەپڕاست : ئەسپیک کـه دەسـتی چـەپ و لاقی ڕاستی،بازنەیێکـی سـپی ڕەنگـی هـە-بێـت.(اسـبی‌کـه دسـت‌چـپ وپـای‌راسـتش دربخلق‌سفیدباشد)
چەپلەر:[ئاوەڵناو]چەپدەست؛مرۆیێ‌که بـه دە-ستی چەپ کاردەکا یـان دەنووسـێ. (چـپ-دست)
چەپ و گوپ : [ناو] ڕاوەڕووت. (راهزنی)
چەپە : وەرگەڕانی سەیارە. (چپه)
چەپەرچی : [ناو] پۆستچی؛ پەیـک و نامـە-هێنەر؛ نامەبەر. (پستچی)
چەپەرخانە : [ناو] پۆستخانە. (پستخانه)
چەپـەڵکـاری:[نـاو] کارپیسـی؛ کارنـاپوختی. (گندزدن)
چـــەپـــەڵـــی : [نـــاو] پیســـی؛ گـــەمـــاری؛ قرێژی؛پۆخڵی. (چرکینی؛ گندی)
چەپەنداز :[ئاوەڵناو] دەغەڵ؛ فێڵـەبـاز؛ حیلـە-باز(حیله گر)
چەپی :[ئاوەڵناو](١)ئەنـدامی حیزبـی چـەپ بوون. (چپی).(٢)[ناو]چەلەپایی؛هـەڵپـەڕکێـی کرژ.(نوعی‌رقص‌تند)
چەت :[ناو](١)کـوزری خـەرمـان؛ سـاقەتـی گوڵەکە نمی نەکوتراو. (ساقەنیم‌کوب‌خـرمن) (٢) تەگەرە.(چت)

چەتاندن : قتاندن؛ قرتاندن. (قطع کردن)
+ چەترهەڵدان:سەیوان کردنەوە؛ چەترپان- کردنە وە؛ چەترپێکانی بۆقلە و تاوس. (چە- تربازکردن)
چەتوەر : [ناو] نیوەی نیوبتری شلەمەنی بە- رانبەبە ٢٥٠سی سی(سانتیمیتری چوارگۆشە). (چتول)
چەتەبرژێن :[ئاوەڵناو] برژاندنی بە پەلە و نیوە برژ. (نیم پخته)
چەتەڕی :[ناو]لاڕێ؛ ڕێگەی باریک وچە- توون؛کوێرەڕی. (کوره‌راه)
چەتەوڵ : [ناو] پۆلیسی ئێشکگر. (پاسبان)
چەتیان:[ناو] دەرزیلە؛ دەرزیعورووسی؛ دە- رزی سنجاخ؛ دەرزی بەرسینگ و بەرۆک. دەرزیلە.(سنجاق‌قفلی)
چەتیم : چەتیوە؛ کچەتیو. (یتیمچه‌دختر)
چەتین:[ئاوەڵناو]چەتوون؛دژوار؛سە- خت.(مشکل)
چەچەکۆڵە :[ناو] چەچەقوڵە؛ جۆرێک ناساخی حە یوانی بەرزەیە. (نوعی مرض اسب وگاو)
چەخت: [ئاوەڵناو] بێشەرم. (بیشرم)
چەختی : [ناو]بێشەرمی؛چەقە- سوویی.(بیشرمی)
چەختی:[ناو]چوختی؛لە کاردەرهاتوویی؛ وریایی؛کارامەیی. (کارامدی)
چەخش : [ناو] بەرژەوەندی؛ قازانج. (منفعت)
چەخموور : [ناو] فد. ئەسپێ کە گلێنەی چاوێکی کاڵتربێت لە چاوەکەی دیکەی. (چخمور)
چەخموور : [ئاوەڵناو] چاخموور؛ پتەو؛ قەوی؛ خۆڕاگر؛ قاییم. (محکم)

چەدما : [بەند]چە دما؛ لە دووماهی؛ لەپاش؛ لەدوو. (بعداز؛ سپس)
چەراخۆخ:بەشی ژوورەوەی سەرتەنوور و مدبەق. (قسمت بالای مطبخ)
چەرت :[ناو]سەتڵی گەورەی ئاو.(سطل بزرگ)
+ چەرچەف : ڕوو تەختی؛ مەلافە. (روتختی)
چەرخەتوون : [ناو] سۆبا؛ کوورە. (بخاری)
چەرخی : [ناو] بایەدەی مسی؛ کاسەی چووکی مسی. (بادیه‌مسی)
چەرخیای : [چاوگە] چەرخین؛ خول‌خواردن. (چرخیدن)
چەرخی‌خەیاتی:[ناو] مەکینەی دروومان. (چرخ‌خیاطی)
چەرقوبەز:[ناو]هەڵپەڕین و دوو دەسماڵەی دووکەسییە. (رقص دونفری)
چەرمای چەما : چەرمێنەی چاو؛ سپێنەی چاو. (سفیدی‌چشم)
چەرمە : [ئاوەڵناو+ ناو] چەرموو؛ سپی. (سفید)
چەرمەڵە : [ئاوەڵناو] سپیکەلە. (سفید)
چەرنای : لەوەڕاندن. (چراندن)
چەڕەدووکەل : >چرەدووکەڵ
چەس : [جێناو]چییە؛ چێشە. (چیست)
چەسپ :(١)[ناو] چەست؛ سلاۆی عەسکەری بە پاکوتانن بە یەکدا. (چسپ).(٢) [ئاوەڵناو] جلوبەرگی پڕبەپری ئەندام؛دژی فش و هەراو (چسبان)+
چەسپی‌ئاوەکی:[ناو.ت]چەسپی دارتاشی.چە- سپتراو. (چسب مایع)
چەسپنای :[چاوگە]لکاندن؛چەسپاندن.

(چسباندن)
چەسپێن : [ناو،بک] نووسێن؛ لکێن. (چسباننده)
چەسپی‌نەواری : [ناو] چەسپی کاغەزی و نایلۆنی. (چسب‌نواری)
+ چەشتە :[ئاوەڵناو] (ب) کاربەدەستی کە فێری بەرتیل وەرگرتن بووبێت. (کنایی، کارمندرشوه بگیر)
چەشتەی : [چاوگە]چەشتن؛ چێشتن. (چشیدن)
چەشنە : پشک؛[ناو] قورعە. (قرعه)
+ چەشنی : [ناو] تەقێنەری فیشەک کە لە بنی هەر فیشەکێدا هەیە. (چاشنی فشنگ)
چەفت‌وچیر: [ئاوەڵناو]چەوت‌وگێڕ؛ چەفت-وخوار.لاروگێر. (کج‌ومعوج)
چەفتیاگ : [ناو،بەر] لاربووگ؛ خواربوو؛ گە-ڕاو. (خم‌شده)
چەفر : [ناو] چغر؛ خاچ؛ چقر. (خاج)
چەڤی: [ڕابوردووی چەڤین:چەمین]چەما؛چە-می؛ خەم بوو؛ گەڕا؛لار بوو؛ چەمیا؛ چەڤیا. (کج‌شد)
چەڤی: [ناو] حاڵەتی کووڕ بووگ؛ کووڕی؛لاری؛(خمیدگی)
چەق : [ناو] (١)لای ناوچاڵی قاپ. (طرف گودشتالنگ)جۆرێک ڕیشە و دەماری سفتی ناوگۆشت ؛گۆشت یان مەمکی داشۆڕاو و چەق. چەق وداشۆڕاو.«سینەی ڕەقم مەمکی-چەقم«فۆلکلۆر»(پی؛پستان شل و افتاده)
چەقماق : [ناو] تد،فد: چەخماخ؛ئامێرێکە بە-سەر گێلەنگێدەنەوە؛ (چخماخ)
چەق‌وتەڤی‌ڕۆژگار : (ب) چەرمەسەری ڕۆژگار. (کنایی، محنت‌روزگار)
چەقولوور : حەپەی بە کۆمەڵی سپلۆت. (عوعو دستجمعی سگها)
چەقوچۆ : [ناو] چەقوچۆ لیٚ‌بڕین: قرتەلێبڕین؛ مژینی‌گوان و مەمک تا دوا دڵۆپ. (تاآخرین قطره مکیدن‌پستان)
چەق‌وچۆق : تەقەی ددان لەکاتی لەرز لێهاتندا. (صدای بهم‌خوردن‌دندان)
چەقۆی‌زامندار : [ناو] چەقۆیێکی زبانەدارە کە بە بیٚ گوشاری ئەو زبانە دەمەکەی نانووشتێتەوە. (چاقوی ضامندار)
چەقەتە : [ئاوەڵناو] زۆربڵی. چەنەباز. (وراج)
چەقەدووکەڵ : [ناو] چرەدووکەڵ؛ تەپەدوو. (دودغلیظ)
چەقەڕۆ : سەگوەڕ؛ هەراوهوریا؛ هەڵا. (عوعو؛ همهمه)
چەقەسرۆ : [ئاوەڵناو] زۆر بڵێ؛ قەرەچەناخ؛ ڕوو داماڵاو. (پررو؛ بیشرم)
چەقەل : [ناو] چەقەڵ. (شغال)
چەقەڵاخ :[ناو] کەمێڵەی ژێر دووگی مە-ڕ.(گال؛پوستاله)
چەقەڵتە : [ئاوەڵناو] لەڕ؛ لاواز. (ضعیف)+
چەقەوانە : [ناو] ئامرازێکی مۆسیقایە، چەنگ. (چنگ)
چەقی‌مەرگ :[ناو] بە هەزارحاڵ و کێشە-کێش. (بازحمت)
چەقی‌نەحلەت :[ناو] مانگرتن و ڕازی نە-بوون. (لج‌کردن)
+ چەقیو : [ڕابوردووی چەقین] (ب) بێجوولە و تەکان، مەزرەقەکە پیرانیکردووە و لە جێی خۆی چەقیوە؛ ڕاوەستانی بیٚ بزوە. (بیحرکت

ایستادن)
چەکاڵ :[ناو]گۆشتی لەش‌کە لەرەی دێت و سیس و چرچە. (گوشت شل وآویزان بدن)
+ چەکمەڕەق: خان‌زادە؛ بەگزادە؛ (کۆنەچەکمە ڕەق: خـان‌زادەی لێکـەوتوو.)(خانزاده؛نجیب‌زاده)
چەکمەسوور:[ناو] فڕندەیێکە لە تۆرەمەی مەلە ڕۆژ، لەشی بچووکە و لاقی درێژە. (چوبپا)
چەکوچۆ : >چەقوچۆ
چەکو چۆڵ :[ناو] چەک و ئامرازی شەڕ.(اسلحه و اسباب جنگ)
چەکوکەوان:[ناو]ئامێرەکانی هەلاجی.(دستگاه حلاجی)
+ چەکەرداسی :[بەند] تد، وشەیێکی تورکییە، (داس کێشان بێ‌تێفکرین)لەئاکۆیی؛لاپرەسەنی؛ بێ‌پێوانە و کێشانە و بەراورد و هەڵسەنگاندن. (بدون قیاس وتفکر؛سرسری)
چەکەرەکردن : هەوەڵین نیشانەی سەوزبوونی ڕووەک. (جوانه‌زدن)
چەلاپە:ڕاوی بەفرە بەسەر. (شکارکردن برروی برف یخ‌بسته)
چەلاندن : چەراندن؛ لەوەڕاندن. (چراندن)
چەلتین : [چاوگە] کەوڵ‌کردن. (پوست کندن)
چەلچەلە :[بەند] جارجارە؛ جاروبار. (گاهی)
چەلخوور : [ناو] چەلخوور؛ چەلغوور؛ گسکی لە لکی گزیچار. (جارو از شاخه درخت گز)
چەلخووسی‌جۆ: گوڵە جۆی پروێنراوی بۆدراو بۆ چێشت. (جو نارس بوداده)
چەڵخووسی‌گەنم : گەنمی فەریکی لە ئاوی کوڵاتوو هەڵکێشراوی وشکەوەبووی لە دەستاڕکراو. (خرده گندم نارس‌خشک‌شده)
چەلغوور : چەلغوو.> چەلخوور.
چەلماندن : وەقسەهێنان. (بحرف‌آوردن)
چەلمین :[چاوگە]قسەکردن؛ ئاخەفتن(حرف‌زدن)
چەڵبی : [ناو] جەڵبچی؛ چۆدار. (چوبدار)
چەلەحانێ:لە سەرقسە ڕۆیشتن بە هەرا و دەنگی بەرز. (حرف‌زدن باصدای بلند)
+ چەلەپایی :[ناو] (١)هەلخە؛ هەڵپەڕینێکی توند و کرژی کوردییە.(٢) ئاهەنگێکی مۆسیقاییە بە ڕیتمی توندەوە؛ ئاهەنگ و گۆرانی‌کرژ بە زەربی تایبەتەوە بۆ هەڵپەڕینی چەلەپایی. (آهنگ و رقص‌تند)
چەلەکی : [ناو] جۆرێک ماسی. (نوعی ماهی)
چەلەنگی : [ناو] جوانی؛ شۆخ و شەنگی.توند و تۆڵی .(جوانی؛خوشگلی،چابکی)
چەماش : [ئاوەڵناو] چەمووش. نائارام. (چموش)
چەماو : > چۆماو +
چەم‌برسی : [ئاوەڵناو] چاوبرسی؛ چکووس؛ ڕژد.(کنس؛ خسیس)
چەم‌بریای :[ناو]چاولێکەری.(تقلید؛چشم و هم چشمی)
چەم‌بلوول : [ناو] پلووسک. (ناودان)
چەم‌تەنگ : [ئاوەڵناو] بەرچاوتەنگ. (حسود)
چەمچ :[ناو]کەوگێز؛کەوچک؛ چەمچە؛کەوچکی دەمپانی بەننایی. (چمچه)
چەمچڤین :چاوفڕین؛ پێلووی چاو پەڕین.(چشم پریدن)
چەمچۆچای : [ناو] کەوچکە چایی(قاشق

چایخوری)
چەمچۆڕ : [ئاوەڵناو] مرۆڤی لەڕ و لاواز. (انسان لاغرونحیف)
چەمچەماڵ: شارۆچکەیێکە لە بەینی سلیمان و کەرکووکدا. (اسم شهرکی است)
چەمچەقازان: [ناو] کەوگێزی گەورەی ئاو هە ڵگوێزان. (آبگردان)
چەمچی : [ناو] چەرچی. (پیلەور)
چەمداری : [ناو] چاودێری. (مواظبت)
چەمزەق:[ئاوەڵناو]چاو دەرپەڕیو؛چاوزە-ق.(چشم برجستە)
چەمساخ :[ناو]دەسکێشی کوێر؛ چاوساخ.(راهنمای کور)
چەمکز : [ئاوەڵناو]کەمبین؛ چاومژومۆر؛ چاوکز؛ چاوپرووش. (چشم ضعیف)
چەمل : [ناو] قوڵفەی هیربار. (دستە کوزە)
چەمنای : [چاوگە] چەماندن. (خماندن)
چەموچوغر :[ناو] قۆرخ وچۆم؛ چۆم و دارستان؛ لێرەوار و چۆم. (درختستان کنار نهر)
چەموخەم :[ناو] پێچوپلووچ؛ڕاز و ڕەمز.(چم-وخم)
چەموز : [ناو] وشەیێکی هەورامییە و دە-کرێت لە جیاتی کۆنترۆڵچی بەکار ببرێت.چاودێری شتێک بوون (کنترولچی؛ نظارت کنندە)
چەمۆک : [ناو] چۆمیچکۆلە. جۆگە. (جوب)
چەنانیپێشوو :[بەند] هەر وەک چەلانی-پێشوو؛ وەک جاران. (مانندزمان گذشتە)
چەنتە : [ناو] جانتا؛ جەنتک. (ساک)
چەنچووز : > چەم برسی
چەنخووس : >چەم تەنگ

چەنگەپرچە : قژکێشان لە شەڕدا. (چنگزدن بمو دردعوا)
چەنگەک : [ناو] چفتە؛ قولاپ؛ قە-نارە.(چنگک)
چەنەئامەی:[ناو]لەدەستهاتن؛ توانا و لێهاتنی کار. (قادربوودن)
چەنەدریژ: [ئاوەڵناو] زۆربڵێ؛ چەنەشکاو؛ دەمە وەر؛ سوێڕقسە؛ فرەوێژ. (پرگو)
چەنەگە :[ناو]ئەرزینگ؛ ئارزەن؛ئارچەن؛ چە-ناکە؛ چەنە. (چانە)
چەنەم :(١)چەناکەم؛(چانەام).(٢)لێم. لەمن. (ازمن)
چەنیدان : [ناو] دەرزیدان؛ جێگەی دەرزی. (جاسوزنی)
+ چەو : چیبوو؛ چبوو. (چەبود؛چەشد)
چەوت و چیڕ : [ئاوەڵناو] چەوت و چە-وێل؛خوار وخێچ. (کج و کولە)
چەوچە : [ناو] مەتەڵۆکە؛ هەڵهێن. (متل)
چەوچەو : [ناو] هەوهەو؛ شڵەژاوی.(آشفتگی)
چەودما :[بەند] لەوەدوا؛ لەمەودوا.(سپس؛ منبعد)
چەمەرانە : هەوای(مۆسیقای) چەمەری. (آهنگ عزای چمری)
چەمەرچۆپی :[ناو]چەمەری؛دەستگرتن بەدە-ورە و ئاڵقە پێکان بۆ ماتەم و عەزا کە جۆرێک هە ڵپەڕکێیە.(عزاداری حلقەوار)
چەمەرەخەیار : [ناو] ترۆزی. (خیارچمبر)
چەمەزەخم :[ناو](١)بەچاوەوە-بوون.(٢)نووشتەی چاوەزار. (چشمزخم. طلسمچشمزخم)
چەمەقووڵە:[ناو]چاوقووڵکە؛ چاوەقووڵە؛

بامرنیٚ؛ بای مردنیٚ. (طاعون)
چەمەنزار: مێرغوزار؛مێرگ؛چیمەنزار(چمنزار)
چەمیاگ : [ئاوەڵناو+ ناوبک] لاربوو؛ چەماوە (خمیده)
چەناکەشکیاگ : [ئاوەڵناو] چەنە شکاو؛ (ب)
چەنەوەر؛ زۆربڵی؛ دەمەوەر؛ فرمویژ. (پرگو)
چەنان : چەندان؛ هێندە؛ (چندان)
چەودان : [ناو]چەوار؛ چۆدان؛جەهداس(چودار)
چەوروچڵیک :[ئاوەڵناو]پیس و ڕۆناوی(چرب وچیلی)
چەوس : [ناو] ئازار؛ مەینەت؛ ڕەنج (آزار)
چەوکێش : [ناو] کەرەستەییکە وەک شەن کە سەرەکەی چەماوەتەوە بۆ دەردانی کولۆ و ور تکە بەردی زەوی و زار. (شنکش)
چەوگان : [ناو] فد جۆری یاری کە بەسواری ئەسپ و گۆچانی تایبەت و گۆ دە- کرێت(چوگان)
چەوگە :چەبووگە؛ چیبووە؛ چبووە(چی شده)
چەوڵ : [ناو]چەوێڵ؛ چیلکەوچەوێڵ؛ پاشاخوڕ (پسماندەعلف درشت درآخور)
چەویر : گیاییکی بۆنخۆشە کە لە کوردوستانات. زۆرە(آویشن)
چەییک : [ئاوەڵناو] تەزیو؛ چیاو؛ چاییگ؛ سارد؛ ڕچیاو. (سرد)
چی‌ئەویٚ :(١) چشتێکی گەرەکە(چە- میخواهد).(٢)چەئەوی؛ چەئەبێت؛چیدەبێت؛ چدەبێت(چە میشود)
چیاو :[ئاوەڵناو] (١)سارد؛ چاییگە (سرد). (٢) ڕچیاگ؛ بەسەهۆڵبووگ. (یخ بسته)
چیای‌ئاگری : > ئاگری‌داغ

چیای‌باڵەکیان :کێویکی بەرزە لە ناوچەی باڵەکایەتی. (نام‌کوهی‌است)
چیای‌بستی : کێویکە نزیکی ڕەواندز. (نام کوهی است)
چیای‌زینی‌دەرگەڵە : کێویکە لە ناوچەی حاجی‌ئومەران.(حاجی‌عومران) (نام کوهی- است)
چێبوون : [چاوگە،ت](١)چەشتەبوونی تانجی لە هەوەڵ ڕاودلا(شکاریادگرفتن تازی).(٢)دروست بوون. (درست‌شدن)
چیتین : [ئاوەڵناو] فرندەی چیل‌چیل؛ خاڵخاڵ؛ پڵنگ پڵنگ. (نقطە نقطە)
چیچکە : [ناو] ڕیزەوڵ؛ ورتکەنان؛ (ریزەنان). >چنچکە.
چیچێست:ناوی زەریای ورمیٚ(نام‌دریاچە- ارومیە)
چیخ :[ناو]چیغ؛ پەردە لە حەسیری قامیش(پەردە حایل از نی)
چێدار : [ناو]کەلەپچە. (دستبند؛کلیچە)
چێدمای :[بەند] لەمەودووا؛ لە ئێستە بەولاوە. (ازاین ببعد)
چێر : [ناو] غەیبەت؛ پاشملە باسکردن. (غیبت)
+ چیر : [ئاوەڵناو] لەگەڵ چەپدا دێت بەواتای لار و گێر،ددانی چەپ و چیر و ناڕێکە(کج- وکولە)
چێش : چی؛ چییە. (چە؛ چی)
چێشت‌لێنان :[چاوگە،ت] گرار و چێشت دروستکردن. ئاشپەزی کردن. (آشپزی کردن)
چیڤانۆک : [ناو] حەکایەتە (داستان
چیڤک: [ناو]چیفک؛ چۆلەکە؛ چڤیک؛

کویشکه؛ کیشکه؛ مەلیچک؛ میرچک؛ مەلیچک؛ مەلیشکه؛ چوول؛ جیڤک.(کنجشک)
چیق : [ناو] قاڵاوەڕەشە؛ قڕکا ڕەش؛ قەلەڕەشە.(کلاغ)
چێکە : (١)دروستی‌بکە.(درست کن).(٢) ئەگرە. لێرە. وێڕێ. ئەیرا. ڤێرێ. (اینجا)
چێگە : چێکە؛ چێگا؛ لێرە؛ ڤێرێ.(اینجا)
چێگەولا : [بەند] لێرەولا.(ب)چێدمای؛ لەمەودوا. (منبعد)
چێلکرن : [چاوگە،ت] یادکرن؛ وەبیرهێنانەوە. (یادکردن)
چیلکەوچەوێڵ: [ناو] پووش‌وپڵاش. (خاروخاشاک)
چیلەک : [ناو] چێل؛ مانگا. (ماده‌گاو)
چێلەکی : [ناو] جۆرێک ماسییە.(نوعی ماهی)
چیلەوچەوتە : [ناو] سیلەوچەوتە؛ سیلەوچەفتە؛ بەوردی ڕووانین؛ سێرەگرتن لە تفەنگ هاوێشتندا.(دقیق‌نگریستن؛ نشانه‌رفتن)
چین :[ناو] توێژ؛ وەک چینی دیوار؛چینی-کرێکار: توێژی کرێکار.(طبقه)(٢) کوێ چی؛ ئەوانە چین؟چشتێکن.(چیستند)(٣)ناوی وڵاتی چین(کشورچین)
+ چێو : [ناو] شت؛ چت. (چیز؛ شییئ)
چێوک :[ناو] دەمار؛(ب)دەماری تووتن.(رگبرگ توتون)
چێوک : [ناو]قنچک؛ قنچکی کشمیش و مێوژ و ترێ. (دم‌کشمش)
چێولای :[بەند] لەمەودووا. (بعدازاین)
چێوەخرتێ :[ناو،ت] چێوخشاندن لەجێگای تەنگ. و تێوەژەندن ؛ (ب)دارگێڕاندن لەکون و نچیردەرپەڕاندن. (شکاررا با چوب ازسوراخ بیرون‌کردن)

ح

حارەب : [ناو] ئارەو. (عرب)
حارەبگاگۆزی:[بەند] سەرسەری؛لاپرەسەنی چەکەرداسی. (سرسری)
حازربیەی : [چاوگە] حازربوون. (حاضرشدن)
حاڵ : [ناو] (۱)بارودۆخ. (حالت) (۲ب) کێشە بەهەزارحاڵ بارەکەم بردەسەر: حاڵەحاڵ؛ ڕەنج و کێشە . (مشکل)
حالۆری : [ناو] فیزداری ؛ بزۆزی .(تکبر)
حالووک : [ناو] هەلووک، هەڵووچە . (آلوچە)
حاڵیحازر : [بەند] ئەلعان؛ ئیستە؛ ئەمکاتە. (حال‌حاضر)
حاملان :[ناو] پەروەردە؛ پەروەرشت(پرورش)
حاملاندن : [چاوگە،ت] ڕەنێوهێنان ؛ پەروەردەکردن . (به عمل آوردن)
حاوێن : [ناو،بک] کەسێک‌کە دەحاوێنێتەوە . (آرام کننده)
حاوێنەر : [ناو،بک] حاوێن ؛ بەخێوکەر؛ ئارام‌کەر. (پرورنده؛آرامش‌دهنده)
حل : [ناو] هێل؛ جۆرێک بهاراتی بۆنخۆشە؛ بەری داری هێل. (هل)
حنچک : >حەنگ.
حۆپلە : حۆپلەر.> حۆپە
حۆپن : [ئاوەڵناو] زەبەلاحی ناقۆڵا؛ زەلام و گمتە. (دراز بی قوارە)
حۆپە : [ئاوەڵناو] زەلام ؛ زەبەلاح؛ ناقۆڵا(یغر)
حۆتە : [ناو] حەوتوو؛ حەفتە ؛ حەوتە. (هفتە)

حوجرە : [ناو] ژووری چکۆڵەی فەقێیان لەمزگەوت؛ ژووری چووکی کاری توجارەت‌لە بازاڕ. (حجرە؛)
حوققە : [ناو] (۱) قوتوو. (قوطی) (۲) فیل؛ گزی. (حقە) (۳)سەری بافوورکە تلیاکی پێدا دەچەسپێنن.(حقە؛ سروافور)
حوکم : [ناو] جۆرێک یاری بە پەڕەی پەڕانتو. (بازی حکم)+
حۆلبوون:[چاوگە،ت] سەرسام‌بوون گێژبوون. (گیج شدن)
حۆلک : [ناو] کەپر. (کپر)
حۆلگێل : [ئاوەڵناو]گێژە گێژ؛ گێژ وحۆل؛ گێژو وێژ . (گیج و ویج)
حولویسک : [ناو] شیلاوک. (عضوی در شکم گوسفند برای پنیر مایە)
حۆلی:[ناو] (۱)ئۆلی؛ نهۆمی سەرەوەی خانوو . (طبقە آخر ساختمان).(۲) گێلی؛گێژی؛ (گیجی)
حولیچەک : [ناو] هەڵووژە؛ هەڵووچە.(آلوچە)
حوننەر : [ناو] حوننەر؛کاری‌کە تەنیا کەسانێکی تایبەت دەتوانن ئە نجامی بدەن؛ کاری‌شیاو، ئەوتۆ ؛ بۆی‌هەیە وشەی هونەر لەپێشداحوننەر بووبێت.(هنر)
حەبان : [ناو] جەڕەی ئاو . (کوزە آب)
حەبداڵ : [ناو]مرۆڤی ماقووڵ؛ خوداناس؛ سەوداسەر؛ عەوداڵ. هەلوەدا؛(انسان خانە بدوش؛ خداشناس)

حەبدالّی : [ناو] سەوداسەری ؛ هەلوەدایی . (خانه بدوشی)

حەبدۆیی : [ناو] ئێلی سماییل ئاغای سمکۆ لە نزیکی شاری سەلماس و گوندی چەهریق نیشتەجێن. (طایفه اسماعیل آقای سمیتقو)

حەپنای : [چاوگە] حەپین؛ وەڕین حەپەکردن. (عوعوکردن)

حەپۆنە : [ئاوەلناو] حەپۆلە؛ کەمهۆش؛ مرۆڤی زل و تێکسمڕاو ؛ حەپلۆس . (آدم یغر و کودن)

حەپە مێشخۆر : (ب) مرۆڤی گێل و گەوج و نەزان. (کنایی، آدم گیج و بیشعور)

حەتاڵ : [ئاوەلناو] لەگەڵ بەتاڵدا دێت. بەتاڵ-وحەتاڵ. خالی‌وخوت ؛چۆڵ؛ بێکار.(خالی بیکار)

حەتتار : [ناو] عەتر فرۆش؛ عەتتار. (عطار)

حەجمان : [چاوگە] حەجمین؛ تەبتین؛ عەجمان؛ ئارام و قەرار؛ هەدا. (آرام وقرار)

حەجماندن : [چاوگە،ت] ئارامکردن؛ تەبتاندن . (آرام کردن)

حەجمین : <حەجمان.

حەرد : [ناو] ئەرد ؛ عەرز؛ زەوی ؛ حەرز؛ عەرد. (زمین)

حەرز : [ناو]ئەرد؛ زەوی؛ عەرز. (زمین)

حەرەمخانە : [ناو] فد: ژووری جودا لە میوانخانەی گەوران؛ ئەندەروونی. (منزل مخصوص‌خانواده؛ حرمخانه)

حەرمەل : [ناو] گیایێکە بۆ نەخۆشینی باداری بەکەڵکە . (نام گیاهی ایست)

حەرەسناک: [ئاوەلناو] حەسوود؛بەئێرهیی. (حسود)

حەریر : [ناو] شارێکە نزیکی شەقڵاوە؛ گوندێکە نزیکی شاری‌کرند لە باشووری ئێران(نام‌شهر ونام دهی است)+

حەزار : [ئاوەلناو] هەزار. (هزار)

حەز وەنەئامەی : [چاوگە،ت] حەزلێکردن. (دوست‌داشتن)

حەسابی : <حیسابی

حەساوکەردەی: [چاوگە،ت] حیساب کردن. (حساب‌کردن)

حەساوی : [ناو] کەری بەکار و ئازا. (خر پر توان و طاقت)

حەسەس: [ناو] پاسەبان؛ کێشکچی؛(عسس)

حەسەنەسستە : [ناو] باڵندەیێکە لاق درێژ وکلک کورت . (اسم پرنده ایست)

حەسێرەئاو : [ناو] هەسێراو؛ هەماراو؛ ئەستێر. (آب‌انبار؛ استخر)

حەسیل : [ناو] حەسیر . (بوریا)

حەسیلک : [ناو] حەسیر . (بوریا)

حەشاکەردەی : [چاوگە،ت] حاشاکردن؛ وەئەستۆنەگرتن؛ نەپەژراندن. (انکارکردن)

حەشرکردن : [چاوگە،ت] حەشر بەرپاکردن؛ (ب)کارێکی ئەوتۆ کردن؛ نواندنی ئازایی و کوشتاری زۆر لە شەڕدا . (حشر بپا کردن)

حەشروحەلەلا : [ناو] هەڵڵا و هەنگامە؛ زمنا زمنا. (هیاهوی بسیار)

حەشیا : تشت؛ شت؛ لە ئەشیای ئارمووییەوە هاتووە، کۆی شەیئ. (اشیاء)

حەشیفاندن : [چاوگە،ت] نووسین . (نوشتن)

حەفت‌برالێ : [ناو] حەوت ئەستێرەی حەوتەوانان.(هفت‌ستاره دب‌اصغر)

حەفتم : [ئاوەلناو]حەوتەم؛ حەوتە؛ حەو ڕۆژ پاش

ه دایک بوون یا مردن . (هفتم)
حەفتەیی :[بەند] حەوتـەیـی؛ هـەر حـەوت ڕۆژ جارێک . (هفته ای)
حەفتیر : [نـاو] حـەوتیـر ؛ جۆرێـک دەمانچـە . (هفت تیر)
حەڤە : [ئاوەڵناو] حەڤدە؛ حەڤوە. (هفده)
حەقیق : [ناو]حاقیق؛ عاقیق؛ عاقێق. (عقیق)
حەکلوو : حەککوو ؛ پەککوو. (وە)
حەلاقی : [ناو] جۆرێک ترێ. (نوعی انگور)
حەلاوی : [ناو] بەفرینە؛ پەروەردەکراوی شـیر و شەکر لە نێو بەفردا . (نوعی بستنی)
حەڵقەبەگۆش : [ئاوەڵناو] ئاڵقە بەگۆش؛ [ناو] زێڕخڕید؛ زێڕکڕ؛ بەندە؛ بـەنـی؛ ئاڵقـە لـەگـوێ؛ (حلقه به گوش)
حەلوا : [ناو] بەلاقێک هەڵبەزینـەوە و ڕۆیشـتن. هەنگڵەشەلە؛ حەلەکە(لی- لی)
حەڵەبی : [ناو] (١)تەنەکە؛ (ب) چەلەنگە پووتی؛ خەڵک و پەیـوەندیـدار بـە شـاری حـەڵـەبـەوە (١و٢حلبی)
حەڵەوی : >حەڵەبی
حەلیشیش : [ناو] عەلەشیش؛ بۆقلەمووتە؛ قەل؛ کەرگامیسری؛ قەلەموون؛ گزگـل؛ عـەلۆعـەلـۆ. (بوقلمون)
حەلیم : [ناو] خۆراکێکـە لـە گـەنـم و گوشـتی بۆقلە . (حلیم)
حەمباروزێ : [چاوگە،ت] ئامباز بـوون؛ هێـرش. (هێرش)بردن . (حمله کردن)
حەمتەر : [ناو] عەمتەر؛ عەنتەر . (عنتر)
حەمس : [ئاوەڵناو] هەمس جۆرێک ڕەنگی بـزن و نێری . (نوعی بز)

حەمەلی : [ئاوەڵناو] عەمەلی؛ گیرۆدە بە شـەڕاب و تریاک یان شتیتر. (عملی؛ معتاد)+
حەنزەڕووت :[ناو] ئەنزەڕووت ؛ شیلەی وشـکە - وەبووی تۆسی . (شیره چوغان)
حەنک :[ناو] ژەنین ؛ حینچک؛ کوت. (کله زدن)
حەنەق : [ناو] حەنـەک؛ گاڵتـە؛ شـۆخی؛ گاڵتـە وگەپ. (شوخی)
حەو : [ناو] حەد. (١) ڕادە؛ ئەندازە؛ مەقـام؛ حـە- وی بەچییە : قابیلی بەچییە. (٢) سنوور؛ تخووب؛ حودوود. (١و٢ حد)
حەورانەوە :[چاوگە،ت] پۆنگ خواردنەوە . (جمع شدن آب و بر گشتن)
حەوزخانە : [ناو] ژووری کە حەوزی تێدابێت. (حوضخانه)
حەوشێ : [ناو] حەوشە؛ حەسار. (حیاط؛ زمین محصور)
حەول و دەول : [ناو] هەوڵ و تەقالا. (جـد یـت وکوشش)
حەیاس : [ناو] حەیاز؛ جقە؛ چۆ. (انگشت شـاخی پای خروس)
حەیتاندن : گوڕڕەکردن؛ هـەو هـەوی سـواران. (هوراکشیدن دستجمعی)
حەیتە : [ناو] (١) چـەتیـو (نـوعی ناسـزا).(٢ ب) نیشانەی نێربوون؛ کێر (آلت تناسلی مرد)
حەیس‌وبەیس : [ناو] فد: (ب)گێرەوکێشە؛ هـە- نگامە؛ دەمەقاڵە. (حیص‌وبیص)
حەیش : [ناو] عەیش؛ خۆش ڕابواردن؛ وەشـی؛ کەیف و خۆشی. (خوش گذرانی)
حەین : [ناو] حان؛ لە حەینی گەرمـادا : لـە وە- ختی گەرمادا؛ (وقت)+

حیچ : [ئاوەڵناو] هیچ ،نەتشت؛ هیچنەزان (هیچ)
حیچ: [بەند] هیچ زانیوتە دەستم شکاوە؟(هیچ)
حیچ: [پێشگر] هیچکارە؛ بەهیچجۆرێ. (هیچ)
حیچ: [جێناو] هیچێ؛ هیچێک؛ هیچکەس. (هیچ)
حیچشتێ: [جێناو] هیشتێ؛ (هیچ چیز)
حیچکارە: [ئاوەڵناو] بێئیش؛ بێکار؛ بێدەسەڵات. (هیچکارە)
حیچکام: [جێناو] حیچکامیان: هیچکامەیان: هیچکەسیان؛ (هیچکدام)
حیچکەس: [جێناو] کەسێکنە؛ هیچکە؛ (هیچکس)
حیچنەزان:[ئاوەڵناو] بێئاوەز؛ ناشارەزا؛ گەوج. (دانائی‌نداشتن؛ نادان.(هیچمدان)
حیچوەخت: [بەند] هیچ کات؛ قەت؛ هەرگیز؛ (هیچوقت)
حیز و سڵامەت : بۆ پاراستنی بەرژەوەندی، سەرشۆڕی قبوولکردن. (بخاطرمنفعت، خفت قبولکردن)
حیزەفرسەت : [ناوەت] ناپیاوانە لە دەرفەت کەڵک وەرگرتن. (بانامردی از فرصت استفاده کردن)
حیزەفێل : [ناوەت] فێڵی بێ ئابڕوانە و شەرمەزارانە و ناپیاوانە. (حیلە ناپسند)
حیزەڵە : [ئاوەڵناو] مرۆڤی سووک و چرووک و ترسەنۆک. (ترسوی بی ارزش)
حیسابی : [ئاوەڵناو] (١) بەڕێ و جێ؛ باش؛ قسەی حیسابی: قسەی بەڕێ و جێ. (٢) چاک؛ ماقووڵ؛ پیاوی حیسابی: پیاوی چاک و ماقووڵ(حسابی)
حیسابی: [بەند] بەتەواوی؛ تێر و پڕ؛ حیسابی دارکاری کرا. (حسابی)
حیشووە : [ناو] عیشووە؛ نازوئەدا؛ لارو لەنجە. (عشوە)
حیشووە باز : [ئاوەڵناو] عیشووەگەر. (عشوەگر)
حێل : [ناو] عێل؛ تایفە؛ ئێل. (طایفە)
حێل : پتەو. (محکم)
حێلاتی : [ئاوەڵناو] عێلاتی؛ ئێلاتی؛ عەشیرەتی. (ایلیاتی؛ عشیرەیی)
حیلاندن : [چاوگەت] شەهین؛ کوڕاندنی ئەسپ. (شیهە کشیدن)
حێلم :[ناو] هێلم؛ چەسپی نەجاڕی.(دارتاشی) . (نوعی چسب چوب)
حیلەحیل : [دەنگەناو] چەند شەهینی لە دوای یەک. (شیهە پی درپی)
حێلەزووک : [ناو] حەقلیمەقۆ. (الەکلنگ)
حیلەمار : [ناو] کوڵەکۆرە؛ کوێرەمار. (افعی)
حینوان : [ناو] عینوان؛ حیشووە؛ فیز و دەمار. (دەچیە گوێی بانان کراس زەردێ، حینوان دەفرۆشی) «فۆلکلۆر» (غمزە و تکبر)

خ

خاراج : [ناو] خەراج؛ باج و پیتاک. (خراج)
خـازی : [نـاو] خـاز؛ گوڵخـاز؛ گیاییکـه بـۆ سوّمای چاو یان لابردنی زەرداو بـەکـەڵکـە. (گل‌شیپوری) +
خازی : [ناو] خۆزگـە؛ ئـاوات؛ خوزیـا؛ هیـوا؛ هیڤی؛ داوخواز؛ کەڵکەڵە؛ (آرزو)
خاسەسی : [ناو] قازی کێوی. (قازکوهی)
خاشەبڕ : [ناو] لە بێخ دەرهێنان؛ بنەبڕکردن؛ ڕەگەز نەهێشتن. (ازبیخ کندن؛نسل‌کشی)
خاشەکێشان : [چاوگە،ت] (۱ب) سەربـڕین؛ کوشـتن.(کنـایی، کشـتن؛ سـربریدن) (۲ب)خۆراک تەواو کردن و هیچ نەهێشتنە- وە. (خوردن خوراک وچیزی‌باقی نگذاشتن)
خاکبەسەر: [ئـاوەڵنـاو+ نـاو] قـوڕبـەسـەر؛ خاکەسار؛کڵۆڵ؛کولۆڵ. (خاکبرسر)
خاکشیر: [ناو] زیندەوەری وردیلەی ناو ئاوی زۆرماو لە نێو عەماراودا، کە خۆراکی ماسییە. (خاکشیر)
خاکشیرەکەشیلە : [ناو،ت] توودڕکە؛ گیاییکە دژی نۆبـەتێیـە (یـاوی‌ماڵاڕیـا)یـە و لـە کوردوستان زۆرە. (قدومەکوهی)
خاکـنشین :[ئاوەڵناو] بووڵ‌نشین؛ماڵ‌وێران؛ مافینگی؛ پووش‌لەدەم. (خاکسترنشین)
خاکـوەج : [ناو] جووتیار؛ فەلا. (کشاورز)
خاکینە و خۆڵینە : [ئاوەڵناو] (ب) مرۆڤی بێ- فیز و دەمار. (انسان متواضع)

خاڵ‌وبەڵەک : [ناو] کاژ و واژ؛ خاڵخاڵ بوونی بەفـری کوێسـتانان. (خالخـال شـدن بـرف کوهستان)
خام‌حەلاوە : [ناو] جۆرێک خام؛ جـاو؛ (بـە- رهەڵبێنەی خام حەلاوە، هەردەڕۆیـی و دە- کراوە.) «فولکلۆر» (نوعی متقال؛کرباس)
خانەشاری : [ناو،ت] بۆ ئەم وشە دوو هۆ ڕە- چاو دەکرێت (۱)خانە واتا ماڵ، کۆچ پێکردن بۆ شار. (۲) گوێزتنەوەی جێگای ژینی بـەگ و خانەکان لە گوندەوە بۆشار؛ کە دەگەڕێتە- وە بۆ زەمـانی ڕەزاشـای پالـەوی لـە ئێـران ۱۹۴۱ز؛ (ب)بە زۆر کۆچ پێکردنـی خـان و سـەرۆک عێلـی دیـاریکراوی دەوروبـەری شاری سەقز لە دێهاتـەوە بـۆ شـار . (خانـە- شهری)+
خانەمیـری : [نـاو] جۆرێـک هـەڵپـەڕیـن و گۆرانی تایبەتی ئەو هەڵپەڕینە. (نوعی رقص و آهنگ مخصوصش)
خانی‌خانان : [ناو] سەرۆکی خانگـەل. (خـان خانها)
خانی‌لەپ‌زێڕین : [نـاو] قـارەمـانی قـەڵـای دمدم. (نام یکی‌ازقهرمانان کرد)
خاو : [ئاوەڵناو+ ناو] هێواش؛ ئارام؛ ئاهەنگی خاو دژی ئاهەنگی بن‌بزێوکە و کرژ. (ملایم؛ آرام)+
خاو: [ئاوەڵناو] بانەدراو؛ دژی گرژ.(ریس زیاد

نتابیده)
خاوشکاندن : [چاوگە،ت] ڕاهێنانی وەرزا بـۆ جووتکردن لە ئەوەڵی بەهاردا بە چەند هێـڵ جـووت پێکـردن. (آمـادەکـردن ورزا بـرای شخم).> جەمام.
خاوک : [ناو]بەن و فرێتی پێویسـتی تـەون؛ خاوە. (مواداولیە قالیبافی)
خاوکان : [ناو] بەنی زۆر با نەدراوی باریـک کە دوو تاڵی پێکەوە بادەدەن و دەبێتە دوولا؛ (شـیرین تـەشـی‌دەڕێسـی خاوکانـە یـان دوولایە) «فولکلۆر» (ڕیس زیاد تاب‌نخوردە)
خاوکردنەوە : [چاوگـە،ت] هێواشـکردنەوەی ڕەوتی‌ڕۆیشتنی توند و بەلەزی سەیـارە یـان هـەر شـت کـە تونـد و بـە تـاو دەڕوا. (یواشکردن)
خاوکێش : (ب)پەتکێش؛ لێدان و پەتپـەتـی پێکردن و گەوزاندن. (کنایی، کتک‌زدن)
خاوە : >خاوک
خاوێرخاوێر : [بەند] هێواش هێواش؛ خـاوە-خاو. (یواش‌یواش)
خاویلکە : [ئاوەڵناو] خاوەخاوکەر؛ تـەمبـەڵ. (تنبل و شل‌و ول)
خاوێن : (١)[ناو]گیای‌ژانەدڵ؛ لەکوردوسـتان زۆرە و بۆ نەخۆشینی بای‌سـوور بـەکـەڵکـە. (گیاەدم‌روباە)(٢) [ئاوەڵناو] پاک. (تمیز)
خایەن : [پاشگر] واتا پێچوون؛ درێژخایەن. (پسوند بە معنی طول کشیدن)+
خرمانلۆغە : [ناو] خەرمـانلۆغـە؛ دەغڵێـک کە لە سەر خەرمان دەدرێـت بـە هـەژاران. (ازخرمن چیزی‌بەفقرا دادن)
خڕنە : [ناو] کوودەڵە؛ بێچووی بـەراز. (بچـە گراز)
خڕوپڕ : [ئاوەڵناو] توند و تۆڵ و قەڵەو. (تپـل و فرز)
خشپەگیا : [ناو] دارخەڵاتە؛ زەرداو پەڕێنە؛ لە کوڵێندراوی خەستی گەڵاکەی مەڵهـەمێـک چێدەکەن و دەیساون بـەسـەر بیـرۆدا، بـە-موفایە. (شونگ؛ پلاخور)
خشە : [دەنگەناو] دەنگی بەیەکـدا ساوینی دوو شتی زبر و ڕەق. (خش‌خش)
خشیل : [ناو] کەوڵەگیا؛ شیلەکەی هەوێنـی بە پەنیرکردنی شیرە. (علف‌پنیر؛ شیرپنیر)
خفتان : [ناو] خەفتان؛ توو چانـدنی پـاییزی درەنگ وەخت. (تخمپاشی درپائیزدیرهنگام)
خلخلە : [ناو] خلخل؛ فڕندەییێکـە لـە جـوڕە گەورەتر، سەر باڵی شینە و سینگی قاوەییـە. (خوتکا)
خوان : [ناو] پنە؛ پنەکـەی گونـک لـەسـەر پانکردنەوە. (تختە خمیر پهن کردن) +
خۆ ڕازاندن: [چاوگە،ت] بزواندنی لـەش لـە کاتی ئێش و پەژارەدا. (خودرا جنباندن)
خۆڕانان: (ب) هووشەکردن؛ خۆهەڵکێشان. (تعریف از خود)
خۆردۆس: [ناو] لالەعەباسی؛ بۆ لـەبـەیـن-بردنی جوانەزمە و زیادکردنی مەیلی جنسـی پیاوان باشە.(لالەعباسی)
خوردەک: [نـاو] ئـوردەک؛ جۆرێـکـمـراوی. (اردک)
خۆرکە: [ناو] مۆرانەی کتێب و دار. (موریانـە چوب)

خوری‌شۆر: [ناو] تەختە دارێکی لاپانە جلک و خوریی پێ دەکوتن لە کاتی شۆردندا؛ (ب) لێدانی زۆر و بە توندی وەک شتنی خوری. (کتک زدن زیاد)

خۆزگەخواستن: [چاوگە،ت] ئاوات خواستن. (آرزوکردن)

خۆلێدان: قەرەکەوتن؛ نزیک‌کەوتن. (خودرادرگیرکردن؛نزدیک‌شدن)

خومەهەردە: [ناو] گیا وەسمە؛ گیایێکە خومی لێ‌چێدەکەن لە جوانڕۆ و مەریوان و شنۆ زۆرە. (نیل‌کوهی.وسمه)

خوێنپاڵێن: [ناو] گیای‌شاتەڕە؛ دژی جوانە زمەیە. (شاەتره)

خەربەنگ: [ناو]گیای شادانە؛ مەنگەگیا؛گوڵەلێوە. (شاهدانه)

خەرتەل: [ناو] داڵەکەرخۆرە؛ شانەکوورە. (نوعی کرکس)

خەرمان‌لۆغە : > خرمان‌لۆغە.

خەروو : [ناو] پاکەمتیار؛گیایێکە بۆ نەخۆشینی گەڕوڵی بەکەڵکە. (خرنوب)

خەزال: [ناو] قشقەڕە؛ قشقەڵە. (زاغی)

خەزاڵی: [ناو] خەزایی؛ کەشوشک؛ تووخۆرە؛ عایله مەل. (سارصورتی)

خەڵاتەگیا: [ناو] گوڵەئەوین؛ لەکوردوستان بەتایبەت لە ژاوەرۆ زۆرە و بۆ نەخۆشینی واریس(گرێ‌کرێ بوونی دەماری بەلەک) بەکەڵکە. (گل‌فراموشم‌مکن)

خەستەخانەی دەروونی : تایبەت بە نەخۆشینەکانی مێشک و عەسەب و نەخۆشینی ڕۆحی. (بیمارستان روانی)

خەستەخانەی دەوڵەتی: بیمارستانێک‌کە لە ژێر چاوەدێری دەوڵەتدایە و پارەی کەم لە نەخۆش دە ستێنێ یان هەر ناستینێ. (بیمارستان دولتی)

خەستەخانەی سەحرایی: خەستەخانەی ناو چادر یا ناو سەیارەبۆ برینداراانی شەڕ یا بوومەلەرزە و ئیتر لە محەل‌دا. (بیمارستان صحرایی)

خەستەخانەی عمومی(گشتی): (١) خەستە-خانەیێک بۆ مالیجەی هەموو نەخۆشینێک. (٢) بیمارستانێک کە بۆ تەواوی جەماوەرە و تایبەت بە کەسانێکی تایبەت نییە. (بیمارستان عمومی)

خەمەخۆرە: [ناو] واق‌واق‌کەرە؛ شاوە-شینە.(اگرت‌ساحلی)

خەنجەربالْ : [ناو] پەڕەمەساسە؛ تەیرە کوێرە. (بادخورک)

خەنجەردەم :> دارتەقێنە

خەنەدێمی : [ناو] خەنەکرمانی؛ خەنێ؛ گیایێکە گەڵاکەی بۆلابردنی خورووی پێست و بەهێز کردنی ڕیشەی موو بەکەڵکە. (حنای کرمانی)

خەنێ : > خەنەدێمی

خەو :[ناو] خاو؛ باری‌لار بوونەوەی تووکی فەڕش و ڕایەخ و قوماشی تووکدار. (خواب)+

خەوێن: [ناو] گیای دەرمانەبرک؛ بۆکەم-کردنەوەی چەوری و تەوژمی خوێن بەکە-ڵکە. (ملیس)

خەیارەمارانە : [ناو] خەیارەدێمی؛ گیایێکە بۆ ڕەواندنەوەی ماس و پەنمانی ئەندام بەکە-ڵکە. (خیارخر)

د

دائاویستن : [چاوگە. ت]هـەڵواسـین. (آویـزان-کردن؛ آویختن)
انهھردە . بژاردە . (بۆمیوە و چتی تر)
دابڕکـردن: [چاوگــە،ت] بـڕدان؛ جویکردنــەوە؛ کوتکردن و زەوت‌کردت،(جداکردن.غصب‌کردن)
دابگـردن: [چاوگــە،ت] ڕەت‌بوون؛تێپــەڕیــن. (گذشتن)
دابووراندن: [چاوگە،ت] تێپەڕاندن. (گذراندن)
دابــوورین : [چاوگــە،ت] دابووردن؛تێپــەڕیــن. (گذشتن)
دابەزێنراو: [ناو،بەر] کـەسـێک کـە لـە سـواری هێنرابێتە خوارەوە؛ پیادەکراو.(پیادە شدە)
دابێژاندن: [چاوگە،ت] دابێژتن. (غربال کردن)
دابێنان : [چاوگە،ت] دابەستن؛ گرێدان. (بستن)
دابین‌کـردن:[چاوگـە،ت] شـاردنەوە.دەستەبـەر کردن. (پنھانکردن. فراھم کردن)+
داپــڕژان: [چاوگــە،ت] پــڕش و بڵــاو بوونــەوە. (پخش و پلاشدن)
داپڵۆخین : [چاوگە،ت] (١)داپڵوسین ؛ بە تونـدی لێدان.(کتک زدن)(٢) بە گەرمای زۆر یان ئـاوی کوڵاتوو سووتانی‌لەش سوختگی‌بعلت‌حرارت‌زیاد)
داپۆی:> پێوەدان.
داپەڕ: [ناو،بک] ئەوەی دەپەڕێتەخوارەوە. (پائین پرندە)
داپەڕین : [چاوگە،ت] بازدان لە سەرەوە بۆ خوار. (پایین پریدن)+

داپەستان: [چاوگە،ت] ئاخنینەوە؛ پەستاوتن.(تپا نیدن)
داپەستراو: [ناو،بەر] ئاخنراو؛ داتەپاو. (تپاندەشدە)
داپەنەی : [چاوگە،ت] پێدان؛ بەخشین. (دادن)
دات : [پیشگر] وەک، داتخست؛ داتنا؛ داتکرمان. (پیشوند)
داترازان: [چاوگە،ت] لێک‌هەڵبڕان. (دررفتن)
داتراشین: [چاوگە،ت] تاشینی سەرەوخوار. (روبە پائین‌تراشیدن)
داتووکان : [چاوگە،ت] هەڵترووشکان. (چمباتمە زدن)
داتەپاو :[ئـاوەڵنـاو+ ناو،بـەر]شـێلراو؛ تـەپێنـراو؛ داسمڕاو؛ هێما بۆ مرۆڤی کورتـەباڵـا و قـەڵـەو و شل‌وشەوێق؛ داتەپیو.(آدم شل و ول چاق)+
داتەپیو: [ناو،بەر+ ئاوەڵناو] ڕۆچوو؛ قوپاو؛ داتەپاو (نشست کردە)
داتەکیان :[چاوگە،ت]بەتاڵ‌بوون؛تەکیـان.(خـالی شدن) +
داتەمیان : [چاوگە،ت] داتەپیان و سیس‌بوون بە هۆی خەم و کەسەرەوە. (افسردە شدن)
داچۆڕان: [چاوگە،ت] شـۆڕبوونەوە؛ چـەمینـەوە؛ ئاوێزان؛ داهاتنی لقی دار.(خمیدن.آویزان‌شدن)+
داقبسک : [ناو]داومووسک؛ داوی تەپکە. (دام از رشتە مو)
داچەکاندن : [چاوگە،ت] مژین؛ دڵۆپ لـێبـڕین. (تاآخرین قطرە مکیدن)

داچەکاو :[ناو،بەر](١) مەمکیٚکە زارۆک مژ- بیبێتی. (٢)هەڵواسراوی شل‌وشەوێق؛ داچۆڕاو.(مکیده وآویزان)
داچەمان:[چاوگە،ت] چەمینەوە؛ کووڕبوونەوە؛ چەمانەوە. (خمیدن)
داچەماندن : [چاوگە،ت]کووڕکردن.(خم‌کردن)
داحەلاندن :[چاوگە،ت]داهێشتن؛ شۆڕکردنەوە. (آویزان کردن)
داخاز : <داوخواز.
داخازتن : [چاوگە،ت] داواکردن؛ ئاوات خواستن. (درخواست‌کردن؛ آرزوکردن)
داخرا : [ڕابوردووی چاوگەی‌داخستن] تەنوور داخرا: تەنوور هەڵکرا؛ پێ‌کرا.(روشن شد)(٢) پێوەدرا؛ بەسترا (بسته‌شد) +
داخران :[چاوگە،ت] (١) بەستران؛ پێوە- دران.(بسته‌شدن).(٢) ڕاخران؛ پان‌کران؛ ڕاخستن.(پهن‌شدن)
داخرماندن :[چاوگە،ت] داکرماندن؛ داکرۆژتن. (مانند، جویدن‌قند و غضروف)
داخزاندن:[چاوگە،ت] داخلیسکاندن؛ خزاندن؛ خزین.(سراندن‌روبپائین)
داخشان:[چاوگە،ت] داخوشین؛ خشکەکردن ڕوو بە خوار. (خیزش‌روبپائین)
داخ‌کەردەی :[چاوگە] داخ‌کردن. (داغکردن)
داخ‌کێشان : [چاوگە،ت] دەردکێشان؛ ئاخ هەڵکێشان. (آه کشیدن)
داخمە : [ناو]تەمخە؛ ئامێری مۆری دروشم و داخ‌کردنی‌ئاژاڵ. (انگ‌داغ)
داخ‌ودۆخان : [ناو] خەم و خەفەت. (غم واندوه)
داخوراو :[ناوبەر] داڕووخاو؛ دیوارێک‌کە خورابێتەوە یان باران لایێکی شۆردبێتەوە. (خوردگی‌دیوار)
داخورت : فاڵگرتنەوە و پێشگۆیی. (پیشگوئی)
داخوڵا : [بەند] داخوا؛ داخۆ؛ داخوٚم؛ ئاخۆ؛ ئایا. (آیا)
داخی‌بەجەرگم :(ب) داخی‌گرانم؛ حەیفێ (افسوس)
دادپرستەی : دادپرسین. (داد پرسیدن)
دادڕەمردم : ناوی جۆرێک قوماشی ژنانە بوو. (اسم پارچه)
دادنووس : [ناو] شکایەت‌نامە نووس؛سکاڵا نووس (عریضه نویس)
دادو ڕۆڕۆ : [ناو] شیوەن و هاوار؛ داد وهاوار. (شیون)
دادووراندن : [چاوگە،ت] پێدا دروون؛ دوورین. (دوختن)
دارئالینگ : [ناو] لاولاو؛ لاڤ‌لاڤ. (نیلوفر)
دارات : دارمت؛ خۆت لەو داراتە مەدە: خۆت وا نیشان‌مەدە؛ خۆت لەوڕێیە مەدە. (وانمودکردن)
درباز :[ناو] دارەوان.(استاد در بالارفتن ازدرخت)
دارباسقەنە : [ناو] جۆرە دارێکە دارجگەرەی لێ- دروستدەکرێت. (چوب‌درستکردن چوب‌سیگار)
داربە دەم سەگەوەکردن: (ب)بێ‌حەیایی.(کنایی شرارت و بی‌حیایی)+
دار بەڕۆحدا دان : زەبرلێدان.(ضرر و ضربه‌زدن)
دارپزو : [ناو] جۆرێک دارە؛ پارچە دارێکی پزوو دەکەنە ملوانکە و دەیکەنە ملی پەز بۆ ئەوەی - نەخۆشینی پزووی چاک بێتە وە (لە بری نو- وشتە) (گردن‌آویزگوسفندبرای بهبود مرض پزو)
دارپێچ : [ناو] گوڵی لاولاو؛ گیای ملەگەوێ ؛

دارخـز؛ بـۆ تـەنگـەنـەفـەسـی بـەکـەڵکـە .(لبلاب؛نیلوفر)
دارپێچی‌کێوی : [ناو] ملەگەوی ؛گیای لاولاوی کێـوی؛ بـۆ ڕەوانـی بـەکـەڵکـە (لـبلاب ؛ نیلوفرصحرایی)
دارتاوگ : [ناو] گیای‌تەیلیٚ؛ تایلە؛ بەرەکەی بۆ تاعوون (بامرنیٚ) و پەنمانی سی و زمردوویی بە کەڵکە. (داغە اغان ؛ تاغوت؛ تاقوت؛ درخت طا)
دارتەپان : [ناو] چێوتەپانە؛ دارێکە لەکەرەستەی جوٚلاییدا. (چوب‌دستگاه جولایی)
دارتەقێنە : [ناو] فڕندەی دارتەقنە؛ دارەسمە؛خە-نجەردمە. (دارکوب)
دارجـووت : [نـاو] نـەقیـزەی جـووت کـردن. (سیخونک دراز گاوآهن)
دارچەسپ : [ناو] گیای لاولاوی دیواری؛ کە بە دیواردا هەڵدەکشیٚ و دیوار دادەپۆشـیٚ و خـۆی بە دیوارەوە دەچەسپێنێت؛ بـۆزمـان بـەربـوونی منداڵ بەکەڵکە . (موچسب؛ پیچگ دیواری)
دارچەنگاڵ : [ناو] ئاڵقە و دووپشکە؛ ئامرازی نێو کەرەستەی گێرە. (قطعه‌ای در خرمنکوب)
دارچینی : [نـاو] دارچـین پێسـتی ئـەودارەیـە و ماکی(ئانتی سپتیک وئانتی میکۆتیک)ی‌تێدایـە- کە دژی هوورک و قارچکی پێستە . (دارچین)
داردوولەکان : [ناو] جوٚلانیٚ؛ جوٚلانە.(تاب بازی)
داردەغان : [ئاوەڵناو] (دەروداغـان؛ کـورتکراوەی دەرب وداغان یان‌دەردوداغانە).لە بـەریـەک‌دەر هێنراو.(درب‌وداغان)
داردەماخ : [ناو] داری سەولٚ؛ دارێکی هەمیشـە سەوزە. (سرو)
دارسم : [ناو] فڕندەی دارتەقێنە؛ شەشجوٚرن‌بە-لووچی، ڕیٚڕیٚ، باڵ‌سپی‌شـین، خاڵخـاڵ، ڕەش .(دارکوب)
دارسوٚرک : [ناو] پەیوەند(متوربـە) کـراوی داری هەرمیٚ لە بەڕوو . (پیوند درخت بلوط و گلابـی)
دارسەولە : [ناو] (١)بێلٚی لوٚتکە.(پاروی قایقرانی) (٢)داری سەولٚ. (درخت سرو)
دارڕسیان : [چاوگە،ت] هێرش‌بردن؛ پەلامـاردان. (حمله بردن)
دارشاخکرن : [چاوگە،ت] سەرکوٚنەکـردن؛ پێـدا هەڵکاڵان؛ پێدا هەڵشاخان. (سرزنش کردن)
دارشکێن :[ناو،بک] کەسێک کە دار دەشـکێنیٚ؛ داربڕ. (هیزم شکن)
دارشەق : [ناو] چێوشەق؛ چێوی ژێرباخەڵـی پـا شکاو یان شەل. (چوب زیربغل)
دارشین : [ناو] دارێکی‌کێوییە لە کاتی سوتاندندا گڕێکی ڕۆشنی هەیە، لە جیاتی لەنتەر هەڵیان دەکرد.(اسم درختی است)
دارشێنە : [ناو] دارکون‌کەرە. (دارکوب)
دارفرسەق :[ناو] نیشانەی ماوەی ڕێگـا.(تـابلوی کیلومترشمار)
دارقەندە : [ناو] کلکەقلیان. (چوب قلیان)
دارکافوور : [ناو] دارێکە لە هێندوستانەوە هاتووە و بۆ گەڕوٚلی و بیروٚ بەکەڵکە؛ کافووری لێدەگرن کە بۆ گەڕوٚلی و بیروٚ بەکەڵکە. (درخـت کـافور)
دارکەکەو : [ناو] دارکێکف؛ کەیکوف؛ چێـوێکی ڕەنگ جوانە بۆ ناسک کـاری وخـەڕاتـیٚ باشـە؛ گەڵاکەی‌دەکوڵێنن بۆ هاوڵە وسوورێجە بـەکـە- ڵکە. (کرکف،ککم)
دارگەزوٚ : [ناو] مازگ دار؛ نەرە؛ داربەڕوو؛ جیـوە (شیلە)ی دارمازگ بۆ شـەکـەرمـز بـەکـەڵکـە .

(کزغلفی؛ بلوط)
دارلۆق : گـالۆک؛ وەکـاز؛ چێـو شـەق؛ گۆچـان. (عصا)
دارمۆق : [ناو] تابووت. (تابوت)
دارمەڵهەم : [ناو] دارێکە لە هێند و ئەفغانسـتانە وە هاتووە و لە هەورامانی لەهۆن زۆرە دەرمـانی نەخۆشینی تەنگەنەفەسە.(درخت برنـگ کـابلی)
داڕنین :[چاوگە،ت]داماڵین؛ وەک:ڕوومەت ڕنین؛ ڕنینیڕوومەت بە ناخوون لە سەرەوە بۆ خوارەوە (خراشیدن)+
دار و لەلە : [ناو] داری داڵیە؛ (ب) ئاگاداری لە حیساب‌وکیتاب و لە ژێر چاوە دێریدا.(کنایە از زیر نظربودن)
دارونەدار : [ناو] هەست‌ونیست(ب) هەموو شت. (داروندار)
داڕووشاندن : [چاوگـە،ت] ڕووشـاندن و داڕنـین ڕوو بە خوارەوە. (خراشیدن روبپائین)
دارومنی:[ناو] دارموەن؛ دارقەسقەوان؛ لە شـیلە- کەی بنێشت دەگیرێت کە دەرمـانی پـەنمـان و برینی گەدە و ڕێخوڵەیە و بۆ شەکەرمزیش بـە- کەڵکە . (درخت بنە؛ پستە وحشی)
داروێنە : [ناو] جۆرێک کاری هونەرییە؛ وێنەگە- ری، بەکەڵک وەرگرتن لـە پارچـە داری ڕەنـگ جۆراوجۆر؛(لە ڕوانگەی ڕەنگ و ئاچخ و تۆخیـە- وە) .(معرقکاری)
دارمبەجینگوڵ : [ناو] داریچاکی. (درخت‌سرمزار مبارک)
دارهەنە : [ناو] دارتەون. (دارقالی)
داریدنیٚ :یادارایی دونیا؛ لێرە دا بە هـەڵکـەوت داری ئـارموی:(ماڵ،خـانوو) لـەگـەل دارایـی و سامان(ماڵ)ی کوردیهاومانان کە دبێتە، (مـاڵی دونیا)کە جێی سامانی دونیا یا دارایـی دونیـایش دەگرێتە وە. (داردنیا)
داری‌نان : [ناو] دارێکە لە هەندیٚ ناوچەی ئـە- فریقا جۆرێک کولێرە و نانی لیٚدروست دەکەن. (درخت نان)
دارییووش : [ناو] ناوی شاییٚکی هـەخامـەنشـییە (داریوش)
داژی : لارە سێبەری عەسر.(قبل از غروب)
داسراکیٚ : [کاری ئەمری] بسـرەوە ؛ زموتبـە ؛ دامرکیٚ؛ ئارام بە.(آرام باش)
داســـراکێن : [ناو،بـــک] ئـــارام کـــەرەوە؛ دامرکێن.(آرام بخش)
داسقاڵە : [ناو] داسوولکە؛ داسـی چـووک.(داس کوچک)
داس‌کێش : [ناو،بک] درویٚنەوان. (دروگر)
داسمڕاو :[ئاوەڵناو] مرۆی قەڵەوی شل‌وشەوێق. (آدم شکم گندە وکوتاه قد)
داسن : [ناو] خوازبێنیکەر. (خواستگار)
داس‌وەشێن : [ناو،بک] درویٚنەوان. (دروگر)
داســەپانـدن : [چاوگــە،ت] بــە ســەردابــڕین. (تحمیل)
داش : [ناو] (١)تـەنـدوور؛ تـەنووری ئاسـنگەر. (کورەآهنگر) (٢) تد: بەرد؛ داشی دامـە: بـەردی دامە. (سنگریزە داما)
داش‌بەداش :[ناو،ت] لە دامەدا بـەرد بـە بـەرد ؛ واتا بەردی لە جیاتی بـەردیٚ دەچـوویٚ . (داش بە داش)+
داش‌دامە : [ناو] داش تورکیە واتا بەرد؛ بەرد یان زیخی دامە پێکردن .(سنگ ریز داما)

داشکان:[چاوگەت] خوارکردنەوە؛ شەلەگە داختستن. (خم کردن؛ تعویض مسیرآب)+
داشکاندن : [چاوگەت] داگێڕان؛ مەڕەکان داشکێنە بۆ داوێنی کێو.(پائین بردن گلە)(۲) شکاندن؛ شکست پێهێنان.(شکست دادن)
داشۆ : [ناو] برایێ مەزن. (داداش)
داشێ : [ناو] خوشکامەزن. (خواهربزرگ)
داشیار : [ناو] تەنوور داخەر؛ کابانیمالێ. (روشن-کننده تنور؛ خانەدار)
داشی دامە:[ناو] زاپیدامە؛ بەردی دامە. (مهره داما)
داغانکردن : [چاوگەت] شەق و شرکردن؛ لە بەریەک هەڵوەشاندن. (داغانکردن)
دافسین: [چاوگەت]فس خواردن؛ قزەبوون؛خە-وتنی مریشک بۆ کەڵەشێر. (خوابیدن مرغ زیر خروس)
دافلیقاندن : [چاوگەت] پانوفلچ کردن. (لە-کردن)
داف_داف : [بەند] تالێ تالێ؛ هەودا هەودا. (رشته رشته)
داچوون : [چاوگەت] ڕۆچوون؛ چەقین. (فرورفتن)+
داکردن : [چاوگەت] بەئامانجکردن؛ میتەی هەڵماتێن و نیشانەی تیرەنازی دانان.(نشانه تیلەبازی و سیبل گذاشتن. +
داکوتان : [چاوگەت] (ب) بەمیوانی لە جێگاییێک زۆر مانەوە؛ جێخوشکردن .(جاخوش کردن) +
داکەتێ: [بەند] باکەتێ ؛ تاکەتێ؛ تاوەکوو؛ تاکوو.(تا)

داگرتنەوە : [چاوگەت] کوتانەوە؛ پەستاوتن؛ ئاخنینەوە. (لگدکوب؛کوبیدن)+
داگژاندن : [چاوگەت] گووشین. (فشاردادن)
داگیراو : [ناوبەر](۱) ڕابووردووی‌داگیران؛ لەش داگیراو.(تن سنگین شدەازمرض)(۲) ئەوەی لە سەرەوە هێنراوەتە خوارەوە . (پایین آوردە شدە).
(۳) لێم داگیراوە واتا لێم داگیرکراوە.(غضب شدە). (۴)تایێک توتن داگیراوە: ئاخنراوە. (آکندە شدە).(۵) زەویە کە بە ئاو داگیراوە :ئاو دایگرتووە، زەوتیکردووە(آب گرفتە) (۶) ف.هن. گڕ تێچوو(شعلەور) .
داڵاش : [ناو]تۆرەمەی داڵاش پێنج جۆرن:کە-شکە خۆرە(پیرۆزە) ، پشتسپی ،ڕەشەداڵ، سیسارگ، شانەکووڕە.(هما؛کرکس)
داڵانداری:[ناو؛ بەرهەمی‌جاوگە] (۱) شوڵی چاودێری گاراج؛ تەویلەداری.(دالانداری).(۲) کرێی باری هەمارکراو لە گاراج.(انبارداری)
داڵانیهەوایی : [ناو] شوێنگەلی دیاریکراوی هاتوچۆی فڕۆکە لە بەینی دوو وڵاتدا. (دالان هوائی)
داڵبەش : [ناو] دابەش؛ بەشکردن بە سەر چەند کەسدا . (پخش)
داڵقاندن : درداکرن؛ هەڵواسین. (آویزانکردن)
داڵکەپیران : [ناو] کەنگر وەختێ پیردەبێت . (کنگر پیرشدە)
داڵکەدزان : [ناو] دەسکیس؛ دز دەسک. (راهنمای دزد)
داڵکەمارانە : [ناو] جۆرێک مارمیلکی گەورە. (سوسمار)
داڵگۆشت : [ئاوەڵناو] لەڕ؛ لاواز؛ ڕەقەڵە؛ ئاژاڵی

که درەنگ قەڵەو دەبێت. (لاغر)
داڵووت : [ناو] چێوبەستی باخ؛ داربەستی باخ. (داربست باغ)
داڵووشاندن: [چاوگەت]فەمکردن و لووت پاک- کردنەوە. (فین کردن)
داڵە : [ناو] باخچەی بەرماڵان. (باغچە جلومنزل)
دالە : [ناو] پیشگۆ.(پیشگو)
داڵەکەرخۆرە : [ناو] داڵاش. (کرکس)
داڵەواز : (١) زیندەوار. (جاندار).(٢) لە سەرپێ ڕاوەستاو. (روی‌پا ایستادە)
دالینگ : [ناو] دەستوور؛ قانوون. (قانون)
دالینگۆک: قانوون‌نامچە و نیزامنامچە.(قانوننامە)
داماگ : [ناو] گیای‌کەلپوری؛ بۆ لووی‌گەروو (لەوزەتەین) و دەست لەرزین بەکەڵکە (مریەم- گلی؛ مریم نخودی)+
دامانگر : داوێنگر؛ دامان‌گیر. (دامنگیر)
داملە : [ناو] گوێلکی نێری دووساڵە.(گوسالە نر یکسالە)
داملەماچ : [ناو] ناوچەیەکی ئاسۆری‌نشینە لە نزیکی مووسڵ. (منطقەای‌آسوری نشین نزدیک موصل)
دامنە : [ناو] دامەنە؛ داوێن؛ خواروو. بمنێ خوارەوە. (دامنە، مرابگذار پایین)
داموسکان : [چاوگەت] هەڵاواسین. (آویزان- کردن؛ آویختن ، دارداکرن)
دامەزران :[چاوگەت](١) مامۆستا دەرسی دامە- زران یا دامەزراند: دەستی‌پێکرد (شروع کردن).(٢) بناغە دامەزراندن.(پایە ریزی کردن) (٣) (ف.هن) جێگرتن . (جایگیرشدن)
دامەزرێنەر : [ناوبک] دابینکار؛ حاوێنەر. (فراهم کنندە)
دان‌ئێشە : [ناوت] ددان‌ئێشە . (دنداندرد)
داناش : [ناو] دانەوێڵەی تایبەت بۆ هاڕین لە ئاش. (بنشن برای آردکردن)
دانان : [بەند] گریمانە کردن؛ وادانان؛ دابنێین وابوو: گرتمان وابوو: هاتوو وابوو. (بەفرض)+
دان‌بەجەرگی‌خۆدانان : (١) پشوودرێژی. (تحمل کردن). (٢) وێران؛ زاتکردن. (جرئت کردن)
دان‌پەی : وەدووکەوتن؛ وەشووێن‌کەوتن. (دنبال کردن)
دان‌پیانان : پەژراندن؛ حاشالێنەکردن؛ درکاندن. (قبول کردن)+
داندار : [ئاوەڵناو] دەنک‌دار؛ پڕدەنک وەکوو هە- نار و گوڵە گەنم کە دانی زۆربێت. (پردانە)
داندۆقە : [ناو] کەرەکێوی . (گورخر)
داندۆل : [ناو] کەلەک؛ جەنجاڵ؛ گێچەل . (هچل؛ معرکە)
دانڕسکێ : [ناو] ددانە چیرە . (دندان قروچە)
دانڕیۆی : [ناو] ددانە ڕیوی؛ خشڵێکی جوانە زێڕینگەران چێی دەکەن. (نوعی زیور)
دانزلین : [چاوگەت] هەراسان بوون؛ جاڕس بوون . (پریشان‌شدن)
دانستە : بە ئاگاییەوە؛ (ف.مشە) تایبەتی؛ هە- ڵبژاردە؛ بژاردە. (بخصوص)
دان‌کردن : [چاوگەت] هەڵومراندنی هەنار و بۆڵی‌ترێ‌و... (دان کردن)
دانووشتاو : [ناوبەر] داچەماو؛ داهاتوو. (خم شدە)+
دانوولە : [ناو] دانەوێڵەی کوڵاو بەهۆی ددان‌دەر

هێنانی منداڵەوە دروستی دەکەن. (بنش پخته)
دانە :(١)دانیٚ؛ داینیٚ؛ بارەکەت دانە: بارەکەت دابنیٚ؛ دای‌بنە. (بگذار)(٢) دەنک؛ گلە. (دانە؛ عدد) +
دانەبنار : دان بە بناردا؛ ڕوولە بناری کێوکردن. (روبەدامنەکوە نهادن) +
دانە قود : [ناو،بەر] (ف.یاد) : گەنمە کوتراو. (گندم کوبیده)
دانەبەر : (١) لێخوڕینی ئاژاڵ؛ (ب)ڕاونان و دەر کردن(دنبال‌کردن).(٢) بەژێرسەیارموەکردن؛ وەبەردان(مانند،زیرماشین‌گرفتن)(٣) وەپێش‌کە وتن(جلوزدن)
دانەبەزە : [ناو] مەمکی ژن یاگووانی وڵاخ و ئا-ژاڵانە لە دەمێکدا کە وشک بکا.(پستان شیردهی‌کەخشک‌شود)
دانەخاف : [ناو] گەنمی کوتراو و لەت بوو. (گندم نیمکوب شده)+
دانەدانە : [بەند]دەنک دەنک؛ دانەردانار؛ (دانە-دانە)
دانەدوواوە : [چاوگە،ت] (١) ڕەتکردنەوە؛ وەرنە-گرتن؛ گەڕاندنەوە؛ گل‌نەدانەوە. (پس‌زدن؛پس-دادن) (٢)کشانەدوواوە؛پاڵدانەدوواوە (عقب-کشیدن)
دانەدەست : ئەسپاردن؛ پی‌ئەسپاردن؛ بەدەستەوە سپاردن . (سپردن)
دانەڕیژە :[ناو] ڕەوتی کۆمباینی‌دەنک ڕژێن و ئاشی‌کە لەگەڵ ئارد دەنکی ساخ فڕێدەدا. (دانە-ریختن کمباین وآسیاب)
دانەسەر : ڕشک داویەتە سەری. (دامەسەر خوە-ما:دام‌بەسەرخۆمدا)بە سەر و پۆتراکی خۆدادان؛ بەسەردادان؛ پەلامار بردنەسەر.(بسروروی خودکوبیدن؛ حملەبردن)
دانەشاخ : [چاوگە،ت] (ب)یاخی بوون؛ بە-کێودادان . (یاغی شدن)
دانەکوژتن : [چاوگە،ت]دان بەکوشتن؛ بە-کوشتندان (بە کوشتن دادن)
دانەگرتن : [چاوگە،ت] دان‌بە گرتن؛ بوونەهۆی گرتن و گیران؛ بەگرتن دان. (سبب بازداشت شدن)
دانەوە : (١) بنوشتێوە؛ دابە؛ کوڕنوش بکە . (خم شو)(٢) ئەداوەکردن؛ پێدانەوە؛ (پس‌دادن)+
دانەوێلەدێمی:[ناو]گیاییێکە لە ناو جاڕەگەنمدا دەڕوێت و تێکەڵی گەنم دەبێت، بەرەکەی لە گەنم دەکا وخواردنی بۆ ئینسان ژارێکی بکووژە و چارەی ژەهرەکەی خواردنی هەنار و بەڕووە. (گەنم‌ڕەنگ)یشی پێدەڵێن (چچم؛ تلخک،علف چین)
دانهەڤ :کۆکردنەوە؛ بەرهەڤ کرن.(جمع‌کردن)
دانی‌کرمۆڵ : ددانی‌کرمیٚ و ڕەشەوەبوو. (دندان کرم خوردە)
دانێلە : [ناو] دانەوێلە . (بنشن)
داواخواز : [ناو] داواکار؛ خووازبێنیکەر. (خواستگار)
داوارین : [چاوگە،ت] داباربن . (باریدن)
داواکردن : [چاوگە،ت] (١)داخازکرن؛ لە کە-سێک ویستن. (تقاضاکردن).(٢)شەڕکردن. (دعواکردن)
داواکەر : [ناو][ئاوەڵناو] شەڕکەر؛ شەڕانی. (خوازەلۆک) (جنگی؛ جنگیدە؛ خواهان)+
داواڵ : [ناو] لقە گەنمی بەپاوە بەجێماو لە پە-

ڕێز. (ساقه درو نشده بجا مانده در مزرعه)
داوباز : [ئاوەڵناو] حیلەباز؛ فێڵباز. (حیله‌باز)
داوبەسەت : [ناو] داد و بسەد؛ ئاڵش وێرش؛کڕین و فرۆشتن. (خریدوفروش)
داوداو :[بەند] هەوداهەودا؛ بڵاو و پەریشان؛ تاڵ-تاڵ. (تارتار)
داوداوەکۆستە : [ناو] شوان خەڵەتێنە.(اسم‌پرنده ایست)
داودۆز : [ئاوەڵناو] داو دۆزەرەوە؛ داقدۆز؛ داودیە؛ داودیتوو (ب) فێڵەباز.وەک باڵان دیدە. (دام‌دیده؛ حیله‌گر)
داوک : [ناو] سیپە؛ ڕەبەت؛ کەمین؛ بۆسە. (کمین)
داوڵنا : [ناو] فد:(دابلنا، رووس.د.) لۆتۆ. (دابلنا)
داونانەوە : [چاوگە،ت] (١)نەخشەی فێڵ و تەشقەڵە کێشان.(٢) داو و تەپکە نانەوە؛ تەڵە نانەوە. (١و٢ دامگستری؛ تله‌گذاری)
داوودڵ : بەدڵ و بە گیان ئارەزوومەندی؛ بەتاسەوە (آرزو)
داوودی : [ناو] (١) جۆرێک قوڵەباڵتە؛ (٢)(ئاوەڵناو) دەنگی داوودپێغەمبەر ئاسا؛ (ب)دەنگی سێحراوی و خۆش. (نوعی تنپوش؛صدای داودآسا) (٣) ناوی گوڵێکە.(نام‌گلی‌است)
داووڕ داووڕ:[بەند] دابڕدابڕ؛ شەق شەق؛ لەت-لەت ؛ بڕدراوی هێڵ هێڵ. (بریدن درپی‌هم)
داووڕین : [چاوگە،ت] دابرین؛ قسەدابڕین: قسە بڕینەوە. (بریدن)
داووسیان : [چاوگە،ت] ئاوابوون؛ بزربوون؛ وەک ئاوابوونی مانگ و خۆر. (گمشدن؛ غروب‌کردن)
داو و ناو : [بەند] بەدانستە؛ بەتایبە-
تی.(مخصوصاً)
داوەرانن : [چاوگە،ت] داباراندن ؛ داڕژاندن . (باراندن)
داوەرڤاندن : [چاوگە،ت] داوەراندن؛ ڕووتاندنەوەی دار؛ دارخاوێنکردنەوە لە گەڵا و وشکەڵ. (تکاندن میوه‌درخت)
داوەرڤین : [چاوگە،ت] داوەرین . (تکانیدن)
داوەرە : [کاری ئەمری] ئاوەرە؛ ساوەرە؛ ئابۆرە؛ دابێرۆ؛ دابێ. (بیا)
داوەزیان : [چاوگە،ت] دابەزیان؛ دابەزین.(پیاده شدن)
داوەستە : [ئاوەڵناو] دابەستە. (پرواری)
داوەشاندن : [چاوگە،ت] وەشاندن؛ چاندن؛ بڵاوکردنەوە. (پاشیدن)+
داوەکا : [ناو] شەڵتە؛ ڕەشکەی‌کاکێشان. (طورحمل‌کاه)
داوەمشار: [ناو] مشاری وەک موو باریک؛ مشاری ناسک‌کاری. (اره مویی)
داوێ : دەهاوێ؛ دەخا؛ دەهاوێژێ. (می‌اندازد)
داوێنگر : [ناو]دامێنگر؛ داوێنگیر؛ هاتنەرێ و تووشبوونی سزای کردەوە. (دامنگیر)
داوێنگرتن : [چاوگە،ت] دامێنگرتن؛ دستە-وداوێن بوون. (دامن‌گرفتن)
داهات : (١)چاوم لە بەرخۆر داهات.(چشم درد) (٢)دارەکە داهات: بڕدرا.(قطع شد).(٣)باو کردن. ڕادیۆ داهات، حەکایەتبێژ نەما. (پیداشد).(٤) ڕۆچوون؛ قوپان؛ بەفر زۆربوو سربان داهاتە خوارەوە.(نشست‌کرد) (٥)تاشین؛ سافکردن؛ ناسک کردن، تەختەکە بەڕەندە داهات: تەنک بووەوە (تراشیده شد).(٦) گەییشت؛ بەسە-

ڕداهات. شەوداهات: بوو بەشەو. (رسیدن) بە- شانە مووی سەر داهێنان: ئاڵۆزابوو چەتوون بە شانە، داهات. (شانە شد)(۷)چەما؛ لقەکە زۆر داهات، شکا. (خمید).(۸)ڕاهاتن؛ دلم بەم شارە داهاتوە.(انس گرفت) (۹)دانان دروست کردن؛ هە تا ئەو ئاهەنگەم بۆ داهات، ماندوو بودم. (ساختە شد). (۱۰) لارە سیبەرداهات : (سایە- بعدازظهرپیدا شد) (۱۱)بەهرە؛ دەرامەت (ف.هن) بهرە؛ درامد)

داهاوردن : [چاوگە،ت] (۱)پاوێرکردن. (نوآوری؛ کشف کردن).(۲)کردن بە باو. (مدکردن.)

داهژاندن : [چاوگە،ت] تێترنجاندن؛ لڤاندن؛ کردنە نێو قاڵب. (درقالب ریختن)

داهۆ : [ناو] گزی؛ هەژاری سەر دەبەرخۆ؛ پیلان؛ (جادووگەر و گەپدەر و بە داهۆ) «هەژار» (حیله)

داهەژ :[ناو،بک] هەژێن؛ جووڵێن. (جنباننده)

داهێزاو : [ناو،بەر] داهێزراو؛ لەش گران بوو. (بیحال شده از تب یاگرما)

داهێنەر :[ناو،بک] دۆزەرەوە؛ ڤەداندەر؛ خولقێنەر؛ پاوێرکەر(کاشف) چەمێنەوە ؛ داچەمێن.(خم کننده)+

داپیۆوە : [ڕابووردووی پێوەدان]؛ داپییەو؛ پیۆدا؛ پێوەیدا.دای پێیەوە. (نیشش زد)

دایک برا : [ناو] زڕبرای دایک؛ دووبرا لە دایکێ. (برادر مادری)

دایک مردگ : [ئاوەڵناو] دایک مردوو؛ (مادر مرده)

دایەبەری : (۱)دایە دەمی؛ بەدەمییەوەدا؛ درێژە- ی پێدا؛(دایەبەری لە هەموو بابەتێ قسەی کرد) (طول دادن به صحبت) (۲)بەشێکی خستە سەر بەشێکیتر. (جزو آن کرد) (۳) بە سەیارە دایە بەر،لاقی شکاند. (زیرکردن)

دایەگەورە :[ناو] دایکی باب، یان دایکی دایک. (مادربزرگ)

دایەنگا :[ناو] جێگەی ئاگالێبوون و پەروەراندنی مندا لی ساوا. (پرورشگاه اطفال)

ددان ئیشای : [چاوگە،ت] ددان ئێشان. (دندان- دردکردن)

ددان بەجەرگانان : [چاوگە،ت] (۱)خۆخواردنەوە؛ هیچ نەدرکاندن بەرانبەر بەئێش و ئازار. خۆڕاگری. (دندان روی جگر گذاشتن)

ددان پێدانان :[چاوگە،ت] پێ لێنان؛ درکاندن؛ پالێنان؛ ڕاستیی مەبەستێ ئاشکراکردن(اعتراف کردن)

ددان پێدانەر : [ناو،بک] درکێنەر ؛ پالێنەر . (معترف)

ددان شاش : ددان بلاو . (دندان فاصله دار)

ددان شکێن: (ب)جوابی ڕەق؛ بەرسڤا تەحل؛ جو- ابی تاڵ. (جواب تلخ)

ددانکەل : [ناو،ت] کەسێکە یەک یا چەند ددانی کەوتبێت . (دندان افتاده)

ددان مرواری : (ب) ددانی ڕێکوپێک و سپی . (دندان سفید و ردیف)

ددانە : (۱) ئەوە ددانە .(این دندانست)(۲) [ناو،ت] هەر شتی زۆپ یا ددان ئاسا وەک ددانەی سێسوو، ددانەی بڕبەند، ددانەی پێچ و مۆرە، ددانەی کلیل.(دندانە آج)+

ددانەچیرە : [ناو،ت] حاڵەتی کەڵپە نیشاندانی دڕندە بە نیشانەی هەڕەشە. (دندان نشاندادن

درنده)+
ددانەڕیچیْ : > ددانە چیرە .
ددانەڕێوی: [ناو،ت] دانرێوی؛ جۆرە خشڵێکی-ژنانەیە. (نوعی زیورزنانە)
ددانیخیرپیانەهێنان: [چاوگە،ت] (ب)باس بە-چاکە نکردن.(بد گفتن)
ددانی شیری : [ناو،ت] ئەو ددانانەیە؛ کەلە تە-مەنی ٦ و ٧ ساڵیدا دەکەون . (دندان شیری)
دڕ : [ئاوەڵناو] بەهێزیی ڕەنگ لە نیگارکێشیدا وەک: ڕەش و شین؛ دەستەواژەیە. (قدرت رنگ درمخلوط کردن)+
دڕ : [پاشگر] دڕێن: دڕێنەر؛ قەڵەشێن، شەقکەر، دڕبە لەشکردان. (دونیم‌کردن و راەبازکردن)
دراقگەنی : [ئاوەڵناو] پارەپیس؛ بەرچاوتەنگ . (خسیس)
دراوکڕ : [ناو] بەدراوکڕاو ؛ زێڕکڕ . (زرخرید)
درژانگ :[ئاوەڵناو] لاواز؛ کز؛ لەڕ. (لاغر)
درکاندراو : وتراو؛ درکێنراو؛ پێ‌ڵێنراو؛ ئاشکراکراو. (کفتە شدە)
دڕکەئاڵەت : [ناو،ت] گیای زڕوی؛ گەنم ڕەنگ؛ دەڵێن، دەرمانی بەرگری لە وەرینی مووە . (چوغان؛ چچم؛ علف چمن)
دڕکەپەرچین : [ناو،ت] گیای دڕەباخی؛ بە ئاور ڕۆنەکەی دەگرن و دەیساون بەسەر بالووکەدا، بۆ چاکەوەبوون؛ بۆ تیراوێش بەکەڵکە. (خارباغی)
دڕکەخەنجەر : [ناو،ت] تۆسی . (نوعی شوقاق)
دڕکەدەرزی : [ناو،ت] گیای دڕووە بزمارە؛ پاش کوڵاندنی لە ئاودا بۆ شۆردنی بیرۆ و گەڕوڵی بە-کەڵکە . (خارزرد؛خارشیری)
دڕکەژاڵ : [ناو،ت] گیای کوڵەوار؛ دڕکێکە ترنجەبینی لێدەگرن و بۆکەوتەیی و سکەشۆرە و هاوڵە بەکەڵکە . (خارشتر؛ خارترنجین)
دڕکەکەرە : [ناو،ت]گیای دڕکە وڵاخ؛ دڕەهەری؛ دەرمانی بێوەسیرییە . (کنگرفرنگی)
دڕکەگورزە : [ناو،ت] گیای کەرتەشی؛ گورزەگیا؛ بەراوەژووی کەرکوڵ؛ بۆ زیادکردنی ڕادەی شە-کری خوێن بەکەڵکە.(خارشکر تیغال)
دروار : (ف. گیو) بەرگدروو؛ دروومان‌کەر.(خیاط)
درواری : [ناو] بەرگ دووری. (خیاطی)
دروانگە : [ناو] ڕۆچن؛ ڕۆچنە؛ کولاوکە. (روزن بام)
دڕواو : [ناوبەر] (١)دووراو؛ دوورواو؛()٢ ڕنراوە. **(١)دوختە شدە؛(٢)دروشدە)**
دڕوودالْ : [ناوت] دڕکودالْ. (خاروخاشاک)
دڕۆودەلەسە : [ناو،ت] بافیش‌کردن؛ چاووڕاو. (چاخان بازی)
دڕووکردن : [چاوگە،ت] دڕک دەرهێنان؛ (دڕک کردن)ی هەندیْ گیا وەک کەنگر. (خاردرآوردن گیاە)+
درۆەدای (١)درۆکردن؛(٢) درۆی کرد. (دروغگویی؛ دروغ‌گفت)
درۆهەڵبەستن : [چاوگەت] قسەی درۆسازکردن. (دروغ پردازی)
دڕەدموا : [ناوت] دڕووەدموا؛ دڕکەدەوا؛ گیای-کەرکوڵ؛ لە زۆربەی ناوچەکانی کوردستاندا زۆرە و دەرمانی تەوژمی خوێنە. (خارمقدس)
درەوشدار : [ناو،ت] ئالآدار؛ پەرچەمدار؛ بەیرە-قدار؛ درووشم‌دار. (پرچمدار)
دڕیبل :**اندنغند** [ناو،ت] تۆپ ڕاگرتن و یاری

پێکـردن و درمنـگ پاسـدان لـه تـوێیپـا و باسکیتباڵدا. (دربیل)
درێخ‌کردن : [چاوگە،ت] درێـغ‌کـردن: کوتـایی-کردن لەکارێکدا . (کوتاهی در کار)
درێژاهی : [ناو] درێژایی. (درازی)
درێژکێشان : [چاوگە،ت] تلۆربوون؛ تلۆرکەفتن؛ پاڵکەوتن. (دراز کشیدن)
درێــژموکــردن : [چاوگـــە،ت] درێژۆکــردن؛ درێژکردنەوە؛ ڕاکێشان؛ (دراز کردن)
درێشووشکە : [ناو] درێشووشک؛ چـز؛ چـزووی مار و دووپشک . (نیش و مار و عقرب)
دریڤ : [ناو] دراڤ؛ دراو؛ پوول؛ پارە. (پول)
درێلە : [ناو] گیای درێلەباخی؛ قەیسەکوژ (مـە-جنون‌کوژ) گیاییێکی‌کورتەباڵایە؛ دەیکوڵێنن ئاوە-کەی بۆ خەم وخەفەت ڕەواندن باشە . (ترتیزک چمنی) +
دزبازاڕ : [نـاو] (ب)جیگاییێـک کـە دزی بـرەوی هەیە. (دزدبازار)
دزجاڕ : [ناو] شووێنێکە دزی زۆربێـت؛ جێـی‌دز. (مسکن دزدها)
دزخەندە : [ناو] لێوکەنـی پـەنامـەکـی. (لبخنـد دزدکی)
دزداشـە : [نـاو] کراسـی درێـژ؛ زیـاتر کراسـی مرۆڤی‌دینی و ڕاهیبە. (پیراهن بلند)
دزگین : [ناو] هەوسـار؛ لـەغـاو ؛ دەسـتەجڵـە-و.(افسار)
دزنێرۆ : [ئاوەڵناو] شۆفار؛ تێچێن. (نمام)
دزۆک : دز . (دزد)
دزە خورجێنی : کردنی‌کارێـک یـا شـتێک بـە-دزییەوە (پنهانی)
دزەکردن : [چاوگە،ت] خۆدزینەوە . (جیم شده)
دزیار : [ناو،ت] دەسکیس؛دایکە دز؛ دەستکیس. (راهنمای دزد)
دزی‌کردن : [چاوگـە،ت] ئـەبـابۆزی و دەسـت-پیسی کردن. (دزدی‌کردن)
دژاو : (١) مەزرایێک کە لێژبێت و چاک ئاو نە-خوات. (مزرعه شیبدار)(٢) ئـاژەڵـی‌کـە مـەیلـی ئاوخوارونەوی نییـە. (حیـوانی‌کـه میـل بـه آب خوردن را ندارد)+
دژخمان : [ناو]دوژمن . (دشمن)
دژدوێن : [ئاوەڵناو]کـەمقسـە؛ کـەمـدوو . (کـم حرف)
دژلەوەڕ: ئاژەڵی‌کە چاک نالەوەڕێت . (حیوانی‌کـه نمی چرد)
دشپۆکە :[ناو] ووردە زیپکە و قنچکـە لـە سـە-ڕپێست.(جوش پوست)
دفتەری : [ناو] خوناق؛ وەناق؛ بوغمە؛ دەردێکە پشوو تەنگ دەکات و توێژێکی‌سپی لـە سـەر-شەرمی ژن و ناو گـەروو چێـدمێـت (دیفتـری)
دفنان : قەرەبووی چاکە کردنەوە؛ تۆڵەی چاکە کردنەوە . (جبران نیکی‌کردن)
دفن‌بەران : قەپۆزبەران؛ کەپۆبەران ؛< پۆزبـە-ران . (مغرور)
دکراندن : [چاوگە،ت] حورمەت‌گرتن؛ ڕێزگرتن؛ قەدرگرتن. (احترام‌گذاشتن)
دگوور : جۆرە بووزوێکە. (نوعی‌شال)
دڵ‌ئازا : [ئاوەڵناو] دڵ‌قاییم؛ ئازا؛ بەجەرگ؛ چاونە ترس. (دلیر)
دڵ‌ئاوپرشێن‌کردن : (ب) زۆرپێ‌خۆش‌بوون؛ دڵگەشانەوە. (کنایی،دلشا دشدن)

دڵ ئیشان : [چاوگە،ت] (١)ژانکردنی دڵ (دل درد) (٢)زیزبوون؛ دڵمەندبوون؛ دڵگران‌بوون؛ ڕەنجیان؛ دڵگیربوون. (دلخورشدن)
دلاخێف : [ناو] گرانی ؛ قاتوقڕی. (قحطی)
دڵارام : [ئاوەڵناو] سوکنادەری دڵ؛ ئارامی دڵ؛ داسراکێن. دۆست؛ یار؛ ناوی ژنانە؛ (دڵاراما هیلالی‌نەو بە دیدارت موبارەکبێ،)(دلارام)
دڵاودڵ :[ئاوەڵناو] دووشک ؛ دوودڵ . (دودل)
دڵباز : [ئاوەڵناو] بەرفراوان؛ دڵ واز؛ دڵگوشا. (وسیع؛ خوش‌منظر)
دڵبزوێن : هەست بزوێن؛ دڵگر. (احساس‌برانگیز)
دلبکول : [ئاوەڵناو] دڵ بەکوڵ؛ خەفەتبار؛ دڵ پڕلە کەسەر؛ خەمبار . (غمگین)
دڵ بووردنەوە : [چاوگە،ت] دڵ سستبوون؛ بێ-حاڵ بوون،هاتن بەلادا. (ازحال رفتن)
دڵ بەجێ هێنان : [چاوگە،ت] دڵنەوایی و دڵنەوازی کردن؛ ئاشت‌کردنەوە. (دلجویی کردن)
دلپارسەک : ژن‌پەرست؛ مێ باز؛ دلبزۆک. (زن باز)
دڵ پەڕینە سەر : دڵ چوونەسەر؛ ئارەزووکردن. (پسندکردن)
دڵ پێ سووتان: [چاوگە،ت] زگ پێسووتان؛ بەزەیی پێداهاتن؛ پەژارە هەڵگرتن بۆ کەسێک. «گۆڤاری‌مهاباد١١٢» (دلسوزی)
دڵ حەسانەوە : [چاوگە،ت] دڵنیابودن؛ خاترجەم بوون . (مطمئن شدن)
دڵخاڵی : (ب) لە خورێنی؛ ناشتا. (ناشتا)
دڵخاڵی : دڵساف؛ دڵ پاک. (دلپاک)
دڵخاوبوونەوە : [چاوگە،ت] دڵ سستبوون؛بێحاڵ بوون . (بیحال شدن)

دڵ داخورپاندن : [چاوگە،ت] داچڵەکاندن . (ترساندن)
دڵ دوێن : [ئاوەڵناو] دڵ حەوێن؛دڵداری‌دەر. (دلنواز)
دڵدەرهاتن : [چاوگە،ت] (ب)تامەزرۆی دیتن؛ دڵم دەرهات بۆی: دیقم‌کرد بۆی. (دل‌یک‌ریزە شدن)
دڵ ڕفێن : [ئاوەڵناو] هەر دیمەنێکی جوان و دڵڕفێن؛ سەرنج‌ڕاکێش. (دلربا) +
دڵ سووتان : [چاوگە،ت] جەرگ سووتان؛ (ب) ڕۆڵە مردن.(دلسوختن) +
دڵ سووتێن : [ئاوەڵناو] (ب) خەمی جەرگبڕ؛ پشت‌شکێن. (جگرسوز)
دل‌غەلینەک : [ناو] ڕشانەوە. (استفراق)
دلقاییم : [ئاوەڵناو] بەورە؛ ئەرخەیان؛ پشتگەرم. (مطمئن)
دڵ قفڵ بوون : [چاوگە،ت] (ب) بێتاقەت و دڵتەنگ بوون. (دل‌قفل‌شدن)
دڵ کلافەبوون : [چاوگە،ت] دڵ داگیران؛ دڵ خەفەبوون؛ دڵتەنگی؛ دڵگوشران. (دل‌کلافە شدن)
دڵ کوژتن : دڵ کوشتن؛ پا بەسەردڵدانان؛ لە عەشق بووردن . (دل‌کشتن)
دڵ کەر : بێ خەم و خەیاڵ؛ (ب) دڵداری نەزانین. (بی‌خیال)
دڵ کەفکردن :[چاوگە،ت]دڵ هەڵچوون.(دل‌کف-کردن)
دڵ گرتن : > دڵ پەڕینە سەر
دڵ لەخۆکردن : [چاوگە،ت] لەخۆ زوێرکردن. (رنجاندن)
دڵ لەدوا : [ئاوەڵناو] نیگەران؛ چاولەدوا؛ چەمە-

ڕای لەدەستچوو. (دلواپس)
دلنگان : [ناو] بێبانگهێشتن چوونە میوانی . (تفیلی)
دڵنەرم : [ئاوەڵناو] مێهرەبان؛ دڵناسک. (مهربان)
دڵنەرم بوون : [چاوگە،ت] ڕام بوون؛ ڕازی بوون بۆکردنی کارێک. (دل‌نرم شدن)
دلۆق : [ناو] بلۆق ؛ پۆرگ . (تاول)
دڵویستن : [چاوگە،ت] دڵخووازتن؛ ئارەزووکردن؛ حەزکردن . (دل‌خواستن)
دڵەدمرد : ئازار و ئێشی دڵ؛ بۆ جنێویش بەکاردەبرێت. (نوعی دشنام) +
دڵەودوا : [ئاوەڵناو] چاولەدوا. (نگران جا گذاشته)
دڵهەڵکەندران : [چاوگە،ت] مەیلی جێگاییەک نان. دڵم لەم شارە هەڵکەندراوە لێرە نامێنم. (دل‌کنده شدن)
دڵهەڵگرتن : [چاوگە،ت] تووانای قبووڵکردن. (دل‌قبولکردن)
دڵهێنانەجێ : [چاوگە،ت] ئاشتکردنەوە؛ ڕازی کردن. (راضی‌کردن)
دڵیلووای : [چاوگە،ت] چوونەژوور؛ چوونەناو. (داخل‌شدن)
دڵیمە : [ناو] کەڵەسەر (داوەڵ)ی ناو بێستان. (مترسک)
دماڕۆ : دواڕۆژ؛ (ب)داهاتوو. (آینده)
دمەکدڕیاگ : [ئاوەڵناو] ئاوەسوو؛ بێئابڕوو؛ ڕیسوا. (بی‌آبرو) (٢)[ناو] کەسێک دمبەکی لێ دڕابێت. (پوستەضرب پارەشدە)
دنج : [ئاوەڵناو] (ف .گیو) ئارام؛ ئاسوودە؛ خەڵوەت. (دنج)
دنگز : [ئاوەڵناو] فیتنە.؛ ئاژاوەچی؛ (فتنە)

دنگە : [ناو] بەردی ناوچاڵی چەڵتووک و دانەوێڵە تێدا کوتان. (دنگ)
دنیاداری : [ناو] سامان پێکەومنان؛ خەریکی پەیداکردنی ماڵیدونیابوون. (دنیاداری)
دواڵاژۆ : >دواوان.
دواباش : [ناو،ت] دووهەمین کەس‌لە مێشسێندا؛ پاشمەڵلا . (نفردوم)
دوابەگ : [ناو] جێنشین. (جانشین)
دوابەند : کۆپلەی ئاخر؛ پاشبەند . (آخرین بند؛ بستن پای چارپا)
دواپارێز: >پاشەنگ؛ پاشکۆی‌سپا.
دواجار : جاری ئاخر؛ لە دواییدا؛ لەپاشان . (دفعه آخر؛ سپس)
دواخ : [ناو] ڕووبەند ؛ نیقاب.(نقاب)
دواخستن :[چاوگە،ت] وەپاشخستن؛ پاشقەبرن. (عقب انداختن)
دواژە: >دواوان
دواسک : (١) قولینچکی لای لاجانگی چاو . (-گوشه بیرونی چشم) (٢) دواهەمین منداڵ بوون. (آخرین‌زایمان)
دواکەوتوو : شوێنکەوتوو؛ دوای‌کەسێک کەوتوو؛ بەدوای کەسێکدا ڕۆیشتوو.(دنبال افتادن).+
دواگیان : سەرەمەرگ؛ ئاویلکە؛ ئاوزینگ . (دم مرگ)
دوان‌دوان : [بەند] جووتەجووتە . (دوتا–دوتا)
دواوان : [ناو] کومەکی شوان؛ مێرمنداڵێک کە لەپاش ڕانەوە دەڕوا . (کمک شبان)+
دوانە :[ئاوەڵناو] بۆئینسان؛ لفە دوانە بۆ ڕووەک شمڵوبەرەکەت. (دوقلو)+
دۆبیە : [ناو] دۆبە؛ ڕنگاڵ؛ شیلە؛ (شیره؛ شهد)

دۆت : [ناو]کیژ.؛ بنەمای(دۆ) لە داواتی ڕەشبە-
ڵەکدا (دختر)+
دۆتر : [بەند] ئەیتر؛ ئیدی؛ ئەدی. (دیگر)
دۆتمیر : [ناو،ت] کچی‌میر؛ پـرەنسـیس. (دختـر
امیر)
دۆخڕشمە : [ناو،ت] دۆخڕەشـمە؛ دەسـکەوسـار؛
دەستەوسار؛ هەوسار؛ پەتی ڕەشمە . (افسار)
دۆخوین : [ناو،] دۆخین؛ هۆجەنـە.(کمربندشـلوار
کردی)
دۆخین شل : [ناو+ ئاوەڵناو] دۆخین سست؛(ب)
سووک؛ حیز؛ بێئابڕو؛ بێ‌نامووس . (بی‌آبرو)
دۆراخدان : [ناوت] تۆراخـدان؛ تـوورەکـەی دۆ.
(کیسه دوغ چکیده)
دۆربەند : چوارچێوە. (چهارچوب)
دۆرج :[ناو،] سندووقی چکۆڵەی جێکەی شـتی
بەنرخ. (صندوقچه چیزهای بهادار)
دورۆک : [ناو] دیرۆک؛ مێژوو. (تاریخ)
دوڕولبا : [ناو] بەردێکی قاوەیی ڕەنگی بەنـرخ و
وریشەدارە . (نوعی سنگ قیمتی)
دۆرمەڕ : [ناوبک] مەڕدۆش؛ بێری؛ ماڵاتدۆش.
(گوسفند دوش)
دۆز : (١)[پاشـــکر] دۆزەرەوە؛ پشـــکێن؛ وەک:
داودۆز (پیدا کننده) (٢)فـد؛ فـرد: دەسـتەواژەی
پزیشکییە واتا ڕادەی خۆراکی هەر ژەمێکـی دە-
رمان. (دوز)
دوزام : [ناو،] بەلوەشین؛ گولی . (جذام)
دۆژ : [ناو،] ئاور؛ ئاگر؛ دۆژە: جەهەننەم. (آتـش)
دۆژم : دەڵێم؛ ئێژم؛ دێژم؛ ماچۆ؛ دمبێژم؛ ئووشم.
(می‌گویم)
دۆستودۆ : (ب) کەسوکار؛ دۆست و خزم. (کس-
وکار)
دۆسۆڵ : [ناو،] تۆراخ ؛ تۆراخێک کـە کـەشـکی
لێ دروست دەکەن . (دوغ چکیده)
دۆش‌خواردن : [چاوگە،ت]کوڵـان؛ هاتنـە کـوڵ.
(جوش خوردن)
دوشڤان :[ئاوەڵناو] نیەت خراپ؛کیناوی؛ دوژمـن
(دشمن)
دۆڵابی : [ناو،] ئەشکافی نێو دیوار؛ کەنتۆر؛ وەک
جێگای نوێن و لیباس؛ جاریش هەیـە دەرکـەی
تێدەخەن و دەبێت بە کۆمۆد (گە نجە).(دو لاب)
دۆڵاخ : [ناو] جۆرێک چارشێوی دووراو لە شێوە-
ی کیسەییێکی سەر و بن بەتاڵ‌کە دوو کونیشـی
هدیە بۆ دەست هێنانە دەرەوە . (چاقچور)+
دۆڵار : [ناو،] یەکەی پارەی ئەمریکـا و کانـادا و
ئوستڕالیا و چەند وڵاتی دی. (دلار)
دۆڵاو : [ناو،] دۆلاف؛ دۆڵیان؛ (دۆڵ تورکییە: پـڕ)
پڕئاو ؛ چاڵی پڕ لە ئاوی بارانی سەر تاشـەبـەرد؛
یان بۆی هەیـە لـە دۆڵ بـە واتـای شـیو وەر-
گیرابێت؛ لوولەی ئاوی ئاش‌کـە دەڕژێتـە سـەر
پەڕەی ئاش. (لوله ریختن آب آسیاب؛ چالـه پـر
آب روی سنگ)
دۆڵاو : [ناو،] (١)دوو لوولەی تەنەکە ئاسـایە لـە
کانزای زمرد کە دەچن بە ناویـەکـدا و جێگـەی
دەرزیی دروومان ڕاگرتنە، دەیکەن بە بـەرمـوور
(پـای‌ملوێنـک) یـان لـەبـەر یـەخـە دەدرێـت.
(جاسوزنی پـای گردنبنـد) (٢) قوڵفـەی کـانزای
داخستنی سووخمە. (بست یلک)
دۆڵبە :[ناو] پاڵاخ؛ پەڵخە؛ گوێلکی‌گامێش . (بچه
گاومیش)
دۆڵەدۆڵ : لەرزە لەرز؛ دەڵەدەڵ؛ جووڵـە جـووڵ؛

لەرەلەر؛ لەرانەوە. (لرزیدن)
دۆلەماج : [ناو] دۆغرمە . (آبدوغ خیار)
دۆلەمکارە : [ناو،ت] ئەسکەنەی ناوچاڵ؛ دۆڵە موغارە . (اسکنه قاشقی)
دۆلەهەویر : [ناو،ت] تەبەک؛ سوێنەی هەویر .(تاغار خمیر)
دۆلیان : >دۆلاو
دومارەکوڵ: [ناو،ت] دووپشک . (عقرب)
دۆماست :[ناو،ت] ماستاو. (ماست مخلوط با آب)
دومبەران یا دومبەلان: گیاییکە بنەکەی دە- برژێنن چێژی لە کەبابی گونی بەران دەکا . (- دمبلان)
دۆنقە : قاپ و جگی ڕەشەوڵاخ . (شتالنگ گاو)
دووئاوان :[ناو] زەریب؛ جێگەی تێکەڵاوبوونی د- ووچۆم.(محل تلاقی دو رودخانه)
دووئەلۆ: [ناو]:دۆئێل؛ شەڕی تەن‌بەتەن .>دۆ ئێل. (دوئل)
دووئەنداز : [بەند] دووچەندان؛ دووهێندە؛ دووئە- نازە. (دوبرابر)
دووبایی : دوو بەرانبەرحیسابکراو .(دوبرابرارزش)
دووبلە : [ناو] کاری وەرگێڕانی قسەی ئاکتەرە- کان بە زمانێکی دی لە سەر فیلم.(دوبلە)
دووبنەکی : [ناو] ماڵ لە دووجێ؛ وەک کە- سێک لە شار و لە دێ ماڵی هەبێت. (داشتن دو منزل)
دووبەرخ : مەڕێ‌کە دوو زگی‌کردبێت . (میش دو بار زائیده)
دووبەیانی : [ناو+ بەند] دووسبەی . (پس فردا)
دووبین : چاوخێل. (چشم چپ)
دووپشکە: [ناو] قوبەی کانزای سەر دەسکی خنجێر. (قبه روی دسته خنجر)+
دووپینگ : فد،فرد،اند[ناو،ت]کاری کەڵک وەر- گرتن لە ماکی وزە زیادکەر بۆ کێبەرکێ. (دوپینگ)
دووتایی : [ناو] ڕەشکەی ناوقەد بەستراو.(طور دو نیمه بسته شده کاەکشی)+
دووتەرکە : [ناو،ت] دووپشتەکی؛ دووکەس سوواری یەکسمێ یان هەرچی . (دوترکە)
دووتێغە : [ناو،ت] دووجار لە سەریەک تیغ بە ڕیشدا هێنان و تاشین.(دو تیغه)
دووجارەزێ : ئاژەڵێ کە لە سا ڵێکدا دووجار بێچووی دەبێت. (حیوانی کە سالی دو مرتبە میزاید)
دووچەرخ : [ناو،ت] (۱)دووتەگەر؛ (۲)گۆشت کە دووجار لە چەرخی‌گۆشت بدرێت . (۱ و۲.دو چرخ)
دووچەنگ : [ناو،ت] دوو وشەی لێکدراو؛ دووبڕگەیی؛ وشەی دووبڕگە، وەک شا+ قە- ل:شاقەل . (دو سیلابی)
دووخۆر : [ناو،ت] چەقەڵ؛ دووگ خۆر. (شغال)
دوودەفوکە: [ناو،ت] پاچی دوو دەم؛ قوڵنگ؛ قوڵینگ. (کلنگ)
دووراهی : [بەرهەمی‌چاوگە]دوورایی؛ دووری . (دوری)
دوورگەی‌مەرجانی : [ناو،ت] دوورگەی پێکهاتوو لە لاشەی مەرجان. (جزیره مرجانی)
دوور لەتۆ : دووربێت لەتۆ؛ دوو لەتۆ . (دورازشما)
دوورلەرووی‌تۆ : (ب)بیلاتەشبی؛ دوو لە ڕووی- تۆ؛عەیب نەبێت. (دورازحضور)
دوورلەزەین : جێی سەرسووڕمان؛ دوورلە باوڕە؛

شتێکە لە عەقڵدا ناگونجێت. دوور لەچاوەڕوانی.
(دور از باور)
دوورونزدیک : کەوتنە شوێن کەس یا جانەوە-
رێک نە زور نزدیک کە هەست بکات نە زۆر
دوور کە لە چاو گوم بێت . (دورونزدیک)
دوورەتفەنگ : [ناو،ت] تفەنگ خستن بۆ
ئامانجی زۆر دوور . (تیراندازی به هدف خیلی
دور)
دوورەدێ : [ناو] (١)دوورلە دێ؛ (دور از آبادی)
(٢)دێی چەپەک و دوور. (ده خیلی دور)
دووڕەنگ :[ئاوەڵناو] (١) بەڵەک؛ بازک؛ بازی.
(ابلق؛ دورنگ). (٢) ڕیاباز؛ دووڕوو؛ دوو ڕاز.
(دورنگ)
دووزەردێنە : هێلکەییێک کە دوو زەردێنەی هە-
بێت. (دوز رده)
دووسێ : دوو یان سێ؛ دووسێ ڕۆژی تر:
دوویاسێ ڕۆژیتر . (دوسه)
دووش : فرد؛ فد: [ناو] وشەیەکی بیانییە و لە-
سەر زاری جەماوەرە بە شێری حەمام دەڵێن کە
وەک ئاوپاش سەرەکەی کون‌کونە و ئاو دە-
پرژێنێت لە سەرەوە بۆخوار لە گەرماودا . (دوش)
دووشەقە : دوولەتکراو؛ وەک کەلاکی شەق-
کراوی ئاژەڵ لە قەسابی. (دوشقه)
دووڤ‌پشک : دووپشک؛ دومارەکوڵ . (عقرب)
دووڤ‌کوت : کلک قرتاو؛ کلک بڕاو . (دم بریده)
دووکان : [ناو] تیکە زەوینێکی چکۆلەی خۆش
کراو بۆ چاندنی شەتڵ. (جای پرورش نشا)+
دووکوڕ : [ناو] قوڕەبەشە؛ چاڵەکە. (گورکن)
دووکەڕێسە :[ناو،ت] گۆرەویلە؛ گوریەچنە؛ فرندە
یێکە، هێلانەکەی وەک گۆرەوی بە دارانداشۆڕ
دەبێتەوە . (اسم پرنده ایست)
دووکەڵکێش : [ناو،ت] کونی‌کوانووی ناوماڵ کە
هەتا سەربان درێژەی هەیە و دووکەڵ لە سەر
بانەوە دەردەکات؛ یان بۆری دووکڵکێشی سۆبا و
بوغاری.(دودکش)
دووگوڵەنگی : دوو گڵەنگی؛ بەربە دووگوارە؛
ئاژەڵێک کە لەبەرملیدا دوو گۆشتی شۆڕەوە
بووی هەیە لەچەشنی گوارە. (گوسفندیکه دو
آویزه گوشتی جلو گردنش دارد)
دووگوێ : [ناو،ت] کۆڵەکەی دووحاچە
(دووفلیقانە) . (ستونیکه از بالا دو شاخه‌باشد)
دووگێ : <دووگوێ.
دوولا :[ناو+ ئاوەڵناو] دژی خاوکان؛ دووتاڵ بە-
نی بەیەکا بادراوی گرژ . (ریسمان دو لایه)+
دوولاچەنگ : [ناو،ت] لە نۆت نووسینی
موسیقادا (بەشێک لە شازدە بەش)ی یەکەی
کات؛ نیوەی چەنگ.(دولاچنگ)
دوولایی : [ناو] قایشی جووت کە دەبەستری
بە یەکی لە سێ چوکڵەی نیرەوە ئەگەر گاییێک
کەم هێزتربێت دوولایی دەخرێتە سەر چوکڵەی
نزیکتر بەگای بەهێزترەوە.(وسیله ای‌درخیش)+
دوولپ :دووحاچە؛ دووفلیقانە.(چوب دوشاخه)
دوولچ : [ئاوەڵناو] لچی پان و قەوی‌کە لە باری
درێژی چاڵاییێکی وەک هێڵ تیدابێت . (لب
کلفت شکاف دار)
دوولقەدەرە : [ناو،ت] زەردەقۆڕە؛ زیندەوەرێکە -
ڕەنگ دەگوڕێ و ڕەنگی دەوروبەری دەگرێتە
خۆی.(نوعی‌سوسمار)
دووله پشت : <دووپشک.
دوومشقان : لە سەرچۆک دانیشتن . (بزانو)

دوومۆهر : [ناو] دوومۆر؛ ئەسپی ئامورکێش؛ ئە-
سپی شێوبڕین . (رسب شخم زنی)
دوون : [ئاوەڵناو] پەست؛ بێبایەخ . (دون)
دوونادوون : [ناو] ڕەوتی جێگۆڕکێی ڕۆح لە
قاڵبێکەوە بۆ قاڵبێکیتر؛ لەلایەن کەسانێکەوە
کە بڕوایان بەو مەبەستە هەیە. (تناسخ روح)
دوونادوون : هەندێک ڕایان وایە کە هەمان
(توونادتوونە) واتا لە چەقەرەیەکەوە بۆ چەقەرە-
یێکی دیکەی‌جەهەندەم . (از جهنمی به جهنمی
دیگر)
دوونیکڵ :[ئاوەڵناو] دووپۆپە؛ فڕندەی دووکڵاوە.
(دو تاج)
دووهۆنی : [ناو] دووڕوویی؛ دووڕەنگی.(دورویی)
دووێنەر : [ناوبک]کەسێک کە وەقسە دێنێ.
(به حرف آورنده)
دوێ : [ناو+ بەند] دوێنێ؛ دوێکە.(دیروز)
دویچە : [ناو] گلۆڵە بەن.(گلوله ریسمان)
دەب : [ناو] ئابڕوو؛ ڕوومەت؛ حورمەت. (آبرو)
دەبا : جێگای دەبێتەوە؛ وەک: ئەم کیسە
دووکیلۆ دەبا . (جامیشود. ظرفیت)+
دەباراندابوون : لەتوانادابوون؛ لە دەستهاتن.
(توانائی‌داشتن)
دەبرە : [ناو] مووچە؛ مزی قەرەواش و نۆکەر و
ژێردەستان؛ بەرات. (حقوق ؛ دستمزد)
دەبوو : ئەشیا؛ دەشیا؛ دەبووا؛ مەشیا . (میبود)
دەبە : [ناو] بەرمیل؛ بۆشکەی چووک؛ دەببە .
(دبه)+
دەبە : جوانەگای نەخەساوی مل‌ئەستوور و شە-
ڕانی. (گاوگردن کلفت)+
دەبەرنیشتن : [چاوگە،ت] خۆ دانەبەرکارێک؛
دەستپێکردنی‌کارێک.لەبەر نیشتن. (مشغول به-
کاری‌شدن)
دەبەرنیشتن : [چاوگە،ت] چوونەبەر کۆشی ژن
بۆ کاری سەرجێیی. (بردامن زن نشستن)
دەبەگولوو : [ناو،ت] کۆمکردنی هەر شتی
دیاری کراو تا دەجار و هەرجار دوو بەرانبەر دە-
بێتەوە، وەک ۱۶/۸/۴/۲ واتا ۱۰۲۴ بەرانبەر
(تصاعد هندسی تا ده بار)
دەبیر : [ناو] سەیدا و سیت کە لە دەبیرستاندا
وانە (دەرس) دەڵێنەوە؛ ڕازنووس؛ نووسەر.
(دبیر)
دەپودۆغر :[بەند] (دوغر تورکییە: ڕاست)قسەی
ڕاست‌وڕەوان؛ قسەی ڕاستەوخۆ و بێ‌ڕوو بینی.
(رک وراست)
دەجاڵ :[ئاوەڵناو](ب)درۆزن.(دروغگو) <جەجاڵ
دەخشتە : [ناو] دەشتان؛ مەهان؛ بێنوێژی.
(قاعدگی)
دەخڵ : داهات؛ ماف؛ پێوەندی؛ دەخڵی بە منە-
وە نییە: پێوندی بەمنەوە نییە. (ارتباط)+
دەراغ : [ناو] جێگەی چنینی فیشەکی دەمانجە
و تفەنگ کە دەخرێتە خەزانە؛ جێی فیلم کە لە
گەڵ فیلمەکەدا دەخرێتە ناو کامێرا . (خشاب)
دەرانە : [ناو] درانە؛ دەرک؛ دەرگا؛ دەرکە.
(درب)
دەراوردن: [چاوگە،ت] دەرهاوردن؛ دەرهێنان
(درآوردن)
دەربەس :[ناو] دەربەست؛ ترس؛واهیمە؛دەربەس
نیم: ترسم نییە ؛ ڕەنگە هەر بەمانای ئەوەبێت
دەروەس نیم: بەرپرس نیم یا وەبەرخوم نەگرتوە
و زامن نیم . (ترس یا تعهد)+

دەربەند: [ناو+] گەلی؛ کووچەی بن بەستراو؛ کۆلانا بن گرتی. (درە؛ بن بست)
دەرپ : [ناو،] تەور . (تبر)
دەردان : سەرهەڵدانی زیپکە و هاوڵە. (سربیرون آوردن)+
دەرد دامرکان : [چاوگە،ت] ئێش و ئازار نەمان؛ داسەکنینی ئێش و ئازار. (درد آرام شدن)
دەردمردە : گیاندارێک کە لەبەر لاوازی و نەخۆشی مردبێت. (ازمریضی‌مردن)
دەردەستکردن : [چاوگە،ت] ئامادەکردن. (آمادە کردن)
دەردیبێدەرمان :[ناو،ت] دەردی کوشندە؛ دەردی کاری. (درد لاعلاج)
دەرزی سنجاخ [ناو،ت]:دەرزی عورووسی؛ دەرزیلەی قاییمکردنی قوماش و بەریەخە.(سنجاق قفلی)
دەرزیقاقەز : [ناو،ت] جۆرێک دەرزی کەسەرەکەی گۆپکەیەکی خڕە و بۆ لکاندنی چەند بەرگ (لاپەڕە)قاقەز کەڵکی لێ وەردەگرن.(سنجاق کاغذ)
دەرزیگیا : [ناو،ت] دڕەیلێ؛ واتای ناوەکەی بە ئینگلیسی و ئارەوی و فارسی گیای شەکەرمەزە. (علف مرض قند)
دەرزیلێدان : [چاوگە،ت] (١)بە دەرزیلە شتێ بەستن. (سنجاق زدن) (٢)بە شرینقە دەرمان کردنە نێولەش.(آمپول زدن)
دەرساخ : [ناو،] دەستاخ.تد: دەستاق؛ دۆساخ؛ زیندان. (زندان)
دەرکزە : [ناو]کاڵاییێک کە ڕەوانەی دەرەوەی وڵات دەکرێت؛ دژی بەرکزە. (صادرات)
دەرمانەئازار : [ناو،ت] گوڵەدەوری؛ گیاییێکە لە سەقز و سەردەشت و هەورامان زۆرە بۆ کوڵنج بەکەڵکە. (آقرقرحا)
دەرمانەحەفوو : [ناو،ت] دڕکەبووڵینە دڕکەکەوە؛ دڕووەشینە؛ وردکراوی ساقەت وگەڵاکەی لە گەڵ سرکەدا بۆ برین و جێی چزوی دووپشک و مار بەکەڵکە . (خارنقرهای)
دەرمانەدیان : [ناو،ت] گیای کەفێنە . (گیاه صابونی؛ غاسول)
دەرمانەگمێز : [ناو،ت] گیاییێکە دژی دەڵەمێزییە لە سەقز و مهاباد و شنۆ و بۆکان زۆرە . (سنبل-ختایی)
دەرمانەگوێ: [ناو،ت]گیای مارمێ لە خۆراوای-کوردستان و جوانرۆ و کەرکووک زۆرە، دارچێویشی پێدەڵێن بۆ کوشتنی هوورگی ناوگوێ بەکەڵکە .(گل مریم)
دەرمانیڕەوانی : (١) دەرمانی ئیسهاڵ و زکچوون. (مسهل)
دەرنشێڤ : [ئاوەڵناو] بەراوەژوو؛ سەرەونخوون. (برعکس)
دەروازە : [ناو،] دەرکی گەورە؛ دوو ڕێژەکی بە-تۆڕچنراوی گورەپانی تۆپێپێ. (دروازە فوتبال)+
دەروونداز : [ئاوەڵناو] بەجەرگ؛ دڵدار؛ دڵگوشاد؛ جوامێر؛ دڵفراوان. (با همت؛ جگردار)
دەروونی :[ئاوەڵناو] هۆندۆری؛ ناخی؛ گیانی. (درونی)
دەرووچ : [ناو،] پەنجێرە.(پنجرە)
دەرەتان : هەل و دەرفەت؛ جێگەی ڕزگاربوون. (مفر)
دەرەجەیک : بنزاراوەی ئەردەڵانی>دەرەجە

یێک.
دەرەجەیەک : [ئاوەڵناو] هەنارەکە دەرەجە یەکە واتا: زۆر چاکە؛ سەرە. (درجەیک؛ ممتاز)
دەرەجەیێک : پلەیێک؛ یەکپلە؛ دەرەجەیێک سۆباکە زیاد بکە، واتا: یەکپلە، یەکدەرەجە زیادی بکە.(یکدرجە).
تێبینی:هەر ئەو ناوچە(موکوریان)کە یێک بە یەک گۆیە دەکا هێندی جار بەراوەژوویان دەکاتەوە و (دانەدەم یەکبە دانەدەمیێک) بەکاردینێ کە لێرەدا (یەک و یێک) هەر واتاییێکیان هەیە وکێشەی بنەمایی زمانی کوردی نییە ئەکەرچی چاوەڕوانی یەکلایی بوونی هەیین
دەرەدزە : خۆدزینەوە لەکار. (از زیرکار دررفتن)
دەرەندەشت : [ئاوەڵناو]کاکیبەکاکی؛ زۆر بەرفراوان.(درندشت)
دەرەنگ : درەنگ؛ دێر. (دیر)
دەرەوکەفتن : [چاوگە،ت]چوونەدەر؛ وەدەرکەوتن؛ ئاشکرا بوون. (بیرون رفتن؛ برملاشدن)
دەری : [ناو،] زمانی فارسیی دەری. (فارسی دری)
دەریابڕە : [ناو،ت] ماسیخۆرە؛ فڕندەیەکی مەلەوان و گەورەیە، دووجۆرن: ڕەش و گەردن-سوور. (مرغغواص)
دەریادڵ : [ئاوەڵناو] دڵفرە؛ دڵفرەوان؛ دڵئاوا. (دریادل)
دەریاگیربوون : حاڵەتی نەخۆشینی زۆر مانەوە لە کەشتی و دەریادا. (دریاگرفتگی)
دەریاوانی : هەڵسووڕاندنی کاروباری کەشتی و پاپۆڕ. (ناخدائی)
دەریزانک :[ناو] کەوشکەن؛ ئاستانە؛ پێشدرگا.
(کفش کن)
دەریناهێنێ : (١)نای هێنێتە دەرەوە. (بیرون نمی آورد) (٢ب). پێکنایێ؛ وانابێت؛ تەواوی ناکا؛ سە رناگرێ. (نمی شود) (٣)بەشناکا؛ ناگا.(نمیرسد)
دەزگبادریاگ : [ناو،بەر] فرێتیکرژ؛ دەزووی بادراو؛ کشتەک. (ریسمان تاب دادە)
دەزگهەڵکەر: [ناو،ت] خەڕەک؛ کڵافەکەر و کۆکەرەوەی دەزوو. (چرخ ریسمان)
دەزگیاو :[ناو،ت] دەزوویێک کە دۆعای بە سەردا دەخوێنن بۆ چاکبوونی نۆبەتێ؛ دەزووی لەرزبڕین. (ریسمان دعای قطعتب)
دەزگین : [ناو،] (١)دەزگیرە.(دستگیرە). (٢) هەوسار؛ هەفسار؛ دەسکەوسار؛ دەستەجڵەو. (افسار)
دەزویران : [ناو،] دەزگیران. (نامزد)
دەزیران : [ناو،] دەزگیران. (نامزد)
دەژاندن : [چاوگە،ت] داخکردنی ددان بۆ ژان شکاندنی. (داخکردن دندانی کەدردکند)
دەسئایر : [ناو،ت] ئاوردوو؛ دەسەچیلە. (شاخە های نازک آتشروشن کردن)
دەسایەر : [ناو،ت] ئاوردوو؛ دەستە چیلە. (خاربرای روشنکردنآتش)
دەسبار : دووکەسی، دەست بەیەکەوە گرتن و تایێک بارکردن . (دو نفر باری بار کردن)
دەسباز : [ناو،ت] دەستەواژەی مۆسیقایە، واتا دەنگی سیمی ساز لە حاڵەتی ئازاددا. (دستباز)
دەسبژیر : [ناو+ ئاوەڵناو]دەستچین؛ بەدەست هەڵبژێردراو؛ هەڵبژاردە. (دستچین)
دەسبۆ : [ناو،] شەمامە . (دستبنو)
دەسبەدەسدان : (ب) دەست نانە ناودەستی یە-

ک؛ بەیەک گەیاندنی بووک و زاوا. (دست به دست دان)+
دەس‌بەزەرەر : زەرەرگەیێن؛ کەسێک زۆر خەتا بکا و زەرەر بگەیەنیٚ. (زیان رسان)
دەس بەکاربوون : [چاوگە،ت] دەسپێکردن . (شروع کردن)
دەس بێنک : [ناو،ت] دەستبەند؛ بازنە؛ خرخال. (النگو)
دەستاڤێتن : [چاوگە،ت] دەستاوێژتن؛ گرتن؛ دەست بۆ بردن. (دست‌درازی.دست‌اندازی)
دەستاو : [ناو،ت] تاماو؛ ئاودانی مەڕومالات بە ئاویٚ کە (دۆ و سزگاو)ی تێکەڵ دەکەن . (آب-دادن حیوانات باآب و دوغ مخلوط)+
دەستباز : فد: [ناو،ت]کۆژی مۆسیقاییە؛ میزراب لە سیمی‌ئامێرێکی مۆسیقادان بی‌ئەوەی قامک لە سەر سیم دابنرێت.(دستباز)<دەسباز
دەستبڕ :[ئاوەڵناو] دەسبڕ؛ قۆلبڕ؛فێڵەباز؛ هەڵخەڵەتێن؛ خاپێن. (کلاە بردار)
دەستبەربوون : [چاوگە،ت] (ب) جیا بوونەوە؛ لەیەک هەڵبڕان؛ دوورکەوتنەوە؛ دەست بەربوون لە شتیٚ‌کە بەدەستەوە بێت. (جدا شدن)
دەستبەستی : [ئاوەڵناو] دەستبەستراو؛ چ ژیٚ-نەهاتی. (دست‌بسته)
دەست بەسەرداگرتن: [چاوگە،ت] ئاگالێبوون؛ خودانکرن؛ دەستی بەسەر منداڵی هەتیوودا گرتووە . (مواظبت کردن)(ف.هن)زەوتکردن.(غصب کردن)+
دەستبەسەری : [ناو] هەڵداشتن و دوورخستنەوە لە زێد بە ویستی حکومەت و لە ژێر چاوەدێریدا بوون.(تبعید)
دەست بەلاف : [ئاوەڵناو] هەڵەخەرج؛ دەست بلاٚو. (ولخرج)
دەستبەند : [ناو] (۱) کەلەپچە. (دستبندزندانی). (۲) بازن؛ خرخالٚ؛ مووچ‌بند. (دستبند)+
دەستبێن : [ناو، دەزبێن؛ ڕێسمانێک کە شەوانە شوان دەیکاتە مل شەکێکی سرک و سەرێکی تری دەکاتە باسکی خۆی بۆ ئاگاداری لە مەترسی یان ڕادانی ڕانەمەڕ. (ریسمان‌بازوی-چوپان)
دەستپێک:سەرەتای دەستکردن بە-کارێک.(شروع)
دەستتێکەڵکردن : [چاوگە،ت] (ب) سەرجێیی کردن و پێکەوە نووستنی ژن و پیاو. (همخوابگی)
دەستتێهەڵکێشان : [چاوگە،ت] دەستکردن بە ناوتراو یان شتی‌تردا؛ دەستکردن بە ناو قوڵی کراسدا. (دست فروبردن)
دەستجەم : [بەند] تەڤرا؛ تێکرا؛ گشت؛ پێکەوە. (دسته جمعی)
دەستچێکری :[ئاوەڵناو]کاری دەست؛ دەستکرد. هەر شتێک کە بەدەست دروستکرابێت . (دستکرد)
دەستخاڵی : [ناو+ ئاوەڵناو]دەست بەتالٚ؛ (ب) فەقیر؛ بی‌ئەنوا؛ هەژار؛ دەستەنگ؛ نەدار. (بینوا)
دەستخاو : [ئاوەڵناو] دەستخاڤ؛ سست لە کاردا . (سست درکار)
دەستخڕۆ : [ناو] (۱)دەستخەڕۆ؛ فریو؛ خاپان؛ خەڵەتان؛ (فریب)(۲)دەستەمۆ؛ ڕام ؛ هۆگر؛ (رام)
دەستخۆر : چێشتیٚ‌کەبە دەست بخورێت و تراو نەبێت. (خوراک غیر آبکی)

دەستخۆش : ئافەرین‌کردن لە چاک ئەنجامدانی کارێک. (تشکر)
دەستخوێندنەوە : [چاوگە،ت] بەراوەردکردنی دەستی حەریف لە یاری پەرانتۆدا؛ (ب) هە ست کردن بە نییەتی کەسێک. (دست خواندن)
دەستخەڕۆ : [ناو، (١)فریو؛ (فریب).(٢)دەستەمۆ؛ ڕام؛ کەوی. (رام)> دەست خڕۆ
دەستخەڕۆکردن : [چاوگە،ت] خاپاندن؛ ڕامکر-دن. (فریفتن)
دەستخەلیای : دەست لە جێ‌چوون.(ازجا-دررفتن دست)
دەستدروو : [ئاوەڵناو] شتێکە بە دەست دروابێت، (دوورابێت) . (دست دوز)
دەستدرێژ: [ئاوەڵناو (ب)دەستڕۆیشتوو؛ زۆردار؛ دەستەڵاتدار. (قدرتمند)
دەست درێژەوکردن : [چاوگە،ت] دەست درێژ کردنەوە. (ب) پارسەکردن؛ سواڵکردن.(گدایی کردن)
دەستدرێژی : [ناو] زەوت؛ تەجاوەز؛ ئیلاقە؛ هێرش.(تجاوز)
دەستڕاست : [ئاوەڵناو] ئەنگێوە؛ تیرئەندازی لە ئامانجدەر. (هدف‌زن)
دەستڕاستی: [ناو] دەسڕاستی؛ نیشانە ئەنگێوی. (مهارت درتیر اندازی)
دەستڕۆیشتن : [چاوگە،ت] دەستڕۆیین؛ دەستە-ڵات داری . (قدرتمندی)
دەستڕۆیشتوو : [ئاوەڵناو] بالادەست؛ بەدەستە-لات. (ب) دەوڵەمەند؛ تێروتەسەل. (قدرتمندی)
دەستڕۆیین : [ناو] دەستڕۆیشتن؛ دەستەڵاتداری؛ دەوڵەمەندی . (قدرتمندی)

دەستڕۆییو : [ئاوەڵناو] بەدەستەڵات؛ توانا؛ دەست ڕۆیشتووو. (قدرتمند)
دەستڕەنج:[ناو] پارەی پەیدابوو بەڕەنجی‌شان؛ مزی ڕەنج و حەول و تەقالا و زەحمەت‌کێشان. (دست رنج)
دەستڕەنگین : دەستەنەخشین؛ کار جوان و هو-نەرمەند . (دست رنگین)
دەستسڕ : [ناو،ت] دەسرەدەست؛ هەولە. خاولی. (دستمال؛ هوله)
دەستسووک : [ئاوەڵناو] (ب)کەسێک‌کە زیندە-وەر سەردەبڕێت درەنگ گیانی دەردەچێت. (سبک دست)+
دەستشڕ : [ئاوەڵناو] دەستبڵاو؛ هەڵەخەرج. (ولخرج)
دەست شل‌بوونەوە : [چاوگە،ت] (ب)بێمەیلی لە تەواوکردنی‌کارێک؛ دەست نەچوونە کارێک . (بیمیلی به انجام کاری)
دەستقورس: [ئاوەڵناو] (١)کەسێک‌کە مشت و زللەی زۆر بەهێزە .(٢) ئەگەر ئاژەڵێک سەربڕێت زوو گیانی دەردەچێت. (دست سنگین)
دەستگا : [ناو،ت] دەزگا و مەقام لە-موسیقادا.(دستگاه) +
دەستگر : یارمەتیدەر؛ یاریکار؛ ئاریکار. (یاری-کننده)
دەستگەیشتن : [چاوگە،ت] سەرپەرژان. (فرصت داشتن)
دەستگێڕانەوە : [چاوگە،ت] گێڕانەوەی دەست لە کارێک و لێی پەشیمان بوونەوە.(دست پس-کشیدن)
دەستگیراو: بێ‌دەرفەت؛ سەرنەپەرژاو.(بی‌فرجە)

دەستلقۆک : کردەوە؛ ڕەفتار . (رفتار)
دەستلەسەرسینگ : [ئاوەڵناو] بەئەدەب لە بە ڕانبەر گەوراندا ڕاوەستان و چاوەڕوانی ئەمرو فە رمان، وکردنی فرمان بوون؛ ئامادە بە خزمەت . (دست به سینه)
دەستلێخشاندن : [چاوگە،ت] پەلاندن؛ دەست پیاماڵین.دەست پیا هێنان. (دست مالیدن.لمس-کردن)
دەستلیْشۆردن :[چاوگە،ت] لە شتێک ناهومێد و بیٚ هیوابوون. (ناامید شدن)
دەستلیٚکێشانەوە :[چاوگە،ت]دەستلیٚهەڵگر-تن. (رهاکردن)
دەستمال : [ناو،ت] (١) لەچک؛ دەسماڵ . (٢) دەسرەدەس ؛دەستسڕ. (١)لچک ٢)دستمال)
دەستمێژ : [ناو] دەستنوویژ . (وضو)
دەستنڤیس : [ناو] دەستنووس؛دەسنووس.(دست نویس)
دەستنێژ : [ناو،ت] دەستنیا؛ ئەو باخە دەستنێژی خۆمە : خۆم چەقاندوومە.(بادست‌خود کاشته)
دەستواز : [ئاوەڵناو] دەستباز؛ دڵاوا. (باهمت؛بخشنده)> دەسباز
دەست و پا وەشاندن : [چاوگە،ت] دەست و پا لێدان؛ پەلەقاژیٚکردن (دست وپازدن)+
دەستهاڕ : [ناو،ت] دەساڕ. (دستاس)
دەستەبەندی : دەستەکردن و بەستن . (دستە بندی)+
دەستەچن :[ناو،ت](١)جۆرێک تریٚ(نوعی-انگور). (٢)مێوەیێک‌کە بە دەست لەداربکرێتە وە .(دستچین)
دەستەچۆ : [ناو،ت]دارەدەست؛ چێودەست. (چو بدست)
دەستە دار : (١)دارەدەست؛ (٢)داری نێونجی؛ (٣) دەستەدار؛ دەسکدار . (١.چوبدست ٢.چوب متوسط ٣.دستە دار)
دەستەکچ :(١) کچی جەحێڵی منداڵکار. (دختر نو جوان)(٢) گورووپێک کچ. (یکدستە دختر)
دەستەکوڕ : (١)کوڕە لاوی منداڵکار؛ تازەلاو.(٢) گرووپێک کوڕ. (١.نوجوان ٢.یکدستەپسر)
دەس‌تەنیا : [ئاوەڵناو+ ناو] تەنیاباڵ؛ بەتاقی‌تەنیا . (دست تنها)
دەستەواژە : کۆژ؛ ئیستیلاح ؛ وشەی تایبەت بە هەر تیپ و تاقم و دەستە کە واتاییٚکی تایبەت دەگەیٚنیٚ وەک دەستەواژەی بازاڕی، هونەری، مۆسیقایی . (اصطلاح)
دەستە هاڕە : (١) [ناو،ت] دەستاڕ. (دستاس)(٢) دەستەهارە؛ دەسکیٚدەساڕ. (دستە دستاس)
دەستهەڵکردن: [چاوگە،ت] قۆڵیٚهەڵکردن؛ خۆ ئامادەکردن. (آمادە شدن)
دەست هەڵێنان : [چاوگە،ت] (ب)کۆمەک‌کردن، لە شەڕ و ژن‌هێناندا یان هەرکێشەیەکی دیکەدا. (کمک کردن)
دەسخاڵی : [ئاوەڵناو]دەست تەنگ؛ دەستکورت؛ هەژار. (دست خالی)
دەس‌داشۆرین : دەس‌داشوشتن؛ (ب) لە شتێک ناهومێد بوون. (قیدچیزیرا زدن)
دەسدروو :[ئاوەڵناو] دووراو بە دەست.(دست دوز)
دەسرەبادان : [چاوگە،ت] دەسرە هەڵسووڕاندن لە هەڵپەڕیندا . (دستمال دورسر گرداندن)
دەسکەنە : ڕنینەوەی دەغڵی کورتەباڵا بەدەست، کە بەر داس نەکەوێت. (درو بادست)

دەس‌کێشانەوە : [چاوگە،ت] تەک‌دانە دواوە لە سەر سفرە؛ دەس هەڵگرتن لەکار. (عقب کشیدن)
دەسگوڕ : بەئانقەسە؛ بەدانستە؛ دەس‌ئەنقەس . (عمداً)
دەس لە دونیا بەردان : [چاوگە،ت] دەست ژ دنیٚ‌بەردایی؛ دەست لە خۆشی دونیا هەڵگرتن.(دست‌ازدنیاشستن)
دەس‌لەڕەش و سپی‌نەدان (ب) هیچ کاریٚ نەکردن . (دست به سیاه و سفید نزدن)
دەس‌لێداشۆردن : [چاوگە،ت]هومێد بەشتێک نەمان؛ ناهومێد بوون . (دست شستن از چیزی)
دەسەهاڕ : [ناو،ت] دەستاڕ؛ دەسکی دەستاڕ(دستاس؛ دستەدستاس)
دەس‌هەڵگرتن : [چاوگە،ت] ڕەهاکردن؛ لیٚ‌گەڕان؛ وازلیٚ‌هێنان. (دست‌برداشتن)
دەس‌هەوسار : هەفسار؛ دەزگین. (افسار)
دەسکەڕن : گیا و دەغل‌ودان بە دەست ڕنینەوە؛ دەسکەنە . (درو با دست)
دەسکەڕیجە : ئامرازێکە لە کەرەستەی هەلاجیدا(قطعەای‌دردستگاە حلاجی)
دەس‌لاخستن : [چاوگە،ت] لەکێشان و پێواندا فێڵکردن؛کەم فرۆشتن؛کەم فرۆشی(کم فروشی)
دەس لێدریاگ : [ناوبەر] دەس پیاهاوریاک؛ دەستلێدراو؛ شەقل‌شکاو . (دستکاری شدە)
دەس‌لێکێشانەوە : [چاوگە،ت] واز لیٚ هێنان؛ دەست لیٚ هەڵگرتن . (دست کشیدن)
دەسماڵ‌شەرمە : [ناو،ت] چنراوێکە بە بەر لووتدا هەڵدە بەسترێت. (دستمال جلو بینی)
دەس‌نەخواردوو : ئاکبەند؛ دەست لێنەدراو؛ مۆرنە شکاو؛ شەقلٚ نەشکاو . (دست نخوردە)
دەسنووانن : [چاوگە،ت] دەستنووواندن؛ دەستەلات نیشاندان؛ خۆ نوواندن . (خودنمایی)
دەس‌ودڵواز : [ئاوەڵناو] دڵاوا؛ بەهیممەت؛ دڵفراوان. (دست و دلباز)
دەس‌ونەخش جوان : [ئاوەڵناو] کارجوان؛ بەسەلیقە لەکاردا.دەست ڕەنگین. (با سلیقە درکار)
دەس‌وەشێن : [ناو،بک] مشت وەشێن ؛ وەک شاخ وەشێن. (کتک زن با دست)
دەسەخویشک: دەستەخوشک؛ گرۆپێک هاواڵە کیژی هاو تەمەن . (دختران همسال و دوست)
دەسەسەر: دەس‌بەسەر؛ مەژوولٚ؛ خاپاندن؛ فریودان؛ (بچۆ بلی هاتووم بۆ دەسەسەرەکە) ، بە منداڵٚ دەڵێن بۆ ئەوەی بەو سپاردەیە سەرگەرمی بکەن.(دست بسر)+
دەسەڵێن :[ئاوەڵناو] دەستەمۆ؛ دەسگرۆ؛ڕام.(رام)
دەسەناو : ئەسپڕەس؛ دەستەوناو؛ مەیدانە ئەسپێک. (میدانی‌باندازە تاخت اسب)
دەسەوئاوانی : [ناو،ت] دەسکاونگ؛ دەسکی ئاونگ. (دستە هاون)
دەسەهەڵپێکان : پەنجە هەڵپێکان؛ (ب) خەمبار بوون؛ پەنجە تێک هەڵکێشان.(دست بە زانو)
دەسەهەڵگرتن:[چاوگە،ت] دەستەهەڵگرتن؛ وازهێنان؛ لێگەڕان. (دست‌برداشتن)
دەسەهەوسار : [ناو] دەستەوسار. (افسار)
دەسی : [ناو] دەستی؛ نەغد قەرز پێدان؛ (ب) دەستقەرز. (دستی)
دەشتی‌کاکی‌بەکاکی : [ناو] دەشتی چۆڵٚ‌وهۆڵٚ و بەرین؛ بیابانی بیٚ‌پایان. (بیابان‌برهوت)
دەشیٚ :(١) دێنیٚ؛ دەژی. (می‌ارزد). (٢) لە سەر-

چاوەی (شیان)ە ئەشێ بڕۆم. (باید)

دەشیا :(۱)دەیهێنا؛ دەژیا. (می‌ارزید). دەبوو؛ ئـە شیا؛ دەبووا؛ مەشیا. (میبود)

دەغەڵە : [ناو] خەوش؛ نا خالیسی. (غش)

دەفیلە : [ناو] سان؛ ڕێژە؛ ڕێژەو. (سان)

دەڤار : [ناوەت] (۱)دەوار؛ حەیوانی ڕاگیـراو، وە-ک ئەسب و مەڕ و ماڵات.(حیوانات اهلی).(۲)ڕە-شماڵ. (سیاەچادر)

دەڤبکۆتن : پەیمان‌ڕاگر؛خاوەنی‌قسەی خۆی؛ لە بەڵێن‌لانەدەر. (درست پیمان)

دەڤدڕیا : [ئاوەڵناو] زۆربلێ؛ زاردڕاو؛ چەنـەدرێـژ؛ ڕاز ڕانەگر.(رودە دراز)

دەڤڕاست : [ئاوەڵناو+ ناو] ڕاستبێژ؛ قسەکەر لە لایـەن جـەمـاوەرێکـەوە.دەمڕاسـت. (راسـت-گفتار؛سخنگو)

دەڤک :[ناوەت] دەسرەی بەرلووت؛ سـەرپـۆش؛ دەمئاخن؛ زارئاخن . (سرپوش)

دەڤکەن : لێوکەن؛ زەردەخەنە. (لبخند)

دەڤنەرم : مێهرەبان؛ ڕووخۆش . (خوشرو)

دەڤەدەشتی : تەپاڵە کێویلە. (تاپالە)

دەڤەر : [ناو] ناوچە؛ هەرێم. (منطقە)

دەڤێک : [ناو] کلک؛ جووجکە. (دم)

دەقاودەق : تەواو وەک خـۆی؛ عـەینـی شـت . (مطابق)

دەقبەستن : [چاوگە،ت] سافەویستان؛ دەق‌گـر-تنی شتی ئوتووکراو یان قەدکراو؛ شتێ لە حاڵە-تێکدا مانەوە. (صاف‌شدن؛ ماندن در یک‌حالت)

دەقدقاندن :چاوگە،ت] قدیلکەدان؛ ختیلکـەدان. (غلغلک‌دادن).

دەقساندن : چاوپۆشی؛ خستنە پشتگووێ .(چشم پوشی)

دەق‌ودۆغـر: [بـەنـد] ڕاسـت‌وڕەوان؛ بـێ ڕودە-ربایستی‌کردن؛ بێڕووبینی؛ ڕاستەوڕاسـت.(رک-ورو راست)

دەق‌ودەق: [بەند] دەپ و دۆغـر؛ ڕاسـت‌وڕەوان. (ڕاست وبی‌تعارف)

دەڵانە: [ناو] دڵۆپە. نم. شە. شی. (نشت ؛ ترشح)

دەلدەلۆک : > داوداوەکۆسە

دەڵق : [ناو،ت]تەڵق ڕووپەڕی نایلونی شووشـە-ئاسا. (طلق)

دەلووجە : [ناو] بیباری‌سوور. (فلفل قرمز)

دەلوودلێر : [ئاوەڵناو،ت] جوامێر و ئازا؛مێرخاس و دڵقایم . (با جرئت)

دەلووقەل : [نـاو] (۱)مرۆڤـی ڕوو هـەڵمـاڵراوی ئازای چەنەباز. (نترس،حراف) (۲)گـەدە وگـودە. (الوات)

دەڵە : (۱) دەلە؛ زۆرماڵانگەڕ. (دلە).(۲) [پێشـگر] دێل؛ بۆ مێینەی حەیوانگـەلـی وەک سـەگ و گورگ. (سگ و گرگ مادە).(۳) لە چاوگەی دە-ڵاندن وەرگیراوە وەک دەڵەمیز.(چکە)

دەڵەچەیی : نزمی و سووکی و مێچکە مێچکـە-کردن بۆ ئـەم و ئـەو؛ ماسـتاو کـەری؛ (ریـایی)

دەڵەشێر : شێری مێ.(مادەشیر)

دەڵەمیز : [لەچاوگەی دەڵاندن] کەسێک‌کـە بـە خویدا دەمیزێ؛ (شاشو)

دەلیـڤ : [نـاو] هـەل؛ دەرفـەت؛ دەرەتـان. (فرصت)

دەلینگان وەرهاتن : [چاوگـە،ت] پاهـەڵخستن؛ توند ڕۆیشتن.(سریع رفتن)

دەماخ‌شکاندن : [چاوگە،ت]کەیف‌خۆشی لە کە

سێک تێکدان. (حال گرفتن)
دەمارگرژ : [ئاوەڵناو] ڕووتاڵ؛ تووڕە. (عصبانی)
دەمارە : [ناو] ڕەگەی کانزا لە کان(مەعدەن)دا وەک ڕەگەی زێڕ و ئاسن لە ژێر عەرزدا . (رگە)
دەمان: دەمودوو؛ بەکرێ گرتنی زەوی بە دەودوو. (دودهم)+
دەمایی : دوایی؛ دمایی. (عاقبت؛ بعداً)
دەمپایی : [ناو،ت] مداس؛ چەکچەکیلە؛ کەوشی سەرپایی . (دمپایی)
دەمتەقێن : [ناو،بک] (ب)[ئاوەڵناو] چەنەباز؛ فرەوێژ؛ درێژدادڕ. (پرحرف)
دەمتێوەدەر : (ب)خۆتێهەڵقورتێن بە قسە . (فضول)
دەم چەورکردن :[چاوگە،ت] (ب) سمێل چەورکردن؛ دەمشیرینی پێدان؛ ڕشفەت دان.(سبیل چربکردن)
دەمخۆشی : [ناو] ڕاوێژخۆشی؛ زمان-شیرینی.(شیرین زبان)
دەمدادان : (ب) سەرلە لەوەڕکردنی ئاژاڵ. (چریدن حیوانات)
دەمدەمان : دەمبەدەمەوەنان؛ ڕامۆسینی زۆر و لێو لەسەرلێو. (بوسیدن زیاد)
دەمدەمانی : دەمدەمانێ؛ ماچ‌گۆڕینەوە؛ دەم بە-دەمەوەنان . (لب بر لب)
دەم ڕانەوەستاو : [ئاوەڵناو] (ب) قسە درکێن؛ ڕاز درکێن . (افشاگرراز؛ دهن گشاد)
دەمژمار : کاتژمێر . (ساعت)
دەمسارد : [ئاوەڵناو] تانجی‌کە بە نێچیر دەگا بە لام درەنگ نێچیر بگرێت.(تازی کە دیر شکار را بگیرد)

دەمشیرینی : [ناو،ت] ڕێزانە؛ ئەنعام؛ خەڵات پێدان بابەتی چاک ئەنجامدانی کارێک.(ب) ڕشفەت (انعام؛ رشوە)
دەم قورس : [ئاوەڵناو] ڕازهەڵگر؛ ڕازدار؛ قسە نەدرکێن.(دهن قرص)
دەمکۆ : دەمکوت؛ سەرزەنشت. (سرزنش)
دەمکوڵ: دەم ولێو چکۆلە؛ دەمخونچە .(غنچە دهن)
دەمکێش : (١) سیغارکێشێک کە دووکەڵ ناباتە نیۆ سێیەکانی و قووتی نادا. (دهن کش) (٢) مادە (دۆشەکچە)ی سەر نانەوەی (پڵاو) بۆ دەم-کێشان. (دە مکن)
دەمگەنیگ : جۆرێک جوێنە؛ زاربۆگەن . (دهن گندیدە)
دەملدەست : [ئاوەڵناو] دەمودەست؛ خێرا؛ ئازا؛ زوو؛ فەوری. (فوری)
دەم لەدەمنان : [چاوگە،ت] (١) دەمدەمان‌کردن و ڕامۆسین. (لببرلبگذاشتن)(٢) سەرخستنە سەر؛ شەڕە چەقە لەگەڵکردن (دهن‌بەدهن گذاشتن)
دەم لەسەرپشت :کەوتنە دوای بێ‌ماوەی تانجی بە شوێن نچیردا. (بی فاصلە دنبال دویدن)
دەملێنیان : [چاوگە،ت]دەم پێوەنان؛ دەم بەکا-نییەوە یان کاسەی پڕ لە تراوەوە نان. (کنایی نوشیدن)
دەموجەم : [ناو] (ف.گیو) ئابۆر. (اقتصاد)
دەمووش : [ناو] (ف.گیو) شیلەی چتی شیرین . (شیرە شیرین)
دەمەت : [ناو،]تووتنی وەڵاشمی لە سەریەک دانراو و کۆگاکراو . (کپە توون چیدە شدە)

دەمەترشتە :[ناوەت] (١)دەمەتەشوێ؛(٢) تۆلاشە؛ تۆلاش. (تیغەتیشە؛تراشە چوب) +
دەمەرقاجان : ئاوربازی لە شایی و شادمانیدا.(شادی وآتش بازی)
دەمەرقۆپان : [ناوەت] پانتۆڵ؛ پاتۆڵ. (شلوارکردی)
دەمەزەردە : بێچووی مەل کە هێشتا زەردی دەندووکی ماوە . (جوجە کە هنوز نوکش زردی دارد)+
دەمەقەیچی : [ناوەت] لەت و کوتی قوماش و قاقەزکە لە بڕیندا یان ڕێککردندا دەمێنێتەوە.(دم قیچی؛ پرت)
دەمەوچوون : [چاوگەت] پیریەوە چوون؛ پێشواز کردن . (پیشواز کردن)
دەمەوژوور : [ئاوەڵناو] سەرەوژوور . (سربالا)
دەندووکبێلە : [ناوەت] فڕندەیەکی کۆچەریە، نیومیتر درێژە و سپی ڕەنگە،دەندووک و باڵی ڕەشە و سەری دەندووکی زەردە. (کفچەنک)
دەندووکسوورە : [ناوەت] فڕندەیەکە بەقەرای قەلەبانەییی دەبێت، سینگ و پشتی ڕەشە و باڵی سپیە. (صدفخور)
دەنگدابڕین : [چاوگەت] ڕەوتی توران و زیزبوون. (قهر کردن)
دەنگدان : [چاوگەت] هاندان؛ فرماندان؛ بانگکردن؛ بەڵام بۆ فرمان بە حەیوان زیاتر وشەی تورکی بەکار دەبرێ (١)بۆ بزن(گدی) واتا جوان ،گدی واتالاچۆ: یخخە، (٢)بۆ کەر (هۆش یا هێش) کورتکراوەی هێشەکە، (٣) بۆ سەگ کاتی پێوەڕووان، (سوواربوون)، (سیک-سیک). (٤)بۆ سەگ کاتی دوورخستنەوە (چخ) واتا دەرکەوە،(٥) بۆ کەڵەشێر لە وەختی شەڕە-کەڵەشێردا دگل، (دگلدگل دانت دەدەم) ، (٦) بۆ وشتر لەکاتی چۆک داداندا (یخ) واتا بکەوە ،بخەوە.(٧) بۆ گامێش،، (یە لی) بە زاراوەی سوواوی تورکی واتا. (یاعەلی)کاتێ لە ژێر باری قورس دایە؛(تهییج کردن)+
دەنگگڕ:[ئاوەڵناو] دەنگ بۆڕ؛ دژی زیل.(صدای بم)
دەنگوڕەنگ: [ناوەت] دەنگ و سیما.(ب) دە نگ و ڕەنگبەر: تەلەفزیۆن.(صداوسیما؛ تلویزیون)
دەوان : دەبان. (خنجر ازفولادجوهردار)
دەور : ڕۆڵ؛ نەقش؛ کایەکردنی ئەکتەر کە لە فیلمدا دەور دەگێڕێ . (نقش بازی کردن)+
دەوربەسەرچوون : [چاوگەت] لە باوکەوتن؛ لە برەوکەوتن؛ لە بیرخەڵک چوون؛ دەوری چە قۆکێشی بەسەرچوو ،تەواو بوو.(زمان بسرآمدن)
دەورە : (١) چاخ؛ سەردەم؛ دەورەی نادرشا. (زمان نادرشا).(٢) زەمانی دیاریکراو بۆ دەسپێک و تەواوبوونی کارێک، دەورەی ئاوسبوون نۆ مانگە. (دورە بارداری).(٣)کارێ کە بەشێوەی چەرخین و گەڕان بەڕێوەبچێ، دەورە میوانی. (دورە مهمانی).(٤) ڕەوتی غارغارێن بە ئەسپ بەشێوەی جەغز سووڕانەوە. (دوانیدن اسب بصورت دایرە).(٥) تەواوکردنی ماوەی چوونە وانەی فێربوونیکارێک؛ وەک: دەورەی میکانیکی. (دورە).(٦) گەڕان بەشار وگونددا وە-ک چەرچی دەورەگێڵی(گەردی).(دورە گردی).(٧) وانەی فێرکاری تەواوکردن(دەورە دیە)دەورە دیدە: (ب)کارامەبوون و پسپۆڕبوون

له کارێکدا . (دوره دیده)(٨)کتێب و نووسراوەی پێویستی وانەیێک، دەورەی پۆلی چوارەمی سەرەتایی نۆکتێبە.(دورەکتاب‌یک کلاس)
دەورهەڵگرتن : [چاوگە‌ت] (١) سەیارە کەوتنە سەر باری توند ڕۆیشتن. (دور برداشتن). (٢ب) تەنگ پێ‌هەڵچنین و پەیتا پەیتا قسە پێوتن و سەرزەنشت کردن بە تووڕەییەوە . (دور برداشتن)
دەورەیی : هەتا قەوان نەبیوو بەباو، گۆرانی کوردی دەورەیی(پێرپۆدی) بوو هەرچەند ساڵ جارێک بەشێوەی (دەورەیی) بۆماوەیێک زیندو دەبوومەوە و دیسان فەرامۆش دەبوو، دوای چەندساڵ دیسان دەهاتەوە کایە. (دورەای)
دەورێش : [ناو‌] عەودال؛ دەروێش . (درویش)
دەولک : [ناو‌] سەتڵی ئاو هەڵکێشان؛ دۆڵچە. (سطل)
دەوڵەت‌کەتی : لێقەوماو؛ هەژار؛ لێکەوتوو. (از قدرت افتاد)
دەوڵەتی: [ئاوەڵناو] سەربە میری؛شتێک‌کە خاوەندە کەی میر و حوکوومەت بێت. (دولتی)
دەوڵەقووچ : [ئاوەڵناو] زاربەستوو؛ هەژار؛ دەم‌قووچاو؛ بێدەنگ. (بیصدا؛ بینوا)
دەوە: (١)دمبە؛ دمبە؛ دەفری نەوت و تراو تێکردن.(دبه) (٢) دمبە کەڵەگای نەخەساوی مل ئەستوور. .(گاوگردن‌کلفت)+
دەیر : [ناو‌]کلیسا ؛ کنیسە . (کلیسا)
دەیلاخ : [ناو‌] دەیلاخ ؛ بەچکە وشتری یەکساڵە. (بچه شتر یک ساله)
دەیمیلە : [ناو‌]دێمیلە؛ کەردڕە. (نوعی‌ارزن‌درشت)
دەیندک : [ناو‌] چەقالە بادەم؛ باهیف تەڕ. بادام؛ چغاله).
دیاپازۆن : فرد فد؛ اند: [ناو‌] ئامێرێکە بۆکۆک‌کردنی کەرەستەگەلی مۆسیقایە کە دەنگی نۆتەکانی مۆسیقای لێدێ و نەگۆڕە. (دیاپازون)
دیار : [ناو‌ت] وڵات؛ وڵایەت.(ولایت)+
دیارە : (١)لە بەرچاو دیارە؛ بە بەرچاووەیە.(جلو چشم است) (٢ب) ڕوونە ؛ مەعلوومە . (معلوم است)
دیاکۆ : ئەوەڵین پادشای مێدیا(ماد) کە لە ناوچەی هەمەدان سەری هەڵدا؛ لە وشەکانی(دیائوکۆ، دایائوکو، دیا ئاوک)ەوە هاتووە. ناوی سەردارێکی بەناوبانگی سەردەمی هەخامەنشیان بووە.(اولین پادشاه ماد. دیاکو)
دیالۆگ : اند؛ فد: پەیفین. دەستەواژەی سینماییە واتا قسە کردنی ئاکتەرەکان لە فیلم و شانۆدا. (دیالوگ)
دیبا : جۆریک قوماشی ئەتڵەس. (دیبا)+
دیدەی‌بەد : چاوی پیس. (چشم شور)
دیٚ‌دیٚ‌تیٚ : (د.د.ت) فرد؛ فد؛ اند: پۆدرێکی سپی بۆ لەبەین‌بردنی جڕوجانەوەر. (د.د.ت)
دێراو : کەردوو؛ (قاناو، لە تورکییەوە هاتووە): کەردووی مێو. (کرت) +
دێراو : (١) هەڵکۆڵراو؛ دەردراو؛ دێراو؛ کەردوو. (٢) ڕابووردووی چاوگەی دان؛ دراو؛ وەک :ئاودێراو: ئاودراو، کەئاودێرئاوی پێداوە(کرت؛ آبیاری‌شده)
دێرندێر : ئاورێک‌کە فەلەکان لە نیوەی مانگی ڕەشەمەیدا دەیکەنەوە(آتشبازی عیسویهادرنیمه‌اسفند)
دێرنشینی : دەیرنشینی؛ کلیسا نشینی. (ب)تەنیایی و دوورە پەرێزی و دەست لە دونیا بەردان

(دیرنشینی)
دیرەگ : هەوراز؛ تەپ؛ تەپی درێژ؛ تیرە-شان.(تپه دراز)
دیژبان: [ناو،ت] چاودێری قەڵا. (دژبان)
دیژبانی : چاودێریی قەڵا؛ (ب) مەرزینگەیێکە چاوەدێری بەڕێوەچوونی یاسای عەسکەریە. (دژبانی)
دیسک :فرد؛فرانْد؛ [ناو](١) رووپەڕێکی جەغزئاسا وەک قەوان لە ئامێری کامپیوتێردا (فلاپی دیسک) (٢)ڕووپەڕێکی کانزایی دوو کیلۆییە بۆ وەزرشی دیسک هاویژتن. (دیسک).(٣) ڕووپەڕێکی جەغزئاسایە لە دەزگای تۆرمزی سەیارەدا. (٤) کرۆژ کرۆژەی خڕۆڵە لە ناو موغەرەی پشتدا.(دیسک).(٥) نەخۆشینی دیسک؛ ئازار پێگەیشتن یا ترازانی دیسکی موغەرەی پشت . (دیسک)
دیغ: [ناو،ت] خەت. هێڵ. (خط)
دیغ‌دیغ : خەت‌خەت؛ هێڵ‌هێڵ؛ ڕێ‌ڕێ . (راه راه)
دیڤدیڤک : [ناو،ت] کرمی ڕیخۆڵە. (کرم روده)
دیڤێن: پێتەخت؛ پاتەخت . (پایتخت)
دیقلۆک :[ناو،] باپشکێو؛ قنچکەسلاو؛ چینچکە-سڵاو؛ سیتکەسڵاو . (گل مژه؛ سنده سلام)
دێکرن : [چاوگە،ت] دیتن؛ تماشاکردن؛ ڕوانین. (نگاه کردن)
دیلات : داوەت ؛ شایی؛ زەماوەند؛ دیلان. (جشن عروسی)
دێلاف : [ناو،] ڕێژگەی ئاوی ڕۆبار. (جائی که آب رودخانه در آن میریزد)
دیلماج : [ناو،] لە تورکییەوە هاتووە(دیل واتا زمان) وەرگێڕی قسە بە زمانێکی‌تر . (مترجم)
دیلوان : [ناو،] دەرزی تەبەنە؛ دەرزی لێفە دوورین. (سوزان لحاف دوزی)

دێلەسە : دێڵەسەگ. (لگ ماده)
دێلەڤ : [ناو،] جێگا.(جا)
دێلەوەوا : [ناو،ت] دێڵەبەبا. (سگ گشن خواه)
دیلی :حاڵەتی بەندی بوون؛ گیراوی لەشەڕدا. (ب) بندەستی؛ ژێرچەپۆکەیی . (اسیری)
دیمانی : ماندنەوە؛ ماندگار؛ دژی کۆچەری . (ماندگاری)
دێن : (١) ئەوانیش دێن؛ (داهاتی هاتن) (می آیند).(٢) زەین؛ دێنا خوە بدێ: سەرنجی بدەری: تماشای‌بکە.(ذهن)
دین : (١)دێین؛ ئێمەیش دێین.(میآئیم).(٢) سەرنج ؛ زەین؛ دیناخوە بدێ .(ذهن) ٧٦٥.۴>ف.هن.
دین‌سس: لە دین‌سزی تورکییەوە هاتووە واتا: بێ‌دین. (بیدین)
دێو : (١)بابچینە ئەو دێو : بابچینە ئەو دیو: ژوورەکەی‌تر. (اطاق).(٢) ئەودێوی تووشاکە : تەماشای (ئەودیو)ی، واتا ڕووەکەی تری بکە. (ڕوو؛ اطاق؛طرف)+
دیواچە : دیباچە؛ پێشەکی بۆ کتێب ؛ پێش‌وتار. (دیباچە)
دیواری‌ئاگر : لە فەننی هەمارداریی نوێدا چەند کورتە دیوار کە هەمار دەکاتە چەند کەرت بۆ بەرگری لە ئاورگرتنی هەمووکاڵای هەمارکراو. (٢) لە عەسکەریدا چەند موسەلسەلی دژی فڕۆکە مەودایێک ڕاست و چەپ ومبەر دەستڕێژ دەدەن کە فڕۆکە نەتوانێ بەساغی لەوبەر هەڵستە دەربازبێت.(دیوارآتش)
دیوان : ئامرازێکی مۆسیقایە کاسەکەی لە سێتار گەورەترە. (دیوان)
دێولان : دێگولان؛ شارێکە نزیکی سنە واتا لانی‌دێو؛ بە هەڵە دێ گولانی پێدەڵێن.(دهگلان)

داشبۆرد : [ناو] اند.فد. ڕووپەری بەردەم شۆفێر لە سەیارەدا. (داشبرد)
داغی : [ناو] کورتکراوی داغانە؛ کەرەستەگەلی- هەڵوەشاوی خراپبووی مۆتور. (داغی)
درێل : [ناو، درێل؛ مەتێ؛ کەرەستەی کون- کردن بە مەتە. (درل)
دوئیل :فد؛ فرد؛ اند؛ [ناو، شەڕ و ململانێ لە سەر ئابڕو تامردن، لە ئورووپای قەدیمدا . (دوئیل)
دوال : [ناو، سیرمە؛ تەسمەی چەرم یاپێست . (رشته باریک پوست)
دووبلۆر : [ناو،بک] ئەوەی کاری گوتنەوەی قسەی ئەکتەرەکان بە زمانێکی دی دەکا؛ پاچڤەکەری فیلمی سینما. (دوبلور)
دووخان : [ناو،] دووکەڵ. (دود)+
دووش گرتن: [چاوگە،ت]کوردی نییە بەڵام هەموو خەڵکی سەقز تا کرماشان دەیڵێن واتا ئاوبە خۆداکردن لە حەمام و ژێر دووشی گەرماو چوون.(دوش گرفتن)
دوونپەروە : فد: [ئاوەڵناو] دونیای دوونپەروەر: دونیای خوێڕیپەروەر. (دون پرور)
دەبەنگی : [ناو] حۆلی؛ وڕی؛ سەرسامی؛ گێژی؛ کاسی. (دبنگی)
دەربوداغان : [ئاوەڵناو] شتی تێکومەسکەندراو؛ یان بە سەریەکداشکاو. (درب و داغان)
دەستەودایرە : [ناو،ت] لەفارسەوە هاتووەتە نێو زمانی کوردی؛ گرۆپی دەوروبەر؛ زیاتر بۆ هەوادارانی ڕامیاری دە وترێ. (دسته ودایره)
دێکۆپاژ : فرد؛ فد؛ [ناو، دابەشکردنی سناریو؛ (فیلم نامه) ؛ دەستەواژەی سینماییە . (دکور پاژ)

دێکۆر : [ناو] خەمڵاندن وڕازاندنەوە و چنینی کەلوپەلی ماڵ بەشێوەی جوان و دڵخواز و بەرچاو؛دەستەواژەی سینما و شانۆیە خەمڵاندنی ڕوانگەیێک کە فیلمی لێهەڵدەگیرێ . (دکور)
دێکوڕاتور : خەملێنەری دێکوڕ؛ پسپۆڕ لە هونەری دێکۆڕاسیۆندا. (دیکوراتور)
دێکوڕاسیۆن : ڕەوتی ڕازاندنەوەی دێکوڕ؛ ڕازاندوەی ناوماڵ یان هەرجێ. (دکوڕاسیون)

ر

ڕابوار : [ناو] ڕێبوار. (رهگذر ؛ رهرو)
ڕابووردن : [جاوگە،ت] دەبازبوون و تێپەڕین؛ لەشوێنێکەوە دابگردن و ڕۆیشتن. (گذشتن. ردشدن)
ڕابوێری : [ناو] ڕابواردن؛ گوزەرانکردن؛ (ب) ژیانی خۆش کردن؛ لەکەیف و ئاهەنگدا بوون. (معیشت؛خوش گذرانی)
ڕابە :(١)[ناو] ڕابی؛ کورتکراوەی ناوی ڕابێعە و ڕابێعا (رابعە) (٢)[ئەمری لە چاوگەی ڕابوون] هەڵسە. (بلند شو)
ڕابەزاندن: [جاوگەت] پێوەستان؛دەرەقەت هاتن. (مقابلەکردن) +
ڕابەل : [ئاوەڵناو] تووڕە؛ قەڵس. (عصبانی)
ڕاپازنین :[جاوگە،ت] وەک: گوشینی پەنیر و چێکردنی پەنیری سەلک؛ گوشینی جلک و قوماشی شۆردراوی تەڕ. (فشردن پنیر و لباس شسته)
ڕاپووت : [ناو] باری پانایی ئاڵوار و تەختە دار، کە لە بواری ئاوخۆرەکاندا نەبێت. (؟ این لغت در فارسی پیدانشد. حالت عمود بر آوندها)
ڕاپەڕاندن : [چاوگە،ت] پەڕاندنەوە؛ ڕزگارکردن. (گذراندن)
ڕاپەژلین : [چاوگە،ت] سەرکەوتن؛ چوونەسەر. (بالا رفتن)
ڕاپەلین : [چاوگە،ت] پەڕینەوە. (عبور کردن از آب)

ڕاپێچ : ڕامالْ. (جلو انداختن و روبیدن)
ڕا پێکردن : [جاوگە،ت] پرس پێکردن.(رای‌خواستن)
ڕاتڵەقاندن : [چاوگە،ت] تەقاندنەوە؛ ڕاوەشاندن و سووڕهەڵدانی بێژنگ و کەو بۆ پاککردنەوەی دەغڵ. (چرخاندن غربال)
ڕاتڵەکاندن : [چاوگەت] ڕاتەکاندن؛ تەکان‌دان؛ بزواندن و لە خەو هەڵساندن. (تکان‌دادن)
ڕاتۆڵ : [ئاوەڵناو] ڕاتوول؛ ئاوارە؛ گەڕان و سەرگەردان. (آوارە)
ڕاتوە : [ناو] مووچەی دەرس خوێندن؛ یاریدەدانی خوێندکار لە باری ئابووریەوە. (بورس؛ راتبە)
ڕاتەکیان : [چاوگە،ت] ڕاتەکان؛ تەکان‌دان. ڕاوەشان. (تکان دادن)
ڕاتەوراندن : [چاوگە،ت] بەگوریسی درێژ بەستنەوەی ماڵات بۆ لەوەڕ. (با طناب بلند حیوانات را بستن برای چرا)
ڕاجە : [ناو]کاریتەی خانوو؛ داری‌دارەڕا. (الوار سقف خانە)
ڕاجە : هێندد: نازناوی ئاغا و سەرعێل لە هێندوستان. (راجە)
ڕاچاف : [ناو] زێرەوان؛ چاودێر؛ ڕەچاو.(نگهبان)
ڕاچاف‌کرن : [چاوگە،ت]زێرە وانیکردن. (مواظبت‌کردن)

ڕاچڵەکانـدن : [چاوگـە،ت] داچڵـەکانـدن؛ ڕاپەڕاندن. (ترساندن ناگهانی)

ڕاچڵەکین : [چاوگە،] داچڵەکین؛ ڕاچەنـین. (یکەخوردن)

ڕاچوواندن : [چاوگـە،ت] تێڕاکـردن؛ تـێ-ڕۆکردن. (فروکردن)

ڕاچـە رانـدن : [چاوگـە،ت] لـەوە ڕانـدن. (چراندن)

ڕاچەنیو : [ناو،بـک] ڕاپـەڕیـو؛ داچڵـەکیـو؛ داچڵەکیاگ. (یکە خوردە)

ڕاخستی : [ناو،بـەر] پانقـەکـری؛ ڕاخـراو؛ داخراو؛ پانەوەکراو؛ داخریاگ. (پهن شدە)

ڕاخشکرن : [چاوگـە،ت] خۆئامـادەکـردن؛ خۆتەیارکردن. (آمادە شدن)

ڕاخ و ڕەخ : [ناو] چوارکەنـار؛ دەورانـدەور . (دورتادور)

ڕاخووت : ڕاخۆت؛ ئـەڕای‌خـۆت؛ بۆخـۆت. (برای خودت)

ڕادار : [ناو] ئـامێری وەرگرتنـی شـە پـۆلی هەوایی، زیاتر بۆ ئاگادەری سـەبـارەت بـە هەبوونی فڕۆکە و مووشەک لـە عاسـماندا. (رادار)

ڕاداشتن : >ڕادیران

ڕادان : [چاوگە،]ئەسپەکەی ڕادا:غاری پێ-کرد؛ ئاژووتن و بەغار ڕەتاندن. (تاختن)+

ڕادان : [چاوگــە،] (١)ڕامـــاڵین؛ مـــاڵین. (روبیـدن)(٢)وەپـێش‌خـۆدانی هـەرشـت ، زیـاتربۆ ئـاژاڵ و لێخوڕینیـان دەوترێـت. (هدایت گلەبەجلو) (٣)ڕێگادان؛ ڕێگەپێدان. (راەدادن)

ڕادیاتۆر : [ناو] کەرەستەی (سارد یان گـە-رم) کردنـی ژوور وسـاردەوەکـەری ئـاوی سەیارەیە بە پەرەگەلی ناو هەڵۆڵـەوە لـە - شۆقاژ و سەیارەدا ،کە ئاو لە ناویـدا دەگـە-ڕێت. (رادیاتور)

ڕادیتن : [چاوگە،ت] پـەرمـان؛ پیـاڕادیتن: پیاپەرمان. (جای اطمینان و چشم داشت)

ڕادێـر : [ناو،بـک] کـەسـێک کـە کـاری ڕاهێشتنی منداڵە. (کار سرپا کردن‌بچە)

ڕادێران : [چاوگە،ت] ڕاهێشـتن؛ ڕاداشـتنی منداڵ بۆ میز کردن. (سرپا کردن بچە)

ڕادێران : [چاوگـە،ت] (١) ڕاداشـتن. وەک: فانووس بۆ کەسێک گـرتن. (مانـنـد:چـراغ برای کسی گرفتن) (٢) بە تەنـاف شـتێک شـۆڕکردنەوە یـان تـەنـاف شـل کـردن و شۆڕکردنەوە. (چیزیراباطناب، یافقط طنـاب را پایین فرستادن)

ڕادیشـۆ : [ئـاوەڵـنـاو] مـەیخـۆش؛ تـرش-وشیرین؛ مزر. (ترش و شیرین)

ڕاڕایی : [ناو] دوودڵی؛ هەرتاو لـەسـەرمـە-ڕامێ؛ وازوازی. (دمدمی مزاج)

ڕاڕەنگی : [ناو] ڕاڕنگی؛ نارنگی. (نارنگی)

ڕارەوی : (ب) هەڵکەوت. (اتفاقی)

ڕاز ڕاگر : [ئاوەڵناو] ڕازدار؛ جێی متمانـە بـۆ نەدرکاندنی سوڕ. (رازدار)

ڕاز نووس : [ناو] سـکاڵا نـووس؛ عـەریـزە نووس. (عریضە نویس)

ڕاز و نیـاز : [نـاو] قسـەی پـەنامـەکـی و عاشقانە یا بـە نـەهێنـی دۆعـاکردن. (رازو نیاز)

ڕازاو : خەمڵاو؛ نێـوی ئـافرەتانـە. (آرایـش شدە؛ نام زنانە)

ڕازتن : [چاوگە] دروومان؛ دوورین؛ جل-
دوورین. (خیاطی)
ڕازراف : [ئاوەڵناو] مەزەدار؛ بەچێژ؛ بەتام.
(خوشمزه)
ڕازگۆ : کەسێک کە نهێنی دەخاتە ڕوو؛
(ب) زەڕدەشت؛ تێبینی: (ڕاز) و (ڕاست)
دوو واتای دوورلە یەکیان‌هەیە، کاتێ‌کە ڕاز
وێژرا و خرایە ڕوو لە ئاخافتندا(ڕازگۆ) و
(ڕاستگۆ) لەیەک نزیک دەبنەوە؛ > ڕازوە-
شێر و ڕاست‌وەشێر (رازگو)
ڕازنای : [چاوگە] ڕازاندن؛ خەملاندن؛
جوان‌کردن. (آراستن)
ڕازوەشێر : [ئاوەڵناو] سوڕپۆش؛ ڕازڕاگر.
(سرنگهدار)
رازیانەتوونە : [ناو] گیاییێکە لە هەورامان و
پاوە زۆرە و دژی‌کرمە، بەتایبەت‌کرمی(ئە-
نکیلۆستۆم). (نانخواه؛ زنیان)
ڕازیانەکێویلە : [ناو] ڕازیانە ڕۆمی گیاییێکە
بۆ چارە سەر کردنی بەردی گورچیلە بەکە-
ڵکە. (بادیان‌رومی؛ انیسون)
ڕازیاوە : [ناوبەر] ڕازاوە؛ خەملیو. (آرایش
شده)
ڕازیای : [چاوگە] خەملین؛ خەملان؛
ڕازاندنەوە. (آرایش شده)
ڕازی‌بوون : [چاوگە،ت] قایل‌بوون؛ مل-
دان‌بەکردنی‌کارێک. (راضی‌شدن)
ڕازی‌کردن : [جاوگە،ت] قایل‌کردن.
(راضی‌کردن)
ڕازۆ : [ناو] هەڵهێن؛ ڤەشارتی؛ نوکتە.
(معما)
ڕاژەوانی : [ناو] شروڤەکاری؛ شروڤەکەری؛
راڤەکەری. (تفسیرگری)
ڕاژێر : [ناو] لای خوارووی؛ (ب) باشوور؛کاتی
تماشاکردنی خەریتەی جوغرافیا وا باوە کە
باکوور لە لای سەرەوە ڕادەکرن و باشوور
دەکەوێتە لای خواروو. (غرب)
ڕاژێنەر : [ناو،بک] جوڵێنەر؛ هەژێنەر؛ تە-
کاندەر. (تکان دهنده)
ڕاس : [بەند] ڕاست؛ دروست؛ ڕاست لە
نیمەشەودا هات؛[ناو] شانی‌ڕاست. (درست؛
سرموقع؛ طرف راست)+
راس : [ئاوەڵناو] بێدرۆ؛ بێ کووڕایی؛ قسە-
ی‌ڕاست. (راست ودرست)
ڕاس‌پۆش : [ئاوەڵناو] ڕاست پۆش؛ درۆزن؛
ڕاستی وەشێر؛ ماف‌کوژ. (حق کش)
ڕاسپێر : (١) ڕاسپێردراو. (سفارش‌برنده.
فرستاده)(٢)کەسێک کە ڕادەسپێرێت یان
ڕادەسپێردرێت. (سفارش دهنده)
ڕاست : (بەند)کاتی‌گونجاو؛ ڕاست لە نیمە-
ڕۆدا هات: درست لە نیمەڕۆداهات.
(درست)+
ڕاست : [ناو] دژی چەپ.
ڕاست : [ئاوەڵناو] ڕاست چەقیو؛ هەواڵی
ڕاست؛ هێڵی ڕاست.
ڕاستاڤەکری : [ناو] ڕاست کراوە؛ ئاشکرا
کراو. (آشکار شده)
ڕاستک : [ناو] خەتی بەینی قژە سەر. (باز
شدن فرق مو)+
ڕاست‌کردنەوە : [جاوگە،ت] (١) لابردنی
هەڵەی نووسراو. (تصحیح) ٢) خواروخێچی
لابردن. (راست کردن)
ڕاست‌کەتی : [ئاوەڵناو] شیاو؛ لایق؛

گونجاو.(سزاوار)
ڕاستگەڕیای: [چاوگـە،ت] ڕاسـتگـەڕان؛ وەدیهاتن. (تعبیر راست)
ڕاستۆ : [ئاوەڵناو+ بەنـد] ڕاسـتگۆ؛ سـەربـەست؛ ئازادبێژ ؛ ڕاست و ڕەوان. (بی پرده پوشی؛ صادقدرصحبت)
ڕاستهاتن : [چاوگە،ت] تووش یەکترهـاتن؛ ڕێکەوت. (برخورد؛ اتفاقی)
ڕاستەپێ : [ناو، ت] قرچەپێ؛ بەلەز لەبـەر هەڵسان. (فوری جلو پا بلند شدن)
ڕاستەکەوان: [ناو، ت] دووهێلی سەر چـە-ماوە ڕووبەڕووی یـەکتـرین کـە لـەکـاتی نووسیندا چەند جووت‌کـەوان دەگرنـە بـەر خۆ وەک [ ] (کروشه)
ڕاستەوڕاست : [ئاوەڵناو] بەبێ لاکردنەوە و لاڕێکردن؛ یەکڕاست(ڕاستەوڕاسـت) هـاتم بۆ ئێرە؛ (مستقیم)
ڕاستەوڕاست : [بـەنـد] ڕێکوڕاسـت؛ دەپـو دۆغـر؛ ڕاسـتو ڕەوان؛ (بـەطـور مسـتقیم؛ مستقیماً)
ڕاستی : [بەند](١) بە ڕاسـتە قینـە. (٢) بـۆ پرس‌کردنە؛بـە ڕاسـتی؟ واتـا درۆ ناکـەی. (راستی)
ڕاسـتی : [نـاو] ڕەوتـی ڕاسـت بـوون؛ ڕاستکرداری. (راستی)+
ڕاسـتی : [وتـەیپرسـکردن] بۆسـەرنـج ڕاکێشان؛ ڕاستی،نەتگوت چەندە قەرزاری؟ (راستی)
ڕاسلەر : [ئاوەڵنـاو] ڕاسـتە؛ دژی چـەپلـەر. (راست دست)
ڕاسهاتن : > ڕاستهاتن.

ڕاسـەر : (١)لای ژووروو؛ سـەرەوە.[نـاو] باکوور> ڕاژێر. (طرف بالا)
ڕاسەرین : لای بەرزییـەوە؛ لای سـەرەوە؛ لایبڵێندایی‌وە. (طرف بالایی)
ڕاش : [ناو] دارێکی جـەنگـەڵیـە لـە قـە-لاشکاریدا کەڵکی‌هەیە. (راش)
ڕاشکا : [ڕابوردووی ڕاشکان] شـەو ڕاشـکا ئەژنۆم شل‌بوو مانگ بـە تـاقی ئاسـمانەوە هەڵپرووکا. (پەشێو) شەق بوو. (نصف شد)
ڕاشـکان : [چاوگـە،] شـەق بـوون؛ شـەو ڕاشکان: شەو شەق بوون. (نصف شدن)
ڕاشکاندن : [چاوگە،ت] تێپەڕکردن؛ ڕاقـە-تاندن. (گذشتن)
ڕافڕیای : [ناوبەر] ڕفێنراو. (ربوده شده)
ڕافڕووت : [ناو،ت] ڕاوە ڕووت؛ جەردەیـی؛ تەریدەگەری. (رهزنی)
ڕاقوڕۆ : [ناو،ت] گەڕان؛ هاتن و چوون. بە-شوێن شتێکدا گەڕان. (جستجو)
ڕاڤەنان : [چاوگـە،ت] ڕاونـان؛ دەرکـردن؛ دوورخستنەوە. (بیرون کردن)
ڕاقوت : [ناو] ڕێگر؛ تەریـدەی سـەر جـادە (رهزن)
ڕاقـەتانـدن : [چاوگـە،ت] جـویێکردنـەوە؛ قرتاندن؛ ڕاشکاندن (جداکردن)
ڕاکـالین : ڕاپـەڕیـن بـە غـار و چوارنـاڵ. (پریدن و دویدن حیوانات)
ڕاکرن : (١)[چاوگـە] لـەخۆبـەسـتن؛ لـە-خۆقاییم‌کردن؛ قایش‌لەخۆم‌ڕاکەم: لەخۆمی ببەستم؛ لەبەرکردن. (بستن؛ پوشـیدن) (٢) غارکردن و هەڵـاتن. (فرارکـردن)(٣) بـە-رزکردنەوە. (بلند کردن)

ڕاکەوەی : [چاوگە،ت] داسرەوتن؛ داکەوتن؛ ئارام بوون. (آرام شدن)
ڕاکێشان : [چاوگە،ت] ژنی مێرد دار بە زۆرە ملی زەوت کردن؛ (کەمتر بە بێ مەیلی ژن ڕووی داوە) (غصب کردن)+
ڕاگرتی : مرۆڤی بە ڕوومەت و سەنگین و گران. (شخص محترم)
ڕاگۆستن : [چاوگە،ت] ڕاگوێزتن؛ گوێزتنەوە. (جابە جاکردن)
ڕاگومکێ : [ناو] ڕێ گومکێ؛ ایزگوم کردن؛ شوێنەگومکی؛ هەزارەدوولایی. (ردگم کردن)
ڕاگوێز : [ناوبک] ڕاگوێزەر؛ کەسێک کە ڕادەگوێزێ. (منتقل کننده)+
ڕاگەیێن : [ناو،بک] کەس یان ئامرازی بلاو کردنەوەی خەبەر؛ ڕادیۆ یان خەبەر وێژی ڕادیۆ. (گوینده و رسانه خبری)+
ڕالووای : [چاوگە،ت] بەڕێگادا ڕۆیشتن؛ ڕێگابڕین.(رامرفتن)
ڕا لێبوون : [چاوگە،ت] ڕا لەسەر بوون؛ پە سەندکردن. (برگزیدن؛ عقیده داشتن)
ڕامداندن : ڕاخستن؛ پان کردنەوە؛ داخستن. (پهن کردن)
ڕاموو : ڕامین؛ هێمن؛ ئارام؛ ڕام بوو؛ (آرام شده؛)
ڕامی : [ناو] (١) ناوی جۆرێک یارییە بە پەڕانتۆ. (رامی) ٢) دەستەمۆیی. (حالت رام بودن)
ڕانک‌وچۆغە : [ناو،ت]کەواو پانتۆڵی لە بووزوو؛ ڕانی‌وبەرگووز؛ شاڵ‌وشاپک. (فرنج شلوار از شال پشمی)

ڕانوێن : [ناو،بک] ڕانوما؛ ڕانیشاندەر؛ ڕێنموون. (راهنما)
ڕانەکی : [ناو] پاڵوو؛ پاڵدوو. (پاردم)
ڕانیار : [ناو،بک] ئاژووەر؛ هاژۆتەر؛ هاژوەر؛ لێخوڕ. (راننده)
ڕانیە : شاری ڕانیە لە ناوچەی بیتوێنە. (نام شهری است)
ڕاو : [ناو](١) ڕاڤ؛ شکار. (شکار)(٢)لکەی سەرو چاوی ژنی تۆڵدار. (لکه روی‌صورت زن آبستن) (٣) شیلەی هەنگوین. (شیره عسل)(ب٤) گاڵتەپێکردن. (دست‌انداختن) (٥) فەند و فێڵ.(حیله). (٦) دەستەمۆکردن؛ خستنە تۆڕ؛ ڕامکردن؛(ب)کوڕێک کە کچێک سازبکا. (رامکردن)
ڕاوارتن : [چاوگە،ت] گوێزانەوە؛ گوێزتنەوە. (جا بجا کردن)
ڕاوباز : [ئاوەڵناو](ب) درۆزن؛ گزیکار؛ کەلەکباز؛ فێڵباز؛ حۆقەباز؛ ئاگوڵباز. (حقەباز)
ڕاوبازی : [ناو] قەلودەل‌کاری؛ فریوکاری؛ حۆقەبازی؛ فێڵەبازی؛ داوبازی؛ حیلەبازی. (حقەبازی)
ڕاوکردن : [چاوگە،ت] نێچیرکردن؛ (ب) ڕازی‌کردن و ڕام کردنی‌کیژ. (بە تور انداختن و شکارکردن)
ڕاووک : [ناو] کیسەی ئاوی تری و هەنارگرتن. (کیسە آب انگورگیری)
ڕاووگ : >ڕاووک.
ڕاوەباڕ : [ناو،ت] دەستەواژەی ڕاوچیانە؛ ڕاوی‌ئاخری‌هاوین کە بێچووی کەو گە ورەدەبن. (شکارکبک‌درآخرتابستان)
ڕاوەست : [کاری ئەمری] ڕاوەستە؛ دەست

ڕاگره؛ بوێسته. (ایست)
ڕاوەکـەر : [ناوبـک] شـروڤەکـەر؛ (ب) دووخاڵ (:)کە نیشانەی (واتا) یان شـروڤە-کردنە لە نووسین دا.علامت(:)
ڕاویش : [ناو] لەڕووی نووسراوە نووسـینە-وە. (نسخه برداری)
ڕاهانین : [چاوگـە،ت] ڕاهێنـان؛ بارهێنـان؛ پەروەردە کردن. (پرواراندن)
ڕاهێڵە: (١)[کاری ئەمری] شۆڕی بکەرەوە. (آویزان‌کن) (٢) [ناو] تـەونـی داپیروشـک؛ داوەتەنە؛ ڕایەڵە؛ (تارعنکبوت)> ڕایەڵە.
ڕاهێنەر : [ناوبک] فێرکەر؛ پـەروەردەکـار؛ بارهێنەر؛ (پرور)
ڕایت : [ناو] وشەییێکی بیانییە واتا نووسـین (ب) چاپ‌کـردن بـە ئـامیری ڕایتێـر؛ لـە-کوردی‌دا ڕاویش و ڕایش و ڕایژ؛ بەواتای لەبـەر نووسـینەوە و وێنـە هـەڵگـرتن لـە نووسراوە هەیە و (زۆر نزیکە بە ڕایـش‌ی-کوردی.) (ڕایت)
ڕایژە : [ناو] ڕاوێژکار. (رایزن)
ڕایەخ : [ناو] ڕایخ؛ ڕاخەر؛ (ب)ئەوەی ڕادە-خرێت بۆ لەسەر دانیشتن. (زیرانداز)
ڕایەڵ : [ناو] ڕەهێل؛ خەواندنی هـەرشـتی ئەسـتوونی بـە حاڵـەتـی ئاسـۆیی و درێـژ ڕاکێشاندنی. (خوابانده ودراز شده)+
ڕایەڵ‌کردن :[چاوگە،ت] تەناف شۆڕکردنە-وە ؛ دارخستنە سەربانی خانوو؛ دارەڕا، خە-واندنی دەسەک لە دارە ڕادا؛ تەناف گێـڕان و داچنینـی تـەنـافی تـەون؛ داخسـتن؛ ڕاخسـتن؛ پـان‌کردنـەوە. (خوابانـدن ودرازکردن؛ پهن کردن تار قالیبافی)

ڕایەڵە :ڕاهێڵە؛ڕاییڵە؛یان(تـۆڕ)؛ بـە واتـای داوی جۆڵاتەنـە لـە جیـاتی تـەلچـن بـە-جێترە.(تور، شبکه)
ڕبەنار : [ناو] ڕبێ‌هەنار. (رب‌انار)
ڕچە : [ناو] جێ‌پێ. (ب) ڕێوشوێن؛ بوار؛ بە ڕچەی کەسێکدا ڕۆیشتن: بەئوڕناک کـردن. (جاپا)
ڕچەشۆت : [ناو] دۆندرمە؛ بەستەنـی؛ ئـەو ڕچـە لـە چاوگـەی (ڕچـان و ڕچـین)ەوە هاتووە.وشوت،لەتورکیدا: سوت، واتـا شـیر. (بستنی)
ڕچیاگ : [ناوبەر] ڕچاو؛ بـەسـەهـۆڵ‌بـوو. (یخ‌بسته)
ڕژاگ : [ناو] (١) بەردێکی نەرمـە و بـەردە مردو ویشی پێ‌دەڵێن.(٢) [ناوبەر] ڕژیـاگ؛ ڕژاو. (نوعی‌سنگ‌نرم؛ ریخته‌شده)
ڕژد : [ناو+ ئاوەڵناو] ئامووریێک‌کە گاسـنە-کەی زۆر لەعەرز بچەقێ؛ دژی ئـامووری-ماڵ؛ چکووس. (گاوآهنی که زیاد درزمـین فرو رود، خسیس)+
ڕست : [ناو] یەکەی شـماردنی تـەمـەنـی تاژی.(واحد شمارش‌سن‌تازی)+
ڕستاق :[ئاوەڵناو] بەرانبەر؛ بەرامبەر. (برابر)
ڕسـتی : (١)[ناوبـەر] ڕێسـراو؛ تشـتێکۆ هاتیەڕستن: شتێک‌کـە ڕێسـراوە؛ ڕێسـراو. (ریسـیدەشـدە). (٢) [نـاو] عـەرزی پتـەو. (زمین‌سخت)(٣) ئەو ڕسـتی؛ ڕابـووردووی ڕستن بۆ هەوەڵ‌کەسـی نادیـار. (ریسـیده؛ بافت؛ ریسید)
ڕسـوابوون : [چاوگـە،ت] ڕیسـوابوون؛ ئابڕووچوون. (رسواشدن)

ڕسەر : [ناو] مەڕی سەروملسپی. (گوسفند سروگردنسفید)
ڕسەربەڵەک :[ناو] مەڕی بەڵەک کە سەری سپیبێت. (گوسفندابلقسرسفید)
ڕشته : (۱) [ڕابوردووی ڕشتن] ڕێژراو؛ وەک چاورێژراو. (وسمەکشیده) (۲) تاڵی هۆنراوە بەموورو یان مرواری؛(۳) ڕندۆڵ؛ بزگوڕ.(رشته)+
ڕشفەت خواردن : [چاوگە،ت] بەرتیل وەرگرتن؛ بەرتیل خواردن. (رشفەخوردن)
ڕشقەن : [ناو] ڕشخەن؛ گاڵتە؛ بزەی سوعبەت پێکردن. (ریشخند)
ڕفانای : [چاوگە،ت] ڕفاندن؛ فراندن. (ربودن)
ڕقنیشتنەوە : [چاوگە،ت] ئەرناف لێچوون؛ ئارامبوونەوە؛ تەواو بوونی کەرب و ڕق. (زایلشدنعصبانیت)
ڕکانێ : [ناو] ملە؛ کێبەرکێ. (مسابقە)
ڕمای : [چاوگە] رمان؛ ڕووخان؛ تێک تەپین؛ ڕمان.(فرور یختن)
ڕمە : [ناو] سەهۆڵ؛ یەخ؛ زیاتر بۆ چلوورە سەهۆڵ بەکاردەبرێت. (دنگال)
ڕندک : [ناو] ڕندۆک؛ ڕۆنتک؛ ئەسر؛ ڕۆنک؛ ئەسرین؛ فرمێسک. (اشک)
ڕندۆڵ : [ناو] تیتۆڵ؛ شیتاڵ؛ بزگوڕ؛ تیسمالکیقوماش. (بزگور)
ڕنە : [ناو] حەیاز؛ حەیاس؛ چۆ؛ چق؛ ناخوونی دیاری دان و بەراوەردپێکردنی تەمەنی کەڵەشێر. (ناخنخنجر مانند پای خروس)
ڕوباب : [ناو] ئامێرێکی مۆسیقای تەلی، (سیمی) بووە لە قەدیمدا. (رباب)
ڕوبل : [ناو] یەکەی دراوی ڕووسیا. (واحدپولروسیه)
ڕۆبنار : [ناو] ڕبەنار؛ ڕبیهەنار؛ ڕیچاری هەنار. (ربانار)
ڕۆپیە : [ناو] یەکەی دراوی هێندوستان. (واحد پولهندوستان)
ڕۆجیارگیریای: [ناو،ت] ڕۆژ گیران. (روزگرفتگی؛ خسوف)
ڕۆجیارنیشتەی : [چاوگە،ت] ڕۆژئاوابوون. (آفتابغروب کردن)
ڕۆجیارهورئامای : ڕۆژ هەڵهاتن. (برآمدن آفتاب)
ڕۆچە : [ناو] ڕۆژوو؛ ڕۆژە؛ ڕۆژگ. (روزە)
ڕۆچی : [ناو] ڕۆژوو؛ ڕۆژگ. ڕۆژی؛ ڕۆچە؛ ڕۆچی.(روزە)
ڕۆح هاتنە سەرلێو: (ب) زۆر ترسان؛ نزیک بە مردن لە ترسان. (کنایی، خیلی ترسیدن)
ڕوخ : [ناو] (۱) ناویچارداش لە سیودوو داشی شەترەنج. (رخ). ۲) ڕوخسار؛ سەروچاو؛ ڕوو؛ سیما. (رخ)
ڕۆژنەڕۆژێ : [بەند] ڕۆژێ نا ڕۆژەکەیدی؛ (ب) دوو ڕۆژ جارێک. ڕۆژنا. (روزدرمیان)
ڕۆژوو شکاندن : [چاوگە،ت] کۆتایی هێنان بەڕۆژوو. (روزەشکستن)
ڕۆستەم : ناوەبۆ پیاوان؛ پاڵەوانی بە ناو بانگ. (رستم)
ڕۆمان : [ناو] نووسینی چیرۆکی درێژ. (رمان)
ڕۆشنا : ناسینی کەسێک بەڕواڵەت؛ بەڵام

ئەم وشە سەربەخۆنییە وحاڵەتی پاشبەندی هەیە بۆ(ئاشنا)، ئاشناوروشنا بەواتای ناسیاوگەلێکن کە بەڕواڵەت دەناسرێن و هێشتا نەبوونەتە دۆست و هاوال. (روشنا)
ڕۆشنایی. (روشنایی)
ڕۆناس : [ناو] ڕۆنیاس؛ گیای ڕەنگکردنی بەن. (روناس)
ڕۆن‌بەنگ: [ناو،ت] ڕۆنێک کە لە گوڵی شادانە دەگیرێت؛ ماکێکی هۆشبەری تێدایە. (روغن‌بنگ)
ڕۆن‌جەلا : [ناو،ت] بۆ بریقەدارکردنی وێنەی ڕەنگ و ڕەوغەن یان بریقە-دارکردنی دەرکە و هەرکەرەستەی چێوی بەکەڵکە. (روغن‌جلا)
ڕۆن‌سوتاندن: [چاوگە،ت] بەهۆی شل بوونی بازنەی ڕینگی سوپاپ لە مۆتۆڕی سەیارەدا ڕۆن تێکەڵی بێنزین‌دەبێت و مۆتۆڕ دووکەڵی زۆردەبێت و ڕۆن کەم دە-کات. (روغن‌سوزی)
ڕۆن‌کاری : [ناو، بەرهەمی چاوگە]چە-ورکردنی بەند و جومگەگەلی مۆتۆڕ بۆ ڕە-وان‌کارکردن. (روغن‌کاری)
ڕۆن‌ماسی : [ناو،ت] ڕۆنێک کە لەماسی دەگیردرێت. (روغن‌ماهی)
ڕۆنەر : [ناو،بک] دانەر. (گذارنده)
ڕۆنەڕو : <ڕۆژنەڕۆژێ.
ڕۆنێ : [کاری ئەمری بو دانان و دانیشتن] (١)دانێ.(بگذار). (٢) ڕۆنیشە؛ دانیشە. (بنشین)
ڕۆنی‌ئەلیف : [ناو،ت] لەوێنەکێشی‌دا یان بۆ گرتنەوەی ئەکلیل بەکاردێت. (روغن‌الیف)
ڕۆنی‌ئیسکاتیف : [ناو،ت] ڕۆنێکی گیاییە بۆ زووتر وشک بوونەوەی ڕەنگی وێنە-کێشی دەیکەنە نێو ڕەنگەوە. (روغن اسکاتیف)
ڕۆنی‌گیایی : [ناو،ت] ڕۆنێک کە لە تووی. (بەری‌گیا) وەک ناوکی پەموو و تووگوڵە-بەڕۆژە دەگیرێت. (روغن‌نباتی)
ڕۆنی‌مۆتۆڕ : [ناو،ت] بەرهەمێکی پاترۆڵی (نەوتی)ە بۆڕەوان‌کارکردنی مۆتۆڕ بەکە-ڵکە. (روغن‌موتور)
ڕووان : [ناو] پێوەلکان وجووت‌بوونی سپڵۆتی نێرلەمێو. (حالت‌جفتگری‌سگ)+
ڕووباری‌کرن : [چاوگە،ت] ڕووبارکردنەوە؛ بەرەو روو کردنەوە. (روبروکردن)
ڕووبەڕاکردن : [چاوگە،ت] وەری‌خستن؛ جێبەجێکردن. (روبراه‌کردن)
ڕووپۆش : [ناو] (١)نیقاب. (نقاب). (٢)عە-بائاساییێکە ژنان‌دەیکەنە بەر. (روپوش)
ڕووپۆشین : [چاوگە،ت] دەمو چاو شاردنە-وە بە دەستماڵ و لەچک یان هەر چی.(ب) شەرم کردن. (روگرفتن)
ڕووپۆشین : [چاوگە،ت] سەری دەفر داپۆشین؛ داپۆشین بە قوماش یان هە-رچی؛ڕوخسارداپۆشین. (سەرپوشیدن)
ڕووپێوی : [ناو،ت] پێوان و دیاری‌کردنی درێژی و پانی هەر ڕووپەر و تەختایییێک. (مساحی)
ڕووتنای : [چاوگە،ت] ڕووتەوەکردن؛ ڕووتکردنەوە. (لخت‌کردن)
ڕووتوش : [ناو]دەستەواژی وێنەگەریە واتا جوانکاریی لەسەر فیلمی وێنەگیراوی

سیما(پۆرتره). (رتوش)
ڕووتەختی : [ناو] جۆرەجاجم یان پەشمینە یان قوماشێکە دەدرێت بەسەر پێخەفی سەر قەرمویڵەی نووستندا. چەرچەف. (روتختی)
ڕووخلاکۆر : [ناو] ڕیخۆڵەکوێرە. (روده کور)
ڕوو خوروک : [ئاوەڵناو] دەمو چاو گرویّ؛ ڕوخسار هاولایی. (آبله‌رو)
ڕوودار : [ئاوەڵناو] بیّشەرم و پڕ ڕوو. پررو؛ بی‌شرم)
ڕووداو : [ناو]بەسەرهات؛ بەدیهاتوو یان قەو مانی کارێک؛ خولقانی بەسەرهاتێک. (رویداد)
ڕوودڵ : [ناو] گرفت. (رودل)
ڕووسکە: [ناو] گوڵەجاف؛گوڵە جە فاکێش؛ گوڵێکە لە ناوچەکانی سنە و سەقز و سلێمانیدا زۆر دەڕویّ و بۆ ئازارە باریکە بە-کەڵکە. (گل خیار؛گل کارگر)
ڕووشۆر : [ناو] دیمەشۆرە. (روشور)
ڕوونووس : [ناو] نووسینەوە لەبەر دەقێکە-وە؛ ڕایش کردن. (رونویس)
ڕوونەبوون : [چاوگە،ت] (ب)شەرم و حە-یاکردن. (شرم کردن)
ڕووهاتن : [چاوگە،ت] ڕووهەڵاتن؛ شەرم-نەکردن. (شرمنکردن)
ڕووەک : [ناو] داروگیاوگژیّ کە سەرلە-خاک دەر دێنن. (گیاهان)
ڕووەو : بەرەو؛ ڕووەو بازارچوو: ڕوو بەلای-بازارداچوو. (روبه)
ڕوویگ : [ڕابوردووی ڕۆیین] ڕۆیشتوو. (رفته)
ڕۆهێشتن: [چاوگە،ت] داهێشتن؛ داهێلان؛
شوڕکردنەوە. ((آویزان کردن)
ڕۆیشتنەجیّ : لەکۆڕی یاری پەڕانتۆدا وەک (ڕامی و ئاس)چوونە جیّ‌ونەدیتن(جارفتن)
ڕۆیی : ڕۆیشت؛ چوو.[ڕابوردووی ڕۆیشتن] (رفت)
ڕەبساندن : [چاوگە،ت] کۆمکردنەوە؛ کۆکردنەوە؛ کۆما کردن. (کپه کردن)
ڕەبسین : [چاوگە،]کۆمابوون؛ کۆم بوون. (کپه شدن)
ڕەبناوک : [ناو] سمڵ؛ گیاییێکی‌بۆن‌خۆشە. (گیاهی خوش‌بو)
ڕەبەنگ : [ناو] ڕێواسی‌کوڵەبنە؛ قالاّبن. (ریواس کوتاه قد)
ڕەبەنی : [ناوبەرهەمی‌چاوگە] بیّژن و منداڵی؛ تەنیایی؛ ماڵ‌بەکۆڵی؛(مجرد)
ڕەپاندن : [چاوگە] ڕەتاندن؛ چوارناڵ غار پێکردن؛ ماندووکردن؛ زۆرگێڕان. (خسته کردن)+
ڕەپ‌ڕەپ : [دەنگەناو،] تەپەتەپ؛ زرمەزرم. (صدای تاپ‌تاپ)
ڕەپ وراست : (١) [ئاوەڵناو] قیت وقنج ڕاوەستاو. (راست ایستاده) (٢)[بەند] بیّ-ڕووبینی ئاخافتن، دەپودۆغر. (رک و راست)
ڕەپ و هۆڕ : [دەنگە ناو،] تەپەتەپی توند و زۆر؛ زرم وهوڕ. (صدای تاپ‌تاپ زیادوبلند)
ڕەپەکە : [ناو](ب) شیناوەردی بیّهێز و لاواز. (گیاه و سبزه بی نمو و غیر شاداب)
ڕەپەڵگا : [ناو] ڕەپێڵگە؛ پاوانی بەرهەڵدا کراو؛ یاریگە و جێگای هاتن و چوون. (میدان بازی و رفت وآمد)+
ڕەپێنان : ڕاونان وهەڵبرین و وەدواکەوتن.

(درپی دویدن و بیرون کردن)
ڕەتلْ : [ناو](١)گون. (خایه)(٢) پێوەرێک بوو لە قەدیمدا. (پیمانەای قدیمی)
ڕەتوم : [ناو] مورشیدی دینی زەردەشتیان. (مرشد دینی زردوشتی)
ڕەچەڵەک براو : [ئاوەڵناو] دوابراو؛ (ب)بێ-کوڕ؛ وەجاخ کوێر. (اجاق کور)
ڕەحەتی : [ناو] ڕاحەتی؛ کراس وشەرواڵی ناو ما لْ وخەوتن. (بیژاما)+
ڕەخ وروْخ : >ڕاخ و ڕەخ.
ڕەختئاوێز : [ناو] چێولیباس.جێگای جلوبەرگ پێدا هەڵواسین. (رختآویز)
ڕەختخاوپێچ : [ناو]جاجم؛جاش؛ مەوج؛ جارجیم. (رختخواب پیچ)
ڕەدبوونەوە : [چاوگە،ت] ڕەتبوونەوە؛ وە-رنەگیران؛ قەبوول‌نەبوون لەئەزموونی - خوێندن‌دا. (ردشدن)
ڕەدکردن : [چاوگە،ت] ڕەتکردن؛ دەر بازکردن؛ بەڕێکردنی کەسێک کە لە مە-ترسیدابێت.(ردکردن)
ڕەدموکردن : [چاوگە،ت] دانەدوواوە؛ قبوولْ نەکردن؛ گەڕاندنەوە؛ وەرنەگرتن. (-ردکردن)
ڕەزاسووک : [ئاوەڵناو] ڕەزاشیرین؛ ئێسک سووک؛ لەبەردڵان؛ خوێن‌شیرین.(تودل‌برو)
ڕەزایەتدان : [چاوگە،ت] ئیجازەدان؛ ڕازی‌بوون؛ (ب) خۆش‌بوون لە تاوانبار لە-لایەن شکایەتکارەوە.(رضایت‌دادن)
ڕەزکنان : [چاوگە،ت] پێداکردن؛ پێراکردن؛ تیْڕۆکردن؛(ب) کاری سە رجێیی. (فروکردن)

ڕەزم : فد: [ناو] جەنگ؛ شەڕ. (رزم)
ڕەژەکی : [ناو] کویروو. (سیاهک گندم)
ڕەژیدەر : [ناو،بک]چێکەر؛ دروستکەر؛ ئافرێنەر؛ دروستکەرەوە. (آفریننده؛ تعمیرکننده)
ڕەساس : [ناو] قورقورشم. (سرب)
ڕەسەو : [ناو] جەز؛ جێز؛ ڕەفسە؛ مالووسکەی گەنمی سوور بووی خەرمان. (گندم‌پاک‌شده‌خرمن)+
ڕەشبام : (١) ڕەش‌بومایە؛ڕەش بووایێتم.(سیاه‌میبودم). (٢) مەیلەوڕەش؛ڕە-شباو؛ ڕەشتاڵە. (سیاه. تیره)
ڕەش‌بەشە : [ناو] گامارۆ؛ مریشکەڕەشە؛ فرندەیێکی(فرندەیەکی) مەلەوانە. (چنگر)
ڕەش‌دەرمان : [ناو] گیای سیاو پووژ؛سیاپۆش. (پرسیاوشان‌سیاه)
ڕەشکاچاف : [ناو] بیبیلەی‌چاو؛ ڕەشکێنەی چاو. (قرنیه‌چشم)
ڕەشکاکای : [ناو] ڕەشکەکا.(طورکاه کشی)
ڕەشکوێت : [ناو] ڕەنگی ئەسپی‌کە کوێتی تۆخ بێت و بەسەر ڕەشیدا بڕوانێت. (کمیت‌تیره)
ڕەشمێو : [ناو] ڕەشەمێو؛ مێوی تریْڕەشە. (مو انگورسیاه)
ڕەشۆکی : [ناو] (ب) بزنەگەل. (بزها) (ف. هن) تفەنگی ڕەشۆکی. (نوعی تفنگ سرپر)+
ڕەشەبی : [ناو] جۆرێک‌داربی. (نوعی‌بید)
ڕەشەتوو : [ناو] داری تووشیرینی ڕەنگ سووری‌تۆخ و بەرەکەی؛ گاتوو؛ شاتوو. (شاەتوت)

ڕەشەچاو : [ناو] گیای سیاچاو؛گیای-سیاداری کە بۆنەخۆشینی فێ بەکەڵکە. (خربق)
ڕەشە دار : [ناو] ڕەش دار؛سیاوچنار؛ ڕەشە-چنار. (صنوبرسیاه)
ڕەشەداڵ : [ناو] داڵەگوورگە؛ جۆرێک داڵە کەلاکی تۆپیو دەخوات. (دال سیاه)
ڕەشەڕاف : [ناو] ڕاوی ڕەشێنک؛ ڕاوی بێ-بەفر. (شکار دروقت نبودن برف)
ڕەشەقەزوان : [ناو] داری ڕەشەوەن؛ وەنە-سیاوی؛ بەر و گەڵاکەی دەهاڕنەوە بۆ بە-رگری لە وەڕینی قژ و بۆ چارەسەرکردنی کەچەڵییش بەکەڵکە. (بنه کوهی)
ڕەشەگزەر :[ناو] گیای گزەرگە سیاوی. (شقاقل)
ڕەشەوار : [ناو] دەواری لە موو چێکراو؛ سیامال؛ سیاچادر. (سیاه چادر)
ڕەشەوبوون : [چاوگە،ت] بەفری کێوان چوونەوە. ڕەش هەڵگەڕان؛ ڕەش بوونەوە؛ ڕەش بوون. (سیاەشدن)
ڕەعنا : (۱)ناوی ژنانە. (اسم زنانه).(۲) [ئاوە-ڵناو]خاوەن بەژن و بالای شەنگ؛ نەرم و نۆڵ؛ شل و مل.(زیبای نەرم اندام)
+ڕەفە : قاتەکانی گەنجە. (طبقات قفسه و گنجه)
ڕەقاشک : [ناو] ئامێری خەڕاتی. (دستگاه-خراتی)
ڕەقۆنەک : [ئاوەڵناو] گورگە؛ قاچاخ؛ هە-ڵاتووی خۆ وەشێر. (تحت تعقیب)
ڕەقین : [چاوگە] ڕەوکردن؛ بازدان؛ هە-ڵاتن؛ ڕۆیشتن. (فرار)
ڕەقاز : [ناو] (۱)گوێزی بە دارەوە وشکبوو. (گردوی روی درخت خشکیده). [ناو،بک] ڕەقاس؛ ڕەخس کەر. (رقاس)
ڕەقاندنەوە : [چاوگە،ت](۱) وەک :بە دیوارە وەچەسپاندن و بەنهێم گوشاردان. (بدیوار چسپاندن وفشاردادن) (۲) ناسک کردنە وەی دەمەداس بە چەکوش. (نازک کردن تیغه داس باچکش)
ڕەکسانا : ناوی کچی کوورش. (نام دختر کوروش)
ڕەگاژۆ : [ناو] ڕیشاژۆ؛ لەسەرریشە سە-وزبوون و پەرە سەندنی دار. (روی ریشه جوانەزدن سبزشدن)
ڕەگاوڕەگبوون : [چاوگە،ت] ڕەگبەڕەگ-بوون. (رگبرگ شدن)
ڕەگبڕە : [ناو] ملە؛ جۆبڕە؛ جۆبڕک. (آبدزدک)
ڕەگەزپەرس : >ڕەگەز پەرست.
ڕەگەزپەرست : [ناو] نژاد پەرەست.(نژاد پرست)
ڕەگەزناس : [ناو] نیژاد ناس. (نژاد شناس)
ڕەلم : [ناو] خیزی ورد؛ نەرمەخیز؛ ڕەمل. (ماسه)
+ ڕەمز : عد؛ فد: [ناو] (۱)چەندژمارە یان پیتی نەهێنی بۆ کردنەوەی قوفلی ڕەمزدار. (۲) ڕاز. (رمز)
ڕەمەکی : ئاکۆیی(ب) دوور لە شارسانییە-ت؛ گاڕەش؛ گاڕانی؛ ئاسایی. (بی توجه به ئاداب ؛ بی تمدن)
ڕەمەن : [ناو] وشکەچن؛ دیواری هەڵچنراو بە بەرد. (دیوار سنگی بی ملات)

+ڕەنجـدان: [چاوگـە،ت] ئـازاردان.(آزاردا دن)فـەهن. ڕەنج پێدان؛ (رنج دادن) ڕەنج-کێشان.(زحمت‌کشیدن)
ڕەنجدەر : دژواتایە.(١) [ناو،بک] ڕەنجێن؛ کەسێکە دەڕەنجێنی (رنجانـنـده). [ناو،بـەر] (٢)(ف.هن) ڕەنجبەر. (رنج‌کش)+
ڕەند : [ئاوەڵناو] ڕند؛ نەترس؛ ئازا؛ زیـرەک. (رند).(٢) جوان؛ قەنج (قشنگ)
+ ڕەنگ : [کۆڕی نیگارگەرییـە] هـەر ڕە-نگێـک جگـە لـە سـپی و ڕەش، کـە لـە نیگارکێشیشدا بە ڕەنگ لە قەڵەم نـادرێن ؛ هەموو ڕەنگێک لە تێکڵـاوکردنی سـێ ڕە-نگی سەرەکی(سوور، زەرد، شین)پێکـدێن. (رنگ)
ڕەنگاو : [ناو،بەر] ڕەنگ‌کراو؛ (ب)خەمڵیو و ڕازاوە بە رەنگ. (رنگ شده)
ڕەنگاوی : [ئاوەڵناو] رەنگ تیوەتلاو؛ ڕەنگ پیاساوراو. (رنگی‌شده)
ڕەنگ بەڕووەوە نەمان : ڕەنگ‌بزڕکان؛ ڕە-نگ‌پەڕین. (رنگ‌پریدن)
ڕەنگ‌کار : [ناو،بک] ڕەنگێن؛ ڕەنـگ‌کـەر؛ [ئاوەڵناو] کەسـێک کـە پیشـەی ڕەنـگ-کردنە. (رنگ‌کاری)
ڕەنگ‌گۆڕان : [چاوگە،ت] (ب) بەپێی بـارو دۆخی‌ژیان چوونە سەر ڕەوت و دۆخێکـی-تر. (رنگ‌عوض‌کردن)
ڕەنـگ‌گـۆڕان : [چاوگـە،ت] لـەشـەرمـان سوورهەڵگەڕان؛ یان لەترسان ڕەنگ هـە-ڵبڕوسقان. (رنگ‌برنگ‌شدن)
ڕەنگ‌هەڵ‌گەڕان : [چاوگە،ت] ڕەنگ بڕو-وسقان؛ ڕەنگ‌پەڕین؛ ڕەنگ‌شێوان. (رنگ-پریدن)
ڕەنگی : [ئاوەڵناو] ڕەنگین؛ هـەر ڕەنگـێ-جگە لە سپی و ڕەش، کە لە نیگارکێشیشدا بە ڕەنگ لە قەڵەم نادرێن. (رنگی)
ڕەنگی‌سارد : هەموو ڕەنگەکـانیتێکیڵـاوی نێوان زەرد و شین. (رنگ‌سرد)
ڕەنگی‌سەرەکی : تەواوی ڕەنگـەکـان لـە-تێکلاو کردنی جۆراوجۆری سێ‌ڕەنگی سە-رەکیی (سوور، زەرد، شـین) پێکـدێن؛ لـە-وێنـەگـەریـدا سـپی و ڕەش بـەڕەنـگ ناژمێردرێن، بەڵکو بە تاریک و ڕۆشـن دادە نرێن(رنگ‌اصلی)
ڕەنگی‌گەرم : دەسـتەواژەی نیگارکێشـییە: هەموو ڕەنگەکانیتێکـەڵـاوی نێـوان زەرد و سوور. (رنگ‌گرم)
ڕەنەکاری : [ناو، بەرهەمی‌چاوگە] تاشینی-دار بە ئامێری ڕەندە؛ ڕەنـدەکـاری. (رنـدە-کاری)
ڕەوازان : [ناو] بە شیاو لە قەڵەمدەر؛ ڕادای؛ بە ڕەوا دەزانێ؛ ویزا.< ڕەوانامە. (روادید)
ڕەوال : (ف. شە) ڕەوشت؛ شێوەی‌کار؛ ڕە-وتی‌کار. (روال)
ڕەوانامە : [ناو] ئیزنی چوون بۆ وڵاتێک کە لەلایەن نوێنەری ئەو وڵاتـەوە بـە بیانیـان دەدرێت؛ ویزا. (روادید؛ ویزا)
ڕەواندنەوە : [چاوگە،ت] ئاڵقەی زنجیر هە-راوکردنەوە؛ جەغز هەراو و گەورەکردنەوە؛ لەبەریەک‌ڕەواندنەوە؛ (گشادکردن)+
ڕەوانسـەر : شـارۆچکەیێکـە لـە بـەینـی کرمانشان و سنەدا. (نام‌شهرکی‌است)
ڕەوان‌کردن : [چاوگە،ت] چەورکردن و ڕۆ-

نکاریکردنی کەرەستەگەلی موتۆڕی بۆ ئاسان گەڕیان. (روان کردن)+
ڕەوانکری : [ناوبەر] ڕەوانەکراو؛ نێردراو؛ ناردوو؛ ڕەوانکراو. (روانەشدە؛ رەوان‌شدە)
ڕەوانە : [بەند] بەڕێکراو؛ بەڕێوە؛ لە حاڵی چووندا (روانەشدە)
ڕەوانە : [بەند](١) لەچووندایە؛ بەڕێگەوەیە؛ (٢) لەحاڵی ڕۆیشتندایە؛ بۆ جیگایی‌دەڕوا؛ وەک ئاوی چۆم.(٣)[ئاوەڵناو] مەکینەی گریس لێدراو بێگیروگرفتە، ڕەوان دە-خولێتەوە. گیری نییە. (روانە؛ روان است)
ڕەوانی: (١) نەخۆشینی ڕوحی.(٢) حاڵەتی مۆتۆڕێکە بێ‌گیروگرفت‌کاردەکا.(٣)نە-خۆشینی ئیسهاڵی؛ زکچوون.(٤) ڕەوتی خوێندنەوەی دەرسی بێ‌هەڵە. (١و٢. ۴ روانی.٣.اسهالی.
ڕەوەوان : [ناو] دارگوێز تەکێن. (گرد وتکانندە)+
ڕەوێڵە : [ناو] ڕێچکە؛ جەلە؛ ڕیز؛ قەتارە. (صف. قطار)
ڕەویە : [ناو] ڕێ و ڕەسم؛ ڕەوشت؛ (بەندە نەوازیت وە پیشە کەردەن، ڕەویەی بو-زورگیت بەجا ئاوردەن)«مولەوی» (رویە)
ڕەها : [ئاوەڵناو] سەربەخۆ؛ ئازاد؛ وێڵ؛ بە-ردراو. (رها)
ڕەهابوون : [چاوگەت] ئازادبوون؛ ڕزگاربوون. (رهاشدن)
ڕەهن : [ناو] بارمتەدانان بۆ قەرز وەر-گرتن؛ یان خانووییێک لە بەرانبەر پارەییێکدا بۆماوەییێکی دیایکراو بە گرێو لە لا بوون (رهن)
ڕەهن‌دەر : گرێودەر؛ گرەودەر؛ ئەوەی کە - شتێ لە ڕەهن‌دا دادەنێت. (رهن‌دهندە)
ڕیاکار : فد: [ئاوەڵناو] ڕووبین؛ دووڕوو؛ مە-رایی‌کەر؛ ڕواڵەت‌باز؛ بەدرۆ خۆنیشاندان بە-چاکەخوازی؛ ماستاوکەر. (ریاکار)
ڕیبا : [ناو] سوودی‌حەرام لەئیسلامدا؛ سوودی‌پارە. (نزول)
ڕێ‌بزرکری : لە ڕێ دەرچوو؛ ڕێ‌گوم-کردوو(ب)بە هەڵەداچوو. (راەگم‌کردە)
ڕیپاڵ : [ناو] (١) جل‌وبەرگ و لیباسی کۆن وشڕ و شڕۆڵ . (لباس‌ژندە) ٢) فێڵە-باز؛ (حقەباز)
ڕیتاڵی : [ناو] گەڕیدەیی؛ دونیادیتوویی؛ ئاوارەیی؛ سەرگەردانی. (آوارەگی)
ڕیت‌ڕیتۆک : [ناو] زەحیری؛ ئیسهاڵی. (اسهالی)
ڕیتم : انذ؛ فد؛ فرد؛[ناو] [کۆڕی مۆسیقایە] ڕەوتی‌کرژی و خاوی لە مۆسیقا یان گۆرانیدا؛ چونیەتی‌زەرباهەنگ، (زەربی) ئاهەنگ. (ریتم)
ڕێتن : [چاوگە] ڕشتن؛ ڕژاندن. (ریختن)
ڕیچار : [ناو] مامۆستا؛ فیرکار. (استاد)
ڕێخراو : [ناو] ڕێکخراو . (سازمان)
ڕێخستن: [چاوگە] سازدان؛ کۆڕێکمان ڕێخستوە. (راەانداختن)+
ڕیخن : [ئاوەڵناو] لەر و لاواز؛ زەحیر. (اسهال؛ لاغر)
ڕیخۆڵەباریکە : [ناو] ڕیخۆڵەیی‌کە لەپێش ڕیخۆڵە گەورەدایە و پێیەوە چەسپاوە. (رودەکوچک)
ڕیخۆڵەگەورە : [ناو] ڕیخۆڵە ئەستوورە، کە

لە دوای ڕیخۆڵە چکولەوەیە. (رودەبزرگ)
ڕێخەداروو : [ناو] گیاییێکە بۆ پاڵاوتنی-خوێن لە ژار، بەکەڵکە. (سنبل‌الطیب؛ علف‌گربه)
ڕیخەشلە : [ناو] نەخۆشینی فیڕکەی ئاژاڵ. (مرض اسهال حیوانات)
ڕیخەکوێرە : [ناو] ریخوڵەکوێرە. (رودەکور)
ڕێزدار : [ئاوەڵناو] بەحورمەت؛ بەڕوومەت؛ مرۆی‌گران و سەنگین. (محترم)
ڕێزگر : [ناو،بک] حورمەت‌گر. (احترام‌گیر)
ڕێژاف : [ناو] نەخۆشینی ئاژاڵ بە هۆی خواردنەوەی ئاوی زۆر لەگەرمادا. (مرض-گو سفندوبز)
ڕیژەو : [ناو] لووزەو؛ نێرینەی‌ئاو. (ریزش-آب بافشار؛گودی رودخانه)+
ڕێسمە : [ناو] ئێسقانی قوتی جومگە کە - لە ناو ئێسکێکی چاڵدا دەسووڕێت و دە-جووێ. (استخوان‌برجسته مفصل)+
ڕێسمەی‌دەرکە: [ناو،ت] گرێژەنەی‌دەرگا؛ گێجەنەی‌دەرگا؛ پاژنەی دەرگا. (پاشنەدر)
> ژێر ڕێسمە
ڕیس‌وگوریس : (ب) ئاخافتنی بێ‌سەروبەر. (سخن بی سروته؛ آسمان وریسمان)
ڕێسەر : [ناو،بک] ئەوەی کەدەڕێسێ. (ریسنده)
ڕیشازۆ : [ناو] ڕەگازۆ؛ لەسەرڕیشە سەوزبوونی ڕووەک . (روی‌ریشه‌سبزشدن)
ڕیش‌تراش: [ناو،ت] ئامێری خۆتراش (١) ئامێری کارەبایی کە ڕیش دەتاشێت.(٢) گوێزان؛ تێخ. (١و٢ ریشتراش)
ڕیش‌دەرمان : [ناو] ناوی‌گیاییێکە. (زرنباد)

ڕیشکە : [ناو] ڕیشوە؛ ڕیشوو؛ هەڵوەشاوی کەناری مێزەر و ئاغەبانوو کە چەند تاڵ چەندتاڵ بادرابێت. (شنگله)
ڕیشکەهەڵبەستن : [چاوگە،ت] ڕیشوە هە-ڵبەستن؛ پاشتن. (شنگله‌پیچیدن)
ڕیش‌گرێودانان : [چاوگە،ت] ڕیش‌لەگرێودا دانان؛(ب) دەروەستی و بەڵێنی ئەخلاقی. (ریش‌گروگذاشتن)
ڕیشۆڵی : [ناو] گاوانی؛ ڕیشۆڵە. (سار)
ڕیشە : [ناو] (ب) نەمامی بەڕیشەوە هە-ڵکەندراو بۆ چەقاندن لە جێگاییێکی‌تردا؛ یەکەی ژماردنی نەمام.(ریشه) +
ڕیشەبڕ : [ناو] بن‌بڕ؛ لە بێخدا بڕین؛(ب) خاشەبڕکردن و ڕەچەڵەک فەوتاندن. (ریشەدر آوردن)> جینو ساید
ڕیشەداکوتان : [چاوگە،ت] (ب) مانەوە بە یەکجاری لە مەڵبەندێ و پابەرجابوون. (استقرار دائمی)
ڕیشەداکوتان : [چاوگە،ت] بنج داکوتانی-گیا؛ خۆقاییم‌کردن و مانەوە لەجێگاییێ؛ جێگر بوون و دامەزران. (ماندگارشدن)
ڕیشەدەرهاتن: [چاوگە،] (ب)تووێخ‌چوون؛ (ب) ئەرکی زۆرکێشان. (کنایی. زحمت-فروان‌کشیدن)
ڕیشەکەن: [ناو،ت] هەڵکەندن‌بەڕیشەوە؛ بنەبڕکردن؛ خاتیمەپێ هێنان؛ ڕیشەکێش. (ریشەکش کردن)
ڕیشەکێش‌کردن : [چاوگە،ت] (١)بەڕەگ و دەمارەوە هەڵکەندن. (٢)بنەبڕکردن. (ریشه درآوردن)
ڕیشەهەلکێشان : >ڕیشەدەرهێنان.

ڕیق چەم :[ناو]ڕیپۆقی چاو.(ژمک چشم.قی-
چشم)
ڕێک دەرچوون :> ڕێک هاتنەوە
ڕێ کردن : [چاوگە،ت] جێگاکردن: ئیزن-
دان بۆ هاتنەژوور؛ میوانم ئەمشەو ڕێگەم کە:
جێگەم کە. (راهدادن؛ جادادن)
ڕێک هاتنەوە : [چاوگە،ت] (ب)بەقەرا یە-
کتربوون؛ بەقەدیەکترین بوون؛ حاڵەتی بە-
رانبەری .(مساوی شدن)
ڕێکێشە : [ناو] ڕکێشە؛باری هەنگ؛
گڵادمەل؛ گەڵادومەڵ؛ گیایێکە بۆ
درگاکردنی دومەڵ بەکەڵکە. (بارهنگ-
سرنیزەای)
ڕێ گوم کردن : [چاوگە،ت] ڕێ بزرکری.
(رەگم کردن)
ڕێگە : [رابوردووی چاوگەی ڕۆیین]
ڕویگە؛ ڕۆیشتووە؛ ڕیکەسەو: ڕۆیشتوەتەوە.
(رفتەاست)
ڕێلین : [چاوگە] وەڕین؛ حەپەکردنی سەگ.
(پارس کردن سگ)
ڕیمۆڵە : [ناو] ڕێشکە و پیشکە کردنی چاو
(دودو زدن چشم)
ڕین : [چاوگەی کورتکراو]کورتکراوی
ڕویین؛ ڕۆیشتن؛ بابڕین: بابڕۆین؛ تەغەر لە
بن زاراوەی ئەردەڵانیدا دەوترێت (ضمیر-
مرخم، رفتن)+
ڕینگاو : [ناو] تراوی خەستوخۆڵ وەک
ئاوی خەستی سەروپی. (مایع غلیظ شده)
ڕێ نوێن : [ناو] ڕێ پیشاندەر. (راهنما)
ڕیواس چەرمگ : [ناو] گیای ڕیواوچو؛ بۆ
عیلاجی بەردی کیسەی سەفرا (زرداو)بە-
کەڵکە. (ریوندچینی)
ڕیواوچۆ : >ڕیواس چەرمگ.
ڕیوایەت: [ناو] لەئارەویەوە هاتووە بەڵام لە
کوردیشدا بووەتە باو واتا، گێڕانەوەی
باسێک لە زمانی کەسێکی ترەوە. (روایت)
ڕێ ورەسم : [ناو] بنەمای پەژرێندراو و پە-
سن کراوی باوی کۆمەڵێک. (راەورسم)

ڕاد : (ف.شە) مێرخاس؛ بەدەهەند. (راد)
ڕادیکاڵ : فد؛ فرد؛ اند: [ناو+ ئاوەڵناو] لە-ڕامیاریدا واتا بونیاتخواز؛ لایەنگری گۆڕانکاری بنەمایی شێوازگەل. (رادیکان)
ڕادیکاڵیسم : فد؛ فرد؛ اند: [ناو] بونیاتخوازی توندوتیژی. (رادیکالیسم)
ڕادیۆسکۆپی : فد؛ فرد؛ اند: [ناو] وێنەگرتن لەئەندامی گیاندار بە ئامێری ڕادیوگراف. (رادیوسکوپی)
ڕادیۆلۆژی : فد؛ فرد؛ اند: [ناو] چاولێکردن وناسینی گیروگرفتی‌ناخی لەش بە کەڵک-وەرگرتن لەتیشکی نادیاری ئیکس. (رادیولوژی)
ڕادیۆلۆژیست : فد؛ فرد؛ اند: [ناو] پسپۆڕی ڕادیۆلۆژی. (رادیولژیست)
ڕاسوو : [ناو] مشک خورما. گیانلە بەرێکی چووکەی خورمایی ڕەنگە. (موش خرما)
ڕاشیتیسم : فد؛ فرد؛ اند: [ناو] نەخۆشینی نەرم‌بوونەوەی ئێسک. (راشیتیسم)
ڕاک‌ئەندڕۆل : فد؛ فرد؛ اند: [ناو] جۆرێک سەمای دوو کەسیی ڕۆژئاواییە. (راک-اندرول)
ڕاکێت : فد؛ فرد؛ اند: [ناو]ئامێری بەدە-ستەوەگرتن لەیاریی پینگ‌پۆنگ و تێنیس-دا. (راکت)
ڕاکێت : فرد؛ اند؛ فد: [ناو] ئامێرێکی‌شەڕە؛ گولە تۆپ‌ئاسایێکە گەورە و پڕتەقەمەنی. (راکت)
ڕاگۆ : فد؛ فرد؛ اند: [ناو]تاسکەبابی سە-ربازخانە و ئوروپی. (راگو)

ڕاڵی : فد؛فرد؛ اند: [ناو] کێبەرکێی سەیارە ئاژووتن. (رالی)
ڕشتەپڵاو : [ناو] هەرشتەپڵاو. (رشتەپلو)
ڕفووزە :فرد؛ فد:[ئاوەڵناو] ڕەت بوونەوە . دەرنەچوون لە ئەزموون. (رفوزە)
ڕفووزەبوون : [چاوگە،ت] ڕەت‌بوونەوە لە ئەزموونی وانەدا و دەرنەچوون. (رفوزە-شدن)
ڕۆڵ : فد؛ فرد؛ اند: [ناو] (١)دەورگێڕان لە-شانۆو سینمادا.(رل). ٢)فەرمانی‌سە-یارە.سوکان. (رل) (٣) تۆپی خڕ هەڵدراوی درێژ، وەک ڕۆڵی کاغەز . (رول)
ڕۆڵێت :فدفرد[ناو]ناوی جۆریک شیرینیاتە کە وەک بابۆڵە دەپێچرێتەوە. (رولت)
ڕوماتیسم : فدفرد [ناو] ڕووماتیسم؛ نە-خۆشینی پەنمینی جومگە بەهۆی تەڕە-شۆیی وسەرماوە. (رماتیسم)
ڕومانتیک : ایتاد؛فد؛ فرد؛اند: [ئاوە-ڵناو](١)هەستبزوێن. (٢)خەیاڵاوی وهە-ستۆکی.(٣)هەرهونەرێک بە ناوەڕۆکی ئە-ویندارانە و هەستۆکییەوە. (رومانتیک)
ڕونێسانس : ایتاد؛ فد؛ فرد؛ اند: [ناو] ڕەوتی نوێ‌بوونەوە و بووژانەوە لەباری هونەرەکان و پیشە سازیەوە، کە چەرخی١٤ تا١٦ ی زایینی لە ئورووپا سەری هەڵدا. (رنسانس)
ڕووباز : [ئاوەڵناو] سەربەتاڵ؛ بی‌سەربان و میچ؛ دەفری‌سەربەتاڵ. (روباز)
ڕەزایەتینامە: [ناو،ت] بەنووسراوە چاوپۆشین لە سووچی‌تاوانبار؛ دەربڕینی ڕە-زامەندی بە نووسین. (رضایت‌نامە)
ڕەوان‌پزیشک :[ناو]دوکتۆری ڕۆح و ڕەوان.

(روان پزشک)
ڕەوانپزیشــکی : [نــاو] لقــیٚلــه زانســتی پزیشکی،کەکاری ناسین و چارەسەرکردنی نەخوشینەکانی دەروونــی و رۆحیــه. (روان-پزشکی)
ڕەوانناس : [ناو] خاوەنی زانستی ڕەوان-ناسی. (روانشناس)
ڕەوانناسی : [نــاو] زانســتی لێکۆڵینــەوەی کــردەوەکــانی ڕوحــی و هــەســت و بیــر و بۆچوونی هزری و چارەسەرکردنی گرفتــە-کانی. (روانشناسی)
ڕەوانناسی پەروەردەکاری : کەڵکوەرگرتن لەبنەماکانی ڕەوانناسی بۆ باشتر پــەروەردە کردن. (روانشناسی پرورشی)
ڕەوانناسیتاوانکاری : دوکتۆری ناســین و تۆژینەوەی هۆگەلی هانــدەری مــرۆڤ بــۆ تاوانکاری. (روانشناس جنایی)
ڕەواناسیگشتی: ڕەوتــی تــاوتوێکردنــی ڕەسم و یاسا و دەستووری گشتی کە بــە-سەر مێشکدا زاڵن. (رواناسی عمومی)
ڕەوانناسیمنداڵان : تۆژینەوەی ئاکاری

مرۆڤ لە سەرەتای منداڵییەوە هەتــا لاوی. (روانشناس کودک)
ڕەوەند : شێوەیکار؛ ڕەوت؛ ڕەڤەند. (روند)
ڕەیل : اند؛ فــد؛ فــرد: ڕێگــا یــان خــەتــی ئاسنی شەمەنــەفــەر؛ هێڵــی ئاســن. (ریــل قطار)
ڕێزیدێنت : فد؛ فرد؛ اند: [ناو] پزیشکێک-کە بۆ پسپۆر بوون لەکاری کردەوەییدا، لە بەردەست ئوستاددا لە نەخۆشخانە کــاردە-کا. (رزیدمت)
ڕێکۆرددار : فد؛ فرد؛ اند: [ئاوەڵناو] خاوەنــی

باشترینشۆپ و پلە و پایە لــە کێبــەرکێــدا. (رکورددار)
ڕینگ : اند؛ فد؛ فرد: [ناو] بازنەییێک لەکانزا کە لاستیکی تەگەری سەیارە دەچــێ بــە-سەریدا. (رینگ)
ڕینگ : اند؛ فد؛ فرد: [ناو] سەکوی تەنــاف کێشراو بە چواردەوردا بۆ کێبەرکێی شەڕە-مشت. (رینگبوکس)
ڕینگ : اند؛ فد؛ فــرد: [نــاو]کــەرەســتەی-مۆتۆڕە. بازنە ئاســا لــەدەوری پیســتۆن دە-خری و بەسیلەندرەوە جووتدەبێت.(رینگ)
ڕینگ : [ناو] لە مۆسیقادا بە ئاهەنگی بــن-بزێوکە دەوترێت کە بەبێ گۆرانی، بە ســاز لێدەدرێت؛ چووارمیزراب. (رنگ)
ڕێویلوێر :[ناو] اند؛ فد: ڕێڤێلڤێر؛ دەمانچەی تەوەرەدار(تۆپی دار). (رولور)

زاب : [ناو] زابی‌گەوره و چـووک نـاوی دوو زێ لە کوردستانی عێراق. (دودریاچـه درکردسـتان-عراق)
زابیٚ‌مەیه : نۆره؛ گەڕەدامـەیـە؛ نۆبـەی‌مـەیـە. (نوبت ماست)
زاتاو : [ناو] زات‌ئاو؛ ئـاوی‌تـاڵی نیـۆ زراو؛ ئـاوی زاور؛ سه فرا. (صفرا)
زاچ : [ناو] ژنی زەیستان؛ ژنی‌تـازەزاو. (زائـو؛ زن تازەفارغ‌شده)
زاخ : قەلەڕەشە. (زاغ)+
زاخاو : [ناو] (۱)تاویاوەی زاخ لـەنێـو ئـاودا. (زاج درآب‌حـل‌شـده). (۲)زاخجـۆش. (بـا زاج جـوش کردن؛زاج‌ذوب‌شده)+
زاخاودانەوه [چاوگە،ت](۱) پاککردنەوەی خشڵی زێڕ و زێو بە شێوەی تایبـەت لـە زێڕینگـەریـدا. (تمیـز کـردن جـواهرات).(۲) زاخجۆشـکردن. (زاغجوش کردن). (۳ب) مشتومالکردنی تێخـی خنجێر و شمشێر. (مشتومال‌دادن تیغه خنجر).
زاخاودانی‌چاو : بەکەیفی دڵ تـەماشـای دیمـە-نێکی دڵڕفێن یـان هـەر شـتێکی جـوان‌کـردن؛ (ڕووناک کردنـەوەی چـاو بـە دیمـەنـی جـوان دیتن)(دیده جلادادن)
زاخجۆش : [ناو] تاواوەی زاخ بەگەرمـا پێـدانی زۆر. (زاج‌ذوب‌شده)
زاخجـۆش‌کـردن :[چاوگـە،ت] قـاییم کـردن و جۆش دانەوه و چێکردنەوەی شتی‌شکاو بەزاخی تاواوه. (جوش‌زدن‌بازاج)
زاخ‌دراو :[ناو،بەر] گاودراو بە زاخ؛ قاییم‌کراو بـە-زاخ. (چسبانده شده بازاج)
زاخۆران : [ئاوەڵناو] تێرنەخۆر؛ زۆرخۆر. (پرخور
زاخۆیی : [ئاوەڵناو+ ناو](۱)خەڵـک‌یـان پـەیـوە-ندیدار بـە زاخـۆوه. (اهـل‌یـا مربـوطبـه زاخـو). (۲)جۆرێـک باڵتـە کـە دەسـتکاری زاخـۆ بـووه. (نوعی‌پالتو)
زاخەکەوه :[ناو،ت] قاژقاژه؛ ژەنگار؛ مووروەشینه؛ زاخی‌شین. (زاج‌آبی)
زاخی‌چەرمگ : [ناو،ت] زاخی‌سپی؛ لە پزیشـکی و ڕەنگرێژیدا بەکەڵکە و سیازاخیشی لێ‌دروست-دەبێت. (زاج سفید)
زاخی‌سەوز : [نـاو،ت] منـدارەبـەرد؛ قژاڵـک؛ بـۆ دروست‌کردنی مەرەکـەف و ڕەنگکردنـی چـەرم بەکەڵکە. (زاج‌سبز)
زادپەی‌زاد : پشتاوپشت؛ جەد ئەندەرجەد؛ ڕەچە-ڵەک. (جد اندرجد)
زارانج : زارانجه؛ کەو؛(کبک)
زاردڕاو : [ئاوەڵناو] (ب)فرەوێژ؛ زۆربڵێ. (پرگو)
زارا : سارا؛ ناوی ژنانەیە. (اسم‌زنانه‌است)
زاراڤ : [نـاو] زاراوه؛ شـێوەی‌ئاخـافتن؛ زاراڤـه. (لهجه)
زاربڵاو : [ئاوەڵنـاو] ڕاز درکـێن؛ قسـه ڕانـەگـر. (افشاکننده‌راز)
زاربەزار : دەم‌بەدەم؛ سینەبەسینه؛ بە بێ نووسین

ڕاگوێزرانی مەبەست لە کەسێکەوە بۆ کەسێکی دیکە. (سینەبەسینە)
زاربەستن : [چاوگە،ت] دەمبستن؛ (ب)قسەنەکردن؛ قوڕوقەپکردن؛ قوڕوقەپ پێکردن. (دهن‌بستن)
زارجوو : [ناو] دەمەجاو؛ بەئەندازەی جارێک جاوین. (باندازەیکبارجویدن)
زارخەندە : [ناو] لێوکەن بە تەوسەوە؛ (ف.مشە) کەنینا نەژدل. (زهرخند)
زاردروون : [چاوگەت](١ب) دەمبەسکردن؛ بەرگری لە قسەکردن. (دهن بستن)(٢ب) ڕیشوەت پێدان بۆ چاوپۆشی و قسە نەکردن.(بارشوه دهان بستن). (٣) هەردوو لێو بە یەکدا دوورین. (لب دوختن)
زاردەشت : [ئاوەڵناو] ڕاستوێژ؛ زمانڕاست؛ (ب) ناوی زەردەشت پێغەمبر. (راستگو؛ زردوشت)
زارزانک : [ناو] شانۆکار؛ شانۆگەر؛ ئەکتەر و دەرهێنەری شانۆ. (تیاترگر.بازیگرتیاتر)
زارکردنەوە : [چاوگە،ت] زارلێکردنەوە (ب)دەم لێهەڵماڵین و قسەی ناخۆش پێوتن. (دهن‌بازکردن)
زارنانەوە : [چاوگە،ت] سەرداپۆشین؛ سەرنانەوە؛ (ب)قسەلێنەکردن.(سرپوش گذاشتن)
زاروزیخ : [ناو] ناو و دەنگ؛ ناوونیشان؛ ناوداری. (اشتهار)
زارۆهەساران : [ناو] منداڵی ئەستێرەکان؛ (ب) زەڕدەشت کە ڕیوایەتە کوڕی ئەستێرە بووە. (فرزندستارەها)
زارەکی : [ئاوەڵناو] دەمی؛ لەفزی؛ لەبزی؛ دەڤکی؛ بەگوتە. (شفاهی)
زارەودەر : (١)دەرگای ژوورێک کە بەرەو کۆڵان بکرێتەوە. (دری کە روبە کوچە بازشود.)(٢) جێگای گوللە یان برینی دیواودیو. (جایگلولە کە ازطرف دیگر خارج شود)
زارهەژدیها : [ناو] گیای دەمەشێر؛ جۆرێک‌گوڵە. (نوعی‌گل)
زازایی : جۆرێک‌هەڵپەڕین؛ خەڵک و شێوەزمانی زازاکان. (نوعی‌رقص وزبان‌زازاها)
زاغۆری : [ناو] لارەپێچی شەدە؛ مێزەری شەدە. (نوعی‌دستارابریشمی)
زاف : [ناو] لە زەعفی ئارەوییەوە هاتووە، حاڵەتی دڵ بێهێز بوون. (ضعف)
زاڤ : [ناو] ڕەسم؛ ئائین. (آئین)
زاڤدان : [ناو] تۆڵدان، منداڵدان. (رحم)
زاک‌وماک : [ناو،ت] زاوماک؛ بەرخ‌ومەڕ. (برەومیش)
زاکۆن : [ناو] زیپک؛ بڕشت؛ کارلێهاتن؛ قودرەت. (قدرت؛ ابهت؛ قاطعیت)
زاگاری : [ناو] زگاری؛ پەشێوی؛ عاجزی؛ غەمباری. (آشفتگی؛ غصەداری)
زاگە : زایگە؛ زاوە؛ منداڵی‌بووە. (زائیدەاست)
زاڵ : پیر؛ بەساڵاچوو؛ ناوی‌باوکی ڕۆستەمی پاڵەوان بووە. (زال)(٢) هێز بەسەرداشکان. (زورچربیدن)
زال :[ناو+ ئاوەڵناو] بەساڵاچوو؛ زاڵ. پیر. (پیر)
زاڵ : [ناو] ژەهر؛ ژار؛ ژەحر. (زهر)+
زاڵە: کیسەی سەفرا؛ کیسەی جێگای زاڵ(ژەحری سەفرا) (کیسەصفرا)
زالوو : زاروو؛ مارمژ؛ (زالو)
زاڵەبردن : [چاوگە،ت] (١)هاواربردن؛ گلە و

گازندە بردن بۆ لای کەسێک. (دادخواهی‌پیش-کسی‌بردن)(٢ب) ترساندن. (ترساندن)
زاڵەتەقێن : پڕمەترسی؛ زۆربەسام و ترس. (ترسناک)
زاڵەزەرداوە : >زاتاو.
زاڵی‌زەڕ : نازناوی باوکی ڕۆستەمی دەستان بوون. (زال‌زر)
زامن‌بوون : [چاوگە،ت] بەرعۆدەبوون، دەستەبە-ربوون؛ قفل‌بوونی چەک و چەقۆی زامندار.(ضامن‌شدن)
زامندار : (١)[ئاوەڵناو] هەرکەرەستەیێک کە زمانەیێکی ببێت بۆ نەجووڵان یان کارنەکردنی بەشێکی ئەو کەرەستە.(٢) دەستەبەرکراو. (١و٢.ضامندار)
زامنە : [ناو] زامن؛ ئامێری قفڵکردنی پەلەپیتکە-ی تفەنگ یان چەقۆی زامندار. (ضامن)
زامووسقە : [ناو] هەویرێک لە خاکی‌مێل و ڕۆن بەزرەک بۆ پڕ کردنەوەی درزی تەختە و بۆ دابەستنی شووشە پەنجێرە. (زاموسقە)
زان : [چاوگە و پاشگرێکە] واتا زایین بەڵام نەک هەر منداڵ‌بوون؛ خوێن‌تیزان؛ ئاوتیزان.> زایین (پسوندجمع‌شدن)+
زانای : [چاوگە] زانین؛ تێگەیشتن؛ تێگەیشت. (دانستن،فهمید)
زانەوێر : [ناو] ئاڵووگۆڕ؛ گوڕان. (عوض‌کردن)
زاوابەند : > زاوارێوی
زاوارێوی : [ناو] زاوای لەسەر ماڵی خەزوورە دانیشتوو. (دامادسرخانە)
زاوازێڕینە : [ناو] نازناوێکە بە تازەزاوا دەڵێن. (مانندشاەداماد)

زاویە : [ناو] سێسووچ؛ گۆنیا؛ کەرەستەی قەڵاشکاری و ئەندازیاریە. (گونیا)
زایفە : [ناو] لە قەدیمدا بە ژنیان دەگوت؛ ئافرە-ت. (ضعیفە)
زایلە : [ناو] زایڵە؛ زایەڵە؛ دەنگدانەوە؛ گەڕانەوە-ی دەنگ؛ ئاوێژەی‌دەنگ. (برگشت وتشدیدصدا؛ ایکو)
زایەکەردەی : [چاوگە،ت] لەناوبردن. (ب)فرۆشتنی مەڕومالات. (ازبین‌بردن)
زایین : [چاوگە،ت] قەتیس‌بوونی ئاو لەچاودا؛ ئاوزایینەچاو؛ دەستمقرنجا خوێنی‌تێزا. >زان. (جمع‌شدن‌مایع)+
زبان : [ناو] زمان بەهەمووماناوە؛ وەک زبان تاڵ؛ زبان‌پیس؛ واتا زمان‌تاڵ، زمان‌پیس، زمانی ئاخافتن. (زبان)
زبانە [ناو] (١).بڵێسە. (شعلە). ٢)داری تا شراوی ناوکانە؛ هەر شتی قوت کە دەخرێتە نێوشتی ناوچاڵ بۆ چاکتر پێکەوە لکان وەک کانە و زبانە. ٣) بزمارئاسای سەر ئاڵقەی ئاغزوونە. (زبانە)
زبری : [ناو] دژی‌نەرمی؛ زووری؛ حاڵەتی‌زبر بوون؛ زڤری. (زبری)
زخ : [ئاوەڵناو] سەخت؛ زەخ؛ زەخت. (سخت)+
زدک : [ناو] زیپک؛ زیپکە؛ زبرکە؛ جۆشی‌سەر-پێست؛ جوانەزمە؛ جوانەزوە. (جوش)
زراسک : [ناو] کۆرپە؛ منداڵی‌ساوا. (بچەتازەبە دنیاآمدە)
زرالات : [ناو] تاتەبەرد؛ بەردی‌پان و گە-ورە.(تختە بزرگ‌سنگ)
زرانوو : [ناو] زرانی؛ ژنۆ؛ ئەژنۆ؛ چۆک؛ وژنگ؛ زرۆنی؛ زانوو ؛ زەنگوڵ. (زانو)

زڕانەوە : [چاوگە،ت] زڕیانەوە؛ دەنگی ناقووس و زەنگۆڵە بەرز بوونەوە. (بەصدادرامدن ناقوس و زنگ)
زرانی‌بەزرانی: چۆک‌بەچۆک؛ (ب)نزیک و ڕووبەڕوو دانیشتن. (زانوبزانو)
زراو : [ئاوەڵناو] زراف؛ باریک. (باریک)> زاڵە (ف.هن)
زڕاوشان : [ناو] زێڕوەشان؛ پارە بەسەربووکدا هەڵخستنەوە. (زرافشان)
زڕباڤ : [ناو] باوەپیارە؛ زڕباب. (ناپدری)
زڕبراله : [ناو] زڕبرا؛ برایی‌کە تەنی نەبێت. (نابرادری)
زڕبورا : [ناو] زڕبرای هاوسەر؛ زڕبرای‌ژن. (نابرادری‌زن)
زربە : [ناو] زبرە؛ گرنج گرنج؛ درشتە. (نخالە)
زربی : [ناو] زبری؛ گرنجی؛ ناسافی؛ دڕی. (زبری)
زرتخانە : [ناو] جێگەی کێبەرکێ و گاڵتە و قەشمەری. (جای‌مسابقەوشوخی‌کردن)
زرتوپرت : [ناو]جرت‌وپرت؛ قسەی‌بێ‌واتا؛ و بێ مانا. (یاوە)
زرتەسوور [ئاوەڵناو] زرتەزەلام؛ زرتەبۆر؛ زلحۆرت. (لندهور)
زڕچەنە : [ناو] ژێرچەنە؛ خشلێکە دووسەری بە قولاپ لە ژێر چەناکەوە بەلارەپیچەوە قاییم‌دەکرێت. (نام‌زیوری‌است)
زڕدش : [ناو] زڕبرای مێرد. (نابرادری‌شوهر)
زڕدێ : [ناو] زڕدایک؛ ژنی‌باب؛ باوەژن. (زن‌پدر)
زرز : [ئاوەڵناو] شەمبۆز؛ نائارام؛ شەڕوور؛ تەغەر بۆ وڵاخ دەوترێت. (شرور)
زڕزڕە : [ناو] زوخاو؛ خوێناوی‌برین؛کیم؛(کێم) چڵکی‌برین. (چرک‌زخم)
زرشک : [ناو] زریسک؛ زریشک. (زرشک)
زرگ‌وهەڵەت : [ناو] زەردوما؛ زوورگ‌وهەڵەت؛ پڕکۆسپ و کەندالێ؛ هەڵدێر. (سنگلاخ)
زرمتانە : [ناو] تۆڵە؛ حەیف؛ حەق‌سەندنەوە. (انتقام)
زڕنازیق : [ناو] جۆلانێ؛ جۆلانە. (تاب‌بازی)
زرنگانەوە : [چاوگە،ت] زرینگانەوە؛ هێرباری-کۆن و بۆن‌گرتوو بە ئاور سوورکردنەوە. (سرخ-کردن‌دوبارەکوزەکهنە)+
زرنگەی‌گوێچکە : [ناو،ت] بەهۆی دەنگی زۆر بەرز وەک دەنگی‌تۆپ، کە گوێ هاژەهاژی لێ-دێت. (ویزویزگوش)
زڕنووق : [ناو] چریسکایی ڕۆن لە سەر شۆرباو. (چربی کم روی سوپ)
زڕنووچقاو : <زڕنووقاو.
زڕنووقاو : [ناو] چەورایی‌کەم بەسەر چێشتی-تراوەوە (چربی‌کم‌روی‌غذای‌آبکی)
زرو : [ناو] زرب؛ زبر؛ زڤر. (زبر)
زڕواڵێ : [ناو] زڕخوشک؛ خوشکی‌ناتەنی. (ناخواهری)
زڕوزبیل : [ناو] زبڵوزاڵێ؛ خەوشوخاڵێ. (آشغال)
زڕوزەنگیانە : [ناو] متوموورو. (خرزەومنجوق)
زروقە : [ناو] (۱)جووکە(جیک‌جیک). (۲)شەبەق؛ شەوقی‌کەم؛ ڕوشنایی‌کەم. (سو)
زرۆنی : [ناو] زرانوو؛ زرانی؛ ژنۆ؛ ئەژنۆ؛ چۆک؛ وژنگ؛ زانوو؛ زەنگولێ. (زانو)
زروێ : [ناو] دڕکە تاڵە؛ چەوغان.> تۆسی

زڕەفەقی : [ناو](ب)کەسێک کەتازە دەستی بە خوێندن کردوە؛ کەم خوێندەوار؛ کەم سەواد. (کم‌سواد)

زڕەکبون : [چاوگە،ت] زڕەبوون؛ چاولەبەرتیشک هەڵنەهاتن؛ بەشەوارەکەوتن. (ندیدن‌بعلت‌نورروبرو)

زڕەکەش : [ناو] کەشاوێک کە کزر بووەتەوە و بۆ کێڵان ئامادە بووە. (زمین‌آبدادەآمادەشدە)

زرەگەنە : [ناو] گیاییێکی بۆن ناخوشە و بەرەکەی خڕ و دڕکاویە. (نام‌گیاهی‌است)

زڕەلاو : لاوی‌ترسەنۆک و بێ‌بایەخ. (جوان‌ترسو)

زڕەمەندێ : [ناو] گیاییێکە وەک مەندێ بەڵام کورتە باڵاترە و گەڵاکەی وردترە. (نوعی گیاه)

زرێپۆش : [ناو] لەعەسکەریدا دەبابەییێکە لە جیاتی زنجیر لەسەر تەگەری لاسیقی‌دەڕوا. (زرهپوش)

زرێپەڕ : [ناو] پەڕاوی‌زەریا؛ کەناری‌زێ؛ کەناری‌دەریا. (کناردریا)

زریشکی : [ناو] ڕەنگی‌زریشک؛ سووری‌تۆخ؛ پێکدی لەسوور و قاوەیی‌تۆخ. (زرشکی)

زریکەلێ‌هەستاندن : [چاوگە،ت] زریکە لێ‌هەڵساندن؛ پێوەدان؛ ئازار پێگەیاندن. (ئازاررساندن)

زستانەخەو : [ناو،ت] نیوە خەوتنی هەندێ گیانلەبەران لە زستاندا و بووژانەوە و بەخەبەر هاتنیان لە بەهاردا.(زمستان خوابی)

زڤر : <زرو.

زڤروک : [ناو،ک] خول‌خۆر؛ کەسێک زۆر دەگەڕێت. (گردندە؛ چرخندە)

زڤرۆک : [ناو] گێژاو؛خولخواردنی‌ئاو؛ ئاشی جندۆکان. (گرداب)

زقووم : [ناو] زوقم؛ خووسار؛ سیخوار؛ ئالشک؛ خویسک؛ قراف؛ خویز؛ سەرماوەردە؛ جیلە؛ هەڵمی بەسەهۆل بووی سەرگەڵای دار. (بژ)

زک‌دان : [چاوگە،ت] لەم‌دای؛ تەپڵەک کردنی دیوار؛ هاتنەپێشەوەی بەشێ لە دیوار یان هەر ڕووپەڕێک. (شکم‌دادن)

زکر : [ناو] پرچ هەڵسووڕاندن و هەڵپەڕ و داپەڕی دەروێشانە، تەغەر بەهەوای دەنگی دەفەوە. (سماع درویشان)

زکڕەش : [ئاوەڵناو] دڵپیس؛ دووشک؛ بەدگومان. (مظنون‌ودل‌چرگین)

زک‌شێلان : [چاوگە،ت] (ب)لێدان و بە پاوە چوونە سەرزگی‌کەسێک. (کتک‌زدن)

زک‌قوپاو: [ئاوەڵناو] کەلەکە قوپاو؛ (ب) لەڕ و لاواز. (کنایی‌لاغر)

زکەدڕێ : (ب)زۆر هەواداربوون و لەسەرکردنەوە و لایەنگریی بە هەموو تواناوە. (شکم‌دریدن)

زگ‌بەرەڵا : [ئاوەڵناو] (ب) زۆرخۆر. (شکمو)

زگ‌پەرس : [ئاوەڵناو] زگ‌پەرست؛ چلێس؛ نەوسن؛ سکەڕۆ؛ چڵەک. (شکم‌پرست)

زگ‌دڕاو : [ئاوەڵناو](ب)زۆرخۆر؛ خۆرا؛ فرەخوەر. (شکمو)

زگ‌دەرپەڕیگ : [ئاوەڵناو] سک‌مەشکە؛ سک‌زل؛ زگ‌ماسیو؛ زگ‌پەنماو؛ ورگن؛ تەنگەقەوی. (شکم‌گندە)

زگماهی : زکماکی؛ سروشتی. (طبیعی)

زگەخشکی : [ناو،ت] بەزگەوە خۆخشاندن و چوونەپێشەوە زیاتر بۆ پارێزبردن. (باشکم‌خزیدن)

زلحۆل : [ئاوەڵناو] گمتەی گێژ و وێژ و گەوج و گێل. (گندەبگ‌خول‌وچل)

زلحیز : [ئاوەڵناو] زەلامی بێزراوی بێغیرەت و حیز. (یوغر بی‌غیرت)
زڵفگیر:[ناو] گیرەی‌قژ؛ گیرەی‌سەری‌ژنان.(گیره-مو)
زڵقەزڵق : [دەنگەناو] جڵقەجلق؛ قوڵتەی نێو قوڕی‌شل و قوڕاو. (صدای‌پادرگل‌وشل)
زڵەقیاگ : [ئاوەڵناو] شڵەقاو؛ شڵەژیاو؛ شێواو. (بهم‌زده‌شده؛ آشفته)
زلەموو : [ناو] مووی قەوی کە لە پیریدا لە سەر کەپۆ و ڕوومەتی مرۆڤ دەڕوێ. (موی بلند که-درپیری روی صورت میروید)
زلهێز : [ناو] دەسەڵاتداری‌گەورە. (ابرقدرت)
زلێندک : [ناو] دوێرد؛ قەیچی؛ مقەس؛ مقەست؛ دوارد. (قیچی)
زلینە : [ناو] زەمێڵە؛ قولینە؛ قەرتاڵە؛ بەرچن. (زنبیل)
زمان‌پاراو : [ئاوەڵناو] زمان‌لووس؛ قسەزان؛ دەم-پاراو. (سخنور)
زماندن : بەرەڵاکردن؛ وێڵ‌کردن؛ ڕەها کردن. (رهاکردن)
زمان‌ڕەق : [ئاوەڵناو] قسەڕەق؛ قسەتاڵ؛ زمان-تاڵ. (بددهن)
زمان‌گەستن : [چاوگە،ت] (ب) وەئاگاهاتن لە هەڵە و حەسرەت خواردن. (زبان‌گزیدن)
زمانەوان : [ناو] پسپۆڕی زمان‌ناسی. (زبان‌دان؛ خبره‌زبان)
زمبە : [ناو] شیشی‌تفەنگ پاک‌کردنەوە؛ زمە. (سنبه‌تفنگ)
زمبێڵ‌قەیتان : (ب)کەسێک کە سمێڵی باریکە؛ سمێڵ‌قەیتان. (سبیل‌باریک)+
زمپارە : [ناو] کاغەز پەرداخ؛ سمپارە. (کاغذسمباده)
زمڕان : [ناو] زمڕین؛ ئاروین؛ ئەزموون. (امتحان)
زمڕاندن : [چاوگە،ت] ئەزموون‌کردن؛ تاقی-کردنەوە؛ ئاروین‌کاری. (امتحان‌کردن)
زمڕاو : [ناو،بەر] بەتاقی‌کردنەوە ناسراو؛ ئە-زموون‌کراو. (امتحان‌شده)
زمرووت : [ناو] زمرووت. (زمرد)
زناعکار : [ناو،بک] زیناکەر؛ زیناح‌کەر؛ زینحاکەر. (زناکننده)
زنج : [ئاوەڵناو]تیژ؛ تیژایی‌تێغ؛ دەمی‌تیژی‌تێغ. (تیز)+
زنجیری‌تەگەر : [ناو،ت] تۆڕە زنجیرێک کە لە کاتی بەستەڵەکدا بە دەوری تەگەری سەیارەدا دەپێچرێت. (زنجیرچرخ)
زنگار : [ناو] زنجار؛زەنگار؛ ژەنگ و چڵکی سەر-کانزا؛ ژەنگی‌مس کە ڕەنگێکی‌شین‌باوە و ژاراوییە. (زنگار)
زنە : [ناو] چۆڕەچۆڕ ئاوهاتنەدەر لەکوێرەکانی؛ دەڵاندن. (نشت.آبزا)
زنەکێش: [ناو]جۆگەی زۆرقووڵ‌کە لە ناو زۆنگەزەویدا هەڵدەکەندرێت بۆ کێشانی ئاوی‌زە-وی و وشک‌کردنەوەی. (جوی‌عمیق‌برای-کشیدن‌آب‌زیادی‌زمین‌باطلاقی)
زنیاگ : [ناو،بەر] گۆپکەکردوو؛ هەڵزراو؛ لێوهە-لزنیاگ: لێوهەلزراو. لێوپشکووتوو. (تبخال‌شده)
زوخۆاڵ : [ناو] سوخاڵ؛ زووخاڵ؛ ڕەژی. (زغال)
زوڕاتەکێویلە : [ناو،ت] دێمیلە؛ کەردڕ. (ارزن-خوشه‌ای)

زوراد : > زوراته کێویله.
زۆرانیک : [ناو] سەهۆڵ‌خانە؛ بـەفـرەچـاڵ؛ بـە-
ڕپرسی بەفرەچاڵ. (یخچال‌ومسئول‌یخچال)
زۆربۆهێنان : [چاوگە،ت] تەنگ پـێ‌هـەڵچنـین؛
تـەنگـەتـاوکردن؛ گوشـار بـۆ هێنـان. (تحـت-
فشارقراردادن)
زۆرخواز : [ناو] فرەویست؛ زۆرویست؛ (ب)بەتـە-
ماح. (زیادەخواه)
زۆرک : زۆرکان؛ زیخەڵـان؛ زەوینـی زۆر سـفت
ورەق؛ ڕەپن. (زمین سفت)
زۆرگەڕ : [ناو] خول‌خۆر؛ (ب) ماڵانگەڕ؛ زۆر لە
سەفەردابوون. (زیادگشتن‌وگردشکردن)
زۆرلێکراو : [ناوبەر] (۱) ناچـارکراو؛ زۆربـۆهێزاو؛
(مجبورشده). (۲ب) زولـملێکـراو؛ مـاف‌خـووراو.
(مظلوم)
زۆر وەنەکریا : <زۆرلێکراو
زۆرە : (۱)فرەس. (زیاداست).(۲)زۆهرە؛ ناوی‌ئە-
ستێرەی‌ناهید.ناچاریە. (زهره، زوراست)
زۆرهان : [ئاوەڵناو] پیری‌بێ‌تاقەت؛ پیری لاکـە-
فتە؛ پیری لەکارکەوتوو. (پیرازکارافتاد)
زۆرهاوردن : [چاوگـە،ت] زۆر هێنـان؛ تـەنگـە-
تاوکردن. (فشارآوردن)
زۆق : [ناو] جووت؛ دژی‌تاق؛ بەجووت. (جفت)
زۆڵ : [ئاوەڵناو] (ب)فێڵەباز؛ حیلەکـەر؛ سـاختە-
چی. (حیله‌گر)+
زۆلانە : [ناو] ئالقەکانی‌زنجیر. (حلقه‌های‌زنجیر)
زۆلـوولاو : [نـاو] بـەلـوویی؛ ڕوەکێکـی لامـژە،
ڕیشەی لە سەر داری بەڕوو دەڕووێ و میوەکە-
ی بۆ ڕەوانی باشە(کشمش کولی؛دارواش)
زۆڵەچەرم : [ناو،ت] سیرمە؛ ڕیشاڵی‌باریک بڕدراو
لە چەرم. (برش‌باریک‌چرم)
زۆڵەزا : [ئاوەڵناو] حەرامـزاد؛ حـەرامـزاو؛ بیـژوو.
(حرامزاده)
زۆڵەک : [ناو]دەنکی‌گەرمەشانی کە لە برژاندنـدا
نەپشـکووتووە؛ دەنکـە دانـەویلـەی نـەکوڵیـوی
ناوچێشت. (دانه‌ذرت چسفیل‌نشده؛ دانـه‌نپختـه-
درآش)
زومڕاو : <زمڕاو.
زۆمە : [ناو] ئۆبە؛ کۆمەڵێ ڕەشماڵ لە پەنای یە-
کدا. (چندسیاه‌چادرباهم)
زۆنار : [ناو] زوننـار؛ کـەمـەربـەنـدی قـەشـەی
مووسایی. (زنار)+
زووان‌بەسە : [ئاوەڵناو] زبان‌بەستە؛ بەستەزمـان؛
فەقیر؛ بێدەنگ؛ بێ‌قسە. (زبان‌بسته)
زووان‌لاخســتن : [چاوگـــە،ت] (ب)درۆکـــردن.
(دروغ‌گفتن)
زووانەگا : [ناو] گول‌گۆزروان؛ گۆزربان؛ گوڵەکە-
ی بۆڕەوانی باشە و میزهێنەرە. (گل‌گاوزبان)
زووخاڵ‌سەنگ : [ناو،ت] زووخاڵی‌بەرد؛ بەردە
ڕەژی؛ سوخاڵە تەوەن. (زغال‌سنگ)
زووخواڵــەتــەوەن : [نــاو،ت] زووخــاڵی‌بــەرد؛
زووخاڵ‌سەنگ. (زغال‌سنگ)
زوورەئاوی : [ناو،ت] زبرەی‌ئاوی؛ زبرەیێـک کـە
بۆ تیژکردنی تیخ تەڕی دەکەن. (سنگ‌سمباده)
زووڕمزووڕ : [ناو،ت] گریان و شیوەن بەدەنگـی-
بەرز؛ قوورە قووڕ. (گریه‌کردن‌باصدای‌بلند)
زووڕمنج : [ئاوەڵناو] کـەسێک زوو دڵـی‌بشـکێ
یان‌بتۆرێت. (زودرنج)
زووغور : [ناو] گورچیلەی حەیوان‌گـەل. (کلیـە-
حیوانات)

زووگوور :[ئاوەڵناو] پێدڤی؛ پێداویستی؛ پێویست. (لازم)
زووگوورت : [ئاوەڵناو] زووگورد؛ ڕەبەن؛ تەنیا؛ بیٚهاوسەر؛ سەڵت. (مجرد)
زووهەڵبەست : [ناو] بیٚفکرکردنەوە خولقاندن؛ دەسبەجیٚ حازرکردنی بەرهەم یان جووابێک. (فی‌البداهه)
زوێڵ : [ناو] پووش‌وپڵاش؛ زبڵ. (خاکروبه)
زەباندن : [چاوگە،ت] فریودان؛ گومڕاکردن؛ لاڕیٚ پێکردن؛ خاپاندن. (فریب‌دادن)
زەبرۆ وونی : [ناو،ت] زەبری‌خوێن؛ فشاری-خوێن؛ تەوژمی‌خوێن. (فشارخون)
زەبری‌خوێن : [ناو،ت] زەبرۆ وونی؛ تەوژمی-خوێن. (فشارخون)
زەبوور : [ناو] ناوی‌کتێبی عاسمانیی داوود پێغە-مبەر (د). (زبور)
زەبەرجەد : [ناو] جۆرێک بەردی بەهادارە؛ جۆرێک خشڵە. (زبرجد)
زەبەردەس : [ئاوەڵناو] زەبەربەدەس؛ بەدەست-وبرد؛ کارامەد. (زبردست)
زەحلە : [ناو] زەهلە؛ زاور؛ زەندەق؛ زراو. (کیسه-صفرا)
زەخفە : [ناو] گۆشتی‌ژێرپڵاو. (گوشت‌زیرپلو)
زەخم‌پێچ : [ناو] برین‌پێچ؛ قوماشی‌ناسک و درێژی بۆ برین پێچان کە زیاتر لە کەتان چێدە-کرێت. (باندزخم‌بندی) کەسێک کە برین دە-پێچێتەوە.
زەخم‌دەرکردن : [چاوگە،ت]سەرهەڵدانی برین لەسەر پێستی‌لەش. (زخم‌درآوردن)
زەخم‌کردن : [چاوگە،ت] زخمدارکردن؛ بریندارکردن. (زخم‌کردن)
زەخمە : فد: [ناو] میزراب؛ لێدانی‌میزراب؛ بە-میزراب نەغمە وەشاندان لە سیمی‌تار؛ نەغمە. (زخمه)
زەڕباف : فد: [ناو،ت] قوماشی زەڕی؛ کری - سیمی‌باریک وزەرد. (زرباف)
زەربانی‌مەریوانی : زاناییێکی‌کورد بووە کە لە ڕە-سەدخانەی مەراغە کاری‌کردووە و کتێبی ساروج‌نامەی لە زەمانی هەلاکۆی مەغوول‌دا نووسیوە. (زربان‌مریوانی)
زەڕییق : [ناو] زەڕنیق. (زرنیخ)
زەرتک : [ناو] زەردوویی؛ خوێنەمیزکە. (یرقان)
زەرچی : [ناو] هەوەڵین سەوزایی کە بەهاران سەوزدەبێت. (اولین‌سبزه‌بهاری)
زەرحات : [ناو] (ب)بێستان و سەوزی‌کاری. (سبزی‌کاری‌وبوستان)
زەرد : [ناو] (ب) کانزای برنج. (برنج)
زەرد : [ناو] مسوار؛ کانزای تێکەلاو لە مس و قالآیی کە سەماوەریان لیٚدروست دەکرد. (مسوار)
زەڕداڵ : ناوی‌گیاییێکە؛ سەندەڵ. (اسم‌گیاهی-است)
زەردپێست : [ئاوەڵناو] زەردپۆستاڵ؛ ڕەگەزی ئینسانگەلی زەردی ڕۆژهەڵاتی‌دوور. (زردپوست)
زەردجۆش : [ناو] مسواری‌جۆش‌کردنی دووکانزا. (زردجوش)
زەردکریاک : [ناوبەر] (١ب)گۆشت یان سەوزی یان هەر شت نیوە سورکراوە لەسەر ئاور. (تفت-دادەشدە)(٢) ڕەنگی زەرد تێهەڵساوراو. (رنگ زرد مالیدن)

زەردوسوور : [ناو] هەسینە زێڕینە؛ مۆندایفاتمە؛ مۆندایئایشە؛ کەسکەسوور؛ تۆیلزێڕینە؛ کۆلکە زێڕینە؛ کۆڵەکە زێڕینە؛ ئەستوونەزێڕینە؛ هۆرە-وەری؛ هەسارەزێڕینە. (قوس‌وقزح)+
زەردوێی : [ناو] عێلێکی کوردن لە ناوچەی پاوە؛ ناویئەوناوچە. (ایل‌زردویی)
زەردەبرین : [ناو] ئاورە؛ زەردەزەخم. (نوعی‌زخم-واگیردار)
زەردەپێهاتن : بەکەسێک پێکەنین بەلێوکەنی بەتەوسەوە. (بەکی‌خندیدن)
زەردەتا : [ناو] تەبیزەرد؛ نەخۆشینێکی جێی مە-ترسی و گیرۆدارە. (تب‌زرد)
زەردەچۆپە : [ناو] زەردەچێوە؛ زەردەچۆ؛ زەردە-چەوە. (زردچوبە)
زەردەزخم : [ناو] ئاورە؛ زەردە برین؛ برینێکی-گیرۆ دارە. (نوعی‌زخم‌واگیردار)
زەردەشامی : [ناو] گۆرەویلە؛ گۆرەویچنە؛ فڕ-ندەیێکە هێلانە کەی بە شێوەی گۆرەوی بە دارانداشۆڕ دەبێتەوە. (اسم پرندەایست)
زەڕدەشت : زاردەشت؛ دەشت واتا ڕاستی؛ دەم-ڕاست؛ قسەڕاست؛ زەڕدەشت؛ ڕەنگە شاری سە-ردەشت پێوەندی هەبێت بە زێدی زەڕدەشتەوە چوونکا کەوتووەتە باشووری زەریای ورمێ کە زۆرینەی مێژوو نووسان ئەو شوێنەیان بە زێدی زەڕدەشت زانیوە. (زرتشت)
زەڕدەشتی : [ناو] پەیڕەوی ئائینی ئاهورامەزدا. (زردتشتی)
زەردەکەنە : [ناو،ت،] لێوکەن. (لبخند)
زەڕدەگوێنی : [ناو،ت،] جۆرێک گوێنی کە لە جەوەکەی کەتیرەی زەردباو دەگرن. (گون‌زرد)

زەردەلۆ :[ناو] گیای لۆی زەردباو.(نام‌گیاهی‌است)
زەردەلێو : [ناو،ت] لێوکەن؛ بزەهاتنە سەرلێو. (لبخند)
زەردەماسی : [ناو،ت] زەردەپەڕ؛ ماسیێکە ژێرزگیزەردە. (ماهی‌زردەپر)
زەردەهاتن : گنژینەوە؛ گژینەوە؛ بزە هاتنە سە-رلێو. (لبخندبرلب‌آمدن)
زەردەیخۆراوا : زەردەی ڕۆژپەڕ. (آفتاب‌غروب)
زەردی : [ناو] جۆرێک گیایە؛ قاقلی گیوی؛ بۆنە-خۆشینی تەنگەنەفەسی بەکەلکە. (کاجیرە؛ کاژیرە؛کافشە؛ گلرنگ)
زەردێنۆهێلەی :[ناو،ت] زەردێنەی هێلکە. (زردە تخم‌مرغ)
زەڕڕە : [ناو] (١) زۆر ورد. (٢ب) دەنگی زەڕاندنی کەر. (صدای عرعر خر)
زەڕڕەتاڵ: [ئاوەڵناو] (ب) ڕەزاتاڵ؛ ئێسکگران. (زشت)
زەڕڕەشیرین : [ئاوەڵناو] (ب)ڕەزاشیرین. جوان. (تودل‌برو)
زەرزوور : >پەڕەسریلکە.
زەڕفار : [ناو] سەڕاف؛ کەسێک کە پیشەی گۆڕینە وەی پارەی جۆربەجۆرە. (صراف)
زەرکاهێکێ : [ناو،ت] زەردێنەی هێلکە؛ زە-ردێنۆهێلەی.(زردەتخم‌مرغ)
زەرکەزەوی : [ناو] گیاییێکە بەسەر زەویدا پان دەبێتەوە و سەلکی بنەکەی شیرینە (اسم-گیاهی‌است)
زەڕکەشی :[ناوبەرهەمیچاوگە] (ف.گیو) رووکێش‌کردنی هەرشت بە ئاوی زێر؛ ئاوڕدانەوە بە زێڕ. (روکش‌کردن‌طلا)

زەڕگۆز : [ناو،ت] داری پەڵک؛ جۆرێک ڕەشە-
چنارە. (درخت‌ترنگوت)
زەڕگووز : [ناو،ت] (١)دارگوێزێکی زەردە.
(گردوی‌زرد). (درخت‌گردوی‌رنگ‌روشن)
زەڕناس : [ناو] کەسێک کە بە بەردی مەحەک
زێڕدەناسێ؛ (ب)مرۆڤی‌تێگەیشتوو؛ بە ئەزموون.
(زرشناس)
زەڕنگەر : [ناو] زێڕینگەر؛ زێڕفرۆش. (طلاساز.
طلافروش)
زەڕنیگار: [ناو] بە زێڕ نەخشاو. (زرنگار)
زەڕۆڤار : <زەڕفار.
زەڕوزیوەر : فد: [ناو،ت] خشڵ و خاو. (زروزیور)
زەرومزەردە : [ناو،ت] گوڵە هەنگووین؛ بۆ لا-
بردنی زەرداو بەکەڵکە؛ گیای سەفرابەر.
(شاسپرم کوهی)
زەروێلە : [ناو] زەردیوەلە؛ زەرویلە؛ زەردیوەلی؛
چۆلەکەیێکی دەنگ‌خۆشە ونێرەکانیان ڕەنگی
زەردە. (پرندەایست)+
زەڕهاتن : [چاوگە،ت] (ب)هەوەسی قسەی
بێجێ‌کردن، قسەی بەرز و بێجێکردن؛ هاوتای،
ئەجەل هاتن.(هوس‌صحبت‌بیجاکردن)
زەڕەزەڕ : [ناو،ت] زەڕینی لە سەریەکی کەر.
(عرعر)
زەڕەوشان : [ناو،ت] زێڕووەشان؛ پارە بەسەر
بووکدا هەڵخستنەوە. (زرافشان)
زەڕەهاتن : <زەڕهاتن.
زەڕهەلی : [ناو] هەلووچەزەردە. (آلوچەزرد)
زەڕیان : [چاوگە] زەڕین؛ دەنگی‌کەر. (عرعر)
زەریب : [ناو] (١)سنوور؛ کەوشەن؛ حودوود.
(مرز). ٢)جێگەی بەیەک گەیشتنی دوو چۆم.
(محل‌تلاقی‌دو رودخانە)
زەریڤیج : [ناو،ت] زەردی ئاچخ. (زردروشن)
زەریک : زراڤ؛ باریک. (باریک)
زەریم : [ناو] نێرگز؛ نێرگس. (نرگس)
زەعف : [ئاوەڵناو] (١)زۆر؛ گەلێک. (زیاد). (٢)
[ناو] لەسەرخۆچوون؛ دڵ بووردنەوە.
(ضعف)<زاف
زەغچوون : نەمان؛ لە بەین چوون؛ ڕیشەکەن
بوون. (ازبین‌رفتن)
زەغەڵ : [ناو] بژار و گیای زیادی لەناو دەغڵی
سەوز و شیناوەرد دا. (گیاه‌هرز)
زەق : [ناو] هەڵمات؛ کەللای‌مێشێن؛ مەڕمەری
مێشێن. (تیلە)
زەقان : [ناو] مێشێن. (تیلەبازی)
زەقەزەق : [ناو،ت] چاوداپچڕین و تەماشاکردن و
چاولێ نەتروکاندن. (زل‌زدن)
زەلام : [ئاوەڵناو] گەورە؛ هەر شت‌کە قەڵافەتی
گەورەبێ. (بزرگ)+ پیاو
زەلامباش : [ناو،ت+ ئاوەڵناو] سەرگەورە؛
مرۆڤی کەڵەگەت و باڵابەرز. (قدبلند)
زەلزەلۆک : [ناو]خلیسکێن؛ خلیسک.
(لیز؛سرسرەبازی)
زەلە : [ناو] زمان‌بەهەڵەگەڕان؛ قسەجووڕاندن.
جووڕاندن. (تپق)+
زەل‌ومۆڕ : [ناو،ت] زیندەوار؛ مەڕومالات.
(احشام)
زەلهان : خزین؛ خوشین؛ خشکەکردن. (خزیدن)
زەلین : خووسانەوە؛ فیسانەوە. تەڕبوون و نەرم
بوون لەئاودا؛ خزین؛ (خیساندن؛ خزیدن)
زەلێن : زەناو؛ زەوینی زۆنگ؛ جێگای شین‌بوونی

قامیش و زەل. (گل وشل؛ باطلاق)
زەمبە : [ناو] ئەستەمووڵی؛ دەفری قوڕکێشان. (زنبه)
زەمبەریش : [ناو] سەرین؛ باڵشت؛ بالیف؛ موته کا؛ متەکا. (بالش)
زەمبەق : [ناو] گوڵیزەمەق. (زنبق)
زەمتە : [ئاوەڵناو] زەبەلاح؛ گمتە؛تێکسمڕاوی تەمبەڵ. (یغوروتنبل)
زەمزەمە : فد: [ناو] (١)دەنگی هەڵقولینی ئاوی کەم لەعەرز. (٢) لەبەر خۆوە گۆرانی وتن بە دە-نگی‌نزم؛ ویرەویر. (١و٢زمزمه)
زەمەگلێرە : [ناو] چلوورە؛ سەهۆڵی شۆڕەوەبووی بەر پلووسک و گوێسوانان. (دنگاله)
زەنجەف : [ناو] مت‌وموورووو؛ زێڕ و زیوەر؛ خشل و خاو. (زروزیور)
زەنخ : [ئاوەڵناو] گەنیو؛ بۆگەن؛ گەنی؛ گەنیک. (گندیده)
زەند :(١) [ئاوەڵناو] گەورە؛ مەزن؛ زەلام. (بزرگ). (٢)[ناو]نازناوی چەند شای‌ئێران لە عێلی زەندیە. (زند)+
زەندئەڤێستا : [ناو] زەندئاوێستا؛ پەرتووکی پیرۆزی زەڕدەشتیان. (زنداویستا)
زەندشۆڕ : زەندەشۆڕ؛ جۆرەسەگێکە کە چوارپەلی تا قولاپە و تا مەچەک لەسەرعەرز دادەنێ. (نوعی‌سگ)
زەندووک : [ناو] مووچ پێچ. (مچ‌پیچ)
زەنگ : [ناو] (١)کاتی دیاریکراو بۆ دەرس-خوێندن لەوانەدا. (٢)ناوی‌ئەو دەرسە کە لە ماوەی وانەیێکدا دەخوێندری وەک زەنگی-چوارەم مامۆستا دەرسی جوغرافیا دەڵێتەوە، (٣) دەستپێک و کۆتایی هاتنی وانە بە زڕەی (ژام) زەنگ. (١و٢و٣زنگ)
زەنگار : [ناو] ژەنگار؛ قاژقاژە؛ مووروووەشینە؛ زاخی‌کەوە؛ زاخی‌شین. (زاج‌آبی)
زەنگارۆ : [ئاوەڵناو+ ناو] ژەنگاری؛ رەنگی‌شین؛ رەنگی‌کەوە. (زنگاری)
زەنگدار : [ئاوەڵناو] خاوەنی‌زەنگ؛ دەستەواژەی-موسیقایە، بەسازێ دەڵێن کەدەنگدە داتەوە و زایە لەی هەیە. (زنگدار)
زەنگڵ : [ناو] زەنگوڵ؛ دڵۆپ؛ تکەی تراو؛ دڵۆپە. (قطره)
زەنگڵەزیوە:[ناو]جۆرێک فڕندەی‌گچکەیەبەر سینگی سوورە و لەبەرزایی داراندا هێلانە چێدە کات. (نوعی‌پرنده‌کوچک)
زەنگڵەمیرە : [ناو] جۆرێک باڵندەی گچکەیە. (اسم‌نوعی‌پرنده)
زەنگ‌لێدان: دەست‌نان بە دووگمەی زەنگدا؛زە-نگی مەدرەسە و کلیسا لێدان؛ (ب)تەلەیفۆن-کردن. (زنگ‌زدن)
زەنگۆڵ : [ناو] ژنۆ؛ ئەژنۆ؛ زرانی؛ وژنگ؛ چۆک زرانوو. (زانو)
زەنگوڵ زەنگوڵ : [ناو،ت] دلۆپەدلۆپ؛ دلۆپی-فرمێسک و ئارەقی‌لەش. (قطره‌قطره)
زەنگۆڵە گیا : [ناو] گیای بەرزەلینگ، پاڵاوتەی کوڵێنراوی گوڵ و گەڵاکەی دژی کرمی ڕیخۆ لەیە. (درمنە؛ ورک؛ یوشن)
زەنگە : [ناو] داری‌شکاو بۆ سووتەمەنی. داری شکاوی سوخت بۆکوورە. (هیزم‌شکسته)
زەنگەزێڕە : [ناو] ژەنگەسوورە. (نوعی‌زنبور درشت)

زەنگەسوورە : [ناو] (١) ژنگەسوورەی ڕش‌باو بە قەرای(کۆ) دەبێت و ژەهری زۆر بقەیە. (٢) ژەنگەسورەی ڕەنگ‌سووری ئاچخ کە کەمەر باریکە و دووهێندەی هەنگەژاڵە دەبێت. (١و٢. دونوع‌زنبوردرشت)

زەنگەنە : [ناو] دووهۆزی ناودارن لە نزیکی کرماشان و نزیکی کەرکووک. (زنگنه)

زەنگەنەی‌گردەکان : هۆزێک‌بوون لە نزیکی‌هەمەدان. (زنگنه‌گردکان)

زەنگی :[ناو+ ئاوەڵناو] خەڵکی زەنگباری ئافریقا؛ ڕەش‌پۆستاڵ؛ قولەڕەش. (زنگی)

زەنگیالێ : [ناو] زەنگیانێ؛ زەنگیانە. (منجوق)

زەنگی‌پشوودان : [ناو،ت] زەنگێک کە نیشانەی کوتایی هاتنی وانە و دەستپێکی پشوودانە و زە-نگێکی‌تر کۆتایی بە پشوودانە و دەستپێکی وانە-یێکی‌ترە،(ماوەی بەینی ئەو دوو زەنگە کە نزیکەی دەخولەکە،زەنگی پشوودانە. (زنگ-تفریح)

زەنگی‌درگا : [ناو،ت] زەنگی‌کارەبایی لە جیاتی - دەرکە لێدان و تەقەکردن. (زنگ‌در)

زەنگی‌کاروان : [ناو،ت] (١)جەرەس؛ زەنگۆڵەیێ کە دەکرێتە ملی حەیوانی‌کاروانی بە تایبەت وشتر و زیاتر بۆملی وشتری پێشەنگ، بۆهاندان و کە متر هیلاک بوونیان.(٢ب)مەرگی نزیکان و هەواڵان کە هێما و ئاماژەیە بە نزیک بوونەوەی مردن و ڕۆیشتن بەرە و مەرگ. (١و٢زنگ-کاروان)

زەنگی‌کلیسا :[ناو،ت] زەنگێکی‌گەورەیە؛ناقو وس؛ جمخار. (ناقوس)

زەموت‌کردن:[چاوگە،ت](١)ئارام‌کردن؛ ئەسپەکەم بۆ زەموت نابێت؛ منداڵەکە زەوت‌نابێت. (آرام-کردن). ٢)داگیرگردن. (غصب‌کردن)

زەموتەک :[ناو،ب‌ک] فریودەر؛ خاپێن؛ خاپینۆک. (فریب‌دهنده)

زەموزوو :[ناو]زاوزوو؛زەموەزۆ؛ زاوزێ؛ زاوزۆ؛ زاوزوە؛ زایینی‌زۆر. (موالیدزیاد)

زەموڵە : [ناو] مەچەک؛ زەند. (مچ؛ ساعت)

زەموڵەئەستوور : [ئاوەڵناو] مەچەکقەوی؛ زەند ئەستور. (مچ‌کلفت)

زەوونج :[ئاوەڵناو] زۆنگ؛ ئەردی‌ئاولیڕاوەستاو؛ شێدار؛ شەدار. (زمین‌همیشه‌تر ؛ باطلاقی)

زەوونگ : [ناو] دۆڵمەگیپە؛ دۆڵمەی ڕیخۆڵە و گەدەی ئاژەڵ‌کە پڕی‌دەکەن لە برنج وبڕوێش و سەوزی. (دلمه از روده‌درست شده)

زەوەڕ : [ناو] زمهەڕ؛ زمهاڕ؛ بەئاردکردنی پاییزانی دانەوێڵە بۆ زستان. (زمسان هاڕ)(آرد آنوقه زمستانی)

زەوەزۆ : <زموزوو.

زەوی‌پێو : [ناو] ئەندازە گری‌زەوی. (مساح)

زەوی‌پێوان : [چاوگە،ت]ئەندازە گرتنی‌زەوی. (مساحی)

زەوی‌پێوان : [چاوگە،ت] دیاریکردنی درێژایی و پانایی یان هەردووکیان بە پێوان و میترکردن. (متراژومساحی‌زمین)

زەوی‌ناسی : [ناو، بەرهەمی‌چاوگە] زانستی ناسینی چۆنیەتی ئەرد. (زمین‌شناسی)

زەوین‌خۆشکریاگ : [ناو،بەر] زەوینی‌ئامادە کراو؛ (ب) مەزرای خۆشکراو بۆ داچاندن. (زمین‌آماده‌شده)

زەهاک : [ناو] زوحاک؛ شایێکی خوێن‌ڕێژی

ئێرانیبوو. (زحاک)
زەماو : زیندوو؛ ئاوەدان؛ (زنده؛ آباد)
زەهرەترەک : [ئاوەڵناو] زاڵەتـرەک؛ تـۆقینیزراو؛ (ب)ترسان. (زهرەترک)
زەهرەمارکردن : [چاوگە،ت] ژەحرەمارکردن؛(ب) خواردنیٚکە بەدڵەوە نەنووسیٚ؛ بەزەهـری مـارت بێت: بەقوزەڵقورتتبێت. (زهرمارکردن)
زەهریهەلاهەلا : [ناو] ژەحریهەلاهیل کـە - زۆر بکوژە. (زهرهلاهل)
زەهفان : [ناو] کۆمـەڵ؛ دەسـتە؛ تـاقم. (گـروە؛ دستە)
زەهفتر : [ئاوەڵناو+ بەند] زەعفتر؛ زیـاتر؛ زۆرتـر؛ فیشتەر. (بیشتر)
زەهلەبردن : ترساندن؛ تۆقانـدن؛ زاڵـەبـردن. (- ترساندن)
زەهلەبەر : [ناو،بـک] ترسێن؛ تـۆقێن؛ زاڵـەتـرە کێن. (ترساننده؛ ترسناک)
زەهلەچوون : [چاوگـە،ت] ترسـان؛ زاڵـەچـوون؛ زەندەقچوون؛ تۆقێن. (ترسیدن)
زەهمان : [ناو] قەبرستان؛ زیارەتـان؛ گوڕسـتان. (گورستان)
زەهەک : [ناو] زەهاک؛ زەو؛ بزنەکان زەهەکیان تێکەوتووە: زەویان تێکەوتووە. (زایش)
زەیتوونەتاڵە : [ناو] دارێکە لە بـەرەکـەی ڕۆنـی زەیتوون دەگرن. (زیتون وحشی)
زیاندمر : [ناو،بک] زەرەرگەیێن. (ضرررسان)
زیانیکردن : [چاوگـە،ت] زەرەرگـەیانـدن؛ (ب) ماڵات کردنە نێو زەرحات و دەغڵی دیتران. (ضرر رساندن)
زیبـک : [نـاو] زاکـۆن؛ توانـایی؛ هێـز؛ بڕشـت. (توانائی؛ قاطعیت؛ ابهت)
زیتک : [ناو] زمانەی ئاغزوونە و باڵـان. (زبانـە- سگکوتلەگورگ)+
زیخماڵ : [ناو،ت] خۆڵماڵ؛ ساوینی دەفر لەکاتی شۆردندا بە خۆڵ و زیخ. (شنساب)
زێدپەرومر: [ئاوەڵناو] نیشتمان پەرومر.(وطنپرور)
زێدەپاروو :[ناو،ت] پـارووی زیـادی بـۆ قـەڵـەو بـوون؛ (ب)تفـاقی زیـادی کردنـەبـەر ماڵـات. (اضافەغذا)
زیڕنای : [چاوگە،ت] زریکاندن؛ قیژاندن. (جیق زدن)
زیروبەم : [ناو،ت] زیقە و بۆڕە؛ (ب)دەستەواژەی مۆسیقایە دوودەنگینەرم و بۆڕ، یان دوودەنگی- ناسک و بۆڵ. (زیروبم)
زیروە : [ناو] (١)زریوە؛ترووسکە؛ چلقلـین؛ درە- وشانەوە. (درخشیدن). (٢) سروە؛ شـنە؛ سـریوە؛ بایکەم و هێواش. (نسیم)
زیرە سیاوە : [ناو] گیای ڕەشە زیرە؛ کوڵێندراوی بۆ پەنمانی گەدە و بیٚخەوی بـەکـەڵکـە. (زیـرە سیاە)
زیرەیڕۆمی : [ناو] جۆرێکزیرەیە. (زیرەرومی)
زیرەیسەوز : زیرەیکەسک؛ جۆرێـک زیـرەیـە کـە ڕەنگـیسـەوزە و بـۆ پـەنمـانی جومگـە (ڕوماتیزم) بەکەڵکە. (زیرەسبز)
زێڕی بیٚخەوش : [نـاو،ت] زێـڕیخـالیس؛ (ب) مرۆڤیپاکو راستی پێدەشوبهێنن. (طلاینا ب)
زێڕیسپی : [ناو] پلاتین؛ لە زێڕیزەرد بەقیمـە- تترە. (طلایسفید)
زێرین : [ئاوەڵناو] لەزێڕچێکراو. (زرین)
زیزەمەندیٚ : [ناو] گیاسیرێژ؛ بەلبەلەشووانیٚ؛ بە-

لبەلەشوانە. (نام‌گیاهی‌است)

زیقاوە : [ناو] سیٚجۆر مەلی مەلەوانن: زیقاوە و زیقاوەی دەشتی و زیقاوەی کلکسپی>داوداوە کۆسە.

زیقەتی : [ناو] کیٚشە و تەنگانە؛ تەنگوچەڵەمە؛ نەداری؛ بیٚدەرەتانی؛ هەل و مەرجی دژوار. (مضیقه)

زیٚل : [ناو] جەرگ. (جگر)

زیلان : [ناو] ڕیسمەیدەرگا؛ گریٚژنەیدەرگا. (پاشنەدر)

زیلک : [ناو] ژیلەمۆ؛ سکلّی ژیٚر خۆڵەمیٚشی نیوە دامرکاو. (آتش زیر خاکس)

زیندان‌بەبیگاریەوە : بەندکردن و کارپیٚکردنی بەلاش. (زندان‌باکار)

زیندانی : [ئاوەڵناو+ ناو] بەندکراو؛ بەندی؛ گیراو؛ ڕاگیراو لەزینداندا. حەپس‌کراو. (زندانی)

زیندانی‌ئەبەد :[ناو،ت] زیندان‌کردن بۆ هەتا هەتا و تا ئاخری‌عومر. (زندان‌ابد)

زیندەزیٚ : [ئاوەڵناو] هەرگیانلەبەریٚک کە لە- جیاتی هیٚلکە هەڵهیٚنان، (بەراوەژووی تۆرەمەی خۆی) بەچکەی دەبیٚت. (ب)جۆریٚکماسی کە گەراکانی لە ناوزگیدا هەڵدیٚنیٚ و بەچکەکانی بە زیندویی دەبیٚت. (زندەزا)

زینک : زینگ. اند؛ فرد؛ ئالماند؛ فد؛ [ناو] ڕووپە- ڕیٚکی مسییە لە کاری چاپدا کەڵکی هەیە. (زینک)

زین‌گرتنەوە : [چاوگە،ت] زین لە سەرپشتی چارەوا هیٚنانە خووار. (زین‌برگرفتن‌ازاسب)

زینگەوکردن : [چاوگە،ت] زیندووکردنەوە.(احیا کردن؛زندەکردن)

زین‌لیٚکردن : [چاوگە،ت] زین‌دانانە سەرپشتی چارەوا و قاییم‌کردنی. (زین‌کردن)

زین‌وبەرک [ناو،ت]: زین، (ب)هەموو شتی- پیٚویست بۆ زینکردنی ئەسب. (لوازم‌زین‌کردن)

زین‌وەشکەر : [ناو،بک] زین‌چیٚکەر؛ زین‌ساز. (سراج)

زیٚنەب : زیٚنەو؛ ناوە بۆ ژنان. (اسم‌زنانه)

زینەت : ناوە بۆ ژنان. (اسم‌زنانه)

زینی یایلی : [ناو] زینیٚک کە بۆ هەمو چارە- ویٚییٚک بەکاربیٚ. (زینی‌کەبدردهمەاسبهابخورد)

زیوان : [ناو] کون لە مەشکەدا. (سوراخ در مشک)

زیوەر : [ناو] خشلٚ؛ ناوە بۆ ژن و پیاو. (زیور؛ نام‌برای‌زن‌ومرد)

پیتی (ز) بەشی وشەی بیانی

زالووسیفەت : (ب) مرۆی خویٚن‌مژ. (زالوصفت)

زەرع : [ناو] یەکەی پیٚوانی دریٚژایی لە قەدیمدا بەرانبەر بە ۱۰۴سانتیمیتر. (ذرع)

زەڕوەرەق :[ناو،ت] کاغەزیٚکی پڕ نەقش و نیگار یان ناسک، زیاتر ڕەنگین بۆ پیٚچانەوەی دیاری و پیٚشکەشی. (زرورق)

زیپ : اند؛ فد؛ [ناو] زنجیر. جۆریٚک بەست بۆهەڵپیٚکانی درزی شەرواڵ و کیف(جانتا) و ئیتر. (زیپ)

زیٚڕ خرید. [ناوبەر] زەڕخری؛ بەپارە کڕدراو؛ [ئاوەڵناو] (ب) کۆیلە؛ بەندە؛ بەنی.«ناڵەی جودایی . هیٚمن » (زرخرید)

زیراکس : اند؛ فرد؛ فد: [ناو] ویٚنەگرتن وەک کۆپیەگرتن لە بەڵگە. (زیراکس)

ژ : (١) لە؛ ژبەر وێ هەندێ : لەبەر ئەوە. (بعلت)(٢) (ف.گیو) هەم؛ ش؛ یش؛ زێڤ-ژی بەنرخە: زیوێش بەنرخە. (نیز)(٣) بە؛ مە-ژتەڕا گوت: من بەتوٚم گوت. (بە) (۴)(ف.هن) واتای جیابوون دەگەیێنێ، جلکی ژ بەرخوٚبکە (از)

ژاراف :[ناو] حەوتاوکردنی جێی دەمی سپڵوٚت؛ گلاوی دەرکردن بە گڵەسوورە و ئاو. (نجسی درکردن)

ژاراڤ : [ناو] گلاو؛ سپڵوٚت؛ ژاراو. (نجس)

ژاراو : [ناو] ژاراڤ؛ گلاو سپڵوٚت. (نجس)

ژاربوون : [چاوگە،ت] بێ ئەنوا و فەقیربوون؛ لاواوازبوون بێ هێزبوون.(١.بینواشدن ٢.زارو نزارشدن)

ژاروٚ : بوٚبانگ کردنی هەژارە؛ ئەی هەژار؛ ئوٚی هەژار. (ای بینوا)

ژارین : (ف.گیو) هاوارکردن؛پاڕانەوە؛ لاڵانە-وە. (هەوار؛تمناکردن)

ژاژ[ئاوەڵناو]قەرەباڵغ ؛شڵوق. پڕ حەشامەت. (جمعیت زیاد و شلوق)+

ژاژک : [ناو] باوێشک؛. (دهن دره) (ف.هن) بنێشت؛ جاچکە (سقز)

ژاژکە : [ناو] جاچکە؛ بنێشت؛ جاچک. (سقز)

ژاژیل : زوٚربڵێی خاوەخاوقسەکەر. (من ومن-کردن و زیادحراف)

ژاژیلوٚک : [ناو] ڕووەکێکە ساقەتەکەی دە تاشن بوٚ قەڵەم. (گیاهی برای درست کردنی-قلم نی)

ژاله : ژاڵە؛ ناوی ژنانەیە. (اسم زنانه است)+

ژان بردنەدڵ (ب)چزەلێدان؛ داخ نانەسەردڵ؛ داخ بەدڵەوەنان. (داخ بدل گذاشتن)

ژان بژاردنەوە : [چاوگە،ت] بەرەژانی پێش ژانی منداڵبوون؛ وردەژان. (دردیکه علامت-دردزایمان است)

ژاندارمری : فرد؛ فد: [ناو] ژاندارملی؛ ڕێکخر اوێکی دەوڵەتی (لەئێراندا) کە زاوتی-دادگوستەری بوو و بەڕێوەچوونی قانوونی دە-رەوەی شاری وەئەستوٚ بوو. (ژاندارمری)

ژاندارمە : [ناو] جندرمە؛ ژاندارم؛ ژاندار.(ژاندارم)

ژانکردوو : [ناو،] (١)کەسێک کەژان دەستی پێدابێت. (کەسی کەدردش گرفتە). (٢ ب)[ئاوەڵناو] بێقەرار و بێ ئارام و حەجمان لێبڕاو.(بیقرار)

ژان کردەی : [چاوگە،ت] ژان لێهاتن؛ ژان-کردن. (دردشروع شدن؛دردکردن)

ژانوییە : [ناو] مانگی هەوەڵی ساڵی زایینی لە ١١ی بەفرانبارەوە تا ٢٠ی ڕێبەندان. (ژانویە)

ژانەژاردنەوە : >ژان بژاردنەوە.

ژانەسک:[ناو،ت]ژانی ناو زگ؛ دڵ پێچە؛ سک ئێشە. (دل پیچە)

ژانەهوورک : [ناو] وردەژانی پێش ژانی-
منداڵبوون؛ بەرەژان. (دردهای کم‌پیش-
اززایمان)
ژاوەژاو : خاوەخاوقسەکردن؛ فڵتەفڵت. (من-
ومن)+
ژبەش : > شووتی؛ هەنی.
ژرسە : فرد؛ فد: [ناو] جرسە؛ جۆرێک
قوماشە. (ژرسه)
ژمارای : [چاوگە]شماردن؛ بژاردن. (شمردن)
ژمێر : [ناوبک] کەسێک کە دەبژێری؛ ئە-
ژمێر. (شماره‌کننده)
ژمێردراو : [ناوبەر] ژمێراو؛ ئەژمارکراو؛ هە-
ژمێراو. (شمرده‌شده)
ژنباب : [ناو] باوەژن؛ زڕدایک؛
ژنباڤ.(نامادری)
ژن‌باو : >ژن‌ڕەنگ.
زنحا : [ناو]زینا؛ زیناح؛ سەرجێی‌کردنی ناڕوا.
(زنا)
ژنحیز : (ب) گەواد؛ بێناموس. (کسی‌کە-
زنش‌هیزاست)
ژن‌ڕەنگ : [ئاوەڵناو] ژنەڕەنگ؛ ژنانیلە؛ بلە-
کناچێ؛ ئاریلە؛ لووسکەی‌ژن‌ئاسا.(پسرزن‌نما)
ژن‌سەیدا : [ناو] ماموٚستاژن؛ ژنی‌پیاوی
مودەڕیس. (همسرمردمعلم)
ژن‌ڤیان : [ناو] ژن‌خواز؛ ژن‌ویست.(زن‌خو-
استن. خواستگارزن)
ژنکاپشت‌لەئەردێ : [ناو،ت] ژنی‌مارەکراو.
(زن‌عقدکرده)
ژن‌مردگ : ژنمردوو؛ بێوەپیاو. (زن‌مرده)
ژنمێر : [ناو] کەڵەژن؛ شاژن؛ شێرە-
ژن.(شیرژن)
ژن‌ومنداڵ : [ناو،ت] (ب)خێزان؛ خاوخێزان.
(خانواده)
ژنۆیانەی : [ناو،ت] ژنی‌ماڵدار؛ بناوان؛ کەیبا
نووی ماڵ؛ کابانی ماڵ؛ بەرماڵی. (زن‌خانە-
دار)
ژنەسیت : [ناو] سیت؛ ژنی‌کە ماموٚستایە.
(معلمه)
ژنەکە : (۱) [ناوی‌ناسراو] لێرەدا(کە) ئامرازی
ناسیارییە . (آن‌زن، معرفه). (۲) ژنەکێ؛ ئەی
ژن؛ زیاتر ژنان لە ئاخافتندا بەیەک‌دەڵێن؛
ژنەکە درەنگە بابڕۆین. (ای‌زن)
ژنەوای : [چاوگە] بیستن؛ شنەفتن؛ ژنەفتن.
(شنیدن. بشنفتن)
ژنەوایی : [ناو] ڕموتی ژنەوتن؛ ڕەوتی‌بیستن.
گوێداری(شنوایی)
ژوڕژێست : فرد؛ فد: [ناو] ناوی‌جۆرێک
قوماشە. (ژررت)
ژۆکێڕ : [ناو] دووکارتی تایبەت لەپەرەی
پەڕانتۆدا، شەیتان یان شەیتانە. (ژوکر)
ژووری : (۱) [ناو] ناوەوە. (۲) [بەند]لای‌سە
رەوە؛ (۳)[ئاوەڵناو] ژووروو؛ ژوورەوە؛ سەروو.
(۱-داخل۲طرف بالا ۳ بالا)
ژووژ : [ناو] حاکم(قازی) لەناو
قوماربازاندا.(ژوژ)
ژووژک : [ناو] ژیشک؛ ژووژوو؛ ژڤژی؛ ژژۆ؛
ژژوو؛ ژیژوو؛ ژووشک. (جوجه‌تیغی)
ژووڵان : [چاوگە] ژووڵین؛ جووڵان؛ تەکان
خواردن؛ جووڵانەوە. (جنبیدن)
ژەقنی‌هەلاهیل : ژەقنەی هەلاهیل؛ ژە-

هری هەلاهیل. (ب) ژەقنەمووت. (زهر-هلاهل)
ژەمەن : [ناو] بەرمەمەشکە. (کرەحاصل‌ازیک بارمشک‌زدن)
ژەندن : [چاوگە] هەڵپەڕین لەجێوە و چەلە-پایی بێ جێگۆڕین. (دریک نقطه رقصیدن)+
ژەنگ : [ناو] وەک ژاری‌قلیان؛ جرمی‌قلیان؛ خڵتەی‌مۆدنە. (جرم‌پیپ‌وقلیان)+
ژەنگار : [ناو] تەم‌ومژی سەرکێوان؛ تەم و دوومان. (مه)+
ژەنگ‌هاوردگ:[ناو،ت] ژەنگ لێدراو؛ ژە-نگاوی. (زنگ‌زده)
ژەنگیت : [ناو] برۆ؛ ئەبرۆ. (ابرو)
ژەنیاگ : [ناوبەر] ژەنراو؛ ژەنیاو؛ ژنیاگ(مضارع (ژەندن)باهمەمعانی)
ژەنیک : [بەند] تۆسکاڵێ؛ تۆسقاڵێ؛ کەمێ؛ بەئاستەم و دووبەڵا. (یک‌ذره)
ژەهرکەنگر : [ناو،ت] جەوی وشکبووی بنی‌کەنگر؛ بۆڕەوانی بەکەڵکە. (انگم‌کنگر)
ژەهرەبا : [ناو،ت] بای‌سەبوون؛ بای‌سەمووون؛ گڕەبا؛ بای‌زۆرگەرم کە زەرحات هەڵدەپڕوکێنێ. (بادسام)
ژهی : (ف.مشه)>ژهیکا.
ژهیکا : (ف.مشه) ژهی؛ ژنابەد؛ ژنی‌خراپ و کردارخراپ. (زن‌بدکاره)
ژهینگی‌وە : [بەند] لەومبەدووا؛ لەوساوە؛ لە ئێستەوە. (ازحالا)
ژیار : [ناو] هەلاج؛ پەڕەکەر. (حلاج)+
ژیارە : [ناو] گوزەران؛ بەڕێچوون؛ پێویستی ژیان. (معیشت)

ژیان : [ناو] شیان؛ هێنان؛ بایەخداری؛ دە-ژی؛ دێنی. (ارزش)+
ژیان‌نامە :[ناو] نووسینی کارەساتی ژیان و بە سەرهات و ڕووداو لە درێژەی عومردا.(زندگینا مه)
ژێبەردان : [چاوگە،ت] لێبەردان؛ دەس ژێبەردان؛ بەرەڵاکردن، تەڵاقدان، دەست ژێ بەردان : دەست لێ بەردان. (طلاق‌دادن)
ژێبەردایی : [ناوبەر] بەرەڵاکراو؛ لێ تە-ڵاقدراو. (طلاق‌دادەشده)
ژی‌درێژ :[ئاوەڵناو] بەساڵاچوو؛تەمەن‌درێژ؛ عومردرێژ. (مسن؛ عمر دراز)
ژێرئاوی :مەلەکردن‌لە ژێرئاودا؛ بەمەلە ڕۆیشتن لە ژێرئاوەوە؛ (ب) بەدزیەوە و زیرە-کانە کردنی کارێک. (زیرآبی)
ژێربان : [ناو] میچ. (سقف)
ژێرپاخستن :[چاوگە،ت] ژێرپێخستن؛ پامالکردن ؛ پایەماڵکردن. (پایمال‌کردن)
ژێرخاکی : لەژێرخاکدا شاردراوە؛(ب)کەل-وپەلی کەونارا کە لە ژێرخاک دەردە-هێنرێت.(زیرخاکی)
ژێردەریایی : [ناو] جۆرێک‌کەشتییە (پاپۆڕ) کەدەتوانی لە نێو ئاودا نقومبێت و لە ژێر ئاوەوە بڕوات. (زیر در یایی)+
ژێرڕێسمە : [ناو] بەرد یان کانزای ناوچاڵ کەپاژنەی‌درگا لەسەری دەسووڕێت. (زیرپاشنه در)
ژێرزین : [ناو] نەرمەزین؛ لبادی ژێر زین کە پێش‌زینکردن لەسەر پشتی چارەوا دادە-نرێت. (نمدزین)

ژێرســـەر : ئاگـــاداری لـــە پـــیلان؛ (ب) هۆی(فیت، سووچ، خەتا، تاوان)، ئەوکێشـە-گشتی لە ژێرسەر ئەوابوو: ئەوکێشـە گشـتی فیتی ئەوبوو، بە هۆی پیلانی ئـەوەوە بـوو . (آگاهی از دسیسه بازی)
ژیرســیغار : [نـــاو] تــەبلّــەک؛ ژێرجغـــارە؛ ژێرجگەرە؛ ژێرسگار؛ چێرجگەرە؛ دەفرێک بۆ سووتکەسیگار تێکردن. (زیرسیگار)
ژێرمێزی : [بەند](ب) بەرتیل بەکاربەدەستی پشتمێز نشین‌دان بە پەنامەکی. (زیرمیزی)
ژێرهاڕ : [ناو] بـەردی بنـەوەی ئـاش و دە-ستاڕ. (سنگ‌زیرین‌آسیاب)
ژیٚستاندن : [چاوگە،ت] ژیٚئەستاندن؛ لـیٚ-ئەستاندن. (گرفتن‌از)
ژیٚسیٚ :[ناو] ناوی تفەنگێکـە.(نـام‌اسـلحە-ایست)
ژیڤـانۆ : [نــاو] ژیـان؛ زینگـی؛ زینـدەگـی. (زندگی)
ژیڤانی : پـەژیـوانی؛ پـەشـیمانی؛ پوژمـانی؛ پوشمانی. (پشیمانی)
ژیڤای : [ناو] ژیان. (زندگی)
ژیڤنای : [چاوگە،ت] ژیاندن؛ بـەخێـوکردن. (زندگی‌دادن)
ژیٚڤەقتاندن : [چاوگە،ت] لیٚ ڤـەقـەتانـدن؛ لیٚجیاکردنەوە؛ لیٚ قرتاندن. (جداشدن و جدا کردن‌از)

ژێکری : [ناو،بەر] بڕاو؛ لیکراوە. (قطع‌شده)
ژیلا : تەگرە ژیلە؛ تەرزە؛ (تگرگ)
ژیلەمڕ : [ناو] ژیلەمۆ؛ زیلەمۆ؛ پوولووی ژێـر خۆلەمێش. (اخگرزیرخاکستر)
ژێمایی : [ناو] لێماوە؛ (ب) لەپاش بەجێمـاو؛ میرات؛ لیٚبەجیماو. (ماترک)
ژێن : [پاشگر] کەسێک کە دەژەنی؛ ڕاژێـن؛ هەژێن. (پیواژە،تکان‌دهندە)
ژێـــن : [نـــاو] لـــە کرۆمۆزۆمـــدا هۆکـاری ڕاگوێزتنی تایبەتمەندیگەلی ڕەگەزی و ئـە-خلاقی و سرو شتییە لـەدایـک و بابـەوە بـۆ مندالٚ. (ژن)
ژین :ناوی ڕۆژنامەیـەکـی کـوردی‌کـە لـە-سلێمانی دەردەچوو. (روزنامەژین)+
ژێن‌دەرمانی : [ناو،ت] چارەسەرکردنی کـەم و کووڕیەکانی ڕەگەزی بەدەسـت تێـوردانی کرۆمۆزۆمەکان. (ژن‌درمانی)
ژینگە : [ناو] جێگەی‌ژیان. (جای‌زیستن)
ژین‌وژار : [ناو] ژیانی‌ناخۆش. (زندگی‌تلخ)
ژینیڕاڵ : [ناو] مەقامێکی باڵایە لەعـەسـکە-ریدا؛ (ژنرال)
ژیوان : [ئاوەڵناو] ژیڤان؛ پەژیوان؛ پەشیمان؛ پاشگەز بوون لەکردنی‌کارێک. (پەشیمان)
ژیوای : [ناو] ژیڤای؛ ژیان. (زندگی)
ژیونای : [چاوگە،ت] ژیڤنـای؛ ژیانـدن؛ بـە-خێوکردن. (زندگی‌دادن)

ژامبۆن : فرد؛ اند؛ فد: [نـاو] گۆشـتیڕانـی لاشـەی سـەربـڕاو؛ (ب) باسـترمەیڕان. (ژامبون)

ژانر : فرد؛ اند؛ فـد: چـەشـن و چـەمکێکـی تایبـەت لـە کـاری هونـەری و ئـەدەبـیدا، ئافراندنیکارێکی هونەری یان ئەدەبـی کـە ناوەڕۆکێکی تایبەتی هەبێـت؛ دەسـتەواژەی سینەمایی و هەواڵنێریسینەماییە. (ژانر)

ژوورناڵ : فرد؛ اند؛ فد: [ناو] گۆڤارێک کە لە بابەت هونـەری کـردەوەی دەسـتییەوە دە-دووێ، وەک وێنـەی لیبـاس و جلـدروونی باوی ڕۆژ. (ژورناڵ)

ژووژ : لەکۆڕی یاریدا بەتایبـەت لـەقومـاردا قسەڕەوا و حوکم ڕەوا (داوەر) ئاسایە. (ژوژ)

ژێتۆن : فرد؛ انـد؛ فـد:کوتـە کاغـەز یـان - پلاسـتیک یـان کـانزاییێکی مـۆرکراو یـان نیشان لێدراوە کە لە شوینگەلی گشت گیردا لە سندوقدار یان کە سێکی تایبەت، بـەپـارە دەکڕدرێت و هەر لەو شوینەدا برەویهەیە و زیاترلـە شـوێنگەلـی وەک قومارخانـە و چێشتخانە و جندەخانە و (بیسترۆ) و ئیتـردا باوە. (ژتون)

ژێرسازی:(١)ڕێکوپێککردنی چینی ژێـرە-وەی جادە و هێلیئاسن و تەپاندنەوەی بۆ — کارکردن لـەسـەری یـان ئیسـفاڵتکـردن. (٢)کاری هەوڵدەست ڕەنـگکردنـی دیـوار یان تابلۆی وێنەکێشی یان هەرشتیٚ کە لە پاشان ڕەنگی پێویستی لیبدرێت؛ ڕێکوپێککردنی هەر ڕووپەڕێک بۆ کـارکردن لە سەری. (١و٢زیرسازی)

ژێلە : فرد؛ اند؛ فد؛ اسپانیاد: [ناو] لەرزانـەک؛ گەردێکە کە لـە نـاو ئـاوی گـەرم دەکرێـت دووای ساردبوونەوە وەک ئـاوی سـەروپێـی سارده ومبووی مەییوی لیٚدیٚ و دەڵەمەیە و شلو شەوێقە، ئەگەر لە جیـاتی ئـاو بکرێتـە نێو ئاویمیوە دەبێتە ژێلەی خواردەمـەنـی و بەناویمیوەکەیەوە ناودەبرێت. (ژله)

ژێـن : [نـاو] لـە کرۆمۆزۆمـدا هۆکـاری ڕاگوێزتنی تایبەتمەندیگەلی ڕەگەزی و ئـە-خلاقی و سروشـتیە لـەدایـک و بابـەوە بـۆ منداڵ. (ژن)

ژین : ناوی ڕۆژنامەیێکـی کـوردی کـە لـە سلێمانی دەرچووە. (روزنامەژین)+

ژێنراتۆر : [ناو] دینام؛ موتۆریکارەبا؛ کـەرە-ستەییٚ کە هێزی جووڵێنـەر دەکاتـە هێـزی کارەبا. (ژنراتور)

ژێنێتیک : [ناو] زانستیٚ کە لەسەر دیاردە کانی ئیرسـی (میراتبـەری) و ڕەگـەزی دە-کۆڵێتەوە. (ژنتیک)

ژێنێتیکی : [ئاوەڵناو] ئیرسـی؛ میراتـی؛ ئـە-وشتە سروشتیانە کە لە دایـک و بابـەوە بـە منداڵ گـەیشـتووە؛ (ب) زگمـاکی؛ وەرنـە-گێراوی زاتی. (ژنتیکی)

ساب: [ناو] سابات؛ کەپر؛ چەتر. (سایەبان)
سابات: >ساب.
سابروون: : [ناو] سابرێن؛ نێری؛ تەگە. (شاک؛تکە)
سابری : >سابروون.
سابۆتە : [ناو] پیرەژناکەڤن؛ پیرێژنی‌قاڕی. (زن‌بسیارپیر)
سابود: : [ناو] جۆخینە؛ خەرمانەی‌مانگ. (هالە)
سابیر: ناوە بۆ پیاوان
سابی‌سالار: : [ناو،ت] کاروان‌سالار؛ ڕێبەری کاروان. (کاردان‌سالار)
ساپ‌ساپانی: : [ناو،ت] نانوماست؛ زاپ-فڕێدانی لاتیل بۆ سەرئاو کە چەندجار هە-ڵدەبەزیتەوە. (نوعی‌باز)
ساپیت: : [ناو] ساپیتە؛ کاریتە؛ باڵار. (شاەتیر)
ساتار: : [ناو] ساخۆر؛ ڕووتەنی ناولێڕەوار و جەنگەڵ. (زمین‌بی‌درخت‌درمیان‌جنگل)
ساتای: سایەی؛ لەساتای‌تۆدا؛ لەژێرسایەی تۆدا. (سایە؛کرم)
ساتن: [چاوگە] کوتان؛ لێدان. (کتک‌زدن)
سات‌وسەودا: : [ناو،ت] سەودا و موعامەلە؛ کڕین و فرۆشتن. (معاملە)
ساتوور: [ناو] ساتۆر؛ کاردێکی زۆرپان بۆ شە-قەکردنی‌لاشە لە قەسابیدا. (ساتور)
ساتێر : [ناو] گاڵتە و شۆخی ؛ تەنز؛ جەفەنگ. (تنز)
ساجی‌عەلی: وشەیێک بۆ نەداری و موفلیس‌بوون؛ کەوتوەتە سەرساجی‌عەلی : واتا هیچی بە دە ست نەماوە. (ساج‌علی)
ساچان: پشوودان؛ حەسانەوە. (خستگی-درکردن)+
ساچلخ: [ناو] ساچ بە توورکی واتا ئەگریجە و زولف، (لخ)یش هەرتوورکییە واتا شتی ئە-گریجەبەند؛ زیوەری‌زولف. (زیورزلف)
ساچمە: [ناو] بەردی‌سەنگ‌فەڕش؛ بانوان. (سنگ‌سنگ‌فرش)+
ساچمەڕێژی: [چاوگە،ت] بەردڕێژی؛ سەنگ-فەڕش‌کردن؛ بانواندن. (سنگ‌فرش‌کردن)
ساچێنە : [ناو،ب،ک] سارێژکەر؛ دەرمانکەر؛ خوەشەوکەر. (مداواکنندە)
ساحێب: ناوی‌گوندێکە لە ڕۆژهەڵاتی‌سەقز. (صاحب)+
ساحێبی: [ناو] ساحێوی؛ جۆرێک‌تری. (نوعی‌انگور)
ساحێو: ساحێب؛گوندێکە لە ڕۆژهەڵاتی شاری‌سەقز (قریەای‌نزدیک‌سقز)
ساحێومالْ : [ناو،ت] خاوەن‌ماڵ؛(ب)خانە خویْ. (صاحب‌خانە؛ میزبان)
ساخ : [ئاوەڵناو] (ب)دەست‌لێنەدراو؛ شەقڵ-نەشکاو. (دست‌نخوردە)+
ساخی‌پارێزنای: ساخی‌پاراستن؛ تەندروستی

ڕاگرتن. (رعایت‌تندرستی‌کردن)
ساد: [ناو] پارچە؛ تیکە؛ کوت؛ لەت. (تکە)
سادر: [ناو] تەورداس. (تبر داس‌مانند؛ نوعی- تبرزین)
سادۆڵ: [ناو] دۆڵیانێ لە چیمەنتۆ کە سەری ئاواڵەبێت. (ناوآسیاب)
سادیل: [ناو] چووزەنەمام؛ چووزەخەڵف. (ترکەجوان‌درخت)
ساراکردنەوە: [چاوگە،ت] جێگای ناڕێک و پڕ کۆسپ‌وکەندالێ ڕێک‌کردن. (صاف‌کردن- زمین)
سارالێ: ناوی‌کێوێکە لە هورامان. (کوەساران)
سارامی: پەز لە کاتی‌تێریدا؛ پەزی‌تێربوو. (گوسفندسیرشدە)
ساردەسێر: [ئاوەڵناو+ ناو]کوێستان؛ ناوچەیێ کە هەوای‌ساردبێت. (سردسیر)
ساردەکێڵێ : [ناو،ت] تووەشاندنی درەنگ وەخت لە پاییزدا. (تخم‌پاشی‌آخرپاییز)
ساردی‌کردن : نەخۆشی بە هۆی‌خواردنی خۆراکی(سروشت‌سردەوە). زۆرخۆراک بە سروشت سارد دە ناسرێن و بە خواردنیان مرۆڤ‌ساردی‌دەکات و نەخۆش‌دەکەوێت. (سردی‌کردن)
ساردین : فرد.فد.اند. [ناو] جۆرێک ماسی وردیلە؛ (ب) کونسێرو (قوتووی پڕ لە ماسیی ساردین کە ئامادەکراوە بۆ خواردن). (ساردین)
سارۆبیرە: ناوی‌قارەمانێکی بانەییە لە شەڕی چاڵدوڕاندا بەشداربووە و بەدەستی سوپای- تورک کوژراوە. ساروبیرە)
سارۆج: [ناو] تێکەڵاوێکە لە قسڵ و خۆڵە- مێش بۆ سوواخدانی حەروز بەکاردەهێنرا پێش‌ئەوەی چیمەنتۆ پاوێر ببێت.(ساروج)
سارۆخ: ناوی چۆمێکە لە کوردستانی ڕۆژهە- ڵات. (نام‌رودخانەایست)+
سارۆخ : مووشەک چەکی شەڕ. (موشک)
سارۆقامیش: گوندێکە نزیکی بۆکان زێدی دوو زانا و بلیمەتی کورد، برایم‌خانی‌سەلاح و حەسەن‌خان سەلاح سۆران. (ساری‌قاموش)
سارەبان : [ناو،] سارەوان؛ وشترەوان؛ شوانێ حێشتران. (شتربان)
ساری: [ناو] تەزیاتی؛ سڤکی؛ ساردی. (سردی)
ساری: [ناو] جۆری قوماشی تەنکە ژنانی هێند لە خۆیانی دەپێچن. (ساری)
ساری: [ناو] ساردی؛ سەردی؛ (ب) بێ- خولکی؛ لاڵووتی. (سردی)
ساریج : >ساڕووج.
سارێژەکردن: [چاوگە،ت] دڵنەوایی‌کردن؛ ئاشت‌کردنەوە. (آشتی‌کردن)+
ساز: [ناو] ناوی هەموو ئامێرەکانی مۆسیقایە بەڵام بەتایبەت بۆ تار بەکاردەبرێ. (ساز)+
سازاخ: [ناو] تۆفی‌سارد؛ با و بۆران پێکەوە. (بوران)
سازبەندی: [ناو،ت] کاری سازبەند؛ هەڵبژاردن و دابەشکردنی سازەکان لە ئورکێستردا. (تنظیم‌کننده ارکستر)
سازگ: [ناو] تەڕەساز؛ ترشیاتێک کە شەلە- میشی تێدابێت. (ترشی‌باشلغم)
سازگاری: [ناو] (١)ڕەوتی‌هەڵکردن و پێک-

هاتن لەگەڵ خەڵک؛ (٢) پێکەوتن؛ ئەو دە-
رمانەم پێناکەوێت سازگارنییە؛ (٣) پێک-
هاتن؛ نەبوونی کێشە و دژایەتی؛ ڕەوتی
سازشت؛ سازیاری؛ سازیان. (سازگاری)
سازوباز : [ئاوەڵناو] حازر و ئامادە. (حاضر
وآمادە)
سازیان: [چاوگە،ت] سازشتکردن. (سازش-
کردن)
ساس: غەریبسنجان؛ جووجە؛ تەختەپیتی؛
واتا(ئەسپێی تەختە) لە تورکییەوە وە رگیراوە؛
جووڵەوەرێکی پانکیلەی چکۆلەتر لە گەنەیە
و لە ڕۆیشتندا گورجە، ڕەنگی قاوەییسوورە و
شەوڕاوە لە ڕۆشنایی بێزارە و خوێنمژێکی
زۆر بە خوورووە ، پانکەیشی پێدەڵێن، و
خوێنەکەی بۆگەنە. (ساس)
ساسی: [ناو] گەدایی؛ سووالکەری؛ دەروێشی.
(گدایی)
سافۆ: [ناو]کلیلەبەفر؛ ڕنوو. (بهمن)
ساقە : [ناو] (١) سیاقە؛ سەدەقە؛ بەساقەوبم؛
بەسەدەقەتبم؛ (ب) بەڵا گەردان.(١و٢صدقە)
ساقە : [ناو] ساغە؛ نەشکاوە؛ ساخە. (سالم
است)
ساقەت : [ناو] لاسکیڕووەک؛ لاسق؛لاسک.
(ساقە)
ساقی :[ناو] (١) ساغی؛ ساخی؛ (سالمی) ؛
(٢) مەی گێڕ. (ساقی)
ساقی: وشەیێکی بیانییە بەڵام زۆربەی
شاعیرانیکورد؛ باسیانکردوە بە واتای مە-
یگێڕە. (ساقی)
ساک: [ناو] جانتە؛ کیفیلیباس و شتوومەک-
تێنان؛ جانتا. (ساک)+
ساکار: [ئاوەڵناو] سادە؛ بێنەقش و نگار؛ یە-
کڕەنگ؛ بێڕیا. (سادە)
ساکان: [چاوگە] حەپەسان؛ تاسان؛ کاس-
بوون. (گیجشدن)
ساکسیفۆن: فرد؛ فد؛ اند: [ناو] ئامێرێکی-
مۆسیقایە بەفوو لێدەدرێ. (ساکسیفون)
ساکەدەشت: [ناو،ت] دەشتیپان و ساف و
بەرین. (صحرایبرهوت)
ساکەگۆڕ: >ساکەدەشت.
ساگات : [ناو] ساکات؛ سێبەر. (سایە)
ساگەوان : [ناو] بەرازیمێ؛ مالۆس. (خوک-
مادە)
سالاد: فرد؛ فد؛ اند: [ناو] زەلاتە؛ سەلاتە؛
ساڵات. (سالاد)
سالار: (١)لەقەمی سالاریناسر(مستەفابەگی
موکری ڕەچەڵەکی بەرەبابی ناهیدەکانی ئێلی
فەیزوڵابەگی.(٢) لە قەمیئەحمەدخانیفاڕوقی
برازای سالاریناسر، کە ساڵی١٣٢٥هە، لە-
گەڵ دووبرا و ٥ ئامۆزای شەهیدکران.(٣) لە-
قەمیسالاری ئاڵبلاغ نیگارکێشێکی بە-
ناوبانگ.(سالار)+
ساڵانە: [ئاوەڵناو+ بەند] هەمووساڵێک؛ لە-
ساڵدا؛ ساڵەهات. (سالانە)
سالبڕ: [ئاوەڵناو] ساڵیانە؛ کرێگرتەی بەبڕ بۆ
ساڵێک. (یکسالە)+
ساڵبوێر: [بەند] ساڵێنەساڵێ. (سالدرمیان)
سالح : ناوە بۆپیاوان؛ ساڵە. (صالح)
ساڵدات: [ناو] پلەیێکیعەسکەری بوو لە
ڕووسیا. (سالدات)

ساڵنامە: [ناو] بەسەرهاتی ساڵانە؛ گۆڤارێ کە ساڵی جارێ دەردەچێ. (سالنامه)+

سالووس: [ئاوەڵناو] (ف.گیو) ڕیاکار؛ چاپلووس؛ درۆتاش. (سالوس)

ساڵوەگەڕ : [ناو] ساڵەهات. (سالگرد)

ساڵەوساڵ: [بەند] ساڵی جارێک؛ ئەمساڵ بۆئە- وساڵ. (سال‌به‌سال)

ساڵی ئامێ: ساڵی داهاتوو؛ ساڵێک کە دێت. (سال‌آینده)

ساڵی بەدوانزەمانگ : (ب) لەتەواوی ساڵ‌دا؛ هەمیشە و داییم. (مدام)

ساڵی خوێندن: ماوەیێک کە قوتابیان وانەیێک تەواو دەکەن بەرانبەر بە٩مانگە و سێ- مانگیش پشووی هاوینییە. لە ئێراندا لە ئەوە- ڵی ڕەزبەرەوە دستپێدکات هەتا ئاخری - پووشپەڕ. (سال تحصیلی)

ساڵی داهاتوو: ساڵێکی تر؛ ئەو ساڵە کە دێت. (سال‌آینده)

ساڵی ڕابووردوو : پار؛ پارەکە. (پارسال)

ساڵی زایینی: بەقەرا ساڵی هەتاویە بەڵام سەرەتای دەکەوێتە١١ی بەفرانبار. (سال- میلادی)

ساڵی ماڵی: ١٢مانگە بەڵام سەرەتاکەی بە پێی بارودۆخ دیاریدەکرێ و سێ‌مانگیش ماوە دادە نرێت بۆ سەرڕاست کردنی لیست و (بیلانی) خەرج. (سالی‌مالی)

ساڵی مەلاخەلیل: ساڵی١٣٠٧ڕاپەڕینی مەلا خەلیل کە بووەتە ساڵی مێژوویی لەناوچەی موکوریان. (سال‌ملاخلیل)

ساڵی مێژوویی: ڕووداوێک کە لە ساڵێکدا قە- وماوە و بەناوی ئەو ڕووداوە ناوی لێ‌دەبەن. (سال‌تاریخی)

سالیۆن : [ناو] گیای‌کاشەمە؛ کەرەوزی کێوی؛ بۆ ئێشی جومگە باشە. (کرفس‌کوهی)

+ سام : (١)باپیری ڕۆستەم(پدربزرگ رستم) (٢) بایێکی زۆرگەرمە لە گەرمێنەوە دێت. (بادیست بسیار گرم)

ساماڵ: ساف؛ بێ‌گەرێ؛ لووس؛ سایەقە؛ عاسمانی‌ساف؛ ئاسمانی‌بێ‌هەور. (صاف)

ساماڵسا : وێران‌کردن و جێگەی وێرانەکە ساف‌کردن. (باخاک‌یکسان‌کردن)

ساماڵسا : هەمووی؛ گشت؛ ساماڵساتاڵان‌کردن: هیچ بۆ نەهێشتنەوە. (بکلی)

سامان : [ناو] خۆیانی‌کۆوەکراوی گەنم و جۆ. (خرمن‌جمع‌شده‌گندم‌وجو)+

سامان : ناوە بۆپیاوان. (سامان)+

سامڕەند: ناوە بۆپیاوان. (نام‌مردانه)

سامڕێژ : >قاڵاوگیر.

سام‌لێ‌نیشتن: [چاوگە،ت] خۆف لێ پەیدابوون؛ هەست‌کردن بەترس. (احساس- ترس‌کردن)

سامۆتکە: [ناو] سامۆتە؛ سامۆرتە؛ بەندی پاشتەرک. (فتراک)+

سانتیمتر: فرد؛ فد؛ اند: [ناو] سانتین؛ یەک لە سەدی میترێک. (سانتیمتر)

سانتین: سانتیم؛ یەک لە سەدا؛ سامتین. (سانتیم)

سانده: [ناو] گویسووانە. (لبه‌بام)

سانگۆ: [ناو] کوێلکی‌نێری دووساڵە. (گوساله- نردوساله)

سانەوە: [چاوگە،ت] پشوودان؛ بێهن‌وەدان؛ حەسانەوە؛ وچان‌گرتن. (خستگی‌درکردن)
سانیلکە:[ئـاوەڵنـاو] ئاسـانۆکە؛ ئاسـان؛ سـانا. (آسان)
سـانیلۆکە: [ئـاوەڵنـاو] سـانیلۆک؛ سـانیلە؛ سانیلکە؛ ئاسان؛ ئاسانۆک؛ سانا. (آسان)
ساواخی : [ناو] ساوایی؛ منـداڵی؛ کۆرپـەیـی. (نوزادی؛ بچگی)
ساواژ: ساواز؛ سەوازە؛ ترس‌ڕەوینـەوە. (بـی-ترس)
ساوەلەوان: [ناو،ت] بەرغـەلـەوان؛ کـارەوان. (شبان‌بره)
ساهیک: [ناو] کێویلە؛ تەپاڵە. (تاپاله)
سایراو: [ناوبـەر] سـاوراو؛ سـوواو؛ سـاویاگ. (سابیده‌شده)
سایلێ: [ناو] سایلە؛ سایڵە؛ جۆرێک‌هەڵـوای-کەم یان بێ‌شـیرینی. (کـاچی؛ حلـوای بـی-شیرینی)
سایەوشـک: [ئـاوەڵنـاو] سـایەهیشـک؛ (ب) چکووس؛ ڕژد. (خسیس)
ساپین: [چاوگە،] سـاوین؛ سـوون. (سـائیدن)
سبانده : [ناو] سوانە؛ گوێی‌بـان؛ قـەراخ‌بـان؛ پاسارە؛ گوێسوانە. (کنارەبام)
سبحان :ناوی گۆلێکی مەزنە لە ناوچەی وان لە تورکیا. (نام‌دریاچه‌ایست)
سپوور : [] گسک لێدەری کۆڵان و شـەقـام؛ زبل‌ڕێژ؛ لە(سپوورگە)ی تورکییەوە هاتووەتە نێـو فارسـی و کـوردی، بـە واتـای گسـک. (سپور)
سپوون: [ناو] سپۆن؛ بنەگیاییێکە وشکی دە کەنەوە لەئاودا کـەفدەکـات وەک سـابوون جلکی پێ دەشۆن. (اشنان)
سپیایی : چەرمگی. (ب) ماست و شـیر و دۆ. (کنایی‌لبنیات)
سپیتەڵۆک : داری‌بەپاوە وشک‌بـوو. (درخـت درجاخشک‌شده)
سپی‌چەرۆک :[ئاوەڵناو] سپیچەلۆک؛ ڕەنگی دەموچاوێک کە مەیلە و زەردبێت. (زردرنگ)
سپیکاچاقێ : [ناو] سپێنەی‌چاو. (سفیده‌چشم)
سپی‌کردنەوە :[چاوگە،ت] (١) پـاک‌کـردن و پێست‌لێکردنەوەی میـوە؛ (٢) کـەوڵکـردن و پیستی لاشەی حەیوان یان سەروپێ گرتنە-وە؛ (١و٢پوست‌گرفتن) ؛ (٣) دەفری مس بـە قاڵایی سپی کردنـەوە؛ (سـفیدکردن ظـرف-مسی)
ستارخانی : [ناو] جۆرێک فیشەکـدان و قـە-تارەی فیشەک بووە. (نوعی‌فانوسقه)+
ستماندن : (١) غەدر و ستەم‌کردن. ؛ (ظلـم-کردن) ؛ (٢) تێکدان؛ ڕووخانـدن و هـەڵـوە-شاندن. (شکافتن؛ خراب‌کردن)
ســتەمدیتـی: [ناوبــەر] (ب)زوڵــم لێکــراو. (ستمدیده)
ستیڤلۆک : [ناو] جرجەکوێرە؛ مشـکەکـوێرە. (موش‌کور)
ستیکان: [ناو] وشەییێکی ڕووسیە؛ ئیستیکان. (استکان)
ستێلێ : [ناو] ئەستێلێ؛ ئەستێر. (استخر)
سـڤالە: [نـاو] سـواڵە؛ دەسـتەییێـک دەغڵـی دروێنەکراو. (یکدسته‌گندم‌یاجودروشده)
سڤۆک :[ناو] سماق؛ داری‌سماق و بەرەکەی.

(سماق)
سجاف‌تەنگ : [ئاوەڵناو] دەستکورت؛ دەست تەنگ؛ فەقیر؛ نەدار؛ بێ‌ئەنوا. (بینوا)
سچ : [ناو] مچ؛ جۆرێک مچی پان و چووکە. (نوعی کنه کوچک)
سخان : [ناو] ئیسقان؛ ئیسک. (استخوان)
سخوڵمە: سیخورمە؛ بەمست تێکوتان. (سلقلمە)
سڕاندنەوە :[چاوگە،ت] سڕین؛ پاک‌کردنەوە؛ دەست یان پەڕۆ پێداهێنان. (پاک‌کردن)
سرپ : [ناو] سورب؛ قورقوشم؛ کانزاییێکی نەرم و قورس و سپیە. (سرب)
سڕکردن: [چاوگە،ت] بێ‌هەست‌کردن بە دە-رمانی سڕکەر زیاتر لە نەخۆشخانە و ددان-پزیشکی، بۆ(کاردۆژە) نەشتە رکاری.(بی-حس‌کردن)
سرکەیی : [ئاوەلناو] هەر شت دروستکراو لە سرک؛ دەستماڵی سرکەیی: دەستماڵی-سرک؛ هەوری. (لباس‌از نوعی پارچە بنام سرک)
سڕۆک : [ئاوەڵناو] سەرمابردوو؛(ب)کە سێ-کە بەسەرما قەڵسە. (سرمایی)
سرەدڕە :[ئاوەڵناو] گێژ و حۆل؛ بێ‌ئاوەز .(بی شعور)
سرمۆک : [ئاوەڵناو] بێ‌ناوەڕۆک؛ پووچەڵ؛ بێ‌ناوکە. (بی‌مغز)
سریاس: هەوارگەیەکە لە نزیکی پاوە لە هە-ورامان . (اسم‌منطقەای‌دراورامان)
سرێشم : [ناو] هێلم. جۆرێک چەسپی‌دارە لە خوێن و ماسی دروست دەکری. (سریشم)
سزگاو : [ناو] ئاوێک کە لە کاتی پەنیر دروستکردندا دەمێنێتەوە؛ دۆی گەرم و کوڵاتوو. (آب‌پنیر)
سزیان: [چاوگە،ت] سۆچای؛ سووتان؛ کوڵان؛ جۆش‌هاتنی‌تراو. (سوختن؛ جوشیدن)
سژین : هاوکات ژان‌کردن و خورانی برین. (خارش‌ضمن‌درد زخم)
سفح: [ناو+ بەند] سبح؛ سبەینێ؛ بەیان؛ بە-یانی. (صبح؛ فردا)
سفحا: [ناو+ بەند] سبحا؛ سبەینێ؛ شەوەکی؛ سەیزوو؛ سۆزی؛ بەیانی. (فردا)
سفرنە : [ناو] لێواری سەربان یان دیوار کە لە پێشەوەترە بۆ ئەوە باران دیوار نە شواتەوە. (برآمدگی‌لب‌بام)
سفوورە: [ئاوەڵناو] ژنی تەڕپۆشی زۆر خۆدانە-پۆشەر؛ زیاتر لە ئوروپا کە (دێکۆڵتە)دەپۆشن و شان و ملیان ڕووتە. (زن‌شیک‌پوش‌کەگر-دن وشانەاش‌پەیداست؛ دیکولتەپوش)
سکەڕۆ : [ئاوەڵناو] زکەڕۆ؛ نەوسن؛ چڵێس؛ داییمە لە بیری خواردن‌دا. (شکم‌پرست)
سگووم : [ئاوەڵناو] نەگونجاو؛ بەدئەخلاق. (بد اخلاق)
سلت‌وسۆبا: [ناو،ت] سەڵت و ڕەبەن؛ تەنیا و بیماڵ. (مجردبی مال ومنال)
سلۆرت: (ف.مشە) بێکار. (بیکار)
سلۆرە: [ناو] کاشیبەن؛ کاشیبەند. (ماهیچە-بستن‌مقعد)
سلۆک : [ئاوەڵناو] سڵۆک؛ سرک؛ سڵکەر؛ ڕەمووک؛ ڕمۆک. (رم‌کنندە)
سلەزەوە : [ناو] قنچکەسڵاو؛ باپشکێو؛

چینچکەسڵاو؛ سیتکەسڵاو. (گل‌مژده)
سڵەمنـای: [چاوگـە،ت] سـڵەمانـدن؛ داچڵـە کاندنی حەیوان گەل. (شکه‌کردن)
سڵەوەچە : [نـاو] نـەخۆشـینێکی ئاژاڵـە کـە ناتوانیٚ خۆراک قووتبدا. (مرض‌حیوانات)
سلیک : [ناو] چقل؛ دڕک؛ دڕوو. (خار)
سڵێمانکەندی: گوندێکە سەر بە شاری‌سەقـز بەشی فەیزوڵابەگی کـە بـۆ هـەوەڵـین جـار ڕۆشنبیری بە ناوبانگ ئیفتیخار(عەبدوڵاخانی- ناهید)لە سالی(١٢٩٨هە)دا تاری‌شیرازی‌هێنـا کوردستان و لەوگوندە داینا، زێدی ئوستادی نیگارکێشی و مۆسیقا (فەیزو ڵا خـانی‌ناهیـد) (سلیمانکندی)
سڵێن: ناوی‌گوندێکە لە هەورامان. (سلین)
سمایلۆک : [ناو] پیرخەنیلە؛ بڕوێشین. (آش- بلغور)
سمپووتی : [ناو] سمکۆڵ؛ سم‌کوتان و بەسم عەرز ڕووشاندن. (سم‌برزمین‌ساییدن)
سمتەر : [ناوبک] (لەچاوگەی سمین)کـون- کەر؛ هەڵکۆڵ.(سوراخ کننده)
سمنت : [ناو] سمینت؛ چیمەنتۆ. (سیمان)
سمە : پاشگر بەواتای کونکەر : (کەندەسـمە. دارەسمە). (پسوند)
سمەکری: [ناو،ت] سمەکوتی؛سمکۆڵ. (سم- برزمین‌کشین‌وکوبیدن)
سمێڵقیت : [ناو،ت] سمێڵ‌قنج؛ (ب)مرۆڤـی قیت‌وقۆز و شایی بە خۆ. (سـبیل‌روبـە بـالا و ازخودراضی)
سناریۆنووس : [ناو،ت] فیلمنامەنووس. (سنار یونویس)

سنتۆر: ناوی داعباییێکی ئەفسانەییە کە گۆیـا نیوەی لای ژوورووی لەشی ئینسـان بـووە و نیوەی تری ئەسب بووە. (نام‌جانوری‌افسـانە- ای؛سنتور)
سنجاو : سەنجاب؛ سمۆرە. (سنجاب)
سنچیە :[ناو] ڕەوشت؛ خوو؛ئەخلاق.(اخلاق)
سندم: [ناو] گری؛ بەست؛ قوفڵەگری؛ گری- پووچکە. (گره؛ بست)
سندوقدار : [ناو،ت] سندوقدار؛ دەخڵدار؛ بـەر- پرسی پارەی ڕێکخراوێک؛ کەسێک کـە لـە فرۆشگاییێک پارەی‌شتی فرۆشراو لە کڕیاران دەستێنێت. (صندوقدار)
سندووقی‌پۆسـتی : [نـاو،ت] سـندووقێکە لـە جیاتی ئادریس (ناونیشان) ژمارەییێکی تایبـە- تـی هـەیـە بـۆ نامـەی پۆسـتی کـە دێـت. (صندوق‌پستی)
سنگۆ : [ناو] ڕمب؛ نێزە. (نیزه)
سنگ و بـەرۆک: [نـاو،ت] بـەریـەخـە؛ بـەر سینگ؛ سینگ و مەمک. (جلوسینه)
سنگەبەر: [ناو،ت] بەردی خـۆڕس؛ بـەردی- خۆڕست؛ بەردی‌چەقـاو لـەعـەرزدا. (سـنگ- تانیمەدرزمین‌فرورفته محکم)
سـنووربەڕانـدن : [چاوگـە،ت] لـە ئـەنـدازە دەرچوون؛ (ب)کاری بێشـەرمـی و نائاسـایی کردن. (ازحدگذشتن)
سنووردار: [نـاو] (١) بـەرپرسـی سـەرحـەد و سنوور. (مرزدار). (٢)هەر شت کە کەوشەنـی دیاری‌کرابێت. (دارای مرز)
سنوورداشـی : [ئـاوەڵنـاو+ نـاو] هـەڤسـیٚ: هاوسـیٚ؛ جینـار؛ جیـران؛ هـەمسـا. هاوسـا؛

دراوسیْ؛ ئەم وشە ڕەگێکی تورکیی پێوە- دیارە. (همسایە)
سنووق‌ئاواز : [ناو،ت] گرامافۆن؛ گەڕەما- فوون. (گرمافون)
سۆ: پاشگرێکە لە زاراوەیٚ قەدیمی سەقزی و هەندیٚ زاراوەی‌تردا جێگای(تۆ) و (تەوە)ی دەگرتەوە وەک: خواردگیەسۆ، بردگیەسۆ، واتا خواردگیەسەو، بردگیەسەو. (خوادوویە تۆ، (خواردوویەتەوە)دۆزراوە سۆ (دۆزراوەتەوە)کە نیشانەی بکەر و بەرکارە. (پسوند)
سۆبەری : [ناو] مەلەوانی؛ مەلەکردن. (شناگری)
سوحوف : کتێبی ئیبراهیمی‌خەلیل. (کتاب- ابراهیم‌خلیل‌الله)
سوخان[ناو]: (١)ئێسقان؛ ئێسک. (استخوان) (٢) زووخال. ڕەژی. (زغال)
سوخلْ: [ناو] سوخالْ؛ زووخالْ؛ ڕەژی؛ ڕەژوو؛ کۆمر. (ذغال)
سوخورمە: [ناو] سیخورمە. (سقلمە)
سۆدا : [ناو] سەودا؛ تراوییێکی گازداری بێڕە- نگە تێکەڵی خواردنەوە دەکرێت. (سودا)
سۆدرە : [ئاوەڵناو] سەیروسەمەڕە. (عجیب- وغریب)
سۆراقک : [ناو] سوورەقانک. (نوعی‌مرغ- دریایی)
سوراوسپیاو : [ناو،ت] سووراو و سپیاو؛ دوومــاکی ئاڕایشتی دەموچاو. (سرخاب- سفیدآب)
سۆراهی : [ناو] سووری؛ سورێتی. (سرخی)
سۆربۆن :ناوی زانستگای بەناوبانگی فەڕە- نسییە. (دانشگاەسوربن)
سۆرژە : [ناو] سوورێژە؛ سوورێجە؛ سوورکە؛ سۆرکە؛ سووهرک. (سرخجە)
سۆریشک : [ناو] قورقوڕاچکە؛ سوورینچک؛ سووهریچک؛ سوورێچکە؛ سوورانچک. (سرخنای)
سۆک : [ئاوەڵناو] هەرزە؛ بیٚقابلیەت؛ بیٚ- قابیلەت؛ سووک؛ سووکوچرووک. (هرزە)+
سۆل : فردفد؛ [ناو] پێنجەمین نۆتی مۆسیقا. (سل)
سۆلاهەسپی : [ناو،ت] نالْ؛ نالّی ئەسب. (نعل‌اسب)
سۆلسوْ : [ناو] دووپشکی‌ساوا؛ بێچوە- دووپشک. (بچەکژدم)
سۆلۆ : فردایتافداند. [ناو] کۆژی مۆسیقایە. تاکەژەنی؛ مێلۆدیێک بە تەنیا کەرەستەییێکی مۆسیقاژەندن یان ئاوازێک کە گۆرانیبێژێک بە تەنیا لە ئوپێڕادا دەیلێت. (سولو-سلو)
سۆڵەدار : [ناو،ت] شویتەدار؛ داری‌گەز. (درخت‌گز)
سۆلی : [ناو] سوێری. (شوری)
سونبوڵەتیف :[ناو] گوڵەخەو؛گیاییێکە بۆ کەم- خەوی و لەش‌داگیران باشە و دژی ژاری خوێنە. (علف‌گربە. سنبل‌الطیب)
سۆند : فدفرداند. [ناو] ئامرازی هەراوکردنە- وەی دەراوییێکی لەش بەتایبەت بۆ چارەی میزگیران. (سوند)
سۆندە: [ناو] سۆند؛ لوولەی‌پلاستیکی؛ بۆڕی- پلاستیکی باریک. (لولەپلاستیکی)
سۆندەر : [ناو] سوواندەر؛ چەوندەر؛ چۆندەر.

(چغدر)
سونقوڕ: شارێکی نزیک کرماشانە. (سنقر)
سووا : [ناو] لە سنە بە وەستادەڵێن؛ (سوواکار: وەستاکار) ؛ وەستا. (استاد)
سووارۆ : ناوی بەیتێکە لە مۆسیقای کوردیدا. (آهنگی درموسیقی کردی)
سووارۆ : ناوی بەیتێکە لە مۆسیقای کوردیدا. (آهنگی درموسیقی کردی)
سوواعبەت : لە (سوحبەت)ی ئارەوییەوە هاتوە و کوردێنراوە بە واتای شۆخی و جەفە-نگ و گاڵتەیە . (شوخی)
سووای سالحان : [ناو،ت] سبحی زوو؛ بەرەبە-یان. (صبح صادق)
سووپڕانۆ : [ناو] دەستەواژەی مۆسیقاییە؛ دە-نگی بەرز و زیل لە کۆڕی ئاوازدا. (سوپرانو)
سووت : (١)پاشکر بەواتای سووتاو. تاوە-سووت. (پسوند). (٢)ڕیبا. (ربا). (٣)قازانج، سوود، موفا. (سود)
سووتاو : نازناوی شاعیری بە توانای مەهابا-دی ڕەسووڵی کەریمی.(تخلص رسول کریمی شاعرمهابادی)
سووتفە : [ئاوەڵناو] هەڵکەوت. (تصادفی)
سووتکە : [ناو] (١)سوونکە؛ بنیسک؛ سوولکە؛ (سووتکەسابوون: سوولکەسابوون) ؛ (٢)بنە جگەری کێشراو. (تە سیگار). (تەماند-صابون و کشک ساییدەشدە)
سووچەک : [ناو] سووتوو؛ سووتک. (خاکستر سیگار و کاغذ)
سوور : [ناو] لە کایەی پاسووردا؛ بەبێ سەر-باز پەڕی خاڵ لەعەرزدا نەهێشتنەوە. (سور)
سووراوی لێو : ماتیک. (ماتیک)
سووربۆز : [ئاوەڵناو] ڕەنگی بۆز کە بە سوورایدا بنوێنێ. (رنگ کبودتیرەمایل بەقرمز
سووڕپێستاڵ :سوورپێست؛ ڕەگەزێک لە چووار ڕەگەزی مرۆڤی سەرگۆی زەوی لە-ڕوانگەی ڕەنگی پێستەوە .(سرخپوست)
سوورسوور : [ئاوەڵناو] (ب) ئاشکرا؛ سوورسوور دەزانم کاری ئەوە؛ بەئاشکرا دە-زانم کاری ئەوە. (آشکارا)
سووڕمان : [چاوگە،ت] حەیران بوون؛ حەپە-سان؛ واق وڕمان. (حیران شدن)
سوورمە : سوورم؛(سوورمە) نیوەبۆ ژنان. (نام-زنانەاست)+
سوورمەڕێژ : چاوڕشتن بە سوورمە. (سرمە-کشیدن چشم)
سوورنجێ: [ناو] سوورێژە؛ سوورێجە. (سرخچە)
سووروسەپان : ژنی جوان و جەحێڵ. (کنایە، زن جوان وزیبا)
سوورەبا : [ناو] بای سوور؛ نەخۆشینێکی گیرودارە. (نوعی مرض واگیردار)
سوورەپیاز : [ناو،ت] پیازی سەلک سوور کە لە هەماردا درەنگتر خراپ دەبێت. (پیازقرمز)
سوورەتفی : [ناو،ت] سوورەتوو؛ شاتوو؛ گاتوو. (شاەتوت)
سوورەڕێوی : [ناو،ت] جۆرێک ڕێوییە کە سەرپشت و لاکەلەکەی مەیلە و (سوورزە-ردە). (روباەقرمز)
سووری کاڵ : سووری ئاچخ. (سرخ کمرنگ)
سووری هاوین : [ناو،ت] (ب)هەڕەتی گە-

رمای هاوین. (درگرمای تابستان؛ چله‌تابستان)
سووزیای: [چاوگه+ ڕابوردووی سووزیان]
سووتان؛ سووتای؛ سووزیان. (سوختن؛ سوختی)
سووک : [بەند] هێواش؛ سووک قسەبکە بابت خەوتووە: هێواش و نزم قسەبکە. (یواش)+
سوولک : ناوی گوندێکە لە ڕوژ ئاوای شاری ورمێ کە تافگەیێکی بەرزی لێیە. (اسم‌دهی-است)
سوولی‌کەباب : [ناو،ت] بوێ هەیە لە تورکییەوە هاتبێت سوولی واتا : ئاودار؛ کەبابی ئاودار واتا زۆر ئاوەکەی نە چنرابێت یان زۆر نە برژابێت. (کباب‌آبدار)
سوونبول : [ناو] سونبولْ؛ سوومبولْ؛ جۆرێک گولێ بۆن خۆشە. (سنبل)
سوونگەر : [ناو] وشەیێکی یۆنانییە ئارە وکاری بووە و هاتووەتە نێو فارس و کوردیش؛ ماکێکی دروستکراوی نەرمی کفەڵە وەک ناوی قالۆرەی گوڵە بە ڕۆژە؛ کەبۆ دوشەک و ژێر سەندڵی سەیارە بەکاردەبرێ. (اسفنج)
سوەیل : [ناو] ئالف‌پێچ: گیاییێکە لە لاولاو دەکا و پاڵاوتەی کولێندراوی گەڵاکەی بۆ چارەی فێداری بەکەڵکە. (سس. افتیمون)
سوێ: غەش؛ لەسەرخۆچوون؛ غەش‌کردن. (غش‌کردن)+
سوێن: [ناو] گۆگرد؛ لەزەمانی موغەکانی زەڕدەشتدا کەسێک کارێکی خراپی بکردایێت سوێناویان پێدەخوارد (دەرخوارد یان‌دە-

دا)سوێن‌ئاو : واتا ئاوی گۆگرد، ئەگەر گوناحبار بووایە دەمرد و ئەگەر بێ‌گوناح بووایە هیچی‌لێ‌نەدەهات..؟، سوێن‌خواردن و سوێندخواردن پاش‌هاتنی ئیسلام‌بوە بە قەسەم خواردن، بەڵام قەسەم خواردەمەنی نییە و لەسەر ڕەوتی ئاوی گوگرد خواردنەوە، قەسەمیش بووە بە خواردن. (قسم؛ سوگند)
سەبا: ناوی مەقامێکە لە مۆسیقای کوردیدا. (نام‌دستگاهی‌درموسیقی‌کردی)
سەبای‌زوو: [ناو،ت] سبەینێ‌زوو؛ هەوەڵی سبەینێ. (صبح‌زود)
سەبری‌ئەییوب : (ب) تاقەت و پشوو درێژیی زۆر. (صبرایوب)
سەبەتچی: [ناو،ت] سەوەتە چێکەر؛ سەوەتەچن؛ سەوەتەفرۆش. (سبدفروش؛ سبدساز)
سەبەقوڕ: سەربەقوڕ؛ کەسێک کە بۆ مردووی خۆشەویستی سەری لەقوڕ ناوە. (ب) ئازیەتبار وسەربە هەش و قوڕ. (عزاگرفته‌وگل‌بسرریخته)
سەپدونە: کێوێکە دەڵێن زەڕدەشت لەوێوە سەری‌هەڵدا؛ لەڕۆژهەڵاتی باشوری ورمێیە. (کوه خاستگاه‌زردوشت)
سەتمیاگ:[ئاوەڵناو+ ناوبەر] سەتمیا؛ سەتمیاو؛ وێران‌بوو؛ کاول‌بووگ. (ویران‌شده)
سەتمین: [چاوگە] وێران‌بوون. (ویران‌شدن)
سەتەرە: قاتر؛ هێستر؛ وشەیێکی ئاوێستاییە هەر بەو مانا. (استر)
سەحلەب: [ناو] گیاسالمە؛ گیاییێکی‌بەنرخە. (گیاه‌سلمه)
سەحن : [ناو] وشەیێکی فارسی و ئارەوییە؛

بۆی هەیە لە (صحن)ی ئارەوییەوە هاتبێت، بەڵام لە کوردیشدا دەوترێت؛ جیگای بەربڵاو؛ گۆڕەپان؛ (دڵاراما هیلالی نەو بە دیدارت موبارەکبێ، بەدیداری مەهی وەک مەهـ (- گرفتارت موبارەکبێ، قەتارەی دووگمەکە- ی سینەت ترازان بۆ تەماشای من، دوو ناری نەورەسی سەحنی سەمەنزارت موبارە- کبێ. (بەداخەوە ناوی شاعیرەکەیم لەبیرنییە) (صحن)

سەحنە: شارێکی کوردنشینی سەربە هەرێمی کرماشانە. (صحنه)

سەحەری : ناوی ئاهەنگێکە کە لە پێش دە- ستپێکی شایی و هەڵپەرکێی بەیانیان بە زوڕنا لێدەدرا بۆ ئەوە خەڵک ئاگاداربکەن کە بۆ هەڵپەرکێ ئامادەبن. (نامآهنگیاست)

سەحی: سەعی؛ سەعو؛ سووکەڵە ناوی سە- عید. (اختصارسعید)

سەختان: سەخناخ؛ زەوینی ڕەقەن؛ زوورکی- سەخت. (زمینسختوسنگلاخ)

سەختەدار: داریڕەق وەک داری گوێز و قە- یسی و بادام. (سختچوب)

سەختەوبوون: [چاوگە،ت] سەختبوونەوە؛ ڕەقبوونەوە؛ پتەوبوونەوە. (سختشدن)

سەخڵاو: [ناو] تاقمێ پێشمەرگەی ئێشکگر کە لەجێگایێ دەمێننەوە؛ بۆیهەیە لە وشەی (ساخڵوو)ی تورکییەوە هاتبێتە نێو کوردی بەواتای جێیمانەوەی عەسکەر؛ کە لە- چاوگەی(ساخلە ماخ) بەواتای(ڕاوەستان و ڕاگرتنە) و چووتە نێوزمانی فارسیش. (ساخلو)

سەخەل: [ناو] پز؛ ئاوەلمە. (جنین)

سەدپەلکە: [ناو] جۆرێکگولی پڕپەڕەیە. (نوعیگل)

سەدرە: ناویکراسێکی موبارەکبووە لە ئایینی زەردەشتدا کە پێش بلووقبوونی منداڵ دەیانکردە بەری و بە ومنداڵەیان دە- گوت سەدرەپۆش. (نامپیراهنیمقدسدردین- زردوشت)

سەدری : پێشبەندێک کە بەر سینگ دادە- پۆشێت (سینه بند)

سەدمێری: [ناو] هاواڵی؛ هاوکاری؛ ئاریکاری؛ هەڤپایی. (همکاری)

سەدەمە: [ناو] (ب)بقە؛ ترکز؛ ئەوکارە سەدە- مەیە مەیکە: ئەوکارە جێیمەترسییە.باسی سەر(صدمه)+

سەدیسەد: سەد لە سەدا؛(ب) بێکەماسی؛ تەواو؛ هەموو؛ بەیەقین. (صددرصد)

سەڕ: [ناو] زەڕ؛ زەڕینیکەر. (عر)

سەرئاسن: [ئاوەڵناو] (ب) مرۆڤی کەللەڕەق و سەرکێش و کەللەشەق. (لجباز)

سەرئاڵقە: [ناو] هەوەڵینئالقە. (ب)سەرتۆپ؛ سەرباشقە؛ لەهەمووان سەرتر. (سرحلقه)

سەرئەستوون: [ناو] تاجکۆڵەکە؛ سەرکۆڵەکە؛ سەرستوون؛ تەپڵەکیڕەشماڵ. (سرستون)

سەرئێلچی: [ناو] سەرۆکئێلچی؛ ڕیشسپی و بەڕومەتی تاقمی بەڕێکراو بو ئەنجامیکاری؛ بالوێز. (سفیر)

سەراڤ: [ناو] ئاودەس؛ سەرئاو؛ کناراو؛ بەئە- دەبەوە دەڵێن دەستشۆری یان تەوالێت. (توالت؛ مستراح)

سەراد: سەرەند؛ چوار گۆشەیێکە وەک کەو

بەتەل چنراو بۆ گرتنی درشتەی کلۆ و بەردی خۆڵ و خاک . (سرند)
سەرادار: [ناو] (١) سەرایدار؛ کاروانسەراچی.(٢) ژێرماڵە؛ چاودێری خانووبەرە و کۆشک. (سرایدار)
سەرانسۆ: بەسەرکردنەوە؛ سەرلێدان. (سرزدن)
سەرانگری: [ناو] سەرەنگری؛ هەڵکەوتن؛ هەڵەنگووتن؛ (ب) هەڵە. (سکندری؛ اشتباه)
سەراوێز: [ئاوەڵناو] سەرەوخوار ئاوێزان؛ بەراوەژوو؛ دالقان سەرەوخوار؛ دارداکری، بەراوەژی. (برعکس آویزان)
سەربڕ: [ناوبک] دروێنەکردنی گوڵبڕ؛ دژی بن بڕ. (خوشەبریدن وجاگذاشتن ساقە- بلنددردرو)+
سەربردن: (ب) بەلەزبوون؛ بەتاڵووکەبوون؛ لەشەڕی قدیمدا ئەگەر سەری سەرۆکی- دوژمن ببڕدراییت، زۆر بەلەز بەسواری و تەقڵەکوت دەیانناردەوە بۆ بارەگای میر؛ ئەوەچییە ئەوەندە بەتاڵووکەی دەڵێی سەر دەبەی. (سربردن؛کنایی، عجلەداشتن)+
سەربردە: [ناو] سەربهووری؛ سەرگوزەشتە؛ سەرگورەشتە؛ بەسەرهات. (سرگذشتە)
سەربەتاک: [ئاوەڵناو] سەربەتاڵ؛ دانەپۆشراو؛ سەرنەنراوە. (سرباز)
سەربەستبوون:(١ ڕەوتی ئازادی و سە ربەستی (ئازادی). (٢) بەسەربەستی گەیشتن؛ بەئازادی گەیشتن. (آزادشدن)
سەربەستن: [چاوگ،ت](١)سەرپێچانەوە. (بستن سر).(٢) سەرلێنانەوە. (سرپوش-
گذاشتن)
سەربەفەتەراتدان: تووشی گێچەڵێک کردن کە سەری تێدابچی. (سرکسی رابەباددادن)
سەربەکڵاوە: (ب) بارانی توند و دەنک گەورە؛ شەستەباران. (بارش شدیدباران)
سەربەوی: [ئاوەڵناو] سەربەخۆ؛ سەربەست؛ ئازاد. (آزاد؛ مستقل)
سەربەهوویی: سەربەهەوی؛ شووکردن بەکەسێک کە ژنی دیکەی هەبێت. (شوهرکردن- بەمردی کەزن دارد)
سەربەهەش: ماتەمگێڕی کە خوم لە سەر - خۆی بساوێت. (عزادار؛ علامت ماتم گرفتن)
سەربەهەوی: شووکردن بەپیاوێک کەژنی- دیکەی هەیە. (ازدواج بامردزندار)+
سەربێن: [ناو] مێزەر؛ شتێک کە سەری پێ ببەستن یان شتێ سەر نانەوەی دەفر؛ بێن واتای بەستن دەدا وەک دەسبێنی شوان، دەمبێنی گاگێرە.. (سرپوش؛ درپوش)
سەرپایی: [ناو،ت] دەستەواژەی نەخۆشخانەیە؛ مالیجەکردن بەبێ خەواندن لەسەرتەخت و لە ناو جێگەوباندا. (سرپایی)
سەرپۆش: [ناو،ت] (ب) لەچک؛ چارشیو؛چوارقەد؛ (ئەوکولمە جوانە لەژێرسەرپۆشا، بەبای پارێزی خەیال دەڕوشا، فرمێسکی دڵڕەق بەردت لێباری، تۆچۆن دڵت هات پیابیتەخواری. «وەلی دێوانە» (سرپوش)
سەرپۆشراو:[ناوبەر+ ئاوەڵناو+ بەند]داپۆ شراو ؛نیهانی؛ سەربەمۆر؛ شاراوە. (سرپوشیدە؛ نهانی)
سەرپولی زەهاو: شارێکە سەر بەکرماشان.

(سرپل‌ذهاب)
سەرپووت: (ب)سەرزل؛ سەربەقەرا پووتێک. (سرگنده)
سەرپەڕ: لای‌ژووروو؛ لای‌سەروو؛ (ڕوو لە لای‌من‌کە مەچوٚ بوٚ سەرپەڕیٚ) «هێمن». (صدرمجلس)
سەرپەنا : [ناو] پەناگا؛ (ب) جێی‌ژیان؛ ژوورێک کە سەری داپوٚشرابێت. (سرپناه)
سەرپێچی‌گلوٚپ : [ناو،ت] ئامێرێکی قوولی پێچدارە کە گلوٚپی چرای بە پێچ لێیٚ قاییم دەکەن (سرپیچ‌لامپ)
سەرپێدانەواندن: [چاوگە،ت]کوٚلٚپێدان؛ سەر پیٚ‌شوٚڕکردنەوە (وادار‌به‌شکست)
سەرتاس: [ناو] کەوچک‌ئاسا دروستکراو لە تەنەکە، لە دووکانی بەقاڵی دانەوێڵەی پێدە-کەنە ناو دەفر یان ترازوو. (سرطاس)
سەرتاس: [ناو،ت] تووکی‌سەر وەریو؛ هەویز. (سربیمو؛ طاس)
سەرتەپوٚڵە : گەڕەکێکی قەدیمی لە شاری سنە. (نام‌محله‌ای‌درسنندج)
سەرتەندوور: سەنتەنوور:>سەرتەنوور.
سەرتەنوور: [ناو،ت] مدبەق؛ جێی‌چێشت لێنان و نان‌کردن بەتەندوور. (مطبخ)
سەرتەونانە : [ناو،ت] جێژن‌گرتن بە هوٚی تەواوبوونی (فەرش و ڕاخەر)ی چنراو. (جشن‌پایان‌فرش‌بافی)
سەرتیپ: [ناو] پلە و پایەیێکە لە عەسکەریدا؛ باڵاتر لە سەرهەنگی. (سەرتیپ)+
سەرتیر: سەرتیل؛ لەمێشێن و هەڵماتێندا بە هەڵگرتەدەڵێن؛ دژی‌خشکە. (تیلەهوایی-
انداختن)+
سەرتێکردن: [چاوگە،ت] (١)سەریکردە برێشکەکە تا تەواوی نەکرد هەڵنەسا. (خوردن‌تاتمام‌شدن) (٢)هەموو ڕوٚژی دەچنە زگ کیسەی کشمیشەکە و سەریان-تێکردووە؛ دەست‌کردن بە خواردنی‌شتێک و دەست لە خواردن هەڵنەگرتن؛ یان هە-مووکات لە شتێک خواردن. (خوردن‌هرروزه)
سەرتیکە : [ناو] سەیدووکە؛ سەیدوٚکە؛ گیاییێکە بەرەکەی پانترلە نوٚکە و دەخوریٚ. (نام‌گیاهی‌است)
سەرجەمفروٚش: سەرجەموورەش؛ تێکڕافروش. (عمده‌فروش)
سەرچاوان: لەکاتی بەخێرهێنان و بەڕێکردنی میواندا دەوتریٚ واتا: قەدەمت‌سەرچاو؛ یان لەجیاتی بەڵی دەوتری، بە سەرچاوان. (روی-چشم)
سەرچق: [ناو] سەرلق؛ سەرچلٚ؛ سەرلک؛ لکی‌سەرەوەی‌دار. (بالاترین‌شاخه‌درخت)
سەرچک : [ناو] ترشە کشمیش؛ کشمیشی-کەولی؛ زریشک. (زرشک)
سەرچوٚپی‌کێش: [ناوبک] کەسێک کە سە-رچوٚپی دەگریٚ لە هەڵپەڕیندا. چوپی‌کێش. (چوپی‌کش)
سەرچەمیان: [چاوگە،ت] سەرخواربوون؛ (ب)سەرشوٚڕبوون. (سرخم کردن؛ شرمسارشدن)
سەرحەڵقە: >سەرئاڵقە.
سەرخستن: [چاوگە،ت] وەسەرگێڕانی نێر لە میٚ. (سوارکردن‌نرروی‌ماده)+

سەرخواردن : (ب) مردنی کەسێک لەپاش هاتنی کە سێکی تر. (کنایی.مردن کسی- بابدنیاآمدن کسی دیگر)
سەرخواری: [ناو] سەرشۆڕی؛ شەرمەزاری. (شرمساری)
سەرخۆڤەهاتن: [چاوگە،ت]هاتنەوە سەرخۆ؛ وەئاگاهاتن؛ هاتنەوەهۆش. (بخودآمدن)
سەرخوران: حاڵەتی سەر وەخورین هاتن؛(ب) خولیا و مەیلی دەروونی بۆکردنی کارێک؛ شۆڕش سەری لەکاری ڕامیاری دەخورێت؛ واتا مەیلی لێیەتی. (سرخاریدن؛ بی‌میل‌نبودن)
سەرخوری: پێستی‌گا بە تووکەوە؛ کەوڵی خۆش نەکراو. (پوست‌درباغی‌نشدەگاو)
سەرخۆشیدار: [ئاوەڵناو] سەرەخۆشیدار؛ خاوە- نی‌عەزا؛ خاوەن‌پرسە؛ عەزادار. (صاحب‌عزا)
سەرخوشیکەر: [ناو،بک] سەرەخۆشیکەر؛ کە- سێک‌کە دەچێت بۆ پرسە. (افرادی‌کەبە- تسلیت‌میروند)
سەرخەرمان: [ناو،ت] دانەوێڵەی‌پاک و خاوێنی سەرجەزی خەرمان؛ دژی‌بن‌خەرمان. (بنشن‌بالائی‌خرمن)+
سەرخەفنای: [چاوگە،ت]کوڕنووش‌کردن. (تعظیم‌کردن)
سەرداخانە: [ناو] نوقرەداخ؛ جەریمە و پارە لێ‌سەندن. (سزای‌نقدی)
سەرداری: [ناو] جۆرێک‌گەنمی ڕەنگ ئاچختر لە سمەوەژە کەنانی‌سپی‌تر و جوانترە. (نوعی‌گندم)+
سەرداس‌کردن: [چاوگە،ت] ئیجارەکردنی هەردی پڕ گژوگیا بۆ ڕنینەوە. (قرارداد دروکردن‌علفزار)
سەردانەواندن: (ب)کۆڵ‌دان؛ سەرشۆڕبوون. (تسلیم‌شدن؛ خجالت شدن)+
سەردبوونەوە: [چاوگە،ت] ساردەوەبوون؛ ساردبوونەوە. (ب)مەیل‌نان. (سردشدن)
سەردروو: [ناو،بک] دروێنەوانێک کە دەستی لەسەرەوە دەگرێت و لاسق بەجێی‌دێڵێت؛ دژی بن‌دروو.(دروگری‌کە ساقە بلندبجامی- گذارد)+
سەردەرئینان: >سەردەرهێنان بەهەموو ماناییێکەوە. (سردرآوردن)
سەردەرکردن: [چاوگە،ت] خۆڕزگارکردن؛ سەردەرکە و ماڵ‌زۆرە. (خودرانجات‌دادن)+
سەردەستە : [ناو] سەردەست؛ سەرقوڵی کراس و کۆت و کەوا. (سرآستین)+
سەردێر: [ناو] ئاودانی زەوی کە هەرسەرە- وەی تەڕبێت و بنەکەی نەیچێژێ. (آب- دادن‌سرسری)
سەردێڕ: [ناو] عینوان؛ سەرناوی‌شێعر و نووسراوە. (تیتر)
سەرڕاستکردن: [چاوگە،ت] کردنەوە؛ ڕێک- وپێککردن؛ ئازادکردن؛ دەستلێبەردان. (بازکردن؛آزادکردن؛)
سەرڕاو: [ناو] لەڕاوە کەروێشکدا ڕاوچییێک بە تانجیی ڕستکراوەوە دەچێتە ملەی‌کێو، کە کەروێشک لێی ڕەتبوو تانجیی تێبەردەدا. (موضع‌گرفتن‌بالای‌کوە در شکار)
سەرڕەقی: [ناو] کەللەڕەقی؛ کەللەشەقی؛بێ- داگری و سەرڕێ‌نەهاتن؛ سەرسەختی. (لجبازی)

سەرڕێدابردن: [چاوگە،ت] هەڵفریواندن؛ لە خشتەبردن؛ هەڵخڕاندن. (فریب‌دادن)
سەرڕێداچوون:[چاوگە،ت] لەڕێ‌لادان؛ هەڵە-کردن؛ هەڵفریوان. (ازراەبدرشدن)
سەرزەلووت: سەر ڕووت؛ بێ‌مێزەر و بێ‌کڵاو و سەرپۆش؛ سەرپەتی. (بی‌کلاەوسرپوش)
سەرزەوی: [ناو] سەرزەمین. (ب) نیشتمان. (سرزمین)
سەرژێکردن: [چاوگە،ت] سەربڕین؛ سەرلێکردنەوە. (سرقطع‌کردن)
سەرسامکردن: [چاوگە،ت] حەپەساندن؛ پەشۆکاندن؛ حەیران‌کردن.(حیرت زده کردن)
سەرسامی: حاڵەتی سەرسامبوون؛ سەرسووڕمان؛ سەرسووڕماوی؛ حەپەساوی؛ حەیرانی؛ وڕی و گێژی. (تحیر)
سەرسڵامەتی: (ب)سەرەخۆشی؛ پرسە. (تسلیت)
سەرسۆنگە: کاوەخۆ؛ فەراغەت؛ ئاسوودەیی؛ سەرپەرژان؛ شێنەیی. (فراغت)
سەرسەرا: کۆشکی زۆر بەرفراوان؛ باڵەخانەی گەوران. (سرسرا)
سەرسەنگین: [ئاوەڵناو] وشەیێکی فارسییە بەڵام لە کوردستانی ڕۆژهەڵات زۆر بەساناهی دەوترێ بەدوو واتا. (١)سەر قورس: ئەسپێک کە بەئاسانی سەری بە لەغاو وەرناسووڕێنێ. (٢)سەرگران و لالووت؛ نەبان؛ (سە نگین) لە هەنبانە بۆرینەیش‌دا بەواتای کێشی قورس و مرۆی بەحورمەت هاتووە. (سرسنگین)
سەرسەوز: [ئاوەڵناو] وڵاتی زەنوێر و پڕگیا و لێرەوار. (سرسبز)+
سەرشکێن کردن: [چاوگە،ت] دوای دابەشکردن بەسەر هەمووان‌دا ئەگەر هێندێ لەو شتە زیادی بمێنێتەوە، دووبارە بەسەر هەمووان‌دا بەشینەوە. (سرشکن)+
سەرشناس: [ئاوەڵناو] بەناوودەنگ؛ سەرناس؛ خاوەن‌کەسایەتی. (سرشناس)
سەرشیو: ناوچەیێکە لە سەقز؛ ناوچەییێکە لە مەریوان. (نام‌دومنطقەدرکردستان)
سەرشیەی: [چاوگە،ت] هەڵچوون؛ هەڵچوونی‌چێشت لەسەرئاور. (سررفتن‌مایع-روی‌آتش)
سەرفڵت: دزێو؛ ناشیرین؛ سەرپووت؛ سەرزل. (زشت‌کلەگندە)
سەرقوفڵی : [ناو] سەرقفڵی؛ پارەیێکە خاوەن مڵک (زیاتردووکان) لە کاتی ئیجارەدان‌دا لە ئیجارەداری دە ستێنێ.(سرقفلی)
سەرقۆق: [ناو،ت] هەویز؛ کەچەڵ. (تاس؛کچل)
سەرقەبران : [ناو] سەرزیارەتان؛ گۆرستان؛ گەڕەکێکە لە شاری سەقز. (گورستان؛ محلە-ایست‌درشهرسقز)
سەرقەپاخ : [ناو،ت] قەپاخ بە تورکی واتا (درگا،زار، سەر) و قاپاڵی:واتا درگابەستراو؛ دەرپوش؛ سەرداپۆش؛ سەر و زاری دەفر. (سرپوش)
سەرقەڵەم : [ناو] نووکی کانزای سەری خوودنووس و قەڵەمی بە جەوهەر نووسین. (نیش‌قلم)+
سەرکار : ناوێکە بۆ ڕێزنان لە عەسکەریدا تا

پلەی سەرهەنگی دەوترێت. (سرکار)+
سەرکارگەر : [ناو] سەرعەمەلە؛ عەمەلەباشی؛ سەرۆکی کرێکارگەل. (سرکارگر)
سەرکوت: [ناو] تەمران؛ دامرکان. (سرکوب)
سەرکوتکردن: [چاوگە،ت] دامرکاندن؛ تەمراندن؛ شکاندنی جڤات؛ لەهێزخستن. (سرکوب‌کردن)
سەرکوتکەر : [ناو،بک] (۱) دامرکێن؛ داتەمرێن؛ (سرکوبگر)؛ (۲) لۆمەکەر؛ سەرکۆنەکەر (سرکوفت‌زن)
سەرکۆڵ: [ناو](۱) باری‌سەربار. (سربار). (۲) تاج‌کۆڵەکە؛ سەرئەستوون. (سرستون). ۳) پڕکردنی قەڵا قووچ؛ قڵاقووچان. (تاانتهای-طرفیت‌پرکردن)
سەرکونسوول : [ناو] سەرۆکی یەک یان چەند کونسوولگەری لە وڵاتێکدا. (سرکنسول)
سەرکەتی: [ئاوەڵناو] سەرکەوتوو؛ پێشکەوتوو لەکاردا. (موفق)
سەرکەچ: [ئاوەڵناو] مل‌کەچ؛ سەرشۆڕ؛ سەرچەمیای؛ شەرمەزار؛ بەرفرمان. (گردن‌کج)
سەرکەش : [ئاوەڵناو] بۆکێوی زۆر؛ بڵند دەوترێت. (سرکش)
سەرکەوت: (۱) ناوەبۆپیاوان.(اسم‌مردانە).(۲) [ڕابوردووی سەرکەوتن] چووەسەر؛ چووەبان. پیرۆزی؛ (بالارفت؛ بالارفتن؛ پیروزی)
سەرگاینجە: [ناو] سەرمژانە.(رابط‌خیش‌ویوغ)
سەرگۆڕ: (۱) سەرمەزار؛ (سرمزار) (۲) سەرگەرد؛ قوربانی. (بلاگردان)
سەرگورد : [ناو] یاوەر؛ پلەیێکی عەسەرییە لە سوپای ئێراندا. (سرگرد)

سەرگووەند: [ناو] سەرگۆبەند؛ سەرچۆپی. چۆپی‌کێش. (نفراول‌چوپی)
سەرگەرم‌کردن : [چاوگە،ت] سەرقاڵ‌کردن؛ خافڵاندن؛ (ب) جۆرێک خاپاندن؛ مەژووڵ‌کردن. (سرگرم‌کردن)
سەرگەشتە : [ئاوەڵناو] وێڵ؛ حەیران؛ ئاوارە؛ سەرلێشێواو. (سرگشتە)+
سەرگەندان: [ئاوەڵناو] سەرگەردان؛ ئاوارە؛ (لە هەندێ ناوچە هەروا گۆیەدەکرێت) (سرگردان)
سەرگین: [ئاوەڵناو+ جێناو] ئەوەی‌سەرەوە؛ سەرووتر؛ بانگین. (بالائی)
سەرلووای: [چاوگە،ت] سەرکەوتن. (بالارفتن)
سەرلەبەر: [ئاوەڵناو] سەرلەبەنگ؛ سەرشۆڕ؛ مل‌کەچ؛ فرمانبەر. (خجل‌وفرمانبردار)
سەرلەڕێدابوون: [چاوگە،ت](ب) حازر بۆ ئەنجامی فرمان‌تاسەر تیاچوون. (حاضربەانجام-فرمان)
سەرلێکردنەوە : [چاوگە،ت](۱) سێ و دوو کردن؛ دوودڵ بوون. (۲) سەربڕین. (دوودلی؛ سربریدن)
سەرمابری: [ئاوەڵناو] سەرمابردوو؛ سەرمابردگ. (سرمایی؛ سرمازدە)
سەرمایەداری : [ناو] سیستەمێکی حوکومەت کە لە سەر بنەمای ئابووری و پیشەسازی و بازارگانی دامەرزابێت. (سرمایەداری)
سەرمایەوز: [ناو،بک] ئەوەی سەرمایە دادەنێت بۆ کارێک. (سرمایەگذار)
سەرمایەوسەی: [ناو] سەرمایەدانان.

(سرمایه‌گذاری)
سەرمەوقـولات: سـەرمـەقـولات؛ خـۆ هـە-
ڵگێڕانەوە بە سەر سەردا. (پشتک)
سەرنانەوە: [چاوگە،ت](ب)دیـزەبـەدەرخۆنـە؛
باس‌نەکردنی مەبەستێک؛ شاردنەوەی‌قسـە-
وباسێک. (پنهان کردن)+
سەرنگا: [ناو] (گ، منگەییە)سەرین؛ موتەکـا؛
سرنگا. (متکا)
سەرنگووم: [ئاوەڵناو] بێسـەروشـوێن؛ سـەر
نقوم؛ بەئاواچوو؛ تیاچوون؛ سەرئوندا. (ازبـین-
رفتەبی‌نشان)+
(ب) بێسەروشوێن؛ سەرنقـووم. (گـم‌شـدن-
وبی‌نشان)+
سەرنووسـەر: [نـاو،ت] سـەرنڤیسـکار؛ سـە-
رنڤیسـەر؛ سـەرۆکـی نووسـەرانـی گۆڤـار و
بڵاڤۆک. (سردبیر)
سەرنڤی: [ئاوەڵناو] سەرشۆڕ؛ سەرچـەمیـای؛
شەرمەزار. (شرمسار)
سەرنەشێڤ: [ئاوەڵناو] سەربەرەوخـوار؛ سـە-
رنشێو؛ سەرەوژێر. (سراشیب)
سەروان : [ناو] (۱) پلەوپایەی عەسکەری لـە
سوپای ئێرانـدا، لـە سـیتوان یـەکـەم باڵـاتر.
(سروان) (۲)وشترەوان. (ساربان)
سەروپۆز: [ناو،ت] سەروپۆتراک؛ سـەروسـە-
کوت؛ سەرومێقل. ڕواڵەتی پوشتە و پـەرداخ؛
سەروسیما (سروسیما)
سەروتار : [ناو] وتـاری سـەرەکیـی گۆڤـار و
بڵاڤۆک لە لاپەڕەکانی هەوەڵـی گۆڤـاردا کـە
زیاتر لە لایەن سەرنووسەرەوە دەنووسـرێت.
(سرمقاله)
سەرودڵ: [ناو،ت] فێ؛ خووداری؛ گـەشـکە؛
پەرکەم؛ فەرکەم. (صرع)
سەروڕیش : [ناو،ت] مووی‌سەر و دەموچـاو.
(سروریش)
سەروزماندار : [ئاوەڵناو] زمان‌پاراو؛ بەتوانا لـە
ئاخەفتندا؛ (ب) زیرەک. (سروزباندار)
سەروزمان‌ناخۆش: [ئاوەڵناو] زمان‌تاڵ؛ قسە
ناخۆش؛ قسەڕەق. (تلخ‌زبان)
سەروسامان: [ناو] ڕێکوپێکی؛ جەموجـۆری؛
سەقام. (سروسامان)
سـەروسـامان‌گـرتن: [چاوگـە،ت] (ب)بوونـە
خاوەنی ژن‌ومنداڵ؛ بوونە خاوەنی ژیـانێکی-
باش. (سروسامان گرفتن)
سەروسوڕ: [ناو،ت] کەین‌وبەینی پەنامـەکـی.
(سروسر)
سەروسەدا: [ناو،ت] هەراهەرا. (سروصدا)
سەروسەمەنە: [ناو،ت] سەروسەنـەمـە؛ سـە-
رونەشەمە؛ ودم؛ پێوقەدەم. (یمن)
سەروعوزرشۆر: [ئاوەڵناوبک] (ب)کچێک‌کـە
باڵق‌بووە. (دختربالغ)
سەرۆکی‌دەوڵـەت: [نـاو،ت] سـەرۆک‌وەزیـر.
(نخست‌وزیر)
سەرونەشەمە: [ناو،ت] پاوقەدم؛ یـومن؛ ودم.
(یمن)
سەروەخت: (۱) ئاگـادار؛ وشـیار. (تـذکر).(۲)
لێپرسین؛ سوراخ‌گرتن؛ بـەتـەنگـەوەبـوون؛
چوونەدیار؛ چوونەلا.(سراغ).(۳) لەسەر وخت-
دا حازربوون: بەوەخت‌حازربوون. (سرموقع)
سەروەرگێڕان: [چاوگە،ت](۱) پشت‌تێکردن؛
پویتەنەدان؛ ڕوو چەرخاندن؛ ڕوو کـردن بـە-

لای‌دیکەدا.(١و٢روبرگرداندن)
سەروێن: [ناو] سەربێن؛ مێزەر؛ دەسرەی بە سەرەوە بەستن. (دستار)<سەربێن.
سەروێیی: [ناو] سەرخۆیی؛ لەسەروێیی: لە- سەرخۆیی. (هوشیاری؛ آرامی)
سەرە: [ئاوەڵناو] قەیرە؛ نیوەپیر.(ب)چۆدە- رچوو؛ بەئەزموون. (دنیادیده)+
سەرەپەت: (ب) بەرپرسی و دەسەڵاتداری؛ سەرەپەتێکم بە دەستەوەنییە: هیچکارەنیم. (کنایی شغل)
سەرەپیرێژن: بەڕواڵەت‌گێژ، بەڵام زۆرزان. (بظا هرگیج‌ولی‌حیلەباز)
سەرەتان: [ناو] (١) شێرپەنجە(سرطان). (٢) تەختەی تاڵی‌تەون پێوەبستن. (تاربندقالیبافی)
سەرەچڵووسک: [ناو] سەلکەبزووت. (چوب- نیمسوز)
سەرەخۆشی: [ناو] دڵنەوایی؛ سەرسڵامەتی؛ تەسەلا؛ پرسەلێکردن. (تسلیت)
سەرەسۆدرە: [ئاوەڵناو] مرۆڤی ئاژاوەچی و شەڕ هەڵخڕێن. (فتنەگر)
سەرەشۆرگە: [ناو] سەرشۆرگە؛ جێگەی- خۆشتن‌یان سەرشتن لە ماڵدا. (جای‌تن- شستن)
سەرەکوتێ: [ناو،ت] (ب) بەلەقەلەق ڕویشتن؛ بەکوتەکوت؛ بەحاڵەحال؛ کەم- وکووڕتێکەیشتن.(لنگان لنگان؛ بزحمت‌راه- رفتن؛ با اشکال فهمیدن،یاخواندن‌سطری- بزور)
سەرەکی: [ناو] (١)بنەمایی. (اصل). ٢) پێشە کی؛ سەرەتا. (پیشگفتار؛ مقدمه)
سەرەلەقی: <سەرەکوتێ.
سەرەماسی: [ناو] بای‌سوور؛ ئازارێکی- گیروداری سەدەمەیە(بفه). (بادسرخ)
سەرەمەرگ: [ناو،ت] کاتی‌گیانەڵڵا؛ ئاویلکە؛ نزیک‌مردن؛ کاتی‌گیان‌دەرچوون. (موقع- مردن)
سەرەندەر: زانین؛ عەقل‌پێگەیشتن؛ پەی‌بە- کاری‌بردن؛ پسپۆڕی لەکارێکدا؛ سەردەر- چوون.(آگاهی‌ازکار)
سەرەوچێرە: [ناو] سەرەولێژی. (سرازیری)
سەرهۆستا: [ناو] سەرهۆستە؛ سەرووەستا؛ وە- ستاباشی. (سراستاد)
سەرەوقوڵە: [ناو،ت] نووکوسۆ؛ جۆری‌یاری- بەدەرزیلە؛ سەر و بنی هێلکە. (نوعی‌بازی- است؛ سروته تخم مرغ)
سەرەونیان: [چاوگە،ت] نیان‌بەسەرەوە؛ تراوبەسەرەونیان و خواردنەوە. (سرکشیدن)
سەرهەڵدان: [چاوگە،ت](١) سەردرهێنان ؛ لەخاک سەردرهێنان. (٢) پەیدابوونی بیرۆکە یان جڤات. (سردرآوردن؛ پیداشدن)
سەرهێش: [ناو] سەرخێش؛ دەندە؛ دەندەی - جێگای‌گاسن لە ئامووردا.(چای‌آهن‌گاوآهن)
سەعورە: [ئاوەڵناو] لەندەهوور؛ زەبەلاح؛ تێکسمڕاو. (لندهور)
سەغلەت: [ئاوەڵناو+ بەند] سەخڵەت؛ (١) سەخت؛ دژوار. (دشوار). (٢) دڵتەنگ؛ من‌گە- لەک سەغلەتم : من زۆر دلتنگم. (دلتنگ)
سەغلەت‌کردن: [چاوگە،ت] سەخڵەت‌کردن؛ دڵتەنگ‌کردن. (دلتنگ‌کردن؛ غمگین‌کردن)

سەغیربار: ژنێک کە منداڵی وردی هەبێت و مێردی نەبێت (زن‌بیوەدارای‌بچەصغیر)
سـەف‌پێکـان : (۱)[چاوگـە] سـەف‌بسـتن؛ (صف‌بستن)؛ (۲)[ڕابـوردووی چاوگـە] سـە-فیان‌بەست؛ سەفیان‌پێکا. (صف‌بستند)
سەفرابەر : [ئاوەڵناو] زەرداوبەر؛ کەم کەرەوە-ی دەڵانـدنی زەرداو، وەک ئـاوی زریشـک و ئاوی‌هەنار. (صفرابر)
سـەفرابـەر : [نـاو] دارێکـە (نێـرۆک و نیرووک)یشی پیدەڵێن؛ بۆلابردنی زەرداو بە-کەڵکە. (سرخس‌نر)
سەفەرەنگ: [ناو] شرۆڤە کردنی وشە؛ فەرهە-نگی وشە. (فرهنگ)
سەفەر : [ناو] مانگی‌دووهەمی ساڵی مـانگی. (ماەدوم‌سال‌قمری)+
سەقلە : [ناو] قەبز بوونی مەزاج؛ زک کارنـە-کردن؛ دژی زەحیر. (یبس)
سەکری‌سەکران: ناوی‌کێوێکە لە باڵەکایەتـی نزیکی کێوی هەڵگورد، کـە ڕادیـۆی هێـزی پێشمەرگەی شۆڕشی ئەیلوول لـە ئـەشـکە-وتێکی ئەوکێوەدابوو. (نام‌کوهی‌است)
سـەگ: (ب)شـوبهاندن بـەسـەگ؛ زۆرزان؛ حیلەباز؛ زۆرسەگە: زۆرفێڵەبازە. (کنایی‌حیلـە-گر)
سەگبا: [ناو] نەخۆشینی ڕیخۆڵەگیرانی‌سەگ. (مرض مخصوص سگ)
سەگباب: سەگباوک؛ کوڕی‌سگ. (پدرسگ)
سەگبزدینـک: [نـاو] سـەگ‌پسێنکە؛ کـە-روێشـکی یـەکسـاڵە کـە زۆر خێرانییـە، زوو خۆی دەرباز بکات و سـەگیش نایگـاتێ و ئەوەندە سـەگ بـە دوای خۆیـدا ڕادەکێشـی هـەتـا سـەگ شـەکـەت‌دەبێـت یـان دە-پسێت.(خرگوش یکساله)
سەگ‌حەسار: [ناو،ت] سەگ‌بەحەوشـە؛ تـە-مبێ‌کردنی سەگێک کە زیانی‌خوروێیت؛ دەر-کەی حەوشەی لێ دادەخەن و دارکاریی دە-کـەن؛ (ب) ئـازاردان و گێـرەوکێشـەی زۆرپێکردن. (سگ رادرحیاط‌دربسته‌تنبیـە-کردن)
سەگ‌خۆر : (۱)[ئاوەڵناو] هـەر شـت شـیاوی ئەوەبێت سەگ بیخوا؛ (۲) بێ‌حورمـەتـی بـە کەسێک کە شتێکی پێ بدرێ بـە نابـەدڵـی؛ بگرەئەم هەزارتمەنەیش سەگ خۆر؛ وادەزانم سەگ خواردی. (سەخۆر)
سەگدەست: [ناو] کەرەستەییێکە لە سەیارەدا. (سگدست)+
سەگ‌ژی: [ناو،ت] سەگ مەرگی؛ ژیـانی‌سـە گی؛ وەک سەگ‌ژیان.(ب) ژیـانی نـاخۆش و تاڵ. (زندگی‌سگی)
سەگ‌گورگ: [نـاو،ت] جۆرێـک‌سـەگـە لـە-نێوانی‌سەگ و گورگـدا و زۆر هۆشـیارە و لـە هێـزی پۆلیسـدا یاریـدەرە بـۆ دۆزینـەوەی تاوانبار و کاڵای قاچاخ و شتی‌تر. (سگ‌گرگ)
سەگ‌ماسی:[نـاو] جۆرێـک ماسـییە.(سـگ-ماهی)
سەگ‌مەگەز: [ناو] سەگ‌مەگەس؛ مێشەسە-گانە. (سگ‌مگس)
سەگ‌نەخۆر: (۱) هەر شـت کـە سـەگ نـە-یخـوات؛(ب) زێـڕ و زێـو و پـارە و پـوول. (طلاوپـول). (۲ب) خـۆراکی زۆر نـاخۆش.

(خوراک بدطعم)
سەگ‌وسەرچۆپی؟ : >سەگ‌ومزگەوت؟.
سەگ و شوان‌هاتنەوە: [چاوگە،ت] قڕبوونی کەرتە مەڕ لەکێو و گەڕانەوەی سەگ و شوان بیٚمەڕ(ب) مافینگی بوون و پووش - لەدەم‌بوون. (کنایی‌دارایی‌ازدست‌دادن)
سەگ‌ومزگەوت؟: (ب)کارێک کە لە کەسێک نەوەشێتەوە. (کنایی.ناهمخوانی‌افعال)
سەگوور: سە و گوور؛ سەگ و گورگ؛ بوومەلێل؛ تاریک و ڕوونی بەیانی کە سەگ و گورگ بە دیتن فەرقی پیٚ نەکرێت؛ وەک گورگ و مێش. (گورگ‌ومیش)
سەلاتە: >سالاد.
سەلاجە : وشە لە ئارمویەوە هاتووە و لە- کوردستانی باشوور بە یەخچاڵی فارسی دە- ڵێن (یخچال)
سەلامەت :[ئاوەڵناو] (وشەئارمویيە)سڵامەت؛ ساغ؛ تەندروست؛ وەش؛ ساق؛ ساخ. (سلامت)
سەڵبە : [ناو] سەول؛ بێلی کەڵەک لێخوڕین؛ سەڵپ. (بیل‌قایق‌رانی)
سەلوا: [ناو] سەلوو؛ سەلوی؛ سەول؛ دارێکی هەمیشە سەوز بە گەڵای باریکی سووژنییەوە. (سرو)
سەلوێنک: [ناو] سەرانگوێلک؛ سەرانگۆلک. (شوله؛ سرگینگاه)
سەما: [ناو] بۆی‌هەیە لە(سماع)ی ئارەوییەوە هاتبێت؛ هەڵپەڕکێ؛ (ب) دوو دەسماڵە کردنی ژنانی کە سوکاری زاوا لە بەردەم بووکدا لە کاتێکدا بووک دەگاتە بەرماڵی‌زاوا. (رقص‌بادستمال جلوعروس)
سەمات: [ناو] تەرسەقول؛ تەرس. (پهن‌اسب‌و استر)
سەمتاندن: [چاوگە،ت] هەڵکێشان لە ئاو. (درآب‌گرم‌فروبردن)
سەمخەرات: [ناو] سەخمەرات؛ هۆ؛ سەبارەت ؛ بەخاتر. (علت؛ بخاطر؛ سبب)
سەمڵ: [ناو] بەرماڵ. (جانماز)
سەموون : [ناو] جۆرێک کولێرەی خەپەلە و خڕ و چکۆلە؛ (نوعی گردمنان)
سەمەڵ : سرووتی ناواخنی کورتان. (ساقە- گندم‌داخل‌پالان)+
سەمەند: [ناو] ڕەنگی ئەسپێک کە بەڕەنگی کایە و زەردە. (سمند)
سەمەندەر: [ناو] (١) جۆرێک مارمیلک. (سوسمار). ٢) داعباییکی ئەفسانەییە کە دە- ڵێن لە ناو ئاگردا ناسووتیٚ. (سمندر)
سەمەندی‌کلک‌ویال‌سپی:[ناو،ت]یەزیدی؛ڕە- نگی‌ئەسپی یەزیدی‌کوڕی‌معاویە، کە ڕەنگی سەمەند بوو بەڵام ڕەنگی‌یاڵ و کلکی ئاچختربوو. (سمندیال‌ودم‌شسته؛ یزیدی)
سەمەندی‌یەزیدی: [ناو،ت] ئەسپی سەمەند کەیاڵ و کلکی کاڵتر یان سپی‌بێت؛ ڕەنگی ئەسپی یەزیدی کوڕی معاویەبووە. (سمندیال‌ودم‌شسته)
سەناف : [ناو] سەیوان؛ سایەبان؛ پێشەوەی کڵاوی لێو داری پان. (سایبان)
سەنبول : فدغفردانذ؛ [ناو] ئورناگ؛ نموونە؛ سەرمەشق کردنی شت یان کەسێک؛ نموودە؛ نیشانە. (سمبل)

سەنتەنە: سەڵتەنە؛ ناوێکی ژنانەیە. (نامی استزنانە)
سەنج : [ناو] دوو جەغزی وەک دەوری دروستکراو لە کانزای زەرد کە بە یەکدا بدرێت دەزرینگێتەوە، کەرەستە یێکی مۆ- سیقایە. (سنج)
سەنجاڕ : ژەنگاڵە؛ ژەنگار؛ ناوی شارێک و چیایێکە لە نزیکی موسڵ. (نام کوهی است)
سەنجوور : [ناو] سەنجۆڵ؛ قەڵەدەی تانجی؛ قەلادە. (قلادە)
سەنجەر. ناوەبۆپیاوان. (سنجر)
سەندن:[چاوگە] کڕین. (خریدن)+
سەندنەوە : [چاوگە،ت] گۆرانی سەندنەوەی دوو یان چەندکەس بۆ ماندوو نە بوونی گۆرانیبێژ. (تکرارتصنیف)
سەندەلووس : [ناو] سەندەڕووس. دارێکی کورتەباڵایە جیوەکەی بۆ دروستکردنی دە- رمان بەکەڵکە. (سندروس)
سەنگ : [ناو] لاسکی کەنگری پیرکە دڕووەکانی داماڵرێت. (ساقەبی خار کنگرپیر)
سەنگ : [ناو] مۆتەکە. (سەنگ سوواربوون: هەستی خنکان لە خەودا). (کابوس)
سەنگدادان : لاسەنگ بوون. (طرفی سنگین- تر؛ نامیزانبوون)+
سەنگدانەسەر: گوشار و هێز خستنەسەر. (فشاروسنگینی برچیزی واردکردن)
سەنگ فەڕش : [ناو،ت] بانووان؛ داپۆشانی شوێنێک بە بەرد و (چیمەنتۆ یان قوڕ). (سنگفرش)
سەنگ وسووک کردن : [چاوگە،ت](۱) بە- راوەردکردن (تخمین زدن) ؛ (۲) لە بەشی قورس هەڵگرتن و خستنە سەر بەشی سووک تا میزان بوون و بەرانبەر ڕاوەستان. (میزان کردن)
سەنگ وسووکی : [ناو،ت] (۱) لە موعامەلەدا بەراوەردکردن و پێکگرتن. (۲) ئەتک کردن (زۆریان سەنگوسووکی بە سەر هێنا: زۆریان ئابڕوو چوواند). (۱برآورد.۲توهین)
سەنگ وماست : [ناو،ت] سەنگی کەنگر کە ئاوەکوڵ بکرێت و تاڵاییە کەی تەواوبێت و لە گەڵ ماست تێکەڵ بکرێت. (ساقە- لنگروماست)
سەنگووسوژن کردن : [چاوگە،ت] هەموو کە- لێنێک گەران و پشکنین بە دووی شتێکدا. (سنگ و سوزن کردن)
سەنگەر : [ناو] بۆسە. (سنگر)
سەنگەسیر : [ناو] خۆراکێکی زۆر ناوداره بە تایبەت لە موکوریاندا کە لە گۆشتی گیسک یان کەروێشک و ماست چێدەبێت. (قوڕاو)یشی پێدەڵێن. (نام خوراکی محلی است)
سەنگەڵ: [ئاوەڵناو] ئاژەڵێک کە گوانێکی گەورەتربێت و شیری زیاتری تێدابێت. (دامیکه یک پستانش بزرگترباشد)
سەنگی زاور : [ناو،ت] بەردێکە لە کیسەی سەفرادا دروست دەبێت و زۆر بە ئێشە و ئێستا، بە نووری لەیزێڕ مالیجەی دەکەن. (سنگ صفرا)+
سەنگین ئەسڵەحە :[ئاوەڵناو] (ب) لە پیاوێک- کە نیشانەی نێرینەیی گەورەبێت. (کنایی، بزرگ بودن آلت تناسلی)

سەنگین‌پا :[ئاوەڵناو] پاسەنگین. >پی‌قورس. (پاسنگین)
سەنگین‌دەست : [ئاوەڵناو]کەسێک کە ماڵات سەردەبڕێت زوو گیانیان دەردەچێ؛ (٢) کە-سێک کە دەستی قورسە و لە هەرکەس‌بدا زۆر ئازاری پێدەگەیێنێ. (١و٢سنگین‌دست)
سەوادبوونەوە : [چاوگە‌ت] سەوازە بوونەوە؛ ترس‌وەرین. (ترس‌ریختن)
سەواش : [ناو] دەمەقاڵ، شەڕەقسە؛ هاوار و داد؛ (سەواش‌بە تورکی واتا: شەڕ). (جنگ-لفظی)
سەورۆ: [ناو] کووت؛ پەیین بەزەویداکردن بۆ بەهێز بوونی خاک. (کودحیوانی؛ کود-بزمین‌پاشیدن)
سەوری : [ناو] سابرێن؛ساورێن؛ نێری.(تەکە)
سەوزاڵف : [ناوەت] ئاڵفی‌سەوز؛ (ب)وێنجە و گزرە و گیا. (علف‌سبزخشک‌یاتر)
سەوزە : [ئاوەڵناو] مرۆڤی ڕەشتاڵەی ئاچخ؛ گەنم ڕەنگ؛ ئەسمەر؛ سەوزەڵی سەوزە باریکی منداڵ «فۆلکلۆر» . (سبزەرو)+
سەوزەدار : [ناو] دارەسەوزە؛ دارێکە گەڵاکانی وەک سوژن باریکە و هەمیشە سەوزە؛ پاڵاوتەی کوڵێندراوی گەڵاکەی بۆ عیلاجی کەچەڵی بەکەڵکە؛ و حەیوانی ئاوس بە خواردنی گەڵاکەی بەر دەخات. (درخت‌کاج)
سەوزی: [ناو] سەوزە؛ سەوزەوات؛ گیای-خواردەمەنی. (سبزی)
سەوس: [ئاوەڵناو] وێڵ و سەرگەردان و سە-وداسەر. (سوداسر)
+ سەوڵ : ناوی گوڵێکە (گل تاج خروس)

سەوڵ‌لێدان : [چاوگە‌ت] بەلەم ئاژووتن بە سەوڵ و بێڵی تایبەت. (پاروزدن‌قایق)
سەولاندن: [هەڵتەکاندن؛ تەتەڵەکردنی دانە-وێڵە بۆ پاک‌کردنەوە لە خەوش‌وخاڵ. (بوجاری‌وپاک کردن‌غلە)
سەوڵەجان : [ناو] گۆچان؛ وەکاز، گاگۆڵک. (عصا)
سەوڵی بێگری : سەڵوی ڕاست هەڵچوو؛ شوبهاندنی قەد و باڵای بەرز و ناتلەنگ‌زراو بەسەوڵ. (سروقامت)
سهووروۆک : [ناو] سی‌ڕۆژ بەرانبەر بە یەک مانگ. (سی‌روز؛ یک‌ماه)
سەوهان:[ناو](١)کەرەستەی‌ساوین؛ بڕبەند؛ (٢) جۆرێک شیرینیاتی بە ناوبانگە لە ئێران. (سوهان)
سەوی: [ناو] سەوەتە؛ سەبەتە؛ قوڵینە. (سبد)
سەهوەر: [ناو] تاریکی‌شەو؛ ڕەشی‌شەقی؛ دەواڵ؛دەواڵ؛دێو و درنج؛ئەجننە.(تاریکی؛ جن)
سەهی: [ئاوەڵناو] ڕاست؛ بی‌گری. (سهی)
سەیارە : [ناو] ترومبیل. ماشێن؛ ماشێنی سوواری. (ماشین)
سەیخۆڵ : [ناو] کەڵەوە؛ کەڵەمە. (چنبرە)
سەیدەران : گیاساج؛ گەڵاکانی خڕە و دە-خورێت؛ بۆ چێکردنی بۆرانی بەکەڵکە و دژی کرمی ڕیخۆڵەیە. (سیرزرد)
سەیز : [ناو] خزمەتکاری ئەسپ؛ مەیتەر. (مهتر)
سەیوان : (١)گۆڕستانێکی گەورە لە سلێمانی؛ (گورستانی در سلیمانیە) (٢) چەتری سێبەر؛

سایەوان؛ (سایبان) (۳) ناوی کێوێکە لە ئیلام. (کوهیست در ایلامَ)
سەیوەت : [بەند] شێنەیی. ؛ ئەسپایی؛ هێواش؛ ئارام. (آرام؛ یواش)
سی: پاشگر واتا (تی) کردگیەسی، واتا کردوویەتی و نیشانەی بکەرە > سۆ (پسوند)
سیٚئاشان : گەڕەکێکە لە شاری مەهاباد. (محلەای‌درمهاباد)
سیا : کورتکراوەی ناوی سیامەند و سیامەک و سیاوەش. (مختصرسەاسم‌مردانە)
سیاچاڵ : [ناوەت] (ب) جۆرێک گرتوو خانەی قەدیم؛ زیندانی قەدیم. (سیاهچال)
سیاچاو : [ناوەت] گوڵێکی پێنج‌پەرە و ناخی ڕەشە و لە سەقز و مەهاباد و هەورامان و سۆمابرادۆست زۆرە و لە قەدیما چاویان بە هاڕدراوەی گوڵەکەی دەڕشت بۆ یومن و دوورخستنەوەی وەیشوومە. (خربق‌سفید)
سیاڕێحان : [ناوەت] ڕەشەڕێحانە. (ریحان-سیاه)
سیازام : [ناوەت] بریناڕەش؛ ئازارێکی هاوبەشی ئاژاڵ و مرۆیە کەبە شێوەی کوانێکی ناو ڕەش لە سەرپێست هەڵدەدا و گیرودارە. (سیاەزخم)
سیاسووت : [ناوەت] ڕاوەکەوی هەوەڵی بەهار. (شکارکبک‌دراول‌بهار)
سیاقەڵەم : [ناوەت] دەستەواژەی نیگارکێشییە واتا وێنەکێشان بەڕەش لەسەر ڕووپەڕی‌سپی (ب) وێنەکێشان بەمیدادی‌ڕەش. (سیاەقلم)
سیاگۆش : [ناو] پشیلەکێوی لە ڕێوی پان و پۆڕترە وکلکی کورتە و پێستەکەی بەنرخە. (گربەگوهی)
سیامانگا : فد؛ [ناوەت] گیانلەبەرێکی گۆاندارە بە دەستوپای درێژ و دەنگێلی زیل و بەرزەوە زیاتر لە سەردار و ناو جەنگەڵدا دەژی. (سیامانگا)
سیامەند : ڕەشتاڵە؛ ناوی پیاوانەیە؛ کەسایەتی بەیتی خەج و سیامەند. (سیەچردە؛ نام مردانە)
سیاوئاڵەت : [ناوەت] ڕەشەبیبار؛ هەستی پیاوەتی زیاد دەکات؛ دژی ژەهری خوێنە. (فلفل‌سیاه)
سیاوپۆژ : سیاوپۆش:>قەیتەران.
سیبا: [ناو] سیبات؛ سابات؛ کەپر؛ سایەوان. (سایبان)
سیبات: >سیبا.
سێبەنەرد: > سێفەنەرد.
سیٚبەنگی : [ناوەت] هۆنینەوەی قژەسەر بە سیٚ پەڵکە. (بافتن‌موی‌سردرسەرشتە)+
سیبەهران : [ناو+ بەند] بەلێشاو؛ فرەوفراوان؛ بەزۆری. (بسیار)
سیپ : [ناو] جەعبە لە تەختەی سیٚ ڕووپەڕ یان زیاتر چێبوو؛ سیپی چایی دەکیلۆچایی تێدایە. (جعبەتختەسەلایی)
سێپا : [ناو] (۱) هەرشتی‌پاچکەدار بە سیٚ پاچکەوە؛ (۲) سیٚباز؛ پەڕینی سیٚباز. (۱اسم-پایە۲پرش‌سەگانە)+
سیپاڵشۆر: [ناوبک] جلکشۆر. (لباس‌شو)
سیپە: [ناو] سەپان؛ هەرەتی‌لاوێتی؛ هەرەتی جەوانی؛ سووروسەپان : (ب)جوان و جەحێڵ.

(عنفوان جوانی)+
سێپەڕە : [ناو] ئامێری کون‌کردنی دار لە نـە-جاڕیدا. (سەپر)+
سێپەڕێ : [ناو] سێوەڕە : گیـاییێکی کورتـە-باڵـای کـەوەیـە؛ شـەوەرە هـەردی. (شـبد-روحشی)
سێپێک: [ناو]سێپا؛سێپێ؛سێپایە.(سەپایە)
سێتاف : [نـاو] خـۆر؛ هـەتـاو؛ خـۆرەتـاو. (نورآفتاب)+
سیتار : [ناو] ئامێرێکی مۆسیقای تایبـەت بـە وڵاتی هێندە و پەردەکانی کانزایە و سـۆزێکی تایبەتی هەیە. (سیتار)
سێتار : [ناو] ئامێرێکی مۆسیقایە کە ۴ تەلـی هەیە و بە قامک لێدەدرێ. (سەتار)
سێتەڵاقە : [ئاوەڵناو] سێبەردە؛ سێبـەسـێ؛ سێوەسێ؛ تەڵاقێک کە ئیتر گرێ ناخوا مـە-گەر دوای شووکردنێکی دیکە یان بە ڕاسـتی یان بە ڕواڵەتی کە پێی دەڵێن جـاش. (سـە-طلاقە)
سێتیر : [ناو] تفەنگێکی قەدیمی‌بـوو سـێ-فیشەکی دەخوارد. (سەتیر)
سیچکە : [ناو] بەرەسماق؛ گیاییێکە گەڵاکەی دژی هوورگ و جوولەوەرە، دەرمانە بـۆ بـە-ردی گورچیلە. (ترشک)
سـیچەن‌گـرتن : [چاوگـە،ت] ئـۆقرەگـرتن. ئارام‌گرتن. هەدادان. (آرام‌گرفتن)
سێخ : [ناو] سیخ(۱)یەکەی شماردنی کەباب؛ (۲) شیشی کەباب برژاندن. (۱و۲سیخ)+
سیخاندن : [چاوگە] دەنگی هەناسـە؛ دەنـگ لە سینگەوەهاتن. (خس‌خس‌سینه)+
سیخمە : [ناو] سووخمە؛ ئێلەک؛ کوڵونجەی بێقۆڵ. (یلک)
سـیخوار : [نـاو] زوقـم؛ ئاڵشـت؛ خـووس؛ خووسار؛ خووێز؛ سیخار.جیلە. (پژ)
سـیخوارلەپشـت : [نـاو،ت] دەسـتەواژەی ڕاوکەرانە؛ هەڕەتی قەڵەوی و خێرایـی کـە-روێشـک (ب) کـاتی پـاییزێکی درەنـگ. (اصطلاح‌شکارچیان.آخرپاییز)
سیخە : [دەنگە ناو] دەنگی‌سینگ و سـییە-لاک لە کاتی هەناسە هەلکێشان‌دا. (صدای-خس‌خس‌سینه)+
سـێدەنگـان : [نـاو،ت] بـەسـێدەنگـان بانگکردن؛ زۆر بە دەنگـی بـەرز بـانگکردن. (باصدای‌بلندصداکردن)
سێرب : [ناو] خەڵک و مەردومی سێربسـتان کـە لـە ڕەگـەزی ئیسـلاوەکـانی باشـوورن. (صرب)
سیرداخ : [ناو] سیری‌وردکراو و سوورکراو لە ناو ڕۆندا چەشنی پیازداخ. (سیرداخ)
سیرماست : [ناو] سیری جنراو لە ماسـت دە-کرێ و دەبێتە سیرماست. (سیرماست)
سیرنۆک : [ناو] تەرزەی ورد. (تگرگ‌ریز)
سێرۆ : ناوچەییێکە لە ڕۆژ ئاوای شاری ورمێ. گوندێکـە لـە سـەرسـنووری ئێـران و تورکیا.(سرو)
سیروان : ناوی پیاوانە. (اسم‌مرانه)+
سێرووفەلە : [ناو] تەیرەکـوێرە؛ باڵداسـووکە؛ تەیرەڕەشکە. (پرستوی‌سیاه)
سیرە : [دەنگە،ناو] دەنگی‌هەڵۆ؛ دەنگی کە-وشی تازە و تەنگ لە کاتی ڕێگـە ڕۆیشـتندا؛

جیڕەجیری کەوش؛ (ئامینیٚ نازەنینیٚ سیڕەی دیٚ لە پۆتینیٚ «فۆلکوڕ». (صدای جیرجیر کفش)
سێرە: [ناو] (١) سەهرە؛ سـەیـرە؛ جۆرێـک- فرندەی دەنگ‌خۆش. (سهرە)(٢) سیلە و چە- فتە گرتن؛ میزان کردنی تفـەنـگ لـە سـەر ئامانج. (نشانەرفتن)
سیرەت : [ناو] ئابڕو. (بیٚسیرەت‌کـردن: بـیٚ- ئـابڕوکردن: بـەنـاڕەوا کچێنـی هـەڵگـرتن). (سیرت) (٢ب) کێر؛ (آلت تناسلی مرد)
سیرەسەگانە : [ناو] گیاییٚکە سەلکی بنەکەی لە پیاز و سیردەکا. (سیرکوهی)
سێزوو : سەیزوو؛ سۆزی؛ سبەینـیٚ؛ بـەیـانی؛ شەوەکی؛ سبحا. (فردا)
سیسوو : [ناو] بڕبەنـدی سـیٚ سـووچ؛ سـیٚ- گوشە. (سوهان‌سەگوش)
سیغاری : [ئاوەڵنـاو] خووگرتـوو بـە کێشـانی سیغار؛ جگرەکێش. (سیگاری)
سیغە : [نـاو] ژن مـارەکردنـی کـاتی یـان داییمی؛ (ب) مارەکردنی‌کاتی. (صیغە)
سیغەکردن : [چاوگە،ت] ژنێک بەهاوسەریی کاتی، مارەکردن. (صیغەکردن)
سیغەیی : [ئاوەڵناو] ژنێک کە سـیغەکـراوە. (صیغەای)
سیفر: [ناو] ژمارەییٚکە لە یەک کـەمتـر؛ لـە گەرماپێودا خاڵی بەینی سـاردی و گـەرمـی؛ نزیک بە هیچ. (صفر)
سێفـنەرد: [ناو] سێبنـەرد؛ شـقاق. (سـیب- زمینی‌ترشی)
سیڤایی : [ناو] مەلە. (شنا)
سیڤ‌ڕەشک : [نـاو] سـێفەکێویلـە. (سـیب- کوهی)
سیڤیل: اند؛ فد؛ فرد: [ئاوەڵناو] سیویل؛ قەرە- یـەخـە؛ کـەسـێک کـە عـەسـکەری‌نییـە. (سیویل)+
سیقلبۆق: [ئاوەڵناو] ژنی زمان شڕ و بیٚشەرم و هەوەسباز. (زن‌هوسباز)
سیقەتۆرە : [ناو] سیکەتۆرە؛ لـە زۆربـەی فـە رهەنگەکانـدا بـە جێکـەڵـدان و جیقـەڵـدان ماناکراوە، بەڵـام سـیکەتـۆرە زیخـەڵدانـە و (کوڵەزرگ)یشی پێدەڵێن و کیسەییٚکی بەقەرا گورچیلەی کاوڕ دەبێت و ڕەنگی سووری زۆر تۆخە و دەخورێت بەڵام جیکەڵدان ناخورێت. (سنگدان)
سیٚکانیان: [ناو] کێوێکی بەرزە نزیک‌کێـوی ڕەقیتان(لەیلان‌چۆغە) لە باکوری‌شاری‌سەقز. (نام کوهی‌است)
سـیکتر: [کـاری ئـەمـری] لـە وشـەی (سیکدیر)ی تورکییەوە هاتووە بەواتای(بـدەر، بڕۆ بدە) لە کوردیشدا واتای بە سووکایەتییە- وە دەرکردن دەگەیەنێت، گومبە لەبەر چاوم؛ بڕۆ گومبە؛ بڕۆبدە. (برو گمشو)
سیکەنوسـەرخـان : [نـاو،ت] بـە جێگـای قەرەباڵغ دەڵێن کە هاتوچۆی زۆربێت. (جای شلوق)
سیلسانک :[ناو] سەقری سپی‌واش؛ جۆرێک مشک‌گرەی سپی‌واش. (چرغ‌سفید)
سێلم : ناوی چیاییٚکە نزیکی حاجی‌ئومـەران. (نام‌کوهی‌است)
سیلۆخ : [ئاوەڵناو] لەڕ و لاواز. زەردەڵ و نە- خۆش و کز. (مریض‌لاغرومردنی)

سیلەوچەفتە : [ناو] سێرە؛ سێرەگرتن بەتفە-نگ بۆ پێکانی ئامانج. (نشانەرفتن)
سیم : [ناو] تێل؛ تەل؛ سیلک. (سیم)
سیمان : فد. [ناو] چیمەنتۆ. (سیمان)
سیمڕسیمڕ: [ناو،ت] سمرسمر؛ هەراوهوریا و دەمەقاڵە. (هیاهو)
سیمرووکە : [ناو] سێرەکێویلە.(سیرکوهی؛ سیرخرس)
سینا: (١)ناوی‌پیاوانە. (اسم‌مردانە). (٢) ناوی-کێو و سارایێکە لە فەلەستین. (صحرای-سینا)+
سێناریۆ : فرد.فد.اند. [ناو] دەستەواژەی سینەماییە؛ فیلم‌نامە؛ دەقی نووسراوەی حە-کایەتی فیلم. (سناریو)
سینجوڕ: [ناو] سنجر؛ تیشکی‌ئاور؛ شوڵەی‌ئا-ور. (شرارەآتش)
سینگوڕ: [ئاوەڵناو] قەڵەو؛ گۆشتن. (چاق)
سینگەسۆز : [ناو،ت] دڵەکزێ؛ ژانی سینگ و سک. (دلدرد.سینەدرد)
سینمائیسکۆپ : [ناو،ت] سینەماییێک کە وێنەکان لە سەر پەردەیەکی پانتر لە سینە-مای ئاسایی نیشان‌دەرێت. (سینما سکوپ)
سینەبەند : [ناو،ت] جۆرێک ژێرپۆشی ژنانەیە بۆ بەرگری لە داچۆڕان و داهێزرانی مەمک. (پستان‌بند)+
سێنەر : [ناوبک] بسێن؛ کەسێک کە دە-ستێنێ یان دەکڕێ؛ کڕیار. (گیرندە.خریدار)
سینەڕاما : فرد.فد.اند. [ناو] شێوەیێک لە فیلم هەڵگرتنی سینەماییە کە بە سێ کامێرا و چەند ئامێری دەنگ‌هەڵگر، تۆمار دەکرێت و لە سەر پەردەیەکی پان و چەماوە بەسێ (پرۆژێکتۆر) نیشان دەدرێت. (سینەراما)
سینەکێش: [ناو] سیغارکێشێک‌کە دووکەڵی سیغار دەباتە نێو سییەکانییەوە. (سینەکش)
سێ‌نیزام : [ناو] ئامێرێک لە بیچمی سێ شەویلکە، کە بە پێچ لەیەک دەکرێنەوە و دەبەسترێن و بۆڕاگرتنی مەتە بەسەر دڕێلە-وە بەکار دەبرێت. (سەنظام)
سینی‌مال: [ئاوەڵناو] سینی‌ماڵ؛ کاسەلێس؛ چڵکاوخۆر؛ (ب)خۆ بە بێگانەفرۆش. (سورچران؛ خودفروختە)
سیواد : [ناو] سپیایی بەیانیان و سوورایی ئێوارانی سەر ئاسۆ. (سفیدی‌وقرمزی‌افق-درصبح‌وغروب)+
سێ‌ودووکردن : [چاوگە،ت] لای‌خۆ بەراوە-ردکردن یان حیسابی چاکی و خراپی یان قازانج و زەرەرکردن؛ تۆیش سێ‌ودووی دڵی خۆتبکە؛ واتا لێکی بدەرەوە. (برآوردکردن)
سێودووکردن: [چاوگە،ت]لای‌خۆ هەڵسە-نگاندن و بەراوەردکردن. (تحمین‌زدن)
سێوراو :[ناو،بەر]سێویاگ؛سوواو.(سائیدە شدە)
سیوسیوە : [ناو] تەوەرەی بانگردێن. (محوربام‌غلطان)
سی‌وشکە : [ناو] (١)جۆرێک ژوژو لە چالەکە دەکا و تیرها وێژە و دڕکەکانی وەک تیر دهاوێت بۆ بەرەنگاری لە دوژمن: (نوعی-خارپشت‌تیرانداز) ؛ (٢) فسۆس؛ خۆبە دوژمن فرۆش؛ نیشتمان فرۆش. (جاسوس) (٣) جۆرێک نەخۆشییە کەمرۆڤ تێرناخوا لە خواردنی ئاو؛ ئێسقا. (استسقا)

سێوه : [ئاوەڵناو] هەتیو؛ منداڵی بـێ‌دایـک و باب؛ سەغیر. (یتیم)
سێ‌وەخته : (ب) سبەینـێ و نیـوەڕۆ و شـەو؛ (سێ‌ژەمە). (سەوعدە)
سێوەڕۆ : [ناو] سـیبەڕۆ. یـاوی‌نۆبـە؛ تـەوی-ماڵاڕیا. لە سێ‌ڕۆژدا جارێک یاوکردن؛ نۆبـە-تێ. (تبنوبە)

سـێوهەرمـێ : [نـاو،ت] میـوەی دارسـێوی موتوربەکراو لـە دارهـەرمـێ؛ سـێوی‌گوڵـاو. (سیب‌گلاب)
سێویخانە : [ناو،ت] جێگای منداڵی بێ‌بـاب-ودایک بە خێوکردن. (یتیم‌خانە.دارالایتام)
سێوی‌گوڵاو : [ناو] بەری داری پەیوندکراوی سێو لە هەرمێ. (سیب‌گلاب)

سابووتاژ : فرد.اند.فد؛ کارشکێنی؛ کۆسپ-خستنە بەرپا. (سابوتاژ)
ساپۆرت : پشتوانی؛ پشتەڤانی. (ساپورت)
سادیست : سادیسمی؛ تووشی ئازاری-سادیسمهاتوو؛ ئازاردەر. (سادیست)
سادیسم : فرد.اند.فد؛ مەردم ئازاری؛ (ب) سوکنایی هاتنی جنسی بە ئازاردانی لف. (سادیسم)
سازمانی و ڵاتە یەکگرتووەکان: ڕێکخراوی میللەتگەلی هاوبەش و هاوپەیمان. (سازمان-ملل متحد)
ساسات : کەدەستەیێ بۆ کەمکردنەوەی هەوا لە کاربوراتۆری سەیارەدا. (ساسات)
ساقدۆش: [ناو] ساخدۆش؛لە تورکیش‌داهەیە بەواتای شانی‌راست (ب) برازاوا. (دوستان داماد)
ساڵۆن : فرد.ایتا.فد.اند [ناو] هۆڵ؛ ئۆدەی زۆر گەورە؛ تەلاری بەرفراوان. (سالن)
ساندویچ : فد.اند.[ناو] بابۆڵەی درێژ؛ پێخۆری لە نان پێچراو؛ ڕیوایەتەکە قوماربازان دایان-هێناوە و کردویانە تە باو (ساندویچ)
سپای‌دانش : [ناو.ت] سەرباز موعەلیم؛ لەزە-مانی حمەرەزاشادا هێندی سەربازی سە وادار تەرخان دەکران بۆ دەرس وتنەوە بە منداڵانی دێهات لە جیاتی خزمەتی سەربازی. (سپاەدانش)
سجاف : [ناو.بەر] دووراو ، تەقەڵ لێدراوی پەڕاوێزی لیباس. (دوختن‌حاشیەلباس)
سللوول : فد. اند؛ فرد [ناو] بچووکترین بە-شی هەرماکێک کەنیشانەی ئەوماکەی پێوە-بێت. (سلول)
سللوول: فدە ژووری یەک‌کەسیی-زیندان.(سلول)
سۆلفێژ : بەدەنگ‌وتنەوەی نۆتەکان بۆ فێر بوونی مۆسیقا. (سلفێژ)
سۆلیست : تاکەژەن؛ کەسێک کە سازی سۆلۆ(تەنیا) لێدەدا یان ئاوازی تەنیا لە کۆڕدا دەچڕێ. (سولیست)
سۆنات : فرد.اند.فد.ایتالیاد؛ بەستەیێکی مۆسیقای بێ‌گۆڕانییێژە و تایبەت بە ئورووپایە. (سونات)
سوورپریز : فرد.اند.فد؛ کاری چاوەڕوان نە کراو کە ببێتە هۆی دڵخۆشی و شادیی‌کە سانێکی‌تر؛ جۆرێک مزگینی؛ (سورپریز)
سووررئالیست فرد.اند.فد؛ شوێکرانی سوور ڕئالیسم. (سوررئالیست)
سووررئالیسم :بزاڤێکی هونەری و ئەدەبییە و بڕوای بە خستنە پێش‌چاوی سەربەست و ئازادانەی‌بیر و بۆچوونە، بەبێ ئەوەی عەقل و بڕیار و ڕەسم و ڕسووم ئەوبیر و بۆچونە تێک‌بدا. (سوررئالیسم)
سووسیالیسم فرد؛ اند؛ فد؛بڕوابەلاچوونی دەستەڵاتداریی (کەس) بەسەرئامێرەکانی بە-رهەم هێنەر و سەرمایەدا؛ سیستەمی حوکومەتی دامەزراو لەسەر ئەوبیروبڕوایە. (سوسیالیسم)

سووسیالیسمی میللی : فد؛ (ب) نازیسم؛ ئامۆژەیێکی ڕامیاری و کۆمەڵایەتی کە لە نیوەی ئەوەڵی چەرخی بیستەمدا لە ئاڵمانیا پێک‌هات و ڕەگەزپەرەستی تاڕادەیێک پەرە-ی سەندکە لە ناو عەسکەری و ئە فسەرانی هیتلێریدا بوو بە هۆی ڕێکخستنی ئێس-ئێس. (نازیسم؛ناسیونال‌سوسیالیسم)
سەدادار: [ئاوەڵناو] وشەیێکی فارسییە بەڵام لە کوردیشدا هەیە؛ دەنگ‌دار؛ هەر شت‌دەنگی لێوەبێت؛(ب)سازی خۆش‌دەنگ و دەنگ‌بەرز. (صدادار)
سەرپەرستار : [ناو،ت] سەرۆک و بەرپرسی پەرەستار گەلی نەخۆشخانەیێک. (سرپرستار)
سەرچەشمە: [ناو] سەرچاوە؛ بناوان. (سرچشمە)
سەردۆشی: [ناو] (وشەیێکی فارسی و کوردییە) پاگوون. (پاگون)
سەردەفتەر: [ناو] بەرپرسی نووسینگە؛ سەر-دەفتەری ژن‌مارەکردن و تەڵاقدان. (سردفتر)
سەرڕشتەداری: [ناو] مەرزینگەی دابین-کردنی ئابووری لە عەسکەریدا. (سررشتە-داری)
سەفیر : [ناو] سەرئێلچی؛ باڵوێز؛ بریکاری بەڕێکراو بۆ ئەنجامی کارێک. (سفیر)
سەمبول : فردئاندفد؛ سەنبول؛ ئورناک؛ نمانا؛ شیاوی بە نموونەکردن. (سمبل)
سەمبولیست : فردئاندفد؛ ئورناک‌خواز؛ نموودەخواز. (سەمبولیت)

سەمفۆنی فردئاندفد؛ مۆسیقای‌درێژخایەنی چووار بەشی کە بە ئورکێستری فرەسازی لێدەدری. (سمفونی)
سەناتۆر: فرد؛ فد: [ناو] نوێنەری مەجلیسی-سەنا؛ ئەندامی پەڕلەمانی پیران لە ڕۆمی‌قەدیمدا. (سناتور)
سێرۆم: [ناو] تراوێکی دەرمانی و خۆراکییە بە شرینقە دەکرێتە ناو دەماری هەندیٚ نەخۆش. (سرم)
سێکولار : فردئاندفد؛ لادینی؛ بیٚدینی؛ بایەخ بەدین نەدان. (سەیکولار)
سێکولاریسم فردئاندفد؛سیستەمی‌لادینی و حوکومەتێک کە پێوەندی بەدینەوەنییە. (سیکولارسم)
سێلف‌سرویس : چێشتخانە و ڕەستۆرانی بیٚ پێشخزمەت کە موشتەری خۆی خۆراک دە-باتە سەر مێزەکەی خۆی. (سلف‌سرویس)
سیلۆ : [ناو] هەماری گەورە و فەننی(فەنانی) بۆ ڕاگرتن و خراپ نەبووتی ئارد و دانەوێڵە و ئاڵف. (سیلو)
سیم‌کارت : ئاندفد؛ [ناو] کارتێکی چکۆلەیە لەناو مۆبایلی دەنێن. (سیم‌کارت)
سێناریۆ : فردئاندفد؛ فیلم‌نامە؛ نووسراوەی داستانی‌فیلم. (سناریو)
سێنت : یەک لە سەدی دۆڵارێک. (سنت)
سیویل : فدفردئاند؛ قەرەیەخە غەیری ئە-سکەری.(غیرنظامی)+

شابک: [ناو] (١) چۆغه. (چوخـا). (٢) قـهفـی بسککه دهکهوێتـه نێوچـاوان. (حلقـهزلـف)
شابهلووت : [ناو] جۆرێـک بـهڕوو؛ شـابهڕوو. (شاه بلوط)
شابهنگ : >بۆژانه سیاوه
شابی : > شاویرۆڵ
شاپ : [ناو](١)شوێپ؛ جیٚپا؛ ڕچه. (رد.جای‌پا) (٢) زاب؛ سواڵهت یان بهردی خڕی چکۆلهی پان. (سنگ یاسفال‌پهن وکوچک)
شاپانێ : [ناو] شاپان؛ زاپێن؛ کایه بهزاب؛ کایه به شاب >شاب٢. (نوعی‌بازی)
شاپک : >شابک
شاپوور:ناز ناوی چهند شای ساسانی له ئێران. (شاپور؛ شاهپور)
شاپهسهند: ناوی گوڵێکه و ناوی ژنانهیشه. (شاه‌پسند)
شاتۆن:[ناو] کهرهستهییٚکه له مۆتوڕی سهیاره و ههرکهرهستهی سوپاپداردا. (شاتۆن)+
شاتهڕهدێمی: [ناو] گیایکهرمهژن؛ توونهگیا. (خردل‌وحشی)
شاجۆگه:[ناو]جۆگهی سهرهکی که چهند جۆ گهی لیٚجیا دهبێتهوه. (جوی‌بزرگ؛ کانال)
شاخبێزی : [ناو] شاخبزی؛ مهڕمهڕشا؛ هوما یی؛ مهڕمهڕش؛بلووری؛بالبالی؛ پیرانشا؛مۆری. (چلوار)
شاخ‌دەرهێنان:[چاوگه،ت] (١)شاخ ڕووان لهسهر سهری کاوڕه نێر و ئاژهڵی‌تر.(شاخ‌روئیدن)(٢ب) واق‌وڕمان؛سهرسووڕمان.(ازتعجب شاخ‌درآوردن)
شاخهوشاخ : یاڵهویاڵ؛ لهم لک بۆ لکی دارێکی تر. (ازاین‌تپه به‌آن‌تپه؛ ازاین‌شاخه به‌آن‌شاخه)
شاخهوهرز : شاخهوان. (کوهنورد)
شادی : ناوی ژنانهیه. (اسم زنانه)
شار : [ناو]مووروویکانزای نێو بۆڵبرینگ؛ تۆپی دارینی یاریی بیلیارد. (شار)+
شاراشۆ : شارشێوێن؛ شهڕئاشۆ؛ شهرههڵایسێن. (شهرآشوب؛ آشوب‌طلب)
شاربازێڕ :شارێکه له کوردستانی باشوور.(نام شهریست)
شاربهدهربوون : [چاوگه،ت] له شار دهرچوون یان له شار وهدهرنانیکهسێک. (نفی‌بلدشدن)
شاربهدهرکردن : [چاوگه،ت] لهشاردهرکردن؛ (ب) دهربهدهرکردن. (نفی‌بلدکردن)
شاردار : [ناو] سهرۆکی شار؛ بهرپرسی شار؛ (له باشوور شارهوان). (شهردار)+
شارۆچکه : شارۆکه؛ شاری بچووک. (شهرک)
شارۆکردن:[چاوگه،ت]گهڕان؛پشکنین؛توێژینه وه؛ لێکۆڵینهوه. (تحقیق‌وگشتن‌به‌دنبال‌چیزی)
شاروێران : ناوچهییٚکه نزیکی مههاباد. (ناحیه ای‌نزدیک‌مهاباد)
شارمزهردهواله :[ناو] جێی ژیانی تاقمیٚ ههنگه ژاڵه و ههروهها شاره مێلووره. (مکان و سوراخ کلنی‌زنبور)

شارەزەرگەتە : [ناو] شانە و کونی هەنگەژاڵە. (لانە زنبور) <شارە زەردەواڵە

شاسپەرەم :[ناو] ڕێحانە؛ شائەسپەرەم. (ریحان)

شاشە :ڕووپەڕی شووشەی تەلەفزیۆن کە وێنە دەنوێنێ. (صفحەتلویزیون)

شاعیر:[ناو] هۆنەری شێعر؛ هەڵبەستڤان.(شاعر)

شاکار:[ناو] کاری بەرچاو؛ جوانترین کردەوە یان دەستکرد. (شاهکار)

شاکلیل: [ناو] کلیلێک کە زۆربەی قوفل بکاتە وە کلیلیدز؛ (ب)لابەری زۆربەی گیر و گرفت و کێشە.(شاەکلید)

+ شاکە:(١)بینەر؛ سەیرکەر؛(تماشاگر) (٢)خوێ فرۆش. (نمکفروش)

شاگوڵ : ناوە بۆ ژنان بەتایبەت لە ناوچەی سنە (نامزنانە)

شاڵگەردن : [ناو] ئلێمی؛ ملپێچ؛ شاڵی دەوری مل. (شالگردن)

شالووک: [ناو] شالوول؛شالوور؛ ڕیشۆڵی؛گاوانی. (سار)

شالی :[ناو] مەزرای برنج؛چەڵتووک؛ شەڵتووک . (شالی.شلتوک)

شـالیجـاڕ : [نـاو]جـاڕی برنجـی دروێنـە کـراو. (شالیزاردرو شدە)

شالیکار : [ناو] فەلای برنج چێن. (شالیکار)

شالیگا : [ناو] جێی چاندنی برنج؛ جاڕە برنج. (شالیزار)

شامپانی:جۆرێک ترێ ڕەشە لە وڵاتی شامپاینی فەرانسە کە شەڕابێکی هەر بەو ناوە لێ دروست دەکەن. (شامپاین)

شام : [ناو] قامیش. (نی)

شامپۆ : [نـاو] تراوێکـە بـۆ سـەر و قـژ شـتن. (شامپو)

شامەترووکـە:[نـاو]هـەنگێکـی چکۆڵـەیـە لـە کولـۆرەی دارانـدا شـانە دەبـەسـتێ. (نـوعی-زنبورعسل)

شامیران : [ناو] شایشاهان؛ میریمیران؛ شای میران. (شاهنشاه)

شانامە : [ناو] دیوانە شێعری فیردەوسی تووسی ؛ شاهنامە. (شاهنامە)

شانای :خستن؛ بڵاوکردنەوە؛تۆمچاندن؛ هەڵ خستنی مۆرەی نەرد؛ ڕەوانەکردن؛ ناردن؛ نار دی. (روانە کردن)+

شاندار : [ناو] بەشکۆ؛ مەقامدار؛ پایەبەرز؛شیاو. (بلندمرتبە)

شانداهێشتن : لەسەرتەنیشت درێژ بوون؛ شان دادان. (روی پهلو درازکشیدن)

شانک : [ناو] ئازەوی؛ ئازەوە؛ جوانەزمە.(جوش جوانی)

شانکڕ : [ناو] دووایین پلەی سفلیس. (شانکر)

شانلەشاندان : (ب) خۆ هەڵسەنگاندن وبە رانبەرگرتن لەگەڵ پلە و پایەی کەسێکدا.(همپا - بودن)

شانوشکۆ : [ناوەت] پایەبەرزی؛ مەقامی بەرز . (شکوهمندی)

شانۆکێ:[ناو] گیای جافری کێوی؛دژی ئوورەی خوێنە. (جعفری)

شانەچرکێ :(ب) لەناو حەشامەتدا بەزۆر ڕێگا کردنەوە و دەرباز بوون. (درجمعیت بزورراەباز کردن)

شانهەڵتەکاندن : نیشانەی بێتەفاوەتی و

بیٚدەروستی واتا بەمن‌چی؛ کەیفی خۆتە.
(شانەبالاانداختن)
شان‌هەڵگرتن :شایان‌بوون؛لایق‌بوون؛شیاوی.
(لیاقت)
شانەی‌خوری : [ناو،ت] جۆرێک شانەی گەورە لەکانزا بۆ شی‌کردنەوەی خوری و مووی ئاژاڵ . (شانەپشم)
شانەی‌هەنگووین: [ناو] شانی هنگڤین؛ خانە خانە لە مێو، جێگەی هەنگوین و بەچکەی هە نگ.(شانەعسل)
شاووڵ :[ناو] شاغووڵ؛ئامێری هەڵچنینی دیوار ی ڕاست. (شاغول)
[ناو] ڕێڤەبەر؛ بەڕێوەبەر؛ بەرپرس؛مودیر.
(مدیر)
شاویر :[ناو] چەند گۆلاوی‌گچکە نزیک بە یە ک. (چالەهای‌پرازآب کنارهم)
شاوێر : [ناو] شاوەر؛ شەوەر. (شبدر)
شاویرۆڵ . [ناو] شابی؛ دارێکە لە میسرەوە هاتو وە عارەقێکی لێدەگرن بەناوی عارەقی بیدمشک بۆ نەخۆشینی دڵ‌بەکەڵکە. (بیدمشک)
شاوێری : [ناو] قاڵابن؛ ڕێواسی‌کوڵەبنە. (ریواس ساقەکوتاە)
شاهدانە : [ناو] گیاییێکە لە گەڵاکانی حەشیش دروست دەکەن و بە بەرەکەیشی کە لە هەرزن دەکا و دەخورێ دەڵێن شادانە یان شاهدانە.
(شاهدانە)
شاهید : [ناو] شایەت؛ گەوا؛ شایەد. (شاهد)
شاهیک :[ناو] جێگای لووس‌و خلیسک.(جـای‌لیـز)
شاهی‌کەو : [ناو،ت] کەوێک کە پەنجە و چاو و دەندووکی مەیلەو زەردبێ. (نوعی‌کبک‌نوک‌زرد)

شایجان : بانگ‌کردنی ژنانە بە تەوسەوە؛ باجی شایجان؛ لەناو کوردەکانی خۆراساندا ناوی ژنانە . (خطاب‌تمسخرآمیززنان؛ نام زنانە)
شاینەک : شاهێنەک؛ باشوو<باشوو
شایەتیمان : [ناو] شاتیمان؛ شادەئیمان؛شادیمان . (کلمەشهادتین)
شایی‌شایی:(١ب) کۆکردنەوەی پارە، شایی لە- گەڵ
شاییدا و بە زەحمەت؛ ئەو پارەیـەم شـایی‌شـایی و قڕان‌قڕان کۆ کردوەتە وە. (شاهی‌شاهی). (٢) خۆشی‌خۆشی(خوشی‌وسرورزیاد)
شباندن : [چاوگە،ت] شوبهاندن. (تشبیەکردن)
شبرەو : [ناو] شبرۆ؛ جۆرێک چەرمی بریقەدارە کەوشی لێ چێدەکەن. (شبرو)
شپک : [ناو] ماڵوو؛ دارێکی درێژە کە لە ناوەڕا ستیدا کونێکی تێکراوە و دەچی بە سەر دەندی ئامووردا و بەسەر زەوینی شێو بڕاوداڕایدەکێشن بۆ ڕێککردنی گری وگۆڵ وکوڵو. (نوعی‌مالە)
شپنەکردن:[چاوگە،ت] پاش شێوبڕینی زەوی ماڵووکردن؛ ڕێک‌کردن بە ماڵوو. (صاف‌کردن زمین‌شخم‌زدەبامالە)
شڕپوش :[ئاوەڵناو]لیباس‌شڕ؛کەسێک کە جلی شڕ وکۆنە لە بەر دەکات؛ مرۆڤی شڕۆڵ. (ژندە پوش)
شڕپە :[دەنگەناو] شلپە؛ دەنگی شتی نەرم کە وەعەرزبکەوێت؛ دەنگی شتی‌کە بکەوێتە ناو ئاو(صدای‌درآب‌افتادن‌چیزی) شڕابە؛ گولینگ؛ مەنگۆڵە؛ شوڕابە. (منگولە)
شڕکردن : (١)لەت‌وپەت‌کردن؛ دڕاندن. (تکە پارەکردن). (٢) سەرزەنشتی زۆر بە تووڕەییەوە

یان فەزیحەت بەسەرهێنان و تەمبێ‌کردن و
ئابڕوو بردن. (آبروریختن)
شرۆچی : [ناو،بک] شرۆڤەکەر؛ شیکەرەوەی
باس؛ لێکدەرەوەی خەبەر. (مفسر)
شڕ و شڕۆڵ:بێ‌سەروبەرە و بێ‌واتا؛ شڕو وڕ.
(بەقەسیدەی شڕ و شڕۆڵ) «قانع»(بیمعنی؛ ژنده)
شڕۆڵ : شڕۆڵە؛ تیتۆڵ؛ ڕیشاڵ؛ بزگوڕ؛ ڕیندوڵ.
(ژنده‌پوش.؛ نوارپارچه‌کهنه)
شروو : [ناو] شروێ ؛ دارێکی کورتە باڵایە ،
کوڵێندراوی گەڵاکەی بۆ شۆردنی لەشی کە
سێک کە نەخۆشینی کەوتەیی‌گرتووە یان زەر
دوویی‌گرتوو بەکەڵکە.(کرکو؛ افرای‌صحرایی)
شڕو وڕ : [ئاوەڵناو] دڕاو؛ لەکارکەوتوو؛ ونجڕو
نجڕ؛ ڕزیو؛ پرتووکیاگ. (داغان؛ پاره‌پوره)
شریت : [ناو] بەن؛ ڕێسمان؛ هەر شتی باریک و
ناسکی وەک قەیتان یان نەوار. (ریسمان؛ نوار)
شریت‌پڕکردنەوە : [چاوگە،ت] نەواری کاسێت
یان ویدئو تۆمارکردن و زەفت‌کردن(نوارپرکردن)
شریخ‌وهۆڕ : [دەنگە ناو] گرمەوگوڕە؛ گرمەگرم؛
شریق وهۆڕ. (غرش‌پی‌درپی)
شفرە : [ناو] تانە؛ کینایە؛ تەوس. (رمز)+
شفرەی‌فیل : [ناو،ت] دوو ددانی درێژی‌فیل کە
زۆر بەنرخە، لە ناسککاری و خاتەمکاریدا بەکە
ڵکە. (عاج‌فیل)
شفەژی : شیربەشیر؛ زگپڕ بوونی ژنێک‌کە شیر
بە منداڵەکەی دەدا. (حامله‌شدن‌زن‌شیرده)
شفقوت : قەمچی‌کوت؛ ئاوزەنگی‌کوت؛ (ب) زۆر
بە لەز ئاژۆتن؛ یان بەلەز بە ڕێگادا ڕۆیشتن. (راه
رفتن‌یا راندن باعجله)
شفکوت :> شفقوت .

شڤیلە : [ناو] شەوڕەو؛کەسێک بە شەو بە ڕێدا دە
ڕوا. (شب‌رو)
شقاق :[ناو] سێبنەرد؛ سێوەبن‌عەرزیلە. (سیب
ترشی)
شکافە : [ناو] میزراب؛زەخمە؛ نەغمە. (ئامیری
تارژەندن)
شکاکی : [ئاوەڵناو+ناو]پێوەندیدار بە شکاکەوە؛
جۆرێک‌هەڵپەڕین.(مربوط‌بەشکاک؛نوعی‌رقص)
شکاندنەوە: [چاوگە،ت] (١) دەستەواژەی گۆرە
ویبازانە؛شکاندنەوە یان چوواندنی گۆرەویی بێ
پشکێل لە جۆرابێندا. (پوچ کردن جوراب درجو
راب‌بازی)(٢)پاش‌دەمکێشانی چایی ئیستیکانێ
ک پڕکردن و دیسان‌کردنەوە ناو قۆری. (
ازقوری‌یک استکان چای‌پرکردن و دوباره دا
خل قوری ریختن)
شکایەت: [ناو] شکات؛ گازەندە وگلە وداد خو
ازی. (شکایت)
شک‌بۆچوون : گومانکردن لە کەسێک؛ گومان
بردن.(گمانبردن)
شکست : نوکوولی؛ شکان؛ بەزین؛ کۆڵ‌دان.
(شکست)
شکست‌هۆربەستەی:چاوگە،ت]هەڵبەستنەوەی
شکاو. (شکسته‌بندی)
شک‌لێکردن : [چاوگە،ت] گومان لە کەسێک
کردن. (به‌کسی‌شک‌کردن)
شکۆ : [ناو] جەلال؛ لەگەڵ شەرمدا دێ، شەرم
وشکۆ: شەرم و حەیا. (شرم و حیا)+
شکۆفە : [ناو] واباوە بە گوڵی داری بەر دەڵێن،
بە ڵام شکۆفە گوڵی نەکراوەیە؛ پشکوژ؛ خونچە.
(غنچە)

شکەڤ : [ناو] دمبە؛ تەنەکە پووتی‌نەوت؛ دەفر ی گەورە وەک بەرمیل؛ چەلەنگی‌نەوت. (پیت)
شکەنجە : ئەشکەنجە؛ ئازار. (شکنجه)
شکێن : [پاشگر][ناوبک] شکێنەر؛ کەسێک کە دەشکێنێ. (شکست‌دهنده؛ شکننده‌چیزی)
شلاتی :> شەلاتی.
شڵپ‌وهۆڕ : [دەنگەناو] شڵپەشڵپی زۆر. (شلپ شلوپ)
شڵپیتاو : شۆرباوی زۆرتراو و بێ ڕۆن. (کنایی، شوربای‌خیلی‌آبکی)
شڵتە : [ناو] دۆشەک؛ ڕایەخی نووستن.(تشک)
شلکردن : [چاوگە،ت] نەرم‌کردن؛ (ب) فش کردن. (نرم‌کردن؛ اخ‌کردن وتحویلدادن)
شلکەڕان :[ناو] نەرمەی‌ڕان(شلکەڕانی بگووشم بۆنی لەسینەومەم‌کەم) «مێمن» (نرمی‌ران)
شلکەگووێ : [ناو]جێگای کونکردنی گووێچکە بۆ گوارە؛ نەرمەی‌گوێ. (نرمه گوش)
شلوێ: شڵەژاو؛ ڕەنگ تێک‌چوو.(رنگ‌باخته؛ آشفته)
شڵەپاندن:[چاوگە،ت] شڵەقاندن؛ بەیەکدا دانی شلەمەنی. (جنباندن و بهم‌زدن‌مایعات)+
شلەساوار : [ناو] بروێشینی‌تراو. (آش‌بلغورآبکی)
شلەمەنی :[ناو] تراو؛ ئاوەکی. (مایعات)
شلەوبوون:[چاوگە،ت]شل‌بوونەوە؛تراوبوونەوە؛ نەرم‌بوونەوە. (آبکی‌شدن؛نرم‌شدن)
شڵەوقوڵە : [ناو،ت] گەدەوگودە؛ بەرەڵاوهەرەڵا؛ لات‌ولووت. (لات‌ولوت)
شمش:[ناو]لە قاڵب دراوی کانزا؛ وەک شمشی تەڵا. (شمش)
شمشێربالْ : تەیرەکوێرە؛ تەیرە حەواییلە. (پر ستوی‌سیاه)
شمشێرسیْ‌چارەکی :(ب)بە ڕواڵەت ئازا و لە ئە سڵدا خوێڕی. (شمشیرسه‌چاره‌کی)
شمقارِ :جۆرێک باڵندەیە لە شاهێن چکۆلەترە و گۆشت‌خۆرە. (نوعی‌شاهین)
شملی‌براکە : >شملْ و بەرەکەت.
شناسای : [چاوگە] ناسین؛ ناس‌کرن؛ شارەزا بوون. (شناختن)
شناسنای : [چاوگە،ت] ناساندن؛ شناساندن؛ شارەزاکردن؛فێرکردن؛ئاشناکردن.(شناساندن)
شنووت : دەستەک؛ دەستەکی دارەڕای خانوو. (تیرسقف)
شوان‌کار : [ناو](١) شوانی بەرغەل. (شبان‌بره). (٢) شوانکارە؛ شوانی‌کردن بە نیوەیی. (شبانی کردن وسهیم‌شدن درمالکیت گله). (٣) کەسیْ کە پیشەی شوانی‌بێت. (شغل‌شبانی)
شوانکیلە :گیایێکە جیوەیێکی کێشداری هەیە. (نوعی‌گیاه)
شوانەوێلە : (ب)مرۆڤی ساکار و گەوج و گێل. (انسان‌ساده)
شۆت‌گرسێن : گیای خشیل؛ کەوڵەگیا؛ دوو دڵۆپ شیلەی ئەوگیایە هەوێنی لیترێک شیرە کە بیکات بە پەنیر. (علف‌پنیر)
شۆخی‌باز : گاڵتەچی؛ گاڵتەوکەپ‌کەر؛ حەنەک باز؛ حەنەق‌باز. (شوخی‌باز)
شۆر :کەڵەسوو؛ مانگایێک‌کە کەلْ زۆر سواری بێت؛ (ب) هاوجێیی کردنی زۆر و لە سەریەکی نێر لەگەلْ مێوینە.(زیادجفت‌گیری‌کردن‌ماده‌گاو)
شۆر : سوێر؛ پڕخویْ. (شور)
شۆراقک:شۆراڤ؛ شۆرک؛ شۆرەکات. (شورەزار)

شۆڕش : ناوە بۆ پیاوان. (اسم‌مردانه)+

شۆڕڤەبوون : شۆڕبوونەوە؛ دالقان؛ هەڵواسران. (سرازیرشدن؛ آویزان‌شدن)

شۆرک : شۆرەکات؛ زەوینیێکە خاکی سوێر و خوێداربێ. (شورەزاز)

شۆڕکردنەوە : [چاوگە،ت] داهێشتن؛ داهێڵان؛ بەردانەوە. (آویزان‌کردن)

شۆرەشوان : [ناو] نانە مرۆچە؛ شەوەرەشەوەن؛ گیاییێکە بۆ خۆراکی ئاژاڵ، لە سەقز و سابڵاغ لە گەڵ قازیاخەدا دەیانکوڵاند بۆ عیلاجی زەردوویی و ڕامالینی زەرداو. (اسپرس)

شۆڕەڵاس : هاواڵی‌خەزال لە بەیتی لاس خە زاڵدا. (نام مردانه)

شۆڤاف‌خۆر : شۆڤاوخۆر؛ چڵکاوخۆر؛ (ب) نۆکەر و بەرماوەخۆر. (نوکرماب)

شۆڤە : لەئارەوی وەرگیراوە> ئاپارتمان (آپار تمان)

شۆک : قولاپی ماسیگرتن. (قلاب‌ماهی‌گرفتن)

شوکرەلات : [ناو] شوکۆلات؛چوکلێت.جۆرێک شیرینی.(شکلات)

شۆکە : [ناو] شیلەیێ کە مێشوولەی(شەتە) دروستی‌دەکا و لەسەر گەڵای داران بەتایبەت لەسەر گەڵای داربی دنیشێ و تامی شیرینە و لە گەزۆ دەکا. (مدفوع شته)

شۆلکرن : [چاوگە،ت] کارکردن؛ دە وامکردن (کارکردن)

شۆن‌کەفتن : [چاوگە،ت] وەشوێن‌کەوتن؛ بە دووادا ڕۆیشتن؛ (ب) ڕچە و ڕێوشوینی‌کەسێک گرتن. (دنبال‌رفتن؛ دنبالەروی)

شوواڵپیس : <شەرواڵ پیس.

شوواڵچەپەڵ : <شەرواڵ پیس

شوورتە : کەشک. (شک)

شووشبین : [ناو] شووشبان؛ پیاوانی‌بانگهێشتن کراو بۆ داوات؛ برازاوا . (رفقای‌دامادرعروسی)

شووتیلە : شفتەژی؛ گیاشیر؛ دوو دڵۆپ لە شیلە ی ئەوگیایە دەبێتە هۆی ڕەوانی. (گیاه فرفیون)

شووخال : [ناو] شوێن؛ ئاسەوار. (رد؛ عمل بجامانده)

شووداخ : [ناو] داخی سەر گوێچکەی ئاژاڵ. (داغ‌گذاشتن‌روی‌گوش‌حیوانات)

شوورا : [ناو] شووبرا؛ هێوەر. (برادرشوهر)

شوورەوموورە : شڕوشاتاڵ؛ ئەسپابی نێومالک. (وسایل‌منزل)

شووش : ناوی باژێڕێکی کەونارا لە باشووری ئیران. (شوش)

شووش : (١) [ئاوەڵناو] باریک؛ (ناو)پەنمانی جێگەی قامچی؛شووش بەستن؛ماسینی جێگای قامچی وەشاندن. (جای‌شلاق) +

شووشبین : [ناو] شووشبان؛ پیاوانی‌بانگهێشتن کراو بۆ داوات؛ برازاوا . (رفقای‌دامادرعروسی)

شووشتەری : (١)جۆرێک ڕاخەری وەک بەڕەیە. (نوعی‌زیلو) (٢) ناوی مەقامێکی ئاوازی کوردی و فارسییە. (شوشتری)

شووشتەری : گوشەییێکە لە مەقامی هومایووندا، هەندێ بەبنەمای هومایوونی دەزانن.(شوشتری)

شووشتی :شۆراو؛ [ڕابووردووی شتن بۆ سێهەم کەسی تاک]: شۆردی. (شستەشده؛ شست)

شووشی : ناوی قەڵاییێک لە خۆراوای باکووری ئێران بووە. (قلعەشوشی)

شووفلاجەژن،شادی بەهۆی ڕزگار بوونی موو

ساییەکان لە بەندی بابلیەکان لەلایەن کوور
شی هەخامەنشیەوە، کە مووساییەکان هەموو
 ساڵێ لە ئەوەڵی پایزدا دەیگرن. (جشنپاییزی
یهودیان)
شووگا : کەڵەکێوی. (شوکا)
شووگرە:[ناو]جەغزێکی‌کانزای لەغاوی ئەسب
کەلچی خوارووی ئەسب دەچێ بەنێویا. (گیره
لگام)
شویردن : شوارای؛ گوشین؛ شواردەی؛ گواشتن؛
گڤاشتن. (فشردن)
شوێن‌بەشوێن : یەک لە دوای یەک؛ بە دوای
یەکدا ڕەوانەکردن و ناردن. (پشت سرهم)
شوێنگر : [ناو](۱)جێگر؛ بەردیل. (جانشین). (۲)
ڕێ و شوێنی کەسێ هەڵبژاردن و کەوتنە سەر
ئەو ڕەوشتە. (پیرو)
شەبانکارە : ناوی هۆزێکی کورد، کە دایکی ئە
ردەشێری بابەکانی شای ئێران لەو هۆزە بووە.
(نام‌عشیره‌ای‌کرد)
شەبخان : [ناو] داوێن و گۆشەی کەوا؛ شاقەل.
(دامن‌کت‌وعبا)
شەبکاندن : [چاوگە،ت] ئێشاندن؛ ئێشان. (بە
درد آوردن؛ دردکردن)
شەبنم : (ف. مشه) شەونم؛ شەڤنم؛ ئاونگ؛
 قەرەو. (شبنم)
شەبەکەی‌چاو : [ناو،ت] تۆڕینەی چاو. (شبکیه
چشم)
شەبەنگ : [ناو] تارمایی؛ زۆر لە دوورەوە و بە
حاڵ دیار بوون. (شبح)
شەپاڵمە : [ناو] شەپلاغە؛ زللە. (کشیده)
شەپاڵۆخ : [ناو] وەروەرە؛ بێڵی بەفرماڵین. (بیل
برف‌روبی)
شەپاندن : [چاوگە،ت] شڵەپاندن؛ شڵەقاندن
. (تکان‌دادن‌مایعات)
شەپلاندن : [چاوگە،ت] ئاڵۆزکردن؛ شێواندن؛
شڵەقاندن.(آشفته‌کردن)
شەپڵەلێدراو : [ئاوەڵناو] سەکتەکردوو؛ فەرکەم
کردوو؛ پەرکەم لێدراو؛ (ب)کەسێک‌کە دەست و
پای ئیفلیج(سەقەت) بێ. (افلیج)
شەپەشەپ : [دەنگەناو] تەپەتەپی شتی شۆڕ کە
جارجار لە عەرز بخشێ؛ (شلپ‌شلپ)
شەترەنج : [ناو] شەترەنگ بووە بەڵام ئارەو
پیتی(گ)ی‌نییە و بووەتە شەترەنج، یارییێکە بە
۳۲مورە دەکرێ. (شطرنج)
شەترەنجی : [ئاوەڵناو] وەک‌تەختەی شەترەنج
خانەخانە؛ چوارگۆشە چوارگۆشە. (شطرنجی)
شەترەنگ : [ناو] ناوی‌پێشوی شەترەنج؛ لە بەر
ئەوە ئارەو پیتی (گ)ی نییە بووەتە شەترەنج.
(شطرنج)
شەتە :[ناو] میشۆلەییێکی بێ‌باڵە کە لەسەر گە
ڵای گوڵ وگیا دەنیشێ، جۆرێکیشی هەیە شۆکە
دروست‌دەکا. (شته)
شەختاندن : [چاوگە،ت] بەراوەژووکردن؛ هە
ڵگەڕاندنەوە؛ سەرەونخوونکردن. (برگرداندن)
شەختین:بەرئاوەژوو؛ سەرەونخون.(برگرداندن)
شەخسە : [ناو] شەختە؛ بای زۆر ساردی پاییز
 کە زەرحات لە بەین دەبا. (سرمای پای پاییزی
آفت کشت)
شەخڵ : [ناو] شەقڵ؛ دیاری‌کردن. (نشان)
شەدانکە : [ناو] بەروبوخچە و کیسەی شانە و
ئاوێنەی ژنان. (جای‌وسایل‌زنان)

شەدەلار : مێزەری شەدەی لار پێچراو؛[ناو] لارە پێچ بەسەر. (کج‌دستار)
شەربک : شەربە؛ لیوان؛ ئاوخۆری؛ لێوان. (لیوان)
شەڕبەرپاکردن : [چاوگە،ت] گێچەڵ نانەوە؛ شەڕ هەڵایساندن؛ئاژاوە نانەوە.(شربرپاکردن)
شەڕخواز: [ئاوەڵناو]جینگز؛ بیانووگر؛شەڕفرۆش، جینگن. (ستیزەجو؛ جنگ‌طلب)
شەردین : دابێژان؛لەبێژنگ‌دان. (غربال کردن)
شەرکڕ : [ناو](ب)کەسانی‌کە چەک و سفتەی بێ‌محەل(بێ‌جێ) بە هەرزانتر دەکڕن و کاری وەرگرتنی پارەی چک و سفتەکە وەئەستۆ دە گرن. (شرخر)
شەرمخاندن : [چاوگە،ت]خوراندن؛ بە ناخوون ڕنین؛ هەڵکڵاشین. (خاراندن)
شەرمخین : [چاوگە،] خوروو لێ پەیدابوون؛ خوران. (خاریدن)
شەرمین : [ناو] گیای گوڵەزەنگ؛ ماکی خەو هێنەری لێدەگیرێ. (گل‌شراب)
شەڕنانەوە : >شەڕبەرپاکردن.
شەڕنەخێوی :[ناو] شەڕانخێوی؛ شەرناخێوی؛ غارغارێن و تەقلە بە ئەسب. (تاخت‌وتاز)
شەروالپیس : [ئاوەڵناو] داوێن‌پیس. (تردامن)
شەڕوبنار : [ناو،ت] شەڕوکێشە. (جنگ‌ودعوا)
شەڕوتڕ : [ناو،ت]کێشە و هەرای بێ‌جێ و خۆ نەخواز. (جنگ بی‌جهت)
شەڕوشۆڕ:[ناو،ت] فیتنە و کێشە لە ناوچەیێکدا؛ کێشە و هەرا؛ نائەمنی. (ناامنی)
شەڕەباخە : [ناو،ت] کێبەرکێی دروێنەوانان لە کاتی دروێنەدا. (مسابقه‌درو)
شەڕەفڕ : >شەڕەقسە.
شەرەفنامە : کتێبی مێژووی کورد کە لە لایەن شەرەفخانی بەتلیسییەوە نووسراوە. (شرفنامه)
شەڕەقسە:[ناو] شەڕەفڕ؛ شەرەجنێو،(یان بەڕاستی یان بەگاڵتە). (جنگ‌لفظی)
شەڕەک : [ناو] شریتی بەستنەوەی ڕەشماڵ. (طناب‌بستن‌چادر)
شەڕەکەر:[ناو،ت]شەڕکردنی دوو یان چەندکەر؛ (ب) شەڕی چەندکەسێکی ناحاڵی و بێ‌عەقل. (جنگ‌خران)
شەڕمنێزە : شەڕەرمب. (جنگ‌بانیزه)
شەڕهەڵگرساندن >شەڕبەرپاکردن.
شەڕهەڵگرسێن : [ئاوەڵناو] فیتنە بەپاکەر، شەڕ هەڵخڕێن. (برپاکننده فتنه)
شەری زێڕینگەری : [ناو،ت] شەڕی بەدرۆ بۆ بازاڕ گەرمی لەلای‌کەسێ یان لای موشتەری. (جنگ‌زرگری)
شەش‌ئاگر>شەش‌تیر.
شەشپەڕ : [ناو] گورزێکی ئاسنین کە شەش گۆپکەی هەبووە. (گرزقدعی)+
شەش‌پەنجە : کەسانێک کە قامکی زیادیان هەیە. (شش انگشت)
شەش‌تیر : [ناو] چەکی شەڕ کە شەش فیشە ک دەخوات. (شش‌تیر)
شەشخان : [ناو] شەخشان؛ یاری منداڵان. (نوعی‌بازی‌بچه‌ها)
شەشدەربوون : ڕێگای دەرچوونی مۆرە گیران لە نەردین‌دا ؛ (ب) ڕێگەی چارە بەستران لە تەنگوچەڵەمەدا. (ششدرشدن)
شەش‌لۆ :هەر بەڵگێکی پەڕانتوّ کە شەش خاڵی

تێدابێت. (شش‌لوی‌ورق)
شەشلۆیە :[ئاوەڵناو](ب)درۆزن؛حیلەباز؛کڵاوباز. (کلک)
شەشلوول : >شەش‌تیر.
شەش و بێش : (بێش وشەییێکی تورکییە واتا (پێنج)، شەش و پێنج هێنان لە نەردین‌دا؛ (ب) دەست پێوەنەگرتن ؛شەش و بێش خەرج‌کردن. (ولخرجی)
شەغڵەم : [ناو] بەزموهەرا؛ هەراوهوریا؛ ئوغڵە مە؛ غەڵەبە. (دادوهوار و شلوغی)
شەغەڵ : [ناو] سەرپاچ‌کردن؛ سەرەوەی ڕووە ک هەڵپاچین. (غرس)
شەفت : [ناو] ئامێرێکی سەیارەیە کە دەچێ بە ناو ڕینگی تەگەردا. (شفت) +
شەفتاڵوو :لە هەشتاڵوو(قۆخ)دەکا، بەڵام کورکی نییە و چووکتریشە. (شفتالو)+
شەفتۆر : [ئاوەڵناو] شەفتوور؛ لارەولار؛ خووارو خێچ. (اریب)
شەفتە : گیامێشوولە. (نام گیاهی‌است)
شەفقە : شەپکە؛ شەپقە. (کلاەلبەدار)
شەڤادی : شەڤتر؛ پێری‌شەو. (پریشب)
شەڤبێری : شەونشینی. (شب‌نشینی)
شەڤترادی : بەسر پێری‌شەو. (پس پریشب)
شەڤچرا : [ناو] شەوچرا؛ چرای شەوێ؛ (ب) چرای خەو. (چراغ‌خواب)
شەڤچەرین : [ناو] شەوچەرە؛ شەوچەلە. (شب چرە)
شەڤخشت : [ناو] کالیار؛ ترۆزی کە دایدەنێن بۆ توو. (خیارچنبربزرگ‌تخمی)
شەڤڕەشکی : [ناو] شەوکوێری. (شب‌کوری)
شەڤگەڕ:(١)شەوگەر؛ ئەوەی بەشەودا دەگەڕێ. (شب‌گرد).(٢)بەزمیماڵی بووک لەشەوی پێش گوێزتنەوەی بووکدا. (جشن‌شب قبل‌ازعروسی درخانەعروس)
شەقاقی : [ناو] شقاق؛ شوقاق؛ نەخۆشینی ولاخی بەرزەیە کە سمیان دەقڵەشێ. (مرض‌ترک‌خوردن‌سم‌اسب)
شەقاو : [ناو] قەدەم؛ هەنگاو؛ هەنگاڤ. (گام)
شەقاوییل : [ئاوەڵناو] ڕاستەوخۆ؛ ڕاستەوڕاست. (مستقیم)
شەقتین : [چاوگە،] شەق‌کردن و هەڵوەشاندنەوەی دروومان؛ هەڵوەشاندن. (شکافتن)
شەقراندن : [چاوگە،ت] شڵەقاندن؛ شێواندنی تراو؛ ڕاژەندنی‌تراو. (جنباندن‌مایعات)
شەقژن : [دەنگەناو] دەنگی شەق‌وهۆڕ؛ وەک دەنگی هەورە تریشقە. (صدای‌مهیب)
شەقڵچی : بەرپرسی شەقڵ‌کردن و سەردان لە شەقڵ. (مسئول‌مهریانشانەکردن)
شەقەماسی : جۆرێک ماسییە. (نوعی‌ماهی)
شەقیف : [ئاوەڵناو+ ناو،بەر] شەقیف؛ شەقیو؛ شەق‌بردگ؛ شەق‌بردوو؛ لەت‌بوو؛ قەڵەشیاو (درزبزرگ؛شکاف؛شکافتە)
شەکرپەنیر:[ناو]جۆرێک شیرینیاتە لە شەکری هاڕاوە چێدەبێ. (شکرپنیر)+
شەکرۆکە : [ناو](١)گیای کەرتەشی کە بۆ زیادکردنی ڕادەی شەکری خوێن بەکەڵکە. (شکرتیغال)(٢) کوڕی لووسکە کە لە زەماوەندی هێندی تورکاندا دەرەخسێ بەکنجی‌کچانەوە. (رقاص‌پسردخترنما)
شەکرەسێو : [ناو] سێوی گوڵاو؛ بەری دارە

سێوی پەیوەند(موتوربە)کراو لە هەرمێ؛ مرۆ ڤی زۆر جوان و ڕەزا شیرینی پێ دەشوبهێنن. (سیب‌گلاب)
شەکری خوارد : شەکەری خوارد؛ (ب) بێجای کرد؛ غەڵەتی‌کرد؛ گووی خوارد. (غلط‌کرد)
شەکنای : [چاوگە،ت] شەکاندن؛ ڕاوەشاندن. (تکان‌دادن؛ بەاهتزازدرآوردن)
شەکۆ : بێڵی تایبەتی ڕاوەماسی لە چۆمی کەم ئاودا. (بیل‌شکارماهی)
شەکەت : (١)شەکەتدان: توند بەستن. (محکم بستن). (٢)[ئاوە-ڵناو] ماندوو؛ هیلاک. (خسته)
شەکەراو : [ناو] شەکراو؛ شەربەت؛ (ب) بەین شێوان؛ پەیدا بوونی ساردوسڕی لە بەینی دوو دۆستدا. (شکرآب)
شەکەرە : [ناو] گیای شەکرە؛ کەرتەشی؛ دڕوە گورزە؛جیوەکەی کە لەجێی چزووی جۆرێک هە نگەژالەوە دێتەدەرەوە دەبێتە هێلانەی هەنگە ژالە و ئەوجیوە بۆ زیادکردنی قەندی خوێن بە کەڵکە و بۆ دەنگ بەربوونیش باشە.(گیاەشکر تیغال)
شەکیانەوە : [چاوگە،ت] شەکانەوە؛ لەرانەوە؛ بەدەم باوە لەرینەوەی قوماش. (اهتزاز)
شەکێن : [ناو] جگێن؛ یاری بە قاپ. (بازی شتالنگ)
شەگە : [ناو] لای چاڵی قاپ؛ چکە؛ ڕووپەڕی پشتەوەی پکە. (طرف‌گودشتالنگ)
شەلاق : شەلاخ؛ شێلاق؛ قامچی؛ قەمچی. (شلاق)
شەڵاڵ: [ئاوەڵناو] بێ‌حاڵ؛ زۆر شەکەت و شڵاڵ؛ زۆرماندوو و هیلاک؛ زۆر نەخۆش. (بیحال)+
شەلان‌شەلان : شەلەشەل؛ بە شەلین ڕۆیشتن. (لنگ‌لنگان)
شەڵپە : [ناو] مارنەگەز؛ چەکمە؛ جزمە. (چکمه)
شەڵپین : [چاوگە،ت] بنکەن؛ ڕیشەکەن؛ دوورخستن؛ لابردن؛ لەبەین بردن. (ریشەکن؛ ازمیان‌برداشتن)
شەلتاخ : [ناو]شەڵتاخ؛شڵتاخ؛ تەشقەڵە؛گێچەڵ. (شلتاق)
شەلتاخی:[ناو] شەڵتاخی؛ شەڕفرۆشی؛تەشقەڵە کردن. (قالتاقی)
شەلتە :[ناو]خەرار؛ هۆڕی زۆرگەورەی تایبەتی کاکێشان، لە ڕەشکە چکۆلەتر. (غراره)
شەڵواڵ : شەرواڵ؛ پاتۆڵ. (شلوار)
شەڵواڵ‌بەکۆڵ : [ناو] شەرواڵ‌بەکۆڵ؛ گیاییکە بنەکەی دەخورێ و بۆ ڕەوانی بەکەڵکە.(گیاهی استباخاصیت‌مسهلی)
شەل‌وشەپک : [ناو،ت] شاڵ‌وشاپک؛ ڕانک‌و چۆغە. (لباس‌ازشال)
شەل‌وکوت : شەکەت؛ ماندو؛ هیلاک؛ بەلێدان شپرزەکردن. (خسته)
شەل‌وکوت‌کردن:[چاوگە،ت] (ب)بەلێدانی زۆر شەکەت‌کردن و لە توانا خستن.(کتک‌زدن‌زیاد)
شەلەمکەرە : [ناو] پشیلە پاییزە. (قاصدک)
شەلەمێ : شێلم؛ شەلەم. (شلغم)
شەلەوشەپک :[ناو]شەل‌وشەپک؛شاڵ‌وشەپک؛ ڕانک‌وچۆغە. (لباس‌محلی‌ازشال)
شەلەولەو : [ئاوەڵناو] هەڵەوێژ؛ زۆربڵێ؛ چەنە درێژ. (پرحرف)
شەلی : [ناو] گێڕی؛ پا لەنگبوون؛ لەنگی. (لنگی)

شەماتە :[ناو] زەنگ؛ وەخەبەرهێنەر؛ سەعاتی
شەماتەدار: سەعاتی زەنگدار. (شماتە)
شەماڵگیر:[ناو] قاقلی بەهار؛ گیاییێکی گەڵاپانە وگوڵەکانی چکۆلە و لەپاڵ یەکدان،عیلاجی کەم خەویە. (گلپر)
شەمامەبەنی : [ناو] جۆرێک کاڵەیە؛ کاڵەی شە مامە بەندی. (بندچارق)+
شەمامێنە : >شەمامە+
شەمتاندن : [چاوگە،ت](١)واز لێهێنان؛ دەست لێبەردان. (صرفنظرکردن). (٢) خلیسکاندن. (سردادن)
شەمزیای : [چاوگە،ت] قورمچیای؛ سیس بوون. ئاڵۆز بوون؛ ڕەنگپەڕین. (آشفتەشدن؛ پژمردن؛ رنگباختن)
شەمزین : (١) [چاوگە،] شەمزیان؛ ئاڵۆز بوون. (آشفتەشدن).(٢)[ناو] ئاواڵی شەم لە بەیتی شەم و شەمزیندا. (عاشقشم). (٣) ناوە بۆ ژنان شەمزین ناوە بۆ پیاوان. (اسممردانە)+
شەمسی : [ناو]شۆڕاوەی بەفر و سەهۆڵی بە هاران کە درمنگ دەتاوێتەوە؛ ناوە بۆ ژنان. (شره آب یخ کە دربهاران ذوب میشود)
شەمشاد : [ناو] شمشاد؛ داریشمشاد. (شمشاد)
شەمشاق : [ئاوەڵناو] جووامێر و دڵ فراوان و بە پیاوەتی. (رادمرد)
شەموک : [ناو] شەمکۆڵەکە؛ داری کە دەیدەنە بەر دیواری شکست بۆ ڕاگرتنی. (حایلدیوار)
شەمەت : [ناو] جۆرێک جاو. (نوعیکرباس)
شەمەند و فێر ؛فرد؛ ند:[ناو] کەرستەی جۆرێک قومارە. (شمند و فر)
شەمێ :کورت کراوەی ناوی شەمسەددین و شەمسوڵا و شەمسی. (اختصار اسم)
شەندیشۆڕ : [ئاوەڵناو] شان داچەکاو؛ شپرزە. (پریشانحال)
شەنشە : [ناو] تووڵیهەلاجی؛ (جگە لە هەلا جیکردنە کە بە جیکەنە و کەوان دەکرێت) بە شووڵێکی باریک خوری و لۆکە دەکوتن و پێیکۆ دەکەنەوە. (باترکە حلاجیکردن)
شەنکردن :[چاوگە،ت]خەرمان بەدەم باوەدان بۆ جیا بوونەوەی کا لە دان. (خرمنبەباددادن)
شەنگاڵ:[ناو](١) ژەنگار. (زنگار) (٢) ناوی شار و چیاییێکە لەڕۆژئاوای موسڵ. (نامشهروکوهی است)
شەنەبا : [ناو] خەرمان بەشەنە بەدەم باوەدان؛ شەنیخەرمان. (باد دادنخرمن)
شەنەوا : [ناو] شەنەبا؛ شەنکردن. (باافشون خرمنباددادن)
شەوئاژین : [ناو] شەواژین؛ ئاژینکردنی ئاو بە سەر زەوی و مەزرادا بەشەو. (آبیاری شبانە مزرعە)
شەوار . شموگار. (شبها.درطولشب)
شەوارە : [ناو]نەدیتنی چاو لەبەر نووری زۆر بە هێز بەتایبەت لە تاریکیدا. (در مقابلنور قوی چیزیراندیدن)
شەوارەبوون : [چاوگە،ت] (١) چاوهەڵنەهاتن لە بەر ڕووناکیی زۆر و سەرلێشێوان. (عاجزازدیدن مقابلنورزیاد). (٢) بەشەو هەڵفرین و ئاوارە بوونی مەل لەهێلانە. (آوارەشدنپرندەدرشب)
شەواڵبێن :[ناو] بەنشەرواڵ؛ دۆخین؛هۆجەنە. (بندتنبان)
شەوبات : [ئاوەڵناو] چێشتی شەومەنە. (غذای

بیات)
شەوبۆسان : [ناو] گوڵی شەوبۆی زەرد. (شب بوی‌زرد)
شەوبەکێو :[ناو] ماڵاتیٚ کە شەوانە لەکێو مۆڵ دەدریٚ،لەپەچەی دوورەدیٚ.(درصحراماندن‌گله درشب)
شەوبێر : [ناو] دۆشینی ئاژاڵ بەشەودا.(دوشیدن گوسفندان درشب)
شەوچراخ : [ناو] گەوهەرێکە؛ گەوهەری شەو چراخ کە لە تاریکیدا دەدرەوشێتەوە. (گوهرشب چراخ)
شەوچەرەز :[ناو]شەوچەرە؛شەوچەلە.(شب‌چره)
شەوڕن : [ناو] ڕنینەوەی شەوانە؛ (ب) دزی لە بێستان بەشەودا. (چیدن‌شبانەبوستان)
شەوسۆ : [ناو] چرای‌کەم سوو؛ چرای‌کاتی‌خەو؛ چرای‌خەو. (چراغ‌خواب)
شەوکەران : [ناو] گیاییٚکی ژەحراویە. (شوکران)
شەوگورد :[ناو] ژووانی شەوانە؛ ژووان. (محل‌قر ار شبانه؛ راندوو)
شەومەهی : [ناو] مانگەشەو. (شب‌مهتابی)
شەونامە:[ناو] بڵاڤوکی نەهێنی کە بەشەو بڵاو دەکرێتەوە. (شب‌نامه)
شەوەرگ : [ناو] شەومر؛ شەبدەر. (شبدر)
شەوەرە سوورە : [ناو]گۆچانە باغی؛ گیاییٚکە گوڵەکەی وەک گۆچان چەماوەیە؛ کوڵێندراوی گوڵ و گەڵاکەی بۆ بینایی چاو باشە. (شبدر عطری)
شەوەڕەشە : [ناو] جەژنێکی کاکەییانە. (نام جشنی‌است‌درمیان‌کاکه‌ایها)
شەوەزەنگ : شەوی‌تاریک؛ تاریکی‌خەست؛ ئە نگوستەچاو. (شب‌بسیارتاریک)
شەوەکە : [ناو]شەبەکە؛ تەلچن؛کون‌کون؛کونا کونا؛ وەک شەباک. (شبکه)
شەوەکی : [بەند+ ناو] سبحەینیٚ؛ سبەینیٚ؛ سۆزی ؛ سەیزوو؛ بەیانی. (فردا)+
شەوهەنیانە : [ناو] شەوهەینانە؛ شەوجومعانە؛ (ب) خێری تایبەتی شەوی جوومعە. (خیرات شب‌جمعه)
شەهباز : [ناو] شاباز؛ بازی‌سپی. (شاهباز)
شەهباڵ : [ناو] شاباڵ؛ پەڕە درێژەکانی باڵی باڵندە. (شاهپر)
شەهرابوون:[چاوگە،ت]لەسەر پاشوو هەستانی یەکسم. (بلندشدن‌اسب‌روی‌دوپا)
شەهریوەر:[ناو] مانگی شەشەمی ساڵی کۆچیی هەتاوی، بەرانبەر بە ئەیلوول. (شهریور)
شەهسوار : [ناو] شاسوار؛ سوارچاک. سەرتۆپی سواران. (شهسوار)
شەهلەوەند : [ئاوەڵناو] هونەرمەند؛ زانا؛ فێرس. (هنرمند)
شەیتان : [ئاوەڵناو](ب)هاروهاج؛ منداڵێکی شە یتانە : منداڵێکی هاروهاجە. (شلوق؛ بازیگوش)+
شەیتانەک : [ناو] پارچەیێکە لە شاخی حەیوان دروست‌کراو، لەبەینی دەسک و پەنجەەی‌تاردا کە سیمی تار دەکەوێتە سەری. (شیطانک)
شەیدایی : [ناو] شێتی و سەرگەردانی بە دوای داخواز یان عەشق‌دا. (شیدایی)
شەیهەت : [ناو] شەهین؛حیلەی ئەسپ.(شیهه)
شیباب : [ناو] گوڵپەی تەنوور؛ چاوانەی تەنوور؛ گوڵبێنەی تەنوور. (هواکش‌زیرتنور)
شیپ : [ناو] بەن؛ ڕێسمان؛ قەمچی هەڵخولێنە

ری شێلاق. (شلاق‌گرداننده‌گردنا)
شیٚپێو : [ناو] که‌ره‌سته‌ی ئه‌ندازه‌گرتنی نم و ته
ڕایی و هه‌ڵم. (بخارسنج)
شێتاری : [ناو] شێی‌تاریک؛ ئه‌سپی‌شێی‌تۆخ؛
شێی مه‌یله و کوێت. (رنگ‌اسب‌کرنگ‌تیره)
شێت‌شه‌یتان :که‌سێک به ئانقه‌ست خۆبدا له
شێتی. (دیوانه‌مصلحتی)
شێت‌وشڕ : [ئاوه‌ڵناو،ت] بی‌ئاوه‌ز؛ بی‌ئه‌ده‌ب.
(بی‌عقل)
شیته‌شیت : [ناو،ت] به قیژاندنه‌وه ده‌مهه‌راشی
کردن، به‌تایبه‌ت بۆ ژنان به‌کار ده‌بری. (دادو
فریادکردن‌زنان))
شێته‌وژیره : تاوی به ئاوه‌ز و تاوی شێت؛ هه
رکات حاڵه‌ت گۆڕین. (گاه عاقل‌گاه دیوانه)
شێته‌وێژی: قسه‌ی هه‌ڵیت‌وپلیت‌کردن. (حرف
بیربطوغیرعاقلانه‌کردن)
شێتی‌په‌ته‌ری : [ئاوه‌ڵناو] شێتی په‌ت‌به‌ڕ؛ شێت
و وێت. (دیوانه)
شیتین : [ئاوه‌ڵناو] شیرتین؛ (ب) تراوی‌که تینی
به ئه‌ندازه‌ی تینی شیری تازه دۆشراوبی.(ولرم)
شێخانی : په‌یوه‌ندیدار به عه‌شیره‌ی شێخانه‌وه
له نزیکی که‌رکووک؛(ب) هه‌ڵپه‌ڕینی شێخانی.
(مربوطبه‌شیخان)
شێر :[ناو] ڕووپه‌ری قۆشه‌ی قه‌دیمی‌که‌وێنه‌ی
شێرێکی پێوه بوو؛ ئه‌ودیوی‌خه‌ت. (شیرروی
سکه)+
شێر : [ناو] شێری: (سه‌ماوه‌ر، ده‌ستشۆری، حه
مام). (شیرآب)
شیراز :شارێکه له ئێران، زێدی حافز و سه‌عدی
شاعیرانی به‌ناو بانگی ئێرانی که به شاری گوڵ
و بولبول به‌ناو بانگه. (شیراز)
شیربڕ : شیرڤه‌کرن؛ له‌شیر بڕینه‌وه‌ی منداڵی
شیره‌خۆره. (قطع‌کردن‌شیردادن‌به‌بچه)
شیرحه‌رام : [ئاوه‌ڵناو](ب) بێوه‌فا؛ بی‌نمه‌ک؛ بی
ئه‌مه‌ک؛ حرامزاد و فێڵه‌باز. (حرامزاده‌حیله‌گر)
شیرحه‌لال : [ئاوه‌ـڵناو] (ب) شیرحه‌ڵال، پاک
داوێن، به‌ئه‌مه‌ک، حه‌ڵال‌زاده. (حلال‌زاده)
شیرخشت : [ناو] داری شیرخشت؛ به‌میوه‌که
یشی ده‌ڵێن شیرخشت؛دژی به‌ڵغه‌م و پاڵێوه‌ری
خوێن و دژی زه‌ردوویی‌یه. (شیرخشت)
شیرخشت : [ناو] گه‌ردێکی ورده بۆ ڕه‌وانی ده
یدن به منداڵ. (شیرخشت)
شیرخۆرگه : [ناو](ف،مشه)جێگای به‌خێوکردنی
منداڵانی شیره‌خۆره. (شیرخوارگاه)
شێرداخ : [ناو] شیرداخی؛ جۆرێک قوماشی قه
دیمی. (نوعی‌پارچه قدیمی)
شیردادان : [چاوگه،ت] (ب)مه‌یل پی‌دان؛ ده
ست ئاواڵه‌بوون له حاندی که‌سێکدا. (تمایل؛
سرکیسه‌شل‌کردن)
شیردان : شیر به بێچوودان؛ مه‌مک به منداڵ
دان. (شیردادن)
شێرزاد : نێوه بۆ پیاوان؛ به‌رناوی به‌ره‌بابێکی عه
شیره‌ی فه‌یزوڵابه‌گی له‌نه‌ته‌وه‌ی ئاغا شێربه‌گ.
(شیرزاد)
شێرکۆ :(۱)نێوه بۆ پیاوان. (نام‌مردانه).(۲)به‌چکه
شێر؛ شێرکۆڵه. (بچه‌شیر) (۳)شیری چیا و کێو.
(شیرکوه)
شیرگیا : [ناو] شیرهه‌رد؛ دووجۆره بی‌ژه‌هر و ژه
هردار،بی‌ژه‌هره‌که‌ی له ناوچه‌کانی سنه وجوانڕۆ
و مه‌هاباد و ورمی زۆره و دژی بالووکه‌ی ماڵاتی

بەرزەیە. (مانیوک)
شیرمەردە : [ئاوەڵناو] شیرمردە؛ بێچووی لەڕ و لاواز بەهۆی کەم شیری دایکەوە. (شیرمردە)
شیرمەشک : [ناو،ت] مەشکەی شیرتێکردن؛ (بێری دێن ڕادەبرن شیر مەشکیان پێیە) «فۆلکلۆر» (مشک‌شیر)
شیروارە :دەستە وامی شیر؛ لە پاییزاندا کە شیر ی ئاژاڵ زۆر کەمدەکا چەندماڵ شیری خۆیان بە نۆبە دەدەن بە یەکتر بۆ ئەوەی بشێ ماستی لێدروست بکەن. (قرض‌دادن‌شیربەهمدیگر)
شێروخەت [ناو] شێریاخەت؛ یاری بەقەرە پوو ل. (بازی شیریاخط)
شیر وشک : [ناو] گەردی شیرکە لە ئاودا دە یتاوێننەوە و بە مەمکەمژ بە زارۆیانی دەدەن. (شیرخشک)
شێروکۆڵ : [ناوریا،ت]ئەستوونێک بە سەرکۆڵە کەی درێژەوە لە بیچمی خاچ ، وەبەر دیواری شکست دەدرێت.(ستون سلیب مانندحایل دیوار شکستە)
شیرە : [دەنگەناو](١) دەنگی قەلەم قامیش لە کاتی نووسین‌دا؛ (دایک وەقوروان شیرەی قەلە مت بێ) «فۆلکلۆر» (صدای قلم نی) (٢) دەنگی دادڕینی قوماش. (صدای جردادن پارچە)
شێرە بەفرینە : [ناو] تاپۆی شێر لە بەفر کە منداڵان دروستیدەکەن. (شیری‌برفی)
شیرەبەلەک : [ناو]شووتی؛ شامی؛ هەنی؛ کو ڵێندراوی پێستەکەی دژی بەردی گورچیلەیە ؛ بەڵام زۆر خواردنی شووتی دەبێتە هۆی پە نمان یان زامی گەدە. (هندوانە)
شیرەتکەر : [ناو،بک] مۆجیاری‌کەر؛ نەسیحە تکەر. (ناصح)
شیرەتوون : [ناو]گیای‌شیلەتوون؛ توونەگیواو؛ توونەگیا؛ تەرخون؛ بۆ مالیجەی پەنمانی جومگە(ڕوماتیزم)و بێخەوی بەکەڵکە.(ترخون)
شیرەخانە : [ناو] شیرەکێشخانە؛ لەقەدیما جێگایێک بوو بۆکێشانی تریاک. (شیرەکشخانە)
شیرەمێ:ناوی مانگی دەهەمی کوردییە بەرانبەر بە بەفرانبار (مانگی‌دەی). (دی‌ماە)
شیرهەر : > شیرگیا
شێری‌دەریایی : [ناو] گیانلەبەرێکی قەڵەوی مە لەوانە و ماسی‌خۆرە و شیر بە بێچووی دەدا. (شیردریایی)
شیرین : ناوی ژنانەیە؛ بۆ شوبهاندنی شتی جوان و مرۆڤی جوان بە کاردێ؛کەنیشکە شیرینەکەم: کچە جوانەکەم، نەشمیلانەکەم. (شیرین)
شیرین‌بەلەک : [ناو] مێمووک؛ شیرین‌بەیان. (شیرین‌بیان)
شیرین‌بەهارە : ناوی شێعرێکی بەڕێز ئیبراهیم ئەحمەدە کە شاعیر وخەباتگێڕی کوڵنەدەری کورد بووە و بەڕێز تاهیرتەوفیق بە ئاواز گوتوو یەتەوە.(نام‌شعری‌ازابراهیم‌احمدشخصیت نا‌امدار وشاعر بلندآوازە کرد؛ نام آوازی‌کردیست)
شیرین‌تۆم : [ناو] گوڵەشەراو؛ گیایێکە لە هە وراما‌ن و بانە زۆرە و لەگەڵ نارگیل و زەنجەفیل دەیهاڕنەوە بۆبەهێزبوونی هەستی پیاوەتی بە کەڵکە. (گل‌ساعت)
شیرین‌تۆمەکەشیە:[ناو] گیای بنجیلەکەشیە؛ گیایێکی کێویە تامی گەڵاکەی تفتە و بەرەکە ی بۆ کۆخەڕەشە بەکەڵکە (قدومەکوهی)
شیرین‌زووان : [ئاوەڵناو] شیرین‌زمان؛ زمان

خۆش. (شیرین‌زبان)
شیرینکاری : [ناو] (ب) هونەر نوواندنی وەرز شکارانی زۆرخانە بە یاریکردن و هەڵخستنە وەی کەرەستەی میل و شتی‌تر و نیشاندانی لێهاتوویی خۆیان لە کاری وەرزشی باستانیدا. (شیرین‌کاری)
شیرین‌کاری : [ناو] جوان‌کاری؛ قەنج‌کاری؛ هونەر نیشاندان. (شیرین‌کاری)
شیرین‌گرویٚ : [ئاوەڵناو،ت] گرویێ خۆین شیر ین؛ هەروا شیرین‌خێل و شیرین‌شەل. (آبلەرو)
شیرین‌وفەرهاد : چیرۆکێکی بەناوبانگە کە نیزامیی‌گەنجەوی بە شێعر دایناوە و شیرین عاشقی خوسرەوپەرویز بووە، فەرهادیش‌عاشقە رووتەی شیرین بووە. (شیرین‌وفرهاد)
شیرینی‌خواردن : (ب) دیاری‌کردنی‌کچیٚ بۆ کوڕی. (شیرینی‌خوران)
شیش‌کوت : بار و تابار بە شیش پشکنین. (بازرسی‌بار با سمبەزدن)
شیشەی‌مەی:[ناو،ت] بوتری‌مەی؛ بوتڵی‌مەی. (بطری)
شیشی‌تفەنگ : [ناو] زمە؛ سومبە؛ تەل‌ئاساییٚکە بۆ پاک‌کردنەوەی لوولەی تفەنگ یان بۆ دە رکێشانی قاپووری گیر کردوو لە تفەنگدا. (سنبەتفنگ)
شیشی‌تەندوور : [ناو،ت] شیشەی کانزا بۆ دەر هێنانی کوڵە یان خۆشکردنی ئاوری تەنوور. (شیش‌تەندور)
شیشی‌کەباب : [ناو،ت] سیخی‌کەباب برژاندن. (سیخ‌کباب)
شێعری‌شین‌گێڕی : بەهۆی مردنی کەسێکەوە شێعرهەڵبەستن بۆی؛ لاواندنەوە بە شێعر. (شعردرمدح‌فوت‌شدە)
شێفبڕین : [چاوگە،ت] شێوبڕین؛ کێڵانی‌زەوی. (شخم‌زدن)
شیڤەڕەش : [ناو] شەوی ڕەش؛ ئەنگوستەچاو. (شب‌تاریک)
شیکال :[ناو]کاڵە و قۆندەرە و کەوشی دڕاو کە لە پادا چەکەی‌دیٚ. (پاپوش‌کهنەوپارە)
شیکرن : [چاوگە،ت] (١) ڕاڤەکرن؛ شرۆڤەکردن. (تفسیرکردن).(٢) شووکردن؛ مێردکردن. (شو هرکردن)
شێل : [ئاوەڵناو] لێلٚ؛ئاوی شێل وعاسمانی‌شێل واتا ئاوی لێلٚ وعاسمانی تەم گرتووی نەساف (ضدصاف)
شیلان‌وپیلان : [ناو،ت] شێلە و بێلە ؛ فڕوفێلٚ؛ فێلٚوتەڵەکە . (شیلە پیلە)
شێلاق : [ناو] جۆرێک مەزرەقی بیٚتمتمەیە کە بە شیپ دەخولێتەوە. (نوعی‌گردنا)+
شیلاناوی : گوندێکە نزیک مەهاباد، زێدی مامۆستا هێمن. (نام‌قریەایست)
شێلگیر : (١) [ناو] بێژنگ وکەوی کون زل. (غربال‌خیلی‌درشت).(٢)[ئاوەڵناو] شێتگیر؛ سوور بوون لەسەر مەبەست. (مصر)
شیلەپەڕێژ : پاداگرتن لەسەر شیلەپەی ئاموور و چەقاندنی زیاتری گاسن لە شێوبریندا؛(ب) تەواو تێچەقاندن. (شخم زدن‌عمیق)
شین‌بەندان : [ناو] بەهی؛ پرسە؛ تازیە؛ عەزا؛ شین‌گێڕی؛ ماتەم . (عزاداری)
شین‌خۆر : فرۆشتنی حاسڵات پێش بەرهەم ها تن. (پیش‌خور)

شینکە : [ناو] جووڵەوەرێکی شین ڕەنگە لە ژێر پەڕوباڵی فڕندە پەیدادەبێ. (جانوری‌شپش مانندانگل‌پرنده)+

شین‌گێڕ : [ناوبک] مردوو لاوێن؛ شیوەنکەر بۆ مردوو. (عزاگرفتن؛ عزاگردان)

شین‌وڕەش‌بوونەوە : [چاوگە،ت] (ب) پیران کردنی منداڵ لەبەر گریانی زۆر. (کبودشدن بچەبسبب گریەزیاد)

شینی‌خاتووزمهەریر : [ناو](ب) سەرما و تۆفی هەوەڵی ڕەشەمە؛ڕیوایەتە کوڕی سەیاح بەرەو ڕۆژئاوا کەوتەڕێ بۆ هێنانەوەی خۆر، لە کاتی ئاخرمانگی زستاندا و نەگەڕایەوە خاتووزمهەری خوشکی سەیاح شینگێڕیی بۆکرد کە هەمان سە رما و سۆڵەی مانگی ڕەشەمەیە. (سرمای آخر اسفند و اول‌فروردین)

شێوەدان : [چاوگە،ت] وێچوون؛ دەستەواژەی وێنەگەرییە ئەو وێنە شێوەی خاوەنەکەی نادا : واتا لەو ناچێ. (شبیەبودن)

شێوەقوڵە : [ناو] شێوەقوڵانێ؛ چێشتەقوڵەی منداڵان‌کە تێکڵاوی دەکەن و وپێکەوە دەیخۆن. (خوراکی‌کە بچەها قاتی‌می‌کنند وباهم‌می خورند)

شێوەکردن : [چاوگە،ت] بەڕوواڵەت وێچوون؛ دووشکبوون لە ناسینی کەسێ.(باتردیدبەکسی شبیەبودن)

شیەوکردن : [چاوگە،ت] شی‌کردنەوە؛ شرۆڤە کردن. (تفسیر؛شرح‌دادن)

ع

عــاداو : [نــاو] ئــاداو؛ ئــاداب؛ (۱) ڕەســم و ڕسووم. (آداب). (۲)(کێم)کــیم و زووخــاوی برین. (خون‌وچرک‌زخم)
عادڵ : ناوە بۆپیاو. (اسم مردانه)
عارسز : [ئاوەڵناو] بێعار؛ (سز) وشەیێکــی تورکییە بە واتای (نە بــوون) و(عــار) واتــا عەیب و نەنگ بێعاریش واتــا بــێ‌نــەنــگ وبێ‌عەیب بە ڵام وا باوە بە کەسێک دەڵــێن کە بێدەروەست و بێ‌شەرم بێت، (بی‌عار)
عارەب قۆزی : [ناو] ئارەوقــۆزی؛ جۆرێــک ڕووەکە؛ گوڵێکی شینی کەمڕەنگی هــەیــە. (نوعی‌گل)
عارەقگیر : [ناو] ژێرکراس. (زیرپیراهن)+
عارەقە : [ناو] ئارەقە؛ خووە؛ خووەی؛ عارە-ق. (عرق)
عارەویی‌جڵف : زمانی ئــارەویــی زاراوەیــی. (عربی‌جلف)
عاستەم : [ئاوەڵناو] حاستەم؛ سەخت؛ دژوار؛ وەک شاخی عاستەم. (دشوار)+
عاستەم و دووبەڵا :[نــاو] زۆر هێــواش؛ بــە-عاستەم و دووبەڵا دەستم لێی‌کــەوت: کــە-مووکە؛ شتی زۆرکەم. (خیلــی‌یــواش؛خیلی-کم)+
عاشق‌بەند : [ناو] زنجیر و زەمبەلەکێکە بــۆ سەر سینگی ژنان. (زیورزنان)
عاقیق : [ناو] عاقێق؛ ئاقیق؛ جۆرێک مووروویی بە نرخ. (عقیق)
عالەم : [ناو] عاڵەم؛ دونیا. (ب) حاڵ‌وهــەوا؛ دەروێشی عالەمێکی تایبەت بە خۆی هەیە. (عالم)
عامبازبوون : [چاوگە،ت] ئامباز بــوون؛ لــە-هەمبێزگرتن و باوش پێداکردن بەشــەڕەوە؛ هێرش بردن. (دست‌بەیخەشدن)
عوولی : [ناو] ئــوولی؛ ژوور؛ نهــۆم. (اطــاق؛ طبقه)
عوین :[ناو] ئــوین؛ دەســتێ بردنــەوە یــان دانانی یاری و قومار؛ عوینێک تەختەی دانا. (یکدست‌بازی)
عوین : [ناو] ئوین؛ لە تورکییەوەهاتووە، واتا کایە؛ بازی؛ قەرەچی‌عوین : قەرەچی‌بــازی. (بازی)
عەبرەش : [ئاوەڵناو] هەبرەش؛ زۆر تــوونی. (خیلی‌تشنه)
عەبیر : [ناو] گیای شەمدانی؛ عەترین؛ عە-ترە گیا. (شمعدانی)
عەتەب :[ناو] ڕەخنە؛ عەتەو؛ عەیب؛ ایــراد. (ایراد؛ انتقاد)
عەتەو: [ناو] عــەتــەب؛ڕەخنــە.(ایراد؛انتقــاد)
عەجمان : حەجمان؛ حەجمین؛ ئۆقرە؛ ئارام و قەرار. (آرام‌وقرار)
عەجیو : [ئاوەڵناو] عەجیب؛ سەیروسەمەرە؛ سۆسرەت؛ بەلاجەوی. (عجیب)

عەداف: [ناو]چڵک؛ کیم؛ زووخاو؛ ئاداو؛ ئاداب.
(چرک‌زخم)
عەدیاڵ : [ناو] پەتوو؛ بەتانی. (پتو)
عەڕابە : [ناو] ئەڕابە؛ عەرەبانە؛ ئارەبانە. (ارابه)
عەڕابەی‌جەنگی. تانک؛ زرێپۆش؛ تانگی کە لە سەر تەگەری لاسیقی دەڕوا؛ ناتک؛ دەبابە. (تانک)
عەردانی : ئەردانی؛ زۆران؛ بەعەرزدادان. (کشتی؛ زمین‌زدن)
عەرزالە : [ناو] هەرزاڵ؛ کەپرۆکە؛ سەکۆی ناوماڵ و ڕەشماڵ. (سکوی‌جای‌اشیادرخانەو چادر)
عەرک : [ناو] جیقەڵدان؛ ئاشک. (چینەدان)
عەرن : ئەرن؛ ڕق و قین؛ تووڕە؛ قەلس. (عصبی)
عەرنۆکی : [ئاوەڵناو] ئەرنۆکی؛ ڕقنی؛ قە-ڵسی. (عصبانی)
عەڕنین : [چاوگە،ت] ئەڕنین؛ ئەنرین؛ عە-نڕین؛ نەڕاندن وتووڕە بوون . (داد کشیدن از عصبانیت)
عەزرەت : [ناو] تاو؛ ترس؛ خۆف؛ لەعەزرە-ت زیندان هەڵات. (خوف)
عەسرانە : [بەند]هەموو عەسرێک؛[ناو] (ب) نان خواردنی بەینی نیمەڕۆ و شێو؛ عە-سرۆژە. (عصرانه)
عەسرۆژە : >(ب)عەسرانە
عەسکەری : (١)سەربازی؛ نیزامی؛ ئەرتە-شی. (ارتشی). (٢) ناوی جۆرێک ترێی بێ ناوکە. (نوعی‌انگور)
عەشرەفی : [ناو] ئەشرەفی؛ قۆشەی چووکی ئاڵتوون؛ ناوی‌سکەی چووکی زێڕی ئێران. (اشرفی)
عەقرەو : [ناو] لەعەقرەبی ئارەوییەوە هاتووە؛ دووپشک. (عقرب)
عەلاحیدە : [ئاوەڵناو] جیاواز؛ جیا. (علیحده)+
عەلەم : (ف.شە) جێی‌پشککرنا ئاوێە؛ جێگەی دابە شکردنی ئاو. (جای‌تقسیم آب)
عەلی‌قورتە : [ناو]کاغەز پەرداخ. (کاغذ-سمباده)
عەماراو : [ناو] ژووری ژێرزەمینی بۆ پاشە-کەوت کردنی ئاو؛ بۆشکە و بەرمیلی جێگای ئاو. (بشکه جای آب)
عەمارداری : > ئەنبارداری یا ئەمبارداری.
عەمارە : ناوی شارێکە کە قەدیم ناوی (ئاوماڵە) بووە. (نام‌شهریست)
عەمباراو : [ناو] عەنباراو؛ ژووری ژێرزەمینی بۆ عەمارکردن و ڕاگرتنی ئاو. (آب‌انبار)
عەمباز : [ناو] عەمبازد؛ ئامبازد. (حمله)
عەمبە : [ناو] داریکە تایبەت بە هێندووستان بەرەکەیشی ناوی عەمبەیە. (عەنبە)+
عەمبەر : [ناو] جۆرێک نەهەنگە؛ عەنبەر؛ شیاکەکەیشی ناوی عەمبەر یان عەنبەرە کە عەترێکی بۆنخۆشی هەیە. (عنبر)
عەمربەر : [ناوبەر] فرمانبەر؛ (ب) سەربازێ کە دەستووری باڵادەس ڕادەگەیێنێ.(امربر)

عەممە : [ناو] عەنبە؛ ئەنبە. (انبه)
عەمەڵی : حەمەلی؛ کەسیٚکە وەسواس و دوودڵبێ لە پاک بوونی زۆرشت. (وسواس)
عەمەلی : [ئاوەڵناو] عەمەڵی؛ حەمەلی؛ کە-سێک‌کە فێری عارەق یا تریاک بووبێ و نەتوانێ دووری لیٚبکات. (معتاد)
عەمەڵی : [ئاوەڵناو] حەمەلی؛ دوودڵ لە پاک‌وتەمیسی؛(وسواسی)
عەنبەرگوڵ :گیاییٚکە لە ناوچەکانی سەقز و سنە و شنۆ زۆرە، بۆ بۆنخۆشی لە نزیکی جل‌وبەرگدا دایدەنیٚن، لە عەترسازیشدا بە-کەڵکە. (گل‌عطر)
عەنگرین : تووڕە بوون؛ ئەنگرین. (عصبانی شدن)
عەنناج : [ئاوەڵناو] (ف.شە) گەلاج؛ حیلە-گەر. (حیلەگر)
عەنەزە : لە ئانازاوە هاتووە کەئانا تورکیە واتا دایک. دایک‌زا؛ دارای ڕەسەنی دایکی؛ بەچارەوای ڕەسەن و کەحیل‌دەوتریٚت. (اسب‌اصیل)
عەیار : [ناو] ئەیار؛ پیٚست و کەوڵی ئاژاڵ. (پوست‌بز وگوسفند)+
عەییار : [ئاوەڵناو] حەیار؛ زۆرزان؛ حیلەباز. (حیلەگر)
عیٚباری : [ناو] عەیبداری؛ زەدەداری. (عیبداری)
عیسا : پیٚغەمبەری خاوەنی کتیٚبی عاسمانی ئینجیل. (عیسی)
عیشوەگەر : [ئاوەڵناو] عیشوەفرۆش؛ بە ناز و خەمزە. (عشوەگر)
عیشوەگەری : [ناو] دڵبەری؛ ناز و خەمزە-کردن. (عشوەگری)
عیٚلام : عیلام؛ ئیٚلام؛ ئیلام؛ ناوچەییٚکە لە ئیٚران. (ایلام)

غایله :[ناو]خەیـاڵی‌بێجـێ؛ دووشـکی؛ دوودڵـی؛ غایله بەدڵتا نەیێت : خەیاڵی‌خراب بەدڵتا نەیێت. (شک‌وگمان)

غایەتی : [وته؛ حەرف] بەڵام؛ من‌هاتم‌بۆلات غایەتی تۆ لەماڵ نەبوویت : بەڵام تۆ لەماڵ نـە- بوویت. (اما)

غزباب : [ئاوەڵناو] (ف.شه) قەڵەو؛ بـەکـه یـف. (چاق وسرحال)

غوتکەخۆره :[ناو] جۆرێک‌مراوی.(نوعی‌مرغابی)

غوڕابیـه : [نـاو] جۆرێـک شـیرینیاتی تایبـەتـی ئازربایجانی ئێرانه؛ غوڕابی. (نوعی‌شیرینی)

غورد : [ئاوەڵناو] دمبه؛ کەڵی دمبه و نەخەسـاوی مل‌ئەستوور؛ غوللوور؛ کەڵی کۆپارەداری قـەڵـەو. (گاو پرقدرت جنگی)

غوڵام‌گەردش:[ناو] پێشـخانه؛بەرهـەیـوان.(جلـو اطاق‌نشیمن؛ جلوایوان)

غوڵغوڵه : [ناو] غولغوله؛ دەنگی ئاوی کانیـاو کـه له عەرز هەڵدەقوڵێ؛ (ب) هەرا و هوریـا و قـەره باڵغ. (غلغله)

غەڵتان : [ئاوەڵناو] بۆی هەیه له فارسـییەوه هـا تبێته نێو زمانی‌کوردی، خەڵتان؛ تلیاو (غلطان)

غەیدۆک : [ئاوەڵناو] قین‌لەدڵ؛ غەیزلەسک؛ ڕق هەڵساو؛ کین‌لەدڵ؛ دەخس. (کینه‌دردل)

غەب‌غەبه :[ناو] بەرخەبەبه؛گۆشتی ژێر چەنا که. (غبغب)

غەرقه:دۆشەکی چووکی منداڵان که نایلۆنی تێهەڵدەکێشن بۆ ئەوەی تـەڕنـەبێـت. (نـایلون- کشی‌دورتشکچه)

غەڕه: [ناو]غەڵ؛ ئاغەڵ؛ خـەڵ؛کۆز؛کورتـه دیـو ارێکی جەغز ئاسا بۆ حاوانەوی ئاژاڵ.(آغل)

غەریب‌سنجان : ساس؛ سوورکه؛ تەختـەپیتـی؛ جووجه؛ جوولەوەرێکی سووری‌مەیلەو قـاوەییـه، شەوڕاوه و له نوور بێزاره، جێی گەزتنی زۆر بـه- خوروشه، لەقەڵەشی دیوار و تەختەدا دەژی،بـه- پڕشاندنی‌نەوت‌بەقەڵەشەکانی دیـواردا چـارەی- دێت. (ساس)

غەزنەکردن: ئـاودزکردنـی بـرین وچڵککردنـی. (چرک‌کردن‌زخم)

+ غەلیز : [ئاوەڵناو](۱)خـەسـت.(غلـیظ)(۲) (ف. هن) له ئایین‌دا زۆر پێ‌چەقێن.(متعصب دردین)

غەلین : قامک یـا پـەل بـه گـەرووداکـردن بـۆ ڕشانەوه. (چیزی‌درگلوکردن‌برای‌استفراق)

غەواس :فذ؛ عد: [نـاو] ویشـەیێکـی ئـارەویـه و هاتووەته نێوکوردی، ئەوەی له ئاودا خۆی قووم دەکا و لەبنی ئاودا بۆشت دەگەڕێت؛ (گەوهـەرم کەوته دەریایه، بـه سـەد غـەواس‌بـۆم دەرنایـه) «فۆلکلۆر». (غواص)

غەواسی : [ناو] مەلەکردن و چوونـه بـن گـۆم و ئاوی قـوول؛ (ب) لێکـۆڵینـەوه و بـه دوادا گـه- ران.(غواصی)

غەوغا : غەڵبەغەڵب؛ هەراوهوریای جـەمـاوەری زۆر. (غوغا)

ف

فابریکا : وشـەی بیانییـە، کارخانـە؛ کارگـەی دروستکردنی شتومەک بە (ئامێری ماشـێنی). (کارخانە)

فارسۆنی >فاسۆنی

فارسوونیا >فاسۆنی

فارگون : فارغوون؛ فەرغوون؛ ئارەبانـەی یـە-کتەگەرەی دەستی. (فرغون)

فاسۆنی : فارسوونیا؛ فارسـۆنی؛ قوماشـێکە بـۆ لیباس(جلو بەرگ) (فاستونی)

فالوودە : فالۆودە؛ پالۆودە؛ جۆرێـک هـەرشـتە ئاسا کە لە نیشاستە دروست دەکرێـت و شـە-ربەتی بەسەردا دەکرێت : (پالودە)

فاماندن : فامین؛ تێکەییشتن. (فهمیدن)

فامکردنەوە: (١)(ب)گەورەبوون و عاقڵبـوونی منداڵ.(٢)بە خۆدا هـاتن و هۆشـیاربوونەوە لـە هەڵەکاری هەڵـە؛ عـەقـڵ پـەیـداکردن. (١و٢ بزرگشدن. بخودآمدن)

فانتازی : ڕازاوە؛ نەخشێنراو؛ جـوان؛ ئیمڕۆیـی. (فانتزی)

فانووس : (١) چرای دەریایی؛ چراییکە لەسـەر بورجیکەناری دەریا بـۆ ڕێنمـوونی پـاپۆڕ. (٢) لەنتەر؛ فەنەر. (١و٢ فانوس)+

فت وفـراوان : زۆرزیـاد؛ زەحـف؛ زۆروزەبـەن. (فتوفراوان)

فتراک : فد: وشەییێکی فارسییە و مەلایێ جزیری فەرموویە (شکارەک درخوریٚ شاهم، دویٚ بەندیٚ و فتراکیٚ) بەنسامۆرتە. (فتراک)

فتیلک : پلیتەیچرا؛ پلیتـەیبـڕین؛ فتیلـەی-چووک. (فتیله)

فجوق کـردن : فجـووزکـردن؛ دڵدەرهـاتن و دیقکردن لە دووری کەسێک؛ سویٚ بوونـەوە؛ پەرکەمکردن. (سکتەکردن)

فدی : فهێت؛ فەدی؛ فەهید؛ فەهیـت؛ شـەرم؛ حەیا. (شرم)

فڕ : (١)تۆم وەشاندنی هەراش و بڵـاو؛ دەغڵـی چاندراوی تەنک. (کشت کمپشت گیـاوغلـه) (٢) پێوەندی. (ارتباط)

فڕ : خەبەر بەحەریفدان لەکاتی تەواوکردن و بردنـەوەی یـاری پاسـووردا. (اعـلامبـردن-یکدستپاسور)

فڕاماسیۆن : فڕامسۆن؛ کۆمەڵێکی نەهێنی کـە لە ئوڕووپا دروست بوو، لە پاشان پەرەی سەند و ڕەنگی ڕامیاریی بە خۆیەوە گرت و زۆر بـە-هێز و جیهانی بوو، زۆربەی ئەندامانی لـە کـە-سانێکی دەسە ڵاتدار و سـەربـە دەرەوە بـوون. (فراماسیون)

فرامین : ناشتایی؛ فراوین؛ فرایین؛ قـاوەتـوون؛ قاوەڵتوون؛ قاواڵتی؛ قاوەڵتی؛ قاوەتـی.(وادیـارە لەکەڵ فراوێندا کە لە هێندیٚ ناوچە بە واتـای نیمەڕۆژەیە جیاوازە) (صبحانه)

فڕێدادان : دژوێن پێدان؛ جوێنپێدان.(فحش-دادن)

فرچۆک : فلچەی چووک؛ قەڵەمی مووی- چکۆلە. (قلم‌موی‌کوچک)
فڕدان : هاویشتن؛(هاوێشتن) فڕێدان؛ خستن؛ هاڤێژتن. (انداختن؛ پرت‌کردن)
فردۆ : فردۆق؛فردک؛تێکوشیوی دۆ.(تلیت‌دوغ)
فڕدۆق : خۆراکی خراپ و ناپەسەند. (خوراک- بی‌ارزش)
فڕدۆق‌خۆر : فێربوو بەخۆراکی خراپ‌خواردن؛ پیس‌خۆراک. (خوراک‌بدخوردن)
فرس : [ناو] هەرێز؛ فرێزوو؛ هەرێژ. (فریز)
فرسک : فرچک؛ گۆچ؛ هەوێن؛ ئامیان. (مایه)
فرسەق‌نوین : [ناو،ت] فرسەنگ‌ژمار؛ نیشاندە- ری ماوەی ڕێگا لە سەر جادە. (فرسنگ‌شمار)
فرشە : [ناو] فرچە؛ فڵچە؛ قەڵەمی‌موو. (فرچه)
فڕفک : [ناو] پەڕپەڕۆک؛ پەڕپەڕۆکە؛ پەروانە؛ پەپوولە. (پروانه)
فڕفۆتە : [ناو] قوماشی شاش‌چنراو؛ قوماشی سست وهەراو چنراو. (پارچه‌شل‌بافت)
فرک بوون : زایین و بەرهێنانی مایین؛ لەزگ بوونەوەی مایین. (بچه‌آوردن‌مادیان)
فڕکەفڕک : [ناو،ت] فڕکوهۆڕ؛ (١)هاتوچۆی زۆر و بەلەز. (آمدن‌ورفتن‌زیادوباعجله)٢) پەیتا- پەیتا بەرد هاوێشتن یان شتێک فڕێدان بۆ کەسێ یا بۆ ئامانج. (سنگ‌یاچیزی‌انداختن- مسلسل‌وار)
فرڵداخ: [ناو] فروفێل.<فەنوفێڵ.(نیرنگ)
فرمان : لەڕوانگەی دەستووری زمانەوە واتا کار(فێعل). (فعل)+
فڕمە : [دەنگەناو] پرمە؛ پڕماندنی یەکسم. (صدای‌بینی‌اسب)

فڕنە : [ناو] فڕن؛ تەنوور؛ تەندوور؛ بۆی‌هەیە فێڕ (فێڕی گاز)ی ئینگلیسی و فارسی لە فڕنە وەرگیرابێت. (تنور)
فرۆشەمەنی : [ناو،ت] کاڵایی‌کە بۆ فرۆشتنە؛ فرۆشی. (فروختنی)
فڕوفیشاڵ : [ناو،ت] درۆ و دەلەسە؛ فڕوفێل؛ هووشە؛ بافیش. (چاخان‌پاخان)
فڕوفێل : [ناو،ت] فرلداخ؛ فێڵوفەرەج؛ چاپ‌و- چوب. (حیله‌ونیرنگ)
فرۆک : [ئاوەڵناو] خوێن‌شیرین؛ ئێسک‌سووک؛ لەبەردڵان. (جذاب)
فڕۆکەشکێن : [ناو،ت] (١)جۆرێک فڕۆکەی تیژباڵ؛ فڕوکەی شەڕی. (هواپیمای‌شکاری). (٢) چەکێک‌کە بۆ خستنە خووارەوەی فڕۆکە بەکار دەبرێت. (اسلحه‌ضدهوایی)
فڕۆکەی بۆمب‌هاوێژ : جۆرێک فڕوکەی‌جە- نگی کەتایبەتە بەخستنەخووارەوەی بۆمب. (هواپیمای‌بمب‌انداز)
فڕۆکەی بێ‌فڕۆکەوان : جۆرێک فڕۆکەیە کە بەئامیرێ تایبەت لە دوورەوە ڕێنموونی دە- کرێ. (هواپیمای بی‌سرنشین)
فرووت : ساقەتی‌گەنم. (ساقه‌گندم)
فرووز : فرۆز؛ زۆربۆهێنان؛ تەنگ‌پێهەڵچنین؛ جاڕز؛ قەڵس. (به‌تنگ‌آوردن)
فرەخوەر : فەرەخۆر؛ زۆرخۆر. (پرخور)
فرەدان : (١) داندار؛ پڕدان؛ گوڵی دەغڵێ کە دەنکی زۆرپێوەیە. (پروانه). (٢) حاڵەتی زۆردایین؛ زۆربدەری . (زیاددادن)
فرەگێل : زۆرگەڕ؛ ئەوەی زۆر دەگەڕێ. (زیادگشت‌زن)

فرەماگ : زۆرماو؛ (ب)کۆن؛ قەدیمی. (زیاد- مانده)
فرەنگ : فەرەنگ؛ فەرەنگستان؛ (ب)ئورووپا؛ کورتکراوەی ناوی فەرەنگیس. (فرنگ)
فرەواچ : درێژدادڕ؛ زۆربلێ؛ چەنە درێژ. (پر- حرف)
فرەوەڕ : زۆرحەپەکەر.< فرەواچ
فرەوەر : زۆرخۆر. (پرخور)
فریاد : فریا؛ فەریاد؛ هاوار؛ داد؛ هانا. (داد)
فریاکەوە : (ب)زووبڕو؛ زوو وەرە؛ فریای کە وە؛ فریام کەوە؛ زووبگەیە؛ زووبگەرێ. (زود برس)
فریانەکەوتم : (١ب) نەمتووانی؛ دەستم نەگەیی؛ پێم نەکرا. (نتوانستم). (١) فریای نەکەوتم هەتامن چووم ئەو ڕۆیشتبوو؛ نەگەیشتمێ (نرسیدم)
فرێت : کشتەک؛ ڕایەڵی تەون؛ تانی فەرش؛ بەن و ڕێسمانی کرژ بادراو. (تار در فرشبافی و جنس آن تار)
فڕێدان : پەرت کردن؛ هاوێشتن؛ ئاڤێتن؛ تووڕهەڵدان؛ خستن؛ ئاراستەکردن؛ ئاوێژتن. (انداختن؛ پرت کردن)
فرێز : جۆرێک درێل(دڕێڵ) بە هەڵسووڕانێکی زۆرەوە کە مەتەی تایبەتی دەخرێتە سەر لە - نەجاڕیدا. (فریز)
فریشتە : پەری؛ ناوی ژنانەیشە. (اسمزنانە؛ فرشته)
فریشک کەوتن :[چاوگە،ت] بەژەک کەوتن؛ نەخۆشینی منداڵی ساوا لە ترسەوە. (مرض- بچەقنداقی‌ازآغوزگرفتگی)
فریشک گرتنەوە :[چاوگە،ت] چاک کردنەوەی نەخۆشینی منداڵێ کە فریشکی کەوتبێ. (بە- ژەک کەوتبێ یان ترسابێت)(علاج مرض‌بچە- قنداقی‌از مرض‌آغوزگرفتگی یا ترس)
فریڤی : [ئاوەڵناو] براشتی؛ برژاو؛ کوڵاو. (پخته)
فریودەر : [ناوبک] هەڵخەڵەتێن؛ کەسێ کە فریو دەدا؛ خاپێن؛ هەڵفریوێن. (فریب‌دهنده)
فستق : فندق؛ بەری دارێکە تێکەڵ دەکرێتە نێو ئاجیل؛ داری‌فستق. (فندق‌ودرخت‌فندق)
فسدوومان :ژوورێک کەکۆمەڵێک جگەرەی تێدادەکێش یان پڕە لەهەڵم و دووکەڵ. (اطاق‌پرازبخارودود)
فسەگور : تسەگورگ.
فس‌نیشتنەوە : بادەرچوون؛ (ب) لەهەوا و تە کەبور و لووت‌بەرزی کەوتن. (ازتکبرافتادن)
فسەکلک : مریشک یان کەڵەبابێک کە کلکی شۆڕبێ. (مرغ‌وخروس‌دم رو بەپایین)
فسەگورگ : [ناو] جۆرێک جاڵجاڵووکەی بێ- داوەتەنەیە کە لەعەرزیدا چاڵێکی چکۆڵەی خز هەڵدەکەنێ و خۆی لە ژێرەوە لە بۆسەدایە کە جووڵەوەری تێبکەوێ و ڕاویان بکا. (نوعی- عنکبوت‌زمینی)
فشاندن : چەماندن؛ لارکردن و چەماندنەوە وەک کەمەی گۆچان. (خم کردن)
فشقاندن :فیشقاندن وەک:دەنگی بەراز. (صدای‌گراز)
فشەپرتەقاڵ : نارنگی. (نارنگی)
فشەوبوون : فش‌بوونەوەی مریشک بۆ کەڵە- شێر؛ فش‌بوونەوە؛ شل‌بووونەوە. (شل‌شدن)
فشین : [چاوگە](١) چەمین؛ خواربوون.

(خمیدن). (۲) هووشەکردن؛ خۆتاریفکردن؛ بەخۆفشین. (ازخودتعریف کردن). (۳) دەنگی-هووشاندنیمار. (صدایمار) +

فڵتە : [دەنگەناو] پڵتە؛ دەنگیقسەکردنی بێددانی پیر. (صدایحرفزدنپیر بیدندان)

فڵچەفڵچ کردن : ملچەملچ لەکاتی خواردندا؛ (ب) قسەی بێتام کردن؛ فڵتەفڵت کردن. (صدایحرفزدن بیدندان)

فلیٚ :کورتکراوەی ناوەکانی(فڵامەرز، فەرامەرز، فەرەیدون و فەرید)(مختصرشده فرامرز و فریدون و فرید)

فنجلٚ : بۆرەپیاو؛ گولەکە؛ (ئێوارە وەختە فنجلٚ بە بەختە)«فۆلکلۆر». (مرد بیارزش)

فوتوفەن : [ناو،ت] وردەکاریگەلی پێویست بۆ کردنی کاریٚ؛ فەندوفێلٚ. (فوتوفن)

فۆتۆکۆپی : وشەی بیانییە، فەرکاندن؛ وێنە هەڵگرتنەوە زیاتر لە نووسراوە. (فتوکپی)

فۆڕ : لەگەلٚ (فش)دا دیٚ فشوفۆڕ : گەورە و هەراو. (گشاد)

فوکل : [ناو] (۱) لەکاتی سەرتاشیندا بەری-سەر دەهێڵنەوە کە فوکلی پیٚدەلێن. (فکل). ۲) مووی‌سەر بەرەو بان شانەکردن و خستنی-بەپشت سەردا. (مویشانەشدەروبەبالا). ۳) ملپێچ؛ شاڵگەردن. (شالگردن)

فوکلوکراوات : [ناو،ت] ملپێچ و قەرەوێتە. (شالگردنوکراوات)

فوولەدۆ نەکردن : گویٚ بە حەڵاڵ و حەرام نە-دان. (درقیدحلال و حرام نبودن)

فەتراک : [ناو] زەرەر؛ زیان؛ ئێشوئازار. (زیان-ورنج)

فەتڕۆمە : [ناو] موتوربە؛ پەترمە؛ پەیوەندکردنیدار. (پیونددرخت)

فەتسان : خنکان؛ خەفەبوون. (خفەشدن)

فەتساندن : خنکاندن؛ خەفەکردن؛ قەڵەشاندن. (خفەکردن؛ شکافتن)

فەتسین : قەڵەشین؛ قەڵەشان؛ خنکان. (ترک-خوردن.خفەشدن)

فەتووت : فەرتووت؛ دارزاو؛ داقنیو؛ ڕزاو. (پوسیده؛ فرتوت)

فەحە : کورتکراوەی فەتحوڵا؛ (ب) گێژ و وڕ. (گیج)

فەڕاش : وشەیێکی بیانییە بە ڵام لە کوردیدا ماناکەی گۆڕاوە و بە واتای گارەکەری بەردە-ست و چاپەزی میوانخانەی گەورانە. (مستخدمبزرگان)

فەڕاشی مەدرەسە : گسگدەری حەوش و حەساری مەدرەسە. (فراشمدرسە)

فەرامۆشخانە : جیگاێیک بۆ تالیمی ڕیٚ و ڕە-وشتی ئەندامانی فڕاماسیۆن . (فراموشخانە)

فەرخەسینی : [ناو] فەرخە بۆ چکۆلەی هەر شت بەکاردیٚ و بۆ بەچکەی حەیوانیش دە-گوترێت، کەشەفی چکۆلە؛ مجۆعمەیچکۆلە. (سینیومجمع کوچک)

فەڕڕوخ : ناوە بۆ پیاوان؛ سەرکەوتوو. (نام-مردانە؛ پیروز)

فەرزانە : فر، وشەیێکی بیانییە و بە ڕواڵەت کوردییە و بۆی هەیە لە فرەزان وەرگیرابێت؛ فرەزانا؛ فرەزان؛حەکیم. (فرزانە)

فەرسەخ : فرسەخ؛ فرسەق؛ فرسەنگ. (فرسنگ)

فەرسەنگ : [ناو] فرسەق؛ فرسەخ؛ درێژایی ڕێگا نزیک بە سێ مایل(میل). (فرسنگ)
فەرشە : پنەکە؛ پنە؛ تەختەی‌گونگە هەویر لە سەر پان‌کردنەوە. (تختەپهن‌کردن‌چونەخمیر)
فەڕشی‌باریکە : >فەڕشی لاکێش.
فەڕشی‌تابلۆ : فەڕشی‌تابلۆ؛ جۆرێک فەڕشی دەستبافی چووکەیە پۆکەی زیاتر لە ئاوریشمە و گرێکانی زۆر وردە : و زیاتر (پۆرترە) و وێنە-ی جوانی لە سەردە نەخشێنن و لە قاپی دە-گرن بۆ هەڵواسین بە دیواری ئۆدەدا. (فرش-تابلو)
فەڕشی‌خرسەک : جۆرێک فەڕشی نە باشە گرێکانی هەراشە (گەورەیە) و تووکی درێژترە. (فرش‌خرسک)
فەڕشی‌دەستباف : فەڕشێکە بە دەست دە-چنرێت. (فرش دستباف)
فەڕشی‌لاکێش : فەڕشێکە باریک و درێژ زیاتر بۆ سەر پلیکان بە کەڵک دێت. (فرش‌باریکە)
فەرکەم : [ناو] پەرکەم؛ کوتووپڕ؛ نەخۆشینی شەپلە. (سکتە)
فەرمان : [ناو] فرمان؛ ڕۆڵی‌سەیارە؛ جەغز و بێژنگە(قەربیلی)سەیارە لێخوڕین.سوکان . (فرمان‌اتومبیل)
فەرمان‌نامە : دەستووری ڕەسمی؛ دەستوور بە نووسراوە. (امریە)
فەرمانفەرما : سەرۆک؛ حاکم؛ (فەرمانفەرمای ملک دەروون پڕئێشان) «مەولەوی». (فرمانفرما)
فەرمانی : [ناو] جۆرێک فرنج وکەوا. (نوعی-کت محلی)
فەڕمەسۆن : > فڕاماسۆن .

فەڕوپیت : خێروبەرەکەت. (یمن‌وغنا؛ خیروبرکت)
فەرهاد : ناوی پیاوانە؛ ناوی عاشقەکەی شیرینی گڕاوی خەسرەوپەروێز بووە. (فرهاد)
فەرهادکوژ : (ب)کوڵکەی سەر بەخوێن؛ پیرێژنی فێڵەباز و سەر بەدەهۆ. (فرهادکش)
فەرهان : ترسان؛ داچڵەکان؛ فەرهین. (ترسیدن)
فەرەبوون : (١) زۆر بوون. (زیادشدن). (٢) بە-رفرەبوون؛ گوشادبوون؛ بەرئاواڵەبوون. (وسیع-بودن)
فەرەح :[ئاوەڵناو] (١)گوشاد؛ بەرفراوان. (وسیع). ٢) دڵشاد؛ خۆشحاڵ. (فرح)
فەڕەژان : ڤەرەژان؛ دڕان؛ پچڕان؛ ڤەتیان؛ قتیان؛ قرتیان. (پارە شدن)
فەڕەژاندن : دڕاندن؛ پچڕاندن؛ ڤەڤەتیان؛ قرتاندن. (پارەکردن)
فەڕەژین : پچڕین؛ دڕین . (پارەکردن)
فەرەنقە : [ناو] فەراقە؛ فەلاقە؛ پەت و چێوی فەلاقە؛ کاری فەلاقەکردن. (فلک‌وچوب‌فلک)
فەڕەنگ : (١)کورتکراوی فەڕنگیس. (خلاصە نام فرنگیس) (٢) وڵاتی فەڕەنگستان. (فرنگستان، اروپا، فرانسە)
فەرهوودکردن:تاڵان‌کردن؛غارەت‌کردن.(غارت-کردن)
فەرەیدون : ناوی پیاوانە. (فریدون)
فەریادڕەس : فریاڕەس؛ کەسێک کە فریای کەسێک بکەوێ و یاریدەی‌بدا. (فریادرس)
فەرید : ناوی پیاوانە. (فرید)
فەریدە : ناوی ژنانەیە. (فریدە)

فەریکە : فەریک؛ بۆی‌هەیە لە فەریکی تورکییەوە هاتبێت بەواتای، (تازە پێگەییو)؛ وەک نۆکە فەریکە و گوڵەکانی نیوە سووتی گەنمی شلک بۆ قەرەخەرمان. (گندم‌دلمل‌بوداده)
فەقی مەلکی : ناوی عێڵێکە لە نێو دزەییاندا. (نام‌عشیره‌ایست)
فەقیٚ‌ئەحمەدی‌دارەشمانە : ناوی قارەمانێکی کورد بووە و بنەچەکی عێلی‌فەیزوڵابەگیە کە بەشێکیان لە ئێرانن و بەشیکیان لە دارەشمانەی‌عێراق نیشتەجێن؛ مەزاریشی هەرلە دارە شمانەیە. (نام‌سرسلسله‌طایفه‌فیض‌اله‌بیگی)
فەقیٚ‌تەیران : ناوی موحەممەد بووە وشاعیر و بلیمەتی کورد کە لە سەدەی نۆهەمی کۆچی هەتاویدا هاتووەتە دونیا. (نام شاعرکرد)
فەگلی : کەڵەوەکێشی؛ سەرپێچی؛ نافەرمانی؛ سەرەڕۆیی. (نافرمانی)
فەلاقەکردن : دارکاری‌کردنی پاییک کە لە ناو پەتی چێو فەلاقەدابێت. (فلک‌کردن)
فەنباز :[ئاوەڵناو] فێڵەباز؛بە فەندوفێڵ؛ حیلەباز. (حیله‌گر)
فەنتاز : فانتەزی؛ شتی مۆد و جوان وتازەباو. (فانتری)
فانتازی : [ناو] فڕوفێڵ؛جادووبازی.(حیله‌گری)
فێت : فەهێت؛ شەرم؛ حەیا. (شرم)
فیڕکاندنی‌چەک :فیڕاندنی چەک بەجۆرێک (چەشنی) ئاوربگرێت بەڵام گوللە لە لوولەی چەک دەرنەپەڕێت و دووکەڵی بارووت لەپاشەوە دەرچی. (گلوله‌درنرفتن‌ازلوله‌اسلحه‌درموقع‌شلیک)

فیسقە : (ب)مرۆڤی زۆر نابووتە و چکۆلە و لەڕ. (فسقلی)+
فیسکو : پیاوی‌نێرباز. (مردبچه‌باز)
فیسکی : ژنی‌زینحاکار؛ بە ژنی خۆ فرۆشیش دەڵێن. (زن‌هرجایی)
فیسە : زینحا؛ زینا؛ زیناح. (زنا)
فیسەک : فیسەکار؛ زینحارکار؛ زیناکار. (زناکننده)
فیسەکەر : فیسەکار؛ فیسەک؛ زینحاکار. (زناکننده)
فیسەکی : وشەیێکی مردووە وکەم بەکاردەبرێت؛ قاحبە. (قحبه)
فیسیای : فیسیاگ؛ خووساو. (خیس‌وو‌ارخته)
فیشاڵ‌کردن : هووشەکردن؛ خۆهەڵکێشان؛ درۆ و دەلەسەکردن. (ازخودتعریف‌کردن.دروغ)
فیشقاندن : دەنگی کەڵگامێش و یەکانەی بەراز. (صدای‌گاومیش‌وگراز)+
فیکالەکونیٚ : قەراقەرا؛ یاریی خۆشاردنەوە؛ خۆشارکیٚ. (قایم‌موشک؛ قایم‌باشک)
فیک‌فیکە : [ناو] فیقفیقە. (سوت‌سوتک)
فێڵەگێجە : [ناو] فیلەگێژە؛ گامێشی‌وەحشی؛ بووفالۆ. (گاومیش‌وحشی.بوفالو)
فیٚ‌لێهاتن : بێهۆش‌بوون و دەست‌وپا وەشاندن و کەف هەڵخڕاندن؛ حاڵەتێکە بەسەر خوودارددا دێت. (دچاربحران‌صرع‌شدن)
فینار : لە(فەرار)ی فارسیەوە کوردکاری بووە؛ هەڵاتن. (فرار)
فێنکاهی : فێنکایی؛ فێنکی؛ جێگای‌فێنک. (خنکی)
فینۆک : فێنک؛ خونک؛ مرۆڤی زۆربەئیشتیبا بۆ کاری سەرجێیی. (خنک؛ حشری)

ڤا : [ناو] باو؛ خول؛ با؛ پێچ. (پیچ)
ڤـاج: [نـــاو] گۆشـــه؛ کـەنـــار؛ حاشــیه؛ پــه-ڕاوێز.(گوشه.کنار)
ڤاچ : [ناو] گویه؛ گوته؛ بێژه؛ وێژه؛ زۆرڤاج: فرەوێژ. (گویه)
ڤـاخواردن : [چاوگــه،ت] بـاخواردن؛خول-خواردن؛ پێچخواردن؛ گشتبوون؛ کرژبوون. (پیچ و تاب‌خوردن)
ڤار : [ناو] باڕ؛ باڕۆکه. (جوجه مـرغ شــش-ماهه)
ڤارک : >ڤار.
ڤاگیر: باگر؛جێگایێ که بای تــێ‌بکـەوێــت. (بادگیر)
ڤاڵا بوون : [ناو] کراوه؛ بەتاڵبوون؛ بەتــاڵ. (بازبودن؛خالی‌بودن)
ڤاوڤاران : [ناو،ت] واو واران؛ باو باران. (باد وباران)
ڤڕاڤه : [ناو] (١)وەڕینی‌سەگ؛ڤڕا سەی؛ (پار س‌کردن‌سـگ). (٢) وڕینــه؛ وڕاوه؛ قســەی هاته ران و پاتەران. (هزیان)
ڤرتـــوڤین : [نـــاو] درۆ و دەلـــەســـه؛ ماستاوکردن. (چاپلوسی)
ڤڕڕ :[دەنگەناو]ویڕڕه؛ دەنکی بەرد وگـو ڵله؛ فینگه. (صدای‌گلوله و سنگ‌اندازی)
ڤڕڤڕۆک : [ناو] فڕفڕه؛ لەیستۆکی منـداڵان که لەکاغذ یان دار دروستی دەکەن و به با دەخولێتەوه. (فرفره)
ڤلتەڤلت : [ناو] (١) فلتەفلت؛ دەنگی فلتەی کاتی ئاخافتنی بێددان.(صــدای دهــان‌پیــر-بیدندان) (٢) قســەی بێتــام کــردن. (یـاوه-گفتن)
ڤلتیــای : پــەقیــای؛ قــەڵــەشــان؛ تــه-قیان.(ترکیدن)
ڤەبال : [ناو] وەباڵ؛ ئوباڵ؛ تاوان. (تـاوان-گناه)
ڤەبڕین : [چاوگە،ت] بڕینەوه؛ قەرار و مـه-داری موعامەله بڕینــەوه؛ قـەول و قـەراری سەودا و موعامەله تەواکردن. (اتمام پیمـان معامله)+
ڤــەبزدانـــدن: [چاوگـــه،ت] (١)ترســـاندن (ترساندن)
((٢) قرتاندن . (قطع‌کردن)
ڤــەبزدانــدن : [چاوگــه،ت] بزداندنــەڤــه؛ پساندنەوه؛پچڕاندنەوه. (دوباره‌پارکردن‌پاره-کردن)
ڤەبزدین : [چاوگه،] (١) ترسان. (ترســیدن). (٢) قرتان؛ بڕیان. (گسستن)
ڤــەبڕیـــان : [چاوگــه،ت] ژێکڤــەبــودن؛ جیابوونەوه؛ قرتیــان؛ قرتــان؛ ڤـەقـەتیـان. (قطع‌شدن)
ڤەپاڕیـان : پاڕانــەوه؛ لاڵیانــەوه. (التمـاس-کردن)

ڤەچغاندن : [چاوگـەـت] سـەرکۆنـەکـردن؛ بۆدواوەبردن؛ چغەلێکردن. (ملامت‌کردن؛
ڤەچکیان : [چاوگە،ت] چک‌بوون؛ وشـک- بوونی‌ئاو؛ وشکایی‌هاتن؛ هشکبوون؛ نەمـان و دوایی هاتنی هەر شت؛ نەفەس چکیـان: نەفەس بڕیان. (قطع‌شـدن؛ خشـک‌شـدن- چکه)+
ڤـەچۆپریـان: [چاوگـەـت] چۆپریانـەوە؛ بڵاوبوونەوە؛جیابوونەوە. (جداشدن)
ڤەخاپانـدن : [چاوگـە،ت] فریـودان؛ فێـڵ- لێکردن؛ لەخشتەبردن. (فریب‌دادن)
ڤەخاندن :[چاوگـە،ت]خوێندنـەوە؛ بانـک- کردن. (خواندن؛ صداکردن)
ڤەخەلەتاندن:[چاوگە،ت]دەست بـڕین لـە- سەودا
و موعامەلەدا ؛ لە خشتەبردن؛ سەردا بـرن. (مغبون‌کردن)
ڤـەخـومنـدن:[چاوگـە،ت]بانگهێشـتن- کردن.(دعوت کردن)
ڤـەدڕانـدن:[چاوگـە،ت]دڕاندنـەوە؛دڕانـدن؛ پچڕاندنەوە. (دریدن؛ بریدن)
ڤەدی : جوداکرن؛ دوورکرن؛ خۆ ژمن ڤە- دیکە: خۆ لە من جوداکە: خۆ دوور بگرە لـە مـن؛ ڤـەدی ناکـەی مـە بتیـغ. «جزیـری». (دوری‌گرفتن)
ڤەراسەی : وراسـەی؛ دووریـن؛ درووممـان. (دوخت؛ دوختن)
ڤەراڤبەر : بەرانبەر؛ ڕووبەڕوو. (مقابل)
ڤەرانبەر : بەرانبەر. (برابر)
ڤەڕچالـە : قرچالـە؛ ترسـەنـۆک؛ بـێ‌زاڵـە. (ترسو)
ڤەرستیای : هەڵوەشـاندن؛ کردنـەوە. (بـاز- کردن)
ڤەرسـهاندن : پشـووپێدان؛ حـەسـاندنەوە. (استرا حت دادن)
ڤەڕەز : وەڕەز؛بێزار؛ئاستەنـگ؛ بـەتـەنـگ- هاتوو؛ جاڕس؛ جاڕز. (بتنگ‌آمدن)
ڤـەڕەسـتی:دەسـت‌بـەردایـی؛ ڕزگـاری . (رستگاری)
ڤەرەمک : بڕکن؛ بن‌کڕ. (تەدیگ)
ڤەریک : بەریک؛ گیلفان؛ گیرفان. (جیب)
ڤەشاردن : شـاردنەوە؛ وەشـارتن . (پنهـان کردن
ڤەشەهتاندن : [چاوگە،ت] هـیلاک‌کـردن؛ ماندووکردن؛ ماندی‌کرن. (خستەکردن)
ڤەقراندن : [چاوگە،ت] شکاندن؛ شـکاندنە- وە؛ تە تبلا مە ڤەقرانـد: تـۆ قـامکی منـت شکاند. (شکستن)
ڤەقرچیان : وەک:لەبەرقرچـەی خـۆر ڕەش داگرسان؛ ڕەش هەڵگەران لەبەر هـەتـاودا. (سیاەشدن‌درآفتاب)
ڤەقوتان : کوتان؛ لێدان. (زدن)
ڤەکایێن : قاچـک جـوون؛ قاچـک جـاوین؛ کـاوێژ؛ (ب) ڕینگانـەوە و دووپاتکردنـەوی قسە (نشخوار)
ڤـەکـوروتن : [چاوگـە،ت]کـوروژتن؛ کوروشتن؛ کوروشتنەوە؛ داکرماندن؛ بەددان وردکردنی شتی‌ڕەق. (خردکـردن‌خـوردنی- سخت‌وبادندان شکستن)
ڤەکۆلان : [چاوگە،ت] (۱) هەڵکوڵان؛ هـە-

ڵکوڵین؛هەڵکەندن.(کندن)(٢)توێژینەوە؛ پشکنین وگەڕان بەدوای مەبەست و واتادا. (تحقیق وتجس) +
ڤەگرتن : گرتنەوە؛ گرتنی نەخۆشین لە - کەسێکەوە؛ گرتنەوەی حەیوانی بەربوو؛ داگیرکردن. (پس گرفتن؛ ازکسی قرض گرفتن؛ بازگرفتن تسخیر کردن)
ڤەگژاندن : جووڵاندن؛ تەکان دان؛ ڕاژەندن؛ هەژاندن. (جنباندن)
ڤەگژگژاندان : ڕاپسکاندن و ڕزگارکردن. (تکان دادن ونجات دادن)
ڤەگژلان:ڕاپسکان؛هەژاندن؛ڕاوەشاند و تە- کان دان. (تکان دادن)
ڤەگوهازتن:ڤەگوهاستن؛گوێستنە- وە؛ڕاگوێزان. (جابجاکردن)
ڤەگەشیان : گەشبوونەوە؛ گەشانەوە؛ گە شەکردن. (شتعل شدن؛ اخگرشدن؛ شکوفاشدن؛ شاداب شدن گیاه)
ڤەگەڤزاندن: [چاوگە،ت]گەوزاندنەوە؛بە- پاڵکەوتنەوەخول و پێچ پێدان؛ تل پێدان. (پۆیێکی تورکیی پێوە دیارە).(غلطاندن)
ڤەماگ:شتێک کە مابێتەوە ؛بەجێماو؛ وە- پاشکەوتوو؛ وەدواکەوتوو.(مانده؛ بجامانده)
ڤەها : ڤەهە؛ ئاوا؛ بەوجۆرە. (اینطور)
ڤەهاندن :هۆنینەوە؛ڕستن؛ بەڕیسمانەوە- کردنی مووروو. (رستن؛ رشته کردن)
ڤەهژاندن : [چاوگە،ت]هەژاندنەوە؛ ڕاژە- ندن؛ ڕاوەژەندن. (تکان دادن)
ڤەهەواندن : [چاوگە،ت] کۆم کردن؛ کۆ- کردن ؛ کۆکردنەوە؛ (جمع کردن)

ڤەیدان : >ڤەهەواندن.
ڤەیە : (١)وایە؛ ڤایە. (اینطوراست). (٢)ئەوەیە؛ ئەوەتانێ؛ ئەوەتا؛ ئاوەها. (اینست)
ڤیان :[ناو] ویست؛ حەوجە؛ پێداویست؛ گە- رەک؛ خواز؛ خوازە؛ خۆشەویستی. (خواستن)+
ڤێتۆ : فرد؛ فد؛ الند: وێتۆ؛ دەسەڵاتی ڕە- تکردنەوەی ڕای گشتی، (ڕای کۆڕێک شکاندن) . (وتو)
ڤیچی :[ناو] خواری؛ لاری؛ لار و گێڕی؛ خێچی. (کجی)
ڤیدیۆ : ویدیۆ؛ ئامێری نمایش کردنی شریت (کاسێت)ی ویدیۆ. (ویدیو)
ڤیڕین : گیفەی شتی هاوێژراو وەک ویرە- کردنی بەرد و گولله. (صدای سنگ پرتاب- شدەوگلوله)
ڤیژاندن : فیڕاندن. (اسهالی)
ڤێک کەتن:[چاوگە،ت](١)وێک کەوتن؛ پێک هاتن؛ئاشتبوونەوە؛کەوتنە تەک یە- ک.(توافق کردن) .(٢) لەیەک کەوتن؛ تووشی یەکبوون؛ ڕاستی یەک هاتن. (بهم برخورد کردن)

قاب:[ناو]قاپ؛چوارچێوەی وێنه و پۆستێر.(قاب)+
قاب : [ناو] تد؛ (بەتورکی واتا درگا) سەر پۆشی
دەفر؛ دەرپۆش؛ قاپاخ. (درپوش)
قابخانه : [ناو] جێگەی قاب و قاچاخ و دەفر و
ئامانی مدبەق؛(جای‌ظروف‌آشپزخانه)
قاب دەسماڵ:[ناو] دەسرەی قاب سڕین یان
وشکەوەکردنی قاب و قاچاخ. (قاب‌دستمال)
قابلی :[ناو] قابولی؛ قبوولی؛ پڵاوی برنج و بڕو
ێشی تێکەڵاو لەگەڵ گۆشت و لەپە و کشمیش.
(نوعی‌خوراک)
قابولی : > قابلی.
قابووخه فیشەک :[ناو] قاپووڕە فیشەک؛جەرجوو.
(پوکه فشنگ)
قابەجاخ :[ناو،ت] قاب و قاچاخ ؛ ئامان و دەفری
مدبەق. (ظرف‌وظروف)
قابیلەت :[ناو] شایەنی؛شیاوی؛توانایی؛لێهاتوویی.
(قابلیت)
قاپڕەش :پیڕەش؛ قەدەمڕەش؛ بەدیومن.(بدقدم)
قاپقاچاخ : قاپ و قاچاخ. >قابه چاخ
قاپووڕ : بە سووکی بە پیرە پیاوی زۆرهان و بە
کەلەخ دەوترێ. (خطاب‌بی‌ادبانه‌به‌پیرمرد) >
قاپووخه فیشەک+
قاپوورە :[ناو] قولاپە ؛ قولاپەی‌پا؛ جومگەی‌پا؛
قاپوولە. (مچ‌پا)
قاپووس :[ناو] مێردەزمە؛ خەوی ئاشەوپاشە؛
سەنگ سوواربوون. (کابوس)

قاپهاوێژ :(١)[ناو،بک]کەسێ‌کە جگ‌هەڵداوی
لەیاری‌جگێن‌دا. (شتالنگ‌انداز). (٢) قاپاویژ؛
(حیوانیکه‌درراه‌رفتن قوزکهای‌پایش‌بهم‌بخورد)
قاپەشینکە : [ناو] قاپەکەوەڵە؛ گیای قەیتەران.
(نام‌گیاهی‌است پرسیاوشان)
قاپەکەوڵە >قاپە شینکە.
قاپیلک :[ناو] قاپێلک؛ ئێسقانی دەوری لەشی
ڕەقە و کیسەڵ؛ توخڵی گوێز و بادام و...(پوسته
لاکپشت؛ پوسته بادام‌و گردو)
قاتا شەڕێ : جەرگەی شەڕ. (ب) مەیدانی شەڕ.
(میدان‌جنگ)
قاترداشاغی: لە تورکییەوە هاتووە گونەهێسرە؛
هەڵوچەیێکی دەنک گەورەی ڕەشە. (آلوی‌سیاه
دانه درشت)
قاتۆ : [ناو] شەقەمشار؛ مشاری مەزنی دوو دە
ستک. (ارەدونفره)
قات‌وقوتی : [ناو] قات‌وقڕی؛ گرانی و نەبوونی؛
وەگیرنە کەوتنی شتێ. (گرانی‌ونایابی)
قاتۆل : [ناو] وشترخۆرە. (خارشتر)
قاتی‌پاتی:وشەیێکی فارسییە‌بەڵام لە سەقز هەتا
کرماشان لە سەر زمانانە؛ تێکەڵ پێکەڵ. (قاتی‌پا
تی)
قاچاخی :تد؛ فد:(١) نەهێنی؛ بە دزیەوە.(پنهانی)
(٢)ماڵی قاچاخ؛شتێک‌کە بە قاچاخ دە فرۆشرێت.
(قاچاقی؛ کالای‌قاچاخ)
قاچقاچ : قاش قاش. (ف. مشه) پارچە پارچە.

(قاچقاچ)
قاچک :[ناو] پەڵخوڕی کاوێژ نەکراوی نێو گەده ی دووسم. (خوراکنشخوارنشدەداخل‌شکمبه)
قادبین :[ناو] پسپۆڕ و شارەزای جەنگ؛ قادناس. (متخصص‌امورجنگی)
قاده :[ناو] جۆریک خێشکه بۆ کێشانی‌شەغرەی گیا و ئاڵف. (نوعی‌ارابه‌بدون‌تایر)
قاڕ : وەلانراو؛ قت؛ بەرکەنار. (برکنار)
قارغ : ڕۆژکوێر؛ کەسێک‌که له ڕۆشناییدا چاوی باش نابینێ. (روزکور) تۆپ قاڕێن. (نوعی‌بازی)
قارەمانی:[ناو]پلەی یەکەمی کێبەرکێی وەرزشی؛ مێرخاسی؛ پاڵەوانی. (قهرمانی)
قارەوا:ناوی دوو گونده له بەینی سەقز و بۆکاندا. (نام‌دوقریه)
قاڕێن : [ناو] قەلەمناری؛ (نوعی بازی باتوپ)
قازانەسەر :مەلێکی تیژ چنگاڵه و گۆشت خۆره و کڵاونه. (نوعی‌پرندەشکاری) > قازان‌بەسەر. (ف.هن)
قازوخ :[ناو] وشەیێکی تورکییه و تورکەکان بۆ ئەشکەنجەدانی تاوانباران دارێکی تایبەتیان دەبر یه پاشی تاوانباران؛ دار تێبڕین. (نوعی شکنجه ترکی‌درگذشته)
قازوق : > قازوخ
قازووج :[ئاوەڵناو] لەڕ؛لاواز؛ بێحاڵ و بێ‌تین و بێتوانا. (لاغر؛ ناتوان)
قازووخ :[ناو]هۆرەی دارقەڵەشاندن؛ میخ تەویله؛ پوواز. (پفاز)
قازەڕن :[ناو] دەسکەنه له جاری پڕگژ و گیادا که ناچار وەک لەوەڕینی قاز چڵەچڵە دەسکەنەبکرێ. (درو کردن بادست وساقه ساقه)
قازەقۆره : جۆرێک ڕووەکە. (نوعی‌گیاه)
قازیاغه : [ناو] قازیاقه؛ قازیاخه؛گیاییکی‌کورتەباڵا ی گەڵاپانه و دەخورێ. (قازیاغی)
قازیاقه : >قازیاغه
قازی‌بازی:[ناو] قالۆنچەی ڕەنگ سەوزی بریقه دارەکه لەسەرگوڵان دەنیشێ.(نوعی‌سوسک‌سبز)
قازی‌قوڵینگ : [ناو] قازی‌قولەنگ؛ باڵندەییکی قاچ و مل‌درێژی ئاوییه و زیاتر له هەڵفڕیندا ڕیز دەبەستن.(درنا)
قاژەک : [ناو] قشقەڵه؛ قشقەڕە؛ قەله کلک درێژ. (زاغچه)
قاست : قاس؛ ئەندازه؛ حاست. (حد؛ اندازه)
قاسڵوانک : گاوانی؛ ڕیشۆڵی. (سار)
قاسیەپاییزه:[ناو]قاسیده پاییزه؛ گوڵی داوودی، مەڵهەمێکی لێدروست دەکەن بۆ جێی چزووی دووپشک و مار بەکەڵکه. (گل داوودی)
قاش‌قاش : [ناو،ت]کووزکووز؛ لەت‌لەتی میوه. (قاچقاچ)
قاشقوش :مرۆڤی تەمبەڵ و لەشگران.(آدم‌تنبل)
قاشقۆل :[ناو] قەشقۆل؛ قەشقیل؛ هەنجیری و شکەوەبوو به سەردارەوه؛ هەژیری هشک‌بوو بدارێقه. (انجیرخشک‌شدەروی درخت)
قاشقونجی : ئافرەتی جڕن و حەکەدار. (زن هرزه)
قاشکردن : بڕین و لەت‌لەت‌کردن، بەتایبەت کاڵەک و شووتی و میوه. (قاچ‌کردن)
قاشۆ:[ناو]چێوشەق؛گۆچانی‌گۆێن.(چوب‌چوگان)
قاشیله:[ناو]قاشووله؛ کوته شووشه و کوتەچینی. (تکەهای‌شیشەوچینی)
قافک : [ناو] قاوخ؛ ئیسقانی کلەسەر؛ قاپووڕ؛

قاپۆڕ؛ قاقل؛ قاوڕ؛ قاوغ. (پوسته؛ جمجمه)
قافکێتهێکا :[ناو] قافکی هێلکه؛ قاوخی‌هێلکه؛ هێلکه‌ی خاڵی له سپێنه و زه‌ردێنه. (پوسته‌تخم مرغ‌خالی)
قافڵه ڕێکا : ڕێگایێ که کاروانی پێدا ده‌ڕوا؛ (ب) ڕێگای ئاوه‌دان و پان. (کاروان‌راه)
قافڵه‌سالار:فد[ناو]ڕێبه‌ری قافڵه؛ سه‌رۆکی قافڵه. (قافله‌سالار)
قافلی : قافڵه؛ کاروان. (قافله)
قاق :وه‌پاشکه‌وتن له یاریی جریتانێدا؛ دووا که‌وتنی ئه‌سب له جلیتانێدا؛ قاڕ.(عقب‌افتادن‌اسب دربازی‌جریت)
قاقان:خاقان؛میر؛ گه‌وره؛ زیاتر به میری وڵاتی چینیان ده‌گوت. (خاقان)
قاقانی : [ناو](۱)قه‌باله؛ بونچاق؛ قه‌واڵه. (قباله). (۲)جۆرێک قوماش بووه. (نوعی‌پارچه)
قاقبوون :وه‌لانران؛قاڕبوون؛ قت‌بوون؛وه‌پاشکه وتن. (برکنارشدن؛ عقب‌افتادن)
قاقڵاو :[ناو] فرۆ؛ ماستی له‌ژه‌ک چێبوو. (ماست ازآغوزدرست‌شده)
قاقلۆکه‌شه‌یتان : قاپیلکه‌ی شه‌یتانۆکه؛ شه‌یتانۆکه. (صدف‌حلزون)
قاقلی‌به‌هاره : شه‌ماڵگیر؛ گیایێکه دژی هوورگ (میکرۆب)، بۆ گه‌ڕوڵی و برینی چڵک‌کردوو به که‌ڵکه. (گلپررومی؛ انسجدان رومی)
قاقنه‌ک : ژه‌ک. (آغوز)
قاقه‌یچک:[ناو] قاقری؛قوڕقوڕاچکه؛ قوڕقوڕاکه؛ قرقرۆچکه؛ قامیشه؛ قوڕوو؛ کرکراکه‌ی گه‌روو. (خرخره)
قاقیژه : [ناو] قاژوو. (زاغ‌کوچک‌پاقرمز)
قاقیژه : [ناو]قاژوو؛ قاژی؛ له تۆرمه‌ی قاڵاوه‌ڕه‌شه‌یه‌به‌ڵام چووکتره و ده‌ندووک و پای سووره؛ قه‌له‌قاژ. (زاغ پا قرمز)
قاڵ :له پاش‌سه‌ردادێ و واتای مه‌ژوولبوون و خه‌ریکی‌کارێ بوون‌ده‌دا؛ سه‌رقاڵی‌کاره : سه‌ری ناپه‌رژێ (مشغول)+
قاڵاوخۆر : گوراڵه موساییانه : >قاڵاوگیر
قاڵاوگیر :[ناو]سام‌ڕێژ؛ گیایێکه گوڵه‌که‌ی ورد و تۆپ ئاسایه دژی زه‌رداوه. (کلاغک‌خوشه‌ای)
قاڵاوه سیاوه : قه‌لاوه‌سیاوه؛ قه‌له‌ڕه‌شه؛ قاڵاوه‌ڕه شه. (کلاغ‌سیاه)
قاڵب‌ڕێژی : [ناو]کاری له قاڵب‌دانی کانزا یان خشت له‌قاڵب‌دان. (قالب‌ریزی)
قاڵبسازی :[ناو]کاری دروستکردنی قاڵب؛جێگای دروست‌کردنی قاڵب. (قالبسازی)
قاڵب‌سووک :[ئاوه‌ڵناو]ڕۆح‌سووک؛ چالاک و ئازا؛ دژی له‌ش‌گران. (آماده‌انجام‌کار؛ ضدتنبل)
قاڵب‌گران :[ئاوه‌ڵناو] له‌شگران؛ ته‌مبه‌ڵ. (تنبل)
قاڵب‌گرتن : قاڵب دروست‌کردن و ئه‌ندازه‌گرتنی قاوخی دروستکراو یان ئه‌ندازه‌گرتنی شتێک که به‌و ئه‌ندازه داڕێژرێ؛قاڵبی‌تاپۆی قوڕین دروست کردن بۆ داڕشتن به‌کانزا؛ قاڵبی ددان‌گرتن به هه‌ویری تایبه‌ت بۆ چێکردنی ڕووکێش یان ددانی ده‌ستکرد. (قالب‌گرفتن).
قاڵب‌مجی : >قاڵب‌ڕێژی
قاڵبی: [ناو] شتی له قاڵب‌دراو یان به‌قاڵب ده‌ر هاتوو؛ په‌نیری قاڵبی و چوار گۆشه. (قالبی)
قالچه : [ناو]قانچه؛ سووانه؛گوێسووانه؛سووانگه. (کناره‌های‌پشت‌بام)
قالک : قاڵک؛ تۆخل؛ توێخل؛ قه‌پیلک؛ کاسه‌ی

سەر. (پوسته، جمجمه)
قاڵکراو :[ئاوەڵناو+ ناوبەر]ئاتیواو؛ کانزای بە ئاور تاواوە؛هەنگوینی مێو لێجیاوەکراو و پاڵاوتە. (ذوب‌شده؛ صاف‌شده)
قاڵنجه : [ناو]کۆترەباریکە؛ تفرک. (فاخته
قالنگ:[ناو]گولۆڵە؛قالنگەبەن:گۆلۆلەبەن؛کلافە. (کلاف)
قالووشک :پێستیدار؛ توێخڵیدار.(پوسته‌درخت)
قاڵەقنگ : [ناو] قاڵاقنگ؛ ڕێواسی کولەبنەی ساقەت‌کورت. (ریواس‌پاکوتاه)
قاڵیباف :[ئاوەڵناو+ ناو،بک] تەون‌کەر؛ تەڤنکەر؛ فەرشباف؛ فەرش چێکەر. (قالیباف)
قاڵیبافی :[ناو]شۆلا تەڤنکرنێ؛کاری تەونکردن؛ چێکرنا مافیرێ. (قالیبافی)
قامام :[ناو]قومام؛ پەلەسوور؛گیایێکەکورتە باڵا و بۆنی لیموێ لێدێت، لە ئاودا دەیکوڵێنن و ئاوەکەی دژی کیچ و گەنە و جوولەوەرانە.(گورگیاه؛ سنبل‌هندی)
قامکەگەورە:تبلامەزن؛ تبلابەرانێ؛ تبلابەرانکێ؛ کەڵەمووس؛ تبلێڕانکێ؛ بەرانەک؛ پەنجەکەڵە. (انگشت شصت)
قامکیبراتووتەلە : قامکی ئەنگوستیلە؛تبلاڕۆخێ ؛براتووتە؛ بابەلیچک.(انگشت‌حلقه؛ انگشت‌بنصر)
قامکیچکۆلە : قامکەتووتەلە؛ قامکەتووتەڵە؛تبلا قیچیلک؛ قەلینجەک. (انگشت‌کوچک)
قامکیشادە :تلیا شادیێ؛ تلیا هەلاڤێژکێ؛ دۆشاو مژە؛ لەپاڵ قامکە گەورەدایە. (انگشت‌اشاره)
قامکیناونجی : تبلاناوێ؛ تبلانیڤەکی؛ قامکی نێوەڕاست؛ئەڕنەمووتێ؛ قامکیقووتێ؛ هەڵمەقوو تە.(انگشت میانی)

قامیشە : <قاقەیچک.
قامیشەڕەشە : [ناو] زەلەمێرگ؛ گیای جەگەن. (گیاه‌هزارنی؛ جگن‌نهری)
قامیشیشەکر:[ناو] قامیشێکە شەکری لێدەگرن. (نیشکر)
قامیشیگەرمیان : [ناو]لەلە؛ جۆرێک قامیشە کە خەیزەرانیشی پێدەڵێن. (خیزران)
قاناو : ئاوەڕۆی پیساوی مەبال؛ گەناو. (جوی گنداب‌ستراح)+
قانتۆڤ : سەوەتە. (سبد)
قانج :[ئاوەڵناو]زوور؛ زبر؛ قەوی و ئەستوور؛دژی ناسک و لووس. (زبر)
قانچک :[ناو] قەڵداس؛ پرژیگوڵەگەنم و جۆ؛ داسوو. (پژ؛ داسه)
قانزاجکردن : قازانجکردن؛ سوودکردن. (سود بردن)
قانقان : مەودامەودا؛ بەینابەین؛ جێگەجێگە؛ پەڵەپەڵە. (جای‌جای.گلەبەگله)
قانگ : گیای ئەسپەندەر؛ تووەکەی دەسووتێنن دووکەڵەکەی دژی هوورگە. (میکرۆب).(اسپند)
قانگە : کانگە؛ کانگا. (کان)
قانوونزان :[ناو]قازی؛پسپۆڕی قانوون ودەستوور و یاسای دادگا. (متخصص‌قانون؛ قاضی)
قاوچەخماخ :[ناو،ت] قاو و چەخماخ؛ ئەستێ و بەرد و پووشو بۆ ئاورکردنەوە. (هود و سنگ آتشزنه)
قاولەمە :[ناو] قابلەمە؛ چانچیلک. (قابلمه)
قاوەخۆری :[ناو] فنجان و ئیستیکانی چووکەی تایبەت بە قاوە خواردن. (قهوه‌خوری)
قایشکێشان :[ناو](ب)کەڵەوەکێشی؛نافەرمانی؛

سەربادان؛ شەڕە قسە و کێشەکردن. (تمرد)
قاییە : لە قاعیدەی ئارەوییەوە هاتووە. (قاعده)
قجیلەشوان:[ناو]مەشکەدڕە؛ جۆرێک کوللەیە لە شێرەکوللە گەورەترە و دەنگێکی بەرزی هەیە و لە سەر پنجە گیا دەنیشێ و وەک سیسرک دەنگی هەڵدێنێت. (نوعی‌ملخ)
قراڵوو : قرتۆڵ؛ پیری زۆرهان. (پیرازپاافتاده)
قربۆق‌کوژ :قورواق‌کوژ؛ گیایێکی‌کورتە باڵایە و گوڵەکانی پێنج پەڕە. (وزغ‌کش)
قرپۆک : [ئاوەڵناو] هەر شتی ڕزیوی ناقایم‌کە خەریکە بشکێ و قرپبێ.(نامحکم؛ شکستنی)
قرتاندن:[چاوگە،ت] قرتەکردن و گارکەگارکی مریشک. (قدقدکردن‌مرغ)+
قرتک :[ناو] نزگەرە؛ نقەرە. (سکسکه)+
قرتەلێبڕین : [چاوگە،ت] خواردن و تەواوکردن؛ هیچ نەهێشتنەوە. (خوردن تا اتمام)
قرش‌وقەواڵ : گیاو کلۆشی وشک. (ساقەگندو گیاه‌خشک‌شده)
قرتۆڵ : قراڵوو؛ پیری زۆرهان. (پیرازپاافتاده)
قڕتێخستن:[چاوگە،ت]کوشتنی بەکۆمەڵ؛ئاسە وار لێبڕین. (کشتن دستجمعی)
قڕتێکەوتوو : وەک جوێن بە منداڵانی هاروهاج دەوترێت؛ ئاسەواربڕاو. (فنا سده ها)
قرچ :[ئاوەڵناو]شتی تورت و ناسک.(ترد و نازک)
قرچ : قرچ بوو:شکا؛ قرچ بوون: لەت‌بوون؛ قرچ: شکان؛ تورت. (شکستن؛ شکستنی)
قرچۆک : قرچ؛ تورت و ناسک. (شکستنی‌وترد)
قرچۆڵ : شتی‌چرچ؛ (ب)مرۆڤی‌چرچ و چرچۆڵ؛ چرچەلۆک. (پرچین‌وچروک)
قرچەپێ : یەکپێ و بەلەز لەبەر کەسێ هەڵسان. (جلوپای‌کسی‌باشتاب‌بلندشدن)
قرخاندن : [چاوگە،ت] قرخەقرخ‌کردن؛ دەنگی گەروو کاتی خنکان. (خرخر هنگام‌خفه شدن)
قرخۆڵ : [ئاوەڵناو] قرخن. (زیادخرخر و سرفه کننده)
قڕخەمەرەس : [ئاوەڵناو] مل‌نەدان و ڕێگە دانە گرتنی تاژی ڕست‌کراو. (امتناع از بدنبال‌آمدن تازی وسگ)
قرژاڵۆکە :کێچی دەریا؛ ئەنگوش؛ قولمەی‌ئاوی؛ مەیگوو. (میگو)
قرقیز : زمان و خەڵکی قرقیزستان لە ئاسیای ناوەندی. (قرقیز)
قڕنای : قڕاندن؛ موژدە؛ خەبەری‌خۆش؛ نوقڵانە. (بشارت؛ مژده)
قڕنایی : قڕاندن؛ نوخشانەی خراپ یان چاک پێدان، یان هێنان (فال‌بدزدن؛ مژده)
قڕوقەمزە : (ب) نازوقەمزە؛ ناز و ئەتووار.قە لبیرە؛ نازونیوناز؛ عیشوەوناز.(قروغمزە)
قڕەقڕ :[ناو،ت] قیرەقیڕ؛ هەراهەرا؛ دەمەقاڵە. (دعوای لفظی و دادوقال)
قڕەقڕ : [ناو،ت]کێشەکێش؛ زەحمەتی زۆر؛ بە هەزار قڕەقڕجانتاکەم هەڵگرت زۆر قورس بوو. (زحمت)
قڕیان :[چاوگە،ت] قڕبوون؛ قڕتێکەوتن؛ تێکڕا مردن. (مردن‌دستجمعی)
قرێژەکوچک :[ناو]خەنەبەردیلە؛ خەنەگورگە؛ گلەوەز؛ گلەوەزە؛گەنمەبەردیلە؛ چاییەشەیتانە؛ بەڵخ‌کوچک؛قەوزەبەرد،بیرۆبەرتک؛خەنەتیڤک؛ قۆزمبەرد؛ خەنەتیلکە. (گل‌سنگ)
قریۆلە : قەرموێلە؛ قەروێلە؛ تەختی لە سەر نوو

ستن. (تختخواب)
قزلباش : تد؛ فد:[ناوت] دوو وشەی لێکدراوی تورکییە قزلْ :سوور و باش :سەر، واتا سەرسوور. (ب)عەسکەری شاعەباسی سەفەوی کە کڵاویان سووربوو و ناویان دەرکردبوو بە سەر سوور بە تورکی دە بێتە قزلْباش. (قزلباش)
قژوتیتک :[ناو،ت] مووی‌سەر؛ سەر و قژ. (موی سر)
قسقانج :[ناو]جووڵەوەرێکە لە قاڵونچە چووکترە و کلکی دووفلیقانەیە. (نوعی سوسک)
قسقە : تووی‌پیاز. (تخم‌پیاز)
قسقە : سەلکە پیازی ورد، بۆ چاندن. (پیازریز)
قفەڕەشە:[ناو]قۆزەڕەشە؛کۆخەڕەشە.(سیاەسرفە)
قلاف‌ڕەنگی :کاسەڵکەشینە؛ کاسەڵەشینە و کرا سەشینکەڵە. (سبزقبا)
قڵچخ :[ناو] داسوو؛ داسووک. پرزەی سەرگوڵی گەنم وجۆ. (اخگل؛ داسە)
قڵخن : >قرخۆڵ.
قڵکەجەوت : [ناو]کڵاوەی بەڕوو.(کلاهک بلوط)
قڵم‌بوونەوە :[چاوگە،ت] ڕژیان؛(ب)خەلاسبوون؛ جاران دەوڵەمەند بوون بەڵام قڵم‌بوونەتەوە و هیچیان نەماوە؛تایفەیێکی گەورەبوون کەسیان نەماوە بەجارێ قڵم بووونەتەوە. (ریختن؛ ازبین رفتن)
قڵم‌کردنەوە :[چاوگە،ت] (١)ڕژاندنی ئاوی دەفر. (ریختن‌آب ظرف). (٢ب) بە بادان و لە دەست دانی ماڵ و سامان. (بباددادن‌دارایی)
قلەکردن : گاڵتەکردن؛ جەفەنگ‌کردن. (شوخی کردن)
قلیچ : شمشیر؛شوور؛ شیر؛ناوی گوندێکە نزیکی بۆکان. (شمشیر؛ نام‌دهی‌است)
قناوڵی:گیاییێکە بۆ مالیجەی (سینوزیت) ئازاری چڵککردنی ناوەوەی لووت و دەم‌وچاو بەکەڵکە. (گیاەمنداب)
قنج‌بوونەوە : ڕاست بوونەوە؛ قوت بوونەوە. (پا شدن؛ سربلندکردن)
قنج‌گۆش : کەروێشک. (خرگوش)
قنجیلانە:[ناو]خنجیلانە؛خونجیلانە؛چووکەڵەی جوان. (زیبای‌ریزە)
قنگرتن : فێری‌دانیشتن بوونی زارۆ. (نشستن یادگرفتن‌کودکان)
قنگەجووڕێ: قنگەجووڵێ؛ خۆخافڵاندن و بێ‌مەیلی لە کردنی‌کارێک؛ ملەجووڕێ بە نزاکەتترە. (بی‌میلی‌ازانجام‌کاری‌وبەتأخیرانداختن)
قنگەخەو:خەوەنووچکە بە دانیشتنەوە ومنەوزدان. (پینکی)
قوباد: ناوی‌جۆرێک ماسی؛ ناوە بۆ پیاوان. (قباد)
قوتبڕ : [ناو] کوشتاری بەکۆمەڵ و هچکەس نەهێشتن. (نسل‌کشی)
قوتبڕین:[چاوگە،ت]لەناوبردن؛ لناڤبرن. (ازبین بردن) قوتبڕکردن : بنەبڕکردن؛ قەڵاچۆکردن؛ ڕەگەز نەهێشتن. (نسل‌کشی‌وریشەکنکردن)
قوتو قۆڵ : >قەوی‌وقۆڵ.
قوت‌وقایم: [ئاوەڵناو] زۆر مەحکەم؛ زۆر قایم. (خیلی‌محکم)
قوت‌وقەوی :[ئاوەڵناو] تێکسمڕاو؛مرۆڤی تەژە و زەڵام. (شکم‌گندە؛ لندهور)
قوتەقوت:کوتەکوتی دڵ‌لێدان.(زدن‌نبض)+
قوتەمووت :قوتەموور؛ئاژاڵی گوێ‌گچکە و قوت. (گوسفندوبزگوش‌کوچک‌وبرجستە)

قوتیان : [چاوگه،ت] کۆخین؛ قۆخین؛ کۆکین.
(سرفه کردن)
قوچووسەرقەل : نووچکەی کێو. (قله کوه)
قۆچەن:[ناو] قۆشەن؛قوشوون؛لەشکر.(لشکر)
قۆدغ : [ناو] لە تورکییەوە هاتووە : جاشەکەر؛
هولّی‌کەر؛ گودخ. (کره‌خر)
قۆدە : خوپەسەن؛ گەڤەزە؛ گەبەزە؛خۆبەزل‌زان؛
لەخۆبایی؛ بادیهەوا. (خودپسند)
قۆدیلە :قودیلە؛ ئاوێنەی چووکە. (آینه‌کوچک)
قۆڕ : (ب)هەراو؛ لەبەریەک ڕەوینەوەی ئاڵقە و
جەغز؛ قوپانی دەفر. (گشاد؛ قور)+
قوڕبە : قەڕابە؛ دەفرێکی شووشەی مل‌درێژی
گەروو تەنگ. (قرابه)
قۆڕاخ : [ناو] کەژووی ژێرسکی بارمبەرە بۆ
ڕاگرتنی‌کورتان؛ کەژگ. (نوارپهن.؛ بندپالان)
قوڕازە : قۆڕازە؛ ئامیری وەک سەیارەی کۆن و
شڕو وڕ و شکاو. (قراضه)
قوڕاس : [ناو] یەکەی ژماردنی‌کاڵای توجاڕی
بەرانبەر بە دووازدە دووجین. (قراص)
قوڕاوخواردنەوە :(ب) منەت‌کێشان؛منەتباربوون.
(منت‌کشیدن)
قوربانی :(ب)گیان لە دەستدان لە شەڕ یان ڕوو
داوێکدا؛شەڕی دوێنێ سێ قوربانیی لێکەوتەوە.
(قربانی)+
قورپینە : قرقێنە. (آروغ)
قورچ و قوژبن :[ناو،ت]کونج و قوژبن؛ کەلێن و
کولێن. (سوراخ‌سمبه)
قۆرخانە :[ناو]جبەخانە؛جێگای چەک‌وتەقەمەنی.
(اسلحه‌خانه)
قۆرخچی :کەسێ‌کە ئاگای لە لێڕەوار و دارستان
و مێشەی پاوانە. (نگهبان‌بیشه)
قورس : (ب)خوراکێ‌کە درەنگ هەڵدەتاوێ. (
خوراک‌دیرهضم)+
قورسان :[چاوگە،ت] پچڕان؛پسان؛هەڵتاواندنی
خۆراک لەگەدەدا. (پاره‌شدن؛ هضم‌کردن)
قورساندن : [چاوگە،ت] پچڕاندن؛ پساندن؛ قور
سان. (پاره‌کردن)
قورسەیاو:[ناو] گرانەیاو؛گرانەتا؛کەوتەیی؛ئەسپە
ک؛ کەوتوویی. (تیفوس)
قوڕشێلان :قوڕخۆشکردن و ئامادەکردن بۆ قوڕە
کاری و هیربار؛(ب)کچانی ئاوایی دەنگ دەدران
بۆ شوێنێ و یاسای هەڵپەڕین و داواتیش بەدەم
شێلانی قوڕی هیربارەوە بەڕێوە دەچوو.(مراسم
آماده‌کردن‌گل‌کوزه‌گری)
قورقورک :[ناو]کەڕەک؛ هەوێردە؛ کەڕەواڵە.(بلدر
چین)
قورمچاندن :(١) سیس بوون. (پژمرده‌شدن)(٢)
لێو هەڵقورتاندن. (لب ورچیدن)
قورمیچ :[ناو] ڕەشایی و بارستای دووکەڵ لەسەر
دیوار و میچی مدبەق‌نیشتوو. (دوده سقف مطبخ)
قورنی: [ئاوەڵناو] توورە؛ قەڵس؛ بەخیل.(عصبانی؛
بخیل)
قوڕوچڵپاو :[ناو،ت] قوڕی شلی دوای بارانی زۆر.
(گل‌وشل)
قوروشکە :[ناو] روس‌د؛ تد: شەربە و ئاوخۆر
دەسکدار لە چیمکۆ. (لیوان‌لعابی‌دسته‌دار)
قورووسکاندن : دەنگی سەگ لەکاتی ئازار پێگە
یشتن‌دا. (جیغ و ناله‌سگ‌ازشدت‌درد)
قورووش :لە دوای قایش‌دێ،قایش و قورووش؛
قایش و لەتەقایشی زۆر. (چرم‌وتکه‌چرم‌زیاد)+

قوڕەپەست : [ناو] قوڕەبان. (گل‌اندودکردن بام)
قورەمە :[ناو] دەن؛ دەند؛ دەندی جێی گاسن لە بنی ئامووردا؛کە بەسەرئامووروەوە دەکرێت.(جای تیغه‌گاوآهن)
قۆڕی : [ناو](١) حاڵەتی قۆڕبوون و گون‌پەنمان. (فتق‌داشتن). (٢) قۆری؛ چادان. (قوری)+
قۆڕیٚ : جوێنێکە بۆ ژنان واتا ژنیٚ کە خەشەی هەراوبیٚ. (ای گشاد)
قوڕیجان : جوێنی ژنانەیە؛ قۆڕیٚ. (دشنام‌زنانه)
قۆڕیقەڵا : گوندێکە سەر بە شاری پاوە کە ئە شکەوتێکی بەناوبانگی لێیە هەربەو ناوە.(قوری قلعه)
قۆڕپەزەردە :[ناو]زەردەقۆڕە؛ جۆرێک‌مارمێلکە کە ڕەنگی دەوروبەری دەگرێتەخۆیٚ(نوعی‌سوسمار)
قۆزای :[چاوگە] قۆخین؛ کۆخین. (صرفه کردن)
قۆزلوو : گوندێکە نزیکی شاری سەقز کە ترێی بەناوبانگە. (نام‌دهی‌است)
قۆزەسیاوە : [ناو،ت] قۆخە ڕەشە؛ خورووزەک. (سیاه‌سرفه)
قۆزەقۆز : [ناو،ت]کۆخەکۆخ؛ (سرفه کردن زیاد)
قوفڵی‌ڕەمزی : قوفلی ڕەمزدار، کە بە ڕەمزی تایبەت و دیاریکراو دەکرێتەوە. (قفل‌رمزدار)
قۆقل : [ناو] نێرەکەو. (کبک نر)
قوقلاندن:[چاوگە،ت] دەرهێنانەدمر؛ وەک‌کاسە ی چاو هەڵکۆڵان؛چاقێت وی قوقلاندن:چاویان دەرهێنا. (قلفتی‌درآوردن)
قۆقلاندن : [چاوگە،ت]هەڵکۆڵین؛ چاوقۆقلاندن: کالانی چاودەرهێنان. (قلفتی‌درآوردن)
قول : کون. (سوراخ)
قولٚ : هەڵاتن وەک هەڵاتنی هەویر. (ورآمدن)+

قولاپدۆزی : چنین یان دوورینی هەر شت بە قولاپ.(قلاب‌دوزی)
قولاپی‌دووچز :[ناو] جۆرێک قولاپی‌ماسیگرتنە کە دوو نووکی تیژی هەیە و ماسی لێی ڕزگار نابێت.(قلاب‌دوسر)
قوڵاجە : مەودای هەردوو قۆڵ بەکراوەیی؛ بۆ پێوان و ئەندازەکردن. (فاصله‌دودست‌بازشده)
قۆڵبڕ:[ئاوەڵناو+ ناوبک]دەستبڕ؛دەست‌وگوێبڕ؛ (ب) ساختەچی؛ کڵاوباز. (کلاه‌بردار)
قولت :سەڵت و قولت :ڕەبەن‌وتەنیا؛ تاق‌وتەنیا. (تک‌وتنها)+
قۆڵتڕ : قەڵخەکۆن؛ زیاتر بۆ مێینە دەوترێت. (واژه‌توهین‌به‌پیرافتاده)
قولتەی‌ڕان : [ناو] شلکەی ڕان. (نرمه‌ران)
قۆڵداخ :[ناو] بازنە؛ خڕخاڵ. (النگو)
قۆڵ‌قۆڵ:دەستەدەستە.(گروه‌گروه؛ دسته‌دسته)
قولک: [ناو] قوڵەک ؛ دەخیلەی قەرە پوولی منداڵان. (قلک)
قولک : [ناو] چەپک؛ چەپکە؛ پڕ قولی دەستێک. (دسته)
قولکردن : [چاوگە،ت] (ب) لە قوماردا پارەپێنە هێشتن(کۆژی قومار بازانە). (درقمار تا آخرین دینار ازحریف بردن)
قولمەی‌ئاوی :کێچی دەریا؛ ئەنگوش؛ قرژاڵوکە؛ مەیگوو. (میگو)
قۆڵنج :[ناو] کۆڵنج؛ ڕمونج؛ ڕەق‌بوونی ئەندامی لەش وەک قۆڵنجی شان‌وملی و قۆڵنجی‌گەدە. (قولنج)
قۆڵنجی‌گەدە :[ناو]لەسەرمای زۆرەوە مرۆڤ توو شی دەبێت و ئازارێکی جێی‌مەترسییە.(قولنج

معده)
قولنچک : >قولینچک.
قولوچ‌گێڕ :شاخ‌گێڕ؛ شاخ وەرگەڕاو؛ شاخ‌چەمیو. (شاخ‌کج)
قۆڵە : (ب) خستنە پشت‌گوێ و لەبیرچوونەوەی قەرزدانەوە؛ کەوتە قۆڵە ئەیترنایداتەوە . (کنایە ازقرضی‌کە ادانمی‌شود)
قولە : قوڵە؛ قوڵ؛ کورت؛ بێ‌کلک؛ کلک‌کورت. (دم‌کوتاه؛ بی‌دم)
قۆڵەکوورە : لوولەی دووکەڵکێشی‌سۆبا. (لولە بخاری)
قولێر : [ناو] حوڵڵەبا؛ ڕۆچن؛ دەلاقە. (پرویزن)
قولینچک : [ناو] سووچ؛ گۆشە؛ قوژبن؛کەلێن؛ قولنچک. (گوشە؛ زاویە)
قوڵینگ : [ناو](١)پاچی‌دووسەر.(کلنگ)(٢) قازی قوڵینگ؛ قورینگ. (درنا)
قومار : (ب) خۆبە ئاو و ئاگردا دان؛ زیاتر لە توجارەت و موعامەلەدا. (قمار؛ ریسک)+
قومراخ : [ئاوەڵناو] بە دەست‌وبرد؛ گورج‌وگۆڵ؛ ئازا؛ لەسەرحاڵ؛ قۆچاخ. (قبراق)
قومساڵ : خاکی‌زیخ‌دار؛ زیخەڵان؛ خیزەڵان. (خاک‌دارای‌شن)
قومەلان :[ناو] قومەڵان؛ زیخەڵان. (شنرار)
قۆنتراش :[ناو]خۆتراش؛کەرەستەیێ‌کە بە تێغ ڕیش دەتاشێ. (خودتراش)
قۆنگرە :[ناو] ددانەی زۆپی لێواری‌کۆشک بۆ سەنگەر یان بۆ جوانی. (دندانە؛ کنگرە)
قۆنگرە : [ناو]گونجەی ئەستێر (راەآب استخر)
قۆنگرەقۆنگرە :شەپۆل‌شەپۆل؛ هەر شتێک زۆر پڕ لە بەرز و چاڵی بێت. (کنگرەکنگرە؛ مواج)
قۆنەرە :[ناو] (ن) منگە، قۆندەرە؛ کەوش؛پێڵاو. (کفش)
قووشچی : شاروچکەیێکە و ناوی چیاییێکە لە بەینی سەڵماس و ورمێدا. (قوشچی)
قووفلین :چرچ هەڵاتنی چەرم. (چروکیدن‌چرم)
قووقنای :[چاوگە،ت]قووقاندن؛ خوێندنی کەڵە شێر. (خواندن خروس)
قووقە : دەنگی‌کەڵەباب. (صدای‌خروس)
قوولکرن :[چاوگە،ت]کون‌کردن.(سوراخ‌کردن)
قووڵکەستۆ:[ناو]چاڵی بەرگەردن.(گودی‌گردن)
قوولەشکاندن :(ب) بن‌پژاندن.(دخترگی‌برداشتن)
قووناو :[ناو] پاشاوی ئاوداشتنی زەوی‌کە لە خوار ەوەی بڕژێتە دەرەوە.(آب‌زیادی‌ازمزرعەخارج‌شدە)
قوونجاندن : [چاوگە،]بەستن؛ قووچاندن؛ چاف گرێدان؛ لێک‌نان و بەستنی دەست و چاو.(بستن)
قوونسوول : [ناو] نوێنەری وڵاتێک لە وڵاتێکی دیکەدا. (کنسول)
قوونوو : [ناو]کەنووی مێش‌هەنگوین؛ کەنووی گۆزە ئاسای هەنگوین. (کندوی‌عسل)
قوونەجووڕێ : گەی‌گرتن؛مل‌بادان و نەکردنی‌کار ێ. (اطاعت نکردن؛ سرباززدن‌ازکردن‌کاری‌است)
قوونەخشکێ : خۆخشاندن لەسەرسمت. (روی باسن‌خزیدن)
قوونەخەو : وەنەوز؛ بەدانیشتنەوە وەنەوزدان؛ چۆر تلێدان. (چرت‌زدن)
قوونەڕێژە : [ناو] دوومەڵێ کە بەهۆی سوواریی زۆرەوە لە خوارسمتەوە دەردێ. (دمل‌بعلت‌سوار کاری‌زیاد)
قوونەشەڕ: شەڕی نە بەڕاستی؛ شەڕەجنێو یان چنگە پەڵماسکێ بۆ خۆ دزینەوە لە شەڕ. (جنگ

لفظی)
قوونەهەنگوین : >قوونوو.
قۆیماخ : [ناو] تدنجووجووش؛ خۆراکی زەیستان لە ئارد و ڕۆن. (قیماق.کاچی)
قەبا : [ناو]کورتەک؛ لیباسی هامدامان؛لیباسێکی درێژی وەک باڵتە. (قبا)
قەبرکۆل : قەبرکۆڵ؛ قەبرکەن؛ قەبرهەڵکەن؛ کەسێک کە قربر هەڵدەکەنێ.(کسیکەقبرمیکند)
قەبراوقەبر :دەرهێنانی مردوو لە قەبر و گواستنەوەی بۆ قەبرێکی‌تر لە جێگاییێکی‌تردا. (تعویض جای قبر)
قەبز : (۱)دژی ڕەوانی و زەحیری. (قبض). (۲) قەوز پسوولەی حیساب. (قبض). (۳) قەوس؛ کاتی ساردیی پاییز. (اواخرپاییز)
قەبەل : قەبەڵ؛ قۆنتەرات؛کاریٚ گرتنە عوٚدە بە کۆنتەرات. (کونتەرات)
قەپانچەلە :[ناو] قۆچەقانی‌بەن؛ قلماسکی‌بەن؛ بەرەقانی. (فلاخن)
قەپچل : [ئاوەڵناو] دزێو؛ ناشیرین؛ ئێسک‌گران. (زشت)
قەپوبڕ : [ناو] قات‌وقڕ؛ گرانی. (نایابی)
قەپووشکە :[ناو]توێکل؛توێخل؛ قاوخ؛ کاسەڵەی بەڕوو؛ سەدەفی شەیتانۆکە؛کاسەڵەی داپۆشەری ڕەقە وکیسەڵ(پوستە.لاک پشت.صدف‌حلزون)
قەپوولک : پاشقول؛ پاوەبەرپا دان. (لنگ)
قەپەچە : ڕەنگە لە قەپاتماخی تورکییەوە هاتبێت بە واتای بەستن؛ دەست بەستن؛ ڕێگالیٚ بەستن. (دست وپابستن)
قەتارچیان : گەڕەکێکی قەدیمییە لە شاری سنە. (محلەای‌درسنندج)
قەتارکێش :[ناو]واگونی پێشەوەی قەتار(شەمەنەفەر)کە مۆتۆڕی قەتاری تێدایە وقەتار ڕادەکێشیٚ بە دوای خۆیدا. (واگن‌موتور قطار)
قەتران : فدنماکێکی‌کیمیایی پاترۆلیبیە لە نەوتی ڕەش بەدەستدیٚ وەک مازووت وایە، دەرمانی نە خۆشینی (تەبەقی)دووسمە. (قتران)+
قەتلاس : [ئاوەڵناو] نایاب؛ بیٚهاوتا؛ بیٚوەک؛ ئەوەی قەت لاسایی ناکرێتەوە. (بیمانند)+
قەتیس : ڕاگیراو؛ مەحتەل؛ تراوی‌کۆوەبوو؛ ڕاوەستاو؛ فرمێسک لە چاویدا قەتیس ماوە.(معطل؛ مایع جمع‌شدە)
قەتین : لەت بوون؛ قرتان؛ شکان؛ بڕیان.(قطع شدن،شکستن)
قەجەلە : >قشقەڕە.
قەداخە : قەدەغە. (قدغن)
قەدکردن :نووشتاندنەوە؛ دوو تۆکردن.(تاکردن)
قەدوقەوارە :[ناو،ت] قەدوباڵا؛ بەژن‌وباڵا.(قدوبالا)
قەدەح : فد: [ناو] پیاڵەی خواردنەوەیە، شووشە بێت یان گڵێنە. (قدح)+
قەڕابە : >قوڕابە
قەراخگرتن : نووشتانەوە و دوورینی قەراخی لیباس. (دورگرفتن)
قەرادە : [ئاوەڵناو] بیٚهێز؛ بیٚتابشت. بیٚتین؛ چرچۆڵ؛پیری زۆرهان (ازکارافتادە)
قەراوبڕیە:پەیمان بەستن و تەواو بوونی موعامەلە؛ خاتیمەی قسەی موعامەلە. (قراردادبستن)
قەراسەکردن :بەرزکردنەوەی شتی قورس و سەنگین بە لۆسە و قەراسە. (بلندکردن با اهرام)
قەراغوبیجاغ :[ناو،ت] قەراخ‌وبیجاخ؛ دەوروبەر. (اطراف؛ دوروبر)

قەراقەرا : [ناو] خازەڵێ؛ یاری خۆشارکێ. (قایم موشک؛ قایم باشک)

قەراوش : [ناوبک] بالکێش؛ سەرنج ڕاکێش؛ دڵدار وخۆشەویستی هەست بزوێن.(جذب کننده)

قەربیل : [ناو] بێژنگ؛ سەرەند؛ هێڵەک.(غربال؛ سرند)

قەرپوونە : جێگای نەوت لەلامپادا. (جای نفت در لامپا، چراغ نفتی)

قەرتلاندن :[چاوگە،ت]قرتاندن و پەرتاوتنی لقی دار؛ هەژگەڵی دار پەرتاوتن.(هرس کردن درخت)

قەرتلین : قەرتلان؛ قرت کردن؛ پەرتاوتن. (قطع کردن)

قەرتماغە : [ناو] قەتماخە؛ قرتماغە؛ توێژی سەر برین؛ پۆس بەستنی برین؛ قرتماخە.(پوستەزخم)

قەرخ :[ناو] ئەو ئەندازە وینجە یا گیا کە بەیەک گەوزی مەڵەغان دەدروێتەوە. (اندازەای دردرو)

قەرقوو : [ناو] قۆرخ و دارستان و قامیشەڵان.(چنا رستان ونیزار)

قەرقەس : [ناو]گڵۆشی گێرەنەکراوی دەوری پێخوێ. (ساقەهای خوردنشدەدروخرمنکوبی)

قەرقەف : مەی. (می)

قەرقەل:[ناو]کفن؛هومایی بۆ داپۆشین و پێچیان بە دەوری لەشی مردوو دا. (کفن)

قەرماندن :[چاوگە،ت]قەرملاندن؛ ماندووکردن؛ هیلاککردن. (خستەکردن)

قەرمچاندن : [چاوگە،ت]قرمچاندن؛پووکاندنەوە؛ مووچاندنەوە؛ وردکردن؛ چرچ کردن؛چروک کردن؛ هوورکرن. (خوردکردن؛ چروک کردن)

قەرمچین :[چاوگە،ت]قرمچین؛ ژاکان؛چرچ‌بوون؛ سیس‌بوون. (پژمردەشدن)

قەرملین :ماندوو بوون؛هیلاک بوون.(خستەشدن)

قەرەئاغاج : تد: لەتورکییە وەهاتووە(١)(ناوی گوند یکە). (٢)داری پەڵک؛ ڕەشە دار. (درخت‌ترنگوت؛ نوعی‌چنار)

قەرەباڵغ : تد: قەرەبارغ؛ حەشامات. (جمعیت‌زیاد، شلوغی)

قەرەبووسەندنەوە : تۆڵەسەندنەوە. (انتقام‌گرفتن)

قەرەپڵاو : پلاوی‌کە بروێشی تێدابێ؛ یەکاوە؛ بروێش پڵاو. (بلغورپلو)

قەرەچیاوا : گەڕەکێکە لە شاری سەقز. (محلەای درشهرسقز)

قەرەستوون :[ناو]قەپان؛ئامێرێک بۆ کێشانی‌باری زۆر قورس. (قپان)

قەرەسی : [ناو] بلاڵووکە کێویلە. (آلبالوی‌وحشی)

قەرەقاز : تد:[ناو]قازی ڕەش؛ جۆرێک قازە بەڵام ڕەنگی بۆری تۆخە. (قازسیاه)

قەرەقانی گێڵانی : >قەرەگەیلان

قەرەقورووت : فد؛ تد: [ناو،ت] ماکێکی خواردە مەنی و زۆر ترش و سوێرە ڕەنگی خورمایی‌تۆخە. (قرەقروت)+

قەرەقۆڵ : [ناو] قەرەقۆڵ؛ قەرەوڵ؛ قەراوڵ؛ چاوەدێر؛ سەربازی زێرەوان. (قراول)

قەرەقۆڵخانە : [ناو] قەرەوڵخانە. (قراولخانە)

قەرەکوڵ :مەڕی لاوازی تووک کورت.(نوعی گوسفند)

قەرەگەیلان:قەرەقانی گێڵانی؛دارێکە لە باکووری ئێران بەتایبەت لە گێڵان زۆرە و میوەکەی دە کوڵێنن دژی تەوژمی خوێنە. (قرەقا)

قەرەمات :تد:سەیروسەمەڕە؛ حەیران؛ سەرسووڕ مان. (بسیارحیران)

قەرمموٚکی : جاڕز و قەڵس بە سەرما؛ سەرمایی؛
کەسیٚ کە سەرما لە گیا نیدا شکابیٚتەوە و دایم
سەرماییێ.(سرمای)
قەرمەمەست : فد؛ تد:سیامەست؛ زوٚرمەست؛ (ب)
زوٚرمەست و ئاگا لە خوٚ براو. (سیاەمست)
قەرنەی : [ناو] ئامیٚریٚکی موٚسیقایە بە فوو لیٚدە
دریٚ و بنەکەی زوڕنا ئاسا ڕەواوەتەوە وکونەکانی
کلیلی تایبەتیان هەیە. (قرەنی)
قەرەولٚ : [ناو]جیٚگەی بەرز بوٚ ڕووانین؛ئیٚشکچی؛
زیٚرەوان؛ زیٚڕەوان. (جای‌نگهبانی؛نگهبان)+
قەرەهەوالٚ :زوٚربەپرس؛ فرەپرسیار؛ فرەپرس‌کەر.
(زیادسئوال‌کننده)
قەرەیەخە : [ناو] لە تورکییەوە هاتووە،کەسیٚک
کە نیزامی و عەسکەر نییە. (سویل؛ شخصی)
قەریسەک :[ناو] زوقم؛ خووس؛سیخوار؛خووسار؛
ئاڵشک؛ سووخ؛ خویسە؛ قراف؛ خویز؛پەژم. (پژ)
قەزاق : خەڵکی وڵاتی قەزاقستان و زبانیان کە
(قەزاقییە). (قزاق)
قەزاوقوٚرتەکی : ئەڵلا بەختەکی؛ خوٚ و بەختی؛ بە
شیٚوەی شانسی و هەڵکەوت.(الابختی)
قەزک : [ناو]کەژوٚک؛ ئاوریٚشمی ڕەنگ نەکراوی
سپی. (ابریشم‌رنگ‌نشده).
قەزمەنوشتە : [ناو] قەبزمنوشتە؛ بەرگەنوشتە؛
دوٚعای نووسراوی سیٚسوچکراوا.(طلسم نوشته،
تا شده)
قەزەلوەر : غەزەلوەر؛ خەزەڵومر کوردیترە. (آبانماه)
قەساتوٚر : [ناو] ساتوٚر. (ساطور)
قەسپ : [ناو] مووروەشینە؛زاخی‌شین؛زاخەکەوە.
(خرزه‌آبی؛ زاج‌کبود)
قەسپوٚک : تەمتەمان؛زەوینی ڕەق‌کە گاسنی تیٚ
نەچەقیٚ. (زمین‌سخت‌وسفت)
قەسری : کاسەکەلی سووالەت کە دەینیٚنە ژیٚر
منداڵٚ بوٚ پیسی تیٚکردن . (کاسه‌سرپاکردن‌بچه)
قەسری‌شیرین : شاریٚکە کوردنشین و سەربە ناو
چەی کرماشان. (قصرشیرین)
قەسکان : قەسقەوان؛ قەزوان. (چاتلانقوش)
قەسەر : [ناو] قەسەڵ؛ دەغڵٚ بە ساقەتەکەیەوە.
(ساقه وخوشه‌غلات)
قەسیسە : [ناو]پەریٚزی وشکەچن؛ پەریٚزی بەرد
ینی دەوری مەزرا. (دیوارسنگی‌باغ)
قەشاقی : نەخوٚشینی لیٚوەشکبوون و خەت خەت
بوونی لیٚو. (خشک‌شدن‌وپوسته‌پوسته‌شدن‌لب)
قەشارتن : [چاوگە،ت]قاش‌کردن. (قاچ‌کردن)
قەشقوش>قاشقوش.
قەشقوٚل : > قاشقوٚل.
قەشقیل : >قاشقوٚل.
قەشەماسی : [ناو] جوٚریٚک ماسی چوٚم. (نوعی
ماهی‌رودخانه‌ای)
قەشەو : [ناو] قاشاو؛ پژنچە؛ ڕنەک. (قشو)
قەفانچە : [ناو] داریٚکی دووفلیقانەیە لەدەسکی
مەڵەغان دەخریٚ. (جای‌دست‌درداس‌دراز)
قەفتە قوشقون : دەم لەسەر پشت؛ هەڵبڕین و
بەدوادا هەڵاتنی بیٚ ماوە و مەودا. (دنبال‌کردن
نزدیک)
قەقلەبازی : گوڵەشلیٚرە. (لالەسرنگون)
قەل : [ناو](١)بوٚقلە؛ عەلەشیش؛ عەلوٚعەلوٚ.(٢)
قشقەڕە؛ قشقەڵە؛ قەلەبازەڵە؛ قەلەباچلە. (٣)
قەلەبانەیی؛ قەلەسابوونی؛ قاڵاو؛ قاڵاوە بووڵینە.
(۴) قاڵاوەڕەشە.(چهارنوع‌پرنده‌که‌به‌قل‌مشهورند)
قەلاپیسک : [ناو] بیٚلەکان؛ بیٚڵەقان. (چوبدست

نک‌پهن)
قەلاش : [ئاوەڵناو] شەڕفرۆش؛ دەستوگوێبڕ؛
داوباز؛ حیلەگەر. (کلاش)
قەڵاغە : [ناو] قەڵاخ؛ تەپاڵەی هەڵچنراو؛ (ب)
گومبەز ئاسا لە تەپاڵە دروستدەکرێ و بە شیاکە
سواخ دەدرێ بۆ جێگەی وردە و تەپاڵە. (اطاقک
با تاپاله درست شده)
قەڵاقووچان : قەڵاقووچ؛ پڕکردنی دەفرێ لە شتی
ورد وەک دانەوێڵە کە سەرەکەی قووچ بێتەوە
(مالامال پرکردن؛ هرمی)
قەڵاکردن : قەڵاقووچ‌کردن؛ پڕکردنی دەفر لەدە
غڵ یان هەر چی کە لەسەری قووچ ببێتەوە و
لەوە زیاترنەگرێ. (سرپرکردن)
قەلاوێز :[ناو](١)سەردەلیل؛ پێشەنگ (پیشاهنگ)
(٢) پێش قەرەولی سپا.(طلایەسپاە)گوڵە جۆی‌بە
لاسقەوە بەجێماو لەجاڕدا و بەرداس نەکەوتوو لە
بەرکورتەباڵایی.(گل‌وساقە کوتاەبجاماندەدرمزرعە)
قەڵاوێز : [ناو] ئامێری بڕگەبڕگە کردنی بۆڕی
کانزا بۆ جێگای پێچ. (قلاویز)
قەڵای دمدم :قەڵای قارەمانی بەناوبانگ خانی لە
پ‌زێڕین کە شاعەباس وێرانی‌کرد. (قلعەدمدم)
قەڵای هەولێر : قەڵایێکی‌گەورە و مێژوییە لە
شاری هەولێر. (قلعە هولیر)
قەلای‌چکۆلە :دۆخێک لە شەترەنجدا کە شا دە
چێتە جێی ئەسپی شا و ڕوخ دەچێتە جێی فیلی
شا. (قلعەکوچک)
قەڵایچی :گوندێکە سەر بە شاری سەقز کە ئاسە
واری مێژینەی زەمانی سەکا گەلی لێ‌دۆزراوەتە
وە. (اسم‌دهی‌است)
قەڵای‌شەترەنج:لەحاڵەتێکی تایبەتدا شا دەتوانێت
دوو خانە بە ڕاست یان چەپدا بڕوا و ڕوخیش بە
سەریدا بازبدا و لەپنای جێگیربێت. (قلعەشطرنج
قەلای‌گەورە :دوخێ لەکایەی شەترەنجدا کە شا
دەچێتە جێی فیلی وەزیر و ڕوخ دەچێتە جێی
وەزیر. (قلعەبزرگ)
قەلبیرە : <قڕوقەمزە
قەڵپنگ : [ناو]کەرخنکێنە. (نوعی‌گیاە)
قەلپووچ :قەلپووت؛ناوخاڵی؛پووچ؛ (ب)کوێرێ
کە گۆی چاوی نەبێ.(پوچ؛ حدقەچشم‌درآمدە)
قەلپەزە : شەپۆڵ‌دانی ئاو بە تەوژم؛ قەڵوەزە؛
قەڵپەزە؛ کەڵوەز؛ قڵپەکردنی ئاو لە بەرزاییەوە.
(موج‌بلندآب)
قەلپەزنگی : کاری پیس و قەڵپ و ناشیرین.
(کارناسرە)
قەلچغە : [ناو] سیچقە؛ پەڕەمریشکە؛ مووی
لەش ڕاستەوەبوون بەهۆی سەرمای زۆرەوە.
(سیخ شدن‌موازسرما)
قەلخان:دەلیل؛پێش قافڵە؛ قەلاوێز.(طلایە)+
قەڵخ‌کردن :[چاوگە،ت]پێستی ئاژەڵی سەربڕاو
داماڵین. (پوست‌کندن‌لاشەحیوانات)
قەڵداسوو : [ناو] قەڵداس؛قلچخ؛داسوو؛داسووکە.
(اخگل؛ داسە)
قەڵشیو : [ڕابوردووی قەڵشین]قڵیشاو؛ قەڵەشاو؛
قەڵشاو. (ترکیدە)
قەلنۆشە: [ناو] تووی برژاوی کەنگر(تخم‌بودادە
کنگر)
قەلوگاگۆز : [ناو]پۆڵکەگایانە؛ بەگلێنەیش‌دەڵێن.
(غلەایست‌خوراک‌گاو)
قەلوونکێش : قلیان‌کێش. (قلیان‌کش)
قەلوین : قلیان. (قلیان)

قەلەبەڵەک : (١)قشقەڕە؛ قشقەڵە؛ قەلەبازەڵە؛ قەلەباچکە؛ قەجەلە. (زاغچە). (٢) قەلەبانەیی؛ قەلەسابوونی؛ قاڵاوەبووڵینە. (زاغ؛کلاغ‌خاکستری)
قەلەپێچک :[ناو] تۆخڵ؛ توێخڵ؛ قاقک؛ قاوخ، زیاتر بۆ توێکڵی میوە دەوترێ. (پوستەگردووبادام)
قەڵدە : [ناو] قەڵادە؛ سەنجوور؛ قەلاتە؛ قەڵەتە؛ قەڵەنگ؛ قەڵیتە؛ سەنجۆل؛ تەوق؛ قلّیتە. (قلادە)
قەلەڕەشە : قاڵاوەڕەشە؛ بەقەد قاڵاوە بووڵینەیە بە ڵام ڕەشە. (کلاغ‌سیاه)
قەڵەزەنگ : >قەلانگ.
قەڵەشت‌قەڵەشت : شەقارشەقار.(ترک‌ترک)
قەلەقاژ : >قاقیژە .
قەڵەم پەڕاندن : (ب) بەناڕوا کاری سەر جێبی‌کر دنی ژن. (زناکردن‌زن)
قەڵەم زریش :قەڵەم زریج؛ قەلەم ڕەساس؛ میداد. (مداد)
قەڵەمی تەوەن تاش : قەڵەمی بەرد تاشین.(قلم سنگ‌تراشی)
قەڵەمی‌بێشکە:قەلەمی‌لانک؛بلوێری میزی‌منداڵ لە لانکەدا. (لولەای‌درگهوارەکەپیشاب‌بچەرابە جای پیشاب‌هدایت می کند)
قەڵەمی‌موو : [ناو] قەڵەمی وێنەکێشان بۆ ڕەنگ و ڕەوغەن پیاساوین. (قلم‌مو)
قەڵەندەر : (١)کەسی‌کە داب و نەریتی کومەڵگا ڕەچاو نەکاو دەربەستی خەڵک نەبێ. (٢)جاروبار وەک جوێن بەژنی خۆ دانەپۆشەری ڕووداماڵاو دەڵێن. (٣) گوندێکە سەر بە شاری سەقز.(١ و٢ و٣. قلندر)
قەلەندەری : [ناو] ڕێبازگەیێکی سۆفیانەیە. (پیروی‌ازعقیدەای‌سوفیانە)
قەڵەنگ :[ناو] قەڵانگ؛گۆچانی‌کە لەباتی کەمە ی خووارکروا، لکی کورتی هەرئەو دارە دەبێتە کەمەی‌گۆچانەکە. (نوعی عصا)+
قەلەودەلە :[ناو] فێڵ و تەڵەکە؛ عەلەم و قەلەم. (نیرنگ)
قەلەوقوتە : [ناو] قالەوقوتە؛هەتیومەتیو؛ڕەش و ڕووتە؛ گەدەوگودە. (لشوش؛ بیکارەها)
قەلیانقۆز : قلیان‌قۆز؛ پۆشتەوپەرداخ؛ بەپۆز و بۆشناخ. (شیک و با تکبر)
قەمتەر : [ناو] شەیتان لەغاو؛ شەیتان لغاف . (نوعی‌دهنەلگام)
قەمچ‌کەرە : فڕندەیێکە لە تەختی هێلانەکەیدا زیخی‌لاپان و قەمچ دادەنێ. (نوعی‌پرندە)
قەمچوورە : خشلێکی ژنانەیە؛ ژێرچەنە.(زیوری زنانەاست)
قەمچی‌قوت :قامچی‌قوت؛ قەمچی‌کوت؛(ب) زۆر بەلەز بە رێگادا ڕۆیشتن یان ئەسپ ئاژو وتن. (عجلە کردن درراەرفتن)
قەمچی‌موو : [ئاوەڵناو+ ناو] قەمچ و لوول؛ مووی‌لوول؛ هەلەک؛پێچ و لوولی قژ.(موی‌فر؛ حلقەزلف)
قەمچێن : قەمچان؛ یاری بە قەمچ و زیخی پان. (نوعی‌بازی‌باسنگ‌ریزەپهن)
قەمراندن : [چاوگە،ت] برژاندن؛ کەباب‌کردن؛ سوورکردنەوە لەتاوەدا. (کباب‌کردن)
قەمقوڕ : ئەشکەوتی تاریک و تنۆک و تەنگ؛ ژووری تەنگ و تاریک؛ ژێرخانی تەنگ. (اطاق‌و غارتنگ و تاریک)
قەمەڕەژە : [ناو] قومری؛ کوکوختی؛کۆترەباریکە؛ کۆترە بەرجیلە؛ فاتمۆک؛یاکەریم؛ یاهوو؛ فاتک؛

تووتاک؛تڤلک. (فاخته)
قەمەڵ : ملۆزمی زەرحات و دەغڵ؛ وەک: سن؛ کیسەڵە. (آفت مزرعه)
قەمەلاخ : [ناو]ڕاوی زڕەکەو بەزستانان و لەسەر بەفرە بلووکە. (شکارکبک‌درزمستان ودربرف)
قەنات : (١) [ناو] قەننات؛قەناد؛ شیرینی‌ساز شیرینی‌فرۆش. (قناد). (٢) قەنات؛ کارێز. (قنات)
قەناس : [ئاوەڵناو] قەنگاس؛ گێڕ و وێڕ؛ نالەبار؛ ناڕێک و بەدقەوارە. (قناس)
قەنج‌کار:کارجوان؛کارچاک؛ قەنجی‌کار.(نیک‌کار)
قەندبڕ : [ناو] قەن‌بڕ؛مقەسی قەند شکێن؛ دوێرد ئاسایێکە دەم‌کورت بۆ لەتکردن و بەکوڵۆی ورد شکاندنی قەند. (انبرقندشکن)
قەندیل : [ناو] شووشە سەهوڵی شۆڕمۆمبووی لێواری گوێسوانە و پلووسک. (دنگاله)+
قەنگاس : >قەناس
قەنەفە : هەرکاناپەی ئینگلیزیە واتا نیمکەت بەڵام لەکوردستانی باشوور بە مۆبل دەڵێن (مبل؛ کاناپه)
قەواخە :[ناو] قەباخە؛ قاپووڕ؛ جەرجوو؛ قاوخ. (پوکه؛ پوسته)
قەوارە :[ناو] ئەندازە؛ قەوارەی قوماش‌کەبەشی دەستێ لیباس بکات یان بەشی کراسێک یان هەرچی. (قواره)+
قەوتاندن :[چاوگە؛ت] قەوراندن؛ بەرەڵڵاکردن؛ دەرکردن؛ ئازادکردن. (آزادکردن؛ دک‌کردن)
قەوچە:[ناو](ب)بە سووکایەتی بەکەسێ دەڵێن کە دەمەجاوێکی گەورەی بنێشت لە دەمدابێ و بیجاوێ. (جویدن‌سقز)+
قەورخە :[ناو]قەورغە؛قەبرغە؛ کەلەکە.(تهیگاه)
قەورین : قەوران؛ دەرکردن. (بیرون‌کردن)
قەوڵ : بەقەوڵ‌کردن؛بەقسەکردن؛ بەقەوڵم‌ناکا: جوابم‌ناداتەوە : بەقسەم‌ناکا. (گفته؛حرف)
قەوم: [ناو]خزم؛تایفە؛عەشیرە؛(بە واتای میللەت نییە) میللەت بۆی‌هەیە لە چەند تایفە و ئێل و عەشیرەی جیاواز پێک‌بێت، بەڕەسم و زاراوە و زبانی جۆراوجۆرەوە. (قوم)+
قەومینە : (١) خزمینە؛ خزمەکان؛ ئەی‌خزم‌گەل. (ای‌نزدیکان). (٢) ئەی‌ئێل‌گەل؛ عەشیرەگەل. (ای‌عشایر؛ ای نزدیکان)
قەوەت‌کردن :[چاوگە،ت]بەنەهێم گوشارهێنان بۆ خۆ بەتایبەت ژنی‌کە لە حاڵی زایین دایە. (فشاربەخودآوردن)
قەیسی‌وڕۆن : [ناو،ت] خۆراکێکە؛ چەقالەی قەیسی دەردێنن و ڕۆنی داخ دەکەن بەسەریدا. (خوراکی‌از زردآلوباروغن)
قەیلوولە : عد؛فد: دەستەواژەی فەقێیانە، خەوی پێش نیوەڕۆ. (قیلوله)
قەیلەسوون: ناوی گوندێکە لە خۆرهەڵاتی شاری سەقز. (نام قریەایست)
قەیلەسێل : [ناو] بەربەسێل؛ قوڕاو؛ خۆراکێکە لە گۆشت و ماست و ڕۆن چێدەبێت. (نام‌خوراکی محلی)
قەیەوکردن : [چاوگە،ت] قەی‌کردنەوە؛ ڕشانەوە. (قی‌کردن)
قیچەقیچ : لار وخێچ تماشاکردن؛ڕوانینی لابەلا. (کجکی‌نگاەکردن)
قیچەک : فد؛ تد:ئامێرێکی مۆسیقایە، لە ماندلین چووکترە. (قیچک)
قیرسی :[ناو] بەرچاوتەنگی؛قڕنویسی.(چشم‌تنگی)

قیروگۆنی : [ناوەت] گونیەی لەقیر هەڵکێشراو بۆ ڕووکێشکردن(داپۆشینی) سەربان. (قیروگونی)
قێرەگیا : گیای گوڵپژێن. (خاتم‌سلیمان)
قیزبەلە : هەڵاکۆک. (پامچال)
قیزگە : نیشانە؛ ئامانج؛ وەک نیشانە داکردن بۆ تیرئەندازی و پێکان بەچەک. (هدف؛ سیبل)
قیزوبیز: لەسەر زمانان و لە قامووسەکاندا بە واتایدلٚهەلنەگرتن وئیشتیا نەچوونە سەر خوار دەمەنی>بێز
قیژنای :[چاوگە] قیڕنای؛ قیژاندن؛ قیڕاندن.(جیغ زدن)
قیسپ:[ناو]داری چەقاوی لێواری ئەڕابەی کەڵی لە گلۆش‌کێشاندا. (تیرچوبی‌کنارارابە)
قێلیچ : تۆخلی چەقالەی بادام و گوێز. (پوست بادام وگردو)

پیتی (ق) بەشی وشەی بیانی

قاڵتاخ:[ئاوەڵناو]مرۆڤی شەڕفرۆش؛لات و بەبیانوو بۆ شەڕکردن. (قالتاق)
قەدەح :فد:پیاڵەی خواردنەوەیە، شووشە بیٚ یان گڵێنە. (قدح)+

کابرنج : [ناو] بەڵم؛ کای ساقەتی‌برنج. (کاه‌ازساقەبرنج.)

کاپ : [ناو] جامی کێبەرکێی وەرزش. (کاپ)

کاپشێن : اند.فد؛ [ناو] قوڵەباڵتە؛ قەمسەڵە. (کاپشن)

کاپوت : اند.فد؛ [ناو] (۱) سەرپوشی مۆتۆڕی سەیارە (کاپوت)؛ (۲) کاندۆم، ئامرازی بەرگری لە نەخۆشین یان تۆڵدار بوونی ژن کە بەسەر سیرەتی پیاودا دەکێشرێت. (کاندوم؛ کاپوت)

کاپۆل : [ناو] کەللەسەر کاسەسەر؛ کاپۆلک؛ قالکامەژی. (جمجمە)

کاتا : چین‌د؛ [ناو] دەستەواژەی وەرزشی تێکواندویە؛ ڕەوتی جووڵانەوەیێکی وەزرشی تێکواندویە. (کاتا)

کاتمی : [ناو] هەڵمەڵە؛ گوڵەهێرۆ؛ گوڵەکەی بۆ بەرگری لە وەرینی مووی‌سەر بە کەڵکە. (گل‌ختمی)

کاتۆس : [ناو] کاکتۆس؛ گوڵەخەپلە؛ ڕووەکێکە گەڵا و ساقەتی قەوی و پڕلە دڕووی هەیە و چەند جۆری هەیە لە میکزیک جۆرێکی بەقەرا سێ میتر بەرز دەبێتەوە. (کاکتوس)

کاتۆلیک : [ناو] لقێ لە مەسیحیەت کە شوێنگری واتیکانن. (کاتولیک)

کاتەوار : [ناو] شوێنەوار؛ شۆنەوار؛ ئاسەوار؛ نیشان لەشتی ڕابوردوو. (نشانەهای‌بجامانده)

کاتی : [ئاوەڵناو] دەمی؛ وەختی؛ بۆ زەمانێکی دیاریکراو؛ بۆماوەیێک؛ ماوەیی. (موقتی؛ زمانی؛ فصلی)

کاجۆ : [ناو] کای‌ساقەتی‌جۆ. (کاەساقەجو)

کاچیڕ : [ناو] شەویلکە؛ کاچیڕە. (فک)

کاخ : فد؛ [ناو] قەسر؛ کۆشک. (کاخ)

کاخ‌نشین : فد؛ [ئاوەڵناو] دانیشتووی کوشک و قەڵا. (کاخ‌نشین)

کادی : [ناو] کەندوو؛ قوونوووی‌هەنگ. (کندوی‌عسل)

کار : [ناو] (۱) فرمان؛ (لەبواری زمانەوانیدا فێعل؛ کردار)(۲) پیشەوشۆڵ؛ (۳) خەبات و تێکوشان هەرکارێکم‌کرد بەقسەی نەکردم؛ (۴) پاشگرە وەک؛ گوناحکار؛ وەرزشکار؛ کاشی‌کار؛ خراپکار. (کار)

کاراتە : چین‌د؛ فرد؛ فد؛ اند؛ [ناو] جۆرێک وەرزشی تایبەت و پاوێری خۆرهەڵاتی ئاسیایە. (کاراتە)

کاراتەکار : [ناو،ت] کاراتەباز؛ کەسێک کە وەرزشی کاراتەدەکا. (کارتەباز)

کاراد : [ناو] کەوەر؛ کەوەرگ. (ترە)

کاراوان : [ناو] (جۆرێک ئۆدەی تەگەردار) کەبەپاش سەیارەوە دەبەسترێت. (کاراوان)

کاربڕانەوە : [چاوگە،ت]کاربڕیانەوە؛ کۆتایی هاتن؛ ئیش تەواوبوون و دوایی پێهێنان

(کارتمامشدن)
کاربۆن : فرد؛ اند؛ فد؛ [ناو] کاغەزی کۆپییە. (کاربن)
کارپەیداکردن : [چاوگە،ت] شـوڵ دۆزینـەوە. (کارپیداکردن)
کـارت : [نـاو] (١) ڕووپـەڕێکـی مقـەبـایی؛ (کارت)؛ (٢) کارد؛ کێرد. (کارد)
کارتۆپڵ : [نـاو] ئێـرەل؛ (ئێـرەڵماسـی)؛ لـە توورکییەوە هاتووە، (یێر: زەوی + ئاڵما: سـێو) یارەڵماسی؛ سـێوک؛ یـێرەڵماسـی؛ کـارتۆل؛ کـارتۆپی؛ پـەتاتـە؛ سـێف زەمینـی؛ سـێب زەمینـی؛ کارتینـە؛ هێـرەڵماسـی؛ کرتۆپـل؛ پۆتیتە؛ کارتینک؛ کرتۆفـل؛ پـەتیتـە. (سـیب زمینی)
کارتۆپی : [ناو] سیفـزەمینی؛ هێـرەڵماسـی؛ سێوک؛ کارتۆفل؛ کەرتۆپڵ؛ پەتاتە؛ پـەتیتـە؛ هێڵەماسی؛ یارەڵماسی؛ کار بەتـوورکی واتـا بەفر؛ تۆپی بەتورکی واتا تۆپی ئەو؛ تۆپیبەفر (تۆپەڵەبەفر)؛ جگە لە سێوک و سیفـزەمینـی و هێڵەماسی کە کوردین پەتاتە و پەتیتەیـش ئینگلیزییە و وشەکانیدیکـە هـەموویـان لـە تورکیەوە وەرگیراون. (سیبزمینی)> یێـرە-ڵماسی
کارتۆن : فد؛ [ناو] (١) جـەعبـەی مقـەبـایی (کارتن)؛ (٢) جۆرێک فیلم کە بە وێنەکێشان چێدەبێت. (کارتون)
کارتوو : [ناو] کەردو؛ دێراو. (گراز)
کارتیپۆستی :[ناو،ت] کارتپۆستاڵ؛هەروەها کارتی بانگهێشتن؛ کارتی پیرۆزبـایی؛ کـارتی پێناسە؛ کارتی ئەندامێتی. (کارتپستی)

کارتێکردن : [چاوگە،ت] بـەدڵـەوە نووسـانی قسە یان کردەوەیێک؛ باندۆر لـەسـەردانـان. (ردگذاشتن؛کارگربودن)
کارتینک :[ناو] داوی جاڵجاڵووکە؛ تەونی جۆ-ڵاتەنە. (کاتنک عنکبوت)
کارحف : [ناو] هەرمی؛ هەمرۆ؛ ئارمووت؛ ئە-مروود. (گلابی)
کارخەوتن : [چاوگـە،ت]کارویستان؛ ماتـڵ-بوونیکار؛ کارڕاگیران. (کارخوابیدن)
کاردار: [ناو](١) بەرپرسی ڕامیاریی دەوڵەتێک لە وڵاتێکی دیکە؛ بریکاری بـاڵوێز؛ (کـاردار)؛ (٢) کاربە دەست و بەرپرسی کاری دەوڵەتی؛ (کارمند)؛ (٣)کەسێک کە کـارێکی هـەبێـت. (شاغل)
کارداک : ناوی مێژوویـی نـەتـەوەی کـوردە. (نامتاریخیکرد)
کاردانەوە : [چاوگە،ت] باندۆر دانان؛ ئـاوێژە-ی کردە وەیان ڕەفتاروگوتە. (عکـسالعمـل انعکاسفعلدرجامعه)
کاردۆ : > کاردۆخ
کاردۆخ : کاردۆک؛ ناوی هەرە کۆنی گەلی کورد؛ (نام باستانی کردها)
کاردۆژە : [نـاو] (١) بـە نـەشـتەر پشـکنینی تۆخڵە گوێز بۆ دەرهێنانی لەتوکوتی کاکڵـە-کەی،(تکەهای مغز گردو را با کاردرآوردن)؛ (٢) نەشتەر کاری لە سەرلەش، (جراحی)؛ (٣) >کاردەوەژە.
کاردۆش : ناوی کوردەکانی گێڵان بـە زبـانی گێڵانی، کە لە لێواری زەریای خـەزەر دژیـن. (کاردوش)

کاردۆک : > کاردۆخ
کارده : [ناو] گیاییٚک‌که له‌سه‌ر ڕیشه‌ی ساڵی ڕابوردووی شین ببیٚته‌وه. (گیاهی‌که‌برروی-ریشه‌اش‌سبزشود)
کارده‌وه‌ژه : [ناو] کاردۆژه؛ پشکنین و گه‌ڕان به دوای شتیکدا به کارد. (جستجوبه‌دنبال-چیزی)
کارڤین : [ناو،ت] کارمبا؛ کاره‌وا. (کهربا)
کارقاییم : [ئاوه‌ڵناو] به‌مشوور؛ کارپته‌و. (محکم‌کار)
کارکردن : [چاوگه،ت](۱) کارکردنی وه‌ک نووسین؛ درویٚنه؛ ده‌فرشۆردن؛ (۲) شوٚڵ-کردن، ده‌وام کردن له‌ئیداره‌دا. (کارکردن؛ اشتغال)
کارکرده : [ئاوه‌ڵناو] کارکردوو؛(ب) شتی‌کۆن و له‌کارکراو؛ شتی‌ده‌ستی‌دوو. (کارکرده)
کارکه‌وتنه‌ڕیٚ : (۱) ده‌ستپیٚکردنی‌کار، گیروگرفتمان نه‌ماوه کاره‌که‌مان که‌وتوه‌ته-ڕیٚ؛ (۲) کار جیٚبه‌جیٚبوون؛ له‌شاره‌وانی زووکاره‌که‌م که‌وته‌ڕیٚ. (کارراه‌افتاده)
کارگه‌په‌ینه : [ناو] قارچکیٚکی ژه‌حراویه له-سه‌ر په‌ین‌وپاڵ ده‌ڕوویٚ. (نوعی‌قارچ‌سمی)
کارگه‌چی : [ناو] به‌ڕیٚوه‌به‌ری کارگه؛ خاوه‌نی کارگه؛ کارخانه‌دار. (مسئول‌کارخانه)+
کارگه‌خوویرک : [ناو] قارچکیٚکی هه‌ره‌باشه بۆ خواردن. (نوعی‌قارچ‌خوردنی)
کارگه‌شیٚته : [ناو] قارچکه‌شیٚته؛ قارچکیٚکی ژه‌هراویه و خواردنی ئینسان ده‌کوژیٚ. (قارچ-آمانیت‌کشنده)
کارگه‌ف : [ناو] جۆریٚک قارچکی ژه‌حراویه؛ هاردراوه‌که‌ی بۆسه‌ربرینی کرموٚلی ماڵات باشه. (نوعی‌قارچ‌سمی)
کارگه‌که‌رکۆڵ : [ناو] کارگه‌هه‌ڵز؛ قارچکی خۆراکی. (نوعی‌قارچ‌خوردنی)
کارگه‌نیو : [ئاوه‌ڵناو] کارگه‌نیگ؛ کارلیٚنه-هاتوو؛ کارخراپ؛ نه‌بوونی توانای ئه‌نجامی کاریٚک. (گندکار)
کارگه‌هه‌ڵز: [ناو،ت] قارچکیٚکی هه‌ره باشه بۆ خواردن. (نوعی قارچ مرغوب خوردنی)
کارگی‌دار: [ناو،ت] قارچکیٚکی لامژه که به-شیله‌ی دار ده‌ژی و ژه‌هراوییه. (غاریقون)
کارگی‌که‌ما : [ناو،ت] قارچکیٚکه له‌سه‌ر بنی که‌ما ده‌ڕوویٚ و ده‌خوریٚت. (نوعی‌قارچ-خوردنی)
کارمه‌زه‌ل : [ناو] (۱) نووسینگه؛ ده‌فته‌رخانه؛ (محضر)؛ (۲) چرپای له‌سه‌ر نووسین. (میزتحریر)
کارن : ناوی یه‌کیٚ له کوڕه‌کانی کاوه‌ی ئاسنگه‌ر. (یکی از پسران کاوه آهنگر)
کاروان‌ئاشی : [ناو،] هیٚلکاو؛ پیازاو به هیٚلکه-وه. (آش‌پیازوتخم‌مرغ)
کاروکاسپی : [ناو،ت] کاروبار؛ کاروپیشه؛ که-سب‌وکار؛ کاروکاسبی. (کاروکاسبی)
کارووت : [ناو] کارۆت؛ گیٚزه‌ر؛ گه‌زه‌ر؛ گزه‌ر؛ دووجۆره: به‌نه‌وش و زه‌رد. (گیزه‌ر؛ هویج)
کاره‌ما : (۱) [ناو] کارژیله‌ی میٚو؛ (بزغاله-ماده)؛ (۲) [ئاوه‌ڵناو] شارمزا و کارزان. (کاربلد)
کاره‌وا : [ناو] کاره‌با. (کهربا)
کاره‌وان : [ناو] شوانی به‌رغه‌ل. (شبان - بزغاله‌ها)

کارەیل : [کۆی کار]کارگەل؛ کارەکان؛ ئیشەکان. (کارها)
کاری : (١) [ئاوەڵناو] وەک برینی کاری؛ دە-ردیکاری؛ (کاری)؛ (٢) [ڕابوردووی کارین] تووانی؛ پێیکرا. (توانست)
کاریبۆ : [ناو] گیانلە بەرێکی شاخداری سەر دریژە بەقەرا جوانەگاییێک دەبێت و لە گەوە-زن(کەڵە کێوی) دەکا. (کاریبۆ)
کاریبێکاری : کاری بێسووت و بێمونا. (کاربیسود)
کاریت : (١) [ڕابوردووی کارین]توانیت؛ تانیت؛(توانستی)؛ (٢) هەنگوین؛ هەنگین. (عسل)
کارێزە : ناوی دووگوندە لە نزیکی شاری سەقز. (نامدوقریە)
کاڕیش : [ناو] کارووش؛ گیاییێکە لە گاڕس-دەکا. (نوعیگیاه)
کاری کەس نەکردگ: >کاری کەس نەکردوو.
کاژوماری : [ناو،ت] کراژەمار؛کراشەمار. (پوستە انداختەمار)
کاژوواژ : [ئاوەڵناو] خاڵ خاڵ تێکەوتنی بەفر لەدممەو بەهاردا. (خال‌خال‌شدن‌وذوب‌شدن-برف)
+ کاژێر : کورتکراوی کاتژمێر تایبەت بە کات؛ بۆ ناوی ئامێری (سەعات)هەر کاتژمێر دموترێت. (مخفف کاتژمێر برای تعین وقت)
کاسان : [چاوگە] تاسان؛ بێهۆشبوون؛ گێژبوون؛ حاڵەتی وڕبوون. (گیج‌شدن)
کاسکردن : [چاوگە،ت] وڕکردن؛ گێژ کردن. (گیج‌کردن)

کاسۆچەمی : >کاسەیچاو.
کاسەپشتیئاوی : [ناو،ت] ڕەقە؛ جۆرێک کیسەڵی پانکەڵەیە لە ناو ئاودا دەژی. (لاکپشت‌آبی)
کاسەچەم :> کاسەی چاو
کاسەسڕ : [ناو،ت] قاپدەستماڵ. (دستمال طرف‌خشک‌کن)
کاسەکەل : [ناو،ت] گڵێنە و دەفریگڵین کە هەندێکی پەریبێت یان شکابێت. (کاسە-گلین‌شکستە)
کاسەکەل : [ناو،ت] گڵێنە یان دەفری لێو هەڵپەڕیو یان نیوەشکاو. (کاسەشکستە)
کاسەگوڵ : [ناو،ت] وڕەگیا؛ گیاییێکە بۆ بێ-خەوی و بێقەراری باشە. (گل‌انگشتانە)
کاسەیجێژن: [ناو،ت] کەلوپەل و شتی پێویست بۆ بەڕیوە بردنی جێژن گرتن، وەک: برنج و ڕۆن و...هتد (وسایل برگذاری جشن)
کاسەیچاو : [ناو،ت] کالانیچاو؛ ئەوچاڵاییە کە گۆی چاوی تێدایە. (کاسەچشم)
کاشمە : [ناو] کەرەس؛ حەشەگیواو؛ کەرە-فس. (کرفس)
کاغەز : فد؛ [ناو] کاغز؛ (١) ڕووپەڕێکە بۆ لە-سەر نووسین. (٢ب) نامە. (کاغذ)+
کاغەزیفافۆن :[ناو،ت] ڕووپەڕێکی ناسکە لە فافۆن بۆ تێوەپێچانی دیاری یان بەستە. (کاغذآلومینیومی)
کاغذزیئا : کاغەزی تایبەت بۆ چاپ لە ئە-ندازەی ٦٠٠×٩٠٠ (میلیمیتر)دا هەروەها (ئا ٣) لە ئەندازەی ٢٩٧ × ٤٢٠ م.مدا (ئا٤) لە ئەندازەی ٢٩٧×٢١٠ م.مدا و (ئا ٥) لە ئە-

ندازەی ۲۱۰×۱۴۸ م.مدا و (بیٚ) لە ئەندازەی ۷۰۰×۱۰۰۰ م.مدا و (بیٚ۴) لە ئەندازەی ۲۳۵×۳۲۰ م. مدا و (بیٚ ۵) لە ئەندازە-ی ۱۶۰×۲۳۵ م. مدا.
کاغەزی‌کایی : [ناو،ت] کاغەزیٚکی نەباش؛ کاغەزی هەندیٚ رۆژنامە و بلاوک. (نامە-نوشتن)
کاڤزیم : [ناو] کەف. (کف)
کاڤیٚنان : وەک : برژاندنەوەی برین؛ خوین بەس کردنی‌برین. (بندآوردن خون‌زخم)
کاکا : فد؛ [ناو] لە کوردییەوە چووەتە نیٚو فارسی؛ کاکە؛ برای‌گەورە. (کاکا)
کاکائۆ : فرد؛ فد؛ اند؛ [ناو] داریٚکی کورتە بالا-یە ؛ بە بەرەکەیشی دەلیٚن کاکائۆ نیوەبرژی بەرەکەی دەهارنەوە و دەیکەنە نیٚو شیری داخ یان ئاوی داخ و دەیخۆنەوە. (کاکائو)
کاکرۆس : [ناو] پاقلە. (باقلی)
کاکلەمووشان : جۆریٚک جالجالووکەی ژارداره و زیاتر ڕەنگی ڕەشە. (رطیل)
کاکوت‌کردن : [چاوگە،ت] دوای‌سوواخدان کا بەسەر قوڕەکەدا کردن و شیٚلان. (کاه-روی‌گل‌اندودریختن‌وکوبیدن)
کاکۆڵ‌هەلەک : [ناو] پۆڕهەلەک؛ قژلوول؛ قژفرفری؛ قژی پیٚچ‌پیٚچ. (موفرفری)
کاکۆلی‌گەرمەشانی : [ناو،ت] تال‌گەلی باریکی سەر گەرمەشانی؛ پۆپەکابە؛ کاکۆلی کابە (کاکل‌ذرت)
کاکەمەم : گراوی خاتووزین لە بەیتی خاتووزین و کاکە مەمدا. (نام‌مردانە)
کاکی‌بەکاکی : [ئاوەلناو] دەشتیان بیابانی کاکی‌بەکاکی واتا تاچاو هەتەردەکا بەرین بیٚت و تەغەر چۆڵ بیٚت. (دشت‌وبیابان پهناور و برهوت)
کاکیلە : [ناو] خڕ؛ ددانەکانی دواوەی تایبەت بەهاڕینی خۆراک. (آسیا)
کاکیلە : [ناو] وشەی بانگ‌کردنی برای چکۆلە؛ هۆی کاکیلە؛ کاکەی چکۆلە. (داداش کوچک)
کالاور : [ناو] کەوشی وەور؛ کالە لە پیٚستی خاو بۆ ناو بەفر و سەهۆڵ. (چارق)
کالای : [چاوگە](۱)هەلکۆلین؛ (گودکردن)؛ (۲)کیٚلان. (شخم‌کردن)
کالۆش : [ناو] گالۆش؛ کەوشی ناسک زیاتر لە لاسیق کە بە سەر کەوشدا دەکریٚتە پا بۆبەرگری لە قوڕاوی بوونی کەوش لەکاتی قوڕ و چلپاودا. (گاش)
کاڵ‌وکرچ : [ئاوەلناو] (۱) مرۆڤی مووزەردی سوور و سپی و چاو کاڵ ؛ (بورسفید پوست) (۲) نەگەییو؛ نەکولا. (نرسیده؛ نپخته).
کالەکی‌کرمیٚ : [ناو،ت] هەنەی کالەک کاتیٚ بە ڕوولەیە میٚشوولەییٚکی تایبەت پیٚستی ناسکی بەڕوولەکە کون دەکات و گەرای تیٚدا دادەنیت و دەبیٚتە هۆی کرمۆڵ بوونی؛ بۆ بە-رگری لە کرمۆڵ بوون دەبیٚ...>گول‌گرتن. (خربزەکرمو)
کالەنویٚژ : [ناو،ت] سبەینانی زۆر زوو کە هیٚشتاکاتی نویٚژ نە گەیشتبیٚ. (نزدیک‌بە-وقت‌نمازصبح)
کالەوبووگ : [ئاوەلناو] کالەوبوو؛ ڕەنگ-ڕۆیشتوو. (رنگ‌باختە)

کاڵەی شەمامەبەندی : [ناو،ت] کالەییٚکە بە ئاورشمی ڕەنگاوڕەنگ گوڵینگی بۆ دروست-دەکریٚ. (نوعی‌چارق)
کالیسکەی‌سەربەفر :[ناو،ت] سوورتمەی تایبەت، کە بەسەر بەفردا دەخزیٚ و لە جە-مسەری باکووری گۆی زەوی ئیسکیموٚکان چەند سەگ دەکەنە سوورتمەکە بۆ ڕاکیٚشانی. (سورتمه‌برفی)
کالێن : [چاوگە](١) باڵاندن؛ باڕاندن؛ (بع‌بع-کردن)؛(٢)پیاکاڵین؛تووڕەبوون؛بەمنداڵەکەدا هەڵکاڵی: لی‌تووڕە بوو.(سرزنش‌کردن)+
کاناڵ : فد؛ فرد؛ [ناو] جۆگەی بەرفراوانی بە-ینی دوو دەریا کە دەستکردە؛ کەنداو؛ (کانال)؛ (٢) تۆڕ و شەبەکەی (تەلەفزیۆن؛ (کانال‌تلویزیون)؛ (٣) لوولە ئاسای چوارپاڵو بۆهاتنی هەوای سارد لە کولێرەوە. (کانال-کولر)
کانگا : [ناو] (ب) قووڵایی؛ ناخ؛ لە کانگای دڵەوە: لەناخی دڵەوە. (بیخ؛ ته)+
کانوون :[ناو] جۆرێک مراوی لە تۆرەمەی وەردەک (ئۆردەک)ە و چەند جۆرە. (١) کانوونی‌کاکۆڵدار. (مرگوس‌کاکلی). (٢) کانوونی‌گەورە. (مرگوس‌بزرگ). (٣) مراویی سەرسپی. (اردک‌سرسفید)
کانەوزبانە : [ناو،ت] ئەو بەرزاییە لە تەختە-ییٚک کە دەچیٚتە نیٚو جیٚگای کانیشکافەوە بۆ جووت بوونی دوو تەختە. (کانه‌وزبانه)
کانیشکاف : [ناو] کەرەستەییٚکە وەک کوشتەرە، بەڵام لەناوەڕاستی تەختەدا هێلیٚ هەڵدەکەنیٚت. (کانیشکاف)
کانیشکافە : [ناو] کانە؛بەرهەمی هەڵکەندنی هیٚل لەسەر تەختە بە کانیشکاف. > کانیشکاف.
کانیکەوە : گوندیٚکە سەربەشاری سەقز. (اسم‌دهی‌است)
کاوبا : [ناو،ت] خەیاڵاتیٚک کە میٚشک بە خۆیەوە خەریک دەکا؛ (ب) خەیاڵ پلاو. (خیالات‌واهی)
کاولکەردەی : [چاوگە،ت]کاولکردن؛ ڕووخاندن. (خراب‌کردن)
کاوە : (١)داری ڕزیو؛ (کنده‌پوسیده)؛ (٢)کیٚوی زۆربەرز و قووچ. (کوەسرکش)
کاویە : گەندەڵ بوونی ناخی‌دار. (پوسیدن-داخل‌کنده‌درخت)
کتاف : کونجی. (کنجد)+
کتکەشۆر : [ناو،ت] پشیلەشۆر؛ شتنی بە پەلە و سەرسەری. (گربه‌شور)
کچەتیو : [ناو،ت] چەتیم؛ کچی‌هەتیو؛ چە-تیو؛ بەتەوسەوە بانگی کچیٚک دەکەن وەک جوێن. (دخترک‌یتیم)
کچەمام : [ناو،ت] کچ‌مام؛ کچی‌ئاپ ئامۆزای میٚوینە؛ (دخترعمو) هەروها کچەخاڵ؛ کچە-پوور. (دختردایی. دخترعمه)
کچیٚ : [ناو] کچەکە؛ کیژیٚ؛ کەنیلە؛ کەنیٚ؛ لە کاتی ئاخافتن‌دا بە کیژدەڵیٚن. (دختر)
کچی‌مۆردار : [ناوت] (ب)کچیٚک کە بنی هەبیٚ. (دختر‌باکره)
کچێنە : [ناو] گلینەی‌چاو؛ بیبیلە؛ ڕەشکیٚنە-ی‌چاو؛ بیلبیلەی‌چاو. (سیاهی‌چشم.مردمک)
کخک : [ناو] قۆخە؛ کۆخە؛ قەف. (سرفه)

کخمیته : [ناو] تۆز و ورده ئاردی دەوروبەری ئاش. (آرداطرافآسیاب)
کدوخ : [ناو] گەرماڤ؛ گەرماو؛ حەمام. (حمام
کراسقاقانی : [ناو،ت] کەسێک کەکراسی لە قوماشی قاقانی لە بەردایە؛ بەستەییێکە لە گورانی کوردیدا؛ (پیراهنازقاقانی.نامترانە-ایست)
کراسەمارانە : [ناو،ت] کراژیمار؛ کاژەمارانە؛ تفرەمار. (پوستانداختەمار)
کراش : [ناو] توێژ و قەتماغەی برین؛ کراژ؛ تۆژ. (پوست)
کراشۆ : [ناو] کدوخ؛ حەمام؛ گەرماو. (گرمابه)
کراک : [ناو] ماکێکی سرکەری بقەیە. (کراک)+
کڕاوات : فد. فرد؛ ئالماند؛ اند؛ بۆینباخ؛ کە-ڕاوات؛ کەرەوێتە؛ قەرەوێتە. (کراوات)
کرپە : خورپە؛کرمە؛ وەک:کرپەلەدڵمەوە-هات: (ب)دڵمداکەوت؛ (دلمریخت؛دل-ریختن)+
کڕخەو : لەخەوی گرانەوەچوون. (خواب-غمیق)
کردنەیەک : دوو شت دانەدەم یەک و بە یە-کیکردن. (یکیکردن)
کردەپەشیمان : کەسێک کە لە کاری ڕابوردووی یان لەکارێک کە کردوویەتی پە-شیمان بێت. (ازعملیا ازاعمال پشیمان)
کردەی : [چاوگە]کرن؛ کردن. (کردن)
کرفە : [ناو] سەروا؛ دەنگی فریشتە؛ دەنگی-غەیبی؛ سرۆش. (وحی؛الهام)
کرکاسە : [ناو] دەفر و قاپوقاچاخ. (ظرف-وظروف)
کڕکڕۆکە : [ناو] کڕکڕاکە؛ کوروۆژکوروۆژە؛ کرکروچکە؛ خرێنچکە؛ خرتێنک؛ کورکوروژە؛ ئەستیکۆژ؛ لە ئیسک نەرمترە. نەرمە ئێسک.(غضروف)
کرمزی : [ناو] حوننەر؛ هونەر؛ کارێک کە لە دەس هەمووان نەیێت. (هنر)
کرمن : [ئاوەڵناو] حەکەدار؛ ژنی بە ئالۆشی زۆر بەئیشتیا بۆکاری سەر جێیی؛ جۆرێک جوێن. (حشری)+
کرمن : [ئاوەڵناو] وەکجوێن بە مرۆی ئاڵۆشدار دەوترێت؛ کرمن یان کرمنە. (حشری)
کرمنشاندن : [چاوگە،ت] جیق دەرهێنان؛ گوشینی بەتەوژم و تلیقاندنەوە. (فشاردادن و له کردن)
کرمنشین : [چاوگە،ت] وردوخاش کردن؛ تلیقاندن. (لەولورده)
کرمەتووکنە : [ناو،ت] جۆرێک کرمە بە کۆمەڵ لەدەوری بنجەگیاییێک دەهاڵێن و تاڵگەلی وەک تاڵی جاڵجاڵووکە بەڵام شپرزە و شێواو دروست دەکەن و بنەگیاکە دادەپۆشن و خۆیشیان تووکنن. (نوعیکرم)
کرمەک : [ناو] کرمی زۆر وردی ناو ڕیخۆڵە. (کرمک)+
کرمەکوژە : [ناو] گیانگیر؛ گیاییێکی ژەهرداره و عیلاجی تیراوی و برینی دیکەیە. (شوکرانصغیر)
کرمەگڕینە : [ناو،ت] گولئەستێرە؛ کرمێکی فۆسفۆڕداره بەشەو دەدرەوشی. (کرمشبتاب)

کرمیئارمووش : [ناو،ت] کرمیهەورێشم؛ کرمیئاورێشم. (کرمابریشم)
کرمیکەدوو: [ناو،ت] کەدووانە؛ جۆرێک کر-
می ناو ڕیخوڵەیە وەک تووی کوولەکە وایە و بە دەمیە کەوەیە. (کرمکدو)
کڕندە : [ناو، بک] لێسک؛ ئامرازی قووڵکر-
دنی کاسەیتار و کەوچک. (لیسک)
کڕنووش : [ناو] کوڕنووش؛ سەرچەماندنەوە؛ کۆم بوونەوە. (کرنش)
کڕنە : [ناو] کڕنوو؛ قڕنوو؛ مچ؛ چنگنە؛ کڕنک. (نوعیکنەکوچک)
کرۆچڵێ : [ناو] کرۆژکرۆژە. (غضروف)
کروشمە : [ناو] دووشدامان؛ کزوماتدانیشتن؛ خۆکزکردن لەخەم یان لەسەرما. (خودراجمع-
کردنونشتن)
کڕوکاش : [ناو] تەقالا؛ حەولوتەقەلا؛ (ب) دڕکودالْ دوورین و کۆکردنەوەی. (کوشش)
کرۆڵیە : [ناو] تۆپەلْ؛ گونک؛ تۆپەڵە؛ گوندەڵە بەفر یان هەویر. (مانندگلولەبرفیاخمیر)
کڕومات : [ئاوەڵناو] کپ و بیٚدەنگ؛ کش-
ومات. (ساکتوبیصدا)
کرێتی : [ناو، بەرهەمیچاوگە] فهێتی؛ ناشیرینی؛ کارخراپی؛ چەپەڵی؛ خراپی.
(زشتی؛ بدی)
کرێخانوو : [ناو،ت] کرامالْ؛ ئیجارەیخانوو؛ کریٚمالْ. (کرایەخانە)
کرێداسی : [ناو،ت] حەقەدروێنە؛ کرێی دروێنە؛ مزی سەپانی. (فرددروکردن)
کرێز : کێشهاتنی شلەمەنی؛ وەککێش-
هاتنی هەنگوین. (کشآمدنمایعات)

کز : [ناو] لە کوردییەوە چووەتە نێو فارسی؛ حاڵەتی کۆوەبوونی موو لە کاتی سووتاندا.
(کز)+
کززێن : [ناو] جۆرێک گەمەی کوڕە لاوی گوندنشین بوو، بە توپی بەن دەکرا. (نوعی-
بازی)
کسپە : کزە؛ حاڵەتی ئاسنی داخ بەلەشدا چزان؛ (حالت سوزش تن با آهن گداختە)
کشایەوە :[ڕابوردووی کشانەوە] کشادوواوە؛ پاشەکشەیکرد. (عقبکشید)
کشتوکیاز : [ناو،ت] چاندنیبێستان و تەڕە-
کاری (تەڕەکاڵی). (کاشتنبوستان)
کشتوکێل : [ناو،ت] کشتوکالْ؛ کاری مە-
زراداری. (کشتوزرع)
کشتیجەنگی : [ناو،ت] کەشتی شەڕیْ؛ پاپۆڕی تۆپ داری تایبەت بەشەڕ. (کشتی-
جنگی)
کشکشین: وەدرەنگ کێشانی کار یان کات؛ وەدرەنگکەوتن؛ زۆرپێچوون. (بدرازاکشیدن)
کفارە : [ناو] فیچقەکردنی ئاو لە لوولە (بۆڕیە) پێکەوە کە لە نێوحەوزدا دروستی دەکەن؛ فووارە. (فوارە)
کفت : [] وەک؛ کفتقسەکەیتۆ : وەک قسەکەیتۆ؛ تەغەر لە بنزاراوەی ئەردەڵانیدا گۆیە دەکرێت. (مانند)+
کفتەزووخالْ : [ناو،ت] وردەزووخالْ کە بەئاو تەڕی دەکەن و وەککفتەیگەورەخڕی دە-
کەن پاش وشک بوونەوە زستانان دەیێننە نێو چاڵە قورسی. (خردەذغالبصورتکروی -
درستشدە)

کفتەوشۆروا : [ناو،ت] کفتەوشۆربا؛ جۆرێک- چێشتە؛ کفتەوشۆرباو. (کوفتەوشوربا)
کفتەوگۆشت : [ناو،ت] خواردنێکە؛ لەشاری سنە، وەک سەرووپێ زیاتر بە بەرقەندە دە- یخۆن. (کوفتەوگوشت)
کفتێ : [ناو] کفتە. (کوفتە)(٢) شەکەتی؛ حاڵەتی ماندوو بوون. (خستگی)
کفکار : [ناو] کارگ؛ قارچک. (قارچ)
کفن‌زەردنەبوون : هێشتاکفنی زەردنەبووە : زۆری پێ نەچووە مردووە؛ (ب)تازە مردوو. (کفن‌زردنشدن)
کفە : (١) [ناو+ دەنگەناو] قف؛ قفە؛ کۆخە؛ قۆخە؛ کۆکە (سرفە)؛ (٢) دەنگی هەڵبوونی بارووت و گۆگرد؛(صدای‌روشن‌شدن‌گوگرد) (٣)هەڵچوونی تراو لە سەرئاور؛ (سررفتن- مایعات).
کفەڵ : [ئاوەڵناو] پووک؛ قانگ؛ پف. متخلخل)
کلا : کەنار؛ بۆ ئەسب لەسەر ئاخوڕ لەجیاتی تەنیشت بە واتای (بڕوئەولاتر) بەکاردەبرێت. (بروآطرف)
کلاج : [ناو] کەلاج؛ ئامێرێکە لە سەیارەدا کە دەندەڕەها (خەلاس) دەکا بۆ گۆڕینی دەندە. (کلاج)
کلاس : [ناو] کەلاس؛ پۆلی خوێندنگە؛ کلاسی پێنج : پۆلی پێنج. (کلاس)
کڵاشپان : (ب) سەپان و ڕەنجبەر. (کارگر؛ رنجبر)
کڵاش‌وەراز : [ناو] کڵاشکەر؛ کڵاش‌درووو. (کفش‌نخی‌ساز)
کڵاف : [ناو] بەردێکی تاشراوە پێنج سانتیم پانە و لە بەردکاری نومای بینادا دەیخەنە بە- ینی بەردی (ترێشتەیی) و بە ردی نوما بۆ جوانی. (کلاف)+
کڵاف : [ناو] کەرەستەیێکی کانزایی زیاتر لە زێو بە ئەندازەی جێگای ئیستیکان دروست- دەکراو دەسکداربوو لەجیاتی‌ژێر پیاڵە ئیستیکانی بی‌قوڵفەیان‌تێدەنا. (کلاف- استکان)+
کلاکردن : [چاوگە،ت] خستنەلاوە؛ وەلانان. (بەیکطرف‌انداختن)
کلاوڕۆچنە : (١) [ناو] ڕۆچن؛ کولاوکە. (روزنەبام)
کڵاوسەرنان : [چاوگە،ت] (ب) خاپاندن؛ فریودان. (کلاە گذاشتن سر کسی)
کڵاون : [ئاوەڵناو] فڕندەی پۆپەدار؛ کڵاونە. (پرندەکاکلی)
کڵاوی‌سەخریچن: [ناو] کلاوێکی ئەفسانەییە ڕیوایەتە هەرکەس لەسەری‌نێ لەچاو ون‌دە- بێت. (اسم‌کلاهی‌افسانەای)
کلچیف : [ناو] کلچێوک؛کلچۆک؛ مێلی کل- کێشانی‌چاو. (میل‌سرمەکشی)
کلک‌پیاهەڵسپاردن : [چاوگە،ت] (ب) بایەخ پێ‌نەدان؛ کەمتەرخەمی لە کردنی کارێک. (اهمیت‌بەانجام‌کاری‌ندادن)
کلک‌زەردە : [ناو] تۆرەمەی فڕندەی کلک‌زە- ردە دوو جۆرن. (١)کلک‌زەردە کە کاکۆڵی خورمایی ئاچخە و سەری زە ردە و باڵی‌ڕە- شە. (بال لاکی)(٢)میوەخۆرە کە لە سەر دار و بنچک هێلانە دەکا و مێوەکانیان بۆری مەیلە

و قاوەییە و نێرەکانیان ڕەنگی بۆری ئاچخە ولا جانگیان ڕەشە. (میوەخور)
کلک‌کردن‌بەناوگەڵ‌دا : لە کاتی شکستی سەگ لە شەڕە سەگ‌دا کلک بردنە ناو پاشوو؛ (ب) قزمبوون وترسانی مرۆڤی پێدە- شوبهێنن. (ناتوانی‌وشکست)
کلک‌گرتن:[چاوگە،ت](۱)کلک بەرزکردنەوە- ی ئەسب زیاتر لەکاتی غاردا؛ (دم- بالانگاهداشتن‌اسب) ؛ (۲) دەست‌گرتن بە کلکی حەیوانەوە (گرفتن‌دم‌حیوان)؛ (۳ب) لە خۆدەرچوون، بە پلە و پایە کە یشتوە خۆی لێگۆڕاوە وکلکی‌گرتووە؛ دەعیە لی‌پەیدابوون (دارای کبروغرورشدن)
کلک‌مەقلی :[ناو،ت] قشقەرە؛ قەلەبەلەک. (زاغچە)
کلک‌نامراس:[ناو،ت] قامکی ناوەڕاست؛تبلا قووتی؛ تلیا ناوین؛ بەرزەملی. (انگشت‌وسط)
کلک‌ووژە : [ناو] کەلەموست؛تبلامەزن؛ تلیا- مەزن؛ قامکەگەورە؛ کلکەگەورە؛بەرانی. (انگشت‌شصت)
کلکەبێل [ناو،ت] : دەستکی‌بێل. (دستەبیل)
کلمسین : [چاوگە،ت] واق‌وڕمان؛ سە- رسامبوون. (سرسام‌گرفتن)
کلۆن‌کردن : [چاوگە،ت]کلۆم‌کردن؛ گاڵە- دانی‌درگا بەکلۆن. (کلون‌کردن)
کلووچی : [ناو] کولووچە؛ کولیچی؛ کولیچە. (کلوچە)
کلوور : [ناو] کروور؛ کوروور؛ نیوملوێن. (کرور؛ نیم‌میلیون)
کلۆیی : [ئاوەلناو] پیوکی؛ بلووری؛ کریستالی؛ کولۆیی. (کریستالی)
کلەوە : [ناو] قولاپی ماسی‌گرتن. (قلاب.هیگیری)
کلیپ :فد.اند؛[ناو] دەنگ‌خستنە سەر وێنەی- فیلم بە شێوەی لێو جووڵاندنەوە. (کلیپ)
کناچلی‌چەم : [ناو،ت] بیبیلەچاو؛ ڕەشکێنەی چاو. (مردمک)
کناچۆ : [ناو] کچ؛ قیز؛ دۆت؛ کەنیک؛ کیژ؛ کەنیشک؛ کناچە. (دختر)
کنج : [ناو] مەهان؛ بی‌نوێژی‌ژنان؛ تێکەوتنی مانگانەی‌ژنان. (قاعدگی)
کنگلاشک : [ناو] قنگەلاشک؛ گەنگری پیر؛ گیای کەنگری پیری وشکەوە بوو. (گیاە کنگرپیرخشک‌شدە)
کنێشت : [ناو] کنشت؛ پەرستگای جوولەکان. (کنشت)
کۆ : [ناو] قالۆنچە ئاساییکە هەڵدەفڕێت و ئەگەر خۆی بدا بە چاوی گا و مانگادا دووچاری چاوئێشە و نەخۆشین چاویان دەکا. (نام‌حشرەایست)+
کۆئەندام : [ناو،ت] چەندئەندام کە هەموو پێکەوە لە بوواریکدا ئەرکی خۆیان بەجێ د- ێنن بۆکردنی‌کارێک. (اعضا)
کۆئەندامی‌هەرس :[ناو،ت] (ب)ئەندامە- کانی(دەم ، گەروو، گەدە، ڕیخۆڵە، جەرگ، زراو) کە سەرجەم کاری هەرس‌کردنی خواردنەکان دەکەن. (دستگاەگوارش)
کوای : (۱)[بەند] کوا؛ لەکوێیە؛لەکوێی. (کجاست؛ کجایی). (۲)[چاوگە] کوتان؛ هاڕین. (کوبیدن). (۳) لێدان؛ دارکاری یان بە

کوتەک لێدان. (زدن)
کۆب : [ناو] کاپ؛ لەکـاپی ئینگلیزیـەوە هـا-تووە، فنجـان؛ ئیسـتیکانی قـاوە خواردنـەوە. (کاپ؛جام)
کۆپانوراز : [ناو،ت] کورتاندروو؛ پاڵانچێکەر. (پالان‌دوز)
کۆپلە : [ناو] (١) بەش؛ کۆگای‌چکۆلە. (کپه)؛ بەشێک لە شێعرێکی درێژ. (فراز؛ بند)
کۆپەک : [ناو] (١) قـەرەپـوولی ڕووسـیا؛ (ا-جزاپول‌روسیه)؛ (٢) پێلووی‌چاو. (پلک‌چشم)
کوتانەزەویا : [چاوگـە،ت]کوتـانن بـەعـەرزا؛ دان‌بەعەرزا؛ کوتانن بە زەوینا، (ب)کـوڵ‌پـێ-دادان؛ شکست‌دان. (زمین‌زدن)
کوتحە : [ناو] کۆڤل؛کوتەدار؛ داری سووتاندن لە کڵ و تەندووردا. (کنده‌چوپ)
کوتحەی‌جەهـەنـدم : [نـاو،ت] (ب) مرۆڤـی ناخۆشەویستی زۆرهان؛کۆتە داری جەهەندم. (کنده‌چوپ‌دوزخ)
کۆتر : [ناو] کـابۆک؛ کـەبووتـەر؛ کـەڤـۆک؛ کاووک؛ لەڕوانگەی فڕندەناسیەوە چەند جـۆر فڕنـــدەن. (١)کـــۆترەشـــینە. (کبـــوتر-چـاهی).(٢)کـۆترەگایانـە. (کبـوترجنگلـی). (٣)کۆترەنەخشینە. (کوکوختـی). (٤)قـومری. (قمری). (٥)کـۆترەباریکـە. (قمـری‌درختـی). (۶)(یاکریم؛ یاهوو)کەکللی لەقومری درێژترە. (یاکریم)
کۆترەپەپوو : [ناو] تۆرەمەیێـک باڵنـدەن کـە دووقامکیان لەپێشەوەیە و دووقامکیـان لـە-پاشەوەیە و سـێ جـۆرن، (١)کـۆترە پـەپـوو. (کوکـو)، (٢)کـۆترە پـەپـووی جقـەڕەش، (کوکوی‌تاجدار)،(٣)کۆترە پەپـووی خاڵخـاڵ، (کوکوی‌خالدار)
کوترهێنان : [چاوگە،ت] لەیاری پەڕانتۆ یان هەرقومارێکدا خراپ‌هێنان. (بدآوردن درقمار)
کۆتری‌دەریایی : [ناو] فڕندەییێکـی تیژباڵـە و بەرزگ‌سپی و پشت‌ڕەشە، لەبەرد و شاخی ە-راخ دەریـادا هێلانـە دەکـا. (کبوتردریـایی)
کۆتری‌نامەبـەر : [نـاو] کۆترێکـە نامـەی بـە پاوەدەبەستن و لەهەر شوێنێ بـەریـدەن دە-گەڕێتەوە بۆ هێلانە سەرەکیەکەی و لـەقـە-دیمدا لەجیاتی چەپەر کـەڵکیـان لـێ وەردە-گرت. (کبوترنامەبر)
کۆت‌وکوڵکە : [نـاو،ت] وردەمـووی قرتـاوی سـەروڕیـش لـە دەلاکخانـە؛ وردەخـوری و مووی ئاپۆرە کە بە خاوکان دەیڕێسن بۆ بـە-نی جەواڵ و تێڕ دوورین. (پشم‌وپیله)
کـۆت‌وکـوێر : [ئـاوەڵنـاو+ نـاو] کـوێر؛ (ب) چاوکز؛ نیوەوناتەواو دیتن. (کـور؛ چشـم‌کـم-سوو)
کوت‌ولەت : [ئاوەڵناو] شڕوپچڕاو؛ لەت‌وپەت. (تکه‌پاره)
کوتە : (١)[ڕابـوردووی کـوت بـوون] لـەتـە؛ شکاوە؛ (٢) [ناو] کوتەسواڵەت: سواڵەتی لـە-ت. (تکه‌شده؛ تکه)
کوتە : >هەزارە و دولایی
کوتە : کوتتە؛ لەجیاتی دەردوسندان و ژمقنـە و ژەحریمـار و قسـەی نـاخۆش دەوترێـت. (مترادف‌زهرماروکوفت)
کوتەڕاو : [ناو،ت] ڕاوەکەوی ئاخری‌پـاییز. (-شکارکبک‌پاییزی)

کۆتەرە : [ناو] (١) کورتەوەبوو؛ وەک گسکە کۆتەرە؛ گسکیٚ کە چووەتەکار و کورتەوە - بووە (کوتاەشدە)؛(٢)کوتەی کورتیدار بەتایبە- ت بنیدار کە دەبڕدریٚتەوە و بنەکەی دەمیٚنی لەعەرزدا. (ماندەتنەدرخت بریدەشدەدرزمین)

کوتەکوت : [بەند] لە تاریکیدا بە پەل کوتان ڕۆیشتن؛ ریٚگاڕۆیشتنی کویٚر. (کورمال)

کۆتەل : [ناو] کۆتەڵ؛ بەیرەق؛ (ب)جلی مردوو لە مەیدانیٚکدا وەک ئاڵا بەرز دەکەنەوە و نیشانی پرسەکەرانی دەدەن یان جل و چە- ک و فیشەکدان و شتیتری مردوو لە سەر پشتی ئەسپیٚک دادەنیٚن و بە پرسەکەرانی نیشان دەدەن و شیوەنی بۆ دەگیٚڕن. (علم- کردنلباسواسلحەمتوفیبراینشاندادنبە- مردمدرعزاداریمتوفی)

کۆتەی : [چاوگە]کەوتن. (افتادن)

کوجیلە : [ناو] ئەستوندەکیڕەشماڵ.(دیرک- چادر)

کۆچبار : [ناو،ت] ماڵەکۆچ؛ سامانیماڵ کە بارکراوە بۆ کۆچکردن. (کوچبار)

کوچک: ناوی دووگوندە لە باکووریشاری سەقز(نامدهکده) بەرد؛ تەوەن. سنگ)

کوچکتراش : [ناو] کوچکتاش؛ تەوەنتاش ؛ بەرتاش؛ بەردتاش. (سنگتراش)

کۆچەرکی : [ئاوەڵناو] وەک کۆچەر؛ ڕەمەکی؛ دەشتەکی؛ بیٚسەرە و بەرەیی. (هردمبیل)

کۆچەک : [ناو] بەچکەی وشتری یەکساڵە. (بچەشتریکسالە)

کوچەڵە : [ناو] کەوچکەڵە؛ کەوچک ئاسا لە قوڕ دروستدەکریٚت بۆ گرتنی شیرەی دار قەزوان (بنیٚشت). (قاشقکجمعاوریسقز)

کۆد : [ناو] پیتینەوت؛ چەلەنگ؛ دەفری تەنەکەی بیستلیتری. (پیت)(٢) پیٚش ژمارە؛ ژمارەی ڕەمز. (کد)

کورد : [ناو] کوردمانج؛ کورمانج کە لە وشەی کورماد وەرگیراوە. (کرد)

کورزە : [ناو] جەواڵ. (جوال)

کورژین : [چاوگە،ت] بوڵەبوڵ؛ گوڕەگوڕ. (غرغر)

کورسین : [ناو] (١) کورسی؛ قورسی؛ قورسین؛ چرپاییٚک کە لە زستاناندا ئاور لە ژیٚریدا دادەنیٚن و لیٚفەی بەسەردادەدەن. (کورسی) ؛ (٢) [چاوگە،ت]کوڕووسانەوە. (کلوچیدن)+

کوڕکوڕە :[ناو]هاوارە بەرە؛کەتی؛ قەتی؛قتک ؛ کوڕکوڕ.(مرغسنگخوار؛ باقرقرە). حەوت- جۆرن.(١) کوڕکوڕەی بە رزگخەنەیی، (٢)بەرزگڕەش، ((٣)بەرزگسپی، (۴)خاڵ- خاڵ، (۵)ڕیٚڕیٚ؛ (۶)کلکدریٚژ؛ (٧) کوڕکوڕە- یگەنمان)،(١.شکم بلوطی، ٢.شکمسیاە، ٣.شکمسفید، ۴.خالدار، ۵.راەراە، ۶. دمدراز؛ ٧ کوکرگندمی.)

کورماج : [ناو] کرماج؛ کورمانج؛ کوردماد؛ واتا هەمووکوردیٚک لە سەر گۆی زەوی و بەسیٚ بەش و سیٚ زاراوە دابەش کراوە. (١)کورمانجی ژووروو. (٢)کورمانجی ناوە ڕاست. (٣)کورمانجیخواروو. کە١٠۴بن زاراوەی هەیە. ئەگەر بەسووکایەتی بە تاقمیٚکی نەخویٚندەوار دەڵیٚن، ئەوە ناڕەوایە و هەڵبەستی نەیارانی کوردە. (کورمانج)

کۆرنان: [ئاوەڵناو] نان کوێر؛ نـانکوێر؛ ڕژد؛ دە-
س‌قووچاو. (خسیس)
کـۆرنـۆمیتر : [نـاو] کـات‌پێـو؛ زەمـان‌پێـو.
(کرنومتر)
کۆرنێر : [ناو] دۆخێ لە یاری تۆپی پـادا کـە
لە گوشەوە دەست پێدەکا. (کرنر)
کورۆن : یەکەی پـارەی وڵاتـانی دانمـارک و
سوئێد و نۆڕویژ. (کرن)
کوڕەمام : [ناو،ت] کوڕمام؛ پسـمام؛ ئـامۆزای
نێرینە؛ کوڕئاپ. (پسرعمو)
کۆرەوار : [ئاوەڵناو] وار، یان هەوار، یان مـا-
ڵبات، کوێر بوونەوە. شوینەوار کوێر بوونـەوە؛
ماڵوێران؛ بـۆی هـەیـە کوڵـەوار سـێوراوی
کۆرەوار بێت. (بدبخت؛ خانمان‌ویران)
کوزاز : [ناو] نەخۆشینێ کە بەهۆی هوورگی
کوزازەوە مرۆڤ تووشی دەبێت و ماسوولکەی
لەش ڕەق دەکات و دەبێتە هۆی مەرگ؛ دە-
ردەکۆپانە؛ نەخۆشـینێکە دەبێتـە هـۆی ڕە-
قبوونی ماسوولکەکانی لـەش و زۆر بقـەیـە.
(کزاز)
کۆزبەستن : [چاوگە،ت]کۆبوونـەوە بـەدەورە.
(جمع‌شدن‌دایره‌واردورهم)
کۆزروبـەربانانـەوە : (ب) تـەمبـێ کـردن و
لێدانی‌زۆر. (کنایی‌تنبیه‌کردن)
کوژاندنەوە : [چاوگە،ت] (١) هێڵ‌کێشان یان
ڕەشـکردنەوە یـان سـڕینەوەی نووسـراوە؛
(محوکردن)؛ (٢) تەمراندن؛ خامۆش کردنـی
ئاور و چرا. (خاموش‌کردن)؛ (٣) ئارام‌کردنەوە
و لابردنی شەروکێشە. (خاموشکردن‌فتنه)
کۆژە : [ناو] حەساوی؛ کەری سـپی ڕەنـگ.
خرسفیدرنگ)+
کوژەڵ : [ناو] جۆماڵ. (لایروبی‌جوی‌آب)
کوژیاگ : [ناو+ ناو، بەر] (ب) هەویرەمردوو؛
هەویرترش؛(خمیرمایه)(٢)کوژراو.(کشته‌شده)
کۆس : [ناو] تەپڵـیزەلام؛ دەهـۆڵی‌شـەڕێ.
(پۆس‌کۆس‌گۆش ئاوکێشان کەم‌کەم، ئی‌سەر
ئەوسـەرەن دووربینـەکـەی چـەم)مەولەوی
(کوس)
کۆس :[ناو]کۆست؛ مەیتی کـوڕە لاوی دەز-
گیراندار(بە کیژێک دەگوترێت، (کۆس کەوتە)
کە دەزگیرانی مردبێت). (جنازه‌نامزددختر)
کوساڵان: ناوی چیاییکی بەرزە لە هەورامـان.
(نام‌کوهی‌است)
کۆست‌کەوتوو : [ئـاوەڵنـاو]بـەکیژێکـی دە-
زگیرانــدار دەوترێـت کـە دەزگیرانـەکـەی
مردبێت، بەڵـام وا بـووە بـە بـاو هـەرکـەس
مردووی لێ‌بمرێت یان بەڵاییکی گەورەی بە
سەردابێت پێـی دەڵـێن کـۆس‌کـەوتـە؛ یـان
کۆست‌کەوتوو. (دختر نامزدمرده)
کۆس‌وکەڕەنا :[ناو،ت]مۆسیقای تایبەتی شەڕ
لە قەدیمدا؛ تەپڵ و شەیپوور. (کوس‌وکرنا)
کۆسە : [ناو] (کۆستە؛ دابێکی کۆنی کـوردە-
وارییە زیاتر لە گوندەکاندا وەک شـانۆگـەری
دەمەو نەوروز بە ڕێوەدەچێ، چەند لاوێک خۆ
دەگۆڕن و ڕیش بۆ خۆیان دروست دەکـەن و
لە ماڵان کۆسە دەگێڕن و پـارە یـان مێـوژ و
گوێزیان دە دەنێ. (مراسم‌کوسه‌درایام‌نـوروز)
(٢) جۆرێک ماسـی دڕنـدە و زۆر گـەورەیـە.
(کوسه‌ماسی)
کۆسـەوەوی : [نــاو،ت] بووکــە بــارانێ.

(عروسکی که‌برای‌باریدن‌باران‌درست‌می کنند)
کوسه‌ی‌هه‌جیج : زاتێکی به‌ڕێزی ئایینییه که کڵکۆکه‌ی له گوندی(هه‌جیج)ی هه‌ورامانه. (کوسه‌هجیج)
کۆش : [ناو] داوێنی به‌ره‌وی کراسی ژنانه؛ پڕکۆشی‌کرد له دانه‌وێله: داوێنی پڕکرد له دانه‌وێله. (دامن)+
کۆشا : [ڕابوردووِ کۆشش] تێکۆشا؛ خه‌باتی‌کرد. (کوشید)
کۆشا : [ئاوه‌ڵناو] خه‌بات‌که‌ر؛ تێکۆش؛ حه‌ول و ته‌قالادەر. (کوشا)
کوشتی : (۱) [ڕابوردووی کوشتن] گیانی‌کێشا. (کشت)؛ (۲) [ناو] بۆ کوشتن؛ ئاژه‌ڵی‌دابه‌سته بۆ قه‌ڵه‌و بوون و سه‌ربڕین. (حیوان پرواری‌مخصوص‌ذبح‌کردن)؛ (۳) [ناو، به‌ر] کوژراو؛ باب کوشتی: باب کوشته؛ کوشته: (کوژراو) (کشته‌شده)
کوشتیار : پێداگری‌کردن؛ کوشتیاری‌بووم نه‌هات له‌گه‌ڵم. (اصرارکردن)
کوشنای : [چاوگه،ت]کوژاندنه‌وه؛ خامۆش ردن. (خاموش‌کردن)
کۆشەر : [ئاوه‌ڵناو] هه‌وڵده‌ر؛ خه‌باتکه‌ر؛ ته‌قالادەر؛ تێکۆش. (کوشا)
کۆف : [ناو] چیا؛ کۆ؛ کێو؛کێف. (کوه)
کۆک : [ئاوه‌ڵناو] دەسته‌واژه‌ی مۆسیقایه واتا میزان بوونی سیم‌گه‌لی ساز. (کوک)+
کۆککردن : [چاوگه‌،ت] میزان‌کردنی ته‌لی ساز و هێنانه سه‌ر (فرێکانس) یان نۆتی پێویست. (کوک‌کردن)
کۆکڵاش : [ناو] کۆکڵاشک؛ جۆرێک چه‌قه، وه‌ک بنێشت‌ده‌جاورێت و له شیله‌ی گیای کۆکڵاش ده‌گیردرێت. (نوعی‌سقز)
کۆکۆ : [به‌ند]کۆمه‌ڵ‌کۆمه‌ڵ؛ کۆگاکۆگا؛ کۆماکۆما. (کوپه‌کوپه)
کۆکی‌دیاپازۆن : [ناو،ت] کۆکێکی په‌ڕێندراوی جیهانییه له مۆسیقادا <دیاپازۆن
کۆگه : [ناو،ت] جێگای‌کۆبوونه‌وه؛ جێگای‌کۆڕ به‌ستن. (جای‌تجمع)+
کۆلا : [ناو] ماکێکه له نۆشابه‌ی وه‌ک پپسی کۆلا و کۆکاکۆلا ده‌کرێت و به‌رهه‌می‌دارێکه هه‌ر به‌و ناوه. (کولا)
کۆلاس : [ناو] فیشه‌ک کێشی تفه‌نگ و چه‌ک. (قشنگ‌کش)
کۆلاک : [ناو] (ف.مشه) باروقه؛ بادەوه. (کولاک)
کولپک : [ناو] جێگه دووکمه؛ کونه‌دووگمه. (جای‌دکمه)کوڵکریاو : قرتاو؛ کورتکراو؛ قوڵکراو. (کوتاه‌شده)
کۆلکه‌مه‌لا : [ناو،ت] نیمچه‌مه‌لا؛ مه‌لایێک که سه‌وادی‌زۆر نه‌بێت. (ملای‌کم‌سواد)
کولکه‌میرزا : [ناو،ت] میرزایێک که به‌زه‌حمه‌ت بتوانێ بنووسێ و بخوێنێته‌وه. (کسیکه نیم‌سوادی‌دارد)
کوڵگرتن : [چاوگه،ت]کوڵه‌گرتن؛ به‌دزییه‌وه گوێ له قسه‌ی خه‌ڵک‌گرتن؛ گوێڕاگرتن له قسه به‌دزییه‌وه؛ گووشێ مالێ و سه‌ی. (-استراق سمع)
کوڵنه‌دەر : [ئاوه‌ڵناو] نه‌به‌ز؛خۆڕاگر و نه‌به‌ز؛ بێ‌شکست. (شکست‌ناپذیر)
کولۆر : [ئاوه‌ڵناو] که‌له‌به‌رکه‌وتنه دیوار؛ قه‌ڵه-

شی گەورە؛ ناوخاڵی. کۆتەرە بوون.(تو خالی)+
کۆلە : [ناو] کۆیلە؛ بەنی. (بندە)
کۆلەدار : [ناو، بـک] کویلـەدار؛ چـەوسـێنەر؛ (ئیستیعمارگەر). (بردەدار؛ استعمارگر)+
کوڵەزرگ : [ناو] سیکەتۆرە؛ سیقەتـۆرە؛ ئـە-ندامێکی ناوزگی فڕندەیە کە وەک گورچیلە-ی بەرخ وایە وکیسەئاسایە وزیخ و بەرد هـە-رس دەکـات و پـەردەیێکـی زەردی لـە ڕووکـاری نـاوەوە هـەیـە و خـۆی ڕەنگـی؛ سووری تۆخە. (سنگدان)
کوڵەفیتنە : [ناو+ ئاوەڵناو] مایەفیتنە؛ کورتە باڵای شەڕ هەڵخڕێن؛ کورتە بالایش نـەبێـت هەر بەو مانایەیە. (فتنەگر)
کوڵەکەچەقاندن : [چاوگـە،ت] لـەسـەرسـەر وێستان؛ لەژێمناستیکدا. (روی‌سر ایستا دن)
کوڵەوار : [ئاوەڵناو] بریندارى زۆر سەخت؛ مـاڵوێـران بـوون لـە موعامـەلـەدا؛ حـاڵ-خراپ.>کۆرەوار (زخمی؛ خانەخراب)
کوڵەواربوون : [چاوگە،ت](ب) لەموعامەلـەدا زۆر تیٚشکان و زەرەرکـردن. (مغبـون‌شـدن-زیاددرمعامله
کوڵەوەیوای: [ناو] سووزمانی؛ بەتەوسەوە بە ژنی خراپ دەبێژن. (لقبی‌ناشایستبـرای‌زن-بدکاره)
کۆڵیٚ : [نـاو] بـالاف؛ کـەلـی؛ کـەل؛ گـە-رماوچوون؛ خۆشۆردن لە گـەرمـاو. (حمـام-کردن)
کولیچەگیا : [ناو] کولیچەگیواو؛ تـەشـی‌مـل؛ گەڵاکانی پانە و گوڵەکانی بەینابـەیـن لـەنـاو گەڵاکەیدان؛ بۆکەم ئیشتیایی باشە.(جنتیانا)

کوڵێر : فدناندفرد (کوولێر)؛ [ناو] وشـەیێکـی بیانییە واتا سـاردەوەکـەر؛ دووجـۆرە گـازی و ئاوی ئامیرێکی کارەباییە بۆ فێنک کردنـە-وەی ناوماڵ بەکاردێت. (کولیر)
کولێرەناسکە : [ناو،ت] کولێرە لە هـەویرێـک چێدەبێت کە لەجیاتی ئاو بەشیردەگیرێتەوە و ڕۆنیشی تیٚدەکەن. (نوعی‌گردە)
کوڵین : [چاوگە] کۆڵان؛ کـۆڵین؛ قـەکـۆڵان؛ کۆڵیان؛ کۆڵاندن. (حفرکردن)
کوماچە : [ناو] شەپۆلی گەورەی سێڵاو کە لە بیچمی کوماجی سەربان بەرز دەبێتەوە؛ قـە-ڵپەزە. (موج‌سیلاب)
کۆمـار : لـە وشـەی کۆمـای مادییـەوە وەر گیراوە بەواتای کۆگا. جـەمـاوەری‌کـووەبـوو؛ (جمهور؛ جمعیت)
کومپووتە : [ناو] کۆمپووت؛ میوەی نیوە کوڵ لەشەربەتدا. (کمپوت)
کۆمڕ : [ئاوەڵناو] پشت‌کووڕ؛ پشت‌کۆم.(کوژ-پشت)
کومزەخ : [ناو] ئەشکەوت؛ ئەشکەفت؛ موغار. (غار)
کۆمـەوبـوون : (١) [چاوگـە،ت] کۆبوونـەوە؛ خڕبوونەوە لە دەوری یەک. (جمع‌شـدن)؛ (٢) نووشتانەوە؛ کووڕبوون. (خم‌شدن)چەمیانـەوە؛ کووڕبوون؛ چەمانەوە. (خم‌شدن)
کۆمیتـە : فـرد؛ فـد: [نـاو] لیٚژنـەی‌باڵـای لێکۆڵینەوە و ڕاگەیێنی؛ گوزارشتی بەرهەمی-کاری ئەنجامدراو. (کمیتە)
کۆمیتە١ : [ناو] لیٚژنەیێکی چەند کەسـی‌کـە بەرپرسی کاروباری شـار یـان ڕێکخراوێکـی

ڕامیارییه. (کمیته)
کومیسیۆن : [ناو] مەجلیس گرتن بۆ ڕاگە-یشتن بە کاروباری ڕێکخراوێ. (٢) مافی دە-ڵاڵی موعامەلە. (١و٢ کمیسیون)
کوناودەر : کوناودیو؛ لەم سەر تا ئەوسەر کون؛ شەبەق تێکەوتوو؛ (تاطرف‌مقابل‌سوراخ)
کوند :[ناو] بایەقوش؛ بادەقوش؛باباکوش؛بوو؛ بووم؛ بووە؛ بووەتەقلە؛ بووەکەرە؛ کوندەبوو؛ کوندەبەبوویشی پێدە لێن.(جغد؛ بوف)
کوند : [ناو] چەند جۆر فڕندە لە ڕووانگەی فڕندەناسیەوە لە تۆرەمەی کوندن، (١)تاق-تاق‌کەرە، (مرغ‌حق). (٢)تاق تاق‌کەرەی بۆر، (مرغ‌حق‌جنوبی). (٣)کوندەپشیلە، (جغد - گوش‌دراز). (٤)کوندەڕۆماڵ، (جغدماهی‌خوار). (٥)کوندەزێڕە، (جغد)(٦) کوندی‌سپی کە زیاتر تایبەت بە وڵاتانی ساردەسێرە. (جغدسفید). (٧)کوندەشەخسەی خاڵخاڵ، (جغد-خالدار).(٨)کوندەقوتە، (جغدتالابی). (٩)کوندەگایانە، (جغدبزرگ طلایی). (١٠)کوندەشەخسە، (جغدکوچک).
کونداکۆر : [ناو،ت] کوندەکوێرە. (بوف‌کور)
کوندەکی : هەڵتروشکان؛ قەرەفیسکا ڕۆنیشتن؛ بەقنیچکانەوە دانیشتن. (روی-پانشتن)
کوندی‌شاخدار : [ناو،ت] کوندا شاخدار؛ کوندێ کە دووپەل وەک شاخ لەژوور چاویدا هەیە. (جغدشاخدار)
کۆنگرە : فرد.فد.اند. [ناو] کۆبوونەوەی ئە-ندامانی یەک یان چەند گرووپی هەڵبژاردەی دەوڵەتی یان ڕێکخراوی سە ربەخۆ؛ وەک: کۆنگرەی جیهانیی دوکتۆرگەل یان کۆنگرە-ی جیهانیی ئاشتی. (کنگره)
کونەجەرگ : [ئاوەڵناو] وەڕەز؛ جارز؛ قەڵس؛ هەراسان؛ کونە جەرگ کردن : زۆربۆهێنان و قەڵس‌کردن. (فشارآوردن وعصبانی‌کردن)
کۆنەچەکمەڕەق : قەدیم دەوڵەمەندی لێکە-وتوو؛ جاران دەسەلات‌دار و چەکمە لەپا بووە و ئێستا نەدارە و لێکەوتووە. قدرت ومال ازدست‌داده)
کۆنەژن : (١)پیرێژن؛ ژنی بەساڵداچوو. (-پیرزن). (٢)ژنی‌پێشوو؛ ژنی‌تەلاق دراوێ کە-سێک. (زن‌سابق)
کۆ نەکردن : [چاوگە،ت] نەترسان و سڵنە-کردن و نەپرینگانەوە. (نترسیدن)؛ (٢کۆ نە-کردن: کەڤنەکردن؛ (چاودەگێرم دیارنییە لە-یلم، دیارەکۆنەی کردووە مەیلم): مەیلی کۆن‌کردووم. (کهنه‌کردن)
کۆنەڵانی : [ناو] (١) خەڵکی کۆنەڵان.(اهل-کونەڵان)؛(٢)جادووگەر؛ سیحرباز؛ (جادوگر)
کۆنەمێرد : [ناو،ت] شووی پێشووی ژن، یان مردبێت یان ژنەی تەڵاق دابێت. (همسر-سابق‌زن)
کووانی : [ناو] کووانوو؛ کووانگ؛ ئاوورگ. (اجاق)
کووپ : [ناو] دوو جۆر خاڵە لەپەڕەی پە-ڕانتۆدا لە بیچمی‌دڵ، کووپی‌سوور و کووپی ڕەش. (کوپ)
کووپەی‌تار : [ناو،ت] کاسەگەورەکەی تار؛ لە نەقارە گەورەترە و خەرەکی سیمەکان لەسەر پێستی کووپەی تاردادەنرێت. (کاسه‌تار)

کووفت : [ناو] سفلیس؛ پلەیێک بقەترلە سووزاک. (سفلیس)
کووفتی‌کاری:[ناو،ت]سفلیسی کاری؛ وەک- جنێو دەوترێت لە جیاتی ژەحری‌مار. (کوفت- کاری)
کووفەکووف : [ناو،ت] هەناسەکردنە نێودە- ست بۆ گەرم بوونەوە لەسەرمای زۆردا؛ (ب) هەل لەرزین لەسەرمادا.(ازسرما لرزیدن‌وگرم- کردن‌دست‌بانفس)
کوولەکەسەرئاوی : [ناو،ت] کوولەکەدە- رۆیشی؛ کوولەکەیێکی بن‌خڕی مل‌باریکە بۆ مەلە فێربوون بەکەڵکە و بۆ جێگەی دانە- وێڵەیش دەبێت. (نوعی‌کدو)
کوولەکەشێتە : [ناو،ت] کوولەکەدێمی؛ جۆرێک کوولەکەی چووکەی کێوییەبۆ نە- خۆشینی شەکەرمز باشە. (کدوی‌صحرایی)
کوێربوونەوە : [چاوگە،ت](۱) ڕووخان یان پڕبوونەوەی گومانەی کارێز و کانی. (بستە- شدن‌راه‌آب‌کهریز)؛(۲) نەمانی شۆرەت و ناو و دەنگی ئیل‌وتەبار و فەوتان و نەمانیان؛ خانەدانێکی گەورەبوون ناویان کوێر بووەوە. (ازبین رفتن‌فامیل‌یانام آنها)؛ وێک‌هاتنەوەی کونی نەرمەی گوێ کە کونی‌دەکەن بۆ گۆشەوارە. (سوراخ‌جای‌گوشواره‌بهم‌آمدن)+
کوێرکوێرانە : [ئاوەڵناو+ بەند] ئەنجامدانی هەرفرمانێک بێ‌سەرنجدان لە دروستی و نادروستی فرمانەکە؛ وەکوو کوێر (کورکورانه)+
کوێرکێش : دەسکێشی کوێر؛ ڕێنموونیکەری کوێر لە ڕێگە ڕۆیشتن‌دا. (عصاکش)
کوێرەکوێر : [بەند] وەک ڕۆیشتن بەڕێدا لە تاریکاییێکدا کە چاو هیچ نەبینێت. (کورمال- کورمال)
کوێستانی : [ئاوەڵناو+ ناو](۱)پەیوەندیدار بە کوێستانەوە؛ ئەوەی لە کوێستان دەژی. (مربوطبەکوهستان). (۲) جۆرێک گەنمە. (نوعی گندم)
کەبابی : [ئاوەڵناو] گۆشت یان ماسی یان هەر شت کە وەک کەباب برژابێت؛ هەر شت کەشیاو یان بابەتی کەباب و تایبەت بە کە- باب، دانرابێت بۆ ئەوەی بیکەن بە کەباب. (کبابی)
کەبابی‌پل : [ناو،ت] کەباب لە پلە گۆشت؛ کەبابی‌چنجە (جنچک) (کباب‌چنجه)
کەبابی‌لوول : [ناو،ت] کەبابی قیمە کە لە شیشی پانی دەدەن. (کەباب‌کوبیده)
کەبەرەزبرە : [ناو،ت] زبرەتەوەن؛ بەردەزبرە؛ بەردەزوورە. (سنگ‌سوهان)
کەبیسە : [ناو] ساڵێک کە ۳۶۶ ڕۆژە؛ و لە چوارساڵدا جارێک ساڵ کەبیسە دەبێت و ئەو ڕۆژە دەخرێتە سەر مانگی ڕەشەمە. (سال- کبیسه)
کەپچاندن : [چاوگە،ت]دوواندن؛ قسەلەگە- ڵکردن؛ وەقسەهێنان. (بحرف‌آوردن)
کەپچین : [چاوگە] دووان؛ قسەکردن؛ ئاخفتن. (حرف‌زدن)
کەپسوول : [ناو] ئەم وشەیە بیانییە؛ (۱) جۆرێک ئەزبە، جیگای گەردی دەرمان کە دەچێ بە ناویەکترینیدا و گەردەکە ڕادە- گرێت.(کپسول)؛ (۲) ئەزبە؛ کەپسوولی‌گاز. (-

کپسوول)
کەپەبێل : [ناو،ت] کەتەبێل؛ بێڵی کۆنی دەم سوواو. (بیل کهنەوکارکرده)
کەتان : [ناو] گیامرۆژە؛ لە لقی ڕووشاڵ ڕووشاڵی ئەوگیایە بەن و قوماشی کەتانی دروست دەکەن. (کتان)
کەچە : [ناو] کرێش؛ بۆی هەیە کەچەڵی لە وشەی کەچە ڕاهاتییێ. (شوره)
کەچەک : [ناو] مێزەر؛ مەندیل؛ پێچی لە سەربەستن. (دستار)
کەچەلباد : [ناو،ت] کوتەلبادی شڕوکۆن. (-قطعەنمدکهنەوپاره)
کەدخوا : [ناو] کوێخا؛ قیخا؛ کەی‌خودا؛ کەد بەتورکی واتا گوند؛ کوێخادیێ. (کدخدا)
کەدکەر : [ناو،ت] کارکەر؛ کارەکەر. (کارگر)
کەدووانە : [ناو] کدووانە؛ کرمێکە لە بیچمی تووی کوولەکە، تەزبێح ئاسا بەدەم یەکەوەن و لە ناو ڕیخۆڵەی مرۆڤدا دەژی. (کرم‌کدو)
کەڕاکە : [ناو] تەپڵی‌سەر؛ سەر؛ (ب) سەری-زل. (سر)
کەڕاهی : [ناو] کەڕێتی؛ ڕەوتی کەڕبوون؛ بێگوێی. (کری)
کەرب : [ناو] تووڕەیی؛ قین. (عصبانیت)+
کەرباندن : [چاوگە،ت] تووڕەکردن؛ قین‌هەڵساندن؛ دنەدان؛ هاندان. (عصبانی‌کردن .تهیج‌کردن)+
کەربین : [چاوگە]تووڕە بوون؛ قین‌هەڵسان. (عصبانی‌شدن)
کەرپسە : [ناو] کەرپەسە؛ جۆرێک مارمیلکە. (آفتاب‌پرست)

کەرتکردن :[چاوگە،ت] لەت‌کردن؛ بە دووبەش‌کردن؛ کوتکوتکردن. (دونیم‌کردن)
کەرت‌کەرت : [ئاوەڵناو] لەت لەت؛ کوت کوت؛ بەش بەش؛ (تکه تکه)
کەرتۆر : [ناو،ت] تۆرانی نێرەکەر بۆماوەیێکی کورت و ماکەری بەتەڵەب بەجێهێشتن و دیسان گەڕانەوەی؛ بەتەوسەوە بەکەسێک دەڵێن لە بێجێ لە شتێک بتۆرێت. (قهرکردن‌بیمورد)
کەرخ : [ناو] گەوز؛ ئەندازەی جارێک داس یان مەڵەغان هێنان بە گیا یان گەنم و جۆدا لەکاتی دوورینەوەدا. (جای‌یکبارداس بکاربردن‌دردرو)
کەرخاندن : [چاوگە،ت] تێکدان؛ خراپکردن. (خراب‌کردن)
کەرخاو : [ناو] دێراو؛ کەردوو. (گراز)
کەرخەنۆک : [ناو] کەرخنکێنە؛ جۆرێک گیایە. (نوعی‌گیاه)
کەرخی : [ناو] کەڵەک؛ لۆتکەی لە چەند مە شکە و تەختە چێبوو، بۆ پەڕینەوە لە چۆم. (کلک)
کەرخین : [چاوگە، کەرخان] بێزیان؛ وەک: بێزران لە خواردنێک؛ لە بەرچاوکەوتنی خواردەمەنییێک. (ازچشم‌افتادن‌غذا)
کەردوکێش : [ناو،ت] بێلاسن ئاساییێکی زۆر پانە بە دوو تەنافەوە کەردووی پێ هەڵدەدە-نەوە. (بیل‌گرازکنی)+
کەردەی : [چاوگە]کردن. (کردن)
کەرژیلە : [ناو] بارینی وردە بەفری پێش بەفربارین؛ پرووشە. (بارش‌برف‌دانه‌ریز)

کەڕسوون : [ناو] تاوە. (ماهیتابە)
کەرسەلە : [ئاوەڵناو] ئاوارە؛ دەربەدەر. (آوارە)
کەرکاش : [ئاوەڵناو] نەسرەوت؛ ئۆقرەنەگر؛ بزۆز. (ناآرام)
کەرکاوی : [ناو،ت] کەراقی؛ کەڵک؛ دوو جۆرن کەڵکیسپی و کەڵکیبۆر، فرندەیێکی گەورەی ماسی خۆرە. (پلیکان)
کەرکوڕگ : [ناو،ت] جاش؛ (ب)کەرکوڕگ؛ کوڕی‌کەر؛ وەک جوێن دەوترێت. (کرەخر)
کەرکوژ : [ناو،ت] کەربەنگ؛ هەرمەبەنگ؛ گیایێکە دووسالە و ژەهراوییە و ماکی خەو-هێنەری تێدایە خواردنی دەبێتە هۆی نەمانی هەست،(سرکەر)ە. (بنگ‌دانە)
کەرکە : [ناو] (باینجانی سوور)ی نەگەییو؛ تەماتەی کاڵ و شینی نەگەیشتوو. (گوجە فرنگی‌نرسیدە)+
کەرگووان : ئاژاڵێکە گوانێکی وشک بووبێت. (حیوانی‌کەیک‌پستانش‌بی‌شیرباشد)
کەرگەدێویٚ : [ناو،ت] وشترمر. (شترمرغ)
کەرگەس : [ناو] داڵە کەرخۆرە؛ سیسارگ؛ سیسارگە کەچەڵە. (کرکس)
کەرگەوز : [ناو،ت] ئەگەرکەرێک لەناو خۆڵدا خۆی بتلێنێتەوە کەرەگەلی دیکەیش هەرئە و کارە دەکەن؛ (ب) چاولێکەری. > کەرمیز(چشم وهم چشمی)
کەرمیز : [ناو،ت] هەرکات لە کەرەگەلدا یەکێکیان میزبکات زۆربەی ئەوانیتریش میزدەکەن؛ لەو ڕووەوە بۆ چاولێکەری ئەو وشە بەکاردێنن؛ چاولێکەری. (چشم‌هم-چشمی)
کەڕوکوێر : (۱)کەسێک کە نەبیسێت و نەبینێت؛ (کروکور)؛ (۲ب)چاوودەم نەکراوە؛ هیچ نەدیتوو؛ دونیا نەدیتوو؛ نائاگا لەدونیا. (چشم‌وگوش‌بستە)
کەڕۆڵە:[ناو] سەکوییێک کە لە پەنای دەرکەی ژوور دروست دەکرێت بۆ کەوش دانان. (سکوی‌جاکفشی)
کەڕەتەی : مەڕی کەڕیلی سپی‌ڕەنگ. (گوسفندسفیدگوش‌کوچک)
کەرەسی : [ناو] کەرەس؛ کاشەمە؛ کەرەوس؛ کەرەوز. (کرفس)
کەڕەشین : [ناو،ت] کەڕووەشینە کەڕەکیفە؛-کەڕوو؛ ماکێکی (ئانتی‌بایۆتیکی) لێ دەگیرێت کە دژی هوورگە. (کپک)
کەڕەفرۆ : [ناو،ت] کەڕە: ژەک؛ ژەک لەسەر ئاور دادەنێن هەتا دەگرسێت. (نوعی‌آغوز)
کەرەکەر : گەوجەگەوج. (احمقانە صحبتکردن)
کەڕەگۆشە [ناو]: بەری جەگەن؛ شتێکی تووکنە و لەقەدیمدا دەکرایە نێو گەچ بۆ گەچکاریی دیوار کەدەبووە هۆی نە قەڵە شانی گەچی دیوار. (کرک‌گل‌نی)+
کەرەگەل : [کۆی کەر] ڕەمەی‌کەر؛ هەرە-گەل؛ (ب) بە گرووپێکی ناحاڵی دەڵێن. (رمە-خران)
کەرهەنگ:[ناو]جۆرێک هەنگی بێهەنگوینە لە قەڵەشی دارەکۆندا دەژی.(نوعی‌زنبور)
کەڕێ : [ناو] کەڕوو؛ کەڕەکیفە. (کپک)
کەری‌ڕێژگاو : کەرێک کە هەر زەڕینی هەبێت و پەڕینی نەبێت؛ پیاوی بێ‌کرداری

سوێرقسەی پێدە شوبهێنن(لاف زن‌بی‌عمل)
کەزیکوور : [ئاوەڵناو] بێ‌بەخت؛ بێ‌شانس؛ بەدبەخت؛ تەغـەر بـۆ ژن دەگوترێـت. (زن-بدبخت)
کەژ : [ناو] کەش؛ بەنێکی کێشدارە لـەجیـر؛ هەر شت کە کێشی‌بێت. (کش)+
کەژوکۆ : [ناو،ت] کێو و سارا؛ دەشـت وکێـو؛ بیابان وکێو. (دشت‌وصحرا)
کەسایەتی : [ناو] خوو وخدە و ڕەوشتی هەر-کەس کەدەبێتـە هـۆی بایـەخ دار بـوون لـە کۆمەڵدا یان بێ‌بایەخ بوونی. (شخصیت)+
کەستی : ناوی ناوچەی سەرشیو نزیکی سە-قز کە وشەییێکی (پەهلەوی و ئارامییە)کە بـە پشتوێنی زەرد ڕەنگی مووساییەکانیان گوتووە کە لە ناوچەی کەستی(سەرشیو)دروسـت دە-کرا. (نام‌قدیم‌منطقه‌سرشیو)
کەسدار : [ئاوەڵناو] پشتیواندار؛ خاوەنی قـەوم وخێش. (دارای‌قوم‌وکس)
کەسری‌شان :ئەم وشەیە بیانییە، بەڵام لەسەر زمانی جەماوەریشە؛ ئەوەی دەبێتە هۆی شان و شکۆکەم‌بوون؛ هۆی‌کـەم‌بوونـەوەی کـە-سایەتی لە نێوجەماوەردا. (کسرشان)
کـەسـکوون : [ئـاوەڵنـاو] دەردونـەخۆشـینی تیژوتوند و بڤە؛ ئازارەکەم کەسـکوونە دەردە-کـەم توولانییـە «فۆلکۆر» (خطرنـاک؛مرض سخت)+
کەس‌نەبینێ : گۆڕینەوەی شت بە مـەرجـی چاو پێنەکەوتن. (معاوضه‌بدون‌دیدن)
کەس‌نەکردوو : (١) [ئاوەڵناو] کـاریکی دژوار کە هیچکەس پێی نەکرێت؛ (کاریکه‌ازعهده-کسی‌برنیاید)؛ (٢)کارێک کە تا ئەوکاتە کـە-سێک نەیکردبێت. (کاری‌کەسی‌انجـام‌نـداده-باشد)
کەس‌نەکێل : [ئاوەڵناو] مەزرای بێ داهات زەوینێک کەشیاوی کێڵان نەبێت. (زمین‌بی-حاصل)
کەسەین : مەینی خوێن. (دلمه‌شدن‌خون)
کەشاو : [ناو] (١)کەشەو؛ چەکمەجە؛ کەشە-وی‌مێز. (کشو). (٢) ئاو داشتنی زەوی بۆ نەرم بوونەوە و ئاسان کێڵران. (آبیاری زمین‌بـرای-نرم‌شدن‌وشخم‌زدن)
کەشتی‌بادەوان‌دار : [ناو،ت] پاپۆڕێک کـە بـە بادەوان دەڕوات. (کشتی‌بادبانی)
کەشتی‌شکێن : [ناو،ت+ ناو، بـک] جۆرێـک پـاپۆڕی قـاییمی شـەڕە بـۆ تێـک‌شـکاندنی پاپۆڕی دوژمن. (ناوشکن)
کەشکۆڵ : [ناو] داری‌نارگیـل؛ دەڵـێن ڕۆنـی بەرەکەی بەرگری لە وەرینی مووی سەر دە-کا. (نارگیل)+
کـەشـکەڕەشـە : [نـاو،ت] قـەرەقـورت؛ لـە کوڵانـدنی ئـاوی ماسـت دروسـت دەبێـت. (قراقوروت)
کەشکەژنی : [ناو] کـەشـکە زنگـۆڵ؛ کـە شکەژنـۆ؛ کڵـاوەی چـۆک؛ کڵـاوەی ئـەژنـو. (کاسه‌زانو)
کەشکەسـوو : [نـاو،ت] سـووتکە کـەشـک؛ کشکی ساوراو کە نـەختێکـی دەمێنـێ وەک سووتکەسابوون. (مانده‌کشک ساییده‌شده)
کەشەن : [ئاوەڵناو] هیلاک و ماندوو؛ شەکە-ت. (خسته)

کەشەنی : [ناو] هیلاکی؛ ماندوویی؛ شەکەتی. (خستگی)
کەشەوان : [ناو] کەژوان؛ شاخەوان؛ کوٚگەرد؛ کەژڤان. (کوەنورد)
کەفسوول: > کەپسوول
کەف‌وکوڵ‌نیشتنەوە : [چاوگە،ت] لە کەف‌وکوڵ کەوتن؛ (ب) ساردبوونەوە و دڵساردبوونەوە لە ئەنجامی کارێک؛ لە جۆش و خورۆش کەوتن. (ازشوروشوق‌افتادن)
کەڤچک : [ناو] کەوچک؛ کەڤچی. (قاشق)
کەڤلاندن : [چاوگە،ت]کەڤل کرن؛ کەوڵ‌کردن. (پوست‌کندن‌لاشه)
کەڤیس : مەڕێک کە سەری زەرد بێت. (گوسفندی‌کەسرش‌زردباشد)
کەڵاس : [ناو] لاشەی مندارەوەبوو؛ کەلاکی مردارەوە بوو. (لاشەمردار)
کەڵان : فد؛ [ئاوەڵناو] بۆی هەیە لە کوردییەوە چووبێتە نێوفارسی؛ چوونکا کەڵ لە زمانی کوردیدا ئورناک (سەمبول)ی کەڵەپیاو یان کەڵانە : وەک کەڵان، کە هاوتای پیاوانە وگەورەییە؛ بۆ موعامەلەی گەورە لە فارسی و کوردیشدا بەکاردێت. (کلان)
کەلبەتەین : [ناو] گاز؛ گازی بزمار هەڵکێشان.جاران ددانیان پێدەکێشا. وەک دوو کەڵپە. (گاز)
کەلپتاندن : [چاوگە،ت] توٚخڵ لێکردنەوە. (ازپوستەدرآوردن)
کەلپوڕەی : >داماگ
کەلپیچ : [ناو] کەرپیچ؛ کەرپوچ؛ (کەرپیچ)بەتورکی واتا خشت لە کوردیشدا واتای خشت‌دەدا. (خشت)
کەڵت : [ناو] جوٚرێک‌ڕاخەر. (نوعی‌فرش)
کەلچەری : [ناو] کەڵچەری؛ خویندەواری؛ ڕوٚشنبیری؛ پسپوڕی مێژوو؛ لە(کاڵچیر)ی بیانییەوە وەرگیراوە واتا(کەلتوور). کەلتووری.(روشن‌فکری)
کەڵس : [ناو] بەڵغێ کە بەشێوەی بەرد لە بێخی‌ددان یان بنی سەماوەر و شتی‌تردا پێکدێ. (جرم)
کەلشوٚک : [ئاوەڵناو] شارلاتان؛ شەڕلاتان؛ شەڕفروٚش؛ شەڕانی. (شارلاتان)
کەلک : [ناو] کەڵک؛ موفا؛ فایدە؛ قازانج. (فاید)
کەلکدار : [ئاوەڵناو] بەکەڵک؛ بەمونا؛ بکارهاتوو؛ بەقازانج. (فایدەدار؛ بدردبخور)
کەلک‌گری : [ناو] ڕەوتی بەکەڵک خواردن؛ بە کارهاتن. (بدردبخوری)
کەڵەپووک : [ئاوەڵناو] مێشک‌خاڵی؛ نەزان؛ بێ‌ئاوەز؛ (کلەپوک)
کەڵەگەرم‌بوون : (ب) سەرخوٚش بوون؛ مەستبوون. (کلەگرم‌شدن)
کەڵەمەلەق : [ناو] لەڵەمحەلەق؛ سەرمەو قولانج؛ سەرمە و قولات؛ لە فارسیدا بە واتای بەراوەژووە. (کلەمعلق)
کەڵەوشک : [ئاوەڵناو] مێشک‌وشک؛ کوٚنەپەرەست؛ مێشک‌کوٚن؛ دژی نوێخواز و ڕوٚشنبیر. (مرتجع)
کەڵەوشکی [ناو] مێشک‌وشکی؛ کوٚنەپەرەستی؛ڕەوتی بیرکردنەوە لە بواری ڕابوردوودا؛ دژایەتی لەگەڵ نەوژەنی و نوێکاری و

ڕۆشنبیریدا. (ارتجاع)
کەلمژاندن : [چاوگە،ت]کەلاندن؛ کوڵاندن؛ وەکوڵ هێنانی تراو؛ وەجۆش‌هێنان. (جوشاندن؛ پختن)
کەلمژین : [چاوگە،ت]کوڵان؛ جۆشیان؛ کوڵیان؛ کەلیان. (جوشیدن)
کەڵمێش : [ناو] مێشەحوڵکە؛ مێشەگایانە؛ جۆرێک‌مێشی هەرە گەورەیە. (نوعی‌مگس‌درشت)
کەلنەوەن : [ئاوەڵناو] غەوارە؛ بێگانە؛ ئاوارە؛ دەربەدەر. (آوارە)
کەلووەخۆرە : [ناو] هارپە؛ کرمێکە مێملی کەلووی نۆکە. (آفت‌مزرعەنخود)
کەلووەڕێژ:[ناو،ت]نۆک‌نیسک و دانەوێڵەی‌تر کە دەرەنگ بیدوورنەوە؛ بەکەلووەکەیەوە دەڕژێتە سەرعەرز. (ریختن نیامک‌بنش‌کەدیرچیدەشوند)
کەڵوەڕێژ : [ناو] سەرڕێژ؛ لێواولێوپڕ؛ لیپاولیپ؛ قەڵا قەڵا پڕ. (لبریز؛ مالامال‌پر)
کەلهاندن : [چاوگە]کوڵاندن؛ جۆشاندن. (جوشاندن)
کەلەرمقومری : [ناو،ت] داشکەلەرم؛ داشکەلەم. (کلم‌قمری)
کەڵەشاخ : [ناو،ت] شاخی ناوهەڵۆڵی کەڵگامێش و گا کەچەورەسانی دروێنە وانانی تێدەکەن.(جای‌روغن‌تیزکردن‌داس)
کەلەشە: کێشەکێش؛ بەزەحمەت؛ دەردیسەر. (زحمت‌ودردسر)
کەڵەشێرباز : [ناو] کەسێک کە کەڵەشێر ڕادەگرێت و حەزی لە شەڕە کەڵەشێرە. (خروس‌باز)
کەڵەکەبڕێ : [ناو] جۆرێک گەمەی منداڵانە؛ بەردێک لە ناو کۆگا خوڵێکدا دەشارنەوە و یەک منداڵ کە خاوەندی کۆگا کەیە بەشەق لە منداڵەکانی‌دی هەڵدەدا و بەرگری دەکات لە ڕووخاندنی کۆگاکە لەلایەن هێرش‌کەرانەوە. (نوعی‌بازی‌کودکان)
کەلەمگوڵ : [ناو،ت] گوڵ‌کەلەرم؛ بۆ دروست‌کردنی ترشییات کەڵکی هەیە. (گل‌کلم)
کەڵەوان : [ناو] لەقەدیمدا کە ئەڕابەی گەڵی هەبوو بەکەسێکیان دەگوت کە ئەڕابەی کەڵی باژوێ. (رانندەاربە)+
کەڵەوەشکێنی : [ناو] کەڵەوەکێشی؛ سەرپێچی؛ ملهوڕی؛ یاخیگەری. (یاغیگری)
کەلهین : [چاوگە]کوڵین؛ جۆشین؛ وەکوڵ‌هاتن. (جوشیدن)
کەلی : [ناو، بەر] کوڵاو؛ چێشی نەکەلی: چێشتی نەکوڵاو. (پختە)
کەلیان : [چاوگە]کوڵان؛ وەکوڵ‌هاتن. (پختن؛ جوشیدن)
کەلیز : [ناو] بەلەچەکی کوولەکە. (قاچ‌کدوی‌خشک‌شدە)
کەلێشە : [ناو] کلێشە؛ لەش. (جسم‌جاندار)
کەم : [پێشگر] بە واتای کەمێک یان (بێ)؛ وەک: کەم‌ئاوەز؛ کەم‌ئاو؛ کەمتەرخەم؛ کەمبایەخ. (پیوازە، کم)
کەماچ : [ئاوەڵناو] زبر؛ ڕووش؛ ناساف؛ گرنج‌گرنج؛ زڤر. (زبر)
کەماسی : [ناو] کەمایەتی؛ کەموکووڕی؛

کێماسی؛ ناتەواوی. (کمبود)
کەماندار : [ناو] کەواندار؛ کەسێک کە خاوەنی تیروکەوانە؛ (ب) تیرهاوێژی کەوان. (کماندار)
کەمانە : کەوانە؛ (۱) [ناو] نیوە جەغزی ووک؛ (نیمدارەکوچک)؛ (۲) لاتراسکە؛ لاڕێکردنی بەردی هاوێژراو یان گولله کە لە شتی ڕەق بکەوێت و لاتراسکە بکات؛ (کمانە)؛ (۳) [ناو] ئاڕشەی ویلوون و کەمانجە. (کمان)
کەماوڵاخ : [ناو] زەردەکەما؛ بە شیلە وشکەوە بووەکەی دەڵێن(ئانغووزە)، دژی کۆخەیە. (کمای‌اصلی)
کەماهی : >کەماسی.
کەمبوون : (۱) میوانەکان زۆر نەبوون، کەمبوون ؛ (کم‌بودند)؛ (۲) هاتنە کەمایەسی؛ کەم بوونەوە؛ کەمەوبوون؛ هاتووەتە کەمبوون خەریکە تەواو دەبێت؛ (کم‌شدن)؛ (۳)حالەتی کەمی؛ کەمبوونی بەش؛ (کم بودن)؛ (۴) کەم بووگن؛ کەمیان کردووە، نیوەیان لە نێو چوون.(چووگن). (کم‌شده‌اند)
کەمتر : (۱) [ئاوەڵناو] خوارتر؛ خلە لە بلە کەمتر نییە «فۆلکلۆر» (۲) [ئاوەڵناو] دژی زیاتر؛ من پارەم لە تۆ کەمتر هەیە؛ (۳)[بەند] بەهەڵکەوت؛ جارجار؛ کەمجار؛ کەمتر دەتبینم. (۱و۲و۳کمتر)
کەمتۆلیە : [ناو] کەمتۆڵی؛ کلینچکە؛ دووایین مۆرەکانی مۆغەرەی پشت. (دنبلیچە)
کەمتین : (۱)کەمگەرم؛ کەمتاو؛ بێ‌تین. (کم‌حرارت)؛ (۲)[ئاوەڵناو]لاواز؛ بێ‌هێز. (ناتوان)+
کەمخێر : [ئاوەڵناو] بێ‌داهات؛ کەمبارە؛ بێ‌سووت. (کم‌بهرە)
کەمراندن : [چاوگە،ت] سوورکردنەوە؛ وەک سوورکردنەوەی خۆراک لە ناو تاوەدا. (سرخ‌کردن)
کەمشیر : ئەبرەش؛ عەبرەش؛ مێوینەیێ کە شیری کەم بێت. (کم‌شیر)
کەمفرۆش: [ئاوەڵناو] ترازووسووک؛کەسێک کەشتی فرۆشراو بە تەواوی بەکڕیارنادا(کمفروش)
کەمکەم : [بەند]تۆزە تۆزە؛وردەوردە؛ نەختەنەختە؛ کەمکەمە؛ هێواش هێواش. (کم‌کمک)
کەمکەمەک : [بەند] تۆزەتۆزە؛ وردەوردە؛ لەسەرەخۆ؛ بەکاوەخۆ. (کم‌کمک)
کەمواردەی : [چاوگە،ت]کەمخواردن. (کم‌خوردن)
کەموکەسری : [ناو] کەموکوڕی؛ کەموکووڕی؛ ناتەواوی. (کم‌وکسری)
کەمەوونی : [ناو] کەمخوێنی؛ کەمخێنی. (کم‌خونی)
کەموەر: (۱) [ئاوەڵناو] کەم بەر؛ تەسک؛ (باریکو غیروسیع)؛ (۲) کەمخۆر؛(کەمخوراک)؛ (۳) کەمبەر؛ دارێک کە بەری کەمبێت. (کم‌بهرە)
کەمەچ : [ناو] دیاری؛ نیشانە؛ عەلامەت. (نشانە؛ علامت)
کەمەچکردن : [چاوگە،ت] دیاریکردن؛ پیشان‌دانان بۆ ناسینەوە. (علامتگذاری‌کردن)

کەمەرباریک : [ئاوەڵناو] ناف‌تەنگ‌زراف؛ (ب) تیشکەڵە و قەوباریک؛ ناوقەد باریک (کمرباریک)
کەمەربەس : [ناو] پشتوێن؛ (شال‌کمر)
کەمەربەستن : [چاوگە،ت](۱)پشتوێن بە ستنەوە؛ (شال‌بەکمربستن)؛ (۲ب) ئامادە - بوون بۆ خزمەت یان ئەنجامی‌کارێک. (کمر بستن)
کەمەربەسە : (ب)کەمەربەستە؛ ئامادەی خزمەت. (آمادەخدمت)
کەمەربەندی‌هێمنی: کەژو ئاساییەکە لە سە- یارەدا کە سەرێکی بەسەیارەوە لکاوە و سە- رەکەی تریشی سەرسینگ و کەمەری دانیشتووی نێو سەیارە دەگرێت و دەبەستری بەپاڵ سەندەڵیەوە. (کمربندایمنی)
کەمەرەشل : پشتوێن شل‌وەل؛ (ب) ناوی گۆرانییێکی کوردیە. (کسی‌کەشالش‌راشل‌می- بندد)
کەمەوکردن : [چاوگە،ت]کەم‌کردنەوە. (کم- کردن؛کاهش دادن)
کەنارخستن : [چاوگە،ت] خستنەلاوە؛ (ب) پاشەکەوت‌کردن و لەخەرج گێڕانەوە؛ وە- لانان. (کنار گذاشتن؛ پس‌انداز)
کەناردەریا : [ناو] لچ‌دەریا؛ بەستێنی دەریا؛ قەراخ‌دەریا؛ روخی زەریا. (کناردریا)
کەناوەسمە : [ناو] کەندەسمە؛ ڕەنگ‌ڕەژە؛ مێش‌خۆرە؛ هەنگ‌خۆرە؛ لەبەندەن و کەندە- ڵان و کونی تاشە بەردان هێلانە سازدەکا و سێ جۆرن، (۱)کەندەسمەی ئاسایی، (۲) کە- ندەسمەی چووک، (۳) کەندەسمەی گەردن قاوەیی. (۱)زنبورخور. (۲)زنبورخورکوچک. (۳)زنبورخورگردن‌قهویی)
کەندوکۆسپ: [ئاوەڵناو] کەندولەند؛زەوینی بەرز و نزم یان پڕکوڵۆ و ناساف.(زمین- ناهموار)
کەندولەند : [ئاوەڵناو] بڵیندونەوی؛ کە- ندوکوسپ. (پست‌وبلند)
کەنگرەخاتوونە : [ناو،ت] کەنگرێکی لاسک- درێژ و ناسکە. (نوعی‌لنگرمرغوب)
کەنگرەکەرانە : [ناو،ت] کەرتەشی؛ شە- کروک؛ دڕکەگورزە؛ بۆ زۆربوونی شەکری خوێن بەکەڵکە(گیاەشکرتیغال) >کەرتەشی
کەنگرەماسی : [ناو،ت] کەنگری لە هێلکە - وەردراو کە لە ناو ڕۆندا سوورەوە بووبێت. (لنگروتخم‌مرغ‌سرخ‌شدە)
کەننەڵان : [ناو] ئاودڕ؛ ئاودڕکەی گەورە؛ کەندەڵال. (آبکندبزرگ)
کەنۆلان : کۆندەڵان؛ گوندێکە سەربەشاری سەقز. (اسم‌دهی‌است)
کەنەکاری : [ناو] کەندەکاری. (کندەکاری)
کەوابوو : [وتەی شەرتی] هەرگاوایە؛ کەواتە؛ کەواسە؛ کەوایە. (اگراینطوراست)
کەواژ : [ناو] هیربار؛ دەفری‌گڵین. (ظرف- سفالی)
کەواغ : [ناو، بک] هەوڕگەر. (سفالگری)
کەوانگۆشە : [ناو] شتێکە وەک دووکەوان و- ەک [ ] کەچەندکەوان دەگرێتەخۆ. (کروشە)
کەوانی‌ڕۆستەم : >کۆڵکە زێڕینە. (قوس‌و- قزح)
کەواوخانە : [ناو،ت] کەبابخانە. (دکان کبابی)

کەوتنەخوار : بەر بوونەوە لە سەرەوە بۆخوارەوە؛ لە ئەسپ کەوتنەخوار؛ خلۆر بوونەوە؛ وەرسیان؛ گرێل بوونەوە. (پایین-افتادن.بپایین‌غلطیدن)
کەوتنەدڵ : (۱)کەفتنەدڵ؛ بەدڵاهاتن؛ (بدل-برات‌شدن)؛ (۲) پەسەندکردن؛ بەدڵبوون. (پسندکردن)
کەوتەی : [چاوگە]کەوتن. (افتادن)
کەوتەیی : [ناو] نەخۆشینی ئەسپەک؛ لە ئەسپێی سپیەوە مرۆڤ تووشی دەبێت؛ (تیفوس)؛لە ئەسپێی ڕەش(ئەسپێی‌سەر)ەوە مرۆڤ نایگرێت.
کەوجووت : [ناو،ت] ڕاوەکەوی ئاخری خاکەلێوە کە لەو کاتەدا کەو خەریکی جووتگرتنن. (شکارکبک‌درآخرفروردین)
کەوخۆر : [ناو] دەنکی هەرە وردی ترێ لە ناو بۆڵێ ترێدا کە لە پێش دەنکە گەورەکاندا دەگات. (دانه‌های‌زیرمیان خوشه‌انگور)
کەوشەدارینە : [ناو] تەقتەقیلە؛ کەوشی سەرپایی لە تەختەدار.چەکچەکیلە . (دمپایی-چوبی)
کەوکەو : [ناو] کەوکەب؛ گوڵێکی جوانی پڕپەڕە گەڵاکەی کورکدار و پانە ، گەڵاکەی دەکوڵێنن بۆ شۆردنی برین. (کوکب)
کەوکەوە : [ناو] (۱) هەوهەوە و هەراوهوریای جەماوەر بە بۆنەی هاتنی‌کەسێکی ڕێزدارەوە؛ (۲) گۆپاڵێکی تایبەت بە سوڵتان لە قەدیمدا؛ (۳) شکۆ و جەلال و تەمتەراق و تەنتەنە. (۱و۲و۳کبکبەودبدبە)
کەوگێز : [ناو] کەوچکی هەرەگەورە. (قاشق-بزرگ)

کەوڵ : [ناو] پێستەی ئاژاڵ بەڵام لەزۆر ناوچە بە سفرە دەوترێت چوونکا لە پێشدا سفرە لە کەوڵبووە. (سفره)
کەوڵەکۆن : [ناو،ت] بەتەوسەوە بەمرۆڤی زۆرهانی قڵخەقڵخ‌کەر دەڵێن. (کنایی-ازپیرازکارافتاده)
کەوڵەگیا : >شۆت‌گرسێن
کەوڵی‌نان : [ناو،ت] (۱) سفرەی‌نان لەسەر خواردن؛ (۲) قوماشێکە لەقەراخ تە نوور دایدەخەن و گونکی لەسەر دادەنین. (۱و ۲سفره‌نان)
کەوەرگ : [ناو] کەوەر؛ کاراد؛ جۆرێک سەوزەواتی تام تیژە. (تره)
کەوەزەن : [ناو] دووبرا؛ دووبرالە؛ هەڵۆی-کاوان، هەڵۆیێکی‌گەورەیە تا ۷۰ سانتیمیتر باڵایەتی ڕاوی کەروێشک و باڵندە(تەغەر کەو) دەکا. (نوعی عقاب)
کەوەگیا : [ناو] خوم؛ وەسمەگیا؛ نیل؛ گیایێکە بۆ ڕەنگ‌کردنی موو بەکاردەبرێ. (وسمه؛ نیل)
کەوەموورگ : [ناو،ت] مووروە شینە. (خر-مهره)
کەوێل : [ناو] چارداخی نێو بێستان و باخ؛ کولیت؛ کۆخ. (کوخ؛کومه)
کەیبانوو : [ناو]کابان؛ کەیوانوو؛ ژنی‌کە سەرپەشتی ماڵ‌دەکا؛ ژنی بەرماڵ؛ بەرماڵی. (بانوی‌خانه‌دار)
کەیبانوو : [ئاوەڵناو] کابانی بە مشوور و کارامە لە بەڕێوە بردنی ئەرکی ماڵداریدا.(خانه‌دار)
کەیخا : [ناو] قێخا؛ کەیخوا؛ کوێخا؛ کۆخا. (کدخدا)
کەیخوسرەو : (کەی : گەورە ، مەزن. و

خوسرەو: ناودار) گەورە و ناودار. (ناوی شایێکی ساسانییە)(نامداربزرگ؛ نام یکی از شاهان ساسانی)
کەیکیف : [ناو] کەیکوف؛ کێکف؛ سەختەداریکی نەخش‌جوانە بۆ دروستکردنی کەرەستەی ڕازێنەر لە کاری خەڕاتی و نەجاڕیدا بەکەڵکە، گەڵاکەی دژی زەردووییە. (کیکف؛ کرکف)
کەیلان : ناوەبۆژن؛ ژنی جوان و ڕێک‌وپێک؛ تەرلان؛ خۆش بەژن‌وباڵا. (زن‌بلندقامت‌زیبا)
کەیلەکۆن : [ناو] کەلاوەکۆن؛ خانووبەرەی لەمێژ ڕووخاو و تێک تەپیو. (خرابەقدیمی)
کەین‌وبەین : [ناو] سەروسڕ؛ قەراروبڕیەی پەنامەکی. (سروسر)
کەیوان : ناوەبۆپیاوان. (نام‌مردانە)+
کیاسەی : [چاوگە،ت]کیاستەی؛ ناردن؛ هەناردن. (فرستادن)
کیانای : [چاوگە،ت] کیاسەی؛ ناردن؛ کیاندن. (فرستادن)
کیاندن : [چاوگە] هەناردن؛ ناردن؛ شاندن. (فرستادن)
کیبەرە : [ناو] کیە؛ نەقم؛ نەغمە؛ کاناڵ؛ بوودڕ. (کانال؛ مجرا)
کێچ‌کەوتنەکەوڵ : ئۆقرە لێبڕان و لەزکردن بۆ ئەنجامی‌کارێک؛ شڵەژان. (قرارنداشتن-وعجلەکردن)
کێرەوڵ : [ناو] پێستی شۆڕەوەبووی ژێرسکی گا کە میزی گا لەویوە دەچۆڕێتە خوارەوە. (پوست‌آویزان‌زیرشکم‌گاو)
کیسەکێشان : [چاوگە،ت] لە گەرماو بە کیسە خۆ شتن؛ (کیسەکشیدن)؛ (٢ب) ماستاوکردن و ڕیایی‌کردن. (تملق‌کردن)
کێش : [ناو] هێزی ڕاکێشان و ڕۆیشتن؛ سەیارەکە نامیزانە کێشی‌نییە. (کشش)
کێشە : [ناو] گیروگرفتی؛ گرفتاری؛ دەمەقاڵە؛ شەڕەقسە؛ شەڕ (گرفتاری.نزاع‌لفظی)+
کێل‌گەردن : [ئاوەڵناو] (ب) ژنی‌گەردن‌بەرز. (زن‌گردن‌بلند
کیلۆمیتری‌چوارگوش : [ناو،ت] بەرانبەر بە یەکملیۆن میتری چوارگوش. (کیلومتر مربع)
کیلە : [ناو] عەیارەیێکە بۆ پێوانی دەغل بەرانبەر بە ١۶ کیلۆ. (کیل)
کێم : (١) کەم؛ دژی زۆر. (کم)؛ (٢) چەکەسم؛ من‌کێم : چ‌کەسم. (کی‌هستم)؛ (٣) کیم؛ ئاداو؛ زووخاوی‌برین. (چرک‌زخم)
کێمخیتە : [ناو] سپوس؛ کەپەک؛ پێستی‌گەنم. (سبوس)
کێم‌وکیاسی : [ناو] کەم‌وکەسری؛ کەم‌وکورتی؛ کەم‌وکووڕی. (کم‌وکسری)
کیمۆنۆ : فرد.ژاپون‌د.فد. [ناو] کراسی درێژی قۆڵ‌فش کە لەپێشەوە وەک باڵتە بەسەریەکدا دێتەوە و بە کەمەرەیێک قاییم دەکرێت. (کیمونو)
کێوپارە : [ئاوەڵناو] ناوچەی کوێستانی. (جای‌کوهستانی)
کێوڵکانێ : [ناو] کێبەرکێ؛ کێبرکێ .(مسابقە
کیوی : [ناو] بەری‌داری‌کیوی؛ کە میوەیێکە هێلکە ئاسا و تووکن و ڕەنگ قاوەیی، تامیکی مزری هەیە و دەخورێت. و تاڕادەیێکی زۆر ویتامینی(سێ)ی هەیە. (کیوی)
کێوی‌ئاورپژێن : [ناو،ت] کێو ئایر پژگنای. (کوەآتشفشان)
کێها : کامە؛ کام؛ کێژان؛ کامەتا؛ کیشک. (کدام؛ کدامین)
کێهایان :کامەیان؛ کامیان؛ کێهەیان. (کدامشان)

گ : کورتکراوەی گشت؛ هەمـوو؛ سوپاسـی گلاییٚکتان دەکەم: سوپاسی هـەمووتـان دە-کەم. (همگی)

گ: [پاشگر] لە هەندیٚ زاراوەدا نیشانەی بە-رکـارە وەک مـردگ، سـووتاگ، خواردگیـە، بردگیە

گابـاردین : [نـاو] گـاواردیـن؛ جۆریٚـک فارسوونیای ئینگلیزی زۆر بە ناویـە و باشـە. (گاباردین)

گابـازی : [نـاو] دابیٚکـی کـۆنی ئیسـپانیایە، مرۆڤیٚکی گاباز لە مەیدانیٚکدا لەگەلٚ گاییٚـک شەڕدەکات و زیاتر گاکـە شکسـت دیٚنـی و دەکوژریٚت و جاریش‌هەیە گابازەکـە کوٚلٚـەوار دەبیٚت یان دەکوژریٚت. (گاوبازی)

گابژار : [ناو] بژاری بەرد لە کاتی‌جووتکردندا، کە لە پاش‌هیٚلی‌گاسنەوە بەردبژیٚر دەکریٚـت. (جمع‌کردن‌سنگ‌درشیار شخم)

گابەدەنگ‌نەڕۆیشتن : بیٚبایەخ بـوونی‌فرمـان؛ (ب) جواب‌نەدانەوە. (اجرانکردن‌دستور)

گابەردان : کـاتی لارەسـیٚبەری ئیٚـواریٚ کـە گای‌جووت و ڕەشەولاٚغی گیٚرە بەردەدەن بـوٚ لەوەڕ. (درعصربازکردن‌یوغ‌گردن گاوخرمنکوب)

گابیٚنان: جووت بەستن؛ نیر لە سـەرملـی گـا بەستن بوٚ جووت؛ گاگریٚدان بوٚ جووت. (یوغ-بستن‌بگردن‌گاو)

گاترمە : [ناو] کەمەربەند؛ کەمەربەندی زیٚڕ و زیٚو نیشان. (کمربندطلایانقرەنشان)

گاح : گاوان. (چوپان‌گلەگاو)

گاحی : [ناو]گاوانی. (چوپانی‌گاوها)

گاخۆر : هەر شت‌کە گا بیخوات ؛ هەر شـت-کە گا دەخوات؛ (ب) زۆرخۆر. (پیرخور)

گاڕان‌گۆلکانی : [ناو] (ب) بیٚسەرەوبەرەیـی؛ هەرکەس بە کەیفی‌خۆ؛ بیٚدەستووری. (بی-نظمی؛ بی‌قانونی)

گارکەگارک : [دەنگەناو] گارەگار؛ خوٚینـدنی-مریشک لە کاتی هیٚلکەکردندا. (کراخ)

گارگاە : [ناو] موٚغەرەی‌پشت؛ بڕبڕەی‌پشـت؛ گازراکە. (ستون‌فقرات)

گـاڕموٚن : روس‌د؛ فـد؛ تـد: ئـامیٚریٚکی موٚسیقایە؛ گەڕەمەشکە. (گارموٚن؛ آکاردئون)

گارووس : دیٚمیلە. (گاورس)

گارە : [ناو]کیٚو؛ شاخ. (کوە)

گاڕەش : [ناو]گاییٚ کە ڕەنگی ڕەشە؛ (ب) ڕ-ەشەولاٚخ.(ب) گا و مانگا (گاوسیاە؛گاو)

گـاریس : [ئـاوەلٚنـاو] چـەپـەلٚ؛ سـووک و چرووک؛ پەست؛ خـراپ؛ ڕووڕەش. (ناپـاک؛ پست)

گاریسـوٚک : [نـاو] تـەرزەی دەنـک‌گـەورە. (تگرگ‌دانەدرشت)

گاریە : [ناو] گاری؛ ئارەبانە. (گاری)

گازاندە : گازندە؛ گلەیی. (گلە)

گازدار : هەرچی کە گازی‌هەبێت؛ زیاتر بۆ نۆشابەیێک بەکاردەبرێت کە گازی هـەبێـت؛ وەک‌پێپسی و سەودا. (گازدار)
گازرە : [نـاو] ئـەستووری؛ قیلـەت؛ بارستا. (ضخامت)
گازگر : [ئاوەڵناو] گـەزۆک؛ ئـەوەی گـازدە-گرێت. (گازگیر)
گازگرتوو : [ناو،بەر] ڕەوتی خنکاو بـە گـازی ژاراوی. (گازگرفته)
گازمە : خاوشکاندنی‌گا لە ئەوەلی‌بـەهـاردا و ئامادەکردنیان بۆ شێوبڕین بە دوو سـێ هێـل جووت کردن؛ لەبەرئەوە بە جەمام نەکـەون. (آمادەکردن‌گاوبرای‌شخم‌زدن)
گازمە : تد: بـەتـورکی(واتاهـەڵکـەن). [نـاو] قوڵینگ؛ پاچ؛ زەنگـن؛ کوڵـەک؛ کولـەنـگ. (کلنگ)
گازندۆک : بەکلەیی. (گلەکننده)
گازۆر : [ئاوەڵناو] بەهێز؛ کەسێک کە هێـزی بەقەد هێزی گاییکە؛ زل‌هێز. (خرزور)
گـازوگیر : نزیـــکبـــەگـــرتن؛ هـــەڕەتـــی گیروگرفتی.تەنـگ و چـەڵـەمـە. (درشـرف گرفتن‌با دندان؛ فشارآوردن، گیرانداختن)
گازۆل : [ناو] بەرهەمێکی پاتڕۆڵییە، سـووتە-مەنی مۆتۆڕی گازوئیلییە. (گازوئیل)
گازە : [ناو] لە کاتای ئاویستـاوە وەرگیـراوە و گازندە و گازکردن و گازی بەواتای پاڕانەوە و بانگ و هاوارکردنـە لـە خـودا؛ موناجـات. (-مناجات)
گـازەرە : [نـاو] گـازەرا؛ مۆغـەرەی پشـت. (ستون‌فقرات)

گازی‌تراو : [ناو] گازی کە بەپەستاوتنی (بـە-گوشار) بووەتە تراو. (گازمایع)
گازی‌خەردەل : [ناو] گازێکی کیمیاوییـە کـە حەڵەبجـەی شـەهیـدی پـێ بۆمبـاران‌کـرا. (گازخردل)
گاس : فد: [بەنـد] گاهـەس؛ لـە کوردییـەوە چووەتە نێو فارسی؛ شایەد؛ بۆی‌هەیە؛ ڕەنگە؛ وێدەچێ. (گاس)
گاڤادی : گاڤا دن؛ دەمێکی‌دی؛ کـاتێکی‌تـر. (وقت‌دیگر)
گاڤقەلیش : [ئاوەڵناو] هەرزەگـەڕ؛ زۆرگـەڕ؛ ئاوارە. (هرزەگرد)
گاڤگاڤانێ : [ناو] کایەی بازدان. (بازی‌پرش)
گاڤۆک : > گامیز.
گاکوژە : گیاییێکی ژەهرداره؛ مرۆڤ و گـا دە-کوژێت، بەڵام ئاژاڵی‌تر ناکوژێـت. (شـوکران-آبی)
گاکەرک :[ناو] فەرەجی قۆڵ‌کورتی تا ئەژنـۆ درێژ. (نـوعی‌عـەبـای‌آسـتین‌کوتـاه، دامـن-تازانوبلند)
گاگلوان : [ناو] تەویلەی گاگەل. (تویلەگاوها)
گاگۆڕ : [ناو] قەبر جگە لە گۆڕیچە. (قبر بجز ازلحد)
گاگۆز : [ناو] گلێنە؛ کزن. (گاوەدانە)+
گالتەوگەپ : [ناو] گاڵتەوگەپ حەنەک و پە یڤین؛ قسە و شۆخی. (شوخی‌وگپ‌زدن)
گاڵەکوت : [ئاوەڵناو] هـەڵچـون؛ هـەراسـان؛ نیگەران. (مضطرب)
گالەوەڕێن : [ناو](ب) گـاح؛ شـووانی‌گاگـەل. (چوپان‌گاوها)

گامبۆرە : [ئاوەڵناو] ئازا؛ بەکار؛ بەدەستوبـرد. (کاری)
گـامۆلکی : [نـاو] گـاگۆلکیٚ؛ گـاوڵکیٚ. (چهاردستوپاراەرفتنبچه)
گامیر : جۆرێکقالۆنجە. (نوعیسوسک)
گامیزە : مارپێچ؛ ئەم بەروئەوبەرکردنی هێـل یان پێچ و قەمچ لە ڕیگا ڕۆیشتندا. (زیگزاگ)
گاوانەسی : >گاوەناس؛ گاوەناز.
گاوبار : لە زۆرانبازیدا بەلای شـاندا کـەوتـن. (نیمتیغ)
گاوریسەرکۆ : بەو زەڕدەشتیانەیان گوتـووە، کە لە دەس زوحاک ڕوویانکردە کەژ وکێـو؛ یان دەستەییٚکیتریان کە بـەهـاتنی ئیسـلام هەڵاتنە سەرکێو و شاخ. (زردوشتیانفـراری-کوەوکمر)
گاوەشە : [نـاو] گـاوس؛ مـەشـکەیگـەورە. (مشکبزرگ)
گاوەشەدەم : [ئاوەڵناو] دەمزل؛ مەشکەدەمـە. (دهنگشاد)
گاوەناس : [ناو] گاوەناز؛ پەیدابوونی گروڤەڕ-یٚکی بەئێش و برین و چڵک لە بەر ملی گادا. (مرضورمکردنگلویگاو)
گاهنبار : لەئاوێستا داهاتووە کە دونیا لەشـە-ش ڕۆژدا دروستبووە، (ب) لەو شەش ڕۆژەیە. (ششروزیکەدنیاخلقشدە)
گاهیـت : [نـاو] گـاجووت؛ گـایشـێوبڕین و جووتکردن بە تەوسەوە وەک جوێن بە کە-سێکی گێژ و حۆل دەوترێت. (گاونرگـاوآهن-کش)
گایباری : لە قەدیمدا باو بوو گایان بـار دە-کـرد. (خـۆم کـوڕەکـاروانی گـا بـە بـارەوە) «فۆلکلۆر». (گاوباری)
گایسەرە : ئەوەڵێن گایگێرە کە لـە قـەراخ پێخوێدا دەگەڕێت. (اولینگاودرخرمنکوبی)
گاییٚ : (١) یەک گا. (یکگاو). (٢.ب) [بەنـد] جاروبار؛ بـڕیٚجـار؛ هـەنـدیجـار؛ بڕێوجـارا. (گاهی)
گرانفرۆش : [ئاوەڵناو] گرانجان؛ گرانورەش. (گرانفروش)
گرتن : [چاوگە] (ب)جوانووی لە سـیٚ سـالٚ بەرەوژوور ڕامکردن بۆ سـواری. (رامکـردن-اسببرایسواری)+
گرتەیوەر : گرتنە باوش. (بغلگرفتن)
گرد : لەگەلٚ؛ وەگردمنی ؟: لەگەل منتە ؟: لەگەلٚ منت دایە؟. (با)
گرد : [ناو] نیشانەییٚکە لە سەر پێنج هێلی نۆتنوسینی مۆسیقادا کە یەکەی کاتە و بە رانبەر بە دووسپی وەهەشت چەنگە. (گرد)
گردەبڕ : [ناو]لق یان کۆتە دار کـە بـە بـاری ڕادپووتدا ببردرێتەوە؛ خشتەبر یان گردەبـڕی پێدەڵێن، ئەوداره گردەبڕ، ببڕەوە ؛ ئەگەر بـە باری ڕاڕاستدا ببرێتەوە (داهێنانی) پێـدەڵـێن. (بریدنهرچیزگردازعوض)+
گردەوبوون : گردبوونـەوە؛ کۆبوونـەوە؛ کـۆم بوونەوە؛ خڕبوون؛ خڕبوونەوە . (جمـعشـدن؛ گردشدن)
گردیشک : گیاییٚکە لە ئاڵەکۆک دەکا. (نـام-گیاهیاست)
گرسانەوە : ڕاوەستانی خـوێنیبـڕین؛ خـوێنی برینەکەی گرسایەوە : بەندهات؛ هاتە بـەس.

(بندآمدن‌خون)+
گڕسۆز : [ناو] گردسۆز؛ جۆرێک‌چرای نەوتی کە گڕەکەی جەغزئاسایە. (گردسوز)
گڕگڕە : [ناو] چەرخی ئاو دەرهێنان لەبیر؛ جەڕجەڕە. (گەردوونە؛ چرخ‌چاه)
گرۆبان : پلەی عەسکەری بانتر لە سەرباز یەکەم و خوارتر لە ئیستیوار. (گروهبان)
گرۆبان‌دوەم : پلەی عەسکەری بانتر لە گرۆبان‌سێ. (گروهبان‌دوم)
گرۆبان‌سێ : خوارترین پلەی گرۆبانی. (-گروهبان‌سوم)
گرۆبان‌یەکەم : پلەی عەسکەری بانترین پلەی گرۆبانی و خوارتر لە ئیستیوار. (گروهبان‌یکم)
گرۆڤەر : [ناو] لوو؛ لک؛ لووی؛ بەرزەک؛ ئاڵک؛ ئاڵوو. (غدە.تومور)+
گڕوشاندن : [چاوگە،ت] کڕووساندن؛ کڕاندنەوە و داماڵین بەددان. (بادندان‌لخت‌-کردن مانند بلال‌خوردن)
گرووچ : [ئاوەڵناو] سووک‌وچرووک. (پست)
گرەمشقەڵە : گرەمشقەڵان؛ ئاگری شوڵەبەرز. (آتش‌شعلەبلند)
گرێ : [ناو] جۆرێک گروڤەر لە ناو کۆتە یان لەسەر ڕیشەی‌دار. (گرەداخل‌تنەوریشەدرخت)
گریاشان : سەیرانگابوو، ئێستا گەڕەکێکە لە شاری سنە. (گریاشان)
گڕیاڵ : [ئاوەڵناو] کەچەڵ؛ سەرگەنیک. (کچل؛ گر)
گرێدێر : اند؛ فد: [ناو] ماشێنی تەخت‌کردنی زەوی زیاتر لە جادەسازیدا بەکاردێ. (گریدر)
گوڵێر : فد: [ناو] لە ئینگلیزی وەرگیراوە واتا دەروازەوانی کایەی تۆپێ‌پا. (گلر)
گرێ‌تێکەوتن : (ب)چەت‌تێکەوتن؛ کۆسپ و بەرهەڵست کەوتنە سەر ڕێی ئەنجامی کارێک. (مشکل درکارپیداشدن)
گرێ‌تێکەوتن : ١) گرێ‌کەوتنە ناو ڕیس و بەن؛ ئاڵۆزان و لێک گیربوونی بەن و ڕێسمان. (گرەافتادن). (٢.ب)کۆسب و لەمپەر کەوتنە سەر ڕێگەی ئەنجامی کارێک؛ دژواری دروست‌بوون لە کاردا. (گرەخوردن؛ بە مانع برخوردن)
گریس : اند؛ فد: [ناو] ڕۆنێکی زۆر خەستی پاترۆڵییە بۆ ڕەوان‌کارکردنی کەرەستەگەلی سەیارە و موتۆر بەکاردێت. (گریس)
گرێ‌گوێز : [ناو] لەبن‌کۆتە و سەر ڕیشەی-گوێز گرێیێک خڕ دەبێتەوە کە تەختەنەردی لێ دروست دەکرێت و زۆر نایاب و بەنرخە. (گرەگردو)
گریسکاری : فد: [بەرهەمی‌چاوگە] گریس لە پاژگەلی بزۆزی مۆتۆر هەڵساوین. (گریسکاری)
گرینچۆ : [ناو] جومگە؛ جمگە؛ خرتک. (مفصل)
گرێی‌دەریایی : [ناو] یەکەی درێژایی لە دە-ریادا بەرانبەربە میلێکی دەریایی. (گرەدریایی)
گرێی‌سەردڵ : داخ‌بەدڵ‌مان؛ ئاواتنەهاتنە-دی؛ داخی‌سەردڵ؛ (عقدەدل)
گزرەهۆرپڕ : [ناو] کوللە؛ قولمە. (ملخ)
گزمک : [ناو] بزمک؛ دەمبێن. (پوزەبند)
گزی : [ناو] گزک؛ گسک. (جارو)+

گسک‌لێدان:[چاوگه،ت] (ب) ماڵینه‌وه و هیچ-به‌جێ‌نه‌هێشتن (کنایی؛ چیزی‌به-جانگذاشتن)+
گسکه‌کۆته‌ره :[ناو] گسکێکه چڵه‌کانی چوو-بێته‌کار و کورت بووبێته‌وه. (جاروب‌کوتاه-شده‌بعلت کارکردن زیاد)
گشته‌ک : [ناو] گشته‌ک؛ به‌نی دوورینی که-وش و درگای جه‌واڵ و ئیتر. (نخ‌کفش‌دوزی)
گفکه : [ناو] گوڵینگ؛ گوڵه‌نگ. (منگوله)
گڤاله : (۱)گه‌ڤاله؛ گه‌واڵه؛ پارچه‌هه‌ور. (تکه-ابر). (۲) گڤاله‌که‌ڤۆک: تاقمی‌کۆتر. (دسته)
گڤشین : [چاوگه] گوشین. (فشاردادن)
گڤکرن : [چاوگه،ت] گیف‌کردن؛ خۆئاماده-کرن؛ چه‌ترپێکان. (آماده‌شدن؛ پزدادن)
گڤن : [ئاوه‌ڵناو] گرژ؛ مۆن؛ تووڕه. (عصبانی)
گل : [ناو] گله؛ دانه؛ دمنگ؛ دووگله: دوودانه. (عدد؛ دانه) +
گلار : [ناو] گلاره؛ گلێنه؛ ڕه‌شکێنه‌ی‌جارو؛ بیبیله؛ ده‌نکه تری. (مردمک‌چشم؛ دانه انگور)
گلاراو : [ناو] نه‌خۆشینی گلێنه‌ی‌چاو؛ گل-کردن و ئێشانی‌چاو؛ (چشم‌درد)+
گلایۆل: فرد؛ انند: [ناو] شالانگ؛گوڵه دیاری؛ گه‌لایۆل؛ گوڵه‌کانی به‌ریز له سه‌ر لقێک ده-پشکوون وچه‌ند ڕه‌نگی جۆراوجۆری هه‌یه. (گلایول)
گلچ : بژاربڕ؛ براچن. (بیلچه‌وجین)
گلدوگاجل : [ناو] شتی‌کۆن و پڕوپووچ؛ شڕه-وبڕه؛ شڕوشاتاڵ. (خرت‌وپرت‌کهنه)
گڵکه‌ن : [ناوبک] که‌سێک که‌گڵ هه‌ڵده‌که-نێت؛ ئاخکۆڵ. (خاک‌کن)+
گلمیسک : [ناو] ئاوی‌زار؛ لیک. (آب‌دهان)
گلۆپ : [ناو] لامپی‌چرای‌کاره‌با. (لامپ)
گلۆره : شتی‌خڕ؛ گوڵوڵه. (کلاف‌وگلوله‌نخ-یاهرچیزگرد)
گلێرای : [چاوگه،ت] خلاربوونه‌وه؛ خلۆربوون؛ سه‌رسه‌م‌دانی‌چاره‌وی. (سرازیرشدن.افتادن)
گلێرۆکه‌رده‌ی : [چاوگه،ت] کۆم‌کردن؛ کۆکردنه‌وه؛ خڕکردنه‌وه. (جمع‌کردن)
گمته : [ئاوه‌ڵناو] تێکسمڕاو؛ (ب)قه‌ڵب؛ به‌ره-ڵا؛ گه‌ده‌وگوده. (گنده.بی‌ارزش)
گن : [ناو] گروڤه‌ر؛ لوو؛ گرێی‌ناو له‌شی زینده‌وه‌ر. (غده)+
گنای : [چاوگه] که‌وتن؛ که‌فتن. (افتادن)
گواتر : فرد؛ فد: [ناو] نه‌خۆشینی په‌نمانی گروڤه‌ری (تیروئید) به هۆی‌که‌م بوونه‌وه‌ی (یۆد) له له‌شدا که ده‌ڵێن له خه‌م و خه‌فه‌تی زۆره‌وه‌یه؛ وه‌رهه‌م. (گواتر)
گۆپاڵ : [ناو] گورز. (گرز)
گوپینه : [ناو] کۆپکه؛ چڕوی‌دار؛ خونچه‌ی-ساوای سه‌ر لقی دار. (ترّه‌درخت)
گوتووێژ : [ناو] گفتوگۆ؛ وتووێژ. (گفتکو)
گوتیار : [ناوبک] بێژه‌ر؛ قسه‌که‌ر. (گوینده)
گۆجه‌سته‌ک:[ئاوه‌ڵناو]نه‌گبه‌ت؛ به نه‌حله‌ت کراو؛ نه‌فرین‌کراو؛ نه‌گریس. (نکبت)
گوجیله : [ناو]گورچیله؛ وڵک.(کلیه)
گۆر : [ناو]گۆرخه‌ر؛ که‌ره‌کێفی؛ که‌ره‌کێوی؛ وه‌ک که‌ر وایه و له‌شی خه‌ت‌خه‌ته. (گورخر)
گوڕایگوڕ :[به‌ند] په‌یتاپه‌یتا؛ له‌سه‌ریه‌ک.

(گروگر)

گورجی:[ناو]خەڵکی گور جستان-.(اهلگرجستان)+ توند وتوڵی

گورخەر : >گۆر.

گوردان : [ناو] تاقمێک عەسکەر بەرانبەر بە سێ گورهان. (گردان)

گۆردەک :سەگی گوێ شۆڕ؛سەگی گوێ نەبڕاو. (شگ‌گوش‌آویزان)

گورزەگیا : [ناو]گوڵەهەنگە؛ گیاییێکە نیومیتر بەرزە و بۆ پەنمانی گورچیلە و میزگیران بەکەڵکە. (افسنطین‌رومی)

گورگستان : (ب) ناوچەییێک کە دانیشتووانی بێبەزە و جەردە و پیاوکوژبن. (گورگستان)

گورگەبوون : [چاوگە،ت] هەڵاتن و خۆشاردنەوە لە دەس‌کەسێ یان حوکومەت. (گریختن‌وئاوارەشدن)+

گورگەڕاو : [ناو] ڕاوی گورگ؛ (ب)زەحمەت و دەردیسەری زۆر پێدان؛ هێنان و بردنی زۆر. (شکارگرگ؛ آزاردادن‌زیاد)

گورگی‌باران‌دیدە : گورگی باران دیتی؛ هەڵەیە. >گورگی‌باڵان‌دیدە.

گورگی‌باڵان‌دیتی : > گورگی‌باڵان‌دیدە.

گورگی‌باڵان‌دیدە : باڵان لە کوردی و فارسییدا واتا تەڵەی گورگ، دیارە هیچ گورگێک نییە کە بارانی نەدیبێت و باران‌دیدە هەڵەیە کە لە فارسی و کوردیدا دەیڵێن و لە ئەسڵدا باڵان دیدەیە وەک کەوی داودۆز بە گورگێک دەگوترێت کە تەڵەی دیبێت و ئەزموونی وەرگرتبێت و لە تەڵە سڵ بکات و بیناسێت؛ لە ئاکامدا بە مرۆڤی بە ئەزموون و دونیا دیتوو دەوترێت. (گرگ‌بالان‌دیدە)

گوڕم : [ناو] پاڵ پێوەنان و تەکاندانی بە تەوژمی مەشکە یان شتی‌تر. (محکم‌تکاندادن)

گوڕمەتە : [ناو] تەکان‌لەخۆدان؛ بەتوندی-ڕاپسکان؛ بەتوندی هێرش بردن. (جهیدن)

گۆرواباف : [ناو] دووکەڕێسە؛ گۆرەویلە؛ گۆرەویچنە؛ تۆرەمەی گۆرەوی‌چنە ٨ جۆرن. (١)گۆرەویچنەی‌بۆر. (چرخ ریسک سرسیاه). (٢) گۆرەویچنەی سەرسپی. (چرخ‌ریسک-سرسفید). (٣) گۆرەویلەی پشتمل‌شی. (چرخ‌ریسک پشت‌بلوطی). (۴) گۆرەویچنەی تورکستانی. (چرخ‌ریسک‌تورانی). (۵) گۆرەویچنەی سمێڵ‌دار. (چرخ‌ریسک‌نیزار) (۶) گۆرەویچنەی شین. (چرخ‌ریسک‌سرآبی). (٧) گۆرەویچنەی‌کلک درێژ. (چرخ‌ریسک‌دم‌دراز). (٨) گۆرەویچنەی گەورە. (چرخ ریسک-بزرگ)

گورهان : [ناو] تاقمێک عەسکەر بەرانبەر بە سێ دەستە. (گرهان)>گوردان

گوڕەکردن : [چاوگە،ت] (ب) بە هەرا و دەستوبرد کارێک تەواوکردن زیاتر لە کاری فەلاحەت و دروێنەدا بە کاردێ (لێمان گوڕاندو بەرێکمان دووریەوە)؛ هەیتاندن. (بادادوفریادوعجله‌کاری‌راتمام‌کردن)

گوڕیچە : جۆرێک تەڵەنانەوە لە بەر درگای کونێکدا کە نێچیری تێدابێت. (نوعی‌تلەگذاری)+

گۆریل : اند؛ فد؛ فرد:[ناو] جۆرێک مەیمونی بێکلکە و زۆر بە هێز و ئارامە بە ڵام ئەگەر تووڕەی بکەن بێترس و بێبەزە هێرش دە-

کات. (گوریل)
گۆزن‌گریّ : [ناو] پشتوین بەستن بە شێوەی گرێچن. (نوعی‌بستن‌شال‌کمر)
گـوزەران : گـوزەشـت‌کـردن؛ بـەخشـینی تاوانبار؛لیّ‌خۆشبوون. (گذشت‌کردن)+
گوشادادان : لە کایەی نەردێن‌دا تەنیامۆرە، لـە بـواری مـۆرەگـەلـی حـەریفـدا دانـان. (گوشاددادن)
گۆشارە :[ناو]گۆشوارە؛گوارە؛گوهارک؛ گوهار. (گوشوارە)
گۆشت‌کۆی : [ناو] گۆشت‌کوت؛ کوتکی گۆ-شت‌کوتان. (گوشت‌کوب)
گۆشتی‌قیمە : گۆشتی‌کوتراو یـان لـە چـەرخ دراو. (گوشت قیمە)
گۆشتی‌کوتراو : [ناو،ت،بەرک] لەقەدیم‌دا بـۆ دروستکردنی‌کەبابی لوول گۆشـتیان دەکوتـا ئەمڕۆ لە چەرخی گۆشـتی دەدەن و قیمـەی پێدەڵێن. (گوشت‌کوبیدە)
گۆشتی‌گەردەمل : [ناو] (ب) ئاماژەیە بۆ شتی سەربار و بەسەرداسەپاو. (کنایی‌سربار)
گۆشتی‌یەک خواردن‌وئیسقان نەشکاندن : ئیشارەتە بە خزمایەتی. (کنایی.قوم‌وخویش)
گۆشدەر:[ناو]گۆش:گوێ،گوێگر:گوێ ڕایەڵ ؛ (پۆس‌کۆس گۆش ئاوکێشان کـەم‌کـەم، ئیسەر ئەوسەرەن دووربینەکەی چەم) «مولەوی» . (شنوندە)
گۆشکرە : [ناو] گویّ داپۆش زیاتر بۆ منـداڵی دروست‌دەکەن. (گوش‌پوش)+
گۆشەمڵـە: گیـای‌گـویّ‌مشـک؛ کوڵێنـدراوی گیای گویّ‌مشک دژی تووڕەیـی و بـیّ‌خـە-
وییە. (مرزنجوش؛ مرزنگوش)
گۆشەوکەنار : (ب) دەوروبەر. قـەراغ‌وبیجـاغ. (گوشەکنار)
گۆشی : فد. لە سازەکانی تەلیدا ئەو بە ڕوولە خڕانەن کە سیم (تەل)یان پێوە دەبەسـترێت بـۆ شـل و توندکردنـەوە وکـۆک کردنیـان. (گوشی)
گۆشی : کەرەسـتەی گـوێگرتن لـە دەنگـی لێدانی دڵ کە دوکتۆرەکان بـە گوێیـەوە دە-نێن؛ بیستۆکی دەزگای تەلەفۆن؛ کەرەستەی دەنگ‌بڕین لە ئامێری وەک ڕادیـۆ و گـرام و ئیتر کە تەنیـا بـە و کـەرەسـتە گـوێی لـیّ-بگیرێت؛ (گوشی)
گوشینە : [ناو] گونیە؛ گۆنی؛ تەلیس. (گونی)
گوفتار : [ناو] گوتە؛ ڕەوتـی پـەیڤـین؛ وتـار؛ گوتار. (گفتار)
گوفتوگۆ : [ناو] دەڤچەنگ؛ وتوویژ؛ دەمەتـە-قیّ. (گفتگو)
گۆگراندن : [چاوگە،ت] خرت‌کردن؛ خڕهە-ڵدان؛ گردکردن؛ لەخەراتی‌دان. (کروی‌کردن)
گۆگرکار :[ناو،بک] خڕهەڵدەر؛ خڕکەر؛ لەخە-ڕاتیدەر؛ خرت‌کەر؛ خەڕات. (خەراط)
گوڵاڵەقلیان : [ناو] گوراڵەقلیان؛ گولەنـەورۆز؛ جۆرێک گوڵاڵەیە کە پەڕەکانی قـەویتـرە لـە گوڵە خەشخاشە و گەڵاکانی درێژ و باریکـە و پیازەکەی شیرینچقە؛ دژی کرمی برینی دە-ست و پای حەیواناتە کە کرمی هەڵهێنابێـت. (لالەالوان)
گوڵباران : [ناو] جۆرێک ڕێزگرتن لە کەسێک بە داباراندنی گوڵ بە سەریدا لە لایەن کەس

یان جەماوەرەوە.جۆرێک باربوو. (گلباران)
گوڵپڕشنگ : گیای پەنگەڵزەرد؛ هەسارە شمار؛ هەسارەژمار. (گیاەشیرمرغ)
گولپەڕ : [ناو](۱)گوڵەسۆ. (۲)کوتراوی گوڵبە-رگی جۆرێک گوڵە وەک بەهارات دەیکەنە نێو ماست و خۆراکەوە. (گلپر)
گوڵتریاک :[ناو]سەبیلەگیا؛ مەنگەگیا. (-خشخاش)
گولچیک : [ناو]گولچیسک؛ گورچیلە؛ گولچیلە؛ وڵک؛ گورچەویلە؛ گورچیلک؛ گورچک؛ گولچیزک؛ گورچوو؛ ڤلک. کاری-پاڵاوتنی خوێنە لە لەشدا. (کلیە)
گوڵخاز : خازی؛ گیایێکە کوڵێندراوی گوڵ و گەڵاکەی لەگەڵ سرکەدا دژی کرمە و بۆ بینایی‌چاو باشە. (گل‌شیپوری)
گوڵدەستە : [ناو] چەپکەگوڵ؛ دەستەگوڵ؛ منارە. (گل‌دستە؛ منار)
گوڵڕوخسار : [ئاوەڵناو] ڕوومەت وەک گوڵ؛ (ب) جوان و دیمەن‌گەش؛ گوڵعوزار. (گلعذار)
گوڵسازی : [ناو] هونەری دروستکردنی گوڵ؛ گوڵ دروستکردن لە قوماش و پەڕۆ و پلاستیک و شتی‌تر. (گلسازی)
گوڵقەند : [ناو] گەرمەشانی برزاوی هەڵتۆقیو لەگەڵ شەربەتدا بە توێەڵ گوشراو. (گلولەچسفیل‌باشربت)
گوڵگرتن : [چاوگەت] شاردنەوەی بەڕوولە خرچە لە ژێرخۆڵدا بۆ بەرگری لە گەرا دانانی مێشوولە و کرمۆڵ بوونی. (زیرخاک‌کردن-خربزەدرموقعی‌کەباندازمبادمی‌استبرای-جلوگیری‌ازکرموشدن)+
گوڵگولاو : [ناو] گوڵەباخ. (گل‌محمدی)
گوڵەباران : [ناو](۱) تیرباران؛ کوشتنی تاوانبار بە شێوەی بەستنەوەی بە ئەستوونەوە و دەسڕێژ لێکردنی. ۲) بە چەکی وەک تفەنگ و توپ و خومپارە جێگایێک دانەبەر گوڵە. (۱و۲ تیر باران ؛ گلولەباران)
گۆلمانج : [ناو]گۆلی‌گەورە؛ زۆنگاو؛ تاڵاو. (تالاب)
گولمت : [ناو]گومتل؛ پارچە؛ بەشێکی گچکە لە هەرشت. (تکەکوچک)
گوڵناز : (۱) ناوە بۆ ژنان. (۲) گوڵێکە ئەگەر دەست لە گوڵەکەی بدرێت پەڕەکانی لوول دەبن. (۱و۲گلناز)
گولنیشان : [ناو] گوڵێکی سووری بێ بۆنە. (نوعی‌گل‌قرمزبیبو)
گولۆسوورکە : ڕێحانە کێویلە. (ریحان‌کوهی)
گوڵوێنە : (۱) وێنە و ڕەسمی گوڵ؛ لە شکڵ و شێوەی گوڵ. (عکس گل؛ شکل و شبیە گل) (۲) گوڵبێنە. هەواکێشی خوارە وەی تە-نوور. گولبێن. (گلوە تنور)
گوڵەئاخ : گوڵەئاوات؛ گیایێکە گوڵەکەی و-شک‌دەکەن لە مەریوان و بێساران(کاژە)ی پێدەڵێن دەیکوڵێنن بۆ سەرئێشە بە کەڵکە. (گل‌میمون)
گوڵەئاسۆ : گوڵێکی هەشتپەڕی جوانە بۆ مالیجەی سەرئێشە(میگرێن)دەبێت. (گل-ستارەای)
گوڵەئالۆز : کوڵێندراوی لە ڕادەیێکی کەمدا بۆ نەخۆشینی جەرگ و سپڵ باشە و ژە-

هراویە و خواردنی زۆری بقەیە. (زبان‌در(قفا)
گوڵەئەسپەک : گوڵێکی ئاوییە و بۆ نە-
خۆشینی کەوتەیی بەکەڵکە. (نوعی‌گل)
گوڵەبا : [ناو،ت] گیای‌قلینچکەهەورێشە؛ بۆ
برینی گەدە کەڵکی لێوەردەگرن. (علف-
چای؛ گل‌باد)
گوڵەباخ : گوڵ‌گوڵاو؛ گوڵێکە گوڵاوی لێدە-
گیرێت (گل‌محمدی)
گوڵەبارزانی : گوڵێکی زەردی باڵابەرزە؛
گیابەرزە. (نوعی‌گل)
گوڵەبریقە : گوڵەمرواری. (گل‌مروارید)
گوڵەبەفرینە : گوڵێکی سپی و بۆن خۆشە و
گەڵای‌نییە و پەڕەی گوڵەکەی ئەستوورە و
ڕیشەی لە نیو بەفردایە و دەمەوبەهار لە
کاژوواژ(خاڵخاڵ بوون)ی دەمەو بەهاردا لە-
سەر بەفر دەڕوێ. (گل‌یخ)
گوڵەپاییزە : گوڵەحەسرەت؛ لە پزشکیدا بۆ
دەستکاریی (کرۆمۆزۆم)کەڵکی هەیە و بۆ
جێگۆرکێی ژێنەکانی کورۆمۆزۆم بە کاردە-
برێ. (گل حسرت
گوڵەپیاڵە : گوڵێکی کورتە باڵای شێوە لاو-
لاوە بەڵام کاسەی گوڵەکەی قووڵترە؛ بۆ
خوێن‌بەستی برین بەکەڵکە. (گل‌استکانی)
گوڵەتیکە : گیای شەش‌پەرفەڕەنگی؛ کو-
ڵێندراوی گوڵەکەی بۆ شتنی چاوی
چاوئیشەدار باشە. (گل‌آهار)
گوڵەجیرە : هەڵاوەدێمی؛ گیاییکە
لە(مۆمیایی)دا زۆر بەکەڵکە. (گل‌کتانی)
گوڵەخەشخاش : چارەچەقیلە؛ گوڵاڵە سوورە؛
خەشخاشە. (شقایق)

گوڵەخەنازیل : گیاییکی ژەهرداره
کوڵێندراوی دەساونە جێگای پەنمینی جومگە
یان بێوەسیری، بەکەڵکە. (انجیرک؛علف-
بواسیر)
گوڵەخەو : >سونبولەتی؛ سونبولەتیف
گوڵەدان : کابە.گەرمەشامی؛گەنمەشامی؛
گوڵەپێغەمبەرە. (ذرت)
گوڵەدرەوش : گیای دووگەگورک؛ گوڵەئە-
ختەر. (گل‌اختر)
گوڵەڕوو :گوڵ‌گیرووڵک؛کاتمی؛ هەڵمەڵە؛
گوڵە هێرۆ. (گل‌ختمی)
گوڵەزاوا : گیاییکی یەکساڵەیە،بۆ مالیجەی
برینی کۆن‌بوو، لەگەڵ پیازدا لە سەر برینی
دادەنین بەکەڵکە. (آناغالس‌دشتی)
گوڵەفەرهاد : گوڵەکاویان؛ گوڵەکاوان؛ گیا-
ییکە بۆ ئێشی کویچکە بەکەڵکە. (کلماتیس)
گوڵەکاغەزی : گوڵێکی گەرمەسێرییە و ڕە-
نگی گوڵەکەی سوورە لەبەر تاو بێت گوڵە-
کەی زۆرترە و لەبەر سیبەر گەڵای‌کەی زیاتر
دەبێت. (گل‌کاغذی)
گوڵەکەر: نێرەکەر؛ (ب) پیاوی زۆر نەفام و
تێنەگەیشتوو بەتەوسەوە؛ (نرەخر)
گوڵەگیا : گیاییکە لە ناوچەی مەهاباد و مە-
ریوان زۆرە لەگەل برەئاسن بەبرینی گولی و
بیرۆی‌تەڕدا دەکرێت و بەکەلکە. (گرگ-
کش؛ اقونیطون)
گوڵەلێوە : خەرەبەنگ؛ گیاییکە بەنگی لێدە-
گرن. (شاهدانەهندی؛ بنگ)
گوڵەمێلاقە : جۆرێک گوڵاڵەسوورەی گە-
ڵادرێژە و بەرگی گوڵەکەی لە گوڵەخەشخاشە

قەویترە؛ گوڵەنیسان.(گل لالە)
گوڵەنان‌ودوبڕ : چارەچەقیلەی ناو مەزرای گەنم‌وجۆ؛ گوڵەخەشخاشە؛ بە گوڵە تریاکیش دەڵێن. (شقایق گل خشخاش)
گولەهەرمەڵێ : هەڵمەڵە؛ گوڵەهێرۆ. (گل-ختمی)
گوڵەهەنگوین : گیاییێکە لە ناوچەی بۆکان و مەهاباد زۆرە و زەرداوبەرە و دەرمانی برین و بەردی زراوە. (شاەسپرم‌کوهی)
گوڵەهەوار : گوڵەچایە؛ گیاییێکە دەرمانی زە-ردوویی و لابەری زەرداوە. (گل‌سرخ‌آلمانی)
گولی‌بەخیل : (ب)مرۆڤی چکووس و حە-سوود و ڕژد. (کنایی‌آدم‌بخیل‌وحسود)
گوماندار : بەگومان؛ بەشک؛ زک‌ڕەش؛ دڵ-پیس. (شکاک)
گومتاق : تەقیلە لە سەری بێ‌مێزەر. (شب-کلاەبسرکردە بدون‌دستار)
گونحە : پاداش؛ جەزا؛ توڵە. (پاداش)
گوندڕیا : [ئاوڵناو] گوندڕیاو؛ قوڕ؛ قێرە. (قر)
گونگلە : [ناو]گێنگل؛ چەمەرە؛ ئاڵقە پێکان. (چمبرە)
گۆنگەڵ : قوماروباری؛ (لەسەر قورسی سە-نگەڵی، فێری قومار و گۆنگەڵی) «فولکلۆر». (بازی)
گون‌هەڵبەست : [ناو] سوواخدانی ناوبەناوی دیوار کە سوواخەکەی بەریدابێت. (گل-اندودکردن‌گلەگلەدیوار)
گونەهێسترە : [ناو] جۆرێک هەڵووژە ڕەشەی دەنک گەورەیە. (نوعی‌آلوچە)
گووژ : [ناو] جەو؛ جیوە؛ شیلەی وشکەوە-بووی دار و ڕووەک. (صمغ)
گووگەڕێن : [ناو] گووگلێنەک؛ گووگلێن؛ جۆرێک‌قالۆنچە. (نوعی‌سوسک)
گوو نەکەر : [ئاوەڵناو](ب) مرۆڤی ڕژد و چکووس و سەقیل؛ (خسیس)
گوونیە : [ناو] گۆنی؛ تەلیس؛ گۆنیە. (گونی)
گووهاسن : [ناو] بەردەڕەژی؛ زووخاڵ‌سەنگ. (زغال‌سنگ)
گۆهاش : فد: [ناو] چەشنێ ڕەنگی وێنە-کێشان کە بەئاو شل‌دەبێتەوە. (کوهاش)
گۆهڤەچنین:[چاوگە،ت]گوێ داتەپان؛گوێدان .گوی‌شل‌کردن بۆقسەی نەهێنی خەڵک؛ کول‌گرتن. (استراق‌صمع)
گۆهماکەر : (ب) مرۆڤی بێ ئاوەز و بێ‌عەقڵ. (کم‌عقل)
گوێ‌بڕوسقێنێ :[ناو] گوێ‌پچڕکێ؛ زیاتر لە-سەر سەربانێ کە دڵۆپە دەکات منداڵان کۆ دەکەنەوە و کایەی‌گوێ بڕوسقێنێ سازدەکە-ن و ئەوکێیەرکێیە دەبێتە هۆی کوتانەوە سەربانی بەگڵدا پۆشراو. (نوعی بازی‌است)
گوێبرین : (١) گوێی هەندێ حەیوان وەک سپڵۆت بە تووتکی‌بڕین. (٢.ب) خەڵەتاندن؛ زیاتر لە موعامەلەدا بەکار دەبرێت؛ پارە لێکێشانەوە؛ (گوش‌بریدن)
گوێچکەگا :کۆشەن‌وەنە. گیاییێکی کێوییە بە گەڵای پان و درێژەوە لە ناوچەی سەقز و شنۆ و برادۆست زۆرە؛ دەی‌کوڵێنن و لەشی پێدەشۆن خورووی لەش دادەمرکێنێ. (کاهوی‌وحشی)
گوێسبان : [ناو] گوێسوانە؛ قەراخ سەربان.

(لبەبام)

گوێسەنگین : گوێگران؛ دژی گوێسووک. (گوش‌سنگین)

گوێکەرە : [ناو] جوولەوەرێکە وەک هەزارپێ دەڵێن ئەگەر بچێتە نێو گوێ دەبێتە هوی کەری. (خزندەایست)

گوێل: [ناو] پڕهەردوودەست؛لاگوێل:(نیوەی گوێل، پڕبەری دەستێک: پڕلۆچی دەستێک، لاوێچێک). (پرکف‌هردودست)

گوێلاک : [ناو] سەروپۆتەراک: سەروپۆتراک؛ پۆتراک. (سروسیما)

گوێمالینەوە : [چاوگە،ت] نیشانەی هێرش کردن و توورەبوونی ئەسب. (گوش‌خواباندن-اسب)

گوێنەبیس : [ئاوەڵناو](١) کەڕ؛ کەڕانسۆ. (٢.ب)گوێ نەدانە قسەی‌کەس؛بەقسەی‌کە-س نەکەر.(١و٢کر؛ناشنوانسبت‌بەحرف‌کسی)

گەبڕ : [ناو،بک] نۆگەبڕ؛ نۆبەبڕ؛ کەوتنەپێش کەسێکی کە نۆبەی لە پێشداگرتووە. (احجاف‌درنوبت)

گەبرەک : گەبر؛ گەور؛ زەردەشتی. (زردوشتی)

گەبۆل : [ناو] دەفر؛ کاسە؛ قاب. (ظرف)+

گەبە : [ناو] لبادی قەوی و تووکن. (نمدضخیم)+

گەبەر : [ناو] بن‌هەنگڵ. (زیربغل)+

گەبەزە : [ئاوەڵناو] گەوەزە؛ حاڵەتی گەبزی؛ خۆ ویست؛ خۆ هەڵکێش؛ خۆ پەسن. (خودپسند)

گەبەل : [ناو] گەواڵە؛ پەڵەهەور؛ دەستەی-باڵندە. (دستە.گروە)+

گەپاندن : هەڵگلاندن؛ قووتدانی پاروو بەلەز. (لقمەبلعیدن باعجلە)

گەپوگاڵتە : <گاڵتەوگەپ.

گەدەروگودەر : <گەدەوگودە.

گەدموگودە : [ئاوەڵناو] بێسەروپا گەل؛ بەرەڵا و هەرەڵا؛ ڕەش و ڕووت گەل؛ لات‌ولووت؛ قەلەوقوتە؛ قەلەودەلە. (آدمهای‌بی‌سروپا)

گەڕ : [ئاوەڵناو](١)گەڕۆڵ؛ لەهەندێ ناوچە بە گولیش‌دەڵێن. (گر).(٢) نۆبە؛ دەور. (نوبت؛ دوران)

گەڕاو : [ئاوەڵناو،ت] خواربوو؛ خواربووگ؛ تە-ختەدارە کە گەڕاوە: لاربووە: گێڕبووە. (کج-شدە)+

گەڕاو : گەڕیدە؛ دونیاگەڕاو؛ (ڕابووردووی گە-ڕان، گەریاو). (گشتە)

گەڕباڵ : [ناو] بێژنگ؛ هێڵەک؛ نزیکایەتی هەیە لەگەل غەربالی فارسیدا. (غربال)

گەردان‌کردن : [چاوگە،ت] ڕێکخستنی چاوگی وشە لەگەڵ (کات و جێگا و کار و کەس)لە ڕستەکاندا. (صرف‌کردن)

گەردۆز : [ناو]کاتی‌تێکەڵبوونی نێر و مێی بزنەکێوی. (هنگام‌جفتگیری‌بزکوهی)

گەردوون : [ناو](ب) ئاسمان؛ فەلەک؛ زەمانە. (فلک؛گردون)

گەردو وەرد : [ناو] تووچاندن و کێلانی زەوی پاش پەڵە. (شخم‌زن‌زمین‌بعدازباران‌زیاد)

گەردێ : [بەند] تۆزێ؛ نەختێ؛ کەمێ. لادێ. (کمی)

گەردی : فد: [ئاوەڵناو](ب)کەسێک کە

خووی بە کێشانی هێڕویین گرتووە. (گردی)
گەرساندن : [چاوگـەـت] ئابلۆقـەدان؛ گـەـماڕۆدان؛ قەرساندن؛ لێدان. (محاصره ؛کتک-زدن)
گەرساندن : [چاوگەـت] گەوزاندن؛ تلانـدن؛ تیوەتلاندن. (غلتاندن؛ داخل‌بەکاری‌کردن)
گـەرسـین : [چاوگـە] گـەوزیـن؛ گـەڤلـین. (غلتیدن)
گەرک : [ناو] ئاشی‌برنج‌هاڕین. (آسیاب‌برنج)
گـەرمخـین : [چاوگـەـت] وشـکەوەبـوون. (خشک‌شدن)+
گـەرمشـاندن : [چاوگـەـت] هـوورکردن؛ هاڕین؛ وردکردن. (خوردکردن‌وپودرکردن)+
گەرمونەرم : [ئاوەڵناو] خۆش و لەبار بۆ حـەـسانەوەی لەش؛ جێوبانی گەرمونەرم. (گـرم-ونرم)
گەڕمە : [ناو] گەمڕە. (سرگین‌زیرپاسفت‌شده-وخشک)
گەرمەژان : [ناو] هەڕەتـی ژانـی منـداڵبوون. (شدت‌دردزایمان)
گەرمەژۆ : [ناو] زیپکە بە هۆی تاوبردنەوە؛ گرمژە. (جوش‌آفتابزدگی)
گەرمەلان : [ناو](١)لانی‌تازەی گیانلە بەران. (لانه‌تازه). (٢)لانی‌کەروێشک لە جێگای بەر ڕۆژ کـە لـە پاییزانـدا، چێـی‌دەکـات. (لانـە-خرگوش‌درپاییزکەروبەآفتاب‌است).
گەرمەیاو : [ناوـت] تەوی‌زۆر؛ تەبی‌زۆر؛ جـە-نگەی نۆبەتیٚ لێهاتن. (شدت‌تب)
گەرمیان : ناوچەیێکـە نزیکـی کـەرکـووک. (منطقه‌ای‌نزدیک‌کرکوک)
گەرمیلە : [ناو] دەست‌بەجیٚ و گـەرماوگـەرم سەربڕینی نێچیر کـە گومـانی منـدار(مـردار) بوونەوەی لیٚ‌بکرێت.(سـربریدن‌شـکاربدون-فوت‌وقت)
گەرنیزە : [ئاوەڵناو] لاواز؛ گەرنیسە؛ لەڕ؛ بیٚ-تووک. (لاغر.مردنی)
گەرنیسە : >گەرنیزە.
گەڕوگیف : عڕ وگیف. ئـەڕنـین؛ نـەڕانـدن و هەڕەشەکردن؛ گوڕەکردن. (عروتیز)
گەروە خڕە : [ناو] ملەخڕە؛ دووشاخە. (خناق)
گەڕمەشکە : [ناو] جۆرێک ئاکـاردئۆنی بـیٚ کلیل؛ ئامیری‌مۆسیقایە. (آکاردئون‌بی‌کلید)
گەرەو : [ناو] گرێو؛ مەرج. (شرط.مرج)
گەرهە : مەڕێک دەوری چـاوی ڕەش بێـت. (گوسفنددورچشم‌سیاه)
گەڕی : [ناو](١)گەڕۆلی. (گـری). (٢)بـەنـە-خۆشینی(گوڕویٚ و گـولیش) دەڵـێن. (آبلـە ؛ جذام)
گەڕێک : دەورێک؛ گەڕیٚ هەڵپەڕە. (یکدور)
گەری : [ناو] گەلی؛ شیوی‌قـوولٚ و بـەریـن؛ دۆلٚ. (درەبزرگ)
گەزگەسک : [ناو] گەزکەزک؛ گەزنە؛ گـەزە-نە؛ ئاڵۆشە؛ گزگزە؛ خەلەنگ؛ گیایێکی گەلا-پانە و کـولکی گـەڵاکـەی خورۆشـدارە و بـۆ باداریی (ڕوماتیزم) بەکەڵکە. (گزنە)
گەزیزە : [ناو](١)گولاٚلە گەزیـزەی هـەوەڵـی بەهاران. (نوعی‌گل‌بهاری). (٢) دوورگە. ئـادا. (جزیرە)
گەسکەتووڵینە : [ناوـت]گسکی لە خـەڵفـی بلاٚلووک و گزیچار و ئیتر چیٚ‌بـوو. (جـاروب-

ازشاخه‌نازک‌درختان)
گه‌شت‌وگوزار : [ناو] گه‌ڕان و سه‌یران؛ گه‌شت و سه‌یران. (گشت‌وگذار)
گه‌ف‌وگوڕ : [ناو] هه‌ڕه‌شه و گوڕه‌شه. (تهدید)
گه‌فین : [چاوگه] حه‌په‌کردن؛ وه‌ڕین؛ (ب) قسه‌ی بێتام؛ فڵتاندن. (عوعو؛ سخن‌بی‌معنی)
گه‌ڤازتن : [چاوگه‌،ت] گه‌ڤزاندن؛ خڵافاندنه‌وه؛ گه‌وزاندن. (غلتاندن)
گه‌ڤز : [ناو] زیخ؛ ڕێخ؛ خیز. (شن)+
گه‌ڤژاندن : [چاوگه‌،ت] گه‌ڤزاندن؛گه‌وزاندن؛ له‌ تورکیدا (گه‌وزاتماخ) واتا گه‌وزاندن؛ خول‌پێدان و خولاندنه‌وه به پاڵکه‌وتنه‌وه؛ تلاندنه‌وه؛ له خوێن گه‌وزاندن. له خوێن وه‌ردان. (-غلتاندن)
گه‌ڤلاندی : گه‌وزێندراو. (غلتیده)
گه‌ڤلین : گه‌وزین؛ تلین؛ گه‌رسین. (غلت)
گه‌ڤه‌ز : مه‌ڕه‌کێوی؛ مه‌ڕه‌سوور؛ په‌زه‌کێوی. (گوزن)
گه‌ڵاز : [ئاوه‌ڵناو] پیرولاکه‌فته؛ به‌ته‌وسه‌وه به مرۆی پیر ده‌ڵێن؛زیاتر به سگی پیر ده‌وتر ێت .(سگ‌پیرازکارافتاده)+
گه‌ڵاڵه : [ناو]کاری دیاری‌کردنی ئه‌ندازه‌ی پاژگه‌ل وکێشانی نه‌خشه‌ی سه‌ره‌تایی بۆ کردنی کارێک؛ داڕشتنی ڕێژه‌کی سه‌ره‌کی له‌ په‌یکه‌رسازیدا بۆ ئه‌وه‌ی ورده‌کاریی له‌ سه‌ربکرێت. (طرح)+
گه‌ڵباخی : [ناو] گه‌ڵواخی. ئێلێکی گه‌وره‌ن له کوردستانی ڕۆژهه‌لات. (ایل‌گلباغی)
گه‌لفاندن : [چاوگه‌،ت] وردکردن؛ هاڕین؛ هوورکردن. (خردکردن؛ پودرکردن)
گه‌لفچاندن : [چاوگه‌،ت] هه‌ڵوه‌راندن؛ وردکردن؛ پرواندن. (خردکردن)
گه‌لفین : [چاوگه‌] داوه‌رین؛ گوڵوفین و پروان. (مچاله‌کردن‌وبهم‌سائیدن‌وخردکردن)
گه‌لڤچین : [چاوگه‌،ت] هه‌ڵوه‌رین؛ گه‌لفین؛ وردبوون؛ پروان؛ سیس‌بوون. (خردکردن؛ پژمردن)
گه‌ڵوان : [ناو] قه‌زوان؛ قه‌زکه‌وان؛ قه‌زخه‌وان. (نانکش؛ چاتلانقوش)
گه‌له‌خوێ : [ناو] خاوه‌ن مێگه‌ل؛ (چ هه‌ژارم نه‌دی وه‌ک کوردی هه‌ژار، چاوبه ئه‌سرین و سڕی ده‌س زۆردار، خێوی خه‌رمان‌خڕی بێنان ده‌نوێ، گه‌له‌خوێ پیوی نه‌بێ داس بسوێ) «هه‌ژار» . (صاحب‌گله)
گه‌ڵه‌ساوکێ : [ناو] ناڕێک‌ڕۆیشتن؛ به قاپاوێژ ڕۆیشتن. (پاشنه‌به‌ساق‌خوردن‌درراه‌رفتن)
گه‌لێری : [ئاوه‌ڵناو] گه‌لی؛ نه‌ته‌وه‌یی؛ پێوه‌ندیدار به گه‌له‌وه؛ تۆره‌مه‌یی؛ نیژادی. (نژادی)
گه‌لیزه : [ناو]کووزووی مل‌باریک؛ مینا؛ سوراحی؛ سه‌بوو؛ تۆنگه. (سبو)
گه‌م : [ناو] له‌غاو. (افسار)
گه‌ماره : [ناو] خۆش‌کردنی پێست و که‌وڵی ئاژه‌ل. (دباغی)
گه‌مرین : [چاوگه‌] جویێبوونه‌وه. (جداشدن)
گه‌نده‌ک : [ئاوه‌ڵناو] وشه‌یێکی ئاوێستاییه به واتای گه‌نیک؛ گه‌نیو؛ گه‌نیاگ؛ گه‌نده‌ڵ. (گندیده)
گه‌نگ : ناوی چۆمێکه له هێندوستان که خۆڵه‌مێشی له‌شی مردووانی پاش سووتاندن

تێدەڕێژن. (رودگنگ)
گەنگەشە : [نـاو] پشـێوی؛ ئـاڵۆزی؛ کێشـەو ناڕەحەتی؛ دەردیسەری. (دردسر)
گەنگەشە : [ناو] ڕاوێژ. (مشاوره)
گەنم : [ناو] ١٢جۆرە سەرداری، سمەوەژ، بە هارەسوورە، کوێستانی، قەندەهـاری، ئومێـد، گوڵڕووت یان گوڵڕووتە، شووشە، مەلا، بە-هاروو، حوڵە، زەردە، گوڵپەڕشە، بۆی هـەیـە چەشنی تریشی هەبێت (گندم)+
گەنمەبەردیلە : [ناو،ت] بەڵخ کوچک؛ خەنە تیلکە؛ گڵەوەرزە؛ کرێژەبەرد؛ قرێژەبەرد؛ قـە-وزەبەرد؛ کڕیشەبەرد؛ گەوەز؛ بقز؛ مەخمەڵینە؛ خەنەتیفک. (گل سنگ)
گەنمەویەو :[ناو،ت] خەلەڕن؛ ماشێنی دروێنە؛ کۆمباین. (کومباین)
گەوار : [ناو] بەچکەکەو. (جوجه کبک)
گەور : [ئـاوەڵنـاو] جـوان؛ ڕنـد؛ گـەورامـن: جوانی من. (قشنگ)
گەورایی : [ناو] ئەوەی لە شیر بەرهـەم دێ؛ سپییایی. (لبنیات)
گەوزالە : [ناو،بەر] خول خواردوو؛ بەگوڵۆڵەبوو؛ کڵاف؛ گڵۆڵە. (کلاف؛ گلوله)
گەوەرچین : تد: [ناو] گـەوگـەرجـین؛ کـۆتر؛ کەفۆک؛ کاووک؛ کاقووک. (کبوتر)
گەویر : شارێکی جوولە کـە نشـین بـووە لـە نزیکی پاوە ئیستە بووەتە چۆڕژی. (نام سابق- چورژی)
گەیینەیەک : تووشی یەکترین بـوون؛ (ب) - پێکبڕانی دوودڵدار؛ بە یەک گەیشتن. (بهـم- رسیدن دوعاشق)

گیائاڵـەت : گیاییێکـە وەک ڕکێشـە بـۆ در-گاکردنی دومەڵ بەکەڵکە. (نوعی گیاه)
گیاتەناف : گیاگوریس؛ بـەرگوواڵـە؛ گیاییێکـە تەنافی لێ دروستدەکەن. (کنف)
گیاتیراوێ :لە ناوچەکانی مـەهابـاد و سـۆما-برادۆست و ورمێ، (گەڕی گیا)ی پێدەڵێن و بۆ مالیجەی برینی کۆن بوو(تیراوێ) بـەکـەڵکـە. (سیزاب)
گیاخاو : گیاییێکە لە بەیبوون دەکا بـەڵـام ڕە-نگی گوڵەکانی شینی مەیلە و سپین. (نوعی-گیاه)
گیاخاوێن . گیادڵژان؛ لە ناوچـەی مـەهابـاد زۆرە و دەرمانی بایسوور و کوڵنجـە. (گیـاه-دمروباه)
گیادۆخوا : پسـڵی؛ گیاییێکـە دۆخـەوای لـێ-دروستدەکرێت و دژی کرمی ڕێخۆڵـەیـە و زەرداوبەرە. (گندنای کوهی)
گیاسنجابی : گیاسالمە؛ لەبەستەنی (دۆندرمە) چێکردندا بەکەڵکە و دەقاقی قوماشی پێدە-دەن. (گیاەسلمە؛ ؟علـب؛ ایـن فونـت حـرف پنجم فارسی ندارد)
گیاسەفرا : گیاییێکە بۆ ڕەوانی باشە. (گیاهی-استملین)
گیاکەو : تاڵشک؛ تاڵژگی؛ دەرمـانی لابـەری زەرداو و مالیجـەی زەردوویـیـە؛ گـەڵـاکـەی خۆراکی کەوە. (کاسنی تلخ؛ امیرون)
گیامایەسیر : ڕێزەلەگایانە؛ گیاییێکە گەڵاکـانی وەک دەرزی باریکە و بەرەکەی وەک فنـدق وایە و کوڵێندراوی بۆ شۆردنی برین بەکەڵکە. (ریس؛ ابهل)

گیامشک : گیایێکی باڵابەرزە و گوڵەکەی ژەهرداره ئاوی کوڵێندراوی بالووکەی پێدەشۆن بەموفایە. (مازریون)
گیامەنگە : گوڵ بەفرین؛ گیایێکی باڵابەرزە، بۆ کەمخوێنی کەڵکلی هەیە. (گل‌رازک)
گیان‌سەگ : [ئاوەڵناو] (ب) سەگ‌گیان؛ گیان‌سەخت. (جان‌سخت)
گیپش : [ئاوەڵناو] تێکسمراوی سکزل و قەڵەو.خیپش. (چاق‌شکم‌گنده)
گیتار : اند؛ فد؛ فرد: [ناو] ئامیرێکی شەش تەلی موسیقایە و تایبەت بە ئورووپایە. (گیتار)
گیتاری‌کارەبایی : گیتارێک کە بە کارەبا دەنگەکەی بەرز و نەوی دەبێتەوە. (گیتاربرقی)
گێج : [ئاوەڵناو] گێژ؛ (ب)حوڵ؛ گێژوگەوج؛ گێل. (گیج)
گێج‌بازی : [ناو] تاقمانەجووت. (دڵ‌وەگێج - بازی چەپگەرد بازیش وەرد، جفت ئارەزوو کەرد چەپگەرد تاق ئاوەرد). «مەولەوی» (بازی‌تک‌وزوج)
گێجگا : [ناو] لاجانگ؛ شیشنگ؛ جینک؛ جاینگ؛ گێجەنە؛ بەینی قولینچکی‌چاو و گوێ. (شقیقه)
گیجەلوول : [ناو] ناخی تەندووره و گێژەنی‌ئاو؛ بەرزبوونەوەی ئەستوونی گێژەڵووکە؛ تەندووره؛ گێژەڵووکە. (گردباد؛ گرداب؛)
گیرامەبۆ : نەیێتەدی؛ قبوول‌نەبێت؛گیرانەبێت. (مستجاب‌نشود)
گێڕوویر : [ئاوەڵناو] لاروخێچ؛ چەپوچیر؛ گێڕوقیر. (کج‌وموج)
گێرەپێکردن : [چاوگە،ت] (ب)هات و چوی زۆر پێکردن.(سردواندن)
گێرە شێوێن : [ناو،بک] کارتێکدەر؛ ڕەوتی کار گۆڕین و شێواندن. (کار بهم زن)
گێزراندن : [چاوگە،ت] وەدرەنگ‌خستن؛ وەدواخستن؛ گنخاندنی‌کات. (عقب‌انداختن)
گێژگێژەکانێ : [ناو] باوەخولێ. (بازی‌چرخ‌خوردن بدورخود)
گێژن : [ناو] تەنووره؛ گێژاو؛ گێجەلوول؛ تەلەزگە؛ گێجاو. (گرداب)
گێژو وڕ : [ئاوەڵناو] گەلحو؛ گێژ؛ گێج؛ حوڵ؛ گێل‌وگەوج. (گیج)
گێژیی‌دەلیا : [ناو] گێجیی‌دەریا؛ دڵ‌تێکچوون و سەرلە گێژەوەهاتن لە ناو پاپۆڕدا؛ دەریاگەزی؛ دەریا بردوویی. (دریازدگی)
گیشا : ژاپۆن‌د؛ فد؛ تد؛ [ناو] هەندێ ژنی ژاپۆنی کە بارهێنراوان بۆ ڕابواردن و خزمەت بە پیاوان. (گیشا)
گیشە : فرد؛ فد: [ناو](ا)ئودەی چووک بە دەربیجەیێکەوە بۆ فرۆشتنی پسووله؛(٢) گیشەی بانک: باجەی‌بانک. (١و٢،گیشه)
گیڤەگیڤ : [دەنگەناو] صدای بادتند. (صدای‌بادشدید)
گێلاس : [ناو] گێڵاس؛ لە گلاسی ئینگلیزیە وەهاتووە؛ پەرداخ؛ شەربەی تایبەت بۆ مەی نۆشی. (گیلاس)+
گێلنای : [چاوگە،ت] سووڕپێدان؛ زڤڕیان؛ خول‌پێدان. (چرخاندن؛گرداندن)
گیلەکی : [ناو] زمان و جەماوەری خەڵکی گێڵان لە باکووری ئێران. (گیلکی)

گێلەندی : [ناو] مەڵەغان.(داس دستەبلند)
گێلەن گێدەن : فد؛ تـد: [نـاو] لـە تورکییـەوە هاتووە (واتاهاتن‌وچون)، گەلەن گەدەن؛
ئامێرێک لە تفـەنگـدا کـە بـە هاتوچۆیێـک فیشەک دەخاتە بەر خانی چەک. (گلنگدن)
گیندە : [ناو]کونـک؛ گشـتک؛ ئـەنگووتـک. (چوونە)
گێنگڵ : [ناو] قـەف‌خـواردن؛ ئاڵقـە پێکـان. (چمبرە)+
گینی : [ناو]گوێنی؛ گەون؛ گێنی. (گون)
گیو : ناوبۆ پیاوان؛ ناوی کوڕی گـۆدەرز لـە شانامەدا؛ ناوی مامۆستا گیو موکریانی زانـا و فەرهەنگ نووسی پسپۆڕ و بە توانای‌کورد.کە بـە تێکۆشـانی(کوردسـتان،موکریانی)کیـژە ڕووناکبیرەکەی فەرهەنگی(گیـو موکریـانی) چاپ کرا. (گیو)
گیوا : [ناو] شینایی؛ گیا؛ گیواو. (گیاە)
گیواوەمانگاز : [نـاو] مـارەجیـوە؛ مالـەجێـوە؛ گیاییێکە دەخورێت؛ دەڵێن ئەگەر کەسێک مار بیگەزێت کوتراوی مـارەجیـوە دابنێنـە سـەر شوێنی مارگەستە بەکەڵکە. (مارچوبە)
گیوەهەڵکێشان : [چاوگـە،ت] کڵـاش هـۆڕ- کێشتەی؛ (ب) خۆتەیارکردن بۆ ئەنجامی کا- رێک. (گیوەراورکشیدن)

گارانتی : اند؛ فد؛ فرد: دستەبەرایەتی؛ کاری وەئەستۆگرتنی ڕاپەڕاندنی گیروگرفتی کەل- وپەل، پاش فرۆشتنی لەلایەن فرۆشیارەوە. (گارانتی)
گارد : اند؛ فد؛ فرد: وشە بیانییە پارێزەر؛ یەک یان چەندکەس کە پارێزەری گیانی کە- سێکن. (گارد)
گارسۆن :اند؛فد؛فرد:پێشخزمەتی چێشتخانە و ڕەستۆران. (گارسن)
گاز : فد؛ فرد؛اند: قوماشیتایبەت بۆ برین پێچان. (گاز)+
گالوانیزە : تەنەکەیێ کە بە ڕۆح سوواخدراوە (بەسەریدا کێشراوە و ئاودراوەتەوە و ژەنگ- ناهێنییێ)، زیاتر بۆ داپۆشینی سەربان بە جە- مەلۆن. (گالوانیزە)
گرافیست : اند؛ فد؛ فرد: پسپۆڕی هونەری گرافیک. (گرافیست)
گرافیک : اند؛ فد؛ فرد: هونەری بە دیهێنانی نەخش و وێنە بە هێل و نووسراوە. (گرافیک)
گرانیت : اند؛ فد؛ فرد: جۆرێک بەردی خارا بۆ ڕووکاری بینا بەکەڵکە (گرانیت)
گریپ : فرد؛ فد: پەرکەم؛ پەتا؛ هەڵامەت؛ ئەلامەت؛ ئارسم؛ هاڵمەوت؛ پەسیو؛ پەرسی؛ زوکام؛ درم. فڕفینگ؛ نەخۆشینێکە؛ بەهۆی سەرمابوونەوە تووشی مرۆ دەبێت و گیرۆدارە. (گریپ)
گریم : فرد؛ اند؛ فد: گۆڕانی شێوەی لەش و سەرچاو بە شێوەی دڵخوار؛ زیاتر لە شانۆگەری و ئاکتەری سینەمادا. (گریم)
گریمۆر : فرد؛اند؛ فد: پسپۆڕی کریمکردن. (گریمور)
گڵگیر : فد: [ناو] سەرقاپێکی کۆمە لە سەر تەگەری سەیارە بۆ بەرگری لە قوڕ پرژاندن. (گلگیر)+
گڵگیرسازی : [ناو](۱) ڕەوتی دروستکردنی گڵگیر. (۲) ڕێکوپێک کردنەوەی گڵگیری لاروخێچ بوو. ۳) کارگەی ئەوکارە. (گلگیرسازی)
گلۆکۆز : فد؛ فرد: [ناو] قەندیتریێ و هەندیێ میوەیتر؛ لە هیدرۆلیزی نیشاستەیش بەر- هەم دێت و لە ڕەوتێکی تایبەتدا دەبێتە شە- ڕاب و لە پاشان بە گەڕانەوەی بە هۆی قارچکیێ کە لە هەوادا هەیە دەبێتە سرکە. (گلوکز)
گودبایپارتی : اند؛ فد؛ فرد: [ناو] میوانیی ماڵیێ ئاوایی؛ وەڕێخستنی میوانی بۆ بەڕێکردن و خوداحافیزی لە کەسێک کە دوور دەکە- وێتەوە. (گودبایپارتی)
گوزارش:گوزارشت؛ ڕاپورت؛ خەبەردان؛ گێڕ- انەوەی خەبەروباس. (گزارش)
گوزارشگەر : [ناوبک] هەواڵنێر؛ خەبەر- نووسیگۆڤار؛ هەواڵدەر؛ شۆڵی هەواڵنێر. (گزارشگر)
گوڵف : اند؛ فد: [ناو]یارییێکە بە گۆچان و توپێکی گچکە دەکرێت و تایبەت بەولاتانی ئوڕوپییە. (گولف)

گووبلەن : اند؛ فد؛ فرد: [ناو] وێنــەی بــە دە-
زووی ڕەنگاورەنگ چنراو؛کووبلەن. (کوبلن)
گەردنکــەش : [ئـاوەڵنـاو](١)یـاخی؛ (یـاغی؛
متمرد). (٢ب) سەرکــەش؛کێـوی زۆر بڵینـد.
(کوەسربفلک‌کشیدە)

گیربۆکس : اند؛ فد؛ [ناو] جەعبە دەندی سە-
یارە. (گیربکس)
گیۆتین :[ناو] کەرەسـتەی قرتانـدن؛ کـەرە-
ستەی ڕێـک بڕینـی قـەراخـی‌کتێـب؛ لـەڕا
بووردوودا لە ئوڕووپا سەری تا وانباریان پێـدە-
قرتاند. (گیوتین)

ل

لا :[ناو] (۱) لۆ؛ تاڵ؛ ڕشته؛ (خاتوون‌تەشی دە-ڕێسێت، خاوکاتە یان دوو لایە). «فۆلکلۆر» (رشته)(۲) کن؛ نک؛ پاڵ؛ تەنیشت. (طرف. پهلو)

لا : [ناو] لە مۆسیقادا ناوی چووارەمین نۆتە. (چهارمین‌نت‌موسیقی)

لائیک :[ناو] فرد؛ اند؛ فرد: حوکمەتی لائیک : حوکماتی تاقمێک‌کە دینی نییە(جیاواز لەدین). (لائیک)

لاباز : ئەسپێک کە ڕاستەوڕاست نەڕوا و بە لاتەنیشت و لابەلادا پەل باوێ. (بەطرف‌پهلو-راه‌رفتن‌اسب)

لاپرەسەن : [ئاوەڵناو+ ناو] سەرەڕۆ؛ حاڵەتی بێ‌تێفکرین‌کارێک‌کردن؛ مل بەکارێکەوەنان بێ‌سەرنج و تێفکرین؛ چەکەرداسی؛ بێ-تاوتۆیی‌کردن و هەڵسە نگاندنی چاکی و خراپی و ئاکام، خۆ خستنەناو کار یان گێچە-ڵێکەوە؛ (ب)گوێ بە ڕەسم و ڕسووم نەدەر. .(بدون تفکر و برآوردکارکردن‌ودرنظرنگرفتن-آداب‌ورسوم؛بی‌تفکر)

لاپێ : [ناو] لێژ؛ جێگەی‌لاپاڵ؛ وەک: ڕێگای لیژولاپاڵی داوێنی کێو. (راه‌مایل‌برکمرکش‌کوه)

لاپیش :[ناو] وەرزی پاییز. (پاییز)

لاتانە : (۱) وەک‌لات؛ لات‌ئاسا.(لات مانند). (۲) شەڕفرۆشی. (شارلاتانی)

لاتانە فرۆشتن : شەڕفرۆشی؛ لاتێک بۆ ئەوەی سامانێکی دەست‌کەوێت بەهانە بەکەسێک بگرێ و شەڕی بەسەردا بسەپێنێ. (پاپیچ-کسی‌شدن؛ تحمیل‌کردن دعوا)

لاج‌لاج :[ناو] قوماربازێکی زۆر بەناویە و قومارزان بووە؛ (ب)کەسێک کە زۆر قوماربازبێ بە لاج‌لاجی دەشوبهێنن. (لیلاج)

لاجوور : [ئاوەڵناو] غەریب؛ ناشارەزا؛ نابەڵەد. (ناآشنا)

لاچێ : (۱)[بەند] ئەڕاچێ؛ ئەڕاچە؛ بۆچی؛ لۆ چی. (۲) بچێتە ئەولاوە؛ لابچێ. (برای‌چه؛ برودکنار)

لاخستن : [چاوگە،ت](۱) جۆرێک دزی‌کردن. (۲) لێ‌قرتاندن؛ لە خەرجی ڕۆژانە پاشەکەوت-کردن و گلدانەوە زیاتر بە نەهێنی. (کنار-گذاشتن؛ پس‌اندازکردن وآینده‌نگری)+

لاخوراو :[ناوبەر] هەر شت کە لایێکی خورابێت؛ میوەی قەپاڵ لێگیراو؛ (ب)میوەیێ کە نیوەی داعبا خواردبێتی. (میوه‌گاززده)

لاخوز : [ناو]گڕکەیێک کە لایێکی چووبێ بە چاڵاو لەو جێگەدا ناسکترە و تاڵە. (گرمکی‌کە-یک‌قسمتش‌گودوتلخ‌باشد)

لادایی : لاڕێ‌کردوو؛ لەڕێ‌لاداو؛ ژ ڕێ دەر-کەتی؛ هاتیە بەرکەنارکرن. (منحرف‌ازراه)

لادگا : [ناو] لادێ؛ گوند. (قریه)

لادەست : کەناردەست؛ لبال؛ پاڵ‌دەست؛ لەنک قومارکەران دانیشتن و تماشای یاریکردن؛ (-

لادەست زەینی ڕوونترە). (بغل‌دست)
لارگۆ : [ناو] دەستەواژەی مۆسیقایە واتا ئاهە-نگی زۆر ئارام و لەسەرەخۆ. (لارگو)
لارولۆچ : [ئاوەڵناو]لارولەوێر؛ خواروخێچ. (کج-ومعوج)
لاڕوس : ناوی کتێبی فەرهەنگی بەناوبانگی فە-ڕانسە. (لاروس)
لارەدیای : لاتیل ڕوانین. (چپ‌چپ‌نگاه‌کردن)
لاڕێ : [ناو] ڕێگای تەریک؛ کوێرەڕێ؛ قاچاخەڕێ؛ لقە ڕێگایێ کە لە ڕێگای گەورەتر جوێ دەبێتەوە. (راەفرعی؛کورەراە)
لاریانەوە : [چاوگە،ت]لارەولارکردن؛ خۆ شە-نگاندن و بە ناز و قەمزە ڕۆیشتن. (خرامیدن)
لازانیا :ناوی خۆراکێکی ئیتالیاییە؛ خواردنێکە بە شێوەی پەڕەگەلێک لەگەڵ هەرشتە فەڕە-نگی و ڕبی(دۆشاوی)تەماتە و پەنیر و گۆشتدا چێ‌دەبێت؛ لە کوردستانیش بووە بەباو، دروستی دەکەن. (لازانیا)
لازوان : [ئاوەڵناو] لاڵەپەتە؛ بێ‌زوان؛ (ب) نە-زان؛ ناحاڵی. کەم‌ئاوەز؛ لەزمان حاڵی‌نەبوو. (الکن؛ زبان نفهم.کم‌عقل)
لاژەلاژ : [ناو] ئاخاوتنی خاوەخاو؛ گەمژەگەمژ قسەکردن. (من‌ومن‌حرف‌زدن)
لاس :[ناو] دارە سنجووی نێر.(درخت سنجدنر)
لاس : [ناو] هەوریشمی نەزۆرباش؛ ناوە بۆ پیاوان. (ابریشم‌پست؛ اسم‌مردانە)
لاساوە : [ناو] ڕێژنەباران؛ شەستەباران؛ وەک گۆزەی سەربەرەوخوار بارینی باران. (باران‌تند)
لاس‌وخەزاڵ : بەیتێکی زۆر بەناوبانگی کوردە-وارییە؛ ناوی دوو قارەمانی ئەوبەیتە. (نام-آوازیست‌مشهور)
لاشاو : [ناو] لێشاو؛ لافاو؛ سێڵاو؛ لەهی؛ تیژاف؛ لێمشت؛ لاخێز. (سیلاب)
لاشۆ : [ناو] ئافەتێکی‌کەندووی هەنگە کە قڕیان‌دەکا. (آفت‌زنبورعسل)
لافکەر : هێوچی؛ خۆ پەسن‌کەر؛ مەدحا خۆکە-ر. (لاف و گزاف‌کننده)
لاڤایی : [چاوگە،ت]لاڵیانەوە؛ پاڕانەوە؛ لاڵانە-وە. (لابەکردن)
لاق‌گرتن : [چاوگە،ت] (١) لە زۆرانبازیدا پاگرتن. (زیرگرفتن). (٢) پاچە بردن بەدەما. (ب) تووڕە بوون و جوێن پێدان. (پاچەگرفتن). (٣) سەگێک کە گاز لە لاقی کەسێک بگرێت. (پاچەگرفتن)
لاقوزە : [ناو] لاخوزە؛ لاخوز؛ گندورەیی‌کە-لایێکی چووبێ بەچاڵا و لەو شوێنەدا پێستەکە-ی ناسکترە و تاڵە. (گرمک‌کەازنقطە ای-پوستش‌نازک‌وتلخ‌وفرورفتەباشد)
لاق‌ولۆق : [ناو]کورگە لۆقی ئەسپ؛ لۆقەی ئەسپ کە لە یورغە توندترە؛ یۆرتمە. (یرتمە)
لاق‌ولەتەر : [ناو،ت] قاچ‌وقول؛ خوارەوەی لە-ش. (پا،پایین‌تنە)
لاقەپرغە : [ناو،ت]لاقەبرغە؛ کورتەکەلەکە؛ خاڵیگە. (پهلو)
لاک : [ناو](١)لاکی مۆرکردنی نامە و بەستە و کیسەی پۆستی. (لاک)
لاک‌وئاڵکۆڵ : [ناو] شارلاکی تواوە لە ئاڵکۆڵدا؛ ماکێکی سوور لە ژێرسکی مێرووی(تاکارلاکاو) دەتکێ و لە ئاڵکۆڵدا دەتاوێتەوە بۆ ڕەنگ-کردن و بریقەدارکردنی تەختە و شتی

دروست‌کراو له دار به‌کاری دێنن. (لاک‌الکل)
لاک‌ومۆرکردن : [چاوگە،ت] داخستنی دەرکی هەر شت (بەتایبەت پاکەتی نامە)، بەگەرم-کردنی لاک لە سەری و مۆرپیانان؛ شە-قڵکردنی لاکی تاواوە لە سەر پاکەت یان قوفڵی دەرکە. (لاک‌ومهر)
لاکەوتن : [چاوگە،ت]کەوتنە قەراخ؛ شتی ئاو ئاوردە، کەوتنە کەنار؛ بەرکەنار بوون. (بە-ساحل‌آمدن؛ برکنارشدن)
لاکێڵ : [ناو] خەڵکی گوندێک‌کە زەوینی - گوندێکی‌تر بکێڵێت. (اهل‌دهی‌کەزمین‌دە-دیگری‌رابکارد)
لاکی‌ناخوون : [ناو] جۆرێک لاکە بۆ ڕە-نگاندنی ناخوونی ژنان. (لاک‌ناخون؛ مانیکور)
لاکوێل : [ناو] نیوەگوێل؛ لاوێچ؛ پڕ لەپی دە-ستێک لە هەر شت. (پریک‌کف‌دست)
لالانگی : [ناو]لالەنگی؛نارمنگی؛نارنگی؛ فشە-پرتەقاڵ. (نارنگی)
لاڵبیەی : [چاوگە،ت]لاڵبوون؛ بێ‌زبان بوون؛ (ب) قسەنەکردن؛ وس بوون. (لال‌شدن)
لالکە: [ناو] لالک؛لاڵیان؛ پاڕیان. (لابە)
لالنگی : [ناو] فشەپڕتەقاڵ؛ نارنگی. (نارنگی)
لالۆزا : [ناو] خاڵۆزا. (پسردایی)
لالێکردنەوە : [چاوگە،ت] (ب)مەلاعەزەکردن؛ دەست‌گرتن و کۆمەک پێکردن. (مراعات-کردن؛کمک‌کردن)
لام : [ناو]کوتە شووشەیێکی ناسک و چکۆلەیە بۆ لە سەردانانی نموونەگەلی ئاڕوینکاری (لە تاقیگە) کە لە ژێر میکروسکۆپ (هووربین)دا دادەنرێت؛ (نموونە لەتوێی لام و لامیدا دادە-نرێت). (لام)
لاما : (١) نازناوی پێشەوایانی ئایینی لامایی لە ئایینی بوودایی‌دا. (لاما)
لاما : فرد؛ اند؛ فد: وشتری بێ‌دووگ. (لاما)
لامز : چەورە؛ خۆبەخێوکەر. ژیان لە سەر خوان یان لەشی زیندەوەرانی‌دی؛ وەک کرمی ڕیخۆڵە و گەنە و ئیتر. (انگل)+
لامز : [ناو] ڕووەکێ کە ڕیشەی دەچەقێنێتە ساقەت و ڕیشەی ڕووەکی‌تر و بە شیلەی پە-روەردەکراوی ئەوان دەژی و لە ئاکامدا لا-وازیان دەکات یان وشکیان دەکات. (انگل-گیاهی)+
لامز : [ناو]کارژیلە و بەرخ، کە جگە لە دایکی خۆیان مەمکی ئاژڵی دیکە دەمژن. (بزغالەای کەازپستان‌غیرمادرشیرمی‌خورد)+
لامژ: لە جگەرەی خەڵک کێشان. (از-سیگارمردم کشیدن)
لامل : [ئاوەڵناو] نەگونجاو؛ کەڵەوەکێش؛ سە-رکێش؛ نافەرمان؛ (ب)نەهاتنە سەر بار و ڕا؛ لاسار. (متمرد)+
لاموجیم : لاموجووم؛ پرسینی هۆی ئەنجامی کارێ و سەربادان لە ئەنجامدانی ئەوکارە. (تمرد)
لامەسەو : (لا) وشەیێکی ئارەوییە، بە واتای(بێ؛ نا) و (مەسەو)یش لە مەزهەبی ئارە-وییە و کوردکاری بووە؛ لامەزەو؛ لامەسەب؛ واتا بێ‌دین. (لامذهب؛لامصب)
لامی : [ناو] کوتە شووشەیێکە لە تاقیگەی پزیشکیدا کە نموونەی تاقی‌کردنەوە لەتوێی لام و لامیدا دادەندرێت.(لامی)> لام

لان : لایەن؛ لانـی ژن لاوازاه : لایـەنـی ژن لاوازە. (طرف)+
لانجین : [ناو] دۆڵەی هەویر؛ سووێنە؛ تەشـتی هەویرتێدا شێلان. (تغار.)
لانچێنە : [ناو] پنە؛ پنەکەی گونکەهەویر لـە- سەر پانکردنەوە بۆ نان‌کردن. (تختەخمیرپهن- کردن‌نانوایی)
لانکوڵیْ : [نـاو] گـۆرانییێکی کوردییـە. (نـام- آهنگی‌است)
لانەولان : [ناو،ت] ئەمشان و ئەوشان؛ لانە ولانت کەم، شانەوشانت کەم شەو لە نێو جیْ- دا. «فۆلکلۆر» (ازاین‌پهلوبەآن پهلوغلتاندن)+
لانی‌کەم : هیچ‌نەبیْ؛ کەمترین؛ بەلانی‌کەمەوە دوو ڕۆژم پێدەچێت (حداقل)
لاوا بوون : لای کەسێک وابوون؛ بە ڕای کە- سێک وابوون؛ گومان‌کردن؛ لاموایە: پێم‌وایە. (گمان‌کردن؛ استنباط‌کردن)
لاونای : [چاوگـە،ت] لاوانـدنـەوە. (نـوازش- کردن)
لاوەران : ناوچەیێکە نزیکی پاوە. (منطقـەای- نزدیک‌پاوە)
لاوێردە :[ناو] ئامێری دروێنە. (وسیلەدروکـردن ودروگری)
لاهێر : [ئاوەڵناو]لاهۆرە؛ لەندەهوور؛ لەندەهۆر؛ زەبەلاح. (لندهور)
لایاوا : لەکەسێکەوە گەیشـتن؛ (ب)[ئـاوەڵنـاو] گێرۆدار؛ لەلاگەیشت. (مسری. واگیر)
لای ژووروو : دابێکی ئەنـدازیاری و نـەخشـە- کێشییە هەمیشە لای باکوور لە خەریتـەدا دە- خەنـە لای ژوورەوە و باشـوور لـە خـوارەوە و خۆرهەلات لە ڕاستەوە و خۆرئاوا لە لای چـە- پەوەیە؛ لە ئاخەفتنیشدا بووە بە باو، واتا باکوور؛ کورمانجی‌ژووروو : کورمـانجی‌بـاکوور. (کنایـە ازشمال)
لچ‌داژەندن : (ب) مۆن‌بوون؛ نوواندنی ناڕەزایـی و خەمناکی. (نشان دادن حالت‌ناراحتی)
لچ هەڵقوتاندن : [چاوگە،ت] لچ هەڵقورتاندن؛ لێو هەڵقرچاندن؛ دەربڕینی ناڕەزایی و وەڕەزی. (نشان دادن‌نارضایتی با ورچیدن لب)
لچەنان : قەراغە نان؛ لێواری نان. (کنارەهای- نان.لبەنان)
لرخە : دەنگی هەناسە هەڵکێشانی ئاژەڵی سەر بڕدراو. (خرناس)+
لرفاندن : [چاوگە،ت] (۱)گلاندن؛ هەڵگلاندن؛ بەلەزخواردن. (باشتاب‌خوردن)(۲) دەنگی لرفە- ی وشتر و سێڵاو.(صدای غریدن شتر و غرش سیل)
لرفاندن : [چاوگە،ت]دەنگی وشتر؛ لرفـەلـرف- کردنی‌وشتر؛ دەنگی سێڵاو. (صدای‌شتر)
لزگە : [ناو] هەودای مووڕو پێوەکراو؛ هۆنراوە- ی پەلکـەی مـووی سـەر؛ جـەلـە و هـۆنراوە. (رشته موی‌بافته؛گیسوی بافته شده)
لفکە : [ناو] کلکەی سۆرانی؛ کلکەی فەقێیانە. (دنباله سرآستین پیراهن‌کردی.)+
لڤای : [چاوگە،] لوای؛ ڕۆیشتن. (رفتن)
لق‌وپۆ : [ناو] لک و سەرلک؛ لک و پۆپ؛ پڕژ و شوول و گەڵای دار؛ لقی‌قـەوی و لقـی‌ناسـکی دار؛ گولییف؛ چقک. (شاخ‌وبرگ)
لکنـای : [چاوگـە،] لکانـدن. (چسـب‌کـردن؛ متصل‌کردن)

لَلپه :[ناو] لَلپ؛ شەپۆل؛ لێپ؛ پێل؛ پێلْ. (موج)
لمارته : [ناو] لم؛ زیخ؛ لێم. (شن)
لمه : [ناو] سک؛ زگ. (شکم)
لندوو : [ناو] ماستی گرێگریْ له نێو ماستاودا که باش نەشڵەقابیْ. (دوغ‌صاف‌نشده؛ ماست‌حل‌نشده‌داخل دوغ)
لنگ‌جووت‌کردن : [چاوگه‌،ت] (ب) بۆ مردنی مرۆڤی ئاکارخراپ دەڵێن. (کنایه‌ازمردن)
لواسه : [ناو] لۆچ؛ لواسەی دەست: لۆچی دەست؛ لاویچ. (کف‌دست)
لوای : [چاوگه‌،] ڕۆیین؛ ڕۆیشتن. (رفتن)
لۆبڕ : [ناو] تەناف یان گوریسیْ که له چەند لۆ(تال)پێکهاتبیْ و یەک یا دوو تالیْ پچڕابیْ. (طناب‌چندرشته‌که‌یکی‌دوتارش‌پاره) (شده‌باشد)<تابڕ
لۆپ : [ناو] پڵاس؛ جۆرێک پێخەف و ڕاخەری چندراو له بەن یان دەزوو. (نوعی‌گلیم‌نازک‌برای‌زیراندازیارواندار)+
لۆپ : [ناو] جیکەنەی هەلاجی. (پتک‌حلاج)+
لۆپ‌ژەن : [ناو] جیکەنه ژەن؛ هەلاج. (حلاج)
لۆتک : هەڵبەزین. (پریدن.بالاانداختن)
لۆتکین : هەڵبەزینەوە؛ هەڵخستنەوە. (بال‌پریدن)
لۆتی زەلزەله : [ناو] تەنافباز؛ ئەوەی له سەر تەنافی هەڵخراو یاری‌دەکا. (بندباز)
لۆچ تێکەوتن : [چاوگه‌،ت]چرچ تێکەوتن؛ پەیدابوونی چرچولۆچ له سەروچاو یان له هەر شت. (چین‌افتادن)
لۆرکیْ : ناوی‌گۆرانییێکه له کوردی و تورکیدا. (اسم‌آهنگی‌است‌درکردی‌وترکی)
لۆری‌لۆری : (بەند) ئارام‌ئارام؛ له سەر خۆ ڕۆیشتن؛ لۆری‌لۆری هاتەوە سەربۆری. «فۆلکلۆر» (آرام‌آرام)
لۆس : [ناو] شۆر؛ مانگایی که کەڵەگا زۆری سوار بوویێتن و بەدەستیانەوە وەڕەز بووبیْ و ئەیتر بۆیان نەوێستیْ. (جفتگیری کردن‌زیادماده‌گاو؛ ناوی پزیشکییه‌کەی، بیم‌فومانیا)یه+
لۆس : [ناو] لۆسه؛ کاریتەی قەوی. (بالار-کلفت)+
لۆفه‌کردن : حەول‌دان؛ تەقالاکردن؛ تێکۆشان. (تقلا)
لۆق‌درێژ : [ئاوەڵناو] لاق‌درێژ؛ (ب)درێژی ناقۆڵا. (لنگ‌دراز.آدم‌درازقد)
لۆقمەقادی : [ناو] لوقمەقادی؛ لوقمەقازی؛ لوقمەگازی؛ جەغزی هەویری شەکر تێکراوی پان و ناسک و چووک، که کاکڵه گوێز و بادام له تۆیدا دادەنێن و دەیپێچنەوە و لەڕۆندا سوریدەکەنەوە. (لقمه‌قاضی)
لۆکەمێشه : گیاییێکه بەرەکەی کورکداره و له لۆکه دەچیْ. (نوعی‌گیاه)
لۆلک : لۆرک؛ پەڕپەڕۆک؛ پەپووله. (پروانه)
لۆنگ : [ناو](١) بەرماڵ و فۆتەی شڕی سەرشانی هەژاران؛ (شەرته له داخت لۆنگی له کۆڵ‌کەم،لەم شاره بڕۆم بەر چاوت چۆل کەم). «فۆلکلۆر».(٢) فۆتەی گەرماو.(لنگ‌روی‌شانه‌بینوایان؛ لنگ حمام)+
لووت بەلووتەوه تەقین : (ب)لووت‌وبزوت تووشی کەسێک بوون. (ناگهانی‌برخوردکردن)
لووت ڕەق بوون : هەستی بەزین و قسه پیْ‌نەمان له جوابی کەسێکدا؛ لەجێی خۆ وشک-

بوون. (درجاخشک‌شدن)

لووت‌بەران : قەپۆزبەران؛ لووت‌کەوانی. (دماغ-کمانی)(ب)[ئاوەڵناو] بەپۆز؛ بەدەعیە؛ لووت‌بەرز؛ بەفیز؛ بادیهەوا. (متکبر)

لووت‌کەڵەشاخ : (ب)[ئاوەڵناو]کەپۆزل؛ کونەلووت هەراو. (دماغ‌گندە؛سوراخ‌دماغ‌گشاد)

لووت‌ماسیاو : لووت‌هەڵماساو؛ نارازی؛ مۆن؛ گرژ؛ تووڕە. (عصبانی)

لووت‌وپووت : [ناو،ت](۱)قیزوبیزکردن لە هەندێ خۆراک. (بدغذائی)(۲) <ف هن.+

لووت هەڵماساندن. [چاوگە،ت] لووت ماساندن؛ مۆن‌بوون؛ نیشانەی ناقایلی. (اظهار-نارضایتی)

لووچکین : [چاوگە،ت] پاک‌کردن؛ توێکڵ-داماڵین؛ توێخڵ‌لێکردنەوە. (پوست‌کندن؛ پوستەشکستن)

لوورین : [چاوگە،] لووراندن. (زوزه‌کشیدن)

لووساوکەبەستن: تراو بە لووزەوە هاتن؛ (ب) خوشینی ئاو بە سەرعەرزدا؛ پلووسک پەڕین. (آب‌بافشارآمدن)

لووشتەی : [چاوگە،] هەڵمژین؛ وەک ئاومژینی قوماش؛ هەڵلووشین. (جذب‌کردن؛ مکیدن)

لووشە :[ناو] بەکەڵکترین گیای بەهاری بۆ لە-بەین بردنی کرمەک و کرمی ڕیخۆڵە. بەتایبەت دۆخەواکەی. (والک)+

لووشەگوڵ : [ناو] گیاییێکە دژی ئێشی ئێسقان و جومگەیە؛ لە جەنگەڵەکانی مەریوان و نۆدشە زۆرە؛ بۆ برین و پەنمانی لێواری گەدە و ڕیخۆڵە بەکەڵکە. (گل‌اختر)

لوول پەڕ : لولو پەڕ؛ لاولاو. (نیلوفر)

لوولەسۆبە : لوولەکوورە؛ قۆڵەکوورە؛ لوولەی دووکەڵ‌کێشی سۆبا. (لولەبخاری)

لە ئاو ترسان : حاڵەتێک لە نەخۆشینی هاری و کێشانی بەنگ و حەشیش کە مرۆڤ تووشی-دەبێ و لە ئاو دەترسێ. (از (آب‌ترسیدن)

لەئاوکەرەگرتن : (ب) مرۆی زرینگ و بەرژەوەندی‌خواز. (انسان‌سودجووزرنگ)

لە ئاو و گل‌دەرهاتن: (ب) لە خەم ڕەخسین؛ گەورەبوون؛ قەیرەبوون؛ پێگەیشتن. (ازآب‌و-گل‌درآمدن)

لەباک : [ئاوەڵناو] فرڵداخ‌باز؛ دەسیسەباز؛ فێڵباز؛ فێڵەباز. (حیلەگر)

لەبال : [بەند] پێکەوە؛ لەتەک؛ لەگەڵ؛ پێوەرە؛ لەیەل؛ تەقڕا؛ تەقی‌هەڤ؛ پێکۆ؛ وەیەکەو. (با-هم؛ پهلوی هم)

لەبتاندن : [چاوگە،ت] لەپتاندن؛ جووڵاندن؛ بزاوتن؛ لەعەرزدان. (تکان‌دادن؛ بەزمین‌زدن)

لەبنی‌کوولەکە دان : [چاوگە،ت]درکاندنی هە موو قسەی شاراوە و درکاندنی نەهێنی. (فاش-کردن‌اسرار)

لەبۆ : [بەند] ژبۆ؛ بۆچی؛ ئەڕا؛ ژۆ؛ ئەڕاچە؛ لۆ چی. (چرا)

لەبەرئەوە : [بەند] بۆیێ؛ ژبەروێ هەندێ؛ ژبەر ئەوە.پۆکێ. (زیرا؛برای‌چە)

لەبەرا : [بەند] (۱)لەپێشدا. (قبلا). (۲)ئەولیباسە وا لەبەر دایە. (برتن‌پوشیدە)

لەبەرچاونەبوون : (۱)دیارنەبوون. (جلوچشم-نبودن). (۲ب) بێ‌ئەمەکی؛ ناسوپاسی؛ بەچاکە نەزانین. (ناسپاسی)

لەبەردڵان : [ئاوەڵناو] جوان و ڕەزا سووک و

خۆشەویست. (دل‌پسند)
لەبەر وی : ژبەروی؛ لەبەرئەو؛ بەخاتری‌ئەو؛ لەبەرئەوە. (بەخاطراو)
لە بەریەک ڕەوینەوە : گوشاد بوونەوەی ئاڵقە-زنجیر و قەفی گۆچان؛ (ب)قەلەو بوونی زۆر. (گشادشدن‌حلقه.چاق‌شدن)
لە بیر خۆ بردنەوە : پشت‌گوێ‌خستن. (پشت-گوش‌انداختن)
لەپاخستن : [چاوگە،ت] هیلاک‌کردن؛ ڕەتاندن و شەکەت کردنی کەسێک بەجۆرێک کە نە-توانێ هەنگاو هەڵبێنێ یا خۆ بەسەر پاوە بگرێ. (ازپاانداختن)
لەپاش : لەدوا؛ کارێ کە لە کاتی دیاریکراودا نەکرابێ و وەدوا کەوتبێ؛ پرۆژەکە لە پاشە. (تاخیروعقب‌ماندن‌کار)
لەپاکردن : کردنەپا؛ پاکردنەناو؛ کەوش و گورەوی، کردنەپا؛ پۆشینی دەرپێ و پاتۆڵ. (پا-کردن)
لەپاندن : [چاوگە،ت]فریودان؛ خەلەتاندن. (فریب‌دادن)+
لەپتە دەرچوون : [چاوگە،ت] لە مەرمەڕێندا هەڵمات لە پللە دەرچوون؛ (ب)هەلەکردن. (اشتباه‌کردن)
لەپرێکدا : [بەند] لەپردا؛ لەپڕا؛ ژنشکاڤە؛ نیشکڤە؛ لەهێکڕا؛ لەناکاو. (ناگهان)
لەپ‌زێڕین : لەقەمی(ناسناوی) خانی لەپ-زێڕین قارەمانی قەڵای دمدم کە دەوڵەتی سە-فەوی هێرشی هێنایەسەر و قەڵای خاپوورکرد و خان تادوایین کەس شەڕیکرد و گشتیان کوژران. (خان‌لپ‌زرین)

لەپژاندن : [چاوگە،ت] بەعەرزدا دان؛ دان بە-عەرزدا. (بەزمین‌زدن)
لەپکە : [ناو] گرێ هەویری وشکەوەبوو لەناو ناندا. (خمیرگرەشدەروی‌نان)
لەپن : [ئاوەڵناو] تێرنەخۆر؛ چلێس؛ زۆرخۆر؛ زکن؛ فرەخومر. (شکمو؛ شکم‌پرست)
لەپۆک :[ئاوەڵناو] لەباک؛ فێلەباز؛ فریودەر ؛خاپێن.(فریب‌دهنده)
لەپێش : (۱)بەردەم؛ لە پێشی‌دانا : نایە بەردە-ستی (جلورو) (۲) سەرکەوتوو؛ سەرکەتی. (پیروز)+
لەپێش : بەر لە؛ کارێ: کە لە کاتێکی زووتر لە کاتی دیاریکراو، ئەنجام درابێ؛کارەکەمان لە-پێشە، وەدوا نەکەوتووە . (پیش‌بودن)
لەپیک‌وماپیک‌دان : (ب) لە ناڵ و بزماردان؛ ڕیا و دووڕوویی کردن. (کنایە ازدورویی)
لە تان و پۆکەوتن :(ب)زۆرکۆن‌بوون؛لەکەڵک-کەوتن؛ زۆر کەنەفت بوون. (فرسودەشدن)
لەترە : قەڵافەت و لەتەر؛ زل‌وگۆشتن؛ قەلەو. (آدم‌گندەوچاق)
لەتە : [ناو](ب)کەرتە مەڕێک کە بە جیا بلەوە-ڕێ و تێکەڵاوی مێگەلی گوند نەبێ. (گلە کوچک کە قاطی گلە روستا نشود)
لەتە : [ناو]سواڵ؛ گەدایی. (گدایی)+
لەتەپڵی بێعاری‌دان : (ب) ئەوپەڕی بێشەرمی و بێعاری. (زدن‌برطبل‌بیعاری)
لەتەچن : [ناو] سواڵکەر؛ پارسەکەر. (گدا)
لەتەچینی : [ناو](۱)سواڵکەری؛ دەرووزەگە-ری.(گدایی‌کردن.) (۲) کوتەکاسەی چینی. (تکەسفال‌چینی)

لەتەر : [ناو] تەشی.(هەم لەتەری خەم خول ئاوەردموە،تای گرژی مەینەت دووباد کردەوە) «مولەوی». (دوک)+
لەتەرە : >لەتەر
لەتەڕێ : لەتەرە؛ تەشی. (دوک)
لەتەڕیخواردن و لە وشکی نوستن :(ب)خۆش ڕابوواردن و نەبوونی سەرقاڵی و کێشە؛ ئاسوودەیی (خوردنوخوابیدن)
لەتەنبار : [ئاوەڵناو] چاڤبرسی؛ چاوبرسی؛ چاو- چنۆک؛ چاڤبرچی؛ چکووس؛ تێر نەخۆر. (خسیس)
لەچک لابردن : (ب) بێئابڕوکردن و ئیلاقە- کردن و تەجاوەزکردن بەژن. (کنایەازبیآبرو- کردن)
لەچەری : [ناو] پەستی؛ ڕەزیلی؛ قڕنووسی. (رذالت)
لەحنەت : [ناو] لە (لەعنەت)ی ئارەوییەوە هاتووە، لەهەندێ لە دووبلەی فلیمەکاندا وشە- ی(نەفرەت)بەکاردێنن کە ئەویش کوردی نییە و هەر لەحنەت بەجێترە.(لعنت)
لەحەرام گەڕان: لەحەرام گەڕیان.(۱)خەسار- بوون؛ زایەبوون. (حرامشدن.ضایعشدن)(۲)بە شوێن شتی ناڕەوا و حەرامداگەڕان. (بەدنبال حرامگشتن)(۳)ڕەهاکردن و دەستبەردان لە شتی حەرام، لەماڵی حەرام گەڕێ: مەچۆ بە- لایدا، لیگەڕێ (دوریکردنازحرام)
لە خرتکەچوون : [چاوگە،ت]لە ورتکەچوون؛ لە ورکەچوون؛ لەجێچوونی جومگەیلەش. (از- جادررفتن)
لەخشە : [ناو] نەخشە؛ پلان؛ پیلان؛ خەریتە؛ نەقشە. (نقشه)
لەخۆبوونەوە : [چاوگە،ت](ب) زۆر تەعارفکر- دن؛ خوڵکی گەرمی میوانکردن. (تعارفکرد- نزیاد)
لەخۆتەوە : (۱)لەخۆتەوە دەست بە بژارنی هە- مووان بکە، دوو واتا دەگەیێنێ، (۱/۱)تۆ ئەوەڵ کەس بە ، (۲/۱) خۆت حیساب مە کە و لەکە- سی پاڵ دەستی خۆتەوە دەست پێ- بکە.(ازخودت) (۲)لەخۆتەوە ئەوشەڕەت دامە- زراند : لەخۆڕا ئەوشەڕەت دامەزراند. (بیسبب)
لەخۆفشین : هووشەکردن؛ تاریفی خۆکردن. (ازخودتعریفکردن)
لەخۆیێو : (۱)لەخۆیڕا؛ (۱/۱)دەستیکرد بە بژاردن لەخۆیەوە، خۆیشی هێنا حیساب.(۲/۱) خۆی نەهێنا حیساب لە کەسی پاڵ دەستیەوە دەستیپێکرد.(ازخودش). (۲) لە خۆڕا؛ بێدە- لیل؛ بێبەڵگە؛ بێهۆ. (بیدلیل؛ بیسبب)
لە داری دنێ : لە دارای دونیا؛ لە ماڵی دونیا؛ لە سامانی دونیا. (ازمالدنیا) > داری دونیا
لەدووگەڕان : بەدوادا گەڕان. (دنبالگشتن)
لە دەست دەرچوون : [چاوگە،ت] بێ ئاگا لێبوون چەک بە دەستەوە تەقین. (ازدست در- رفتن)(۲)لەدەست چوون؛ لەکیس چوون. (ازدست دادن) +
لەدەمدان : (۱)لەدەم ڕاکێشان و لێدان. (توی دهانکوبیدن). (۲ب) قسە لێبڕین و ڕەتکر- دنەوەی قسە؛ جوابی ڕەق دانەوە. (تو دهنی زدن)+
لەدەم و دووکەوتن : [چاوگە،ت] لە قسە و دوواندن کەوتن. (ب) نەخۆشێ کە زمانی

بشکیٚ. (قدرت‌تکلم‌ازدست‌دادن)
لەڕاست : لەئاست؛ بەرانبەر؛ لەحـان. (دربرابـر؛ مقابل)
لەرزەپێو : [ناو] کەرەستەی ئەندازەگرتنی ڕادە-ی هێزی بوومەلەرزە. (لرزەنگار؛ زلزلە سنج)
لەرزەلەرز : زۆر ترساو؛ لەرزین لە ترسا؛ دەسـت لەرزین بەهۆی مـاڵ خۆشـەویسـتی و دەسـت پێوەگرتن؛ چکووسـی. (تـرس و(لـرز؛ ازخسـت دست لرزیدن)
لەرزیان : [چاوگە،ت] چۆقە پیاهاتن لە یاو یان لە ترس یان لە سەرما؛ لەرز پیاهاتن؛ لەرینەوە. (لرزیدن)
لەڕکەڵە : [ئاوەڵناو] ناتلەنگ‌زراق؛ قـەدباریـک؛ شووش و باریک و لاواز. (لاغر؛کمرباریک)
لەزاردەرچوون : [چاوگە،ت]لەدەم دەرپەڕین؛ لە زارترازان. (ازدهن‌دررفتن)
لەزگ‌چوونەوە : لەزەوزوو کەوتن. زاوزوو بڕانە-وە. (یائسەشدن)
لەزم : [ناو] لێزم؛ قەوموخێش؛ کەسوکار. (قوم-وفامیل)
لەژێرکێفدابوون : لەژێر فەرماندابوون؛ ژێرچە-پۆکە بوون. (تحت‌فرمان
لەسک کەوتن : [چاوگە،ت] ژنیٚ‌کە ئیدی مند-اڵی نەبیٚ؛ (ب) مەهان نەبوون؛ تێنە کـەوتنـی ژن. (عقیم‌شدن‌زن)
لەسەرخۆداماڵین : لەکۆڵ‌خـۆکردنـەوە؛ لـەمـل کردنەوە؛ لە ئەستۆی خۆ لابردن؛ (ب) خـۆ لـە دەست کێشە رزگارکردن. (ازسرباز کردن)
لەسەردانان : (١) وەک نرخ دیاریکردن؛قیمەت لە سەر دانان. (قیمت‌گذاری). (٢) دانیانە سـەر شتیٚ. (روی‌چیـزی‌گذاشـتن). (٣) دانیانـەبـان. (بالاگذاشتن)
لەسەردرچوون : [چاوگە،ت] فەرامـۆش کـردن؛ لەبەر فەقیری عەشقی یارەکـەی لـەسـەر دە-رچووە. (فراموش‌کردن؛ازسربەدرشدن)
لە سەرگریو : ئەنجامی کارێک لە سەر مـەرج؛ بەمەرج. (شرطی)
لەسەرگوان : [ئاوەڵناو] ئاژەڵی نزیک بە زایـین. (حیوان‌مادەپابماه)
لەشا تەکە هێنان : لە قوماری بانگدا تەکـە بـۆ شا هێنان؛ (ب) مرۆی خۆش شانس. (کنایەاز-آدم‌خوش‌شانس)
لە شان‌وقۆڵ کەوتن : [چاوگـە،ت]زۆر مانـدوو بوون بەکارێکەوە. (ازپا افتادن بعلت خستگی)
لەشت‌وموفا : [ناو،ت] قازانج؛ سوود؛ منفەعەت؛ کەڵک. (سودومنفعت)
لەشکەر : [ناو] لەشکر؛ سپا. (لشکر)
لەعلە : [ناو] لالە؛ مەردەنگی. (لالە)
لەعلی‌بێدانە : [ناو] جۆرێک ترێی دەنک گـەو-رەی سوورە و ناوکی نییە. (نام‌نوعی‌انگور)
لەعلی‌فا : جۆرێک قوماشی ڕیٚ‌ڕیٚ بوو لـە زە-مانی ڕابوردوودا. (نام‌پارچەای‌قدیمی)
لەغ : [ناو] گریٚ؛ چەت. (گرە)
لەغامە: [ناو] لەغاوە؛ سووچی هەردوولای لێـو؛ ئەملا و ئەولای لچی ئەسـب . (دوگوشـەلـب؛ دولب اسب‌کە حلقە لگام آنرا دربرمی‌گیرد)
لەغاوبڕە : [ناو] لەغاوەگوورگە؛ فڕندەییێکە بـە-قەرا ڕیشۆڵییێک. (نام‌پرندەایست)
لەغاوشل‌کردن:[چاوگە،ت] ئیزن‌دان بە ئەسـب بە کەیفی خۆی بڕوا؛ (ب)سەرگری و بەرگـری

نەکردن، ڕووپێدان؛ بەرنەگرتن؛ سەربەست کردن. (جلوگیری‌نکردن)
لەغاوکردن : (١) لەغاو لەزاری ئەسپ‌کردن. (لگام‌به‌دهن‌اسب‌زدن). (٢) پێش‌گرتن؛ بە-ستنەوە و ئیزن پێنەدان و بەرهەڵست‌بوون لە هەموو بوارێکدا؛ دژی لەغاو شل‌کرن. (دهنه-زدن)
لەغاوەگوورگە : فڕندەییێکە لە تەیرە بەڵەک دەکا و سێ جۆرن، (١) لەغاوەگوورگەی باڵ خورمایی. (گلاریول‌بال‌قرمز). (٢)لەغاوە-گوورگەی باڵ ڕەش. (گلاریول‌بال‌سیاه).(٣) ود ودە. (دو دوک)
لە فڕەچوون : [چاوگە،ت] لە شەرمەوە چوون و لە ڕوودربایستی کەوتن؛ ترێق بوونەوە؛ بەیدە-س بوون. (شرمنده‌وخجالت‌زده‌شدن)
لە فڕەکەوتن : [چاوگە،ت] فڕندە لە باڵ لێدان کەوتن؛ (ب) لە جووڵە و بزوان کەوتن. (بی-حرکت‌شدن)
لە قاودان : [چاوگە،ت]لە هەڵلادان؛ چەپڵە لێ-کوتاندن؛ ڕاستیی نەهێنی کەسێک بڵاوکردنە-وە. (افشاکردن‌راز)
لەقسەدەرنەچوون : (١)بەقسەکردن؛ ئامو-ژگاری بردن بەڕیوە؛ بەقەول‌کردن؛ فرمان بە-جێ هێنان. (اطاعت‌کردن). (٢)لە بەڵێن پە-شیمان نەبوونەوە؛ ڕاوێستان لە سەر قسە و پە-یمان. (سرقول‌ایستادن)
لەق‌لەق : [ناو] فڕندەیێکی مل درێژی قاچ درێژە و مار و بۆق و ماسی خۆرە و دوو جۆرن. (١)حاجی‌لەق‌لەق؛ حاجی‌لەک‌لەک. (لک‌لک). (٢)حللێر؛ لەق‌لەقی ڕەش. (لک‌لک‌سیاه)

لەقنای : [چاوگە،]لەقاندن. (تکان‌دادن-.جنبانیدن)
لە قەبر دەرهێنان : (١) مردو دەرهێنان لە قەبر. (میت‌راازقبردرآوردن). (٢ب) جوێن بەکەسێک-دان کەمردووە. (دشنام‌دادن‌به (مرده)
لە قەفە : [ناو] ڕکە؛ قەفەز؛ قەفەس. (قفس)
لەقەڵەمدان : [چاوگە،ت] بە حیساب‌گرتن؛ لە ئەژمارهێنان؛ بە حیساب هێنان؛ وای لەقەڵەم مەدە: وای دامەنێ. (بشمارآوردن)
لەقیا :[رابوردووی لەقین] لەقی؛ بزوا لە جێی خۆی؛ لەق بوو؛ لە جێی خۆی جووی. (لق‌شد)
لەکان : [ناو] ڕاکێت؛ ڕووپەڕێکی جەغز ئاسایە بۆ یاری پینگ‌پۆنگ و تێنیس. (راکت)
لەکۆڵ‌خستن : ڕزگارکردنی‌خۆ یان یەکێکی‌تر لە دەست ملۆزم و کێشە و بەڵای بەسەردا سە-پاو. لەسەر لابردن. (نجات‌دان‌کسی‌ازدست گرفتاری)
لە کەف‌وکوڵ کەوتن :(١ب)بەسەرچوونی تین و تامەزرویی؛ سارد بوونەوە لە کاری. (ازشوروشوق‌افتادن) (٢) لە کوڵ چوونەوەی تراو. (ازجوشش افتادن)
لە گا چوونەوە : وشک بوونەوەی کەشاوێک کە کاتی کێڵانی تێپەڕ بووبێت. (خشک‌شدن-زمین‌آبیاری‌شده‌برای‌شخم)
لەگرمنە : (١) لەگرە نا؛ لێرەدا نا؛ نە لە ئێرە . (اینجانه). (٢) لێرەن؛ لێرانەن؛ ئەوان‌لەگرەن: هان‌لێرە. (اینجاهستند)
لەگوێچکەی‌گادا خەوتن : (ب) بێ‌خەبەر بوون لە مەبەست؛ بێ‌خەبەری؛ نائاگایی. (کنایەازبی-خبربودن‌از دنیا)

لەگوێن :[وتە] وەک؛ وێچوون؛ وەک‌شتیٚ؛ لە-
وەدەچیٚ؛ لەگوێن : بەشێوەی. (شبیه؛ مانند)
لەگەنماڵ : [ئاوەڵناو] کاسەلێس؛ چڵکاوخۆر؛
نۆکەرکردار؛ بەرماوەخۆر. (کاسەلیس)
لەلاقان‌وەرهاتن : هەڵاتن و توند و تیژ تێپەڕ-
بوون. (بەتندی‌فرارکردن)
لەلە : [ناو](١) قامیشی‌گەرمیان؛ خەیزەران؛
جۆرێک قامیشی قەویە و گەڵاکەی بە
کوتراوی لە سەر برین دادەنین بەکەڵکە. (-
خیزران) (٢) نەیچە شەکەر؛ قامیشی شەکرکە
شەکری سووری لیٚ‌دەگیریٚ. (نیشکر)+
لەلەنگی : [ناو](١)هەویری لە ڕۆندا سوورەوە
کراو؛ نان‌ساجی؛ ناوساجی. (خمیرسرخ‌شدەدر-
روغن؛توتک)
لەمرک : [ناو] ئانیشک؛ هەرەژنی؛ مرک؛
ئانیسک. (آرنج)
لەم‌لوای : [ناو] لەم‌شۆریای؛ سکەشۆرە؛ زە-
حیری. (اسهال)
لەناکاو : [بەند] ژنشکاڤە؛ لەهێکڕا؛ ژنیشکفە؛
لەپڕڕا؛ لەپڕدا. (ناگهان)
لەناڵ‌ولەبزماردان : <لەپیک‌ومایپیک‌دان
لەنگاندن : [چاوگە،ت] (١) جووڵاندنەوە؛
(تکان‌دادن) (٢) شانەوشان و ئارام بە ڕێگادا
ڕۆیشتن؛ (سەیزادەی کە مەرەشل بیلە نگێنە).
«فۆلکلۆر» (سلانە سلانە رامرفتن)
لەنگەر : [ناو] تراز؛ تەراز؛ میزان؛ قورسکردن و
سووککردنی بار بە دەست پێوەگرتن؛ لەنگە-
رێکی ئەو بارە(ڕەشکە کایە)م بۆبگرە.(تراز)
لەوان : (١) لەوموان؛ لەوڤان؛ شوانی گاگەڵ؛
گاوان. (چوپان‌گاوها)(٢) لە ئەوان. (ازآنها)

لەوچەتی : [ناو] لەو چێتی؛ زۆر بلێیی. (پر-
حرفی)
لەوز : [ناو] لەبز؛ قسە؛ (ب)ئەو قسە کە لە(لە
وس : لیو)دێتە دەرەوە؛ بۆ لەوزت ناگەڕێت؟.
(لفظ)
لەولەوە :<لەوچەتی.
لهۆن : ناوچەیێکی هەورامانە لە ئێران و
عێراقدا. (منطقەلهون)
لەوە : [ناو] گا؛ گامێش؛ لەو. (گاو؛ گاومیش)
لەوەڕێن : [ناو،بک]کەسێک‌کە دەلەوە-
ڕێنیٚ(ب) شوان. (چراننده؛ شبان)
لەوەیڕا : لەوشتەوە؛ لەوەی ڕا دیارە ڕاست
دەکا؛ بەوەی‌ڕا. (ازآن‌چیز)
لەوێر : [ئاوەڵناو] زیاتر لەگەڵ وشەی لاردا
دێت و واتای خواروخیچ دەدا، لارولەوێر؛ چە-
فتوچیر. (کج‌ومعوج)
لەهاندن : [چاوگە،ت] داگیرکردن؛ زەوت-
کردن؛ دەست بە سەردا گرتن. (تصرف‌کردن)
لەهێکەوە : [بەند] لە ناخافڵ؛ لە ناکاو؛ لە پڕدا.
(یکهو)
لەیاز :[ناو] ئاوهاوردە؛ ئاوماڵک؛ ئەوەی ئاو یان
سێڵاو لەگەڵ خۆی دەیهێنیٚ. (آب بە ساحل-
آوردە)
لەیزاندن : [چاوگە،ت] کایە پێکردن؛ گەمە
پێکردن؛ ڕاوپێکردن؛ خافڵاندن؛ فریودان؛ سە-
رگەرم‌کردن؛ خاپاندن. (بازی‌کردن)
لەیزتن : [چاوگە،ت] لەیزین؛ یاری‌کردن؛ حە-
نەک‌کرن؛ سەما؛ لەیستن. (بازی؛ رقص)
لەیل : [ناو] جۆرێک فرندەی گۆشتخورە لە و-
اشە دەکا و چیتین (چینچین: خاڵخاڵ)ە. (-

پرندەای‌شکاری)
لەیلاخ : ناوچەیێکە بەرفراوان سەر بە شاری سنە. (نام‌منطقەایست)+
لەیلان چۆخە : ڕەقتیان؛ کێوێکی هەرە بەرزی ناوچەی سەقزە لە بەینی دوو گوندی سلێمانکەندی و کانی‌نیازدایە. (نام‌کوهی‌است)
لەیلویٚ : [ناو] هەلۆرکە؛ لەلوە؛ لەیلوک؛ جۆلانیٚ هەڵبەستن بۆ خەوتنی کۆرپە و ڕاژەندنی. (ننو)
لەیلیٚ‌ومەجرووم :[ناو،ت] لە لەیلیٚ و مەجنوون کوردکاری بووە. (لیلی‌ومجنون)
لەیەڵ ٚ:[بەند] لەگەڵ؛ لەیێڵ؛ تەقڕا؛ تەقی‌هەڤ؛ پێکەوە؛ پێکۆ. (باهم)
لیٚبڕین : (۱) بە چەقو یان شتی‌تیژ کوتیٚ لە شتیٚ بڕینەوە. (بریدن‌از). (۲)کۆتایی هێنان بە خەڵات و بەرات یان جیرە و مەواجب. (قطع‌کردن) (۳) وەک: نان و ئاو لیٚبڕین. (قطع‌کردن)
لیٚبواردن : ڕەوتی خوش ڕابواردن. (حالت‌خوش‌گذراندن)(۲) لیٚڕەت بوون؛ بەسەردا کشان. (ردشدن)
لیٚبوورین : [چاوگە،ت] (۱)جیگای ڕۆیشتن و ڕەت بوون. (مفر). (۲.ب) لێخۆش بوون؛ بەخشین. (۳) بە سەرچوون؛ تەمەن لیٚبووردن. (گذشتن؛ عفوکردن)
لیپ : [ناو] لێزگە؛ لزگە؛ ڕستە مووررووی لە تاڵ هەڵکێشراو؛ جەلە؛ ڕیز. (رشتە)+
لیٚپیس‌کردن:[چاوگە،ت]کراسەکەت لیٚپیس‌کردم؛ کراسەکەمت پیس‌کرد. (نجس و چرکین‌کردن‌چیزی‌یاکسی)
لیخاندن: [چاوگە،ت] لێدان؛ لێخستن؛ پیامالێن؛ دارکاری و لێدان. (کتک‌زدن) لێرەدا لێخستن بەواتای تیٚساوین نییە
لیخە: [کاری‌ئەمری] (۱)لیبدە؛ پیا ماڵە؛ پیابدە. (اورابزن.بزنش)(۲) پیاساوە؛ لیخشێنە. (بساب)
لێدەر (۱)[کاری ئەمری] لیٚی‌دە؛ فرمانی لێدانە. (۲)[ناوبک] کەسێک کە لێدەدا. (بزن؛ نوازندە)
لیٚدەرکردن : (۱) [چاوگە،ت] ئەو مێشانەی لیٚدەرکە؛ لیٚدوورخستنەوە. (دورکردن‌ازچیزی) (۲)لیٚدەرهاویشتن؛ کەم‌کردن لە حیساب. (منها؛ازحساب کمکردن)+
لیر : [ناو] (۱)لیرگ؛ (۲)یەکەی پارەی تورکیا؛ لیرە؛ لیر. (کهیر؛ لیرە)
لێڕاکێشان : [چاوگە،ت] لێدان؛ بەمشت لێڕاکێشان. (کتک‌زدن) پا لێڕاکێشان (پشوو دەرکردن و ئاسوو دەبوون) (استراحت)
لیٚڕاکێشان : [چاوگە،ت] بەزۆر ژنی کەسێک داگیرکردن یان هەڵگرتن، دابێکی زۆر کۆن بوو.(زن‌کسی را بزور فراری دادن)(ب) بەکەیفی دڵ ٚ خواردن، سکنانەسەر(لە پڵاو و گۆشت ڕاکێشان).(بارغبت خوردن)
لێڕاکێشان: [چاوگە،ت] (ب) ئیلاقەکردن. (بازن همخوابگی کردن)
لیستە : [ناو] لیست؛ سیایی؛ ناوی شت نووسین بەڕیز لە سەر کاغەز یان دەفتەر. (لیست)
لیسمال : [ناوەڵناو] ماستاوکەر؛ جامەلووسکەکەر؛ خولتەکەر. (متملق)
لێسە : [ناو] لێسک؛ ئامرازی کەوچک و کووپەی‌تار هەڵکۆلین. (لیسک)+
لیف : [ناو] توێکلی داری خورما کە کیسەی

گەرماوی لیٚ دروست دەکەن. (نوعی‌پوسته-درخت‌خرما)

لێڤ بزمری . لێوبەبار؛ لێڤا حشک و قەرچمی. (کنایه‌ازغمگینی)

لیٚکاڵانەوە : [ناو] لیٚجوان‌بوون؛ پێکەوتن؛ ئەو لیباسانەی لیٚدەکاڵێتەوە : پێیدەکەوی : لێی-جوانە. (برازنده‌بودن)

لیٚکاڵیانەوە : > لیٚکاڵانەوە

لێک‌چوون : لەیەک‌چوون؛ شیوەی یەک‌دان. (شبیه‌بودن)

لێک‌خران : [چاوگە،ت+ڕابوردووی چاوگە] لە-یەک‌خران؛ دووبۆری لێک‌خران: چوون بە ناو-یەکدا؛ ئاڵقە ڕیٚز و دوولایی لێک‌خران؛ لەیەک هەڵپێکران. تێک‌خران. (توی‌هم‌رفتن)

لێک‌خشان: [چاوگە،ت +ڕابوردووی‌چاوگە] (١)لەیەک‌ساوین؛ (٢) بەیەکدا ساوران؛ لەیەک خشیان. (بهم‌سابیدن؛بهم‌ساییده‌شدند)

لێک‌دابڕدران : لەیەک دوورکەوتنەوە؛ دەست لێک بەردان. (جداشدن)

لێک‌ڕاکێشان : : [چاوگە،ت] (١)لەیەک‌دان؛ لە سەروگوێلاکی‌یەک‌دان؛ شەڕکردن. (یکدیگر-رازدن). (٢)ڕاکێشانی ژن لە یەکترین(لە بهوریدا باوبووە). (نامزدکسی‌رافریفتن یا ازچنگش‌درآوردن)

لیٚکراو : [ناو،بەر](١)بە سەر هێنراو؛ وەک: زوڵم لێکراو. (٢)جێگای ڕووداوی کارێک شە-ڕلێکراو.(١.براوشده.٢.جای‌انجام‌کاری) (٣) دە-غڵی لە ئاش هاڕدراو. (غله اسیاب شده)

لێک‌زیادکردن: [چاوگە،ت] قیمەت بردنەسەرە-وە و لە یەکترین زیادکردن لە موعامەلەی کیٚزیاد (موزایده)دا. (مزایده)

لیک‌کراو : (١)جیاکراو لەیەک. (ازهم‌جداشده). (٢)ڕەواوە. ئاڵقەیێک کە ڕەواوەتەوە. (بازشده)

لێک‌کردن : [چاوگە،ت] (١) جوداکردن؛ جیاکردن. (جداکردن) (٢) شێوەدان؛ لە یە-کچوون.(شبیه هم بودن)

لێک‌لادان : لەیەک لاڕێکردن؛ ڕوو بە رووی یەکتری نە بوون و ڕێگا کەچ کردنەوە؛ (ب) تخونی یەک نەکەوتن و دووری‌کردن لە یە-کترین (احتراز ازروبرشدن و نزدیکی)

لیکوو : [ناو] جۆرێک باڵندەیە ڕەنگی قاوەیی مەیلە و نارنجیە و دوو جۆرن. (١)لیکووی خە-تخەت. (لیکو). (٢)لیکووی زەلان. (لیکوی-تالابی)

لیٚکەوتنەوە: (١) زایین؛ ئەولاد بە دونیا هێنان؛ مانگا کە سیٚ گوێرەکەی لێکەوتووەتەوە؛ (ب)عاییلە و ئەولاد لە دوابەجیمان. (٢) بومبایێک تەقی دوو کوژراوی لیٚکەوتەوە. (٣)دیسیان لێکەوتن و هەژاربوون و مافینگی بوون و ماڵ و سامان لە دەستدان. (١و٢و٣ بجاماند ؛بجاگذاشتن؛ دوباره‌ورشکست‌شدن)

لێک‌هەڵوەشان . لەبەریەک‌چوون؛ لەبەریەک-دەرهاتن؛ ئەوراق‌بوون. (اوراق‌شدن)

لێگۆڕان(١) لەوکاتەوە دەوڵەمەند بووە خۆی لێگۆڕاوە ئەیتر نامناسیٚ؛ گۆڕینی ڕەفتار و کردار؛ بووە بە حاکم خۆی لێگوڕاوە لە بیری - نییە کیٚبوو. (اخلاق‌عوض‌شدن)+ (٢) لاڕیٚ بوون؛ خودا لەونی لێگۆڕاوە: گومڕا بووە. (گمراه‌شدن)+

لێگوڕاندن : : [چاوگە،ت] (١)بەسەردا قیژاندن

و هـاوارکردن. (برسـر کسـی نعـرەزدن) (۲) گـوڕە لێکـردن؛ بـە هـەرا و هوریـا وجـۆش و خورۆشەوە هەندێ کـار ئـەنجـام دان؛ لێمـان گوڕاند و بەرێکی دروێنەکەمان تەواوکـرد. (بـا هورا و دادوهوار کاریرا به پیش‌بردن)
لیمان : [ناو] ئاوێکی خـەسـتی چڵـمئاسـا کـە دوای زاییـنـی مێیینـە لـە زێیـان دێ. (مـایع- غلیظی‌که‌همراه‌زائوبیرون‌می‌آید)
لێنایی : [ناو،بـەر] لێنـراو؛ چێشـتی سـازکـراو. (خوراک‌پخته‌شده)
لینجاو : لینچقاو؛ لینچقی‌تراو. (مایع‌لزج)
لێنگێزە: لەنگێزە؛ باران و لەنگێزە؛ بارانی بە خوڕەم. (باران‌تند)
لێنیشتن :بە کۆمەڵ نیشتنەوەی مەل لە سـەر دار یان شتی‌تر. (نشستن‌پرنده‌بردرخت)+
لێوجووین : لێوکروژتن؛ لە تووڕەیی زۆر یان لە بەر خەم و کەسەر. (لب‌گزیدن؛ لب‌جویدن)
لێوڕێژ .[ئاوەڵناو] پڕ؛ سەرڕێـژ؛ دارمـاڵ؛ دۆڵـدر. (لبالب‌پر؛ لبریز)
لێوکەن: [ناو] زەردە. بزە. (لبخند)
لیولێدان : [ناو]کەکـاتی(کلیـپ)ی فیلمـدا لێـو جووڵاندنەوەی ئاکتەر. (لبزدن)
لێو لێنەدان : (ب) میڵاک نەکردن؛ نـەخـواردن. (لب‌نزدن)
لێوەخۆ کەوتن : خۆ بۆ ئامادە کـردن؛ خـۆ بـۆ تەیار کردن؛ خۆ ئامادە کردن بۆ هێرش کـردن و دەست کردنەوە. (دفاع کردن آمـاده مقابلـە- شدن)
لێوەربوون : هێرش بۆ بردن؛ تێ ئـالان و دە- ستە و یەخەبوون؛ هاتنەژوور؛ (حملەبردن)
لێوەشان :[ناو] لێشیان؛ لـێکاڵـان و لێهـاتن؛ پێکەوتن. (برازندەکسی‌بودن)
لێوەشیان: [ناو] لێکاڵینەوەی جلک، لیباس؛ پێکەوتن. (۲)پێکران؛ توانای کاری هەبوون؛ پێ‌چێیـوون؛ لـە بارانـدا هـەبـوون (برازنـدگی. شایستگی)
لێهاتن : (۱)لە دەست هاتن؛ پێکران؛ توانای ئەنجامی کار هەبوون؛ لە باراندا هەبوون. (از دست‌آمـدن) (۲) لـەرز لێهـاتن. فـێ لێهـاتن؛ دومەڵ لێهاتن؛جووت‌بوونی نێر لە مێو. (دچـار- شدن)
لێهاندان : : [چاوگە،ت] لێ‌فێرکردن و دنـەدان. (کسی‌رابرعلیه‌کسی‌تحریک‌کردن)
لێهەستان : هەستان بە تووڕەییەوە بۆ لێـدانی کەسێک. (برای حمله به‌کسی‌بلندشدن)
لێهەستان : هەستی پیاوەتی لە ژنێکی جـوان جووڵان؛ ئێرەق بوون لە کەسێک. (نعوذکردن)
لێهەڵسان : لێ‌هەستان؛ ڕابوون بۆ لێدانی کە- سی یان هێرش بۆ بردن. (برای‌تنبه‌کسـی پـا- شدن)+
لێهەڵکەوتن : (۱) پـا لـە شـتێدان و سـەرە- نگرێدان؛ (پا بەچیـزی خـوردن). (۲) ڕابـوون؛ کوردستان پیاوی گەورەی زۆر لێ‌هەڵکەوتووە. (برخاستن)
لێهەڵگەڕانەوە : لـێوەرچـەرخـان. (۱)جـواب دانەوە بە توندی. (اعتراض‌کردن). (۲) گۆڕینی دۆستی بە دوژمنی؛ پشت تێکردن؛ پشـت بـە- ردان. (پشت‌کردن)

لامپ : گولۆپ؛ گلۆپ؛ گلۆپی چرای کارە-
بایی. (لامپ)
لامپی‌گازی : گلۆپی چرای کارەبایی کە ناوە-
کەی گازی(ئارگۆن یان نیئۆن)ی تێدایە.
(لامپ‌گازی)
لەفافە : [ناو](١) قوماش یان شتیٚ بۆ پێچانەوە.
(پیچیدنی). (٢) سەرپۆش؛ لە تۆی نزاکەتدا و
بەهێما باسی شتی عەیب و عار کردن. (لفافە)
لەوەندی : [ناو] ڕەوتێکی زاتییە لە هەندیٚ ژندا
کە بە کریشمە و ناز و لێوکەن، سەرنجی پیاو
بۆ لای خۆیان ڕادەکێشن؛بەڵام ئەو ڕەمزوڕازە
بەشێوەی دەستکرد(غەیری سروشتی) لە وانە-
(کەلاس)ی تایبەتدا فێری هەندیٚ ژنی
ژاپۆنی دەکەن کە گیشایان پێدەڵێن. (لوندی)

مات : (١) [ئاوەڵناو] حەیـران؛ کێـژ؛ واق‌و-ڕماو. (مات). (٢) [ئاوەڵناو] خەمگـین؛ دڵ پڕ لە کەسەر. (غمگین). (٣)کش‌ومات؛ بێ جووڵە دانیشتن؛ بـێ جووڵـە و خـەمگـین؛ بۆی هەیە وشەی کیش‌وماتی شەترنج لـە کش‌وماتی کوردیەوە وەرگیرابێت. (کیش-ومات). تێبینی : زمانی کـوردی لـە سـەر هەڵدانی شەترنج کۆنترە وبۆی هەیە وشە-ی (کیش‌ومات)ی شەترەنج لە کش‌ومـات و کەشتەنگییەوە هاتبێـت؛ حاڵـەتێـک لـە شەترنجدا کە شا نەتوانێت بجووڵێت؛ مت؛ کڕ؛ واتا: دۆڕاندنی شەترنج. (مات)+

مات : فد؛ فرد: [نـاو] لێـڵ؛ وەک شووشـە (جام)ی پەنجیرەی مات کە بەشێکی کەم ڕۆشنایی لێیەوە دەرباز دەبێت. (مات)+

مـات‌کـردن : [چاوگـە،ت] (ب)بردنـەوەی کایەی شەترەنج. (مات‌کردن)+

ماتماتیک : [ناو] زانستی حیسـاب. (علـم-حساب.ریاضیات)

ماتۆرە : [ناو] ناتۆرە؛ ناونیتکە؛ ناوی خـراپ لەسەر کەسێک دانان. (لقب‌زشت‌روکسی گذاشتن.)

مات‌ومەلوول : [ئاوەڵناو]کش‌ومات؛ مـات-وخەمگین؛ بێدەنگ‌وپەکەر؛ دەستەوئـەژنـۆ دانیشتن. (غمگین؛دست‌بەزانو)

مات‌ومیت : [ناو،ت] خۆ کپ‌کردن و گوێ هەڵخستن؛ خۆ کڕکرن و گۆهڤەچنین؛ خۆ ماراندن و گۆهتیژ کرن. (حواس‌خودراجمـع کردن وگوش‌تیزکردن)

ماتە : [ناو] سماتە؛ بـەردی جـەهـەنـدەم؛ هەسان. (فسان)

ماتە : [ناو] مووورگێکە دەڵـێن بـۆ لابردنـی تەمی چاو (لێڵی‌چاو)باشە. (نوعی‌خرزە)

ماتیک : : فد؛ فرد: [ناو] ماکێکی ڕەنگی بۆ ڕەنگ کـردن و جـوانکردنی لێـوی ژنـان. (ماتیک؛روژلب)

ماتێن: [ناو] هەڵماتێن؛ مەڕمەڕێن؛ مێشێن؛ مووشێن. (تیلەبازی)

ماجەمین : ناوە بوو ژنـان؛ جـەمـین وەک مانگ؛ هەنیەوەک مانگ. (ماەجبین)

ماچماچانێ : [ناو،ت] ماچومـووچ. (مـاچو-بوسە)

ماچماچۆک : >ماچماچانێ

ماچەنگی : [ناو]کایەی‌جگـێن؛ محـانچێن. (یک‌نوع‌بازی‌باشتالنگ)

ماخۆ : [ناو] خاوەن؛ خێو؛ ماڵخۆ. (صاحب)

ماخولیایی : [ناو]تووشی مالیخولیـا هـاتوو. >مالیخولیا

ماخەر : [ناو،ت] ماکەر؛ ماچەکەر. (ماچـە-الاغ)

ماد : [ناو] تەن؛ ماک؛ ڕەنـگ؛ مـادێ وی نەمایە : ڕەنگی نەماوە. (مادە؛ رنگ)

ماد : [ناو] وەکی دەزانن هەموو کوردیٚ کورمانجە، کومانجی ژوورو، کورمانجی ناوەڕاست و کورمانجی خواروو، کورمانج لە سەرەتادا کوردماد و کوردمانج بووە و کورد و ماد وەک یەک باسی لیٚکراوە ، لە کتیٚبی(تەفسیری عەهەی قەدیم و عەهەی جەدید)دا لە پال وشەی ماد و مدی، وشەی کورد و کوردستان لە بەینی دووکەواندا هاتووە و لە زوٚر میٚژوودا هەر بەو جوٚرە باسی لیٚکراوە. (ماد)+

مادخووزکراو : [ناوبەر] بەرگەمکراو؛ پەسندکراو؛ پەسەندکراو. (پسندشدە؛ برگزیدەشدە)

مادی : [ئاوەڵناو+ ناو]سەر بە هوٚزیماد؛ زمانی مادی کە تائیٚستا ئاسەواریٚکی سەربە خوٚی نەدوٚزراوەتەوە. (مادی)

مادی: ماددی: [ئاوەڵناو] ئەنبووژەنی؛ دونیایی؛ دژی(ڕژوٚنی و مەعنەوی و واتایی) (مادی)

ماران‌مژیو :[ئاوەڵناو] (ب)لەڕولاواز.(نحیف ولاغر)

ماریٚچ : [ناو] خەتی چاڵ بەدەوری دار یا هەرشتدا دروستکردن لە بیچمی ماریٚ کە بەدەوری داریٚکدا ئاڵابیٚت؛ یاوەک لاولاو ئاڵابیٚتە ڕووەکیٚ؛ مارخول. (مارپیچ)

ماریٚچ : [ناو] ڕووەکیٚکی چقل‌دارە، جوٚریٚک دڕووە. (نوعی‌خار)

ماریٚچ : [ئاوەڵناو] وەک ڕیٚگای پڕ پیٚچ و قەمچ؛ چەند پیٚچی ڕیٚگا یان چوٚم بە دوای یەکدا ؛ گامیز؛ گامیزە. (مارپیچ)

مارخول : >ماریٚچ

ماردەی : [چاوگەت] شکاندن. (شکستن)

مارڕفیٚن: [ناوت] مراوکەزەردە؛ گیاییٚکە ژەهردار و کولیٚنراوی ساقەت و گەڵاکەی بوٚ شتنی دەمی برین باشە. (گیادرمان-عقرب)

مارزوٚ :[ناو] مازوٚ؛ لیٚگەڕان؛ هیٚشتن؛ نمازوٚ : نابیٚلیٚ. (رخصت)

مارس : فد؛تد: [ناو] مارس؛جاریٚک کایە کردن و بردنەوەی تەختە نەرد کە بە دوو دەست بەحیساب دیٚ. (مارس)

مارس : [ناو] مارچ؛ مارت؛ مانگی سیهەمی ساڵی زاییٚنی(ئازار؛ ئادار). (مارس)

مارش : فد؛ فرد: [ناو] ئاهەنگی عەسکەری. (مارش)

مارشال . فرد؛ فد؛ اند؛ آلماند: [ناو] پلەییٚکی ژوور لە ئەرتەش (عەسکەر)یدا، بەرانبەربە سپەهبود. (مارشال)

مارشیموون : > مەرشمین

مارک : ئالماند؛ فرد؛ فد؛ اند: [ناو] یەکەی پارەی ئاڵمانیا. (٢) موٚرک؛ نیشانەی فابریکا لە سەر کاڵا. (١و٢.مارک)

مارگلٚ : [ناو] جوٚریٚک فڕندەیە؛ مارگر. (نوعی‌پرندە)

مارگیسە : [ناو] بوٚقلەموونە؛ عەلی‌شیش؛ عەلوٚعەلوٚ. (بوقلمون)

مارگیسە : [ناو] جوٚریٚک مارمیٚلکی گەورەیە. (نوعی‌مارمولک؛ سوسمار)

مارمژ : [ناو] زاروو؛ زەروو؛ زالوو. (زالو)

مارمژ : [ناو] سینەکیٚش؛ سیغار کیٚشیٚ کە

هەموو دووکەڵی سیغار قووت بدا؛ دژی دەم کێش. (سیگاریسینەکش)
مارنەگەز: [ناو]جزمە؛ چەکمە؛ پۆتینی مل درێژ. (چکمە)
مارِوخ : ناوە بۆ ژنان؛ [ئاوەڵناو] ڕوخسار وەکوو مانگ. (ماهرخ)
مارِوخسار : [ئاوەڵناو] ناوە بۆ ژنان؛ ڕوخسار وەک مانگ. (ماەرخسار)
مارِووم : [ئاوەڵناو]لە مەحرووم وەرگیراوە؛ بێبەش؛ ئافەرۆز. (محروم)
مارەتۆپیو : [ناو،ت](ب)کەسێکی کز و بێدەنگ ماتڵی هەل و دەرفەتێک بێت تاچزەی خۆی لێدا و زەبر بوە شێنێ؛ زۆر جار دەڵێن مەرِە مردوو هەر بۆیە تۆپیوە-کەیش بووە بەمردوو. (مارمردە)
مارەخۆرە : [ناو] زەردەقۆرِە؛ دووڵقەدەرە؛ جۆرێک مارمێلکی گەورە کە ڕەنگی دە-وروبەری بە خۆیەوە دەگرێ. (نوعی سوسمار)
مارەکە : [ناو](۱)لە(مەعرەکە)ی فارسییەوە هاتووە؛ شەرِومارەکە. (معرکە). (۲) فرمان بە مارەکردن، مارەبکە. (عقدکردن). (۳) ڕە شە مارەکە : مارە ڕەشەکە؛ لەڕوانگەی دە-ستووری زمانەوانییەوە، مارێکی ناسیاو مە-عریفەیە. (مارمعرفە در دستورزبان).
ماری: ماکەو؛ (کبک مادە)
مارِیا :[ڕابوردووی مارِیان] بەزی؛ شکستی هێنا. (شکست)
مارِیان : [چاوگە،ت] مارِین؛ شکاندن؛ شکستدان. (شکستن)
مارِیایە : [ناو،بەر] شکاوە؛ شکستییە؛ شکیاگە؛ بەزیوە. (شکستەاست)
ماریژۆک: [ناو] ماراژۆک؛ گیاییێکی تەمەن کورتە و دەخورێت. (نوعیگیاەخوردنی)
مارێژە : [ناو] ماررووژە؛ ماریژە؛ گیاییێکی بە هاریە و دەخورێ؛ ماریژۆک. (گیاهیاست-خوردنی)
ماریکتکی : [ناو،ت] ماریزەنگی. (مار-کبری)
ماریکەرانە : [ناو،ت] جۆری ئاسکی گە-ورەیە. (گوزن)
ماز :[ناو]بەرانی چوارساڵە.(قوچچهارسالە)+
مازگ : [ناو] (۱)مازە؛ موغەرەی پشت. (پشتمازە). (۲)مازوو؛ بەری دار مازوو. (مازوج)
مازگە : [ناو] مێژی؛ (مازگا) لە ئاویستاییدا بە واتای مێشک(مەغز)هاتووە. (مغز)
مازگەدەر : [ناو] مازگەدەرد؛ ئیشیمازە؛ پشتئێشە. (دردکمر)
مازوت . فرد؛ روس‌د؛ فد: [ناو] نەوتەڕەشە. (مازوت)
مازۆرێ : تۆراو لە ماڵ و مەسکەن و پەنا بردوو بە شوێنێکیتر. (قهرکردنازخانەو-کاشانە)
مازەندەر : [ناو] هەندران؛ وڵاتانیدوور؛ تاراوگە. (ولایتدور؛ تبعیدگاە)
ماژە : حاڵەتی ئێسکی لەش؛ ئێسک بە-ندی؛ ئیسکلێتی لەش (اسکلت)
ماستەک : [ناو] ڕەحەتی. (قیف)
ماسرێشم : [ناو] هێلم؛ چەسپیدار؛ چە-

سپی نەجارِی. (سریشم)+
ماسک : (١)[ناو] مەیتەر؛ خزمەتکاری ئـەسب لە تەویلە. (مهتـر). (٢)[نـاو] ئاسـکی مـێ. (آهـوی‌مـاده). (٣) [ئـاوەڵنـاو] ڕژد؛ چکووس. (خسیس)
ماسک : فد؛ اند؛ فرد: [ناو] ماکی دەرمان و مەڵهەمی دەموچاو سواخدان بۆ گەشەدان بە پێستی ڕوومەت؛ زیـاتر لـە ئاڕایشـگای ژنانەدا. (ماسک)
ماسک : فد؛ فرد؛ انـد: [نـاو]کـەرەسـتەی پاڵاوتنی هەوای هەناسەکێشان لە ناو دوو کەڵ یان لە ناو تـۆز وگـازی کیمیـاو یـدا. (ماسک)
ماسکی‌گاز : [ناو،ت]کەرەسـتەی پاڵـاوتنی گازی کیمیایی لە کاتی هەناسەکێشاندا بـۆ بەرگری لە وەزەنی گازی ژاراوی لەسەرکۆ ئەندامی هەناسەکێشان. (ماسک‌گاز)
ماس‌ماڵ : [ناو،ت]گیامێرک؛ گیاییێکە بۆ لابردنـی مـاس و پـەنمینـی جومگـەی بـاکردوو بـەهـۆی(روماتیزمـەوە)بـە کـە-ڵکە.(گل‌آلاله)
ماسی‌خاویار : [ناو،ت] بەتایبەت بە ماسـی (ئوزوون‌بڕون)دەگوترێ چونکا چەند چەشنە ماسی دیکەیش گەرای ناو زگیـان وەک خاویار دەخورێت. (ماهی‌خاویار)
ماسیگرەک : [ناو،ت] ماسیەوچنـە؛ مـایی-چنەک؛ ماسیگرە؛ فڕندەییێکـی بـاڵدرێـژ و تیژباڵە؛ قاق؛ تورەمـەی ماسیگرەکـان نـۆ جۆرن. (١)ماسی‌خۆرکە. (پرستوی‌دریایی) (٢)ماسی‌خۆرکەی بۆر. (پرسـتوی‌دریـایی-تیره).(٣)ماسی‌خۆرکەی خەزەری(پرستوی دریایی‌خزر).(٤)ماسی‌خۆرکـەی دەنـدووک ئـەسـتوور. (پرسـتوی‌دریـایی‌نـک‌کلفـت). (٥)ماسی‌خۆرکەی دەنگ بـۆڕ. (پرسـتوی-دریایی‌بدصدا). (٦)ماسـی‌خۆرکـەی ڕەش. (پرستوی‌دریایی‌سیاه). (٧)ماسـی‌خۆرکـەی ڕەشی باڵ سپی. (پرستوی‌دریایی‌سیاه‌بال-سـفید). (٨)ماســی‌خۆرکــەی کڵــاون. (پرستوی‌دریایی.کاکلی).(٩)ماسی‌خۆرکەی قەشان. (پرستوی‌دریایی‌پشت‌کبود)
ماسیی‌سپی : [ناو] جۆرێک ماسی کـە لـە دەریـــای خـــەزەردا زۆرە وگۆشـــتەکـــەی خوازیاری زۆرە. (ماهی‌سفید)
ماسیی‌سیم : [ناو] ماسییێکی پانی کورتـە و لە دەریای خـەزەردا زۆرە و گوشـتەکـەی خوازیاری زۆرە.(ماهی‌سیم)
ماشتن : [چاوگە] ڕامـاڵینی سـفرە و تـەواو کردنی خۆراکی سەرسفرە. (همەغذای‌سر-سفرەراخورن)
ماشتە : [ناو]کوڵوانە. (چارقد رو دوشی)
ماشێن‌شۆری : [ناو،ت] جێگای تایبەت بۆ شتنی سـەیـارە؛ ڕەوتـی شـتنی سـەیـارە. (ماشین‌شویی)
ماشین‌کردن : [چاوگە،ت](١)بـە مـەکێنـە سەروقژ کورت کردنەوە و هـەڵپـاچین. (٢) تایپ‌کردن؛ نامـە نووسـینەوە بـە ماشـێنی تایپ. (ماشین‌کردن)
ماشێن‌نووس : [ناو،بک]کەسێک کە نامە و نووسراوە تایپ دەکا. (ماشین‌نویس)
ماشینەوە : [چاوگە،ت](ب) لێساولێسدان و

هیچ لەسەر سفرە یان لە ناو کاسەدا نە-
هێشتن؛ ماڵینەوە؛ ڕاماڵین و گسک لێدان.
(خالی کردن وخوردن‌همه‌چیزسرسفره‌یا
کاسه)
ماف ئەستێن : [ناوبک] بەش‌وەرگر؛ حە-
ق‌وەرگر. (سهم‌گیر؛ حق‌گیر)
ماف سەندن : [چاوگە،ت] حەق سەندن؛
بەش سەندن. (حق‌گرفتن؛ سهم‌گرفتن)
ماف‌خواز: [ئاوەڵناو+ ناو]حەق‌خواز؛ کە-
سێک کە داوای حەقی خۆی بکا.
(ب)ئازادی‌خواز. (آزادیخواه)
ماف‌خۆر : [ئاوەڵناو+ ناو،بک]کەسێک کە
حەق و بەشی کەسێک داگیردەکا و
نایداتێ. (غصب‌کننده‌حق‌وحقوق‌مردم؛
حق‌خور)
مافر : [بەند] وەکوو؛ وەک؛ چوون؛ مینا؛
میناک؛ (مانند)
ماقە : [ناو]گۆی‌چاو. (حدقه‌چشم)
ماکەرمەلە : [ناو](ب) جامەلووسکێ؛ دەڵە-
چەیی؛ ماستاو کردن؛ کلکە سووتێ.
(تملق)
ماکی‌سڕکەر: [ناو،ت](ب)تریاک و
هێرویین؛ دەرمانی بێ هەست کردنی نە-
خۆش لە کاتی نەشتەرکاریدا. (ماده‌مخدر)
ماکێش :[ناو] سەلەی‌پڵاو ئاوکێش کردن؛
پڵاو پارزن؛ پڵاو پاڵێو. (آبکش‌پلو)
ماگمە : مامە؛ ماوەمە؛ پێم‌ماوە؛ تەواوم نە-
کردووە؛ ماگمە بگەم: تاوێکی‌تر دەگەمێ.
(معادل:هنوزدارم؛ مانده برسم)
ماگە : ماوە؛ مایە؛ نەمردووە؛ هێشتاهەس؛
هێشتاهەیە. (مانده.هنوزهست)
ماڵ : [ئاوەڵناو] [ناو] وەک: ئامووری کە
زۆر نەچەقی دژی ئامووری ڕژد. (خیشی-
که‌زیادفرونرود)+
ماڵ : [ناو]گەیشتنی دەمی تاژی بەنێچیر
یان لە خۆڵ وەردانی، بەڵام بەدەمیەوە نە-
هاتن. (رسیدن‌تازی‌به‌شکارودرخاک-
غلتاندن امانگرفتن)+
ماڵ بە قورگرتن :[چاوگە،ت] (ب) ماڵ
ویرانکردن؛ خانە خراپکردن؛ بێچارەکردن.
(خانه‌خراب‌کردن)
ماڵ وێرانکەر : [ئاوەڵناو+ناو] هەر شت و
هەرکس ببێتە هۆی ماڵ کاولی؛ (ب) ژنی
بێ مشوور و هەڵە خەرج. (کنایه‌اززن-
ولخرج)
ماڵاڕیا : فد؛ فرد: [ناو] نوبەتێ؛ پەتاییێک کە
بەهۆی چزووی مێشوولەی(ئانۆفێل)ەوە
مرۆڤ تووشی دەبێت. (مالاریا)
ماڵان : (١) ماڵین؛ گسک لێدان. (٢) ماڵ-
گەل. (١.جاروکردن.٢.خانه‌ها)+
ماڵای :[چاوگە،ت] مەشتن؛ ماڵین؛ گسکد-
ان؛ گزگ‌لێدان؛ ماشتن. (جاروب‌کردن)
ماڵ‌بەقوڕگیران : [چاوگە،ت](ب) بەد بە-
خت‌بوون؛ ماڵ‌کاول‌بوون؛ بێچارەبوون.
(بدبخت‌شدن)
ماڵ‌بەکۆڵ : [ئاوەڵناو]ڕەبەن و نەدار؛ بێ
سەروسامان. (خانه‌بەدوش)
ماڵبەن : [ناو] ماڵبەند؛ جێگەی بەستنەوە-
ی کەرو چارەوا بە دروشکە و گاریەوە.
(مال‌بند)+

مـــاڵ‌خـــۆنـــەخـــۆر : [ئـــاوەڵنـــاو] (ب) ڕژد؛ چکـــووس؛ دەس قووچـــاو؛ خــــەســـیس. (خسیس)
ماڵخیر :[ناو] جۆرێـک تفـەنـگ. (نـوعی-تفنگ)
ماڵدوخین : [ناو،ت] پزوو؛ نیفۆ؛ ماڵـدوخین. (جای‌کمربنددرشلوارکردی؛جای بندشلوار)
مـــاڵران : گســـکدان؛ پیاســـاوین؛ ســـاویان. (جاروب‌زدن،سائیدن)
ماڵزارۆک : [ناو] تۆڵدان؛ پزدان؛ منداڵـدان؛ ماڵزارۆک. (زهدان)
ماڵشته : [ناو،بک] گسک‌لێدەر؛ کـەسـێک کە دەماڵی. (سپور)
ماڵ‌کەمباخ : [ئاوەڵنـاو+ نـاو] مـاڵ‌وێـران؛ چارەڕەش؛ بەدبەخت. (خانه‌خراب)
ماڵکەیی : [ئاوەڵناو] ماڵکەیـی؛ ماڵکـەتـی؛ ماڵ‌وسـامان لـە دەسـداو؛ مـافینگی بـوو؛ موفلیس کەوتوو؛ دەم لـەپـووش.(مفلـس؛ ورشکسته)
ماڵ‌گرتن : (ب) مـاڵ‌بـەکرێگـرتن. (خانـه اجاره‌گرفتن،اجاره‌کردن)
ماڵ‌گۆری : ئەو ماڵانە پەزیان لە ڕاندایە هەرشەوەی ماڵێـک پیاوێـک دەنێـرن بـۆ ئاریکاری شـوان و ئاگـالێبوونی ڕانـەمـەڕ. (نوبتی‌کمک‌شبان‌کردن)
ماڵمـاڵۆک : [نـاو] جۆرێـک هـەڵپـەڕینـە. (نوعی‌رقص)
ماڵ‌میڤان : [نـاو،ت] میووانخانـە؛ ئوتێـل؛ ماڵ‌میوان.(مهمانخانه؛هتل).
ماڵومین : ماڵ و سامان؛ (ب)خۆشەویست-وریزدار. (عزیز)> مان
مـاڵوو : [نـاو] دارێکـی قـەوی بـەقـەرای دوومیترکە دەخرێتە سەر دەنـد بـۆ سـاف-کردنی نارێکی لە دوای شێفبڕین. (ماڵـە-صاف‌کردن‌شخم)
ماڵە : [ناو](١)ماڵنج؛ڕووپەڕێکی دەسکدارە، بۆ لووسکردنی سواخی دیـوار. (ماڵـە). (٢) ماڵوو، کۆتـە دارێکـی درێـژ کـە کـونێکی تێدایە سەری دەند دەچێ بەناویا و دەیهنن بەسەر شێوی پڕ لەکوڵودا بۆ ساف و لووس کردنی. (شخم‌صاف‌کن)
ماڵی : (١)[ڕابوردووی ماڵین] گسکی لێـدا. (جارو کرد)(٢) [ئاوەڵناو] پەیوەندیـدار بـە-مـــاڵ‌وســـامانەوە؛ وەک: کێشـــەی‌مـــاڵی. >ف.هن. (مالی)+
ماڵی بێ‌دان : (ب) بابەتی بێ‌دان، خواردنی نەرموشل. (٢ب) شـتی هـەرزان یان کارێکی ئاسان. (چیزیاکارساده)
مالیته : [ناو]کونی داعبای کێوی وەک گورگ و ڕێوی. (کنام)+
مالیجه : [ناو] چارەسەرکردنی نـەخۆشـی؛ دەرمـــــانکردن و چـــــاک‌کردنــــــەوە؛ لــە(موعالیجــە)ی ئـارەوییـــەوە هـــاتووە. (معالجه)
مالیخولیا : فد؛ عد؛ یونان‌د؛ [نـاو] ماخولیـا؛ نەخۆشینی بیر و هـزرە و مـرۆڤ تووشـی خەیاڵاتی تێکەڵ پێکەڵ دەکا. (مالیخولیا)
مالیسۆک : [ناو] ڕووەکێکە بەرێکی سـوور و چکۆلە دەگری. (نام‌گیاهی‌است)
ماڵیکردن : [چاوگە،ت] فڕندە و حـەیـوانی

کێوی لە ماڵدا ڕام و دەسـەمـۆکردن. (رام-کردنپرندەوحشی)
مالیکی:یەکێ‌لە چوارمەزەبـی‌موسـوڵمانانی سـوننی، شـوێکرانی ئیمـامی مـالیکی . (مالکی)
مامایی : [ناو] داپیرکی. (مامایی)
مامرکوژ :[ناو] ڕوەکێکی تام تیژە؛خەردەل؛ لە کمیابارانی شاری حەڵەبجەی شەهیـددا لە گـازی خـەردەل کـەڵکیـان وەرگـرت. (خردل)
مامرەچینی : [ناو،ت] مریشکەچینی. (مرغ-چینی)
مامرەڕەشە : [ناو] مریشکەڕەشە؛ لـە قـە-دیمدا باو بوو ئەگەر فەقێ هەتـا سـووڕەی نەسریان بخوێندایێ دەبوو مریشکێکی ڕە-ش بە دیاری ببەن بۆ مامۆسـتا. (کنایـەاز-سورەنصر)
مامڕەش : [ناو] جۆرێک مراوی کە ڕەنگی ڕەشە. (مرغابی‌سیاه)
مامۆخ : هەورازێکی بەرزە لەبەینی سەقز و سنەدا. (گردنەماموخ)
مامۆرە : [ناو] جۆرێـک ترۆزییـە. (نـوعی-خیارچنبر)
مامۆستا : [ئاوەڵناو] [نـاو] لێـزان؛ پسـپۆڕ؛ مامەوستا؛ مامۆسا؛ سەیـدا. (اسـتاد؛ مـلا؛ معلم)
مامووت : فرد؛ فد: [ناو] فیلـی سـەرەتـای دەورانی چوارەمی زەوین‌ناسی بـە لـەشـی تووکن و عاج(شفرە)ی درێژ و چـەمـاوەوە. (ماموت)
مامە : (١)ماومە؛ ماگمە؛ لێم‌نەبڕاوە؛ تەواوم نەکردووە(بن‌زاراوەی سـەقزییـە). (تمـام-نشدە.تمام‌نشدەام). (٢) مامۆ؛ ئاپۆ. (عمو)
مامهۆرتک : (ب)کـەسێک‌کـە شـارەزای زۆرئیش و کارگـەل بێـت. (خبـرەدرخیلـی امور)
مان : وشـەییێکـی ئاوێسـتاییە بـە واتـای (خانوو ، ماڵ)لـە کوردیشـدا هـەیـە وەک سامان؛ ساختومان؛ ساختمان؛ بە واتای بینا و ماڵ؛ خان‌ومانت شێوی : ماڵ کاول‌بی. (خانە)
مانتۆ : [ناو] عابا و کەوای درێژی ژنانە کە بە سەر لیباسدا لەبەری دەکەن. (مانتو)
ماندانا : ناوی کچی ئاژیدهاک دواهەمـین شای ماد و دایکی کوورش.(دختر ضـحاک و مادر کورش)
ماندنەوە : [لە چاوگەی مان] نەڕۆیشتن لە جێگایێ و مانەوە. (ماندن)
ماندۆلین : ئیسپانیاد؛ فد؛ تد: [ناو] جۆرێـک ئامێری مۆسیقایی لە باغلەمـە چـووکترە و تەلیە. (ماندولین)
مانـدو و مـردوو : (ب)زۆر شـەکـەت و هیلاک. (بسیارخستە)
مانگابەکەڵ : مانگـایێ‌کـەکـاتی جـووت-خوازی هاتووە. (مادەگاوگشن‌خواه). (ب)بە تەوسەوە بە ژنـێ دەڵـێن کـە پیـاوان زۆر بکەونە شوێنی. (زنی‌کەمردان بـەدنبـالش رامیفتند)
مانگادۆش : [ناو،بک] چێـل دۆش(١)کـە-سێک کـە مانگـا دەدۆشـێ. (گـاودوش).

(٢)[ناو] دەفری گەورە لە مەڕدۆش گەورەتر. (ظرف‌دوشیدن گاو)
مانگاماسی :[ناو] جۆرێک ماسیی‌گەورەیە. (نوعی‌ماهی)
مانگ‌دیتو : [ئاوەڵناو] ژنەک کۆ مەهان دەبەت؛ ژنێک کە بکەوێتە بێ‌نوێژی. (زنی کەقاعدەشود)
مان‌گرتن: [چاوگە،ت] گەی‌گرتن؛ (ب)بۆ مەبەستی ڕامیاری یان کێشەی ماڵی، دەست لە کار کێشانەوە و کار نەکردنی کادێرگەل لە ڕێکخراوێکدا.(اعتصاب)+
مانگ‌گیران : [ناو] هەیف‌گیران؛ مانگ-گیریەی؛ حاڵەتی مانگ وەبەرسیبەری زەوی کەوتن. (خسوف)
مانگە : [ناو] هیلالی؛ خەرپشتە؛ میچی‌خەرپشتە. (خرپشته)
مانگەڕۆژ : مانگەشەو. (شب‌مهتابی)
مانگ‌هەڵاتن : [چاوگە،ت] مانگ لە ئاسۆ دەرکەوتن. (ماەدرآمدن)
مانگی‌تەواو : (١)مانگیٚ کە ٣٠ ڕۆژ کەمتر نەبێت. (٢)مانگی پڕ بە ئاسمانەوە، چەغزی تەواوی مانگی چواردە. (ماەتمام؛ بدر)
مانگی‌زایینی : [ناو] ناوی مانگەکانی ساڵی زایینی. (ماەمیلادی)
مانگی‌شەرم : [ناو] مانگی هەوەڵی مێردکردن. (ماەعسل)
مانگی‌نۆ : [ناو] مانگی‌نویٚ؛ هەر مانگیٚ نەو بۆ حاڵم پەشێوە، چوون هیلال شێوەی ئەبرۆی تۆی پێوە؛ «فۆلکلۆر» مانگی یەکشەوە.(ماەنو)
مانگی‌هەتاوی : ناوی مانگەکانی ساڵی کۆچی‌هەتاوی؛ مانگی ڕۆژی. (ماەشمسی)
مانە : [ناو] خانووی گچلە؛ لە هەورامیدا بووە بە یانە. (هەرەس وەیانەم : هەرەس بەماڵم) دیسان وشەی وانە واتا ژووری دەرس‌خوێندن، و زۆر نزیکە بە مانە. (خانه کوچک)
مانەوی : [ناو] شوێنگرانی دینی مانی. (مانوی)
مانی : [ناو] خاوەنی کتیبی وێنەی ئەرژەنگ کە خۆی بە پێغەمبەر دەناساند و کوردێکی وریا و قسەزان بووە. (مانی)
مانیشت : (١)ناوی نێونامەی بەڕێزسەجاد جەهانفەڕ. (٢)ف.مان. جێگای نیشتەجێبوون و شوێنەواری ماد(ماد+ نیشت) (سرزمین ماد)
ماوت : [ناو] ماهووت؛ جۆرێک قوماشی کورکدارە. (ماهوت)
ماوت‌ماڵ : [ناو،ت] ماهووت‌ماڵ؛ فڵچەی پاک‌کردنەوەی قوماش و لیباس. (ماهوت-پاک‌کن؛ برس‌لباس)
ماوزۆ : [ئاوەڵناو+ناو] بەجێماو. (بەجامانده)
ماوس : اند؛ فد: [ناو]کەرەستەی جووڵێنەری نیشانەدەری سەر شاشەی کامپیوتێر. (ماوس)
ماوەر : [ناو] پوتکی بەرد شکاندن؛چەکوشی گەورە و قورسی بەرد شکێن .(چکش‌سنگ‌شکن)
ماوەڕۆ : [داهاتووی هێنان] دێنیٚ؛ دەهێنیٚ؛ تێری. (میآورد)

ماهپاره : نێوی ژنانه. (مهپاره.)
ماهۆن : [ناو] دەسکی چەقۆ لە داری مێو. (دستەچاقوازدرختمو)
ماهوور : [ناو] مەقامێکی ئاوازی کوردی و ئێرانییە. (ماهور)+
مایلیدەریایی : [ناو] یەکەی مەودا لە دەریادا بەرانبەربە ١٨٥٢ میتر. (مایلدریایی)
مایو : [ناو] توونکە؛ تنۆکەی مەلە و هاڵتێر لێدان بۆ پیاوان و تنۆکە و مەمکبەند بۆ مەلەکردنی ژنان. (مایو)
مایۆنێز : فرد؛ فد؛ اند: [ناو] جۆرێک ڕب یان سۆسی سەلاتە کە لە خەردەڵ و هێلکە و سرکە و ماست و ئارد چێدەبێت. (سس) (مایونز)
مایە : دەستەواژەی مۆسیقایە، (١) ڕیز گرتن واتا میزراب وەشاندن لە سازێکی‌تر کاتێک لە کۆکی سازی ساز ژەنێکدا بێت و دەنک تێکەڵی دەنگی سازی ساز ژەنەکە کردن. (٢) بنەمای مەقام لە مۆسیقادا. (١و٢.مایە)+
مایی : [ئاوەڵناو]ماوەوە؛ کۆن؛ بەیات؛ مەنە؛ مەندە؛کۆن کەوتوو. (ماندە؛کهنە)
متمتی : خۆپاشقەکێش؛ خۆوەپاش‌خەر؛ خۆماتکەر؛ماتڵی دەرفەت بوون؛ خۆخافڵێن. (پیفرصتبودن)
متۆ : [ئاوەڵناو]کەوی؛ ماڵی؛ ڕام؛ ڕاهاتوو؛ دەستەمۆ؛ ئوگر. (رام)
متەق : هەست؛ جوولە؛ دەنگ؛پرزە. (حس؛صدا)
متەکا : سەرین. (متکا)

مجمعە: [ناو] مجۆعمە؛ بۆی هەیە لە (مەجموعە: جەمع گەل)ڕا هاتبێت و کوردکاری کرابێت، بەواتای کۆمکراوی چەند شت؛ (مجموعە)
مجۆعمە : [ناو] مجومعە؛ کەشەفەی لە‌سەردانانی کۆمێک خواردەمەنی؛ سینی و کەشەفەی گەورەی نان لەسەر خواردن؛ خوان. (مجمعە)
مجێوری : [ناو]کاری مجێور؛ مزی مجێور. (کارومزدمجاور)
مچکاندن :[چاوگە،ت] وشک‌کردن.(خشک کردن)
مچیرە:قەوچەکردنی‌کەر.(فکجنباندنخر)
محانچێن : [ناو]یاری بەقاپ(جگ)، هەڵگێرانەوەی قاپ بە بارێکیتردا بە قاپێکی تر. (نوعیبازیباشتالنگ)
محەنەک : [ناو] ئەسپی ڕەسەن؛ کەحیل. (اسباصیل)
مختی : [ناو] شۆڵاوەی فرمێسک. (اشک سرازیرشدە)
مخمخاندن : [] هاڕین؛ پەراش‌پەراش‌کردن؛ فلیقاندنەوە. (خردکردن؛ لەکردن)
مخمخک:(١)بێستانیتەڕەکاڵی.(جالیز)(٢) شۆڵاوەی فرمێسک. (سرازیرشدناشک)
مداس : دەمپایی. (دمپایی)
مدو : دەدا؛ دەیدا. (میدهد)
مدیۆ : دەڕوانێ؛ ئەڕوانی؛ تماشادەکا؛ دەبینێ. (میبیند)
مرخ : [ناو] داخواز؛ ئارەزوو؛ ویست؛ تەماح. (آرزو،طمع)

مـردار بوونـەوە : [چاوگـە،ت](ب) مردنـی مرۆڤی خراپ و بەد ئاکار. (مردن‌انسان‌بد و فاسد)+
مردارخۆر : [ئاوەڵناو]کەلاکـی تۆپیـو خـۆر؛ مندارخۆر؛ منارخۆر؛ وەک : کەمتیار و داڵ. (مردارخور)
مردارکردنەوە :[چاوگە،ت] (١ب) ماڵی‌کـە-سێک بە زەم‌کردن قەڵب‌کـردن لـەکـاتی موعامــەلــەدا. (تــوی‌ســرمــال‌زدن). (٢) کوشتنی حەیوان بی‌سەربڕینی شـەرعـی . (٣) خراپ سەربڕینی ئاژەڵ نە بەگـوێرەی شەرع. (٢و٣.مردارکردن)
مردارەمانگ : [ناو] منارەمانگ؛ بەینی بە هار و هاوین کە لەو کاتەدا نەخۆشین و مردار بوونەوەی ئاژاڵ زۆرە. (بین‌بهار وتابستان)
مرقاندن : دەنگی نێری هاوکـات لـەگـەڵ زبان دەرهێنانی نێری بەدەوری بزنی بـە-تەگەدا هەروەها دەنگی بـەراز و گـامێش. (صدای تکه گراز و گاومیش)
مرقە : (١) کەمترین دەنـگ؛ مرقـەی دە-رنەهات : دەنگی لێوە نەهـات. (کمتـرین-صــدا). (٢) دەنگــی گــامێش و بـــەراز. (صدای‌گراز)
مروس : مریس؛ مێتن؛ مژتن. (مکیدن)
مری‌پۆش : کفن. (کفن)
مریتانۆ : [نـاو] مـرۆڤ؛ ئینسـان؛ عیسـان؛ بنیادەم؛ بەشەر. (انسان)
مریشکاوی : [ناو] قەلەمـراو؛ باڵنـدەییێکـی ڕەشە لە مـراوی چـووکترە و مـەلـەوانـە. (نوعی‌پرندەآبی)
مریشکەئاویلە : [نـاو] تۆرمـەی مریشـک-ئاویلە چەند جۆرن. (١)ڕەش‌بەشە. (چنگر). (٢)تاوسە. (طاوسک). (٣)مریشکـئاویلـەی گەورە و بچووک و خەنـەیـی و دەنـدوک سـەوز، سـوور بـەڵـەک. (یلـوەبـزرگـو کوچکـو حنایی‌و نوک‌سبزو خالدار)
مریشکەکێوی : [ناو] فڕندییێکی تیـژ باڵـە مێیەکەی(مێوەکەی) چیتـین(خاڵخـاڵ)ە و نێرەکەی لە چەند ڕەنگی(ڕەش و سـوور و زەرد)ە،کلکـی ڕەش و درێـژە و گۆشـتیان دەخورێ. (قرقاول)
مزاخە : [ناو] سـندوقی‌نـان؛ جێگـای نـان تێنان. (جای‌نان؛صندق جای‌نان)
مزانا : مـزانـی؛ دەزانـی؛ ئـەزانـی؛ دزانـی؛ زانیت؛ زانیتەی. (میدانی)
مزانوو : دەزانم؛ ئەزانم. (می‌دانم)
مزانـی :(١) مزانـی؛ مزگێنـی؛ خـەبـەری خۆش هێنان؛ پاداشـی خـەبـەری خـۆش هێنان. (مژدگانی)(٢)دەزانی. (میدانی)
مزدان : حەق‌دان؛ پاداش‌دان؛ قەرەبووی-چاکەکردنەوە. (مزد دادن)
مزراب :[ناو] میزراب نەغمە؛ دەندوک ئاسایێکی چووک لە کانزای زەرد یان شاخ یان شاپەل، یان ئێسک، بۆ ژنـدنی سـازی ژێدار و تەلدار. (مضراب)
مزرە : (١) هێستری نێر. (استرنر). (٢)ترش و شیرینە. (می‌خوش‌است)
مزگەری : [ناو] پیشە و کارگەی مسـگەر. (مسگری)

مزووری : [ناو] بەکریْ کارکردن؛ بەکریْ گیراوی؛ لە (موزدووری) فارسییەوە وەر گیراوە. (مزدوری)
مزە : مەزە؛ کورتکراوی ناوی(مەرزیە و موزەفەر)ە. (مخففاسممرضیەومظفر در زبان کردی)+
مزموت : مزگەوت؛ مزگت. (مسجد)
مزیانی : [ناو] مزگێنی؛ مزگانی؛ نوخشانە؛ نوقلانە؛ خەبەری خۆش پێدان؛ مزانی. (مژدگانی)>مزانی
مزێج : [ناو] بێزوو؛ مەگیرانی بێزگ. (ویار)
مژدانە : [ناو] موژدانە؛ خەڵاتیْ کە بە - مزگێنی هێنەر دەدرێت. (مژدگانی)
مژدی : [ناو] بێزو؛ مەگیرانی؛ بێزگ؛ مزیج. (ویار)
مژگ : [ناو] مێشک؛ مەژگ؛ مەژۆ؛ مەژی. (مغز)
مژومۆر : [ناو] بەکەسێک دەڵێن چاوی کز بیْ؛ چاو مژومۆر : چاو نیوە کراوەی کز. (چشمکمسو)
مژیای : [چاوگە] مژتن؛ مژین. (مکیدن)
مژیلانک : [ناو] مژۆلانک؛ مژۆڵ؛ برژۆڵ؛ برژانگ. (مژە)
مستە : مچە؛ مستۆ؛ کورتکراوی مستەفا. (مخففاسممصطفی)
مسمسۆک : مسەمس کەر؛ خنەخن کەر؛ منەمن کەر. (مسمس یا منومن کننده)
مسوار : [ناو]کانزای مس لەگەڵ قاڵاییدا تێکەڵ کراو بە (ئالیاژ)کراو. (آلیاژمسو- قلع)+
مسۆگەر : [ناو،بک] دابین کراو؛ ئامادە کراو. (تهیەکننده)
مش : فرد؛ فد: [ناو] تایبەتمەندی قژی ڕەنگ کراو، هەر چەپکی لە ڕەنگیْ. (مش)
مشت قووچاو : [ئاوەڵناو] مشت قووچیاگ : (ب) ڕژد. چکووس؛ خەسیس؛ چاوچنۆک؛ ڕەزیل. (خسیس)
مشتوماڵ : [ناو،ت] جاران باو بوو لە گەرماو بە جۆرێکی تایبەت دەلاک(کیسە- کێش) مشتوماڵی موشتەری‌دەدا، و دە- یشێلا.(مشتومال)
مشتوماڵ : دەست پیاهێنان و سڕین؛ (مشتوماڵی دەوی ئاوینەی ژەنگاویی خە- یاڵ). «هێمن» (صیقل؛ پاک‌کردن)
مشتوەشێنی : دەکریْ لە جیاتی مشتە- کۆڵە بۆ کێبەرکێی شەڕەمشت بەکاربێت. (مشت‌زنی)
مشتەکۆڵە : یاری شەڕەمشت(کێبڕکێی شەڕەمشت)گۆیا لە ماوەیێکی نەزۆر دوور دا ئەو ناوەی لێنراوە لە تەلەفزیۆندا بیستوومە.(بکس)
مشتەگرتن : [چاوگە،ت] سێرەگرتنی تفە نگ بۆ لە ئامانجدان. (نشانەرفتن)
مشتەل : (١)شەتل؛ نەمامی‌ڕیشە. (نشا).(٢) دووکان؛ جیْشەتل. (کرت؛ جای‌پرورش‌نشا)
مشقەمشق : (١)مرقەمرقی نێری بە دە- وری بزندا. (٢) مۆزەمۆز؛ خولانەوەی تازە- لاوان بە کۆڵاناندا بۆ حەزلێکەری. (صدای (شاک‌درجفتگیری.٢. پسرجوان کەدور

دختران‌می‌پلکد، میچرخد)
مشومۆڕ : >مۆڵ‌ومرچ.
مشوەش : وردەنیسک. (عدس‌خرد)
مشەخەت‌کردن : [چاوگە،ت]کـۆچپێکـردن؛ ئـاوارەکـردن؛ تارانـدن؛ دوورخسـتنەوە. (کوچانیدن؛ آوارەکردن)
مشەگیا : [نـاو،ت] ڕووەکێکـە لامـژ وەک کـەڵـەی بێستان. (گیـاهی‌است ،انگـل-گیاهان‌دیگر)
مشیۆ : [بەند] مەشیۆ؛ دەبێ؛ ئەبێ؛ ئەشێ؛ دەشێ. (باید)
مفا : [ناو] موفا؛ خێر؛ سوود؛ قازانج؛ چـاک. (سود؛ فایدە؛ خیر)+
مفتەلابوون : [چاوگـە،ت] موفتـەلابـوون؛ تـووش‌بـوون؛ دووچـاربـوون؛ مـوپتـەلا-بوون؛گیرۆدەبوون. (مبتلاشدن)
مفس : [ناو] پارزن؛ پاڵێو. (صافی)
مفسیت : > مفسد
مفلنگ : [ناو] قاحبە؛ جندە. (روسپی)
مقۆ : [ئاوەڵناو]خووگرتوو بە شتێ‌کـە تـە-رکی دژواربێت؛ وەک هێـرۆئین و تریـاک. (معتاد)+
مقۆمقۆ : (١)دەنگۆ؛ تەوت؛ قسە بڵاو بوونەوە لە جەماوەردا؛ مقۆمقۆ داکەوتووە : دەنگۆیە. (٢). >ف.هن. (شایعە)
مکۆ : [ناو] مەکۆ؛ جێگای کۆبوونەوە. (جای‌تجمع)+
مکوڕ : [ئاوەڵناو]سوور لـە سـەر قسـە و ڕا. (مصر بر رای‌ونظر)
مکێنە : > نکێنە

مگیز : [ناو] تامەزرۆیی؛ مـەیـل؛ هـەوس؛ ئارەزوو؛ ئیشتیا. (آرزو)
مڵاس: [ناو] مڵاز؛ خۆ ماتکردن وگوێقوڵاغی دەرفەت بوون؛ لەبۆسەوە چوون. (کمین)
مڵاشی : [ناو] مڵاشوو؛ مەڵاشوو؛ مەڵاشـک؛ مڵاشک. (سق‌دهان)
مڵاڵە : [ناو] جزمە؛ چەکمە؛ پۆتینی درێژ تا نیوەی بەلەک. (چکمە)
ملبێند : [ناو] ملوانکە؛ ملبـەنـد؛ ملوێنـک؛ ملبێدە. (گردنبند)
مل‌پێچی : [ناو]کەڵەوەکێشـی؛ مـل‌بـادان؛ بەربـەرەکـانێ؛ نافـەرمـانی؛ ملـەجـووڕێ. (نافرمانی)
ملتۆڕلی : [ئاوەڵناو]ئەستۆزراف؛ مل‌باریـک. (گردن‌باریک)
ملکس : [نـاو] گـزگ؛ گسـک؛ گـەسـک. (جاروب)
ملکەو : [ئاوەڵنـاو] (ب) ژنـی شـان و مـل جوان و خوشیک و چـەلـەنـگ. (زن‌زیبـا-وگردن‌زیبا)
ملکێش : [ناو] دەسکەنە؛ دروێنەی دەغـڵ بە دەست. (بادست‌چیدن‌گندم‌یاجو)
ملکێش کردن :[چاوگە،ت] مـل‌گـرتن یـا تەناف لە مـل‌خسـتن و ڕاکێشـان، بـەزۆر بردن بۆ شوێنێ. (پشت‌گردن‌گرفتن‌وبردن-بەجایی)
ملۆزم : [ئاوەڵناو]مێملی ملهوڕ و بەهێز؛ لە-بەین بەر؛ دوشمنی زاڵ؛ ئافەت؛ بەڵا. (ضد؛ آفت)
ملومۆ : (ب) ڕەوتی سەرکێشان و گەڕانـی

فسوّس به دوای خـەبـەر و جاسووسـیدا.
(سرک‌کشیدن‌جاسوس)+
مل‌وەبەرمل‌نان : [نـاو،ت]بـەربـەرە‌کـانی-
کردن؛ زۆران‌گرتن. (مقابله‌کردن؛ رقابت)
ملەجووڕیٚ : [ناو] مـل‌بـادان و کـەڵـەوە-
کیٚشی؛ لام‌وجومی؛ لاملی؛ لەقوونەجووریٚ
بەنزاکەتترە. (نافرمانی)
ملهوڕی : [ناو] زۆرداری؛ مل‌ئـەسـتووری؛
شەڵاتی؛ زۆرملی. (گردن‌کلفتی)
ملیٚب : [ناو] شەنە؛ شەن. (افشون)
منارکردنەوە: [چاوگە،ت](١) مندارکردنەوە؛
مردارکردنـەوە؛ (مردارکـردن) (٢ب)کـاریٚ
سەقەت‌کردن؛ کاریٚ گـەنانـدن و خـراپ-
کردن. (گندزدن)
منجەمنج : قسە جاوین و خـۆ خافڵانـدن و
دەربڕینی قسە بە ناڕاشکاوی. (من‌ومن)
مندۆ : [ناو،ت] تولّە فەڕەنگـی؛ سـەگـی -
چووکەی کونەڕۆ. (سگ‌فرنگی)
مندۆخ : مندۆغ : <مندۆ
منع : [ناو] مەنع؛ مەنح؛ ئـەم وشـەیـە لـە
ئارەوێیەوە هاتووە بەڵام لـە کوردییـدا بـە-
واتای لۆمە بەکاردێت، دوێنـیٚ باسـی ئـە-
حمەدکرا زۆریان منع‌کرد لەوکارە خراپە کە
کردوویەتی، واتا لۆمە یان کرد. (سرزنش)
منمانۆ : دەنوێنیٚ. (می‌نمایاند)
منمنـە : [نـاو] زەنگیانـە؛ مـووررووی ورد.
(منجوق)
منۆخ : [ئاوەڵنـاو] تـەمبـەلْ؛ لـەش‌گـران؛
سست. (تنبل)
منەت‌کیٚشان : [چاوگە،ت](١) داوای شتیٚ-
کردن کە ببێتە هـۆی سـووک و چـرووک
بوون. (٢)ژێرباری منەتی کەسێک چـوون؛
(منت کشیدن)
منەمن : خۆ خافڵاندن لە ئەنجامی کـاریٚ؛
ملەجووریٚ. (این‌پاوآن‌پاکردن)+
منیچ : من‌ژی؛ ئەز ژی؛ منیش؛ ئەمنـیش.
(من‌هم)
مواجوو : [ناو] مەواجوو؛ مەواجـب؛ پـارەی
مانگانەی کاربەدەست؛ مەعاش. (حقوق)
مـــوارۆ : دەخـــوا؛ دیٚخـــۆت؛ دەخـــوات.
(میخورد)
موانۆش : دەی‌خوێنم؛ دەیخوێنمەوە؛ دیٚ
بخوونم. (می‌خوانمش)
مۆبایل : اند؛ فرد؛ فد: تەلەفۆنی هاوڕیٚ.
(مبایل)
مۆبەد : زانای ئائینی زەڕدەشـتی لـە مـۆغ
بالاتر. (موبد)
موپتەلا : < مفتەلا.
موتلی : موتـووی؛ متـۆ : منـداڵیٚ کـە زۆر
خووی بە باب یا دایکی یـا کـەسێکی‌تـر
گرتبێت؛ بۆ بێچوی زینـدەوەرانـی تـریش
دەوتریٚ. (طفل وابسته به پدر یا مادر؛ رام)
موتووی : <موتلی
مۆخ : بەشێکی جیاواز لە مێشـک کـە لـە
پشت مێشک دایـە. (مـخ). (٢) مـەژگـی-
ئیسک. (مغزاستخوان)
مۆرتخـای : مـەلای موسـایی؛ مـەلای -
جووەکان. (عالم‌دینی‌یهودیان)
مۆرد : مۆرت؛ گیاییێکە لە گەرمـەسێر دە-
ڕویٚ دژی بۆکلێشەی پایە؛ سرکە لەگـەلٚ

هاڕاوە مۆرد دەساونە بەینی قامکی پا و ژێر پا، بۆگەنی پا لەبەین دەبا. (مورد)
مورداد : ئەمورداد؛ مانگی ناوەڕاستیهاوین لەساڵی هەتاویدا. (مرداد)
موردەشۆ : مردووشۆر. (مردەشور)
مۆروپنجلەخۆنان : دەعیە و دەمارکردن؛ لووتبەرزی و فیزکردن؛ خۆگرتن. (قیافە- گرفتن)
مورەڕەش . بزنی کەڕیلی ڕەش هەروها مووره (سوور و سپیوکاڵ و قەشان). (بز گوش‌کوتاەباتعین نوع‌رنگ‌مو)
مۆرەی شەترەنج : داشی شەترەنج؛ هەرکام لە ٣٢ پەیکەرەی کایەی شەترەنج. (مهرەشطرنج)
مۆرەی کەمەر : پێنج مۆرەی مۆغەرەی پشت لە بەینی مورەکانی پشت و مورەکانی سیبەندەدا. (مهرەکمر)
مۆرەی مل : مۆرەیگەردن(ب)حەوت مۆرەی سەرەوەی موغەرەی پشت.(مهرە- گردن)
مۆرەیدامە : داشیدامە. (مهرەداما)
مۆری : هومایی؛ بالۆری؛ بالبالی؛ مەڕمەڕشا. (چلوار)
مۆریانە :(١) مۆرکە؛ ژەنگ. (٢ب)ڕشک و سپی.(٣) جووڵەوەرێکە مێملی خوری و لیباسە. (زنگ؛شپش؛ موریانە..)
مۆریلە . مێلوورە؛ مرۆچە؛ مێروو. (مورچە)
مۆریماری : موورگیمار؛ مۆریمار؛ بەردیمار؛ کاتی مار کراژ دەخا کالیسیۆمی لەشی کەم دەبێتەوە بەهۆی کراژی نوێ دروستکردنەوە و بۆقەرەبووی ئەو کەماسیە بەرد دەکروژێ و دەیخوا و پاشان دەریاندەخاتە دەرەوە (دەیانهێنتەوە)و ئەو بەردانە چارەسەری نەخۆشینێ چاوە و ڕۆشنایی و سوویچاو زیاد دەکا؛ واتای ناوەکەی بە ئارەوی(بەردی نوور)ە. (مهر مار)
مۆز : جۆرێک مێشی چزوو دارە بە گاگەلەوە دەدا و خوێنیان دەمژێ. (مژمژ)
مۆزگرە : پووشبەقوونە. (سنجاقک)
مۆزمۆز : سەرەتای حەزلێکەری ومشقەمشق. (دنبال‌عاشقیپسران)+
مۆزێ : مشقەمشق و بە دوای ژناندا چوون؛ حەزلێکەری لەگەل ژنان. (دنبال- عاشقیزنانبودن)
موزیڕ : زەرەرگەیێن؛ زیاندەر؛ (لەئارەویڕا هاتووە). (مضر)
مۆزیک : (١)مۆسیقا. (موزیک). (٢) ئاوەنیا، منداڵی ژن لە مێردی پێشووی. (٣و۴)>ف.هن
مۆژانک : مژۆل؛ برژۆل؛ برژانک؛ موژەلانک. (مژە)
موژدەدەر : مزگێنیدەر؛ خەبەری خۆش - هێنەر. (مژدە دهندە)
مۆسیقا : (١)هونەری بەدوای یەکدا دەرهێنانی دەنگ بە ڕەچاوگرتنی زەرب (ڕیتم)و هارمۆنی و پێکهێنانی مێلۆدی. (٢)بەرهەمی ئەوکارە. (موسیقی)
مۆسیقار: مۆسیقازان؛ زانیاری مۆسیقا؛ زەنیاری ئامێری مۆسیقا. (موسیقیدان؛

موسیقیدان؛ ساززن)
مۆسیقای‌پاپ : مۆسیقای خەڵکی ئاسایی بەبێ ڕەچاوکردنی بنەمای (موسیقای مەقامی و ڕەدیفی). (موسیقی‌پاپ)
مۆسیقای‌جاز : (ب)موسیقای تایبەت بە ڕەش پۆستاڵانی ئەفریقایی. (موسیقی‌جاز)
مۆسیقای‌ڕەسەن : موسیقاییێ کە لە کەوناراوە لە ناو میلەتێکدا گەشەی کردووە؛ لە کوردیدا زیاتر لە توێی مەقامەکاندا گونجاوە و پێوەندیی بە مێژینەی مۆسیقاوە هەیە. (موسیقی‌اصیل)
مۆسیقای‌کلاسیک : مۆسیقای بەربڵاوی ئورووپی لە سەدەی ١٧و١٨دا؛ و بەردەوامیی ئەوڕێبازە. (موسیقی‌کلاسیک)
موشک : میشک؛ میسک؛ موسک؛ عەتری ناوکی جۆرێک ئاسکی وڵاتگەلی خەتا و خوتەن و ساخارین. (مشک)
موعەلیمی‌تایبەتی : سەیداییێ کە لە دەرەوەی فێرگە (لە ماڵەوە)دەرس دەڵێتەوە زیاتر بە پارە. (معلم‌خصوصی)
موغ : لە ئاوێستادا(مغۆ)بە پیاوی ئایینیی زەڕدەشتیان گوتووە. (مغ)
موغموغە : مغمغە؛ مێشوولەی قاچ درێژی سەرپشت کوڵکن. (پشه‌پادرازبزرگ)
موفادار : بەلەشت‌وموفا؛ خاوەنی سوودو-قازانج؛ مەفادار؛ بەفاییە. (بهره‌دار)
موفەتیش : (ب)سیخوڕ؛ فسۆس؛ جاسووس؛ پشکێن. (جاسوس)
موقەیەت : گریدراو؛ دەروەست؛ بەندیوار؛ ڕەوتی ڕوودەر بایسیکردن؛ پابەند. (مقید)+
مۆکر : لە(مەکرووهی) ئارەوییەوە هاتووە، کارێک‌کە نەکردنی باشترە لەکردنی؛ خوراکیێ کە نەخوارنی باشترە لەخواردنی. (مکروه)
مۆکێت : فرد؛ فد؛ اند: ڕایەخێکە بە مەکینە چنراوی کوڵکن بۆ ڕاخستن لە تەختی عەرزی ژووردا. (موکت)
مۆکێت‌کاری : ڕەوتی ڕاخستن و چەسپاندنی مۆکێت بە تەختی عەرزی ژووردا. (موکت کاری)
مۆلان : مژ؛ تەم‌ومژیێ کە بە عەرزدا دەڕوا. (مەغلیظ سطحی؛ هوای‌مه‌آلود)
مۆڵ‌ومرج : مچ‌ومۆڕ؛ مۆن؛ ڕووتاڵ؛ ڕووگرژ؛ مرومۆچ. (عبوس)
مۆڵەق : [ئاوەڵناو] لە موعەلەقی ئارەوییەوە هاتووە؛ هەڵواسراو؛ ئاوێزان و ویستاو بە حاسمانەوە. (معلق)+
مۆم : [ناو](١)مێو؛ مێوی‌هەنگوین. (موم).
(٢) شەم؛ شەمی داگیرساندن. (شمع)+
مۆمدان : [ناو] جێگەی شەم هەڵکردن؛ (ب) بەیەکەوە چەسپاندن؛ بەستن و شەتەکدان؛ یان گرێدان. (شمعدان؛ چسباندن)
مۆمۆل : مووی چاو کە لە پێلووەوە ڕوو بە ناو چاو دەڕوی؛ و ئەگەر چارە نەکرێت کوێر دەکا. (روئیدن‌مو روبه‌داخل‌چشم)
مۆمیاگەر : کەسێک کە مۆمیایی دەکا. (مومیاگر)
مۆنیتۆر : [ناو] ڕووبەری نیشاندەری وێنەی کەمپیوتێر و تیلێویزیۆن؛ شاشەی کومپیوتێر . (منیتور؛ مانیتور)

مونیر : منیره؛ ناوە بۆ ژن. (اسم‌زنانه)
موو بە بەیندانەچوون : تەواو پێکەوە نووساو؛ (ب)زۆر بەین خۆش و تەبا. (بهم‌چسپیده؛ دوست‌صمیمی‌ونزدیک)
مووبەموو : (ب)گێڕانەوەی خەبەر بەوردی. (موبەمو)
مووچنگۆک : [ناو] مووچینیچووک؛ مووکێشیچکۆلە؛ مووچینک. (موچین‌کوچک.)
مووچیاک : [ناو،بەر] نووشتاوە؛ چەماوە؛ شتیٚ کە مووچاوەتەوە و گرموٚڵەبووە. (خمیده؛ مچالەشده)
مووخۆرکە : [ناو] ڕەوتی دووفلیقانە بوونی سەری موو کە دەبێتە هۆی وەرینی موو؛ زیاتر لە مووی درێژی سەردا پەیدا دە بیٚ.(موخوره؛ مرض‌شکافته‌شدن نک مو)
موودرز : مووقلّیش؛ درزی زۆر ورد. (مودرز)
موودەمار : وردەدەمار؛ دەماری باریکی ناوە لەش کە لە دەمارەکان جیا دەبنەوە. (مویرگ)
موور : (١)کەڕیل؛ بزنیٚکە گوێی چکۆلە و کورت بێت. (بزگوش‌کوتاه)(٢) کۆتەی دار. (قطعه چوب کلفت)
موورگەگیا : پێچیلە؛ گیاییٚکە بەگوڵیسوور یان سپییەوە، تووەکەی خڕە و ماکی ئانتی بایوتیک(دژی هەوورک)ی زۆرە و کوڵیزاوی بۆ شتنی برین باشە. (گل‌لادن)
مووروەکەرانە :[ناو] مورویێکی ئەفسانەییە گویا لە لەشی کەسێک بساوریٚ دەبێتە هۆی ڕاکێشانی خۆشەویستی و مێهری ئەوکەسە. (معادل‌مهره مار درفارسی)
مووری : [ناو](١)مووروو. (خرزه). (٢) مرۆچە؛ مێلوورە؛ مێروو. (مورچه)
موزپێچ : بەلەکپێچ. (مچ‌پیچ.)
مووزەر : مووزەرد؛ پۆڕ زەرد؛ قژکاڵ. (موزرد؛ بلوند)
مووسیر :[ناو] سیرۆکە؛ مووسڵ؛ سیرەعەجەمانە؛ مووسڵی؛ گیاییٚکە بنەکەی لە سیر دەکا و لە ناو ترشییات و ماستی دەکەن. (موسیر)
مووشن : (١)[ئاوەڵناو] مووشەمووشکەر. (کسی‌که صدای‌نفس‌کشیدنش ازدماغ شنیده‌شود). (٢) میەن؛ دەڵێن؛ دەبێژن؛ ئوشن. (مگویند)
مووقڵیش :>موودرز.
مووهەڵپڕووزاندن : [چاوگە،ت] (ب) هاتن و پەیدا بوونی کەسێک لە دوای باسکردنی؛ لەپڕ پەیدا بوون. (موی‌کسی‌راآتش‌زدن.کنایەاز) (آمدن‌کسی پس‌ازاسم‌بردن‌ازاو)
موهەندیس : [ناو] ئەندازیار. (مهندس)
مهاباد: [ناو] (١)ناوی ئازەرهۆشەنگ،پێغەمبەرێکی پارسییەکانبووە؛(٢) شاری مهاباد، زێدی قازی موحەممەد.(مهاباد)
مەبەران :[داهاتووی چاوگەی بردن بۆ کۆ] دەیبەن؛ دەبەن؛ ئەوەن؛ ئەیوەن. (می‌برند)
مەبەری : [داهاتووی چاوگەی بردن بۆ کەسیک دووهەمی تاک]دەیبەی؛ دەبەی؛ ئەوەی؛ ئەیوەی؛ موەری. (می‌بری)

مەترسوو : دەترسم؛ ئەترسم. (می‌ترسم)
مەترەباز : [ئاوەڵناو] پیاز پاک‌کەر؛ ڕیاباز؛ خوڵتەکەر؛ ماستاوکەر؛ زمان‌لووس؛ چاپ-باز؛ خافڵێن؛ حوٚقەباز؛ جامباز؛ مەرایی‌کەر. (حقەباز؛ چاپلوس)
مەترەق : (ب)ئەندامی شەرمی پیاو. (ذکر)
مەتکنە : [کاری ئەمری سەلبی] مە-دڵوێینە؛ مەتکێنە؛ (نەچکان)
مەتڵەب : ئەم وشە لە ئارەویەوە هاتووە بەڵام واتاکەی گوٚردراوە. پێم مەتڵەب نییە: واتا پێم شتێکی ئەوتوٚ و گرینگ نییە (مهم؛ مسئله چشمگیر)
مەتەرێز : شەڕەکەڵ؛ شەڕ؛ شەڕگە؛ مە یدانی‌شەڕ. (جنگ؛ میدان‌جنگ)+
مەتەلوان . مەتەڵوکبێژ؛ مەتەڵوان. (معما-گوی)
مەتەوکەوان : [ناو،ت]جوٚرێک مەتەی دە-ستەدار کە بە ژێی کەوان دەخولێتەوە بوٚ کون‌کردنی دار و شتی‌تر. (متەوکمان)
مەجبوورئاوا : گەڕەکی کەنار شار و فەقیر-نشین کە خانوو بە تەلیس و تەنەکە دروست دەکەن. (حلبی‌آباد)
مەجمنە : لە چاوگەی‌جوین؛ مەجێونە؛ مە-لەقێنە؛ مەشەکنە؛ مەشەکێنە؛(ب) تەکانی-مەدە. (تکان‌نده)
مەچەکە : جوٚرێک ملە و زوٚرەبانێ؛ زورانێ کە مەچەک لە ناوقەدی یەکترتونددەکەن. (نوعی‌کشتی‌محلی)
مەحبوس : جوٚرێک یاریە بە تەختە نەرد دەکرێ. (محبوس)
مەحجەری :[ناو] تارمە؛ محەجەری؛ دیواری دەوری هەیوان یا قەراخ پلیکان بە میلەی کانزا یان‌دار بوٚ بەرگری لە کەوتنە خوارەوە. (معجر)
مەحلان : [ئاوەڵناو] قابیل؛ خاوەنی زانایی؛ پسپوٚڕ؛ شارەزا. (دانا)
مەختە : [ناو] دەستەبەری. (بیمە)
مەخشووش : شێواو؛ تیکەڵ و پێکەڵ. بە-ترەف. (مغشوش)
مەخمەڵەک : فد: [ناو] سوورێجە. (مخملک)
مەخە :[کاری ئەمری سەلبی لە چاوگەی هاویشتن] مەیخە؛ مەیهاوێ؛ مەهاوێ؛ فڕمەدە. (نیانداز)
مەدرەخە : [ناو] ئەسپەرە؛ جێگای‌پێ لە-سەردانانی پێمەڕە. (جای‌پادربیل)
مەدوونە : [ناو] جوٚرێک چرای شیلە گە-رچەک. (چراغ‌روغن‌کرچک)
مەرازە : یەکەی ژماردنی تەمەنی سەگ؛ سەگی‌دوومەرازە : سەگی‌دوساڵانەیە. (واحدعمرسگ)
مەرافە : [ناو] لە مەرافێعای فارسییەوە هاتووە؛ شەڕ، داوا؛ جەنگ؛ کێشە. (دعوا)
مەربێڵ : [ناو] ئەسپەرەی پێمەڕە؛ مەدرە-خە؛ پێمەڕە. (جای‌پادربیل؛ بیل‌آهنی)
مەرجان : [ناو] گیانداریکی دەریاییە لە ئاوی شیرینی(غەیری‌سوێر)ی دەریادا دە-ژی؛ کورالْ یان بستام یا شماوەی لە شییەتی کە لە سەریەک کوٚدەبێتەوە و خشل‌ومووورووی لێ دروستدەکەن.

(مرجان)
مەرجانپێخاوس : (ب)ورچ. (کنایه.خرس)
مەرزدار : [ناو](١)هەر شت کە سنووری دیاریکرابێت. (دارای‌مرز). (٢) بەرپرس و ئاگاداری سنوور؛ مەرزەوان. (مرزدار)
مەرزداری : [ناو](١) ڕەوتی سنوور دیاریکراوی. (حالتمرزداشتن). (٢) ڕەوتی کارگێڕی و بەرپرسبوونی سنوور. (مرزداری)
مەرزم : [ناو] پلووسک. (ناودان)
مەرزەڤان : [ناو] سنوورەوان؛ مەرزەوان؛ ئاگاداری‌سنوور. (مرزبان)> مەرزدار
مەرزینگە : [ناو] دامودەستگا؛ ڕێکخراوە؛ ڕێخراوە. (اداره؛ پایگاه)
مەڕشمین: [ناو] ماڕشەمعوون؛ ماڕشیموون؛ سەرکردە و گەورەی فەلە(مەسیحی)گەل. (مارشیمون)
مەرقە : [ناو] پیازداخ. (پیازداغ)
مەرقەو : [ناو] مەرقەد؛ گۆڕ؛ قەبر. (مرقد)
مەرگومیر : [ناو] مەرگ و تیا چوون. (ب) ڕەوتی قڕتێکەوتن؛ مردنی‌زۆر لەناو ڕەمە - یان جەماوەردا پەیدا بوون. (مرگ‌ومیر)
مەرگۆنە : گولۆلەکردن و پێچاندنەوەی هەرشت. (گلوله‌کردن‌وپیچیدن)
مەرگە مویش : [ناو] مەرگە موش؛ ژەهری ئارسنیک؛ ژەهری مشک کوژ. (مرگ‌موش)
مەرگەمار : [ناو] تەڵەمار؛ گیاییێکە لە کوردستان زۆرە لە قەدیمدا هاڕاوەی میوەکەی لەگەل زرنیقدا گەردێکی لیٚدروست دەبوو کە ماری کوێر دەکرد، بۆ سیاتیک (پەنمانی دەمار) بەکەڵکە. (پانەترو؛خاورک؛کبر)
مەرگەمەلە : [ناو] (ب)مەلە چاک نەزانین. (کنائی، خوب شنابلدنبودن)
مەڕموول : [ناو] بڕە؛ شفرەی‌بڕەک؛ شفرەی‌بەرزا. (دو دندان‌گراز)
مەڕمەڕش : [ناو] هومایی؛ بلووری؛ شاخ‌بزی؛ بالبالی؛ بەلووری؛ مەڕمەڕشا؛ مۆری. (چلوار)
مەرنای : مراندن. (میراندن)
مەڕبێر : [ناو] ڕانەبێرە؛ دانەمەڕ؛ ڕانەمە ڕهێنانەوە بۆ نزیک گوند لە نیوەڕودا بۆ دۆشین. (گله‌رابرای‌دوشیدن‌نزدیک‌آبادی‌آوردن)
مەرەمووز : بە ئەزموون؛ دونیادیتوو؛ پوخت. (دنیادیده؛ باتجربه)
مەز : لا؛ کن؛ پاڵ؛ بال؛ نک؛ تەنیشت. (نزد؛ جنب)
مەز : مەزن؛ (مەز، مەزی، مەزویی‌مەزدا) لە ئاوێستادا بەواتای گەورە هاتووە و وشەیێکی زۆر کۆنی کوردییە. (بزرگ؛ کبیر)
مەزاختن : لە حەرام‌گێڕان؛ خراپ‌کردن؛ لە دەستدان. (خراب‌کردن)
مەزاد . [ناو] کیٚزیاد؛ جۆرێک فرۆش وەک هەراج بە هەرکەس قیمەتی زیاتر بدا. (مزایده)
مەزار : قەبر؛ گۆڕ؛ گڵکۆ. (قبر)+
مەزارگە : زیارەتان؛ قەبرسان؛ گۆڕستان. (گورستان)

مەزانە : (١) زانینت نەبێت؛ ئاگات لیٚ نە-
بێت. (ندان). (٢) تومەز؛ تمەز؛ مەمنا؛
توٚمەیژە؛ توٚمەلّیٚ. (تونگو)
مەزحەکە : [ناو] گالّتەجار؛ گالّتە.(مسخره)
مەزدا : مەز واتا گەورە و(دا)بوٚی هەیە کە
یەکی لەسیٚ وشەی(دارا ،دانا، دانەر) وە-
رگیرابێت. (مزدا)
مەزدەک : مروٚڤێکی کورد بوو کە ئایینی
مەزدەکی دامەزراند و لە پاشان خوٚی و
شوٚپگرانی بەدەستی ئەنەوشیرەوانی شای
ئێران کوژران. (مزدک)
مەزدەکی : [ناو] شوٚبگری دینی مەزدەک.
(مزدکی)
مەزراح : [ناو] مەزرەق؛ مزراق؛ مزراح.
(گردنا)
مەزرەکەوان : چاپخان‌چی. (چاپخانەچی)
مەزغەنە : [ناو] خانوویێک کە چاوە-
چاوە(دیودیو) و ژوور ژوور بەکریٚ بدریٚ.
(خانەای کەاطاق‌اطاق کرایەدادەشود)
مەزگی : [ناو] (مەز)واتا گەورە(گی)واتا :
گە، گا، جێگا، گەورەجێگا؛ جێگای گەورە؛
جێگای بەرێز؛ جێگای بەڕوومەت؛ مزگە-
وت. (مسجد)
مەزگیت : [ناو] مەزگی؛ مزگت؛ مزگەفت؛
مزگەوت؛ مزەوت؛ مالّی‌خودا؛ خانەی-
خودا.> مەزگی (مسجد)
مەزناندن : [چاوگە،ت] حورمەت‌گرتنی زو-
ٚر؛ گەورەکردن لەلای خەلّک؛ مەزن‌کردن.
(بزرگ‌داشتن)
مەزووک : [ئاوەلّناو] نەزوٚک؛ مێوینەییٚ کە
بێچووی نابیٚ. (نازا)
مەزە : کورتکراوی ناوەکانی مەرزییە
وموزەفەرە. (مخففاسم‌مرضیەومظفر)+
مەزەچێشتن : [چاوگە،ت] تام‌کردن؛
مێلّاک‌کردن. (مزەکردن)
مەژالّک : [ناو] قاپوولکەی سەر؛ قاپیلک؛
قاقلوٚک؛ کاپوٚلک؛ کاژەلّاک؛ کاسەی سەر.
(جمجمە)
مەژگی‌ئێسقان. مەژگی‌ئێسک؛ مەژگی-
لوولاک؛ موٚخی‌ئێسقان. (مغزاستخوان)
مەژە : نیسک؛ مەژو؛ نوژی؛ میژوی.
(عدس)
مەژیر : پسپوٚڕ؛ زانا؛ کارزان. (متخصص)
مەژیوشک : مێشک‌وشک؛ قسە ناحالّی
کە هەر لەسەر بواری فیکریی خوٚیدا ماوە؛
فکرکوٚن؛ کوٚنە پەرەست؛ بیر گرساو؛ دژی
پێشکەوت‌خواز و نویٚ‌خواز. (متحجر)
مەژیهشک : > مەژیوشک
مەست‌کەر : (١)[ناو،بک]کەسیٚ‌کە مەست
دەکا و شەڕاب دەخواتەوە.(کسی‌کەمست-
میکند) (٢) [واوەلّناو] هەرشتیٚ ببیتە هوٚی
سەر خوٚشی. (مسکر)
مەستوورە: ناوە بوٚ ژنان؛ ناوی مەستوورەی
ئەردەلّان ژنە شاعیری بەناوبانگ.
(مستورە)
مەسەف : [ناو] تەپکە. (نوعی‌دام‌پرندگان)
مەسەو : [ناو] مەزەو؛ مەزەب. (مسب)
مەسیح : حەزرەتی عیسا پێغەمبەر. (عیسی
مسیح)
مەسیحی : [ناو] خاچپەرەست؛ فەلە؛ فەلا.

(مسیحی)
مەسیحییەت : خاچپەرەستی؛ ڕێبازی مەسیحی بوون. (مسیحیت)
مەشکەدۆ :[ناو](١) جۆرێک ماری کورت و قەویە. (٢ب) مەشکەی جێگای دۆ یان پڕلە دۆ؛ پیاوی زگزلی پێدە شوبهێنن.(نوعی مار.مشک دوغ)
مەشکەڕان : [ناو] شلکەی ڕان؛ نەرمەڕان. (نرمی ران)
مەشکەرەک : [ناو] مەشکەدرە؛ جۆرێک کوللەیە(سەوز و ڕەشە) و بە دەنگی بەرز دەخوێنێ. (نوعی ملخ بزرگ باصدای بلندجیرجیرک آسا)
مەشکەسکە : سکمەشکە؛ بە مرۆڤی زگ زل دەڵێن. (شکم گنده)
مەشکەلاق : [ناو] مەشکەلوولاک؛ بەلەک. (ساق پا)
مەشکەلوولاک : >مەشەلاق.
مەشکەومەڵان : [ناو،ت] دەزگای مەشکە؛ مەشکە یا گاوس بە سێپاکەیەوە. (مشک- وسەپایەاش)
مەشەیی : [ناو] مەشەدی؛ کەسێک کە چووبێت بۆ زیارەتی ئیمامی هەشتەمی شێعە؛ زیاتر لە ناو شێعەدا باوە؛ (مشدی) (٢) خەڵکی مەشهەد. (مشهدی)
مەعدەنووس : [ناو] مەدەنووس؛ شانۆکیێ؛ جافری.(جعفری)
مەعزەر : [ناو] لە مەحزەری ئارەوییەوە هاتووە، نووسینگەی(مارەوتەڵاق)یا نوسینگەی(قەباڵە) و بەڵگەی مڵک و خانوو. (دفترخانه)
مەغڵا : [ناو] مۆڵگە؛ جێگای مۆڵدانی ڕەشەوڵاخ. (جای استراحت گاوها)
مەفادار : [ئاوەڵناو] بەلەشت‌وموفا؛ سوودو- قازانجدار؛ موفادار؛ بەفاییە. (بهره‌دار)
مەفشەن : [ناو] مەشفەن؛ تاتەشۆر. (تخت‌مرده‌شویی)
مەڤلاندن : [چاوگە،ت] ڕەنگ پیاساوین؛ ڕەنگ کردن؛ ڕەنگاندن. (رنگ کردن)
مەڤلین : [چاوگە،] ڕەنگ تێساویان؛ ڕەنگ کران. (رنگ شدن)
مەقەڕنە : [ناو] ماکاڕوونی؛ جۆرێک هەرشتە؛ هەرشتە فەڕەنگی. (ماکارونی)
مەکرۆ : > مۆکر
مەکیشۆ : مەکیشوو؛ دەکێشم؛ ئەکێشم. (می کشم)
مەلاڵان : ئەوان دەلاڵیانەوە؛ دەلاڵینەوە؛ دەپاڕانەوە؛ دەپاڕایەوە؛ دەلاڵیاوە. (التماس- می کردند؛ التماس می کرد)
مەلاڵیا : ئەو دەپاڕاوە؛ دەپاڕایەوە. (التماس می کرد)
مەلایە : (١) مەڵاس؛ پێش نوێژە. (ملا). (٢)[ناو] سەربە کڵاوە؛ بالندەیێکی پۆپەدارە بەقەرا ڕیشۆڵییێک دەبێت. (نام‌پرنده‌ایست)
مەڵحەکە : >مەزحەکە
مەلخاندن . شاردنەوە؛ دابین کردن؛ حەشاردان. (پنهان کردن)
مەلسین : (١)پەراش‌پەراش‌بوون؛ وردبوون؛ شکان، وردوخاش‌بوون.(٢) ملاس‌بوون؛ ملاس‌بوون. (خردشدن.

کمین‌کردن)
مه‌ڵکه‌سه‌ن : کرمێکه داوه‌ته‌نه دروستده‌کا و له پاشان باڵ ده‌ردێنیٚ و هه‌ڵده‌فڕێت. (نوعی‌کرم)
مه‌ڵلا : [ناو] نـه‌فـه‌ری ئـه‌وه‌ڵ لـه کایـه‌ی مێشێن و مه‌ڕمه‌ڕێندا. (نفراول‌درتیله‌بازی)
مه‌لوٚک : پیاویٚ که له ماڵدا کاری ژنانه ده‌کا. (مردی‌که‌کارزنانه‌انجام‌می‌دهد)
مه‌لوند : [ناو] مه‌ڵوه‌ن؛ جێگه‌ی‌ژیان؛ مه‌-ڵبه‌ند. (جای‌زندگی‌کردن)
مه‌له‌ڕوٚژه : فڕندییێکه له پاساری چـووکتر و بزوٚزتره، ده‌ندووکی درێژ و باریکه و شیله‌-ی گوڵان ده‌مژیٚ و هێلانه‌که‌ی به لقـی-دارندا شوٚڕ ده‌بێته‌وه. (شهدخور)
مه‌ڵه‌غانگێڕ : درویٚنه‌وانیٚ که به‌مـه‌ڵـه‌غـان درویٚنه ده‌کا. (دروگری‌باداس‌بلند)
مه‌له‌نگ :[ئاوه‌ڵناو] جوان و خوشیک؛ قـه‌-نج؛ شه‌پاڵ؛ ده‌لال؛ خوشکوٚک؛ (زیبا)
مه‌لهێب : [ناو] مه‌لهه‌ب؛ شـه‌نـه؛ شـه‌ن. (افشون)
مه‌مان : [ناو] (۱)مـه‌مکـان.(پسـتانها). (۲) له‌کورسـتانی ڕوژ هـه‌ڵـات لـه فارسـییه‌وه هاتوه و بووه به باو، منداڵ له جیـاتی دایـه ده‌ڵیٚ مه‌مان. (مامان)
مه‌مکه : [ناو] پیٚچێکی کونکراوه، جێگـای نه‌وت هاتنه‌ده‌ر لـه چراتـوٚڕ و چوونـه نـاو توٚری چرا؛ جێگای هاتنه ده‌ره‌وه‌ی گاز لـه چیشت لیٚنه‌ری گازیدا. جێگای هاتنـه ده‌-ره‌وه‌ی بێنزین له کار بو ڕاتوٚری سه‌یاره‌دا بوٚ ناو موٚتوٚڕ. (پستانک)

مه‌موٚڵه : [ناو] مه‌مکوٚڵه؛ مـه‌مکـی‌گچکـه. (پستان‌کوچک)
مه‌مووز : [ناو] مامێز؛ مه‌همێز. (مهمیز)
مه‌می‌ئالان : شارێکی که‌ونـارای خـاپوور، که له کوردستاندا بووه. (نـام‌شـهرویرانـه-قدیمی)
مه‌نار : [ناو] مننار؛ مردار؛ بـی‌سـه‌ربـڕین - مردنی حه‌یوان. >مردارکردنه‌وه. (مردار)
مه‌نته‌شـه : [نـاو] لاولاوه‌ی ده‌رک و پـه‌-نجێره. (لولای‌درب‌پنجره)+
مه‌نجه‌ڵی زنجیره‌دار . مه‌نجه‌ڵـی زوٚر گـه‌-وره‌ی ده‌سک‌دار. (دیگ‌دسته‌داربزرگ)
مه‌نجه‌نیک : [ناو] ئاره‌و کردوویه بـه مـه‌-نجه‌نیق؛ له شه‌ڕی قـه‌دیمـدا ئـاگر هـاوێژ بووه بوٚ بان قه‌ڵا له‌کاتی گـه‌مـاروٚدان یـان هێرشـکردن وگرتنـی قـه‌ڵـای دوژمـن. (منجنیق)
مه‌نح : > مه‌نع
مه‌نده‌ل : [ناو](۱) فاڵ؛ وه‌ک: ڕه‌مڵ‌گرتنه‌-وه. (۲)حاشا؛ ددان‌پیدانه‌نان؛ نه‌په‌ژراندن؛ پا لیٚنه‌نان. (فال‌گرفتن.انکار)
مه‌ندین : [ئاوه‌ڵناو] به‌هێز؛ به‌قه‌وه‌ت؛ قـه‌-ڵه‌وی تێکسمڕاو. (پرقدرت؛چاق‌وکوتاه‌قد)
مه‌نقه‌ڵی‌کاره‌بایی : [ناو] مه‌نقه‌ڵـیٚ کـه بـه کاره‌با گه‌رم ده‌بێت. (منقل‌برقی)
مه‌نهه‌ج :
مه‌نه‌ی : [چاوگه،] مان. (ماندن)
مه‌نیجه : مه‌نیج؛ (مه‌نیژه، کچی ئه‌فراسیاو گراوی بیژه‌ن) ناوی ژنانه‌یه . (منیژه)
مه‌وج : [ناو](۱)شه‌پێـل؛ شـه‌پـوٚل؛ مـوٚنج؛

پێل. (موج). (۲) جاش؛ جاجم؛ نـوێن پـێچ. (رختخواب‌پیچ)
مەوز : [ناو] داریکی گـەرمـە سـێرییە؛ بـە میوەکەیشی دەڵێن مەوز. (موز)
مەولانا : > مەولەوی
مەولەوی : ناوی جەلالەددین موحەممـەد بەهادینی بەلخی بووە، ناسراو بە مەولانای ڕۆمی خاوەنی دیوانی مەسنەویی مەعنـە-وی و دیوانی شەمسی تەبریزییـە کـە بـە زبانی فارسی دایناوە بەڵام خۆی عـارفێکی مەزنی کورد بووە. (مولوی‌بلخی؛ مولانـای رومی)
مەولەویی تاوەگۆزی : >ف.هن
مەوەر : [کاری‌ئەمری لەچاوگەی بردن بـۆ کەسیک دووهەمی تاک](۱) مەبیە؛ مەیوە؛ نەبە؛ مەبە؛ (نبر؛ مبر)(۲) مەبیە بـەناویـدا؛ پیامەکە؛ پێیدامەکە. (فرونکن)
مەوینی : دەبینی؛ ئەبینی. (می‌بینی)
مەهان : [ناو] بێ‌نوێژیی مانگانـەی ژنـان. (عادت‌ماهانه)
مەهبرن : ماوەی بێزوکردنی ژنی تۆڵدار. (روزهای‌ویارزن‌باردار)
مەهموز : [ناو] ماميز؛ مەهمیز. (مهمیز)
مەهووژ : [ناو] مەڤیژە؛ مێوژ؛ مەویژ؛ مـاوژ؛ مەڤیژ. (مویز)
مەهەر : [ناو] شفاعەت؛ لالیانەوە.(شفاعت)
مەی : [ناو] مانگی پێجەمی ساڵی زایینی ۳۱ ڕۆژە و لە یەکەمـی گوڵانـەوە دەست پێدەکا. (مه)+
مەی پەرەست : [ئاوەڵناو] حەز لەمەی‌کەر؛ مەی‌خۆر. (می‌پرست)
مەیاندار : [ناو] میاندار؛ مەیداندار؛ مەیـدا-نداری زۆرخانە: سەردەستەی پاڵـەوانـانی زۆرخانە. (میاندار)
مەیانە : [ناو] خەڵووزی‌بەرد؛ زوخـاڵ‌سـە-نگ. (ذغال‌سنگ)
مەیاونووم : ئەمگەیێنی؛ دەمگەیێنی. (مرا-می‌رساند)
مەیبـەنـگ: [نـاو] مـەیبانـگ؛ مـەیخانـە. (میخانه)
مەیجێر : اند: [ناو] دەرەجەی عـەسـکەری لە ئەرتەشی ئینگلیز و ئەمریکادا؛ بەرانبـە-ری سەرگورد. (سرگرد)
مەیدان‌دان : [چاوگە،ت] مەیـدان‌پێـدان؛ ڕووپێدان؛ بەدەمەوەدان؛ ڕێدان؛ ماوەپێدان. (میدان‌دادن)
مەیدە :(۱[کاری ئەمری لەچاوگەی دان بۆ کەسیک دووهەمی تاک])مەیدەری؛ پی‌مەدە؛ دڵ هەریەکێکە مەیدە بە هـەزار. «فۆلکلۆر» (۲) ئاردی دووجـار لـە هێڵکـەک دراو. (آرد دو بارالک‌شده)
مەیدەڤان : [ناو] نانەوا؛ نانپێژ. (نانوا)
مەیرە : (۱) مەی‌هێنە؛ تەنیاوەرە کـەس - لەگەل خـۆت مەیرە : کەس لەگەل خـۆت مەهێنە. (میاور). (۲) > مەیلە۲
مەیڕێژە : [کاری ئەمری لەچاوگەی ڕژتن- بۆ کەسی دووهەمی تاک]کلی‌پیامەسـاوە؛ کلچـۆکی‌پیامـەهێنـە؛ چـاوتـمـەڕێـژە : سوورمەی تـێ مـەڕێـژە. (سـرمەنکـش). (۲)قلمی مەدەرەوە؛ بڵاوی‌مەکەوە؛

ئاوەکەمەڕێژە؛ مەیڕژنە؛ مەیڕێژنە. (نریز)
مەیل‌نان : مەیل‌وەلانان؛ لەبیر بردنــەوەی خۆشەویستی. (فراموش‌کردن محبـت و - دوستی‌وعشق)
مەیلە : (۱)سەربەست لەکردنی‌کاریّ؛ مـە- یلەیە : هەرکەس بەمەیلی خۆیەتی. (دل- بخواهی) (۲) مەیلە، یان مەیـرە، لـۆرک و پەنیری تێکەلاو. (پنیرولورمخلوط)
مەیۆ : دێت؛ دیّ؛ تێت. (می‌آید)
مەیوە : (۱و۲)[کاری ئەمری لـەچاوگـەی بردن‌بۆ کەسیک دووهەمی تاک] مەیبـە؛ دوری مـەخـەوە. (نبـرش). (۲) پیامـەکـە؛ پیامە چەقێنە. (فرونکن) . (۳) مەییوە؛ گرساوە. (منعقدشده).(۴)میوە؛ مێوە.(میوە)
مەیز : [نـاو] مـەیـەس؛ مـێش مـەگـەز. (مگس)
می : [ناو] سێهەمین نۆتی مۆسیقا. (می)
میتکنە : >مێتوولکە.
مێتوولکە : [ناو] ئـەسـپێی وردی تـازە لـە ڕشـــک (گـــەرا) دەرهـــاتوو؛ میتکنـــە. (نوزادشپش)+
میتەل : [ناو] دۆشەک؛ دۆشەکە. (تشک)
میتێن : [ناو] هەڵماتێن بە میتـە داکـردن؛ مەڕمەڕێن. (نوعی‌تیلەبازی)
میچ‌کوت : تەژی کردنی هـەمـار یـا هـەر ژووریّ تا میچ؛ هەماری‌کا میچ کـوت لـە- کایە : واتا سەر لێو پڕە. (تاسقف پـرکـردن انبار)
مێچکە : [ئاوەڵناو] (ب) پیاوی ئاڕیلە و ژن ئاسا؛ ژنانیلە. (اخلاق‌زنانەداشتن مرد)

مێخ‌سکە : [ناو] گوڵمێخی سەرپانی ئاسـن. (گل‌میخ‌سرپهن)
مێدیا : [ناو]میللەت و دەوڵەتی ماد کەکورد نەتەوەی ئەوانن؛ دەوڵەتی ماد.(میدیا؛ ماد)
میراوا : گوندێکـە پاڵیـداوە بـە بـۆکانـەوە. (میرآباد)
میراودەلی : عەشیرەتێکن لە پشدەر. (نـام- عشیرەای‌درپشتدرعراق)
میردەزمۆکە : [ناو] مێردەزمە؛ سەنگ سواربوون(کاووس)؛ مۆتە؛ مۆتەکە. (کابوس)+
مێرگەشە : [ناو]مێرگ؛ چیمەن؛ مێرغـوزار. (مرغزار.چمن)
مێرمنداڵ : [ناو] لاو؛ گەنجی‌کەم‌تـەمـەن؛ تازەلاو. (نوجوان)
میرووڵەکردن : [چاوگە،ت] سەرەتای وە- کـوڵ‌هـاتنی تـراو. (اوایـل‌جـوش‌آمـدن- مایعات)+
میرووڵەعەجەمانە : [ناو] جۆرێک مێلوورە- ی گەورە و گازگرە. (نوعی‌مورچە)
میرەدیّ : گوندێکە لـە باشـووری سـەقـز. (میردە)
میـری‌میـران : [نـاو] ئـەمیـری‌ئـەمیـران؛ سوڵتان. (سلطان)
مێز : [ناو] چرپای لەسەر نووسین. (میز)
میزا : [ناو] میرزا؛ خوێندەوار. (میرزا)
میزاڤـک : [نـاو] میـزاو؛ ئـاوە باریکـەی کوێرەکانی؛ شۆڕاوەی‌کەم. (آب‌باریکە)
میزان . [ئاوەڵناو+ نـاو] (۱) ڕادە. ئـەنـدازە. (۲) بەرانبەر. (۳)کۆک؛ لە یـەک کـۆکـدا؛

دووسازی هاوکۆک. (۳) دروستبوونی شتی وەک کاتژمێر، کات ژمێرەکەت میزان‌کە. (۴) مانگی حەوتەمی ساڵ یەکەم مانگی پاییز. (۵) پاژی جیاکراوە بە دووهێلی ئەستوونی لە سەر پێنج هێڵی ئاسۆیی نۆتی مۆسیقا. (۱و۲و۳و۴و۵. میزان)

میزراب : <مزراب.

میز کەف کردن : هاتنە سەر بار؛ کەیف لە ئەنجامی کاریٚ هەڵسان.(کنایی‌تمایل‌پیدا-کردن‌برای‌انجام‌کاری.اشتیاق‌داشتن)

مێزوینە : [ناو] نیسکین؛ مێژوینە. (عدسین)

مێزەکار : [ناو] چاودێر؛ زێرەڤان؛ زێرەوان. (نگهبان)

مێژونک : [ناو] شەمشەمەکوێرە. (خفاش)

مێژوەمار : [ناو] نیسکەتاڵە؛ گیاییٚکی ژەهرداره و بەرەکەی خڕە. (عدس‌تلخ)

میسواک : فد: [ناو] سیواک؛ ددان‌شۆر. (مسواک)

مێش: مەڕ؛ گورگ‌ومێش : بەیانی زوو یان ئێوارەی درەنگ وەخت کە گورگ و مەڕ لە یەک جویٚنەبنەوە . (میش)+

مێش : [ناو] هەنگ؛ کرمێکە لە زستانانەدا لە ژێرپێستی ڕەشە وڵاخ پەیدا دەبێت و - هەڵدە قوپیٚ و لە هەوڵی بەهاردا لە پێست دێتە دەرەوە. (نوعی‌کرم‌زیرپوست‌گاو)+

مێش‌کوژ:[ناو] کەوگیر ئاساییٚکە لە نایلۆن بۆ لێدان و کوشتنی‌مێش و مێرووی باڵدار؛ (ب) دەرمانگەلی‌ٚکە مێش لەبەین دەبەن. (مگس‌کش)

مێشک‌وشک : < مەژی‌وشک

مێشکی کەر خواردن . (ب) درەنگ حاڵی بوون؛ درەنگ تێگەیشتن یا هەرتێنە گەیشتن لە مەبەست و قسە. (مغزخرخوردن)

مێشگرەگیا : [ناو] مێشەگرە؛ گیاییٚکە گەڵاکەی شیلەییٚکی خەستی لەسەرە کە مێش پێیەوە دەچەسپیٚ؛ بۆ قۆخەڕەشە و ئیشی گەروو باشە؛ لە کوردستاندا زۆرە. (دیونە؛ گیاەمگس‌گیر)

مێشولەبەند : [ناو] پەشەبەند؛ پیشکەبەند؛ چادرێکە لە واڵی ناسک کە شەو لە ناویدا دەخەون. (پشەبند)

مێش‌ومەگەز : [ناو،ت] (ب) جرۆجانەوەر. (حشرات)

مێشەگەز : [ناو](۱)گوڵبانوو؛ جۆرێک مێشی سەوز ڕەنگی چزووداره. (مگس-نیش‌دار). (۲) مۆز. (مژمژ)

مێشی‌سرکە : [ناو] مێشوولەییٚکە میوەی کۆن هەڵیدێنیٚ؛ زیاتر لە سەر سرکە و شەڕاب دەنیشیٚ. (مگس‌سرکە)

مێڤانگە : [ناو] میوانخانە؛ مەیمانخانە. (میهمانخانە)

میکانیک: فرد؛ ند؛ اند: [ناو] بەشیٚ لە زانستی فیزیک کە سەبارەت بە وزە و هێز و کاریگەری لە سەر تەن دەکۆڵێتەوە. (مکانیک)

میکانیک : فد؛ فرد؛ اند: [ناو] وەستای دروست کردنەوەی ماشێن بە تایبەت سەیارە. (مکانیک)

مێکووک :[ناو] ئامرازیکی جوڵاییییه؛ شه پۆپه. (وسیلەای‌درجولایی)+
مێگان : دامنەچەقان؛ نووینک؛ مینگـوین؛ نێنگوین؛ بەرکەڵ. (مادەگاوسەساله)
مێگۆن : <مێگان.
مێل : جۆرێک گڵـی ورده ئاوێتـەی ڕۆنـی بەزرەکی دەکەن و دەبێته بەتوونه یان بە-تانه. (مل)
میل : جووتێ کۆته داری خه ڕاتیکراوی دەسکداره له زۆرخانه وەرزشـی پێدەکەن : (میل)+
میل : شیشی خڕ که له زەمـانی قـەدیـمدا سـووریان دەکـردەوه و بـه چـاوی تاوانبارانیاندا دەکێشا و کوێریـان دەکـردن. (میل)
میل : شیشی کاموا چنین. (میل‌بافتنی)
مێل : مێڵ؛ هێل؛ خەت؛ مێل‌مێل: خـەت-خەت؛ ڕیٖڕیٖ؛ خـاڵ‌ومێـل: خـەت‌وخـاڵ. (خط)
میل‌کێشان : (ب) میله‌ی سوورەوەبـوو بـه چاودا کێشان و کوێرکردن. (۲) چاوڕشـتن. (۱و۲.سرمه‌کشیدن)
میللی : [ئاوەڵناو] پێوەندیدار به میللەتـەوه؛ شتی میللەت. (ملی)
مێلۆدی . فرد؛ فد؛ اند: [ناو] دەستەواژەی مۆسیقایه، چەند نۆت و دەنگ کـه ڕسـته-یێکی مۆسیقایی پێک دێنن. (ملودی)
مێلۆدیکا :[ناو] ئامێرێکی مۆسیقایه که به - فوو لێدەدرێ و دووگمـەداره وەک ئـۆرک. (ملودیکا)

مێمان : میوان؛ مەیمان؛ میڤان؛ مەهڤـان. (۱.ب)خەرجی کەسێک له ئەسـتۆی کـە-سێکی‌تر؛ ئەم نەهاره کەس لەم ڕەستۆرانه پارەنەدا هەموو میوانی منن؛ بـا بـڕۆین بـۆ سەفەر خەرجەکەی میوانی منـی؛ خـوڵکی دووکاندار و فرۆشیار : پارەمەده میوان بـه. (۲) له میوانخانـه ژوور بـەکـرێ گـرتن و مانەوه؛ ئەم میوانخانه ئەمساڵ مێمانی‌کەم بوو. (۱و۲.مهمان)+
مێمک : [ناو] خونچەی‌دار کـه لـه پاشـان دەپشکوێ و دەبێته گوڵ. (شکوفه)
مێمل : [ئاوەڵناو] مێمل؛ بەڵا؛ ئـافـەت؛ دژ؛ خەنیم؛ دوژمن. (بلا؛ ضد)
مێمێ : گۆڕدراوی ناوی مریەم. (بجای نام مریم گفته‌میشود)
میناک : (۱) ژەحر. (زهـر). (۲) وەک؛ لـه-گوێن؛ وەکو. (مانند)
مینچ : [ناو] جۆرێک یاری له سەر پەڕه یێکی چوار گۆش که به تاس(مـۆره)هـە-ڵخستن دەکرێ. (منچ)
مینک : [ناو] زیندەوەرێکه له مشـک گـە-ورەتـره و پێسـتی بـه هـاداره؛ قیـژەک. (مینک)
مینگەیی : [ناو] بەو پیت و وشه دەڵێن که له کەپۆدا مینگه دروست دەکەن وەک(ژە-نگ؛ دەنگ؛ منگ). (حرف‌وکلمه‌تودماغی)
میوانپەروەر : میوان‌حەوێن؛ میوان‌دۆست؛ میوان‌خۆشەویست؛ مێهمان‌نەواز. (مهمان-پرور؛ مهمان‌نواز)
میوانـدار . (۱)کـەسێک کـه میـوانی زۆر

بوێـت. (٢)خانـه خـویٚ. (٣)راسـپاردەی ڕێکخراویٚ بۆ خرمەتکردن بـه میوانـانی ئەو ڕێکخراوه. (۴) کـەسێک کـه کـاری خرمەت کردن و ڕاگـەیـین بـه کاروبـاری موسافیری باس(ئوتووبووس) و فڕۆکـەیـه. (١و٢و٣و۴.مهماندار)
میوانهەوێن : [ئاوەڵنـاو] مێڤـانحـەوێـن؛ میواننەواز؛ میواندۆست؛ خانەخـوێی بـه-خولک. (مهماندوست)
مێوره : [ناو] چرپیولقی هەڵپـاچراوی داره مێو. (شاخههایبریدهشدهمو)
مێوژه : [ناو] دەنکه ترێی وشکەوه بوو له بەینی هێشوه ترێدا. (دانههایخشکشـده-بینخوشهانگور)
مێوژه ڕەشکه :[ناو] مێـوژی تـریٚ ڕەشـه. (مویزسیاه)
مێوژەمەلیٚ : [ناو] مێوژەمەلا؛ مێوژەمـەلـه؛ جۆرێک مێوژه. (نوعیمویز)
مێوژەمارانیٚ : [ناو]هەنگوورەمار؛ گیاییێکی ژهرداره و زۆرخـواردنی بڤـەیـه؛ خـواردنی ڕۆژی سیٚ دەنک له تووەکەیتا پـازده ڕۆژ دەبێته هۆی بـەرخسـتنی تۆلـدار. (انگـور-فرنگی؛ انگورمار)
مێوین : (١) مشەمای له مێو هەڵکێشـراو. (آغشتهبهموم). (٢) پشتوێنی سـیٚ کرێیـی زەڕدەشـتیان بـه نیشـانەی سـیٚ-درووشمی(کردار و وتەو نیـەت)ی چـاک. (کمربندسهگرەزردوشتیان)
مێهران : شارێکه له باشووری ئێران سـەر به ئیلام. (مهران)
مێهرەجان : [ناو] ئاهەنگی گشتی؛ جۆرێک جـەژن و شـانۆی گشـتی؛ جـەژنئاسـا؛ فیستیوالٚ. (جشنواره)
مێهرەڤان : [ئاوەڵناو]مێهرەبان. (مهربان)
مێیەل : [ناو] مێگەل؛ ڕان؛ ڕانەمەڕ؛ ڕانـه-پەز. (گلهگوسفند)

ماتریالیسم : فرد.اند ڕێبازێکی فەلسەفییە کە(ماک) بە ڕاستییێکی سەرەتایی و(ئەزەلی)دەناسێت. (ماتریالیسم)

مارکسیسم : فد.فرد.اند ئامۆژەی فەلسەفی و ڕامیاریی کارل مارکس لەسەر بنەمای ماتریالیسم و شووسیالیسم. (مارکسیسم)

مارکسیسم لێنینیسم : فرد.فد بەرهەمی لێکدانەوەی لێنین لە مارکسیسم. (مارکسیسم لینینسم)

مازوخیست : فرد.فد تووشی نەخۆشینی ئازار خوازی هاتوو.(مازوخیست)

مازوخیسم : فرد ئازار خوازی؛ نەخۆشینێ کەمرۆڤ بە ئازار و سووکایەتی بەسەرهاتن لە لایەن گراوەوە کاژێر دەبێت. (مازوخیسم)

ماسک : فد؛ اند؛ فرد: دەمامک؛ ڕووبەند. (ماسک)

مافیا : ایتالیاد؛ فرد؛ فد؛ اند: ناوی ڕێخراوێکی خراپەکار و پیاوکوژە کە لە دوورگەی سسیلی ئیتالیا دروست بوو؛ ناوی هەر ڕێکخراوی پیاو کوژ (تیرۆریست)ی نەهێنی و شاراوە. (مافیا)

ماکرووەیف : اند.فد. (۱)مەکرۆوەیف :کەرستەیێک بۆ گەرم کردنەوەی خۆراک بە هۆی شەپۆلی مەکرووەیفەوە. (۲)درێژایی شەپۆل لە یەک تا سێ میلیمەترەوە. (۱و۲.ماکروویو)

ماکزیمۆم : لانیزۆر. زۆرترین. بانترین ئاست. (ماکزیمم)

ماکسیژووپ : ماکسیژووپ. کراسی درێژ تا قولاپە. (ماکسیژوپ)

ماکیاولیسم : ڕێبازی ڕامیاریی نیکۆلۆ ماکیاولی. کەڕایوایە لە ڕامیاریدا درۆ و بێ ئەخلاقی بۆ گەیشتن بە ئامانجی ڕامیاری ڕەوایە. (ماکیاولیسم)

مانۆڕ : ڕەوتی خۆ ڕاهێنانی هێزی چەکدار بۆ شەڕ.(۲)بارودۆخی مەیدانی شەڕگوڕین بە هێرش یا کاری پێویستی عەسکەری. (۱و۲.مانور)

مانیکۆڕ : فرد؛ فد: لاکی ناخوونڕەنگکردنی ژنان. (لاکناخن)

مۆنتاژ : فرد؛ فد؛اند: (۱)کار و ڕەوتی خستنەسەریەک و پێکەوەنانی پاژگەلی سەیارە یان کەرەستەگەلی مۆتۆڕی یا کارەبایی. (۲) لە پال یەک دانانی پاژگەلی فیلمی سینەمایی یان شریت یان نووسراوە یان هەر ئامێرێک بۆ بەدیهێنانی بەرهەمێکی ڕێکوپێک و تەواو. (مونتاژ)

مەشرووتە : عد؛ فد؛ ئەم وشەکوردینییە واتا حوکمات و ڕێژیمی مەشرووتە. (مشروطه)

مەڵات : [ناو] مەلات؛ قوڕ یا چیمەنتۆی گیراوە بۆ دانان لە بەینی بەرد و خشتی بینادا. (ملاط)

مەلاس : فد؛ فرد؛ اند: شەربەتی خەستی ئاوی چۆندەر پێش ئەوە پاڵاوتە بکرێ یا ببێتە شەکر لە فابریکا؛ بۆ دەرمان و بە-

هێزیی لەش کەڵکی هەیە. (ملاس)
مەلامین : (۱)جۆرێک پلاستیکی ڕەق بۆ چێکردنی دەوری و دەفر. (۲) دەفری دروست کراو لە مەلامین. (ملامین)
مەلیلە دۆزی : فد: [ناو] بەزەنگیانە نەخشاندن؛ دادوورینی زەنگیانە بەقوماشدا؛ بەرهەمی ئەوکارە. (ملیلەدوزی)
مەنع : بەرگری؛ وشەیێکی ئارەوییە و لە کوردیدا بەواتای لۆمەکردن بەکاردێ. (سرزنش)
مەیجێر : اند. دەرەجەی عەسکەری لە ئەرتەشی(سوپای) ئینگلیز و ئەمریکادا. بەرانبەری، سەرگورد. (سرگرد)
میتڕائیسم : خۆرپەرەستی. ڕۆجیارپەرەستی. (آفتاب‌پرستی)
میتینگ : اند؛ فرد؛ فد: خۆ پیشاندان و کۆڕ بەستن بۆدەربڕینی هەستوخوازە.(میتنگ؛ تظاهرات)
میچکاندن : داگرتنەخوار؛ هێنانەخوار. (پایین‌آوردن)
میزانپێلی : فد؛ فرد؛ هەڵەک لێدان و ڕازاندنەوەی مووی سەر. (میزانپلی)
میزانسێن : فرد.فد. ڕەوتی ڕێکخستنی کەل و پەل و جێی ئاکتەرەکان لەسەر شانۆ یان جێگەی وینەی‌فیلم هەڵگرتن. (میزانسن)
میسیۆنیر : فرد.فد. ئەندامی لێژنەی بەڕێکراو زیاتر بۆ بانگەشەی دینی مەسیح. (مسیونر)

میکروفۆن : فرد؛ فد؛ اند: [ناو] ئامێری دەنگ زیادکردن لە بڵیندگۆوە؛ کەرەستەیی کە شەپۆلی دەنگ دەکاتە شەپۆلی ئێلێکتریکی بۆ بڵاو بوونەوەی بەهێزتر یان بۆ تۆمارکردن. (میکروفن)
میلیتاڕیسم : فرد.فد. حوکماتی هێزی چەکدار و عەسکەری. (میلیتاریسم)
مین : قوتوو یان بەستەی پڕ لە تەقەمەنی کە بە گوشاردان یان پا پێدانان یان گوشار لە سەر هەڵگرتن یان گەرما دەتەقێتەوە. (مین)
مێنۆ : فرد؛ فد؛ اند: پێڕستی خواردەمەنی لە نادی و ڕەستۆران. (منو)
مینیاتۆر : فرد؛ فد: [ناو] وێنە کێشانێکی تایبەت کە دوور و نزیکی(پرسپێکتیف) ڕەچاو ناگیرێ. (مینیاتور)
مینی‌ژووپ : [ناو]کراسی قوڵە و کورتی ژنانە کە داوێنی ناگاتە ئەژنۆ. (مینی‌ژوپ).

نئاندرتاڵ : [ناو] ئینسانەکانی سەرەتای پەیدا بوونی ئاگر کە لە ئەشکەوتەکاندا دەژیان. (نئاندرتال)
نئۆپان : فرد؛ فد: [ناو] نیئۆپان؛ تەختەی دە-ستکرد لە بڕەدار و چەسپ. (نئوپان)
نائارام : [ئاوەڵناو] بێقەرار؛ نەسرەوت؛ بێئۆ-قرە؛ ئاڵۆز؛ نائەمن. (ناآرام)
نائارامی : [ناو] ئۆقرەلێبڕاوی؛ بێقەراری؛ حە-جمانلێبڕاوی؛ حاڵەتی شەڕوشۆڕ، نائەمنی. (ناآرامی)
نائەمن : [ئاوەڵناو] جێی مەترسی؛ ڕەوتی ئە-مین نەبوونی شوێنێ. (ناامن)
نائەمنی :[ناو] نەبوونی ئاسایش؛ نەبوونی هێمنایەتی. (ب)شەڕ و پشێوە لە شوێنێکدا. (ناامنی)
نابان : [ئاوەڵناو] (١)نەبان؛ ئاژاڵی کە ناهێڵێ بێچووەکەی بیمژێ.(بزمتنفرازبزغالەاش). (٢)قەڵس؛ تووڕە. (عصبانی). (٣)ناتەبا؛ تۆراو. (قهرکرده)
ناباوەڕی : [ناو] بێبڕوایی؛ بێموتمانەیی؛ ڕە-وتی بڕوا پێنەکردن. (ناباوری)
نابەرامبەر: [ئاوەڵناو] ناتەراز؛ لە چونیەتیدا وەک یەک نەبوون؛ یان فەرق و جیاوازی لە بەرانبەر یاسادا. (نابرابر)
نابەڵەو : [ئاوەڵناو] نابەڵەد؛ ناشارەزا. (ناوارد)
نابەهۆز : [ئاوەڵناو] ناڕێک. (ناهموار)
نابینا : [ئاوەڵناو] کوێر؛کەسێک کە نابینێت. (نابینا)
ناپاڵم : اند؛ فد: [ناو] سووتێنەر؛ (ب)بۆمبی ناپاڵم؛ بۆمبی سووتێنەر و گڕتێبەردەر. (ناپالم)
ناپەتی : [ئاوەڵناو+ ناو] (١) نەپەتی؛ بێهۆشی؛ لەسەر خۆ چوویی. (بیهوشی)(٢) [ئاوەڵناو] تێکەڵاو؛ خەوشدار. (ناخالص)
ناپەتیاتی : [ناو] ڕەوتی هۆش لەخۆبڕان و بێهۆش بوون. (حالتبیهوشی)
ناپیاگی : [ناو] ناپیاوی؛ ناجوامێری. (نامردی؛ ناجوانمردی)
ناتۆرڤان: [ناو] ئێشکگچی بێستان و باغ. (باغبان)
ناتەنی : [ئاوەڵناو] زڕبرا یان زڕخوشک؛ زڕ. (ناتنی)
ناچاندی : نەچێنراو؛ نەوەشێندراو؛ نەچێندراو. (کاشته نشده)
ناخاس: [ئاوەڵناو] خراپ؛ شتێک یان کەسێک کە چاک نەبێت؛ نەباش. (بد)
ناخوازەڵڵا : نەخوازە؛ خاسمە؛ بەتایبەت؛ سەرە-ڕای ئەوە. (مخصوصا)
ناخوونگر:[ناو] ناخوونگیر؛ ناخوون قرتێن ؛ نینۆک بڕ. (ناخونگیر)
ناخوونگرتن :(ب)نانووخ کوڵکردنەوە؛ سەری ناخوونی درێژ قرتاندن. (ناخونگرفتن)
ناخووین : [ناو] ناخوون؛ نانووخ.نینۆک. (ناخن)
ناراو : (١)هەوارگەیێکی جافەکانە لە ناوچەی جوانرۆ. (نام خیمەگاه ییلاقیایلجاف).

(٢)ناردراو. (فرستاده). (٣)ژاراو؛ تاڵاو. له جیاتی دەرد و سندان دەوتریٚ؛ ژەقنەمووت. (زهرابه)
نارچه : [ناو] حەشارگە؛ ڕەبەت. (کمین‌گاه)
ناردنەوه : گەڕاندنەوه؛ ڤـەزڤڕانـدن؛ زڤڕانـدن؛ دووباره ناردن. (برگرداندن)
نارستان : [ناو] باخی هەنار. (انارستان)
نارگیل : [ناو] ناڵگیر؛کـەشـکۆڵ؛ داریٚکـه لـه داری خورما دەچیٚ، میوەکەی گـەوریـه و لـه کەشکۆڵ دەکا؛ ڕەنگی قاوەییيه و ڕیشال دە-وری گرتووه؛ دەڵێن ڕۆنی نارگیل بۆ بەرگـری له وەرینی مووی سەرباشـه، میـوەی نـارگیلی وشــک لـەگــەڵ کاکڵــه گــویٚز و بــادام و تووشیرین بۆ نەزۆکی باشه. (نارگیل)
نارنجبۆ : [ناو] لیمۆ. (لیمو).
ناروجه : [ئاوەڵناو+ نـاو] نـارنجی؛ بـەڕەنگـی نارنج. (نارنجی)
نارۆەن : [ناو] جۆریٚک داری جەنگەڵیٚه و سە-خته داره. (نارون)
ناڕەحەتی دروستکردن : (ب)کیٚشـه دروسـت کردن ؛ گیٚچەڵ بـۆ کـەسـیٚک دروسـتکردن. (ناراحتی‌درست‌کردن)
ناڕەزایی : [ناو] ناقایلی؛ ڕازی نەبوون له که سیٚک یان کاریٚک؛ ناڕازیبوون. (نارضایتی)+
نارەنار : [ناو،ت] له زۆر جیٚدا(ل)دەبیٚته (ر) وه ک(مال)دەبیٚته(مار)بۆی هەیه وشەی نـارەنـار له(ناڵەناڵ)ه وەهاتبیٚت بەواتای ناڵین و له بەر-خۆوه لوورەلوور یان ویرەویرکردن یان لەبـەر-خۆوه گۆرانی‌وتن. (زمزمه‌کردن‌ترانه)+
ناریٚ : کچ و ژنی شەرمیٚون و کـەم ڕوو؛ نـاوه بۆ ژنان؛ (نام زنانه؛ زن و دختر کمرو)
ناری قەڵا : [ناو] نارین قەڵا؛ جیٚگاییٚکی بـەرزه له ناوەڕاستی شاری سەقزدا له گـەرەکـی نـاو قەڵا؛ بۆی هەیه له(ناری ئارەویەوه هاتبیٚت بە-واتای ئاور)و نارین قەڵا بووبیٚت که ئاتـەتشـگا یان ئاورگای زەڕدەشتیەکان بووبیٚـت، چوونکـا زۆربەی ئاورگاکانی زەڕدەشت له جیٚی بـەرزدا دروستکراون. (نام‌قلعه‌شهرسقز)
ناڕیٚکی : [ناو] نەگونجاوی؛ ناڕاستی؛ ناکۆکی؛ فیٚڵاوی؛ ناتەبایی. (ناراستی). (٢) پڕکەنـدولـە-ندی؛ پڕکەندوکۆسپی؛لارولەویٚـری. (ناصـافی؛ ناهمواری)
ناز بالگهه : [ناو] ناز باڵنج؛ بنسەر. (نازبالش)
ناز بالیف : [ناو] نازبالگهه؛ نازباڵنج؛ سـەرینـی چووک. (نازبالش)
نازار : نازدار؛ ناوه بۆ ژنان. (اسم‌زنانه)+
نازانم : چووزانم؛ چدەزانم؛ چەدزانـم؛ چنـزانم. (نمیدانم)
نازکەفس : ناز و خەمزەی ژنیٚ که لیٚی‌نا کاڵیٚتەوه. (نازکردن‌زنی‌که‌برازندەش‌نیست)
نازکیٚ: [ناو] ناسکیٚ؛ (١) ناسکیٚ ناوه بۆ ژنان. (اسم‌زنانه).
نازکیٚشان : نازهەڵگرتن؛ کیٚشـانا نـازان. (نـاز-کشیدن)
نازگوڵ : ناوه بۆ ژنان (اسم زنانه)
نـازم : [نـاو](١)کـەسـیٚک کـه نـەزم و زەرب (ڕیـتم)ی گــۆرانی تیٚــکنـادا.(٢) جیٚنشـینی مودیری مەدرەسه. (ناظم)
نازناف : ناسناڤ؛ ناسناو؛ نازناو؛ لەقەمـی هـە-ڵبژارده. (اسم‌مستعار)
نازیٚ : ناویٚکه بۆ ژنان. (نامی است‌دخترانه)
نازی : [ئـاوەڵنـاو+ نـاو] هـەوا داری نازیسـم؛ ناوی حیزبیٚک که هیتلیٚر لـه ئاڵمـان‌دروسـتی

کرد. (نازی)
نـازتن :[چاوگـه](۱) ناشـتن؛ بـه خاکسـپاردن (دفن‌کردن). (۲) نه‌مام و شـه‌تـل چـه‌قانـدن. (نشاکردن و کاشتن‌درخت)
ناسازگار : [ئاوه‌ڵناو] (۱)که‌سێک‌کـه لـه‌گـه‌ڵ کـه‌سـێکدا ناحاوێتـه‌وه؛ ناتـه‌بـا؛ نـه‌سـاز. (۲) خۆراک یان ده‌رمان پێ نـه‌کـه‌وتـن (۱و۲. نـا سازگار)+
ناسپاس : [ئاوه‌ڵناو] سپڵه؛ بێ‌ئه‌مه‌ک؛ بێوه‌فـا؛ بێ‌چاووڕوو؛ پێ‌نه‌زان. (ناشکر؛بیوفا)
ناسته بۆ : نـه‌یهێشـتبێت؛ نـه‌یهێشـتوێ؛ نـه‌-یهێشتوێت. (نگذاشته‌باشد)
ناسر : ناوه بۆ پیاوان. (اسم‌مردانه)
ناسروماڵماڵ : ناوی به‌یتێکی کوردییه. (نام آوازی کردی است)
ناسک به‌ده‌ن : [ئاوه‌ڵناو] نه‌رمونیان؛ شل‌وملْ؛ ناتله‌نگ زراڤ. (نازک‌اندام)
ناس‌کری : [ئـاوه‌ڵنـاو+ نـاو] ناسـیاو؛ ناسـراو. (آشنا.شناخته‌شده)
ناسکه‌نان : [ناو] نـازکـه‌نـان؛ (۱)نـانی پـان و ناسکی ته‌نووری یان ساجی.(نـان‌لـواش). (۲) نانێک که له هه‌ویری کولێره ناسکه دروسـت ده‌بێت و له‌باتی ئاو هه‌ویره‌که‌ی بـه شـیر ده-گیرێته‌وه. (نان‌لواش‌ترد)
ناسکێ : ناوی ژنانه‌یه. (اسم‌زنانه)
ناسناو : نازناو؛ نازناڤ؛ له‌قـه‌مـی هـه‌ڵبـژارده. (اسم‌مستعار)
ناسـیاو : ناسـراو؛ بـه‌نـاوودەنـگ؛ مـه‌نشـوور. (شناخته شده؛ مشهور)
ناسێلک :[ناو]ناوسـێلی؛ نـان‌سێلی؛ناوسـاجی. (گرده درروغن‌سرخ‌شده.توتک)

ناشتایی : [ناو] سـفحانه؛ سـبحانه؛ سـوبحانه؛ ئه‌وزاده کو سپێدی دخۆن؛ نانێ‌که سـبه‌ینـان ده‌یخۆن. (ناشتایی)
ناشته : ناشتا؛ برسی،کۆ ژسـپێدڨه هـیچ نـه-خاری؛ له‌خرێنی؛ له‌خورێنی. (ناشتا)
ناشته : نیژراو؛ به خاک سـپێردراو؛ نـه‌مـامی
ناشته : نه‌مامی چه‌قێنراو. (به‌خاک سپرده؛کاشته)
ناشته کرن : ناشتایی‌کردن؛ به‌رقه‌نده خواردن. (صبحانه‌خوردن)
ناشنه‌وا : فد: [ئاوه‌ڵناو+نـاو] ناژنـه‌وا؛کـه‌ڕ؛(ب) ئه‌و که‌سه کۆ گۆه نه‌ده‌ته چ شـیره‌تـان؛ کـه-سێک گوێ نه‌داته قسه‌وپه‌ند. (ناشنوا)
ناشه‌رعی : دژی ده‌ستووری شه‌رع‌ودیـن؛ (ب) زوڵم‌وزۆر و ناڕه‌وایی. (ناشرعی)
ناعاملاو : [ئاوه‌ڵناو] ناحاملاو؛ ڕانـه‌هـاتوو؛ ڕه-عه‌مه‌ل نه‌هاتوو؛ (ب) ڕه‌زاگران؛ ناقۆڵا؛ ناعـه-مـلاو؛ ورچـی ناعـاملاو، بـه‌مرۆڤـی نـاقۆڵاو ناشیرین ده‌ڵێن. (بدقیافه؛ زشت)
ناعیلاجی : [ناو،ت] مه‌جبووری؛ ناچاری؛ بێ-ده‌ره‌تانی. (ناعلاجی)
ناف پێ‌دان : [ناو،ت] ناولێ‌نان. (اسم‌گذاری)
ناڤبری: [جێناو] ناوبردوو؛ ناوبراو. (مذکور)
ناڤبێن : ناڤبه‌ین؛ نێوان؛ مابه‌ین. (بین)
ناڤبێن‌چی : [ناو،ت] ناوبژی‌که‌ر؛ ناوجێیی‌کـه‌ر. (میانجیگر)
ناڤچار: [ناو،ت](۱) ناوچاڵ. (گود.). (۲) قامکی ناوه ڕاست؛ هه‌ڵمه‌قووته؛ زه‌رنه‌قووتـه؛ بـه‌رزه-ملێ؛ تلیاناوین؛ قامکی قووتێ. (انگشت وسط)
ناڤدۆک : [ناو،ت] نێره‌ژه‌ن؛ ناڤدۆ؛ دارمه‌شـکه که ده‌چێ به ناو هه‌ردوو ده‌سـکی (لۆلـه‌پ)ی

مەشکەدا. (چوب میان دو دسته مشک
ناڤشرین : (١) دەروون و ناخی شتێ کە شیر-ین بێت. (وسط ومیان‌شیرین). (٢) ناو خۆش؛ نێو جوان. (اسم‌نیکو؛اسم‌قشنگ)
ناڤهنجی : [ئاوەڵناو] ناونجی؛ نێونجی؛ دەستە؛ نەزۆر نەکەم. (وسط)
ناڤێ : ناوێ؛ مەتەناڤێ : من‌تۆم ناوێ؛ نامەوێ؛ (نمی‌خواهم)
ناڤیره : [ناو] دوێرد؛ قەیچی؛ مقەست؛ دوارد؛ تۆرتۆ؛ مقەس. (قیچی)
ناڤێش : [ناو] زکـئێشه؛ ئێشی‌هەناو. (دل‌درد)
ناقووس : [ناو] زەنگی گەورە. (ب)زەنگی کلیسا. (زنگ‌بزرگ)
ناک ئەوت : اند؛ فد: [ناو] دەستەواژەی وە-رزشی مشتەکۆلە(شەڕەمشت)ە واتا لە شەڕە-مشت‌دا ناک داونی(کەوتنی)کە لە ژمارەی دیاریکراودا نەتووانی هەڵسێتەوە. (ب) لەعە-ردران و شکست‌خواردن لە کێبەرکێی شەڕە-مشتدا.(ناک‌اوت)
ناکداون : فرد؛اند؛ فد: [ناو] دەستەواژەی وە-رزشی مشتەکۆڵە(شەرەمشت)ە واتا لە شەڕە مشتدا کەوتن و بەعەرزدا دران بەڵام لە ماوە-ی بژاردنی دە ژمارەدا، هەڵسانەوە و دەوام دان بە کێبەرکێ. (ناک‌دوان)
ناکام : [ئاوەڵناو] نەوەکام؛ نەگەیشتوو؛کاڵ؛ خۆنەگرتوو. (نرسیده)+
ناکامی : [ناو](١)بە ئاکام نەگەیشتوویی؛ نامورادی.(نامرادی) (٢)نەوەکامی؛ بە ئاکامی بەرخەکە لە دایک بوو نەژیا. (کامل‌نشده)
ناکۆک : سازێ کە سیمەکانی(تەلەکانی)میزان نەبێت. (ناکوک)
ناگۆره : [ئاوەڵناو] بایەخدار؛ پڕدڵ؛ ئازا؛ دلێر. (باارزش؛ شجاع)
ناڵ : لەگەڵ(نک)دێ واتای ناڵە دەدا، نک-ونال. (ناله)
ناڵەشکێنە : [ناو] تەپێکە لە قەراخ شاری بۆکان. (اسم‌تپه‌ایست)
ناڵەناڵ : هەندێ جار واتای گرماندن دەدا، وە-ک ناڵەناڵی توپ و مەترەلۆس؛ ناڵەناڵی هەور. (صدای‌رعدآسا)+
نامان : [ناو] حودوود؛ سنوور؛ کەوشەن؛ تخووب. (مرز)
نامڕاس : [ناو] ناوڕاس؛ ناوەڕاس؛ ناوەڕاست. (میان؛ وسط)
نامووس : [ناو](١)شەرەف. ئابڕو.(ناموس). (٢ب) ژن و دایک و خوشک و کچ کە پارا-ستنی ئابڕویان لە ئەستۆدایە.(ناموس)+
نامووسی : [ئاوەڵناو] پێوەندیدار بە نامووسەوە؛ جوێنی نامووسی : جوێنی دایک و خوشک بەدەما هاتن. (ناموسی)
نامەت :[ناو،ئاوەڵناو] لە بەینی(ن و ئەلف)دا دەنگێک کە ئاوێتەییێکە لە(ە ،گ ، ی)هەیە کە لە کوردیدا پیتی تایبەتی نییە و ناچار وشەی(نەدامەت)جێگای پڕکردوەتەوە؛ بە-واتای نەکبەت؛ شووم؛ بەدیومن. (نکبت؛ شوم؛ بدیمن)
نامەی سەرئاواڵە : (ب) سکاڵا و داوخواز لە گۆڤاردا بڵاو کردنەوە بۆ ئاگاداریی کاربەدە-ستێکی حکومەت. (نامەسرگشاده)
نامیای : [چاوگە ت] چەمیای؛ دانەوین؛ کوڕنوش‌کردن؛ کۆم بوون؛ کووڕ بوون. (خم-شدن)

نامیزان : [ئاوەڵناو] ناڕیک بوون و هاوسەنگ نەبوونی تای ترازو؛ لە پاشبوون یان لە پێشبوونی کاتژمێر؛خراپ کارکردنیمۆتۆڕ؛ تراز نەبوون؛ لار؛ گێڕ؛ کورت و درێژ بوون؛ ناڕاست؛ ناکۆک. (نامیزان)
نانا : [ناو] لە هەندێ شوێن بە نەعنا دەوترێ. (نعنا)
نانبدێ : [ئاوەڵناو] دەسئاواله؛ دڵاوا؛ بە سەخاوەت؛ دڵفره؛ دەستودڵباز. (سخی)
نانبڕ : کەسێک کە دەبێتە هۆی لەسەر کار لابردن و بڕینی داهاتی کەسێک. (نانبر)
نانبرنجی : [ناو] جۆرێک شیرینیاتە(تۆشە)کە بە ئاردەبرنج دروستدەبێت؛ کولووچەبرنجی؛ نانبرنجی کرماشان بەناویەیە.(نانبرنجی)
نانبڕەگوڵ :[ناو](١)گوڵیخەشخاش؛گیای خەشخاش کە لە شیلەی گورزەکەی تریاک دەگیردرێت. (گیاەخشخاش). (٢) نانودۆبڕ: چارە چەقیلەی نێو مەزاری گەنم و جۆ. (شقایق)
نانحەرام : [ئاوەڵناو] بێئەمەک؛ بێوەفا؛ ئەمەک نەناس. (بیوفا)
نانحەلال: [ئاوەڵناو] نانحەڵاڵ؛(ب) بەئەمەک؛ بەوەفا؛ ئەمەکناس؛ لە بن زاراوەی ئەردەڵانیدا واتای (نانیحەڵاڵیش)دەدا(باوفا
نانخۆر : [ناو](ب)جیرە و بەراتگری بەردەست. (نانخور)+
نان و دۆبڕ:کەسێک کە دەبێتە هۆی پووش - لەدەمی و بێسامانی؛ (ب) بەدیومن و ناسپاس و ناشکور؛ (ب)چارەچەقیلەی‌ناو زەرحات و گەنموجۆ. (کنایەازبدیمن وناشکر؛ شقایق روییدەدرکشتزار)
نانوماس : [ناو] یاری منداڵانە؛ زاپ لاتیل فرێدەدەن بەسەر ئاودا کە تەتەڵە دەکا و چەند جار بەسەر ئاوەکەدا هەڵدەبەزێتەوە. (نوعی-سنگ‌اندازیرویآب)
نانوناو : (ب) داهات لەگەڵ ناو دەرکردن و منشور بوون؛ پارە و پلە و پایە؛ پارە و ناوداری. (نانونام)
نانەجیم : [ئاوەڵناو] نانەجیب؛ بەدئەسڵ؛ بەد ڕەسەن؛ (ب)بە ژنی هەرزە و تەورلەق دەڵێن. (نانجیب)
نانەکێشکە : [ناو] نانەچێشکە؛ گیای نان چۆلەکە. (گیاهیاست)
نانەمرۆچە : [ناو]گیای شەوەرەشەوەن؛ شەوەرەشوان. (گیاەاسپرس)
نانیحەج :[ناو] نانوچێشت بە خەڵکدان، بە بۆنەی هاتنەوە لە حەج. (حاجیانە)
نانی حەرام : [ناو](ب) هەر شت لە ڕێگای کە سبی ناڕەوا و دزیوفزییەوە بەدەست بێت. (-نانحرام)
نانیحەفتە : [ناو] خوانی ڕازاوە کە لە ماڵی بابی بووکەوە تا حەوت ڕۆژ بۆ ماڵی زاوا دەنێردرێ. (نانهفتە)
نانی حەڵاڵ : [ناو](ب) هەر شت لە ڕێگەی ڕەوا و حەڵاڵەوە بەدەستبێت. (نانحلال)
نانیزەماوەند : [ناو] (ب) شامونەهارێک کە بەخەڵکی بەشدار لە زەماوەندا دەدرێ. (نان-عروسی)
نانی سۆح : [ناو] نانی بەیانی؛ بەرقلیان؛ ناشتایی؛ سفحانە؛ بەرقەندە. (صبحانە)
نانیگاڵ : [ناو] لە قاتوقڕیدا لە هەرزن کولێرە دروست دەکرێ؛ کولێرەی هەرزن. (نانارزن)
ناو دەرکردن : منشوور بوون،(مەشهوربوون)

بەناوودەنگ بوون؛ ناو کەوتنە ناوان. (اسم درکردن؛ مشهورشدن)
ناوال :[ناو]کەوشەن؛ حودوود؛ سنوور.(مرز)
ناوبری : ناوبراو. (نامبرده)
ناوپێسیر : [ناو] نێفەک. (خشتک)
ناوتەنگە : [ناو،ت] تەنگە؛ نێوقەد؛ ناتلەنگ. (اندازەکمر)
ناوچاڵ : [ناو،ت] هەر شتێک ناوە ڕاستەکەی چووبێت بە چاڵدا؛ قوپاو. (گود)
ناوچاو : [ناو،ت](ب)بەخت؛ شانس؛ ئیغباڵ؛ نیوچاو؛ لە نێو چاوی ئەو خانەدانە، لەهی بۆچی پیتی بڕاوە. «سوارە ئێلخانی زادە»+
ناودار : بە ناوودەنگ؛ ناسراو؛ سەربەدەرەوە؛ مەنشوور. (نامدار)
ناودەرکەوتوو : [ئاوەڵناو] ناوبەدەرەوە؛ بە- ناوبانگ؛ مەنشور. (مشهور)
ناوڕاس : ناوەراس؛ نێوەڕاست؛ نامڕاس. (میان؛ وسط)
ناوژووکە : [ناو] ساچمەی گەورە کە لە نێو زەنگۆڵە دایە. (ساچمەزنگولە)
ناوقەڵا : نارین قەڵا؛ گەڕەکێکە لە ناوەڕاستی شاری سەقزدا. (محلەای‌درسقز)
ناوک : [ناو](١)دەنکی ناو میوە؛ چەقالەی میوە. (هستەمیوە).(٢)کاکڵی نێو چەقالە وەک کاکڵی بادام. (مغزهستە). (٣)چاڵایی ناوە ڕاستی سک. (ناف)
ناوک داخستن : [چاوگە،ت] داچڵەکاندن بە تەقە یان خەبەری دوور لە چاوەڕوانی. (وارد کردن‌شک شدید؛ شکەکردن)
ناوکە دووانە : [ناو] دوو دەنک نێوک کە لە ناو چەقالەیێکدابێت. (چغالە یا بادام با دومغز)-
ناوکەوتنە ناوان : ناو بڵاو بوونەوە؛ شۆرەت پە- یداکردن؛ بوونە خاوەنی ناوودەنگ. (مشهور- شدن)
ناوگەل : (١) نێو کۆمەڵ؛ نێوجڤات. (داخل جمعیت). (٢) چەند ناو؛ ناوەکان. (اسمها)
ناومیری : > ناوێژک
ناونامە : فەرهەنگی ناو؛ نێونامە. (نامنامە)
ناونیتکە : [ناو] ناتۆرە؛ ناو ونرتک لەقەمی خراپ لەسەر کەسێک دانان. (لقب‌زشت)
ناونیشان هەڵدان : [چاوگە،ت]ناساندنی چلۆ- نایەتی و شێوە و شێوازی کەسێک بە قسە، چلۆنایەتی وێنەی کەسێک شرۆڤە کردن. (شرح‌نشانەهای‌برجستەکسی)
ناو و نرتک : [ناو،ت] نێو و نرتک؛ ناو و ناتۆرە؛ ناونیتکە؛ لەقەمی خراپ.(لقب‌زشت)
ناوەبەناو : > ناوەناوە
ناوەخت : [ئاوەڵناو+ بەند] نەلەکاتی‌خۆیدا؛ بێوەخت؛ (ب) درەنگ؛ درەنگ وەخت . (نابهنگام؛ دیروقت)
ناوەرە : [ناو] ڕیخۆڵە؛ ڕیلەخۆ. (رودە)
ناوەزۆل : ناوەزێڵ > ناوەزێڵە
ناوەزێڵە : [ناو] ناخ و ناوەرۆک؛ ناوە ڕاستی ناخ؛ وەک: شووتی ناوەزێڵەکەی شیرنیترە. (وسطومیان)
ناوەش : [ئاوەڵناو] ناخۆش (بەهە موو واتا پێکەوە). (ناخوش)
ناوەکی : [ئاوەڵناو] شتی ناوەوە، دژی دەرەکی. (داخلی)
ناوەناوە : [بەند] بەین‌بەین؛ بەینابەین؛ جارجار. (هرازگاهی؛گاهگاه)
ناوی فامیلی : > ناوی‌گەورە.

ناویت : (۱)[کەسی دووهەمی تاک]نابی؛ ئەتو ناویت بە ئەندازیار. (نمی‌شوی). (۲))[کەسی سێهەمی تاک]نابیٚ؛ ناویٚ. (نمی‌شود). (۳) نابووت؛ نابوود؛ مافینگی؛ دەم لەپووش. (نابود)
ناوێت : نابێت؛ ناویٚ؛ نابیٚ. (نمیشود)
ناوێرم . زات ناکەم؛ زاتم نییە؛ دەترسم؛ جورئەت ناکەم. (جرئت‌نمی کنم)
ناوێژک : [ناو،ت] داری بەینی دوو لۆلەپ؛ دار دۆ ژنگ؛ نێرەژەن. (چوب‌بین‌دودسته‌مشک)
ناوێژه : [ئاوەڵناو] لکەدار؛ لەکەدار؛ عەیبدار. (لکەدار؛ معیوب)
ناوێژه : [ئاوەڵناو] نەبیستراو؛ سۆسرەت؛ سۆزرەت؛ عەجایەب؛ تایبەت. (عجیب؛ ممتاز)
ناوی‌گەوره : ناوی فامیلی؛ شۆرەت؛ ناوی بنەماڵەیی کە لە بابەوە بە فرزەند دەبڕێت. (شهرت)
ناوێن کەفش : لە ڕوانگەی دەستووری زمانەوانیەوە، ناوی شتی ناسراو(مەعریفە). (اسم‌معرفه)
ناوێن نەکەفش : لە ڕوانگەی دەستووری زمانەوانیەوە، ناوی شتی نەناسراو(نەکەرە). (اسم‌نکره)
ناهید : [ناو](۱)بەرەبابێکن لە ئێلی فەیزوڵڵابەگی کە شورەتیان (ناهید)ە. (۲) زوهرە گەروکێکی ئاسمانییە و دووهەمین گەڕۆکی نزیک بە خۆرە. (ستارەزهره؛ ناهید)
نایاب : [ئاوەڵناو] شتیٚ کە درەنگ یا بە دژوواری وەدەست بکەویٚ؛ (ب) بەقیمەت؛ بەهادار. (نایاب)+
نایلۆن :: فد: [ناو] لایلۆن؛ دەڵق؛ تەڵق؛ (نایلن)

نتک : [ناو] پنۆک؛ خاڵ؛ لکە. (لکه)
نخۆ : [ناو] نۆک؛ نخووت؛ نخیٚ؛ نخە. (نخود)
نزاره : [ناو] مەشکەدڕە. (نوعی‌ملخ‌بزرگ‌و- سیاه)
نزاکەت : [ناو] ناوە بۆ ژنان؛ نەزاکەت؛ حەیا؛ ئەدەب؛ لەسەرەخۆیی؛ لە تۆی نزاکەت‌دا قسە کردن : پەردەی ئەدەب ڕاگرتن. (ادب؛حیا؛ نزاکت)+
نزوول : عد؛ فد: [ناو] ئارەوییە، بەڵام زۆر لەسەر زمانی جەماوەرە، ڕیبا؛ سووت. (نزول)
نزیٚ: کورتکراوەی ناوی نزاکەتە.>نزاکەت
نزیکە : (۱)دوورنییە؛ ماوەی کەمە. (نزدیک است). (۲ب)[بەند] لەوانەیە؛ خەریکە؛ نزیکە بمریٚ : لەوانەیە بمریٚ. (مشرف‌است)
نزیکی : [ناو](۱)دژی دووری. (نزدیکی). (۲ب)کاری سەرجێیی؛ ئێلاقە. (همبستر شدن)
نژاره : [ناو] بنەبانی خانوو؛ سەربان. (پشتبام)
نژی : > نەسک؛ نیسک
نسرم : [ناو]ژێرزەمینی و ژێرخانی تەڕەشۆ؛ یان جێگای خۆرنەگر. (اطاق‌زیرزمینی‌مرطوب)
نسک : ف.مان. ژیان؛ ژین. (زندگی)
نشم : [ئاوەڵناو] هێدی؛ ئارام. (آرام)+
نعۆری : [ناو] میزراح؛ مەزرەق. (گردنا)
نفاوه : لەبەین‌چوونی پەنمان؛ نیشتنەوەی بای هەڵماسینی لەش. (خوابیدن‌آماس)
نڤژدی : [ناو] ڕەبەنی؛ سەڵتی؛ بیٚژنی. (مجردی)
نڤێژ هێل: نوێژ نەکەر.(کسی‌کەنمازمی‌خواند)
نڤیسەر : [ناو] نووسەر؛ نڤیسیار. (نویسنده)
نڤیسین : [چاوگە] نووسین : کاری نوسینی کتێب و نامە. (نوشتن)

نفیشک: [ناو] (۱)گـۆج. (معلـول). (۲)کـەرە. (کره)
نقتین : دڵوپەکردن. (چکەکردن)
نقووره : [ناو] چەکوش؛ چەکوچ. (چکش)
نکمال : [ناو] پەنامالْ؛ جیران؛ هاوسیْ؛ جینار. (همسایه)
نکمه : [ناو] نکم؛ بوودڕ؛ ڕەهوڵی ئاوەڕۆ؛ نـە-غم؛ نەغمە؛ لەغمە. (کانال‌آبروفاضلاب)
نکێنه : [ناو]فڕندەییّکە لـە مریشـکـچـووکتره ولاق درێژ و دەندووک درێژە، لـە تـەنکاوانـدا ڕاودەکا و جۆرێکی تریان هەیە کـە چـەکمـە سووری پێدەڵێن. (آوست؛ چوب‌پا)
نگریس : [ئاوەڵناو+ ناو] نەگبەت؛ پیس؛ چـە-پەڵ؛ کرێت. (نکبت)
نمانای : نیشـاندان و وەدەرخسـتن؛ نووانـدن. (نشاندادن)
نم‌تک : [ناو] نزاڤ؛ دزاو؛ جێگەی ئاو دەڵێن؛ دڵۆپەی‌کەم. (چکه‌ناچیز؛ نشت)
نمتک لێبڕین : [چاوگە،ت] وشکایی پێهێنـان؛ دڵۆپ لێبڕین؛ چکاندن. (قطع‌کردن‌تراوش)
نم‌کێشان : نم‌کێشتەی؛ تەرەشۆ بوون؛ شـیْ-مژین. (نم‌کشیدن)
نم– نم : [ناو] دڵۆپ‌دڵۆپ؛ نمەنمـە. (نـم‌نـم). [بەند](ب) هێواش‌هێواش؛ کەم‌کەم؛ بەشـێنە-یی؛هێدیکا؛ هێـدی‌هێـدی؛ ئـارام‌ئـارام. (نـم-نمک.آرام‌آرام)
نمەک‌پەروەردە : [ناو](ب)بەخێو بـوو لـەسـەر سفرەی کەسێک ؛ (ب) منـەتبـاری چاکـەی-فراوانی کەسێک بوون. (نمک‌پرورده)
نمەکنەناس : [ئاوەڵناو] سپڵە؛ بـیْئـەمـەک؛ بێوەفا. (نمک‌نشناس)
نۆ : پێشگر واتا نویْ؛ نۆ بووک، نۆموسو ڵمـان، نۆمالْ. (پیشوندبمعنی‌نو)+
نۆئـافرێن : خولقانـدنی شـتی تـازە؛ نـۆژەن. (نوآفرین)
نۆبنیات : [ئاوەڵناو] نەوبنیات؛ تازە ساز کـراو؛ تازە دروست بوو. (نوبنیاد)
نۆبه : [ناو](۱)نۆگە؛ نۆبـەت؛ گـەڕەد. (نوبـت). (۲)جـار؛ کـەڕەت؛ بـارەکـەی بـە دوو نۆبـە گوێزاوە. (بار؛ مرتبه)+
نوبەرەی گێلاس : بەتەوسەوە بە کەسێک دە-وتریْ، مەگـەر نـۆبـەرەی گێلاسـت هێنـاوە؟، هاوتاکەی دەبێتە مەگەر چاوت جوانـە؟. یـان مەگەر کارێکی ئەوتۆ و گرنگت کردووە؟ مـە-گەر لەوخەڵکە زیاتری؟ (معادل‌تافته جدابافتـه و نوبرش‌راآوردن؛ نوبرگیلاس‌آوردن)
نۆبەند : (۱) گای نۆسالْ جووت کردوو. (گـاو-۱۲ساله). (۲)گایی کە تازە نیری خراوەتە سە-رمل. (گاوتازەبەخیش‌بسته‌شده)
نۆت: [ناو] نۆتە؛ ئەلفوبێـی نووسینی‌مۆسـیقا. (نت)+
نۆتشه : [ناو] نۆدشە؛ شارێکی کـەونارایـە لـە بەینی سنە و پاوە دایە؛ بەواتای نەمر لە زمانی پەهلەوی کۆندا. (نودشه)
نۆتلا : [ناو] میناک؛ مینا؛ وەک؛ وەکوو؛ کوت-وموت؛ بینانی؛ وەکی. (مانند)
نۆتۆرقان : [ناو] نەیڕەڤان؛ چـاودێر؛ نـۆتروان؛ قەرەولْ. (نگهبان)
نوخرۆ: نخرۆ؛ نوغرۆ؛ نقوم بوون لە تراودا؛ وە-ژێر ئاو کەوتن و نقوم بوون. (غرق‌شدن)
نۆره فەوتان : نۆگە فـەوتـان؛ کـەسـێک کـە نۆبەی گرتووە و لە کاتی پێویستدا لەوی نـە-

بووە و کەسێکی دیکە کە لـە دوایـەوە بـووە هاتووەتە جێگای ئەو. (ازدست دادن نوبت،)
نۆزاوا : [ئاوەڵناو+ ناو] تازەزاوا. (تازەداماد)
نۆژوو : > نەسک؛ نیسک
نۆژەنی : [ناو] نویٚژەنی؛ نوێخوازی؛ نەو ژە نی؛ پاوێری؛ داهێنان. داهێنەری؛ داهانین. (نوآوری؛ اختراع)
نوسـکەنوسـک : [ئـامراز،دەنـگ] قورووسـکە قورووسکی سپڵۆت. (نالیدن‌پی‌درپی‌سگ)
نوسند : [ناو] ئاوەنیا؛ ڕەپستە. (آبسته.؛ بسارده)
نۆش: لەگەل عەیش دادیٚ؛ عەیـش‌ونـۆش : ڕابواردن بە خۆشی. (نوش)+
نۆش: [ناو] گەوارا؛ پاشـگر وەک: بـادەنـۆش.
نۆش‌گیان :[ناو،ت] نۆشی گیانت بیٚ؛ گەوارات بیٚ. (نوش جان)
نۆشابە : (١) ناو بۆ ژنان. (٢)[ناو] خواردنـەوی بە لەزەت؛ شەربەت. (نوشابە)
نۆشابەی ئەلکولی : [ناو،ت] ساردەمەنـی کـە ئالکۆلی تێدابێت؛ (ب)مەی. (می)
نوشــان (ا)[چاوگــە]نۆشــین. (٢)[ڕابــوردووی نۆشین] نۆشـیان‌کـرد؛ نۆشـیان: خواردیانـەوە. (نوشیدند)
نۆشانە : تراوی خواردنـەوە؛ نۆشـابە.(نوشـابە)
نۆشانەی خودایان : [نـاو،ت] لـە زەمـانی زەڕ دەشتدا لە هەورامان دروست دەکـرا و حـەوت گیای تایبەت لە ناو هۆمە(کوپـە)ی شـەڕابـدا حەوت ساڵ‌دەمایەوە حەوت دەردی چارە سەر دەکرد لە گۆرانییە فولکلۆرەکاندا هێمـای پـیٚ کراوە(درمانی حەو دەردانی). (نوشابەخدایان)
نوشی‌گیان : واتا بە گیانـت خـۆش بێـت؛ لـە جوابی فەرموو یـان بـە سـڵامەتـی، لـەکـاتی خواردنەوەدا؛ یان لە پاش خواردن و خواردنەوە دەوترێ. (نوش‌جان)
نۆڤامبر . [ناو] نۆوامبر؛ مـانگی یـازدەهـەمـی ساڵی زایێنی. (نوامبر)
نوقرە داخ : [ناو،ت] جەریمە کردن و چزانـدن بە پوولٚ و پارەی نەغد لیٚسەندن. (نقرەداغ)
نـوقرە داخکـردن : [چاوگـە،ت](١)زێـوی داخ چزاندن بە لەشی کەسێکدا. (داغ‌کردن‌بانقـرە- داغ). (٢ب) جەریمـە کـردن و پـارە لـیٚسـە- ندن.(نقرەداغ) گەرم کردنی نوقرە. (داغ‌کردن- نقرە)
نوقرەج : [ناو] ماشـە؛ گـاز؛ مقـاش. (منقـاش؛ گاز)
نوقڵە دەمە : [ناو،ت] بەکیژ ولاوی دەم چکۆلە دەڵێن. (معادل‌غنچەدهان)
نۆکە سوورکە : [ناو،ت] لە نۆکە ڕەشکە دەکـا، بەڵام ڕەنگی تۆخ نیە و قاوەیی ئاچخە. (نخـود رنگ صورتی)
نۆکەشامی : [ناو،ت]گیای باقلە شامی و بەرە- کەی. (باقلای‌مصری)
نۆکەمار : [ناو،ت] ولەرە؛ گیای نۆکە فەڕەنگی کە میوەکەی لەکالاتێکی دوو درزدا یە، دژی کرمەکی ڕیخۆڵەیە. (گیامنخود فرنگی)
نۆل : نۆلی؛ میناک؛ مینا؛ وەک؛ لێچوون؛ وە- کوو؛ شێوەدان. (مانند)
نوواندن : (١) نیشاندان؛ نمونەی کاڵاکەی لـە بازاڕ نوواند. (نشان‌دادن). (٢)سەرنج ڕاکێشـان و فیزکردن، ئەدادرهێنان و خۆنوواندن. (خود- نمایی)+. (٣)دیاربوون؛ (چاپییەکـەی دەسـتت حـەوڕەنـگ دەنـوێنیٚ). (نمایـان شـدن). (٤) ڕازاندن. خەواندن. (خواباندن)+

نووچ : [ناو] وەنەوز؛ خەوەنووچکە. (چرت)
نووچدان : کورتەخەو؛ وەنەوز بردنەوە. (چرت-زدن)
نوورانی : [ئاوەڵناو] تیشکدار؛ پڕشنگدار؛ (ب) پیاوی خواناس و ئەنی‌گەش. (نورانی)
نوورباران : [ئاوەڵناو+ ناو] (داپڕژانی نووری زۆر) تیشکباران؛ مانگە شەو نووری دەباراند بە سەر عەرزدا : تیشکی دەباراند نوور وشەیێکی ئارەویە بەڵام لە سەرزمانی جەماوەرە، کەس بە مردوو ناڵی تیشک لە قەبرت بباریٚ، یان شەوق لە قەبرت بباریٚ، زیاتر دەڵێن نوور لە قەبرت بباریٚ و مەبەست نووری خوداییە. (نورباران)
نووروناوچاو : [ناو] شانس و ئیغباڵ؛ لە نوور و ناوچاوی تۆ بەشکم کارەکە دروست بێت. (بخت‌وشانس)
نوورە : [ناو] بەردەزووخاڵ؛ خەلووزی بەرد؛ بەردەڕەژی. (ذغال‌سنگ)
نووری‌دیە : [ناو] نووری دیدە؛ ڕوشنایی و ڕووناکی چاو؛ (ب) زۆر خۆشەویست؛ فرزەند. (نوردیده)
نووژی : > نەسک؛ نیسک
نووسان :[چاوگە] (۱)کپ بوون؛دەنگ‌نووسان؛ دەنگ کەوتن. (گرفتگی‌صدا). (۲) تووش - بوون؛ دووچار بوون؛ هەڵامەتم پێوە نووسا. (مبتلا). (۳) سازگاری و نزیک بوونەوە لە کەسێک، ناسازگارە بە کەسێکەوە نانوسیٚ. (نزدیک‌شدن).(۴) نقیسان.نووسین ؛نووسانگمە : نووسیومە. (نوشتن)(۵) چەسپاندن؛ وەک‌گەنە پیانووسان؛ لکان؛ بە چەسپ پیا نووساندن. (چسپاندن)

نووسکاندن : نووزە نووزکردنی سپڵۆت؛ قوروووسکاندن. (صدای‌سگ‌دروقت‌درد و آزار)+
نووسیار : [ناو] نقیسیار؛ نووسەر؛ کەسێک کە دەنووسیٚ. (نویسنده)+
نووسینگە : [ناو] بونگا یان ڕێکخراوێکی وەک: نووسینگەی ماڵ و خانوو؛ نوسینگەی مارە و تەڵاق و ئیتر. (بنگاە؛ دفترخانە)
نووسینەوە : لە سەر ڕا نووسین؛ ۲و۳(ف.هن). (دوبارەنوشتن)+
نووک تیژ : [ئاوەڵناو+ناو] بەسەری باریک و تیژەوە؛ دژی نووک کوڵ و نووک کول. (نوک‌تیز)
نووکڕاندن : [چاوگە،ت]نووقاندن؛ چاولێکنان : چاو قووچاندن. (بستن؛ رویهم‌گذاشتن)
نووهووت : [ناو] پارگوێری میٚ. (گوسالەدو-سالەمادە)
نویٚ‌ئەفلاتوونی :[ناو،ت]ڕێبازێکی فەلسەفییە دەڵیٚ هەموو عالەم تیشکێک لە خودایە و ڕۆح دەگەڕێنەوە لای خودا. (نوافلاطونی)
نویٚ‌باو : [ناو] تازە داهاتوو. (مۆدێڕن) مۆد. (مدرن؛ مد)
نویٚ‌خواز : [ئاوەڵناو] لایەنگری ڕێبازی تازە لە بواری ڕامیاری و کۆمەڵایەتی و هونەریەوە؛ نوی‌ژەن. (نوگرا)
نویٚ‌خوازی : [ناو،ت] ڕەوتی نویٚ‌خواز بوون؛ خاوەنی هزری نوێخوازانە. (نوگرایی)
نوێژخانە : [ناو،ت] ژووری تەرخان کراو بۆ نوێژ کردن بەتایبەت لە ئیدارات و ڕەستۆرانی سەر جادەدا. (نمازخانە)
نوێژی جومعە : [ناو،ت]ناو نوێژی هەینی کە

زیاتر له مزگەوتی جامیعەی هەر شارێ لە پشت پێشنوێژەوە دەکرێ. (نمازجمعه)
نوێژی شێوان : [ناوەت] چوار رکاتی ئاخری نوێژی شەو؛ نوێژی خەوتنان. (نمازعشا)
نویسەی : [چاوگە] نووسین؛ نڤیسین؛ نوویسان. (نوشتن)
نەبانی : [ناو] ناسازگاری؛ ناکۆکی؛ زویری. (ناسازگاری؛ بدخلقی)
نەبڕاوە : (١)[داهاتووی نە بڕین]هێشتا نە-بڕدراوە؛ بە مشار نەبڕاوەتەوە. (هنوزبریدە-نشدە). (٢)[ئاوەڵناو]لەبڕان نەهاتوو؛ دەوام دار. (خاتمەنیافته)(٣) لەت نەکراو، ساخ.(قطع نشده)
نەبهیستی : [ئاوەڵناو] نەبیسراو؛ نەبیستوو. (شنیدەنشدە؛نشنیدە)
نەپسێن : [ئاوەڵناو] نەپچڕ؛ (ب)تاڵی قاییم و خۆراگر کە درەنگ بپچڕێ. (غیر قابل‌قطع شدن)
نەپوختە : [ئاوەڵناو] (١) لەکار دەرنەهاتوو؛ ڕانەهاتوو؛ ساف‌وسادە؛ بێ‌ئەزموون؛ جێ نە-کەوتوو؛ لەکڵ دەرنەهاتوو؛ کار نەزان؛ (٢)نە کوڵیو. (١و٢.ناپخته)+
نەپەتی : [ئاوەڵناو] بێهۆش؛ بەرزە؛ نادیار؛ پە-سیو. (بیهوش.گم)
نەترانـدن : تەسکین دان؛ دلداری پێدان؛ ئارامکردن. (تسکین‌دادن)+
نەترسان : وێران؛ نەترسیان؛ بێ‌پەروایی؛ بێ-هەراسی. (نترسیدن)
نەترسە : (١)بوێرە؛ بەزاتە؛ بەجورئەتە. (-شجاع‌است). (٢) مەترسە؛ ترست نەبێت. (پروانکن)
نەترین: [چاوگەت] ئارام بوون؛ ئۆقرە گرتن. (آرام‌شدن)
نەتەویست : [ئاوەڵناو+ ناو] دڵ نەخواز؛ دوژمن. (دشمن)
نەجەخ : [ناو] بێور؛ تەوری چکۆلە. (تبرزین)
نەختەک : [بەند] نەختێک؛ کەمێک؛ توزێک. (کمی)
نەخشکار : [ناوبک] ئەوەی کاری نەخشاندنە. (نقش‌کننده)
نەخڵ : [ناو] دار خورما. (نخل)
نەخوازە : [بەند] بۆ کەس درێغیم نییە نەخوازە بۆ تو؛ نەخاسما؛ بەتایبەت؛ خاسما. (مخصوصا)
نەخۆشەر : [ناو] لەپە. (لپه)
نەخۆشین داری: [ناو](١) پەرەستاری و ئاگالێبوونی نەخۆش. (٢) کەسێک کە لە مالدا نەخۆشی هەبێ وئاگای لێی‌بێت. (بیمار داری).
نەخۆشینی ئۆرژانسی: نەخۆشی لە مەترسیەوە نزیک کە بێ‌نۆبەگرتن لە نەخۆش‌خانە، دەبێ دوکتور بگاتە سەری. (بیمار اورژانسی)
نەخۆشینی‌خەو:چەشنێ نەخۆشین‌کە بە هۆی پێوەدانی مێشوولەی (تسەتسە) ئینسان تووشی دەبێ. (مرض خواب)
نەخۆشینی قەند: [ناو] شەکەرمز؛ دیابێت(بیماری قند)
نەخۆشینی‌گیرۆدار: نە خۆشینێک‌کەجەماوەر لەیەکترینەوە تووشی دەبن و زوو تەشەنە دە-ستێنێ. (بیماری واگیردار)
نەخوە: [بەند] نەخۆ؛ ئەینا؛ ئەگینا؛ دەنا. (وگرنه)
نەدار : فد: [ئاوەڵناو+ ناو] دەستەواژەی قومار-

بازانە، مەبەست لە دوو نەفەر لە کۆڕی قومار- بازاندا کە لەیەک پارە وەرناگرن. (ندار)+
نەداری : [ناو] حاڵەتی نەدار بوون لە قومـاردا؛ فەقیری.(نداری؛ بینوایی)+
نەدەرووم : نەمدا؛ نەدەرووم وەباد :نەمدا بە بـا. (ندادم)
نەدیتۆک : [ئاوەڵناو] نەدیتوو؛ نەدیو بدیو؛ تازە پیاکەفتگ. (ندیدبدید)
نەدیتی : [ئـاوەڵنـاو] نـەدیتـوو؛ نـەدیوبـدی. (ندیدە؛ ندیدبدید)
نەدیر : [ئاوەڵناو] نەدار؛ نەدیرم : نەیرم : نیمە، نەدیرێت : نەیرێت : نیەتی، هەروەها نەیری : نەیریت : نیتە، نەدیرن : نەیرن : نیانە. (ندار)
نەڕاست : [ئاوەڵناو] (۱)درۆ. (دروغ). (۲)کـەچ؛ خوار؛ لار. (کج)
نەڕاوەستایی : [ئاوەڵناو] خۆڕانەگر؛ نەحەجماو؛ بزۆز؛ بێ ئۆقرە؛ بێئارام. (ناآرام)
نەڕمادە : [ئاوەڵناو] پیتی(د)لە زۆرجـیٚ نایێتـە گوتن و دەسێـورێت، واتا نـە نێـر نـە مێـوی گامیش و وشتر. (نەنرونەمادەگاومیش‌وشتر)
نەرمگۆ : [ئاوەڵنـاو] زمـانخـۆش؛ نـەرمبێـژ. (شیرین‌زبان)
نەرمە خوناف : [ناوەت] نـەرمـە بـاران؛ پـروو شەی باران. (باران‌اندک)
نەرمەڕان : [ناو] نەرمایی ڕان؛ شلکەڕان؛ نـە- رمەڕانی(شلکەڕان)ی بگوشم بۆنی لە سـینە و مەم کەم. «مێمن». (نرمەران)
نەرمەساو : [ناو] تیژ کردنی تێخ بـە هـەسـان یان شتی ساف دژی زبرە ساو کە بە بڕبەندی تایبەتی ئاسن یان زبرە دەکرێـت (تیزکـردن- تیغ‌بافسان یاشیئی‌صاف)+
نەرمەنایە : [ناوەت] ئامێرێکی مۆسیقایە بە فوو لێدەدرێ. (نوعی‌نی)
نەرمیلێ : > پێچە
نەڕنای : [چاوگە] نەڕاندن؛ نەعـرەتـە پێکـان؛ ئەڕنین. (نعرەزدن)
نـەرە : [نـاو] بـەلـوو؛ بـەڕوو؛ (ب)مـازگ دار؛ دارگەزۆ. (گزعلفی.بلوط)
نەریت : [ناو] داب و دەستوور و ڕەسـمی بـاو لە کۆمەڵگادا. (رسم‌ورسوم)+
نەڕێک : [ئاوەڵناو] (۱) ناڕێک؛ ناڕاسـت؛ چـە- وت؛ لار. (ناصاف.کج). (۲)نادروسـت؛ ناتـەبـا. (نادرست)
نەریمان : باوکی سامی جەددی ڕۆستەم؛ نـاوە بۆ پیاوان. (نریمان)
نەزاکەت : > نزاکەت.
نەزرونیاز : [ناوەت] بەڵێنی ماڵ و سـامان بـە- خشینەوە پێشەکی یان بەمەرجی بە دیهـاتنی ئاواتێک. (نذرونیاز)
نەزری : [ئاوەڵنـاو+ بـەنـد] مـاڵ و سـامان و خۆراکێک کە بە هۆی بە دیهاتنی ئاواتێک بە نـاو خـەڵکـدا بڵـاو دەبێتـەوە یـان بـە نیـازی خێروخێراتەوە دەبەخشرێتەوە یان دانـراوە بـۆ بەخشینەوە. (نذری)
نەژناس : [ئاوەڵناو] ناس‌نەکری؛ نەناس؛ نـە- ناسراو؛ نائاشنا؛ ناشناس. (ناشناس)
نـەسـارا : [نـاو] مـەسـیحی؛ مـەسـیحیگەل. (مسیحیان)
نەساز : [ئاوەڵناو] ئـەوەی ناسـازێ و لـەگـەڵ کەسن ناحەوێتەوە. (ناسازگار)
نەستووری : [ناو] لقێ لە ئایینی مەسـیحیەت. (نسطوری)

نەسرانی : [ئاوەڵناو] شوێنگرانی عیسا مەسیح؛ مترانی. (عیسوی)
نەسک : [ناو] نیسک؛ نووژی؛ نوژوو؛ نوژوی؛ نژی، نژوو؛ مژوی؛ مەرجو؛ مەرجی؛ نسک؛ میژوی؛ مەرژی. (عدس)
نەسک : [ناو] هەریەک لە ٢١ بەشی ئاویستا. (هریک‌از٢١ باب اوستا)
نەسۆز : [ئاوەڵناو] نەسووچ؛ نەسۆز. (نسوز)
نەشکەن : [ئاوەڵناو] وشە فارسییە، بەڵام ناوی جۆرێک شووشەیە کە درەنگ دەشکێ و بەرگەگرترە. (نشکن)
نەشمیل : خونجیلانە و نەرمو نۆڵ؛ جوان و کورتە باڵا. (کوتاه اندام خوش قیافه)
نەشنەفتن : (١)نەبیستن؛ گوێ لێ‌نەبوون. (نشنیدن). (٢)گوێ بە قسە نەدان؛ گوێ لێ خەواندن. (گوش‌ندادن).(٣)کەڕی. (کری)
نەشنەفتەن : نەی‌بیستووە؛ گوێی نەداوە-تێ؛گوێی لێنەبووە. (نشنیده)
نەشیف : [ئاوەڵناو] نشێو؛ سەرەوژێر؛ سەرە-ولێژ؛ لێژ؛ سەرەوخوار. (سراشیب)
نەعناداخ : [ناوەت] نەعنای لە نێو ڕۆندا سوورەوە بوو بۆ سەر هەندێ خۆراک. (نعناداغ)
نەغمە : > میزراب.+
نەغمە : [ناو] ئاواز؛ ئەی موتیربیی حەریفان دەست‌کەن بە نەغمە خوانی. «ئامیر تەوفیق». (نغمه)+
نەفتک : [ناو] نەفتیک؛ شقارتە؛ شەمچە؛ کمریت؛ گۆرد. (کبریت)
نەفتە ڕەشە : [ناوەت] مازووت؛ نەوتە سیاوێ؛ ناوی گەڕەکێکە لە شاری سنە. (نفت‌سیاه؛ نام‌محله‌ای‌درسنندج)

نەفتی : [ئاوەڵناو] هەرکەرەستەیێک بە نەوت کار بکات. (نفتی)
نەفتی‌گاز : [ناوەت]گازوییل؛ سووختی هەندی ماشینێ دیزل. (گازوئیل)
نەفسکە : [ئاوەڵناو] نەفسەک؛ نەوسن؛ چڵیس؛ سکەڕۆ. (شکمو؛ شکم‌پرست)
نەڤجار : [ناو] نەوە. (نوه)
نەقارە : [ناو]کاسەی چووکەی تار. (نقاره)+
نەقۆ : [بەند] نهۆ؛ نهو؛ نووکە؛ ئێستا؛ ئەلعان. (حالا)
نەگەڕ : [ئاوەڵناو] بێ‌جووڵە و تەکان و خول خواردن؛ بێ‌ڕەوین و زڤڕیان. (ساکن‌و-بیحرکت)
نەماگ : [ئاوەڵناو+ ناوبەر] نەماو؛ لەبین چووگ؛ فەوتاو؛ لە ناوچووگ. (نمانده؛ ازبین-رفته)
نەمانەوە : (١) لە جێگایێک نیشتەجێ نەبوون و گل نەخواردنەوە. (نماندن‌درجایی). (٢) لە کەسێک کەمتر نەبوون؛ بەجی نەمان؛ کەم نەهێنان؛ تۆ لە کەس نامێنیەوە : تۆ لە کەس کەمتر نیت. (کم‌آوردن)
نەماو : > نەماگ.
نەمری : (١)[ناو] زیندوویی؛ ڕەوتی هەرمان. (مرگ‌ناپذیر). (٢) هەربژیت و نەمری: مردنت لێ دووربێت؛ نەمریت. (زنده‌باشی؛ نمیری)
نەنێ : [ناو](١) دایە گەورە؛ نازناوێک بۆ ژنی زۆر پیر و داپیر. (٢)زۆر ژنی مانگادۆش بە مانگا دەڵێن، بەتایبەت لەکاتی دۆشیندا، وەک لاواندنەوە (١و٢.ننه)
نهۆ : [بەند] ئیستە؛ ئیسە؛ ئەلعان؛ نهە؛ نووکە. (حالا)

نەوارِیای : نەگوڕان. (عوض‌نشدن)
نەوانخانە : [ناو] بـێ‌ئـەنواخانـە؛ هـەژارخانـە؛ جێگای بـەخێـوکردن و مانـەوەی هـەژاران و فەقیران. (نوانخانە)
نەوتکێش : [ناو]کەرەستەی ڕاگوێزانی نەفـت؛ وەک پاپۆڕ و تریلیی نەوتکێش. (نفتکش)
نەوتی سپی : [ناو](ب)نەوتی سـووتاندن؛ نـە-وتی چرا. (نفت‌سفید)
نەوراتن : هەویر هەڵنەهاتن. (ورنیامدن‌خمیر)
نەوساز : [ئاوەڵناو] تازە دروست‌کراو؛ نوێ‌سـاز؛ خانووەکەم نۆسازە یان نەوسازە : تـازە سـازە. (نوساز)
نەوسـازی : [نـاو] تـازەکردنـەوە؛نوێکردنـەوە؛ چـاک‌کردنـەوەی خراپـی؛ ئـاوەدان‌کردنـەوە. (نوسازی)
نەوسی : [ناو] زڕمندالٚ. (ناپسـری‌ونـادختری)
نـەوەڕە : (١)گوندێکـە نزیکـی شـاری سـنە. (اسم‌دهی‌اسـت). (٢)مـەوەڕە؛ چـەقـەمـەکـە. (عوعـونکن؛ ورنــزن)(٣) نـاوەڕێـت (پـارس نمیکند)
نەوەزی : نەی‌خەیتە؛ تی‌نەهاوێیت؛ نەی‌خـە-یە؛ نەی‌خەی. (نیاندازی)
نەوەکام : [ئاوەڵناو] کاملٚ نەبووگ؛ نەگـەییـو؛ خۆ نەگرتوو؛ وەک بەرخێ کە لە پـێش کـاتی خۆیدا لە دایک ببێت؛ تووی خرچە هێشتا نە-وەکامە. (ناکامل)
نەوەنـدە : [نـاو] ڕەپسـتـەی درەنـگ چێـزاو. (آبستەوبساردەدیرکاشتەشدە)
نەویم : (١)نەبووم؛ نەووم. (نبودم). (٢) لی‌نـە-ویم بۆم بەرزەوەنەبوو؛ گوشار بۆ بەرز کردنـە-وەی شتێک. (فشاربرای‌بلندکردن) (چیزی)(٣)
لەخوارەوەم؛ بەرزنیم. (درپائینم)
نەوینوون : نەبینم. (نبینم)
نەهیڤیکری : چاوەڕوان نەکراو؛ دوور لە هیـوا. (دورازانتظار)
نەهێشتن : (١) ڕیگە نـەدان. (نگذاشـتن). (٢) لەبین بردن و نەهێلان؛ لە ناو بردن. (ازبـین-بردن)
نەهێلٚ : [ناو،بک] نەهێژ؛ بەرگر؛ کەسێک کە نایێلێ و بەرگری دەکا. (مانع؛ جلوگیر)
نەی لێدان : شمشالٚ ژەندن. (نی‌نواختن)
نەیچە شەکەر :[ناو] نەیچە شەکەر. > لەلە
نیا : (١)پاشکر لەچاوگەی (نیان، دانیان: دانان) بـەواتـای چانـدن؛ دەسـنیا. (٢)لـە (نگـاه)ی فارسیەوە هاتووەتە کورتکردن بەواتای ڕوانین. تماشا. (نگاه)+
نیاگیە : بهوریی نیان. > نیای
نیانگر : [ئاوەڵناو] نەهێنگر؛ نەهێندڕ؛ یانی‌گـر؛ نیانیگر؛ سەگێ کە لە پاشەوە بە نەهێنـی دێ و لە پڕ گاز دەگرێ. یانیگر. (سگی‌کـەدزدکـی وبی سروصداحملەمی‌کند)
نیانەوە : نانەوە؛ دروستکردن(مالٚ‌نیانەوە)، تە-ون نیانەوە : تەون هەڵخستن؛ ئاژاوە نیانـەوە : ئاژاوە نانەوە.(برپاکردن.دایرکردن)
نیانەوە: نانەوە؛ دیاریکردن؛ لـەبـەرچـاوگرتن، نیانـەوەی جێگاییـێـک بـۆ دزی یـان کردنـی کارێکی تر.(زیرسرداشتن؛ درنظرگرفتن)
نیانی : [ئاوەڵناو+ بەند] شاراوە؛ پەنامەکی؛ لـە (نەهان)ی فارسیەوە هاتوو. (نهانی)
نیانیگر : > نیانگر
نیای : [ڕابـوردووی چاوگـەی نیـان](١)نـای؛ چەقاندی. (کاشت). (٢)دای‌نیا: داینا، نیایە ئە-

گره : داینائێره. (گذاشت)
نیپتۆن . (١) ناوی ئەستێرەییێکە. (٢) ناوی خودای زەریا لە یۆنانی قەدیمدا. (نپتون)
نیترۆگلیسرین : [ناو] تەقەمەنییێکی زۆر بەهێزە. (نیتروگلیسرین)
نێر : [ئاوەڵناو] لە مۆسیقیدا بە دەنگی بۆڕی گۆرانییێژ دەگوترێ؛ باس؛ گڕ؛ بەم. (صدای-بمخواننده)+
نێرگزەکردن : [چاوگە،ت] نژدەکردن؛ بڕینی بەقەرا دوو قامک لە سەری کلکی جوانوو بۆ ئەوەی چاک کلک بگرێ. (قطعدوسانت از-دمکرەاسب)
نێرنژەن : [ناو] داردۆژەنگ؛ دارێک کە دەچێ بەناو هەردوو لۆلەپی مەشکەدا. (چوبمیانه دودسته مشک)
نێرۆک : [ناو] گیای زەرداوبەر؛ باوەشێنەگیا. (سرخسنر)
نێرومێ : [ناو،ت] دەستەواژی دارتاشییە؛ واتا کانەوزبانە؛ دوو تەختە کە یەکێکیان دەچی بە ناو یەکیکی دیکەدا. (نرومادە)+
نێروو : [ئاوەڵناو]کاتی جووتخوازیی پشیلەی مێو. (گربەمول)+
نێرەژەن : [ناو] داری بەینی دوو لۆلەپ لە مەشکەدا؛ دار دۆ ژەنگ؛ مەترەقی پیاوی پێ دەشوبهێنن. نێرەنژەن. (چوببیندودسته-مشک)
نەیڕڤان : [ناو] نێڕڤان؛ چاودێر. (نگهبان)
نێرەمۆ : (١) [ئاوەڵناو] نێرە مووک. (نەنرنە-مادە؛) (٢)[ناو] پەیوەندی ڕووەک؛ موتوربە؛ موتربە؛ کاری تاماندن. (پیوند)
نێرەمۆی ئەندام : [ناو،ت] پەیوەندی ئەندامی لەش وەک گورچیلە و دڵ و جەرگ. (پیوند اعضا)
نێرەنان : [ناو،ت] تیرەنان؛ تیرۆک؛ وەردێنە؛ داری نان پانکردن لەسەر پنەکە. (نورد)
نیڕەنیڕ : [ناو،ت]قیژەقیڕ و هاوارهاوار؛ نەڕاندنی زۆر. (داد زدن زیاد)
نێرەهەر : [ناو،ت] نێرەکەر؛ کەرینێر. (نرەخر)
نێری : [ناو](١)بارودوخی نێر بوون. (نری) (٢) نێرەی بزن. (شاک؛ تکە)
نێژان : نێژتن؛ چەقاندنی نەمام؛ ژێر خاککردن؛ بەخاک سپاردنی مردوو. (دفن-کردن؛ نشازدن)
نیسکەشۆر : [ناو،ت]نیسک شۆردنەوە بە دوو کاسە بۆ جیابوونەوەی زیخ، لەو کاسەوە بۆ ئەو کاسە گویستنەوە؛(ب)هاتوچۆی زۆر. (شستن-عدس؛ بروبیاکردن)
نیشان : پاشگر بەواتای لەسەر دانراو و لەسەر چەسپ کراوی عەلامەت؛ نیشانە کراو؛ وەک: سەدەف نیشان، گەوهەرنیشان؛ دەست نیشان. (نشان)+
نیشانە ئەنگێو : [ناو،بک] لە ئامانجدەر؛ ئامانج ئەنگێو. (کسیکە بە هدف میزند)
نیشتن : [چاوگە](١) لە یاریی ڕامیدا دانانە عەرزی کۆمەڵێک لە کارتەکانە. (٢) گێلە نەهێنان و وەگەرخستنەوەی مۆرەی کوژراو لە نەردێندا. (١و٢.نشستن)+
نیشتن : [چاوگە] داچوون؛ ڕوچوون؛ قوپانی سەربان. (نشست)
نیشتنەوە : (١)لە گەڕکەوتنی با؛ باکەی نیشتەوە؛ نیشتنەوەی با. (فروکش-کردن)(٢)دوای هەڵفڕین هاتنە سەر عەرزی

فرنده و فرۆکه. (نشستن‌پرنده)+
نیڤه‌تۆڤ : [ناو] نیوه‌توو؛ ڕنینه‌وه‌ی ده‌غڵ به‌-مزێک، به‌رانبه‌ر به نیوه‌ی تووی وه‌شاوی ده‌-غڵه‌که. (دروکردن‌غلات‌درمقابل دریافت-کردن‌نصف‌تخم‌پاشیده‌شده)
نیڤه‌ڕۆژه :[ناو] فراڤین؛ نه‌هار؛ نیوه‌ڕۆژه؛ نانی نیمه‌ڕۆ. (نهار)
نیکۆتین : [ناو] ماکێکه له ناو ژه‌حری سیغاردا؛ ماکێ له ناو تووتن و دووکه‌لی ته‌ماکودا. (نیکوتین)
نیگارستان : [ناو] جێگای وێنه‌گه‌ری یان هه‌-ڵواسین یان دانانی وێنه‌گه‌ل؛گالێری؛ گه‌لێری. (نگارستان)
نیگارگه‌ر : [ناو،بک] وێنه‌کیش. (نقاش)
نیل : > که‌وه‌گیا.
نێل : [ناو] نیل؛ نیر؛ ئارق و نێل : ئاموور و نیر. (یوغ)
نێله‌نێل : [ناو،ت] حاڵه‌تی گڕی به ته‌وژم و تینی ئاگر. (زبانه‌بلندآتش؛ حرارت‌زیادبخاری)
نیم په‌رده :[ناو،ت] نیوپه‌رده نیوپه‌رده له مۆسیقادا له به‌ینی دوو نۆتی سه‌ره‌کیدا نیوه‌ی په‌رده‌یێک. (نیم‌پرده)
نیم‌ڕوو : [ناو،ت] کۆژی‌وێنه کێشییه، نیم-ڕوخسار؛ وێنه‌ی نیوه‌ی سه‌روچاو واتا له ته‌-نیشته‌وه. (نیمرخ)
نیم‌ساڵ : [ناو،ت] نیوه‌یی له‌سال؛ شه‌ش مانگ؛ (ب)نیو ساڵی خوێندن؛ نیو تێرمی یه‌-کساڵه یان تێرمێکی شه‌ش مانگه. (نیمسال
نیم‌گرد : [ناو] کۆژی مۆسیقایه، نیوه‌ی یه‌که‌-ی کات له نۆت نووسیندا، به‌رانبه‌ر به یه‌ک سپی یان چوار چه‌نگ. (نیم‌گرد)
نیمه‌یی: [ناو] نیوه‌یی؛ (ب) له نێوه‌ڕاستدا شه‌-ریک بوون؛ نیوه‌یی بووه : گه‌یشتووه‌ته نیوه.
(٥٠٪ .نصف؛ نیمه)
نینۆڕ : [ناو]گیاییێکی دوو ساڵه‌یه، گه‌ڵاکه‌ی ماکێکی سڕکه‌ری تێدایه به ناوی(لۆرێن)که ده‌بێته هۆی سه‌رگێژ بوون؛ دژی په‌نمانی گورچیله‌یه. (کرفس‌عطری)
نیوئاڵقه : [ناو] نیوجه‌غز؛ له‌تێک له جه‌غزی؛ نیوه‌ی جه‌غزی. (نیمدایره)
نیواونیو : (ب)به‌شکردن له نێوه‌ڕاستدا؛ دووکوتی به‌رانبه‌ر و به‌قه‌رایه‌ک. (نیم‌ونیم)
نێوبڕ : [به‌ند+ ناو] له ریزێک چه‌ند دانه به حیساب نه‌هێنان؛ به جێ هێشتنی ناوبه‌ناو؛ به‌ینابه‌ین به‌جێهێشتن؛ مه‌ودا به مه‌ودا. (چند، یا یک‌درمیان)+
نێوبه‌ده‌ره‌وه : [ئاوه‌ڵناو]ناودار؛ مه‌نشوور؛ ناسراو له جه‌ماوه‌ردا؛ به‌نێوبانگ. (مشهور)
نێوچاوان : [ناو،ت] توێڵ؛ ته‌وێڵ. (ب)به‌خت و شانس. (پیشانی؛ بخت‌واقبال)
نێوچاوانه : [ناو،ت] له‌ناوه‌ڕاستی شتێکدا؛ ناوه‌-ند؛ له کوردستانی باشوور سه‌نته‌ر به‌کاردێنن که له سێنتێری ئینگلیزی وه ها تووه. (مرکز)
نێوڕان : [ناو،ت] ناومه‌ڕ؛ ناو گه‌له‌ی په‌ز؛ د چمه نێو ڕان؛ ده‌چمه ناو مێگه‌ل. (میان‌گله)+
نێوقه‌د :[ناو]به‌ینی نووچکه‌ی کێو و دامێن؛ که‌مه‌ر؛ ناتله‌نگ؛ ناوه‌ڕاستی درێژایی. (کمر ؛ کمرکش؛ میان)
نێوک‌که‌وتن : [چاوگه،ت](١)ناوک که‌وتن؛ جۆرێک نه‌خۆشین به ئیشی ناوزگه‌وه. (ناف-افتادن). (٢) (ب)ترسان و داچڵه‌کانی به ته وژم. (شکه‌شدن)
نێوکه‌ڕه‌شه : [ناو] برینی سه‌رپشتی یه‌کسم به هۆی باری ڕه‌ق یان گرتنی زین و کورتانه‌وه. (زخم‌پشت‌اسب‌والاغ)
نێوگایی : [ناو] (گا) واتا (جێگا)، نێوجێیی؛

ناوبژی. (میانجیگری)
نێولیٚنـان : [چاوگـەت] نـاو لـەسـەر دانـان؛ نێونان. (اسم‌گذاری)
نیوه: [ناو+پێشگر]کوتێکی تـەواو؛ نیـوەشـەو؛ نیوەڕۆ؛ پێشگر واتا بەشیٚ، نیـوەشـۆر. (نیمـه)
نیوه : پێشگر بەواتای کوتیٚ یان بەشیٚ؛ وەک نیوەشەو، نیوەکوڵ، نیوه ڕزیو؛ نیوه کوتراو. (نیمه)
نیوه پەردە : <نیم پەردە.
نیوه دوورگه : [ناوت] جێگاییٚک لە وشکی کە سیٚ کەناری ئاوبێت و لایێکی چەسـپابێت بـە وشکانیەوە. (شبەجزیرە)
نیوەکارە : [ئاوەڵناو+ بەند]نیوەوناتەواو؛ کـاریٚ کە هێشتا تەواو نەبووە. (نیمەکارە)
نیوەکاری : [ناو]ڕەوتـی کـاری نیـوەکـار؛ ڕە-نجبەرێک کە بەشێک لە دوو بەشی بەهـرە و داهات دەبـات. (٥٠ ٪دربهـرەشـریک‌شـدن-کارگر)
نیوەگۆ : [ناوت]کوتێکی تەواو لە شتێکی خـڕ. (نیمکرە)
نیوەگۆی باشووری : [ناوت] نیوەگـۆی زەوی لە هێڵی ئیستیواوە بەرە و باشوور.(بەرەو خوار). (نیمکرەجنوبی)
نیوەگۆی باکوری : [ناوت] نیوەی گۆی زەوی لە هێڵی ئیستیواوە بەرە و باکور.(بـەرەو ژوور). (نیمکرەشمالی)
نیوەگیان : [ئاوەڵناو] لە نێوان مان و نـەمانـدا؛ نەخۆشی نزیک بە مردن. (نیمەجان)
نێوەنێوە : [بەند] جارجارە؛ ناوبەناو؛ بەینابەیـن. (گاهگاه)
نیوەوناتەواو : [ئاوەڵنـاو]کـاریٚ کـە نیـوەکـارە مابێتەوە. (نصف ونیمەکارە)
نیوەونیوە: [بەند] لەناوەڕاستدا؛ وەک لـە نـاوە-ڕاستدا بەشکردن. (نصـف و نصـف؛ قسـمت-کردن)
نێوەوە : ژوورەوە؛ ناوەوە. (توی؛داخل)
نییە : [ناو] توونە؛ دژی هەیە. (نیست)
نییەزانـم : نـازانم؛ نـزانم؛ چـووزانم؛ چدزانـم؛ چازانم. (نمی‌دانم)
نییەسی : نییەتی؛ لەڕابووردوودا ئـەو وشـەیـە زۆر لە سەقز بەکار دەبرا بەڵام ئێستا لە سنە لە بری(تی)هەر(سی) دەوتری و باوە وەک: هـە-یەسی، کوشتگیەسی. (ندارد)<سی

پیتی (ن) بەشی وشەی بیانی

ناتۆڕالیست : فد؛ فرد: سروشت‌خـواز؛ هـۆگری شروشـــت بـــەتایبـــەت لـــە نیگارکێشـــیدا. (ناتورالیست)
ناتۆڕالیســم . فـرد؛ فـد: ڕێبـازێکی هونـەری نیکارکێشییە، کە شوێکرانی هۆگری سروشتن. (ناتورالیسم)
نارسیزیسم : فد؛ فرد؛ اند؛ تد: نـەخۆشـی خـۆ بەزیاتر لەدیتران زانـین و خـۆ پـەسـەنـدی و خۆویستی. (نارسیزیسم)
نازیسم : فرد؛ فد؛ اند: ئـامۆژەییٚکـی ڕامیـاری

عەسکەری و کۆمەڵایەتی کە لە ئاڵمانیا پێکهات و لە سەربنەمای ڕەگەز پەرستی و تاکە حیزبی دامەزرا. (نازیسم)
ناسیۆنالیست : فرد؛ فد؛ اند: نەتەوەخواز؛ باوەڕمەند بە هۆز و نەتەوەی خۆ. (ناسیونالیست)
ناسیونالیسم : فرد؛ فد؛ اند: نەتەوەخوازی؛ بڕوای لە ئەندازەبەدەر بە هۆز و نەتەوەی خۆ. (ناسیونالیسم)
ناشایستە : [ئاوەڵناو] (١)نالایەق؛ ژیٚنەهاتی؛ نەشیاو. (ناشایست). (٢) ناشایست؛ ناپەسەند؛ بەد؛ کرێت. (ناشایست)+
نشینی : پاشگر بەواتای دانیشتن و مانەوە؛ شارنشینی؛ گوندنشینی. (نشینی)
نوختەچین : ناوی جۆرێک نیگارکێشییە بە خاڵی(پڕو لە پەنای یەک و جارنا خاڵی بڵاوبڵاو). (نقطەچین)
نوشوست : [ناو] ڕۆچوون؛ بەچاڵدا چوون و قوپان و نیشتنی سەربان و عەرز؛ سەربانەکە نوشوستی کردووە؛ داچووە؛ ڕۆچووە. (نشست)
نەستەعلیق : عد؛ فد: [ناو] ناوی جۆرێک نووسینە، زیاتر بە قەڵەم قامیش دەنووسرێ و زۆر پەسەندە. (نستعلیق)
نەسخ : عد؛ فد: ناوی شێوە نووسینێکی وڵاتە ئیسلامییەکانە. (نسخ)
نیٚئوپان : [ناو] تەختەی دەستکرد، لە بڕەدار و چەسپ. (نئوپان)
نێسکافە : [ناو] جۆرێک قاوەی هاڕاوە کە حەوجەی بە دمکردن و کوڵاندن نییە و لە ئاوی کوڵاتوو دەکرێت. (نسکافە)

هاتومەگا : [ناو] مەیخانە. (میخانه)
هاتنەدەست : [چاوگە،ت] (١) پارە هاتنە دەست: وەدەست کەوتن. (بدست‌آمدن). (٢)دەستکردنەوە و بەرەنگار بوونەوە؛ کورەکان‌هاتنە دەست و شەڕێکی باشیان کرد. (دفاع‌کردن) (٣) فێربوون و شیاوی و شارەزایی بۆ ئەنجامی کارێک؛ ڕەوشتی کار هاتنەدەست. (خبره شدن در کاری)
هاتنەسەربەڕە : [ناو،ت] بۆ داوخوازیٚ چوونە ماڵی کەسیٚ، زیاتر بۆ خواز بێنی ژن وکچ. (خواستگاری)
هاتنەسەرچۆک : [چاوگە،ت] هەڵسانە سەر چۆک بۆ وەڵام دانەوە زیاتر وەڵام دانەوە بە توندوتیژی. (روی‌زانوبلندشدن‌برای‌جواب دادن)+
هاتنە قەوام : خۆ گرتنی چێشت یا خۆراکی تراو کە بە کوڵاندن دێتە ڕادەی دیاریکراوی ئامادە بوون. (قوام‌آمدن)
هاتنە کوشتن : [چاوگە،ت]کوژران؛ کوژیان. (کشته شدن؛کشته‌شدند)
هاتنە کەوان : [چاوگە،ت] نزیک بوونەوە تاتیرەڕەس؛ (ب)ڕازیبوون؛ هاتنە سەربار؛ مەیل‌دان، ئەگەر مەیلت لە سەرە بەڕاستی وەرە کە وان. «فۆلکلۆر». (براه‌آمدن)
هاڕای : [چاوگە] هاڕین؛ وردکردن. (خرد-کردن)

هارپ : فرد؛ اند؛ فد: [ناو] ئامێرێکی مۆسیقایە وەک چەنگ وایە و بەقامک دە-ژەندریٚ. (هارپ)
هارژنگ : [ناو] تەنگز؛ چاڵووک. (سفیدخار؛ نوعی‌خاربرای‌پرچین‌روی‌دیوار)
هارس : [ناو] تاوان؛ گوناح؛ سووچ. (گناه)
هاڕمۆنیکا :[ناو] ئامێرکی مۆسیقایە بە فوو لێدەدرێت. (هارمونیکا)
هارمۆنیۆم : [ناو] ئامێریکی مۆسیقایە بە فوو لێدە دریٚ. (هارمونیوم)
هاروژاندن :[چاوگە،ت] شێواندن؛ ئاڵۆزاندن؛ هورووژاندن وەک ئاڵۆزاندنی شارە هەنگەژاڵە. (آشفته‌کردن)
هارەبڕ : [ناو،بک]بەردی دەستاڕ و ئاش چێکەر؛ وەستای هارە دروستکەر.(تراشنده سنگ‌آسیا)
هازی : [بەرهەمی‌چاوگە] توانایی؛ بەتاقە-تی؛ بەهێزی. (توانایی)
هاژیلە : [ناو]حاجیلە؛ حاجێڵە؛ کووژەکەی چووک؛ قاوخی هەندیٚ زیندەوەری دە-ریایی وەک شەیتانۆکەی چووک. (پوسته نوعی حیوانات دریایی)
هاس : [ناو] ڕەنگی قاوەیی ئاچخ بە پەڵە-ی وردی ڕەشەوە. (رنگ‌قهوییباخال‌های-سیاه)
هاسر : [ناو] کاتژمێر؛ دەمژمێر؛ سەعات.

(ساعت)
هاسرساز :[ناو،ت] سەعەتساز؛ کاتژمێر-چێکەرەوە. (ساعتساز)
هاشاوڵ : [ناو] حاشاوڵ؛ هێرش؛ بەشەڕەوە بۆ چوون و پەلاماردان. (حمله)
هاڤیتی : (۱)فرێدراو. (پرتشده). (۲)فرێیدا؛ خستی؛ هاویشتی؛ هاوێشتی (انداخت)
هاکوو : [بەند] هاتوو؛ لەوانەیە؛ نزیکە؛ تەقاو؛ ڕەنگە؛ هاکوو گەیشتە ئێرە : هاتوو گەیشتە ئێرە. (ممکن‌است؛ بەزودی
هاکی : اند؛ فد؛ فرد؛ هێندد: [ناو] یارییێکە وەک تۆپی پێ؛ بەڵام بە گۆچانێکی تایبەت لە تۆپ دەدرێ دوو جۆری هەیە لە سەر عەرز و لە سەر سەهۆڵ. (هاکی)
هاڵاو : (۱) [ناو،بک+ناو،بەر]تێوە پێچراو؛ لەپام هاڵاوە : لە پام ئاڵاوە. (پیچیدەشدە). (۲)[ناو] هورمی گەرمی ئاور؛ (هاڵاوێ خۆشترە لە پلاوێ) (گرمای آتش). (۳)[ناو] چێشتێکی مزری قۆرە تێکراوە، تایبەت بە ناوچەی سنەیە. (نوعی‌غذا با -غوره)
هالای : > هەلای
هاڵتێر : فرد؛ فد؛ اند: [ناو] میلەیێک لە پۆڵا کە لە هەر دوو سەرەوە سەنگی تایبەتی دەخرێتە سەر بۆ بەرز کردنەوە و وەرزش کردن و کێبەرکێ. (هالتر)
هالۆلک : جەژنانە. (عیدی)
هالەکوێ : لەکوێیە؛ هەروها، (های لە-کوێ و هان لە کوێ). (کجاست)
هالەینە : لەوێیە؛ ئەوەتا لەوێ؛ لەوێندە-ڕێیە؛ لەوێنەیە. (آنجاست)
هام‌لفە: (۱)[ئاوەڵناو] هاولف؛ هاوجووت؛ هاوشان؛ لفەدووانە؛ جمک؛(۲)هاوجووتە؛ هاوشانە؛ (همتا؛دوقلو؛ همتاست)
هامویر : [ئاوەڵناو] هاوفکر؛ هاوڕا؛ هاوبیروڕا؛ هاوباوەڕ. (همفکر)
هاندراو : [ناو،بەر] فێرکراو؛ بزوێندراو؛ دنە-دراو؛ هەژێندراو؛ (تحریک‌شدە)
هانگاڤا : [بەند] هەرئەوکاتە؛ دەستبەجێ. (فوری)
هانەهانەدای : [چاوگە،ت] هۆڕنیای؛ هاندان؛ دنەدنەدان. (تحریک‌کردن)
هاوئاست : [ئاوەڵناو] هاوتەراز؛ هاوشان. (همسطح.هم‌شان)
هاواربەدەم : (۱) [ئاوەڵناو]دەم بەهاوار؛کە-سێک‌کە زۆر و زوو دەنگۆ دادەخا. (۲)کە-سێک کە قسە و ڕووداو لە هەر جێگا دە-گێڕێتەوە. (خبرپخش‌کن)
هاواروداد : [ناو،ت] هەراوهوریا؛ قێژەقیژ. (دادوهوار)
هاواڵمنداڵ : [ناو،ت] پەڕەوڵ؛ ئاواڵ-منداڵ. (جفت)
هاوپایە : [ئاوەڵناو] هاوشان؛ هاوپلە؛ هاو دەرەجە. (همپایە)
هاوجا : [ناو] ژنانی دووبرا بۆ یەکتر؛ هێورژن. (زن‌برادرشوهر)
هاوخوێن : (۱)دوو یان چەند کەس کە گرووپی خوێنیان یەک جۆربێت. (هم‌گروە-خونی).(۲) هاوڕەگەز؛ هاونیژاد؛ (ب)خزم و کەس. (همخون)

هاوخەرج : [ناو]چەند کەس کە پێکەوە شت دەکرن یا دەچنە سەفەر و هەرکەس بەشە پارەی خۆی دەدا؛ دوو یان چەند هاو مەنزڵکە لە خەرجی ماڵدا شەریکن. (همخرج)

هاودڵ : [ئاوەڵناو+ ناو] هاومەڕام؛ یەک بیر. (همدل)

هاودەر : [ناو،ت] دراوسێ؛ جینار؛ جیران؛ هاوسێ؛ هاوسا؛ هامسا؛ هاوهێس. (همسایه)

هاودەورە : [ناو،ت]کەسانێک کە پێکەوە بەشدارییان کردوە لە خوێندنی بابەتێکی فەنیدا یا پێکەوە سەرباز بووگن. (همدوره)

هاوڕدانەوە : [چاوگە،ت] ئاوڕدانەوە؛ لالێکردنەوە؛ (ب)کۆمەک و ئاریکاریکردن. (مساعدت)

هاوڕەنگ : [ئاوەڵناو] لەڕەنگی یەک؛ هەڤڕەنگ؛ وێکچوویی. (همرنگ)

هاوسەرکەم : [ئاوەڵناو]کەمتر لە ئاواڵان؛ (ب)کەمدەستی؛ هەژاری؛ نەبوونی. (کمتر-ازدیگران؛بینوایی.)

هاوسەنیری : [ناو] هاوسەری؛ ژن و - مێردایەتی. (همسری)

هاوقوتابی : [ناو] دوو یا چەند کەس کە پێکەوە لە شوێنێ هاو وانە بووگن؛ هاوکە- لاس؛ هاومەدرەسە. (همدرس)

هاوکێش: [ئاوەڵناو] هاوسەنگ.(همسنگ)

هاوکێشە : [ناو] هەڤکێش؛ موعادەلە؛ ڕە- ستەیێکی دووبەشی لە ماتماتیکدا کە بە- رانبەرن. (معادله)

هاونێو : [ئاوەڵناو] هاوناو؛ چەند کەس کە ناوێکیان هەیە. (همنام)

هاوواتا : [ئاوەڵناو]دوو یا چەند وشە کە مانایێکیان هەیە. (هم‌معنی)

هاوەڵ : [ناو] هاواڵ؛ دۆست؛ ڕەفیق. (دوست)

هاوەن : [ناو] هاون؛ هاونگ؛ ئاونگ. (هاون)

هاویناو : [ناو،ت] ئاودانی دەغڵ لە هەوەڵی هاویندا. (آبدادن کشت دراوایل تابستان)

هاویە : [ناو] چەکوچێک کە بەکارەبا یا بە ئاور گەرم دەبێت بۆ لەحیم‌کردن. (هاویه)

هایدی :تد: [بەند] هایدێ؛ وشەی هاندانە؛ زووکە؛ گورج بە؛ خێراکە؛ لە تورکی عو- سمانیشدا هەر بە وماناییە. (زودباش)

هایۆبیەی : [چاوگە،ت] هەڵسان لە خەو؛ وەئاگاهاتن؛ وەخەبەرهاتن. (بیدارشدن)

هتد : > هەتەد

هچکار . [ناو] هچهار؛ بیباری سوور؛ بیبەر. (فلفل قرمز)

هرچکی : [ئاوەڵناو]کار لێنەهاتوو؛ بێدە- سەڵات؛ ناشایست؛ نالایەق؛ نەشیاو. (نالایق)

هڕشاندن : [چاوگە،ت] ڕێتن؛ ڕژاندن؛ قڵمدانەوە (ریختن)

هروش : [ناو] پیرخەنیلە؛ وردەساوار؛ بروێشی ورد. (خرده‌بلغور)

هشکەساو : ئیشکەساو؛ (١) [ئاوەڵناو] ئاسمانی ساماڵ و بێ هەور لەکاتی هەوا سارديدا. (آسمان ساف دروقت یخبندان

وسـرما)(۲) [نـاو،ت] ساوینی تێـغ و تیـژ کردنی به هەسان و زبره به بێڕۆن و چه- ورەسان و ئاو. (تیزکردن تیغ بدون چربی)
هلهلانـدن : [چاوگـه،ت] دڕانـدن؛ کۆنـه- کردنی لیباس و شڕکردنی. (فرسوده کردن- وپاره کردن)
هلهلین : > هلهلاندن
هناری : ئـەوک گیـران؛ قـوڕگ گیـران و قورسبوون له بـەر خـەم و گریـان. (گلـو- سنگین شدن وگرفتن)
هنگودینگ : [ناو،ت] هنگودنـگ؛ شـکۆ و شانازی؛ کەبکەبه و دەبدەبه؛ دەنـگ وفـه- نگ. (دنگ وفنگ)
هۆتۆ : ئەوتۆ؛ وها؛ کارێکی وهـا بـەرچـاو؛ ئاوا. (اینطوروچنین؛ چشمگیر)+
هۆتیل : [ناو] ئۆتیـل؛ میوانخانـەی مـۆدی ڕۆژ. (هتل)
هۆچکوچی : [ناو]کشمیش : (کشمش)
هۆدانەوه : [چاوگه،ت]گـەڕاندنـەوەی گـا- جووت له جەمسەری گاوخاندا؛ (ب) بادانه- وه و قسـه گـۆڕان. (برگردانــدن ورزا در- موقع شخم)
هۆرقۆڕنای : [چاوگه،ت] هەڵقوڕاندن؛ هه- ڵلووشین و قوڕه لێهێنان. (هورت کشیدن)
هۆرکزانــدن : [چاوگــه،ت] هــەڵکزانــدن. (حالت آتش زدن مو)
هۆرگڕاندن : [چاوگه،ت] هەڵکردنی چـرا و ئــاگر؛ گڕانــدن؛ پێکردنــی چـرا و ئــاگر. . (روشن کردن آتش)
هــۆرتروشــکنای : [چاوگــه،ت] هــەڵتـروو شکاندن. (نشاندن بحالت چمباتمه)
هۆرتروشکیای : [چاوگه،ت]هەڵترووشکان. (چمباتمه زدن)
هۆرتەوبەره : [ناو،ت] له کـاتی جووتکردنـدا بۆ خستنه سەر هێلی جووت به گـا جـووت دەوترێ. (ب) هاتوچۆی زۆر پێکردن.(بیا و برو)+
هۆردی : [ناو] هۆردوو؛ لەشکر؛ سپا؛ (اردو)
هۆرزای : [چاوگه،] هەڵسان؛ ڕابوون؛ هـه- ستان؛ وەخەبەرهاتن. (بیدارشدن)
هۆرشین : [چاوگه،] هەڵچوونی تراو لەسەر ئاور. (کف کردن غذاروی آتش)
هورمز : [ناو] گیای گۆزروان. (گیـاه،گـل- گاوزبان)
هۆرمیس : [نـاو] هۆرمیسـک؛ فرمێسـک؛ ئەسرین؛ ڕۆندک. (اشک)
هۆرمیسک : ئەسرین؛ فرمێسک. (اشک)
هۆرۆگێڵـان : [چاوگــه،ت] وەرگــەڕانــدن؛ زڤڕاندن؛ هــەڵگــەڕاندنــەوه؛ پاچڤـه کـردن. (برگرداندن؛ترجمه)
هۆره : [ناو] (۱)کۆنترین ستایشی ئـەهـورا مەزدا به دەنگ هـەڵبـڕین. (۲)پاشـماوەی ڕەسمی هۆره که جۆرێک ئاوازه به شێوەی خوێندن و(لاسـایی کردنـەوەی خوێـندنی کەوه). (نوعی آواز کهن)
هۆره ۲: ئـەوڕۆ لـه جیـاتی شـێعری گـازه کردن و ستایش، شێعری دڵداریش ئامێته- ی هۆره بـووه و لـه ۲۲ شـێوه ئاهـەنگـی هۆرەی تەمەن چوار هەزار ساڵه تەنیـا ۱۳ یان ماون.

هۆره گورگێ : [ناو،ت] گورگەزێ؛ باران و خۆر پێکەوه. (باران‌باریدن‌درموقعیکه‌آسمان آفتابی است)
هۆڕهۆڕه : [ناو] قوڕقوڕه؛ مەزرەقی ناو بە-تاڵ که دەنگی لێوەدێ. (مزراح‌میان‌تهی)
هۆریال: [ناو] هۆڵی‌کەر؛ کەرکوڕگ؛جاشە کەر. (کره‌خر)
هۆزەبانه : [ناو] گوێزه بانه؛ شت بەخشینە-وه و سەدەقه کردن بۆ بیستنی‌گوێ و قسه کردنی منداڵ و ساغی گوێ و زبانی. (سوردادن‌به امیدگوش‌وزبان نوزاد سالم-بودن)
هۆزی :[ناو] وەرزای یەخته نەکراو؛ کەڵی دەبه. (گاواخته‌نشده)
هۆسە:[وته] هۆسا؛ هەروەکوو؛ لە-گوێن؛مینا؛ چەشن؛ وێنەی. (مانند؛همانند)
هوشترمر : [ناو] گیانلەبەرێکی زۆر زەلامە لە جنسی فرندە، بەڵام هەڵنافڕێ. (شترمرغ)
هۆشەنگ : (۱)[ناو] منداڵ مردوو. (بچە-مرده). (۲) [ئاوەڵناو] زیرەک؛ زانا. (دانا)
هۆکەڵ : [ناو] بلیمەت؛ هەڵکەوته؛ پسپۆڕ و فرەزان. (نابغه)
هۆڵ بڕینەوه : [چاوگە،ت] دەرهێنانی گە-مڕه له هۆڵی ماڵات. (جمع آوری‌تاپالە-فشرده شده‌از کف‌تویله)
هۆلاک : [ناو] هۆلمان؛ هۆترک؛ گەده؛ مەعدە؛ ورگ؛ ئوور. (معده)
هۆلالێ : [ناو] گەون؛ گوێنی. (گون)
هۆلانکێ : [ناو] جۆلانێ؛ دێلەکانێ. (تاب-بازی)
هۆڵەوەز : [ناو]کەمکۆڵەوەز؛ کەمکۆڵەگوێز؛ توێکڵە شینەکەی گوێز، کە لە ڕەنگ ڕێژی و ڕەنگسازیدا کەڵکی هەیه. (پوسته سبزگردو)
هۆما : [ناو] خودا. (یزدان)
هوما : [ناو]کەشکە خۆره؛ باڵندەیێکی سپییە و سەربالّی ڕەشە و گۆشتخۆره. (هما)
هۆمان : [ناو] سەرۆکی سپا؛ فەرماندە؛ ناوی پیاوانه. (فرماندەسپاه.اسم‌مردانه)
هۆنراوه : [ناو،بەر] شتی وەک مووروو بە ڕێسمانەوه کراو. (رشته‌شده). (۲)هەڵبە-ستی شێعر. (ردیف‌شده؛ سروده‌شده)
هونەرپەرومر : [ئاوەڵناو] لایەنگر و بار-هێنەری هونەر و هونەرمەند. (هنرپرور)
هوود : اند؛ فرد؛ فد: [ناو] هەواکێشی کاره-بایی زیاتر لەسەر کوانووی چێشتخانه دادەمەزرێت بۆ هەڵکێشانی هەڵم و بۆق و دووکەڵ. (هود)
هووده : [ناو] موفا؛ سوود؛ قازانج؛ (دژی بیهووده و بێموفا). (سود)
هوورات : ف. مان. (۱)بیرەوەری؛ هوور-مان؛ (خاطرات)(۲) بۆن خۆش؛ (خوشبو) (۳) ناوی گوڵێکه(نام گلی است)
هوورکەموورک : [ناو،ت] وردەوپرتە؛ ورتک و پرتک. (خردەمرده؛ ریزەمیزه)
هووندا : [ئاوەڵناو] ئووندا؛ وندا؛ ون؛ گوم؛ بزر. (گم)
هەپله هورچ : حەپله هورچ. > هەپەنتی

هەپلەگۆ : [ئاوەڵناو] چەقە سرۆ؛ پڕبێژ؛ چە-
نە درێژ؛ هەڵە پاس. (پرحرف)
هەپەلۆک : [ناو] گیای قیزبەلە؛ هەپلـۆک.
(نام‌گیاهی‌است)
هەپەنتی : [ئاوەڵناو] حەپـەنتـی؛ زەبـەلاح؛
زلحۆرت؛ زل و زەبەندە. (لندهور)
هەتاف : [ناو] هەتاو. (١)ڕۆژ؛ جەغـزی ڕۆژ
بە عاسمانەوە. (خورشید). (٢)خۆر؛ تیشـکی
ڕۆژ. (اشعه‌خورشید)
هەتاکەی : (١)[بەند] تا؛ هـەتـاکوو؛ هـە-
تاکەی تۆ لەوێنە بیت من نـاییێم.(تـاوقتی-
که).(٢)هەتا چووختی، هەتاکەی لە سەفەر
نایێتەوە: تاکـەنگـیْ لـەسـەفـەر نایێتـەوە.
(تاچه‌وقت)
هەتک‌کەر : [ناوبک] ئەتک‌کەر؛ ئابڕووبەر.
(رسواکننده)
هەتلی : [ئاوەڵناو] هێتلی؛ بێشـەرم؛ بـێ-
حەیا؛ مرۆڤی پەست. (بیحیا)
هەتەد : لە ئاخری ڕستەدا بە واتای هەتا
دوایی؛ زیاتر لەگەڵ سێ خاڵدا یان هـەتـا-
د..یان هتد... (الی‌آخر..)
هەتەربڕ : چاوێک کە هێزی دیتنـی شـتی
زۆر دووری هەبێت. (چشم‌دوربین)
هەتیتە : [نـاو](١) ئـامرازی جێگـای پـێچ
دروسـت کـردن لـە دەرەوە و نـاوەوەی
لوولەی کانزادا. (حدیده). (٢)پارچـە پـۆلا-
یێکە بە چەند کونەوە لە گەورە تـا چکۆلـە
بۆ باریک کردنەوەی تەل و سیمی ئامێری
موسیقا. (حدیده). (٣) ئامرازی تەلی زیـڕ و
زێـو دروسـتکردن لـە زیڕینگـەریـدا.
(شفشاهنج)
هـەتیتـە : [نـاو]کـوڵ؛ ئـامیری دەقـدانی
قوماش بەتایبەت بـووزوی ڕانـک‌وچۆغـە.
(نوعی‌اطو)
هەجامەت : لە حەجامەتی ئـارەوی کـورد
کاری بووە واتا کەڵە شاخ گرتن. (حجامت)
هەجەت : [ناو] حەجەت؛ بـەڵگـە؛ دەلیـل؛
نیاز؛ پێویست؛ بۆی هەیـە لـە (حوججـەت
یـان (حاجــەت)ی ئـارەوی کوردکـاری
بووبێت(دلیل؛ نیاز)
هەدلان :[نـاو] نـەخۆشـینی ڕەشـەوڵاخـە.
(نوعی‌مرض‌گاو)
هەرسین : (١) ناوی باژێڕێکە لە هەرێمـی
کرماشان (نام شهری در استان کرمانشاه)
(٢) هوورسین؛ خۆرسین؛ خۆر هەڵات؛ ڕ ۆژ
هەڵات (مشرق)
هەڕ لەبڕ نەکردنەوە : نەزانینی جیاوازی لە
بەینی کرمی ساقەتی تووتن و بڕکەی تو-
وتندا. (ب)نەزان وتێنە گەیشـتوو. هاوتـای
قول بە فول حاڵی بوون. (کنایه؛ نادانی)
هەڕاج : [ناو] (١ ب)فرۆشتنی شت‌ومـەک
بە کەمترین قیمەت؛ ماڵەکەم هەڕاج کـرد
واتـا هــەرزان فرۆشـم کـرد. (٢)هــەڕاج
جۆرێک (مەزات یا مەزاد)ە کـە شـت دە-
فرۆشرێ بە کەسێ کە لەو کۆڕەدا زیاترین
قیمەت پێشیناربکا. (حراج)
هەراز : [ناو] هاتوچۆ و شەکانـەوەی شـتی
ئاوێزان؛ وەک ئاونگی هەنـدێ کـاتژمێری
دیواری. (آونگ)
هەڕاڵ : [ئاوەڵناو] بـەرەڵـا؛ بێعـار؛ بێکـارە؛

خۆڵێگۆڕاو؛ غەڕە و لووت بەرزی بـێجـێ. (بیعار؛ ول)
هەراڵەبرەم : > هەراڵەبرایمە.
هەراو : (١) [ئاوەڵناو] گوشاد؛ بـەرفـرەوان. (گشاد). (٢) [ناو]گیایێکە لە ناو گەڵاکەیـدا کرمێک دەژی کە ئـاژاڵ بـەخـواردنی دە- مرێ. (نام‌گیاهی‌است)+
هەرپەرچوون : [چاوگە،ت] هەرپەرچڤـین؛ هەڵامسان؛ ئاوسان؛ هەڵمسـان؛ پـەنمـان؛ ماسین؛ باکردن. (بادکردن)
هەرجوول : [ناو] جۆرێک کوڵلەیە. (نوعی ملخ)
هەردک : هەتک؛ هەردووک؛ هەردوو؛ هەرتک؛ هەردک دەستی شـکا : هـەتـک دەستی شکا. (هردو)
هەردەبیلە : [ئاوەڵناو+ ناو] زەوینـی بـێ- داهات؛ زەوینی بێخاوەن و چۆل و بـەڕە- هووت. (زمین‌بیحاصل و برهوت)
هــەردی : شــاعیری ناســک خــەیــاڵ و بیرتیژی کورد، کە لە نوسینی ئـەم وشـە- دانەدا هاندەرم بوو بۆ تێکوشان و نەترسان لە ڕەخنە، و ڕای وابوو کە هەر وشە لەسەر زاری جەماوەرە سامانی خۆیەتـی ئـەکـەر وشەکە بیانیش بێت. (شاعرکرداستاداحمـد هردی)
هەردین : [چاوگە،] هەرژین؛ جوێبوونە- وە؛ جیابوونەوە؛ لەیەک‌ترازان. (جداشدن)
هەرز :[نـاو] فـریس؛ هـەریـس؛ هـەرێـز؛ فرێزوو. (فریس)
هەرزە مەرەس : [ناو،ت] سپلۆت یا تانجی کەڕست دەکرێ و هەرکەس ڕای کێشـێ ڕستەدەدا واتا بەشـوێنیدا دەڕوا. (تـازی‌کـە بارشتەقلادەبەدنبال‌هرکسی‌راەبیافتد)
هەرزەگێـڵ : [ئـاوەڵنـاو] حاڵـەتـی بێکـار سووڕانەوە و گەڕان؛ گاڤقەلیش. (هـرزە- گرد)
هەرژین : > هەردین
هەرساندن:[چاوگە،ت] فێرکردن.(یاددا دن)
هەرشتەفەڕەنگی :[ناو،ت] هەرشتە لە ئـا- ردی بێسپۆس کە بـە دەزگـا و مـەکینـە چێدەبێت. ماکاڕوونی. (ماکارونی)
هەرکـوێیـ : (١)هـەرکێـوێ. (هرکـوهی). (٢)هەر کوێنێ؛ هەرکوێنەیک؛ هەرکوێنە- یێک؛ هەر جێیێ؛ هەر جێگایێ.(هرمکانی)
هەرکوێیێ: > هەکوێیـ (٢)
هەڕکێشە : [ناو،ت] بارانی پەڵە؛ هێشەنـم. (بارانی‌کەبەاندازەحدودبیست‌سانت‌زمـین‌را- ترکند)
هەرگەلە : [ناو،ت]کەرەگەل؛ (ب)جەماوە- ڕێکی وەپاشکەوتووی نەزان. (گلە خر)
هەرملێسین : [چاوگە،ت] هەڵملێسین؛هە- ڵمزین؛ هەڵمژتن؛ وەک مژینی ئاوی هەنار و میوە. (مک‌زدن)
هەر مەڵێ : هەر مەیژە؛ هەر مەوژە؛ هـەر مەوشە؛ هەر مەبێژە. (هی‌نگو).
هەرمەڵێ : [ناو] هەڵمـەڵـە؛ هـەرمـەڵـە؛ گوڵەهێرۆ. (گل‌ختمی)
هەرمەنی : ئەرمەنی. (ارمنی)
هەرنەبی : (١) هەرنەوی؛ تۆ قەت نـەبـی. (هیچگاەنباشی). (٢)هەرنەبێ؛ بەلانی‌کـە-

مەوە. (لااقل)
هەڕنەمووت :[ئاوەڵناو] بۆگەنی شتیترشاو و گەنیو؛ بۆی زۆر ناخۆش. (بویبسیاربد)
هەڕوگیف : [ناو] عەڕوگیڤ؛ زەڕاندن و جووتە خستن و هەڵاتنی کەر. (ب) نەڕاندن و گوڕاندن و خۆ تووڕەکردن. (عروگیف)
هەرووشا : [ناو]کەروێشک؛ هەرووشە؛ کەروێشک. (خرگوش)
هەروەر : جۆرێک هەڵپەڕینە. (نوعیرقص)
هەڕەبان : [ناو] هەڕگەبان؛ قوڕەبان. (گل-اندودکردنبام)
هەڕەزانێ : [ناو] جوڵانێ؛ جوڵانەکردن. (تاببازی)
هەڕەشین :[چاوگە] هەڕەشیان؛ خراپ-بوون؛ لەناوچوون. (ازبینرفتن)
هەڕەگ : [ناو] هەڕەت؛ جەنگە؛ تاف. (نوغان؛ بەوقت؛ گرماگرم)
هەرەگەورە : (١)[ناو]کەرەگەورە.(خربزرگ) (٢) [ئاوەڵناو] زۆرمەزن؛ زۆرگەورە؛ حەلەگەورە؛ حەرەگەورە. (خیلیبزرگ)
هەرەمک :[ئاوەڵناو] ئەستێور؛ نەزۆک. (نازا)
هەڕەمەخەرج : [ئاوەڵناو] هەڵەخەرج؛ دەستبڵاو؛ دەست پێوەنەگر؛ ئەبلەخەرج. (ولخرج)
هەرەنگ : [ناو] هێز؛ تابشت؛ تاقەت؛ خۆڕاگری. (توانایی)
هەڕەهەڕە:تیرەشاخێکە نزیک هەورامانی تەخت. (اسمسلسلەکوهیاستدراورامان)

هەرێژن : [ناو] هەرەژن؛ ئانیشک؛ بن ئانیشک. (آرنج)
هەرێس : [ناو] هەرێز؛ فرێزوو. (فریس)
هەریسان : [چاوگە،ت] قرنجیانی پێستی لەش کە خوێنی تێزابێت؛ کونجڕین. (خونمر دگی بعلتضربدیدگی و فشار روی پوست)
هەریل : [ناو] جاو؛ خام. (کرباس)
هەرینگا : [بەند] هەرگا؛ هەرینگاوایە : کەوایە. (حالاکە)
هەزارفەند : (ب) بەفێڵ و تەڵەکە؛ کڵاوباز؛ حۆقەباز. (حقەباز)
هەزارە : [ناو] لۆسە؛ باری. (اهرم)
هەزارە : ناوی هۆزێکی گەورەی کوردە لە ئەفغانستان. (نام ایل بزرگی از کردهای افغانستان)
هەزارە دوولایی : [ناو،ت] هاتوچۆی کەروێشک لە بەفردا بە سەر شوێنی خویدا بۆ چەند جار، کە شوێنی خوێ لە ڕاوکەران تێکدەدا و لە پاشان بە چەند قەڵەمباز خۆی لەو شوێنە دوور دەخاتەوە. (نوعی-ردگمکردنخرگوشبررویبرف)
هەزوە کێوی : [ناو] هەزبەکێوی؛ گیاییێکی بۆن خۆشە؛ کوڵێنراوی گەڵاکەی بۆ سەرئێشە (میگرێن) باشە و ماکێکی هوورگ کوژی تێدایە. (آویشنکوهی)
هەژار : ناز ناوی مامۆستا عەبدولڕەحمان شەرەفکەندی زبانزان و شاعیر و پاچڤەزانی کوردە کە هەنبانە بۆرینە و چەندین دیوانی شێعر و نوسراوە و پاچڤە، بەجێما

وی ژیانی پڕ بایەخی ئەوبلیمەتەیە. (تخلص دانشمندبزرگ کرد)
هەژخوەکەر : [ئاوەڵناو] حەز لەخۆکەر؛ خۆ-پسەند؛ خۆویست؛ لەخۆبایی؛ لووتبەرز. (خودخواه)
هەژگوهەژاڵ : [ناو،ت] هەژگوبژاڵ؛ هەژگەڵ؛ چیلکەوچەوێڵ؛ پروپووش. (شاخەهای خشک وباریک درخت)
هەژمەت : [ناو] حەجمەت؛ حەیبەت؛ لە-تاو؛ پەرۆش؛ ترس. (هیبت.ترس)+
هەژهەژۆک : لەرزۆک. (مبتلابەمرض-رعشه)
هەژیا:[ناو] هەژدیها؛ هەزیا؛ حەفی.(اژدها)
هەسارەژمار : > گوڵپرشنگ.
هەسارەی گڕجەشۆن : ئەستێرەی گڕلە-شوێن؛ بەردی ئەستیرەیی کە دەخوشێ و کلکێکی گڕداری بەپاشەوەیە. (شهاب)
هەساوی : [ناو] حەساوی؛ جسنە کەرێکی بەکار و بەهێزە. (نژادنوعی خرپرقدرت)
هەستوون: [ناو] وێستوون؛ کۆڵەکە.(ستون)
هەستهوروژێن: [ئاوەڵناو]هەستبزوێن. (حس برانگیز؛ مهیج)
هەستەوەری : [ناو،ت] هەستیاری؛ هە-ستۆکی؛ هەست ناسکی؛ چاوم لە بەرانبەر تیشکی خۆردا هەستیارە : هەستەوەرە یان هە ستۆکە. (حساسیت)
هەسروە : [ناو] خەسوو. (مادرزن)
هەسوورە : [ناو] خەزوورە. (پدرزن)
هەشامەت : [ناو] حەشامەت؛ ئاپۆرەی جە-ماوەر؛ کۆمبوونەوەی زۆری خەڵک. (انبوه-جمعیت)
هەشت گوڵ : [ناو]کاتی کە گەنم یان دە-غل تەواو گوڵ دەکا. (هنگام خوشەبستن-گندم)
هەشتپەل:[ناو]هەشت پالۆو؛هەشت سووچ؛ هەشت گۆشە.(هشت گوش.هشت-پر)
هەشتیٚ لە مشتیٚ : بەشێک لە شتێک؛ نمونە لە هەر شت. (نمونەچیزی)
هەشنبۆز :[ناو] شین‌بۆز؛ بۆزی مەیلەوشین. (رنگ تیرەمایل بەآبی ستور)
هەشینۆک : [ناو] سووریجە؛ سووریٚژە. (سرخچە)+
هەفان : [ئاوەڵناو] هیلاک؛ ماندوو. (خستە)
هەفاندن : [چاوگە،ت] هیلاک کردن؛ ماندوو کردن. (خستەکردن)
هەفتجۆش: [ناو] حەوجۆش؛ کتری گەورە لە جنسی مەفرەق. (کتری بزرگ ازمفرغ)
هەفتخەت : [ناو] [ئاوەڵناو] لە قە دیما ئەوکات کە شەراب خواردنەوە مەباح بووە لە جێگایێ بە ناوی مەیخانە شە-رابیان دەخواردەوە، کەسێکیش کە ساقییان پێدەگوت بە ئامێرێکی(پە-رداخێک)ی حەوت هێل بۆ موشتەرییەکان شەرابی تێکردووە و ئەو ساقییە ئاگاداری رادەی شەراب خواردنەوەی هەرکەسێک بووە و بەقەدرا توانای(هەر کەس) لە رووی هێلەکانەوە بۆی تێکردوون، کەسێک کە ئەوپەڕی توانای خواردنەوەی هەبووایێت هەتا هێلی حەوتەم بۆی پڕدەکرد، ئەو

وشەیە ماوەتەوە و بە کەسانێکیان گوتـووە کە پاڵەوان و بەهێز بووگن و ئیمڕۆ واتەی گوڕاوە و بە کەسانێکی زیرک و فێڵەباز دە وترێت حەوخەت. (هفت‌خط)

هـەفـتڕەنـگ : [ئـاوەڵنـاو] حـەوڕەنـگ (ب)مروقی کڵاوباز کە هـەردەم خـۆی بـە ڕەنگیٚ نیشاندەدا. (هفت‌رنگ)

هەفـتزمـان [ئـاوەڵنـاو]:حـەوزمـان (ب) مرۆڤـی ماسـتاوکەر و ڕیابـاز و زمـان‌بـاز، زمان‌لووس. (زبان‌باز)

هەفتسین : [ناو] سفرەی جەژنی نـەورۆز کە حەوت شت یا خۆراک کە هەول پیتـی ناوەکەیان(س)بیٚ لە سەر سفرە دادە نێن. (هفت‌سین)

هەفتۆوە: [ناو] ئەفتاوە؛ ئافتاوە. (آفتابە)

هەفتەبیجاڕ : [ناو] حەفتەبیجاڕ؛ جۆرێک ترشیاتە کە چەند جۆر سەوزی و بەری گیای تێدەکەن. (هفته‌بیجار)

هەفتەو : [ناو] ئـەفتـاوە؛ لوولێنـەی‌مسـی؛ هەفتۆوە. (آفتابە)

هەڤدوو : [جێناو]یەک‌ودوو؛ هەڤو دوو؛ یە-کترین؛ یەکتر. (همدیگر)

هـەڤـڕەسـەن :[ئـاوەڵنـاو] هـەڤـجـنس؛ هاونیژاد؛ هامڕەسەن؛ هاوڕەگەز. (هم‌نژاد)

هەڤگەل : [ناو] پشتیوان؛ یارمەتـی؛ هـە-واداریی بە کۆمەڵ. (پشتیبانی)+

هەڤۆ : [ناو] نێریەکێوی؛ کەڵەکێوی. (گل-کوهی)

هەڤـهێسی : [ناو] هاوسا؛ هاوسیٚ؛ جینـار؛ جیران؛ هامسا. (همسایە)

هەڤیساندن : [چاوگە،ت] هەرساندن؛ فێر-کردن. (یاددادن)

هەڤیسین:[چاوگە،ت] فێربوون؛ هەرسـین؛ فێم‌بوون. (یادگرفتن)

هەڤێن : [ناو] هەوێن؛ ئامیان. (مایە)

هەقە : [ناو] تۆخڵە هێلکە؛ توێکڵی هێلکە؛ قاخکیٚ‌هێکیٚ. (پوسته‌تخم‌مرغ)

هەقەپەڵە : [ناو] حەقەپـەڵـە؛ بـارانی نێـوە ڕاست مانگی پاییز. (باران‌آبانماه)

هەکڵ‌مەکڵ : [نـاو] منـداڵان پایـان ڕادە-کێشن و یەکێکیان بە ئاهەنگ دەڵیٚ هـە-کڵ‌مەکڵ کڵکافۆکیٚ زەرد و سوور و شـە-ماموٚکیٚ مێخم کوتا مێخ هەڵبەزی تیکـە-یچەپم ئالە مەگەزی و لەوێـدا ئیشـارەی بە هەر پاییێک کرد، هەڵدەکێشرێت هـەتـا تەنیا پای کەسێک دەمێنێتەوە کە سەرکە-وتووی کایەکەیە. (آچین و واچین)

هەڵ: [پێشگری کار(فێعل)] وەک:هـەڵپـە-ڕین ، هەڵبەزینەوە، هەڵخستنەوە. (پیشوند)

هەڵازریان : [چاوگە،ت] هـەڵزریـان؛ هـە-ڵپشکووتن؛ وەک: هەڵپشکووتنی لێـو؛ لێـو هەڵزریان. (مانندتبخال‌لب)

هەڵاڵەبرایمە : [ناو]گوڵەشلێر؛ شلێرە. (لالە-واژگون)

هەڵاوەخۆر : [ناو] مۆر؛ مۆریانە؛ جووڵـەوە-رێکە مێملی قوماش و خوریيە. (بید)

هـەڵـاوێردراو : [ئـاوەڵنـاو+ ناوبـەر] دە-رهـاوێژراو؛ دابـڕاو؛ جیـاوەبـوو؛ فرێـدراو. (جداشده؛ پرت‌شده)

هـــەلای : [بـــەنــد] هێشــتا؛ حـــەلای؛

هالای؛هێژ. (هنوز)
هەلایهێل : [ناو] مارەکوژە؛ گیای هەلا-هێل ماکێلی ژەهراوی تێدایە بە ناوی (ئارسنیک)کە کوشەندەییەکی بێ-عیلاجە.(شوکران کبیر)
هەڵبڕووسقان :[چاوگە](١) ڕفاندن و لە دەست سەندن. (ازدست‌کسی‌ربودن). (٢)هەڵگەڕانەوەی شیر و دۆخەوا. (بریدن-شیر). (٣)ڕەنگ پەڕین و ڕەنگ بە ڕووەوە-نەمان لە ترسان یان هەر شت. (رنگ-پریدن). (٤) قرتیان؛ گیای بژار قرتیان و بە ڕیشەوە دەرنەهاتن. (قطع‌شدن)
هەڵبەزینەوە : [چاوگە،ت] (ب)داچڵەکان و سڵەمینەوە. (شکەشدن؛ ازجاپریدن)+
هەڵپەڕاندن : [چاوگە،ت](١)پەرتاوتن؛ سە-رقرتاندن. (قطع‌کردن). (٢)ڕەخساندن. (رقصاندن)+
هەڵپەژنین : [چاوگە،ت] هەڵپاچین؛ پە-ڕتاوتن. (کوتاەکردن؛ قیچی‌کردن)
هەڵپەهەڵپ:[ناو،ت] زۆر لەز کردن لە کاتی خواردندا. (باعجلەغذاخوردن)
هەڵچنراو : [چاوگە،ت] (١)چنراو؛ ئاوی چێشتەکە هەڵچنراوە. (تمام‌شدن‌آب‌وبخار-شدن؛ جوش‌رفتن‌آب‌غذا).(٢)بە ڕێکوپێکی لە سەر یەک دەستەکراو و دانراو. (چیدە-شدە)
هەلچی : [ناو]کارگ؛ قارچک. (قارچ)
هەڵخڕاندن : [چاوگە،ت] خڕکردنی هەر-شت؛ گوپ پڕ لە با کردن بۆ کایەی پەلە-پیتکە لێدان. (کروی‌کردن و پربادکردن-لپ)+
هەڵداشتن :[چاوگە،ت] (١)لاڕێ‌کردن بە کەسێک؛ هەڵفریواندن. (قریب‌دادن) (٢)فڕێدان لە بەرزییەوە بۆ خوارەوە(٣)دە-ستبەسەرکردن دوورخستنەوە. (ازبالا پرت کردن؛ تبعید)
هەڵدانەوە : [چاوگە،ت] کۆگا کردنە سە-ریەکی دەغڵ یان هەر شت؛ خەرمانی هەڵداوەتەوە. (تلمبارکردن‌غلە)(٢) بە-رزکردنەوە؛ وەک کۆش هەڵدانەوە و بەلە-ک دەرخستن؛ پەردە لەسەر لابردن. (بالازدن)
هەلزرینگاندن : [چاوگە،ت] زرینگاندنەوە؛ گۆزە و دیزەی کۆن و بۆن گرتوو دیسان بە ئاور سوور کردنەوە. (پختن‌مجددظروف سفالی)
هەڵزەقین: [چاوگە،ت] هەڵزەقیان؛ هەڵتۆ قین؛ تۆقلەکردن. (بادکردن؛ حباب‌شدن)
هەڵزەلین : [چاوگە،ت] هەڵزەلیان؛ هە-ڵخلیسان؛ (بۆی هەیە لەگەڵ زەللەکردندا پێوەندییێکیان هەبێت) (سرخوردن)
هەڵس : [ناو] هێسر؛ ئەسرین؛ فرمێسک. (اشک)
هەڵسوبنیش : [ناو] هەڵسوکەوت؛ هاموشۆ. هاتوچۆ. (آمدورفت)
هەڵسووڕاندن : [چاوگە،ت] (ب)بەڕێوە بردنی کاری ڕێکخراوێک. (ادارەکردن)+
هەڵسیان : [چاوگە،] هەڵسان؛ ڕابوون؛ هە-ستان؛ وەک: لافاو هەڵسان.(پاشدن؛آمدن)
هەڵفریوێن : [ناو،بک]خاپێن؛ فریو دەر.

(فریب‌دهنده)
هەڵكاڵین : هەڵكاڵان؛تووڕە بوون لـە كـە-سێک؛ تووک لێکردن. (بدوبیراه‌گفتن)+
هەڵكڕاندن:[چاوگە،ت](ب)هەنـدێکی کـەم لە مەبەستێک تێگەیشتن. (درک‌انـدک‌از-مطلبی.جزئی درککردن) +
هەڵكردن : [چاوگە،ت] (١)دەست پێکردنی با. (شروع‌شدن‌وزیدن‌باد). (٢) گلولەبەن‌هە ڵکردنە سەر یەک. (کلاف‌پیچیدن)+
هەڵكزاندن : [چاوگە،ت] مریشـک و سـە-رویێ دوای پاک کردن بە سەر ئاورداگرتن و هەڵکزاندن و هەڵپروزاندنی پەل و مـووە وردەکانی. (سوزاندن‌موی‌کله‌پاچه‌پاکشده)
هەڵكڵۆشان:[چاوگە،ت] خوراندن‌بە نەهێم؛ هەڵكڕاندن (تبندی‌خاراندن)
هەڵكووچان : [چاوگە،ت] هەڵتروشـکان؛ هەڵتووتەكان؛ زیاتر بۆ سپلۆتە. (چمباتمه)
هەڵگر : (١ب)[ئاوەڵناو] شیاو؛ شان‌هەڵگـر: لە باراندا بوون. (شایسته) (٢) [ناو،بک] بە-رز كەرەوە؛ کـەسێک‌کـە هـەڵـدەگرێـت. (کسیکه برمیدارد)
هەڵگرتە : [ناو] لە یاریی مێشێن دا دژی خشكەیە واتا هەڵمات بە حەوادا بۆ میتە یان هەڵماتی حەریف فڕێدان. (تیله‌پـرت-کردن هوایی)
هەڵگڵۆفین : [چاوگە،ت] گەوزاندن؛ وەکوو : سەگ كە نێچیر لە خۆڵ وەردەدا و دە یخڵافێنێتەوە. (مچاله‌کردن‌وغلطاندن)+
هەڵگوێزان : [چاوگـە،ت] دەردان؛ خـاڵیکر دن، زیاتر بۆ تراو وەک ئـاوی حـەوز هـە-ڵگوێزان. (خالی‌کردن)
هەڵگەڕیان :[چاوگە،] سەرکەوتن؛ بە کێودا هەڵگەڕیان: هەڵگەڕان. (صعود)
هەڵگەڕێن : [ناو،بک](١)ئەوەی سەردەخـا. (بالا برنده).(٢)زڤـڕێن؛ بـەراوەژووکـەر.وەر چەرخێن. (برگرداننده؛).
هەڵگیرساندن : [چاوگە،ت] هەڵگرسـاندن؛ ئاورکردنەوە. (ب)ئاشووب نانـەوە و بـەرپـا کردنی فیتنە. (آتـش‌روشـن‌کـردن؛ فتنـە-بپاکردن)
هەڵاوبگر : [ناو،ت]کێشـە و هـەراوهوریـا. (درگیری‌ودادوهوار)
هەڵووشین : [چاوگە،ت] (١)هەلقوڕاندن و خواردنەوە. (نوشیدن). (٢)هەلقوڕانـدن بـە دەنگ و سەداوە. (هورت‌کشیدن)
هەڵماشتن : [چاوگە،ت] هـەڵمـاڵین؛ وەک قۆڵ هەڵكردن. (بالازدن)
هەڵماڵان : [چاوگە،ت] سەرپۆش لەسەر لاچوون؛ لە زۆر جێدا هەڵمالان و دامالان یەک واتان و هەنـدی جـاریش دژ واتـان (ڕوو بە خوار و ژوور)؛ سەرپـۆش داماڵـان؛ پێستی دەستم هەڵمالراوە : پێستی دەستم داماڵراوە. (لغزیدن)
هەڵمە قووتە : [ناو]تلیاناوین؛ قامکی ناوە-ڕاسـت؛ زرەنـەقووتـە؛ باڵـابـەرزە؛ قـامکی قووتێ. (انگشت‌وسط)
هەڵمەدوو : [ناو] هەڵمی گەرمی دووکەڵ؛ بـۆقـی گـەرمـی تـەڕەشـۆدار؛ شـەرجـی. (شرجی)
هەڵمەدووگ : [ناو] هاڵاوی گەرمـی چـە-

ورایی و دووگ. (بخارچربی)
هەڵمەقووت : قووتدانی بەلەز؛ قووتدان بە یەکجاری و بە توندی؛ قووتدان بە گەرمی و سارد نەکردنەوەی خۆراک. (خوردن‌با-عجله‌وگرماگرم)
هەل‌وپەل :[ئاوەڵناو] زۆرکوڵان و لەبەر یە-ک چوون؛ بۆی هەیە کە(حەل)ی ئارموی و پەلی بە واتای(کوت‌ولەت)ی کوردیەوە دروست بووبێت. (لەشدن‌بعلت‌پختن‌زیاد)
هەل‌ومەرج : [ناو] بارودۆخ. (موقعیت)
هەڵوەشاندنەوە : [چاوگە،ت] (١) لەبەر یە-ک دەرهێنانی ئامیر و ئەندامی کەرەستە-یێک.(اوراق‌کردن). (٢) تێکدانی موعامەلە و پەیمانی بەستراو. (فسخ‌کردن‌معامله)+
هەڵۆی پەڕکوور :[ناو] ٧٠ تا ٨٠ سانتیمتر باڵایەتی، باڵی زەردە و کلکی سپییە. (عقاب‌طلایی)
هەڵویست : [ناو] هەڵویس؛ لایەنگری لە مەبەست و داوخوازێکی فکری. (اصرار و پشتیبانی‌از نظریه و یا موردی)
هەلەپارسی : هەڵەپاسی؛ زۆر وەڕی؛ (ب) فرە وێژی. (پرگویی)
هەڵەشە : [ئاوەڵناو] شپرزە؛ دەستە نەکراو. (آشفته؛ فله)
هەلیلۆک: [ناو] نەرمەی گوێ؛ بەڵگی گوێ. (نرمه‌گوش)
هەمووده‌م : [بەند] گشت‌کاتێک؛ هەموو کاتێک. (همه‌وقت؛هردم)
هەمەلایەنە : [ئاوەڵناو] لە هەموو لایێکە-وە؛ لە گردلایێکەوە. (همه‌جانبه)
هەمیرترش : [ناو] هەویرترش. (خمیرمایه)
هەناڕەس : [ناو،بک] هاناڕەس؛ فریاڕەس. (فریادرس)
هەناسەبڕکێ : [ناو] نەفەس‌نەفەس لێدان بە هۆی هێلاک بوونی زۆرەوە. (نفس-نفس‌زدن)+
هەناسەڕەش : [ئاوەڵناو] بەد یومن؛ نەفە-س پیس. (بدیمن)
هەناسەکەوتنە ژمارە : (ب)سەرەمەرگ. (نفس‌به‌شماره‌افتادن)
هەناسەی دوایی : (ب)ئاخرین هەناسەی سەرەمەرگ. (آخرین‌نفس)
هەناقڕەشی : [ناو] زکڕەشی؛ دڵپیسی؛ بە-شکبوون. (سوظن‌داشتن)
هەناوەکوتێ : [ناو] دڵەکوتێ؛ دڵەتەپێ. (-طپش‌قلب)
هەنجنراو : [ئاوەڵناو+ناو،بەر] ئەنجنراو؛ وردکراو؛ ئەنجن ئەنجن کراو؛ قیمەکراو. (قیمه‌شده)
هەندرێنە : [ناو]گیاییێکە لە شیلەکەی لاستیک دروست دەبێت. (نام‌گیاهی‌است)
هەندەیی : چاوچنۆکی؛ چکووسی. (خست)
هەنگ : [ناو] دەستەواژەی کامپیوتێرییە واتا قوفڵکردنی کامپیۆتێر. (هنگ)
هەنگ : [ناو] فەوج؛ دەستەیێک عەسکەر کە برێتییە لە سێ گوردانی سێسەد کەسی. (هنگ)+
هەنگاڤێ : [بەند+ ناو](١) نهۆ؛ ئێستا؛نووکە ؛ هەنگاوێ. (حالا). (٢) یەک قەدەم؛ قە-دەمێک. (یک‌قدم)
هەنگبەر : [ناو]گیای فاتمەداروو؛ بۆ بیرۆی وشک و بیرۆی تەڕ بەکەڵکە.

(فرنجمشک)
هەنگڵ : [ناو] دەستە، دەسکی گۆزە؛ قۆڵ؛ باسک؛ بنهەنگڵ : بنباسک : (بازو، دسته)+
هەنگوژە : [ناو] شیرەی وشکەوەبووی‌دار؛ جیوە؛ جەو؛ جەوگ. (صمغ)
هەنگوف : [ناو] جۆرێک مێشە لە زستاناندا لە ژێر پێستی ڕەشە وڵاغاندا دەژیێتەوە و بەهار سەر دەردێنی؛ هەنگی ڕەشە وڵاخ. (نوعی‌انگل‌زیرپوست‌گاو)
هەنگوورە تاڵە : [ناو،ت] تەماتە مارانە؛ (گیاوبەرەکەی). (مهرگیاه؛بلادن؛ شابیزک)
هەنوان : [ناو] جێگای پەسیو کە باران نە-یگرێ. (پناهگاهی‌کەازباران‌محفوظ‌باشد)
هەنەکار: [ئاوەڵناو] حەنەککار؛ گاڵتەچی. (کمدین)
هەنی : (۱) [بەند] هەنێک؛ هەندێ؛ هەندێ؛ هێندێ؛ کەمێ؛ هەنێ. (کمی) (۲)<شووتی
هەواکێش : [ناو](۱)کەرەستەی ڕاونانی هەوا لە ژوورەوە بۆ دەرەوە زیاتر لە ئاشپە-زخانەدا؛ (۲)قوڵە کوورە ئاسا بۆ کێشانە دە-رەوەی هەوا بۆ سەرەوە. (۱و۲هواکش)
هەواڵنێری : (۱) [ناو] ڕێکخراوی خەبەر شاندن؛ بڵاوکەرەوەی خەبەر .(خبرگزاری) (۲)کاری خەبەر ناردنی هەواڵ نووسی گۆڤار. (خبرنگاری)
هەوتەهەوت : [ناو،ت] وەڕەوەڕ. (عوعو)
هەوجا : [بەند] ئەوجا؛ ئەمجا؛ ئەوسا؛ سا. (حالادیگر)
هەودانەوە : [چاوگە،ت] هۆدانەوەی گا جووت لە جەمسەری گاوخانی جووت کردندا. (برگرداندن‌گاودرآخرخطشخم)
هەودل : [ناو] دەفرێکی گەورە لە مەڕ-دۆش مەزنتر؛ گادۆش. (ظرف‌دوشیدن‌گاو.)
هەوراز و نشێو : [ئاوەڵناو] بەرز و نزم؛ چاڵ و بەرز؛ کەند و کۆسپ. (پست و بلند)
هەورنگ : ئەلەتریکی ساکین کە لە کاتی دەست پیاساوین بە قوماشی پەشمیندا دەتروسکێتەوە و قرچەی دێت؛ ئاورینگ؛ پڕشکەهاویشتنی ئاور. (الکتریستەساکن ؛جرقه آتش)
هەوروبا :[ناو،ت]دەستە واژەی ڕەنگکارییە؛ ڕەنگی تێکەڵ پێکەڵ و شێواو لە بیچمی هەور. (ابر و باد)
هەوروبەرق : [ناو] هەورە برووسکە؛ هەورە تریشقە؛ چەخماخەی هەور. (رعدوبرق)+
هەوکردنەوە : [چاوگە،ت] سەرلەنوێ تە-شەنا کردنی برین پاش چاک بوونەوە؛ یان دووبارە نەخۆش کەوتنەوە پاش چاکبوونە وە. (ب)هاتنەوە گەڕی کێشەی کۆن و لە-بیرچوو (لەبیرچووگ). (عودکردن)
هەوڵ : [ناو](۱)خۆف؛ کەوتنە حاڵەتی شێواوی لەترس یان لەبەر ڕووداوێکی ترس هێنەر؛ دەسەپاچە بوون؛ شڵەژان. (هول) (۲) حەول تەقالا. (کوشش)
هەوڵدەر : [ناو،بک] تەقالادەر؛ تێکوشەر. (مجاهد)
هەویر تیکان : [ناو،ت] پەیینکە؛ ئاردێ کە بە سەر گونکی هەویردا دەکرێ بۆ ئەوەی بە تیرۆکدا نەلکێ. (آردی‌کەروی‌چانەمی پاشند)

هەوێڵ : [ناو] هەرد و مەکان؛ جێگا؛ دە-
وروبەر؛ ئارا؛ کەس لە هەوێـڵ دانـە بـوو :
کەس لەو هەردومـەکـان و جێگـا دا نـە-
بوو.(مکان)
هەویە : [ناو](١)چەکوشێ کە بەکارەبا یان
ئاور گەرم دەکرێ بۆ لەحیم کاری. (هویە).
(٢)لە کوردستانی باشوور بەناسنامە دەڵێن
و لـە ئـارەوییـە وە وەرگیـراوە. (کـارت-
شناسایی؛ شناسنامە)+
هەویەشەو : [ناو] مانگەشەو؛ هەیڤی شـە-
ڤ. (مهتابشب)
هەیانی: هەتاکانێ؛ هەتاکوونێ؛ هەتاکەی؛
هەتاکانێ؛ هەتانێ؛ هەتا. (تاوقتی)
هەیتاندن : گوڕاندن؛ قیژاندن بە سەر کە-
سێکدا. (نعرەزدن)
هەیڤیسوور: [ناو] هیلالی ئەحمەر؛ دامـە-
زراوییێکە لە وڵاتەکانی ئیسلامیدا کە کاری
یارمەتیدانی لێقەوماوانـە، لـەکـاتی ڕووداو
یان نەخۆشـی و کێشـەدا؛ وەک سـەلیبـی
سوور لە ئوروپا. (هلال‌احمر)
هەیهاوار . هەیدادهەیبێداد؛ ئەی هاوار.
(ایدادوبیداد)
هیبب : [ناو]جۆرێک ئاهەنگە کە زیاتر
کچان بە لێو دەیلێن و پێی هـەڵـدەپـەڕن.
(نامآهنگیاست)
هێپاتیت : [ناو] جۆرێک نەخۆشـینی جـە-
رگە. (هپاتیت)
هێپکای : [بەند] هێدیکا؛ ئـەسـپایی؛ بـە-
هێواشی و سووک؛ بـەئـارامی؛ هێدی؛بـە-
هێمنی؛ لەسەرخۆ. (بەآرامی)
هێج : [ناو] تەگە؛ نێری. (تکە.شاک)

هێجـوو : [نـاو] خـوازبێنی؛ خـوازگێنی.
(خواستگاری)
هیچکە : [جێناو] هیچکەس(هیچکە نەو :
هیچکەس نەبوو). (هیچکس)
هیچکەسم نییە : (١) قەوم و کەسی من -
نییە؛ کەسی من نییە. (کس‌وکارمن‌نیست).
(٢)من هیچکەسێکم نییە. (من‌بی کسم)
هیچـێ : [جێنـاو] هـیچ‌شـتێ؛ هیشـتێک؛
هیچێک؛ هیچ‌تشت. (هیچی)
هێرش : ناوە بۆ پیاوان. (اسم‌مردانە)+
هیرماڵ : [ناو] هیربار؛ دەفـری هـەوڕ؛ دە-
فری گڵین. (ظروف‌سفالی)
هێرۆیین : فرد؛ فد؛ اند: [ناو] بەرهـەمێکـە
لە تریـاک و مـۆرفین کـە مـرۆڤ زۆر زوو
خووی پێدەگرێت، ماکێکی سڕکەری بە
هێزە. (هیروئین)
هێـڕە : [نـاو] نهێـڕین؛ مێـزە؛ تـەماشـا؛
چاولێکردن؛ ڕوانین. (نگاه)
هێرەقونێل : [ناو] ئامووروونیر؛ ئاقیلەوماقیلە؛
ئارەق‌ونێل؛ ئالاف. (خیش)
هێرەڵماسی : [ناو] ئێرەل: (ئیرەڵماسی)؛ لـە
توورکیەوە هاتووە، (یێر: زەوی + ئاڵما: سێو)
یـارەڵماسـی؛ سـێوک؛ یێـرەڵماسـی؛
کارتوڵ؛کارتۆپی؛ پەتاتە؛ سێف زەمینی؛ سێب
زەمینی؛ کارتینە؛کرتۆپل؛ پۆتیتـە؛ کارتینـک؛
کرتۆفل؛ پەتیتە(سیب‌زمینی)
هێرێ : [بەند+ ناو] دوێنێ. (دیروز)
هێڕین : [چاوگە،] هاڕین؛ وردکـردن؛ لـە
ئاش‌کردن. (خردکردن)
هێزن : ناوی گۆرانییێکە، چەلـەپاییـە و بـۆ
هەڵپەڕین دەبێ. (آهنگ‌رقصی‌است)

هێسین : (١)[چاوگە] ساوینەوە؛ سوونەوە؛ لەساودان؛ تیژ کردنی تێخ. (تیزکردن‌تیغ). (٢)پیا ساوین؛ سواخدان. (مالیدن‌وگل‌اندود)
هێشترگا: [ناو] وشترگا. (زرافه)
هێکادلمێ : [ناو،ت] هێلکەی دەڵەمە و نیوەکوڵیو. (تخم‌مرغ‌عسلی‌ونیم‌بند)
هیکاری : هینکاری، فێرکاری؛ ئامۆژە. (آموزش)
هێکتار : فرد؛ اند؛ فد: [ناو] یەکەی پێوانی ڕووپەڕی زەوی بەرانبەربە دە هەزار میتری چوارگوش. (هکتار)
هیکرن : [چاوگە،ت] هینکرن؛ فێرکردن. (یاددادن)
هیلاکەت : حاڵەتی نەخۆشینی زۆر خراپ و نزیک بە مردن. (دم‌مرگ)
هێلکە مارانە : [ناو،ت] شەیتانۆکە. (پوسته حلزون)
هیلنای : [چاوگە،] حیلنای؛ حیلاندن؛ شەهین. (شیهه‌کشیدن)

هێلە : [ناو] هێک؛ هێلکە؛ زەردبەقوونە. (تخم‌مرغ)
هێلیکۆپتەڕ : [ناو] جۆرێک فڕوکەی پەروانە دارە. (چرخبال)
هین : (١)هینک؛ فێنک. (خنک)(٢) شت؛ وانێک. (چیز)(٣) فێر؛ فێم؛ زانین.(فهمیدن)
هێنانەوە : (ب)ڕشانەوە. (استفراق)
هێندوو : [ئاوەڵناو+ ناو] دینێکە لە هێندووستان؛ هێندووستانی. (دینی‌است‌درهند؛ هندوستانی)
هێندی : [ئاوەڵناو+ ناو] زبان و خەڵکی هێندوستان. (هندی)
هێوان : [ئاوەڵناو] خۆش؛ بەختەوەر؛ بەختیار. (بختیار)+
هێورزە : دەم وشک بوون لە توونیەتیدا. (خشک‌شدن‌دهان‌ازتشنگی)
هێوڵ : [ئاوەڵناو] هێور؛ ئارام؛ هێدی؛ هێمن. (آرام)

هارمۆنی : فرد؛ فد؛ اند: [ناو](١)هاودەنگی لە مۆسیقادا. (٢)لەیەک کاڵانەوەی ئەندام گەلی سیستەمێک یان لە هونەری‌نیگار کێشیدا لەیەک‌کاڵانەوەی ڕەنگی پاژگەلی نیگارێک. (هارمونی)

هافبەک : اند؛فرد؛ فد: [ناو] هەرکام لە ئە- ندامانی تیمی کایەکەری تۆپی پێ کە لە نیوەی دواوەی زەوینی تۆپی پێدا کایە دە- کەن. (هافبک)

هافتایم : اند؛ فرد؛ فد: [ناو] [کۆژی‌وە- رزشی تۆپی‌پا] هەرکام لە دوو نیوەی کایەی وەک تۆپی پا. (کافتایم)

هاونشین : [ناو] هەمنشین؛ هاودەم؛هاواڵ؛ دۆست. (همنشین)

هاوێرکرافت : اند؛ فرد: [ناو‌ت] هاڤێر- کرافت جۆرێک پاپۆڕ کە بەسەر دەریادا و بە سەر عەرزدا دەخشێ. (هاورکرافت)

هۆپ : ئوپ؛ لە ئیستۆپی ئینگلیزییە وەهاتوو؛ بە شوفیر دەڵێن بە واتا ڕاوەستە، تۆرمز بگرە . (ایست)

هونەرپیشە : فد: [ناو‌ت] شانۆکار؛ ئەکتە- ری شانۆ و سینما. (هنرپیشه)

هەپەڕووت : [ناو]حاڵەتی نەشە بوونی زۆر بەهۆی کێشانی تریاک و هێڕوویینەوە. (هپروت)

هەرز : [ئاوەڵناو] هەرس؛ سافبوون و سووانی هێڵی گرنجی پێچ و مۆرە. (هرز)

هیپنۆتیزم : فرد؛ فد؛اند: [ناو] خەوی دە- ستکرد؛ کە لە لایەن هیپنۆتیزۆرەوە بەسەر کەسێکدا دادەسەپێ. (هیپنوتیسم)

هیپنۆتیزۆڕ : [ناوبک] پسپۆڕی کاری هیپنۆتیزم. (هیپنوتیزور)

هیپی : اند؛ فرد؛ فد: [ناو]لاوی بێکارەی وڵاتگەلی ڕۆژئاوایی کە دژ بە کۆمەڵگایان هەڵسوکەوت دەکەن و بە کنج و سە- روقژی نائاساییەوە خۆیان نیشاندەدەن و زیاتر خوو گرتووی ماکی سڕکەرن. (هیپی)

هێندل : اند؛ فرد؛ فد: [ناو] میلەیێکی دوو ئانیشکە کە مۆتۆڕی سەیارەیان پێ‌هەڵدە- کرد ئیمرۆ بووەتە (سویچ) کلیل. (هندل)

و

واپژگ : [ناو] باوەشێن؛ باپژێن. (بادبزن)
واپەڕ : [ناو] باپەڕ؛ کوڵنج. (قولنج)
واتایی: [ئاوەڵناو] مەعنەوی؛ پژۆنی؛(شەرابی ئاڵی واتایی بدەدستم فەلەکبادە، تەپوتۆزی خەیالات و خەفەتباریم وەبەربادە).«حەسەن‌سەلاح‌سۆران» (معنوی)
واتە : [چاوگە] وتن؛ وتە؛ بەواتەی بەدگۆ : بەوتەی بەدگۆ. (گفتە؛ گفتن)
واتێرپۆلۆ : [ناو] یارییێکی گروپییە لە نێوان دوو تیمی مەلەواندا کە یاریکەران تێدەکۆشن تۆپێک پخەنە نێو دەروازەی بەرانبەرەوە. (واترپولو)
واجە : [ناو] لە ئاوێستادا(واج)بەواتای وتە هاتووە؛ واژە؛ وتە؛ پەیڤ؛ وشە. (واژە)
واچتیٚ : [ناو] وەک ئەوەی؛ وەکوو؛ پسەو؛ مینا. (مانندانیکە)
واچەی : [چاوگە] وتن؛ کوتن؛گوتن؛ پەیڤین. (گفتن)
واخ : [ناو] واغ؛ لەیاریی واخێندا بەین‌دار بوونی دوو گوێز یان دووگزموولەیە، بەقەرای قامکە چکۆلە پێدا چوونێک؛ دژی کوێراخ. (دوگردوی‌فاصلە دار دربازی-گردوبازی)+
واخوان : [ناو،ت] واخوێن؛ تەلی شەشەمی تار کە قەوی‌ترە. (سیم‌ششم‌تار)
واخولیٚ : [ناو،ت] گێژەڵووله؛ شایی جندۆکان. (گردباد)
وادار: (۱)[ئاوەڵناو] بادار؛ خۆراکێک کەسکی پیٚ دەماسیٚ. (رماتیسمی؛ خوراک-نفخ‌آور)
وادای : [چاوگە](۱)بادان؛ تاودان؛ گرژکردن. (تابدادن). (۲) فوو دەر چوون؛ باڵێدەرچوون. (باددادن)
وارئامەی : [چاوگە،ت] هاتنە خوار؛ نیشتنەوە؛ نیشتنەوەی مەل و تەیارە. (نشستن؛ پایین‌آمدن)
واراناو : [ناو،ت] باراناو؛ ئاوی باران. (آب-باران)
وارانەمانگ: [ناو،ت] سەرماوەز؛ هەوەڵ مانگی پاییز. (آذرماه)
واردەمەنی : [ناو،ت] خواردەمەنی؛ هەر شت بۆ خواردن ببێت. (خوردنی؛ خوراک)
واردەیۆ : [چاوگە] خواردنەوە؛ واردنەوە؛ وەخواردن. (نوشیدن)
وارکێشەی هەوایی : [ناو] چاڵی هەوایی. (چاەهوایی)
وارۆ : [ئاوەڵناو+ جێناو]خوارۆ؛ خوارەوە؛ ژێرەوە. (پایینی؛ طرف‌پایین)
وارویۆخ : [ناو] لەتورکیەوە هاتووە؛ دارونەدار. (هست‌ونیست)
واڕەواڕ :[ئامراز،دەنگ] باڕەباڕ؛ بالەبال؛ دەنگی کار و بەرخان. (صدای‌بزغالەوبرە)

وازلین : [ناو] ماکێکی پاترۆلیە بۆ نەرم بوونەوەی پێستی وشکی لەش بەکەلکە. (وازلین)
وازیار : [ئاوەڵناو+ ناو] خوازیار؛ کەسێک کۆ دەخازێت. (خواهان)
وازیگە : [ناو] بازگە؛ بازیگا؛ یاریگا؛ جێگەی یاری و کایە. (جای‌بازی)
واژۆ : [ناو] پەسند؛دروستکردن؛ڕێکخستن؛ شروڤە؛ پەژراندن؛ ئیمزا. (تصویب؛راه-انداختن؛ امضا)
واشاک : [ناو] جۆرێک پشیلەی کێوی بە-کلکی کورت و گوێی ڕەش و پێستی بە-هادارەوە. (گربەوحشی)
واشەنگ: [ناوبک]سەڵاکەر و تەپڵ‌لێدەری پارشێوانی مانگی ڕەمەزان. (طبل زن سحری در ماەرمضان)
وافووری : [ئاوەڵناو](ب)تریاکی؛ خووگرتوو بە کێشانی تریاک. (معتادبەتریاک)
واق‌واق‌کەرە : [ناو] فڕندەی تاق‌تاق‌کەرە. (مرغ‌حق)
واکێش : [ناو](۱)باکێش. (۲)کەڵەشاخ. (باد کش ؛ استکان‌حجامت)
واگۆن : [ناو] ڤارگۆن؛ چەندژوور(کووپە)کە لە پاڵ یەکدا دابەستراون، زیاترلە شەمەندە فەردا کە لە چەند واگۆن پێکدێ. (واگن)
واڵ : ناوی جۆرێک نەهەنگە. (وال). (۲) [ناو] قوماشی تۆری زۆر ناسک. (تورخیلی نازک)
واڵس : فرد؛ فد؛ اند: [ناو] جۆرێک هەڵپەر-کێی ئارامی دوو کەسی ئوڕووپییە.(والس)
(۲)ئاهەنگێکی سێ زەربی تایبەتە بۆڕە-قسی واڵس. (آهنگ والس)
والوڕ: [ناو] چراییێکی چێشت لێنانی پلیتە-دارە. (والور)
واڵە : [ناو] لەنگ لێدان و خوار و خێچ بوو نەوەی هەرتەگەرێکێ لە کاتی خولانەوەدا. (لنگ‌زدن‌تایرماشین)
واڵە: [ناو] خوشک. (خواهر)
واڵەزا :[ناو] خوشکەزا؛ خوارزا؛خارزا؛منداڵی خوشک. (خواهرزادە)
واڵێ : [ناو] خوشک؛ واڵە. (خواهر)
والیباڵ : [ناو] یارییێکی‌گرووپییە، دوو دە-ستەی‌شەش کەسی کەیاری و ملە دەکەن بە تۆپ، تۆڕێکیش لەناوە ڕاستیاندا، کەنابێ بهێڵن توپلە زەوینەکەیاندا وەعەرز بکە-وێ. (والیبال)
وامەزەند :[ناو] مەزەندەکەری‌با؛ باپێو. (بادسنج)
وان : (۱) [جێناو] ئەوان. (آنها). (۲)[ناو] شارێک‌وگۆلێکە لە کوردستانی تورکیا. (شهرودریاچەاست). (۳)[ناو] دەفرێکی‌درێژ و گەورەیە لە گەرماو پڕی دەکەن لە ئاوبۆ خۆ شۆردن و چوونە ناوی. (وان).(۴)بەو جۆرەن؛ وەهان. (اینطورهستند)
وانای : [چاوگە] خوێندن. (خواندن)
وانگ : [ناو] بانگ. (اذان)
وا نواندن:[چاوگە،ت](۱) بەوجۆرە نیشاندان ؛ (ب)بە جۆرێکی پێچەوانە خستنە بەرچاو؛ بەجۆرێکی درۆیین خستنە پێش‌چاوی خە-ڵک بۆ بەهەڵە بردنیان. (وانمودکردن)(۲)

وێچوون؛ وادەنوێنێ: لەوە دەچێ. (بنظر-رسیدن)
وانییە : وەهانییە؛ بەو جۆرەنییە؛ (ب)ڕاست نییە؛ درۆیە. (اینطورنیست؛ دروغ‌است)
واوشە : [ناو] باوشە؛ باوش؛ باخەڵ. (بغل)
واوەیلا : هاوار؛ وشەیێک بۆ دەربڕینی کار خراپی. (واویلا)
واهۆفە :[ناو] واهۆڕ؛ بۆران ؛با وکرێوە پێکەوە. (طوفان)
وایکینگ : [ناو] ئێلێکی شەڕکەری پاپۆڕە وان بوون لە ئیسکاندیناوی کە زۆر جار جینارەکانیان تاڵان دەکرد و تا سەدەی دە-یەمی زایینی ئەو کارە دەوامی بوو. (وایکینگ)
وتەی : [چاوگە] خەوتن؛ نووستن؛ ڕازان. (خوابیدن)
وراسەی : [چاوگە] دروومان؛ دوورین. (دوختن)
ورتکە و پرتکە : [ناو،ت] وردەوپرتە؛هوور کەومووروک. (خردەریزە)
ورچەکەبوون : درێژ بوونەوەی سێبەری بەرد و ڕەوەز. (درازشدن‌سایەسنگلاخ)
وردەکاری : [ناو] لە کاری هونەریدا لە پێشدا گەڵاڵەیێک دەگرن و پاشان بەوردی لە سەری کار دەکەن کە ناوی وردەکاریە. (ریزەکاری)
وردەگیواو : [ناو] ئەم گیایە لە زەمانی ئە-شکانییەکاندا دەرکزە دەکرا بۆ وڵاتی ڕۆم و لەوێ بۆ عیلاجی نەخۆشینی نزیکایەتیی ژن‌وپیاو (جنسی)کەڵکیان لێوەردەگرت. (درمنەدشتی.)
ورستەی : [چاوگە] هەڵسان؛ ڕاپەڕین. (پا شدن؛ قیام)
ورسی : [ئاوەڵناو] برسی. (گشنە؛ گرسنە)
ورشەورش : [ناو،ت] جریوەجریوی ئە-ستێران؛ تروسکەتروسک؛ تروسکانەوەی لەسەر یەک. (درخشیدن‌زیاد)
ورگەپێست : [ناو،ت] ورگەپۆس؛ پێستی ژێر سکی ئاژەڵ هەڵمسان، یان ئاو تێزان و ماسین. (پوست‌زیرشکم‌حیوانات‌بادکردن)
وروڕەی جادوو : ناوی دێوێکی ئەفسانەیی مێوینەیە. (نام‌دیوی‌افسانەیی)
وڕەگیا : > کاسەگوڵ
وڕێزان : [چاوگە](١) ڕاچەنین و لە خەو هەڵسان. (٢) هەڵسانەپا. (١و٢ پاشدن)
وزاندن : وزوزکردن؛ ویزاندن؛ گیزە-گیزکردنی مێش و هەنگ. (وزوزکردن)
وزە : (١)[ئامراز،دەنگ] ویزە؛ دەنگی باڵی مێش؛(٢)[ناوە] هێز؛ توانایی. (صدای‌بال-مگس؛ زور)+
وزمەدار : [ناو] دارسێوەر؛ دارسیبەر؛ گژەدار؛ دارێکی باڵا بەرز و جەنگەڵییە گەڵاکەی لەگەڵ گەڵای تووشیرین و وەنەوشە دە-کوڵێنن و ڕۆژی کەوچکێکی دەخون بۆ مالیجەی برینی ڕیخۆڵە(کولیت)بەکەڵکە. (درخت‌نارون)
وزار : [ناو] بژار. (وجین)
وزارکێ : [ناو] خۆشارکێ؛ قەراقەرا. (قایم-باشک.قایم‌موشک)
وزارە : [ناو] پەژارە؛ ئەندێش؛ خۆف؛ ترس.

(ترس)
وژن : [ناو+ ناو،بک]بژار؛ وژن‌کەر : بژار-کەر. (وجین)
وژنە : [ناو]گاینجە؛ سەرمژانە. (رابطبین-خیش‌ویوغ)
وشاردەی : [چاوگە]گوشین؛ کوشین؛ گوشان؛ گڤاشتن؛ گوڤاشتن. (فشردن)
وشترگا : [ناو] زەڕافە. (زرافە)
وشک‌وبرینگ : [ئاوەڵناو] وشک‌وبرنگ؛ زۆر وشک. (خشک‌خشک)
وشکە بەند : [ناو،ت](ب)سەرمای زۆر و بێ بارین‌کە ئاو دەیبەستێ.(سرمای‌سخت؛ یخ‌بندان)
وشکەشایی : [ناو،ت](۱)بێ‌هۆ و بێ‌پەیوە-ندی بەشتێکەوە چۆپی گرتن و هەڵپەڕین. (بی‌دلیل‌وعلت‌رقصیدن). (۲)هەڵپەڕینی بی دۆ(دۆت). (رقص‌مردانەبدون‌دختروزن)
وشکەشیو : [ناو،ت] جاران برێتی بوو هە-ڵگێڕانەوەی لیباس وەک پشتوین و مێزەر بەباری خاوێنتریدا؛ بەڵام ئەمرو بەشوشتنی لیباس دەڵێن لە ماشینی(وشکەشۆر)دا بێ ئەوەی ئاوی لێبکەوێ و بە تراوی تایبەت یا بێنزین دەشۆردرێ؛ ناوی ئەو مەکینە و بەرهەمی کاری ئەو مەکینە وشکەشیوە. (خشک‌شویی)
وشکەکەڵەک : [ناو،ت] دیواری وشکەچن؛ دیواری بەردچن بێ‌مەلات و قوڕ. (دیوارسنگ‌چین)
وشکەمز : [ناو،ت] وشکەمس؛ مزی دە-ست و حەقی کرێکار بە شێوەی نەغد و بێ نان و ئاو یان خۆراک پێدان. (مزد-بدون خوراک)+
وشی‌چن : > ئاوارە۳
وشی‌کەر : > ئاوارە۳
وڵۆشە : [ناو] بڕویش؛ ساوار؛ پەڕشە.(بلغور)
وڵۆف : [ناو] وڵەف؛ هەچک؛ هەچەڵ؛ ئاڵقەی سەری گوریس و کەژو. (وهنگ)
ول‌ول : [ئاوەڵناو+ ناو]کون‌کون؛ (دڵ ول-ول‌کەردەن خەدەنگی دووری)«مەولەوی» (سوراخ‌سوراخ)
وڵەگوڵاوی : [ناو]گوڵی‌گوڵاو؛ گوڵەباخ؛ گوڵباخی؛ گوڵ‌گوڵاو. (گل‌محمدی)
وڵەتووتی: [ناو]گوڵەتووتی؛گوڵەباخی‌کێوی؛ کوڵێندراوی گوڵەکەی بۆ مالیجەی بەردی گورچیلە باشە. (نسترن؛ گل‌سرخ وحشی)
ولیکان : [ناو] داب و ڕەسمێکی کۆنی ناو-چەی گەڕووسە لە ئاخری ساڵدا پەیکەرە-یێک لە پەڕۆ چێدەکەن و هەرکەس گازێک لە پیاز دەدا و تفی دەکاتەوە بە سەر پەیکەرەکەدا بەداخەوە هۆیەکەی تە-واو بۆم ڕوون نەبووەوە. (مراسمی‌در-گروس)
ون‌ئەور : [ناو] گیای هەرێز؛ فرێزوو؛ کوڵێندراوی بۆ لابردنی بەردی گورچیلە باشە. (مرغ؛ بیدگیاه)
ونتاڵ : [ئاوەڵناو] خوێن‌تاڵ؛ ناشیرین. (زشت)
ون‌ڕێژ : [ئاوەڵناو] خوێنڕێژ؛ پیاوکوژ؛ بکوژ. (خون‌ریز)
ونەن :[ناو] پردی لە مێورەی درێژ چێبوو

ی سەر ڕۆبار. (پل‌ازتاک‌درست‌شده)
ونەی : [چاوگە] خوێندن. (خواندن)
ووْدکا : ڕوس‌د؛ فد؛ [ناو] ڤۆدکـا؛ تراویکـی ئاڵکوڵداری سەر خۆشکەرە. (ودکا)
وەئاگاهاتن : [چاوگە،ت] خەبـەر بوونـەوە؛ هۆشیار بوونەوە؛ لە بێخەبـەری دەرهـاتن. (آگاه‌شدن)
وەبا : [ناو] چاوقووڵکە؛ ئازارێکە، بـەهـۆی زگە شۆرە و ڕشانەوە ئاوی لەش کـەم دە- بێ و زۆر بڤەیە. (وبا) (۲) بەبا؛ وەک: دێڵـە بەبا. (موقع جفتخواهی سگ)
وەباڵبەز : [ئاوەڵناو] تاوانبار؛ بەرسووچ؛ گونا حکار. (گناهکار)
وەبای ئالتوْڕ : [ناو] جۆرێکی کەم هێزترە - لە نەخۆشینی چاوقووڵکە. (نوعی‌وبا)
وەبەردان : [چاوگـە،ت] شـتێک‌دانـە بـەر شتێک یان تەگەرێک بۆ ڕاگرتنی؛ کاریتە- ی شکاو کۆڵەکەی وەبـەردەدەن. (حایـل- کردن)+
وەپێش‌گەڕان : [چاوگە،ت] پێشکەوتن و بەرانبڕدانەوە. (جلوافتادن‌ودورزدن)+
وەتاو : (۱) بەخۆر. (۲)[بەند] بەتاڵووکە؛ بە- پەلە؛ بەلەز؛ بەپڕتاو. (با خورشـید و آفتـاب؛ باعجله)
وەجاخ‌کۆر : [ئاوەڵناو] لە سەردەمی زەردە- شتدا کوانووی ئاگر، ئەولادی نێرینـە هـە- ڵیدەکرد؛ ئەگەر کەسێک ئەولادی نێرینە- ی نە بووایە پێیان دەگوت وەجاخ‌کۆر یـان وەجاخ‌کوێر. (اجاق‌کور)
وەجێ : [ئاوەڵناو](۱) بەجێ؛ بەجێ‌وڕێ.
(بجا). (۲) لە جیاتی؛ تەنخوای. (درعوض)
وەختـاو وەخـت : (ب)۲۴ کـاتژمێـر. (۲۴ ساعت)+
وەخت‌وناوەخت : [بەند] بەشێوەی‌گوڕایگوڕ چوون بۆ جێگاییْ، لەکاتی لەبـار یـان نالـە باردا. (وقت‌وبی‌وقت)
وەختیەسی : وەختیەتـی؛ کـاتی‌خۆیـەتـی؛ کاتی‌هاتووە. (وقت‌آنست)
وەخشوور : پێغەمبەر. (پیامبر)
وەخشـووری: [نـاو](ب)زەڕدەشـتی.(زردو شتی)
وەخۆگر : [ئاوەڵناو] لەخـۆگر ؛ دەرووەسـت؛ حاڵەتی دەستە بەر بوون. (متعهد؛ ضامن)
وەدووکەوتن : [چاوگە،ت] (۱) ڕیگە و ڕە- وشتی کەسێک کردن بە ئوڕناک و لەسـەر ئـەو ڕێبـازە ڕۆیشـتن. (کسـی‌راسرمشـق- قراردادن). (۲) دوای کەسێک کەوتن و بە شوێن کەسێکدا ڕۆیشتن. (دنبال‌کسـی‌راه- افتادن)
وەدەرخستن : [چاوگە،ت] (۱) ئاشکراکردن و سەر لابردنـی سـوڕ. (آشـکارکردن). (۲) پیشاندان خویاکردن؛ نیشاندان. (نشاندادن) (۳)دەرکـردن و وەدەرنـانی‌کـەسێک لـە- جێگایێک. (بیرون‌کردن)
وەدەست‌وپاکەوتن: [چاوگە،ت]کەوتنەخۆ؛ کەوتنە پەلە و هەوڵ بوون؛ کەوتنە جم و جووڵ. (بەدست‌وپاافتادن)
وەدەنگ هاتن : [چاوگە،ت](ب) زبانی ڕە- خنە و ناڕەزایی کردنەوە. (زبان‌بەاعتـراض- گشودن)

وەر: (١)[ناو] بەر؛ پانایی. (پهنا). (٢) [ناو] خۆر؛ ڕۆژ. (خورشید)
وەراوەر : [ئاوەڵناو،ت] بەرامبەر؛ بەرانبەر. (برابر)
وەربازن : [ناو] بەربازن؛ بازنەییێکی تەنگ و چووکە، پاش بازنە دەکرێتە دەست کە - ببێتە لەمپەر بۆ ئەوەی بازنەکان دانە ماڵر ێن.(نگهدارندەالنگوها)
وەربەردەی : [ناو] خۆربردن؛ لە بەر خۆر سووتان؛ خۆر سۆچنای. (آفتاب‌سوختگی)
وەربێژ : [ناو] قەلبیر؛ هێڵەک؛ بێژنگ. - (غربال)
وەرپڕای : [بەند+ ناو]خۆرپەڕ؛ خۆرئاوا بوون. (غروب)
وەرپڕگا : [ناو] خۆرپەڕگە؛ بەرانبەری خۆر هەڵات؛ خۆرئاوا؛ خۆرنشین. (مغرب)
وەرتاخ : [ناو] شەخەڵ؛ نەمامی ساوای داری لیڕەوار. (نونهال)
وەرچەپ : لای چەپەوە؛ (ب)سووچ؛ گۆشە؛ لابەلا؛ لاڕێ. (گوشە؛ بیراهە)
وەرچەملێڵ : [ئاوەڵناو] وەرماڵۆس؛ زۆر خەو هاتن؛ چاو پڕ لە خەو؛ خەو زاینە چاو؛ خەو هاتنی زۆر. (خواب‌آلود)
وەردەک : [ناو] ئوردەک: ئەم تۆرەمە هەر لە هێلکە هاتنەدەر هەموو مەلەوانن، دە- ندوکیان پانە و لە ڕوانگەی فڕندە ناسیەوە پێنج جۆرن. (١)دەندووک مشاریەکان. (نک ارەایها). (٢) قازەکان. (قازها). (٣) مراویەکان. (مرغابیها). (٤) قوو. (قو). (٥) مراویە بینە کێشەکان. (مرغابیهای‌غواص)

وەردەک : [ئاوەڵناو+ جێناو] بەردەک؛ ئەگەر دووکەس دووپشتەکی سوواری ئە- سپێبن ئەوەی پێشەوە وەردەک یا بە- ردەک و ئەوەی پاشەوە، پشتەک یان پشت تەرکە. (سوارجلویی)
وەرزا : [ناو] وشەییێکی پەتی کوردییە کە - چووەتە نێو فارسیس واتا گاجووت. (ورزا)
وەرزان : [چاوگە] جووڵان؛ تەکان؛ بزوان؛ وەرزش. (جنبش)
وەرزانـدن : [چاوگـە،ت] (١)جووڵانـدن. (تکاندادن). (٢) خارانـدن؛ خـۆش کردنی پێست و چەرم. (دباغی‌کردن‌پوست)
وەرزانەوە : [چاوگە،ت]جووڵانەوە؛ بزوانەوە؛ وەرزش کردن. (ورزشی‌کردن)
وەرزشی پیشەیی : [ناو،ت] وەرزشێ کە ببێتە کاری سەرەکیی وەرزشکار. (ورزش- حرفەای)
وەرزشی تاکەکەسی : ئەو وەرزشانەن کە وەرزشکار بە تەنیا دەچێتە مەیدانی حە- ریفەوە، وەک : زۆران و جۆدۆ و شەڕە مشت. (ورزش‌انفرادی)
وەرزشی زستانی : [ناو،ت] وەرزشگەلی تایبەت بە زستان کە زیاتر لەسەر سەهۆڵ و بەفر بەڕێوە دەچن. (ورزش‌زمستانی)
وەرزشی زۆرخانەیی : [ناو،ت] وەرزشێ کە لە ناو زۆرخانەدا بەرەسمێکی تایبەتەوە بە- ڕێوە دەچێ. (ورزش‌باستانی)
وەرزشی سوێدی : [ناو،ت](ب) لەش گە- رم کردن بۆ دەستپێکی کارگەلی وەرزشی؛ وەرزش کردن بە جووڵانەوەی ئەندامگەلی

لەش، بەبیٚکەڵک وەرگرتن کەرەستەی وەرزشی. (ورزش‌سوئدی)
وەرسیان : [چاوگە،ت]کەوتنە خوار؛ ڕێکەوتن؛ ڕۆیشتن. (افتادن‌پایین؛ براەافتادن)
وەرسین : [چاوگە](١)بەربوونـەوە خـواریٚ؛ داکەفتن. (افتـادن‌پـایین). (٢)کـاژێربوون؛ ڕازی‌بـــوونی‌جنســـی .(ارضاشـــدن در همخوابگی)
وەرکـەردەی : [چاوگـە،ت] لـەخـۆڕاکرن؛ کردنەبەر؛پۆشین؛ پۆشان. (پوشیدن)
وەرکەمەر : [ناو،ت] بەردەگیـا؛ کـەوچکـە چایێ لە کولێندراوی گوڵـە خـڕەکـانی بـۆ مـــاوەی ســـێ ڕۆژ کرمـــی ڕیخۆڵـــە (ئاسکاریس‌وکرمەک)لەبەین دەبا.
(برنجاسف وحشی؛ بومادران‌کوهی)
وەرکەوتوو : (پاشکەوتوو، سەگی‌خەوتـوو؛) بە تەوسەوە بە کەسێکی خەوتـوو دەڵـێن. (سگ‌خوابیده)
وەرگل‌دای : [چاوگە،ت]گـل‌دانـەوە؛ بـەرگرتن؛ نەهێشتن و بوونـە لـەمپـەر. (مـانع شدن؛ جلوگیری‌کردن)
وەرگیراو : [ناو،بەر](١)هەر شت تا ئیستا لە کەسێک ئەستیندراوە یـان وەرگیـراوە. (٢) پەسند کراو پەژرێندراو. (قبول‌شده)
وەرگێـل : [نـاو] بـەردکـێش؛ خـەرەکـی. (وسیلەسنگ‌کشی‌باالاغ)
وەرگێڵاو : [ئاوەڵناو+ ناو،بەر] وەرگێڕدراو؛ بەراوەژوو؛ سەرەونخوون؛ پاچڤە بـوو؛ تـەرجەمەکراو. (برگردانده‌شده؛ ترجمه شده)
وەرماڵ : بەرماڵ؛ پێش‌ماڵ. (جلومنزل)
وەرم دیەی : [چاوگە،ت]ورم؛ خـەو دیـتن؛ خەو بینین. (خواب‌دیدن)
وەرمەزڕ : [چاوگە،ت]خەو زڕیان؛ خەو نەهاتن. (خواب‌ازچشم‌پریدن)
وەروچێش : [بەند] ئەڕاچـی؛ لـۆ چـی؛ بـۆ چی؛ بۆچ؛ ئەڕا؛ لەبەرچی؛ لە چ‌ڕووییێکـەوە. (چرا)
وەروە سەر : [ئاوەڵناو] بەفرەبەسەر؛ بەفریٚ کە مرۆڤ تێی‌ناچەقیٚ. (برف‌سفت‌منجمدشده‌روی‌زمین)
وەروە وار : [ناو] بەفرانبار؛ هـەوەڵ مـانگی زستان. (دیماه)
وەڕەزی : [ناو] بێزاری؛ جارزی؛ بیٚتاقەتی. (بیزاری)
وەڕەس : [ئاوەڵناو] وەڕەز؛ بێزار؛ بێتاقـەت. (بیزار)
وەرەقەهاتن : [چاوگە،ت] (ب)نـاوی کـەسێک بە سەربازی دەرچوون. لـە زەمـانی قەدیمدا ناوی چەند کەس لەسەر وەرەقەیێک دەنووسراو دەدرایە دەس دێهبان کـە حازریان بکات بۆ ناردنیان بـە سـەربـازی. (اسم‌درآمدن‌بەسربازی)
وەرەلوایی : [ناو] چوونەپێش؛ پێشڤەچوون. (پیشرفت)
وەرەما : [ناو] بەرخەمێو. (برەمادە)
وەرەندل : [ناو] جۆرێک تفەنگی قەدیمـی بوو. (نوعی‌تفنگ‌قدیمی‌بود)
وەرەنیا : [ناو] بیراز؛ گرنج‌گرنج کردنی بـەردی ئاش. (آجدارکردن‌سنگ‌آسیا)
وەرەنێر : [ناو] بەرخەنێر. (برەنر)

وەڕێخستن : [چاوگە،ت] (١)ناردن؛ خستنەڕێ. (فرستادن). (٢)سەرپەرستی کردن و بەرپرسیکردن و ئیدارە کردن و بەڕێوە بردن. (ادارە‌کردن). (٣)پێکهێنان وەک، میوانی وەڕێخستن. (راەانداختن)
وەرێنان : وەرهێنان؛ لە دەور ئاڵاندن؛ دەستم لە قەدی وەرێنا : ئاڵقەم کرد. (حلقە-کردن)
وەریەقە : [ناو](١)بەریەخە؛ بەروانکە. (دستمال‌سینە). (٢)پێسیر؛ یەخە؛ بەرۆک. (گریبان)
وەز : [ناو] بەز؛ پیو؛ چەوری و چەورایی دووگ و بەز. (چربی‌ودنبە)
وەزاڵەهاتن : [چاوگە،ت] وەڕەز بوون؛ وە-هاوار کەوتن؛ زۆر بۆ هاتن. (درفشارافتادن)
وەزمند : [ناو] وەزەن؛ زەرەر و زیان؛ ئە-زیەت و ئازار. (زیان؛ ضرر)
وەزی : [ناو] گوێز؛ دار و بەری، داری گوێز. (گردو)
وەژارە : بیر و باوەڕێک کە تەنیا لە خە-یاڵەوە سەرهەڵدەدا؛ پڕوپووچ و خورافات. (خرافات ؛ موهومات)
وەژوورکەوتن : [چاوگە،ت] (١)لای ژوورو وەوە دانیشتن. (درصدرنشستن). (٢)چوونە ژوورەوە؛ چوونە ناوەوە؛ لێ وەژوورکەوتن. (برکسی‌واردشدن)
وەستاکار :[ناو،ت] پسپۆڕی هەرکارێک، وەستای ئەو کارەیە؛ وەک:وەستا کاری ئاش : ئاش وەستا. (استادکار)
وەستەک : [ئاوەڵناو] حەیوانێک‌کە زوو ماندوو دەبێت؛ زیاتر بۆ ئەسپ و قاتر دە-وترێت. (اسب‌وقاطری‌کەزودخستەمی‌شود)
وەسڵە : [ناو](١)دارتاشی؛ نەجاری. (نجاری). (٢ب) وەسڵە و پینە. (وصلە.)
وەسەرکردنەوە : [چاوگە،ت]بەسەر کردنە وە؛ سەرلێدان؛ حیساب کردن؛ کەسێک بە حیساب هێنان. (سرزدن)
وەسەرکەوتن : [چاوگە،ت] (١)وەک:کە-وتنە سەر ئاو. (روی‌آب‌ایستادن‌چیزسبک). (٢) ڕویشتنە سەر و چوونە قاتی سەرەوە یا سەربان. (بالارفتن). (٣ب) بە پلە و پایە گەیشتن. (ترقی‌کردن)
وەسەن : بەسە؛ ئیتر بەسە، لەوە زیاتر پێویست نییە. (بس‌است)
وەشتو وار : [ناو] وەشتەی و بارین؛ باران بارین. (بارندگی)
وەشڕەنگ : [ئاوەڵناو] خۆشڕەنگ؛ (ب) ڕووگەش؛ ئەنی‌گەش. (خوشرنگ؛ خوشرو)
وەش ونەئامەی : وەش گەرەگ بیەی؛ خۆش‌ویستن؛ خۆشەویستی. (دوست-داشتن)
وەشێنەر : [ناو،بک](١)ئەوەی بڵاو دەکاتە-وە؛ توو وەشێن؛ بڵاو کەرەوەی گۆڤار. (ناشر). (٢) لێدەر؛ شەق‌وزللە وەشێن. (بزن). (٣) هاوێژەر؛ فڕێدەر. (انداز)
وەفات : (١) وەفای تۆ؛ قوربانی وەفاتم. (وفای‌تو). (٢) وشە ئارەوییە واتا مردن. (وفات)
وەفرین : [ئاوەڵناو] بەفرین؛ هەر شت لە بەفر بچێت یان لە بەفر دروست بووبێت.

(برفین)
وە قلەکەوتن : [چاوگە،ت] وەخۆ کەوتن و خۆ سازکردن بۆ ئەنجامی کاریٚ؛ پـلـهـە- ڵسان. (خودراآمادەکردن)
وەکازە : [ناو] وەکاز؛ گۆچان؛ گاڵۆک.(عصا)
وەک خۆڵ : (ب) بـە شـتی زۆر و فـراوان دەوترێت؛ وەک خۆڵ ڕژاوە : یەکجار زۆرە. (مانندخاک)
وەکردن : [چاوگە،ت] (۱)کردنەوەی گـریٚ و شتی بەستراو. (بـازکـردن). (۲)ئـاگر وە- کردن: ئاگر کردنەوە؛ هەڵکردن. (روشـن- کردنآتش). (۳) ئاوەڵا کردن. ئاواڵەکردن و کردنەوەی دەرکە. (بازکردن)
وەکەڵ: [ئاوەڵناو] بەکەڵ؛ هەروها وەتەگە: بەتەگە و وەبەران : بەبەران. (مادەگاوگشن خواه)
وەلاداهاتن : [چاوگە،ت] (۱) بـەپـاڵ کـە- سێکدا ڕۆیشتن؛ بەلاداهاتن (ازکنار گذشتن). (۲) بووردنەوە، بووردنـەوەی دڵ؛ بـەلادا کەوتن؛(ب) مردن. (بیحس‌شدن و افتادن)
وەڵاشم : [ئاوەڵناو]وەک:گیای دووراوی نە- بەستراوی کۆوە بوو؛ پرش‌وبڵـاو و شـێواو؛ بەستەبەندی نەکـراو. (بسـتەنشـدەوبهـم- ریختە؛ فلە)
وەلەخ : [ناو] یاکەریم؛ قومری؛ جۆرێک کۆ ترە باریکە. (قمری)
وەلیقەت : [ناو] ڕشوەت؛ بەرتیل. (رشوە)
وەم جۆرە : [بەند] وەیتەور؛ بەمجۆرە. (اینچنین)
وەندیداد : [ناو] بەشێکە لە کتێبی پیـرۆزی ئاوێستا. (وندیداد)
وەن سـیاوەش : [نـاو] خـوێنی سـیاوەش؛ گیاییێکە کە بە گوڵەکەیشی دەڵێن خـوێنی سیاوەش، گوڵەکەی هێـنـدە دەکـوڵێنن تـا ئاوەکەی دەچندرێت پاش وشـک بوونـەوە هەر جار بەقەرا دەنکە نۆکیٚ لـە ئـاودا دە- توێننەوە و لەدەمـی وەردەن بـۆ عیلاجـی چڵککردنی پووک(پیۆرە) بەکەڵکە. (خون- سیاوشان)
وەنـەدی : [نـاو](۱)جابـە(جـەبعـە)ی لـە شووشە چێکراوی پێش دووکان. (ویترین). (۲) هەر شتی شووشە تێگیراو وەک ئاوێنە و پەنجێرە و...(هرچیزباجام‌شیشەای)
وەنەدیگ : > وەنەدی
وەنییە . وهانییە؛ وانییە؛ (ب)ئایـا وهانییـە؟ (آیااینطورنیست؟)
وەور : [ناو] بەفر. (برف)
وەوراو : [ناو] بەفراو؛ تاواوەی بـەفـر؛ (ب) ئاوی سارد و سەهـۆڵـاو؛ وەوراوان چـوون سەیل دیدەی من جۆشان «مەولەوی»(آب سرد؛ آب برف)
وەویەجنۆکانە : [ناو] بووکەجنۆکانە؛ شـاییە جنۆکانە؛ گێژەڵوولە. (گردباد)
وەهابی : [ئاوەڵناو] شوێکرانی وەهابییەت. (وهابی)
وەهابییەت : [ناو] لقێک لە مەزهەبی حە- نبەلی کە لەسەر بیروبڕوای موحـەممـەدی عەبدولوەهاب دانراوە کە قورعان و سوننە- تی پێغەمبەر بە بنەڕەتی بڕوا دەزانیٚ و بە- غەیری خودا پنا بەهەر شت بردن بەشـە-

ریک دانان بۆ خودا دەزانیٚ. (وهابیت)
وەی وەگەڕێن : [ناو] بەڵا وەرگەڕێن؛ بەلاگەردان؛ قەڵخانی بەڵا. (بلاگردان)
ویاران : [جێناو] ئەوانەی ویەردن: (بوورین، ڕابوورین)؛ ڕابووردووگەل. (گذشتگان)
ویتامین : فرد؛ فد؛ اند: [ناو] هەرکام لە پێکهاتە ئالیەکان لە نێو خوراکدا کە بۆ ژیان پێویستە بەڵام نابێتە هێز و وزە. (ویتامین)
ویتامین ئا : [ناو] ڕتینۆڵ؛ ئەو ویتامینە لە نێو چەوریدا دەتوێتەوە و کەم بوونەوەی ئەو ویتامینە لە لەشدا، دەبێتە هۆی شەوکوێری و زبر بوونی پێست. (ویتامینأ)
ویتامین ئی: [ناو] لە گەورە بوونی ماسوولکەکانی لەشدا دەوردەگێڕیٚ و پێشگری لە زوو پیربوونی سێللولەکان دەکا. (ویتا مین‌ای)
ویتامین (ب١) : [ناو] کەم بوونی ئەم ویتامینە لە لەشدا دەبێتە هۆی نەخۆشینی بێری‌بێری؛ لە ناو جەرگ و هێلکە و بیرەدا زۆرە. (ویتامین‌ب١)
ویتامین(ب٢) : [ناو] ئەم ویتامینە دەبێتە گەشە و نەشەی لەش؛ لە ناو شیر و جەرگدا زۆرە. (ویتامین‌ب٢)
ویتامین(ب٦) : [ناو] بەرگری لە دلٚ بەیەکداهاتن و ڕشانەوە دەکا. (ویتامین‌ب٦)
ویتامین(ب١٢) : [ناو] لە دروستکردنی خوێن‌لە ناو لەشدا دەوری هەیە. (ویتامین‌ب١٢)
ویتامین(سیٚ): [ناو] لە ناو سەوزی خواردن و میوەدا زۆرە؛ بۆ بەرگری لە هەڵامەت‌باشە ؛ خۆش کەرەوەی برینی لەشە. (ویتامین‌سی)
ویتامین (دیٚ) : [ناو] لە پتەو بوونی ئێسک و ددان‌دا ڕۆڵی هەیە. (ویتامین د)
ویتامین(کا): [ناو] لە ڕاوەستانەوەی خوێنی بەربووی لەش و گرسانەوەی خوێنی‌بریندا دەوری هەیە. (ویتامین‌کا)
ویترای :فرد؛ فد: [ناو] چەشنیٚ وێنەکێشان بەڕەنگی خەستی(هەویری یان ڕۆنی) لەسەر شووشە. (ویترای)
وێتن : [چاوگە] وتن؛ هوٚتن؛ خوٚتن؛ خەوتن؛ نووستن؛ ڕازان. (خوابیدن)
وێچنە : [ناو] بێژنگ؛ وێچن؛ هێڵەک. (غربال)
ویدئو : اند؛ فرد؛ فد: [ناو]کەرەستەی توٚمار کردن و بڵاوکردنەوەی دەنگ‌ورەنگ بە شێوەی میقناتیسی. (ویدئو)
وێدەچیٚ : [بەند](١) لەوانەیە؛ ڕەنگەوابێت. (شاید؛ احتمالا). (٢) شێوەدەدا؛ لەودەچیٚ. (شبیه‌است)
وێرانکەر : [ناو،بک] وێرانگەر؛ خاپوورکەر؛ تێکدەر. (ویرانگر)
وێرانکەردەی : [چاوگە،ت] ویرانکردن؛ خاپوورکردن؛ کاولکردن. (ویرانکردن)
ویرشیەی : لەبیر چوون؛ لەیاد بردن؛ فەراموٚشکردن. (فراموش‌کردن)
وێرمووت : ناوی جوٚرێک شەرابە. (نام‌نوعی‌شراب)
وێڕنی : فرد؛ فد: [ناو](١)تراوێکە بوٚ بریقە-

دار کردنی وێنە و چەرم. (٢)چەرمی وێڕنی لێدراو. (٣) جۆرێک چەرمی دەستکردی بریقەدار. (١و٢و٣.ویرنی)
ویرۆڵ : [ناو] ویکول؛ ویکۆڵ؛ بیەکوڵ؛ بنجەبی؛ گەڵاکەی دەکولێنن، بۆ مالیجەی زەردوویی و ماڵاڕیا(نۆبەتی)باشە؛ سێ جۆرە (١) بیە چەرمە، یان سپیە بی،(٢)سوورەبی ، (٣) ڕەشە بی. (بید)
ویرەویر : [ناو،ت] بیرەبیر؛ هەڵاتن و کورتە ڕاوەستانی ئاسک. (رم‌کردن‌وایستادن‌و-واپس‌نگریدن‌آهو)+
ویڕەویڕ : [ئامراز] دەنگی هەر شت کە بە تیژی ڕابڕێ وەک بەرد و گوللە؛ ویڕەی زۆر. (ویزویزگلوله)
ویزا : فرد؛ فد: [ناو] بەرایی؛ ئیزنی چوونە ناو وڵاتێکی بیانی لە لایەن نوێنەری ئەو وڵاتەوە. (ویزا)
وێژاموور :[ناو] زەنگڵە؛ زەنگۆڵە. (زنگوله)
وێژامە : [ناو] پرۆزە؛ پەخشان؛ وەژەگ؛ نفیسکی. {نسر.با (ت)سەنقطه}
وێژێ : [ناو] باوێشک؛ ئارووشک؛ هۆنژین؛ باووشک. (خمیازه)
ویساندن : [چاوگە،ت] فیساندن؛ نماندن؛ خووساندن؛ تەڕکردن؛ خویساندن. (خیساندن)
وێستاو : [ئاوەڵناو+ بەند] لەسەر درێژایی چەقاو؛ بێجووله؛ بە پاوە ڕاوێستاو؛ ماتڵ. (ایستاده؛ بیحرکت؛ معطل)
ویستراو : [ناو،بەر] داوخوازکراو؛(ب) بانگ-کراو لە ڕێکخراوییێکی دەوڵەتیەوە زیاتر بۆ لێپرسینەوە. (خواستەشده)
ویستەر : [ئاوەڵناو] خوازۆک؛ کەسێک کە دەیەوێت؛ خاترخواز؛ خوازەر. (خواستار)
ویسکی : [ناو] جۆرێک خواردنەوەی سەر خۆشکەری ئالکۆڵدارە. (ویسکی)
ویسیای : [ناو،بەر] فیسای؛ خویسیای؛ خوو ساو؛ نماندی. (خیس‌شده)
وێکهاتن : [چاوگە،] چەمین؛ چەمانەوە؛ چەمینەوە؛ هاتنەوەیەک و نزیک بوونەوەی دوجەمسەری هەر شت. (خم-شدن).
وێلک : [ناو] بەژن و ناوقەدی دار،لە ڕیشە وە هەتا جێی لق‌دەرکردنی دار.(تنەدرخت)
ویلەکی : سەرگەردان؛ تیری بێ‌ئامانج؛ وە-ک: گوللەی وێلەکی. (بی‌هدف؛ سرگردان)
وێڵی : [ناو] بەرەڵایی؛ ئاوارەیی؛ سەرگە-ردانی. (ول‌بودن)
+ وێنە : ناوە بۆ ژنان. (اسم زنانه)
وێنجە تاڵە : [ناو] وێنجە کەروێشک؛ خۆراکی ئاژاڵە؛ بۆ شیفای برین باشە. (یونجەوحشی)
ویەرد : [ڕابوردووی ڕەدبوون] تێپەڕی؛ ڕابوورد؛ ڕۆیی. (گذشت)
ویەرنای : [لەچاوگەی ویەردن](١) ڕابووردن؛ ڕۆیین. (٢) لێخۆشبوون؛ بە-خشین. (١و٢ رفتن؛ گذشتن)

وات : اند؛ فد: [ناو] یەکەی پێوانی هێـزی کارەبایی بەرانبەر بە یەک ژوول لە چرکە-یێکدا. (وات)
واتبۆرد : [ناو] تەختەی سپی کە بە ڕەش لەسەری دەنووسـن؛ دژی تـەختـە سـیاە. (وایتبرد)
واتێرپڕوف : اند؛ فد: [نـاو] ئاونـەدز؛ بـە-کاتژمێرەکەمەوە دەچمە ناو ئاو، واتێرپڕۆفە ئاو نادزێ؛ دژی ئاو. (واترپروف)
واریس : [ناو] پاگرە؛ نەخۆشینی گرێگرێ بوونی دەماری لەش بەتایبەت لە بەلەکـدا. (واریس)
واشێر : اند؛ فرد.؛ فد: [ناو] بەرپێچ؛ ئاڵقـە-یێکە تەنک،دەخرێتە نێوان پـێچومـۆرە بـۆ بەرگری لەشلبوونـەوە یـانمتـک لێبـڕین. (واشر)
واکسەن : فرد؛ فد؛ اند: [ناو] هوورگـو میکرووبیلاوازکراوی نەخۆشینەکانی جۆر-بەجۆر و تایبەت، بۆکردنە نـاو لـەش و در-وست. بوونی(دژهوورگ) لە لەشـدا، و بـە-رگەنەگـرتنـی هـورگیتـر بـە هـۆی ئـە-و(دژهوورگ)ەوە. (واکسن)
واکسـیل : روس‌د؛ فـد: [نـاو] پـەلکـەی هۆنراوە لە قەیتانی ڵاشانی ئەفسەرانی تایبـەت بـە هـەر بـەشـێ لـە ئـەرتـەش. (واکسیل)
واکسیناسیۆن : فرد؛فد: [ناو] کاری واکسە-ن کردنە ناو لەش. (واکسیناسیون)
واکمەن : اند؛ فد: ناوی بازرگانی بۆ کەرە-سـتەی چـووکی بڵـاو کـەرەوەی دەنـگ. (واکمن)
واڵان : فرد؛ فد: [ناو](١)لێوارەی چینـداری سەر قۆڵی کراس و خـوار داوێنـی کـراس. (٢)کورتە پەردەی چینداری ژوورەوەی پە ردەی پەنجێرە. (والان)
والۆڕ : فرد؛ فد: [ناو] پۆیتە و گرینگایـەتـی کەهەرکەس لە کۆمەڵگادا هەیەتی.(والور)
والیبالیست : [ناوبک] یاریکەری والیبال. (والیبالیست)
وانێت : اند؛ فد: [ناو] پیکـاب؛ سـەیـارەی بچووکی بارکێش کە تا دوو تۆن بار هـە-ڵدەگرێت. (وانت)
وایەر : اند؛ فد: [ناو] چەپکەسیمی ڕووپۆشدار؛ چەند سیمی ڕووپۆشدار لە بـە-ینی مۆتۆڕ و دێلکۆ لە سەیارەدا. (وایر)
وڵت : فرد؛ فد؛ اند: [ناو] یـەکـەی پێـوانی ڕەوتی کارەبایی. (ولت)
وڵتامیتر : [ناو] ئامێری پێوانی ڕادەی کارە-بای ڕابووردوو لە تەلێکدا. (ولتامتر)
وڵتمیتر : [ناو] ئـامێری ئـەنـدازە گرتنـی جیاوازیی پۆتانسییێلی خاڵگەلی خولگەیێک بە یەکەی وڵت. (ولتمتر)
ولف : [ناو] وڵف؛ جێگای باتێکردنی تیوپی سەیارە کە بە تیوپەوە لکاوە. (ولف)
وەرزشی ئاماتۆری : فـد؛ انـد؛[نـاو،ت] وە-رزشێ کە پیشەی سەرەکیی وەرزشکار نە-

بێت. (ورزش‌آماتوری)
وەرهاتن : [چاوگە] پەنمان؛ وەک: پەنمانی هەویر؛ هەڵاتنی هەویر؛ هەڵمسانی هەویر. (ورآمدن)
وەرەق هەڵگەڕانەوە : [چاوگە،ت]جاری واهەیە چەند کاتژمێر قومار بازێک لەسەر یەک دەدۆڕێنێت، لە ناکاو دەست دەگۆڕێ و دەستی چاکی بۆ دێت، یان بە راوەژووی ئەوە، بەوە دەڵێن وەرەق هەڵگەڕانەوە؛ (ب) بارودۆخ گۆڕان. (ورق‌برگشتن)
وێتۆ : [ناو] خاوەنی بەرگرتنی زۆردارانە؛ دەسەڵات بە کەس یان ڕێکخراوێ دان بۆ تێکدانەوەی بڕیاری گشتی. (ویتو)
وێتۆ کردن : [چاوگە،ت] ڤێتۆ کردن. پووچەڵکردنەوەی بڕیاری کۆڕێکی قانوونی بەهۆی مافی وێتۆوە. (ویتوکردن)
ویدئۆکلووپ : [ناو،ت] دامەزراوێ کە فیلمی ویدئۆیی بەکرێ دەدا. (ویدئوکلوپ)
ویراستار : [ناوبک] کەسێک کە هەڵەی بەرهەمی نووسراوەیێ سەر ڕاست دەکا. (ویراستار)
وێرانگەر: [ئاوەڵناو] کەسێک یان شتێ کە کاری وێرانکردنە؛ بۆمبی وێرانگەر. (ویرانگر)
ویرانگەری : [ناو]کاری وێرانگەر؛ ڕەوتی وێرانکردن. (ویرانگری)
وێرگوول : فرد؛ فد؛ اند: [ناو] نیشانەی(،)کە دوو پاژی ڕستەییێک دیاری دەکا، بۆ ئیستێکی کەم لە کاتی خوێندنەوەدا. (ویرگول)

ویرووس : فرد؛ اند؛ فد: [ناو] ڤایرۆس. (١)گیاندارانی زۆر وردیلە کە دەبنە هۆی نەخۆشین لە زیندەوەراندا. (٢) بەرنامەییێکی کامپیوتێری بۆ تێکدانی ڕەوتی ئاسایی کامپیوتێر. (١و٢.ویروس)

ویزیتۆر : [ناو] (ب)بازاڕ دۆز؛کەسێک کە بۆ کاڵای فابریکا یان ڕێکخراوێ موشتەری دەدۆزێتەوە. (ویزیتور)
ویلچێر : فرد؛ فد؛ اند: [ناو] سەندەلیی(کورسی) تەگەردار تایبەتە بۆسواربوونی نەخۆش و شەپلەلێدراو. (ویلچر)
ویۆلۆنیست : فرد؛ فد؛ اند: [ناو] ژەنیاری کەمان. (ویولونیست)

ی

ی : پاشگرێکی ناوچەییبیەە و لـە سـابڵاغ و بۆکان دەوترێ و واتا نـاگۆڕێ. (لای هـە-لۆی بەرزەفڕی(بەرزەمڕی) : واتا(لای هە-لۆی بەرزەفڕی بەرزەمڕ) لیرەدا بەرزەمـڕی حاڵەتی ئەوەی هەیە کە بڵێین بابچین بـۆ (سابڵاغی)(سابڵاغێ) واتا بچین بـۆ سـابڵاغ. (پسوند)

یابان : [ناو] ژاپۆن. (ژاپن)

یاتاخ : [ناو] مـەنزڵگـە؛ جیگـەی مانـەوە. (جای‌ماندن.منزل)

یاخیگەری : فد: [بەرهەمـی‌چاوگـە] سـە-ربزێوی؛ نافرمانی؛ (ب) بەرهەڵستی دەوڵە-ت هەڵسان و دژایەتی کردن. (یاغیگری)

یادهات : [ناو] بیرهات. (یادمان)

یـادچوون : بیرچـوون؛ ژبیرکـرن؛ فـە-رامۆشکردن. (فراموش‌کردن)

یارد : اند.فد.فـرد. [نـاو] یـەکـەی پێـوانی درێژایی لە ئـەمریکـا و ئورووپـا بـەرانبـە-ربە۹۱/۴۴ سانتی‌میتر. (یارد)

یارۆ : (۱)[جێناو] شت؛ فڵانـە شـت؛ فڵانـە کەس؛ یارۆکـەت بـرد : شـتەکـەت بـرد. (چیز). (۲) ئەی یار؛ دۆستۆ. (ای‌یار)+

یارویاوەر :[نـاو،ت] ئاریکـار؛ پشـتوپـەنـا؛ پشتیوان؛ خودا یـارویـاوەرت بێـت : خـودا ئاگای لێت بێ. (یارویاور)

یارەلماسی : > ئێرەڵماسی

یارەمەز :[ئاوەڵناو] فێڵەباز؛ حیلەباز؛ عـوین-باز. (مکار)

یارەمەزی :[ناو] عـوین‌بـازی، حیلـەبـازی؛ فێڵەبازی. (مکاری)

یاری‌دای : [چاوگە] یارمەتی‌دان؛ کومەک-کردن؛ ئاریکاریکردن. (کمک‌کردن)

یاریگە : [ناو،ت] جێگای کایەکردن، گۆڕە-پانی یاری. (میدان‌وجای‌بازی)

یازمە : [نـاو] دەسـرە یـان مێـزەری وەک هەوری، کە چکۆڵەترە لە پێچ و لارە پـێچ. (دستارکوچک‌زنانە)

یاس : [ئاوەڵناو] بەتەنگ هاتن؛ بێ‌تاقەت؛ وەڕەز؛ جارس. (عاصی)+

یاسەکەوە : [ناو] پوورەگوڵ؛ گیایێکی بـە-رزە، گوڵەکـانی هێشـو ئاسـایە و بـۆنێکی خۆشی هەیە و ڕەنگی گوڵەکـانی شـین و بەنەوشە و لە کێوەکانی بانە و مەریـوان و باکووری سەقز زۆرە دژی کۆخـەیـە و بـۆ میز گیرانیش بەکەڵکە. (یاس بنفش)

یاسەی سەخت : [ناو،ت] گاشە بەردی ڕە-ق گاشە بەرد. (سنگ‌بزرگ‌وسخت)

یاشتن : [چاوگـە] ژیـان؛ بـۆی‌هـەیـە لـە (یـاش)ی تورکیـەوە تێکـەڵـی زاراوەی کورمـانجی بووبێـت کـە چاوگـەکـەی (یاشماخ)هەر بەو مانایەیە. (زندگی‌کردن)

یاغلەوی : > یەغڵاوی

یـاقووتی‌شـین : [نـاو،ت] بـه‌ردی سـافیر. (یاقوت‌آبی)
یاکەند : [ناو] یاقووت. (یاقوت)
یاگە ئەنگوس : [ناو،ت] جیٚ‌پەنجە؛ جیٚگـە قامک کە لە جیاتی واژوٚ بەژیٚر نووسـراوەدا دەنریٚت. (جای‌انگشت)
یاگی : [ناو] ئاور؛ ئاگر؛ ئاهیر. (آتش)
یاڵتەبەک : [ناو] یالٚ تەبەق؛ کـەشـەفـەی دارین؛ سینی چکوٚلـەی داریـن. (سینی-چوبی)
یاڵخ : [ناو] لە وشەی تورکی(یالٚـخ)ە وە-هاتووە؛ دەستماڵی مل‌پـیٚچ؛ دەسـروکـەی مل. (دستمال‌گردن)
یالٚوکوٚپـالٚ : [نـاو،ت](۱) یـالٚ و کوٚپـالٚ؛ مل‌وکوٚپارەی گاو حەیوان؛ زیاتر بە شان و ملی ئەستوور دەوتریٚت . (یال و کوپال)
یاله : [ناو] یاڵە؛ کەلەشاخیٚک کە لـە قـە-دیمدا شەرابیـان پـیٚ دەخـواردەوە و بـوٚی هەیە پیاڵە هەر لەو وشەڕا هـاتووە. (جـام-شراب‌ازشاخ‌گاو)
یانگوو : [بەند] یانکوو؛ یانی؛ واتا. (یعنی)
یانگە : [ناو] جیٚ؛جیٚگا. (جایگاه)
یانەوان : [ناو] ژنکابەرمـاڵی؛ کابـان؛ کـە-یبانوو؛ بناوانی‌مالٚ. (کدبانو)
یاوای‌بوەر : [چاوگە،ت] هاتنە پیٚشەوە؛ گە-یشتن‌بە. (رسیدن‌به)
یاوز : [ناو] پاکەرەشیٚلە؛ گیاییٚکـە بـوٚ درگـا کردنی دومەلٚ بەکەلٚکـە. بـوٚ ئیٚشـی گـە-روو(لەوزەتەین)و ئیٚشی گەدە باشە؛ بەردی زاور لەبەین دەبا، ۲۰ گـرەم یـاوز لـە ۲۵۰ گرەم ئاودا دەکولٚینن و تاچوار ڕوٚژ لیٚی دە-خوٚنەوە. (اسفرزه)
یاوکوژ : [ناو،ت] دەرمانە لەرز؛ داریٚکـە لـە چین و هیٚندوستانەوە هـاتووە لـە پـەڕاوی زەریای دەربـەنـدیخان دەسـتنیژ کـراوە و دژی یاوی مالارپایە و ماکیٚکی لیٚدەگیریٚت بە ناوی گەنەگـەنـە کـە عیلاجـی یـاوی مالارپایە. (گنه‌گنه)
یاووٚ : بگات؛ بیٚتە بەرموە. (برسد)
یایانـە : [بـەنـد،ت] خوشـکانە؛ خانمانـە؛ خاتوونانە؛ بانووانە. (مانندبانو)
یوٚرتمە : [ناو] قوٚرتە؛ لوٚقـە؛ جوٚریٚـک بـە-ریٚگادا ڕوٚیشتنی ئەسپە؛ ڕیٚگا ڕوٚیشتنی ئە-سب لە خاوەوە تا دەگاتە چوارنالٚ هەشـت جوٚرە،(۱) تەڕاتین،گـەڕانـدنی ئـەسـب بـوٚ وشک بوونەوەی ئارەقی لەشی.(۲) قەدەم، ڕوٚیشتنی ئەسب لەکاتی‌سوواریدا، لـە تـە-ڕاتین بەلەزترە. (۳) مـەڕی، شـیٚوە ڕەوتـی وەک ڕەوتی مەڕ. (۴) یوٚرغە، لە مەڕی بە-لـەزتـر و لـە یورتمـە خـاوتر.(۵) یوٚرتمـە، گورگە لوٚق؛ لوٚقە؛ قوٚرتە. (۶) نەرمـە غـار؛ غاری هیٚواش لە گورگە لوٚق بەلەزتـر. (۷) غار، لە نەرمە غار بەلەزتـر. (۸) چـوارنـالٚ، پڕتاو؛ بەلەزترین غاری ئەسپە. (یورتمه)
یورغە: > یورتمه
یوٚگـا : [نـاو](۱) کومـەلـە وەرزشـیٚک بـوٚ ڕاهیٚنان و زالٚ بوون بە سەر لـەش و ڕوٚح-دا. (۲) ڕیٚبازیٚکی دینییە لە هیٚندوستان، کە سەر بەستیی ڕوح لـە دەسـت بـەردان لـە (هــەوەس و داخـوازی) لـەش‌دا دەبینـیٚ.

(یوگا)
یۆگرت : [ناو] یەکگری؛ یەکگرتن. (اتحاد)
یۆنجە تاڵێ : [ناو،ت] وێنجە تاڵێ؛ وێنجە کەروێشک؛ گیاییێکە خۆراکی ماڵاتە و کوڵێزاوی گەڵاکەی لەگەڵ گەڵابیدا بۆ عیلاجی بیرۆی وشک بەکەڵکە کەپێی دەشۆن. (یونجەوحشی)
یۆیۆ : [ناو] (۱)یاری منداڵان بە کەرەستە-یێکی کێشدارە؛ ناوی ئەو کەرەستە. (یویو). (۲)یەکەیەکە. (یکی‌یکی)
یەپراخ : [ناو] یاپراخ؛ یاپراغ؛ ئیپراخ(وێدە-چێ وشەیێکی تورکی بێت) دۆڵمە. (دلمە)
یەتیمچە : (۱)[ئاوەڵناو] هەتیوی بێبایەخ؛ هەتیوە؛ یەتیم چەرک. (ولنگار). (۲)[ناو] جۆرێک خواردنە لە بادەمجانی ڕەش. (یتیمچە)
یەتیمچەرک : [ئاوەڵناو] هەتیوە؛ پەست و بێبایەخ. (انسان‌بی‌ارزش؛ ولنگار)
یەخاف : [ناو،ت] بۆ کوشتن و لە بەین بردنی جووڵەوەر و گەراکانیان، لەزستاناندا ئاو ئاژین دەکەنە سەر مەزرا کە بیبەستێ. (آبیاری‌زمستانەمزرعەبرای‌ازبین‌بردن-حشرات)
یەخاو : [ناو،ت] (۱) ئاوی سەهۆڵی تاواوە. (۲) سەهۆڵ و ئاوی تێکەلاو. (۳)(ب) ئاوی زۆر سارد و چاییێک، بەفراو؛ سە-هۆلاو.(آب‌یخ)
یەخچاڵ : [ناو،ت] لە قەدیمدا چاڵیان هە-ڵدەکەند و لە زستاناندا بەفر یان ئاویان تێدە کرد کە لە چلەی زستاندا بیبەستێ و لە هاویناندا دە ریان دەهێنا، ئەمڕۆ یە-خچاڵی نەوتی و کارەبایی هەیە و بەو کە-رەستە دەڵێن کە سەهۆل دروستدەکات. (یخچال)
یەخچاڵی سروشتی : لە هەندی کێوی سەرکەشدا شیو و دۆل پڕدەبن لە بەفر و ساڵەوساڵ دەمێنن و ناچنەوە، بەفرەچاڵی سروشتی. (یخچال‌طبیعی)
یەخدان : [ناو،ت] (۱)جێگای سەهۆڵ. (۲) یەغدان؛ سندوقی گەورە. (صندوق‌بزرگ)
یەخماڵ : [ناو،ت] شەربەتی خاکشیر بە وردە سەهۆڵەوە. (شربت‌خاکشیرباقطعات - ریز یخ)
یەخە ئیسکی : [ناو،ت] یەخەی پڕ بەمل کە بەسەر خۆیدا دەنووشتێتەوە و دەوراندە-وری مل تا نزیک چەناکە دادەپۆشێت زیاتر بە کراسی بەن(پۆلیوێڕ)ی یەخە درێژ دەوترێت. (یقەاسکی)
یەخە ئینگلیسی : [ناو،ت]یەخەی کراسی ملیوان کورت. (یقەانگلیسی)
یەخەچڵکن : (۱)[ناو] کەسێک کە یەخەی لیباسی چڵکن بێت. (۲ب) بە مرۆڤی شرپۆشی بێکەسایەتی دەوترێ. (یقە چرکین)
یەخەدادڕای : [ناو] جۆرێک گەنمی قەندە-هاری. (نوعی‌گندم)
یەدێ : کورتکراوی یەدوڵلا. (مخفف-یدالله)
یەراق : [ناو] زەنبەری سەر و ملی ئەسپ؛ خشڵی ئەسپ. (یراق)

یەراق دروو : [ناوت] کەسێک کە یەراق چێدەکا. (یراق‌دوز.یراق‌باف)
یەرە : سێ؛ یەرەشەممە : سێ‌شەممە. (سه)
یەز : [ناو] یەزدان؛ خودا؛ خولا؛ (یزدان)
یەزان‌پەرس : [ناو] گیاییێکە ژەهراوییە، بەڵام پێنج گرەمی لەگەڵ ٢٠ گرەم گوڵەوەنەوشە و گوڵە هێرودا دەکوڵێنن بۆ عیلاجی نەخۆشینی هەناسە تەنگی. (ئاسم). (تاج‌الملوک)
یەزشن : > یەسنا
یەساخ : یاساخ؛ قەدەغە. (قدغن)
یەسنا : [ناو] یەسنە؛ یەزشن؛ بەشێکی بەهێزە لە ئاوێستا. (یسنا)
یەسە : ئەمەیە؛ ئەمەسە؛ ئائەمەسە؛ ئەوەتانێ. (اینست)
یەشت : [ناو] بەشێکە لە کتیبی ئاوێستا. (-بخشی ازآوستا)
یەشمی : [ئاوەڵناو+ ناو] ڕەنگی سەوزی تۆخ بە ڕەنگی یەشم؛ ئامێتەی زەرد و شین و قاوەیی تۆخ. (یشمی)
یەغڵاوی : تد؛ فد: [ناو] یەغلەبی؛ تاوەی دەستکداری سەربازی. (یغلاوی)
یەک : [ناو] یێک؛ ئێک؛ لە هەرسێ زاراوەی سەرەکیدا واتاییێکیان هەیە (یک)
یەکانە : [ناو] یارییێکی دوو یان چەند کەسییە کە منداڵان بە نۆبە بەسەر یەکتردا باز دەدەن. (جفتک‌چارکش)+
یەکبتوون : [بەند] یەکوچان؛ یەکبین بێ‌مەوداو پشوودان. (یکسره؛ بدون وقفه)
یەکبەرخ : مەڕێ کە جارێک زابێت. (گوسفندی که‌یکبارزائیده‌باشد)
یەکدی : [جێناو] هەڤودوو؛ یەکتری؛ یەکترین. (همدیگر)
یەکدونیا : [بەند] بەقەرا دونیاییێک؛ یەکدونیا سوپاست لێدەکەم : بەقەد دونیاییێک. (ب)گەلێک. (یک‌دنیا؛ یک‌عالمه)
یەکڕاست : [بەند] بێ‌لادان لە جێی‌تر، یەکڕاست هاتم بۆ ماڵی ئیوە؛ ڕاستەوڕاست. (مستقیماً)
یەکڕەنگ : [ئاوەڵناو+ ناو] چاکردنە ناو ئیستیکان یان شەربە لە قۆریەوە بێ‌ئەوە ئاوی داخی بەسەر دابکرێت.(ب)چایی پڕڕەنگ.(یکرنگ)+
یەکرێ : (١) [ئاوەڵناو] بەرەو یەک‌لا؛ یەک بیر و باوەڕ؛هاوبیرهاوبیر؛ یەک ڕێباز. (یک‌مسیر). (٢) یەکرا؛ بەجارێ؛ هەموو؛ بەیەک‌جاری. (یکبار؛ یکباره)
یەکسەری : (١) [ئاوەڵناو] یەک‌لایی؛ کارەکە یەکسەری بکەوە : بیخە بە بارێکدا. (یکسره). (٢)[ناو] ڕەشکەکای نێوقەد نەبەستراو.(تورکاه‌کشی‌کامل‌و وسطبسته نشده)
یەکشەوە : ئەو بەفرەی دوێشە و بارییێت. (له هەر کاتێکی ساڵدا بارییێت)+
یەک‌شێوە : [ئاوەڵناو] یەک‌جۆر؛ یەک‌وێنە. (یک‌شکل)
یەک‌قسە : [بەند] فرۆشیارێک کە لە موعامەلەدا قسە ناگۆڕێت و حەوجە بە چەناکە لێدان(چەنەلێدان)نییە. (یک‌کلام)+

یەک‌کەوتوو : [ڕابوردووی چاوگەی یەک کەوتن] ڕێک‌کەوتوو؛ یەک‌گرتووو؛ تەبا. (بەتوافق‌رسیده)

یەک‌لایی : تەواو کردنی قسەی موعامەلە یان گرفت و گیری و کێشە، سەر ڕاست کردن و خستن بە بارێکدا. بڕینەوەی قسەوباسی پەیمان. (یک‌طرفی؛حل‌کردن-مسئلە؛ یکسره)

یەک‌وچان : [بەند] بێ‌پشوودان؛ کارەکە-مان یەک‌وچان تەواو کرد. (بدون‌وقفه)

یەکودووکردن : پاوپاکردن؛ بیر لێکردنەوە و هەڵسەنگاندن و بەراوەرد کردن؛ بێ‌یە-کودوو : گورج؛ بەلەز. (فکرکردن و برآورد-کردن انجام کاری)+

یەکەپەل : [ئاوەڵناو] یەکەتا، تەنیابال؛ بێکەس؛ بێ‌یاریدەدەر. (تنها)

یەکەڵە : یەل؛ گیاندارێک کە لە ئەندامە-کانی جووت، تەنیا یەکێکی هەبێت، وە-ک(یەکەلە گون، یەکەڵە چاو، یەکەڵە گوان). (حیوانی‌کەازاعضاجفت‌فقطدارای-یکی‌باشد) لە فارسییدا هاوتای (یەکەڵە)م نەدۆزیەوە.(تەک و یەک) دەگوترێ

یەک‌هەوا : یەک‌ڕەوت؛ لە سەر ڕەوتێک؛ لە سەر نەزمێک؛ بێ‌گۆڕینی ڕەوتی هەنگاو هەڵگرتن؛ نەگۆڕانی ساردی و گەرمی هە-وا. (یک‌هوا)

یەکێک : [ئاوەڵناو+ ناو+ جێناو] تاقێک؛ تاییێک؛ دانەییێک؛ کەسێک؛ گلەیک. (یکی)

یەل : (١)[ناو] پاڵەوان؛ یەلان : قارەمانان. (یل). (٢)گەل؛ کوڕیەل : کوڕگەل. (ها)

یەل‌گوان : [ئاوەڵناو+ ناو] یەکەڵە گوان؛ ئاژەڵێ کە تەنیا گوانێکی هەبێت. (تک-پستان)

یەمەنی : [ئاوەڵناو] سەر بە وڵاتی یەمەن. (یمانی)+

یەند : [بەند] هێندە؛ ئەوەندە؛ ئەونە. (اَنقدر)

یەنگۆکەردەی : [چاوگە،ت]لاسایی کردن؛ دەمەلاسکێ کردن. (تقلید و ادا درآوردن)

یەوەتاڵێ : [ناو] جۆتاڵە؛ جۆی کێوی. (جو-صحرایی.جوهرز)

یەوەدێوێ : [ناو] جۆی هورج؛ جۆی ورچ؛ گیاییێکە لە هەموو کوردستاندا زۆرە و دە-رمانە بۆ چڵکی میزەڵدان و ئاتەشەک (سووزاک) و بۆ شەکەرمزیش بەکەڵکە. (یولاف.جووشی)

یەوەڕووتە : > جۆڕووتە

یەوەڕۆمی : [ناو] جۆی دووسەر؛ بۆ ئازاری زەردوویی بەکەڵکە و هەروەها بۆ دەڵە-میزی منداڵان کەڵکی هەیە. (جودوسر)

یەوەرە : [ئاوەڵناو] لاواز؛ کز؛ داڵگۆشت. (لاغر)

یەوەشامی : > یەوەڕۆمی

یەهوودی : [ئاوەڵناو+ ناو] جوو؛ مووسایی؛ ئۆمەتی حەزرەتی مووسا(س). (یهودی)

یەهوە : [ناو] خودای جوولەکەکان، ئەلها. (یهوه)

یەهەر : [ناو] جەرگ؛ جگەر. (جگر؛ کبد)

یێت :[نیشانەی کۆمکردن] نیشانەی کۆ؛

کان؛ گەل؛ وەک ئەسپێت سپی : ئـەسـپە سپیەکان. (علامت‌جمع)
یێربەیێر : تد؛ فد: (١) [ئاوەڵنـاو] پـاک‌لـە- پاک؛ بیٚ‌حیساب. (٢) جیٚ‌بەجـیٚ؛(ب) ئـە- نجام‌دانی کارێک.(یێر لە تورکیەوە هـاتووە بە واتای جێگا، عەرز). (یربەیر؛انجام دادن)

یـێش : (١) [نـاو] ئـێش؛ ئـازار. (درد)(٢) [ئامرازی دەنگ] فرمانی ڕاوەستانی ئەسپ. (فرمان برای ایستادن اسب)
یێک : > یەک
یێن : (١)دێن؛ ئەوانیش‌یێن : ئەوانیش‌دێن. (می‌آیند). (٢) [ناو] یەکەی پارەی ژاپـۆن. (ین) .

٧) ڕێزمــانی کەســی ســێیەمی تــاک، د.شـێرکۆ بابـان، هــەولێر، چـاپخانەی وەزارەتــی ڕۆشنبیری، ساڵی ٢٠٠٤، (١٥٩ لاپەڕە).
٨) چوارینێن خەیام، د. کامیران عالی بەدرخان، وەرگێڕانی لە لاتینییـەوە د. عەبـدوڵڵا یاسین ئامێدی، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی ڕۆشنبیری، ساڵی ٢٠٠٤، (٩٤ لاپەڕە).
٩) شێوەی سلێمانی زمانی کوردی، د. زەریێ یوسوپۆڤا، و: لە ڕوسییەوە د. کوردسـتان موکریانی، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەروەردە، ساڵی ٢٠٠٥، (٢١٦ لاپەڕە).
١٠) العروض في الشعر الكردي، احمد هردی، هــەولێر، چـاپخانەی وەزارەتـی ڕۆشـنبیری، ساڵی ٢٠٠٤، (٢١٨ لاپەڕە).
١١) ژانرەکـانی ڕۆژنامــەوانی و مێـژووی چـاپخانە ١٤٥٠ ـ ١٥٠٠، د. مەغدیـد سـەپان، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەروەردە، ساڵی ٢٠٠٥، (٢٧٨ لاپەڕە).
١٢) زاراوەی ڕاگەیاندن، لیژنەی زاراوە لە کۆڕی زانیاری کوردستان، هەولێر، چـاپخانەی وەزارەتی پەروەردە، ساڵی ٢٠٠٥، (١٠٨ لاپەڕە).
١٣) فەرهــەنگی زاراوەگـەلی ڕاگەیانـدن (ئینگلیـزی ـ کـوردی ـ عـەرەبی)، بـەدران ئەحمــەد حــەبیب، هــەولێر، چـاپخانەی وەزارەتــی پــەروەردە، سـاڵی ٢٠٠٥، (١٦٥ لاپەڕە).
١٤) ئەدەبی منداڵانی کورد ـ لێکۆڵینەوە ـ مێژووی سەرهەڵدان، حەمە کەریم هەورامی، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەروەردە، ساڵی ٢٠٠٥، (٤٠٦ لاپەڕە).
١٥) گیرەکێن زمانێ کوردی، د. فـازل عمـر، هـەولێر، چـاپخانەی وەزارەتـی پـەروەردە، ساڵی ٢٠٠٥، (١٣٤ لاپەڕە).
١٦) ل دۆر ئەدەبێ کرمانجی ل سەد ساڵا نـوزدێ و بیسـتێ زاییینی، تەحسـین ئیـبراهیم دۆسکی، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەروەردە، ساڵی ٢٠٠٥، (٢٧٦ لاپەڕە).
١٧) دەنگسازی و بڕگەسازی لە زمانی کوردیـدا، د. شـێرکۆ بابـان، هـەولێر، چـاپخانەی وەزارەتی پەروەردە، ساڵی ٢٠٠٥، (٢٠٦ لاپەڕە).

١٨) هۆنراوەی بەرگری لەبەرهەمی چەند شاعیرێکی کرمانجی سەروودا ١٩٣٩ ـ ١٩٧٠، د. عبدالله یاسین عەلی ئامێدی، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەروەردە، ساڵی ٢٠٠٥، (٣٢٠ لاپەڕە).

١٩) یوسف و زولەیخا، حەکیم مەلا ساڵح، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەروەردە، ساڵی ٢٠٠٦، (٤٠٧ لاپەڕە).

٢٠) زمانی کوردان ـ چەند لێکۆڵینەوەیەکی فیلۆلۆجی زمان، پ. د فریدریش موولێر ئەوانی تر، و: لە ئەڵمانییەوە د. حمید عزیز ، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەروەردە، ساڵی ٢٠٠٥، (١٩٢ لاپەڕە).

٢١) ڕێبەری بیبلۆگرافیە کوردییەکان ١٩٣٧ ـ ٢٠٠٥، شوان سلێمان یابە، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەروەردە، ساڵی ٢٠٠٦، (٤٠٠ لاپەڕە).

٢٢) فەرهەنگی گەورەی من. د. کوردستان موکریانی، چاپی یەکەم، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەروەردە، ساڵی ٢٠٠٦ ، (٨٠ لاپەڕە).

٢٣) دیوانی عەزیز ـ محەمەد عەلی قەرەداغی ـ هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەروەردە، ساڵی ٢٠٠، (١٤٤ لاپەڕە).

٢٤) زاراوەگەلی کاروباری مین ـ جەمال جەلال حوسێن ـ دلێر سابیر ئیبراهیم ـ دەزگای گشتی هەرێم بۆ کاروباری مین، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەروەردە، ساڵی ٢٠٠٦، (٨٠ لاپەڕە).

٢٥) زاراوەی ڕاگەیاندن ـ کەمال غەمبار ـ هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەروەردە، ساڵی ٢٠٠٦، (٩٦ لاپەڕە).

٢٦) زاراوەی ئەدەبی ـ ئامادەکردنی: لیژنەی ئەدەب لە کۆڕی زانیاری کوردستان، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەروەردە، ساڵی ٢٠٠٦، (٣٨٠ لاپەڕە).

٢٧) ئیندێکسی گۆڤاری کۆڕی زانیاری کورد (١٩٧٣ ـ ٢٠٠٢) ـ شوان سلێمان یابە ـ هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەروەردە، ساڵی ٢٠٠٦، (٢٤٠ لاپەڕە).

٢٨) The Historical Roots of the National Name of the Kurds
ـ د. جەمال رەشید، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەروەردە، ساڵی ٢٠٠٦، (١٠٧ لاپەڕە)
٢٩) فەرهەنگی کۆمەڵناسی ـ عوبێد خدر ـ چاپخانەی دەزگای ئاراس ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٧، (٨٣ لاپەڕە).
٣٠) بزافی ڕزگاریخوازی نیشتیمانی لە کوردستانی ڕۆژهەڵاتدا (١٨٨٠ ـ ١٩٣٩ن) — د.سەعدی عوسمان هەروتی ـ چاپخانەی دەزگای ئاراس ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٧، (١٥٥ لاپەڕە).
٣١) شۆڕشی شێخ عوبەیدوڵلای نەهری لە بەڵگەنامەی قاجاری دا ، نووسینی: حەسەن عەلی خانی گەڕووسی ، وەرگێڕانی لە فارسییەوە: محەمەد حەمە باقی ـ چاپخانەی دەزگای ئاراس ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٧، (٢٠٤ لاپەڕە).
٣٢) شۆڕشی شێخ عوبەیدوڵلای نەهری لە بەڵگەنامەی ئەرمەنیدا، نووسینی: ئەسکەندەر غوریانس، وەرگێڕانی لە فارسییەوە ـ محەمەد حەمە باقی. چاپخانەی دەزگای ئاراس ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٧، (١٢٨ لاپەڕە).
٣٣) فەرهەنگی کوردی ـ فارسی، وەرگێڕانی لە فارسییەوە ـ محەمەد حەمە باقی. چاپخانەی دەزگای ئاراس ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٧، (١١٢ لاپەڕە).
٣٤) شۆڕشی شێخ عوبەیدوڵلای نەهری لە بەڵگەنامەی ئینگلیزی و ئەمریکی دا ـ نووسینی ـ وەدیع جوەیدە. وەرگێڕانی لە عەرەبییەوە ـ محەمەد حەمە باقی . چاپخانەی دەزگای ئاراس ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٧، (١١٦ لاپەڕە).
٣٥) شۆڕشی شێخ عوبەیدوڵلای نەهری لە بەڵگەنامەی قاجاری دا، نووسینی: عەلی خان گۆنەخان ئەفشار. وەرگێڕانی لە فارسییەوە ـ محەمەد حەمە باقی. چاپخانەی دەزگای ئاراس ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٧، (٤٢٦ لاپەڕە).
٣٦) شۆڕشی شێخ عوبەیدوڵلای نەهری لە بەڵگەنامەی قاجاری دا، نووسینی: عەلی ئەکبەر سەرهەنگ. وەرگێڕانی لە فارسییەوە: محەمەد حەمە باقی. چاپخانەی دەزگای ئاراس ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٧. (١٩٢ لاپەڕە).

٣٧) چەپكێك لە زاراوە گەلی كشتوكاڵ ـ ئامادەكردنی ـ حەمە ساڵح فەرهادی ـ چاپخانەی دەزگای ئاراس ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٧، (١٤٤ لاپەڕە).
٣٨) شۆڕشی شێخ عوبەیدوڵڵای نەهری لە بەڵگەنامەكانی وەزارەتی كاروباری دەرەوەی ئێران دا. وەرگێڕانی لە فارسییەوە: محەمەد حەمە باقی. چاپخانەی دەزگای ئاراس ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٧، (٢٧٠ لاپەڕە)
٣٩) فەرهەنگی دیوانی شاعیران (نالی، سالم، كوردی))، نووسینی ـ د. محەمەد نووری عارف، چاپخانەی دەزگای ئاراس ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٧، (١٠٠٠ لاپەڕە).
٤٠) یەكەم فەرهەنگی تۆ، وەرگێڕانی: د.كوردستان موكریانی، چاپخانەی دەزگای ئاراس، هەولێر، ساڵی ٢٠٠٧، (٨٦ لاپەڕە).
٤١) ئەدەبی منداڵانی كورد دوای ڕاپەڕین، نووسینی: حەمە كەریم هەورامی، چاپخانەی دەزگای ئاراس، هەولێر، ساڵی ٢٠٠٧، (٣٦٨ لاپەڕە).
٤٢) فەرهەنگی هەراشان، كۆكردنەوە و داڕشتنی: كۆمەڵێك مامۆستا، چاپخانەی دەزگای ئاراس، هەولێر، ساڵی ٢٠٠٧، (٣٣٦ لاپەڕە).

ئەكادیمیای كوردی:

٤٣) ئەلبوومی كەشكۆڵ، ب ١، دانراوی: محەمەد عەلی قەرەداغی، چاپخانەی خانی ـ دهۆك، ساڵی ٢٠٠٨، (٣٥٢ لاپەڕە).
٤٤) الأدب الشفاهي الكردي ، علي الجزيري ، چاپخانەی خانی ـ دهۆك، ساڵی ٢٠٠٨، (٢٠٠ لاپەڕە).
٤٥) بەركوڵێكی زاراوە سازیی كوردی، ئامادەكردنی: جەمال عەبدول، دووەم چاپ، چاپخانەی خانی ـ دهۆك، ساڵی ٢٠٠٨، (٣٣٠ لاپەڕە).
٤٦) دیوانی قاصد، ساغكردنەوەی: شوكر مستەفا و ڕەحیم سورخی، چاپخانەی خانی ـ دهۆك، ساڵی ٢٠٠٨، (٣٥٢ لاپەڕە).
٤٧) چەند لێكۆڵینەوەیەك دەربارەی مێژووی كورد لە سەدەكانی ناوەڕاستدا، نووسینی: دكتۆر زرار سدیق تۆفیق، چاپخانەی خانی ـ دهۆك، ساڵی ٢٠٠٨، (٢٠٨ لاپەڕە).

٤٨) کیمیای ژەهری دەستکرد. نووسینی: پ.د. عەزیز ئەحمەد ئەمین، چاپخانەی خانی ـ دهۆك، ساڵی ٢٠٠٨، (٢٠٨ لاپەڕە).
٤٩) رۆڵی سەربازیی کورد لە دەوڵەت و میرنشینە ناکوردیەکان لە سەردەمی عەبباسیدا، نووسینی: مەهدی عوسمان حسێن هەروتی، چاپخانەی خانی ـ دهۆك، ساڵی ٢٠٠٨، (٣٦٨ لاپەڕە).
٥٠) دور نواب السليمانية في المجلس النيابي العراقي (١٩٤٥ ـ ١٩٥٨)، دانانی: سالار عبدالكريم فندی الدوسكی، چاپخانەی خانی ـ دهۆك، ساڵی ٢٠٠٨، (٣٠٤ لاپەڕە).
٥١) عبدالله گۆران، رائداً لحركة تجديد الشعر الكوردي، دانانی: کەمال غەمبار چاپخانەی خانی ـ دهۆك، ساڵی ٢٠٠٨، (٣٢٠ لاپەڕە).
٥٢) وثائق بريطانية عن تشكيل دولة كوردية مستقلة ١٩٢٤ ـ ١٩٢٧ ، دانانی: د.عبدالفتاح علي البوتاني، چاپخانەی خانی ـ دهۆك، ساڵی ٢٠٠٨، (٢٦٨ لاپەڕە).
٥٣) ساڵنامەی ئەکادیمیای کوردی ، ئامادەکردنی: پرۆفیسور د. وریا عومەر ئەمین . چاپخانەی حاجی هاشم ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٩، (٥٦ لاپەڕە).
٥٤) مەمێ و زینێ، ئامادەکردنی: جاسمێ جەلیل، دوکتۆر عیزەدین مستەفا رەسووڵ خستوویەتییە سەر نووسینی کوردیی عیراق و پێشەکیی بۆ نووسیوە و لێی کۆڵیوەتەوە، چاپخانەی حاجی هاشم ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٩، (١٦٨ لاپەڕە).
٥٥) هەنگاوێك لەسەر رێگەی لێکۆڵینەوەی (دیوانی سالم)دا، محەمەدعەلی قەرەداغی، چاپخانەی حاجی هاشم ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٩، (٨٠ لاپەڕە).
٥٦) کەرەسە بەتاڵەکان لە روانگەی تیۆری دەسەڵات و بەستنەوە ((شێوەزاری کرمانجی سەروو))، نووسینی: ڤیان سلێمان حاجی، چاپخانەی حاجی هاشم - هەولێر، ساڵی ٢٠٠٩، (٢١١ لاپەڕە).
٥٧) هێز و ئاواز لە دیالێکتی کوردیی ژووروودا، نوسینی: عەبدولوەهاب خالید موسا، چاپخانەی حاجی هاشم ـ هەولێر، سالی ٢٠٠٩، (١٤٦ لاپەڕە).
٥٨) گەپنامەی مێرگولان، نوسینی: رەسوڵ دەروێش، چاپخانەی حاجی هاشم - هەولێر، ساڵی ٢٠٠٩، (١٧٦لاپەڕە).

٥٩) دۆخەکانی ژێرەوە لای فیلمۆرو هەندی لایەنی ڕستەسازیی کوردی، ئامادەکردنی: یوسف شەریف سەعید، چاپخانەی حاجی هاشم ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٩ (١٣٤ لاپەڕە).
٦٠) هەندێ لایەنی ڕێزمانی دەسەلاٌت و بەستنەوە (GB) لەزمانی کوردیدا، ئامادەکردنی: د.سەباح ڕەشید قادر، چاپخانەی حاجی هاشم ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٩ (١٧٢ لاپەڕە).
٦١) الحیاة الاجتماعیة للکورد بین القرنین (٤ ـ ٩هـ/١٠ ـ ١٥م)، دانانی: دکتۆرە فائزە محەمەد عزەت، چاپخانەی حاجی هاشم ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٩، (٢٧٢ لاپەڕە).
٦٢) العلاقات الایرانیة ـ السوفیتیة ١٩٣٩ ـ ١٩٤٧، دانانی: نزار ایوب حسن الگولی، چاپخانەی حاجی هاشم ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٩، (٢٩٠ لاپەڕە).
٦٣) بیبلیۆگرافیای کوردناسی لە سەرچاوە فەرەنسییەکاندا، د. نەجاتی عەبدوڵلا، چاپخانەی حاجی هاشم ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٩، (٥٢٨).
٦٤) بیبلیۆگرافیای کوردناسی لە سەرچاوە ئینگلیزییەکاندا، د. نەجاتی عەبدوڵلا، چاپخانەی حاجی هاشم ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٩، (٤٤٨).
٦٥) امیر امراء کردستان (ابراهیم باشا الملی ١٨٤٥ ـ ١٩٠٨)، دانانی: أ. د. عبدالفتاح علی البوتانی ـ علی صالح المیرانی، چاپخانەی حاجی هاشم ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٩، (١٦٠ لاپەڕە).
٦٦) دیوانا مەلا محەمەدێ سەیدا، بەهەڤکار: سەید جەلال نزامی، چاپخانەی حاجی هاشم ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٩، (٨٨ لاپەڕە).
٦٧) داستانی هەیاسی خاس و سوڵتان مەحموود، نووسینی: محەمەد سالح سەعید، چاپخانەی حاجی هاشم ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٩، (٣٢٦ لاپەڕە).
٦٨) کیمیای ژینگە، پیسبوونی ئاووهەوا، پ . د. عەزیز ئەحمەد ئەمین، چاپخانەی حاجی هاشم ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٩، (١٦٠ لاپەڕە).
٦٩) گەشتنامەی پوژولا بۆ کوردستان ساڵی ١٨٣٧، وەرگێڕانی: د. نەجاتی عەبدوڵلا، چاپخانەی حاجی هاشم ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٩، (١٩٨ لاپەڕە).
٧٠) ڕێزمانی کوردی، وەرگێڕانی: د. نەجاتی عەبدوڵلا، چاپخانەی حاجی هاشم ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٩، (١٤٤ لاپەڕە).

٧١) بونیاتی زمان لەشیعری هاوچەرخی کوردیدا، دانانی: د. ئازاد ئەحمەد مەحموود، چاپخانەی حاجی هاشم ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٩ (٢٥٨ لاپەڕە).
٧٢) الحركة الشيوعية في تقارير مديرية الامن العامة ١٩٥٩ ـ ١٩٦٢، نووسینی: د. عبدالفتاح علی البوتانی، چاپخانەی حاجی هاشم ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٩، (٢٨٨ لاپەڕە).
٧٣) فەرهەنگی سۆفیانەی دیوانی (جزیری و مەحوی)، نووسینی: د. ئیبراهیم ئەحمەد شوان، چاپخانەی حاجی هاشم ـ هەولێر، ساڵی ٢٠١٠، (٣٦٠ لاپەڕەیە).
٧٤) چیرۆکی منداڵان لە ئەدەبی کوردیدا (١٩٩١ ـ ٢٠٠٥)، دانانی: ڕازاو ڕەشید صەبری، چاپخانەی حاجی هاشم ـ هەولێر، ساڵی ٢٠١٠، (٢١٢ لاپەڕە).
٧٥) هەولێر لە سەردەمی ئەتابەگیاندا، نووسینی: پ. د. موحسین موحەممەد حوسێن، عثمان علی قادر کردویە بە کوردی، چاپخانەی حاجی هاشم – هەولێر، ساڵی ٢٠١٠، (٤٧٣ لاپەڕە).
٧٦) هەورامان باشتر بناسین، نووسینی: محەمەد رەشیدی ئەمینی، چاپخانەی حاجی هاشم – هەولێر، ساڵی ٢٠١٠، (٩٦ لاپەڕە).
٧٧) فەرهەنگا کانی، نووسینی: محەمەد سالح پێندرۆیی (جگەر سۆز)، چاپخانەی سپیرێز – دهۆك، ساڵی ٢٠١٠ (٦٣٩ لاپەڕە).
٧٨) وشەنامە، نووسینی: جەمال حبیب الله (بێدار)، چاپخانەی سپیرێز– دهۆك، ساڵی ٢٠١٠ (١١٤٧) لاپەڕە).
٧٩) بیبلیۆگرافیای ئەکادیمیای کوردی، ئامادەکردنی لیژنەی بیبلیۆگرافیای ئەکادیمیای کوردی، چاپخانەی سپیرێز – دهۆك، ساڵی ٢٠١٠ (٤٠٠) لاپەڕە.
٨٠) ئاسوورییەکانی باشووری کوردستان، نووسینی د. عەبدوڵلا غەفور، چاپخانەی سپیرێز – دهۆك، ساڵی ٢٠١٠ (٢٠٨) لاپەڕە.
٨١) جوگرافیای ئابووری نەفت لە کوردستاندا، چاپی سێیەم، نووسینی د. عەبدوڵلا غەفور، چاپخانەی حاجی هاشم– هەولێر، ساڵی ٢٠١٠ (٣٠٥) لاپەڕە.
٨٢) فلسفة العشق الإلهي في شعر الجزيري، تأليف محمد امين دوسكي، الطبعة الثانية، مطبعة سپيرێز– دهۆك، سنة ٢٠١٠ (١٩٦) صفحة.

٨٣) فەرهەنگی کوردی – فەرەنسی، نووسەر: ئۆگست ژابا، بلاوکەرەوەی زانستی: فێردیناند یۆستی، وەرگێرانی پێشەکی و دووبارە لەچاپدانەوەی: د.نەجاتی عەبدوللا، چاپخانەی حاجی هاشم – هەولێر، سالّی ٢٠١٠ (٥٠٥) لاپەرە.
٨٤) فەرهەنگی ئابووری، دانانی: پ.ی.د. سەلاحەددین کاکۆ خۆشناو، چاپخانەی حاجی هاشم – هەولێر، سالّی ٢٠١٠ (٢٥٦لاپەرە).
٨٥) الوسائل التعليمية ومعوقاتها في تدريس العلوم، رشيد فندي، مطبعة سپيرێز – دهوك، سنة ٢٠١٠ (١٣٠) صفحة.
٨٦) سایکولۆژی زمان
٨٧) الكُرد في مؤلفات المقريزي التاريخية – دراسة تحليلية، الدكتور فرهاد حاجي عبوش، مطبعة سبيريز– دهوك، سنة ٢٠١٠ (٤١٨) صفحة.
٨٨) من معالم الحياة الكردية في سوريا / تأليف ميديا عبدالمجيد محمود، مطبعة سپيرێز – دهوك ٢٠١٠، ٢١٦ صفحة.
٨٩) ئێل و ئویجاخێن کوردا ل کوردستانا ئیرانیێ، وەرگێرانا مەسعود گولی، چاپخانا سپیرێز – دهۆك ٢٠١٠، ١٤٠ لاپەرە.
٩٠) سمکویێ شکاك و شۆرەشا وی د بەلگەنامەیێن ئیرانیدا، ئامادەکرن و تویژاندن فاخر حەسەن گولی و وەرگێران و پێداچوون نزار ئەیوب گولی، چاپخانا سپیرێز – دهۆك ٢٠١٠، ٣٨٤ لاپەرە.
٩١) الفارقي ومنهجه من خلال كتابه تاريخ ميافارقين وآمد، تأليف سطظان محمد سعيد كوچر، مطبعة سپيرێز – دهۆك ٢٠١٠، ٣٠٨ صفحة.
٩٢) پەندی کوردی، نووسینی حەمید رەشاش، چاپخانەی سپیرێز – دهۆك ٢٠١٠ ، ٣٢٤ لاپەرە.
٩٣) دو فەرهەنگێن ڤەهاندی نووبار و (مرصاد الأطفال) بەرهەڤکرنا تەحسین ئیبراهیم دۆسکی، چاپخانەی سپیرێز – دهۆك ٢٠١٠، ١١٢ لاپەرە.
٩٤) دو ڤەهینۆکێن کرمانجی د علمێ تەجویدێ دا، بەرهەڤکرنا تەحسین ئیبراهیم دۆسکی، چاپخانەی سپیرێز – دهۆك ٢٠١٠، ١٠٠ لاپەرە.
٩٥) لێکولێنەوەو ساغکردنەوەی بەشێك لە دیوانی موخلیس. د. ئیبراهیم ئەحمەد شوان، چاپخانەی سپیرێز – دهۆك ٢٠١٠، ٣٢٤ لاپەرە.

٩٦) دیوانا نەفعی، ساخکرن و بەرهەڤکرن تەحسین ئیبراهیم دۆسکی و مەسعود خالد گولی، چاپخانا سپیریز/ دهۆك ٢٠١٠، ٢٦٠ لاپەرە.
٩٧) بنیاتی جۆرەکانی ڕووداو لە ڕۆمانی کوردی باشووری کوردستان، نووسینی ڕێزان عوسمان (خاڵە دێوە)، چاپخانەی سپیریز/ دهۆك ٢٠١٠، ٢٧٦ لاپەرە.
٩٨) تورك لە بولگارستان، کورد لە تورکیا، نووسینی، عەزیز نەسین، وەرگێران و ئامادە کردنی، بەکر شوانی و سیروان ڕەحیم، چاپخانەی حاجی هاشم/ هەولێر ٢٠١٠، ١٤٠ لاپەرە.
٩٩) الدولة الأيوبية وفق نظرية الدولة لابن خلدون، تأليف: د. حكيم عبدالرحمن البابيرى، مطبعة، حاجى هاشم/ أربيل ٢٠١٠ ، ٣٢٠ صفحة.
١٠٠) فەرهەنگی پزیشکی، دانانی د. جەمال رەشید، چاپخانەی حاجی هاشم، هەولێر ٢٠١٠، بەرگی یەکەم ٨٤٠ لاپەرە.
١٠١) فەرهەنگی پزیشکی، دانانی د. جەمال رەشید، چاپخانەی حاجی هاشم، هەولێر ٢٠١٠، بەرگی دووەم ٧٩٦ لاپەرە.
١٠٢) فەرهەنگی پزیشکی ، دانانی د. جەمال رەشید، چاپخانەی حاجی هاشم، هەولێر ٢٠١٠، بەرگی سێیەم ٦٨٠ لاپەرە.
١٠٣) ڕاسپاردەکانی کۆنفرانسی بەرەو ڕێنووسێکی یەکگرتووی کوردی، ئامادەکردنی: لێژنەی زاراوە لەئەکادیمیای کوردی، هەولێر ساڵی ٢٠١٠، چاپخانەی حاجی هاشم – هەولێر، (٦٤) لاپەڕە.
١٠٤) ڕۆژنامەنووسی پرۆفیشناڵ و ئیتیکی ڕۆژنامەوانی، نووسینی: محەمەد ساڵح پێندرۆیی (جگەرسۆز)، چاپخانەی حاجی هاشم – هەولێر، ٢٠١٠، (١٨٤) لاپەڕە.
١٠٥) ڕەوتی نوێکردنەوەی شیعری کوردی لە باشووری کوردستان لەساڵانی (١٩٨٠–١٩٩١) دا، نووسینی : د. حوسێن غازی کاك ئەمین گەلاڵەیی، چاپخانەی حاجی هاشم– هەولێر، ساڵی ٢٠١٠، (٢٣٥) لاپەڕە.
١٠٦) فەرهەنگی میدیا (کوردی–کوردی)، بەرگی یەکەم، نووسینی: د.ئەورەحمانی حاجی مارف، چاپخانەی حاجی هاشم – هەولێر، ساڵی ٢٠١٠، (٢٨٩) لاپەڕە.
١٠٧) لایەنە ڕەوانبێژییەکان لە شیعری کلاسیکی کوردیدا، نووسینی: د.ئیدریس عەبدوڵلا مستەفا، چاپخانەی حاجی هاشم – هەولێر، ساڵی ٢٠١١، (٤٢٥) لاپەڕە.

١٠٨) فەرهەنگی زاراوەکانی ئاو، نووسینی: ناهیدە تاڵەبانی – د.خالید بەرزنجی – فەیروز حەسەن عەزیز، چاپخانەی حاجی هاشم – هەولێر، ساڵی ٢٠١١، (٤٢٨) لاپەرە.

١٠٩) مذكرات دولة الرئيس حسني بك البرازي رئيس الوزراء السوري الأسبق (١٨٩٥–١٩٧٥) تقديم: الدكتور عبدالفتاح علي البوتاني، مراجعة الهوامش: علي صالح الميراني، مطبعة الحاج هاشم – اربيل ، سنة ٢٠١١، (١٢٤) صفحة.

١١٠) عەقیدە نامەیێن كرمانجی، كۆمكرن و بەرهەڤكرن: تەحسین ئیبراهیم دۆسكی، چاپخانەی حاجی هاشم – هەولێر، ساڵی ٢٠١١، (٤٢٥) لاپەرە.

١١١) المعجم التاريخي لإمارة بهدينان، تأليف: الدكتور عماد عبدالسلام رؤوف، مطبعة الحاج هاشم – اربيل، سنة ٢٠١١، (٤٢٣) صفحة.

١١٢) ما مِنْ مكانٍ نختبئُ فيه، مذكرات ممرضة بريطانية في العراق ١٩٥٤–١٩٩١، تأليف: سوزان فرانكس و أندرية كروفس، ترجمة: ابتسام نعيم الرومي، مطبعة الحاج هاشم – اربيل، سنة ٢٠١١، (٢٩٥) صفحة.

113) Aspects of the Verbal Construction in Kurdish, Auther : Dr. Waria Omar Amin, Printed in : Haji Hashim Printing House, Erbil- 2011, (179) page.

١١٤) بیرەوەرییەكانی عەلی ئەكبەرخانی سەنجاوی سەردار موقتەدر، ساغكردنەوەی: دكتۆر كەریمی سەنجاوی، وەرگێرانی : دكتۆر حەسەن جاف، چاپخانەی حاجی هاشم – هەولێر، ساڵی ٢٠١١، (٦٨٧) لاپەرە.

١١٥) شیعری شانۆیی لە ئەدەبی كوردیدا (باشووری كوردستان ١٩٢٥ – ١٩٦١)، نووسەر: عەبدوڵلا رەحمان عەوڵلا، چاپخانەی حاجی هاشم – هەولێر، ساڵی ٢٠١١، (٦٩٥) لاپەرە.

١١٦) شواهد المقبرة السلطانية في العمادية (دراسة تاريخية – أثرية)، المؤلف: الدكتور عماد عبد السلام رؤوف – الدكتورة نرمين علي محمد أمين، مطبعة الحاج هاشم – اربيل، سنة ٢٠١١، (١١٤) صفحة.

١١٧) تقسیمات كیشوری در شرق كردستان، گردآورند: دكتر عبدالله غفور، چاپ دوم، چاپخانەی حاجی هاشم – هەولێر، ساڵی ٢٠١١، (٤٤٨) لاپەرە.

١١٨) الكورد في جيش الدولة المملوكية البحرية، المؤلف: عـزت سليمان حسـين، مطبعـة الحاج هاشم – اربيل، سنة ٢٠١١، (٢٠٠) صفحة.
١١٩) قصائد كردية مترجمة ومقالات نقدية، ترجمة وتقديم: كمـال حسـين غمبـار، مطبعـة الحاج هاشم – اربيل، سنة ٢٠١١، (٤٢٤) صفحة.
١٢٠) ئێزدیـاتی (جڤـاك، سـەمبۆل، ریتـوورەل و میـت)، نووسـەر: د. خانـا ئۆمـەرخالی، چاپی دووەم، چاپخانەی حاجی هاشم – هەولێر ساڵی ٢٠١١، (١٩٨) لاپەرە.
١٢١) گەشتێك بەكارگەی جۆلاییـدا، نووسـینی: عەبدوڵڵا سـەمەدی، چـاپخانەی حـاجی هاشم – هەولێر، ساڵی ٢٠١١، (١٢٢) لاپەرە.
١٢٢) فەرهەنگی ناهید، نووسینی: محەمەد ناهید، چـاپخانەی حـاجی هاشـم – هـەولێر، ساڵی ٢٠١١، (٨٢٨) لاپەرە.